HISTORIA BELLI SACRI VERISSIMA, LECTV ET IVCVNDA ET VTILISSIMA LI- bris uiginti tribus ordine comprehenſa.

In qua Hieroſolyma ac terra populo Dei olim promiſſa & data, unà cum tota ferè Syria, per occidentis principes Chriſtianos, anno reparatæ ſalutis milleſimo nonageſimonono, magna pietate & fortitudine recuperata fuit. Certa narrationis ſerie, per annos octogintaquatuor, ad regnum Balduini quarti uſq;, continuata & deſcripta, Authore olim Vuilhelmo Tyrio Metropolitano Archiepiſcopo, ac regni Hieroſolymitani fideliſſimo Cancellario: Nunc uerò multò caſtigatior quàm antea in lucem edita.

Vnà cum continuatione totius de bello ſacro Hiſtoriæ, quæ libris ſex ad noſtra tempora uſq; extenditur, & Hieroſolymitani regni & urbis caſus & uarietates fortunæ ordine explicat.

Cum præfatione [redacted], atq; ipſius Authoris uita, multarumq; nobiliſſimarum urbium uera depictione, & omnium librorum ac capitum locupletiſſimo INDICE.

~~BASILEAE~~ *APVD NICOLAVM Brylingerum, Anno M.D.LXIIII*

SOC. IESV * BIB. COLL. ROM.

GVILLELMVS DEI PACIENTIA SANCTAE TYRENSIS ECCLESIAE MINI- ſter indignus, uenerabilibus in Chriſto fratribus, ad quos *præſens Opus peruenerit, æternam in domino ſalutem.*

PEriculoſum eſſe, & grandi plenũ alea, regum geſta deſcribere, uirorum prudentiũ nemo eſt qui dubitet. Nam ut laborem, iuge ſtudiũ, perennes uigilias (quibus huiuſmodi ſolent indigere negotia) omittamus, duplex hiſtoriographis certum eſt imminere præcipitium: quorũ uix eſt, ut alterutrũ declinare ualeãt. Effugiẽtes eñ Charybdim, Scyllã incurrũt. quæ ſuccincta canibus, non minus nouit procurare naufragia. Aut eñ rerũ geſtarũ ueritatẽ proſequẽtes, multorũ in ſe cõflabunt inuidiã: aut indignationis gratia leniẽdę, rerũ occultabunt ſeriẽ, in quo certũ eſt nõ deeſſe delictũ. Nam rerũ ueritatẽ ſtudioſe præterire, & occultare de induſtria, contra eorum officiũ eſſe dinoſcitur. Ab officio autẽ cadere, procul omni dubio culpa eſt. Si tamẽ dicitur officiũ, congruus actus uniuſcuiuſq; perſonæ, ſecundum mores & inſtituta patriæ. Rerum autẽ incontaminatam proſequi geſtarum ſeriem, & ueritatis regulam non deſerere, res eſt quæ indignationem ſolet ſæpius excitare. iuxta illud quod ueteri prouerbio dicitur: Obſequium amicos, ueritas odium parit. Aut igitur à ſuæ profeſſionis cadent officio, obſequium pręſtantes indebitum: aut rei ueritatem proſequentes, odium (cuius ipſa mater eſt) eos oportebit ſuſtinere. Hęc nimirum frequentius ita ſibi ſolent aduerſari, & ſe mutua importunitate reddere moleſta. Nam iuxta Ciceronis noſtri ſententiã: Moleſta eſt, inquit, ueritas, ſiquidem ex ea naſcitur odium, quod eſt amicitię uenenum. Moleſtius autem obſequium, quod uitijs indulgens, amicum ſinit ire præcipitem: quod in ſe uidetur implere, qui obſequij gratia, contra officij debitum ſupprimit ueritatem. Nam eorum qui adulationis ſtudio rerum geſtarum articulis inuoluunt impudenter mendacia, tam deteſtabile factum creditur, ut nec ſcriptorum numero debeant ſociari. Si enim rerum ueritas geſtarum ſecus eſt, & deficiens à ſcriptoris officio, multo fortius peccatum reputabitur, mendacij næuum ueris immiſcere: & quod à uero deficit, credulæ pro uero poſteritati contradere. Ad hoc nihilominus ęquè uel amplius formidabile hiſtoriarum ſcriptoribus ſolet diſcrimẽ occurrere, (totis uiribus fugiendum) uidelicet nẽ rerum geſtarum dignitas, ſermonis ariditate & oratione ieiuna, ſui diſpendium patiatur. Verba enim rebus, de quibus agitur, decet eſſe cognata: nec à materiæ nobilioris elegantia, ſcriptoris linguam uel pectus oportet degenerare. Vnde magnopere cauendum, ne amplitudo materię tractatus debilitate ſuccumbat: & uitio narrationis exeat macilentum uel debile, quod in ſui natura pingue ſolidumq; ſubſiſtit. Nam ut ait Orator eximius in Tuſculanarum primo: Mandare quenquam literis cogitationes ſuas, qui eas nec diſponere nec illuſtrare poſſit, nec delectatione aliqua lectorem allicere, hominis eſt intẽperanter abutentis & literis & ocio. Hoc igitur dilemma, et multiplicitatem periculi in præſenti nobis uidemur incidiſſe. Nam in Opere quod geſtamus præ manibus, multa de regum moribus, & uita, & corporum habitudine,

ſiue commendabilia, ſiue notæ ſubiacentia, pro ut rerum geſtarum ſeries uſ-
debatur depoſcere, interſeruimus: quæ eorum poſteri relegentes, impatiẽter
fortaſſe portabunt, & aduerſus chirographum præter meritũ incandeſcent,
aut inuidum aut mendacem reputabunt, quorum utrunq; (uiuit Dominus)
tanquam rem fugimus agere peſtilentem. Nam de reliquo iam non licet am-
bigere, quàm ad impar opus imprudenter enitimur, & quod ad rerum digni
tatem noſtra non ſatis accidit oratio. nonnihil eſt tamen quod egimus. Nam
& in picturis uides, ut ad artis arcana nondum admiſſi, luteos primũ ſolent
colores ſubſternere, & prima lineamenta deſignare: quibus manus pruden-
tior, fucis nobilioribus decorem conſueuit addere conſummatum. Prima e-
nim ſummo labore iecimus fundamenta, quibus ſapientior architectus ob-
ſeruata ueritatis regula (quam in nullo deſeruimus) egregio tractatu artificio
ſa magis poterit ſuperædificare triclinia. Inter tot igitur periculorum inſidias
& anceps diſcrimen, tutius fuerat quieuiſſe, ſilendũq; erat, & ocium calamis
indicendum: ſed urgentiſsimus inſtat patriæ pro qua uir bene diſpoſitus (c-
tiãſi id neceſſitatis articulus exigat) uitã tenetur impendere. Inſtat inquam, &
autoritate qua præminet, imperioſe præcipit, ut quæ apud ſe centum penè an
norum geſta ſunt curriculis, ſilentio ſepulta, non patiamur ſentire poſſe obli-
uionis incommodum: ſed ſtyli exarata diligenter officio, poſteritatis memo-
riæ conſeruentur. paruimus igitur, & manus dedimus ei, cui noſtram non ſa
tis honeſtè negare poteramus operam: non multum attendentes quid de no-
bis cenſura ſit poſteritas, & quid in tam excellente materia exãguis noſtra me
reatur oratio. Paruimus ſanè (utinam tam efficaciter quàm libenter, utinam
tam commẽdabiliter quàm deuotè) natalis ſoli magis tracti dulcedine, quàm
uires cum aſſumpto labore compenſantes: non ingenij ope freti, ſed pij ſeruo
re affectus, & caritatis ſinceritate. Acceſſit præterea domini Amalrici regis
(cuius anima ſancta requie perfruatur) & illuſtris memoriæ & inclitæ in Do
mino recordationis iuſſio, non facilè negligenda, & inſtantia multiplex, quæ
ad hoc ipſum nos maximè impulit: cuius etiam rogatu, ipſo Arabica exempla
ria miniſtrante, aliam hiſtoriam à tempore ſeductoris Mahumeth, uſque in
hunc annum, qui eſt nobis ab incarnatione Domini *MCLXXXIIII.* per annos
quingentos ſeptuaginta decurrentem conſcripſimus: autorem maximè ſecu-
ti uirum uenerabilem Seich, filium Patricij, Alexandrinum patriarcham. In
hac uerò nullam aut Græcam, aut Arabicam habentes præducem ſcripturam,
ſolis traditionibus inſtructi, exceptis paucis quæ ipſi oculata fide conſpexi-
mus, narrationis ſeriem ordinauimus, exordium ſumentes ab exitu uirorum
fortium, & Deo amabilium principum, qui à regnis occidentalibus uocante
Domino egreſſi, terram promiſſionis, & penè uniuerſam Syriam in manu
forti ſibi uendicauerunt. & inde uſq; ad regnum domini Balduini quarti (qui
in ordine regum, computato domino duce Godefrido, qui primus regnum
obtinuit, locum habuit ſeptimum) per annos *LXXXIIII.* cum multa diligentia
protraximus hiſtoriam. Et ut ad pleniorẽ ſtatus Oriẽtalium regionis lectori
nihil deeſſe poſſit intelligentiam, ſtudioſo paucis & ſuccinctè præmiſimus,
quo tempore, & quãto ſeruitutis iugum paſſa fuerit: quæ fuit hoc medio tem
pore fidelibus in ea degẽtibus inter infideles conditio: & quę fuerit occaſio,
ut poſt tam longa continuæ ſeruitutis tempora, occidentalium principes re-
gnorum

gnorum ad liberationem eorum exciti, tantum ſibi peregrinationis onus aſ-
ſumpſerint. Quod ſi quis ad noſtras occupationes reſpiciat, quorum multi-
plicitate fatigamur plurimum, tum circa egregiam & à Deo cuſtoditam Ty
rorum metropolim, cui non de meriti electione, ſed ſola Domini patientia
præſidemus: tum circa domini Regis negotia, in cuius ſacro palatio Cancel-
larij fungimur dignitate: & circa alias neceſſitates, quæ ſolito maiores emer-
gunt: ad indulgendum erit procliuior, ſi fortè in Opere præſenti occurrerit,
unde iuſtius offendatur. Occupatus enim circa plurima animi motus ad diſ
cutienda diligentius ſingula ſolet debilior cōſurgere: & partitus tantam ſin-
gulis non poteſt impendere diligentiam, quantam totus apud ſe reſidens u-
niformis, conſueuit unicis & ſingularibus aptare ſtudijs. Vnde & facilius
ueniam meretur. Diſtinximus autem uolumen uniuerſum in libros *xxiii.*
eorumꝗ ſingulos certis deſignauimus Capitulis, quo lectori facilius, quic-
quid de articulis hiſtoriæ ſibi uiderit neceſſarium, occurrat: propoſitum ha
bentes (uita comite) quæ deinceps noſtris temporibus rerum futurarum de
promet uarietas, ijs quæ promiſimus addere, & numerum augere librorum
pro quantitate occurrentis materiæ. Certum porrò tenemus, nec nos hæc
fallit opinio, quòd noſtræ imperitiæ teſtem producimus Opus præſens. Et
qui latêre potuimus ſilentes, noſtrum ſcribendo prodimus defectum, dum
officium charitatis amplectimur, magis tamen uolumus abſque ea quæ in-
flat inueniri, quàm ea quæ ædificat carere. Nam ſine illa plures ingreſſi ad nu
ptias, in menſa regis inuenti ſunt digni: qui autem ſine hac inuentus eſt, inter
conuiuas audire meruit: Quomodo huc intraſti non habens ueſtem nuptia
lem? Scientes tamen, quoniam in multiloquio non ſolet deeſſe peccatum, &
miſeri hominis lingua in lubrico poſita pœnā facilè meretur: inuitamus fra-
ternè, et exhortamur in Domino noſtrum lectorem, ut cùm iuſtum reprehen
ſionis locum inuenerit, charitate media, utatur ea licenter, & de noſtra corre
ctione ſibi acquirat æternæ uitæ præmium: memorꝗ noſtri in ſuis orationi-
bus impetret nobis apud Dominum, ut quicquid in Opere præſenti deliqui
mus, nobis non imputet ad mortem, ſed de gratuita bonitate & inolita cle-
menter indulgeat Saluator mundi: cuius tribunal nos miſeri, inuti-.
les in domo eius ſerui, accuſantem ſupra modum ueren-
tes conſcientiam, non immeritò for-
midamus.

LIBER PRIMVS.

Quo tempore Heraclij Auguſti, Homar filius Carab, tertius poſt Mahumeth, dux Arabum, uniuerſam occupauerit Syriam. Caput I.

TRADVNT ueteres hiſtoriæ, & idipſum etiam habent Orientalium traditiones, quod tempore quo Heraclius Auguſtus Romanum adminiſtrabat imperium, Mahumeth primogeniti Sathanæ (qui ſe prophetam à Domino miſſum mentiendo, Orientalium regiones, & maximè Arabiam ſeduxerat) ita inualuerat doctrina peſtilẽs, & diſſeminatus languor ita uniuerſas occupauerat prouincias, ut eius ſucceſſores iam non exhortationibus uel prædicatione, ſed gladijs & uiolentia in ſuum errorem populos deſcendere compellerent inuitos. Cùm enim prædictus Auguſtus uictor reuerſus de Perſide (unde crucem Domini tanta cum gloria reportauerat) adhuc in Syria morā faceret, & per Modeſtum, uirū uenerabilem, quem Hieroſolymis ordinauerat epiſcopum, eccleſiarum ruinas, quas Coſdroe Perſarum ſatrapa nequiſsimus hoſtiliter deiecerat, in priorem ſtatum, datis ſumptibus neceſſarijs, reformari præcepiſſet: Homar filius Carab à prædicto ſeductore tertius erroris & regni ſucceſſor, cū infinitis Arabum copijs, egregiam Palæſtinorum urbem Gazam iam occupauerat uiolenter. Vnde poſtmodum Damaſcenorum fines cum ſuis legionibus & infinita multitudine, quam ſecum trahebat, ingreſſus, Damaſcum expugnauerat, prædicto Imperatore adhuc in Cilicia rei exitum expectante. Quod cùm ei nunciaretur, quod Arabes in tantam elati ſuperbiā, & de ſua multitudine præſumentes, Romanorum fines inuadere, & eorum urbes ſibi uendicare non uererent̃: uidens quod ei uires non ſuppeterent ad occurrendum tantæ multitudini, & ut eorum comprimeret inſolentiam, maluit ad propria ſoſpes redire, quàm uiribus imparibus bellorū ſe dubijs committere caſibus. Sic ergo eo diſcedente, qui afflictis ciuibus tenebatur patrocinium miniſtrare, Arabum inualuit uiolentia ita, ut ſubitò, & infra tempus modicum à Laodicea Syriæ uſq; in Aegyptum uniuerſas occupauerint regiones. Quis autem fuerit prædictus Mahumeth, & unde, & quomodo ad hanc proruperit inſaniam, ut ſe prophetā mentiri, & à Deo miſſum dicere præſumeret: cuius porrò uitæ & conuerſationis, quādiu regnauerit, & ubi, & quos demū habuerit ſucceſſores: & quomodo penè uniuerſum peſtiferis eius repleuerit dogmatibus orbẽ, quiq; eū in eodem errore ſecuti ſint, alibi diſſeruimus diligenter, ſicut ex ſubſequentib. dat̃ intelligi manifeſtè.

Quæ fuerit occaſio, quæ opportunitatem præſtitit, quod ita ſubitò Orientem occupauit: & quod idem Hieroſolymam ueniens, templum Domini reædificari præcepit. Caput II.

COoperabat̃ ſanè ad eorum propoſitū, quod paucis ante annis prædictus Coſdroe eandem Syriam uiolenter ingreſſus, urbes deiecerat, uel incenderat: ſuburbanasq; eccleſias ſubuertens, populum captiuauerat: & urbe ſancta effracta, hoſtiliter in ea trigintaſex ciuium millia gladio perimens, crucem Dominicam, & loci eiuſdem epiſcopū Zachariam, cum reſiduo populi tam urbis quàm regionis uniuerſę ſecum tranſtulit in Perſidem. Hic enim Rex Perſarum potentiſsimus, domini Mauritij Auguſti (cuius adeò familiaris fuit beatus Papa Gregorius, ut unum de liberis eius de ſancto fonte ſuſciperet) filiā nomine Mariam in uxorem duxit: cuius gratia cōiugij, lauacrum regenerationis adeptus eſt, fuitq; Romanorum antiquiſsimus, quamdiu prędictus uixit Imperator. Quo demum à Phoca Cęſare, qui eidem poſtmodum in imperio ſucceſsit, proditioſè interfecto, abominatus eorum perfidiam, qui tam nefarium hominem, & adhuc Domini ſui cæde cruentatum ſuper ſe regere paſsi fuerant, quaſi occultæ ſocietatis reos, & illius ſceleris habentes conſciẽtiam: imperij fines uiolenter ingreſſus eſt, in res eorum uiolenter deſæuiens, ſoceri necem, uxore ſtimulante, ultum iri deſiderās: ſubactisq; cęteris regionibus, quę Romanorum ſuberant ditioni, nouiſsimè Syriam (ut pręmiſimus) obtinuit: populis autem eius aut peremptis gladio, aut ſecum in Perſidem deductis. Ingreſsi igitur Arabes, terram habitatoribus reperientes uacuam, maiorem ſubijciendi eam ſibi repererunt opportuni-

tatem

tatem. Sic ergo urbẽ Deo amabilẽ, Hieroſolymam uidelicet, paribus calamitatibus inuolutam comprehendentes, populo, qui in ea erat modico, ut eis factus tributarius externis conditionibus deſeruiret, pepercerũt, permittentes eis ſuum habere pontificem, & eccleſiam, quæ (ut prædictum eſt) deiecta fuerat, reparare: & religionem liberè conſeruare Chriſtianam. Dum autem in eadem ciuitate princeps ſuprà nominatus moram faceret, cœpit diligenter à ciuibus percunctari, & maximè à uiro uenerabili Sophonio, eiuſdem loci epiſcopo (qui Modeſto piæ memoriæ iam defuncto ſucceſſerat) ubi nam eſſet locus in quo templum Domini fuerat (quod à Tito Romano principe, cum ipſa urbe dirutum fuiſſe legitur) qui oſtendentes ei locum, deſignauerunt, aliqua uetuſti operis extantia ueſtigia demonſtrantes: ubi ſumptibus qui ſufficere poſſent ad impenſam deſignatis, & conuocatis artificibus, ſubiecta pro uotis materia tam ex marmorum diuerſitate, quàm ex lignorũ differentia multiplici templum ædificari præcepit. Quo poſtea infra modicum tempus, iuxta conceptum mentis feliciter conſum̃ato, quale hodie Hieroſolymis eſſe dinoſcitur, multis & infinitis ditauit poſſeſſionibus, unde ſuppeterent facultates, ad conſeruãda perpetuò eiuſdẽ ſarta tecta & uetera renouanda, & continuanda luminaria per manum eorum qui in eodem templo deſeruirent. Quæ autem ſit illius forma, & quæ operis elegantia, quoniã penè omnibus notũ eſt, non eſt præſentis tractare negocij. Erant porrò in eodem templi ædificio, intus & extrà ex opere Muſaico, Arabici idiomatis literarum uetuſtiſſima monimenta, quæ illius temporis eſſe creduntur: quibus & auctor & impenſarum quantitas, & quo tempore Opus inceptum, quoq; conſummatum fuerit, euidenter declaratur.

Quanto tempore ſub alternis dominijs Syria iugum paſſa eſt ſeruitutis: & quomodo fidelibus, & qui ſub infidelium ditione degebant, utilis fuit amicitia magnifici imperatoris Caroli cum Aarum rege Perſarum contracta. Caput III.

SIc igitur ciuitate Deo amabili & ſacroſancta, peccatis noſtris exigentibus, infidelium ſubiecta hoſtium ditioni, iugũ inde ſeruitutis continuis paſſa eſt laboribus per annos quadringentos nonaginta, conditionibus tamen alternis. Nam frequenti rerum immutatione, dominos mutauit frequentius: ſecundum quorũ diſpoſitionem plerunque lucida, plerunque nubila recepit interualla: & ægrotantis more, temporũ præſentium grauabatur, aut reſpirabat qualitate. Plenius tamen conualeſcere nõ poterat, quæ infidelium principum & populi ſine Deo, dominatione premebatur uiolenta. Diebus tamen illius admirabilis & prædicandi uiri, Aarum uidelicet, qui cognominatus eſt Reſſith (qui uniuerſo præfuit Orienti, cuius liberalitatem & urbanitatem præcipuam, & mores ſingulariter commendabiles, uniuerſus etiam uſq; hodie Oriens admiratur, & præconijs attollit immortalibus) interuentu pijſſimi & immortalis memoriæ uiri, domini uidelicet Imperatoris Caroli (qui mutuam, intercurrentibus nuncijs frequentibus, inter ſe gratiam, ſubnixam fœdere, conciliauerant) plebi tranquillitas præſtita eſt, & fauor principis clemẽter indultus ad multam conſolationẽ, ita ut magis ſub imperatore Carolo, quàm ſub dicto principe degere uiderentur. De quo ita legitur in uita prædicti uiri glorioſi. Cùm Aarum regem Perſarum, qui (excepta India) totum penè Orientem tenebat, talem habuerit in amicitia concordiam, ut is gratiam eius omnium qui in toto orbe terrarum erant, regum ac principum amiciciæ præponeret, ſolúmque illum honore ac magnificentia colendum iudicaret. Ac proinde cùm legati eius, quos cum donarijs ad ſacratiſſimum Domini ac Saluatoris noſtri ſepulchrum, locúmque reſurrectionis miſerat, ad eum ueniſſent, & ei domini ſui uoluntatem indicaſſent, non ſolum quæ petebantur fieri permiſit, ſed etiam ſacrum & ſalutarem locum, ut illius poteſtati aſcriberetur, conceſſit. & reuertentibus legatis ſuos adiungens, inter ueſtes & aromata, & cæteras Orientaliũ terrarum opes, ingentia illi dona direxit: cùm ei ante annos paucos, eum quem tunc ſolum habebat, roganti mitteret elephantem. Nec ſolum ijs qui Hieroſolymis habitabant ſub infidelium poteſtate fidelibus, uerùm & ijs qui in Aegypto & in Africa ſub impietate degebant Sarracenorum, ſuarum largitionum frequenter dirigebat ſolatia, & pietatis opera porrigebat, ſicut in eius uita legitur, quæ habet: Ita circa

pauperes ſuſtentandos,& gratuitam liberalitatem (quam Græci eleemoſynam uócant) deuotiſſimus, ut non in patria ſolum & in regno ſuo id facere curauerit, uerùm trans maria, in Syria & Ægypto atq; Africa, Hieroſolymis, Alexandriæ, atque Carthagini, ubi Chriſtianos in paupertate uiuere compererat, penuriæ eorum compatiens, pecuniam mittere ſolebat. Ob hoc maximè tranſmarinorum regum amicitias expetens, ut Chriſtianis ſub eorum dominatu degentibus, refrigerium aliquod ac releuatio proueniret. Quod autem & quantis rerum, temporum & dominiorum, quãq; uarijs permutationibus hoc medio tempore flagellata fuerit, tam prædicta Dei cultrix ciuitas, quàm uniuerſa ei adiacens regio, ſi quis ſcire deſiderat, eam relegat hiſtoriam, quam nos de Geſtis Orientaliũ principum, à tempore prædicti ſeductoris Mahumeth uſq; in hunc præſentem diem, qui eſt nobis ab incarnatione Domini, milleſimus centeſimus octogeſimus ſecundus, per annos quingentos ſeptuaginta ſeriem rerum complexam, cum multo labore confecimus.

Quomodo in poteſtatem deuenerit Aegyptij Caliphæ: & quomodo Hequen nequiſſimo regnante, ſeruitutis iugum ſuper fideles factum ſit intolerabilius: & de ruina eccleſiæ Hieroſolymitanæ. Caput IIII.

PORrò per idem tempus inter Aegyptios & Perſas æmula nimis & pertinax erat de monarchia contẽtio. Miniſtrabat autem odiorum ſomitem & incẽtiuum maius, contradictoriarum obſeruantia traditionum, qua uſq; hodie uterq; populus contentionibus reciprocis ſacrilegos ſe appellant, ſibi non communicantes inuicem, ita ut in omnibus uelint etiam habere differentiam. Qui enim Orientaliũ ſuperſtitionẽ ſequuntur, lingua eorũ Somni dicuntur. qui uerò Aegyptiorũ traditiones pręferunt, appellantur Syha: qui noſtræ fidei magis conſentire uidentur. Quæ autẽ inter eos ſit erroris differentia, non eſt pręſentis temporis edocere. Tandem uerò Aegyptiorum regno inualeſcente, & uſq; Antiochiam prouincias & regiones occupante cum cæteris, in eius urbs ſancta legibus communibus deſcẽdit poteſtatẽ. Sub quo principatu (ſicuti captiuis ſolent aliquando tempora indulgentiora concedi) à ſuis anxietatibus cœpit aliquantulum eſſe remiſſius, quouſq; continuata hominum nequitia exigente, eidem regno Hequen Calipha præfectus eſt. Hic & prædeceſſorum ſuorum & ſucceſſorum pariter longẽ uincens malitiam, factus eſt poſteris, & eius inſaniam legentibus ſolennis fabula. Adeò enim in omni impietate et nequitia ſingularis extitit, ut eius uita Deo & hominibus odibilis, ſpeciales exigat tractatus. Hic inter cætera, quę pernicioſa plurima præceperat, eccleſiam Dominicæ reſurrectionis (quæ per uenerabilem uirũ Maximum, eiuſdem loci epiſcopũ, pręcipiente domino Conſtantino Auguſto ædificata fuerat, ac poſtea per reuerendiſſimũ Modeſtum tẽpore domini Heraclij Auguſti reparata) funditus deijci mandauit. Cuius præcepti reſcriptũ quidam eius procurator, præſes uidelicet Ramulenſis, Hyarot nomine, ad ſe directũ ſuſcipiens, prædicta eccleſia uſq; ad ſolum diruta, iuſſionem regiam effectui mãcipauit. Præerat uerò ea tempeſtate eidem eccleſiæ uir uenerabilis Oreſtus nomine, eiuſdem nequiſſimi regis auunculus, matris eiuſdẽ frater. Hoc autem ideo feciſſe dicitur, ut ſuę perfidię populis infidelibus daret argumentum. Obijciebatur enim ei Chriſtianitatis titulus, & quod ex matre Chriſtiana natus eſſet. quod quaſi crimen à ſe uolẽs depellere, prædictum facinus auſus eſt perpetrare: nihil arbitratus ſupereſſe calumniæ, quod in eius perſonam impingi poſſet, quodq; eius æmulis paterêt ad morſum, ex quo religionis fontem Chriſtianæ & fidei catholicæ cunabula deieciſſet.

Quæ erat conditio fidelium per illud tempus inter infideles. Caput V.

AB ea die cœpit fidelium in eadem ciuitate multo deterior eſſe conditio, tum ex dolore iuſtiſſimo, quem ex caſu ſanctę reſurrectionis eccleſiæ conceperat: tum ex multiplicatis angarijs geminata moleſtia. Nam præter enormitatem tributorum & uectigalium, quæ ab eis præter morem, & contra priuilegia à ſuis prędeceſſoribus indulta exigebantur, ſolennitates etiam interdixerat, quas uſq; ad illum diem ſub aliis principibus, & in occulto & palàm ſatis liberè celebrauerant. Quoq; dies erat celebrior, eo arctius domiciliorũ ſuorum ſeptis cohibebãtur, nec in publicum audebant comparere. domi etiam non totum dabatur eis habere refugium, ſed iactu lapidũ & ſordium

ſordium immiſſione, & uiolentis irruptionibus, quanto dies erat ſolennior, tanto amplius moleſtabantur. Ad hoc & pro quolibet uerbo leui, ad quamlibet accuſatoris alicuius ſuggeſtionem, ſine cauſæ cognitione rapiebantur ad cruces & ſupplicia, bona confiſcabantur, auferebantur poſſeſſiones, filijq́ eorum & filiæ rapti de domibus parentum, flagellis aliquando, nonnunꝗ blandimentis & promiſſionib. apoſtatare cogebant, aut patibulis affigi. Qui autē pro tēpore erat illis Patriarcha, is primùm iniurias excipiebat & opprobria: tum eos & publicè & ſecretius ad longanimitatē inuitans, pro temporalibus quæ patiebantur malis, coronas promittebat ſempiternas. Cuius uerbis & exemplo cōmoniti, trāſitorias pro Chriſto contemnentes iniurias, ſe inuicē mutua charitate cōſolabantur. Referre per ſingula longū eſſet, quanta in proprijs corporibus prædicti ſerui Dei pertulerint tormenta, ut hæredes fierent in domo Domini, & ut leges æmularentur paternas. Vnum tamen de tot milibus exempli gratia producamus in medium, ut per hoc deprehendat ueſtra dilectio, quàm ex friuolis cauſis ad ultima ſupplicia raperētur. Quidam ciuis ex infidelibus noſtros odio perſequēs inſatiabili, uir perfidus & nequā, ut eis aliquid ad mortem moliretur, morticinum canis clàm proiecit in atriū templi, in cuius mundicia conſeruanda, eius cuſtodes & uniuerſa ciuitas omnē impendebant ſollicitudinē. Mane facto, qui orationis gratia acceſſerūt ad templum, reperientes immundum cadauer & fœtens, penè ad inſaniā uerſi, uniuerſam penè urbem repleuerunt clamoribus. Concurrit ſubitò populus uniuerſus, & omnes aſſerūt pro cōſtanti, Chriſtianos hoc feciſſe. Quid plura? Decernitur interitus uniuerſis, & tam peculiare flagitiū morte piandū iudicatur. Fideles porrò de ſua confidentes innocentia, mortem pro Chriſto pati, parati erant. Dumq́; adeſſent ſpiculatores eductis gladijs ut populū interimerēt, obtulit ſe adoleſcens plenus ſpiritu, dicēs: Periculoſum eſt fratres, ſi ita perit omnis hæc eccleſia. Expedit magis ut unus moriatur pro populo, & non tota gens pereat. Concedite mihi, ut mei habeatis annuam in benedictione memoriam, & generi meo honor in perpetuum debitus conſeruetur: ego uerò, autore Domino, hanc à uobis ſtragem depello. Suſceperunt igitur gratanter uerbum, & quod ille petierat, ultrò concedunt. Et ut in ramis Palmarum ad perennem eius memoriam, eius oliuam, quæ Domini noſtri Ieſu Chriſti ſignificatiua eſt, introducant in ciuitatem, in proceſſione ſolenni, confirmant. Quo facto, prædictus adoleſcens primatibus ſe offert ciuitatis, reum ſe confitetur, & omnes alios aſtruit innocentes. Quod audientes iudices, alijs abſolutis, illum gladio expoſuerunt. Et ita pro fratribus animam ponens, cum pietate dormitionem accepit, optimam habens repoſitam gratiam.

Quomodo patri nequam, filius Daber egregius moderator regni ſucceſſit: & precibus domini Romani, Conſtantinopolitani imperatoris, reædificatur eccleſia, cooperante Ioanne Cariamte, Conſtantino monacho neceſſaria miniſtrante. Caput VI.

Affuit tandem diuina clementia, & afflictorum miſerta, conſolationem intulit non modicam rebus deſperatis. Prædicto enim nequam rebus humanis exempto, ceſſauit ex parte quaſſatio, filio eius Daber regnum obtinente. Hic ſiquidem ad petitionem domini Romani imperatoris Conſtantinopolitani (qui cognominatus eſt Heliopolitanus, cum quo & fœdus quod pater eius uiolauerat reſarciens, contraxerat amicitiam) prædictam eccleſiam reædificandi fidelibus conceſſit poteſtatem. Qua conceſſa, cognoſcens plebs fidelium, quæ Hieroſolymis habitabat, quod ad tanti operis reſtaurationem eorum uires non ſufficerent, miſſis nuncijs ad prædicti Romani ſucceſſorem, dominum Conſtantinum monachum (qui tunc agebat in ſceptris) precibus porrectis humiliter, ſignificant in quanto mœrore, & in quanta deſolatione poſt eccleſiam dirutam populus conſediſſet: orant effectuoſiſſime, ut ad reædificationem eccleſiæ Imperialis munificentiæ liberalem porrigeret manum. Procurabat autem eorum legationem quidam Ioannes cognomento Cariamentis, Conſtantinopolitanus natione, nobilis quidem non ſecundum carnem, ſed moribus. Hic poſtpoſita ſeculi dignitate, Chriſtum ſecutus, religionis aſſumpto habitu, Hieroſolymis pauper pro Chriſto habitabat. Miſſus igitur debita inſtantia, & ſollicitudine nō pigra, apud eundem dominū Imperatorem fideliter elaborans obtinuit, ut

ad opus prędicti ædificij de proprio fiſco, idem Deo amabilis Auguſtus, ſumptus ne ceſſarios & ſufficiẽtes miniſtrari præciperet. Impetrata ergo pro uoto fidelis populi poſtulatione, lętus Hieroſolymam reuerſus eſt. Vbi nunciato itineris ſucceſſu, & pre cum porrectarum exauditione, uniuerſum clerum & populũ, quaſi de graui ægritu dine conualeſcentes recreauit. Præerat autem eidem eccleſiæ tunc uir uenerabilis, Nicephorus patriarcha. Sic ergo obtenta licentia, & ſumptibus de Imperiali ærario miniſtratis, eam quę nunc Hieroſolymis eſt, ſanctæ Reſurrectionis ædificauerunt eccleſiam, anno ab incarnatione Domini milleſimo *XLVIII.* ante urbis liberationem annis *LI.* triceſimo uerò ſeptimo poſt quam diruta fuerat. Qua conſtructa, contra im minẽtia pericula, & mille mortis diſcrimina conſolationem receperunt. Non tamen ceſſabant aduerſus eundem populum fidelem frequentes iniuriæ, & angariarum no ua genera, ſputa, colaphi, uincula, carceres: ad ultimum, ſuppliciorum omne genus, quibus populus Dei inceſſanter affligebatur. Nec ſolum ijs qui in eadem urbe erant, ſed etiam ijs qui in Bethleem & Thecua, ubi ſoli habitabant fideles, idem cauterium imprimebatur. Quoties enim nouus accedebat pręſes, & miſſus à Calipha recens di rigebatur procurator, toties contra Dei populum nouæ ſtruebantur calumniæ, et ua ria extorquendi inueniebãtur argumenta. Et quoties à domino Patriarcha & popu lo communiter aliquid uolebant uiolẽter exigere, ſi aliquo caſu eorum differebatur poſtulatio, ſtatim minabantur eam deijcere. Idq́ pene annis ſingulis patiebantur, confingentibus præſidibus ſe huiuſmodi reſcriptum à Regia directum celſitudine habere præ manibus, ut ſi aliquam difficultatem aut moram in præſtandis tributis uel uectigalibus præſumerent annectere, eorũ ſtatim uſq; ad ſolum dirutę depone rentur eccleſiæ. Quamdiu tamen Aegyptiorũ aut Perſarum præualuit regnum, ſub eorum imperio fideles melioribus uſi ſunt conditionibus. At uerò poſtquam Turco rum inualeſcere iterum cœpit regnum, & eorum uirtus ſuper Aegyptiorum & Per ſarum fines ampliari, & in eorum urbs ſancta decidit poteſtatem, per triginta octo annos, quibus eam detinuerunt occupatam, maioribus moleſtijs cœpit populus Dei fatigari, ita ut leue ducerẽt, quod ſub Aegyptiorũ uel Perſarum iugo pertulerãt.

De ortu & prima origine gentis Turcorum. Caput VII.

ET quoniam de gente Turcorum frequenter nobis in Opere præſenti erant di cenda quamplurima, quæ ipſi contra noſtros, noſtriq́ aduerſus eos uiriliter ma gnificeq́ ſępius geſſerunt: & adhuc proterue nimis in noſtrorum impugnatione per ſeuerant: non uidetur alienum à noſtro propoſito, de ortu & origine gentis huius, & proceſſu ad hunc excellentiæ gradum, in quo iam multis annis ſteti ſſe leguntur, aliquid præſenti inſerere narrationi. Gens igitur Turcorum, ſeu Turcomannorum (nam ab eodem habuerunt originem) ab initio ſeptentrionalis fuit, incerta penitus, & certam non habens ſedem. Vagabantur enim, & paſſim circumferebantur, paſ cuorum ſectantes commoditatem, non habentes urbes uel oppida, uel alicubi ma nentem ciuitatem. Volentes autem proficiſci, incedebant ſimul qui ex eadem erant tribu, aliquem de maioribus contribulium ſuorum habentes quaſi principem, ad quem uniuerſæ quæ in eadem ſimul tribu emergebant, referebantur quæſtiones, cuiusq́ dicto ab utraque diſſonantium parte parebatur, cuiusq́ non impune licebat examen declinare. Migrantes autem, uniuerſam ſecum ſuam transferebant ſubſtan tiam, equitia, greges, & armenta, ſeruos & ancillas: nam in his eorum omne con ſiſtebat peculium: nunquam agriculturæ dantes operam, emptionum & uenditio num ignorantes contractus, ſed ſolis permutationibus, uitæ ſibi comparantes neceſ ſaria. Volentes autem alicubi locorum herbidorum amœnitate tracti tabernacula fi gere, & ad tempus aliquod moram ſine moleſtia facere, per quoſdam ex ſuis, qui uidebantur prudentiores, regionum principes ſolebant conuenire, & pactis initis ſub placitis conditionibus, & certa tributorum pręſtatione, ſub principe qui regio ni pręerat, moram iuxta condictum habebant in paſcuis & nemore. Accidit autem quod illius populi multitudo maxima ab alijs ſeorſim incedẽs, Perſarũ ingreſſi fines, regionem inuenerunt ſibi acceptiſſimam. Datoq́ue regi qui erat pro tempore ſe cundum quod inter eos ab initio conuenerat, tributo, per annos aliquot moram ibi

ſibi habuerunt diuturniorē. Augebatur autē, quod eorū non erat numerus, necꝙ finis: ita ut regi & indigenis mentem quodāmodo habentibus præſagam, ſuſpecta nimis eſſet eorū incrementi embola. Vnde factū eſt, quod habito cōcilio uiolenter à regni finib. eos per ſe propellere decreuerūt. Sed mutato cōſilio uiſum eſt eis expedientius, ut multiplicatis angarijs & pēſionibus cōſuetis, nouis irregulariter ſuperadditis eos fatigarēt, uſꝙ dum ſua ſponte ſine coactione diſcederent. Cumꝙ iam annis pluribus iniuriarū pondus & tributorū enormitatem exactorū ſuſtinētes, diutius tolerare nol le, cōmunicato decreuerent conſilio, & hoc regi eſſet compertum, miſſa uoce præconia, iuſsi ſunt à regno intra certum tempus diſcedere uniuerſo. Tranſeuntesꝙ Cobar fluuium, qui regnum ex ea parte limitabat, ibi uident ſolito libentius & diligentius ſuorum infinitam multitudinem. Nam prius ſeorſum habitantes, ſui nec numerum nouerant, nec potentiam. Itaꝙ mirati ſunt, quomodo tantus, tamꝙ innumerabi lis populus alicuius principum aliquando tolerare potuerit ſuperbiam, & angariarum & tributorum acerbitatem portare. Viſumꝙ eſt eis abſꝙ dubio, quod & Perſarum populo, & qualibet natione nec numero nec uiribus eſſent impares, nihilꝙ eis obtinendas uiolenter finitimas regiones deeſſet aliud, quàm id quod more aliorum populorum ſibi regem non haberent. Volentes igitur uotis conſonis ſibi regem creare, deſcribentes ſuorum uniuerſam multitudinem, repererunt in eis centum familias ſplendidiores cæteris: quarum quamlibet ſagittam unam præceperunt afferre, & iuxta numerum familiarum centum ſagittarum colligauerunt manipulum. Quem operientes, uocauerunt quendam puerulum innocentem, præcipientes ei, ut immiſſa manu ſub uelamento, quo prædictarum latebat manipulus ſagittarum, eo unam educeret ſolam, ea cōditione, ut de ea familia rex aſſumeretur, cuius ſorte ſagitta exiret. Factumꝙ caſu, quod puer eduxit ſagittam Seducorum. Vnde conſtitit apud omnes, ſicuti prius ordinatum fuerat, quod ex ea tribu princeps futurus crearetur. Præceptum eſt iterum, ut ex eadem tribu centum eligerentur, qui & ætate, & moribus, & uirtute cęteros anteirent ſuos contribules, utꝙ ſinguli ſingulas afferrent ſagittas, offerentium habentes inſcripta nomina. Factoꝙ ex eis iterum manipulo, & diligenter cooperto uocatus eſt iterum puer, uel idem qui & prius, uel alius fortaſſe eiuſdem innocentiæ. Cui ſimiliter perſuaſum eſt, ut unam ex eis educeret. Eduxitꝙ unam cui inſcriptum erat nomen Selduch. Erat autem is uir ſpecioſus admodum, nobilis, & in ſua tribu præclarus, prouectæ ætatis, ſed integer uiribus, & in re militari multam habens experientiam, quiꝙ tota corporis habitudine magni principis prætenderet elegantiam. Hunc ergo de communi decreto ſibi pręficientes, in throno ſublimauerunt regio, eam quæ debetur regibus, ei exhibentes reuerentiam: & ad eius implenda imperia, fœdere complacito & iuramentis corporaliter præſtitis ſe obligantes. Ille autem ſtatim collata ſibi ſatis pro imperio poteſtate, miſſa uoce præconia, educi publicè mandat, ut retranſito flumine, & tranſmiſsis legionibus, uniuerſi Perſarum fines, unde prius exierant, occupent uiolenter, & adiacentia ſibi uendicent regna, ne de cætero compellantur regiones exteras errabundi circuire, & aliarum nationum faſtus importabiles. Factumꝙ eſt, quod infra paucos annos non ſolum Perſarum, uerumetiam uniuerſa Orientalium regna ſibi ſubiugauerunt, ſubacta Arabum, & aliarum nationum, quæ principatus obtinebant, uiolentia. Sicꝙ populus uilis & abiectus ad tantum ſubitò culmen euolauit, quod uniuerſum occupauit Orientem. Idꝙ factum eſt uix triginta aut quadraginta annis, antequam noſtri occidentales principes peregrinationis iter (de quo hic agendum eſt) arriperent. Vtꝙ aliqua eſſet differentia ſaltem nominis inter eos qui ſibi regem creauerant, & per hoc ingentem erant gloriam conſecuti: & eos, qui in ſua ruditate adhuc permanent, priorem uiuendi modū non deſerentes, dicuntur iſti hodie Turci, illi uerò priſca appellatione Turcomanni. Subactis itaque regnis Orientalibus, adiecerunt etiam, ut potentiſsimum Aegyptiorum regnum inuaderent: deſcendentesꝙ in Syriam, Hieroſolymam cum quibuſdam alijs finitimis urbibus, uiolenter ſubiugauerunt ſibi, fideles quos in ea repererant habitatores, durioribus ſolito aggrauantes moleſtijs, & angariarum multiplicitate fatigantes, ut præmiſimus.

Quot

Quot & quantis uitijs per illud tempus ſubiectus eſſet mundus. Caput VIII.

NEc ſolum in Oriente ita fideles ab impijs opprimebantur, uerum in Occidente in omni penè orbe terrarum, maxime inter eos qui fideles dicebantur, fides defecerat, & Domini timor erat de medio ſublatus. perierat de rebus iuſtitia: & æquitate ſubacta, uiolentia dominabatur in populis. Fraus, dolus, & circunuentio latè inuoluerant uniuerſa. Virtus omnis locum dederat, & ceſſerat quaſi inutilis, malitia ſubintrante. Videbatur ſanè mundus declinaſſe ad ueſperam, & filij hominis aduentus ſecundus fore uicinior. Nam multorum refrixerat charitas, & fides non inueniebatur ſuper terram. Confuſis ordinibus cuncta ferebantur, & in chaos priſtinum mundus uidebatur redire uelle. Maiores enim principes, qui ſubiectos ad pacem tenebantur dirigere, neglecto pacis fœdere, pro cauſis leuibus contendentes adinuicem, regiones tradebant incendijs, prædas paſſim exercebant, pauperum bona impijs ſatellitibus ſuis exponebant ad rapinam. Non erant tutæ alicuius facultates inter tot inſidias. Cauſa ſufficiēs putabatur, ut ad carceres quis traheretur, aut uincula, et in proprio corpore indignos ſuſtineret cruciatus, quod aliquid habere crederet. Eccleſiarum & monaſteriorum non parcebatur prędijs, nec ſanctorum poſſeſſionibus conferebant aliquid à pijs principibus indulta priuilegia, ſed nec immunitatem ſolitam & priſtinam ſibi uendicabant dignitates. Effringebatur ſanè ſanctuarium, uſibus dedicata cœleſtibus rapiebātur utēſilia. Non diſtinguebat ſacrū à profano manꝰ ſacrilega, ſed ſublata differentia prædæ patebant altarium ueſtes, amictus ſacerdotū, & uaſa Domini. De gremio diuinę domus, de adytis penitioribus, de baſilicarum atrijs, qui ad eas confugerant, ad mortem trahebantur et ſupplicia. Vias quoq; publicas accincti ferro graſſatores impij obſidebant, iter agentibus prætendentes inſidias, ubi nec peregrinis, nec uiris parcebatur religioſis. Sed nec urbes nec oppida ab ijs importunitatibus uacabāt, in quibus ſicarij uicos omnes & plateas ſuſpectas reddebāt. Innocentibus quo quis erat inſontior, eo pluribus ſubiacebat inſidijs. Fornicationū etiā genus quodlibet, quaſi res licita, paſſim et ſine rubore exercebatur impunè. Sed nec inter affines aut propinquos tuta erant matrimoniorum fœdera. Amica cœleſtibus & Deo placens, quaſi res uilis, iuſſa migrare erat cōtinentia: nec parſimoniæ aut ſobrietati locus erat, ubi luxus, & ebrietas, & pernox alea præoccupauerant adytus, atq; atria poſſidebant. Nec clerus à populo uita nobiliore differebat, ſed ſicut in propheta legitur: Sicut populus, ita & ſacerdos. Nam epiſcopi negligentes, facti erant canes muti, non ualentes latrare, perſonarum acceptores, oleo peccatoris impinguantes capita ſua, cōmiſſa ouilia lupis uenientibus mercenariorū more deſerebant. Et illius uerbi immemores Dominici gregis, quo dicitur, Accepiſtis gratis, gratis date: ſymoniacam non declinabant hæreſim: Giezi ſordibus & macula fœdati. Quid plura? ut in ſumma dicatur, Omne in præcipiti uitium ſtetit, & omnis caro corrupetat uiam ſuam. Nec pronos ad malum reuocare poterant Domini comminantis in cœlo ſurſum oſtenta, nec ſigna in terra deorſum. Erant enim peſtilentiæ & fames, terroresq; de cœlo, & terræmotus magni per loca: & cætera quæ Dominus in Euangelio diligenter enumerat. Sed obſtinati in operibus mortuis, quaſi ſus in uolutabro, & quaſi iumenta putreſcebant in ſtercore ſuo, pia Domini longanimitate abutentes: quaſi quibus à Domino diceretur, Percuſſi eos, & non doluerunt: curaui eos, & non ſunt ſanati.

Quomodo peccatis exigentibus, Perſæ uſque ad Helleſpontum uniuerſas occupauerunt regiones. Caput IX.

HIs igitur & huiuſmodi ad iracundiam prouocatus Dominus, non ſolum eos, qui in terra promiſsionis erant fideles, prædictæ iugum ſeruituris patiebatur portare, & ſupra uires moleſtijs fatigari muliplicibus: uerum & alijs qui adhuc ſua uidebantur libertare gaudere, & quibus certum erat omnia pro uotis ſuccedere, ſuſcitauit flagellum aduerſarium malleum uniuerſæ terræ. Regnante enim apud Græcos Romano, qui cognominatus eſt Diogenes, & cum omni proſperitate Conſtantinopolitanum adminiſtrante imperium, egreſſus eſt de uicinis finibus Orientis, Perſarū & Aſſyriorum ſatrapa potentiſſimus, Belpher nomine, infinitam incredularum

nationum ſecum trahens multitudinem, quæ & noſtram diceretur excedere, & u-
niuerſam terrę ſuperficiem operiret. Aſcendens ergo in curribus & equis, tigridibus
& armentis, & magnifico nimis apparatu, fines ingreſſus eſt imperij, cuncta ſibi ſu-
bijciens à ſuburbanis cāpeſtribus, uſq; ad urbes muratas & oppida munitiſſima. Nō
erat qui reſiſteret, nō erat qui pro ſalute, pro liberis & coniugibus, & (quod grauius
eſt) pro libertate contēdens, ſe opponeret. Interea nunciat Imperatori, gladijs incum
bens uis maior, & hoſtilis exercitus Chriſtianū deuaſtans imperiū. Qui pro republi-
ca ſollicitus, expeditiones equitum, & peditum colligit copias, quantas imminens
compellebat neceſſitas, & quantas uniuerſum imperiū poterat miniſtrare. Quid plu
ra? Cōgregatis legionibus & equitatu copioſo, hoſtibus procedit obuiā, & imperij
penetralia iam tenenti, & ad interiora iam progreſſo in manu forti, ſed fauore diuino
deſtitutus occurrit. Certatur utrinq; acerrime, & copijs penè paribus, ſed odijs ma-
ioribus qualia ſacrilegij dolor & zelus fidei ſolet ſuggerere. Quid multa? Perit Chri
ſtianus exercitus, fidelium proſternitur acies: ſanguis, Chriſti redemptus ſanguine,
ab impijs effunditur: quodq; miſerabilius eſt, capitur Imperator. redit qui euaſerat
particularū exercitus, confuſionem quæ acciderat nūcians. conſternati ſunt qui hoc
audiūt, inq; grauia ſe dantes lamēta, de uita & ſalute deſperāt. Interea uir infidelis, ſed
magnificus, de tanto elatus ſucceſſu, & de collata uictoria factus ſublimior, Imperato
rē ſibi præcepit præſentari, & in cōtumeliā nominis et fidei Chriſtianę ſedens in thro
no regio, eum mandat pedibus ſubijci, & ſcabelli uice corā poſitis principibus aſcen
dens & deſcendens, corpore utitur Imperiali. tandēq; pro tanto obſequio eum liber-
tati reſtituēs, cum paucis ex ſuis magiſtratibus, qui cum eo capti fuerant, abire permi
ſit. Hoc uerò audientes principes Imperij, alium ſibi præficiunt: indignum arbitran-
tes, ut qui tam indigna in proprio pertulerat corpore, in ſceptris ageret, & dignitate
fungeretur Auguſtali: inſuper priuatū oculis, & ignominioſè tractatū, uitam uix in-
dulſerunt agere priuatam. Princeps autem ſuprà nominatus, propoſito liberè ſatis fa
ciens ſuo, uniuerſas à Laodicea Syrię uſq; ad Helleſpontū (qui Conſtantinopoli præ
terlabitur, itinere) ut dicitur, triginta in longitudine, decē uerò uel quindecim in lati-
tudine, occupat regiones cum ſuis ciuitatibus & municipijs, uniuerſo populo capti-
uato. Tradidit eos Dominus in manus inimici, & dominati ſunt eorum qui oderunt
eos. Inter quos nobilis & eximia prouinciarum multarum moderatrix princeps, ciui
tas principis Apoſtolorum ſedes prima, capta eſt, ſed nouiſſima, & facta eſt infideli-
bus ſeruitus ſub tributo. Sic igitur celer Syriam & utramq; Ciliciam, Iſauriam, Pam-
phyliam, Lyciam, Piſidiam, Lycaoniam, Cappadociā, Galatiam, & utrunq; Pontum,
Bithyniam, & Aſiæ minoris partem, nobiles prouincias, & omni commoditate inſi-
gnes. plebibus refertas fidelibus, infra modicum tempus in ſuam iuriſdictionē rece-
pit, captiuās populos, eccleſias deijciens, & cultū Chriſtianū furore perſequēs exter
minato. Quid ſi copiam habuiſſet nauiū? Ipſam urbem regiā ſibi procul omni dubio
ſubieciſſet. Tantam enim Græcis incuſſerat formidinem, ut uix ciuitatis ſecederent
mœnibus, & maris interpoſitum nō ſatis tutum arbitrarentur præſidium. Hæc & ſi-
milia populo fideli, qui Hieroſolymis & in finibus eius habitabat, miſeriarū addebāt
cumulū, & in deſperationis abyſſum demergebant. Nam imperio prius in proſperis
conſtituto (ſicut præmiſſum eſt) nō deerat eis ab Imperiali domo frequēs in neceſſi-
tatibus ſolatium. Imperij ſtatus integer & incolumis, & uicinarum urbium felix ſuc-
ceſſus, & Antiochię potiſſimum, ſpem aliquam libertatis aliquando futuræ in eis cō-
fouebant. At nunc tam ſuam quàm aliorum gerentes ſollicitudinem, & ſiniſtris ru-
moribus uſq; ad ſupremum defectum defatigati, mortem magis quàm uitam optan-
tes, in ſeipſis liquefientes tabeſcebant, de perpetua ſeruitute ſecuri.

Quomodo per idem tempus fidelium turbæ ad ſanctam ciuitatem accedebant, & qua conditione habebantur tam intus quàm extrà: & de uarijs generibus ſuppliciorū, quæ fideles ciues patiebantur: & quomodo in manus Turcorū iterum reſtituta eſt ciuitas. Cap. X.

INter has tam periculoſi temporis inſidias, accedebat tam Græcorum quàm Lati-
norum gratia deuotionis ad loca uenerabilia multitudo nōnulla, quibus per mille
mortis genera, perq; hoſtiū regiones ad urbē accedentibus, negabatur introitus, niſi

in porta aureus (qui pro tributo conſtitutus erat) ianitoribus daretur. Sed qui in itinere cuncta perdiderant, & uix cum incolumitate membrorum ad loca peruenerant optata, unde tributum ſoluerent, non habebãt. Sic ergo fiebat, ut ante urbem ex talibus mille uel plures collecti, & expectantes introeundi licentiam, fame & nuditate conſumpti deficerent. Hi tam uiuentes quàm mortui, miſeris ciuibus intolerabili erant oneri. Nam & uiuentes alere, & cibo quocunq; modo ſuſtentare ſatagebant, & mortuos ſepulturæ tradere nitebantur, cùm tamen eis ſupra uires ſua eſſent negocia. Quibus autem ſoluto precio urbem dabatur ingredi facultas, hi maiorem ciuibus ingerebant ſolicitudinem, timentibus ne fortè deambulantes incautè, tanquam loca ſancta uiſere uolentes, ſputis & alapis afficerentur: ad poſtremum autem, ne clàm ſuffocati interimerentur. Vnde hæc mala præuenire cupientes, peregrinos ad loca ſancta uolentes properare, ciues de eorum uita & incolumitate, charitate fraterna ſolliciti, eorum ſequebantur ueſtigia, timentes ne quid eis ſiniſtri caſus accideret. Erat tamen in ſ[illegible] monaſterium Amalfitanorum, quod uſq; hodie cognominatur Sanctę Mariæ de Latina: & iuxta illud xenodochium, ubi erat oratorium modicum in honore beati Ioannis Eleymon Alexandrini patriarchę, ad curiã Abbatis prædicti monaſterij reſpiciens, in quo huiuſmodi miſeris ſic aduenientibus, tam de monaſterio, quàm de fidelium largitionibus, eis utcunq; alimonia miniſtrabatur. Nam de mille uix unus accedebat, qui ſibi ſufficere poſſet. Amiſſis enim uiaticulis, laborum immenſitate conſumpti, uix incolumes euadere poterant. Igitur nec foris nec domi quies erat ciuibus, quibus mors diebus imminebat ſingulis, & quolibet mortis genere deterior, ſeruitus dura & intolerabilis incumbebat. Accedebat etiam ad miſeriarũ cumulum, quòd eccleſias eorũ (quas cum tot et tantis laboribus reparauerãt et cõſeruauerant) reparatas uiolenter ingreſſi, dũ diuina celebrarẽtur, cum furore et ſtrepitu terrorem fidelibus incutientes, ſuper altaria ſedebant, nullã facientes locorũ differentiam, ſubuertebãt calices, & uaſa diuinis obſequijs mancipata pedibus cõculcantes, cõfringebant marmora, clerũ contumelijs & uerberibus afficientes. Ipſum quoq; dominũ Patriarcham, qui erat pro tempore, quaſi uilem & abiectam perſonam, de ſede propria per barbam in ſolum dabant præcipitem. Plerunq; etiam raptum, & quaſi uile mancipium tractum, ſine cauſa detrudebant in carcerem, ut ſic populum affligerent patri compatientem. Hoc igitur tam diræ ſeruitutis genus, plebs deo deuota, per annos quadringentos (ut præmiſimus) & nonaginta annos pia lõganimitate perferẽs, gemitibus et lachrymis, ſuſpirijs, & iugi precum inſtantia clamabat ad Dominum, ut correctis parcens, ab eis iracundiæ ſuæ flagella clemẽter auerteret. In profundum enim malorum deſcenderant: unde & abyſſus abyſſum inuocans, abyſſus miſeriarum abyſſum miſericordiarum, ab eo qui Deus eſt totius conſolationis, meruit exaudiri. Hos enim tandem de ſede gloriæ ſuæ Dominus miſericorditer reſpiciens, finem tantis laboribus uolens imponere, cõſolationem eis iuxta eorum deſideria paterna prouiſione procurare diſpoſuit. Cuius modum & diuinæ diſpoſitionis ordinationẽ, qua diutinam plebi ſuæ releuare uoluit afflictionem, hoc præſenti Opere ad Chriſti fidelium perpetuam memoriam ſcribere propoſuimus.

De aduentu uiri Dei, Petri Heremitæ: & collatione eius, & uiri uenerabilis Symeonis patriarchæ Hieroſolymorum. Caput XI.

PEr idem igitur tempus, cũ Deo placens prædicta ciuitas tantis (ut pręmiſimus) ſubiecta eſſet moleſtijs, inter eos qui orationis gratia, & cauſa deuotionis ad loca accedebant uenerabilia, ſacerdos quidam Petrus nomine, de regno Francorum, de epiſcopatu Ambianenſi, qui & re & nomine cognominabatur Heremita, eodem feruore tractus, Hieroſolymam peruenit. Erat autem hic idem ſtatura puſillus, & quantum ad exteriorem hominem, perſona contemptibilis: Sed maior in exiguo regnabat corpore uirtus. Viuacis enim ingenij erat, & oculum habens perſpicacem, gratumq;, & ſponte fluens ei nõ deerat eloquium. Hic lege communi ſemelq; propoſita Chriſtianis introire uolentibus tanto tributo, urbem ingreſſus, hoſpitio ſuſceptus eſt apud quendam fidelem, qui & ipſe de numero erat Chriſti confeſſorum. A quo de eorum conditione diligenter percunctans (ſicuti uir induſtrius erat) ab eo non ſolum

de præſenti periculo temporis, uerùm etiã & de perſecutione, quam eorum paſſi fuerãt progenitores, à multis retro temporibus, plenius edoctus eſt. Et ſi quid defuit ad plenã uerbo factam eruditionem, id poſtea fide oculata compleuit. Nam moram faciens in ciuitate, & eccleſias cirumiens, didicit ipſe plenius, quod prius uerbo referẽtibus alijs comprehenderat. Audiens uerò quod eiuſdem ciuitatis patriarcha uir eſſet religioſus & timẽs Deum, uolens cum eo conferre de pręſenti rerum ſtatu, & de quibuſdam alijs ab eodem perfectius edoceri, acceſſit ad eum, pręſensq́ conſtitutus per fidelem interpretẽ mutuis ſunt confabulationibus recreati. Erat autem nomen patriarchæ, Symeon: qui ex uerbo Petri colligens, quod uir eſſet circumſpectus, & rerum multarum habens experientiam, potens quoq́ in opere & ſermone: familiarius cœpit exponere uniuerſa, quæ populum Dei in ciuitate commorantem acrius affligebant. Dumq́ Petrus fraterno compatiens dolore, lachrymas continere non poſſet, quæreretq́ diligentius, utrum aliqua ſalutis uia contra hæc mala ingruentia reperiri poſſet, reſpondit uir iuſtus: Petre, lachrymas noſtras, gemitus & ſuſpiria peccatis noſtris exigentibus, exaudire dedignatur iuſtus & miſericors Dominus: nondum enim ad plenum purgata eſt noſtra iniquitas, unde necdum flagella quieſcunt. Sed ſi uideretur uerus Dei cultor populus (cuius per ſuperabundantẽ Domini miſericordiam uires ſunt adhuc integrę, & noſtris hoſtibus formidabiles, longè lateq́ floret imperium) præſentibus fraterna pietate compati uellet, & remediũ procurare ijs quę nos premunt calamitatibus: aut ſaltem pro nobis apud Chriſtũ uellet intercedere: ſpes eſſet nobis, afflictionẽ noſtram in proximo finiri. Nam de Gręcorum imperio, licet & conſanguinitate & loco nobis propinquiores, & diuitijs abundent amplius, nulla nobis ſpes eſt de cętero, ut inde nobis aliquam habeamus conſolationem. Vix enim ſibi ſufficiunt: omnisq́ eorum, ut audiuiſſe poteſt ueſtra fraternitas, uirtus emarcuit prima, infra paucos annos plus quàm dimidium amiſerunt imperij. Cui Petrus: Noueris pater ſancte, quod ſi eccleſia Romana, & Occidẽtis principes, huius calmitatis quam patimini, diligentem & fide dignum haberent inſtructorem, procul omni dubio, & uerbo quãtocyus & opere ijs malis ueſtris tentarent remedia procurare. Scribe ergo diligentius tam domino papæ & eccleſiæ Romanæ, quàm regibus & principibus Occidẽtis, & ſcriptum ſigilli tui autoritate corrobora. Ego uero pro remedio animæ meæ, hunc laborẽ mihi aſſumere nõ refugio: ſed autore Domino paratus ſum omnes cõuenire, omnes ſollicitare, inſtantius ęrumnarũ ueſtrarum immenſitatẽ perorare, & ad properandũ remediũ diligẽter inuitare. Placuit ſermo, & uiſus eſt bonus in oculis tam domini patriarchæ, quàm eorum qui aſſiſtebant fidelium, & depẽſis ingentibus gratiarum actionibus uiro, de ſua compaſſione, ſcriptum tradidit poſtulatum.

Reuelatio quę facta eſt eidem Petro, in eccleſia ſanctæ Reſurrectionis.

Caput XII.

VEre magnus es Domine Deus noſter, & miſericordiarum tuarum non eſt finis. Verè Ieſu bone non erit in te ſperantibus confuſio. Nam unde egeno & inopi & rerum neceſſariarum deſtituto ſuffragijs, peregrinanti, & à patrijs finibus longè poſito, tanta fiducia, ut ſupra uires negotium ſibi audeat aſſumere, & de uoti conſummatione habeat fiduciam? niſi quod in te protectorem ſuum iactauerat cogitatum, niſi quod charitatis ardore ſuccenſus, fratribus compatiens, proximum tanquam ſeipſum diligens, legem implere ſatagebat. uires non ſuppetunt, ſuadet tamen charitas. Et licet durum & impoſſibile uideretur, quod fratres nimis urgebat: amor Dei & proximi leue facit, quòd fortis eſt ut mors dilectio. Fides igitur per dilectionem operans eſt, quæ apud te meretur: & merita apud te nõ ſuntocioſa. Vnde nec diu fluctuare permittis ſeruum tuum, ſed teipſum manifeſtas ei, & tua eum reuelatione ſolidas, ne uacillet, Apocalypſim inſinuans, per quam exurgat fortior ad opus charitatis implendum. Accidit enim quadam die, dum prędictus Dei famulus pro reditu ad propria, & pro implenda legatione aſſumpta, amplius ſolito eſſet ſollicitus, ad fontem miſericordiarum tota deuotione recurrens, eccleſiam Dominicæ reſurrectionis ingreſſus eſt. Vbi cùm pernoctans, orationibus uigilijsq́ fatigatus eſſet impendio, labore uictus in pauimento decubuit, ut ſomno ſatisfaceret irruenti. Cumq́ ſopor (ut

ſolet ſe infudiſſet altius, uiſus eſt ei Dominus noſter Ieſus Chriſtus, quaſi corám poſitus aſtitiſſe, & eandem iniunxiſſe legationem dicens, Surge Petre, propera: & quæ tibi ſunt iniuncta, intrepidus perage. Ego enim tecum ero. Tempus eſt enim ut purgentur ſancta & ſeruis meis ſubueniatur. Expergefactus Petrus, & uiſione quam uiderat confortatus in Domino, factus ad obediendum procliuior, & diuinam admonitionẽ ſequutus, moras rumpit impiger, ad redeundũ accinctus. Peractis igitur de more orationibus, ſumptaq́ à domino Patriarcha licẽtia, & impetrata benedictione comitiua ad mare deſcendit, nauim ibi reperiens mercatorum, qui in Apuliam transfretare propoſuerant. Quam ingreſſus, & proſpera uſus nauigatione, Barum peruenit. Inde Romam profectus, dominum papam Vrbanum circa illas partes reperit. Cui domini Patriarchæ & fidelium qui Hieroſolymis habitabant, literas porrigit, eorumq́ exponit miſerias, & abominationes quæ in locis ſanctis fiebant à gentibus immundis: & iniunctam ſibi tam fideliter, quàm prudenter, exequitur legationem.

De controuerſia inter imperatorem Henricum, & Gregorium papam ſeptimum: & quomodo Vrbanus eius ſucceſſor, Petrum ab Hieroſolymis reuerſum, benignè ſuſceperit Caput XIII.

PORrò per annos antè aliquot Henricus Teutonicus rex, & idem Romanorum Imperator, à domino Gregorio papa ſeptimo, Vrbani huius prædeceſſore, paſſus fuerat quæſtionem & controuerſiam non modicam, ſuper anulo epiſcoporum defunctorum, & baculo. Inoleuerat enim conſuetudo (præſertim in Imperio) quòd defungentibus eccleſiarum prælatis, anulus & uirga paſtoralis ad dominum Imperatorem dirigebatur. Vnde poſtmodum unumquemlibet de familiaribus & capellanis ſuis inueſtiens, ad eccleſiam uacantem dirigebat, ut ibi paſtoris fungeretur officio, non expectata cleri electione. Quod dominus Papa contra omnem fieri honeſtatem conſiderans, & iura in eo facto conculcari eccleſiaſtica perpendens, ſemel ſecundo, ac tertio eundem Imperatorem commonuit, ut à tam deteſtabili deſiſteret pręſumptione. Quem præceptis ſalutaribus commonitum, cùm reuocare non poſſet, uinculo anathematis innodauit. Quod factum nimis indignè ferens Imperator, cœpit eccleſiam Romanam perſequi, & domino Papæ Guibertum Rauennatem archiepiſcopũ, uirum literatum & locupletem nimis, ſuſcitauit aduerſarium. Qui de uiribus Imperatoris præſumens, & de multitudine diuitiarum confiſus, excluſo uiolenter prædicto uenerabili uiro, ſedem inuaſit Apoſtolicam: ita delyrus, & ab intellectus ſynceritate deficiens, ut id ſe eſſe crederet, quod falsò dicebatur. Cumq́ prius infelix mundus in maligno poſitus, uias ſequeretur periculoſas (ut prædiximus) & inutiles, huius ſchiſmatis occaſione ad deteriora decliuus, omnem Dei et hominum poſt tergum dederat reuerentiã, noxia ſequens, & *declinans. Capiebanť pontifices, & quilibet eccleſiarũ prælati tanquam homicidiorum rei mancipabantur carceribus, bonis eorum confiſcatis, quicunq́ Imperatori in hac ſua peruerſitate non erant conſentientes. Nec ſolũ ad tempus eis irrogabantur iniuriæ, uerùm excluſis in perpetuum intrudebantur ſucceſſores. Fugiens igitur dominus papa Gregorius Imperatoris indignationẽ, in Apuliam conceſſerat: ubi à dño Roberto Guiſtardi Apulię duce honeſtè ſuſceptus eſt, & benignè tractatus: cuius etiã beneficio prædicti Imperatoris manus euaſerat. Tandẽ Salernum ueniẽs, ibi diẽ clauſit extremũ: ubi & ſepultus eſt. Cui poſt dñm Victorẽ, qui ſolis duobus mẽſibus poſt eũ ſedẽ obtinuerat, ſucceſſit dñs prędictus Vrbanus, qui Hẽrici nihilominus, prædicti Hẽrici ſucceſoris, in eadẽ malitia obſtinati furorẽ declinãs, locis munitioribus apud ſuos fideles deliteſcebat, nuſquã plenè ſecurus. Hic in illa ſua aduerſitate conſtitutus, Petrum uirũ uenerabilem ab Hieroſolymis reuerſum, iam dictæ legationis fungẽtem officio benignè ſuſcepit, & ei in uerbo (cuius baiulus erat) ſe fidelem cooperatorem tempore accepto repromiſit. Petrus autem omnem tranſcurrens Italiam, zelo diuino ſuccenſus, Alpes tranſiens, occidentales principes omnes ſigillatim circuit, inſtat ſollicitus, increpat, arguit, atque cooperante gratia monendo quibuſdam perſuadet, ut fratribus in tanta afflictione poſitis ſubuenire non differant: & loca ſancta, quæ Dominus propria dignatus eſt illuſtrare præſentia, infidelium ſpurcitijs diutius prophanari non permittant. Nec uiſum eſt ei ſufficere, quod hoc apud

principes

principes diſſeminaret, niſi etiã & plebes & inferioris manus homines, idipſum pijs exhortationibus animaret. Percurrẽs ergo nationes piè ſollicitus, & regna, pauperibus & abiectiſsimis perſonis legationi ſuę fideliter ſatisfaciẽs, idipſum euãgelizabat. Cui tantã gratiam (eius fidei meritũ reſpiciens) cõtulerat Dominus, ut raro unquam ſine fructu populos conueniret. Fuitq́ domino Papę, qui eũ ultra montes ſine dilatione ſequi decreuerat, in eodem uerbo plurimũ neceſſarius. Nam præcurſoris functus officio, auditorũ mẽtes ad obediẽdũ pręparauerat, ut facilius idẽ perſuadere uolens, obtineret propoſitũ, & uniuerſorũ animos ad ſe cõpendioſius inclinaret.

De ingreſſu Domini Vrbani Papæ ad partes ultramontanas, & ſynodo apud Clarum montem habita. Caput XIIII.

ANnis igitur ab incarnatione Domini milleſimo nonageſimoquinto, indictione quarta, regnante domino Henrico quarto Teutonicorũ rege, & eodem Romano imperatore anno regni eius quadrageſimotertio, Imperij uerò duodecimo: illuſtri quoq́ Francorũ rege domino Philippo Henrici filio regnante in Francia, prædictus dominus Vrbanus uidens hominũ malitiã modũ exceſsiſſe, et cuncta ferri deorſum, quaſi ad malũ prona, poſt Concilium quod ex uniuerſa Italia ad corrigendos exceſſus hominum neceſſariũ ualde apud Placentiã celebrauerat, Imperatoris prædicti indignationẽ fugiens, diſcedens ab Italia alpes tranſcendit, regnũ Francorum ingreſſus. Vbi uidens, ſicut & prius audierat, diuina paſsim cõculcari monita, doctrinam Euangelij ſordere, fidem perijſſe, charitatẽ & omnẽ periclitari uirtutem: è contrario autem aduerſę poteſtatis & principis tenebrarũ lõgè lateq́ nimis patêre imperium, anxius plurimũ (ſicut ex officij debito tenebatur) quomodo tot uitiorum monſtris, tot peccatorum prodigijs poſſet occurrere, quę ita miſerabiliter pullulabant, et orbẽ inuoluerant uniuerſum: Concilium generalę (prius apud Vigiliacum, deinde apud Podium) cõuocare diſpoſuit: ſed nouiſſimè apud Clarũ montem * Aluerniæ ciuitatem, diuina comite gratia, ex uniuerſis tranſalpinarum partibus prouinciarum, mẽſe Nouembri epiſcoporum, & abbatum conuenit ſacer conuentus in nomine Dñi, præſentibus etiam pręedictarum partium nonnullis principibus. Vbi ordinaris de pręlaorum eccleſię & uirorum Deum timentium conſilio inſtitutionibus, quæ ad exigendum labentis eccleſiæ ſtatum uidebãtur reſpicere: & promulgatis canonibus, qui ad morum ædificationem, & corrigendam delictorum enormitatem poterant proficere, ſuggerẽte Petro heremita: & qui pacem, quæ de rebus perierat, reformarent: qui uerbo ſibi iniuncto debitam gerebat ſollicitudinem, nouiſſimè ad hanc exhortationem ſe conuertit, dicens:

Exhortatio domini Papæ ad populum, pro uia Hieroſolymitana. Caput XV.

NOſtis fratres dilectiſſimi, & ueſtram noſſe id expedit charitatem, quomodo humani generis reparator, pro noſtra omniũ ſalute carnem aſſumens, & homo inter homines conuerſatus, terrã promiſſionis, quam pridem patribus promiſerat, propria illuſtrauit præſentia, & aſſumptæ diſpenſationis operibus, & crebra ſimul miraculorũ exhibitione reddidit ſpecialiter inſignem. Id em̃ & ueteris et noui penè in omnib. ſyllabis docet ſeries Teſtamenti. Quadã ſanè dilectionis prerogatiua certũ eſt eã dilexiſſe, ita, quod eã orbis partem, imò particulam, hæreditatẽ ſuam dignatus eſt appellare, cùm eius ſit omnis terra & plenitudo eius. Vnde per Eſaiam ait: Hæreditas mea Iſrael. & item: Vinea Domini Sebaoth, domus Iſrael eſt. Et licet totam in partem præcipuam ſibi dedicauerit ab initio, peculiarius tamen urbem ſanctam ſibi adoptauit in propriam, teſtante propheta qui ait: Diligit Dominus portas Syon ſuper omnia tabernacula Iacob. De qua glorioſa Dñi, * uidelicet quod in ea docens, paſſus, & reſurgens Saluator, ſalutem operatus eſt in medio terræ. Ad hoc à ſeculo eſt prælecta, ut tantorum eſſet conſcia, & cella familiaris miniſtrorum. Electa nimirum, quod ipſe qui elegit, teſtatur dicẽs: Et de Hieruſalem ciuitate quam elegi, ueniet uobis ſaluator. Quãetſi peccatis inhabitantium id exigentibus, iuſto iudicio ſuo in manus impiorum ſępius tradi permiſerit Dominus, et durę iugum ſeruitutis ad tempus eam ſuſtinere paſſus ſit: non tamen arbitrãdum eſt, quod eam quaſi à ſe repudiatã abiecerit. Cùm ſcriptũ ſit: Flagellat Dominus omnẽ filiũ quẽ recipit. Illi uero theſaurizat iram,

cui dicit:Receſſit zelus meus à te,iam amplius non iraſcar tibi.Diligit ergo eam , nec
intepuit erga eam dilectionis feruor. Cui dicit:Eris corona gloriæ in manu Dñi,& di
adema regni in manu Dei tui:& nõ uocaberis amplius deſolata,ſed uocaberis uolun
tas mea,quia complacuit Dño in te.Hęc igitur ſalutis noſtræ cunabula, Dñi patriam,
religionis matrem,populus abſq; Deo,ancillæ filius Aegyptiæ poſſidet uiolenter: &
captiuatis liberæ filijs,extremas imponit conditiones,quib.uerſa uice meritò ſeruire
tenebatur.Sed quid ſcriptũ eſt? Eijce ancillã, & filium eius. Sarracenorũ enim gẽs im
pia,& immundarum ſectatrix traditionũ,loca ſancta,in quibus ſteterũt pedes Dñi iã
à multis retro tẽporibus uiolenta premit tyrannide,ſubactis fidelib .& in ſeruitutẽ dã
natis.Ingreſſi ſunt canes in ſancta,prophanatum eſt ſanctuariũ , humiliatus eſt cultor
Dei populus,angarias patitur indignas:genus electum ſeruit in luto & latere:regale
ſacerdotium,principes prouinciarum,factum eſt ſub tributo,ciuitas Dei. Cuius non
liquefiat anima? cuius non tabeſcant præcordia,ijs ad animum recurrentibus ? Quis
hæc ſiccis oculis audire poteſt,fratres chariſſimi ? Templum Domini,de quo zelans
Dominus uendẽtes eiecit & ementes , ne domus patris eius fieret ſpelũca latronum,
factum eſt ſedes dæmoniorum . Idipſum enim & Nathanaam ſacerdotem,magnum
ſanctorum progenitorem Machabęorum,ad zelum accendit commẽdabilem , ſicut
ipſe teſtatur,dicens : Templum Domini quaſi uir ignobilis,uaſa gloriæ eius abducta
ſunt captiua . Ciuitas regis regum omnium , quæ alijs regulas intemeratæ tradidit fi-
dei,gẽtium ſuperſtitionibus cogitur inuita deſeruire.Sanctæ reſurrectionis eccleſia,
requies dormiẽtis Domini,eorum ſuſtinet imperia,fœdatur ſpurcitijs eorum,qui re-
ſurrectionis non habebunt participium , ſed ſtipula ignis æterni perennibus deputa
buntur incendijs.Loca uenerabilia diuinis deputata myſterijs,quæ Dominum in car
ne ſuſceperunt hoſpitem,ſigna uiderunt,ſenſerunt beneficia, quorum omnium in ſe
plena fide prætendunt argumenta,facta ſunt gregum pręſepia,ſtabula iumentorum.
Laudabilis populus,cui benedixit Dominus exercituum,ſub angariarum & ſordida
rum patrationum pondere gemit fatigatus , rapiuntur eorum filij .Matricis eccleſiæ
chara pignora ut gentium immunditijs deſeruiant,& nomen Dei uiui abnegent, uel
ore blaſphement , ſacrilegio compelluntur : aut imperia detrectantes,cæduntur gla-
dijs more bidentiũ,ſanctis martyribus ſociandi .Non eſt ſacrilegis locorum differen-
tia,non eſt perſonarum reſpectus.In ſanctuarijs occiduntur ſacerdotes & leuitæ: co-
guntur uirgines fornicari aut per tormenta perire,nec matronis ætas maturior ſuffra
gatur. Væ nobis qui in hanc tam periculoſi temporis deſcendimus miſeriam , quam
in ſpiritu præuidens electus à Domino Dauid rex fidelis deplorat dicens: Deus ue-
nerunt gentes in hęreditatem tuam,polluerunt templum ſanctum tuum. & item:Po
pulum tuum humiliauerunt,& hæreditatem tuam uexauerunt. Vt quid Domine ira-
ſceris in finem,accẽdetur uelut ignis ira tua? Vbi ſunt miſericordię tuę antiquę Dñe?
Verum'ne eſt quod dicitur? Non obliuiſcetur miſereri Deus,nõ continebit in ira ſua
miſericordias ſuas? Recordare Domine quid acciderit nobis,intuere & uide obpro-
brium noſtrum. Vę nobis,ut quid nati ſumus? Videre corruptionem populi noſtri,
et contritionẽ ciuitatis ſanctæ,& ſedere illic cùm dantur in manibus inimicorum ſan
ctæ? Vos igit̃ dilectiſſimi, armamini zelo Dei.Accingimini unuſquiſq; gladio ſuo ſu
per femur ſuum potẽtiſſimè.Accingimini,& eſtote filij potentis.Melius eſt enim mo
ri in bello,q̃ uidere mala gentis noſtræ & ſanctorum.Si quis zelum legis Dei habet,
adiunget ſe nobis.Subueniamus fratribus noſtris,diſrumpamus uincula eorũ, & pro
ijciamus à nobis iugum ipſorũ.Egredimini,& Dñs erit uobiſcum.Armaq; cęde mu-
tua(illicitè cruentatis)in hoſtis fidei & nominis Chriſtiani conuertite. Furta , incen-
dia,rapinas,homicidia,& cętera(qualia qui agunt,regnum Dei nõ poſſidebunt)hoc
Deo bene placito redimite obſequio,ut delictorum quibus Dñm ad iracundiã pro-
uocaſtis , celerem indulgentiam uobis obtineant hæc pietatis opera , & deprecatio
collata ſanctorũ.Monemus igitur & exhortamur in Dño,& in remiſſionẽ peccatorũ
iniungimus,ut fratribus noſtris,& cœleſtis regni cohæredibus(omnes eñ inuicẽ ſu-
mus mẽbra,hæredes quidẽ Dei,cohæredes aũt Chriſti)qui Hieroſolymis & in finib.
eius habitãt,aflictictioni et laboribus compatiẽtes,infideliũ inſolẽtiã(qui ſibi regna,
principatus

principatus & poteſtates ſubijcere contendunt (debita compeſcatis animaduerſione: & illis totis uiribus occurratis, quibus eſt propoſitum, nomen delere Chriſtianũ. alioquin futurum eſt, ut in proximo eccleſia Dei iugum indebitæ proferens ſeruitutis, fidei ſentiat diſpendium, præualente gentilium ſuperſtitione. In quanta enim poſiti ſint afflictione, nouerunt ex uobis nonnulli, qui hæc quæ loquimur, oculata conſpexerunt fide, & præſens illorum per manum Petri, uiri uenerabilis (qui præſens eſt) ad nos delata docet eccleſia. Nos autem de miſericordia Dei, & beatorum Petri & Pauli apoſtolorũ autoritate confiſi, fidelibus Chriſtianis, qui contra eos arma ſuſceperint, & onus ſibi huius peregrinationis aſſumpſerint, iniunctas ſibi pro ſuis delictis pœnitẽtias relaxamus. Qui autem in uera pœnitentia deceſſerint, & peccatorum indulgentiam & fructum æternę mercedis ſe non dubitent habituros. Interim uerò eos qui ardore fidei ad expugnandos illos laborem iſtum aſſumpſerint, ſub eccleſiæ defenſione, & beatorum Petri & Pauli protectione, tanquam ueræ obedientię filios recipimus, & ab uniuerſis inquietationibus, tam in rebus alienis quàm in proprijs ſtatuimus manere ſecuros. Si uerò quiſquam moleſtare eos interim auſu temerario præſumpſerit, per epiſcopum loci excommunicatione feriatur: & tamdiu ſententia ab omnibus obſeruetur, donec & ablata reddantur, & de illatis damnis congruè ſatis fiat. Epiſcopi uerò & presbyteri, qui talibus fortiter non reſtiterint, officij ſuſpenſione mulctentur, donec miſericordiam ſedis Apoſtolicæ obtineant. His dictis, finem dicendi fecit: præcipiens ijs qui aderant, eccleſiarum prælatis, ut ad propria reuerſi, cum omni inſtantia & debita ſollicitudine plebes ſuas ad idem hortentur & inuitent diligentius. Iis dictis, finem dicendi fecit: & ſoluta Synodo ualedicentes adinuicem, ad propria ſunt reuerſi: ante omnia, iuxta ſtatuta Synodi fideliter laborantes. ut pax (quæ uerbo uulgari Treuga dicitur) ab omnibus obſeruaretur illibata, ne ire uolentibus, & ad neceſſaria diſcurrere, ullum obijceretur impedimentum.

Qui de præſentibus principibus ad iter ſe obtulerunt: & de ſigno crucis, quod ituri ueſtibus ſuis in ſignum uoti & futuræ peregrinationis imprimebant. Caput XVI.

DEdit ergo dominus fideli ſeruo euangelizandi uirtute multa, & excelſo in uerbo gloriæ, pro fidei meritis uerbum efficax, & ſermonem omni acceptione dignum in oculis uniuerſorum. Et uiſa eſt à Domino res egreſſa, ita ut mandatum eius, licet arduum nimis & difficile uideretur, cum omni auiditate tam maiores quàm minores amplecterẽtur. Nec ſolum præſentes ex illius uerbo ſuccenſos huius deſiderij ardenter armauerat, uerùm longe lateq; ſermo idem egrediens, abſentes etiam pari uoto feruentes accẽdebat ad idem. Epiſcopi uerò prout in mandatis acceperant, fideles ſe cooperantes exhibebant, plebes ſuas ad idipſum inuitantes, & circumeuntes parochias ſuas, uerbum uitæ diſſeminabant in populis: nec cadebat uel unus apex ſine fructu ſuper terram. ita ut uerè dici poſſet, quod uerè illud uerbum Domini impleretur: Non pacem ueni mittere, ſed gladium. Diuidebatur enim maritus ab uxore, uxor à marito: patres à filijs, filij à parẽtibus: nec erat charitatis uinculũ, quod huic feruori poſſet præiudicium facere: ita ut de clauſtris multi egrederentur monachi: & incluſi de carceribus, in quibus ſe incluſerant ſpontanei propter Deum. Nec tamen apud omnes erat in cauſa Dominus, & uirtutum mater Diſcretio uotum excitabat: ſed quidam ne amicos deſererent, quidam ne deſides haberentur, quidam ſola leuitatis cauſa, aut ut ſuos creditores (quibus multorum debitorum pondere tenebantur obligati) declinantes eluderent, alijs ſe adiungebant. Omnes igitur ex cauſis uarijs properabant. Non erat in regnis Occidentalibus, qui aut ætatis aut ſexus, aut conditionis, aut ſtatus uellet eſſe memor, aut aliquibus perſuaſionibus deterritus ab incepto deſiſteret: ſed omnes indifferenter manus dabant, omnes unanimiter corde & ore uotum profitebantur. Videbatur ad literam impleri, quod in Thobia ſcriptum eſt: Ieruſalem ciuitas Dei, nationes ex longinquo ad te uenient, & munera deferentes, adorabunt in te Dominum, & terram tuam in ſanctificatione habebunt, nomen magnum inuocantes in te. De præſentibus igitur qui in Concilio fuerant, multi cum gaudio ſuſceperunt inſitum uerbum: quorum primus fuit dominus Ademarus, bonæ memoriæ Podienſ. epiſcopus, uir uitæ uenerabilis, qui poſtea Apoſtolicæ ſedis

legatione functus, in eadem legatione populo Dei tam fideliter quàm prudẽter pręfuit. Dominus quoq; Guillelmus Auraſicẽſis epiſcopus, uir uerè religioſus, ac timẽs Deum. De abſentibus uerò utriuſq; regni principibus, eodem feruore ſuccenſi, ad iter ſe accingebant, mutuò & frequenter ſe exhortantes, & certum præfigentes diem, ut collectis neceſſarijs, & uiæ conſortibus conuocatis, iter arriperent. Videtur uerè diuinitus procuratum præſens, unde loquimur, negotium, & uerbum uerè egreſſum à Domino. Nam cateruatim concurrebant populi, ubicunq; unum de principibus iturum nouiſſimè audierant, ut ſe illius comitatui ſociarent, eiuſq; ſuper ſe in toto itinere inuocarent nomen, obſequia promittẽtes & fidem. Et quia uerbum illud publicè diceretur, Occupet extremum ſcabies, mihi turpe relinqui: laborabant certatim, ſe neceſſarijs communicare, mutuò ſe pręuenire cupientes: uerè diuinitus procuratum. Neceſſarius enim erat ignis hic purgatorius, quo præſentia (quæ nimia erant) diluerentur commiſſa: & occupatio iſta utilis, qua declinarentur futura. Non enim erat iã inter mortales reſpectus Dei, nec ad homines, reuerentia. Cõuenerat autẽ apud omnes & idipſum de mandaro Domini propè iniunctum fuerat, ut quotquot prædictæ uię uoto ſe obligarent, uiuificæ crucis ſalutare ſignum ueſtibus imprimerent: & in humeris illius ſibi portarent memoriam, cuius paſſionis locum inſtare propoſuerant, illum imitantes, cui ad noſtram redemptionem properanti factus eſt principatus eius ſuper humerum eius. De quo etiam non immeritò uidetur poſſe intelligi illud Iſaiæ: Leuabit Dominus ſignum in nationibus, & congregabit diſperſos Iſraël. Sed & illud mandatum Domini iuxta literam uidebatur impleri: Qui uult uenire poſt me, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.

Nomina principum qui de regno Francorum & Teutonicorum iter aſſumpſerunt. Caput XVII.

De utroq; itaq; regno Marrani futuræ peregrinationis ſigno crucis ſe communiuerant. Vir illuſtris dominus Hugo magnus, domini Philippi Francorum regis frater. Dominus Flandrẽſium comes. Dominus item Robertus, comes Normannorum: domini Vuillelmi Anglorum regis filius. Dominus Stephanus Tarnotenſium comes, & Bleſenſium, ſenioris Theobaldi comitis pater. Dominus Ademarus Podienſis epiſcopus. Dominus Guillelmus Auſaricenſis epiſcopus. Dominus Raimundus comes Toloſanus, & ſancti Aegidij: cum alijs multis inclytis & nobilioribus uiris. Vir quoq; ſtrenuus & inſignis dominus Godefridus Lothoringiæ dux, & cum eo fratres eius: dominus uidelicet Balduinus, & domins Euſtachius. Balduinus itidem, qui cognominatus eſt de Burgo, prædictorum conſanguineus: domini Hugonis comitis de Recheſt filius. Item comes Gernerus de Grez. Balduinus comes Hamaucorum. Iſuardus comes Dienſis. Ramboldus comes Auraciſenſis. Vuillelmus comes de Foreis. Comes Stephanus de Alba malla. Rotrodus comes Partichenſis. Comes Hugo de Sancto Paulo. Sed & de uiris maioribus, qui tamen comites non eranr, ad idipſum Deo placitum obſequium ſponte ſe obtulerunt inclyti uiri & nobiles: Henricus de Aſtha, Radulphus de Balgentiaco, Eberhardus de Puſato, Gentonius de Bear, Vuillelmus à Maner, Guaſtus de Bederz. Vuillelmus de monte Peſſulano, Gerardus de Ruſſellon, Gerardus de Cereſiaco, Rogerus de Balnauilla, Guido de Poſſeſſa: & Guido de Garlanda, Francorum regis dapifer. Thomas de Feria, Galo de Caluo monte. Prædictus quoque Petrus Heremita cum ingenti multitudine, quam cùm ex regno, tum ex imperio multo labore contraxerat. Circa alpes uerò dominus Boamundus Tarentinorum princeps, domini Guiſcardi ducis Apuliæ filius. Dominus quoq; Tancredus, eius ex ſorore nepos. Et alij multi, quorum numerum uel nomina non tenemus. Hi omnes tempus expectantes opportunum, cum ingentibus militarium uirorum copijs, ad militiam Chriſtianam parauerant accedere, & ſe tanræ peregrinationis laboribus pro Chriſti nomine deuotè mancipare. Tranſcurſa igitur hyeme, cùm primaueris ſubſequentis ſe obtulerunt initia: & frigore depulſo, grata terris reddita eſt temperies: equos præparant, arma excrunr, componunt ſarcinas, & mutuis ſe (qui ſimul erant profecturi) inuitant legationibus: diligenter præordinantes, quando oporteat eos iter arripere, ubi cõuenire, & qua uia tu

tius commodiusq́ poſſint incedere. Nec eñ poterant tot, tamq́ infinita populorum milia in unaqualibet regione ſibi reperire neceſſaria. Vnde ſtudioſe procuratum eſt, ut ſinguli maiorum principum, ſeorſim legiones ſuas traherent, & non eodem tramite proficiſcerentur. Sed neq́ antequam ad urbem Nicenam peruenirent, eorum exercitus conuenerunt. Nam (ſicut dicetur inferius) dux cùm ſuis legionibus per Vngariam: comes Toloſanus, & epiſcopus Podienſis per Dalmatiam: reliqui uerò principes per Apuliam, ſed uarijs temporibus, Conſtantinopolim peruenerunt. Parabatur interim quod ad tantum iter ſufficere poſſe credebatur: & uiaticula ſua, cum uiæ quantitate metiri nitebantur, ignorantes quod uiæ illius non ſunt in manu hominis. Ignorat enim mortalis infirmitas, quid ſibi craſtina pariat dies. Non erat uſpiam in tot prouincijs, quot habet Occidens, domus ocioſa uel una. Cumq́ iuxta ſuam conditionem familiaria ſuberant (circa quę ſollicitabantur) negocia, dum hic paterfamilias, hic filius, illic uerò tota domus ad migrandum ſe congregaret: dirigebantur frequentes epiſtolæ, quibus qui ſimul profecturi erant, ſe mutuo excitabant, attentius moram increpantes, & monentes properare celerius. Vocantibusq́ cęteris, hi, qui turmarum erant duces deſignati, cum ſuſpirijs & gemitibus diuidebantur ab inuicem: charorum complexus, & ſupremum ſibi dicentes uale, ſeparabantur in oſculis. Mater filium, parentem filia, ſoror fratrem, uxor maritum, in ulnis deportantes paruulos, & ſugentes ubera, cum lachrymis & eiulatu comitabantur abeuntes. Et dicto uale, quos greſſu non poterant, defixis proſequebantur obtutibus.

Galterus Senſaueir primus uiam ingreſſus, Conſtantinopolim peruenit. Caput XVIII.

ANno igitur ab incarnatione Domini milleſimo nonageſimo ſexto, menſe Martio, octaua die menſis, quidam Galterus, cognomento Senſaueir, uir nobilis, & in armis ſtrenuus, cum ingenti multitudine pedeſtrium turmarum (nam pauciſſimos ſecum habebat equites) primus iter arripuit, & pertranſiens Teutonicorum regnum, in Vngariam deſcendit. Eſt autem regnũ Vngariæ paludibus interiectis, & magnis fluminibus præcinctum, & inacceſſibile, ita ut niſi certis locis, & ijs uehemẽter anguſtis, uolentibus introire uel egredi, non pateat introitus uel exitus. Eidem autem regno tunc præerat uir Chriſtianiſſimus, rex Calemannus, qui cognito prędicti Galteri aduentu, & de eius edoctus propoſito, piam illius commendans intentionem, eum benignè admiſit, & tranſitu expeditionibus ſuis per Vngariam conceſſo, publicorum commerciorum gratiam non negauit. Ille uerò regno eius cum omni tranquillitate tranſmiſſo, uſq́ ad fluuium Marte (qui eiuſdem regni limes ab Oriente dinoſcitur eſſe) peruenit incolumis. Quo tranſito, Bulgarorum fines cum ſuis legionibus attigit, & ad locũ peruenit qui dicitur Bellegrauia. Eo tamen ignorante, quod trans eundẽ fluuiũ in loco qui Malauilla appellatur, de comitatu eius quidam remanſerant, ut cibos emerent, & ad iter quædam colligerent neceſſaria: quos Vngari comprehendentes, nudatos, & affectos uerberibus, ablatis omnibus remiſerunt ad ſuos. Et licet eorum aduerſitati uniuerſus plena charitate compateretur exercitus, & ſiniſtro, qui acciderat, caſui plurimum ſocij condolerent, tamen uidentes quia durum erat nimis, & penè impoſſibile tranſire fluuium, & occaſione emergentium negotiorum iter differre propoſitum, ſatius arbitrati ſunt diſſimulare ad tempus iniuriam, quàm ad id quod aſſequi non poſſent, temere aſpirare. Spem habentes in eo, cui militare propoſuerant, quod Chriſti ſeruis illata gratis iniuria non præteriret impunita, ſed cõdignam ab eo reciperet mercedem, qui ſuis fidelibus repromiſit dicens, Et capillus de capite ueſtro nõ peribit: in patientia ueſtra poſſidebitis animas ueſtras. Cõtinuantes igitur iter, Belgrauiã peruenerũt, ut præmiſimus: ubi Galterus à duce Bulgarorũ (qui eidem loco præerat) emendi licentiam poſtulans, & impetrare nõ ualẽs, ante urbem caſtrametatus eſt, ubi exercitum ſuum uictus inopia laborantẽ, cohibere non ualens, graue nimis populi ſui paſſus eſt diſpendiũ. Nam cùm à Bulgaris omnino uenalium nihil (aliquo precio interueniente) obtinere poſſent, egreſſus eſt eius exercitus, ut ſibi modo quocunq́ alimenta compararẽt, ne præ neceſſarij uictus defecere cogerẽtur inopia. Qui greges Bulgarorũ inuenientes, & armenta, uiolenter ex eis cœperũt abducere, et caſtris inferre ſuis. Quod audiẽtes Bulgari, correptis armis,

ad eos qui eorum abducebant animalia, hoſtiliter egreſſi, prædam reuocare uolētes, bellum raptoribus inferunt. Et facti ſuperiores, centum quadraginta ex eis à præcedentium comitatu ſeparatos incautius, in atrio quodam (quo ſe gratia conſequendæ ſalutis contulerant) igne ſuppoſito, combuſſerunt: reliquis in fugam adactis. At uerò Galterus ſciens, quod populum ſecum traheret duræ ceruicis, & indiſcretum, relictis his qui ſuo proprio ſpiritu ducebantur (incorrigibiles facti) cum reliquis agminibus Bulgarorum ſyluas (longe lateq; diffuſas) prudenter, circunſpecteq; pertranſiens, Struciam Dacię mediterraneę metropolim egregiam peruenit: ubi eiuſdem ciuitatis pręſidi de damno & iniuria plebi Dei iniuſtè à Bulgaris illata conqueſtus plenā ſuper omnibus cōmiſſis iuſtitiam conſecutus eſt. Inſuper ab eodem duce uiro egregio, & timente Deum, humaniſſimè tractatus, commerciorum legem obtinuit communē: ut ſibi, & populo ſuo æqua menſura, & iuſto precio, neceſſaria uenderentur. Et ut legibus humanis in eius obſequio nihil uideretur deeſſe, duces etiam itineris (qui eis uſq; ad urbem pręeſſent regiam) conceſſit. Quò perueniens, & in præſentiā domini Imperatoris introductus, ab eius obtinuit magnificentia, ut uſq; ad aduentū Petri (de cuius pręcepto iter arripuerat) exercitū ſuū in locis urbi finitimis (indulta emēdi uendēdiq; licētia) habere permitteret: quod & benignè cōceſſit Imperator.

Petrus Heremita ſubſecutus, per Vngariam tranſiens, Vngarorum ſentit perfidiam. Caput XIX.

AT uerò Petrus poſt hęc non multo interiecto temporis interuallo, cum innumerabili exercitu tranſcurſa Lothoringia, Franconia, Bauaria, & ea regione quæ Auſtria dicitur, cum uniuerſa multitudine (quam ex omni populo, & tribubus, & linguis, & nationibus collegerat, quaſi ad quadraginta millia) fines Vngarorum attigerat. Vnde miſſa legatione ad dominum regem, impetrauit, ut ſi pacificum uellet habere introitum, & ſine tumultu & ſcandalis regni eius pertranſire, ei ſine difficultate aditus pararetur. Qua ſuſcepta licentia, & conditionem approbans interpoſitam, cum uniuerſis legionibus (quę eum ſequebantur) regnum ingreſſus eſt. Quod cum omni tranquillitate tranſcurrens, alimentorum multa copia, iuſto precio, & bonis conditionibus ab indigenis miniſtrata, uſq; ad ſuperius memoratam Maleuillam peruenit. Vbi intellecto quod conſortibus eorum (qui Galterum ſecuti, eos præceſſerant) multam illius loci habitatores intulerant iniuriam, & impietatem nō modicam in eos exercuerant: uidentes etiam eorum ſpolia & arma, nihilominus in muro ciuitatis, quaſi pro trophæo pendentia, iuſta ira ſuccenſi, protinus arma corripiunt, & ſe inuicem exhortantes, urbem uiolenter effringunt, incolis penè omnibus aut interemptis gladijs, aut in uicino flumine ſubmerſis. In quo tumultu, eorum meritis id exigentibus, illa die cecidiſſe dicuntur de Vngaris quaſi ad quatuor millia: de expeditione uerò Petri centum dicuntur occubuiſſe. Sic igitur urbe correcta uiolenter, quinque diebus continuis manſerunt in ea, propter alimentorum, quam in ea repererunt opulentiam. At uerò Bulgarorum dux, Nyrchita nomine (qui Galtero & eius legationibus rerū uenaliū forū prius interdixerat) intelligens quod Malleuillanis accidiſſet (pro eo quod in præcedentes ipſe quoq; deliquerat) ſubſequentes in eum uellent refundere, relicta Belgrauia, cui præerat, de loci diffidens munitione, aufugit. Loci uerò incolæ cum ſua quiſq; familia oppidum nihilominus deſerentes, cum gregibus & armentis in opaca ſyluarum, & nemorum abdita longè interius ſe contulerunt. Petrus autē dum adhuc in exiguo pręſidio morā faceret, relatione quorundā edoctus, quod rex Vngariæ ſuorū ſtragem (quam audierat) nimis ægre ferens, militares ex uniuerſo regno conuocauerat copias, & in ſuorū ultionē accingeretur animoſius, congregatis nauibus quotquot ex utraq; fluminis ripa inuenire potuit, legiones ſuas ſub omni celeritate trāsferri pręcepit, ſecū trahens greges & armenta, ſpoliaq; uberrima, quæ de loco uiolenter effracto uſq; ad redundantem copiā eduxerat. Quibus in ulteriore ripa collatis, ante Belgrauā (quam tamē uacuam repererunt) caſtrametati ſunt. Vnde cum plauſtris & uehiculis, cum gregibus & armentis, & uniuerſo comitatu, itinere dierum octo, nemorū latè patientium condenſa pertranſiens, antè urbē Niz, turribus & muro munitiſſimā, & uiris fortibus refertā, cum ſuis aſtitit legionibus, &

flumine

flumine quod eandem urbem prçterfluit, per quendam pontem lapideum tranſmiſſo, caſtra ibidem metatus eſt. Dumq́ eius exercitus iam deficiente uiatico, uictus inopia laboraret, miſſa legatione ad præſidem ciuitatis, amicè poſtulat, ut rerum uenaliũ (& eorum maximè quæ uitę ſunt neceſſaria) bonis conditionibus, & iuſto precio, populo peregrinanti, & obſequijs diuinis mancipato fiat commercium. Ille uerò id nullatenus poſſe fieri reſpondit, niſi prius datis obſidibus, ſe obligaret exercitus, ut indigenis forum miniſtrantibus nec iniuria nec uis maior ulla inferatur. Qua conditione utrinq; placita, datis obſidibus, egreſſi ſunt ciues ſecum deferentes uenalia.

Apud Niz urbem Vngariæ, inter peregrinos & Bulgaros tumultus oritur periculoſus. Caput XX.

FActa eſt igitur expeditionibus uniuerſis alimentorũ plenior abundantia, emendi uendendiq́ contractibus mutua charitate inter utrunq; populũ celebratis: nocteq́ illa in omni tranquillitate mutua charitate tranſcurſa, ſummo mane receptis obſidibus, ad iter accinguntur. Dumq́ eſſent in proficiſcendo, & maior pars præceſſiſſet (imò penè omnis exercitus) quidam turbati capitis homines, & diuina animaduerſione digni, memores ſatis friuolę cõtentionis, quã heſterna nocte cum quodã Bulgaro habuerãt occaſione uendẽdi emendiq́, ſeparati aliquantulũ à præcedentib. agminibus, ſeptem molẽdinis, quę iuxta prædictũ pontẽ in flumine uoluebãtur ignẽ ſupponentes, ſubitò conuerterunt in fauillã. Erant prædicti filij natione Teutonici, numero quaſi centũ: qui etiã cum eorum nõ ſufficeret furor, quem cõmiſerant, adiecerunt etiam, ut quorundã domicilia, quę extra muri erant ambitũ, non diſpari nequitia ſuccenderẽt. Conſummatoq́ ſcelere turbis innocentib. (tanq; commiſſi maleficij conſcientiam nõ habentes) curſo maturato adiungere ſe ſatagerũt. At uerò dux, qui eos benignè ſatis nocte tractauerat heſterna, uidens quod non ſatis ei reſponderẽt dignè pro meritis: ſcilicet pro collato beneficio, ſuppliciũ reportare cogebat: paucorũ cõmiſſum, nõ æquo ſatis iudicio refundens in omnes, uniuerſos prædones reputans, & incendiarios: ciues euocat, arma monet corripere, & ipſe primus cum ingenti multitudine, uerbo ſuos exhortatur, extemplo prædictas inſequi expeditiones, tanq; de ſacrilegis uindictam repoſcere perſuadet. Egreſſi uerò unanimiter, præcedentes inſectantur, & partes præcedentis exercitus poſteriores inuadunt hoſtiliter gladijs, inſtãtes atrocius. Prędictos itaque malefactores, qui necdum caſtris ſe adiunxerant, ſeorſum à turbarum frequentia rapientes, iuſtiſſima indignatione, morti tradiderunt. Sed ſiue caſu, ſiue ex induſtria inuoluentes iuſtum cum impio, multos de immeritis pari pœna confoderunt. Currus autem & uehicula (quibus tam alimenta, q; omnimodã eorum ſupellectilẽ deferebant) ſenes quoq;, & ualetudinarios, matronas quoq; cũ pueris & puellis, quæ paſſibus ęquis cęteros ſubſequi non poterant, comprehendentes, uinculis alligatos ſecum deduxerunt: conſummata ſtrage, interemptorum ſanguine ſatiati, & ſpolijs onerati, redeuntes ad propria.

Petrus fugientem ſuum reuocat exercitum, iterumq; cum Bulgaris quærit pacifice conuenire: ſed factus eſt error nouiſſimus peior priore, & diſſipatæ ſunt eius legiones. Caput XXI.

INterea uir uenerabilis, Petrus, & uniuerſa quę prçibant agmina, maioresq́ cuncti expeditionis uiri, huius infortunij, quod ſuis acciderat, ignari penitus, iter continuabant inceptum. Cùm ecce quidam equo raptus uellociſſimo, curſu præcipiti feſtinans, caſum nunciat, ſtragem ſuorũ & captiuitatẽ ex ordine pandens. Quo cognito, de cõmuni prudentium conſilio, uiam, qua tertio die uenerant, relegentes, reuocatis legionibus, factæ cædis argumenta, & fratrum interemptorũ fortunã non ſine lachrymis & gemitu contuentes, ante urbẽ, qua heſterna nocte caſtra locauerãt, cõſtiterũt. Erat autẽ Petro & his qui ſecum erãt, ſenſus habentes magis exercitatos, in eo facto ſimplex oculus, & pura intentio. Ideoq́ redierãt, ut cauſa mali cognita, & ſcandalorũ amputata materia, inter utrũq; populum pax plenior reformaretur, & ad propoſitũ tutius purgata rediret conſcientia. Miſſis igitur uiris prudentibus & honeſtis ad præſidem, & maiores ciuitatis, diligenter diſcutiunt, quę nam cauſa interceſſerit, ut ad tantum tumultum & tantam ſanguinis innocentis effuſionem ita ſubitò ueniretur. Cauſa itaque cognita, intelligentes qui miſſi fuerant, quod ſatis iuſtè indignatione concepta, ad arma cõuolauerãt, & quod nõ erat tempus ſatis idoneũ ad hoc, ut ſuper

illatis

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EM.

illatis repoſceretur uindicta, modis competentibus, et tota inſtant ſollicitudine, ut pace reformata, prędam, ſarcinas, ſocios, & uniuerſa quæ amiſerant, cum integritate reciperent. Dumq; in eo perſeuerarent, pactis penè ad placitam utrinq; redactis conſonantiam, excitatus eſt caſu inconſulto quorundam calore & auſu temerario, in caſtris tumultus: uolentib. indiſcretis quibuſdā iniuriam, quā ſuſtinuerāt, uiolenter uindicare. Porrò Petrus eorum inſaniam uolens compeſcere, & cauſam cędis declinare quærēs, miſſis quibuſdam prudentibus & magnæ autoritatis hominib. ab impetu & furore, quo ciuibus inſtabant hoſtiliter, eos reuocare nitebatur. Cumq; non proficeret, neq; eius (licet ſalutaribus) acquieſcere uellent monitis: exercitui miſſa uoce pręconia ſub promiſſę obedientię debito pręcepit diſtrictius, ut nemo illis qui ſua temeritate pacem reformatā auſi fuerant uiolare, opem ferat, aut miniſtraret auxiliū. Cui uerbo acquieſcēs exercitus, ſedebat quaſi arbiter, finē inchoati tumultus, & rei exitū præſtolantes. Qui aūt pro bono pacis miſſi fuerant ad prſidē, uidentes quod exercitus in populo tumultus ſedari nō ualeret, ſed magis et magis augebaē, & quod iuxta propoſitū proficere nō poterant, reuerſi ſunt ad caſtra infecto negotio, elaborantes cū uiro Dei Petro, ut turba opprimereē. Sed neq; id effectui mancipare dabaē. Erant autem quaſi mille, qui ad hanc properarent temeritate. Quibus totidē de urbanis egreſſis obuiam, bellū ingens ante urbem utrinq; committitur. Videntes autem qui in urbe erant, quod quaſi ſchiſma ortum erat in populo exteriore, ſperantes, quod quia inuito & cōtradicente Petro rixam cōmouerant, reliqua pars exercitus nullatenus eis uellet miniſtrare ſubſidia, reſeratis aditibus, omēs unanimiter egreſſi, ex noſtris penè quingentos ſuper pontē occiderunt: reliquis penè omnibus, dum uada neſciunt, tanq; locorum ignari, ſubmerſis in flumine. Quod uidens exercitus, & tantam ſuorū non ferens iniuriam, ad arma conuolant uniuerſi: & confligentibus inter ſe agminibus fit ſtrages infinita, ita ut eſſet error nouiſſimus peior priore. Populares ergo, & uulgus indocile Bulgarorum, non ferentes inſtantiam, fugam ineunt: aliosq; qui in certamine uiriliter deſudabāt, exemplo ſuo, & impetu, terga dare compellunt. Fugit itaq; uniuerſus exercitus, & turbatis ordinibus, non erat qui reſiſteret. In quo tumultu ſæpè dictus Petrus uniuerſam pecuniā, quam de fidelium largitione principū, ut inde pauperibus & egenis in itinere neceſſaria miniſtraret, collegerat: retento curru in quo uniuerſa eius deferebaē ſubſtantia, penitus amiſit. Bulgari autē animoſius inſtātes ex ijs ad decē millia gladio peremerūt, retētis uehiculis & ſarcinis uniuerſis, mulierū quoq; & puerorum ingenti multitudine captiuata. Qui autem euaſerant, ſyluarum latebras & deuia ſecuti, uix tertia die, monentibus lituis & ſtrepentibus tubis reuocati, circa Petrum & alios, qui cum eodem euaſerant, & in collem ſe receperant ſublimem, aliquantulum conuenerunt.

Petrus recollecto profligatarum legionum ſuarum reſiduo, Conſtantinopolim peruenit: tranſitoq; Boſphoro, caſtrametatur in Bithynia. Caput XXII.

Die tandem quarta, recollectis adinuicem eis qui diſperſi fuerant, & ex occultis in quibus triduo latuerant prodeuntibus, conglobati: iterum quaſi ad triginta millia rurſus ad iter ſe accingūt. Et licet plauſtra, curruſq;, quaſi ad duo milia imprudenter amiſiſſent, ignominioſum reputantes à propoſito deficere, uiam, licet multa difficultate, continuant. Dumq; eſſent in proficiſcendo, alimentorū multā ſuſtinentes inopiam: ecce domini Imperatoris nuncius caſtris eorum ſe intulit, qui Petrum, & alios eiuſdem exercitus capitaneos, regiam proferens iuſſionem, publicè conuenit, dicens: Sermo grauis, & uerbum ſatis abſonum, uiri nobiles & incly ti, fama referente de uobis, ad Imperialem peruenit audientiam, quod in imperio ſuo uiolentiam regionis habitatoribus & eius ſubditis inferatis enormē, rixas & tumultus excitantes. Quapropter eius autoritate, ſi in conſpectu maieſtatis eius gratiam aliquando inuenire quæritis, uobis iniungimus, quatenus in aliqua urbium eius uidelicet triduum moram facere ne præſumatis, ſed continuato itinere congruo, tamen moderamine temperato, uerſus Conſtantinopolim expeditiones ueſtras quantocius dirigatis. Nos autē exercitum ueſtrū præeuntes, neceſſaria uictui iuſto precio uobis miniſtrari faciemus. Quo audito reuixit ſpiritus eorū, qui præ uictus inopia iam cōtabuerāt:

& in-

& intellecta ergà ſe domini Imperatoris clemētia, in ſpem maiorem erecti, priusq̧ apud eum qui regios detulerant apices de ſua innocentia & ſupportatione patienter, quam eis immitis Bulgari gratis intulerant, pro tempore ſufficienter allegauerunt: ducem prædictum ſequentes, ab omni abſtinentes enormitate, maturato itinere Conſtantinopolim peruenerūt. Vbi reperto prædicto Galtero, qui cum ſuis legionibus eorundem præſtolabatur aduentum, iunctis exercitibus, caſtra in loco ſibi deputato metati ſunt. Petrus uerò à domino Imperatore uocatus, urbē ingreſſus eſt: & in eius præſentia conſtitutus, ſicuti uir magnanimus erat & eloquens, de ſua intentione, & tanti laboris cauſa interrogatus, plenè diſſeruit: & quod eum maximi Occidentaliū partium & Deo digni principes in proximo ſubſequerentur, edocuit. Tanta mentis conſtantia, & uerborum uſus ornatu, ut & Palatij principes uiri admirarentur animo ſitatem & prudentiam, & ipſe dominus Imperator eum propenſius commendaret. Benignè igitur habitum, & donis cumulatum uberioribus, ad ſuos redire præcepit Imperator. Vbi cùm dies aliquot eius & uictualibus, & requie refocillatus eſſet exercitus, paratis nauibus ex Imperiali mandato, tranſito Helleſponto, in Bithyniam, quæ prima de Aſiana diæceſi prouincia eodem mari terminatur, deſcenderunt: demumq̧ ad locum ſupra idem mare ſitum, cui nomen Ciuitot, peruenientes, caſtra metati ſunt.

Exercitus Petri, eo abeunte à finibus Nicenis, prædas agit: & iuxta urbem Niceam oppidum expugnat. Caput XXIII.

ERat autem idem locus in hoſtium confinio poſitus, ubi cùm in multa rerum opulentia quaſi duobus menſibus continuis conſediſſet exercitus, non defuit eis penè quotidie rerum uenalium copia, & refectio pro tempore neceſſaria. Qua rerum ubertate ſimul & ocio diſſolutus miſer & duræ ceruicis populus (prodeuntibus ex adipe ſtimulis inſolentiæ) cœpit ſeorſum inuitis magiſtratibus turmas agere, & ad decem uel amplius miliaria perluſtrare regionem, greges & armenta ſecum trahentes. Receperunt tamen ſæpius ex parte domini Imperatoris literas cōmonitorias, quatenus ante aduentum maiorem principum (qui ſubſequi dicebantur) longius euagari, aut in ſe hoſtes prouocare non præſumerent, ſed in loco deſignato morā facerent, circumſpectè ſe habentes. Petrus autem pro plebe ſibi commiſſa ualde ſolicitus, ad urbē regiam profectus erat, ut rerum uenalium, ſi poſſet, alleuiaret precium, & humaniorem commercijs obtineret conditionem. Vnde populus contumax & capitoſus, ſumpta occaſione ex eius abſentia, cœpit inſanire uehementius, & conglobato ſeorſum ab exercitu eiuſdem factionis complices, quaſi ad peditum ſeptem millia, adiunctis ſibi equitibus trecentis, aliorum interdictum auribus ſurdis prætereuntes, uerſus Niceā ordinatis agminibus profecti ſunt. Vnde de loco prædictæ urbis cōtermino, greges & armenta ad maximum numerum contrahentes, in caſtra reuerſi ſunt incolumes. Porrò uidentes Teutonici & illius linguę homines, quod Latinis in eo negotio ad quod exierant, proſperè ſucceſſerat, rapinarum amore concepto, adijciunt & ipſi ſimile aliquid attentare, unde & nomen obtineant, & uires inferant rebus domeſticis. Tandem uerò colligati ex eadem natione quaſi ad tria millia cum ducentis equitibus, uerſus Niceam contendunt. Erat autem in eadem regione oppidum ad radices montis ſitum, à Nicea, quatuor miliarium uix diſtans ſpacio. Ad quod accedentes impetu uehementiſſimo, & totis uiribus oppugnant undiq̧. Et licet plurimum reſiſtentibus oppidanis, tamen expugnatum occupant uiolenter. Tandē interemptis habitatoribus, et occupatis uniuerſis quæ eorum fuerant, loci amœnitate tracti ſimul & opulentia, caſtrum communiunt, proponentes uſq̧ ad aduentum principum in eodem loco commanere.

Solimannus Turcorum princeps prædictum recuperat oppidum: & quotquot in eo reperit, gladio perimit. Caput XXIIII.

SOlimannus uerò illius regionis dux & moderator, audito lōge ante Chriſtianorū principum aduentu, ex uniuerſo interim Orientis tractu (tam prece quàm precio, & modis omnibus quibus poterat) infinitas uirorū fortium colligens copias, ad eaſdem partes redierat, ut circa hoſtiles impetus ciuibus & regioni optata præberet ſubſidia. Qui audiens quod Teutonicorū prędicta manus oppidū eius expugnaſſet, & expu-

Et expugnatum detinere præſumeret, illuc ſub omni celeritate feſtinat, & caſtrū obſi
dēs uiolenter expugnat:omnibus quotquot intus reperit,gladio perēptis. Interea ru
mor in caſtris perſonuit,& celeri fama peruulgatū eſt,Teutonicorū cohortes,(quę re
center de caſtris exierant) in manu Solimanni penitus occidiſſe. Vnde mente pluri
mum conſternati,gemitu & lachrymis,quas præ ſpiritus anguſtia cohibere nequeūt,
dolorē proteſtantur. Tandem cōperta plenius ueritate, exortus tumultus populariū
in caſtris,uociferante plebe, & id ſumma exigente precum inſtantia, ut illatam fratri
bus tam enormē non diſſimularent iniuriam, ſed correptis armis omnes unanimiter
tam equites quàm pedites,interēptorū fratrū ſanguinē uindicaturi ꝓcederēt. Quod
uerbū maiores exercitus,& qui in talibus pleniorē habebant experientiā,domini Im
peratoris conſilio parêre uolentes,cum uellent comprimere, & furentis populi indi-
ſcretum mitigare furorē:inſurrexit plebs aduerſus eos indomita, & cuiuſdam Gode-
fridi(qui nominabatur Vares, quiq; princeps erat factionis) uſa patrocinio, maiori-
bus cœpit contumelias irrogare, timiditati aſſcribens, & non prudentiæ, quod fra-
trum interfectores,ultore gladio non perſequerentur.

Concitatus aduerſus eundem Solimannum ob cædem fratrum numeroſus exercitus, & pugnans aduerſus eum conſumitur. Caput XXV.

PRæualuit tandem deterius affectorum ſentētia,& arma corripientes uniuerſi,re
lictis debilibus cum mulieribus & paruulis, & his quibus arma non erant, con-
gregati ſunt ad uiginti quinque milia peditum armatorum:quingentos equites opti
mè loricatos habentes. Ordinatis ergo agminibus, & in acies diſpoſitis,uerſus mon
tana per ſyluam prędictā,ad partes Niceas contendunt. Vixq; ad tria miliaria proceſ
ſerant,cùm ecce Solimannus cum maxima ſuorum multitudine eandem ſyluā ingreſ
ſus,ut in caſtra noſtrorū(quę in loco erant ſupra nominato)ſubitus irrumperet,acce
lerabat. Audiensq; per eandem ſyluam clamores inſolitos(ut primùm cōperit quod
à caſtris egreſſæ noſtrorum ſibi occurrerēt legiones)relictis montibus & ſylua, ad pa
tentes campos ſe cōtulit. Quo etiā noſtri peruenientes) aduentus hoſtiū ignari peni-
tus)poſtquā eorū in uicino conſtitutum cognoueranr exercitum, mutuis ſe uocibus
exhortantes, in hoſtes irruunt, gladijs inſtantes cominus, interemptorum fratrum
ſangui-

ſanguinem de manu hoſtium requirẽtes. Hoſtes uerò uotis omnibus & ardente propoſito noſtros in ſe irruentes gladijs excipiunt, & compertum habentes, quod pro capitibus ageretur, reſiſtunt uiriliter iuſta indignatione ſuccenſi, & de ſua multitudine præſumentes. Tandem confligentibus hinc inde cohortibus ſtrenuè ſatiſq; uiriliter, oppreſsi noſtrates ab eorum multitudine, & pondus belli non ualentes ferre diutius, diſſolutis agminibus, in fugam uerſi ſunt. Quibus nihilominus Turci gladijs incumbentes, uſq; in eorum caſtra (ſtragem operantes infinitam) eos inſectati ſunt. Ceciderunt in ea congreſsione de uiris nobilibus, qui Petri caſtra ſequebantur, Galterus Senſaueı., Ramaldus de Breis, Fulterus Aurelianẽſis, & alij innumerabiles. Nam de uiginti quinq; milibus peditũ, qui de caſtris egreſsi fuerant, & de quingentorũ numero equitum, uix uel unus ſuperfuit, qui aut mortem effugeret, aut uincula.

Solimannus uictor, noſtrorum caſtra diripit: reſiduum populi aut captiuum trahit, aut perimit. Caſtrum Cuitot obſidet: ſed audita Imperatoris legatione, recedit. Caput XXVI.

TAndem uerò hac potitus uictoria, & præſenti ſucceſſu Solimannus factus elatior, in caſtra uiolentus irruit, ac reſiduum quod ſupererat, nemine iam qui reſiſtere poſſet inuento, gladijs abolet. Senes, ualetudinarios, monachos, & clerum uniuerſum, matronas quoq; grandæuas ferro perimens: ſolis pueris & puellis, adhuc impuberibus (quorum pro eis ætas intercedebat, & facies) ad hoc parcẽs, ut ſeruituti mancipaeet. Erat autem iuxta noſtrorum caſtra in littore maris ſitum præſidiũ, uetus, ſemirutum, habitatoribus uacuum: ita ut nec ſeras haberet, nec oſtia, in quod (neceſsitate compulſi ſalutẽ in eo poſſe conſequi arbitrantes) peregrinorũ quidam ſe contulerunt, quaſi ad tria millia. Qui obiectis clypeis, & magnarũ aduolutione molarũ adirus obſtruunt, & ad ſui tutionẽ (prout neceſsitatis articulus imperabat) accinguntur. Dumq; Turcos inſtãtes uehemẽtius, ſpe obtinẽdę ſalutis, qui obſeſsi erant, à ſe repellerẽt longius, pro uita & libertate totis uiribus decertãtes, nũcius quidã ſub omni celeritate ad Petrũ accedens, ſtragẽ ſuorum indicat, & reſiduos de populo iam cõſumpto, in oppido quodã ſemiruto arctiſsima obſidione uallatos edocet, armorũ & uictus inopia laborantes. Qui ad dñm Imperatorẽ accedens, fuſis humiliter precibus obtinet, ut miſſa illuc ſub omni uelocitate militia, reliquias populi ab imminentibus periculis pręcipiat liberari. Quod & factũ eſt. Turci eñ audita dñi Imperatoris iuſsione, ab oppidi protinus deſtiterunt impugnatione. Et trahentes ſecũ quos in uincula coniecerant, cum tentorijs & papilionibus, equis, mulis, & omnimoda noſtrorũ ſupellectile, opima ſpolia deferentes, Niceam reuerſi ſunt. Sic ergo ceruicoſus populus, & intractabilis, dum monitis neſcit acquieſcere iure (libet) ſuo lapſus impetu totus deſcendit in interitum. Et dum diſciplinæ ſalutaris neſcit iugum portare, uuarum ſuarum fructus inutiles colligit, hoſtium gladijs deputatus.

Godeſcalcus ſacerdos quidam Teutonicus, iterum exercitum ducens, in Vngariam peruenit: qui turpia & indigna relatu in Vngaros operari non ueretur. Caput XXVII.

POſt Petri uerò tranſitum in Bithyniam, conſequitur non multo temporis interfecto interuallo, quidam ſacerdos Godeſcalcus nomine, natione Teutonicus, Petri ſequens ueſtigia, eiuſdem peregrinationis accenſus deſiderio, exhortationis habens gratiam, multos ex uniuerſo Teutonicorum regno ad idem tempus animauerat. Collectiſq; uię conſortibus, quaſi adquindecim milia, Vngarię fines, ſine difficultate admiſſus, ingreſſus eſt. Vbi cũ eius exercitui uenalia de mãdato regio bonis conditionibus ab Vngaris exhiberentur, alimentorum abutentes opulentia & ebrietati uacantes, ad inferendas enormes indigenis ſe contulerunt iniurias: ita ut prædas agerent, uenalia foris allata publicis uiolenter diriperent, & ſtragem in populo committerent, neglectis legibus hoſpitalitatis. Quod domino regi poſtquam innotuit, ira ſuccenſus, regnum uniuerſum præcepit conuocari, & in ultionem tantarum iniuriarum armari populum imperat, & maiores etiam regni. Commiſerant enim grauia in locis quamplurimis, turpiáque nimis, & relatione indigna, quæ non niſi cum ſubiectorum odio, & timiditatis nota, rex poterat diſsimulare. Conuocata igitur rorius regni militia, tanquam in hoſtes, & ſuprema dignos animaduerſione, unanimiter ruunt præcipites, pro tantis exceſsibus mortem irrogaturi. Tandemq; apud lo-

cum cui nomen Balgraua eſt (qui locus in umbilico regni eorum poſitus eſt) prædictorum inſenſatorum confuſam repererunt multitudinem. Qui prçcognito regis aduentu, & de eius indignatione non ignari, uerentes quam læſam portabant conſcientiam, arma corripuerāt, quaſi uim ui repellere, & à ſe propulſare iniurias parati. Quos poſtquam Vngari armis incumbentes uiderunt, & ad reſiſtendum armatos (perpendentes quod non ſine multa ſuorum ſtrage poterant eis uim inferre: erant quippe fortes uiri, armorum uſum habentes, quiq́ non facilè uellent gratis animas ponere) more ſuo dolis tentant peragere, quod uiribus nequeunt. Miſſa enim legatione ad prædictum Godeſcalcum, & exercitus primates, uerbis pacificis eis in dolo loquuti ſunt: dicentes:

Epiſtola regis Vngarorum ad prædictum Godeſcalcum, & eius exercitum: & interitus eorundem miſerabilis. Caput XXVIII.

PEruenit ad Dominum de ueſtro exercitu grauis querimonia, quod populo ſibi ſubdito graues nimis & enormes intuleritis moleſtias, iniqua lege noſtros hoſpites (qui uos benignè tractauerunt) remunerantes. Tamen domini regis plenius nouit prudentia, quod non eſtis omnes commiſſorum rei: ſed etiam habentur inter uos uiri prudentes & timentes Deum, quibus aliorum diſplicet enormitas, & quibus inuitis & renitentibus commiſſa ſunt, quæ dominum regem meritò ad iracundiam prouocauerunt. Vnde aliquorum crimē timens in omnes refundere, ne iuſtum inuadat cum impio, decreuit irę ſuę modum imponere, & Chriſtianę cōſortibus profeſſionis parcere in præſenti. Vnde cōſuluimus, quod eius omnino quieſcat indignatio, quòd & perſonas ueſtras, & omnē, quam habetis ſubſtantiā, arma quoq́ in manus domini regis ſine aliqua conditione tradatis. Alioqui nec unus ſolus ex uobis mortē poterit euadere, cùm in medio regni eius conſtituti, nec uiribus pares ſitis, nec fugiēdi habeatis poteſtatē. Godeſcalcus igitur, & legionū primarij, quibus ab initio cōtumacis populi diſplicebat inſania, de regia benignitate præſumentes, in ſimplicitate ſpiritus, populum totis uiribus renitentē, & pro uita certare paratum, in eam quaſi uiolenter traxerunt ſententiam, ut cum armis & omni eorum ſubſtantia in poteſtatē domini regis ſe traderent, pro his omnibus quibus eum offenderant, ſatisfacientes. Acquieuit tandem populus uniuerſus, & armis traditis, uniuerſaq́ eorum ſubſtantia, regis primicerijs & ſuis procuratoribus reſignata, dum ueniam expetunt, mortem inueniunt. Irruentes enim in populum nil tale uerētem, armorumq́ ſolatio deſtitutū, & de regis clementia non immeritò præſumentē, non diſtinguentes iuſtum ab impio, ſtragem immaniſſimam exercuerūt: ita ut interemptorū funeribus, & cruore occiſorū locus pollueretur uniuerſus, & tantę multitudinis uix ſupereſſent ueſtigia. Euaſerūt tamen aliqui cōmune periculum, & per deuia, Domini miſericordia, Vngarorū gladios declinantes, & ad propria reuerſi, de ſuorum ſtrage, & ſiniſtro caſu, qui acciderat, eos qui profecturi erant, & eiuſdem uiæ uotis tenebantur obligati, reddiderunt inſtructiores, ut prædicti nequam populi ſuſpectam ſemper habentes maliciam, prudentius incederent, & cautius diſcerent negotiari.

Quomodo præcedentes exercitus ſubſecuta eſt inſenſatorum hominum multitudo infinita, Iudæorum interimens populum, & abſq; diſciplina incedens. Caput XXIX.

PEr idem tempus modico interuallo interiecto, conuenerunt eodem ſtudio ex Occidentalibus finibus turbæ innumerabiles, & peditum manus infinita abſque duce & rectore, paſſim & imprudenter incedentes. Erant tamen inter eos uiri nobiles, Thomas de Fecia, Clarenbaldus de Vendoloſio, Vuillelmus Carpentarius, Comes Hermannus, & alij nonnulli, quibus in nullo diſciplinæ impatiens ſubijciebatur populus, ſed neglecta prudentium & melius affectorum doctrina, paſſim, & ſine delectu per omnia liberè diſcurrebāt illicita. Vnde factum eſt, ut cùm in timore Domini iter debuiſſent inceptum peragere, & diuinorum memores mandatorum, obſeruata Euāgelica diſciplina, pro Chriſto peregrinari: cōuerterūt ſe ad inſanias, et Iudęorū populum in ciuitatibus & oppidis, per quę erat eis tranſitus, nil tale ſibi uerentem, & ſe habentem incautius, crudeliter obtruncabant. Hoc autem maximè factum eſt in urbibus Colonia & Moguntia: ubi etiā uir potens & nobilis comes Emico (in eadem

regi-

regione præclarus) eorum cœtibus cum multo ſe adiunxit comitatu,non ſolùm pro ut eius dedecebat generoſitatem,nec morum cenſor,nec correptor enormitatis,ſed maleficiorum particeps & incenſor. Qui omnes(tranſcurſa Franconia, & Bauaria) poſtquam fines attigerunt Vngariæ, peruenientes ad locum cui nomen Meſsburg, arbitrati quod liberè, & ſine difficultate eius liceret introire:clauſum reperientes adi tum,citra pontem ſubſtiterunt. Erat autem is locus præſidium, munitum ualde flu minibus maximis,Danubio & Lintace, & profundis circumſeptũ paludibus,ita etiã ut maiori multitudini,inuitis his qui obſeruabant, nõ eſſet facilè irrogare uiolẽtiam. Dicebatur tamen eſſe eorum,qui aduenerant,numerus ad ducenta milia peditum,equitum uerò quaſi ad tria milia.Porrò rex Vngariæ tranſire uolentibus,aditum prohibere mandauerat,timẽs,ne iniuriarum,quas Godeſcalci legionibus intulerat,memores,in ultionem armari cuperent intromiſſi.Recens eñ factũ,& cruentæ cædis enormitas,longè lateq; diuulgata regem ſibi timere compellebant. Obtinuerunt tamen ab his qui ad prædicti municipij deputati erãt cuſtodiam,& à principibus legionum (qui in ea parte regionem obſeruabant)ut legatos ad regem dirigerent, qui pro impetranda pace,& obtinenda tranſeundi libertate regem ſuppliciter conuenirent.Ipſi uerò interim circa paludes in locũ paſcuis caſtrametati ſunt,rei præſtolãtes euentũ.

Quomodo caſtrum Meſeburg obſederunt,& ſeptingentos ex Vngaris interfecerunt,& tandem diuinitus in fugam conuerſi penè omnes ab Vngaris interfecti ſunt. Caput XXX.

INterea qui miſſi fuerant ad regẽ, infecto prorſus negotio, paucis euolutis diebus, reuerſi ſunt.Quorum relatione maiores edocti,qui erant in exercitu,quod nullam apud regem gratiam poterant inuenire,proponunt terras,quas circa fluuios & palu dem rex poſſidebat,depopulari, & ſuburbana ſuccendere, in rebusq; eius hoſtiliter uerſari.In quo dum deſudarent attentius,accidit die quodam,quod ſeptingenti ex regis ſupradicti militia nauigio trãſeuntes occulto, peregrinis ex inſperato,ut ab illatis regionem tuerentur iniurijs,caſu ſe dederunt obuiam. Quos cùm declinare non poſſent,nec redire ad propria, aquis impedientibus, penè omnes interfecti ſunt:paucis exceptis, qui in carecto & paludibus equis amiſſis, uitæ conſuluerant & ſaluti.Qua erecti uictoria, adijciunt etiam,ut pontibus fabricatis,præſidium expugnent:& iter ferro aperientes, in regnum uiolenter ingrediantur. Iuxta ergo propoſitum cohortes excitantur,& per põtes,quos de nouo erexerant,mœnibus applicantes,protecti clypeis,ad muri ſuffoſſionem, & ad uiolẽtum introitum animoſius ſe accingũt.Eoq; iam per diligentem eorum inſtantiam uẽtum erat,ut muro in locis pluribus perforato,iamiã peregrinis pateret introitus.Et qui intus erant in municipio,omnino in deſperationem deſcenderant,de uita penitus deſperantes:cũ ecce repentè diuinitus immiſſo timore,relicto aſſultu, & maxima impedimentorum parte neglecta, uerſi ſunt in fugam.Qui uictores uidebantur,fugæ cauſam penitus ignorãtes.Nec aliud in cauſa dicitur extitiſſe,niſi quod peccatis multiplicibus Dñm ad iracundiam prouocauerant:impietatem ſecuti,quę ſuis cultoribus terrorem ſolet incutere.Fugit enim impius,iuxta uerbum Sapientiæ,nemine perſequente. Vngari uerò meliore facta cõditione,uidẽtes hoſtiũ cuneos terga dediſſe,inſequuti ſunt eos tanquã uictores.Quos prius habuerant formidini,& quos infra mœnia uallati paludibus uix poterãt ſuſtinere, ultrò inſequuntur uice uerſa,non ſolũ formidinem,uerum & mortem irrogantes.Ex quibus comes Enico cum maxima parte diſſolutarum turmarũ fugiens, in patriã ſuam reuerſus eſt.Alij uerò nobiles(quos ſuprà nominauimus) per Corinthiã declinãtes in Italiã peruenerũt:qua de cauſa Apuliæ ſe intulerũt finibus. Vnde et eos de principibus,idẽ iter agentibus, qui Durachium nauigare propoſuerunt, ſecuti, in Græciam ſe contulerũt. His ergo & huiuſmodi motibus penè concutiebatur totus occidens,& ſeorſum turmas agebãt penè nationes uniuerſæ:& aliæ ſub principibus,aliæ quaſi acephalę iter adgrediebantur. Viæ tamẽ compendiũ(quod qui per Vngariam deſcẽderant,certũ erat reperiſſe,propter inſolentiã eorũ,& enormitates nimias,quas frequenter, & pręter meritum regionis inferebant habitatoribus,tranſeũtes qui pręceſſerant)eis penitus negabatur. Vnde & eos qui ſubſequebantur, reddiderunt magis ſollicitos,ut regis Vngarorum ſibi gratiam conciliarent.

LIBER SECVNDVS

Quo tempore dux Godefridus iter arripuerit, & qui nobiles cum eo: & quomodo in Vngariam uſq; peruenerit. Caput I.

EOdemq; anno, qui erat ab incarnatione Domini milleſimus nonageſimus ſextus, menſe Auguſto, quintadecima die mẽſis, uir magnificus & illuſtris Godefridus Lotharingię dux, poſt diſceſſum Petri Heremitæ: & eius exercitus caſum (ut prædiximus) lamentabilem: poſt legionem Godeſcalci, ſtragem præmiſſam, poſt illud etiam infortunij genus, quod ut ſuprà præmiſimus, ſubſequentes exercitus multitudini circa Vngariam accidiſſe dicitur, conuocatis uiæ conſortibus, & compoſitis de more ſarcinis, iter aggreſſus eſt. Fuerunt autem qui eius caſtris ſe adiunxerunt, uiri nobiles & inclyti, & perpete digni memoria, dominus Balduinus, eius frater uterinus, dominus Balduinus de montibus, Hamancorum comes: dominus Hugo, comes de ſancto Paulo: & Engelramus filius eius, egregiæ indolis adoleſcens: dominus Garnerus comes, cognomento de Grez: dominus Balduinus de Burgo, eiuſdem ducis conſanguineus: dominus Henricus de Aſcha, et Godefridus frater eius: Dodo de Conz: Cono de Monte acuto, & alij plures, quorum nomina non tenemus, uel numerum. Hi omnes uno & indiuiduo comitatu pariter incedentes, uiceſima Septembris die in prouinciam Auſtriam, ad locum qui dicitur Collenbruc, cum omni tranquillitate ſani & incolumes peruenerunt. Eſt autem is locus, ubi Lurtax fluuius imperij fines à regno diſterminat Vngariæ. Quò peruenientes, ſolliciti ualde ſuper his quæ Godeſcalco & ſuis legionibus acciderant, deliberant, quomodo cum ſalute in opere incepto poſſint incedere. Tandem de communi placuit conſilio, ut miſſa legatione ad regem Vngariæ inſtruantur plenius, quæ nam cauſa fuerit, quare fratrum præcedentium apud eos ita deperierit exercitus: et ut opportunitate inuenta dominum regem de pace conueniant, & omiſſis querelis ueteribus, elaborent quomodo eis liber per Vngariam indulgeatur tranſitus. Nam alias inire uias, itineris cœpti uidebatur diſpendium. Miſſus eſt ergo uir nobilis Godefridus de Aſcha, Henrici frater (quod eiuſdem à multis retro temporibus familiaritatem habuerat) cum quibuſdam alijs honeſtis uiris & nobilibus, ut eiuſdem legationis fungeretur officio. Qui ad regem perueniens, depenſo debitæ ſalutationis affatu, quod ei fuerat iniunctũ fideliter exequens regi loquutus eſt in hæc uerba:

Legatio eiuſdem ducis ad Calemannum regem Vngariæ, per Godefridum de Aſcha: & reſponſum eiuſdem regis ad eundem ducem. Caput II.

VIr illuſtris & magnificus, dominus Godefridus, Lotharingiæ dux, & alij Dei cultores, qui cum eo ſunt principes, diuinis obſequijs mancipati, ad ueſtram nos direxerunt eminentiam, ſcire per uos cupientes, quare fidelium populus, quorum reliquias in uia reperimus, nobis occurrentes, tantam apud uos (qui de numero fidelium dicimini) repererunt inhumanitatem, ut tutius ad hoſtes quoslibet declinare poſſent. Quod ſi prædicti populi tanta fuit culpa, ut extremis ſupplicijs digna fuerit flagellari: qui me miſerunt, parati ſunt eorum interitum æquanimiter tolerare. Nam quęcunq; ex merito pœna infligitur, minus ad irã prouocat, & maiore ſuſtinenda eſt patientia. Quod ſi ſecus eſt, & abſq; ulla cauſa calumniati eſtis innocentes, ut eos morti traderetis, non poſſunt illatam ſeruis Dei diſſimulare iniuriam: ſed parati ſunt fratrũ ſanguinem uindicare. Super his ergo ueſtra per noſtrum miniſterium expectant reſponſa, pro eorum forma animos habituri. His dictis orandi finem fecit. Cui rex ſuorum ſatellitum ſtipatus comitatu, in hæc uerba reſpondit: Placet uir amicitiarum Godefride (cui meritis exigentibus iam pridem exiguam noſtram contulimus gratiam) quod ad nos ingreſſus es, tum ut ueterẽ renouemus amicitiam, tum ut apud tam diſcretum iudicem noſtrã aſtruamus innocentiã. Sumus equidẽ & de numero, ut dicis, fideliũ (& utinã opere poſſimus implere huius nominis uirtutẽ) ſed qui uos pręceſſe-

runt

runt, tam Petrum heremitam ſequentes, quàm adhærentes Godeſcalco, quàm qui in regni noſtri limitibus caſtrum noſtrum expugnare, & ad nos uiolenter ingredi nitebantur: nec re, nec nomine Chriſti fuerunt ſectatores. Nam cùm primò Petrum & ſuos exercitus ſuſcepiſſemus hoſpitio, bona quæ apud nos erant tam gratis, quàm precio illis communicãtes iuſto, more ſerpentis in gremio, & muris in ſpera, male remunerauerunt hoſpites ſuos. Nam in extremis regni finibus noſtri (cùm iam pro collatis beneficijs grates tenerentur rependere) unam de urbibus noſtris confringentes, populum qui in ea erat, delentes penitus, cum eorum ſpolijs, gregibus, & armentis, tanquam uiolenti prædones abierunt. Godeſcalci uerò expeditiones, tanquã à prioribus nihil omnino pertuliſſemus iniuriæ, ſine moleſtia & difficultate admiſſæ, in medio regni huius rapinas exercere, inferre uiolentiam, incendia procurare, & cauſis leuibus ſtragem operari non uerentes, delictorum ſuorum enormitate Dominum ad iracundiam prouocauerunt. Nos quoq; ſubditorum ferre non ualẽtes moleſtias, manum adhibuimus, rei periclitanti remedium prouidentes. Vnde et exemplo priorum deterriti, ne tertiò tam deteſtabilium turmarum experiremur iniurias, conſultius fore uiſum eſt, regni noſtri limitibus (Deo planè odibiles) arcere huiuſmodi impiorũ manipulos hominum, quàm ab eis & damna pati enormia, aut cum eis hoſtiliter decertare. Hoc igitur apud te uirum prudentem & induſtrium, pro noſtra excuſatione ſufficiat allegaſſe. Nam (uiuit Dominus) puram, ſicut eſt, ediſſeruimus ueritatem. His dictis eoſdẽ legatos præcepit hoſpitaliter, & cum multa honeſtate haberi, quouſq; habito cum ſuis colloquio, ad prædictos principes nuncios dirigat, reſponſa conuenientia delaturos. Tandem miſſis de familiaribus ſuis aliquot cum legatis (qui ad ſe uenerant) Duci & principibus in hæc uerba reſcripſit: Audiuimus ſanè, & fama referente iamdudum cognouimus, quod princeps magnus, illuſtris, & egregius meritò apud tuos habearis: & quod fidei tuæ ſynceritatem, & commendabilẽ animi conſtantiam etiam longè poſiti uiri prudentes admirẽtur. Nos quoq; nominis tui odore bono, et operũ tracti fragrãtia, te (licet abſentẽ) colere propoſuimus, & promptius honorare. Sed & uiros nobiles, qui tecũ ſunt, zelo fidei Chriſtianę accenſos, credimus piũ habere propoſitũ. Vnde & ea merita, quibus amici ſolẽt comparari, nolumus in uobis ocioſa torpeſcere: ſed omnibus debitam impendere charitatem, & fraternæ dilectionis erga eos operibus abundare parati ſumus. Vnde quoniam ſe ita offert occaſio, rogamus ut ad caſtrum noſtrum, Ciperõ nomine, præſens adeſſe uelis, ut tecum poſſimus optata diu miſcere colloquia, & tuis deſiderijs congruum adhibere conſenſum.

Colloquuntur adinuicem rex & noſtri principes, & datur Balduinus *ducis frater regi obſes: tranſcurſaq; Vngaria, & fratre recepto, dux à rege multis muneribus honoratur.* Caput III.

DVx igitur audita regis legatione, habitoq; ſuorum conſilio, cum trecentis equitibus ex omni comitatu electis, die pręfixa ad locum peruenit deſtinatum. Vbi ponte tranſito, regem inueniens, ab eo benigniſſimè, & cum multa ſuſceptus eſt honorificentia. Tandem poſt multam hinc inde ſibi mutuò familiaritatem exhibitam, placuit ut datis obſidibus, de numero nobilium electis, omni rancore depoſito, & pace plenius reformata, regni aditus duci & ſuis legionibus panderetur. Rex ergo ut tantorum uirorum legionibus intromiſſis fidem haberet pleniorem (ne fortè de occaſione qualibet, de uirtute ſua & numero confiſi regnum turbare pręſumerent) dominum Balduinum ducis fratrẽ cum uxore & familia obſidem petit. Cui dux grato concurrens aſſenſu, fratrem legibus complacitis obſidem tradit, & immiſſis legionibus, regnum ingreſſus eſt. Porrò rex fideliter adimplens quod promiſerat, per uniuerſas regiones ad quas peruenturus erat exercitus, lege præcepit edictali, quatenus iuſto precio, æquo pondere, uictui neceſſaria legionibus exhibcãtur, & rerũ uenalium turbas proficiſcentes forũ perpetuò comitetur. Dux uerò per caſtra uniuerſa, & ſeorſum & publica uoce præcepit edicti pręconia, ſub pœna mortis & omniũ publicationis bonorum, ne quis rapinam, uim, aut iniuriam accedentibus ad exercitum audeat irrogare: ſed fraterna charitate emptionum uenditionumq; contractus celebrent in uinculo pacis. Factumq; eſt ita præuia Domini miſericordia, quod Vngariam tranſcurrentes uniuerſam, nec in leui uerbo mutuò ſe offenderent. Rex uero proficiſcentem

exercitum æquis penè paſſibus cum ingentibus copiis obſides ſuos ſecum deducens ex latere ſiniſtro, comitabatur paratus, ut ſi quid forte ſeditionis emergeret, per eius præſentiam continuò ſedaretur. Tandem uerò ad Maleuillam, de qua ſuperius fecimus mentionem, peruenientes, in ripa fluminis Sauoa, quouſq; exercitui tranſitus pararetur, conſederunt. Compoſitis igitur ratibus (quia naues paucas, & ad tantū transferendum populum minus ſufficiētes inuenerant) traiectis mille loricatis equitibus, qui circa quaslibet hoſtium inſidias ripam ulteriorem communirēt, ut tranſlatus populus ſedem inueniret quietam, certatim in partem oppoſitam ſe transferunt. Vixq; plebs enauigauerat, & de principibus nonnulli, & ecce rex cum ingenti ſuorum comitatu ſubito adfuit, dominum Balduinum, & uxorem eius, & alios ſimul obſides in manu domini ducis (ſicut ab initio cōdictum fuerat) reſignauit, & donis uberibus tam dominum ducem, quàm reliquos honorans principes, reuerſus eſt. Dux uerò traiectas ſecutus expeditiones, in ulteriorem ripam, cum reſiduo principum et populi ſe coutulit conſequenter, ueniensq; ad Belgrauam Bulgariæ oppidum (de quo ſuperius fecimus mentionem) ibi caſtrametatus eſt. Inde compoſitis ſarcinis, & legionibus ad iter expeditis, Bulgariç ſyluas, & latè patentia nemora tranſcurrēs, primùm Niz, deinde Stralitiam peruenit.

In terram Imperatoris noſtræ legiones ingrediuntur: deſcribitur introitus, & Græcorum miſeria ſignificatur. Caput IIII.

CONiicere eſt ex his locis, quæ aliquando uberiores & omnimodis commoditatibus refertç fuerunt prouinciæ, quanta ſit Græcorum miſeria, & eorum debilitas imperii. Nam poſtquam deficientibus apud Conſtantinopolim Latinis principibus, in eorum poteſtatem ſub primo Nicephoro, peccatis exigentibus, deſcendit imperium, ſtatim barbaræ nationes de Grçcorum imbecillitate confiſi, in eorum prouincias irruētes pro arbitrio ſuæ regionis cœperunt tractare habitatores. Inter quas Bulgarorum gens inculta, à tractu Septentrionali egreſſa, à Danubio uſq; ad urbem regiam, & iterum ab eodem flumine ad mare Adriaticum, uniuerſas occupauerat regiones. Ita ut confuſis prouinciarum nominibus & terminis, totus iſte tractus qui in longitudine habere dicitur iter dierū triginta, in latitudine uerò decem, uel amplius, Bulgaria dicatur. Miſeris Grçcis ignorantibus, quod hoc ipſum nomen eorum proteſtatur ignominiam. Super Adriaticum enim mare erat utraq; Epirus: cuius alterius metropolis eſt Durachium, regnum olim uiri ſtrenui & admirabilis, Pyrrhi Epirotarum regis. Vnde autem dux cum ſuo comitatu tranſiturus erat: duæ fuerant Daciæ, Ripenſis uidelicet, quam à leua ſuper ripas Danubii tranſeuntes reliquerunt, et Mediterranea, per quam iter agentes, & per urbeis olim eximias, Neiz & Stralitiam, tranſeuntes percurrerūt. Erant & aliç in eodem tractu prouinciç, Arcadia, Theſſalia, Macedonia, & Thraciæ tres, quæ pari cū aliis inuolutæ ſunt calamitate. Nec ſolum has prædictas prouincias ſua Græci amiſerant mollicie, ſed etiam poſtmodum eodem Bulgarorum ſubiugato populo, per Baſilium, eorum imperatorem, in ulterioribus prouinciis (& maximè quæ regnis exteris collimitāt) & per quas ad eos acceditur in utraque uidelicet Dacia, etiam hodie nō permittuntur habitatores introire, uel excoli in regionem, ut ſyluis & frutetis loca latè occupantibus nullā præſtent introire uolentibus habilitatem: maiorem habentes in uiarum difficultate, & ueprium, armaturam, quàm in propriis uiribus reſiſtendo fiduciam. Eodem modo & Epirū primam (quæ à Durachio habet initium, & uſque ad montem, qui cognominatur Bagularius) itinere dierum quatuor protenditur. Per quam omnes alii tranſitum habuerunt principes, deſertam & habitatoribus uacuam relinquūt, ut accedere uolentibus nemora deſerta & inuia, & alimentis carentia, repagulorum uice prçbeat impedimētum. Prędictam ergo Daciam mediterraneam (quæ alio nomine Meſia dicitur) dominus dux percurrens cum ſuis legionibus: & exuperatis clauſtris (quæ uulgò dicuntur ſancti Baſilii) ad loca planiora & alimentorum copiam miniſtrantia, deſcendens, Philippopolim uſque nobilem & copioſiſſimam urbem peruenit. Vbi cognito, quod dominus Hugo magnus, domini Philippi Francorum regis frater, cum quibuſdam aliis nobilibus, ab Imperatore detinerentur in uinculis, miſſis ſub omni celeritate nunciis, literis &

ris & uia uoce monet, & rogat diligentius, quatenus prædictos uiros, eiuſdem peregrinationis uota habentes, & ſine culpa uinculis mancipatos, ſolutos, abire permittat. Prædictus enim uir illuſtris, quaſi primus omnium iter aggreſſus, tranſcurſis alpibus, in Italiam deſcenderat, & inde in Apuliam perueniens, cum exiguo comitatu mare tranſiens, apud Durachium ſubſtiterat, eos qui ſubſequebantur expectans. Non ueritus quod & in regno Græcorũ (qui Chriſtiana profeſſione cenſeri dicebantur) ſibi ſuiſq; aliquid ſiniſtri occurreret, ubi à præſide regionis uinctus & catenatus Imperatori traderetur: pro arbitrio tractandus, translatus eſt. Sic ergo eum apud ſe tanquam prædonum, aut homicidij reum Imperator detinebat in carcere, principũ qui ſubſequi dicebantur, expectans aduentum quatenus ſi proſperè accederent, eorum gratia ſoluiſſe uideretur: ſin autem ſecus, perpetuis eum compedibus manciparet.

Dux legatos ad Imperatorem dirigit, ut Hugonem magnum, & alios nobiles ſoluat, quos detinebat in uinculis: uniuerſa regio prædæ exponitur, & tandem noſtri Conſtantinopolim perueniunt. Caput VI.

PRæerat autem per idem tempus Græcorum imperio uir nequam & ſubdolus, Alexius nomine, agnomine Comutio dictus. Qui cùm eſſet in imperiali palatio à domino Nicephoro, cognomento Bothoniath (qui tunc in ſceptris agens principabatur) plurimum honoratus, & Megadomeſtici dignitate (quẽ nos maiorem Seneſcallum appellare conſueuimus) fungeretur officio (ab Imperatore ſecundus) contra dominum & benefactorem ſuum malitioſe recalcitrans, quinto uel ſexto anno, antequã populus noſter accederet, depulſo dño imperiũ inuaſerat, & detinere præſumebat, quod uiolẽter occupauerat. Miſſi ergo domini Ducis legati ad Imperatorẽ accedentes, prædictum nobilem uirum cum ſocijs ſuis (ſicut eis fuerat iniunctum) inſtantiſſimè poſtulant abſolui. Quod cùm eis ab eodem imperatore præciſe negaretur, ad noſtras expeditiones (quæ iam Adrianopolim pertranſierant, ibi reſidentes in paſcuis) reuerſi ſunt. Poſtquam uerò eiſdem referentibus nuncijs, dux, & alij principes, quod nequaquam prædictos nobiles uellet Imperator abſoluere, cognouerunt, de communi conſilio uniuerſam illam regionem legionibus ſuis exponunt ad prædam. Cúmque per octo dies ibi moram feciſſent continuam, uniuerſam depopulati ſunt. Quod audiens Imperator, nuncios ad eundem ducem dirigit, & rogans ut à præda deſiſtat eius exercitus, & nobiles quos repetierat, recipiat expeditos. Cui uerbo dux libenter acquieſcens, præda ſuis inhibita, pacatis legionibus, Conſtantinopolim peruenit. Vbi ante urbem in manu robuſta, & copioſo exercitu fixis tentorijs caſtrametatus eſt. Occurrentes prædicti nobiles uiri, dominus uidelicet Hugo magnus, Drogo de Neella, Guillelmus Carpentarius, Carembaldus de Vendoliolo, circa urbem in caſtra ducis ſe contulerunt, gratias pro ſua liberatione ſoluturi. Quos cum multa charitate & debita honorificentia ſuſceptos, benignè habuit, ſecum aliquandiu eorũ moleſtijs (quas pertulerant præter merita) compatiens.

Imperator ducem ad ſe inuitat, ille renuit introire: graues oriuntur inter eos inimicitiæ fraude Imperatoris ducis exercitus transfertur ad locum anguſtiorem. Caput VII.

INterea uix mutuos diſſoluerant amplexus, & alternis erant confabulationibus recreati, cum ecce Imperatoris adſunt nuncij, monentes ut ad D. Imperatorem cum paucis dux introire feſtinet. Dux uerò habito conſilio, illuc ire diſtulit: unde indignationem plurimam concipiens Imperator, forum rerum uenalium legionibus, quæ cum duce aduenerunt interdixit. Porrò principes populi uidentes indigentiam alimentorum, & defectum, ruſum de cõmuni conſilio per ſuburbana longe lateq; cum ingentibus armatorum copijs diſcurrentes, greges & armenta undique contrahunt, & alimentorũ omnimodam in caſtra referunt opulentiam: ita ut uſque ad ſatietatem minores etiam abundarent. Videns ergo Imperator regionem uniuerſam prædę & incendijs expoſitam, timens ne deterius etiam aliquid contingeret, iterato commercium reſtitui præcepit. Cumque natiuitatis Dominicæ dies immineret ſolemnis, decreuerunt apud ſe regionis intuitu per illos dies quatuor noſtri principes ab omni præda, & qualibet iniuria manus cohibere. Quibus in omni quiete & tranquillitate

 peractis

peractis, adfuit Imperatoris nuncius, monens uerbis pacificis, & tamen in dolo, ut ponte tranſito, qui eſt iuxta palatium, quod appellatur Aloquerna, legiones ſuas trāſferant, in palatijs(quæ ſuper littora Boſphori erant plurima) hoſpitaturi. Potuit autem facile perſuadere. Nam inſtantis maxima erat opportunitas hyemis, & pluuiarum intemperies inaudita, ita ut eorum papiliones uix poſſent cohibere ſtillicidia: unde & uictus & ſupellex omnimodo de madore iugis aquę corrumperētur, & putreſcerent. Sed nec homines, nec iumenta, nec cæterorum quodlibet animantiū uim algoris penetrabilem & niuium crebram(imò penè continuam)poterant tolerare diutius aſperginem importunam, quibus omnibus ſupra uires angebātur inceſſanter. His etſi uerbo compati uideretur Imperator, longè tamen alia mens eius erat, & cò tota eius properabat intentio, ut legionibus in loco anguſtiore collocatis, minorem euagandi haberēt licentiā, & ipſe eas pro arbitrio cohibēdi maiorē reciperet poteſtatem. Quod ut plenius intelligeretur, de ſitu prædictæ urbis eſt aliquid interſerendū.

Deſcriptio ſitus urbis Conſtantinopolitanæ. Dux legatos ad Imperatorem dirigit: exercitus noſter à Græcis ex improuiſo ſuſtinet inſidias. Caput VII.

MAre Ponticum (quod ab adiacente regione nomen accepit) prædictæ ciuitati à parte Septentrionali poſitum eſt, ab eadem diſtans triginta miliaribus. A' quo in modum fluminis per quaſdam anguſtias in Auſtrum deſcendit quædam eius portio: quæ ſpacio ducentorum triginta miliarium decurrens in directum inter Seſton & Abidon urbes antiquiſſimas (quarum altera in Europa eſt, altera in Aſia) in noſtrum mare labitur mediterraneum. Quæ influxio à prædicto mari transfuſa, poſtquam triginta miliaribus à primis faucibus unum introitum(continuo tractu deſcendit)ſuum facit in partem occidentalem, cuius longitudo eſt ad miliaria quinque, uel ſex, latitudo uerò quaſi unius. Hoc autem ita anguſtum mare (quod à Pontico in mediterraneum per ducenta & triginta miliaria protenditur) Boſphorus Propontidis ſiue Helleſpontus appellatur. Quod autem ita ſit, Solinus in decimoſeptimo de Memorabilibus reſtatur, dicens: Quartus Europæ ſinus ab Helleſponto incipit: Mæotis oſtio terminatur, Atq; omnis hæc latitudo, quæ Europam Aſiamq; diuidit,

in

in ſeptem ſtadiorum anguſtias ſtringitur.Hic eſt Helleſpontus,quem Xerxes ponte nauibus facto permeauit. Deinde Europa porrigitur ad Aſiæ urbem Priamum ,quã Magnus Alexander potiundi orbis amore tranſcendit, & pontus eſt inde diffuſus, ęquore patentiſſimo rurſus ſtringitur in Propontidem,mox in quingentos paſſus co arctatur, fitq́ue Boſphorus Thracius, quã Darius copias tranſportauit. Horum autem cauſæ nominum à ueteribus poëtarum fabulis uidentur deductę.Nam Boſphorus ideo dicitur, quod Iupiter Europam Agenoris filiam in bouis effigie aſſumpta, trans illud mare legitur deportaſſe. Helleſpontus autem ab Helle Phryxi ſorore,quę ſuper arietem cum eodem fratre ſuo nihilominus dicitur transfretaſſe. Verbo autem uulgari dicitur Brachium ſancti Georgij, Europæ Aſiæq́ limes:cuius illa eſt longitudo, quam diximus. Verum longitudinis non eſt uſquequaque modus idem. Nam pro adiacentium ſitu & diſpoſitione regionum, nunc contrahitur ad unius miliarij ſpacium, nunc per triginta uel amplius miliaria diffunditur. Sinus autem prædictus tendens (ut pręmiſimus) in Occidentem partem, eſt inter eos quos orbis habet, commoda ſtatione famoſiſſimus. Infra quam & Boſphorum in angulo quodam ſita eſt pręd icta ciuitas, olim dicta Byzantium, locus ignobilis, & inter urbes Thraciarum quaſi nouiſſima. Nunc ampliatoris Auguſti feliciore inſignita uocabulo, princeps prouinciarum facta eſt,& imperij familiare domicilium: Romæ ſenioris & nomen inuidens,& dignitatis prærogatiuam:à Pauſania Spartiatarũ rege prius condita, iuxta id quod in tertio libro Pauli Oroſij continetur, formam habens trianguli, trium inæqualium laterum. Cuius primum latus ab eo angulo, qui inter portum & Helleſpontum continetur, ubi eſt eccleſia ſancti Gregorij (quæ dicitur Mangaua) uſque ad palatium nouum, cui nomen Blaſquemas, ſecus portam directè protenditur. Alterum uerò ab eodem ſancti Gregorij monaſterio uſq; ad Auream portam ſecus Helleſpontum ducitur.Tertium uerò ab eadem porta uſque ad palatium prædictum Blaſquemam per campeſtria muris,turribus, & antemuralibus inſigne protenditur.Portum autem fluuius quidam ingreditur,æſtate quidem modicus, ſed hyeme aquis pluuialibus ſolet fieri torrentior, pontem habens ſupra ſe poſitum, quem pertranſiens noſtrorum exercitus, inter Ponticum mare & Boſphorum, & portum in ædificijs,quę in ipſo Boſphori litrore erant plurima, hoſpitandi gratia ſe cõtulerant. Dumq́ ibi moram facerent,reliquorum principum expectanres aduentum,dux frequenter ſollicitabatur imperatorijs legationibus,ut ad eum introiret.Qui ſuſpectam habens eius familiaritatem,& colloquium reformidans,ad eius uocationem accedere uerebatur.Videns tamen quod omnino eſſet indecens,et contra diſciplinã honeſtatis,ſi non aut in perſona propria ueniret,aut ſaltem per ſe idoneos mitteret reſponſales:nobiles uiros dominum Cononem de Monte acuto, dominum quoq; Balduinum de Burgo,& Henricum de Aſcha,ut ſe excuſatum haberent,ad eundem dirigit Imperatorem. Qui uidens animi Ducis conſtantiam, & quod eum ad ſe nullatenus poſſet euocare,iterũ uenalia interdicit. Sed neque ſic conſtantis uiri animum potuit mollire:unde manum aggrauans,miſit occultè ſagittarios,qui nauibus iunctis ad eam partẽ,in qua dux caſtra locauerat peruenientes,ſummo mane in ipſo diei crepuſculo multos ex noſtris, qui ad mare exierant, & qui de feneſtris ſpeculabãtur,ſagittis con foderunt,plurimos interficientes.

Iterum ante urbem reuertitur exercitus, & ingens pugna committitur. Græcorum fit ſtrages maxima. Caput VIII.

QVod poſtquam duci nunciatum eſt, conuocatis populi principibus, de communi conſilio fieri præcepit,ut Balduinus ducis frater,aſſumpta parte militiæ, properet pontem occupare,per quem tranſierant,ne in illis anguſtijs intercepti, gentis ſuæ diſpendia patiantur. Ille uerò impiger,quingentos ſibi aſſumens loricatos, ad prædictum pontem propere feſtinat,& occupat uiolenter. Iam enim non ſolum illi qui in nauibus deſcenderant, hoſtes ſe exhibebant, uerùm uniuerſa ciuitas contra eos hoſtiliter armabatur. Noſtri uerò cognoſcentes ſtudioſè & induſtria paratos ſibi aduerſarios, etiam ciues uniuerſos in eorum perniciem ad arma conuolare, ignẽ

igne ſuppoſito uniuerſa palatia, in quibus hoſpitati erant, tractu cõtinuo per ſex aut ſeptem miliaria tam priuatorũ, quàm imperialia ſuccenderunt. Deinde ſtrepentibus lituis, cornuũ admonitione ex diuerſis partibus, ad quas gratia hoſpitandi ſe contulerant, conglobati, ducem (qui iam diſpoſitis aciebus, ad põtẽ maturabat) armis correptis præcipites ſequebantur. Verebantur enim plurimi qui rei militaris maiorem habebant experientiam, ne ponte ab hoſtibus occupato, in locis anguſtioribus reperti, facilius grauarentur. Vnde cum tanta inſtantia uix expectantes peditum manipulos, omnis illuc equitũ manus conuenerat. Sed præcurrens dominus Balduinus ducis frater (ut prædiximus) pontem inuitis hoſtibus uiolenter occupauerat: & eis abactis, & in fugam conuerſis, ulteriorem ripam fluminis noſtris uendicauerat. Dux ergo & uniuerſus exercitus, cum ſarcinis & omnimoda ſupellectile ſua ſine difficultate tranſeuntes, rurſus ante urbem in locis liberis & latè patentibus conſtiterunt. Vbi habito conflictu inter eccleſiam ſanctorum martyrum Coſmæ & Damiani (qui locus hodie uulgari appellatione dicitur Caſtellum Boamundi) & palatium nouum (quod dicitur Blaſquernas, quod in angulo ciuitatis iuxta portum ſitum eſt) circa horam ueſpertinã, interfectis innumeris, noſtri Græcos pondus belli amplius ſuſtinere non ualentes, intra urbem ſe recipere compulerunt. Noſtri uerò campo uiriliter obtento, tanquam uictores, in loco ad id congruo caſtrametati ſunt. Et fortaſſe rurſum irruentibus ciuibus, congreſſio periculoſior, & ſtrages amplior ſubſecuta foret (odio miniſtrante feruorem) niſi nox mutuis finem impoſuiſſet certaminibus. Hic primùm patuit, & ſine hæſitatione factum eſt manifeſtũ, qua intentione prædictus nequam Imperator caſtra transferri præceperat: uidelicet ut ſuſpectum populum in illa locorum anguſtia, quaſi intra quędam repagula coërceret.

Populus ad arma conuolat: regionem depopulatur: ingens fit in caſtris uictualium opulentia. Caput IX.

POſtea demum luce reuerſa terris, edictum eſt publicè, ut ad arma populus conſurgeret: & pars ſub certis ducibus deputata, uniuerſam perluſtraret regionem: & alimentorum (quorum Imperator commercium interdixerat) copias uel uiolenter, uel cum precio comportaret: gregibus & armentis, frugibus & uniuerſis alimentorum generibus non parcentes. Pars uerò cum duce, & quibuſdam alijs magnatibus, ad tutelam caſtrorum in exercitu remaneret: fraudem enim Imperatoris compertam habentes, contra eius muſcipulas, quanta poterant, ſe armabant cautela. Factum eſt igitur, ut qui pabulatum egreſſi ſunt, ſex diebus continuis cum ingenti tam equitatu quàm peditum multitudine ſuburbana, per circuitum uſque ad ſexaginta miliaria confringentes, tantam alimentorum in caſtra, die octaua contulerant copiam, ut amplius eſſet opinione hominum, & uix gregum & armentorum, uehiculorũ quoq; & iumentorum turbas ante ſe trahere poſſent.

Nuncius Boamundi ad ducem accedit, ne cum Imperatore conueniat depoſcit: reſponſio ducis ad Boamundum. Caput X.

DVm hæc uerò in caſtris aguntur, ecce domini Boamundi nuncius præſens ante ducem aſtitit, prædicti principis literas deferens in hæc uerba: Noueris, uirorum optime, quod tibi contra feram peſſimam, & cum homine nequam incumbit negocium: cuius propoſitum eſt ſemper fallere, & omnem Latinorum nationẽ uſq; ad mortem modis omnibus perſequi. & quod de eo rectè ſentiam tuo aliquando approbabitur iudicio. Noui enim Græcorum maliciam, & odium aduerſus Latinorum nomen, pertinax & obſtinatum. Cede ergo, ſi placet, urbe relicta, ad partes Adrianopolitanas, uel circa Philopolim: & legiones tibi à Domino cõmiſſas, in locis uberioribus, alimentis & ocio recreari. Ego aũt, autore Domino, circa Veris initiũ feſtinus adero, conſilium & auxilium fraterna charitate tanquam Domino meo contra Græcorum principem miniſtraturus. Perlectis igitur literis, et earum tenore plenius inrellecto, de communi principum conſilio literis uiua uoce reſpondit in hęc uerba: Noui dilectiſſime frater, & fama referente pridem edoctus ſum, quod odio inenarrabili Gręcorum aſtucię populum ſemper noſtrum perſequi ardentiſſimè ſtuduerũt: & ſi quid

quid mihi defuit prius ad ſcientiam, cotidie per expedimentum addiſco plenius: nec dubito, quin iuſto zelo aduerſus eos mouearis, & de illorum nequitia rectè ſentias. Sed Dei timorem habens præ oculis, & propoſitum meum conſiderans, arma infidelibus debita, in populum conuertere Chriſtianum reformido. Aduentum tamen tuum nobis deſiderabilem, & aliorum principum Deo deuotorum præſentiam auidiſſimè Deo amabilis (qui nobiſcum eſt) expectat exercitus.

Imperator miſſo filio Ioanne Porfirogenito, & dato obſide, ducem ad ſe inuitat. Dux ad eum ingreditur: eum Imperator adoptat: pax inter eos reformatur. Caput XI.

IMperator ergo cum ſuis familiaribus domeſticis anxius plurimum, tum quia totam regionem prædæ uidet expoſitam, ſuorum gemitus & lamenta non perferens: tum quia domini Boamundi adfuiſſe legationem, eumq́ in proximo uenturum cognouerat, iterum nuncijs ſuis dominum ducem, ut ad ſe ingrediatur, ſollicitat: timens, ne ſi conueniant, qui uenturi erant principes, antequam ducem ſibi reddat placabilem, in eius ruinam unanimiter conſentiant. Inſtat ergò propenſius, ut ſibi ducis prius reconciliet animum: monens & exhortans ardentius, ut recepto filio ſuo Ioanne Porfirogenito (quem ei prò obſide dirigebat) ad ſe ſine aliquo mentis ſcrupulo ingrediatur. Placuit ergo uerbum principibus, & recepto per Cononem de Monte acuto, & Balduinum de Burgo, uiros nobiliſſimos (qui ad hoc miſſi erant) Imperatoris filio, & diligenti cuſtodiæ in manu fratris deputato, ipſe aſſumptis reliquis principibus, fratre cum exercitu (ut eius curam haberet) relicto, in urbem ingreſſus, Imperatori diu deſideratam ſuam obtulit præſentiam. Quem cum multa honorificentia (aſtantibus illuſtribus, & uirum unde multa audiuerant, & ex parte cognouerant, intueri uolentibus) receptum, & principibus qui cum eo aduenerant, prout eorum dignitas expoſcebat, & honoratis ſalutatione, & ad pacis oſculum ſimiliter admiſſis, de eorum incolumitate quærit diligentius, & nomina ſingulorum percurrẽs, ut eorum ſibi gratiam comparet, ſingulis amabilem ſe præbuit & benignum. Tandem uerò ducem conueniens, his eum uerbis alloquitur: Audiuit imperium noſtrum dux dilectiſſime, quod apud tuos principes ſis potentiſſimus, & pietatis propoſitum (quod ſtudioſè perſequeris) deuotionis feruore armatus commendabili, non habet incognitum. Quodq́ potius eſt, conſtantis animi & ſynceræ fidei uirum te fama celebris longè lateq́ prædicat. Vnde multorum qui te præſentem non uideant, morum elegantia id exigente, gratiam meruiſti. Quapropter nos etiam te totis charitatis uiſceribus amplecti uolentes, & honorare propenſius, in filium hodie præſentibus ſacri palatij noſtri magnatibus, te adoptare decreuimus, imperium noſtrum in tua poteſtate ponentes, ut per te à facie præſentis & futuræ multitudinis illæſum manere poſſit & incolume. His dictis, eum ueſtibus indutum imperialibus, adhibita iuxta morem curię ſolennitate quadam, quæ in huiuſmodi arrogationibus fieri ſolet, ſecundũ regionis morem adoptauit in filium, pace & gratia utrinq́ plenius reformata.

Dux muneribus cumulatus, ſumpta ad tempus licentia egreditur: rerum uenalium forum exhibetur: ducis legiones Boſphorum tranſeunt, & in pago Calcedonenſi caſtrametantur. Caput XII.

QVo facto, apertis theſauris ſuis tam domino duci, quàm eius conſortibus, dona ingentia in auro, gemmis, & holoſericis, & uaſis precioſis hominum æſtimationem tam operis elegantia, quàm dignitate materiæ penitus excedentia, pro liberalitate contulit, ita ut uſque ad ſupremum muneribus cumulati, & diuitiarum incomparabiles copias, & principis mirarentur munificentiã. Nec ſemel tantũ erga ducem tanta functus eſt liberalitate, ſed ab Epiphania die uſque ad aſcenſionem Domini, ſingulis hebdomadibus, quantum duo uiri fortes aureæ monetæ poterant humeris ſuſtinere. De æreis uerò denarijs nouem modia de imperiali palatio ei miniſtrabantur. Qui tamen omnia (nihil ſibi faciens reſidui) nobilibus & populo (prout cuique uidebatur neceſſarium) liberaliter erogabat. Egreſſi ergò à domino Imperatore, ſumpta ad tempus licentia, in caſtra reuerſi ſunt. Vnde Ioannem Imperatoris filium (quem uſque ad domini ducis reditum obſidem in caſtris detinuerat) cum honeſto comitatu ad patrem remiſerunt. Imperator uerò, dicto publicè mandato manifeſtato,

feſtato, pœnam mortis eius uiolatoribus infligendam præcepit: ut iuſto precio & æquo pondere ducis exercitui quęlibet neceſſaria uenderentur. Dux etiam nihilominus in caſtris uoce præconia ſub pœna mortis inhibuit, ne hominib. Imperatoris aut uis inferretur, aut iniuria. Sicq; ſatis conuenienter ſe ſupportantes adinuicem, cũ omni tranquillitate uſi ſunt commerijs. Tandem uerò menſe Martio mediante, audiens dux, quod alij principes in uicino conſtituti, cum ſuis exercitibus aduenirent (ſuggerente Imperatore, & idipſum uolentibus tam plebe ſua, quàm principibus) peracto nauigio tranſiens Helleſpontum, exercitum ſuum in Bithyniam (quæ prima de Aſianis prouincijs occurrit) collocauit, inq; pago Calcedonenſi caſtrametatus eſt. Eſt autem Calcedon ciuitas in Bithynia: ubi ſexcentorum patrum & triginta ſex, tempore domini Leonis, Papę ſenioris, & domini Marciani Auguſti contra Eutychetis monachi & Dioſcori patriarchæ Alexandrini impietates, quarta ſynodus generalis conuenit. Locus uidelicet Conſtantinopoli proximus, & ſola Boſphori interpoſitione diſtans. Vnde & urbem in uicino conſtitutam, erat omnibus intueri: & qui negotijs ingentibus trahebantur, ter uel quater in die ad urbem ire regiam, & ad caſtra redire ſine difficultate poterant. Quod autem maturius ducis exercitum transfretare perſuaſionibus ſuis compulerat, non de fidei ſynceritate proceſſit, ſed fraude ſolita ducem circumuenit, ne alijs aduenientibus, eius copiæ poſſent admiſceri. Nam & reliquos, qui poſtea ſubſecuti ſunt, eodem artificio ſingillatim tranſire cõpulit: ita ut nunquam duo ſimul ante urbem fuerint exercitus.

Boamundus accelerat: deſcribuntur nobiles qui eum ſequuntur, Imperator occultè ei parat inſidias. Caput XIII.

INterea dum hęc circa Conſtantinopolim per Imperatorem, & Dominum ducem ſic geruntur, dominus Boamundus, Roberti Guiſcardi filius, princeps Tarẽtinus (qui ante ingruentem hyemem cum ſuo exercitu Adriaticum mare tranſiens, Durachium uſq; peruenerat) per deſerta Bulgariæ ſuos (qui eum ſequebantur) operiens, pedetentim accedebat. Adhæſerant porrò ei, & eius caſtris ſe adiunxerant, tam de Italia, quàm de alijs prouincijs uiri nobiles, & potentes plurimi, quorum ad perpetuam memoriam numerum & nomina ex parte comprehẽdimus. Tancredus, Guillelmi marchionis filius: Richardus de Principatu, filius Guillelmi Ferrebrachia, fratris Roberti Guiſchart: Ramuſus frater eius, Robertus de Anza, Hermannus de Carru, Robertus de Surda ualle, Robertus filius Cruſtani, Hunfredus filius Rodolphi, Richardus filius comitis Ranulfi, & comes de Raſinolo cum fratribus ſuis, & Bohelus Carnotenſis, Alberedus de Cagnano, Hunfredus de Monte ſcabioſo. Hi omnes domini Boamundi uexilla ſecuti, uſq; ad urbem Caſtoream (ubi Dominicæ natiuitatis dies celebres egerunt) peruenerunt. Vbi quoniam à ciuibus uenalia populo prætereunti non exhibebantur, compulſi ſunt greges & armenta, & cætera uictui neceſſaria, rapere uiolenter: & damna locorum habitatoribus (qui eos tanquam hoſtes abominabantur) inferre. Inde progreſſi, in regione uberrima, cui nomẽ eſt Pelagonia, caſtrametati ſunt. Vbi audientes quod in uicino erat municipiũ ſolis hæreticis habitatoribus refertum, illuc ſub omni celeritate contendunt, & caſtrum uiolenter occupantes, ſuccenſis ædificijs, oppidanis quoq; partim conſumptis incendio, prædam uniuerſam, & opima inde retulerunt ſpolia. Imperator uerò prædicti domini Boamundi audiens aduentare legiones, primicerijs exercituum ſuorum (quos in ijſdem regionibus gratia hyemandi collocauerat) clàm præcepit, quod uſq; ad Bardarium fluuiũ cum uniuerſis illarũ regionũ copijs ex latere ſine intermiſſione proſequantur: ut ſi fortè eis daretur occaſio, & ita opportunitas ſe offerret nocte uel interdiu, clàm ſiue aliter exercitum procedentẽ tentarent fatigare. Suſpectiſſimum enim domini Balduini habebat introitũ. Nam tam ab eo, quàm ab eius patre multas & ſæpius paſſus fuerat iniurias. Veruntamẽ ſicut uir erat ſubdolus, potẽs ſimulare & diſſimulare propoſitũ, miſſis quibuſdã nobilibus ex ſuis Domeſticis ad eundẽ uirũ egregium, uerbis pacificis ei locutus eſt in dolo, tentans ſi quoquo modo eum poſſet decipere. Erat autem uerborum quæ tam uiua uoce quàm literis per nuncios porrexerat prædictos, tenor huiuſmodi:

Epiſto-

Epiſtola Imperatoris Alexij ad Boamundum. Irruit clàm exercitus Imperatoris in caſtra Boamundi. Capiuntur quidam, qui malitiam Imperatoris detegunt. Caput XIIII.

COmpertum habet & nullatenus dubitat noſtrum imperium, à Deo protectum, quod magnus & potens princeps ſis, & egregius: magnifici quoq, & potentis, & induſtrij principis filius. neq hactenus meritis tuis id exigentibus, ſemper habuimus acceptũ, licet te pręſentem non inſpexerimus: & nũc quoniam ad ſeruiturẽ Dei & pietatis obſequia accinctum te & eiuſdem peregrinationis cum cęteris Deo deuotis principibus conſortiũ inijſſe audiuimus, fortius amare, & honerare propẽſius, cordi nobis eſt, & in prompta fixum gerimus uoluntate. Quapropter dilectiſſime uir, populis (pręcipuè qui te ſequũtur) ſubiectis noſtris parcere, uiolentiã, rapinas, & incendia fac ceſſare: ad noſtram quantocyus accedas pręſentiam, ſecurus de multiplici honore & gratia noſtra, qua multipliciter te propoſuimus præuenire. Pręſentium quoque latoribus dedimus in mandatis, ut exercitibus tuis iuſto precio neceſſaria procurent, ut ſine intermiſſione rerũ uenaliũ eos copia proſequatur. Hęc Imperatoris uerba, etſi in ſuperficie multam uidebantur habere humanitatem, intrinſecus tamen uirus occultabãt admixtum. Verum Boamundus, tanquam uir ſolers & argutus, Imperatoris compertam habẽs maliciam, propoſitum diſſimulans, cautius ſe habebat: gratias referẽs Imperatori, pro eo quod de ſtatu ſuo dignaretur eſſe ſollicitus. His igitur ducibus uſq ad Bardariũ fluuium perueniẽs, cùm iam enauigato ex parte amne in ulteriore ripa conſiſteret exercitus, pars uerò adhuc tranſeũdi urgeret propoſitũ, ecce Imperatoris ſatellites (qui cum infinita manu noſtri exercitus ueſtigia ſequebãtur) rati opportunitatẽ ſe inueniſſe, in eam partem exercitus, quæ adhuc in tranſeundi erat procinctu, hoſtiliter irruunt, quãta poterant importunitate inſtantes. Quod Tancredus intelligens (ſicut uir erat expeditiſſimus) fulmineus aduolat, & fluuiũ, qui medius erat, enatans, partem fluminis attigit ulteriorẽ. Quem ſecuti equites, quaſi ad duo millia, primo eorũ ſtatim aduentu, pręd ictorũ cohortes diſſoluunt gladijs, & conuerſos in fugã, cædendo aliquantulum ſunt proſecuti, interfectiſq ex eis quãplurimis, nonnullos etiã cõprehendentes, ante dominũ Boamundũ eſſe ſtatuerunt. Qui cùm diligentius interrogarent, quare Chriſtianũ proſequerent exercitũ: reſponderunt, quod homines Imperatoris eſſent, & merẽdo ſtipendia, ad eius pręceptũ militare eos oporteret. Hic demum plenius innotuit, quod quicquid eis Imperator loquebatur, fraus erat & circũuentio: tamen quia per eum tranſituri erant, inuitis alijs, Boamũdus diſſimulare potius uolebat iniurias, quàm eum inutiliter ad iracundiam prouocare.

Occurrit dux domino Boamundo: & inuitum quaſi ad Imperatorem introducit: ubi plurimum honoratur. Tancredus interim legiones transfert in Bithyniam, ubi à ducis cohortibus honoratæ, ſociantur. Caput XV.

TRanſcurſa igitur Macedonia & uniuerſa Illyrico, cõpetenti moderamine, itinere maturato ad urbem cœpit appropinquare. Cumq in uicino eſſet cõſtitutus, quinta feria ante paſchalem, ſolennitatẽ ſuſcepta iterũ Imperatoris legatione, perſuadentis ut dimiſſo exercitu cũ paucis familiaribus ſuis ad ſe ingrederet, ſubſtitit aliquãtulũ, & effectui mancipare quod pręcipiebat, diſtulit, ſuſpectã illius habẽs malitiam. Dumq ſic fluctuaret in incerto, ecce uir illuſtris dux Godefridus (ab imperatore multa precũ uictus inſtantia, ut dño Boamũdo exiret obuiã, & cũ ad ſe nihil dubitantem introduceret) cum honeſto principũ comitatu pręd icto uiro occurrit magnificè. Vt mutuis cõplexibus & ſyncerę charitatis oſculo ſe ſuſcipientes ad inuicem, poſt grata colloquia & mutuas de ſtatu ſingulorũ interrogationes, Boamũdus à domino duce cõmonitus, ut ad Imperatorẽ, ſicut uocatus fuerat ingrederetur. Licet primùm ſe difficilem exhiberet, & ducis non ſatis exaudiret monita (Imperatoris, ut diximus, ſuſpecta habẽs colloquia) poſtmodũ cum honeſta uictus perſuaſione, duce pręuio, ad Imperatorẽ confidenter ingreſſus eſt. Vbi ab eodẽ in oſculo pacis & multimoda gratia, & honore præuentus multiplici, poſt multa familiariter cum utroq habita cõſilia, factus eſt (ut dicit dominus Boamũdus Imperatoris homo, fidelitate manualiter exhibita, & iuramẽto pręſtito corporaliter, quale ſolẽt fideles dominis ſuis exhibere. Quo

facto, ex imperialibus ueſtiarijs oblata ſunt prædicto uiro munera in auro, ueſtibus, uaſis, & precioſis lapidibus, tã precio quàm in dignitate incõparabilia. His igit̃ ita pacificatis, dum adhuc in palatio morã faceret dominus Boamũdus, Tancredus uir per omnia cõmendabilis, eiuſdẽ ex ſorore nepos, Imperatoris pręſentiam ſtudioſè declinans, & colloquia, uniuerſum iterũ exercitũ in Bithyniã tranſtulerat ultra Boſphorũ in pago Calcedonenſi (ubi & domini ducis translatus dudum deſiderabat exercitus, ſubſequentiũ expectans aduentũ) caſtrametatus eſt. Quod poſtquã Imperatori plenius innotuit, quod dominus Tãcredus eius ita declinauerat præſentiã, ęgrè tulit plurimũ. Sed more prudentis, iniuriã diſſimulans, pręſentes principes iterũ atq; iterũ muneribus cumulãs immẽſis, cũ multo honore ad caſtra trãs Boſphorũ remiſit propria. Vbi iunctis agminibus, & plena charitate ſociatis, in cõſpectu urbis uterq; reſidebat exercitus, expectantes aduentum ſubſequentium principum, ut ſociatis legionibus, iter quod aſſumpſerant, unanimiter proſequerentur. Miniſtrabatur autem tam ex urbe regia, quàm ex adiacentibus ſuburbanis populo illic poſito ad ſufficiẽtiam uictus neceſſarius, ita ut pro uoto copioſius abundarent.

Comes Flandrenſium Robertus cum ſuis iterum adeſt: ab Imperatore uocatus introducitur, & muneribus ingentibus ſuſceptus mare tranſit, & prædictis ſociatur principibus. Caput XVI.

INterea uir illuſtris Flandrenſium comes Robertus (qui à principio ineuntis hyemis cum ſuo comitatu mare tranſiens, à Baro Apuliæ ciuitate maritima Durachium deſcenderat, in locis fertilibus, ſyluis, paſcuis, & omnimoda cõmoditate refertis) inſtantis brumæ declinauerat importunitatem. Tandemq; circa ueris initium iter arripiens, reliquos principes, qui iam mare tranſierant, ut eis adiungeretur, multa proſecutus eſt inſtantia. Qui antequam Conſtantinopolim perueniret (ſicuti & alijs acciderat) legatos ſuſcepit imperiales: per quos ei mandabatur, quatenus relicto exercitu, cum paucis comitatus, ad eius præſentiã accederet. Ipſe autem, quomodo qui eũ præceſſerant cum domino Imperatore ſe habuiſſet, plenius edoctus, Conſtantinopolim perueniens, palatium cum paucis conſortibus ingreſſus eſt. Vbi ab Imperatore cum multa receptus honorificentia, & benignè tractatus, exactam fidelitatem (aliorum ſequens ueſtigia) corporaliter impendit. Vnde & maiorem conſecutus gratiam dona ſuſcepit ingentia: ſocijs etiam eius iuxta modum ſuum pari liberalitate honoratis. Poſtquam uerò diebus aliquot eius exercitus ibi iuxta urbem & alimentis & ocio recreatus eſſet, ipſeq; ad Imperatorem ſæpius ingreſſus, de his quæ neceſſaria uidebantur cum eo ſufficienter contulit: ſumpta licentia, cohortes transferens, ad uię conſortes nauigauit. A quibus benignè & plena charitate ſuſceptus, eorum exercitibus cum ſuo comitatu ſociatus eſt. Vbi cũ diebus ſingulis mutuis cõfabulationibus de uarijs rerum euẽtibus (qui ſingulis eorum in itinere acciderãt) ſe recrearent adinuicem, & labores ſuos grata quadam reuoluerent memoria, ad id quod inſtabant nouiſſimè recurrebat tractatus, ut diligentius inter ſe quęrerent quando & quomodo ad operis cœpti conſummationem intenderent. Dumq; circa hoc eſſent ſoliciti, & moram ſubſequentium arguerent ſociorum (eis imputantes, quod ſine fructu tempora præterirent) ecce nuncius comitis Toloſani, & epiſcopi Podienſis, utrunq; adeſſe, & proximo urbem ingreſſuros, edocet.

Comes Toloſanus, & epiſcopus Podienſis cum ſuis agminibus per Dalmatiam properãt, multam difficultatem itineris in ea regione perpeſsi. Caput XVII.

POrrò hi duo magni & illuſtres uiri ab initio ſuſcepti itineris cum ſuis expeditionibus, comites ſibi perpetuò adhæſerunt indiuiſi. Erant cum eis uiri apud ſuos tam nobilitate, quàm morum elegantia clariſſimi: dominus uidelicet Guillelmus Auraſienſis epiſcopus, & Ramboldus eiuſdem ciuitatis comes, Gauſtus de Bedertz, Girardus de Roſellon, Guillelmus de monte Peſſulano, Guillelmus comes Forenſis, Raimundus Pelez, Cenconius de Bear, Guillelmus Amanem, & alij multi, quorũ nomina non tenemus: certum eſt tamen ea in libro uitæ conſcripta eſſe. Quippe qui propriam cognationem & amicos, & latè diffuſa patrimonia relinquentes, Chriſtũ ſecuti ſunt, uoluntariam amplexi paupertatem. Hi omnes prædictos uenerabiles uiros cũ omni reuerentia ſecuti, in Italiam deſcenderunt, tranſcurſaq; Lõbardia, per eã regionem

nem quæ Forum Iulij appellatur, iuxta Aquileiã transeuntes Miſniam, in Dalmatiam
deſcenderunt. Eſt autem Dalmatia longè patens regio inter Vngariam & Adriaticũ
mare ſita, quatuor habẽs metropoles, Iozaram, & Solanam (quę alio nomine dicitur
Spaletum) Antibarum & Raguſam: populo ferociſſimo, rapinis & cædibus aſſueto
inhabitata. Montibus & ſyluis, magnis quoq; fluminibus, paſcuis, longè lateq; diffu-
ſis occupata penitus, ita ut raram habeant agrorum culturam, locorum incolis in gre-
gibus & armentis omnẽ uiuendi habentibus fiduciam: exceptis paucis, qui in oris ma
ritimis habitant: qui ab alijs & moribus & lingua diſſimiles, Latinũ habent idioma, re
liquis Sclauonico ſermone utentibus, & habitu barbarorum. Hanc igitur ingreſſi
prouinciam, multam inuenerunt itineris difficultatem, maximè propter hyemis in-
ſtantiam, & locorum nimiam inæqualitatẽ. Sed & uictus, & alimentorum ſuſtinentes
grauem defectum, periculoſè ſatis per dies aliquot laborauerunt inedia. Locorum ſa
nè habitatores relictis urbibus & præſidijs, ad montes & ſyluarum condenſa cum
uxoribus & liberis, & cum omni ſubſtantia (quaſi agreſtes ferè fugientes) noſtrorum
formidabant aſpectum. Occultè tamen, & de remoto proficiſcens exercitus, ueſti-
gia ſequentes, ſenes, ualetudinarios, annisq; grandæuas (quæ lento gradiebantur
itinere) ſeorſum reperientes occidebant. Comes uerò totius multitudinis debitam
gerens ſolicitudinem, præmiſſis de principibus aliquot (qui agmina præirent) ipſe
cum maxima loricatorum manu poſtremus ſemper incedebat, nouiſſimus hoſpitaba
tur. Erat pręterea aër caliginoſus, & tenebrę cõtinuè penè palpabiles, ita ut qui ſeque
bantur, pręcedentiũ uix tenerẽt ueſtigia: & qui præibant, uix per iactum lapidis ante
ſe loca poſſent diſcernere. Terra (ut prædiximus) riuis, fluminibusq; abundãs, & pe-
nè tota paluſtris tantam diebus ſingulis ex ſe dabat caliginem, & ſpiſſitudinẽ nebula-
um, ut aërem penè redderẽt ſuffocatoriũ. Ad hęc Sclaui Dalmatę tanquã indigenę, lo
corum habentes peritiam, per abrupta montium, & nemorum condenſa, exercitũ ex
latere ſequentes, frequẽtibus irruptionibus omnẽ populũ è ſyluis prodeuntẽ oppri-
mebant. Comes uerò, & alij magnates in hos tales ſæpiſſimè faciẽtes impetus, multos
ex eis lanceis cõfoſſos & obtruncatos gladijs perimebãt: pluresq; ſępius occidiſſent,
niſi quia ſyluas habentes uicinas, & ad eas fugiẽtes, præſens captaſſent remediũ. Acci
dit tamen die quadã, quod ex prędictis malefactoribus captis quibuſdam, manus &
pedes pręcepit amputari, ut eorũ conſortes ſaltem hac pœna deterriti, exercitum per
ſequi formidarent. Cũq; tribus hebdomadibus continuis tam laborioſo itinere regio
nis partem tranſcurriſſent, peruenientes ad locum, cui Scodra nomen, Sclauorum re-
gem repererunt ibi. Cumq; dominus comes, ſicut uir benignus erat, affabilis, & miſe
ricors, multa numerum liberalitate amicitiam cõtrahens, ſperabat populo ſuo indige
narum gratiam optinere, ut ſalutem commercij & rerum uenalium copiam conſeque
retur: tandem hac uia prædictæ gentis ferocitatẽ emollire potuit, quos deinceps mul
to ſæuiores inuenit. Cumq; per dies quadraginta omnem Dalmatiam multo pertran
ſiſſent labore, tandem peruenerunt Durachium.

Apud Durachium eidem comiti imperialis occurrit legatus. Epiſcopus Podienſis à Bulgaris capitur: ſed Domino miſerante liberatur. Iterum apud Rodeſtrum tam Imperatoris quàm principum noſtrorum eidem occurit legatio. Caput XVIII.

IMperator uerò Comitis ſuſpectum habens aduentum, eo quòd uir prudens & ma
gnificus eſſet, & maiores ſecum traherat copias, miſſa multo antè legatione hone-
ſtorum uirorũ (qui ei occurrerent) præcepit, ut aduenientem ex parte eius officioſiſſi
mè ſalutatum, honeſtè tractarent. Qui dicto parentes, in eius præſentia conſtituti, ui-
ua uoce & literis eum blandè allocuti ſunt, Imperatoris porrigentes epiſtolam, cuius
hic tenor erat: Iamdudum Comes dilectiſſime tuæ prudentiæ opinio celebris & pro-
bitatis latè diffuſa, fragrans ad noſtri peruenit aures imperij, & meritis exigentibus,
nos ad tui dilectionem inuitauit, propoſitum habentes perſonam tuam amare & ho-
norare propenſius. Vnde & tuum aduentum cum multo deſiderio expectauimus,
multa de negotijs publicis cum tua nobilitate imperio noſtro chariſſima, tractare cu
pientes. Vnde monemus attentius, ut ſine tumultu & ſcandalis terras noſtras per-
tranſiens, ad nos feſtinus accedas. ſecurus de gratia noſtra & honore multiplici,

quo te propoſuimus præuenire. Præſentium autem latori dedimus in mandatis, ut rerum uenalium copiam & iuge commercium populo tuo bonis conditionibus faciat exhiberi. His literis tam comes, quàm eius exercitus exhilaratus admodum, rurſus iter arripiens, tranſcurſis ſyluis & montibus, & uniuerſa Epirotarum regione, multorum labore dierum, demum in pagum, cui nomen Peſagonia eſt, omnibus redundantem copijs, deſcendentes caſtrametati ſunt. Vbi cum uir uitæ uenerabilis dominus Podienſis epiſcopus longius à caſtris aliquantulum, hoſpitandi commoditatem ſecutus, ſeorſum locaſſet tētoria, à Bulgaris irruentibus captus eſt. Sed quia tantus Pontifex adhuc populo Dei erat neceſſarius, caſu per eius miſericordiam uitę eſt reſeruatus. Nam dum unus de prædonibus aurum ab eo quæreret, eum circa cæteros tuebatur. Inter quos excito tumultu ad uocem concertātium, exercitus commotus eſt uniuerſus, & armis correptis in prædictos irruētes maleficos, dominum epiſcopum cum ſuis expedierunt. Tandem reſumpto itinere Theſſalonicam tranſeuntes, & omnem Macedoniam, continuatis per multos dies laboribus, apud Rodeſtrum urbem maritimam, ſuper Helleſpontum ſitam, à Conſtantinopoli itinere dierum quatuor diſtantem peruenerunt. Vbi iterum Imperatoris comiti occurrit legatio, & principum etiam, qui præceſſerant nuncij nonnulli, monentes & exhortantes obnixius, quatenus exercitu relicto, & paulatim ſubſequente, ipſe cum paucis ueniat expeditus, ut peractis apud Imperatorem negotijs, accedente eius exercitu, poſſit reliquos ſubſequi maturius: & populis properare uolentibus, nullum miniſtret impedimētum. Prę miſerat autem & ipſe nuncios, qui & ipſi reuerſi, eum ad idem animabant.

Comes relicto exercitu, ad Imperatorem properat: cum eo non conuenit: Imperator fraudulenter præcipit, ut in eius irruatur exercitum. Caput XIX.

EVictus ergo comes tam imperialium legatorum inſtantia, quàm uerbo principum, qui eum maturare hortabantur, relicto exercitu, ſub cura & ſollicitudine epiſcoporum, & aliorum nobilium, qui in caſtris erant: ipſe cum paucis Conſtantinopolim ingreſſus, ſæpius citatus præcedentibus: cum imperialibus hypocriſarijs ſuam Imperatori exhibet præſentiam. Ibi tam ab eo, quàm à ſuis illuſtribus & inclytis, qui ei aſſiſtebant, honorificè ſuſceptus eſt, & benigne plurimum, plena humanitate. Vbi poſtmodum blandis perſuaſionibus, & multa inſtantia pulſatus, Imperatori fidelitatem & iuramentum ſecūdum formam aliorum principum, qui eum præceſſerant, exhibere negauit conſtantiſſimè. Interea uerò dum hæc apud Conſtantinopolim aguntur, indignatus Imperator, quod ei comes more aliorum hominum facere detrectaret, clàm præcepit legionum ſuarum primicerijs (quæ in partibus illis erant conſtitutæ) ut repentè in exercitum comitis irruentes, modis quibus poſſent, moleſtare attentarent, ita etiam, ut eis cædem operari non uererentur. Hoc autem attentare auſus eſt, ea fretus fiducia, quod principes omnes ſibi fidelitate ligauerat, quodq́ eorum exercitus omnes mare illud tranſierunt, unde nō facilè erat retranſire. Nā quotquot illuc naues aut gratia commercij, aut transferendæ plebis accedebant, omnes ſtatim in ulteriorem ripam deſerre tenebantur, ut ſemper illis nauium deeſſet copia. Ad hoc enim ſingillatim eos (ut prędiximus) trāſire blanditijs et callidis perſuaſionibus compulerat, ne ſimul iunctis agminibus ante urbem, poſſent conuenire. Suſpectum enim (ut prædiximus) noſtrorum habebat aduentum, & conuentum multò amplius formidabilem. Quodq́ principibus liberaliter contulerat, nec liberalitatis erat, nec gratiæ, ſed timoris deſperati, & fraudulentæ uerſutiæ. Noſtris autem in ſimplicitate ſpiritus, & ſyncera fide incedētibus, uix perſuaderi poterat Græcorū malitia, & nequam illorum principis fraus, & circumuentio pertinax, maximè cum erga eos tanta liberalitate, & ſimulata gratia redundaret.

Comitis abſentis clàm à Græcis impugnatur exercitus. Comes contra imperatorem indignatur. Imperator facti pœnitens, & ſibi timens, principum interuentionem poſtulat, ſuam allegans innocentiam. Caput XX.

IGitur qui Imperatoris mandatum ſuſceperant, centuriones, & quinquagenarij miniſterijs militaribus præpoſiti, regiam exequentes iuſſionem præmonitis agminibus

nibus,& de nocte in domini Comitis irruũt expeditiones,& dũ incautos reperiunt, nihil tale uerentes,plurimos ex eis interficiunt:ita ut antequã expergefacti arma corriperent, fuga fœda & ſtrages miſerabilis intercederet. Tandem uerò honeſtioribus uiris admonentibus,ad cor redeuntes, reſumptis animis ac uiribus, perditæ Imperatoris latrocinanti familiæ multa ſuæ gentis intulerunt diſpendia. Et licet pro tempore & loco ſatis uiriliter noſtri reſtitiſſent, uiæ tamen conſiderantes difficultatem, & crebra quæ ex imparato diebus penè ſingulis occurrebant diſcrimina, liquefiebant in ſeipſis,quaſi aſſumpti pœnitentes itineris,& minus minuſq; feruebant in eo,quod erant aggreſſi,tædio laborum fatigati uehementius, ita ut multos non ſolum de plebis,uerũ & de maioribus laboris incepti pœniteret:& diffidentes de conſummatione propoſiti,uotorum immemores, redire diſponerent. Quod niſi monitis & exhortationibus ab epiſcopis & clero fuiſſent reuocati, & ad uoti proſecutionem reaccenſi, parati erant agmina deſerere,& ad propria quocũq; tentare reditum periculo. Quod poſtquam domino Comiti renunciatum eſt,dolore cordis tactus intrinſecus proditum ſe clamat:& miſſis de fidelibus ſuis uiris aliquot nobilibus, Imperatori proditionis infamẽ obijcit titulũ:aſſerẽs,quod dũ per eius uocationẽ & multiplicatas legationes in eius eſſet obſequio,cõtra bonos mores in eius exercitũ ſuos præcepiſſet armari.Sed & principibus, quorum prece & inſtantia dimiſſo exercitu properauerat, caſum lamentabilem(qui ſuis acciderat) & Imperatoris fraudem apertiſſimam notam fecit,ab his ultionem tanquam fratribus repoſcens. Quod ſi comiti par affectibus & uoluntati eſſet ſuorum iniuriam ulciſcendi facultas,procul omni dubio à motu animi (quem conceperat)nec minis,nec terroribus,nec reliquorum interuentu principum potuiſſet cõuelli.Dicebatur enim uir eſſe animoſus, & iniuriarum perpetuò memor, quiq; in ſenſu ſuo plurimum abundaret. Imperator igitur uidens rem nimium proceſſiſſe,& facti pœnitens, principes, uidelicet dominum Ducem, dominum Boamundum,dominum Flandriæ comitem (qui adhuc in ulteriore maris littore cum ſuis legionibus reſidebat) ad ſe facit euocari,ut per eorum interuentũ domini Comitis ſibi poſſit animum reconciliare. Qui ad eius uocationem conuenientes (etſi multum diſpliceret quod acciderat,tamen uidentes quod non eſſet repoſcendæ ultionis locus, dominum Comitem ſeorſum admonent,& honeſtis perſuaſionibus hortantur,ut iniuriam,quam communem reputant,diſſimulare uelit,ne inuidiam proſequens, multorum dierum operam adgrediatur: & uolentibus in uia Domini procedere, miniſtret impedimentũ.Factumq; eſt tandem,ut ad piam principum interceſſionem Comes tanquam uir diſcretus,exacerbatum mitigans animum, principum ceſſerit conſilio,eorum diſpoſitioni ſe committens. Illi autem Imperatorem familiariter conuenientes,quã moleſtè ferant id quod acciderat,unanimiter proteſtantur.Quorum Imperator intelligens indignationem,& unanimitatis conſtantiam,coram Comite & uniuerſa tam exterorum,quàm ſuorum domeſticorum curia,in excuſationem deſcendit, iurans & obteſtans,quod neq; de conſtantia eius,neq; de mandato(quod accidiſſe dicebatur)euenerat.Tamen iuxta hanc innocentiam ſuam Comiti ſatisfacere paratum ſe dicebat.Sicq; quotidie magis & magis Græcorum dolus, & fraus Imperatoris detegebatur, ita ut iam nemo eſſet de principibus cui non eſſet manifeſtum,& luce meridiana clarius,quanto odio proſequebatur populum noſtrum, & omne genus Latinorum haberet inuiſum. Veruntamen quoniam ad alia properabat eorum intentio,& à Deo ad maius placitum propoſitum anhelabant, tutius iudicabant diſſimulare iniurias, quàm ſe à tam pio reuocare concepto,aut aſſumpto labori impedimentum miniſtrare.

Comes interuenientibus principibus Imperatori reconciliatur. Inuitat Imperatorem,ut cum reliquis principibus proficiſcatur.Qui mare tranſierunt,uerſus Nyceam contendunt. Comes eos protinus inſequitur. Caput XXI.

COmes igitur iuxta principum exhortationem Imperatori recõciliatur,& ſecundum tenorem iuramentorum,quem alij præbuerant,& ipſe iuramentum fidelitatis exhibens,in plenam gratiam reuerſus,donis ingentibus & cumulatæ liberalitatis (quæ & numerum & pondus excederet) honoratus eſt. Accipientes porrò & alij

d iij princi-

principes iterata dona, & ſumentes licentiam, ipſumq́ Comitem ſpecialiter rogan-
tes, ne moram poſt eos faceret, ad ſuos in Bithyniã, tranſito Helleſponto, ſe confe-
runt legiones. Interim quoq; & domini Comitis exercitus Conſtantinopolim perue
nit, qui ſtatim de mandato ipſius, ad eos qui ſe præceſſerant, tranſiens, reliquis exer-
citibus eſt adiunctus. Comes uero gratia rei familiatis in urbe moram faciens, per di-
es aliquot, ſimul & domeſtica tractabat negotia, & pro publicis (more prudentis ui-
ri) non deſinebat eſſe ſollicitus. Nam ſicut ab alijs rogatus erat principibus, Imperato-
rem frequenter honeſtis perſuaſionibus inuitabat (ſicut & alij ante eum ſigillatim fe-
cerant, ut proficiſcentes comitaretur, & exercitus Dominici eſſe uellet dux & mode
rator. Commonitus autem ſæpe & ſæpius prædictus Imperator à ſingulis noſtrorum
principum, & maximè à domino comite Toloſano, ut Dominici exercitus dux & co
mes eſſe dignaretur, & populorum qui ſe diuinis obſequijs mancipauerant, uellet ob
tinere primatum: Excuſabat ſe dicens, quod hoſtes circa ſe haberet fortiſſimos Bul-
garos, Commannos, & Picenantes, qui fines imperij ſine intermiſſione circuirẽt, quæ
renres opportunitatem, ut ſubitò poſſent irruere, & eius turbare tranquillitatem. Ide-
óq́ (licet uotis plurimum conueniret tantæ peregrinationis habere conſortium, & fu
turæ retributionis expectare participium) non poſſe regni curam deſerere, & hoſti-
bus circumpoſitis malignandi pręſtare occaſionem. Quicquid autem loquebantur,
dolus erat & circũuento: nec ob aliud hoc pro ſe allegabat, niſi quod noſtrorum pro-
fectibus inuidens, ſub aliquo quęſito colore, noſtris ſuam ſubtraheret operam, & pro
ceſſum (quantum ei liceret) modis omnibus impediret. Qui uetò mare iam tranſi-
erant, dominus uidelicet Godefridus, dominus Boamundus, dominas quoq; Rober
tus Flandrenſium comes, & dominus Podienſis epiſcopus, compoſitis ſarcinis, ad
iter rurſus accinguntur, propoſitum habentes uerſus Niceam pedetentim incede-
re. & ita ſuos, qui ſubſequebantur, operiri. Cumq́ per diem uerſus Nicomediam (quę
illius prouincię, Bithynię uidelicet, metropolis eſt maxima) proceſſiſſent, uenerabilis
ſacerdos Petrus Heremita de locis illis finitimis (in quibus hyemis aſperitatem decli-
nauerat) cum paucis (qui de ſuo comitatu erant reſidui) proficiſcentibus occurrens le
gionibus, et principibus ſalutatis, eor cũœtibus adiunctus eſt. Vbi ab omnibus beni-
gnè ſuſceptus, & de ſuorum caſu diligẽter interrogatus, rem eis ſeriatim aperuit, quo
modo duræ ceruicis, & incredulus, & omnino indomabilis eſſet populus, qui cum eo
proceſſerat: quodq́ magis culpa propria, quàm facto alterius, illis occurrens infortu-
nium accidiſſet. Vnde compatientes eius & ſuorum afflictioni principes, multa illi;
& his qui eum ſequebantur, liberaliter contulerunt. Multiplicato igitur exercitu, &
ex diuerſis copijs in unum conuenientibos facto per Dei gratiam numeroſiore, com
petenri moderamine iter conficientes, Niceam peruenerunt. Vbi caſtris per gyrum
diſpoſitis (loca tamen uenturis principibus deputãtes) urbem menſe Maio quintade
cima die Menſis, obſederũt. Comes autem Toloſanus, pertractatis apud urbem regi
am negotij, ſumpta ab Imperatore licentia. & ingenti rurſus munerum liberalitate ho
noratus, cum ſuis, quos ſecum detinuerat, caſtra cum omni celeritate ſecutus, ad ur-
bem prædictam uelox peruenit.

*Robertus Normannorum, & dominus Euſtachius ducis frater, cum ſuis legionibus Conſtan-
tinopolim perueniunt, ab Imperatore ingentibus donis, & multa præuenti ſunt
honorificentia. Deinde tranſeuntes Helleſpontum, reliquis
principibus ſe aſſociant.* Caput XXII.

INterea uir illuſtris dominus Robertus Normannorm comes, & alij in eodem co
mitatu uiri clariſſimi, dominus uidelicet Stephanus Carnotenſium comes & Ble-
ſenſium, dominus quoq; Euſtachius, domini Godefridi ducis frater, miſſa iterum lega
tione, tam domino Imperatori, quàm fratribus, aduentum ſuum in proximo futurum
denunciant. Erat autem cum Stephano comes de Alba Marla, Alanus Fergandus, &
Conanus, ambo de Britannia magni uiri. Sed & comes Pechenſis, Rothodus Roge-
rus de Barneuilla. Hi omnes cum alijs multis uiris præclaris, & nobilibus, cum
Flandrenſium comite, & domino Hugone magno, anno præterito, circa hyemis
ingruentis initia, in Apuliam deſcenderant: Alijsq́ Durachium tranſeuntibus,
ipſi

ipſi temporis abhorrentes aſperitatem, tam in Apulia quàm in Calabrorum finibus in locis commodis hyemem tranſegerunt. Tandem uerò circa ueris initiũ conuocatis uiæ conſortibus, & compoſitis ad iter ſarcinis ad mare deſcendentes, aliorum ſecuti ueſtigia, Durachium peruenerunt. Vnde continuato itinere, moram quam fecerant in Apulia, redimere cupientes, cum omni inſtantia iter peragunt. Tandemq; (Domino opitulante) optata uſi tranquillitate, decurſis medijs prouincijs, Illyrico uidelicet, Macedonia, & utraq; Thracia, Conſtantinopolim peruenerunt. Vbi uocati à domino Imperatore, & more aliorum palatium ingreſſi, ab eodem & ſuis qui aſſiſtebãt illuſtribus, cum multa honeſtate ſuſcepi ſunt. Tandem poſt multa conſilia, & cum illis tribus communiter, & cum eorum quolibet ſeorſum habita, idipſum quod ab alijs obtinuerat, blandis perſuaſionibus, & multa pollicitatione ab eis inſtanter poſtulat. Hi uero aliorum præ oculis habentes exemplum (nam ſufficienter de omnibus, antequam ad Imperatorem accederent, inſtructi fuerant, dicentes apud ſe, nec enim maiores ſumus quàm patres noſtri) exactam fidelitatem, & ſecundum formam iuramentorum à præcedentibus exhibitorum ſacramenta præſtantes, Imperatori ſe obligauerunt. Vnde in ampliorem recepti gratiam digni habiti ſunt, ut maiora reportarent. Apertis ergo ærarijs in auro, ueſtibus precioſis, uaſis quoque tam materia quàm artificio admiratione dignis, holoſericis quoq; mitæ & inauditæ exiſtimationis dona ſuſceperunt, qualia prius non uiderant, ut quæ ipſis, & in quos transferebatur liberalitas, ſtuporem mentis inferrent, noſtrarum rerum modum & dignitatem excedentia. Tantis igitur muneribus cumulati, ne uiæ conſortibus moræ cauſas uiderentur innectere, ſumpta ab Imperatore licentia, tranſmiſſo Helleſponto, cum ſuis legionibus iter acclerantes, ubi uniuerſus Chriſtianorum reſidebat exercitus, peruenerunt. A principibus qui præceſſerant, multo charitatis amplexu, & omnium cõcurrente ſuſcepti deſiderio, locum ſibi deputatum obtinentes caſtrametati ſunt.

Taninus quidam Imperatori familiaris, noſtris aſſociatur principibus, ut ſubdolus nimium, & iniquitate notabilis. Caput XXIII.

ADiunxerat ſe etiam noſtrorum caſtris quidam Græcus Taninus nomine, Imperatori familiaris admodum, uir nequam et perfidus, nares habens mutilas in ſignum mentis peruerſæ. Hic ex imperiali iuſſione noſtris ducem uiæ ad maiorem cautelam poſtulantibus, deſignatus fuerat dux itineris et comes futurus. Electus ob hoc quod et locorum plenam habere dicebatur experientiam, et de eius malicia et perplexa doloſitate multum præſumebat Imperator. Hic etiam cum manu ſuorum nonnulla noſtris principibus adſociatus erat, ut non deeſſet anſer qui inter olores ſtreperet, et peruerſus coluber inter anguillas. Cuncta enim quæ in expeditione fiebãt, cuncta quę à ſingulis dicebantur, ſiniſtra peruertens interpretatione, Imperatori ſignificabat, ab eo uerſa uice commentorum et fraudis per frequentes interuuncios formam recipiens. Hic primum ex diuerſis exercitibus (qui uarios, & per loca diuerſa uarijsq; temporibus ſecuti fuerunt principes) factus eſt Dei uiuentis exercitus, ex multiplicitate partium aduenientium adinuicem, ſuam recipiens integritatem. Nam ex quo relictis domibus iter aggreſſi fuerant prædicti Deo amabiles exercituum duces & capitanei, nuſquam eis datum eſt mutuo ſe uidere, niſi poſtquam ante prædictam urbem conuenientes, caſtrametati ſunt. Vbi recenſito legionum numero, inuenti ſunt habere peditum promiſcui ſexus ſexcenta milia: equitum uero loricatorum centum milia. Qui omnes ante prędictam urbem conſiſtentes, ad eius expugnationem commodam dabant operam, laborum ſuorum primitias cum omni deuotione Domino conſecrantes.

LIBER

d iiij

LIBER TERTIVS.

Deſcriptio urbis Niceæ, & eius prærogatiuæ, quod Solimannus qui in ea dominabatur, ex uniuerſo Oriente Turcorum ingentes contra noſtros collegerat copias, latens in inſidijs, ut in noſtros irrueret. Caput I.

EST autem Nicea una de urbibus Bithyniæ, quę ad Nicomediam eiuſdem regionis metropolim, more ſuffraganearum urbiũ prius habuit reſpectum: poſtea uerò à domino Conſtantino Auguſto ſeniore à iuriſdictione illius emancipata eſt, ob reuerentiam ſanctæ ſynodi primę quę in ea conuenit. In hac enim temporibus domini Syluestri papę, & uiri uenerabilis Alexandri Cõſtãtinopolitani patriarchæ, & prædicti Cõſtantini Auguſti ſancta ſynodus CCCXVIII patrũ aduerſus impietates Arrij, & ſequentiũ ſuorũ congregata eſt, quæ eorũ pernicioſo languore damnato, & ſanctorũ teſtimonijs ueritate declarata, uniuerſæ eccleſiæ Dei, fidei formam intemeratam præbuit. In hac eadem poſtmodum tempore dñi Conſtantini Auguſti pijſſimi Hyrenæ filij, iterum conuenit ſeptima ſynodus generalis aduerſus Iconomachos, id eſt impugnatores imaginũ, ſub domino Adriano Romano pontifice, & uiro uenerabili Tharaſio Conſtantinopolitano patriarcha: in qua prædicti hæretici dignam pro meritis ab Orthodoxa eccleſia, contra ſuam perfidiam, damnationis tulerunt ſententiam. Eſt autem ciuitas ſitum habens commodiſſimũ, in planicie conſtituta, nõ longe tamen à montibus, quos bene ex omni parte habet in circuitu: agrum optimum, glebam uberem, ſyluarumq; & nemorum nihilominus multas habens commoditates. Sed & lacus multæ latitudinis & longitudinis, maxime iuxta prædictam urbem poſitus, in occidentalem porrigitur plagam, per quem nauigio ex diuerſis partibus, ciuitati maximum pręſtans munimen, ipſis mœnibus, uentis intumeſcens, illiditur. Ex reliquis autem partibus circa murũ, uallum erat in circuitu, ex influxione fontiũ & riuulorum reſtagnans: ita quod plurimum, accedere uolentibus ad urbem impugnandi

cauſa,

cauſa, miniſtrare poterat impedimentum. Erat autem præterea bellicoſo referta populo, muris & turribus ſublimibus, & ualde dēſis, opere ſolido compactis, inſignis ad modum & munita: ita ut accedentes noſtri, & urbis mirarentur munimen, & operis ſoliditatem. Huius urbis, ſicut & regionis totius, & adiacentium ſimul prouinciarum dominus erat quidam Turcorū potentiſſimus ſatrapa, Solimannus nomine, cognomento Sar, quod Perſarum lingua rex interpretatur, homo uafer & ſtrennuus. Qui audito noſtrorū aduentu, & ſuper hoc ualde ſollicitus, multo ante noſtrorū aduentū deſcenderat, ab illarum regionū principibus, contra fidelium aduenientes copias im ploraturus auxilium. Effeceratq; perſuaſionibus, & multa inſtantia precum, necnon & ſtipendiorum interuentu, quod infinitas tum ex Perſide, tum ex adiacentibus prouincijs ſecum deduxerat Turcorum copias, ſperans quod eorum fretus auxilio, ab imminentibus periculis urbem prædictam & regionem uniuerſam poſſet eripere. Has tamen uniuerſas prouincias (quæ à prædicto Helleſponto uſque in Syriam itinere dierum xxx. & à noſtro mari mediterra neo uſq; in Septentrionē totidem dierum itinere protenduntur) modico antè tempore prędicti Solimanni patruus, Belphetoch nomine, maximus Perſarum Soldanus tempore Romani (qui cognominatus eſt Diogenes) Imperatoris Conſtantinopolitani, qui ante hunc Alexium fuerat tertius, occupauerat uiolēter, & eaſdē prædicto ex plurima tradiderat Solimanno. Poſſidebat ergo, & iure proprietatis uendicabat ſibi uniuerſas prouincias à Tarſo Ciliciæ uſq; ad Helleſpontum, ita ut è conſpectu Cōſtantinopolitanę ciuitatis procuratores ſuos haberet, qui conſuetudines à tranſeuntibus exigerent, tributa & uectigalia regionis uniuerſæ ad utilitatem domini ſui colligentes. Ipſe autē cum ea (quam tanto labore collegerat) multitudine, in montibus uicinis, uix à noſtro exercitu decem diſtans miliaribus, opportunitatem quęrebant, quomodo ſuper noſtros cum ſuorum ſalute poſſet irruere, & urbem ab eorum inquietudine liberare.

Noſtri urbem acrius impugnant: ciues tamen per lacum liberum habent diſcurſum. Solimannus conſolatoriam ciuibus mittit epiſtolam. Caput II.

PEruenientes igitur ante prædictam urbem noſtri exercitus, acrius eam impugnare (confuſis tamen agminibus, nec dum caſtris certo ordine diſpoſitis) cœperunt. Tamen qui præſentes erant, loca ſibi certa deputantes, & his qui uenturi erant, congrua deſignantes, ad id ſpecialiter omnimodam dabant operam, ut ciuibus introitum negarent & exitum. Lacus tamen, qui ciuitati (ut prædiximus) erat coniunctus, huic eorum nimis obſtabat propoſito. Nam & inuecti, & regredientes peractis nauigijs pro libero arbitrio ad partes uarias indemnes ferebantur. Noſtri aūt cùm nauium prorſus nullā haberent copiam, eorū diſcurſus minimè impedire poterāt. Tamen omnimodis procurabāt, ne terreſtri ad eos accederetur itinere, uias & introitus cum omni ſollicitudine obſeruantes. Factum eſt autem quod prędictus Solimannus intelligens urbem ſuam obſidione moleſtari, ut ciues conſolaretur, & ad reſiſtendum plenius animaret, mittens duos de familiaribus (qui ad urbem per lacum nauigio deſcenderent) uerba conſolatoria per eoſdem ciuibus dirigit in hunc modum: Aduentum huius infelicis & barbari populi, qui circa urbem noſtram obſidionem locare pręſumpſit, non eſt opus ut multum formidetis. Nos enim cum ingenti fortium & nobilium uirorum comitatu in uicino ſumus conſtituti, maiores quæ nos adhuc ſubſequuntur, expectante copias: eritq; in proximo, ut collectis interim uiribus, in eorum caſtra repentè irruamus. Vnde uos quoq; eſtote parati, ut nobis exterius irruentibus, uos etiam reſeratis aditibus egredientes inſtetis unanimiter, nobis opem collaturi. Sed neq; eorum ſuſpectum oportet habere multitudinem: de remotis ēm partibus, & à Solis occaſu deſcendentes, longi diuturnitate itineris, & laborum impendio fatigati: neq; equos habent, qui belli pondus ſuſtinere ualeant, nec ipſi nobis (qui recentes uenimus uiribus & conatu) pares poterunt reperiri. Et uos ipſi tenetis memoriter, quod facilè de ingenti eorum triumphauerimus multitudine, una die plus quā quinquaginta ex eis millia exterminio mandantes. Cōfortamini igitur, & nolite timere: cras enim ante horam diei ſeptimam, plenam recipietis conſolationem, ab hoſtibus expediti.

Capitur

Capitur epiſtolæ baiulus, & uniuerſa principibus hoſtium reſerat ſecreta. Comes Toloſanus (qui ſolus aberat) uelox accedit, à principibus reliquis citatus. Caput III.

IGitur qui miſſi fuerant, quærentes unde commodius enauigare poſſent, ſecus ripam applicuerunt. Dumq́ luſtrantes quærũt aptiorem introitum, alter à noſtris in eos irruentibus ſubitò captus eſt: alter in tumultu gladio confoſſus interijt. Qui uerò captus eſt, incolumis ante principes deductus, minis & terroribus ad confeſſionẽ perductus eſt, ut plane ediſſerat, cuius gratia, & à quo miſſus aduenißet. Conſtitit autem eius relatione, quod Solimannus eos ad denunciandum ciuibus eius aduentum direxerat, quodq́ in uicino conſtitutus, ingentes conuocauerat copias, die altera in caſtra noſtra clàm irruiturus. Compertum igitur habentes noſtrarum legionum capitanei, quod prædictus Solimannus maturaret accedere, prædictum hominem præcipiunt cuſtodię mancipari: & miſſis curſoribus, dominum comitem Toloſanum, & epiſcopum Podienſem (qui nondum ad eos peruenerant) quantocyus monent properare. Illi uerò ſuſcepta fratrum legatione, ſollicitudini non pigri, omnem arguentes moram, & tota nocte inſiſtentes, itineri ualde mane ante ſolis ortum, cum ingenti multitudine erectis uexillis, in armorum fulgore & maximo ſtrepitu caſtris ſe intulerunt. Vixq́ ſarcinas depoſuerant, ut cum alijs in loco ſibi deputato ſe collocarẽt: cùm ecce circa horam tertiam (ſicut ille qui in uinculis detinebatur, prędixerat) Solimannus cum ingentibus equitũ copijs (qui ad quinquaginta millia æſtimabãtur) de montibus deſcendẽs, ad planiciẽ ſe contulerat, ad urbẽ acceſſurus. Quod noſtri uidentes protinus ad arma conuolant, monentibus lituis, & clangore cornicinũ cohortes excitant, inſtruunt agmina, inſtaurãt acies: & obſeruata rei militaris plenius diſciplina (cuius experientiam habebant omnimodam, & uſum familiarem) nihil de contingentibus omittentes, ad occurrendum hoſtibus ſe accingunt.

Solimannus de montibus deſcendens, in caſtra uiolentus irruit: ſternitur eius exercitus: ſigna uictoriæ ad Imperatorem diriguntur: ille principes remunerat. Caput IIII.

SOlimannus igitur præmiſſa quadam acie, in qua erant decem milia, ad portam properabat meridianam, quæ domino comiti Toloſano ad cuſtodiam erat deputata. Ignarus enim de aduentu eiuſdem comitis, ſicut heri & nudius tertius eam

arbitrabatur

arbitrabatur poſſe reperire uacātem: ſed opinione fruſtratus, ibi penè maiores quàm alibi reperit copias. Horum tamen ignarus omnium ad locum prædictum feſtinans, cum multo impetu in domini comitis irruit legiones, quæ adhuc uix ſarcinas depoſuerant. A quibus exceptus mirabiliter, confractis conatibus, & priore penitus acie diſſoluta, iam in fugam uerſi erant: cùm ecce Solimannus cum maioribus ſubſequēs copijs, eorum refundens animos, qui iam erant diſſoluti, ſecum iterum in noſtros redire compulit. At uerò Dux, dominuſq; Boamundus, & comes Flandrenſis, cum ſuis expeditionibus ad unguem armati, uidētes hoſtiū maiores aduenisse cuneos, et turmas denſiores, præcq; graui multitudinē & animoſa inſtantia comitis exercitū ſuprà uires fatigari, irruūt unanimiter, & hoſtiū ſe inferunt legionibus, gladijs & lanceis eminus inſtantes. Cumq; hoſtes quaſi per unius horæ ſpacium reſiſtendi uires & animum uiderētur habuiſſe, interfectis ex eis quaſi ad quatuor millia, & captis nōnullis, in fugam uerſi ſunt. Noſtri uerò hac prima uictoria (opitulante Domino) potiti, obſidionem continuant, per gyrum ſine interuallo diſpoſiti. Ab ea ergò die neq; prædictus Solimannus, neque infidelium principum aliquis, ſimile aliquid auſus fuit rentare, quamdiu in obſidione perſtiterunt. Optime porrò in eo conflictu ſe habuerūt prędicti principes: ſed dñs Tancredus, Galterus quoq; de Garlāda, Francorū regis dapifer, Guido etiam de Poſſeſſa, & Rogerius de Harnauilla, celebrem ſibi in eo negotio comparauerunt famā. Noſtri igitur ad incutiendū terrorem hoſtibus de capitibus occiſorū intra urbē plurima injci machinis iaculatorijs præceperunt: & ex eis mille, & de captiuis aliquot ad Imperatorem dirigētes, plurimā per hoc eius ſibi gratiam compararunt. Vnde & pecuniam non modicam, & holoſericorum diuerſa genera ad remunerandos exercituum principes, multa cum liberalitate direxit, præcipiens, ut uictui neceſſaria cum omni plenitudine, et ſine dilatione ad eos deferretur commerciū.

Locantur principes deputatis ſibi ſtationibus, & urbs undiq; obſeſſa impugnatur: quidam nobiles procumbunt inane. Capit. V.

QVadam iterum die dum omnes in circuitu principes ſuas certatim ad murum applicarent machinas, & modis quibuſcunq; poterant muros debilitare & ſibi parare introitum niterentur, ocium & deſides ferias (ſtrenuorum more) declinantes, comes Hermannus, & Henricus de Aſcha, de regno Teutonicorum uiri nobiles & inclyti, inſtrumentum quoddam artificioſe ſatis compoſitum, familiarium & ſuorum domeſticorum conatu & uirtute multa mœnibus applicant. Erat autem machina quercinis trabibus contexta, in cuius ambitu robuſtos intexuerant parietes, ita ut introducti equites uiginti, uiribus robuſtiſſimi, ab omni telorum immiſſione et iactu, & maximorum molarium qui intromiſſi erant ad fodiendum murum, uiderētur conſiſtere poſſe ſecuri. Quæ tandem machina (ut prædiximus) muris applicata, inſtantibus deſuper ad muri defenſionem ciuibus, magno impulſu lapidum ita contrita eſt, ut ſolutis compagibus, eos qui infra ſe erant comprimeret uniuerſos. Condoluit itaque prædictis nobilibus (eo quod inutiliter, non ſine ſumptu, conſumpta eſſent multorum dierum opera) populus uniuerſus: condoluit & uiris fortibus, qui caſu tam miſerabili occubuerant. Spe tamen potiundæ uictoriæ ſe inuicem conſolabantur, eoq; maximè, quòd uitam meliorem non diffiderent eſſe conſecuturos eos, qui in huiuſmodi negotio animas pro Chriſto ponerent. Inſtar enim martyrij non immeritò reputabant, in agone huiuſmodi uitam amiſiſſe. Vnde morte contempta, uitam pro nihilo ducentes, quibuslibet periculis ſe objciebant confidentius, ea ſpe facti animoſiores. Inſtabāt igitur principes ad urbis expugnationem per circuitum unanimiter, & ut quiſq; in parte ſibi deputata ſollicitum ſe exhiberet, & obſeſſos moleſtaret amplius, glorioſum reputabat: feruebat opus impendio, & aſſiduis congreſſionibus, & pugna penè continua, requies ciuibus negabatur. Lacus tamen ciuitati adiacens, noſtrorum maximè præpediebat operam & ſtudium, & contra optatam detinebat efficaciam, ciuibus omnimodam præbens conſolationem. Nam per eum nauigantes, uictus & alimentorum inferebant copias: nonnunquam uidentibus noſtris, & contradicere non ualentibus, multitudinem introducebant.

Noſtri

Noſtri naues à mari deferunt, in plauſtris lacum occupant: ciues noſtrorum admirantur augmentum, & deſperant. Caput VI.

Conuenientes igitur Deo amabiles principes, ſuper eo ſpecialiter deliberant articulo, qua ratione huic malo commodius poſſint occurrere: & tandem placuit in communi, ut miſſa populi parte maxima, & equitum cum eis aliquot legionibus ad mare, naues inde ſiue integras, ſiue per partes diſſolutas, ſuper currus & uehicula, uel alio quoquo artificij genere uſq; ad lacum pertrahant: alioquin futurū, ut euacuatis eorum conatibus, conſumptis ſtudijs inutiliter & impenſis, res in irritum deducatur. Porrò peruenientes ad mare, quibus id muneris erat iniunctum, uias eorū & propoſitum Domino miſericorditer dirigente, naues reperiunt modicæ quantitatis cuiuſdam. Quas à domino Imperatore facilius impetratas educentes de mari, ſicco locauerunt in littore. Copulatisq; adinuicem tribus aut quatuor plauſtris, prout nauium longitudo depoſcebat, eisq; deſuper impoſitis, unius noctis ſpacio per miliaria ſeptē uel amplius, funibus, humeris & ceruicibus hominum impoſitis, uſq; ad prædictum pertraxerunt locum. Erant autem inter eas quædam non ita modicæ, ſed quæ cētum aut quinquaginta pugnatorum numerū poſſent recipere. Receptis igitur nauibus, & in lacum depoſitis, lætatus eſt ſupra modum Chriſtianus exercitus: & concurrentibus uiris ad lacum primoribus, remiges inducunt, nauigandi habentes peritiam, & ſimul cum eis uiros in armis ſtrenuos, & animoſitate commendabiles, ſpē habentes omnino certam, quod autore Domino urbem eſſent in proximo habituri. At uerò ciues ſolito plura in lacu uidentes nauigia, admirati ſunt, hærentes an ſuorum eſſet apparatus, qui eis ſubſidia miniſtrare curaret, an hoſtium. Tandemq; cognito, quod noſtris multis laboribus à mari deductas, & terreſtri itinere, eas in lacum immiſiſſent, noſtrorum admirati ſunt & uires & augmentum, quod rem deſperatam, & penè impoſſibilem effectui mancipaſſent.

Uerum ex omni parte ciuitas oppugnatur. Comes Toloſanus contra ſe poſitam turrim machinis & omni arte debilitare nititur: ſed reſiſtentibus ciuibus opera conſumitur. Caput VII.

Præoccupato itaq; claſſe immiſſa, ciuium per lacum diſcurſu, decretum eſt publicè, & uoce indictum præconia, quatenus legiones ſingulæ, ſicut ſub certis principibus erant conſtitutæ ad impugnandam urbem denuò uiriliter armarentur, & maiore ſolito inſtantia, quantas poſſent ciuibus inferrent moleſtias. Sicq; ſinguli principes ſuos animantes exercitus, & armatos ad congreſſum dirigentes, factus eſt aſſultus longè ſolito aſperior. Machinis quoque inſtantes animoſius, alij murum ſuffodere, alij magnos contorquere molares ad debilitanda mœnia ſatagebant. Erat autem in parte Auſtrali (quæ domino comiti Toloſano ad impugnandum erat deputata) turris quædam, ſublimitate ſimul & groſſitie cæteris nobilior (iuxta quam prædicti Solimanni uxor dicebatur habere domicilium) ad hanc deijciendam Comes omne ſtudium iam per dies aliquot impenderat, ſed inutiliter. Nam cum duabus machinis iaculatorijs eam continuis iactibus flagraſſet inſtantius, præ operis ſoliditate lapidem etiam unum ex ea diſſoluere non poterat. Vnde ne ab incepto quaſi uictus deſiſteret, inſtantiam geminans, tormenta etiam multiplicat, & contortis ſaxorū maiorum molibus, & miræ ſoliditatis cautibus immiſſis, rimas cœpit agere, & in puluerem ictibus fatigata reſolui. Quod uidens exercitus, adunata manu ſe inuicem cohortantes uallum exuperant, & ad murum accedentes, prædictam turrim deijcere, aut ſaltem perforare nituntur. Ciues autem compertum habētes, quod prędicta turris ruinam minaretur, eam interius lapidibus & cemento repleuerunt, ut ſi fortè murus aut ſuffoſſus, aut tormētis debilitatus corrueret, opus nouū pro uetuſto ſuccederet, & penetrare uolentibus præſtaret impedimentum. Noſtri tamen ſub teſtudine latentes ſolidiſſima (quam uiolenter ſecus murum appulerant) murum ſuffodere nitebant. Tādemq; effectū eſt, ut foramē quo duo armati uiri poſſent facilius introire, ferreis inſtrumētis & multo labore cōficerent. Ciues aūt è conuerſo importunè inſiſtentes, omnino reſiſtere (argumēra argumētis, & uires uiribus nō inferiore ſpiritu obiectare) unanimit parati, arcubus & baliſtis, & omni armorū genere, lapidū quoq; contorſione pugillariū, hoſtes à ſe repellere, & illatas propulſare nitebantur iniurias.

Factum

Factum ducis Godefridi memorabile. Ciues machinis noſtris ignem immittunt, & adipem: caſus cuiuſdam uiri nobilis lamentabilis. Caput VIII.

ERat autem inter eos qui murum ab impugnatibus tuebantur, quidam cæteris improbior, corpore quoque & uiribus notabilior, qui arcu in noſtros multam operabatur ſtragem. Inſuper etiam & de ſeceſſu (quo diu nimis uſus fuerat) intumeſcens, noſtros probris afficiebat & cõtumelijs, deſides eos uocãs, & timiditatis obijciens titulum. Erat autem hic in ea parte ita importunè deſæuiens, quæ domino Duci & ſuis cohortibus ad impugnandum erat deputata: quod uir illuſtris nõ perferens dominus Godefridus, ſumpta baliſta locum quærens opportunum, manus contra prædictum graſſatotem dirigit, & telo per uitalia directo, confoſſum & exanimẽ ad terram deijcit: iuſtam pro his omnibus quæ noſtris intulerat opprobrijs rependens uiciſſitudinem. quo facto, cęteros eiuſdem operis conſortes (qui in ea parte illius exemplo animati reſiſtebant animoſius) maximè deterruit, ita ut minus minusq; & miſſilia contorquerent, & iacularentur conuicia. Alij tamen qui in cæteris partibus pro urbis defenſione deſudabant attentius, facti huius ignari, nihilominus de turribus & muris tota ſe tuentes diligentia, in noſtros & cædem & uulnera totis uiribus procurabant exercere: picem quoq;, & oleum, & aruinam, & cętera quæ incendijs ſolent fomitem miniſtrare, & accenſas faces in noſtras machinas dirigentes, eas ex parte plurima (ubi non obſeruabantur diligentius) conſumebant. Quibus aut in parte Auſtrali ad expugnandam prædictam turrim erat labor ſedulus, curam ad idipſum continuabant & ſtudium: ſed uidentes quicquid heſterna die in muro ſuffoderant, tota nocte ſecuta repararent, cœperunt fieri remiſſiores, uidentes quod non proficerent, dumq; penè deſiſterent ab incepto, ecce quidã ualde ſtrenuus & nobilis eques de exercitu comitis Normannorum, ſui exemplo uolens alios animare, lorica indutus & galea, & opertus clypeo, uallum tranſiliens, ad murum acceſſit imperterritus, nouam lapidum ſtructuram (quam eadem nocte ciues oppoſuerant) uolens conuellere, & foramen quod heſterna die factum fuerat rurſus aperire: ſed inſtantibus deſuper cum omni importunitate ciuibus (nec aliorum quiſquam ut opem ferret auſus fuit accedere) nec ille potuit conſummare propoſitum. magnis enim lapidum molibus ibi ſecus murũ contritus, cernentibus noſtris, nec ſubuenire uolentibus, interijt. Cuius corpus exanime uncis ad ſe ferreis ſubleuãtes, infra mœnia ſuis expoſitũ ludibrijs deiecerunt, tandemq; lorica nudatũ et galea, ad noſtros reiecerunt extra mœnia: quo debitis exequijs ſepulturæ tradito, fleuit ſuper eum populus, eius plurimum cõmendans animoſitatem, & mortem eius in conſpectu Domini reputans precioſam, per quam eius animam electis ſpiritibus non dubitabant ſociandam: omnibus enim (ut prædiximus) una mens erat, & eadem ſententia, eos qui ſic in acie procumbebant, uitã mereri perpetuã, & in parte ſortis ſanctorũ, & prędeſtinato collocari in lumine.

Quidam principibus deſperantibus, ſe offert artifex: machinam conſtruit, turrim ſuffodit, ſuffoſſam diruit. Caput IX

INterea de more, quem ſibi fecerant adinuicem, conuenientes noſtrarum legionũ Deo deuoti principes, compertum habentes quod non proficerent, ſed magis inutiliter operam conſumerent & ſtudium, apud ſe quærunt diligentius, deliberatione propoſita, quo in tanta neceſſitate opus ſit conſilio: dumq; circa id inſiſterent plurimum, & anxietates ſuſtinentes, ecce quidã Longobardus natione, accedens ad principes, uidens quod omnium artificum eluderentur argumenta, & labor ſine fructu deperiret, huius artis profeſſus eſt ſe habere peritiam: aſſerens, quod ſi ei ſumptus de publico ad operis conſummationẽ ſufficientes, & neceſſaria miniſtrarentur, ipſe autore Domino infra paucos dies turrim prædictam, ſine damno noſtrorum ad terram deijceret, & latè patentem introitum omnibus ingredi uolentibus, miniſtraret: ſumptibus igitur de publico miniſtratis ad omnem ſufficientiam, & ſalario inſuper condigno pro eius laboris recompenſatione aſſignato, ſubiecta pro uotis materia, machinam miro conſtruit artificio: ita ut qui intus erant, nolentibus hoſtibus ſine ſuo periculo ſecus murum eam poſſent applicare, & interius latentes, murum ſuffodere non timerẽt. quod ipſo rerũ experimẽto plenius edocuit ad euidentiã, Nam cõpoſito et

armato undiq; pro ſuo uoluntate inſtrumento, ad ſuffodiendum murum neceſſarijs inſtructus, ſub eadem ſecũ colligit machina, quã etiã cũ ſuis opificibus probè nimis, & argumentoſe plurimũ, trans uallum mœnibus applicat: ciues autem inſtantes ſolita proteruia, immiſſis magnis molaribus, & igne deſuper iniecto, quę omnia (propter culminis arduitatem, & latera deuexa, quæ inhærere non poterant) ut damnum ſubiectis irrogarent, de conſueto auxilio cœperunt diffidere: & inſtrumenti, quod nullatenus lædere poterant, robur admirantur, & artificis argumentum. Qui autem ſub ea latebant teſtudine, ſecuri penitus ab hoſtium inſidijs ad infringendum murum, & turrim ſubuertendam totis inſtant uiribus, et conuulſorum loco lapidum ſtipites ſupponunt, & ligneam materiam, ne parte muri inferiore ſuffoſſa, ſubitò corruat: pars ſuperior & machinam comprimat, quæ tantæ pondus magnitudinis, & immenſitatem ruinæ nullatenus ferre poterat. Facta igitur tanta ſuffoſſione, quæ ad turris deiectionem ſufficere poſſe uidebatur, & ſuſtentaculis qui murum caſurum ſuſtentabant igne ſuppoſito, & nutriendis ignibus apta ſubiecta materia, machinam relinquunt, ad ſuos cum omni celeritate ſe cõferentes. Factumq; eſt, ut circa noctis medium omniũ fulcimentorum conſumpta materia, & ignibus edacibus in cineres redacta, turris cũ tanto fragore ceciderit, ut etiam remotos quodam horrore concuteret, & terręmotus inſtar corda conturbans ingereret formidinem: ad quem ſonitum excitę legiones, ad arma coluolant, animos induunt, tanquam urbem uiolenter ingreſſuræ.

Vxor Solimanni cum duobus filijs fugiens capitur. Deſperant ciues: cum Tanino græco de ſua deditione tractant: mittuntur ad Imperatorem nuncij. Caput X.

SOlimanni uerò uxor, quæ hactenus urbis obſeſſæ moleſtias multo labore pertulerat, turris caſu, more feminæ perterrita, paratis nauibus urbem clam egreſſa, ad loca tutiora ſe cùm ancillis & familiaribus transferre propoſuerat: ſed noſtri qui per lacum in nauigijs erant, ad cohibendos introitus exitusq; ciuium deputati, dum ſtudioſius more prudentum cuncta perluſtrant, abeuntem reperiunt, repertam capiũt, & captam cum duobus filijs tenellis admodum, principibus repræſentant, qui ſub arcta cuſtodia cum alijs concaptiuis eam præcipiunt diligentius conſeruari. Ciues autem de aditu hoſtibus patefacto, & de captiuitate tantæ feminæ, mente plurimũ conſternati, prorſus de uiribus diſſidentes, miſſa legatione, à principibus inducias poſtulant, de ſua deditione cũ eis tractaturi. Taninus aũt, de quo ſuperius fecimus mentionem ſicut uir erat uerſutiſſimus, præſentiẽs populi à ſui tuitione deficiẽtis uoluntatẽ: maiores cõuenerat, monens ut in ſui deditione dñm Imperatorẽ honorarẽt: proponens, quod hic peregrinorũ exercitus (qui pręſens erat) ad alia properabat negotia, nec ex principali propoſito, ſed incidẽter, et quaſi prætereundo in eam deſcẽdiſſent obſidionẽ. Dñm autem Imperatorẽ circa ſe poſitũ haberent perpetuò: de cuius commendabili plurimũ poſſent clementia præſumere, & ſemper expectare meliora. Optimum ergo erat, ut in eo facto Imperatorẽ, hominibus ignotis & genti barbaræ præponerẽt, ita in eius manu fieret deditio, quã declinare nõ poterãt, & per eos urbẽ reciperet Imperator, cuius nõ multis retro temporibus per Turcorũ uiolentiã imperiũ iniuſtè amiſerat. His et huiuſmodi perſuaſus ciuiũ conuentus, in manu Imperatoris eligunt urbẽ, perſonas quoq; ſuas & omnẽ ſubſtantiã ſalua incolumitate reſignare: nec tamen id moleſtũ noſtris fuit principibus, quippe cùm ad alia tota eorũ properabat intentio, nec his inhęrere eorũ eſſet propoſitũ: ſperãtes tamen, quod iuxta pactorum tenorẽ ſalua eſſent exercitui in ſolatiũ laboris & damnorũ quæ pertulerant, ſpolia ciuitatis: captiuos tamẽ de fratribus quos tum ſæpe dictus Solimannus cũ de exercitu Petri heremitę, & apud caſtrũ Ciuitot, tũ etiã quos ciues in obſidione ceperant, libertati reſtitutos, noſter recepit exercitus uniuerſos, anteq; de eorum deditione uellent tractare ſermone, & eorum in hac parte uotis ſatisfacere. Factũ eſt igiť, quod de principum cõuenientia & populi conſenſu miſſi ſunt ad Imperatorẽ nuncij dicẽtes: Principes & Chriſtianus exercitus qui apud urbem Niceam, in eius obſidione pro Chriſti nominis amore fideliter laborauerunt, eam autore Domino, multa ſolicitudine & urgente inſtantia compulerunt ad deditonem. Vnde nos ad tuam dirigentes ſerenitatẽ monemus & exhortamur attentius, quatenus ad partes illas de tuis principibus cum ſufficientibus expeditionibus aliquos mittere non moreris, qui urbẽ traditã ad

honorem

honorẽ tui nominis conſeruare ualeant, & captiuorum multitudinem hinc transferre ſint idonei. Nos enim urbe ueſtrę celſitudini reſignata, iter quod ſemel aſſumpſimus, autore Domino, proſequi non differemus.

Imperator miſsis nuncijs urbem recipit: principibus gratias agens, munera mittit. Indignatur populus: pacta confracta queritur: captiuos Conſtantinopolim ductos, Imperator remittit ad propria, muneribus honoratos. Caput XI.

HIs auditis lętabundus imperator & gaudens, quoſdam de familiaribus ſuis, de quorum fide præſumebat & induſtria, cum ingentibus copijs, ad partes illas dirigit, qui & urbem ſuſcipiant, & communiant ſuſceptã, omnem captiuorum ſubſtantiam, tam in auro & argento, quàm in quolibet ſupellectilis genere ſibi uendicantes: ſingulisqꝫ principibus dona mittens ingentia, eorumqꝫ literis & uiua uoce captãs beneuolentiam, grates pro tam honeſto ſeruitio, tantoqꝫ imperij (quod per eos acceſſerat) incremento, refert ingentes. Verùm populus & ſecundæ manus homines, qui ad hoc in prædictæ urbis obſidione ſtudioſius deſudauerant, ut de ſpolijs captiuorum ciuium, & de ſubſtantia multiplici infra urbem reperta, rerum ſuarum diſpendia quæ pertulerant, reſarcire poſſent, uidentes, quod non ſatis æqua mercede eorum remuneraret labores, quodqꝫ publicãdũ erat ex pacto, rebus familiaribus & fiſco inferre ſuo proponeret, ægrè nimis tulerunt, ita ut pœniteret eos impenſi laboris & ſumptuum, quos (ut eis uidebatur) inutiliter attriuerant. Sed & principes eundem Imperatorem, circa pactorum tenorem malitioſè uerſatum conſtanter aſſerebant: nam in pactorum ſerie quæ inter eos inita fuerant, hæc formula dicebatur interſerta: Quod ſi aliquam de urbibus, quę eius imperij fuerant, tota illa eorum profectione, uſqꝫ in Syriam (præuia Domini miſericordia) capi contingeret, urbe cum adiacẽtibus pertinentijs Imperatori reſtituta, præda, manubiæ, & uniuerſa ſubſtantia, exercitibus, in laboris remunerationem & refuſionem impenſarum omnino cederet ſine contradictione. Et licet noſtris facilè & in expedito eſſet, Imperatoris familiam longè ab urbe repellere, & ad dominum ſuũ remittere uacuos, idqꝫ iure feciſſe uiderẽtur (nam iniquum eſt, ei fidem ſeruare, qui contra pacta nititur uerſari) tamen timorem Dei habentes præ oculis, & ad maiora feſtinantes, uerbum de communi prouidentia diſſimulant: populumqꝫ id moleſtè ferentem, honeſtis comprimunt perſuaſionibus, ut expediti propoſito ualeant ſatisfacere. Græci uerò qui ad hoc miſſi fuerant, urbem ingredientes, ſuſceptis armis ciuium, & deditione completa, exeũtes ad caſtra, & ſtatuti corã principibus, pro uita ciuium & incolumitate ſupplicant, dicentes eos dño Imperatori urbẽ reſtituiſſe, & ſuos iugo illius & poteſtati ceruices mancipaſſe. Sic ergo urbe capta, & copijs quę ſufficere uidebantur ad urbis tuitionem deputatis, Solimanni uxor cũ duobus filijs (de quibus prædiximus) & captiuorũ ingenti multitudine Conſtantinopolim tranſlata eſt: ubi ab Imperatore non ſolum clementer, uerumetiam liberaliter nimis tractati, infra paucos dies libertati priſtinæ ſunt reſtituti. Id autem ea feciſſe dicitur intentione, ut & Turcorum ſibi reconciliaret gratiam, & in noſtram propenſiores ſuis beneficijs excitaret iniuriam: & alios ſi quando caſu quolibet urbem contingeret obſideri, à deditione ſimili non deterreret. Capta eſt autem urbs Nicea anno ab incarnatione Domini milleſimo nonageſimoſeptimo, menſe Iunio, decima die menſis.

Soluta obſidione iter arripuit exercitus. Diuiduntur ab inuicem principes. Solimannus cum innumeris copijs iterum occurrit. Caput XII.

SOluta igitur obſidione de mandato principum, iterum ad proficiſcendum inuitatur exercitus, & compoſitis ſarcinis, tertio calend. Iulij iter arripiunt. Cumqꝫ per biduum iunctis legionibus inceſſiſſent, caſu nocte illa ſecus quendã pontem, aquarum commoditatẽ ſecuti, caſtrametati ſunt: unde ſummo diluculo ante lucis exortũ, dum adhuc eſſent tenebræ, rurſus ad iter ſe accingẽtes, tranſito põte, ſiue caſu ſiue ex induſtria, diuiſi ſunt principes abinuicẽ cũ ſuis expeditionibus. Dominus eñi Boamũdus, & Normannorũ comes, et Stephanus comes Bleſenſium, Tancredus etiã, & Hugo comes de ſancto Paulo, lęuã ſecuti, ſeorſum illa die profecti, in uallẽ peruenerunt cui nomen Gorgon: ibiqꝫ ſecus ripam fluuij decurrẽtis, paſcuorum habentes commoditatem & graminis, circa horam nonam caſtra locauerunt. ubi & noctem illam ſoliciti,

tamen locatis in gyrum excubijs quidam tranſegerunt: reliqui uerò omnes dextram
tenentes, illam compleuerunt dietam: & iuxta prædictorum caſtris duobus diſtan-
tes miliaribus, in locis itidem paſcuis, & aquarum habentibus commoditatem, caſtra
poſuerant. Solimannus uerò illatæ memor iniuriæ, & ad animum reuocans ſine inter
miſſione, quomodo per illos urbem egregiã, uxorem & filios amiſiſſet, ad id totis uiri
bus anhelabat, ut eis uicẽ rependeret: & aliquas ſi poſſet, eis pręſtrueret inſidias. Con
uocatis itaq; ingentibus denuò militum copijs, noſtrorum à læua æquis penè paſſib.
ſubſequebatur exercitum, in quo etiã exploratores habens, qui de ſtatu proficiſcen-
tium, eum indeſinenter redderent certiorẽ, pręſtolabat̃ aſſiduè, quomodo ſumpta oc
caſione opportuna in eos poſſet irruere. Cognito aũt per eoſdem quod diuiſus eſſet
exercitus, itẽ pars altera quę uirib. & numero minor uidebatur, ſibi erat uicinior, ho-
ram ratus inueniſſe competentẽ, deſcendit de montibus cum illo ſuorũ infinito comi
tatu. uixq; aurora Solis ſubſequentis nunciabat aduentum, & noctis umbra denſior
luce propinqua diſſolui cœperat, cum ecce qui in ſpeculis erant conſtituti, ut hoſtiũ
ſi qui eſſent de remoto pręſentirent inſidias, exercitũ admonerẽt, uiſis hoſtibus, lituis
concinunt, & curſu rapti uelociſſimo, hoſtes adeſſe denunciant. Igitur cornicinũ cla-
more & uoce præconia excitæ legiones uniuerſæ, ad arma conuolant, equos prępa-
rant tanq̃ prælium cominus habituri. Erat autem mane, in ipſa die calend. Iuliarum.
Diſpoſita igitur uniuerſa populi multitudine per acies, & præpoſitis ſingulis cohor
tibus quinquagenarijs & cẽturionibus, & per alas pedeſtrium turmarũ primicerijs
conſtitutis, ſarcinas, impedimenta, omnemq; ſenum, mulierũ, ac debilium inualidam
multitudinem, quo expeditiores ad pugnam poſſint procedere, ſecus arundinetũ in
uicino poſitum, curribus & uehiculis eos prætexentes, collocant quaſi in tuto. Miſ-
ſisq; nuncijs ad reliquas partes exercitus, à quibus temerè diuiſi fuerant, monent &
hortantur attentius, ut accelerare uelint, ſignificantes in quantis anguſtijs poſiti ſint.
Poſtquam uerò iuxta rei militaris diſciplinam in caſtris dñi Boamundi omnia uide-
bantur ſecundum ordinem diſpoſita, ecce circa horam diei ſecundam adeſt Soliman
nus, infinita ſecũ Turcorũ trahens agmina: quodq; noſtris erat mirabilius, in tantorũ
multitudine, quę ducẽtorũ miliũ dicebat̃ excedere numerũ, nec unus niſi eques pote
rat reperiri. Noſtri aũt, ut pręd iximus, ꝑmiſcuè utriuſq; ordinis ſecũ habebãt legiões.

Pugna committitur. Cadit Vuilhelmus Tancredi frater: & totus Boamundi in arcto nimis conſtitutus exercitus: Tancredus penè capitur. Caput XIIII.

Accedente itaq; Turcorum exercitu, tantus factus eſt in caſtris tumultus, quod
uix alicuius ſermo poterat exaudiri. Fragor enim armorum & equorum
ſtrepitus, turbarum claſſica, & tympanorum ſonus horribilis, ipſorum etiam cer-
tantium tum clamantium ululatus uſque ad ſidera tolli uidebatur, ita ut plurimum
inaſſuetis & minus circa huiuſmodi exercitatis legionibus, terrorem incuteret uehe-
mẽtem. Irruentes igitur in noſtrum exercitum Turcorũ acies, tantam immiſerũt ſagit
tarum multitudinẽ, ut inſtar grandinis aërem occuparẽt, & in noſtrorum legionibus
uix uacuus à uulnere aliquis inueniret̃: uixq; prior nubes deſcenderat cum arcubus,
ſequens emiſſa nõ rarior, ſi quid prior intactũ dimiſerat, ſecunda illęſum nõ præterijt.
Noſtri autẽ, quibus id genus pugnæ ceu incognitũ, eoq; minus tolerabile, quo et mi
nus uſu compertũ, uidẽtes quod equi eorum ſine remedio deficerent, ipſiq; ſubitorũ
uulnerum, & quod non multum pręcauere poterant, confixionibus interirent, gladi-
is & lancearum acumine in hoſtes irruendo, eos à ſe propellere ſatagebant. Illi autẽ ir-
ruentium pondus ferre nõ ualentes, ſtudioſè diuidebant̃ ab inuicem, ut eorũ impetus
eluderent, & neminem ſibi obuiã habentes ad ſuos redirent, concepta ſpe deluſi. Qui
bus ad ſuos infecto negorio redeũtib. Turci denuò relegabãt̃ adinuicẽ, & immiſſa ite
rũ in modũ imbriũ ſagittarũ multitudine, neminẽ abſq; letali uulnere pręteribãt. reſi-
ſtebãt tamẽ noſtri quãtũ poterãt loricis, caſſidibus, ꝓtecti & clypeis: ſed equi eorũ &
inermis populus paſſim ꝓſternebat̃, & ſine delectu. Ceciderũt in eo cõflictu uiri ex
utroq; ordine memorabiles, ad duo penè millia: inter quos egregiæ indolis adoleſcẽs
Vullielmus Marchionis filius, domini Tãcredi frater, dum prorſus in agone deſudat
uiriliter, ſagitta confoſſus interijt. Robertus quoque Pariſienſis, uir in armis ſtrenuus,

eodem

eodem mortis genere uitam finiuit. Dñs quoq; Tancredus, dum in medijs fulminat hoſtibus, uitæ prodigus, & ſuæ conditionis immemor, uix à dño Boamundo mortis caſibus nolens & inuitus uiolenter ereptus eſt. Inualeſcebant igitur hoſtium agmina, & noſtris penè deficientibus, arcu ab humeris dependente, & eius neglecto officio, gladijs inſtant cominus, ita ut diſſolutis cohortibus, noſtri fugam arriperent, ad ſarcinas & impedimenta redeuntes: ubi circa currus & uehicula, ſub arundineti denſitate arbitrantes ſe aliquod inuenire poſſe defugium, conglobati ſunt.

Adſunt reliqui principes, fratribus ſuppreſſis ſubueniunt, & uertitur in fugam Solimannus. perit eius exercitus: noſtri uberrima reportant ſpolia. Iterum unitur exercitus. Caput XV.

DVm igitur ſic afficeretũ fideliũ exercitus, & D. Boamũdi uirtus prorſus collapſa deficeret, ecce uiri illuſtres & magnifici, dux Godefridus, comes Raymundus, Hugo magnus, Balduinus & Euſtachius ducis fratres, & alij Deo deuoti principes, deducentes ſecum optimè armatos equitũ *XL* millia, in caſtris ſuorũ turbis pedeſtrib. relictis cum omni genere impedimentorũ, ueloces aduolant ſuis opẽ collaturi. Accedentibus uerò eis ad caſtra D. Boamundi, iterũ qui iam penè ſuccubuerãt, reſumptis animis, & reſtitutis in integrũ uiribus, rurſus ad certamen redeunt, & illatã quærentes iniuriam ulciſci, & priores redimere defectus, in hoſtes irruũt animoſius, & gladijs inſtantes uiriliter, quos prius quaſi ſuperiores horruerãt, forti proſternunt dextera, iam non reſiſtere ualẽtes. Dñs uerò Podienſis epiſcopus, cum alijs eiuſdẽ officij miniſtris populos admonent, hortantur principes, ne manus remittant, ſed certi de uictoria diuinitus conferenda, interemptorum ſanguinem ulciſcantur, & de fidelium ſtrage fidei hoſtes, & nominis Chriſtiani non patiantur diutius gloriari. His & huiuſmodi populum incitabant ad congreſſum uiri Dei, & uires quantas poterant, eorum animis infundebãt. Irruentes igitur noſtri ſolito uehementius & proteruius, inſtantes gladijs, diſſolutis agminibus, non ſine ſtrage innumera eos in fugam uertunt. Fugientibus etiam tanta adhærentes inſtantia, ut per tria aut quatuor miliaria ultra eorum caſtra, quæ in ualle opima locauerãt, continuam ex eis cædem operantes, perſequerentur: unde eis cum multa confuſione diſperſis, & interfectis quampluribus, reductis etiam captiuis nonnullis, quos ex noſtris uiolenter abductos trahebant ſecum, ad hoſtium caſtra reuerſi ſunt: ubi reperientes infinitas auri & argenti copias, alimentorum quoque commoditates ampliſſimas, greges, armenta, aſinorum turbas, & iumentorum, camelorum quoq; phalanges, quales prius noſtri non uiderant, & equos nonnullos, papiliones quoq; & tẽtoria uarij coloris, & formæ inauditæ, transferentes ſecum omnia, onuſti ſpolijs uberrimis, prædam agentes & manubias, in caſtra reuerſi ſunt ſua. Cecidiſſe dicuntur illa die de hoſtium numero uiri potentes et inclyti, & apud ſuos locum maximum obtinentes, ad tria milia: de noſtris uerò popularibus, & plebe infima promiſcui ſexus, quatuor milia. nam de maioribus duos tãtum ibi corruiſſe, ueterum tradit memoria. Pugnatum eſt ui ab hora diei ſecunda, uſq; in horam octauam uario euentu, die calend. Iuliarum. uiribus lõgè imparibus, & numero multũ diſſimili. Nam qui Solimannum ſecuti fuerant, centum quinquaginta milium ſcilicet, cum numeratis equitibus dicebantur excedere numerũ. Noſtrorum autem qui præſentes illo in tanto certamine deſudarant, uix fuit numerus equitum ad quinquaginta milia. Obtenta igitur diuinitus tanta uictoria (ut ſaucios reficerent, ad modicum aliqua conceſſa requie) conuocatis adinuicem exercitibus, tribus diebus cõtinuis in locis amœnis & paſcuis uirentibus corpora curauerunt, & equorum habuerunt ſolicitudinem in omni alimentorum abundantia & infinitis copijs, quas hoſtes comportauerant, & reliquerant fugientes. Optimè ſe habuerũt in eo diſcrimine tam periculoſo, noſtri maiores principes: ſed quidam de mediocribus Balduinus de Beluaco, Galo de Caluomonte, Guaſtus de Bedez, Girardus de Chereſi, perennem ſibi gloriam in eodem facto pepererunt. Ab ea igitur die communi decretum eſt conſilio, quatenus de cetero iunctis agminibus, indiſſolubili copula ſimul incederent, ut & aduerſa communicarẽt, & proſperis couterentur.

Piſidiam ingreſſæ præ aquarum inopia ſupra modum laborant legiones. Periclitatur miſerabiliter exercitus. Caput XVI.

POſtquam ibi per triduum,ut prædiximus,moram ſibi & equis ſuis fecerunt neceſſariam,iterum monentibus lituis,ad iter ſe accingunt,uiam inceptã continuaturi. Vbi tranſcurſa uniuerſa Bithynia, Piſidiam ingreſſi ſunt: inde uiæ quærẽtes compendia,caſu deſcẽderũt in regionẽ arẽtẽ & inaquoſam,in qua & caloris immoderati, qualẽ ſolet ardẽs Iulius miniſtrare,et ſitis importunę gemina fatigati moleſtia,cœpit populus penè deficere,ita ut ꝓmiſcui ſexus illa die prę ſitis anxietate & caumatis intẽperãtia,plus quã quingẽti ſpiritũ dicerẽt exhalaſſe. Accidiſſe dicit ea die,quod nulla alia tradit hiſtoria,quod prægnantes prę ſitis anguſtia,& caloris intẽperie,ante tẽpus à natura decretum,fœtus ędere compellerentur,quos præ anxietate ſpiritus quoſdam uiuos,extinctos,quoſdam , alios etiam ſemineces in ſtrata proijciebant: aliæ ampliore abundãtes humanitate,pedes ſuos circumplexæ, per uiam uolutabantur , & ſexus feminei oblitæ,arcana denudabant,magis pro inſtanti mortis periculo ſollicitæ, quàm ut ſexui debitam conſeruarent reuerentiam. Sed & uiris non multum proderat ſexus robuſtior, qui ſudore deficientes & calore , ore patulo,& naribus aëra captantes,contra ſitis importunitatem quærebant,quod inuenire non poterant , humoris remedium. Nec ſolum homines his tãtis erant ſubiecti periculis,uerùm & iumenta deputata ſarcinis & alia quælibet animantium genera,arefactis interioribus,& uitalibus interclusis,ſua negabant obſequia: ſed nec auibus delicatis,quorum præda & uolatu ſolet recreari nobilitas,niſis uidelicet,accipitribus & herodijs,proderat cura dominorum, quibus inter manus flatum uitalem exhalabant . Catuli quoq; naribus ſagaces & apti uenatibus,dominorum delitiæ , relictis dominis quibus fideliter adhærere conſueuerant , anhelantes & ſitibundi paſſim per uias deficiebant: quodq; his omnibus erat periculoſius,equi fideles præliorum conſortes,& in quibus de propria ſalute dominis multa erat fiducia , quiq; & calce & dentibus ſuam prius proteſtabantur ſuperbiam,urgente ſitis & immoderati caloris periculo,quaſi uilia deficiebant ſubiugalia. Tandem omnibus à tanta aquarum laborantibus inopia,miſericorditer affuit pater miſericordiarum,& Deus totius conſolationis: nam diu optatus & quæſitus multum,inuẽtus eſt fluuius,ad quẽ peruenientes, prę nimio deſiderio certatim ad aquas properant: ubi reperta aquarum pro uotis copia,bibendi modum excedentes,in grauius deſcenderunt periculum . Nam plures qui ſitis diſcrimen euaſerant,ſicut in talibus ſolet accidere,auiditati potus modum non ponentes , mortem quam euaſiſſe uidebantur,in aquarum reperiunt opulentia. Nec ſolum de hominibus,uerùm & de iumentis eo caſu ceciderunt. Tandem uerò opitulante Domino,his erepti periculis, in regionem copioſam ſatis & uberẽ,riuis,nemoribus & paſcuis amœniſſimam deſcenderunt,iuxta Antiochiam minorem, quæ prædictæ Piſidiæ metropolis eſſe dinoſcitur,in locis paſcuis caſtrametati.

Diuiduntur ab inuicem quidam de principibus, & circumiacentes oberrant regiones. Dux cum urſo dimicans penè occiditur. Caput. XVII.

HIc primum quidam de principibus ſtudioſe ab exercitu ſeparati ſunt,ſeorſim particulares trahentes exercitus. Quorum primus fuit dominus Balduinus Ducis frater,& cum eo Petrus comes de Scadineis, Raynaldus comes Tullẽſis , frater eius, Balduinus de Burgo, Gilbertus de monte claro,cum ſeptingentis equitibus,& pedeſtribus manipulis aliquot . Secundus fuit dominus Tancredus, & cum eo Richardus de principatu,Robertus de Anſa,& quidã alij nobiles uiri,cum quingentis equitibus,& peditibus etiam nonnullis . Horum autem omnium unum atq; idem propoſitum,uias prætẽtare circumpoſitas,explorare regiones, & fortunã experiri,rerumq; euentum,qui pro locorum tempore occurreret,ad principum , qui eos miſerant , referre notitiam,quo prudentius & magis ſine diſcrimine proficiſcerẽt exercitus. Qui à caſtris egreſſi,primum uiam regiam non deſerentes,urbes finitimas Iconium & Heracliam prætergreſſi , tandem in dextram declinantes,uerſus oram maritimam feſtinare cœperunt. Dux uerò & alij principes , qui in caſtris manſerant , locorum in quibus caſtrametati fuerant, tractu amœnitate , & uicinitate nemorum , ut ſibi inter tot

labo-

laborum difficultates,aliquid recreationis indulgerent,& curis edacibus,quibus angebantur continue,ſubtraherent,uel modicum uenandi gratia certatim ſaltus ingrediuntur:ubi uarijs ſemitis ad diuerſa rapti deſideria,uarios inuenerunt euentus. Inter quos Dux etiam recreationis gratia & exercitij ſyluas ingreſſus,in urſum immaniſſimi corporis & horrendi, caſu incidit: qui dum pauperem peregrinum ligna arida portantem inſequeretur atrocius, illeq; uix refugium inueniret ante faciem ſubſequentis,& imminẽs multo clamore proteſtatur periculum,forte Dux affuit:& ſicuti plurimus erat in compatiendo fratribus,uelox irruit,opem laturus patienti. Videns ergo bellua Ducem inſtantem gladio,ſpreto eo quẽ prius perſequebatur, in hoſtem fortiorem ſe contulit, dente armatus & unguibus: tandemq; Dux,equo periculoſe uulnerato,factus pedes,inſtat gladio nihilominus. Vrſus autem patulo rictu, & murmure occurrens horriſono,Ducis inſtantiam paruipendens,contempto gladio,nititur ſe cominus ingerere confligenti. Porrò Dux irruentem à ſe propulſans gladio, totis nitebatur uiribus, ut eum mucrone perforaret: uerùm ille declinans gladium, & brachijs complexum illigans,in ſolum nititur deijcere, ut ſub ſe poſitum,dente & unguibus facilius poſſit laniare. uerùm miles egregius gladium non deſerens, ſicuti uir robuſtiſſimus erat,læua complexus belluam,dextera impingit aciem,& capulotenus immerſo gladio,mortem ingerit colluctanti:ſaucius tamen,& crure læſus,periculoſiſſimè cruentam nimis obtinuit uictoriam. Vulnere quippe grauatus,& nimia ſanguinis debilitatus effuſione,ſolo decubans,ſe non poterat erigere. Tandem uerò prædicto paupere,qui eiuſdem Ducis beneficio mortem euaſerat, proclamante, & caſum qui acciderat, denunciante legionibus, cucurrit illuc uniuerſus populus, ubi fortis athleta,exercituum patronus, ieſus iacere dicebatur: quem lectica impoſitum cum uniuerſorum gemitu & lachrymis, reliqui principes in caſtra detulerunt, Chirurgorum adhibita ſolicitudine, quorum opera & ſtudio conuenientibus remedijs, plenã poſſet ſalutem recipere.

Comes Toloſanus ad mortem infirmatur. Exercitus Lycaoniam pertranſiens,in Areſiam peruenit. Vxor Balduini Ducis fratris moritur. *Caput* XVIII.

PEr idem tempus uir quoq; magnificus & illuſtris dominus Raymundus Toloſanus comes, graui correptus ægritudine, lectica ſimiliter ferebatur: qui eouſque grauatus extitit,ut in terram depoſitus,quaſi moriturus,pene ſpiritum exhalaret. Vnde uir memorabilis dominus Guillelmus Auraſicẽſis epiſcopus,quaſi iam defuncto, fidelium animabus debita impendit obſequia. Sic ergo tantorum legiones(quaſi deſtitutæ conſilio)uirorum, penè in deſperationem conficiendi itineris & conſummationis uotorum deſcenderant: unde pro eorum ſtatu plurimum ſoliciti, omnes uno ſpiritu effuſis lachrymis, ut reſtitueretur ſaluti,Dominum precabantur. Fiebantq; orationes in celebratione diuinorum pro eis ab uniuerſa illa peregrinãte eccleſia: quorum ſupplicationes & deſideria, miſerator Dominus clementer exaudiens, ſoſpitati eos & plenæ conualeſcentiæ, ſupplicantis populi uota, benigno fauore proſequens reſtituit. Tranſcurſa igitur Piſidia,Lycaoniam ingreſſi, & Iconium eiuſdem regionis metropolim peruenerunt:quam uacuam reperientes,alimentorum maximam penuriam paſſi ſunt. Turci enim noſtrorum aduentu cognito, in nulla urbium ſuarum reſiſtendi habebant fiduciam,ſed expoliatis urbibus, & uaſtata regione uniuerſa, cum uxoribus & liberis, gregibus & armentis, & omnimoda ſubſtantia, ad montes confugiebant imperuios,in eo ſolo ſpem habentes, quod noſtri alimentorum inopia fatigati,eorum pertranſire regiones maturarent: neq; hac ſua opinione ſunt deluſi, cùm noſtri regionis ſterilitatem fugientes,& uictus defectum, quantum poterant iter accelerare properabant. Inde Heracleam pertranſeuntes,ad urbem Maraſiam applicati,caſtrametati ſunt,moram ibi per triduum continuo facientes. Vbi domini Balduini,germani ducis,longa et graui fatigata ægritudine uxor,quam ipſe abiens fratribus commendauerat,ex præſenti luce uocata,optimo fine quieuit in Domino. Erat autẽ nobilis matrona,ex Anglia trahens originẽ, Gutuera nomine,uita & moribus commendabilis:quam cum honeſtis exequijs ibidem ſepelierunt.

Tancredus in Ciliciam deſcendens, Tarſum obſidet. Balduinum ducis fratrem ad eaſdem partes uenientem honeſtè ſuſcipit. Caput XIX.

INterea uir per omnia commendabilis D. Tancredus, primus in Ciliciã, uiarum caſu ſecutus compendia, perueniens Tarſum, eiuſdem prouinciæ metropolim, cum ijs qui eum ſecuti fuerant, obſederat. Eſt autem Cilicia una de prouincijs quæ in Oriente continentur. Orientem autem Antiochiam, iuxta ueterum autoritatem uocamus Diœceſim: habetq; Cilicia ab Oriente Cœleſyriam, ab Occidente uerò Iſauriam, à Septentrione montis Tauri iuga, ab Auſtro uerò mare Cypricum, ſiue Myrtoum. Continet autem intra ſe duas metropoles, Tarſum, doctoris gentium patriam, & natale domicilium, de qua nobis in præſenti eſt ſermo: & Anauarzam, utranq; inſitis ſuffraganeis urbibus: unde duæ potius dicuntur Ciliciæ, prima & ſecũda. Tarſum autem dicitur fundaſſe Tarſus, ſecundus filiorum Iauan, filij Iapheth, filij Noë tertij, ſicut ueterum habent traditiones: & argumento eſt urbis à uocabulo conditoris denominatio. Solinus tamen de urbis conditore aliter ſentit, dicens ita in quinquageſimo primo capitulo de Memorabilibus: Cilicia matrem urbium habet Tarſum, quam Danaę proles nobiliſſ. Perſeus locauit. Hanc urbem interſecat Cydnus amnis, hanc alij præcipitari Tauro monte, alij deriuari ex alueo Hydaſpis tradiderunt. Poteſt tamen utrunq; uerum eſſe, & quod Tarſus primo eam fundauerit, et quod poſtmodũ eam reparauerit uel ampliauerit Perſeus. Vbi cùm per dies aliquot dominus Tancredus & ſui in eodem perſeueraſſent negotio, ciues ad hoc compulerat, & minis & blandis perſuaſionibus, quod introducto eius uexillo, & ſuper turrim eminentiorem locato, ſignum deditionis futuræ feciſſe uiderentur, ea tamen conditione, ut uſq; aduentum domini Boamundi & maioris exercitus, eos cõſeruaret indemnes, nec à proprijs domicilijs interim demigrare, aut ſua deſerere prædia inuitos compelleret, ipſi aũt eidẽ aduenienti urbem ſine difficultate reſignarent: quod uerbum domino Tancredo bonum uiſum eſt, & acceptum. Erat autem prædicta ciuitas, ſicut & reliqua uniuerſa regio, Chriſtianos habens habitatores, Armenos uidelicet & Græcos, exceptis paucis, qui uſum & autoritatem habentes militiæ, munitionibus præerant, populum uiolenta dominatione prementes: fidelibus autem militare non permittebatur, ſed negotiationibus & agriculturis dabant operam. Interea dominus Balduinus Ducis frater, cũ his qui ſecum aduenerant, de uia ſecutus, maximam uictus pertulerat inopiam: tandemq; poſt multos errorum circuitus, in montis uerticem caſu ſe contulit: unde ſubiectam Ciliciæ regionem, cum ſuis urbibus uſq; ad mare proſpectu libero poſſet intueri. qui poſtq; circa Tarſum caſtra eſſe cognouit, hoſtium ratus tabernacula, iter ſuum cœpit habere ſuſpectũ: experiri tamen uolens, cuiuſmodi eſſet illa regio, & cuius caſtra, quæ de remoto cõſpexerat, animoſitate ſolita, cum omni ſuo comitatu ad campeſtria deſcenderat. At uerò dominus Tancredus præmonitus ab his quos in ſpeculis ſublimioribus locauerat, hoſtium præcauens inſidias, ſocios conuocans, arma arripit: & hoſtium ratus agmina, quæ urbi uellent ſubſidia miniſtrare, occurrit eis imperterritus, fiduciam habens in Dño: & erectis uexillis, ſuos exhortatione corroborans, procedit aduenientibus obuiam. Poſtq; uerò utrinq; mutuo ſibi occurrentes, & contemplantes ſe de uicino, arma cognoſcunt non eſſe hoſtilia, cõfidentius accedentes, in mutuos eunt amplexus: & poſt gratas adinuicem confabulationes, iunctis agminibus ad urbem redeunt, obſidionem cõtinuaturi. Vbi à domino Tancredo multum hoſpitaliter & plena charitate ſuſcepti, de gregibus & armentis, quæ de adiacente contraxerat regione, honeſtum ea nocte habuerunt conuiuium.

Balduinus Tancredi uexillum de arce ciuitatis deijci mandat: ſuum ibidem locat. Tancredus indignatus recedit Guelſo Adaman occupat. Caput XX.

MAne autem facto, uidentes dominus Balduinus & qui cum eo erant, domini Tancredi uexillum in ſuperiore ciuitatis arce locatum, inuidiæ ſtimulis agitati, profeſſionis immemores (qua uelut germani fratres, quanto tempore inceſſerant, habentes unanimitatem ſpiritus in uinculo pacis, uſi fuerant, & perpetuò decreuerant utendum) indignati ſunt, quod eis præſentibus multo fortiores et maiores haberent copias, ſigna ſua in urbem mittere præſumpſiſſent. Dominus uerò Tancredus,

dits, eorum, ſicut modeſtus erat, indignationem mitigare cupiens, allegabat, quod de eius uexillo factum fuerat, minimè in eorum redundare ignominiam: nam ante eorũ aduentum & aduentus ſpem aliquam, eas cum ciuibus in uirtute ſua obtinuerat con ditiones. Dominus autem Balduinus ſuggerentibus ſocijs, & ad id pro poſſe inſti gantibus, cauſæ meritum non diſtinguens, ſed præter debitum ſuo ductus ſpiritu, uerbis procacibus dominum exacerbans Tancredum, rem eò arroganter deduxit, ut pene arma in ſe conuerterent, ſtragem mutuam operantes. Factumq́ eſt, ut ciui bus ad ſe uocatis, publicè minaretur, quod niſi Tancredi uexillum deponerent, & ſuum loco illius erigerent, inuito eo qui eis ſecuritatem promiſerat, urbem & ſubur bana in gyrum omnia traderet exterminio. Vidẽtes porrò ciues, quod Balduini mul to maiores eſſent copiæ, & uirtus longe pręſtantior, ſub eiſdem conditionibus & pa ctorum forma, quam prius domino Tancredo pepegerant, deiecta priore, domini Balduini in eadem arce locauerunt uexillum: quod uidens dominus Tancredus, con fuſus nimiam merito concepit indignationem: ſed ſaniore conſilio, & pia longanimi tate, motum animi temperans, timẽs ne periculoſa nimis inter fidelium acies oriretur diſſenſio, ſolutis caſtris, ad urbem uicinam cui nomen Adama, ſe contulit: ad quã per ueniens, nõ eſt permiſſus introire. obtinuerat enim eandem ciuitatẽ quidam Guelfo, natione Burgundio, qui cum alijs à maiore diuiſus exercitu, turbas ſeorſum traxerat: & ad ciuitatem illam caſu perueniens, eiectis inde Turcorũ copijs, eam uiolenter oc cupauerat. Audiẽs igitur dominus Tancredus, quod in noſtrorum poteſtatem urbs prædicta autore Dño peruenerat, miſſis nuncijs gratia hoſpitandi, & emendi uitę ne ceſſaria, implorat à prædicto domino urbis ad iter ſibi & ſocijs referari. quibus admiſ ſis, cuncta uitæ neceſſaria tam ſibi quàm equis, partim gratis, partim interueniẽte pre cio, miniſtrata ſunt ſufficienter. Repererat enim Guelpho prędictus, eandem urbem auro & argẽto, gregibus & armentis, uino & oleo, & omni cõmoditate redundantẽ.

Tancredus Mamiſtram in eadem regione uiolenter obtinet. Caput XXI.

AT uerò D. Tancredus ſummo diluculo cum ſuo comitatu urbem egreſſus, uiã ſecutus regiam, iter accelerans Mamiſtram peruenit. Erat aũt Mamiſtra una de nobilioribus eiuſdem prouincię ciuitatibus, turribus & muro, & multorum incolatu inſignis: ſed & opimo agro, & gleba ubere, & amœnitate præcipua commendabilis. Iuxta quam caſtrametatus infra paucos dies continuis aſſultibus & iugi cõgreſſione urbẽ impugnans, autore Domino, interemptis infidelibus, qui in ea reperti ſunt, oc cupat uiolenter. Vbi & infinitas diuitiarum copias, & alimentorum ubertatem repe riens omnimodam, portiones ſuis cõgruas pro meritorum quantitate diſtribuens, lo cupletauit uniuerſos: in qua defectus uictualium quæ pertulerant, grata redimen tes opulẽtia, ſibi, equis & ſubiugalibus uniuerſis paſtum benignius indulſerunt, otio ſimul & alimentis corpora recreantes

Balduinus Tarſum occupat. Trecenti de noſtris caſu miſerabili pereunt. Caput XXII.

VErùm dominus Balduinus, poſt diſceſſum domini Tancredi, iterum Tarſenſes frequentius commonet, & monitis potenter minas permiſcens, urbem ſibi præ cipit aperiri, & ſuum intromitti comitatum. Non enim honeſtum uidebatur, quod uſq; ad aduentum exercitus ita teneret ocium, & ſederet inutiliter occupatus. Viden tes autem ciues, quod Tancredus ei reſiſtere non poterat, & quod ſi id facere detre ctarent, cominus urbem eſſet impugnaturus, facientes de neceſſitate uirtutem, & de proprijs uiribus diffidentes, portas aperiunt domino Balduino, cum uniuerſo eius comitatu introducto: deſignauerunt autem eidem turres geminas quas interim poſ ſideret, reliquis eius cõſortibus per ciuitatem promiſcuè in domibus fidelium hoſpi tio ſuſceptis. Turci uerò qui urbi præerant, alias adhuc in ſua poteſtate turres detine bant. Et licet plures eſſent, & maiora ciuitatis monumenta, quæ tranquillè adhuc poſ ſiderent, tamen ſuſpectam habentes noſtrorum quos introduxerant, ſocietatem, ſub fidej quoq; ſpem nullam habentes, opportunitatem querebãt, quomodo cum uxo ribus & omnimoda ſubſtantia ſua clàm poſſent egredi. Accidit aũt, quòd eadẽ nocte uiri trecenti de expeditione domini Boamundi Tancredũ ſequẽtes, ad urbẽ perue nerũt prędictã, quibus de mandato Balduini urbis interdictus eſt introitus. Illi aũt lõ go fa-

go fatigati itinere, rebus uacui neceſſarijs, multa precum inſtantia urbis precabantur hoſpitalitatem, & alimentorum commercium, pro quibus & qui interius erant, inferioris manus homines, compatientes fratribus, cum preces porrigerent, non ſunt admiſſi, eo quod de familia dicerentur eſſe Boamundi, & in Tancredi feſtinarēt auxilium. Populus tamen interior à fraterna non deficiens cōpaſſione, cùm egredi non ualeret, in ſportis panem, in utribus uinum per murum funibus porrigentes, ſufficienter miniſtrauerunt, unde noctem illam poſſent tranſigere. Ibi ergo ante ciuitatis portam ſecundum quod poterant ſe locantes, quam intrare non permittebatur, quieuerunt. Nocte uerò eadem cùm ſe tam qui intrinſecus erant, quàm exteriores, ſopori dediſſent, & circa intempeſtum ſilentium grata perfruerentur requie, accidit quod Turci & alij qui in ciuitate erant infideles cum uxoribus & liberis, ſeruis & ancillis, & omni ſupellectile, apertis portis, clàm & cum ſilentio egredientes, urbem deſerunt: non enim ſatis bene eum ſuis quos receperant hoſpitibus, poterāt conuenire, ſuſpectam habentes eorum cohabitationem. egredi autem eis erat liberum: nam ciuitas unā uel duas portas habebat in ſua poteſtate, ſed ut cruentam hoſtibus poſſent relinquere uictoriam, præmiſſis ſarcinis & impedimentis omnibus, eos quos extra portam repererunt ſomno grauatos, penè omnes interficiunt.

Populus contra Balduinum arma corripit: ſed tandem ſedatur. Claßis quædam apud Tarſum applicat urorum Occidentalium. Caput XXIII.

MAne facto, cùm iam ſe lux ad alta infunderet, ſurgentes qui in ciuitate quieuerant, urbem repeꝛiunt uacuam: & clandeſtinam admirantes hoſtium fugā, mœnia perluſtrant, & aditus quærentes diligenter, qua parte fuerant egreſſi: dumq́ diligenter ſingula diſcutiunt, ſtragem reperiunt, quam in ſeruos Chriſti, Turci abeuntes exercuerant. Vnde graui dolore percuſſi, & mœrore conſternati debito, in lamēta ſe dederunt: diuiſiq́ ab inuicem, ſecunda claſſis contra D. Balduinum & maiores arma corripiunt, fratrum eis necem imputantes, & interitum: eo quòd hoſpitalitatis gratiam, quæ ad omnes meritò ſe porrigit indigentes, uiæ conſortibus denegaſſent. unde facto impetu in primates ſuos, iuſta indignatione commotus populus irruit: & niſi in turres ſublimiores ſe contuliſſent, ſatis æquipollente numero ſtragem exteriorem in ſuis maioribus recompēſaſſent. Tandē turba cognita & ſchiſmate, quod ex iuſta cauſa exortum erat in populo iam ingraueſcēte, ſolicitè elaborare cœpit, quomodo ſedaretur tumultus, ſe apud populum excuſando. Poſtquam igitur pace ad tempus impetrata, & indicto ſilentio, arma ſuſtinens quieuit aliquantulū turba pedeſtris, pro ſe allegare cœpit, ut ſe innocentē aſſereret, iurans & obteſtans, quod nō ob aliam cauſam eos à ciuitate arcuerat, niſi quia neminem ſe admiſſurum uſq; ad aduentum Ducis fide promiſerat interpoſita. Vnde factum eſt, quod per quorundam ex nobilibus interuentum, blandis perſuaſionibus, ſed pro tēpore & loco neceſſarijs, ſedatus ad modicum quieuit populus, ipſi plebi recōciliato. Dumq́ ibi ſopitis ſcandalis per dies aliquot in omni tranquillitate ſediſſent, ecce claſſis uiſa eſt in pelago, uix tribus miliaribus diſtās ab urbe, ad quam ex utroq; ordine tam equites quàm pedites certatim properantes ad mare deſcendunt: ubi de littore mutuò ſibi colloquentes, cognouerunt per eorundem relationem, quod Chriſtianæ profeſſionis eſſent homines. Interrogati autem de patria: Reſponderūt, quod à Flandria, Holandia, Friſonia, in quibus partibus Piraticam annis octo exercuerant, tandem compuncti corde, & delictorum ſuorum pœnitentes, orationis gratia, ut ad Hieroſolymam proficiſcerentur, in hoc mare deſcenderunt. Cognito autem, quòd uiri fideles eſſent, eos ad portum inuitant, & datis dextris in oſculo pacis ſuſceptos, claſſe in tuto locata, uſq; Tarſum perduxerūt. Erat autem eorum quidam primicerius Guinemercus nomine, de pago Bolonienſi, de terra comitis Euſtachij, patris domini Godefridi. Hic poſtquam dominū cognouit, ſciēs quod domini ſui filius eſſet, relicta claſſe, cū eodē Hieroſolymā ire diſpoſuit: erat autē diues admodū, ex illa arte peſſima quā diu exercuerat, factus locupletior: & multos habens in ſuo obſequio, quos ex parte plurima ſecum trahens, eum ſequi decreuit. Vnde ordinata ex utriuſq; comitatu quingentorum uirorum ibi ſufficiente cuſtodia, iterum procedere & tentare fortunam diſpoſuerunt.

Balduinus

Baldunius Tarſo capta, Mamiſtram uenit. Pugnant adinuicem ipſe & Tancredus: ſed mox reconciliantur. Caput XXIIII.

PRoficiſcentibus ergo illis, & uiam regiã non deſerentibus cõtigit peruenire Mamiſtram, quẽ paulo antè, ut prædiximus, dominus Tancredus uiolenter occupauerat, & in manu forti detinebat occupatam: quò peruenientes, arbitrati quod in urbem minimè reciperentur, extra in pomœrijs hoſpitati ſunt. Tancredus uerò audiẽs, quod Balduinus iuxta urbẽ ſua caſtra locaſſet, iratus admodũ, memor iniuriarũ quas ab eodem immeritus pertulerat, infremuit ſpiritu: & ira ſuccenſus, ad arma ſuos conuocat, paratus de omnibus quæ ille intulerat, uicem rependere condignam. Pręmiſſis itaq; nonnullis ſagittarijs, qui eorum equos per paſcua diſperſos ſauciarent, aut ſecum deducerent comprehenſos, ipſe ſubitò cum quingentis loricatis equitibus in eorum caſtra irruens, antequam poſſent arma corripere, omnes penè cõtriuerat. Tandem uerò illis arma corripientibus, & ad reſiſtendum paratis, fit conflictus aſperior, parte utraq; decertãte proteruius: factumq́; eſt ita, ut confligentibus inter ſe nimis hoſtiliter aciebus, plures ceciderint, nonnullis ex utraq; parte retentis. Tandem uerò domini Tancredi manus impar uiribus & numero, pondus certaminis ferre non ualens diutius, terga dedit fugiens, in urbem ſe recepturus. Erat autem inter urbem prædictam & caſtra domini Balduini fluuius, ſuper quem pons erat ualdè anguſtus: quo dum in urbem redire domini Tancredi properaret familia, pontis anguſtia impedimentum miniſtrante, interierunt ex utroq; ordine plures, alijs infra urbem ſe recipientibus. Et fortaſſe maiora utrinq; ardentibus odijs paſſi forent diſpendia, niſi nox conflictum dirimens irruiſſet. Capti ſunt ibi de comitatu domini Tãcredi Richardus de Principatu, eius conſanguineus, & Robertus de Anſa, uiri nobiles & pręclari, quorum perſuaſionibus & ſtimulis ad prædictam dominus Tancredus conuolauerat ultionem. De familia uerò domini Balduni captus eſt uir præclarus, & nobilis, Gilberus de Monte Claro: pro quorum abſentia, turbatæ ſunt plurimum hinc inde acies, arbitrantes quod in heſternis congreſſionibus uita deceſſiſſent. Luce demum poſtera ſole oriente reſtituta, detumeſcentibus odijs & indignatione aliquantulum mitigata, profeſſionis ſuæ memores, ad cor, reſpiciente eos diuina clemẽtia, reuerſi ſunt: & miſſa legatione, rogantes quæ ad pacem ſunt, reſtitutis hinc inde captiuis & ſibi mutuò ſatiſfacientes, in plenam gratiam, interueniente pacis oſculo, redierunt.

Balduinus ad maiorem reuertitur exercitum. Tancredus uniuerſam impugnat & optinet Ciliciam. Finitimi principes oblatis muneribus, ei ſe conciliare ſtudent. Caput XXV.

INde cum omni illo ſuorum comitatu dominus Balduinus ad maiorem exercitum (qui iam Marcſiam, ut prædiximus, peruenerat) ſocijs id exigentibus, reuerſus eſt: audiuerat enim, quanto, quamq́; periculoſo caſu dominus Dux ante Antiochiam pſidiæ laborauerat: unde de eius ſalute plurimum ſolicitus, præſens de eius ſtatu plenius uolebat edoceri. Tancredus uerò aſſumpto ſibi populo reſiduo, qui in claſſe aduenerat, et ex eo uiribus adauctis, uniuerſam percurrens Ciliciã, hoſtium præſidia, quot quot ibi reperit, expugnat, incendit, hoſtibus qui in eis reperti ſunt, interemptis gladio: perueniensq́; ad locum cui nomen Alexandria minor, uiolenter expugnatum, nihilominus occupauit, ſuæ ſubijciens poteſtati. Audientes uerò qui in montibus habitabant, tam Armeniorum quàm Turcorum ſatrapæ, quod prædictus Tancredus in manu robſtua, & exercitu copioſo, uniuerſam ſibi ſubiugaret prouinciam, timentes ne fortè ad eos aſcendens, eorum quoq; captiuaret populos, ſubuerteret municipia, miſſis certatim legationibus, eius ſibi ſatagunt conciliare gratiam & amicitiam fœderare: unde ut propoſitũ facilius ualerent effectui mancipare, miſſis donis ingentibus in auro, argento, equis, mulis & holoſericis, fœdus contrahebant, tanti principis iram & indiguationẽ declinãtes multa liberalitate. Erat itaq; uir in cunctis proſpere agens, fuitq́; Dominus cum eo, & omnia eius opera, tanquam ſerui fidelis dirigebat.

Balduinus Ducis frater ad maiorem redit exercitum. Inſtinctu Pancratij iterum aſſumpta militia, in partem ſeptentrionalem deſcendit, & uſq; ad Euphratem uniuerſam occupat regionem. Caput I.

DVm igitur Tancredus in Cilicia uiriliter cuncta ſibi ſubijceret, & maior exercitus apud Mareſiam iam perueniſſet, prædictus Balduinus uiſo fratre, cuius gratia ad exercitum redierat, eiusq; cognita conualeſcentia, rurſus æſtuat, & Tancredi ſuccenſus ſtimulis, & uirtutis eius quę publicè prædicabatur, ęmulus, ſocios colligit, rurſus egredi et caſus experiri recentes pro ponit. Audientes uerò qui ab eo ſuper hoc ſollicitabantur, quanta aduerſus dominum Tancredum apud Tarſum Cilicię, de maiore confiſus comitatu, intumuiſſet malitia, cum eo proficiſci uerebantur: abominabilis enim factus erat penè omnibus, illa eius culpa id exigente. Et niſi domini Ducis obſtitiſſet reuerentia, Boamundus & ſui impunitam non reliquiſſent, quam Tancredo intulerat iniuriam. Vnde factum eſt, ut paucos inueniret illius uiæ conſortes. Super quo à fratre ſeruo Dei correptus eſt grauiter, reatum cũ omni humilitate recognoſcens, & condignam nobili uiro pro commiſſo ſatisfactionẽ promittens. Et quoniam pręter morem, & alterius magis ſuggeſtione, quàm de proprio motu deliquerat, indulgentiam conſecutus eſt, & omnium ſibi reconciliauit gratiam. Erat enim uir aliâs per omnia commendabilis, nec auditus fuerat amplius ſermo huiuſmodi de illo. Porrò huic eidem familiaris erat quidam nobilis Armenius, Pancratius nomine, quem à carcere domini Imperatoris elapſum, apud Niceam ſibi fecerat familiarem, uiæq; conſortem ſemper habuerat: erat autẽ idem uir in armis ſtrenuus, ſed peruerſę fidei, & ſobdolus nimis: hic dominum Boamundum honoris penè ſingulis ſolicitabat inſtantius, ut aſſumpta militia, ſecum proficiſceretur in regionem, quam cum paucis poſſet occupare facilius. Tandem uerò aſſociatis ſibi ducẽtis equitibus, & populo non modico, duce prædicto Pancratio, in partem ſeptentrionalem proficiſcens, ingreſſus eſt regionem opulentiſſimam. Erant autem prędictę regionis habitatores Chriſtianæ profeſſionis, & ueri Dei cultores, exceptis paucis, qui in præſidijs morabantur, fidelẽ populum, & quibus inhibitum erat militare, pro arbitrio tractantes. Ingreſſus igitur regionem, Chriſtianis locorum cultoribus, infidelium abhorrentibus principatum, & eidẽ præſidia tradentibus, infra paucos dies uſq; ad Euphratem fluuium magnum, uniuerſam obtinuit regionem. Factumq; eſt nomen eius hoſtibus circumpoſitis ita formidabile, ut munita etiam ſponte deſerentes præſidia, fugam inirent nemine perſequente. Fidelibus autem qui eum receperant, tanta de eius præſentia acceſſit uirtus, & ex uirtute fiducia, ut ſicut legitur in Propheta, Vnus fugaret decem, & duo decem millia. Nec ſolum uulgus ita mente ei adhærebat, ſed qui in partibus illis erant Chriſtiani principes, cum eodem fœderati, ad propoſitum cooperantes, ſe coniunctis uiribus & impenſis deuote obſequijs exhibebant.

Fama eius longè lateq; diffunditur, & à ciuibus Ediſſanis uocatur. Tranſito Euphrate, illuc accelerat, inſidias in itinere perpeſſus. Occurrit ei populus Ediſſanus, & cum multa leticia in orbem eum introducit. Caput II.

POſt hæc, diebus aliquot euolutis, egrediens fama, magnifici uiri nomen & opera longè lateq; per adiacentes diuulgabat prouincias, ſtrenuitatem, fidem, & animum prędicans commendabilem. Exijt ergo ſermo iſte ad ciues Ediſſanos, & uniuerſam eorum (rumore increbreſcente) impleuit urbem, quod talis tantusq; princeps de exercitu Chriſtianorum aduenerat, qui iugum ſeruitutis eorum penitus poſſet diſſoluere, & eos reſtituere libertati. Vnde tam qui ciuitati præerant, quàm maiores natu, penes quos uniuerſa ciuitatis illius reſidebat autoritas, miſſa legatione, literis & uiua uoce, eum ad ſe ſatagunt euocari. Eſt autem Ediſſa nobilis Meſopotamiæ metropolis, quæ alio nomine Rhages appellatur. Hæc eſt ciuitas, ad quam Thobias ſenior, minorem Thobiam filium ſuum miſit, ut à Gabelo conſanguineo ſuo decem talenta

argenti

argenti repoſceret, quæ ei adhuc dum eſſet infantulus commodauerat. Huius ciues ſtatim poſt Domini paſſionem per Thaddęum apoſtolum, ſalutarem Chriſti ſuſceperunt doctrinam: digni inuenti per omnia, & tanti prædicatione Apoſtoli, & epiſtola Saluatoris, quam ad Abigarum regem eorum ſcribens miſit, ſicut in I. Eccleſiaſt. hiſtoriæ libro, quam Euſebius Cæſarienſis ſcripſit, reperitur. In qua ſicut ab initio & à

temporibus apoſtolorum ſuſceperant, fidei ſynceritate perſeuerantes, infidelium iugum eatenus patiebantur, quod eis tributa & uectigalia annuatim cogebantur exoluere: uineas quoque & agros, & quęlibet prædia exterius poſita, pene continuis exactionibus impellebantur redimere. Intra tamen urbem nemo niſi fidelis habitare pręſumebat. Hæc enim ſola inter omnes illius regionis urbes, in ſua manens ingenuitate illibata ab infidelibus, qui circumpoſitas iampridem occupauerant prouincias, nec ſubiugata fuerat, nec alterius profeſſionis quępiā pertulerat habitante: ſed exterius in urbib. finitimis & præſidijs confinib. habitantes, tantas prædictis ciuib. inferebant moleſtias, ut egredi urbem non liceret, nec ſua exterius procurare negotia. Huic aūt urbi præerat quidam natione Græcus, multo cōfectus ſenio, utriuſq; ſexus liberis carens, qui ab eo tempore, quo uniuerſa prouincia Conſtantinopolitano ſubiecta erat imperio, miſſus ad eandem urbem, præſes fuerat: & Turcis ſuperuenientibus antequā pręſidatus ſui tēpus eſſet euolutū, de neceſſitate morā facere cōpulſus, iuriſdictionē cōtinuerat ſuā, nec ipſo ad propria redire ualēte, nec populo ab adminiſtratiōe eū cedere cōpellente. Erat tamē pręlatus inutilis, à ſubditis non ualens propulſare moleſtias, aut quietē aliquam procurare. Conuenientes ergo ciues adinuicē, cum eius tamen conſcientia & bona uoluntate, legatos (ut prædiximus) ut ſuis remediū aliquod adhiberet moleſtijs, ad D. Balduinū dirigūt. Qui populi & maiorū intellecta poſtulatione, habito cū ſuis cōſilio, acquieuit: & ad iter ſe accingens, cum octoginta tantum equitib. Euphratem tranſijt, reliquos de comitatu ſuo per arces & mancipia quæ ſibi contulerat Dominus, circa Euphratē ad cuſtodiā derelinquens. Porrò Turci qui trās Euphratem habitabant, præcognito eius aduentu, ei parauerunt inſidias: erat autem in itinere oppidum, cui præerat quidā Armenius, in quod ut prætentas ſibi declinare poſſet inſidias, ſe contulit, à domino loci benignè & hoſpitaliter ſuſceptus. Cum autē

ſibi per duos quieuiſſet dies, non auſus procedere: Turci qui per biduum illic latue rant in inſidijs, moram faſtidientes longiorem, ante prædictum oppidum erectis uexillis, cum turmis ualidioribus ſubitò aſtiterunt, prædam quam in paſcuis adiacentibus repererant, uiolenter abducentes. Noſtri autem quoniam impares & numero & uiribus, ad eos egredi non præſumentes, intra oppidum ſe cohibebant. Tandem die tertia abeuntibus illis, & reuerſis ad propria, Balduinus inceptum iter peragẽs, Ediſſam peruenit: ubi à prædictæ ciuitatis ciuibus, occurrente ei uniuerſo clero & populo, cum tubis & tympanis, cum hymnis quoque & canticis ſpiritualibus multo præuentus honore, & omni gratia ſuſceptus eſt.

Dux ciuitatis facti pœnitens, eius ſucceſsibus inuidet, pacta reſcindere nititur: ſed tandem uictus à populo, fraudulenter Balduinum adoptat in filium. Caput III.

AT uerò dux qui eum citari fecerat, apud ſe tacitus conſiderans honorem & gratiam, quam aduenienti populus exhibuerat, inuidere cœpit, & à pactorum tenore quæ prius propoſuerat, reſilire. Cùm enim eum ad hoc euocaſſet, ut uniuerſorum bonorum, uectigalium, tributorum, quæ ciuitas habuerat, eum in uita ſua decreuiſſet ex ęquo fore participem, & poſt eius obitum cuncta ex integro poſſeſſurũ, mutato propoſito, cœpit offerre: Quod ſi urbi & ciuibus ſuis uellet contra Turcorũ importunitatẽ miniſtrare ſubſidiũ, & arcere uiolentiã, ipſe iuxta boni uiri arbitratũ, honeſtã annuatim laboris recõpenſationẽ deſignaret. Quod D. Balduinus omnino reſpuens, ut tanquam gregarius aliquis apud eum ſtipendia mereret, ad abitum ſe parabat: cùm ecce ciues eo cognito, ad eundem ducem properant, monentes & inſtantes attẽtius, quatenus tantum principem tamq; eorum libertati neceſſarium, nullatenus abire patiatur, ſed iuxta priorem tenorẽ pactorum eum ſibi obliget, ut de cætero tam ipſe quàm uniuerſa ciuitas optata quiete perfruãtur. Videns autem dux unanimem plebis & maiorum inſtantiam, & feruorem dilectionis quam erga eum conceperãt, reniti, & eorum obuiare poſtulationibus periculoſum ducens, inuitus licet, & ſuſpectum eius habens introitum, tamen aſſenſum præſtitit, & ſub quodam colore, cumulatæ recompenſationis, eo in filium adoptato, pręſentibus ciuibus, quamdiu uiueret, omnium bonorum ex æquo, ſolenniter contulit participem, & poſt eius obitũ ex integro ſucceſſorẽ. Gauiſus eſt autem populus, libertatis ſuæ omnimodam in eo ſpem habentes. Ab ea igitur die, de D. Balduini protectione præſumentes, iniurias quas à duce perpeſsi fuerant, ſolito libẽtius reuocantes, animũ habebant ultũ iri, ſi quãdo locus daretur & tẽpus: quod poſtmodũ rei ſubſequẽs exitus euidẽtiſsimè declarauit.

Rogatu ciuium Samoſatum obſidet. Ciues aduerſum ducem ſuum, uirum inutilem, conſpirãt, recolentes quanta eis intulerit iniurias. Caput IIII.

ERat autem iuxta eos antiquiſsima ciuitas, & munita ſupra modum, nomine Samoſatum: cui præerat uir infidelis, natione Turcus, Balduc nomine, in armis ſtrenuus, ſed ſubdolus & nequam. Hic prædictos ciues multis afficiebat moleſtijs, tributa & agrorum uectigalia, & angarias multiplices eis ingeminans, & pro his omnibus liberos eorum habebat obſides: quibus nullam impendens humanitatem, in luto & latere ſibi ſeruire compellebat. Pro quibus moleſtijs ciues uniuerſi ad domini Balduini prouoluta genua, orant unanimiter, & cum lachrymis implorare ſatagunt, quatenus ab illius uexatione eos protegere dignaretur, et ita efficere, ut liberos ſuos, qui ab eo detinebantur inuiti, poſſent recipere: ille autem eorum hanc primam poſtulationem uolens exaudire benignius, & per hoc ſibi populi gratiam ampliorem promereri, conuocato populo, & armis cõmunito, ad locum prædictũ in manu robuſta peruenit: ubi cùm per dies aliquot frequentibus cõgreſsionibus, & multa inſtãtia urbem expugnaſſet, Turcis qui intus erant ſtrenuè reſiſtentibus, & de loci præſumentibus munitione, uidens quod non proficeret, relictis militibus ſeptuaginta, in loco uicino & munito aliquãtulum, qui Samoſatenis ſine intermiſsione requiẽ negarent, & continuas molirẽtur inſidias, ipſe Ediſſeam eſt reuerſus. Videntes autem ciues, quod eſſet D. Balduinus uir ſtrenuus, & in cunctis proſperè agens: & indignum reputantes, quod qui dignus erat tanquam liberator urbis, & quietis fundator, uniuerſos pręſidere, & pro arbitrio cuncta diſponere, parẽ haberet in ciuitate uirũ inutilem: accito

Conſtan-

Conſtantino nobili & potente uiro, qui in montibus munitiſſimis habebat præſidia, de communi proponunt conſilio, ut duce eorum interempto, dominum Balduinum ſibi ducem conſtituant, & principem ſingularem. Ciues enim eius meritis exigentibus oderant illum. multis enim calumnijs eos dicebatur affligere, aurum & argentum & quęlibet precioſa ab eis uiolenter extorquens, cui ſi quis tentabat reſiſtere, eidem ſtatim, data pecunia, Turcorũ ſuſcitabat inimicitias & odium: ita ut non ſolum in uineis & hortis & ſatis ſuccendendis, gregibus quoque & armentis abducendis timerent, uerùm & de uita periclitarentur ſæpius.

Ediſſeni ducem prædictum interficiunt, Balduinum ſibi præficiunt in dominum: ipſe uerò Samoſatum prædictum à Balduc, qui ei præerat, multo emit precio. Caput V.

CONuenientes igitur ad inuicem, horum malorum memores, & uidentes quod maior ad diu deſideratam libertatem obtinendam, per hoſpitem pateret uia, ex condicto ad arma conuolant, & turrim in qua domiciliũ habebat, multa impugnant inſtantia, proterua animoſitate diruere ſatagentes. Videns autem plebis feruorem, & pro meritis aduerſus ſe indignationem conceptam, accito domino Balduino, pro uita ſolicitus, rogat, ut effuſis theſauris, pro eius ſalute ad populum intercedat. Ille autem cùm bona fide ciuium ab eo uellet propulſare iniurias, & ab illo propoſito cohibere, uidens quod non proficeret, ſed magis & magis irritaretur populus, reuerſus ad ducẽ, monet & hortatᷣ attentius, quatenus quocunque modo uitę conſulat & ſaluti. Ille aũt deſperati more, quærens remedium ubi non erat, per feneſtram func demiſſo, ſeipſum etiam deponebat: ubi antequam ad terram perueniret, mille ſagittis confoſſus interijt. Quem defunctum & exanimẽ per plateã trahentes, amputato capite, uix aduerſus eum conceptam indignationẽ expleuerunt. Die uerò altera dominum Balduinum inuitum & renitẽtem, ſibi præfecerunt in dominũ, exhibitis corporaliter de conſeruanda fidelitate iuramẽtis: & introducentes eum ſolenniter, & cum omni gloria in præſidiũ ciuitatis, uniuerſos theſauros & infinitas, quas ille à multis retro temporibus congregauerat, ei tradunt diuitias, uniuerſa in tranquillo conſtituta ciuitate. Balduc uerò, quem Samoſatenæ ciuitati præeſſe dixeramus, uidens quod Balduinus de die in diem proficiens, uniuerſam ſibi ſubiugabat regionem, prædictam ciuitatem ſub precio decem milium aureorum uenalem obtulit. Dominus uerò Balduinus poſt multam deliberationem, uidens loci munimen, & quod non facilè uiribus poterat ſuperari, data infinita pecunia, urbem & ciuium obſides, cum multa gloria ſuſcepit. Hic primum tantum ciuium Ediſſanorum in ſe conciliauit gratiam, ut iam non ſolum dominum, ſed etiam patrem eum haberent, parati pro eius incolumitate & gloria uſque ad mortem decertare.

Sororgiam ciuitatem Balduinus obſidet. Obſeſſam uiolenter occupat: gratiam apud populum ſuum demerens infinitam. Caput VI.

EST in eadem prouincia ciuitas Sororgia nomine, infidelibus eodem modo referta habitatoribus, Ediſſanis in uicino conſtituta, cui præerat quidam Turcorũ ſatrapa Balach nomine. Hic etiam prædictis ciuibus Ediſſanis, multas inferebat iniurias, & continuis uexabat moleſtijs. pro quo etiam domino Balduino ſupplicantes Ediſſani, facilè obtinent, ut congregato exercitu, urbem prædictã obſideret. Vnde factum eſt, ut ſtatuta die illuc proficiſcens, deſideriũ populi manciparet effectui ciuitatem. Locatis autem in gyrum caſtris, & machinis congrua prouiſione diſpoſitis, urbem animoſius cœpit impugnare. Videntes autẽ ciues uiri conſtãtiam, & de uiribus diffidentes, nimia concuſſi formidine, miſſa ad eum legatione, pacẽ impetrant ea conditione, ut urbe reſignata, uita eis & incolumitas conſeruetur. Suſcepta autem ciuitate, & eius præſidio, relictis de ſuo comitatu ad cuſtodiã ſufficientibus, præfectoque uno ex illis, qui ibidem eius procuraret negotia, ciuibus quoque annuatim præſtando impoſito tributo, Ediſſam cum ingenti gloria eſt reuerſus. Factumque eſt, ut per huius urbis impugnationem, liber ab Antiochia uſque Ediſſam tranſire uolentibus, pateret commeatus. In medio enim itinere, inter prædictam urbem & Euphratem trãſire uolentibus, præſtabat prius impedimẽtum. His ergo dictis de domino Balduino, ad ea quæ teſtant de maiore exercitu dicenda, redeamus.

Directi quidam à maiore exercitu, urbem Arteſiam uiolenter occupant: quo rumore exciti Antiocheni, illuc cum multa properant militia, noſtris inſidias præſtruunt, urbem impugnant: nihil proficiente: redeunt, ponte tamen prius occupato. Caput VII.

INterea dum circa partes Ediſſanas trans Euphratem dominus ita deſudat Balduinus, maior exercitus, ut præmiſſum eſt, per abrupta montium & uallium deuexa Mareſiam uſq; peruenerat: erat autem prædicta ciuitas Chriſtianos habens habitatores, paucis exceptis qui in præſidio ciuitatis morabantur, cæteros pro libero tractantes arbitrio. Hi uerò audito noſtrorum aduentu, perterriti, clàm aufugerunt, urbem ſolis fidelibus relinquentes. Ad quam poſtquam Deo deuotis exercitus peruenit, ante urbis mœnia, in paſcuis uirentibus caſtrametati ſunt, uiolentiam ciuibus inferri omnino prohibentes. Vnde factum eſt ut rerum uenalium illic cum omni trãquillitate miniſtrata ſit abundantia. Compertum autem habentes, ex indigenarum relatione fideli, quod in proximo alia eſſet ciuitas, bonis redundans omnibus: & cæteris multo fertilior, quæ à Turcis detinebatur, nomine Arteſia: illuc cum omni celeritate de cõmuni conſilio comes Flandrenſium Robertus, aſſumptis ſibi quibuſdam nobilibus, Roberto uidelicet de Roſerio, & Goſcelone filio Cononis de Monte acuto, cum mille loricatis proficiſcitur: quò perueniens proximus eam obſidione uallat. Turci autem de loci munimine præſumentes, urbe relicta, in præſidium ſe contulerunt: at uerò Armenij, & alij fideles eiuſdem urbis habitatores, comperientes quod hi qui in tanto armorum fulgore aduenerant, de exercitu eſſent, quẽ diu, & cum multo expectauerant deſiderio, in ſpem libertatis erecti, arma corripiunt: & Turcos, qui eos uiolenta dominatione per multa oppreſſerant tempora, gladijs conterimunt. Factumq; eſt, ut ſubitò perimentes uniuerſos, eorum capita exterius proijcerent: & portis apertis fideles qui exterius erant, intra urbem deuotiſſ. inuitarent ad hoſpicium: & plenis hoſpitalitatis legibus, eis & equis eorum neceſſaria miniſtrarent. Eſt autem hęc ciuitas, quæ alio nomine Calquis appellatur, quæ ſicut prędicta Mareſia una de ſuffraganeis urbibus, quæ ad Thronũ Antiochenum ſubiectionis habet reſpectum. Diſtat autem ab Antiochia miliaribus quindecim. Hæc ergo fama longè lateq; per regionem diffuſa, ciues Antiochenos exciuit, ut arma corriperent, & in perniciẽ illorum qui ad Arteſiã conuenerant, & eius ciues occidendo urbem occupauerant, accingerẽtur. Electi ergo de his qui apud Antiochiam ad tutelam eiuſdem urbis conuenerant, quaſi ad decem milia, illuc ſub omni feſtinatione contendunt. Ad quem cùm approximarẽt locum, præmiſſis triginta armaturæ leuis equitibus, qui equos habebant uelociſſimos, reliqui in loco occulto ad inſidias derelicti remanſerũt. Hic ergò qui præmiſſi ſunt, quaſi excurſores, ut noſtros ad inſectandum incautius inuitarẽt, ante urbem Arteſiam cœperunt liberè nimis, quaſi prædas abacturi, diſcurrere. Noſtri autem qui in urbe erant, eorum non uolentes ferre ſuperbiam, & liberos nimis diſcurſus, certatim ad arma cõuolant, & eos ſectantes incaute, aliquantulum ſuper eas quas ſtudioſe locauerãt inſidias, deſcenderunt: qui de latebris egredientes, noſtros ab urbe laborabant excludere, ne ad eam confugientes, contra irruentes maiores copias poſſent inuenire refugium. Noſtri tamẽ autore Domino, eos à ſe uiriliter repellẽtes, ſani & incolumes, cum omni ſuo comitatu infra prædictam urbem ſe repererunt. Videntes autem, quod nõ erat opus facile ut ciuitatem ita ſubitò ſibi uendicarent, apponunt eam obſidione uallare. Cũq; per diem integrum urbem expugnaſſent, & illis qui intus erant reſiſtentibus uiriliter, non proficerent, audientes etiam quod maior appropinquaret exercitus, cuius periculoſum erat nimis aduentum expectare, ſaniore ducti conſilio, Antiochiam reuerſi ſunt: ponte tamen, qui medius erat, militibus communito. Comes igitur cum his qui ſecum erant, urbẽ quam ei contulerat Dominus, uſq; ad aduentum maioris exercitus ſolicitus conſeruabat. Sed interim egregiæ indolis adoleſcens prædictus, Goſcelo domini Canonis comitis de Monte acuto filius, ualida correptus ægritudine, uita deceſſit, Ibidem cum honeſtis exequijs traditus eſt ſepulturæ.

Maior

Maior exercitus Arteſiam peruenit: inde præmiſsis quibuſdam, qui prætentarent uias, ad pontem accedunt, & inuitis hoſtibus fluuium tranſeunt. Caput VIII.

VIx circa auroram, Turci qui ab Antiochia uenerant, diſceſſerunt ab Arteſia: cùm
ecce nunciatur, maiorem exercitum eiuſdem ciuitatis fines ingreſſum, non lon-
gè ab urbe caſtra locaſſe. Dumq́ pro fratribus qui apud Arteſiam obſidionem pati
dicebantur, debitam gerũt ſolicitudinem, de communi conſilio, mille & quingentos
in ſubſidiũ eorum loricatos dirigunt, præcipientes, ut ſi ad urbem obſidione ſoluta, li
berum poſſint habere acceſſum, relictis cuſtodibus, qui ad urbis defenſionem ſuffice
re poſſint, dominus comes Flandrenſis, & alij nobiles, qui cum eo ibidem erant, ad ex
ercitum redeant. Redierat etiam dominus Tancredus, eandem mandati formam ſuſ-
cipiens à Cilicia, ubi regionem uniuerſam ſuæ mandauerat ditioni. Reuerſi erant &
alij nihilominus, qui undequaq́ diſperſi, uarijs rapti fuerant ſtudijs: excepto domino
Balduino Ducis fratre, qui circa partes Ediſſanas, de die in diem præuia Domini mi-
ſericordia magis ac magis proficiebat. Sic igitur redintegrato exercitu, & partibus re
collectis, lege præcipiunt edictali, ut de cætero nemo, niſi miſſus, ab exercitu præſu-
mat ſeparari. Solutis igitur caſtris uerſus Antiochiam acies dirigunt, uiarum compen
dia ſecuti: & quia fluuius in uia medius erat, & ſuper fluuium pontem audierant eſſe
munitiſſimum, timentes ne exercitus ibi aliquod ſuſtineret impedimentũ, dominum
Robertum Normannorum ducem cum ſuo comitatu iuſſerunt procedere, & prꝗten
tare itinera, quatenus ſi quid difficultatis occurreret, id ſubſequentibus legionibus fa
ceret notum, & principes ſuper ea redderet doctiores. Præcedebant autem eius exer
citus legionum primicerij, uexilla baiulãtes, uiri nobiles & inclyti, & in uſu armorum
commendabiles, dominus Erardus de Puſato, & Rogerus de Barnauilla. Separatus
igitur ab exercitu dominus comes cum ſuis cohortibus, & maiores præcedens copi-
as, ad prædictum pontem peruenit. Erat autem pons lapideus, in utraque fronte tur-
res habens munitiſſimas ex opere ſolido, ſicut & totus pons erat compoſitus: in qui-
bus centum uiri fortes & in armis ſtrenui, arcus uſum habẽtes familiarem, & ſagittan-
di peritiam, ad earum cuſtodiam erant deputati, ut tranſire uolentes à uadis & flumi-
nis acceſſu uiolenter arcerent. Aduenerant prꝗterea ab Antiochia equites ſeptingen
ti, qui in ulteriore eiuſdem fluminis ripa conſtituti, uada prꝗoccupauerãt, tranſitum
noſtris omnino pro uiribus inhibituri. Fluuius autem, cui pons ſuperpoſitus eſt præ-
dictus, Orontes appellatur, uerbo uulgari Fer dictus, qui ab eo loco ſecus Antiochi-
am defluens, inde ad mare deſcendit. De hoc quidam ſomniare ſolent, quod ſit Far-
far Damaſci fluuius: ſed compertum habemus, quod errore trahuntur, qui hoc aſſe-
runt. Farfar enim & Albana à Libano trahentes originem, per agrum Damaſcenum
ſecus ipſam urbem defluentes, in Orientem penetrant: ubi in arenoſa ſolitudine defi
cere dicuntur. Orontes uerò ſecus Heliopolim, quꝗ alio nomine appellatur Malbet,
primum habens exordium, per Cæſaream & prædictam Antiochiam in mare deſcen
dit mediterraneum. Perueniens igitur ad pontem Normannorum Comes, cum ſuis
expeditionibus tranſire prohibitus eſt, cum ab his qui in turribus erant ſuper põtem,
tum ab his etiam, qui fluminis ulteriorem ripam occupauerant: factusq́ eſt ibidem
conflictus aſperrimus, dum & noſtri uiolenter fluuium tranſire nituntur, & hoſtes
tranſire uolentibus omnino contradicere, & à uadis arcere, ſagittarum immiſſa gran
dine moliuntur. Dumq́ in hoc utrinque deſudarent atrocius, ecce maior aduentabat
exercitus. Cognitoq́ quod circa pontem Comes & qui cum eo præceſſerant, bello
detinebantur occupati, iter accelerant, ut laborantibus ſocijs opem ferant, & exclu-
ſis hoſtibus tranſitum ſibi præparent expeditum. Poſtquã ergo uniuerſæ aduenerunt
legiones, uoce prꝗconia & lituis commoniti, arma corripiunt, & totis uiribus inſiſten
tes, pontem, hoſtibus in fugam uerſis, uiolenter occupant. Alij uerò qui ſecus pontẽ
propter locorum anguſtiam pugnare non poterant, ut interim otioſi non torpeſce-
rent, uado reperto fluuium exuperantes, ripam ulteriorem, excluſis hoſtibus, liberam
poſſident. Tranſlato igitur uniuerſo exercitu cum curribus & uehiculis impedimen-
torum uniuerſo genere, circa fluuium, quinque aut ſex ab urbe diſtantes miliaribus,
in locis paſcuis & latè uirentibus caſtrametati ſunt. Die uerò ſequenti iterum præce-

dentes, inter montes & fluuium, uiam ſecuti regiam, ante urbem infra miliare unum caſtra locauerunt.

Deſcriptio urbis Antiochiæ, & eius dignitatis. Caput. IX.

Eſt autem Antiochia ciuitas glorioſa & nobilis, tertiũ, uel potius ſecundum (nam de hoc maxima quæſtio eſt) poſt urbem Romam dignitatis gradum ſortita: omnium prouinciarum quas tractus Oriẽtalis continet, princeps & moderatrix. Hęc priſcis temporibus dicta eſt Reblata, ad quam Sedechias rex Iuda cum filijs ante Nabuchodonoſor Babyloniorum regem deductus eſt, ubi in patris præſentia filios eius occidi præcepit, & ipſum conſequenter oculis priuari. Hanc, poſt mortem Alexandri Macedonis, Antiochus qui poſt eum regni eius partem obtinuit, turribus & muro ualidiſſimo circundatam, & in ſtatum reparatam meliorem, de nomine ſuo uocari præcepit Antiochiã, regni ſui conſtituens caput, et in ea ſibi & ſucceſſoribus eius, et in perpetuum domicilium ordinans familiare. In hac Apoſtolorũ princeps, cathedram obtinuit ſacerdotalem, & pontificali primum functus eſt dignitate: uiro uenerabili Theophilo, qui erat in eadem ciuitate potentiſſimus, in proprio dogmate baſilicam dedicante. Cui Lucas, ex eadem urbe trahens originem, tam Euãgelium ſuum, quàm Actus Apoſtolorum ſcripſit: qui & beato Petro, ſeptimus in ordine Pontificum, in eadem Eccleſia ſucceſſit. In hac etiam primus fidelium habitus eſt conuentus, in qua & Chriſtianorum nomen dedicatum eſt. Prius enim, qui Chriſti ſequebantur doctrinam, Nazareni dicebantur: poſtmodum uerò à Chriſto deducto nomine, autoritate illius Synodi, Chriſtiani ſunt dicti fideles uniuerſi. Vnde etiam, quia gens ſine difficultate prædicantem ſuſcepit Apoſtolum, ad Chriſti fidem unanimiter conuerſa, & nomen, quod ſicut unguentum effuſum lõgè lateq; redolet, prima inuenit & docuit: nomẽ eius deſignatum eſt nouum, & Theopolis eſt appellata: ut quæ prius hominis nequam & impij nomen pertulerat, eius qui eam ad fidem uocauerat, domicilium & ciuitas deinceps appellaretur, ſuper hoc condignam recipiens à Domino retributionem. Vtq; prius erroris magiſtra, multis ſub ſe poſitis regionibus imperauerat, poſtmodum in uia Domini, et honeſta morum diſciplina, eaſdem nihilominus haberet ſuffraganeas: uiginti enim prouincias in ſua iuriſdictione eiuſdem (Deo amabilis) ciuitatis dicitur habere Patriarcha. Quarum quatuordecim, ſingulas habent metropolitas, cum ſuis ſuffraganeis. Sex uerò reliquę, ſub duobus primatibus, qui uulgari appellatione dicuntur Catholici, quorũ alter eſt Amenſis, alter uerò Hermopolitanus, qui eſt Baldacenſis, cum eorum ſuffraganeis diſponuntur. Quę omnes uno nomine, Oriens uidelicet nuncupantur, ſicut ex ſynodo Conſtantinopolitana colligitur, quę ſic habet: Orientis autem Epiſcopi, ſolius Orientis curam gerant: ſeruato honore primatus eccleſiæ Antiochenæ, qui in regulis Nicenæ ſynodi continetur.

In qua prouincia ſita ſit: deſcriptio quoq; ſitus eius. Caput X.

Sita eſt in prouincia, cui nomen Syriacœles, quæ maioris Syriæ pars eſſe dignoſcitur: commodiſſimam & amœnam habens poſitionem. Protendiur uallibus, agrum habens optimum, & glebam uberem, riuis & fontibus tota pene irrigua, amœnitate ſingulari, inter medium montium ab Oriente in partes decliuis occiduas: longitudinem habẽs quaſi ad miliaria quadraginta: latitudinem uerò, pro diuerſitate locorum, ſex uel quatuor. In ſuperiore ſui parte lacum ex adiacentibus collectum fontibus habens piſcoſum maximè, à fluuio qui uallẽ percurrit, ad mare ſecus urbem defluens ſpacij unius miliarij diſtans, unde riuus egreditur, qui poſtmodum in eundẽ fluuium inferius circa urbem deriuatur. Mõtes uerò, qui eam ex latere uallant utroq;, & ſi ſublimes ſint ualde, tamen dulces et perſpicuas manant aquas: & uſq; ad ſuprema culmina, in cliuis & lateribus ſuis, agriculturam præbent præcipuam, quorum qui ab Auſtro eſt, ſicut eſt etiam fluuius, qui eandem urbem præterlabitur, Orontes dicitur, teſte Hieronymo, qui Antiochiam inter Orontem fluuium & Orontem promontorium dicit conſiſtere: cujus pars inferius ſecus mare in immenſam ſe erigens altitudinẽ nomen ſibi uendicat ſpeciale, & uulgari appellatione dicitur mons Parlier, quem quidam Parnaſſum reputant, Baccho dedicatum & Apollini. Quorum opinioni ſuffragari uidetur fons Daphinidis, quem quidam Caſtalium reputant, iuxta ueterum

tenorem

tenorem fabularum, Muſis ſacrum, & gymnaſijs celebrem philoſophorum. Qui ad radices eiuſdem montis, in eo loco qui dicitur Scala Boamundi, iuxta urbem prædictam habere dicitur exordium. Sed à uero ſecus eſt hęc opinio. Nam Aoniæ regionis, quæ pars eſt Theſſalię, Parnaſſum conſtat eſſe promontorium, ſecundum quod Naſo in primo Metamorphoſ. deſcribit ita:

Separat Aonios Actæis Phocis ab aruis
Terra ferax, dum terra fuit, ſed tempore in illo
Pars maris, & latus ſubitarum campus aquarum.
Mons ibi uerticibus petit arduus aſtra duobus,
Nomine Parnaſſus, ſuperatq; cacumine nubes.

Hic autem iuxta Solinum Caſſius appellatur, de quo in Polyhiſtore ſuo capitulo quadrageſimoquarto, primò ſic ait: Iuxta Seleuciã Caſſius mons eſt, Antiochiæ proximus, cuius è uertice uigilia noctis adhuc quarta, globus ſolis conſpicitur, & breui corporis circumactu, radijs caliginẽ diſſipãtibus, illinc nox, illinc dies cernitur. Sed ne te Seleuciæ nomen decipiat ęquiuocum, noueris eſſe duas urbes, quarum utraq; dicitur Seleucia. Prima, quæ Iſauriæ metropolis eſt, quę ab Antiochia plus quàm dierum quinq; diſtat itinere. Et altera quę Antiochiæ proxima, uix ab ea miliaribus diſtat decem, iuxta fauces Orontis fluminis, qui locus hodie Porta ſancti Simeonis dicitur. Fons autẽ ſupradictus, Daphnis dicit̃, Apollini dedicatus, quẽ gẽtilis ſuperſtitio frequentare conſueuerat, ut inde reportaret oracula, & ſuper ambiguis quæſtionibus reſponſa. Quem locum Iulianus apoſtata, poſtquam à Chriſto, & à pietatis doctrina deſciuit, dum in partibus Antiochenis moram faceret, ad Perſas iturus, ut Apollinem ſuper eo facto conſuleret, adibat frequens, ſecundum quod Theodoricus in trigeſimo primo capitulo Tripartitæ hiſtorię aſſerit ita: Cùm Iulianus apud Pythonem Daphneum reſponſa peteret, de Perſici belli uictoria, & ille de uicinitate corporis Babylæ martyris eum accuſaret, iuſſit eius corpus auferri. Idipſum etiam euidentius aliquantulum in decimo Eccleſiaſticæ hiſtoriæ dicitur hoc modo: Dedit & aliud Iulianus uecordiæ ſuæ & leuitatis indicium. nam cùm Daphnis in ſuburbano Antiochiæ iuxta fontem Caſtaliũ litaret Apollini, & nulla quæ quęrebat reſponſa reciperet, cauſasq; ſilentij percunctaretur, à ſacerdotibus Dæmonis: Aiunt Babylę martyris ſepulchrum prope aſſiſtere, & ideo reſponſa non reddi. Et licet fons prędictus dicatur Caſtalius, non tamen intelligendus eſt eſſe ille Caſtalius, qui alio nomine Pegaſæus, Caballinus, & Aganippe dicitur: ille enim eſſe legitur in prædicta Aonia, iuxta uerbum Solini, quod ſic ſe habet: Thebis Helicon locus eſt, Cytheron ſaltus, amnis Iſmenus, fontes Arethuſa & Hypodia, Salmace, Dirce, ſed ante alios Aganippe & Hippocrene. Quos quoniam literarum primus repertor, equeſtri ordinatione deprehendit, dum rimatur, quę nam inſideret loca incenſa eſt licentia poetarum, ut utrunq; pariter diſſeminaret, & quod potus inſpiratione faceret literaturam. Qui uerò à Septentrione uerbo uulgari & conſueto Mortana nigra dicitur, mons iterum & pinguis & uber fontibus, & riuis irriguus, in ſyluis & paſcuis multas ſuis habitatoribus prębens commoditates. Vbi & priſcis temporibus multa traduntur fuiſſe uirorum religioſorum monaſteria, & uſq; in pręſens Deum timentium loca plura fouet & nutrit uenerabilia Per medium autem huius uallis, fluuius (de quo ſuprà fecimus mentionem) fluenta deducit uſq; ad mare. In eum tamen montem qui ab Auſtro eſt magis uicinus & procliuior, urbs inter montẽ & fluuium conſtituta eſt, ita ut à ſublimioribus, montis partibus muri ſumentis initium, per deuexum montis uſq; ad flumen deducti, maximum infra ſe ſpacium, tam de montis decliuo latere, quàm de plano, quod à radice montis uſq; ad fluuium protenditur, ambientes. Clauduntur autẽ infra muri ambitũ, miræ celſitudinis montes duo, in quorum alterius uertice, qui uidetur eminentior, ſitum eſt pręſidium eminentiſſimum, & inſuperabile: qui duo ab in uicem profundiſſima, ſed anguſta ualle ſeparantur, per quam torrens demiſſus à montibus ingreditur, & urbem per mediam defluens multas ciuibus pręſtat cõmoditates. Sunt præterea in ciuitate fontes nonnulli, inter quos præcipuus eſt, qui in porta Orientali eſt, qui dicitur ſancti Pauli: ſed & fons Daphnidis ab urbe tribus aut quatuor diſtans

miliaribus,ſormulis & aquæductu artificialiter immiſſus, in locis pluribus multò ar-
gumento aquas miniſtrat horis conſtitutis. Sunt autem tam qui in montibus, quàm
qui in deuexo, quàm qui in planicie ex opere ſolidiſſimo, muri denſi plurimum, &
proportionabilem habentes altitudinem, turribus frequentibus, & ad defenſionem
aptiſſimis, æquis ſpacijs circumſepti. In parte autem Occidentali inferius, circa par-
tes ciuitatis nouiſſimas, ita mœnibus & monti fit uicinus fluuius, ut pons quo tran-
ſitur,portæ ciuitatis & muro continuetur:longitudinē aūt ciuitatis quidā ad duo,qui
dam ad tria reputant miliaria. Diſtat autem à mari miliatibus decem, aut duodecim.

*Quis erat dominus in ea, & quomodo audito noſtrorum aduentu, prius cominus erant ex
uicinis urbibus copiæ in eam collectæ.* Caput XI.

HVius aūt tam egregiæ ciuitatis præſes erat quidam,Accianus nomine, natione
Turcus, qui de familia fuerat magni & potentiſſimi principis Soldani Perſarū,
de quo ſuperius fecimus mētionē,Belſercho uidelicet,qui uniuerſas illas prouincias
ſuo uiolenter ſubiugauerat imperio:tandem uerò ſubactis populis & nationibus,uo
lens ad propria redire,nepotibus ſuis ac uernaculis,quas uniuerſas ſibi uendicauerat,
diſtribuit prouincias, ut tantorum beneficiorum memores, perpetuo ſibi fidelitatis
nexu tenerentur obligati. in qua diſtributione, Solimanno eius nepoti, ut prædixi-
mus, Nicea cum adiacentibus prouincijs collata eſt. Cuidam uerò alteri eius nepoti,
Ducat nomine,urbem contulit Damaſcenam cum urbibus ſuffraganeis & adiacenti
bus regionibus:quorum utricꝫ Soldanus & nomen contulit & dignitatem. Soliman
no,quia cum Græcis limitans imperij Conſtantinopolitani,perpetua,& ſine intermiſ
ſione erant certamina. Ducat uerò cum Aegyptijs,quorum prædicto Soldano ſuſpe
ctum erat incrementum, & uires formidabiles, iugem & continuum penè habebat
conflictum, & guerrā pertinacē. Cuidam uerò ſeruo eius Aſſangur nomine,qui fuit
Sangnini pater, & auus Noradini, famoſiſſimam contulit ciuitatem Alapiam. Huic
quocꝫ de quo ſermo eſt in præſenti, Acciano urbem eadem liberalitate conceſſit An
tiochiam, cum finibus modicis. Nam uſque ad Laodiceam Syriæ, Calipha Aegypti
us uniuerſas poſſidebat regiones. Hic ergò audiens, quod tantus fidelium principū
adueniret exercitus,miſſis frequentibus nuncijs, et uiua uoce, & epiſtolarum officio
omnes principes uniuerſi ſolicitabat Orientis, maximè autem & Calipham Balda-
cenſem: & eximium cæteris omnibus potentiorem Soldanum Perſarum. eratcꝫ ſatis
facile,& in expedito,perſuadere quod poſtulabat. nam de noſtrorum aduentu erant
multò antea præmoniti, de quorū numeroſitate & uirtute inſuperabili Solimannus,
qui ipſo rerum experimento & fide oculata conſpexerat, eos reddiderat fida relatio-
ne doctiores. Inſtat ergò utercꝫ multa precum inſtantia, & profuſis opem poſtulant
lachrymis:hic,ut illatam ulciſci poſſit iniuriam:ille uerò,ut patriam ab eorum uiolen-
tia defendat. Promittunt igitur illis manus,& ſubſidium pollicentur imploratū:quod
poſtmodum,ſicut res ipſa docuit, fideli interceſſione impleuerunt. Accianus tamen
interea de noſtrorum aduentu ſolicitus,quanta poteſt diligētia, ex adiacentibus pro
uincijs,& finitimis urbibus uires congregat & inducit,& obſidionem de die in diem
prǽſtolans,uictus & alimentorum colligit copias,arma congregat,materiam ad con
texendas uarij generis machinas, ferrum,chalybem, & cætera quæ in huiuſmodi ſo-
lent uſum præſtare neceſſarium. Ardentibus ſtudijs ciues hortatur inducere,qui cer-
tatim pro ſtatu publico & urbis tutela ſoliciti,quanta poſſunt,inſiſtunt diligentia, ut
nulla eis deſit rerum, quæ ciuibus obſeſſis ſolent miniſtrare ſolatium. Circumientes
itaque regionem,ſuburbana ſpoliant,frumentū,uinum, oleum, & cætera uitæ neceſ-
ſaria:greges quocꝫ & armenta inde ſecum trahentes, urbē neceſſarijs cumulant con-
tra aduenientium importunitatem hoſtium,multa prouidentia,& labore non paruo,
ſe cōmunicantes. Conuenerunt autem de uniuerſis regionibus,quos idem exercitus
pertranſierat,multi nobiles et magni uiri,ante faciem noſtrorū fugientes,'qui ob loci
munimen et robur,quòd uidebaſ inſuperabile ſine alicuius uocatione, ſola ſpe obti-
nendæ ſalutis,in eandē urbē ſe cōtulerūt. Vnde ampliato numero, dicebātur in ciuita
te eſſe tā ex ciuibus,quā ex cōgregatis auxilijs, equitū ſex uel ſeptē milia,peditū autē
ad pugnā expeditorū copia quindecim aut uiginti miliū ſummā dicebātur excedere.

Deliberatio noſtrorum principum, & acceſſus expeditionis ad urbem. Caput XII.

VIdentes autem noſtri ciuitatem in uicino conſtitutam, antequam ad ciuitatem accederent, conuenerunt adinuicem ſuper inſtanti facto deliberationem habituri. Erant enim de principibus nonnulli, qui propter inſtantem hyemem, urbis differre obſidionem, uſq; ad ueris initium perſuadere conabantur, allegantes, quod exercitus per urbes & caſtella diuiſus erat, qui non facile ante ueris initium poſſit reuocari. Dicebatur præterea, quod Imperator Conſtantinopolitanus eis infinitas mitteret copias in ſubſidiū, & quod etiam de partibus Tranſalpinis recens iterum ueniret exercitus: quorū utrūq; oportere expectare, ut multiplicatis uiribus, facilius poſſent obtinere propoſitum. Interim uerò per partes diuiſum, per loca opulentiora hyeman di gratia dirigendum exercitum, ut uere redeunte, & reparatis uiribus, & equis pabulo refocillatis, fortiores iterum ad debita poſſent opera conſurgere. Alijs uerò longè uidebatur expeditius, ut ſtatim & ſubitò urbs obſidione uallaretur, ne datis inducijs eam ciues communire poſſent diligentius, & uocati ad eorum ſubſidium, colligendi maiores copias, ferias haberent ampliores. In hac igitur tanta deliberatione ea pars obtinuit, quæ operi protinus inſiſtendum, moram eſſe periculoſam, & expeditionis uires non eſſe abinuicem ſeparandas allegabant. Placuit igitur de communi cōſilio, ut ad urbem unanimiter accederent, & eam uallarent obſidione: unde factum eſt, ut ſolutis caſtris, urbi appropinquantes, menſe Octobri, decima die menſis ante urbem conſiſterent, caſtrametati. Et licet noſtrorum qui gladiū poterāt educere, ad tercentum milia dicerentur, exceptis mulieribus & paruulis, tamen ciuitatem non poterāt undiq; caſtris circumpoſitis uallare. nam exceptis mōribus, qui (ut prædiximus) mœnibus eorum claudebantur, circa quos nec attentatum fuit caſtra locare, ciuitatis partem, quæ à montis radice uſq; ad fluuium loco protenditur planiore, non potuit obſidio continuata uniuerſam cohibere. In hoc igitur noſtrorum aduentu, & caſtrorum poſitione licet cum multo ſtrepitu & cornicinum ſtridore, equorumq; hinnitu, & armorum fragore, confuſa uociferatione, quæ uſq; ad ſidera tolli uidebantur noſter accederet exercitus, tamen tota illa die, & per ſubſequentes aliquot tanto ſilentio conquieuit ciuitas, ut neq; ex ea ſonus aut ſtrepitus audiretur, ut meritò crederetur deſenſoribus uacua, quæ tamen multis tam alimentorum, quàm optime armatorum copijs militum redundabat.

Diſponuntur principes circa urbem ſtationibus congruis, & urbem uallant obſidione: ciues timore conſternuntur. Caput XIII.

ERant itaque in ea ciuitatis parte, quæ in plano ſita eſt, portarum aditus quinq;. In plaga enim ſuperiore, quæ ad Orientem reſpicit, erat porta una, quæ hodie dicitur Sancti Pauli, eo quod monaſterio eiuſdem Apoſtoli in cliuo montis poſito ſit ſubiecta. Secunda uerò eidem è regione oppoſita, tantum ab ea diſtans, quantū in longum ciuitas porrigitur uniuerſa, porta eſt Occidentalis, quæ hodie S. Georgij dicitur, eo quod eiuſdem martyris baſilicæ ſit uicina. In latere autem ſeptentrionali, tres erant portæ, quæ ad flumen habebāt exitum: quarum ſuperior porta Canis dicitur, pontē habens ante ſe, per quem palus, muris contermina tranſitur. Secunda uerò, hodie porta ducis appellatur: quarū ab utraq;, quaſi ſpacio unius miliarij diſtat fluuius. Tertia uerò porta, Pontis dicitur, eo quod ibi pons eſt, quo fluuius trāſitur. nam inter prædictam Ducis portam, quæ media eſt, uſq; ad hanc, quę eſt in eo latere nouiſſima ita muris applicatur fluuius, ut de cętero muris continuus, à ciuitate non recedat. Hanc igitur, & eam quæ dicitur S. Georgij, quoniam ad utramque illarum, non niſi flumine tranſmiſſo, peruenire poterat exercitus, inobſeſſas dimiſerunt, reliquis tribus ſuperioribus obſidione uallatis. Superiorem igitur obſedit dominus Boamūdus, cū his qui ab initio eius caſtra ſecuti fuerant: circa eum, à parte inferiori, Robertus comes Normannorum, Flandrenſium comes, dominus Hugo Magnus: hi à caſtris domini Boamundi, uſq; ad portā Canis, caſtra cum ſuis Normannis, Francis, & Britannis continuauerant ſua. Circa portam uerò eandem dominus Raymundus comes Toloſanus, & epiſcopus Podienſis, cum alijs nobilibus, qui eorum caſtra ſecuti fuerant: cumq; omniū Guaſconum, Prouincialiū, & Burgundionū infinita multitudine

caſtra locauerunt uſq; ad ſequentem portam omne ſpacium occupantes. Circa uerò eandem portam, dux Godefridus cum fratre ſuo Euſtachio, & Balduino Hematorum, Raynaldo Tullenſium, Conone de Monte acuto, comitibus & illuſtribus uiris, & alijs nobilibus qui ab initio eius caſtra ſecuti fuerãt, Lotharingis, Friſõnibus, Sueuis, Saxonibus, Franconibus & Bauaris, caſtra locant ſua: reliqua parte, penè uſq; ad portam pontis occupata inter ciuitatem & ei iam cohærenrem fluuium & reliquorum caſtra principum, quaſi in triangulo conſtitutus. Erant autem in prędicta regione pomœria, quæ noſtri uniuerſa ſuccidentes, clauſtra ſibi, & equis eorum inde contexebant repagula. Admirabãtur igitur qui de turribus & muris per cancellos caſtra contemplabantur ciues, armorum fulgorem, operum diligentem inſtantiam, hoſpitandi modum, caſtrorum poſitionem, & ſuſpectum tam uiribus quàm numero multitudinem, dumq; pręſentia cum pręteritis comparant tempora, præſentẽ moleſtiam cum trãquillo qui pręceſſerat rerũ ſtatu conferentes, uxoribus & liberis, paternis quoque laribus, & quod præcipuum eſt mortalibus, libertati timentes: felices eos reputant, quos amica mors tãtis ſubtraxerat periculis, quibusq; dederat obitus, ne tot inuoluerẽtur calamitatibus. Suſpenſi igitur de die in diem ſuorum cladem, & urbis expectabant oppugnationẽ: quaſi certũ habentes, quod abſq; ruina ciuitatis, & libertatis eius naufragio, tanta obſidio abſolui nõ poſſet, quę ad id totis uiribus anhelabat.

Noſtri ſuper flumen pontem erigunt ligneum, ut liberius pabulatum exeant: in caſtra comitis Toloſani per portam eis conterminam, à ciuibus fiunt eruptiones repentinæ. Caput XIIII.

IGitur qui in caſtris erant, ut equis pabulum, ſibiq; neceſſariam procurarent alimoniam, trans fluuium de neceſſitate egredi conſueuerant, & procedere longius aliquantulum. Cumq; ſępe ac ſæpius illac properantes cum animi incolumitate reuerterentur indemnes, ciuibus adhuc intra urbẽ ſe cohibẽtibus, nec præſumẽtibus ad hoc exterius euagari, pro conſuetudine ſibi fecerãt fluuium ſæpius in die tranſire, idq; fiebat cum multa difficultate: nam inuadibilis erat fluuius, & natando tranſire oportebat: quod compertum habentes qui in ciuitate erant, plerumq; palàm, ſed frequentius clàm per pontẽ flumine tranſmiſſo, noſtris incautè diſcurrentibus, & gratia quęrendi neceſſaria, diſperſis ab inuicẽ, cædem inſerebãt & uulnera: ea maximè freti fiducia, quod non poterant facilem habere ad caſtra reditũ, fluuio impedimentum adminiſtrante. Eodẽq; pacto & qui in caſtris erant, quamuis ſuos corã ſe malè tractari cernerẽt, non facilè poterant optatum ſuis prębere ſubſidiũ: unde uiſum eſt principibus omnino eſſe expediens, ut pontẽ ibi ex quacunq; erigerent materia, per quem facilius inſidijs poſſent occurrere, & ſuos recipere compendioſius, ad caſtra redire cupientes: utq; non deeſſet etiam peditibus eorum, ad ſuas neceſſitates euocatis, maximè uſque ad mare uolentibus deſcendere, uia compendioſior, & ſine difficultate. Inuentis igitur aliquot nauibus, tam in flumine quàm in lacu ſuperiori, eiſq; inuicem competente nexu colligatis, ſuppoſitis etiam trabibus, & lignea ad id conueniente materia, uimineis deſuper contextis cratibus, effecerũt, ut pluribus una fronte tranſire uolentibus, ſolidam in ſe præberent habilitatem. Vnde ex eo facto maiorem populus conſecutus eſt commoditatem. Diſtabat autem põs iſte ligneus, à ponte lapideo qui urbi erat contiguus, quaſi unius miliarij ſpacium, eratq; poſitus iuxta domini Ducis caſtra, è regione contra portam quæ eidem Duci erat ad cuſtodiam deputata, quæ etiam uſq; hodie ab eo cui cõmiſſa fuerat, porta Ducis appellatur: ita ut eius caſtra intra prædictam portam & pontem de nouo conſtitutum, eſſent ſine interuallo media. Nec ſolum per pontem ſuperius dictum, & portam ei cohærentem noſtris procurabantur pericula, uerumetiam per ſuperiorem, quę ab illa erat tertia, quę porta Canis etiã hodie dicitur, multa noſtris occurrebãt diſcrimina. Erat aũt, ut prędiximus, pons ibi lapideus ſuper paludem quandam urbi conterminam, qui tamen ex eius fontis, qui eſt in Oriẽtali porta S. Pauli, tum ex aliorum deriuatione iugi, & riuulorum continuo proceſſu conficitur. Per hunc igitur pontem in caſtra domini comitis Toloſani, cui ad cuſtodiam porta illa caſu contigerat, nocturnæ fiebant eruptiones, & per diem etiam repentini nonnunquam aſſultus. Aperta enim porta, ſubitò ſagittarum immittebant grandinem: & pluribus ex eius comitatu ſaucijs uel interemptis, in eo

ſpem

ſpem habentes,quod non niſi per pontem eos inſectari poterant,facto impetu,& cę
de perpetrata,ilicò per pontem ad portam redeuntes, intra urbem ſe recipiebant in-
demnes. Vnde fiebat,ut prædictus comes & alij nobiles, qui in parte illa caſtra loca-
uerant, maiorem equorum iacturam, & plura multo amplius in equis & mulis pate-
rentur diſpendia,quàm aliorum principum legiones.

Comes contra eos uaria procurat argumenta,tandem porta obiectis molibus obduratur. Caput XV.

COmes igitur & reuerendus epiſcopus tanta ſuorum non ferentes æquanimiter
diſpendia,conuocantes ſuos,præcipiunt,ut malleis & inſtrumentis repertis fer
reis omnes unanimiter ad prædicti pontis diſſolutionem ſe prępararēt: factumq́ eſt
ita,ut die quadam loricati,caſsidibus tecti & clypeis,ad pontem conuenientes prædi
ctum,cum multa inſtantia,pontem diſſoluere conarentur:ſed reſiſtente plurimū ope
ris ſoliditate omni ferro duriore,& ciuibus ſagittarū immiſsione, & contorſione lapi
dum,eorum laborē impedientibus,uidentes quod non proficerent, ab incepto deſti
terunt.Mutato igitur propoſito, conſilio machinā decernūt eſſe è regione circa pon
tem erigendam, de qua incluſorū introductorum ſolicitudinem & inſtantiam arma-
torum ciuiū,eorumq́ eruptiones cohiberētur. Comportata igitur cōpetente & pro
uotis materia,& artificibus uocatis,ſubitò,& infra paucos dies,ſuis abſoluta partibus
& diligentius completa,cum multo labore,& eam trahētium periculo, ante pontem
in modum excelſæ turris erecta eſt,& D. Comiti ad cuſtodiam deputata.Ciues aūt ui
dentes machinā muro proximam,illuc ſub omni celeritate contēdunt, & directis ad
machinam iaculatorijs iterum tormentis, crebra molarum contorſione eā debilitare
feſtinant.Ipſi quoq́ in turribus & muro cōſtituti,ſagittis & omni iaculorū genere his
qui in machina erant & circa eam,inſtantes animoſius, eos à ponte arcere ſatagebāt.
Dumq́ qui ſupra murum erant, ex omni latere inſtarent & iacularentur frequentius,
ita ut ſagittarum immiſſione,& iaculorum frequentia noſtros à ſe aliquantulū propu
liſſent:alij aperta porta, cum multo exientes impetu,pontem uiolenter occupant: &
rem gladio cominus peragentes,ad machinam accedunt,& excluſis inde qui ad eius
cuſtodiam erant deputati, machinam ſuccendunt, & ſubito redegerunt in fauillam.
Videntes autē noſtri principes,quod neq́ ſic contra eas,quæ per eam portam infere
bantur,moleſtias plene proficerent, ſequenti die tres iaculatorias erigunt machinas,
ut ſaltem eorum iactu continuo,& ſaxorum contorſione murus & portā debilitare,
& ciuibus per eam egredi uolētibus exitum poſſent impedire: fiebatq́ ita, quamdiu
ſe in iaculando continuarent machinæ,nemo per eam portam auderet egredi: remit
tentibus uerò illis operam,iterum ciues ad ſolitas recurrebant eruptiones,caſtris uici
nis multas inferentes moleſtias. Videntes autem noſtri, quod neque ſic proficerent,
de quorundam conſilio,rupes ingentis magnitudinis, quæ uix centum deuolui poſ-
ſent manibus,& robora prægrandia in uirtute loricatorum mille,protegente eos uni
uerſo exercitu,ultra pontem deferētes,portæ obijciunt,tantam eis præſtruentes con
geriem,ut porta de cætero ciuibus inutiliter aperiretur,molarium aggere conatus eo
rum præpediente. Sicq́ factum eſt, ut tali argumento per eandem portam, ciuium
frangeretur impetus,& eruptiones quieſcerent repentinæ,

Noſtris pabulatum egreſſis,hoſtes occurrunt.fit conflictus acerrimus:multi ex utroq́ exercitu cadūt, tum confoſsi armis, tum ſubmerſi flumine. Caput XVI.

FActum eſt autem die quadam,quod de noſtro exercitu uiri equites,numero tre-
centi, noſtrum pontem pabulandi gratia tranſeuntes, cœperunt per regionem,
more ſuo,ut ſibi quęrerent neceſſaria,diſpergi.Morem autem fecerat, & pro conſue
tudine induxerat, tum neceſſitas importuna, tum id etiam quod frequentius ab il-
lis partibus,licet ſecum plura comportarent neceſſaria,redierūt indemnes: unde ſibi
quandam incautam nimis pollicebātur ſecuritatem,arbitrantes quod ſe perpetuo in
huiuſmodi cōtinuarēt ſucceſſu,nec ſe,ſicut in bellicis ſolet fieri negotijs,caſus ſiniſter
interponeret:quos ex urbe cōtuentes,egreſſi in maiore multitudine ciues,per pontē
tranſeuntes lapideum,ad eos quos incautius deambulantes,uiderant,ſub omni celeri
tate contendunt:in quos irruentes ſubitò,pluribus ex eis interfectis,reliquos in fugā
uertunt.

uertunt. Qui dum ad pontem nauium tanquam in caſtra ſe collocaturi properarent, primis pontem occupantibus, plures ex eis uado tranſire cupientes, mortem inuene runt in undis, in quibus arbitrabātur reperire ſalutē. Alij quoq; nihilominus de ponte licet inuiti turmis comprimentibus ferebantur in alueum præcipites, quos ex parte plurima aquarum comprimebat uiolentia, & inuolutos pariter trahebat in profundum, abſorbens auidè, quod poſtmodum reddere denegabat. Quod poſtquā noſtris innotuit, concurrentes ad arma loricatorum aliquot millia, flumine tranſmiſſo, hoſtes à noſtrorum redeuntes cæde, & de ſpolijs exultantes habent obuiam: quos uſque ad portam ciuitatis, grauiſſimam in eis ſtragem operātes, multa proſecuti ſunt inſtantia. At uerò ciues uidentes ſuorum ſtragem & uulnera, & deficientibus compatientes, reſerata porta in graui multitudine, & audacia ſolito ampliore, pontem tranſeunt lapideum, & ut ſuis neceſſarium procurarent auxilium, in noſtros irruentes animoſius, primum ualidè reſiſtentes, demum ui oppreſſos multitudinis, in fugam uertunt, & uſque ad pontem contextum nauibus perſequi non deſiſtunt: in quo facto plurimi, ex noſtris peditibus gladio ceciderunt, plurimis etiam ſubmerſis in flumine. De equitibus uerò, dum ſuper pontem arctius ſe comprimunt, hoſtes fugiendo inſectantes, de ponte in fluuium dati præcipites, cum equis, loricis, galeis & clypeis, poſtmodum comparere deſierunt, fluentarum uoragine ſuffocati. Sic ergo exercitus nō leuiorem quàm qui in urbe erant, patiebantur obſidionem: nam cohibentibus eos tam ciuibus quos latere nō poterat noſtrorum exitus, quàm hoſtibus exteris, qui in ſyluis & montibus deliteſcebant, noſtris inſidias prætendentes, & de noſtris triumphantes ſępius, non erant auſi extra caſtra procedere, aut uictus quærēdi gratia longius euagare: nec in ipſis etiam caſtris tuta ſatis erat mora, timentibus uniuerſis, ne hoſtium ingens (qui ex locis plurimis congregari dicebantur) ſuper eos repente irrueret multitudo: ita ut prudenti uiro meritò poſſet uenire in ambiguū, utris magis timendum eſſet, quorum ue melior eſſet conditio, an obſidendtium, an eorū qui obſidionem pati uidebantur.

Conſumptis neceſſarijs, cœpit fames inualeſcere. Populus inopia laborare. Pluuiarum intemperie putrefieri tentoria. Exercitus deperire. Caput XVII.

Referre caſus ſingulos, qui in tanta obſidione, & tam continuo tempore per loca uaria diebus penè ſingulis accidebant, longum eſſet enumerare, & hiſtoriæ compendio, quod ſtudioſe quærimus, ualde contrarium: unde omiſſis ſpecialibus, generalia proſequamur. Inter hos igitur aſſidui Martis uarios euentus, cùm iam quaſi in menſem tertium protracta eſſet obſidio, cœpit in caſtris uictus deficere, & alimentorum inopia exercitus laborare. Cùm enim ab initio maximam rerum neceſſariarum habuiſſent opulentiam, & equis eorum non deeſſent pabula, more imprudentium arbitrati ſunt, quod ſe in eodē ſtatu deberēt cōtinuare tempora, nihil ſibi facientes reliquum, ſed conceſſa abutentes ubertate, infra paucos dies, quæ ad multos ſufficere poterant, ſi congruo diſpenſarentur moderamine, profligabāt uictualia. Non erat in caſtris modus, nec prudentibus amica parſimonia, ſed ubiq; luxus, ubiq; ſuperfluitas: nec ſolum in his quę ad hominum pertinebant alimoniam, uerùm etiam in cibis iumentorum, et in equorum pabulis, omnis omnino modus defecerat: unde factum eſt, ut exercitus ad tantam redigeretur inopiam, quòd fame inualeſcente, penè populus deperiret uniuerſus. Colligebantur ergo adinuicē, & præbitis inter ſe iuramentis, quod æquis portionibus, & bona fide, cuncta quæ lucro cederent, diuiderentur: trecentorum aut quadringentorum ſimul egrediebantur agmina, uniuerſam perluſtrantia regionem, ut ſibi uictum quacunq; ratione procurarent. Hi tale propoſitum habentes in principio, antequam ciues ad eos egredi, & inſidias moliri conſueuiſſent, dumq; ſuburbana longè lateq; gregibus & armentis, frumento, uino, & alijs redundarent alimentis, cū multa præda, & uberibus ſpolijs, & uictu plurimo reuertebantur, unde præ dicta in caſtris fuerat opulentia. At nunc exhauſtis locis conterminis, & Turcis, qui priu s timore contabuerant, reſumptis uiribus, & animoſitate recepta ſua loca defendentibus, aut uacui penitus reuertebātur, aut (quod ſæpius contingebat) interemptis omnibus non ſupererat, qui uel de eorum interitu caſtra certificaret. Inualeſcebat igitur per ſingulos dies fames & inedia, ita ut uix pro duobus ſolidis, qui uni perſonæ ſemel in die

ſumpto

ſumpto cibo, ſufficeret panis, inueniretur. Bos autem iumẽtum, qui ab initio dabatur pro quinq; ſolidis, duabus marcis uendebatur. Agnus uel hœdulus qui pro tribus aut quatuor denarijs dari conſueuerat, quinque aut ſex ſolidis uix repertus dabatur. Equo autem pro cibo neceſſario per noctem octo uix poterant ſolidi ſufficere: unde factum erat, ut qui aduenientes equorum ſecum deduxerant plus quàm ſeptuaginta milia, uix in caſtris haberent duo milia, cęteris fame & algore conſumptis. Quiq; ſupereſſe uidebantur, inedia tabeſcentes quotidie, & frigoris attenuati uiolentia, paulatim deficiebant. Computruerant pręterea caſtrorum papiliones & tentoria, ita ut multi quibus adhuc uictus ſuper erat, conſumpti frigoris inclementia, uitam expirare cogerentur. Tanta enim erat aquarũ inundantia, & pluuiarum intemperies, ut & uictus et ueſtes cõputreſcerẽt, & nõ eſſet locus, ubi aut capita, aut neceſſariã poſſent in ſicco locare ſuppellectilẽ. Tãta igitur lues legiones in caſtris opreſſerat, ut iam locus deeſſet ſepulturæ, iam funeribus exequiarũ negarẽtur officia. Si qui adhuc uigoris aliquid in ſe uidebant habere, ne ipſi quoq; pari cõſumerent periculo, aut in fines Ediſſanas ad dominum Balduinum, aut in Ciliciam ad eos qui urbibus ibi præerãt, aut ad alia loca quælibet, quæ in noſtrorum iam deuenerant poteſtatatem, occultè ſe conſerebant. Sic ergo his abeuntibus, alijs uerò languore & fame conſumptis, alijs etiam peremptis gladio, adeò comminutus erat exercitus, ut uix eius dimidium uideretur ſupereſſe.

Boamundus & comes Flandrenſis, cum ingenti militia pabulatum exeunt. Ciues interim in caſtra clàm irruunt, noſtris damnum & iniuriam irrogantes. Caput XVIII.

Videntes igitur Deo deuoti principes afflictionem populi, & moleſtias, quibus inceſſanter premebantur, compaſſione liquefientes, & pereuntis exercitus dolore tabidi, conuenerunt adinuicem, ſicut & frequenter facere conſueuerant, deliberationem habituri, quomodo & quale tantis malis poſſent adhibere remedium. Tandemq; poſt multas diuerſi generis opiniones uiſum eſt expedientius, ut quidam de magnatibus, aſſumpta ſecum exercitus parte, hoſtiũ terras ingrederentur, ut inde ſibi prædã, & uictui deferant neceſſaria: alij uerò medio tempore in caſtris reſidẽtes, cum omni ſolicitudine exercitum tuerentur: Factumq; eſt ita, ut domino Boamũdo, & comiti Flandrenſi id muneris iniungeretur: domino comite Toloſano, & epiſcopo Podienſi, ad cuſtodiam caſtrorum derelictis: Comes enim Normãnorum aberat, & dux Lotharingiæ dominus Godefridus lecto decumbens, graui moleſtabatur ægritudine. Aſſumptis ergo cùm equitibus, tum de numero peditum conuenientibus copijs, & quales fatigatus exercitus poterat miniſtrare, in terras hoſtium profectus eſt. Audientes uerò ciues, quod Boamundus & Flandrenſis comes abierant, comes Normannorum aberat, Dux uerò infirmabatur, occaſionem ſumentes, ex tempore & ex utroq; ſolito maiorem audaciam, pontem de communi conſilio tranſire, & in noſtrorum caſtra irrumpere, opportunitatemq; nõ negligere, quam principum abſentia uidebatur offerre. Cõuocata igitur ex uniuerſa ciuitate omnimoda multitudine, ad portum pontis conueniunt, & reſerato aditu, quidam per pontem, nonnulli per uadum quod erat inferius, certatim tranſeuntes in caſtra moliebantur irruere. Comes autem cum quadam equitatus manu illis occurrens, duobus ex eis interemptis, reliquos intra urbem ſe recipere compulit. Acciderat autem in eo cõflictu, quod noſtri equites equum quendam uacuum, cuius dominum ad terram deiecerat, perſequerentur, ut eum caperent. quod uidens populus infelix & indiſcretus, arbitrabatur quod noſtri equites timoris cauſa fugerent, in fugam quoq; ſe dederunt: & præ timore ſe coangustantes ad inuicem, ipſi ſibi mortis cauſam miniſtrabant. Videntes igitur ciues, quod noſtri fugerent nemine perſequente, rurſus per portam egreſſi, fugientibus inſtãt cominus, à ponte lapideo uſq; ad naualem põtem noſtros inſectantes, cædẽq; in eis plurimam operati ſunt: noſtris enim ſe ad inuicem comprimentibus, & præpedientibus iter, partim gladio, partim flumine: de equitibus quindecim, de numero peditum uiginti conſumpti ſunt. Quo ſucceſſu hoſtes plurimum erecti, in urbem ſe receperunt.

Qui pabulatum exierant, inuentis hoſtibus & deuictis, cum præda redeunt, & ſpolijs uberibus. Caput XIX

AT uerò prædicti principes dominus Boamundus,& Flandrenſium comes,qui de communi conſilio pabulatum exierant,ut caſtrorum uictulato releuarent inopiam,cum ſuis cohortibus hoſtiũ regionẽ ingreſſi, hũc noſtrorũ caſum quocũq; modo,factis felicioribus recompenſauerunt:nam expugnata hoſtiũ uilla quadã bonis omnib referta,Boamũdus ad partes uarias exploratores direxerat,ut de ſtatu regionis eum redeũtes inſtruerent,& prædam ſi poſſent,ampliorẽ cõgererent.Factum eſt autem,ut quidam ex eis reuertẽtes,Turcorũ multitudinẽ in proximo cõſtitutam eſſe renunciarent,cõtra quã D.Flandrẽſem cum honeſto dirigẽs comitatu,ipſe cum maioribus copijs ſubſequebatur,quaſi opem ſi deficeret collaturus.Ille uerò,ſicut uir ſtrenuus erat & magnificus,in hoſtes animoſius irruens,non prius ad Boamundũ redijt,quàm cæteris in fugã uerſis,centũ ex eis gladio peremit.dumq; uictor ad maiores reuerteretur copias,ecce exploratores alij,multo fortiores ex alio latere nũciant acies aduentare:contra quas multiplicatis uiribus,& adaucto comitatu, eundẽ Flandrenſium comitẽ dirigit,ipſe uerò cũ reliqua parte copiarũ ponè ſubſequitur in ſubſidium cùm opus foret,deſcẽſurus.Factumq; eſt ita præuia Domini miſericordia, ut hoſtibus in locis quibuſdã anguſtiorib.deprehenſis,cùm uiderent quod neq; ſagittis neq; arcu,ſed gladijs cominus res cũ eis agerẽt, pugnæ huiuſmodi uſum nõ habẽtes familiarẽ,in fugã uerſi ſunt:quos quaſi per duo miliaria inſectantes,ſtragẽ plurimam in eis exercuerunt. Vnde cum trophæo redeuntes, cum equis & mulis & uberib.ſpolijs,& præda multimoda,quã de uniuerſa cõtraxerãt regione,in caſtra ſani & incolumes ſe cõtulerãt.Lætatus eſt exercitus de fratrũ ſucceſſu,& cœpit à laboribus ſuis aliquantulum reſpirare, quoniam tamen præda pauca fuerat,& quæ tantæ multitudini uix ad paucos dies poterat ſufficere,non multum releuata eſt exercitus inopia.

Sueno Danorum regis filius exercitum ſubſequens, cum ſuis copijs iuxta urbem Finimuris à Turcis interficitur. Caput XX.

INterea de partibus Romaniæ, rumor quidã mœrore plenus & anxietatè uniuerſorum corda perculerat,& præſentibus miſerijs adiecerat cumulum triſtiorẽ.Dicebatur enim,& uerè ſic erat,quod quidam homo nobilis & potens, Danorũ regis filius,Sueno nomine,uir genere,fama & morib.conſpicuus & illuſtris,eiuſdẽ peregrinationis accenſus deſiderio,mille quingentos optimè armatos eiuſdem nationis iuuenes ſecũ trahẽs in ſubſidiũ noſtris,& ad præſentẽ properabat obſidionem.Hic de regno patris tardior egreſſus,plurimũ accelerauerat,ut ſe pręcedẽti.cũ omni ſuo comitatu adiungeret legionibus: ſed cauſis prępeditus familiaribus, non potuit aſſequi quod optauerat.Seorſum igitur trahens agmina,ſolus abſq; alicuius aliorũ cõſortio principum iter arripuit, & uiam aliorũ ſecutus,Cõſtantinopolim peruenerat,ubi ab Imperatore ſatis honeſtè tractatus fuerat:& cum incolumitate Niceam perueniens, in partes Romaniæ ed exercitum properans,cum omni ſuo comitatu deſcenderat. Dumq; inter urbes Finimuris & Termam caſtrametatus eſſet,& minus prouidè ſe haberet aliquantulum,irruentibus ſuper eum clàm & de nocte Turcorũ ingentibus copijs, in ipſis caſtris gladio perempti ſunt:tamẽ aduenictium ſtrepitu præcognito, ſed è uicino,ad arma conuolãt,ubi antequã plenius inſtructi hoſtes poſſẽt excipere, ab improuiſa oppreſſi multitudine, pene omnes ceciderunt,ſed tamen diu & uiriliter reſiſtentes,ne gratis animas uiderentur impendiſſe,cruentam poſt ſe hoſtibus reliquerunt uictoriam.

Tantinus uir ſubdolus, tanquam uictuarium commercia miſſurus, & Imperatorem rogaturus ut ſubueniat, ab exercitu diſcedit non rediturus. Caput XXI.

TAntinus,de quo & ſuprà fecimus mentionem Imperatoris hypocriſiarius, qui quaſi pro duce itineris ab eodem Imperatore noſtrorum exercitui fuerat adiunctus,& uſq; in preſentẽ diem noſtras ſecutus fuerat legiones,uidẽs moleſtias quibus premebatur exercitus,timẽsq;,ſicuti et timidus erat,ne principes poſſent in propoſito perſeuerare,& populus una die ſub hoſtiũ gladijs contereretur uniuerſus:ad conuentum accedens principũ,perſuadere cœpit cum multa inſtantia,ut ſoluta obſidione,ad

ad urbes & finitima præſidia,uniuerſus ſe transferret exercitus,ubi & uitæ neceſſaria poſſent abundantius reperire, & Antiochenis frequentes inferre moleſtias, quouſqꝫ domini Imperatoris exercitus,quē ex diuerſis nationibus,ad infinita contraxerat milia,ut eis ſubſidium miniſtraret,circa ueris adueniret initium. Adijciebat etiam, quod quia laboribus eorum ab initio communicare decreuerat, & tam proſperitatis quàm aduerſorum ſe optabat habere conſortium, maiorem ſe ob communem gratiam & publicam utilitatem uelle laborem aſſumere,uidelicet ut ad Imperatorem directo feſtinet itinere,exercitum maturare compellat, & de uniuerſis ultra urbem finibus,uictui neceſſaria faciat comportari. Cuius mentem licet noſtri principes extunc & ab initio ſubdolam cognouiſſent & fallacem, tamen illius uerbo, nemo ſe obuium dedit nec fuit quiſquam qui ſe eius moliminibus opponeret. Tunc ut quocunque colore fraudem ſuam palliaret & commentum,tentoria reliquit,& ex plurima parte familiam,aut eorum negligens ſalutem,aut in occulto ſignificans,ut ad locum deſtinatum die ſtatuta eū ſequerētur. Abijt ergò,quaſi in proximo rediturus:qui poſtea nō comparuit,uir infidelis & nequam,morti perpetuæ tradendus. Reliquit ergò poſt ſe perniciosum exemplum: nam ab ea die, quicunqꝫ à caſtris clàm ſe potuerunt ſubducere, fugam occultā inierunt,iuramentorū immemores,& publicæ profeſſionis, quam ab initio uotis conceperāt ardentibus. Fames tamen interim inualeſcebat, nec poterant principes huic tanto malo præſens aliquod remedium adhibere. Nam licet bini & bini de electis principibus cum ingentibus alternatim copijs,hoſtium regiones ſæpe ingrederentur,& ſępius uictores redirent ad propria,tamen nec prędas,nec uictualia ſecū deferebant neceſſaria. Hoſtes nimirum comperta exercitus & eorum qui deprædandi gratia exire conſueuerant,fame,greges & armenta, & ſi qua alia in peculijs habebant animalia, ad montes imperuios & loca transferebant penitiora, ubi nec noſtris pateret acceſſus,& peruenientibus etiam non eſſet facile prædas abducere.

Fame inualeſcente, & lue peſtifera populum occupante, triduanum ab epiſcopis indicitur ieiunium. Caput XXII.

PEr idem tempus,cùm circa exercitum de die in diem fames,lues,& alia increbreſcerent pericula, uidentes ſeniores populi,& qui ſenſus habebant magis exercitatos,peccata hominum id exigere,& Dominum ad iracundiam prouocatum, meritò hæc flagella populo duræ ceruicis infligere,conuenientes ad inuicem, & Domini timorem habentes prę oculis,anxiè deliberare cœperunt,quomodo commiſſa,celeri pœnitudine diluentes, & pro culpis præteritis condignè ſatisfacientes, & ſimilia in poſterum pręcauentes, indignationem Domini ſibi poſſent reddere placabilem. Factum eſt igitur de mandato & autoritato domini Podienſis epiſcopi, qui legatione ſedis Apoſtolicæ fungebatur,et aliorum Deo amabilium pontificum,conſentientibus, & idipſum fieri ſummopere poſtulantibus principibus laicis,& uniuerſo exercitu,indictum eſt triduanum ieiunium, ut afflictis corporibus,animæ ad orationē poſſent conſurgere fortiores. Quo cùm omni deuotione expleto,decernunt pariter,fatuas & leues mulierculas ab exercitu ſequeſtrare: adulteria, & omne fornicationis genus ſub pœna mortis inhibentes. Comeſſationes & ebrietates, & periculoſum alearū ludum, incauta iuramenta,in pondere & menſura fraudem,& omnem circumuentionem,furtum & rapinam interdicentes. Quibus decretis, & uniuerſorum ſcitu,corroboratis, conuenienti iudices ſuper horum omnium cognitione certos conſtituunt, quibus & cognoſcendi & animaduerſionis plenam conferunt autoritatem. Inuenti ſunt poſtea quidam harum ſanctionum uiolatores,quibus per prędictos iudices accuſatis & conuictis,ſolenniter iuxta legum ſeueritatem pœna pro modo culpæ inflicta, alios à ſimilibus deterruerunt commiſſis. Factumqꝫ eſt per Domini ſuperabundantem gratiam,ut populo ad frugem meliorìs uitæ reuocato,ex parte quieſceret ira Domini ſæuior. Statim enim dominus Godefridus, qui totius exercitus quaſi ſingularis erat colūna,de ualida ægritudine,qua diu moleſtatus fuerat,occaſione uulneris, quod ei apud Antiochiam Piſidiæ urſus intulerat,plenè cœpit conualeſcere: unde totus exercitus plurimam ſuæ afflictionis recepit conſolationem.

Dux Godefridus plenam recipit conualeſcentiam, & exercitus de eius ſalute conſolationem. Caput XXIII.

RVumor interea & fama celebris iam uniuerſum repleuerat Orientem, ſed nec etiam Auſtri reginam & exteras nationes intactas reliquerat, tantas Chriſtianorum adueniſſe copias, & urbem in ualida manu obſediſſe Antiochenã. Vnde regum quiſq; pro ſuo ſtatu ſolicitus, exploratores ad noſtrũ dirigebat exercitum, ut per eos de moribus & uirtute & propoſito tantæ multitudinis redderentur prudentiores: eratq; in caſtris tanta eorum copia, ut pené ſingulis diebus, alijs abeuntibus, his qui eos miſerant, ſtatum exercitus renunciaturĩ, recentes eiſdem conditionibus aduenirent. Nec erat difficile huiuſmodi hominibus inter noſtros latere, tum linguarũ habentes commertium, cum alij Græcos, alij Syrianos, alij Armenos ſe eſſe confingerent, et uerborum idiomate, & moribus, & habitu talium perſonas exprimerent. Super eo quoq; ut Reip. conſuleretur conuenientes adinuicem, deliberare cœperunt principes, quidnam fieri oporteret. Videntesq; quod huiuſmodi exploratores non facilè erat à caſtris expellere, quoniam à prędictis nationibus, lingua, moribus & habitu penitus erant indifferentes: interim donec plenius deliberetur, quid contra illos ſtatuendum ſit, optimé iudicant conſilia ſua communicare paucioribus, ne per plures diffuſa, uſq; etiã ad illos peruenirent, qui in læſionem Chriſtianæ plebis eſſent hoſtibus propalaturi. Cumq; nihil aliud contra talium improbitatem excogitare poſſent amplius, dominus Boamundus, ſicut perſpicacis erat ingenij, & mẽtis acumine pollebat, fertur dixiſſe principibus: Fratres & domini, omnem iſtam ſollicitudinem projicite ſuper nos. Nam autore Domino, nos conueniens huic malo inueniemus remedium. Sic itaq; ſoluto principum conſiſtorio, quiſq; ad caſtra ſua reuerſus eſt. Boamundus uerò promiſſi memor, circa primum noctis crepuſculum, cum alij per caſtra pro cœnæ apparatu more ſolito eſſent ſoliciti, educi præcepit Turcos aliquot, quos habebat in uinculis, & tradẽs eos carnificibus, iugulari mãdat: & igne copioſo ſuppoſito, quaſi ad opus cœnę diligẽter aſſari pręcipit, & ſtudioſius pręparari: pręcipiẽs ſuis, quod ſi ab aliquibus interrogati eſſent, quid nam ſibi talis cœna uellet, reſponderẽt: Quod inter principes conuenerat, ut quotquot deinceps de hoſtibus, aut eorum exploratoribus caperentur, omnes prandijs & principum & populi ex ſe ipſis eſcas, & uiaticũ cogerẽtur perſoluere. Audientes igitur, qui in expeditione erant, quot talia in caſtris Boamundi tractarentur, facti admirantes nouitatem illuc concurrunt uniuerſi. Quo facto, qui in exercitu erant exploratores, deterriti, totum eſſe ſerium, & ſine ſimulatione, quod decretum dicebatur, arbtirantes, ex eo quod acciderat euidens trahebant argumentum, timentesq; ne ſimile quid eis contingeret, à caſtris egreſſi, ad propria redierunt, his qui eos miſerant dicentes: Quoniam populus hic, quarumlibet nationum, ferarum etiam exuperat ſæuitiam, cui ſufficit urbes, caſtella, & omnimodam hoſtium diripere ſubſtantiam, & eos uinculis mancipare, aut more hoſtium torquere inclementius, aut ſaltem occidere, niſi etiam de carnibus eorum uentrem ſuum impleant: & adipe ſaginent inimicorum. Exijt ergò iſte ſermo, ad partes Orientis remotiſſimas: & non ſolum finitimas, uerùm longè poſitas exterruit nationes. Ciuitas quoq; tota contremuit, acerbitate factũ conterrita. Sicq; factum eſt per ſtudium & operam domini Boamundi, ut exploratorum peſtis ex parte quieſceret, minusq; noſtra hoſtibus diuulgarentur conſilia.

Aegyptius Calypha nuncios dirigit ad principes, fœdus poſtulans, & eorum gratiam ſibi conciliare quærens. Caput XXIIII.

POrrò Aegyptius Calypha inter cæteros infidelium principes, diuitijs & malitia potẽtiſſimus, nuncios ſuos ad noſtros direxerat principes, cuius legationis cauſa hæc erat: A multis retro temporibus uetus odium, & graues inimicitiæ inter Orientales & Aegyptios ex diſſimilitudine ſuperſtitionis eorum, & ex contrarijs dogmatibus ortæ fuerãt, & uſq; in præſens, tractu continuo, inexorabiliter deductę, ita ut præ

dicta

dicta regna, mutuis congreſſionibus plerunq; colliſa, fines ſuos contra ſe porrigere, & terminos alternatim protelare certatim contenderent, ſicut in primo huius operis libro dictum eſt diligentius. Factis uerò nunc his, nunc illis, pro temporum differentia, & ſucceſſuum uarietate ſuperiotibus, regna quoq; ſuſcipiebāt incremēta, ut quicquid uni accideret, totum alteri deceſſiſſe uideretur. Poſſidebat autem per id temporis princeps Aegyptius, à finibus Aegypti uſque ad Laodiceam Syriæ uniuerſas itinere triginta dierum regiones. Perſarum uerò Soldanus Antiochiam, regni Aegyptiorum, finibus cōterminam, modico ante noſtrorum aduentum ſibi uendicauerat tempore: & uniuerſas uſq; ad Helleſpontum, ut prædiximus, occupauerat regiones. Suſpectum igitur habens Aegyptius Perſarum uel Turcorum incrementum, ſuper eo plurimum congratulabatur, quod amiſſa Nicea, Solimannus cū ſuis malè tractatus diceretur, & quod circa Antiochiam noſtri locaſſent obſidionem: Turcorū damnum ſibi pro lucro reputans, & eorum moleſtias pro ſumma ſibi & ſuis ttanquillitate. Timens ergo ne noſtri ab incepto deficerent, & laboris ſuperati diuturnitate fatigarentur, nuncios dirigit familiares, & aſſumptos ex domeſticis, qui noſtros principes ad continuādam obſidionem ſolicitent, & eius opem & auxilium promittentes, principum ſibi corda concilient et gratiam, ferirentq; cum eis pacta & amicitias. Qui mandatum domini fideliter exequentes, nauigio uecti, in noſtrorum caſtra peruenerunt; pro his omnibus quę illis iniuncta fuerant, ualde ſoliciti. Hi licet à noſtris principibus ſatis hoſpitaliter & honeſtè ſuſcepti fuiſſent, & ad eorum colloquium, ut iniuncta nunciarent, frequenter admiſſi: noſtrorum tamen tolerantiam, uires & armorum genus admirantes, & laboris patientiam: ſuſpectas dein habebant tantę multitudinis copias, quod futurum erat, animo præſagientes: nā quod ille fraudulenter in aliorum ſupplantationem tractabat, id in ſe poſtmodum coactus eſt experiri. Nam Antiochena urbe deuicta. Chriſtianæq; reſtituta fidei, & priſtinæ libertati, quicquid ab eadem ciuitate, uſq; ad riuum Aegypti, qui Gazæ continuus eſt, itinere dierum quindecim, fidelis hodie detinet populus, totum ab eius uiolenta dominatione per omnipotentis Dei gratiam, ab eo ſibi potenter uendicauit.

LIBER QVINTVS.

Ciues Antiocheni à finitimis ſubſidia uocant, & obtinent eorum auxilia. Circa caſtrum Harenc tentoria locant. *Caput I.*

INterea ciues Antiocheni, ſimul & eorum dominus, pro ſtatu ſuo ualde ſoliciti, uidentes noſtrorum longanimitatem, & in laboribus perſeuerantiā, quodq; nec fame, nec frigoris inclementia ab incepto poterant reuocari: ſed inter tot moleſtias propoſitum continuare ſatagebant, miſſis epiſtolis, & crebris legationibus, principes finitimos in ſui ſubſidium euocare cōtendunt, orantes, & perſuadere nitētes attentius, quatenus fratrum compaſſione moti, eis opem maturare non differant: modum etiam, quo ſubintrare poſſint commodius, inſinuant talem: ut ad urbem accedentes, occultè in inſidijs lateant, expectātes ut ciues more ſolito cum hoſtibus, ſecum ad pontem congrediant̄, & circa eos detineant̄ occupati: dumq; circa id tā interiores quā exteriores plurimū fuerint negotioſi, tunc irruant ſubitò, & incautos opprimāt: fututūq; eſſe, ut & antè & retrò eis occurrētibus, nec uni ex eis liceat mortē euadere. Factū eſt igitur per eorum iugem inſtantiam, quod ab Alapia Cæſarea, Hama, Emiſſa, Hierapoli, & alijs conterminis urbibus ad ingentem numerum congregata militia, clàm & ſine tumultu, ſicut in mādatis acceperant, accedentes, circa caſtrum Harenc, quod ab Antiochia uix diſtat quatuordecim, miliaribus caſtra taciti locauerant, propoſitum habentes, ſicut ab Anitochenis formam receperant, noſtris circa urbis aſſultum occupatis, ex improuiſo irruere. Verùm fidelibus locorum, in locis qui noſtris multo uſui ſæpius fuiſſe noſcuntur, ſtatum eorum & aduentū ſignificātibus, principes præmoni-

ti conueniũt ad inuicem, ſuper eo negotio deliberaturi. Placuitq́ demum, ut omnes quotquot in exercitu erant equites, equos quibus uti poſſent habẽtes, circa primum noctis crepuſculũ armis inſtructi, clàm, & ſine tumultu uexilla ſuorum ſequẽtes principum, in ſilentio caſtris egrederentur. Pedites autẽ in caſtris remanerẽt, pro tuitione caſtrorum ſoliciti, quouſq; maiores proficiſcentes, autore Domino, reuerterentur.

Noſtri principes, peditibus ad caſtrorum tuitionem relictis, cum equeſtri manu procedunt obuiam, uictores in caſtra redeuntes. Caput II.

SVb primo igitur noctis crepuſculo, ſicuti condictum fuerat, à caſtris egreſſi, per pontem nauium, uix ſeptingentos ſecum eduxerant equites: ad eum proficiſcentes locum, qui medius inter lacum, de quo ſuperius fecimus mẽtionem (ubi de urbis ſitu locuti ſumus) et Orontem fluuium, qui ab eo quaſi unius miliarij diſtat ſpacio, ibi ea nocte quieuerunt. Hoſtes uerò nihilominus eadem nocte, eundem fluuium per pontem ſuperiorem tranſierant, de noſtrorum aduentu penitus ignari. Mane autẽ facto, ubi lux prima terris ſe intulit, noſtri cum omni celeritate arma corripientes, in ſex acies ſuum ordinant exercitum, certis ducibus præſignatis. Turci uerò, iam in uicino conſtituti, habẽtes compertum per exploratores, quod noſtri eis occurrebant, ipſi etiam de ſuis coprijs duas acies præmiſerant, reliquarum copiarum maiore turba ſubſequente. Factum eſt autem diuinitus, ut noſtri, qui uix erant, ut prædiximus, ſeptingenti, per turmas, iuxta rei militaris diſciplinam diſpoſiti, qui ſuſcepto de ſuperius incremento, infinita milia uiderentur. Procedentibus itaq; paulatim contra ſe legionibus, cœperunt eorum primæ acies in noſtros cum impetu irruere maximo, & immiſſa ſagittarum grandine, ad ſuos habere recurſum. Noſtri autem eorum neglecto impetu, ſed cominus accedentes, uibratis ſolito uigore lanceis, & gladijs incumbentes, eos in unam compellunt turbam ſolidari: comprimẽtibus autem eos locorum anguſtijs, hinc lacu, inde fluuio licentiam euagandi inhibente, uidentes quod ad conſuetas diſcurrendi artes & ſagittandi habilitatẽ recurrere nõ dabatur facultas, eo noſtrorum nõ ualentes ſuſtinere inſtantiam, & ſe præ timore gladiorum comprimentes, in ſola fuga ſpem ſalutis conſtituunt, dãtes ergo terga, fugam arripiunt. Noſtri uerò certatim eos inſectantes, uſq; ad prædictum eorum caſtrum, Harenc nomine, quod à loco pugnæ decem diſtabat miliaribus, eos occidendo, & ſtragem infinitam operando, perſecuti ſunt. Videntes autem oppidani, ſuos in fugam uerſos, hoſtiũ gladijs penẽ omnes occubuiſſe, milites poſt eorum caſum timẽtes, in præſidio remanſere, ſucceenſo oppido, ipſi quoq; in fugam uerſi ſunt. At uerò regionis incolę Armenij, & alij fideles, quorum illic multa erat copia, prædictum occupant municipium: illud ſtatim noſtris principibus antequã redirent ad caſtra, reſignantes. Ceciderunt illa die de hoſtib. quaſi ad duo milia, ex quibus quingenta càpita reportantes, erecti in ſpe bonam, & de gemino qui eis acciderat triumpho, lætãtes, cum mille ualidis equis, qui eis plurimum erant neceſſarij, & ſpolijs ingentibus ad caſtra reuerſi ſunt, Domino maximas perſoluentes gratiarum actiones.

Ciues cognito auxiliariorum ſuorum caſu, grauiter conſternantur. Caput III.

AT uerò ciues interim tota nocte promiſſum expectantes ſubſidium, uotis ardentibus lucem affore præoptabant, ut uidelicet hoſtibus irruẽtibus exterius, ipſi quoq; nihilominus ab interius prodeuntes, noſtros harum rerum ignaros & incautos repertos, poſſent opprimere. Videntes autem circa noctis nouiſſima, iam illuceſcente aurora, quod aduentus eorum nulla comparabant argumenta, & cognito per exploratores, quod noſtri principes eis obuiam proceſſiſſent, congregati adinuicem, & per portas ciuitatis certatim egredientes, per totam diem noſtris grauiſſima intulerunt certamina, quouſq; de ſuperioribus ciuitatis excubijs, quidam noſtrorum aduentum ſignificabant, tunc in urbem ſe receperunt. Vbi ſuper turres & mœnia, & loca eminentiora cõſtituti, aduentare quidem cõſiderãt legiones: ignari tamẽ noſtrorum an ſuorum caſtra eſſent, qui accederent. Tandẽ uerò noſtris propius accedentibus, ubi eorum cœperunt arma cognoſcere, eosq; prædam & manubias trahere conſpicerẽt, & eos uictores, attritis ſuorum coprijs compertũ habuerũt, in grauia ſe dederunt (tanta ſpe fruſtrati) lamenta. Noſtri uerò ad urbẽ accedentes, & caſtris illati, in uictorię

uictoriæ ſignum,& doloris eorum incrementum, ducenta Turcorum capita machinis iaculatorijs in urbem contorqueri fecerunt,reliqua uerò ante urbem in palis præceperunt conſeruari ſuſpenſa: ut tam hæc quàm illa tanquam ſpina in oculis, eorum augerent & multiplicarent moleſtias. Dicitur autem numerus fuiſſe eorũ qui ad prædictum Antiochenorum ſubſidium uenire decreuerant, ad uiginti octo milia, ſicut ex relatione captiuorum plenius compertum eſt. Factum autẽ eſt hoc menſe Februario, ſeptima die menſis, anno ab incarnatione Domini, M.XCVII.

Noſtri caſtrum ædificant. Naues Ianuenſium, in portu applicant. Populus ad mare deſcendit, & inſidias paſſus, ex parte corruit. Caput IIII.

EOdem tempore uiſum eſt noſtris principibus, ut in colle quodam qui ſupra domini Boamundi erat tentoria, caſtrum ędificaretur, ut ſi aliquando in noſtras expeditiones Turci tentarẽt irrumpere, eis noua munitio impedimentum pręſtaret, & noſtrorum caſtris eſſet quaſi antemurale. Quod factum poſtquam eſt, & diligenti cuſtodię deputatum, totus exercitus ita collocatus eſt in tuto, tanquã ſi urbis mœnibus eſſent per circuitum uallati. Erat autem eis ab Oriente hęc noua munitio, ab Auſtro murus ciuitatis, & palus muris adiacens: ab Occaſu uero ſolis & ſeptentrione, fluuius in ciuitatem ſe obliquans. Cumq́ iam in menſem quintũ ſe protraxiſſet obſidio, naues quædam Ianuenſium, peregrinos & uictualia deferentes, infra fauces fluminis egreſſę, à pelago ſe contulerant, expectantes, & idipſum nuncijs frequentibus exigẽtes, ut miſſis de principibus aliquot, qui eos ſecurè conducerent, ad caſtra proficiſcerentur. Hoſtes enim ſcientes, quod eorum qui in expeditione erant, frequens erat ad mare decurſus & eorum iterum qui in nauibus erant, recurrendi ad caſtra uotum, nõ remiſſius uias obſidebant et itinera, & ſequentes tranſeuntibus tendebant inſidias, et ſtragem in eis operabantur, unde non niſi in maximo cõmitatu ad caſtra præſumebãt accedere. Decreuerunt autem per dies eoſdem, in capite pontis, ubi erat quoddam ſuperſtitionis oratorium, munitionem quandam noſtri principes exigere, ut minus liber hoſtibus per pontem pateret exitus. Sed quoniam infiniti de exercitu ad mare deſcenderant, qui peractis negotijs, ad caſtra redire propoſuerant: eliguntur de principibus D. Boamundus, & Toloſanus comes, & cum eis D. Eurardus de Puſato, & comes Gernerus de Gretz, qui Aegyptiorum nũcios redire cupientes, uſq; ad mare proſequerentur, & eos qui in portu erant, tam qui recentes aduenerant, quàm qui de caſtris ad eos deſcenderant, ad caſtra reducerent. Audientes uerò Antiocheni, quod prædicti principes ad mare deſcenderant, miſſis quatuor milibus expeditorum militum illis obuiam, præcipiũt ut eis parent inſidias, & incaute redeuntibus, ſi ita contigerit, uiriliter occurrere nõ formidarent. Factum eſt autem, ut poſt diem quartum, cùm in redeundo eſſent, & ſecum traherent inermis populi & iumentorum uictualibus, & omnimoda ſupellectile onuſtorum multitudinem, hoſtes eis in quibuſdam locorum anguſtijs repente ex inſidijs occurrerent. Præibat autem dominus comes Toloſanus, dominus uerò Boamundus poſteriora tuebatur: qui licet uiri ſtrenui eſſent, & per omnia cõmendabiles, dum ex inſidijs hoſtium irrumpunt agmina, plebem incõſultam pro uoluntate regere nõ ualentes, nec uires addere, uel alia, quibus natura negabat (poſtquam diu, tum pro ſua honeſtate, tum pro illorum arcendo periculo) uidentes quod mora ad ſe traheret periculũ, nec eos amplius inutiliter laborare oporteret, ſibi prouidentes, imparem nimis conflictũ reliquerunt, ad caſtra cum ſuis, qui eos ſequi poterant, ſe conferentes. At uerò uulgus relictis ſarcinis, partim ad ſyluas, partim ad montes fugit: qui uero fugere nequiuerũt hoſtium gladijs ceciderunt interempti. Facta eſt ibi noſtrorum ſtrages maxima: ſed de numero occiſorum quidam aliter & aliter nobis retulerunt: tamen plurimorum eſt opinio promiſcui ſexus & ætatis uſq; ad trecentos cecidiſſę.

Conſilium Ducis, & opus admirabile, contra ſiniſtrum caſum qui acciderat. Caput V.

RVmor interea ad caſtra peruenerat, eos qui à mari aſcendebant, omnes in uia hoſtium inſidijs & congreſſione improuiſe penitus corruiſſe: de principum autem uita uel morte, non erat quiſpiam, qui pro certo aliquid nunciaret. Interea uerò dñs Godefridus, ſicuti uir erat impiger, & ad arma promptiſſimus, tantã pro Dei populo, quantam pro liberis gerens ſolicitudinẽ, conuocatis principibus, & legionibus

uniuerſis, arma incunctanter eos iubet arripere: & emiſſa uoce præconia, ſub pœna mortis interdicitur, ne quis tantæ neceſſitatis articulo ſe audeat ſubtrahere, ſed omnes ad arma conuolent, fratrum ſanguinē uindicaturi. Nec mora, quaſi uir unus conuenerunt uniuerſæ legiones: quibus in unum redactis, pontem tranſeunt nauium, & per acies diuiſo exercitu, principes ei præficit, dominum Robertum Normanniȩ comitem, dominum quoq; Flandrenſem, dominum Hugonem Magnum, dominumq; Euſtachium fratrem ſuum, ſingulis ſingulas acies diſtribuens, congruis locat ſtationibus, uerbis infundens animos, ad uirtutem inuitat, & tanq̃ uiris prudentibus propoſitum aperit, dicens: Si ita, ut nobis eſt nunciatum (peccatis noſtris exigentibus, Domino permittente) de dominis & fratribus noſtris hoſtes nominis & fidei Chriſtianæ triumphauerunt, nihil aliud reſtare uideo, uiri illuſtres, quàm ut cū eis moriamur, aut tantam Domino Ieſu Chriſto illatam ulciſcamur iniuriām. Mihi credite, quia nec uita, nec ſalus, morte, uel quolibet ægritudinis genere, charior eſt: ſi tantorum principum ſanguis impune effuſus eſt ſuper terram, aut tanta Deo deuoti populi ſtrages, maturam non inuenerit ultionem. Videtur ergò mihi, quod hoſtes depoſiti, de præſenti aliquantulum elati uictoria, imprudentius ſe habebunt: & de ſua uirtute præſumentes, per nos ad urbem redire, prȩdam et manubias inferre non uerebuntur. Solet enim proſperitas eos, quibus præſens arridet, reddere incautiores, ſicuti uerſa uice, miſeris & afflictis rebus, conſueuit ſolertia maior accedere. Nos ergo, ſi tamen uobis uidetur, hic ſimus parati, et iuſtam cauſam fouentes, de obtinenda uictoria, in eo cui militare nos credimus, ſpem certam habeamus: & hoſtes, ſi per nos redire uoluerint, in ore gladij, hoſtium more excipiamus, iniuriæ memores illatæ, & à paternis uirtutibus nō degeneres. Placuit itaq; ſermo iſte, & in oculis omniū uiſus eſt bonus: dumq; in eo adhuc conſiſterent uerbo, ecce dominus Boamundus à mari rediens, in caſtra ſe contulit: & poſt modicum interuallum, comes Toloſanus eum ſubſecutus: quos reuertentes, cum lachrymis, & plena charitate ſuſcepit populus, tantorum principum penè ſolatio deſtitutus. Intellecto itaq; domini ducis conſilio, uerbum approbant, & ita fieri oportere proteſtantur. Accianus itaq; cognoſcens quod ſui uicerāt, timēsq; redeuntibus, maxime propter egreſſas de caſtris præter ſolitum legiones, quotquot erant in ciuitate armorum uſum habentes, ſub edicto publico ad portam pontis prȩcipit conuenire, ut ſuis redeuntibus, opem impendere, ſi opus fuerit, non morentur. Noſtri uerò miſſis exploratoribus, diligenter percunctari faciunt, quo accedant itinere, de obtinenda uictoria ſpem habentes in Domino.

Hoſtes redeuntes cum uictoria ante portam ciuitatis, noſtrorum gladijs obtruncantur: cadunt ex eis duo milia. Dux loricatum per medium diuidit. Caput VI.

NEc mora, dum ordinatis aciebus, & erectis uexillis, hoſtium præſtolantur aduētum, ecce aduolant, qui eos in uicino conſtitutos denunciant, & noſtros armari, & hoſtibus obuiam ire, multa uociferatione hortantur: illis uerò appropinquantibus, & eatenus uicinis, quod noſtris egrediendum eſſe uideretur, inuocato de ſuperius auxilio, mutuo ſe hortantes, ut uibratis haſtis, priſtinæ uirtutis memores, in eos unanimiter irruant, gladijs inſtantes cominus: dumq; ſolita eis incumbunt inſtantia, & iniuriæ memores, quam pertulerant, nec reſpirandi permittunt ferias, emarcuit uirtus eorū, & præ timoris anguſtia renibus diſſolutis, in fugam uerſi, ad pontē ciuitatis certatim contendunt. Sed præuenerat eorū mollimina, in huiuſmodi aſſuetus negotijs, Lòthoringiæ dux illuſtris, & locū qui ante pontē eorū erat aliquantulum eminentior cum ſuis occupat, & eos quos uenerabiles principes gladijs inſectabātur, ad pontem uolentes effugere, aut gladijs obtruncat, aut in agonem unde fugerant uiolenter redire compellit perituros. Inſtat comes Flandrenſium tanquam uir ſtrenuus, & armorum uſum habens familiarē, cum ſuis ſequacibus hoſtium proſternit agmina, obijciens animoſius, & frequenter quæ in noſtros mala cōmiſerat exaggerat. Normannorū uerò nihilominus comes, à paterna uirtute non degenerans, ſtrenuè nimis in eodem deſudat opere. Comes quoq; Toloſanus zelo Dei ſuccenſus. Hugo etiam Magnus, regij memor ſanguinis, & à tantæ dignitatis culmine non recedens. Comes Euſtachius, D. Ducis frater. Balduinus quoq;, Hermanduorū comes; & Hugo de ſancto Paulo, cū

alijs

aliꝭs nobilibus,tanta hoſtes animoſitate inſequuntur, tanta in eos uirtute deſæuiunt,
ut contritis eorum uiribus,more pecudum impunè cæderentur. Accianus autē urbis
portas poſt ſuos quos inde ad pugnam emiſerat, claudi præcipiens,ut eis animos am
pliores infunderet, & pro deſperatione reditus ,magis animaret ad prælia , dum ſibi
credit conſulere,ſuos inconſultè trahit in ruinam:dum enim noſtrorū impetus & in-
ſtantiam ſuſtinere nō ualerent diutius, ſalutis unicum erat fuga remedium : cuius ſpe
fruſtrati penitus,paſſim gladiꝭs cæduntur & pereunt, qui ea uia mortē poterant eua-
ſiſſe. Erat aut in caſtris tantus armorum fragor, & gladiorum tinnitus & choruſcatio,
equorū fremitus , & populi uociferantis clamor,quod niſi armorū genus manifeſtā inter
eos præbuiſſet differentiam , multos potuiſſet error indiſcretus imminentibus ſubie-
ciſſe periculis, aūt ſiniſtris caſibus exemiſſe. Matronæ autē ciuitatis cum filiab . & par
uulis , ſenes quoque & imbellis populus , de turribus & muro ſuorum ſtragem contu-
entes,gemitibus & lachrymis ſuorum deplorant exterminium,felicia iudicantes quę
præterierant tempora:felices eos nihilo minus, quibus mors amica pridem ſe contu-
lerat,ne iſtis inuoluerentur calamitatibus. Quæcunque fœcundas, beatas prius matres
reputauerant,nunc mutato cantico ,fauſtas eſſe ſteriles, & matribus multo prędicant
feliciores. Accianus interea populum ſuum uidens penitus defeciſſe,quodque reſiduū
erat gladiꝭs expoſitum,ſtrage uicina conſumendū,portas præcipit ſub omni celerita
te aperiri, ut populi reliquias in tuto permitteret locari . Reſerato aūt aditu tanta per
pontē fugientiū facta eſt turba & tumultus,ut hoſtibus inſectantibus & præ timore
ſe inuicē comprimentib. infiniti præcipitarentur in fluuiū. Dux uerò Lothoringiæ, et
ſi in toto conflictu optime ſe haberet, tamen circa pontem iam adueſperaſcente die,
tantum tamque inſigne uirtutis,qua ſingulariter præeminebat, dedit argumentum , ut
perpetua dignum uideretur memoria:factum eius celebre, quo ſe uniuerſo exercitui
reddidit inſignem. Nam poſtquam multorum capita loricatorum ſine ictus repetitio
ne ſolita uirtute amputauit,unum de hoſtibus protinus inſtantem, lorica indutū, per
medium diuiſit,ita ut pars ab umbilico ſuperior,ad terram decideret: reliqua parte ſu
per equum cui inſedit,intra urbem introducta. Obſtupuit populus,uiſa facti nouita-
te,nec latere patitur , quod ubique prædicat ,factum tam mirabile . Cecidiſſe ea die di-
cuntur de hoſtibus,quaſi ad duo milia: quod niſi nox importuna,noſtrorum titulis et
palmæ inuidens,ſe intuliſſet immatura, finem ea die proculdubio Antiochenum ha-
buiſſet negotium. Tanta autem circa pontem & in flumine perpetratæ cædis extra-
bant ueſtigia, ut mutato colore fluminis, totus ab mare ſanguineus deſcēderet. Fama
eſt etiam, & ita per quoſdam fideles,qui ab urbe egreſſi ad noſtros ſe contulerunt,ple
nius innotuit, quod duodecim de maioribus eorum ſatrapis , in ea congreſſione gla-
diꝭs obtruncati,irreparabile ciuitati damnum intulerunt.

Noſtri in capite pontis præſidium conſtruunt. Victoriæ ſignum ad naues dirigunt. Caput VII.

LVce demum poſtera ſolito curſu terris reſtituta, iterum conueniunt principes ad
inuicem,gratias Omnipotenti pro collata exhibentes uictoria,ut de inſtantibus
deliberarent negotiꝭs . Viſumque eſt omnibus expedire,ut ad id , quod prius concepe-
rant,redeuntes munitionem quandā in capite pontis erigerent, ut & ciuibus præpe-
diretur exitus,& noſtris ſecurior diſcurrendi miniſtraretur facultas . Erat autē ibi (ut
prædixiſſe nos meminimus) ſuperſtitionis eorum oratorium,ubi etiam ſepulturæ ſu-
orum locum deputauerant. Illuc enim tam nocte pręterita,quàm diei parte ſequentis
iam exacta, defunctorum ſuorum tranſtulerant & ſepelierant corpora. Quod ut ple-
bi noſtræ plenius , & pro certo compertum eſt , illuc uiolenter irruentes , occaſio-
ne ſpoliorum , quæ cum ipſis tradita fuerant ſepulturæ , ſepulchra uiolant , ſepultos
effodiunt , aurum , argentum , & ueſtes precioſas cum ipſorum funeribus de monu
mentis extrahentes . Factum eſt autem, ut qui prius de numero interemptorum , eo
quod de nocte conſummatū erat prælium, dubitarent , per hanc talem reuelationem
facti doctiores , pleniorem de heſterno negotio lætitiam conceperint . Nam præter
eos qui in flumine uariꝭs caſibus ſubmerſi ſunt, & qui in urbe ſepulti , quique letaliter
ſauciꝭ,mortem adhuc pręſtolabantur imminentem,mille quingenti in prædicto loco
reperti

reperti ſunt. Ex quibus trecentis uel amplius ad portum proiectis, noſtros qui illuc ab heſterno conflictu redierant, lætificauerunt admodum. Aegyptiorum etiam legatos, qui nondum à portu diſceſſerant, plurimũ in eo facto deterrentes: unde factum eſt, ut qui in montibus & ſpeluncis, ſyluis & fruteris ab heſterno elapſi periculo latebant, audita noſtrorum uictoria, ad caſtra ſe contulerint. Milites, quos in prælio occidiſſe crediderunt, ſani & incolumes, autore Domino, reuerſi ſunt. Vnde recepto populo, qui ad uaria loca ſe contulerant, caſtrum circa pontis initium, ex ipſis lapidibus, quos de monumentis effoderant, uananimiter & feruenti ſtudio muro erigunt ſolido, & erectum uallo profundo cõmuniunt. Dumq́ inter principes de eius cuſtodia eſſet deliberatio, & nemo eſſet eorum, qui tanto oneri ſe uellet ſubijcere, & cauſas quiſq; pro ſua excuſatione uarias allegaret, uir Deo amabilis dñs comes Toloſanus ultro ſe obtulit, & publicæ utilitatis gratia nouum præſidium in ſuam ſuſcepit curam. Vnde & uniuerſarum expeditionum gratiam, quam toto anno perdidiſſe uidebatur, ſibi reconcilauit in integrum. Nam ab æſtate præterita, per totam inſequentẽ hyemem, occaſione cuiuſdam ægritudinis, ita remiſſus iacuerat, & penè inutilis, ut eam curam exercitus, quam principum aliorum quiſq; pro uiribus et ſtudio ſupportabant indefeſſo, ipſe ſolus uideretur negligere, nemini ſe exhibens munificum, nemini affabilitatis gratiam exhibens eratq́ in eo id notabilius, eo quòd omnibus alijs poſſe & habere plurima dicebatur. Vt igit deſidiã ſimul & auaritiã excuſaret, onus prædictũ gratant aſſumpſit. Præterea in manus domini Podienſis, & quorundam nobiliũ quingentas dicitur marcas argenti examinati, ad reſtaurationẽ equorũ, quos in conflictu amiſiſſe cõtigerat, dediſſe. Vnde eius facti animoſiores domeſtici, de damno equorũ reſarciẽdo habẽtes fiduciã, hoſtibus fortius inſtabãt: & domini Cõitis quã paſſus fuerat, lenita eſt inuidia, ita ut ab omnib. pater & cõſeruator exercitus appellaret.

Ciuitas ſolito amplius anguſtatur, munitione noua ſuper portam conſtituta. *Caput* VIII.

PORta igitur pontis per prædictum nouum pręſidium, in quo quingentos uiros fortes D. comes Toloſanus locauerat, ſic obſeſſa, ut ciuibus per eam non niſi cũ maximo periculo patêret exitus, noſtri ad neceſſaria proſequenda diſcurrebant liberius. Hoſtes uerò iam non niſi per portam Occidentalem, quæ inter radicem montis & fluuium erant, exire poterant. Et licet noſtris, quorum caſtra omnia trans fluuium poſita erat, non multum eorum exitus per eam portam potuit eſſe periculoſus: quia tamen minus liberam euagandi uidebantur habere licentiam, & uitæ neceſſaria per eam ſolã adhuc inferebantur obſeſſis: conuenientes iterum, ut ſuper huiuſmodi neceſſariũ haberent tractatum, uiri uirtutum, & immortalis memorię principes: decernunt præſenti plurimum expedire negotio, ut trans fluuium in loco ad id idoneo aliqua conſtrueretur munitio, ubi aliquo ex principibus locato, illa uel talis euagandi amputaretur licentia. Cumq́ de conſtituenda munitione apud omnes conſtaret, nemo tamen ſe obtulit, qui eius præſumeret tuitionem ſibi aſſumere. Dumq́ ita hærerent, & factum non procederet, dominus Tancredus, uir inſignis & induſtrius, ad id muneris eligitur: ſed cùm de rei familiaris tenuitate excuſationem uellet intexere, prædictus comes Toloſanus ad opus ædificij centũ ei marcas argenti contulit: & ut laboris cõſortibus honeſtũ nõ deeſſet ſalariũ, quadraginta eis marcæ per menſes ſingulos ex publico ſunt deputatæ. Sicq́ factum eſt, ut in colle quodam eidem portæ contermino, ubi pridem monaſterium fuerat, pręſidio locato, & uiris prudentibus & robuſtis ad eius deputatis cuſtodiam, dominus Tancredus tam ſtrenuè, quàm feliciter, uſque ad conſummationem negotij, debita ſolicitudine obſeruauerit illæſum. Erat autem inferius, ſecus fluminis decurſum, ſeceſſus quidam inter montes & eundẽ amnem, herbidus, & paſcuorum amœnitate ſimul & uberrate cõmendabilis, tribus aut quatuor uix diſtãs ab urbe miliaribus: in hũc ob defectũ in urbe pabulorũ, Antiocheni equos ex parte plurima trãſtulerant ſuos: quod ubi noſtris compertũ eſt, clàm uocatis equitum cohortibus, quędam ſecuti uiarum diſpendia, ut propoſitum occultarent, ad locũ prædictũ conueniunt: ubi occiſis qui armentis præerãt nõnullis equitibus, exceptis mulis & mulabus, duo milia nobilium equorum ad caſtra deduxerũt,

Nec

Nec erat præda uel manubiorum genus aliud eo tempore, quod magis exercitui foret neceſſarium: nam ſuos cum in acie, tum fame, tumq́ue frigore, alijsq́ue caſibus innumeris penè omnes amiſerant.

Diſperſi ad exercitum redeunt Balduinus ab Edeſſa ſingulis principibus munera dirigit. Caput IX.

SIc igitur ciuitate ex omni parte obſidione uallata, ut iam ciuibus ad procurãda exterius negotia, nec liber exitus nec ſine difficultate daretur introitus, cœperunt multa difficultate laborare, & multis aggrauari moleſtijs. Victus enim deficiens & ſubitò exorta inopia ciues plurimum moleſtabat: imminuta quoque equorum uſibus alimonia, eos inedia tabeſcere, & omnino ſua negare officia cõpellabat. Noſtris autem ſolito liberior tum ad mare, tum ad alia loca ad quæ eos ſua trahebat neceſſitas, progrediẽdi data erat facultas: unde et in caſtris ex parte plurima reuelata erat illa uictus inopia, qua periculoſè nimis per totã hyemẽ laborauerat exercitus. Nam decurſa hyemis aſperitate, & aeris iam adulti temperie reſtituta, ſedato pelago, claſſis quæ in portu erat ire & redire poterat tranquillius, & uiarum difficultate temporis incaleſcentis beneficio depoſita, exire poterãt, qui cura domeſtica & familiari ſolicitudine ad procuranda negotia habebãtur. Et iam etiam qui in caſtris & in urbibus finitimis, caſtrorum fugientes hyeme aſperitatem, latuerant, reddito fauore tẽporis clementioris, iterum ad caſtra reuertebantur, arma reparãtes, & redintegratis uiribus iterum ſe accingebant ad prælia. Sed D. Balduinus, Ducis frater, de quo ſuperius fecimus mentionem, de ſuarũ cumulo diuitiarũ, quas ei, ut prædixerã, multa liberalitate contulerat Dominus, audiẽs quod tanta inopia laboraret exercitus, illorũ decreuit plenitudine piæ compaſſionis affectu, releuare paupertatẽ: & miſſis ingentibus donis, in auro & argento, ſericis, equis nobilibus & precioſis, ſingulorum principũ rem domeſticam reddidit ampliorẽ. Nec ſolum maiorib. uerũ et multis de plebe munificũ ſe exhibens & liberalẽ, propenſius omniũ ſibi recõciliauit gratiam, uniuerſos in ſuã excitans dilectionem. Inſuper autẽ ne domino ſuo & fratri primogenito aliquid feciſſe uideretur, in terra quam circa Euphratẽ poſſidebat, omnes redditus quos circa Turbeſſel, & in ſuburbanis ei adiacentib. in frumento, hordeo, uino & oleo habebat, nec nõ & aureorum quinquaginta milia fratri deſignauit perſoluẽda. Præterea quidã Armeniorũ potens ſatrapa, D. Balduini familiaris, Nichoſus nomine, tentoriũ miri operis, maximæ capacitatis, gratia D. Balduini per nũcios ſuos direxit ad D. Ducem: ſed poſitis in itinere à Pancratio inſidijs, ablatũ eſt prædictũ tentoriũ à pueris deferẽtibus: & ex parte prædicti Pancratij, ad dominum Boamundum dono delatum eſt. quod poſtquam D. Duci innotuit, et per pueros prædicti Nichoſij ita rem proceſſiſſe cognorat, adiuncto ſibi Flandrenſium comite, cuius amicitia ſpecialiter in tota expeditione uſus fuerat, dominũ Boamundũ conuenit, ut munus ſibi deſtinatũ & ablatũ uiolẽter, reſtitueret: ille uerò licet donationis nobilis uiri Pancratij titulũ prætẽderet, ſeq́ue iuſtè poſſidere, quod petebat, allegaret: tamẽ ne tumultus fieret in populo, aut inter principes ſcãdalum oriretur, multa precum reliquorum principum uictus inſtantia, munus quod ſibi oblatum fuerat, reſtituit, gratia inter eos plenius reſtituta. Vnde miramur plurimum, quod uir tanta modeſtia inſignis, tantaq́ue morum dignitate conſpicuus, rem modicam & contemnendam facile, tanta importunitate repetijt. nec aliquid nobis pro ſolutione occurrit, niſi quia ſcriptum eſt: Nihil ex omni parte beatum. & illud: Quandoq́ue bonus dormitat Homerus. illud quoq́ue tertium: Opere in longo fas eſt obrepere ſomnum. Vt enim in nobis ſæpius à bono ſentiamus defectum, humanæ conditionis leges habent.

Nunciatur in caſtris, hoſtium copiarum aduentus. Stephanus Bleſenſium comes, ſimulata ægritudine, ad mare deſcendit, non rediturus. Caput X.

INterea fama celebri uulgabatur, Perſarum principẽ potentiſſimum, ad Antiochenorum inſtantiam, & ſuorum etiam poſtulationes aſſiduas ex uniuerſo imperio ſuo, in eorum ſubſidium, innumerabiles dirigere copias, & infinitam Turcorum multitudinem in Syriam aſcendere, ſub deputatis magiſtratibus, lege edictali præcepiſſe. Nec ſolum ab exterioribus rumor hic originem habebat et incrementũ, uerumetiam

& qui

& qui de urbe egrediebantur, ad caſtra noſtra habentes refugium, idipſum conſonẽ proteſtabantur. Cumq́ per dies ſingulos magis & magis hic rumor ampliaretur, & iam pro foribus diceretur imminere, timor noſtrorum concuſſit exercitum, ita etiam ut dominus Stephanus Carnotenſium comes, uir potentiſſimus & princeps illuſtris, quem ob meritum ſingularis prudentiæ principes ſuis conſilijs quaſi patrem præfecerant, ſimulata ægritudine, ſumpta à fratribus licẽtia, cum domeſticis & familiaribus uniuerſis, & omnimoda qua plurimum abundabat ſubſtantia, ad mare deſcendit, dicens ſe apud Alexandriam minorem, quæ non longè à portu in littore maris ſita, initium præſtabat Ciliciæ, moram uelle facere, quouſq́ recepta plena conualeſcentia, & uiribus reſumptis, iterum redire ualeat. Quo diſcedente, ſecuti ſunt eum, qui in eius comitatu aduenerant, uiri quaſi ad quatuor milia. qui ad mare perueniens, ad prædictam ſeceſſit Alexandriam, rei euentum præſtolans: habens apud ſe propoſitum, quod ſi noſtris in bello, quod ſperabatur futurũ, proſperè ſuccederet, rediret ad exercitum, quaſi de ęgritudine conualeſcens: ſin autẽ, in nauibus quas ſibi parauerat, cum probro perpetuo & exiſtimationis iactura, redire in patriam tentaret. Quo facto tam notabili, & perennem irrogante infamiam, principes qui in caſtris erant conſternati, nobili uiro compatientes, qui & decus generis, & honeſtatem propriam tanta culpa funeſtauerat, cœperunt anxiè deliberare, quomodo huic tanto malo poſſent occurrere: ne qui reſidui erant, pernicioſo illius prouocati exemplo, ſimile aliquid auderent attentare: placuitq́ tandem de communi conſilio, ut miſſa uoce præconia, omnibus generaliter ab exercitu diſceſſus interdiceretur: adhibita pœna, quod ſi aliquis cuiuſcunq́ conditionis officio fungeretẽ, aut cuiuſcunq́ dignitatis titulo præemineret, furtim, & ſine principum licentia, ſe à caſtris ſubtraheret, tanquam ſacrilegus aut homicida perpetuæ ſubiaceret infamiæ, & ultimum præterea ſupplicium cogeretur ſubire. Factumq́ eſt ita, ut tum uirtutis amore, tum pœnæ formidine, nemo iam de cætero, niſi à principibus impetrata licentia, uel ad modicũ auderet ſe à caſtris ſubtrahere, ſed omnes unanimiter tanquam uiri clauſtrales, principibus ſuis ſine difficultate & moleſtia ſe obedientes exhibebant.

De ſtatu ciuitatis dicitur. Boamundi cum quodam fideli de ciuitate gratia contracta deſcribitur. Caput XI.

POrrò hæc ciuitas Deo amabilis, à tempore Apoſtolorum, ut prædiximus, Chriſti doctrinam, & iugum ſuaue, prædicante apoſtolorum principe ſuſcepit, & uſque in præſentem diem fideliter & deuote portauit. Dumq́ totus concuteretur Oriens, ſucceſſoribus Mahumet ad impietatem ſuperſtitionis & peruerſorum dogmatũ uniuerſas uiolenter ſubiugantibus prouincias, hæc & eorum languorem reſpuit, & gentis incredulæ dominationẽ, quam diu potuit, ferre detrectauit. Nam cùm omnes à ſinu Perſico uſq́ ad Helleſpontum, & ab India uſq́ ad Hiſpanias, hæreſes illius ſeductoris, uniuerſas occupaſſent regiones, hæc in medio peruerſarum nationum quaſi ſola & ſingularis fidei cõſeruauit integritatẽ, & pro ſua ſtetit uiriliter libertate. nam uix annorum quatuordecim elapſa erãt curricula, ex quo perurgẽte eam intolerabili hoſtium procella, longis obſidionibus fatigati, eius ciues inclyti, & iam diutius reſiſtere non ualentes, urbem hoſtibus nominis & fidei Chriſtianæ reſignare coacti ſunt. Vnde factum eſt, quod etiam adueniente noſtrorum exercitu, penè omnes ciuitatis habitatores fideles erant, ſed nullam in ciuitate habentes poteſtatem. Nam eis negotiationi, & alijs mercantiarum artium officijs uacantibus, ſolis Turcis & infidelibus militare licebat, & maiores ciuitatis adminiſtrare dignitates: unde nec arma eos licebat tractare, nec ad curam rei militaris admittebantur. & maximè poſtquam de aduentu Occidentalium Chriſtianorum rumor ad principem ciuitatis peruenerat, ita ſuſpecti habebantur, & præſertim poſtquam urbem uallauerat obſidio, ut etiam non niſi certis horis de domibus exire, & in publicum prodire liceret. Erant autem ex eis in ciuitate familiæ ualde nobiles, antiquam ducentes ex generoſis proauis ſanguinis dignitatem: inter quas erat tribus una generoſitate inſignis, quæ dicebatur Beni Zerra, quod in lingua latina interpretatur, Filij loricatoris. Hi enim ſiue à primo eorum parente, qui hanc artem exercuerat: ſiue ab eo quod ipſi hanc profeſſionem exercerẽt, utlo-

ricas intexerent, dicebantur Filij loricatoris. Probabilius tamen eſt, & uidetur, quod quidam ex his adhuc eidem arti darent operam, ut fit: indeq́ nomen habent hæreditarium, & ita per ſucceſſionem traditam artem non deſererent. Vnde & in parte ciuitatis Occidentali ſecus portã, quę hodie dicitur S. Georgij, turris una, quæ uulgari appellatione dicitur Duarum ſororum, ut in ea artis ſuæ, quæ domino & ciuitati plurimum uidebatur utilis, quieti uacarent, erat eis deputata: erantq́ in ea familia duo fratres, quorum maior, & qui contribulium ſuorum & familiæ princeps erat, dicebatur Emirferrus, uir potens plurimum, & urbis domino multa familiaritate coniũctus, ita ut in eius palatio Notarij fungeret̃ officio, & plurima eſſet inſignis dignitate: hic autem quoniam uir erat ualde induſtrius & uafer, audiẽs quod dominus Boamundus princeps magnificus eſſet & illuſtris, & in omnibus quę exterius gerebantur, primas haberet partes: ſtatim poſt urbem obſidione uallatam, per fideles internuncios eius ſibi conciliauit gratiam, totoq́ obſidionis tempore, fideliter & deuotè ſe continuabat in propoſito, ita ut diebus penè ſingulis de ſtatu ciuitatis & Accini propoſito eũ redderet doctiorem: diſſimulabat autem quantum poterat, ſicuti uir diſcretus erat & prudens, hanc quam cum domino Boamundo contraxerat familiaritatem, ne fortè alijs cognita, ſibi & ſuis poſſet eſſe in periculum. Dominus quoq́ Boamundus uerſa uice, hanc boni uiri occultabat amicitiam, & arcanum penes ſe quaſi ſepultum comprimebat, ita ut nec eorum familiaritatis et diſcurrentis internuncij, etiam utriuſq́ domeſtici & contectales, nullum uel leue poſſent intelligere argumentum.

Conſilium per internuncios inter dominum Boamundum, & prædictum fidelem uirum. Caput XII.

CVmq́ iam quaſi menſibus ſeptem hæc inter eos ſe continuaſſet gratia, ita occultè, ut diximus, plerunq́ de eo quomodo ciuitas Chriſtianæ reſtitueretur libertati ſermo inter eos habitus eſt familiaris: cumq́ ſuper eo à domino Boamundo ſæpius eſſet commonitus, ſemel eidem per filium, qui ſecretorum erat baiulus, reſpondiſſe dicitur: Noſti uirorum optime, & mea luce mihi charior, quàm ſyncerè te dixerim: ex quo autore Domino, in hanc commumem gratiam deſcendimus: teneoq́ nihilominus memoriter, quod in uerbo tuo, firmã, et bono uiro cõdignam reperi uſquequaq́ ſtabilitatem: unde factum eſt, ut per dies ſingulos mihi magis & magis inſinuêris, & multo charior occurras. Super eo autem, unde me commonuiſti ſæpius, nonũquam ſolicitus deliberaui, partes congruo penſans libramine Nam ſi patriam priſtinæ reſtituere libertati, & excluſis immundis canibus, quorum uiolenta dominatione premimur. Dei cultorem populum poſſem introducere, certus ſum, æterna mihi non defutura præmia, & cum ſanctis animabus æternæ beatitudinis non defuturum conſortium. Si uerò rem ſemel aggreſſus, difficilem & arduã conſummare nequiuero, certum eſt, & nulli uenit in dubium, quin domus mea, & præclari nominis familia penitus deleatur, ita ut non memoretur nomẽ illius ultra. Veruntamẽ, quoniam conſueuit emolumentorum ſpes mortalium mentes ad ſimilia ſæpius inuitare: ſi hoc poſſes apud tuos obtinere, quod noſtro ſtudio tibi traditam, propriam uendicares ciuitatem: ego tui gloria (cui omne bonum, tanquam liberis meis cupio:) ad prędictum opus, licet difficile uideatur, autore Domino, cuius glutino mihi coniunctus es, me accingam, et turrim hanc munitiſſimam, ut uides, cuius plenam habeo poteſtatem, ſine difficultate tibi tradam, unde ueſtris omnibus liber in ciuitatem poterit eſſe introitus. Si uerò, ſicut pares eſtis, ita urbem captam, equis inter uos portionibus propoſuiſtis diuidere: ego gratia illorum, ad quos nulla mihi eſt proportio, in hoc periculum non deſcendam. Vnde cum diligentia elabora & enitere, publicæ utilitatis & ſalutis gratia, ut apud tuos principes id obtineas: ſecurus procul omni dubio, quod quacunque die te id obtinuiſſe cognoueris, urbis tibi aditum, ſicut perſuadere niteris, aperire non differam. Ad hoc noueris, quod niſi hoc in proximo fiet, differetur fortaſſe in perpetuum: nam diebus penè ſingulis ciuitatis domino, & nuncij diriguntur & epiſtolæ, quod qui in ſubſidiũ eius ex oriente conuenerunt, circa Euphratem caſtrametati ſunt, equitum ducenta trahentes ſecum milia. Quod ſi uos extra urbem repererint, difficile eſt, ut & ciuium & aduenientium multitudinem hoſtium poſſitis ſuſtinere.

Laborat Boamundus ut ei ciuitas concredatur: ſolus Toloſanus comes contradicit. Caput XIII.

AB ea igitur die dominus Boamundus prætentare cœpit ſolicitus, & ſingulorũ principum corda percunctari diligenter, quid nam haberent in animo, & quid ſi urbs obſeſſa caperetur, de ea diſponerent: celans tamen propoſitum, niſi apud eos de quibus certum habebat grato aſſenſu obtemperaturos deſiderijs. Cumq́ intelligeret ſe apud quoſdam illorum non multum poſſe proficere, rem diſtulit uſq; in tempus magis opportunum. Dux tamen Godefridus, & Normannorũ comes, & comes ſimul Flandrenſium, necnon & dominus Hugo magnus, eius acquieuerunt poſtulationi, & grato concurrebant aſſenſu, ſecretum nobilis uiri approbantes, & admirantes prudeniiam, & apud ſe occultum, & nemini unquam publicandum comprimentes. Solus uerò Toloſanus comes in eo ab illis erat diſſonus. Vnde factum eſt, quod res in periculoſam penè deſcendit dilationem: nam nec ille, qui domini Boamundi familiaris erat, tantum ſibi aliorum gratia laborem uolebat aſſumere, nec tantis ſe mancipare periculis: nec ipſe dominus Boamundus tanta pro utilitate communi, quanta pro domeſtica & familiari laborabat inſtantia: familiaritatem tamen cum uiro prædicto, muneribus & obſequijs proſequebatur, legibus ſynceræ impletis amicitiæ: miſſiſq; utrinq; frequentibus, & receptis pariter nuncijs, ſemel concepto uires & fomitem miniſtrabant amori.

Qui in ſubſidium Antiochenis properabant, Ediſſam obſident: ſed reſiſtente uiriliter Balduino, uacui redeuntes, Euphratem tranſeunt. Caput XIIII.

INterea qui ab Acciano & ciuibus miſſi fuerãt, ſubſidium poſtulaturi in Perſidem conſummato pro uotis negotio, & impetrata poſtulatione, quam prætulerant, reuertebantur ad propria. Princeps enim ille magnificus, Antiochenorum moleſtijs, quas audierat compatiens, & occurrere uolens noſtrorum conatibus, & uires præcidere, ne regnorum eius aliquas partes ſua uiolentia poſſent cõprimere, infinitas Perſarum, Turcorumq́ copias in Syriam dirigit, quendã familiarem ſuum, de cuius uirtute, fide & induſtria plurimum præſumebat, illis præficiens: & ſub eo Centuriones, Quinquagenarios, & inferiores conſtituens magiſtratus, qui omnes eius parerent & regerentur imperio. Epiſtolas præterea ad uniuerſarum ſibi ſubiectarum præſides, regionum uim legis obtinentes, eis delegat, præcipiens populis & nationibus, tribubus, & linguis, ut omnes ſine excuſatione dilectũ filium ſuum Corbagath, quem exercitibus ſuis de meritis electione præfecerat, ſequantur, & eius omnes ſubijciantur poteſtati, parentes in omnibus quæcunque pro liberæ uoluntatis arbitrio imperare decreuiſſet. Aſſumptis igitur de mandato domini, prædictis legionibus, & quæ toto itinere occurrebant, cum ducentis milibus Meſopotamiam ingreſſus, circaq́ partes Ediſſanorum caſtrametatus eſt. Hic cum eidem multorũ relatione cognitum eſſet, quod unus de Francorum Principibus, cõtra quos dirigebatur, tam ciuitatem, quàm uniuerſum adiacentem obtineret prouinciam, decreuit antequam Euphraten pertranſiret, prædictam impugnare & uiolenter occupare ciuitatẽ. Dominus autẽ Balduinus præcognito eius aduentu, urbem ſuam cum uictualibus, armis & uiris ſtrenuis undiq; corrogatis, diligenter communierat, itaq; de eius minis & terroribus modicum quid erat ſollicitus: cumq́ uoce præconia publicè mandatum eſſet cohortibus, ut urbem obſidione uallarent, & obſeſſam tota impugnarent inſtantia, uidẽtes quod reſiſtentibus ſtrenuè, ciuibus, non multum in eo facto poſſent proficere, qui magis ſenſus habebant exercitatos, ad illum accedentes Principem ſuum, poſt multa tandem perſuaſerunt, ut relictis incidentibus cauſis principale propoſitũ exequeretur: & Euphrate tranſmiſſo, Antiochiam, quò principaliter dirigebatur, obſidionem diſſoluturus maturaret. Nam in reditu ſuo, obtenta uictoria, uix unius opus eſſet diei, & prædictam occupare ciuitatẽ, & Balduinum uinculis mancipare. Cumq́ per tres ſeptimanas continuas ibi operam conſumpſiſſet & impenſam, præcepit Legionibus ut tranſirent fluuium: & ipſe nihilominus tranſiens, propoſito incepto inſtare diligentius. Hæc autẽ eius mora circa partes Ediſſanas, cauſſa fuit quod dominns Balduinus prædictæ obſidioni ſe præſentem dare non potuit: cauſſa fuit etiam & noſtrorum

ſalu-

ſalutis:nam ſi directo ad eos perueniſſet itinere,ſicuti & domino Boamundo ab eius amico prædictum fuerat,antequam urbem obtinerent,in graui eſſet res eorum conſtituta diſcrimine:nam etiam urbe prius per Dei gratiam obtenta,uix eius potuerunt aduentum ſuſtinere.

Noſtri exploratores dirigunt,de aduentu ſolliciti. Caput XV.

RVmor interea aduentum tantorum exercituũ percurrẽs caſtra repleuerat,& multis idipſum referentibus,quaſi pro certo habebatur,quod in uicino eſſent conſtituti. Super quo principes ualde ſolliciti,uiros experientiſſimos, de quorum fide & induſtria merito poſſent præſumere,ad loca dirigunt diuerſa, ut quanta poſſint diligentia,per ſuos,de quibus dubitare non erat licitum,percontarentur & fierent prudentiores,an ita foret ſicuti uulgo dicebatur. Eliguntur ergo ad id muneris uiri nobiles & in armis ſtrenui,Drogo de Neella,Clarẽbaldus de Vendoſio, Girardus de Ceriſiaco, Raynaldus Comes Tullienſis,& alij nonnulli,quorũ nomina non tenemus:qui ad uarias partes diſperſi cum ſuis comitatibus,ſedulitate quanta poſſunt diligenter inueſtigant,& miſſis iterum ſuis exploratoribus ad loca ulteriora, ex omni parte expeditiones confluere & conuenire in unum exercitus:ſicut ſolent flumina in mare decurrere,pro certo colligunt:tandemq́ maturè reuerſi,principes qui eos miſerant, ſuper co plenius inſtruunt,iam non de cætero dubitantes.Septem itaq́ diebus,antequam prædictus Princeps cum ſuis adueniret legionibus, præmoniti ſunt noſtri maiores exercitus,exploratoribus id iniungentes, ne id populo notum fieret,ne fortè plebs famis anguſtia & laboris diuturnitate fatigata,timore concuteretur nimio, & de fuga cogitaret,quod quibuſdam etiam de maioribus nuper acciderat.

Conuenientes adinuicem deliberant. Boamundus ſecretum refert,quod ei commiſerat amicus. Caput XVI.

COnuenientes igitur adinuicem ſuper facto,in quo totius uidebatur ſumma conſiſtere, in ſpiritu humilitatis & animo contrito cœperunt adinuicem deliberare,quid in tanta neceſſitate fieri oporteret, tandemq́ placuit quibuſdam, ut omnes quotquot erant in obſidione exercitus,aduenienti multitudini urbe relicta procedat obuiam ad duo uel tria miliaria: ibiq́ cũ ſuperbo principe, & de uiribus ſuis nimium præſumente,inuocato de cœlis auxilio, belli fortunam experiantur. Alijs autem uidebatur expedientius,ut partem exercitus in caſtris deſerant,qui ciues egredi & hoſtib. admiſceri uolentes,infra mœnia cohibeant:pars uerò potior & armis magis inſtructa iuxta conſilium priorum,aduenientibus hoſtibus in uirtute omnipotentis occurrant ad tria miliaria,ibiq́ ſi ita à Dño ſit prouiſum,congrediãtur. Dumq́ in hac deliberatione ſtudioſius diſceptarent adinuicem,& quiſque ſuam pro arbitrio daret ſententiam, dominus Boamundus maiores Principes, dominum Ducem Godefridũ,& D.Flandrenſium Comitem Robertum, dominum item Robertum Comitem Normannorum,dominum quoq́ Raymundum comitem Toloſanum ſeorſum à turba ſecretius conuocat,& in loco familiari conſtitutos alloquitur,dicẽs: Video uos fratres dilectiſſimi,& diuinæ ſeruitutis conſortes de aduentu iſtius principis qui uenturus eſſe dicitur multa ſollicitudine macerari,& in deliberatiõe præmiſſa uarijs affectos deſiderijs, uaria ſenſiſſe:ſed tamen neutrum partium illuc ſe dirigere, ubi totius negotij ſumma conſiſtit.Nam ſiue omnes egrediamur,ut uolunt ex uobis quidam:ſiue pars in caſtris remaneat, uidemur operam & ſtudium, & impenſas per tam lõga tempora inutiliter expendiſſe:nam egredientibus uniuerſis ſoluetur obſidio,& noſtrum euacabitur propoſitum,ciuibus in ſuam ſe libertatem recipientibus,aut dum hoſtibus egreſſu libero ſe adiungent,aut dum urbi auxiliares introducunt cohortes. Si uerò pars legionum in caſtris remanſerit, idipſum uideo de neceſſitate contingere (nam quomodo poterit pars una præſente eorum ſubſidio ciues intra urbem cohibere, cùm nos omnes uiribus communibus & in diuerſis abſq́ ulla ſpe,ſubſidij dictos uix poteramus cohibere?) alterutrum horũ mihi uideor uidere profectò futurum,ut uel ſuis coniuncti auxilijs,mixtis uiribus in nos irruant fortiores:aut ſaltem introductis auxiliarijs copijs,urbem uictu, armis diligenter communiant:ita ut etiamſi auctore Domino exteriores uicerimus,de obtinẽda tamẽ urbe nulla nobis fiducia reſeruetur. Vnde mihi uidetur, Patres reuerẽdiſſimi,quod illuc omnis noſtra deberet feſtinare intentio,& circa illud

h ij ſollicitudo

ſollicitudo uerſari, ut ante huius tanti principis aduentum ciuitas in noſtram deſcenderet ditionem. Quod ſi modum quæritis, quo hoc noſtrum tale conſilium effectui ualeat mancipari, ne impoſſibilia uideamur ſuggerere, in prõptu eſt nobis uiam aperire compendioſam, & qua facilè ad finem perueniatur optatum. Amicum habeo in ciuitate fidelem, quantum humanus dijudicare ualeat oculus, & prudentẽ plurimùm hic ſecundum quod aliquibus ex uobis iam me retuliſſe memini, turrim habet in poteſtate munitiſſimam, quam ſi certis conditionibus id ab eo exegero, fide media obligatus mihi reſignare tenetur. Pro quo facto multam illi pactus ſum dare pecuniam, ſibiq́ & hęredibus eius in perpetuum non modica prędia, & libertatẽ omnimodam quaſi pro labore ſalarium, ſi res optatũ ſortiri poterit euentũ, fide interpoſita, cõpromiſi. Si ergo ueſtræ uidetur Amplitudini, ut noſtra ſollicitudine & ſtudio capta ciuitas in noſtram iure hæreditario in perpetuum poſſidenda tranſeat iuriſdictionem, paratus ſum, cum prædicto familiari meo pacta complere. Sin autem elaboret ueſtrum quilibet & quocunq́ ſtudio urbem poterit obtinere, habeat eam ſibi in omni pace quietam: ego illi in præſentiarum meas cædo actiones, & iuri meo renuncio.

Gauiſi principes Boamundo urbem concedunt: ipſe cum amico de urbe tradenda tractat ſecretius. Caput XVII.

HIs dictis, principes gauiſi ſunt gaudio magno, & petitioni oblatæ grato concurrentes aſſenſu, excepto Comite Toloſano, qui partes ſuas ſe nemini cedere, proteruè nimis aſſeuerabat, urbem cum ſuis pertinentijs iure hæreditario poſſidendam concedunt in perpetuũ, cõpromittentes adinuicẽ, & datis dextris ſe obligãtes, quòd ſibi creditum nemini reuelarẽt arcanum: dominũ quoq́ Boamundũ monent & hortantur attẽtius, quatenus ad rei conſum̃ationẽ tota incũbat ſollicitudine, ne periculoſam intercedere patiatur morã. Soluto itaq́ conuentu, ille ſicut uir erat moræ impatiens, & ardenter urgẽs propoſitũ, amicũ ſolitis cõuenit internũcijs, & ſignificãs quod apud principes cũcta pro uotis impetrauerat, amici animũ ſolito reddit lętiorẽ. Monet ergo & per fidem inuitat mediã, ut nocte proxima ſubſequẽte, auctore Dño, res effectui mãciparetur. Accidit aũt, medio ut dicit̃ tẽpore, quiddã quod ad cõceptum prius opus eum nihilominus animauerat. Nam tũ circa frequens miniſterium & curam quam in domo domini ſui & urbe uniuerſa habebat ampliſſimã, caſu filiũ quem habebat iam puberem, ex cauſſa urgente, ſed nobis occulta domũ direxiſſe dicit̃, qui illuc perueniens rem inuenit deteſtabilem: unũ enim de maioribus Turcorũ principibus, cũ matre reperit puer, illicita carnis copula commiſceri: quod abhorrens & dolore cordis tactus intrinſecus, ad patrẽ properè redijt, rem nefandã, ſeriatim pãdens. Ille uerò facti acerbitate permotus, & zelo maritali ſuccenſus, dixiſſe fertur: Non ſufficit canibus immundis, quod nos indebitè iugo præmunt ſeruitutis, & noſtra cottidianis exactionibus debilitare patrimonia, niſi etiam thori leges uiolent, & iura diſſoluant cõiugalia. Ego ſi uixero, hanc eorum auctore domino abbreuiabo inſolentiam dignam pro meritis recompenſationem retribuens. His dictis, iniuriam diſſimulans, filium ſecreti conſcium, & de illata matri turpitudine confuſum, ſolito itinere dirigit ad dominum Boamundum, monens attentius, ut ad opus prædictum uniuerſa præpararet neceſſaria: in ſe uerò nullam eſſe moram, quo minus nocte proxima promiſſum impleatur. Significat nihilominus, ut circa horã nonam omnes Principes, ſinguli cum comitatu, tanquam hoſtibus obuiam profecturi de caſtris egrediantur: circa primam uerò uigiliam noctis, & cum ſilentio reuertentes, parati ſint circa noctis medium iuxta eius monita ſe habere. Suſceptum ergo adoleſcentem, ad principes ſecreti conſcios occultè ſecum reducit, & conſilij formam quam per eundem à patre ſuſceperat ordinatim, pandit ex ordine. Illi uerò & argumenti & fidei ſtupentes ſynceritatem, conſilium approbant, & ita fieri oportere conſentiunt.

Ciues prædictum uirum ſuſpectum habent, ipſe coram Principe ſuam allegat innocentiam. Caput XVIII.

ACcidit autem per eoſdem dies quiddam, quod in maioribus negotijs ſolet contingere frequẽtius. Ciuium enim & eorum maximè qui curam urbis gerebant propenſiorem, cœpit animus præſagire, non ex aliquibus indicijs, ſed magis ex ſuſpici-

ſuſpicione,quod de urbe tradenda occultè haberetur tractatus, cœpitq́ ſermo iſte in omnium ore penè uerſari. Vnde conuenientes adinuicē maiores ciuitatis,principem adeunt,ſuper eo uerbo conſilium habituri:uidebatur enim uerīſimile, & multæ ad id concurrebant præſumptiones.Erãt enim in eadem ciuitate (ut prædiximus)multi fideles,& ſi omnino huius reatus immunes, tamē ſuſpecti habebantur:inter quos præ dictus nobilis homo,&ſi de eius fidei ſynceritate Accianus nō modicè præſumeret, à reliquis tamen magiſtratibus habebatur in ſuſpicione. Verū & corā Acciano poſiti,dum ſuper eo facto deliberationē haberēt ſollicitam, inter alios qui uidebãtur ſuſpecti,huius habuerūt mentionē: quibus prædictus Princeps quodammodo perſuaſus,eum ad ſe pręcepit euocari,quo in eius præſentiā conſtituto,de eodē uerbo corā eo cœpit ſtudioſe idem continuari tractatus, ut eius conſiliū ſuper hoc audiretur, & deprehenderet ex eius uerbo manifeſtè,utrum meritò ſuſpectus eſſet uel non. Cōtigit aūt,ſicut uir induſtrius erat,& oculi ualde perſpicacis,ꝙ protinus cognouit,quod eius gratia ille talis haberet conuentus,quodq́ apud eos eſſet ſuſpectus:unde,ut artificioſe cælaret propoſitum,& ſe apud eos aſſereret innocentem, fertur dixiſſe ijs qui conuenerant ut tentarent eū:Sollicitudinem geritis uiri uenerabiles,& huius ciuitatis principes maximi ualde commendabilē,& quę nō niſi in prudēnie locū poteſt habere.Prudēter eñ timetur quod accidere poteſt, & abundãs in re capitali cautela nō nocet:unde nō leui motu inducti eſſe uidemini,ut pro libertate,uita,uxoribus & liberis hanc geratis ſollicitudinē.Eſt tamen,ſi noſtro uultis acquieſcere cōſilio,uia cōpendioſa ſatis,qua huic morbo quē uenturū formidatis,poſſit cōueniēs aptari remediū, & cura competēs adhiberi.[Hoc negociū tam deteſtabile,quod ita prudēterueremini ne accidat,nullatenus poteſt effectui mancipari,niſi per eorum operā,qui turribus & muris ſunt pręfecti,]&ad portarum deputati cuſtodiam.Quod ſi de eorum ſynceritate diffiditis,mutenī frequentius , ne in aliquo certo loco moram facientes diuturnam,pernicioſam cum hoſtibus poſſint cōtrahere familiaritatē.Huiuſmodi eñ negotium non facilè abſoluitur,ſed temporis indiget diuturnitate,nec penes priuatā perſonam tantæ rei poteſt conſiſtere momentū, niſi et de maioribus ciuitatis pariſactionis ſcelere corrupti muneribus inuoluantur. Mutatio uerò hæc repentina & frequēs omne huiuſmodi periculoſæ negotiationis amputabit opportunitatē.Hæc cū dixiſſet,innocentiam uiſus eſt aſtruxiſſe ſuam,et ſuſpicionem quam de eo conceperãt,aliquatenus mitigaſſe. Placuit itaq́ eius ſermo,& in oculis omnium uiſus eſt bonus, ſuiſſetq́ ſtatim effectui mancipatum eius conſilium,niſi quia nocte irruēte dies iam declinauerat,ita ut nequaquam circa urbis ſtatum tanta poſſet fieri mutatio. Cura enim uigili & exacta diligentia urbem pręcipiunt cuſtodiri, eorum quæ à prædicto uiro tractabantur penitus ignari. Ipſe autem ſciens quod in proximo res eſſet maximam mutationem ſubitura,ſedulum ſe gerit quomodo interim propoſitum impleretur,antequam aliquid occurreret impedimenti.

Quantis anguſtijs fidelium populus,qui in urbe erat, premeretur: & quomodo ſtrages eis deſtinata quieuerit. Caput XIX.

POrrò ciues ab ipſo primo noſtrorum introitu,ex quo circa urbem locata eſt obſidio,ſuſpectos habuerunt Græcos, Syros,& Armenios,& alios cuiuſcunq́ generis Chriſtianæ fidei profeſſores. Vnde ſtatim eos qui tenuiores erant,nec ſibi & familiolis ſuis poterant ſufficere,uictum penes ſe nō habētes neceſſarium,extra urbem fecerant eſſe,ne urbi eſſent oneri:ſolis diuitibus, & qui ampla habebant patrimonia & alimenta, penes ſe in domibus ſuis ſufficientia, retentis.Hos etiam tantis angarijs affligebant,& perangarijs,ut melius eſſe uideretur his quos ab urbe depulerat,quàm quibus pro ſummo beneficio urbis indulſerant habitationē. Nam & pecuniarias eis ſæpius infligebant mulctas,id quod habere uidebantur uiolenter extorquētes, & ad quælibet ſordida munera & onera ciuilia rapiebant inuitos. Nam ſi erigendæ eſſent machinæ,aut immenſi ponderis transferendæ trabes, ſtatim id eis muneris iniungebatur. Hi lapides & cœmenta,& quamcunque materiam ad opus ædificiorum neceſſariam circumferre compellebantur:hi iaculatorijs & machinis molares qui extra mitterentur tenebantur miniſtrare,& funibus quibus extra contorquebantur inſeruire,

pro arbitrio præfectorum ſine intermiſſione, nulla data requie, cogebantur. Demum uerò poſtquam iniuncta ſibi obſequia fideliter & deuote compleuerant, colaphos & uerbera reportabant, pro mercede indignis affecti cõtumelijs. nec ſufficiebat hoc immundis canibus, quorum uiolenta dominatione premebatur: ſed ut inauditam complerent malitiam, octo diebus, antequam ſupradictũ uirum, ut prædiximus, tanquam ſuſpectum conuenirent, cõſilio ſecretius habito, quotquot in urbe habitabant fideles, ſubitò, & de nocte occidere decreuerunt: quod niſi per quẽdam magnum & prudentem ciuitatis principem, qui ſemper Chriſtianis ſe amicum exhibuerat, octo dierum ad id complendũ, inuitis alijs, datæ fuiſſent induciæ, procul omni dubio, miſſis ſpiculatoribus, illius tam pernicioſi cõſilij executoribus, eadẽ nocte uniuerſa fidelium turba gladio cecidiſſet. Recepta autem fuerat eo intuitu octo dierum prædicta dilatio, ut interim conſiderarent, utrum ſolueretur obſidio: quod ſi noſtri in obſidendo perſeuerarent, tunc quod decretum fuerat, executioni mãdaretur: ſin autem, parceretur ciuibus, qui ad mortem erant deputati. Effluxerant porrò feriæ, eaq; erat nox nouiſſima, iamq; ſecretius exierat edictum, ut prædicta executioni mandaretur ſententia: cum de complendo eadem nocte propoſito, inter dominum Boamũdum & prædictum Emirferrum cõuenerat: & pro fixo fuerat ſtatutum, ut quod multũ ante inter eos conceptum fuerat, adimpleret: quod autore Domino factũ eſt. unde accidit, quod eadẽ recte noſtris urbem occupantibus, pro excito tumultu, maiores ciuitatis minus facti ſunt ſoliciti, nihil aliud arbitrantes urbis ſtrepitũ ſignificare, quàm id quod in Chriſtianos conciues præceperãt exerceri. Vnde & urbe uiolenter effracta, in domibus fidelium reperti ſunt de hoſtibus quamplures, qui ad hoc cõuenerãt, ut ſicuti eis iniunctum fuerat, incautos repentè occiderent.

Iuxta conſilium prædicti uiri, exercitus de caſtris egreditur, circa noctem reuerſurus. Caput XX.

IGitur circa horam nonam, miſſa uoce præconia per caſtrorum ambitum, educitur publicè uniuerſis de equeſtri ordine, quatenus armati omnes maiores ſequantur principes: id quod eis iniunctum fuerit, ſine mora executuri. Erat autem non ſolum plebs inferior huius ignara ſecreti, uerum etiam paucis ex maioribus reuelatum erat hoc myſterium. Factum eſt igitur, ut iuxta prudentis uiri conſiliũ, egreſſæ à caſtris uniuerſæ equitum copiæ, principum ſecutæ uexilla, longius ſe abire fingerent, quouſq; nox irruẽs terris, ſolitam induxerat caliginẽ: qua occultati, clàm & cum ſilentio ad caſtra ſunt reuerſi. Huic autem uiro Dei, qui tantum noſtris fauorem contulerat, frater erat uterinus, longè alterius mentis, & diſparis propoſiti: cui frater, quoniam de eius non multum præſumebat ſynceritate, nihil ſecreti ſui cõmunicauerat, ſed ſuſpectum habens eum, propoſitum quãtum poterat, occultabat ſuũ. Accidit autem eadem die, dum noſtræ circa horam nonam egredetentur legiones, quod ambo fratres adinuicem per cancellos murorum caſtra proſpicerent, & egredientia contuerentur agmina: laborabat autem ſenior frater, minoris noſſe propoſitum, & eius uoluntatem libenter indagare. unde exorſus, ad fratrem dixit: Miſereor frater mi, populo huic noſtræ profeſſionis gratiam & fidem conſecuto, cui tam ſubitus paratur interitus. ignarus enim quid craſtina pariat dies, ſecurus egredit̃, & quaſi rebus in tuto collocatis, nihil timere uidetur: uerùm ſi ſciret quantæ illi præſtruantur inſidiæ, & quanta in proximo eorũ paretur ruina, fortè aliter ſibi prouideret. Cui frater: Stulta inquit, ſolicitudine cõſumeris, & indiſcreta cõpaſſione fatigaris. utinam Turcorum gladijs iam occubuiſſent uniuerſi. à die enim introitus eorum primo, multo deterior facta eſt noſtra conditio: uixq; eſſe poterit, ut tantum nobis utilitatis per eos accedat, quantum moleſtiarum eorum occaſione paſſi ſumus. Sic ergo qui prius dubitauerat, an fratri ſuo communicaret propoſitum, nunc tanquam peſtem declinans, abhorret animo, execratur in conſcientia, & ne Chriſti obſequium præpediretur per eum cœpit de eius morte (charitati fraternæ publicam fidelium præponens ſalutem) tractare.

Boamundus amicum ſolicitat, ut opus compleatur. Emirferrus fratrem non conſentientem perimit. Chriſtianos per ſcalam demiſſam, in urbem recipit. Caput XXI.

INterea dominus Boamũdus tota mẽte anhelans, quomodo uotis ſatis faceret, ne de eius deſidia res optata ſuſciperet dilationem: Principes circuit tota inſtantia, monet

monet eſſe ſollicitos,ſcalam funibus cannabinis ſatis artificioſe intextam,paratam ha bens præ manibus,quæ uncis inferius ferreis,ſuperius uerò ad murorum propugnacula debeat alligari. Iam uerò nocte media,cum ſe uniuerſa quieti dediſſet ciuitas,continuis uigilijs,& labore immenſo uires ſopori miniſtrātibus, interpretē domeſticum & ualde familiarem ad prędictum amicum dirigit,ut ab eodem ſciſcitaretur diligentius,utrum adhuc ſibi uelit adeſſe domini ſui familiam. Adueniens autem ille,uirum reperit in cancellis uigilantem. Cumq́ ei interpres uoce ſubmiſſa, uerba domini ſui expoſuiſſet,reſpondit ei:Sede quietus & tace,quouſq́ præfectus uigilum, qui cum multo accedit comitatu,& fulgore lampadarum,locum iſtum pertranſeat. Erat enim in ciuitate conſuetudo,quod præter uigiles,qui in ſingulis turribus erant deputati, eorum ſuperior magiſtratus,ter uel quater in nocte, muros cum ingenti circuiret comitatu,facultas ardentes geſtādo prę manibus, ut ſi quos inueniret aut ſomno grauatos,aut negligentius ſe habentes, debitæ animaduerſioni ſubiacerent. Pertranſiens autem hic,cuius tanta erat iuriſdictio,uirum uigilantem reperiens, eius cōmendauit diligentiam,ad ulteriora loca properans ſecurus. Videns autem uir prędictus horam ſe obtuliſſe rebus agendis opportunam,interpretem ſepoſitum alloquitur,dicēs, Vade citus,& dic domino tuo,ut cum uiris electis feſtinus adueniat. Qui dicto citius recurrens ad dominum,& paratum reperiens, cum uocatis clàm alijs principibus, & in ictu oculi ſicuti primo eunti erant ſubſequentes, quiſq́ cum ſuo domeſtico comitatu ſubitò ante turrim diu antè prēnotatā,quaſi uir unus aſtiterunt,ita ut nec clamor, nec ſtrepitus ex eis audiretur. Interea ille uir prædictus turrim eandē ingreſſus,fratrem reperit ſomno grauatum,cuiusq́ mentem nouerat alienam à ſuo propoſito, timens ne per eum rei tam penè conſummatę miniſtraretur impedimentū, gladio trāſuerberat, facto pius & ſceleratus eodem. poſt hoc rediens ad cancellos,& quos uocari pręceperat conſpiciens, dato & reſumpto mutuæ ſalutationis officio, funem demittit inferius,quo ſcalam ad ſe pertrahat ſubleuatā. Erecta igitur ſcala, & iam à ſuperiore parte, quàm ab inferiore firmius annexa,nemo repertus eſt,qui ad uocem ſuperioris uel domini Boamundi mandatum præſumeret aſcendere,& in ſe huiuſmodi experimentū facere. Quod dn̄s Boamūdus uidēs,conſcendit ipſe prior intrepidus. Cumq́ iam muri propugnaculo,trāſcurſa ſcala,manum adhibuiſſet,comprehendēs eum qui erat interior,ſciens quia D. Boamundi eſſet manus,dixiſſe fertur: Viuat hæc manus. Et ut eius & omnium fidelium ſibi maiorem reconciliaret gratiā,eo quòd fratrem uterinum, in opere tam ſancto non conſentientē tranſuerberauerat, induxit eum in turrim,& fratrem oſtendit exanimem proprio ſanguine cruentatum. Deoſculatus igitur Boamundus uiri conſtantiam,& fidei ſynceritatem,ad murum rediens, emiſſo pauliſper per cancellum capite,uoce ſuppreſſa ſuos ad aſcenſum cœpit inuitare: cumq́ adhuc dubitarent,nec erat auſus quiſquam aſcendere,totum reputantes ſophiſticum, quicquid de muro dicebatur:quo cognito,ad ſuos per eandem ſcalam rediens, ſuæ incolumitatis euidens dedit argumentum. Vnde factum eſt, ut certatim aſcendentes, in momento murum replerent,& non ſolum turrim illam, uerum & de collateralibus nonnullos occuparent. Audiuimus quod inter alios D. Flandrenſium comes, & D. Tancredus aſcenderunt,quorum doctrina cæteri regebantur.

Intromiſſi portam capiunt. Exercitus iam facti conſcius, in urbem irruit. Antiochena Ciuitas expugnatur. Caput XXII.

VIdentes uerò principes,quod ſufficiebat numerus & prudētia eorum quia iam aſcenderant,ut uel una uel plures portæ aperirentur,& ſub omni uelocitate reuerſi ſunt ad caſtra,ut ſuas præpararent copias:& dato ſigno ab interioribus, urbem ingredi non morarentur. Qui uerò ſupra murū aſcenderāt,uirtute induti ex alto,duce prædicto uiro qui eos introduxerat,iam decem turres in eodem ſine interpellatione tractu,occiſis eorum cuſtodibus occupauerāt:& tamen adhuc uniuerſa quieſcebat ciuitas,ita ut nec rumor aliquis audiretur. Erat autē ſecus eam partem muri,unde noſtri aſcenderant,porta adulterina:ad quam deſcendentes,confractis eius uectibus & ſeris,eam uiolenter aperiunt,& admittentes eos qui de foris expectabāt,creuit eorū numerus qui intus erant ad immenſum:ita ut ad portam quæ Pōtis dicitur facto impetu

petu concurrentes, cæſis gladijs eius cuſtodibus, eam uiolenter apetirent. Interea quidam de familia domini Boamundi, eius uexillum ſuper eum contulerat montem qui urbi præeminebat, & iuxta præſidium ſuperius in arce quodam loco eminentiſſimo collocauerat. Cognoſcentes autem quod aurora rutilãs ſolis ortũ nunciaret, dato ſigno cornibus & lituis, cœperunt perſtrepere ad urbis ingreſſum, eos qui in caſtris erant, animantes. Principes uero ſigni quod condixerant intelligentes argumentum, raptis armis, ſubito ſua ſecum trahentes agmina, in urbem irruunt, aditus & portas occupantes. Interea populares exciti, quos hactenus ſecretum latuerat, uidẽtes iã caſtra pene uacua, alios ſecuti, in urbem certatim ſe ingerunt. Ciues autem tanto tumultu expergefacti, primum dubitant, quid nam ſibi uelit clamor iſte inſolitus: deinde uidentes diſcurſus per urbem loricatorum inſuetos, & ſtragem quæ paſſim per uicos fiebat & plateas, rem pro ut erat, arbitrati ſunt accidiſſe. Relictis ergo domibus, cum uxoribus & liberis tentabant effugere: dumqꝫ armatorũ acies fugiunt, latebras quærentes, & ſalutis uiam, attoniti quid faciant, armatis ſe ingerunt imprudenter. Qui autem erant urbis habitatores, Syrij, Armenij & aliarum nationum fideles, hi de euentu qui acciderat congratulantes plurimum, correptis armis, noſtrorum ſe adiungunt cœtibus: & ſicuti maiorum habebant locorũ peritiam, ita alios poſt ſe trahentes urbis diuerticula & portas, ſi quę adhuc clauſæ tenebantur, obtruncatis eorũ cuſtodibus, confractis ſeris aperientes reliquum exercitus intromittebant. Hęc à Domino, egreſſa uiciſſitudo, ut qui canibus immundis, indebitæ ſeruitutis iugo ſubiecti fuerãt angarijs & perangarijs, & cruciatibus miſerabiliter fatigati, nunc uice uerſa, æquipollentes refunderent calumnias, & eis procurarent interitũ. Et iam uniuerſus noſtrorũ introductus erat exercitus, iã libere portas turresqꝫ ſibi uendicauerant & mœnia, iã principũ uexilla & omnibus nota in locis ſublimioribus conſtituta inſignia, uictorię dabant argumentum. Erat ergo ubiqꝫ ſtrages, ubiqꝫ luctus, ubiqꝫ mulierum eiulatus: & interfectis patribus familias, paſſim obtruncabatur familia, & effractis domibus, uaſa diripiebantur: & uniuerſa eorũ ſubſtãtia his qui primi accedebant, concedebãt ad prædã. Diſcurrebãt uictores per loca prius inacceſſa, & tracti cædis cupidine, & lucri deſiderio, nec ſexui parcũt, nec cõditioni, ætatis etiã apud eos nulla erat differentia. Occurrentes aũt ſibi per uicos & plateas ciuitatis, quęrunt diligentius ubi ſint potentum domicilia, et ubi habitauerant locupletiores: illucqꝫ iunctis concurrentes agminibus, interfectisqꝫ domeſticis, effringentes penetralia nobiliũ, liberos, matresqꝫ familias gladijs tranſuerberantes, domus, ſuppellectilem, aurum, argentum, et ueſtes precioſas æqua ſorte inuicẽ partientes. Cæſa fuiſſe dicũtur ea die de ciuium numero decem milia, quorum corpora paſſim et ſine delectu per uias iacebant inſepulta.

Ciues in præſidium ſe receperunt. Accianus extra urbem fugiens occiditur. Multi de monte præcipites proſternuntur. Caput XXIII.

ACcianus uerò uidẽs, quod hoſtibus tradita erat ciuitas, qui per turres & mœnia et urbem ſibi uendicauerant uniuerſa: uidensqꝫ quod populus, qui ſtragem euaſerat, in præſidium ſe certatim conferebat, timens ne Christianus exercitus illuc eos proſequens, præſidium uellet obſidione uallare, ſolus abſque comite per poſticum egreſſus, amens, uitæ tamen & ſalutis quærens compendium, fugam inijt: dumqꝫ ſolus præ doloris anguſtia, ſine certo propoſito errabundus uagaretur, caſu habuit obuiam quoſdam Armenos: qui ſtatim eum cognoſcentes, acceſſerunt, quaſi ſolitã exhibituri reuerentiã: dumqꝫ ille, quaſi extra ſe factus, hos paſſus eſt ad ſe peruenire, cognoſcentes ex eo, quod ſolus ita aufugerat, urbem eſſe deuictam, uiolenter eum ad terram deiecerunt, & educto eiuſdem gladio, caput ei pręcidentes, in urbem intulerant, coram uniuerſo populo illud principibus offerentes. Erãt autem in ciuitate quidam nobiles, qui de remotis partibus ad Antiochenorum gratia exercendæ uirtutis uenerant ſubſidium: hi locorum ignari, cognito quod ciuitas in noſtrorum uenerat ditionem, dubij quid facerẽt, & pro uita ſoliciti, in præſidium ſe ſuperius recipere decreuerunt: dumqꝫ illuc tota properarent intentione, caſu accidit, quod noſtros à parte ſuperiori habentes obuiã, & inter locorũ intercepti anguſtias, ita ut neqꝫ aſcendere neqꝫ deſcendere, propter montis deuexitatẽ liceret, inſtantib. noſtris deſuper, dũ quo

cunqꝫ

quocunq; modo fugere nituntur, præcipitati ſunt cum equis & armis, quibus erant inſigniti, quaſi recenti: qui cōfractis ceruicibus, & membris cōtritis, uix de ſeipſis reliquerunt aliquam memoriam. Qui autem de urbe, aut de adiacente prouincia locorum habentes peritiam, inuenti ſunt expeditiores, hi ſummo diluculo, poſtquam cognouerunt urbem effractam, per portas, quæ iam incipiebātur reſerari, iunctis agminibus egrediebantur, ut confugerent ad montana: quos noſtri cominus inſectantes, partem reduxerunt, uiolenter eos compedibus alligantes: pars equorum erepta beneficio, ad montana fugiens, uitæ conſuluit & ſaluti. Circa uerò horam diei quintam, redeuntibus noſtris, qui egreſſi fuerant, & qui per urbem diſperſi fuerant, recollectis adinuicem, quæſitum eſt diligentius, & pro certo cognitū, quod nihil prorſus alimentorum in urbe repertum fuerat: nec mirum, cùm iam penè menſibus nouem cōtinua obſidione uallata fuiſſet. Sed tamen in auro, argento, gemmis, uaſis precioſis, tapetis & holoſericis, tot & tantæ receptæ ſunt copiæ, ut qui prius mendicabat eſuriens, nūc factus locupletior, omnibus affluere t abundanter. Reperti autem ſunt in tota urbe qui ad arma ualerent, equis uix quingenti, & hi etiā cōfecti macie, & inedia tabeſcentes. Capta eſt ergo Antiochia, anno ab in carnatione Domini, Milleſimo nonageſimo octauo, menſe Iunio, tertia die menſis.

LIBER SEXTVS.

Deſcribitur mons qui urbi præeminet, & pars eius ab hoſtibus occupatur, cuſtodibus illuc locatis. Mittuntur ad mare qui populum euocent, & illatis in uictualibus ciuitas cōmunitur Caput I.

SEdato autem tumultu, & gladijs inebriatis ſanguine, feſſis à cæde continua uictoribus, cùm iam ciuitas quieuiſſet, conuenientes adinuicem principes, multum adhuc ſupereſſe laboris, & nō dum conſummatum negotium intelligentes, per portas & mœnia inſignatis cuſtodibus, in montem aſcendere decreuerunt, & oppugnare præſidium. Et miſſa uoce præconia, cohortes uniuerſas, in montem prędictum aſcendere certatim compellunt: quò peruenientes, cum præſidij conſtaret munitione, quod omnino eſſet inſuperabilis, & quod ſola fame poterat expugnari, uidentes quod inutiliter conſumerent operam & ſtudium, & res multorum dierum ferias exigeret, ad alia ſe conuertunt argumenta. Mons enim iſte, qui urbi præeminet, ualle quadam profundiſſima, deuexo plurimum præcipitio diuiſus eſt, ita ut eius pars quæ in Orientem reſpicit, ſit humilior, largā in ſui uertice habēs planitiē, uineis aptā & agriculturæ. Tanta eſt profundæ intercapedinis diſtātia, ut potius montes duo, quā unus in duo diuiſus uideatur. Qui uerò in Occidentē protenditur, longe ſublimior eſt, & cacuminatus, intus parte ſublimiore ſicubi eſt pręſidium, muro ſolido, & turribus ualidioribus. Ab Oriente & Septentrione prædictū habēs immane & in modum barathri præcipitiū, ita ut nec excogitari poſſit, quomodo ex illis duabus partibus præſidio noceatur. Ab Occidente uero collis erat depreſſior, inter quē & præſidium uallis erat, ſed modica, nec latitudine diffuſa, nec profunditate præceps: per quā uolentibus à præſidio in urbem deſcendere, iter unicū & ſingulare ſatis per ſe nomine impugnāte periculoſum. Hūc ergo collē noſtris uiſum eſt principib. occupare, ne forte per portam pręſidij hoſtibus immiſſis, in noſtrorū læſionē, in urbem pateret deſcenſus: locatis ergo ibi uiris prudentib. & ſtrenuis, & relictis quæ in uictu neceſſarijs, factoq; muro cū propugnaculis & opere ſolido, & locatis ſuper eum ordine cōgruo machinis, quibus à ſe repellere poſſent hoſtium moleſtias: Principes de maioribus deliberaturi, in urbē deſcenderunt, ad eundē locum cōpoſitis negotijs redituri. Omnes enim illic moram facere, quouſq; expugnaretur præſidiū, decreuerant: excepto domino Duce, qui de cōmuni principum cōſilio, portam Orientalem in ſuam receperat cuſtodiā: ſimul & præſidiū, quod noſtri extra urbē firmarant, domino Boamundo commiſerant. Audientes

igitur

Orientalem portam præſidium quoddam in colle aliquantulum edito ſitum, quod ab initio ad caſtrorum tuitionem fundatum, domino Boamundo prius tradiderant conſeruandum: urbe uerò capta, poſtquam generalem cœpit habere adminiſtrationem, prædictam munitionem ſimul cum uicina porta domini Ducis cuſtodiæ deputauerunt. Circa quod præſidium, dum caſtra hoſtes locaſſent ſua, & his qui erant in præſidio aſſultus darent cum multa inſtantia frequentiſſimos, Dux eorum non ferens inſolentiam, cum ſuo egreſſus eſt comitatu, ut his qui in præſidio erant pene dificientibus miniſtraret ſubſidium, & caſtra quæ ante portam erāt locata diſſolueret: ſed egredienti duci, & ſuis uolenti ſubuenire, occurrit Turcorum multitudo ingens, quam & uiribus & numero longè ſuperiorem Dux ſuſtinere non ualens, uix eorū ereptus gladijs, fuga inita, in urbē ſe recepit: ubi hoſtibus proterue nimis inſiſtētibus, dum plebs indiſcreta nimis premeretur, & mutuo ſibi præ turba negarent introitum, ducenti penè partim oppreſſi, partim uulnerib. ſaucij, nōnullis etiāc aptis, miſerabilit perierūt.

Noſtri infra urbem ſecus radicem montis uallum ducunt. Pugnatur ibi: uincuntur hoſtes. Princeps hoſtium de monte deſcendit, urbem obſidet in parte inferiori. Caput IIII.

SIc igitur duce confuſo, qui quaſi omnium præcipuus uidebatur, Turci in tantam elati ſunt audaciam, ut per portam ſuperioris præſidij, quibuſdam notis compendijs, in urbem deſcendentes, in noſtros ſubitò irruerent: & reperientes improuidos, ſagittis & gladijs plerunque multos interficerent: noſtris autē eos inſequentibus, ſubitò montem occupantes, in arcem ſe recipiebant ſuperiorem, alias etiam uias habentes, quàm per eum collem, quem noſtri occupauerant & communierant diligentius: dumque ſæpius ita contingeret, & multi de populo in ciuitate, hac fraude deperirent, conuenerunt ſimul principes, ut huic tanto malo remedium procurarent: factumque eſt, quod de cōmuni conſilio, D. Boamundus, & D. Comes Toloſanus inter partē urbis inferiorem & cliuū montis, uallum duxerunt profundū admodū, & latitudinis competentis, quo impetus eorum qui deſcendere de monte conſueuerant, retardaretur, & populus intra urbem poſſet tranquillius quieſcere. Et ut etiam uallum ad ſui tuitionem redderent habilius, munitionem ibi conſtruunt, fidelem & deuotam operā impendentes, tamque pro ſalute propria, quàm pro uniuerſis legionibus. Turci uerò, qui adhuc ſuperius obtinebant præſidiū, & qui exterius erant in obſidione, per ſuperiorē portam admiſſi, per occultas ſemitas deſcendentes, huic nouæ munitioni frequentes dabant aſſultus: & quanta poterant inſtantia, ut eam deijcerent, elaborabant. Accidit autē die quadā, quod erumpēs à ſuperioribus partibus, per ſolita uiæ compēdia Turcorum manus ſolito numeroſior, circa prædictū, & de nouo conditū præſidium, tanta cœpit eos qui intus erant impugnare inſtantia, quod niſi princeps qui alijs urbis partibus ad cuſtodiam erant deputati, et uniuerſus qui per urbem diſperſus erat populus, maturius ſubueniſſet, pene dominum Boamundum & Eurardum de Puſato, Rodulphum de Fontanis, Reibaldum Trecon, Petrum filium Gillæ, Albertum & Iuonem, uiros ſtrenuos et nobiles, qui ad eius tuitionem ſe intrò contulerāt, expugnaſſent: ſed aduenientes cum multo impetu Dux, & Comes Flandrenſis, & princeps Normannorum, eorum adeò repreſſerunt inſolentiam, ut interemptis pluribus, & captiuatis nonnullis, non ſolum à præſidio, uerùm ab urbe uniuerſa, conuerſos in fugā, & malè tractatos, ſub omni celeritate fugere compellerēt: qui ad dominū ſuū reuerſi, noſtrorū uires, & admirabilem animorum conſtantiam prædicabant. ita ut in eis uideretur impletum illud uaticinium: Lingua canum tuorū ex inimicis: nam fidelis populi extollebant præconium, qui erant eius perſecutores. Corbagath uerò, cū per dies quatuor in montanis, ut prædiximus, morā feciſſet continuā, uidēs quod non proficeret, & quod equis pabula deficerēt, ſolutis caſtris, iterum cum uniuerſis legionibus ſuis denuò deſcendit ad campeſtria, & tranſito flumine, per uadum inferius partitis agminibus æquipollentibus ſpacijs, & locatis in gyrum principibus ſuis, urbem uallat obſidione: ubi dum die ſequente, quidam ab exercitu diuiſi, noſtros ad cōflictum prouocarent, contigit ut de equis deſcendenres, & his qui in muro erant, inſtantiam ſuorum proteruius incuterent, dominus Tancredus per portam egreſſus Orientalē, in hoſtes irruit ſubitus: & antequā ad equos poſſent habere recurſum, ſex

ex eis

ex eis interimens, reliquos in fugam adegit: quorum amputans capita, in urbem intulit ad conſolationem populi, qui pro defectu Rogerij de Barnauilla, qui ibidem occiſus fuerat, graui mœrore concutiebatur.

Populus infra urbem multa laborat inedia. Quidam nobiles clam inde aufugiunt. Boamundus uniuerſis præficitur. Caput V.

INterea populus, qui paucis ante diebus eandem urbem obſederat, & obſeſſam ſibi uendicauerat uiolenter, nunc uerſa uice (ſicut & rerum ſolet eſſe uiciſſitudo) obſidionem ſuſtinens, graui ſupra modum moleſtabatur inedia, & immenſis ſupra uires fatigabatur laboribus. Foris erat gladius, & intus pauor. Nam præter eam, quam de innumeroſis expeditionibus exterioribus quæ urbem obſederant, meritò conceperant formidinem, hoſtibus adhuc præſidium detinentibus, unde fiebant ſæpiſſime, ut dictum eſt, irruptiones, non erat illis tranquillitas. Fiebat igitur, peccatis eorum exigentibus, quod multi in deſperationem lapſi, profeſſionis immemores, iuramentorũ quę exhibuerant prodigi, clam funibus & in ſportis per murum demiſſi, derelictis ſocijs, aufugerant ad mare: ex quibus nonnulli ad manus hoſtium peruenientes, perpetuæ mancipati ſunt ſeruituti. alij uerò ad mare peruenientes, eos qui in nauibus erant pręciſis anchoris, in fugam compulerunt, dicentes: Princeps hic magnus, qui cum innumerabilibus aduenit copijs, urbem quam nos expugnaueramus, extincto uniuerſorum noſtrorum numero nunc & principibus interemptis, uiolenter recepit: nos autem opitulante Domino, gladios eorum euaſimus. Vos igitur funes præcidite, & maturate fugam, ne ad mare deſcendentes, pari uos inuoluant periculo. Ipſi autem cum eis conſcendentes, fugam inierunt. Erant autem qui ſic aufugerant, non ſolum de popularibus & plebeijs, uerum etiam uiri nobiles, & multa generoſitate inſignes, Vuilhelmus uidelicet de Grantemaiſuil, uir inclytus de Apulia, qui ſororem D. Boamundi habebat uxorẽ, & Albericus frater eius. Vuilhelmus Carpentarius, Guido Truſellus, & Lampertus Pauper, & alij multi, quorum nomina non tenemus, quia deleta de libro uitæ præſenti operi non ſunt inſerenda. Nonnulli etiam, quod multo erat abominabilius, futuri timore periculi, famis et laborũ impatientes, ad hoſtes ſe conferebant, Chriſti doctrinam, & eius fidem cum impietate abnegantes. hi de ſtatu noſtro certificantes aduerſarios, ſupremum eodem modo penè noſtris intulerunt periculũ: alij uerò qui in ciuitate remanſerant, ſpem diffugij nihilominus ex parte plurima conceperant. Sed uir uitæ uenerabilis, Podienſis epiſcopus, & D. Boamundus princeps illuſtris, eorum præuenerunt molimina. Nam deſignatis per portas ſingulas uiris prudentibus, & de quorum experientia ſimul & fide merito præſumerent: turribus quoque per ſingulos nobiles collocatis, ita nocte & die ſtudio indefeſſo ſeruabãt excubias, ut nemini penitus quantũcunq; properãti & arguto, ulla pateret uia ſubterfugij. Et ut liberius generalem, quæ eis conceſſa fuerat, exercere poſſent iuriſdictionem, intimauerant omnibus à maiore uſq; ad minimum, quod uſq; conſummationem negotij Antiocheni, & bellum quod ſperabatur futurum, completum, D. Boamundi mandatis fideliter & deuotè obedirent: unde ille inceſſanter nocte & die, ſuis comitatus domeſticis & familiaribus, & his quibus ampliorem habebat fidem, uicos & plateas, muros & turres ciuitatis cum multa circuibat ſollicitudine, diligenter inueſtigans, ne quis incaute ſe haberet, ne quis hoſtium introitus pateret inſidijs. Erant autẽ præſidia quatuor, in quibus maior exigebatur cuſtodiæ diligentia: ſuperius uidelicet, quod contra arcem ſuperiorem è regione poſitum erat. Secundum item inferius, infra urbẽ ſupra uallum erat cõſtitutum, contra eorum irruptiones, qui à porta caſtri ſuperioris in urbem conſueuerant deſcendere. Tertium extra portam Orientalem poſitũ, quod ad caſtrorum tuitionem ante urbẽ captam fuerat fabricatum. Quartum quoq;, quod in capite pontis conſtructum fuerat, per quod porta pontis nouiſſimè fuerat obſeſſa. Cuius curam D. comes Toloſanus ex quo ciuitas capta fuerat, cum alijs in urbem ſe conferens, dereliquerat. Vrbe autẽ capta, Flandrenſium comes prædictum ingreſſus caſtrum, cum quingentis uiris fortibus & ſtrenuis diligenter cõmunierat, timens ne forte in manus hoſtium deueniret, noſtris per pontem introitus negaretur & exitus, in quo fieret obſeſſorum multo deterior conditio.

Comes

Comes Flandrenſium præſidium ante pontis portam, quod conſeruare non pot erat, ultrò deſerit & incendit. Princeps hoſtium quoſdam de noſtris captos in Perſidem mittit. Caput. VI.

CONtigit autem die quadam, quod uidens Corbagath, noſtros nimiam egredien
di & ingrediendi habere licentiam, & prædictum iuxta pontem pręſidium, mul
tum ſuis obſtare conatibus, præcepit de ſuis ad duo milia loricatorum armatis, ut præ
dictum cum omni inſtantia impugnarent pręſidium. Illi autem dicto quantocyus pa-
rentes, circa prædictæ munitionis uallum congruis locatis ſtationibus, quāta poſſunt
inſtantia, immiſſa ſagittarum grandine, prædictum locum, ab hora diei prima uſque
in undecimam continuis infeſtant aſſultibus, & congreſſionibus impugnant: Comi-
te cum ſuis reſiſtente uiriliter, & locum, cuius tuitionem aſſumpſerat, totis uiribus
protegente. Cumq́ circa ſolē iam occiduum, & ueſperam imminentem uiderent im-
pugnatores, quod nō multum proficerent, ſoluto aſſultu in caſtra reuerſi ſunt. At ue-
rò comes timens ne multiplicatis uiribus in craſtino ad opus ſimile accingerētur, ſci-
ensq́ quod nullatenus poſſit contra tantum exercitū, prædictam tueri munitionem,
intempeſtæ noctis ſilentio ignem adhibens, & incendio tradens, uniuerſam in urbem
cum ſuis eiuſdem rei conſortibus ſe contulit. Mane autem facto redeuntes in idipſum
qui heſterna die caſtrum impugnauerant. Aſſumptis igitur duobus alijs milibus, ite-
rum ad idem opus ſe accingunt, & ad dictum locum properantes: ubi deſertum repe
riunt, & ex parte plurima dirutum, infecto negotio reuerſi ſunt ad ſuos. Per eoſdem
dies accidit, quod quidam de hoſtium exercitu latēter egreſſi, quoſdam de noſtris ca-
ſu obuiam habentes, uiros egenos & inopes, proficiſcentes incautius ceperunt: quos
ante Principem ſuum deductos ſtatuerunt, ut ei tanquam Domino, ſucceſſus ſui &
manubiarum dedicarent primitias. Ille autem in captiuis & armorum & habitus con-
temnens uilitatē (erant enim eis arcus lignei, enſes quoq; ſordebant operti rubigine,
ueſtes etiam præ continuis laboribus laceræ, & aſſiduitate utendi prætendentes uetu
ſtatem: non enim erat populo peregrinanti diuerſa, quibus alternatim uterentur, mu-
tatoria) dixiſſe fertur: Ecce populus qui regna debeat ſollicitare aliena, cui pro multis
diuitijs deberet ſufficere, ut in quocunq; terrarum angulo panis eis quaſi uilibus dare
tur mercenarijs. Ecce arma, quibus Orientalium ingenuitas debeat flagellari, quibus
uix paſſer ictus deperiret. Alligate eos & compeditos cum armis ſuis, & iſto ſuo habi
tu, Domino meo qui me miſit repreſentate illos, ut ex iſtis colligat quàm nullius mo
menti ſit de talibus triumphare: qualesq; habendi ſint quos tam miſerabilis populus
gloriatur ſubegiſſe. Abijciat ergo à ſe curam et omnem iſtam ſuper me ſollicitudinem:
in proximo enim erit, quod canes hi immundi cōparere deſinant, & conſumpti pe-
nitus nequeant in populis numerari. His dictis tradi præcipit quibuſdam ad hoc de-
putatis, qui eos iuxta eius definitionem & maiorem Soldanum uinctos deducerēt in
Perſidem: leuiſſimum enim iudicabat, eos poſſe ſibi ſubijcere, quorum uirtutem non
dum expertus fuerat: quodq́ ſibi pro gloria putauerat adſcribendum, ut eos apud
dominum ſuum uilipenderet, id poſtea in eius confuſionem retruſum eſt: quanto ſa-
nè à contemptibilioribus, ſuo iudicio, uictus abijt & confuſus, tanto illi maior infligi
tur contumelia, tantoq́ maior irrogatur confuſio. Solet enim uictis eſſe quaſi pro ſo-
latio & caſum reddere leuiorem, ſi à uiris fortibus & ſtrenuis dicātur ſuperati: ſic è di-
uerſo, ruborem ingeminat, & adauget ignominiam ab indignis & uilibus obtenta ui
ctoria ſuperari.

Fame inualeſcente, populus ad immundos inuitus conuertitur cibos. Caput VII.

VRbe igitur ſic ex omni parte obſidione uallata, cū iam populo egredi uel ingre-
di, & ſua exterius procurare negocia nō liceret, facta eſt noſtrorum multo de-
terior cōditio: nam cum nihil inferreretur alimentorū, exorta eſt fames in ciuitate ſo-
lito uehementior, ita ut præ defectu uictualium, & famis importune urgentis acerbi
tate, ieiuna plebs propugnandi cibi gratia, ad turpia nimis declinaret compēdia. Nō
erat in eſcis etiam apud delicatos differentia, non erat mundorum ab immundorum
legalis illa diſtinctio: ſed quod caſus offerebat, ſiue gratis ſiue cū precio, id in cibum
uertebatur: inde uenter rugiens & famelicus, ſi tamen ad hoc ſufficiebat quod aſſum-
ptū fuerat, implebatur. Nō erat rubor nobilibus, non ingenuis uerecūdia, menſis alie

nis importunos ſe conuiuas ingerere,auidè manibus alienis inhiare,importunè pete re quod ſæpius negabatur.Fugerat à matronis quibus aliquando familiaris fuit pudor,à uirginibus reuerentia:& ſuorum oblitæ natalium, exhauſta facie,uocibus flebi libus,quę ſaxea poſſent mouere pectora,non timentes repulſam,paſſim uictum quę ritabant:quas autē famis acerbitas expugnare non poterat,ut rubore depoſito, fronte indurata ad medicandum deſcenderent, hæ in abſconditis deliteſcentes, in ſeipſis tabeſcebant, mortem magis eligentes quàm ſe dare in publicum ut aliquid poſtularēt.Erat deniq; intueri uiros robuſtiores fœminis, quos uirtus præcipua & nobilitas præclara reddiderant conſpicuos & inſignes, innixos præ nimia debilitate baculis, per uicos & plateas artus circumferre femineces,uultu deiecto. Etſi non uoce eleemoſynam peterent à tranſeuntibus, intueri erat nihilominus pueros uagientes & ad huc lactis egentes alimonia,per compita uiarum paſſim expoſitos:quibus ij qui eos genuerant,materna denegabant obſequia,dum ſibi nō ſufficerent ad hoc ſaltem,ut ſibi aliquid peterent neceſſarium. Vix erant in tanto populo qui ſibi ſufficerent:uniuerſis penè ſumptus defecerant,omnibusq; quaſi in uſum uenerat mendicare. Aut ſi cui res adhuc domeſtica ſuppetebat, dū non occurrebat uenale quod erat neceſſarium, nihilominus indigebat:quiq; apud ſuos in largiendis dapibus prius liberales iudicabantur,& profuſi,hi receſſus quærentes abditiſſimos, & loca inacceſſa cæteris, qualem qualem ſumentes refectionem, ijs quę undecunq; collegerant incumbebant auidius,nemini quod eis erat pro cibo communicantes. Quid plura? Camelos,equos, aſinos,mulos,& immunda quælibet & indigna relatu, ſuffocata morticinia, quoties dabatur ex ijs aliquid habere,pro ſummis reputabant delicijs:& ex ijs importunā repellentes eſuriem,miſeram quocunq; modo ſuſtentabāt uitam. Nec ſolum plebeios & mediæ manus homines huius tam miſerabilis inediæ calamitas inuoluerat,uerùm & maioribus nimis importunè ſe ingeſſerat principibus: eratq; eis tanto moleſtior, quanto pluribus prouidentes,indigebant amplioribus, & ſuā petentibus negare nō poterant munificentiam. Referre uerò quid ſingulis acciderit maioribus, licet hoc habeant adhuc ueterum traditiones, & quanta egeſtate pij pro Chriſto laborauerint Principes,longè eſſet ab hiſtoriæ compendio, & ſpeciales tractatus exigeret.Sed ut in ſumma dicatur,uix eſt quod aliqua contineat hiſtoria,tantos principes, tantumq; exercitum,tantas alibi ſine defectu & tam patienter pertuliſſe moleſtias.

Hoſtes clàm unam de turribus penè occupant, Henricus de Saſcha reſtitit uiriliter, & pluribus occiſis arcem obtinet uiolenter. Caput VIII.

INterea dum ita ciuitas per ſtudium & operam Corbagath & ſuorum,ex omni parte circundata eſſet obſidione, & populus incluſus nuſquā egredi, nullusq; ad eos introire poſſet, inſuper & congreſſionibus penè continuis, tam in urbe quàm extrà ſupra uires fatigati eſſent,accidit ut præ laboris diuturnitate & famis inedia,minus uigiles minusq; ſolliciti urbē cuſtodirent: quibusq; cura circa corporis alimentū pene tota uerſabatur,neceſſe erat, ut ad cætera tractanda conſurgerent remiſſiores. Vnde factum eſt,ut die quadam turris una, iuxta eam per quam noſtris datus fuerat in ciuitatem introitus, cuſtodita negligentius, hoſtibus paulo minus ad urbem iterum impugnandam occaſionem præſtitiſſet.Quidam enim de hoſtibus ſperantes, quòd in noctis ſilentio potuiſſent eam occupare, ut inde ſibi, ſicuti & noſtris prius in urbem pateret deſcenſus,ad eam obtinendam ſcalas muro clàm adhibuerūt, quibus iam circa primum noctis crepuſculum, quaſi triginta ſuper murum aſcenderant, turrim uacuam ingreſſuri:in quo negotio dum feruentius deſudarent,caſu contigit, quod qui uigilum adminiſtrabat præfecturam, mœnia perluſtrans, ad eam partem peruenit, ubi hæc talia gerebantur. Cognitisq; eorum moliminibus, multa uociferatione eos qui in uicinis erant turribus excitauit, turrim denuncians fraudulenter ab hoſtibus occupatam. Ad quem tumultum excitati ſunt,qui in ea regione obſeruabant excubias:inter quos uir ſtrenuus & inſignis Henricus de Saſcha cum duobus alijs, Francone uidelicet,& Sigemaro, cognatis,de uilla quæ dicitur Macheſa ſuper Moſam fluuium,ad partes illas impiger conuolat timens ne forte ab aliquibus pecunia corruptis ciuitas proditioſe tradita eſſet hoſtibus.Quò perueniens, confluentibus ad cū qui in uicinis

uicinis erant turribus, hoſtes inuadit uiriliter, & ſtrenuitate ſolita, in momento, licet plurimum reſiſtentes, à prædicta turri depulit, quatuor ex eis peremptis gladio: reliqui uiginti ſex (triginta enim iam aſcenderāt, alios poſtmodum introducturi) fractis cruribus & brachijs & ceruicibus de muro pręcipitati ſunt. Amiſit tamen uir ſtrenuus ſocium ſuum Sigemarum, tranſuerberatum gladio. Franconem uerò letaliter ſaucium, quaſi ſemineçem, domum fecit reportari,

Hoſtes ad mare deſcendunt, incendunt naues, & in uia multos de noſtris perimunt. Caput IX.

PErurgente igitur obſeſſos ſingulis diebus maiore inedia, & fame periculoſius inualeſcente, affligebatur populus uehementius: unde præ anguſtiarum multitudine & quottidianæ afflictionis pondere intermiſſo, quidam uitæ negligentes & ſalutis urbe clàm egreſſi, per medias hoſtium acies, per mille diſcrimina, ad mare, ubi adhuc aliquot tam Græcorum quàm Latinorum erant naues, deſcendebant, ut cibos emerent, & iterum referrent in urbem uenales: alij uerò, ut ſe tantorum eximerent caſibus periculorum, abibant non redituri, nullam ſpem habentes, quod eorũ qui in urbe relicti fuerant, in melius poſſet procedere negotium, aut hoſtium ſaltem gladium declinare. Quod poſtquam Turcis compertum eſt, clandeſtinis itineribus & nocturnis, cauſſa quærendi uictus noſtros ad mare deſcendere, & circa urbem euagari, miſſis nõnullis locorum habentibus peritiam, qui eis prætenderent inſidias, ſæuiſſimas ex eis operati ſunt ſtrages. Et quoniã ſæpius eis in eo ſucceſſerat facto, duo milia electorum equitum ad oram maritimam dirigunt, qui peremptis nautis & inſtitoribus, & claſſe ſuccenſa, omne de cætero commerciorum genus amputarent, ut & ea pręciſa negotiandi ſemita, omnis omnino Chriſtianis deficeret alimonia, & ſalutis ſpes intercluderetur, quod et factum eſt. Nam mandatum exèquentes, ſuccenſis ex parte nauibus, et earum nautis, quos incautos repererant, ex plurima parte interſectis, reliquos in fugam adegerunt: quo rumure, qui à Cypro, Rhodo, & alijs inſulis, quiq; de Cilicia, Iſauria & Pamphilia & alijs maritimis regionib. gratia commerciorũ ſolebant accedere, plurimũ deterriti, iã illuc redire & merces inferre formidabãt, nec audebãt accedere, unde noſtris etſi nimis periculoſa prius, periculoſior tamẽ facta eſt conditio, rerũ uenaliũ penitus ceſſante commercio: nam dum inſtitoribus liber per mare patebat acceſſus, & ſi modicum erat quod per eos inferebatur, nec tanto poterat ſufficere populo, tamen ad nonnullam noſtris erat conſolationem, & eorum aliquatenus releuabat inopiam. Hoſtes uerò redeuntes ab ora maritima, de noſtris etiam in uia quoſdam reperiunt, quos omnes gladijs interimunt, exceptis paucis, qui per dumos & fruteta & ſpeluncarum latebras deli eſcere potuerunt: quæ fama mali nũcia, noſtros non minus, quàm ipſa famis enormitos moleſtauit: quotiens enim ſuorum caſum audiebant, totiens eorum dolor renouabatur. Vnde tot moleſtijs & laboris immenſitate, & quottidiana ſuorum ruina, & infortuniorum acerbitate ſupra uires fatigati, iam de uita deſperare, iamq; minus pro ſua tuitione ſolliciti, minusq; obedire Principibus incipiebant.

Stephanus Comes Carnotenſium ad Imperatorem Conſtantinopolitanum proficiſcitur Caput X.

INeterea Vuilhelmus de Grẽtemaiſuil, & alij qui cum eo aufugerant, peruenientes Alexandriam minorem, ubi domiuns Stephanus Carnotenſium & Bleſenſium Comes, cuius reditum tam principes, quàm uniuerſus populus, per ſingulos dies ardentibus præſtolabantur deſiderijs, adhuc ſuam ſimulabat ægritudinem, quæ apud Antiochiam gerebantur, exponunt, & ne ipſi etiam obleuem & friuolam cauſſam, & tanquam timidi ſocios deſeruiſſe uiderentur, ærumnarum & afflictionis modum qui erat, amplificãt. Et licet magnus eſſet & incomparabilis, tamen ſtudioſa relatione maiorem efficiunt, & de magnis maiora loquuntur. Nec erat difficile ei perſuadere quicquid timiditatem augere poterat, cùm ipſe prius eiuſdem rei gratia ſocios deſeruerat, & fugerat à conſortibus, ægritudine ſimulata. Factum eſt itaq;, quòd comunicato adinuicem conſilio, naues habentes paratas mare ingreſi ſunt: qui dum aliquan diu nauigaſſent, peruenientes in unam ex urbibus maritimis, ſicuti ſolliciti erant, &

ubi'nam Imperator eſſet diligenter inueſtigarent, didicerunt per quorundam relationem diſſonam, & ementitā, quod Imperator cum infinitis legionibus tam Græcorum quàm Latinorū apud urbem Finiminis caſtra locaſſet, Antiochiam proficiſcens, quaſi noſtris ſubſidiū collaturus, ſicuti ex cō promiſſo tenebatur. exceptis autē exercitibus quos ipſe ex uniuerſis nationibus ad inuicem collegerat, erant ei adiūcti, quaſi ad quadraginta milia Latinorum, qui à legionibus quæ præceſſerant, aut paupertatis cauſſa, aut ſua ſuorumq; ualetudine, aut ex quibuſdam alijs urgentibus cauſſis per terram Imperatoris derelicti fuerant: tunc uerò reſumptis uiribus & animo de Imperatoris præſentia, & eius innumerabilibus copijs tranſeundi fiduciam habentes, ad uię cenſores toto ſpiritu, totaq; mente feſtinare ſatagebant. Audiens ergo prædictus comes Stephanus, quod illuc reſidens Imperator, uires maiores pręſtolaretur & ad proficiſcendum ſe accingeret, aſſumpto cum ijs qui ſecum erant, itineris compendio, uerſus imperatoris exercitum cum omni celeritate contendit. quò perueniens, ab imperatore honeſtè ſatis, ſed cum admiratione ſuſceptus eſt: nouerat enim eum Imperator & ab initio dum cum alijs tranſiret, eius ſibi contraxerat amicitiam. Interrogans igitur Imperator ab eo diligenter de uita & ſalute & ſtatu principum, & quæ'nam eſſet cauſſa, quod ab alijs rediret ſeparatus, reſpondit.

Oratio eius ad eundem Imperatorem, mendacio plena, pernicioſa fidelibus. Caput XI.

FIdeles tui Imperator inuictiſſime, qui paulo antè per tuā habuerant tranſitum eminentiam, & de tua plenitudine, te largiente facti ſunt locupletiores, capta Nicea, uſq; Antiochiā ſatis proſpero curſu peruenerunt, urbemq; ipſam iugi obſidione quaſi per nouem continuos menſes expugnatam, præuia Domini miſericordia, uiolēter ſibi excepto urbis pręſidio, quod in mōte ſubliniori ſitū, urbi pręeminet nullis ſuperabile uiribus uendicauerunt. Cumq; crederent rem eſſe conſummatā, quodq; ſe periculis exemiſſent uniuerſis, urbe recepta, factus eſt error nouiſſimus peior priori, & in multo maiora quàm paſſi ſunt, inciderunt diſcrimina. Vix enim ab urbe capta dies tertia elapſa fuerat, cum ecce Corbagath Perſarum princeps potentiſſimus, cum infinitis orientalium copijs & multitudine omnem numerum excedente, eandem obſidione uallauit urbem, & ex omni parte obſeſſis introitum negās & exitum, principes & omnem populum tot & tantis moleſtijs affligit, quòd nec etiam de eorum uita ſperare liceat. multitudinis autem eos obſidentium nō eſt facile numerum compręhendere: nam ut in ſumma dicatur, omnem adiacentem urbi regionem, locuſtarum more operuerunt eorum agmina, ita etiam, ut tabernaculis uideatur locus deeſſe Noſter autem populus, fame, frigore, ſimul & æſtu, cædibus & clade, ita comminutus eſt, quòd totus intra urbem ſe collegerit, & uix ad eius tuitionem ſufficere poſſe uideatur. Præterea & id ſolatij, quod de regno tuo tam de inſulis quàm de alijs urbibus maritimis, nauigio annona inferri conſueuerat, noueris funditus eſſe præciſum. Nam emiſſa copiarum parte, omnem inter Antiochiam & mare regionem, ita occupauerunt, ut claſſe penitus conſumpta nautis, inſtitoribus gladio peremptis, omnem conuectorum ſpem & obtinendi uictus fiduciam noſtris amputauerint. Sed nec in ciuitate tantum alimentorum, ſupereſſe, ut uel unius diei ſubueniri poſſit neceſſitati. Ad hoc, ad maiorem ærumnarum cumulum, nec in urbe etiam habent tutum refugium. nam irruentibus ijs qui per caſtrum ſuperius in urbem clàm ſæpius immittuntur, in ipſo ciuitatis medio per uicos & plateas fiunt congreſſiones, non minorem curam inteſtinorum habentes conflictuū, quàm eorum quæ ab exterioribus inferebantur. Vnde nos, & ij qui nobiſcum ſunt præſentes Capitanei & nobiles uiri, uidētes confratrum negotia non poſſe procedere, eos conuenimus, ſæpius & fraternè monentes, ut ſibi conſulerent, & inuita diuinitate rem impoſſibilem compræhendere uelle deſiſterent. quos cùm à ſuo non poſſemus reuocare propoſito, nos, ne paribus imprudenter inuolueremur calamitatibus, noſtræ curauimus ſaluti prouidere. Et nunc ſi placet, & tuis ita uiſum fuerit illuſtribus, deſiſte procedere, ne tuæ felices quas tecum trahis expeditiones, paribus inuoluantur periculis. nam à facie tantæ multitudinis quam uniuerſus miniſtrauit Oriens, conſultius eſt intētato negotio, tibi adhuc

integro

integro diſcedere, quàm temerè caſum fortuitum cum tot & tantis experiri. Teſtes ſunt eorum quæ loquimur præſentes inclyti uiri eiuſdem ſortis participes. Sed & Tatinus uir prudens & uafer, quem nobiſcum tua direxit amplitudo, noſtrorum cognoſcens defectum, prudenter nimis ab eorum ſe ſubtraxit collegio, ut hæc tuæ nota face ret maieſtati. Erat autem in prædicto Imperatoris exercitu, quidam domini Boamundi frater, Guido nomine: qui hoc audiens, penè ad inſaniam motus eſt, fratris & amicorum caſum deplorans. Hic licet primùm comitis narrationi obuium ſe daret, timoris cauſſam obijciens, quod à tantorum cœtu principum ſe ſubtraxiſſet imprudenter: compeſcuit eum prędictus uir, ſecundum carnē inclytus, & ſi moribus diuerſis, Vuilhelmus de Grentemaiſuil, qui pius & domini Boamundi ſororem habuit uxorem.

Reuertitur Imperator ad propria: expeditiones quas in noſtrorum ſubſidium collegerat, diſſoluit, uerbo credens prædicti Comitis. Caput XII.

His igitur auditis, conuocato Principum ſuorum conſiſtorio deliberat Imperator, utrum procedendum ſit ei, an domum exercitū oporteat reuocare: habitaq; pro tempore & negotio deliberatione argumentoſa, tandem de cōmuni conſilio uiſum eſt expedire, tutius eſſe, incolumes exercitū domū reuocare, quā uniuerſi in ſe excitare Orientis regna, & ſe dubijs inconſideratè cōmittere fortunæ caſibus & præliorum. Tantum igitur Imperator uerbis prædicti Comitis fidem adhibuit, ut nō ſolum ita fore, prout ille aſſeueraret, uerumetiam ut timeret apud ſe, ne princeps prædictus, noſtris (ut dicebatur) interēptis, cum uniuerſa multitudine quā ſecum trahere diceba tur in regnum eius introiret: & quam de opere & ſtudio peregrinantiū principū Niceam cū uniuerſa uicinia receperat, iterū cogeretur admittere: unde huic prouidens articulo, uniuerſas prouincias ab Iconio uſq; Niceā rediēs à dextra lęuaq; incendijs & rapinæ mandari pręcepit, ut ſi caſu quolibet ſuas aduerſus imperiū eius hoſtes uellēt expeditiones dirigere, regio uaſtata alimētis carens, & habitatoribus uiduata, aliquod ſaltē miniſtraret impedimētū: ſicq; factum eſt, ut per operā prędicti Comitis ſubſidiū quod ex cōpromiſſo cōferre paratus erat Imperator Chriſtianus eo plurimū indigēs non haberet exercitus. Conſiderantib. tamē interius, & rem perſcrutantibus diligenter, uideri poteſt, etſi prædicti Comitis opus nullatenus ualeat excuſari, utpote uicio ſam habēs originē, et cauſam primā ab honeſto ſe diſcutiētē: tamē ex eo ſubſecutū eſt, eo procurāte qui ſolus poteſt & nouit ad meliores exitus, etiā quę malo ſunt inchoatā principio pertrahere, ut in eorundē principū & plebis Dei, qui ita cecidiſſe diceba tur, certū ſit gloriam redundaſſe. Nā qui portauerāt pōdus diei & ęſtus, relictis uxoribus & liberis peregrināntes Dño decreuerāt militare, dignū erat, ut gloriā pro ſuis laboribus reportarēt: quoniā ſi præſens fuiſſet Imperator, cæteris omnibus inuidiſſet. Videretur em̄, ſi cum ſuis expeditionibus affuiſſet, ob præcipuam ſui auctoritatem & copiarum maiorem numerum negotium conſummaſſe, & ita ſibi meritò palmā competere. Vnde creditur à Domino procuratum, ut qui fideliter & deuotè & cum innumerabilibus deſudauerant periculis, laboris fructum & uictorię titulum reportarent.

Hoſtes cognito Imperatoris receſſu, inſtant amplius. Deſperant noſtri, obſequia negant. Boamundus urbem incendit, ut eos de latebris eliciat. Principes fugam meditantur, Dux reſiſtit. caput XIII.

RVmor interea de receſſu Imperatoris multorum relationibus urbem repleuerat, qui & moleſtijs quibus premebantur inceſſanter, adiecit cumulum, & in deſperationis barathrum omnes pene dabat præcipites. Abominantur prædicti comitis & in perpetuum damnant memoriam, execrantur Vuilhelmum de Grentemaiſuil, & omnes illius impietatis participes, ut cum proditore Iuda in æternis incendijs habeant portionem: qui non ſolū ſe communibus ſubtraxerint laboribus, uerùm etiam tanto, quod eis uidebatur Dominus procuraſſe, Dei populum defraudaſſent ſubſidio. At uerò Corbagath, & qui in caſtris eius erant principes maximi, ſicubi cognito per exploratores Imperatoris aduentu, ſuſpenſi meritò tenebantur, uireſq; eius ſuſpectas habentes, robur imperij non meritò formidabant, ita nunc notum per eoſdem eius habentes diſceſſum, in maiorem ſe erigunt inſolentiam: & quaſi de uictoria certa ſpe concepta, noſtros animoſius comprimebant, & coanguſtabant attentius. Vn-

de fiebat, ut fideles qui in urbe erãt, in tãta eſſent calamitate, & multiplicis miſeriæ no uiſſimo conſtituti, ut iam nec ſalutis ſpes, nec conſolationis uia ulla ſupereſſe uideret. Adeoq; inualuerat, & omnes occupauerat deſperatio, ut circumeunte domino Boamundo ciuitatem, cui ſuper omnes uniuerſi exercitus cura commiſſa erat generalis, nec uerbo nec uerberibus quicquam proficeret, ut uel unum de domibus in quibus latitabant, poſſet auellere, & peragendas excubias, uel ad occurrendum hoſtibus, ſiue intus ſiue extra, quorum multiplices patiebãtur inſidias, deſtinare. Vnde die quadam, defatigatis uociferando pręconibus & apparitoribus, infecto negotio reuerſi, cum uiderent quòd inutiliter operam conſumerẽt, ut aliquem de latebris poſſent educere, in locis plurimis incendia per miniſtros ſuos procurari iubent, & urbem ſuccendi, ut ſaltem incendiorum metu prodirent in publicum, qui congelatis uiſceribus, obſequio diuino ſtudium negabant & operam, unde factum eſt, ut quorum prius nõ poterant habere copiam, eos poſtmodum ad proſequenda munera certatim inuenirent præcipites. Dicitur etiam, quòd principes de uita deſperantes, & ſalute, habito inuicem familiari conſilio occultè decreuerant, ut relicto populo & plebe uniuerſa, ipſi clàm & de nocte aufugerent, ad mare properantes, quod poſtquã Duci innotuit, & uenerabili uiro Podienſi Epiſcopo, conuocãtes eos ad ſe, iuſtis in eos increpationibus inuecti ſunt, ponentes præ oculis, quàm perennem infamiæ notam ſibi & poſteritati ſuæ in perpetuum meruerint prædicti nobiles uiri, qui contra honeſtatem morum, generoſitatis ſuę titulos denigrantes, tanto fidelium Chriſti collegio ſe ſubtraxerant. Erat igitur in populo Dei tantus alimentorum defectus, tanta famis anguſtia, tot & tantę tam exterius quàm interius hoſtium importunitates, ut nuſquam contra ea ſolatium, nuſquam contrà remediũ inueniretur. Maiores & minores paribus inuoluti calamitatibus nullam ſibi adinuicem conſolationis gratiam impendebant, memores uxorum et liberorum quos domini reliquerant, ampliſſimaq; quæ ob Chriſtianitatẽ demiſerant patrimonia, monte recolunt, & de domini quaſi conqueruntur ingratitudine, quòd labores eorum, & deuotionis ſynceritatem nõ reſpiciat, ſed quaſi à Deo alienum populum, in manus hoſtium tradi patiatur.

Petro cuidam fit reuelatio: Lancea domini reperitur: Iterum confortatur populus. *Caput* XIIII.

DVm ergò ſic affligitur Dei populus, reſpexit eum Dominus, & gemitus eorum exaudiuit, mittens ei conſolationẽ de ſede maieſtatis ſuæ. Quidam enim Petrus Clericus, ut dicitur, de regione Prouincia, ad epiſcopũ Podienſem, & dominũ Comitem acceſſit Toloſanum, aſſerens, quod ei beatus Andreas apoſtolus in ſomnis apparuerit, & eum ter uel quater commouerit diligentiſſimè, quatenus ad principes loqueretur & nũciaret, ut lanceam, qua Domini noſtri Ieſu Chriſti latus fuerat perforatum, in eccleſia principis Apoſtolorum occultè repoſitam, cum omni ſtudio perquirerent: eiq; locum certis deſignauerit indicijs. Qui accedens ad prædictos Deo amabiles uiros, uerbum ſicut ei iniunctum fuiſſe teſtabatur, ex ordine pandit, aſſerens ſe ab eodem Apoſtolo multis terroribus ad hoc cõpulſum. Nam cùm ſæpe legationẽ hãc ſibi aſſumere, quoniam pauper & nullius prudentiæ erat, detrectaſſet urgentiſſimam Apoſtoli uiſionem niſi cum mortis periculo declinare ſe non poſſe profitebatur. Hi autem reliquis principibus uerbum ſecretius communicantes, eundem Clericum præſentem conſtituunt, ut ab eodem modum & formam uiſionis acciperent: quibus uerbis fidem habentes, ad locum quem eis intra ſepta prædictæ eccleſiæ deſignauerat, conueniunt: ubi effoſſa terra in altum aliquatenus, lanceam, ſicuti prædixerat, reperiunt. Quod audiens populus, tanquam immiſſa de ſupernis conſolatione, currunt unanimes, & donis, muneribusq; tam precioſum multo honore præuenientes inuentum, cœperunt quodammodo à ſuis anxietatibus reſpirare, & in obſequijs diuinis reperiri fortiores. Fuerant & alij nonnulli, qui ſe dicebant uiſiones angelorum & ſanctorum Apoſtolorum uidiſſe, quibus quaſi inuicem conſonantibus fides habebatur amplior, & populus à ſua deiectione reſurgebat in immenſum. Factũ eſt igitur ad ſuggeſtionem uenerabilium, & Deum timentium uirorum, quod principes uniuerſi iterum uoto excepto, & iuramentis corporaliter præſtitis, ſe obligauerunt mutuò,

ut ſi

ut ſi Dominus eos de præſenti caſu clementer eriperet, & de hoſtibus ſuis optatam indulgeret uictoriam, quod ipſi abinuicem nō diſcederent, quouſq; autore Domino urbem ſanctam, & glorioſum eius ſepulchrum, Chriſtianæ fidei & priſtinæ libertati reſtituerent.

De communi principum conſilio mittitur Petrus Heremita legatus ad hoſtes: intre pidus peragit legationem. Caput XV.

CVm aūt diebus uiginti ſex cōtinuis hac inde intolerabili afflictione laboraſſent, cœpit iterum populus, ad cor rediens, fortitudine lumbos ſuos accingere, & lon ganimitate prius ſolita abundare, quadam ſpe diuinitus immiſſa ſe confortans: ita ut omnes unanimiter à maiore uſq; ad minimum his moleſtijs finem imponendum cō ſonarent, & cum hoſtibus pugnandum, ut ſubitò per diuinæ uirtutis auxilium eos de ſuis uiribus præſumentes, hoſtes à ſe poſſent repellere, & urbem quam eis contulerat Dominus, liberam uendicare. Vtilius enim iudicabant belli ſemel fortunam experiri quàm perpetua tabeſcere inedia, & ingruentium moleſtiarum iugi ſarcina torqueri. Hic igitur erat, & in omniū ore ſermo uertebatur, ut extra urbem egredientes, cum hoſtibus decertarent: nec erat ea mens nobilium tantum, ſed etiam populares eo de ſiderio ſucccenſi, principum arguebant deſidiam, & moras increpabant. Conueniētes igitur principes in unum, & populi immiſſum diuinitus recognoſcentes feruorem, de communi decernunt conſilio, ut miſſa legatione ad principem hoſtium, alterutrū duorum proponant: Aut cedat, urbem noſtris perpetuo poſſidendam derelinquens, ſicuti iuris eorum ab initio fuerat, & nunc, autore Domino, in idipſum eſt conuerſa: aut ad pugnam ſe præparet, gladij iudiciū ſubiturus. Electus eſt igitur ad id muneris proſequendū, Petrus Heremita, uir uitæ uenerabilis, de quo in ſuperiorib. multa dixi mus: adiunctuſq; eſt ei ſocius & comes, quidam Herbanius Perſarum idiomatis, & Parthicæ linguæ aliquàm habens peritiam, uir itidem prudēs & diſcretus: quibus datum eſt in mandatis id quod præmiſimus, ſub conditione tamen hac, ut ſi pugnam præeligere inueniretur, eſſet in eius optione, utrū ſingulariter ipſe cum uno ex prin cipibus experiri uellet, an certum numerum noſtrorum, totidem opponere: aut ſimul hinc inde uniuerſos confligere exercitus, & legiones unanimiter ad pugnam con uenire. Impetrato igitur ad tempus fœdere cum dratia mittēdæ legationis pace pe tita, profecti ſunt duo prędicti uiri cum ſibi conſortibus deſtinatis, uſq; ad tentorium principis: ubi eum reperientes cum ſuis ducibus & ſatrapis, ſicuti uir magnanimus e rat, licet ſtatura puſillus eſſet, munus iniunctæ legationis ſtrenuè & fideliter procura uit. Accedens autem ad præfatum Perſarum ſatrapam, nullamq; ei omnino exhibēs reuerentiam conſtanter & imperterrite propoſuit, dicens: Direxit nos ad tuam nobi litatem, Deo amabilium, qui in Antiochia ſunt Principum ſacer conuentus, monens ut ab eorum infeſtatione, & ab urbis, quam eis reſtituit diuina clementia, impugna tione deſiſtas. hanc enim Apoſtolorū princeps Petrus, noſtræ fidei fidelis & prudēs diſpenſator, uerbi ſui uirtute, & exhortationis, qua præeminebat, gratia, ſed & ſigno rum magnitudine ab idololatria reuocans, ad fidem Chriſti conuertit, nobis eam red dens peculiarem. Nūc uerò eam à uobis uiolenter & indebitè occupatam, nobis re ſtituit fortis & potēs Dominus: unde pro auita hæreditate & Chriſti domicilio fami liari, debitam gerentes ſolicitudinem, unum tibi ex pluribus proponūt, ut aut ab ur bis obſidione, & eorū moleſtatione quieſcas, aut tertia ab hac die cum eis gladijs de certantibus experiaris. At ne fortè oblatum certamen cauſeris, & ſubterfugij cauſam iuſtam inuenias, optionem tibi proponunt, ut unū è pluribus poſſis: an ſolus cum uno ex pluribus tantum congrediaris, & uictor totum obtineas, aut uictus conquieſcas: aut plures cum totidem eiſdem conditionibus decertant: aut uniuerſæ hinc inde le giones bellicis euentibus experiantur. Ille uerò ſpreta eius legatione, reſpondiſſe dici tur: Nō uidet mi Petre, quod principū, qui te huc ad nos miſerūt, res ſit in eo ſtatu col locata, q; mihi debeant optiones proponi, uel quod ego teneam pro eorū arbitrio al i quid eligere: cum ad hoc per noſtrum deuenerint gladium, ut neq; ſibi liberam facul tatem habeant optandi, ſed pro noſtro arbitrio eos oporteat ſumere & deponere uo luntatem. Vade ergo & dic imprudētibus, qui ſuam adhuc nō intelligūt conditionē,

qui te huc ad nos direxerunt, quod omnes quotquot integræ ætatis ex utro ꝗ ſexu reperire potero, domini mei obſequijs deputatos, iure reſeruabo: omnes uero alios tanquam arbores inutiles gladio ſuccidam, ita ut neq; eorū aliqua ſuperſit memoria. Quod niſi ſatius duxiſſem eos famis acerbitate conſumi, quàm gladijs interimere, iā pridem effractis mœnibus, & urbe uiolenter occupata, uiarum ſuarum fructus colle giſſent, gladijs ultoribus ſubiecti.

Reuertitur Petrus ad proceres hoſtium ſuperbiam noſtris inſinuat: bellum indicitur. *Caput XVI.*

AT uerò Petrus intellecta principis, ad quem miſſus fuerat, mente: & ſuperbia co gnita, quam ex multitudine ſuorū & incomparabilibus diuitijs collegerat, ſum pta licentia, ad ſuos reuertitur. Quem intra urbem receptum, & quæ ſecum deferebat reſponſa uolentem edere, & ſignificare his qui eum miſerant principibus, affuit uni uerſa tam principum, quàm plebis multitudo, cum ſumma auiditate audire geſtien tes reſponſi formam, & legationis finem. Dumq; Petrus ſecundum uerborum ſeriem principis, ad quem miſſus fuerat, ſuperbiam, minas, & immoderatum faſtum, præſen te populo uniuerſo, ſeriatim proponere decreuiſſet: timens uir illuſtris Dux Gode fridus, ut ſi cuncta ex ordine populo continuis afflicto laboribus, & iam præ ærum narum immenſitate deficienti panderentur, plebs nimis deterreretur, & timore defi ceret, uolentem in narratione procedere compeſcuit, ſeorſum ducēs eum à turba fre quentiore, & ſuggerens, ut omiſſis alijs, id ſolum breuiter & in ſumma ſignificetur, quod bellum exigant hoſtes, & ad id ſe omnino præparent. Populus ergo iuxta Pe tri uerbum, intelligens quod hoſtes pugnam depoſcerēt, unanimiter omnes à maio re uſq; ad minimum, paribus accenſi deſiderijs, id ipſum uotis expetunt ardentibus, cum tanta hilaritate uerbum ſuſcipientes, ut iam omnium preſſurarū quas pertulerāt uiderentur immemores, & de uictoria ſecuri. Acclamantibus ergo uniuerſis, & tam uoce quàm ſignis conſonantiam, & omnium conuenientiam ſignificantibus, bellum craſtina die futurum indicitur. Gauiſus igitur, reuerſus eſt ad propria populus, totāq; illam noctē præ pugnæ deſiderio ducunt inſomnem, dum arma exerunt, dum arma præparant, loricas detergunt, & galeas, aptant clypeos, gladios acuunt, ſomno locus non datur, nec indulgetur ſopori. Edicitur præterea publice, & uoce præconia nūcia tur, quatenus ſummo mane, ante ſolis exortum, unuſquiſq; armis correptis, & inſtru ctus ad prælium, ſuis aſſociaretur legionibus, & proprij principis uexillum ſequatur. Mane autē facto, circa primum diei crepuſculum, ſacerdos & miniſtri Domini, per eccleſias diuina celebrantes, & conſummantes ſacrificium, plebes monent, ut pera ctis de more confeſſionibus in ſpiritu humilitatis, et animo cō trito cōtra mundi peri cula, Corpore & ſanguine Domini ſe communiant, & indultis offenſis, & rancore de poſito, ſi quis erat, reformata penitus charitate, cum maiore fiducia ad prælium egre diātur: & eius uere ſint auditores & membra, qui dixit, In hoc cognoſcēt omnes quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis adinuicem. Celebratis ergò diuinis, & le gionibus uniuerſis cœleſti munere ſatiatis, tanta eſt eis diuinitus infuſa gratia, ut qui heri & nudius tertius quaſi ſegnes & abiecti, macilenti & exangues, præ defectu ui rium uix poterant attollere lumina, frontes erigere, & ieiunijs attenuati, uicti laborib. quærebant latibula, priſtinæ honeſtatis immemores, nunc ultrò in publicum prode untes, abiecta ignauia quaſi reſumptis uiribus, arma baiulant uiriliter, & de rebus bel licis tractare animoſitate præſumunt ſcelata, palmam ſibi promittentes. Vix reperie batur in tanto populo conditionis aut ætatis cuiuſpiam, qui non meditaretur fortia, qui ad arma non conſurgeret, qui non ſibi præſagiret uictoriam. Sacerdotes uerò ſa cris induti ueſtibus turmas circumeuntes & conuentus, cruces deferebant in manib. & ſanctorum patrocinio peccaminum promittentes indulgentiam, & plenam deli ctorum remiſſionem his qui fortiter in acie deſudarent, et paternarum traditionum, & Chriſtianæ fidei uellent eſſe defenſores. Epiſcopi nihilominus, principes, & exer citus primicerios tam ſeorſum quàm in publico exhortantes, quanta eis diuinitus da batur exhortationis gratia, inſtabant, benedicentes populum, & Domino commen dantes: inter quos præcipuus Chriſti cultor D. Podienſis epiſcopus, exhortationibus iugiter inſiſtens, ieiunijs & orationibus, & larga eleemoſynarum liberalitate ſeipſum Domino dedit in holocauſtum.

Ordinatis

Ordinatis aciebus, urbem egrediuntur. Toloſano comite ad urbis cuſtodiam derelicto. Caput XVII.

Conuenientes igitur ſummo diluculo, quarto Calẽd. Iulij, et ante portã quæ ponti erat continua, inuocato deſuperius auxilio, omnes unanimiter quaſi uir unus antequam urbem egrederentur, acies inſtruũt, & inſtructis ordinem & modum aſſignant progrediendi. In prima igitur acie, Hugonem magnum, fratrem regis Franciæ, Ducem & ſigniferum conſtituunt: atque aſſociant uirum per omnia cõmendabilem, Anshelmum de Riburgiſmonte, cum alijs nobilibus, quorum numerum uel nomina non tenemus. Secundæ præficiunt dominum Robertum, qui cognominatus eſt Friſo, Flandrenſium Comitem, cum his qui ab initio caſtra eius ſecuti fuerant. Tertiam iuſſus eſt regere dominus Robertus Normãnorum dux: & cum eo uir inclytus, nepos eius, Comes Stephanus de Albamarla, & alij nobiles, qui in eius aduenerant comitatu. Epiſcopus uerò Podienſis, dominus Ademarus, bonæ memoriæ, cum ſua & domini comitis Toloſani familia, quartæ præerat aciei, Dominicam ſecum deferens lanceam. Quintam uerò Tancredus comes Tullenſis, & Petrus de Stadaneis, frater eius, Comes Gernerus de Grez, Heinricus de Aſcha, Tancredus de Ammerlat, Galterus de Dommedart, ſuo moderamine iuſſi ſunt producere. Sextæ uerò aciei de mãdato principum præfecti ſunt Ramboldus comes de Oringis, Ludouicus de Moneans, Lambertus filius Cononis de Monteacuto. Septimam uerò aciem uir illuſtris & magnificus, dominus Lotharingiæ Dux Godefridus, cum uiro uenerabili fratri ſuo Euſtachio, iuxta militarem diſciplinam diſpoſuit. Octauæ uerò uir in armis ſtrenuus & morum generoſitate inſignis præfuit, dominus Tanctedus. Nonam uerò comes Hugo de Sancto Paulo, & Engelhardus filius eius, Thomas de feria, Balduinus de Burgo, Robertus filius Gerardi, Rainoldus Beluacẽſis, Galo de Caluomonte diſponere iuſſi ſunt. Decimæ uerò præfecti ſunt Rocholdus Comes Prochenſis, Euerhardus de Puſato, Drogo de Monti, Radulphus filius Godefridi, Conanus Brito. Vndecimam uerò Yſcardus Comes Dyenſis, Raymundus Piletus, Gaſtus Biterrenſis, Girardus de Roſſeilon, Vuilhelmus de monte Peſſulano, Guilhermus Amaneus tenuerunt. In duodecima uerò, quæ erat nouiſſima, cæteris refertior, conſtitutus eſt princeps & moderator D. Boamundus, iuſſusq́ eſt poſtremus incedere, ut præcedẽtibus tempore opportuno miniſtraret ſubſidium, & pro ijs qui amplius ab hoſtibus grauarentur prouidam gereret ſollicitudinem. Dominum autem Comitem Toloſanũ ægritudine ualida perículoſius laborantem, in urbe dimiſerunt ad eius cuſtodiam, contra illos qui adhuc rebelles erant in præſidio, ne fortè in abſentia principum, urbem arbitrantes uacuam, ſuper debiles, infirmos, ſenes & mulierculas, imbellem populum, irruptiones molirentur. Fecerant autem & in colle qui præſidio erat impoſitus, murum ex calce & lapidibus cum propugnaculis ſolidiſſimum, ſuper quem machinas iaculatorias conſtituerũt: nonnullos ducentos uiros, robuſtos uiribus, & armis inſtructos, qui locum tuerentur, ibi relinquentes.

Hoſtium Princeps exitum conatur impedire, ſed noſtri uiriliter erumpunt. Caput XVIII.

Sic ergo diſpoſitis ſuorum ordinibus, & in aciem redactis, de communi decernunt conſilio, quòd D. Hugo Magnus, dominusq́ Flandrenſis & Dux Normãnorum reliqua præcedant agmina. uniuerſisq́ præcipiunt hũc obſeruare proficiſcendi ordinem, ut præmiſſis peditibus equites ſubſequantur, & eis diligentem adhiberent cuſtodiam. Cautum eſt etiam edicto publico, & lege communi promulgatum, ne quis hoſtium ſpolijs inhiare præſumat, ſed omnes cædi unanimiter incumbant, quouſq́ obtenta uictoria & proſtratis hoſtibus, licitè poſſint ad colligenda ſpolia redire. Porro Corbagath ſuſpectum habebat ab initio, & maximè poſtquam ad eum Petrus miſſus fuerat, noſtrorũ ſubitum in caſtra egreſſum: unde & cum ijs qui in præſidio erant, conuenerat, ut ſi quando noſtri de exitu cogitarent, & ſe præpararent ad egreſſum, oppidani dato ſigno, caſtris id ſignificare properarent. Factumq́ eſt circa horam diei primam, dum noſtri acies ſuas diſponerent, qui in præſidio erant, id compertum habentes, ſigno dato de quo inter eos conuenerat, id caſtris cominus ſignificauerunt. Vnde noſtrorum uolentes impedire propoſitum, præmiſerunt de ſuis quaſi ad duo millia,

duo millia, qui circa pontem noſtris occurrerent, & eos egredi non paterentur: qui ut inſtarent proteruius, & ad ſagittandum eſſent habiliores, deſcendentes de equis pedites ſe conſtituerunt pontis partem ulteriorem occupantes. At uero noſtri compoſitis aciebus, et iuxta rei militaris diſciplinam ordine congruo digeſtis, reſerata porta, obſeruatis ſtationibus & legionibus impermixtis egrediuntur. Dumq́ prædicti hoſtes qui ad cohibendum noſtris exitum conuenerant, & in eo propoſito fortius deſuadarent, Dominus Hugo Magnus, qui ut præmiſimus, primæ præerat cohorti, pręmiſſis turbis pedeſtribus & ſagittarijs, in eos irruens animoſius, primo tentantes reſiſtere: ſed tandem noſtrorum impetum ferre non ualentes, uiolenter diſſolutos adegit in fugam: tanta inſtans animoſitate, ut uix equos ex quibus deſcenderant, recipere poſſent: quibus fugam ingreſſis, uir memoria dignus Anshelmus de Riburgiſmonte, qui in prima conſtitutus erat acie, protinus irruens ſecundus, memorabile uirtutis ſuę dedit experimētum: nam in medijs eorum cùm eius ſalutis immemor, audaciter inuolutus, dum hos deijcit, alios perforat, & in eorum ſtrage deſudat animoſius, uniuerſorum ordinum in ſe prouocauit & oculos & fauorē. Quod uidentes Hugo Magnus, & Robertus Comes Flandrenſium, Robertusq́ Normannorū Comes, et Balduinus Comes Hemancorū, & Euſtachius Ducis frater, prædicto nobili uiro ut ſubſidium præſtarent, aduolabanr celerius, uiri ſtrenuitatem admirantes: & collatis uiribus irruenres, ſi quid adhuc erat roboris, potenter confringunt, & ſtragem ex eis operantes innumeram, pene uſq́ ad eorum caſtra inſectati ſunt fugientes.

Noſtr:s egre lientibus ros de ſuperius infunditur, in quo conſolationem recipiunt uniuerſi. Caput. XIX.

ACcidit autem in exercitu noſtrorum, quiddam memoria dignū: quod dum eſſent in procinctu, et iam extra portam acies dirigerēt, hoſtibus qui exitum præpedire propoſuerant, partim interemptis, partim in fugam uerſis, ros quidam ſuauiſſimus immiſſus de ſuperius, modicus, ſed gratiſſimus, ſuper noſtrum exercitum deſcēdit ita placidus, ut quaſi in eo benedictionem & gratiam ſuam uideretur Dominus infudiſſe. Quicunq́ enim eo imbre cœlitus immiſſo cōſperſus eſt, ita plenam mentis & corporis hilaritatē & integritatē ſoſpitatis, ſuſcepit tanq́ nihil laboris, nihil moleſtiæ tota illa expeditione paſſus eſſet: nec ſolum hominibus, uerumetiam equis uigor priſtinus à Deo reſtitutus eſt in integrū, ut qui per multos ante dies non niſi folia & cortices arborum habuerūt pro pabulo, hoſtiū equos ordeo paſtos & palea, tota illa die & celeritate uincerent, & laboris patientia. Tanta ergo ex illius benedictionis rore noſtris legionibus uictoriæ ſpes & fortitudinis gratia uidebatur acceſſiſſe, ut de eis uideretur eſſe dictum: Pluuiam uoluntariā ſegregabit Deus hæreditati ſuæ. Et ſpiritus ſancti gratiam manifeſtè ſe non dubitarent acceſſiſſe. Eductis aūt extra urbem legionibus, decernunt eſſe utilius uerſus montana acies dirigere, quæ ab eadem urbe quaſi duabus diſtabant miliaribus: & ita uniuérſam occupare planitiem, ne forte hoſtes infinitas habentes copias inter eos & urbem clàm uel uiolenter tranſeuntes, ſicuti facere conſueuerant in prælijs, noſtros poſſent ex omni parte uallare, & aditum intercludere fugientibus. Procedebant autem gradu lento, ita tamen ut non permiſcerentur acies, neq́ ordines confunderentur: factumq́ eſt diuinę uirtutis operatione, ut qui intra urbem hoſtibus pauciores, imo pene nulli eorum comparatione crederentur, tot & tanti, quot & quanti extra urbem, aut plures, aut non pauciores uiderentur. Qui enim quinq́ panes poſt quinq́ milium refectam eſuriem in tantam fragmentorū quantitatē nouit prius multiplicare, idē populū ſibi acceptabilē & ſectatorē bonorū operū, ad nominis ſui gloriam, non inferiori miraculo uoluit augere. Ert aūt immixti præcedentibus ad præliū Deo deuoti ſacerdotes & leuitę ſtolis amicti albis, ſignū crucis mirabile deferentes in manibus. Qui uerò in urbe remanſerant ſuper muros aſcendentes ueſtibus induti ſacerdotalibus, in lachrymis & oratione perſeuerātes, expanſis manibus pro fideli populo ſine intermiſſione orabant ad Dominū ut parceret populo ſuo, & ne daret Gentibus in opprobrium hęreditatem ſuam.

Corbagath

Corbagath ſuas inſtaurat acies: pugnatur cominus. Solimannus à tergo irruens, aciem Boamundi grauiter opprimit: ſubueniunt principes. Turci deficientes ignem ſubijciunt, ut fumum excitent. Caput XX.

INterea Princeps hoſtium intellecto noſtrorum egreſſu, tum ex ſigno quod in præ
ſidio urbis cōſpexerat, tum ex eorum relatione qui ab egredientibus deuicti aufu-
gerant, conuocatis ſenioribus & expeditionum primicerijs, iam incipit habere pro
ſerijs, quæ prius quaſi ludicra reputauerat: & quorum prius arma & tenuitatē negli-
gere uidebatur, iam incipit habere ſuſpecta. De communi igitur conſilio, Antioche-
norum tum maxime uſus experientia, acies inſtruit, diſponit agmina, & qui præce-
dere ſiue ſubſequi debeant, diligenti ſtudio diſtinguit & debita digerit ſollicitudine.
Inter cætera uerò antequam noſtri uniuerſa inter urbem & montes occupaſſent cam
peſtria, aciem unam uiris prudentibus, & robuſtis inſignē, cui præeſſe dicebatur uir il
luſtris Solimannus Nicenorum Princeps, de quo ſuperius mentionem fecimus ſępiſ
ſimam, uerſus mare dirigit, eo intuitu ut noſtris deuictis & cōuerſis in fugam, uolenti
bus ad mare deſcendere, uel in urbē ingredi, illi occurrerent: & ita inter molares duos
uidelicet inter ſubſequentes & occurrentes à fronte Dei populus cōtereret. reliquis
autem à dextris locatis & à ſiniſtris ſub ſingulis principibus, ſub obtentu gratiæ ſuæ,
diſtrictè præcipit, quatenus priſtinæ uirtutis memores, ſtrenuè & uiriliter decertare
cōtendant: friuolū reputātes, quicquid tam imbellis populus, uulgus famelicū, plebs
inermis & inconſulta niteretur moliri. Occupata igitur uniuerſa planitie, & prouiſo
diligētius ne ab hoſtibus poſſent circumdari monentibus lituis, & præcedentibus le
gionū uexilliferis, noſtri uerſus aciem hoſtiū gradatim procedūt: quibus cum appro
pinquaſſent, adeò ut iam in eos, hoſtes ſagittas ſuas contorquere poſſent, facto impe
tu, tres primæ acies unanimiter in eos irruunt, lanceis & gladijs inſtantes comminus.
Sed & noſtri pedites qui arcubus utebantur & baliſtis, equitum præcedentes mani-
pulos, uotis ardentibus ultrò & certatim ſe ingerebāt, quibus ſubſequentes, quantā
poterant adhibent cuſtodiæ diligentiam. dumq; primæ acies uiriliter in agone deſu-
dant, ecce ſubſequentes eis, adiunctæ & illatæ, impetu non inferiore, eos qui ſe præ-
ceſſerant reddunt tam audacia quàm uiribus pręſtantiores. Cumq; iam omnes, exce-
pta nouiſſima, cui præerat dominus Boamundus, ad hoſtes perueniſſent acies, & cū
eis decertarent uiriliter, ita ut pluribus interfectis, & iam pene diſſolutis agminibus
hoſtes in fugam uerterentur, duxq; cum ſuo comitatu ualidiorem & denſiſſimam ho
ſtium cohortem iam penitus in fugā adegiſſet: ecce Solimannus, cum ea legione quā
ſuprà diximus eum ad loca maritima deduxiſſe, rediens, in aciem domini Boamundi
audacter & cum nonnullo impetu à tergo irruit, tantam immittens ſagittarum multi
tudinem, ut inſtar grandinis totam aciem operirent: moxq; depoſitis arcubus et eo-
rum neglecto officio, claua inſtantes & gladijs, ita ut importunam eorum inſtantiam
dominus Boamundus uix ſuſtineret: dumq; ijs premerentur atrocius, & iam penè
diſſolueretur legio cui præerat, licet ipſe ſtrenuè pro more & fortiſſimè, in hoſtes me
dios cum paucis conſortibus decertaret, Dux ſubitò cum ſuis copijs euocatus, u-
naque cum eo uir ſpectabilis dominus Tancredus impiger, aduolant, domino
Boamundo ſubſidium miniſtraturi: quorum importuno aduentu, ſtatim hoſtium
eneruatæ ſunt uires, & omnis eorum uirtus emarcuit, inſtantibus noſtris animoſius,
uulneraq; & mortem miniſtrantibus. dumq; uiderent ſe uiribus impares, et irruen-
tium pondus ſe non poſſe ſuſtinere diutius, ad alia ſe conuertunt argumenta, & ig-
nem ſolito excutientes artificio, ſubijciunt in ſtipulam. erat enim fenum multum in
loco aridum ualde & ſtipula, prorſus apta incendio, quæ ſubiectum ignem ſuſcipien
tia gratum miniſtrauerunt fumum. Et licet flammam quidem modicam, terrā tamen
atq; denſam fumi dederunt caliginē: qua inuolutę acies, minus quidē inſtabant hoſti
bus, fumo plurimum officiente luminibus, & puluere nihilo minus, qui eorū & pedi-
tum excitabatur frequentia. In hac igiť tanta fumi caligine ſtudioſius excitata, hoſtes
noſtros inſecuti de peditib. nōnullos occiderūt. Equites autē equorū capti beneficio
periculoſam illā declinātes nebulam, redeūtes in idipſum, & diuino freti adminiculo

agonem

agonem continuantes, redintegratis diuino munere uiribus, hoſtes in fugam gladijs perſecutoribus conuertunt, nec deſiſtunt inſequi, quouſq; ad ſuorum iam diſſoluta agmina, eos recurrere uiolenter compulerunt.

Fugit hoſtium princeps, Legiones eorum perimuntur: qui euaſerunt, uerſi ſunt in fugam. Caput XXI.

ERat autem in ea regione uallis modica, per quam horis hyemalibus torrens de monte defluens deſcendere conſueuerat, curſuq; præcipiti alueum in uallum ſubegerat: ultra quam cum hoſtes cõfugere noſter compuliſſet exercitus, in colle quo dam eminentiore, aliquantulum dum tentarent reſiſtere, & tubarum ſonitu & ſtrepitu tympanorum diſſolutas iterum reuocare conarentur legiones, ſine intermiſſione eos ſubſecuti, noſtri principes aduolant celerius, tam qui in poſtremis ubi maius exercebatur negocium, cum Solimanno laborauerant, dominus Dux Godefridus, Dominus Boamundus, Tancredus quoq; & alij quidam nobiles, auctore Domino uictoria potiti: quã qui in prima fronte, obuias ſibi iam contriuerant acies, Hugo Magnus uidelicet, & uterq; Robertus tam Flandrenſium quàm Normannorũ Comes, & alij multi perpete digni memoria, ualle transmiſſa, hoſtes à prædicto colle deijciũt uiolenter: & iterum ab inuicem diſſolutos, noſtrorum conſtantiam ſuſtinere non ualentes, fugam inire compulerant. Corbagath autem ab initio turbã declinans, in colle quodam conſtitutus frequentes dirigebat nuncios, qui ad eum recurrentes ſæpius de belli euentu eum edocebant: Hic dum præſtolaretur anxius, quo fine tantum finiretur negocium, repente ſuas diſſipatas penitus & in nullo ſibi cohærentes, diffluere conſpicit legiones: quo facto perterritus, monentibus ſuis qui eum comitabantur, ut ſaluti conſuleret, relictis caſtris & ſuorum immemor, fugam inijt quãtocyus, tanta ex territus formidine, ut neminem expectans & equos permutans alternatim, ut fugæ poſſent ſufficere, tranſito Euphrate in tutum ſe receptaret. Relictæ uerò acies, principis deſtitutæ ſolatio, & reſiſtendi animo ſimul & uiribus uacui, quibus equi ſufficere poterant, eadem uia ſaluti conſulentes, fuga elapſi, inſequentium gladios euaſerunt. Noſtri autem timentes equorum defectum, non multum inſequi præſumpſerunt, excepto domino Tancredo, & paucis alijs qui uſq; ad occaſum ſolis tribus aut quatuor miliaribus eos ſternendo proſequuti ſunt. Tantum ſiquidem diuina uirtus eis timorem immiſerat, ut uel reſiſtere, uel à ſe inſectantium propulſare iniurias nec attentarent. decem enim ex noſtris uidebantur eis quaſi multa milia, nec erat qui à facie noſtrorum fugientibus poſſet miniſtrare conſolationem. Hic plane innotuit, quia non eſt cõſiliũ contra Dominum. quoniã quod uere dicatur quod non deſerit Dominus ſperantes in ſe, ipſo rerum experimento factum eſt euidens & manifeſtum: cum populus inops & famelicus tantam uirorum fortium multitudinem, Dei fretus auxilio, potuit ſuperare, & præter ſpem propriam, in uno prælio uniuerſum à Deo deſtitutũ Orientem confundere.

Redeuntes à cæde hoſtium noſtri, de caſtris eorum infinita reportant ſpolia. Caput XXII.

COnſummato igitur prælio, & diuinitus conceſſa noſtri principes potiti uictoria in caſtra hoſtium redeunt; ubi tantam rerum neceſſariarum reperiunt opulentiam, tantas Orientalium diuitiarum copias, ut iam auri & argenti & gemmarum, holoſericorum & precioſarum ueſtium, necnon & uaſorum tam artificio quàm materia commendabilium neq; numerus eſſet, neq; menſura: equorum etiam, ſed & gregum & armentorum. Annonæ quoq; nihilominus, & uictualium tanta ibi reperta eſt abundantia, ut iam neſcirent quid eligerent, etiam ſuprema qui prius laborauerant inopia. Colligentes itaq; hoſtium papiliones & tentoria, quibus plurimum indigebant (ſua quippe uetuſtas & imbrium quos ſæpe pertulerãt intemperies corruperant, tũc cum eſſent in Cilicia) gazas in eis reperiebant multiplices, ſed & ancillas & paruulos quos fugientes dimiſerant, ſecum in urbem detulerunt. Inter cætera autem & maioris eorum principis admirabile repererunt tabernaculum, in modum ciuitatis, turribus, mœnibus & propugnaculis, ex optimo ſerico & uarijs coloribus contextum. A cuius medio quaſi à triclinio principali, in partes plures annexa defluebãt diuerſoria, quæ

quaſi per uicos diſtinguebantur, quibus duo hominum milia ſpacioſe conſidere poſſe dicebantur. Onerati igitur ſpolijs, & manubijs ditati, cuncta in urbem deferunt, agentes ſolennia in lętitia & exultatione, gratias illi exhibentes de cuius munere uenérat, ut tot caſibus ſuperatis, tot decurſis laboribus, optatã conſecuti eſſent uictoriam. Qui autem erant in præſidio, uidentes quod ſui defecerant, & neceſſariam ſubſidij ſpem haberent nullam, interpoſitis conditionibus, quod cum ſalute liceret egredi, uxoresq́ ac liberos ſuos & omnem eorũ ſubſtantiã liberè poſſent educere, arcẽ noſtris reſignant principibus, eorũ uexillis in ſummis turribus collocatis. Sic igitur factũ eſt per Dei abundantem gratiã, ut recepto urbis pręſidio, & obtenta uictoria, qui heri & nudius tertius tenues erant & pene famelici, bonis incœperint omnibus abundare: ad hoc enim iam deuenerãt etiam qui inter eos erant potentiſſimi, & eximij nominis, ut etiã mendicare cõpellerentur: nam ut de gregarijs taceamus, Comes Hermannus uir nobilis de regno Teutonico, ad eam deductus eſt paupertatem, ut ei de mẽſa Ducis, panis pro quottidiano ſtipendio quaſi magnum deputaretur. Henricus quoq; de Aſcha uir probitate ſingularis, inedia penitus conſumptus eſſet, niſi ab eodem domino Duce aſſumptus eſſet in conuiuam. Sed & ipſe etiam Dux, dum ciuitas obſideretur, antequã egrederenť ad preliũ, tanta laborabat inopia, ut equos non habens, eum cui inſedit in prelio à Comite Toloſano multis precibus uix extorſerit. Iam enim tam ipſe quàm alij principes quicquid pecuniarum ſecum detulerant, in larga eleemoſinarum liberalitate & pietate operibus, & ijs maxime quę ad cõmunem reſpiciebant utilitatẽ, prona deuotione conſumpſerãt. Vnde factum eſt, quod multi nobiles & apud ſuos tam genere q̃ ſtẽmate pręclari, ea die qua bellum indictum eſt, conſumptis opibus inopes facti, equos non habentes, partim pedites, partim ſuper aſinos & uilia iumenta egreſſi ſunt ad pugnam: quorum inopiã benigne reſpiciens conſolator Dominus, antequam ſol uerteretur in occaſum, deuictis hoſtibus opes contulit redundantes. Renouatum eſt ibi euidentius illud Samariæ antiquum & uetus negotiũ, de menſura ſimilaginis & ordei, quæ ſtatere uno accipiebatur. Nam qui mane uix ſibi ſufficere poterat, ueſpere habuit unde multos aleret. Factum eſt autem hoc, Anno ab incarnatione Domini M.xcviij. menſe Iunio, xxviij. die menſis.

Ciuitate Antiochena compoſita, Eccleſias mundant, Clerum in eis ordinant ſtudioſe. Cap. XXIII.

Reuerſis igitur principibus de prelio, & urbe iam in omni tranquillitate cõpoſitã, curæ fuit omnibus, & præcipue patrono exercitus, uiro uenerabili Domino Podienſi Epiſcopo, cooperantibus alijs qui in eodem exercitu erant pontificibus. & plebe ſuffragia miniſtrante, tam maiorem urbis eccleſiam, quæ in honore principis Apoſtolorũ dedicata erat, quàm reliquas, quæ per urbã erant conſtitutę, in priſtinũ decorem reformare baſilicas, & in eis clerũ reſtituere, qui diuinis iugiter ſe mancipparẽt obſequijs. Gens enim Turcorũ impia loca profanauerat uenerabilia: & eiectis inde cultuum diuinorũ miniſtris, uſibus prophanis ea deputauerant: in alijs equos & iumenta quaſi in ſtabulis collocantes, in alijs uerò indigna ijs locis exercẽtes negotia. Venerabiles quoq; ſanctorum imagines (quibus ſimplex populus & plebs dei cultrix pia ruditate cõmendabilis, quaſi pro libris utuntur, quæq; uice lectionis ſimpliciores ad deuotionẽ excitant) ex ipſis deraſerant parietibus, & quaſi in uiuentes perſonas deſęuientes, oculos effoderãt, & mutilauerant nares, & luto ſumpto de immũdis, obduxerant: deiecerant altaria, & nephãdis operibus inquinauerant Domini Sanctuariũ. Placuit igitur de cõmuni cõſilio, ut ſtatim ſine dilatione in eis clerus reſtitueretur, & priſtina reformaretur dignitas, deſignatis ſtipendijs unde poſſent ſuſtẽtari qui in eis Domino militarent. Obtulerũt itaq; de ſpolijs hoſtium, aurum, argentũ, unde fierent candelabra, cruces & calices, & textus Euangeliorum, & cætera Eccleſiaſticis neceſſaria uſibus utenſilia. Oloſerica quoq; ad opus ſacerdotalium inſtrumentorũ, & altarium operimenta. Dominum quoq; Patriarcham, Ioannẽ nomine, qui tanquã uerus Chriſti confeſſor, poſt noſtrorũ aduentum, infinita ab infidelibus pertulerat ſupplicia, in ſede propria cum multo honore locauerũt: per urbes finitimas, quæ Cathedralẽ conſueuerunt habere dignitatem, conſtituẽtes Epiſcopos. Noſtræ uerò latinitatis Patriarcham, eo uiuente qui pridem ibi ordinatus fuerat, eligere uel conſecrare non præ-

Deductum orientis,aſſeuerantibus.Dominus uerò Hugo Magnus irruentium inſidias declinans hoſtium,ad Imperatorem peruenit incolumis. Vbi inſignibus geſtis eius multam nubem induxit,& titulo generis derogauit non modicum.Nam cùm in expeditione nulla geſſiſſet egregiè,unde ſibi famam pepererat immortalem, in ea legatione meritum denigrauit, dum expleto negocio,ad eos qui eum miſerant, nec reſponſa detulit,nec curauit redire.Fuitq; in eo delictum tanto notabilius,quantò ipſe genere erat præclarior:nam iuxta uerbum noſtri Iuuenalis:

Omne animi uitium,tanto conſpectius in ſe
Crimen habet,quanto qui peccat maior habetur.

Suſcitata eſt itaq; ex cauſſis occultis ſtatim urbe capta & conſummata uictoria, poſtquam erant res in tranquillo collocatæ tanta clades in populo, ut uix aliqua præteriret dies,in qua triginta uel quadraginta non efferrentur funera,ita quod de populo ſupererat,iam quaſi penitus deleretur.Qua lue peſtifera & contagione cũctos longè lateq; indifferenter inuoluente,uir uitę uenerabilis & immortalis memorię, dominus Ademarus Podienſis Epiſcopus uiam uniuerſæ carnis ingreſſus eſt,atq; cum gemitu & lachrymis & intimis omniũ ſuſpirijs tanq; pater & pręcipuus plebis uniuerſæ moderator,in baſilica beati Petri, in eo loco ubi lancea Domini reperta fuiſſe dicebatur,cum multa ſepultus eſt honorificentia. Eiuſdem cladis acerbitate Henricus de Aſcha uir & generis titulo,& ſtrenuitate commẽdabilis,apud caſtrũ Turbes conſumptus eſt, ibiq; ſepultus. Sed & Raynaldus de Amesbach miles pariter & manu & ſanguine clariſſimus,eodem occubuit caſu,ſepultus in ueſtibulo baſilicę principis Apoſtolorum. Sexus quoq; fœmineus ibi penè uniuerſus eadẽ lue deperijt, ita quod infra paucos dies penè quinquaginta milia deficerent:cuius tanti mali circa hæc quidam curioſi, cauſſas aſſignare cupientes, diſſentiebant ab inuicem, dicentibus alijs quod ex oculis quibuſdã aëris paſſionibus hoc accideret: alijs uerò id pro cauſſa aſſignantibus,quòd populus longo tempore famis acerbitate uexatus, poſtquam alimentorum attigit abundantiam,cibos cum auiditate ſumens nimia,præteritos defectus quærens redimere, ſibijpſi cauſſam mortis immoderata guloſitate inferebant. Idq; pro ſuæ aſſertionis opinione in euidens trahebant argumentum, quòd ſobrijs & ijs qui ſibi parcè ſumebãt alimenta, multò melius erat,& redibãt ad cõualeſcentiã.

Vociferatur populus ut Hieroſolymam eatur: differtur iter uſq; ad Cal. Octobris. Boamundus in Ciliciam deſcendit, & regionem recipit uniuerſam. Caput II.

INterea uerò tum cladis effugiendæ gratia, tum aſſumptæ peregrinationis intuitu incepit uociferari populus,& inſtanter acclamare,ut adiret uerſus Hieroſolymam, cuius cauſſa uenerant,& itineri Principes ſe accingerẽt,et domini pręirent exercitui, cauſſæ principali,quæ omnes de regionibus ſuis exemerat, ſatisfaciẽtes.Qua ex cauſa principes conuenientes in unum ſuper hac populi poſtulatione tam fauorabili & exauditione digna,deliberationẽ ingreſſi ſunt, in qua alius aliter aſſentiebat:quibuſdam enim uidebatur id expediẽtius,ut ſtatim ſine dilatione iter arriperent, & populi ſatisfacerent deſiderijs: quibuſdam uerò ob inſtantis feruorem æſtatis & aquarum penuriam,& populi famis acerbitate diutius afflicti,debilitatẽ,& equorũ defectum, uſq; ad clementioris initiũ temporis & Cal. Octobris differendum uidebatur,ut hoc medio tempore, equis de nouo acquiſitis,& refocillatis uiribus,populo quoq; alimẽtis & requie in ſtatum priſtinum reformato,et omnium uiribus reparatis,ad laborem itineris poſſent reſurgere fortiores. Placuit tandem omnibus poſterior ſententia, & uſq; ad tempus prætaxatum de cõmuni conuenientia receptæ ſunt feriæ. Vt uerò interim & cladis declinarent imminentis periculum, & neceſſariorum alibi maiorem reperirent abundantiam, diuiſi ſunt principes ab inuicem, ea conditione,ut ſine dilatione,tempore redirent condicto. Boamundus enim in Ciliciam deſcendens, Tarſum,Adanam,Mamiſtram,Anauarzam urbes recepit, & cuſtodibus deputatis,regionem ſibi uendicauit uniuerſam. Alij quoque per urbes diſperſi finitimas,ſeorſum à turbis, equis & ſibi curam agentes indulgebãt. Multi etiã tam de plebe,quàm nobilioribus,ad dominum Balduinum Ducis fratrẽ,ut ab eo aliquid accipere mererẽtur,

Ediſſam cui præerat tranſito Euphrate, certatim properabant. Quos ille cum multa honeſtate ſuſcipiẽs,& apud ſe commorantes tractans benignius, multis donatis muneribus,hilares remittebat ad ſuos.

Dominus Haſarch contra ſuum dominum Rodoam, à duce petit auxilium. Dux euocatq; fratre Balduino,illuc properat. Caput III.

ACcidit autem per eoſdem dies,quod Rodoã Alapienſium princeps, cum quodam de ſuis ſatrapis,qui caſtello Haſarch præerat, contraxerat inimicitias,eoq; odium inter eos prouenerat,quod cõuocata ex uniuerſis ſibi ſubditis regionibus militia,caſtrum prędictũ obſederat. Videns autẽ præſidij dominus,quia non facile niſi per auxilium Francorum,domino potenti & irato poſſet reſiſtere,miſſa legatione ad Ducem Godefridũ per quendam Chriſtianũ fidelem ſuum,miſſis muneribus,ut eius ſibi facilius conciliaret gratiam, eius amicitiã poſtulat, ſeruitiũ ſuum cum deuotione ſpondet, indiſſolubili nexu fœderis ei ſe cupiẽs obligare:& ut uerbis eius pleniorem haberet fidẽ,& nulla ex parte de eius promiſſo dubitaret, filiũ ſuũ ei deſignat obſidẽ, orans & petens, ut à præſenti eũ ſoluat periculo, condignã pro meritis tempore opportuno retributionem percepturus.His & huiuſmodi uir uenerabilis perſuaſus,prędicto nobili amicitia fœderatur,in ſuam eum gratiã recipiẽs: miſſoq; nuncio,fratrem ſuum Ediſſanum comitem cum militaribus copijs ad ſe præcipit euocari, ut amicum obſidione ſoluta expediat. Vixq; prædictus Rodoam circa caſtrum Haſarch quinq; dies cum ſuis expeditionibus conſederat, cùm ecce dux Godefridus in magna multitudine tam fidelium ſuorum, quàm amicorum,quos ad perſequendum propoſitum inuitauerat,ab Antiochia egreſſus in manu forti, ad partes illas ut amico ſubueniret, impiger properabat.Qui autem prędicto nobili uiro ad dominũ Ducẽ miſſi fuerant, uidentes quia proſperè & pro uotis cuncta compleuerant,in conſpectu ducis domino ſuo gratiã obtinentes cumulatiorem,quoniam ipſi in perſona propria dominũ ſuum ſuper eo nullatenus poterant reddere doctiorẽ (exercitus quippe hoſtilis ita undiq; caſtrum uallauerat,ut nec introitus alicui pateret,uel exitus) duas emiſerunt columbas,ad muneris proſequendũ inſtructas,apprimè, quibus literulas ſuæ legationis ſeriem continentes ad caudas religauerũt, quibus dominũ ſuum ſuper his omnibus quæ obtinuerant,inſtruerent diligentius.Quæ ſuæ libertati reſtitutæ,in momento ad locũ unde eductæ fuerant redeuntes, ab earũ cuſtode pariter & alumno captæ ſunt, & diſſolutæ paginulæ præſentatæ ſunt domino: quibus perlectis, in tantã ſpem erectus eſt, ut qui prius obſidentẽ ueritus multitudinem,de reſiſtendo diutius deſperauerat,eoſdem ſponte laceſſere non uereretur.

Balduinus fratri occurrit cum ingentibus copijs. Reliqui principes miniſtrant auxilium. Fugit Rodoam,quidam ex noſtris in uia pereunt: occiduntur hoſtium ad decem milia. Caput IIII.

INterea cùm iam diei unius iter dux cum ſuo comitatu proceſſiſſet, occurrit ei frater eius cum tribus milibus uirorũ fortiũ, & armatorũ optimè:quo cum plena charitate & pietatis affectu benignè ſuſcepto, propoſiti pandit ſeriem, & gratiam quam cum prędicto uiro nobili contraxerat,aperit diligenter: quę omnia ſuper approbans, ante omnia monet,ut quoniã eius uires,ad tantã obſidionẽ uiolenter diſſoluendam, nõ uidebantur poſſe ſufficere:antequã procedat,principes qui apud Antiochiam remanſerant,in ſuum euocet auxiliũ,ut confidentius ualeat in facto procedere.Acquieſcens ergò Dux fraternis monitis, miſſa legatione, dominum Boamundum, dominumq; Toloſanum comitem,multa precum exorat inſtantia,& ſub obtentu fraternitatis inuitat humiliter, uicem condignam tempore accepto recepturi.Inuitauerat autem eos & prius,antequam urbe egrederetur,& multùm amicè illorũ ſibi poſtulauerat ſuffragium:ſed inuidiæ ſtimulis agitati,eo quod prędicti uiri nobiles,Ducis prius quàm ſuum expedierant adminiculũ,eum non ſequi decreuerant:at nunc iterata uocatione cõmoniti,uidẽtes quod non poſſent cum ſua honeſtate Ducis preces nõ admittere,conuocatis copijs D. Ducẽ ſecuti,eius ſe expeditioni ſociauerunt.Qui poſtquam conuenerant inuicem, facti ſunt omnes quaſi ad triginta milia pugnatorũ. Rodoam uerò, licet Turcorum quadraginta diceretur habere milia, tamen diffidens de uiribus,

& noſtrorum timens aduentum, quos in proximo affuturos per ſuos nouerat exploratores, ſoluta expeditione, reuerſus eſt Alapiam. Dum autem noſtrorum exercitus fugæ Rodoam ignarus adhuc cœptũ continuaret iter, multiq́ ab Antiochia utriuſq́ ordinis uiri de remoto ſequerentur, ut proficiſcentibus ſe aſſociarent legionibus, in quaſdam hoſtium, quas illi ſtudioſe prætenderant, non pauci caſu deſcenderunt inſidias longè à præcedenti, ut diximus, agmine ſeparati: quos longè & induſtria & uiribus impares exuperantes Turci, captiuatis nonnullis, plurimos ex eis occiderunt. Quod poſtquã Duci, cæteriſq́ principibus innotuit, accepto deſiſtentes itinere, prædictos malefactores unanimiter inſecuti, antequã in ſuos ſe poſſent receſſus recipere, & ſolita reperire diuerticula, eos caſu obuiam habuerũt: quos gladijs excipientes, & irruentes in eos animoſius, diſſoluerunt in momento. Et retentis noſtris, quos captiuos abducebant in compedibus, interemptiſq́ ex hoſtibus quamplurimis, & captiuatis innumeris, in fugam uerterunt, penè ad ſupremam deletos internecionẽ. Erant autem hi ex electa ſępe dicti Rodoam militia, ex familiaribus & domeſticis eius quaſi decem milia. Quo peracto, iterum rediẽs in unum exercitus noſter, ad locũ deſtinatum cum uictoria peruenerunt: quibus cum trecentis equitibus pręſidij dominus occurrens, in cõſpectu uniuerſaliter legionum, prono capite, defixis in terram genibus, primò Duci, dein principibus alijs in multa deuotione magnas agens gratiarum actiones, ſe coram omni populo præbitis corporaliter iuramentis, Chriſtianis principibus fidelem obligauit & tradidit: aſſerẽs, quod ab eorum gratia & obſequijs, nulla dies, caſus nullus, illum auelleret in perpetuum. Sic igitur feliciter conſummato negocio, & amico pro uotis expedito, exercitus reuerſus eſt Antiochiam, D. Balduino fratre Ducis Ediſſam redeunte.

Dux cladem declinans, in terram fratris ſecedit, quorundam proditorum illic oppida diruit. Properant illuc & alij quidam principes, ut Balduini munificentiam conſequantur. Caput V.

DVx ergo uidens adhuc regnare in urbe peſtilentiam, & cladem magis ac magis in populo dominari, fratris acquieſcens petitionibus, qui eum pręſens quàm in tumè rogauerat, ut in ſuam deſcẽderet regionem, ibiq́ Auguſti feruorem, & peſtilentis aëris declinaret malitiam. Aſſumpto familiari comitatu, & indigentium maxima manu, ut eis in neceſſarijs, charitatiue prouideret, in terram fratris deſcẽdit, in finibus Trabeſſol, Harab & Rauandel habitans, tota regione utẽs pro ſuo arbitrio, & fratris ſæpius habens præſentiam. Accidit autem, dum moram ibi faceret, quod regionis incolæ, & maximè uiri religioſi, qui in monaſterijs, quę illinc erãt plurima, habitabãt, graues de Pancratio, & Conuaſilio eius fratre, in eius præſentia fundebant quæſtiones: erant autem hi duo fratres, Armenij natione uiri præclari, ſed ſubdoli ſupra modum, habentes in ea regione municipia, de quorum munimine præſumentes, regionis habitatores, & maximè monaſteria, grauibus & indebitis moleſtabant exactionibus, proceſſeratq́ eò uſq́ eorum temeritas, quod etiam D. comitis Ediſſani nuncios cum muneribus ad fratrem directos, dum adhuc obſidio ante Antiochiam perſeueraret, itinere ſpoliare præſumerent, & deſtinata D. Duci munera, D. redirigerent Boamundo, ut eius ſibi aduerſus comitem Ediſſanum conciliarent gratiam. Auditis ergò quærimonijs, & iuſta motus indignatiõe, miſſis quinquaginta de numero ſuorum equitibus, cum populo regionis, eorum præſidia effregit uiolenter, et effracta ſolotenus deiecit, ut eorum intolerabilem aliquatenus comprimeret inſolentiam. Duce igitur in partibus illis commorante, uniuerſi penè maiores noſtri exercitus, & de popularibus infiniti, ut contra imminentes paupertatis anguſtias aliquod reperirent ſolatium, ad dominum Comitem prædictum confluebant: & maximè ex quo præſidium Haſarch, quo in medio itinere conſtitutum erat, in noſtrorum deuenerat gratiam. Quos omnes cum tanta ſuſcipiebat honorificentia, tanta remunerabat liberalitate, ut ipſi etiam qui ad hoc uenerant, mirarentur.

Ciues Ediſſani indignati, quod Comes eorum ſolus uteretur Latinis, aduerſus eum conſpirant: ſuper quo Balduinus commonitus, conſpiratores interficit. Caput VI.

FActum eſt itaq́, quod noſtrorum turbis ad urbem ſæpe dictam confluētibus, tanta erat in ea Latinorū multitudo, quod ciuibus Dux iam inciperet eſſe moleſtus: frequentes enim eis in hoſpitio ſuſceptis, inferebant moleſtias, ſupra modū in populo dominari uolentes. Iamq́ ciuium conſilio nobilium, quorum beneficio tantam urbem acquiſierat, minus & minus utebatur. Vnde uehementi indignatione aduerſus eum ſuosq́ ſuccenſi ſunt, pœnitentes admodum, quòd eum ſibi præfeciſſent: timentes, una die, cui nihil ſufficere uidebatur, bonis omnibus ſpoliari. Facta ergo conſpiratione cum principibus Turcorum finitimis, tractare cœperunt, quomodo dominus Balduinus aut caſu caderet repentino, aut ſaltem urbe pelleretur. Vt autē ad hoc propoſitum inuenirentur paratiores, theſauros ſuos, & omnem ſubſtantiam per caſtella & finitimas urbis apud ſuos depoſuerāt familiares: dumq́ circa id plena ſolicitudine tractarent frequentius, factum eſt, ut relatione cuiuſdam, qui gratia in eundem plurima, fidei & dilectionis ſynceritate abundabat, huiuſmodi ſermo ad eum perueniret: cuius rei plurima & digna fide reperiens argumēta, miſſa ſatellitum ſuorum numeroſa manu, oēs homicidas illos teneri præcepit, & uinculis alligare. Tandē uerò re per eorundem confeſsionem plenius intellecta, factionis illius principes excæcari facit: alios uerò, qui minus deliquerāt, confiſcatis eorum bonis, urbe fecit extorres: aliorum autem ſubſtantiā, ſuo applicans ærario, urbis habitatione clementer indulta, pecunia tantum multauit. Vnde ſuſcepta ad uiginti aureorum milia quantitate, his qui ad ſe uenerant, quorum'que ope urbes & finitima ſibi ſubijciebat municipia, multa liberalitate erogabat ſtipendia: & tam ciuibus quàm populis adiacentibus, ſolo nomine inferebat formidinem. Vnde & de eius exterminio multi cum omni ſolicitudine cogitabant, ita ut ſocer eius timēs, ne pro dotis reſiduo, quam cum filia promiſerat, necdum perſoluerat, graues quæſtiones pateretur, in montes, ubi habebat præſidia, clàm aufugit.

Balas proditionem aduerſus Comitem molitur. Comes ſibi præcauet: capiuntur ex eius ſocijs quidam. Fulcertus Carnotenſis caſum reddit leuiorem. Balduc proditor occiditur. Caput VII.

ERat porrò in eadem regione nobilis quidam, genere Turcus, Balas nomine, eodem conatu confœderatus, qui quondam Sorogiæ dominus fuerat, ante illum Latinorum frequentem acceſſum Comiti plurimum familiaris. Hic uidens, quòd circa eum Comitis amor intepuerat, ſiue rogatu ciuium, ſiue propria ductus malitia, acceſſit ad eum orans & petens, ut unicum quod ei ſupererat præſidium, ueniens ipſe in propria perſona, ſuſciperet: aſſerebat enim, ſibi eius gratiam ſufficere, & pro multa hæreditate reputari. Vxorem autem ac liberos, & omnem ſubſtantiam ſuam in urbem Ediſſanam aſſerebat ſe uelle introducere: multum enim contribulium ſuorum indignationem fingebat ſe uereri, eo quod Chriſtianis factus eſſet familiaris. Quibus uerbis Comes perſuaſus, diem condixit, ut ad locum perueniens, eius ſatis faceret uoluntati. Statuta autem die, aſſumptis ſecum ducentis equitibus, ad locum deſtinatum præuio Balas peruenit. Balas autem oppidum occultè præmunierat, uiros centum fortes uiribus & armis optimè inſtructos introducens, qui ita latebant in præſidio, ut nullus ex eis compareret. Cùm ergo ante oppidum conſtitiſſent, rogauit comitem, ut cum paucis & familiaribus caſtrū ingrederetur, ne fortè omni illa intromiſſa multitudine, ipſe in ſubſtantia ſua aliquam iacturā ſuſtineret. Et iam pro uoto penè cuncta perſuaſerat, cùm proditionem quodammodo præſagientes quidam, qui circa eum erant nobiles uiri & circumſpecti, ingredi uolentem quaſi uiolēter detinuerunt, hominis ſuſpectam meritò habentes malitiam, & tutius iudicantes per alias perſonas hoc fieri primum experimentum: quorum prudenti Comes acquieſcens conſilio, duodecim de ſuis uiros robuſtiſſimos, & armatos egregie, in præſidium iuſſit introire: ipſe autem exterius in loco ſatis uicino cum reliqua militia ſubſedit quietus, donec rei exitū fide cōſpiceret oculata. Qui autem ingreſſi ſunt, fraudem & malitiam

tiam

ciam iniqui proditoris in ſeipſo experti ſunt:nam egreſſi de latibulis armati ad unguẽ Turci,de quibus prædiximus,centum ſeductos equites,reſiſtere uolentes,ſed in caſſum uiolenter cõprehenderunt,in uinculos eos mancipantes. Quo cognito,Comes pro ſuis fidelibus,quos ita fraudulenter amiſerat,triſtis admodum, & maximè ſolicitus,accedens propius ad præſidium,cœpit Balam diligenter commonere: & ſub obtentu iuramentorum,quę illi de obſeruanda fidelitate exhibuerat,attentius conuenire,ut ſumpta immenſitate pecuniæ,quos proditioſe receperat,reſtitueret:negauit penitus,niſi ei Sorogia redderet. Comes autẽ uidens quod nõ proficeret,erat enim pręſidiũ in excelſis rupibus ſitũ,arte & uiribus inſuperabile,reuerſus eſt Ediſſam,ſuorum ægrè ferens captiuitatẽ,& fraudem quam pertulerat animo uoluens anxietate nimia. Præerat autem prædictæ urbi Sorogiæ, quidam Fulbertus Carnotenſis, uir militaribus negotijs expertiſſimus,centum expeditiſſimos ſub ſe habẽs equites. Hic dolum comperiens quẽ dominus eius paſſus fuerat, tota mente concuſſus æſtuabat animo, quomodo tantã ulciſceretur iniuriam. Vnde die quadam poſitis in loco ad id opportuno inſidijs,ante ſępius memoratũ oppidum,quaſi prædam abacturus, cum paucis ſtudioſe,ut eum inſequerentur,acceſsit: qui autem erant in municipio, uidẽtes quod ex paſcuis prædam abigeret, armis correptis, certatim illum ultra quas idem poſuerat inſidias,inſectati ſunt fugientem. Vnde reſumptis uiribus,& erumpẽtibus his qui latuerant, in eos irruentes, quibuſdam interfectis, alijs in oppidum uix refugium habentibus, ex eis ſex uiuos comprehendit: pro quibus totidem de ſuis, modico temporis interuallo, facta recompenſatione, recepit: quatuor uerò ex eiſdem, deceptis cuſtodibus elapſi,in ſuam ſe receperunt libertatem. Duos uerò, qui de illorum ſupererant numero,uir nequam & impius decollari præcepit. Vnde factũ eſt,ut ab ea die dominus Balduinus Turcorum declinaret amicitiam, & ſuſpectam penitus habebat fidem:quod ſtatim euidenti docuit argumento. Erat enim in eadem regione quidam eiuſdem generis, Balduc nomine, qui urbem Samoſatum ueterem & munitiſſimam, precio interueniente, eidem Comiti uendiderat. Hic uxorem & liberos, & uniuerſam familiam in urbem Ediſſanam traducere tenebatur ex compacto:ſed caluas quęrens occaſiones, propoſitum adimplere differebat, malignandi quærens opportunitatem:hunc ad ſe ingreſſum more ſolito, & moræ cauſas allegantem friuolas,ne ſimile aliquid ab eo pateretur,decapitari iuſſit.

Comes Toloſanus Albaram occupat, Epiſcopum in ea conſtituit. Claſsis Teutonicorum applicat in portu. Clades non ceſſat. Caput VIII.

Nterea uerò dum circa Turbeſſel dux moram faceret, & hęc circa partes Ediſſanas agerentur, comes Toloſanus cum ſuo comitatu & multo pauperum populo egreſſus Antiochia, ne interim ocioſus torpeſceret, Albaram urbem munitiſſimã in Apaminenſi prouincia conſtitutam, ab Antiochia quaſi duorum dierum itinere diſtãtem, obſedit, & obſeſſos in ea ciues uiolenter compulit ad deditionem. Vrbe uerò capta, & adiacente ſibi cum uniuerſis ſuburbanis ſubiecta regione, quendem Petrum Naborienſem genere, de ſuo comitatu, uirum honeſtæ conuerſationis, & ualde religioſum, in eiuſdem loci elegit Epiſcopum: cui ſtatim dimidium ciuitatis & uniuerſi contulit territorij, Deo gratias exhibens, quòd per eius operam & ſtudiũ Oriens Epiſcopum haberet Latinum, qui Antiochiam ut ſuæ conſecrationis munus ſuſciperet, de mãdato Comitis profectus, pontificalis adeptus eſt plenitudinẽ poteſtatis. Poſtmodum uerò Antiochena ordinata Eccleſia, per dominum Bernhardum eiuſdem ciuitatis patriarchã Latinorum primũ, ſuæ Metropolis in eandem Eccleſiam tranſtulit dignitatẽ, ſuſcepto ab eodem pallij præmio, factus Archiepiſcopus. Erat per idem tempus cum domino comite Toloſano quidam nobilis Guilermus nomine: hic effracta urbe Antiochena, caſu fortuito uxorem Acciani, Antiochenorum principis, cum duobus nepotibus ex filio Samſadolo paruulis ceperat, & apud ſe detinebat in uinculis: pro quorum redemptione, prædictus Samſadolus, ſupra nominato nobili uiro infinitam dedit pecuniam, matre cum liberis priſtinæ reſtitutis libertati. Eodem quoque ingens uirorum multitudo de regno Theutonicorum, de partibus Ratiſponenſibus, numero quaſi mille quingenti proſpero nauigio, in portu ſancti Symeonis

applicauerant:qui omnes infra modicum tempus eadem clade conſumpti ſunt. Tribus enim menſibus continuis ad Calendas Decembris uſq;, morbus ille peſtilẽs, ita populum afflixerat,ut infra hoc temporis ſpacium,de equeſtri ordine ceciderint uiri nobiles plus quàm quingenti,de plebe uerò infinitus eat numerus.

Ciuitatem Marram obſident,obſeſſam capiunt.Dominus Vuilhelmus Auraſiacenſis Epiſcopus moritur.Gulfredus de Turribus inſignis habetur. Caput IX.

CAlend.autẽ Nouemb. cùm iam ſicut ex compacto tenebãtur omnes princeps, qui cladem euitantes ab urbe ſeceſſerant,eſſent reuerſi,capta ut prædiximus,Albarienſi urbe,de communi conſilio,Marram urbem munitiſſimam ab Albara octo diſtantem miliaribus,ne nil interim ageretur,expugnare proponunt:non enim poterãt uociferantis populi,& iter uerſus Hieroſolymam expetentis clamorem tolerare.Præparatis igitur neceſſarijs die conſtituta profecti ſunt, ut propoſito ſatisfacerent, Comes Toloſanus & Flandrenſis, comesq; Normannorum, Dux etiam & dominus Euſtachius eiuſdem frater, & Tancredus unà cum illis ſupra nominatam urbem obſidione uallauerunt.Erãt autem ciues eiuſdem loci,ſuperbĩ admodum,& præ multitudine diuitiarum arrogantes,eoq; maximè,quod ſemel in quodam conflictu, multos de noſtris occiderunt:unde adhuc apud ſe gloriabantur, noſtrum contemnentes exercitum,& principibus irrogantes conuicia.Sed & cruces etiam ſuper turres & mœnia figentes, ſputis & alijs modis quibuſdam probroſis nimium, in noſtrorũ contumeliam afficiebant. Vnde motu maiore & indignatione uehementi,quantum poterat intendere ſacrilegij dolor, urbem aggredientes continuis aſſultibus, ſi ſcalarum habuiſſent copiam, die ſecunda,qua ad eandem applicuerant,urbem uiolenter effregiſſent.Tertia demum die, dominus Boamundus cum maioribus copijs, urbẽ ex ea parte qua inobſeſſa remanſerat,obſidione continuauit: poſt cuius aduentum diebus aliquot indignantes noſtri,quod tam diu detinerentur inutiliter, crates contexunt, & turres erigunt,machinaſq; ligneas componunt iaculatorias: et impatientes moræ, urbem proteruius impugnare ſatagunt.Complanato igitur multo labore uallo, noſtri murum ſuffodere nitebantur,qui uero intus erãt totis uiribus reſiſtentes,lapides, ignem,& plena apibus aluearia, ut eos à muro propellerent, mittentes,ſed Dei uirtute & miſericordia de noſtris nullos,aut paucos lędere poterant: tantoq; noſtri inſtabant uehementius undiq; urbem impugnantes,quanto ciues deficere & eorum euacuari conatus conſpiciebant.Cùm autem primo diei diluculo,uſq; ad ſolem occiduũ continuatus eſſet aſſultus,defatigatis labore continuo ciuibus,& iam minore reſiſtentibus cura,applicatis ad murum ſcalis,uiolenter noſtri muros cõſcendunt.Inter quos uir nobilis de Epiſcopatu Lemouicenſi Gulfredus cognomento de Turribus,murũ primus conſcendit, quem plures ſubſecuti,, quaſdam ciuitatis turres occupauerunt: ſed in eodem facto procedere, & urbem ſibi uendicare uniuerſam, nox irruens intempeſta prohibuit: differentes autem uſq; in ſequentem diem, noſtri equites, & maiorum maius negocium,ut ſummo mane redirent in idipſum, tota nocte circa urbem,ne hoſtibus pateret exitus, cuſtodierunt uigilias. Atuerò plebs indomita longis fatigata laboribus, & diutinæ famis acerbitate uexata, uidens quod hoſtium nemo compareret in mœnibus,quod ciuitas ſine ſtrepitu tota quieſceret,abſque maiorum conſcientia in urbem ingreſſa eſt,& eam reperientes uacuam,clàm & ſine ſtrepitu uniuerſa eius obtinuerunt ſpolia. Ciues enim in ſpeluncas ſe contulerant ſubterraneas, ut ſaluti conſulerent uel ad tempus. Mane autem facto, exurgentes principes, & urbem ſine prælio obtinentes,pauca inde ſuſtulerunt ſpolia: cognoſcẽtes tamen quod in latibulis ſubterraneis ſe ciues occultauerant,appoſitis ignibus, & ſumo copioſius immiſſo,eos ad deditionem compulerũt,& inde uiolenter abſtractos partim obtruncauerunt gladijs, partim compedibus mancipauerunt. Mortuus eſt ibi dominus Vuilhelmus,bonæ memoriæ,Auraſiacẽſis Epiſcopus,uir religioſus & timẽs Deum. Dux autem cùm per dies cum alijs ibi moram feciſſet, quindecim, cum Flandrenſiũ Comite familiaribus tractatis negotijs,Antiochiam eſt reuerſus.

Dux fra-

Dux ad fratrem reuertitur, licentiam impetrat: rediens ad exercitum, inſidias patitur in uia, ſed illæſus euadit. Caput X.

PEr idem tempus uidens dominus Godefridus Lotharingię Dux, quod populus ad proficiſcendum ſe accingeret, & principes ad idipſum inuitaret inſtãtius, propoſuit, prius quàm à regione illa diſcederet, fratrem uidere, & eius colloquio recreari. Profectus ergo cum familiari comitatu, in fratris regionem deſcendit: quo uiſo, completisq; pro quibus ierat negotijs, & ſumpta licentia, Antiochiam, ad cæteros principes qui eum expectabant, reuertebatur. Cumq; iam urbi per ſex uel quinq; miliaria eſſet proximus, accidit quod id loco herbido & amœno ſatis, ſecus fontem, qui dulces & perſpicuas emanabat aquas ipſa loci facie ad id inuitãte, deſcendit ut cibum ſumeret: dumq; in eo ſociorum ferueret intentio, & aptus pro loco & tempore prandij fieret apparatus, ecce repentè de carecto paludis, quæ loco illi erat contermina, hoſtium equites ad unguem armati, ſuper conuiuantes irruunt. Dux tamen & ſui, antequam Turci ad eos accederent, arma corripuerant equis inſidentes: unde factum eſt, ut habito inter eos conflictu, præuia Domini gratia, Dux fieret ſuperior: ita ut interfectis pluribus, reliquos in fugam abigeret, & inde cũ gloria in urbem ſe recepit.

Apud Marram oritur contentio inter Comitem Toloſanum, & dominum Boamundum. Boamundus partes Comitis apud Antiochiam occupat: Principes apud Rugiam conueniunt, nil utile ſtatuentes. Populus fame laborat. Caput XII.

CApta ergo ciuitate prædicta, orta eſt inter D. Boamundum & Toloſanum Comitem grandis controuerſia. Comes enim Albarienſi Epiſcopo eam dare propoſuerat, Boamũdus uerò eã ciuitatis partem quã occupauerat, pro comitis arbitrio Epiſcopo nolebat cõcedere, niſi Comes eas quas ipſe apud Antiochiam poſſidebat, prius ei reſignaret turres. Tandem uerò neglecto negotio quod apud Marram gerebatur, D. Boamundus cum indignatione reuerſus eſt Antiochiã, ubi expugnatis turribus quas Toloſani Comitis munitas detinebant ſatellites, eius inde uiolenter deiecit familiã, & ſic uniuerſam abſq; cõſorte poſſedit ciuitatẽ. Comes uerò uidens quod eius receſſerat æmulus, & pro libero arbitrio de urbe capta poſſet diſponere, Epiſcopo eã ſicut & prius propoſuerat cõtulit Albarienſi. dum aũt cum eodẽ ordinaret Epiſcopo, quomodo deputatis ex utroq; ordine cuſtodibus, urbẽ poſſent ab hoſtibus cõſeruare indemnẽ. ſentiẽs hoc populus, moleſtè nimiũ cœpit ferre, et apud ſe cõqueri, quod moras innecterẽt principes, & pro ſingulis captis urbibus lites inter ſe ſuſcitarent & iurgia, ita ut principale eorũ propoſitũ omnino neglectũ uideret. Vnde cõuenientes adinuicẽ ordinauerunt apud ſe, ut quacunq; ex cauſſa, abſente Comite urbẽ diruerẽt, ne de cætero eorũ uotis aliquod præſtaret impedimentũ. Contigit uerò interea, q cõuenientibus apud Rugiã, quę quaſi in medio inter Antiochiã & prædictã Marrã ſita eſt, principibus, ut ad uociferationes populi, ſuper itinere deliberationẽ haberent, Comes uocatus illuc peruenit. Vbi diſſentientibus ab inuicẽ nihil conſonum, nihil utile de propoſito cõſtitutum eſt: ubi dum Comes moram faceret, populus qui apud Marram relictus fuerat, nacta occaſione ex Comitis abſentia, multũ prohibẽte & renitente plurimũ prędicto Epiſcopo turres & mœnia deiecerant funditus: ut Comes rediẽs, ulterius innectendi moram ex eo cauſſas nõ haberet. Redeunte uerò Comite, triſtis admodum pro caſu qui acciderat: uidens tamẽ populi uoluntatẽ, factum prudenter diſſimulauit. Populus uerò nihilominus proteruius inſtabat, orans & petẽs, ut populo Dei ad peragendum iter inceptum ducem ſe pręberet: alioquin ipſi unum quelibet de militibus ſibi præficerent, qui eorũ pręeſſet exercitui, & eos in uia Domini præcederet. Erat præterea in eodem exercitu tanta famis acerbitas, ut deficiẽtibus alimentis, multi contra morem ferarum animis induti, ad eſum immundorum ſe conuerterent animalium. Dicitur etiam, ſi tamen fas eſt credere, quod multi præ alimentorum inopia, ad hoc ut carnes humanas ederẽt, prolapſi ſunt: ſed neq; clades deerat in populo, nec meritò deeſſe poterat, ubi tam immundis & peſtilentibus cibis (ſi tamen cibi dicendi ſunt qui contra naturam ſumũtur) miſera plebs alebatur. Nec enim momentaneum fuerat, nec ad tempus modicum, illa tanta talisq;, quæ populum afflixerat, inopia, ſed quaſi hebdomadibus quinq;, uel amplius, circa illã quã expugnare

niteban-

Prædonum acc.rſus in itinere Comitis ſuſtinet exercitus: contra quos Comes prudenter irruit. Caſtrū repugnans effringitur. Ante Archim caſtra locantur & finitimorum nuncij ad principes accedunt. Caput XIII.

FVerunt ſane toto illo itinere, ex quo à Marra diſceſſerunt, eis cuncta ſatis proſpera. niſi quod ſæpius circa expeditionis nouiſſima, prædones quidam occultè conſueuerant irruere, & de ſenibus & ualetudinarijs qui exercitū non poterat æquis ſubſequi paſſibus, nonnullos interimebant, aut captiuabant: quorum fraudibus Comes argutè obuians, præeuntibus exercitū domino Tancredo & D. Normannorum duce Roberto, unà cum Albarienſi Epiſcopo, ipſe cum quibuſdam uiris inſignibus & egregijs poſt exercitum ſequebantur, ut ſi incautos opprimant, tempore occurreret opportuno. Factumq́ eſt ut more ſolito irruentibus maleficis, Comes è latebris egrediens, eis ſe daret obuiam, & repentè irruens proſterneret uniuerſos, equos eorum & ſpolia & de captiuis aliquot cum multa lætitia in expeditionem referens. Ab ea die tutè & ſine difficultate incedebat populus rebus neceſſarijs afflueter abundans: nec fuit in omni regione quam præterierunt proficiſcentes, à dexteris uel à ſiniſtris ciuitas ulla, uel manicipium, cuius ciues exercitui & eius ducibus non dirigerent munera, fœdus non impetrarent à tranſeuntibus & amicitiam: excepto uno, cuius habitatores de ſua multitudine & loci præſumentes munimine, nec forum eis obtulerunt rerum uenalium, nec impetrato fœdere, ducibus miſerunt encęnia, ſed iunctis agminibus noſtrorum expeditioni conati ſunt impedimentum præſtare. Quod uidentes noſtri, iuſta indignatione ſuccenſi, in eos irruerunt unanimiter: & in momento diſſolutis eorum manipulis, & captis nonnullis, eorum oppidum effregerūt uiolenter, gregesq́ eorum & armenta, equos etiam qui in ſubiectis paſcuis alebantur, & omnem eorum ſubſtantiam diripientes abduxerūt ſecum. Erant autem in eodem exercitu finitimorum principum nuncij, ad hoc ut pacem impetrarent miſſi. Hi noſtrorum uidentes uires & audaciam, ut plenam pacem ſuis obtinerēt dominis, ad propria reuertebantur, ut qui eos miſerant, de noſtrorum moribus & fortitudine plenius inſtruerent, ſed mox cum equis & alijs muneribus redibant. Poſt autem aliquot dies, regione media cum omni trāquillitate decurſa, in campeſtria urbis antiquę & loci ſitu munitiſſimæ, haud longè à mari, quæ Archis appellatur, deſcenderunt, ſatis in uicinio iuxta urbem caſtrametantes.

Deſcribitur Archis. Captiui ex noſtris qui in urbe Tripolitana detinebantur, urbem obſidendam ſignificant. Caput XIIII.

EST autem Archis una de urbibus prouinciæ Phœnicis, ad radices Libani, in colle ſita munitiſſimo, quattuor aut quinq; à mari diſtans miliaribus, longe lateq́ diffuſa, optimi ſoli, & glebę uberis habens planiciem: cui etiam & lætiſſima non deſunt paſcua, & aquarum commoditates uiuentium. Hanc, ut ueterum habent traditiones, ſeptimus filiorum Chanaan fundaſſe dicitur, & de ſuo nomine Arachis dixiſſe: ſed poſtea corrupto nomine, Archis dictam fundiſſe. Circa hanc, ut præmiſimus, noſtri locauerunt ſua, non caſu fortuito, ſed quorundam ex noſtris qui in uinculis hoſtium detinebantur, literis & exhortatione commoniti. Erant enim in ciuitate Tripolitana, quę eſt ciuitas nobiliſſima in littore maris, ſita, ab Archis ſex aut quinq; diſtans miliaribus, de noſtris aliquot, qui in ea uiolenter detinebantur. Ab initio enim obſidionis Antiochię, & maximè poſt urbem debellatam, cœperunt noſtri ut ſibi uictum propagarent, compellente inopia, imprudenter circuire regiones, & ſe hoſtibus circumiacentibus ultro ad prędam exponere. Vnde factum erat, ut uix eſſet ciuitas uel oppidum, quod de populo noſtro non haberet captiuos: iuxta quem modum in urbe Tripolitana, de qua præmiſimus, de noſtris plus quàm ducenti eadem detinebantur conditione. Qui noſtrorum intelligentes aduentum, ſignificauerunt principibus, ut nullatenus ab Archi diſcederent, ſed eam uallarent obſidione: ſic enim aut intra paucos dies eam poſſent recipere: aut à rege Tripolitano, ut ab obſidione diſcederent, infinitam extorquere pecuniam, & captiuorum fratrum obtinere liberationem. Quod & factum eſt. nam ſtatim accedentes ad urbem, proprius caſtris circumpoſitis obſidione uallauerunt: tum ut id tentarent, quod eis intimatum fuerat: tum ut reliquos operirentur, quod eos in proximo ſubſecuturos credebant.

A caſtris

cipare ditioni, captus erat à ciuibus, & carceri cum omni planè ſuo comitatu mancipatus. Hunc quia de terra patris ſui aduenerat, & apud Tarſum prædictam fratri ſuo utilitati fuerat & honori, dominus Dux à præſide ciuitatis & loci primatibus ſibi pe-tijt reſtitui: qui uerbo Ducis non audentes in re quapiam contraire, prædictum Guimerinum cū ſocijs uniuerſis & claſſe quā induxerant, Duci reſtituerunt: quem ſuæ claſſi Dux præficiens, æquis paſſibus eum per terras gradientem ſubſequi præcipit, quod & factum eſt.

Dux & qui cum eo erat exercitus, Gabulon obſidet. Toloſani fraus intercedit. Archim properantes reliquis aſſociantur principibus, obſidio non proficit. Caput XVII.

Egreſſus igitur Loadicea Syriæ prædictus exercitus, receptis ijs quos in eadem urbe repererat, qui ab Antiochia & Cilicia & urbibus finitimis, cauſſis familiaribus & occupationibus domeſticis detenti, tardius egreſſi fuerant, oram legentes maritimam, ad urbem Gabulonenſem, quam uulgari appellatione Gybellū dicunt, quæ à prædicta Laodicea duodecim diſtat miliaribus, peruenerunt. Vbi cùm per aliquod temporis interuallum caſtris in gyrum locatis urbem obſediſſent, is qui ciuitati præerat, principis Aegyptij procurator (nam hæc prima de urbibus maritimis Aegyptiorum erat ſubiecta poteſtati) aureorum ſex milia duci obtulerat, inſuper ingentia munera, ſi ab obſidione deſiſteret: quem tanquā ſordidorum contemptorem munerum, cùm flectere nequiuiſſet, ad alia ſe conuertens ſtudia, legatos de quorum fide præſumebat & induſtria, ad comitem direxit Toloſanum, prædictam pollicens pecuniam, ſi eum à ducis manibus poſſet expedire. Ille autem, ut dicitur, oblata clàm ſumpta pecunia, confinxiſſe dicitur, quod infinita hominum multitudo à tractu deſcenderat Perſico, propoſitū habens eas iniurias ulciſci, quas Perſarum populus ſub duce Corbagath paſſus fuerat apud Antiochiam, & quod non inferius priore bellum parabatur rediuiuum: & ſuper his omnibus ſe dicebat recepiſſe fide dignos nūcios, de quorum uerbo nullatenus eſſet ambigendum. Miſſa igitur legatione per uirum uenerabilem, dominum Albarienſem epiſcopum, & directis epiſtolis, dominū Ducē, & comitem Flandrenſem anxiè nimis ſollicitat, ut obſidione ſoluta, properare non differant, ſed omnibus periculis fraterna compaſſione occurrant. Illi uerò audita fratrum neceſſitate, quod imminere dicebatur ex periculo, in ſimplicitate ſpiritus gradiētes, ſtatim obſidione ſoluta, et itinere maturato, tranſeuntes urbem Valentiā, quę ſub oppido Margat, in littore maris ſita eſt, deinde Marecleam, quę prima de urbibus Phœnicis à Septentrione uenientibus occurrit, Antaradum, quæ uulgari appellatione Tortoſa dicitur, quæ ſimiliter una eſt de urbibus ſuprà nominatæ prouinciæ, in littore maris ſimiliter conſtituta, peruenerunt. Quam reperientes habitatoribus uacuam, inſulæ quæ ab Occidente eidem obiecta eſt ciuitati, ubi te noſtrorū naues aliquot opportuna ſtatione inuenerant, uicinitatem admirati ſunt. Vnde compendia ſecuti, infra paucos dies ante urbem Archim cum omni ſua multitudine ſe cōſtituerunt. Quibus D. Tancredus occurrens, fraudē Comitis uniuerſam ſeriatim edocuit. Vnde & ſeorſum longè à tabernaculis eorum qui pręceſſerant caſtrametati ſunt. Videns autem Comes, quod ab eo aliorum principum eſſet alienatus animus, miſſis muneribus, eos ſibi reconciliari ſatagebat. Vnde factum eſt, ut poſt modicum temporis interuallum, reconciliatis ſibi principibus, excepto domino Tancredo, qui aduerſus eum graues ſuſcitabat quæſtiones, in unum corpus circa urbem couenerint expeditiones. Cumq; Comes ante ducis aduentum multis iam diebus inutiliter ibi inſumpſiſſet operam, ſpes erat quidem in aduentu reliquorum principum, quod urbs facilè ſuperari poſſet, & obſidentiū labor optato fine conſummari: ſed contra ſpem accidit: nā neq; prius neq; poſterius propitium in eo facto habuit populus Dominum: quoties enim nitebantur urbem impugnare, & ad uaria ſe attollebant nocendi argumēta, ut uel agerent ad deijciendum murum, uel contra eum aſſultus committerent, toties noua occurrebāt impedimenta, et omnis eorum euacuabatur conatus, fruſtrabanturq;, opera impenſa deperibat: ita ut manifeſtè diceretur intelligi, quod in eo opere, eorum conatibus fauor ſe ſubtraxiſſet diuinus. Quippe occidebat aſſiduè populus, & uiri nobiles & præclari inutiliter decumbebant. Ceciderunt ibi uiri nobiles & pręclari, & caſu mirabili,

uterq; iactu lapidis, Anshelmus de Riburgiſmote, uir in armis ſtrenuus, & perpetuæ dignus memorię: & Pōtius de Baladino, uir nobilis & familiaris domino comiti Toloſano. Propterea & populus ſibi inuitus detinebatur, cui erat in propoſito, iter inceptum comſummare; unde nec operam dabat cum ſtudio, nec multam in facto impendebat ſollicitudinem, maximè autem poſt Ducis aduentum, etiam qui cum comite Toloſano aduenerant, eius familiares & domeſtici ſe ſubtrahebant ex induſtria, ut communes affectus, tædio aliorum principū uias ſequeretur, qui etiam inuiti & compellente Comite contra conſcientias detinebantur.

Renouatur quæſtio de lancea Domini. inuentor rogum intrat accenſum: paucis poſt diebus moritur. Caput XVIII.

Renouata eſt ſibi quæſtio de lancea, quæ apud Antiochiam reperta fuerat, utrum ea eſſet, qua de latere Domini ſanguis & unda profluxit, an res eſſet commenta. Dubitabat enim ualde ſuper hoc populus: ſed & maiores fluctuabāt incerti, alijs dicentibus, quod uerè ipſa eſſet, quæ Domini cruce madauerat, eius latus aperiēs, & per inſpirationem diuinam in conſolationem plebis reuelata: alijs aſſeuerantibus, quod uerſutiarum Toloſani comitis eſſet argumentum, & gratia quęſtus adinuentio ficta. Huius autem diſſentionis autor erat præcipuus, quidam Arnulphus, Domini Normannorum comitis familiaris & capellanus, uir quidem literatus, ſed immundæ conuerſationis, & ſcandalorum procurator (de quo in ſequentibus multa dicenda occurrent.) Cūq; diu ſuper hoc in populo ſermo diſcurreret contradictorius, hic qui eam reuelationem ſibi factam fuiſſe aſſerebat, ut populo fidem faceret, & omnem tolleret ambiguitatem, rogum copioſum iubet accendi, pollicens autore Domino, certo per ignē experimento fidem ſe facturū incredulis, quod nihil confictū nihil cōmento adumbratū in eo facto interceſſiſſet ſed ſola reuelatiōe diuinā ad notitiam hominū & cōſolationem totum eſſet procuratum. Accenſo igitur rogo copioſo admodum, cuius incendij feruor etiam circumpoſitos terrere poterat: conuenit uniuerſus populus à maiore uſq; ad minorem, in ea ſexta feria, quæ ſanctum Domini Paſcha præcedit, in qua et mundi Saluator pro noſtra ſalute paſſus legitur, ut tantę rei plenū haberet experimentum. Qui uerò tam periculoſum examen ſpontè ſubiturus erat, dicebatur Petrus Bartholomei, clericus quidem, ſed modicè literatus, & quantum ad humanum diem dijudicare pertinet, homo ſimplex uidebatur: Qui oratione facta in conſpectu circum ſeptarum legionum, aſſumpta ſecum prædicta lancea, per ignem tranſiuit, quantū populo uidebaī, illæſus, uerùm hoc eius factum nō ſolū non amputauit quæſtionem, ſed maiorem ſuſcitauit: nam intra paucos dies uita deceſſit: cuius accelerati obitus occaſionem, cùm homo ſanus & uitalis prius uideretur, quidam aſſerebant tentatum incendium, dicentes quòd in eo tāquam fraudis patronus, mortis cauſam collegiſſet. Alij uerò dicebant, quòd ab incēdio ſanus euaſerat, & incolumis, ſed egreſſum ab igne, turbæ cauſa deuotionis irruentes oppreſſerant eatenus, ut uitæ finem adminiſtrarent. Sicq; res quæ in dubium uenerat, nullam recipiens deciſionem, maius induxit ambiguum.

Nuncij qui à noſtris principibus miſsi fuerant in Aegyptum, reuertuntur. Caput XIX.

Per idem tempus legati noſtri, qui inuitātibus Aegyptijs, qui ad obſidionem Antiochenam miſſi à Calypha Agyptio uenerant, ut præmiſimus, deſcenderunt in Aegyptum, poſt annum quo tam uiolenter quàm doloſe detenti fuerant, ad principes qui eos miſerant, ſunt reuerſi: ueneruntq; cum eis Aegyptiorum principis legati, uerba deferentes multum ab his quæ prius attulerant, diſſimilia. Cùm enim multa prius obtinere laboraſſent precum inſtantia, ut noſtrorum principum contra Hieroſolymam Turcorum & Perſarum Soldanos haberent gratiam & auxilium: nunc mutato cantico, pro ſummo beneficio ſe arbitrabantur noſtris indulgere, ſi Hieroſolymam ducentos aut trecentos ſimul permitteret inermes accedere, & completis orationibus redire incolumes. Quod uerbū noſtri principes pro ludibrio habentes, prędictos nuncios redire compulerunt, ſignificantes, quod nō ſecundum propoſitas conditiones particularim illuc accederet exercitus, ſed iūctis agminibus Hieroſolymam proficiſcerentur unanimes, regno eius periculum illaturi. Huius autem mutationis cauſa

cauſa fuerat quiddam,quod ex noſtra uictoria,quæ apud Antiochiã acciderat,habu
erat ortum.Nã Turcis ibi ita periclitantibus,ita per omnem Orientem eorum confra
ctus eſt gladius,& ſublimis quæ fuerat gloria,uerſa eſt in confuſionẽ,ut ubicũq; cum
alijs nationibus erat eis negotiũ,in omni loco ſuccumberẽt, & calculum reportarent
in omni conflictu deteriorẽ.Iuxta quam eorũ conditionẽ,inualeſcente ſuper eos Ae
gyptiorum regno,per manum cuiuſdã,cui erat nomẽ Emiterius, principis militiæ re
gis Aegyptiorum Hieroſolymã amiſerint, quã triginta & octo annis antè ab eodem
Turci eripuerant uiolẽter. Vnde factum eſt,ut hoſtes quos prius quaſi fortiores hor-
ruerant,nũc per noſtrorũ operã deiectos,& cõfractis uiribus,in imo uidentes conſti-
tutos,noſtrorũ auxilium,quod prius inſtanter nimis expetierant, contemnerent.

*Imperatoris legati adſunt,de domino Boamundo conquerentes. Imperatorem nunciant uenturum. Princi-
pes diſſentiunt. Pugnatur cum Tripolitanis,& uincuntur hoſtes:noſtri uictores
in caſtra redeunt. Caput XX.*

ADuenerunt præterea Conſtantinopolitani Imperatoris legati,multum conque
rentes de D.Boamundo,qui contra legem pactorum & exhibiti tenorem iura-
menti Antiochiam prẹſumebat detinere: allegantes in conſpectu principum, quod
domino ſuo præbitis corporaliter iuramentis,omnes qui per eum tranſierãt, tactis ſa
croſanctis Euãgelijs promiſerãt,quod neq; de oppidis, neq; de ciuitatibus aliquam,
quæ de imperio eius fuerant,uſq; Hieroſolymam, detinere præſumerent,ſed ea cap-
ta,eius imperio reſignarent: de reliquis uerò habitæ conuentionis partibus, nullam
omnino habebant memoriam.Certũ eſt autem,quod id inter eum et principes,apud
Conſtantinopolim conuenerat:ſed in fine conuentorum fuerat annexum, quod ipſe
cum omni ſuo comitatu,& ingentibus copijs eos deberet ſine dilatione ſubſequi, &
auxilium in ſuis neceſſitatibus miniſtrare. Quibus de communi principum conſilio
reſpõſum eſt,quod imperator pacta & conuenta prior uiolauerat:unde meritò & ab
his quæ iuxta legem pactorum ſibi poterant competere, caſum pateretur: iniquum
enim eſt ei fidem ſeruare,qui contra pacta nititur uerſari. Nam cum noſtris princip-
bus ex compacto teneretur obligatus,quod cõuocatis exercitibus, ſtatim eos ſeque
retur,& per mare nauibus continuum eis miniſtrari faceret commercium, & rerum
uenalium toto itinere exhiberi præciperet opulentiã: utrunq; neglexit fraudulenter
adimplere, cum ſine difficultate utrũq; potuiſſet effectui mancipare. Vnde quod de
Antiochia factum fuerat, quoniam id iure feciſſe uidebantur,ratum uidebant perma
nere,& inconcuſſum,ut eis eã iure hæreditario poſſideret in perpetuum, cui de com
muni liberalitate conceſſa fuerat.Inſtabant præterea eiuſdẽ imperatoris legati,perſua
dere cupientes,ut eiuſdẽ imperatoris aduentum, quẽ in Cal. Iulij affuturum promit-
tebant,præſtolarẽt exercitus, pollicentes quod ſingulis principibus ingẽtia daturus
eſſet munera:ſed & plebeis cũ multa liberalitate ſtipẽdia, unde honeſtè ſuſtẽtari poſ-
ſent,eſſet largiturus. Super quo deliberationẽ habẽtes,diſſentiebant ab inuicẽ. Nam
Toloſanus comes expectãdũ eſſe tanti principis aduẽtum utile iudicabat, ſiue ex eo
quod ita affuturum arbitraretur:ſiue ex eo quod ea occaſione principes & populũ de
tinere laboraret,quouſq; urbem quam obſederat,ſibi poſſet uendicare. Turpe enim
& ignominioſum reputabat,ſi à propoſito ità maniſeſtè deficeret, deſiderium nõ ua-
lens adimplere.Alijs autem oppoſita longè melior uidebatur ſententia, ut cœpto in-
ſtarent itineri,& uotum pro quo tot labores pertulerant,feliciter conſumarent, frau-
des eñ imperatoris,& eius uerſutias, quas ſæpius experti fuerãt,declinare iudicabãt
commodius,ne eius labyrinthis & ambagibus iterũ ſe inuoluerent, à quibus non ſa-
tis facilè poſtmodum poſſent expediri. Effuſa eſt igitur inter principes contentio, &
eorum penè in nullo conſolabantur deſideria. Vnde & is qui urbi præerat Tripolita-
næ,cũ prius infinitam obtuliſſet pecuniæ ſummã,ut obſidione ſoluta, ab eius finibus
noſtræ migrarent expeditiones,cognito ſchiſmate quod inter principes erat exortũ,
non ſolum dare pecuniã prius oblatam renuit,uerũ noſtris ſponte occurrere, & cum
eis belli aleã experiri propoſuit. Factum eſt autẽ,quod de communi conſilio, relicto
Albarienſi epiſcopo,& alijs nonnullis uiris potentib. in obſidione, qui caſtra tuerẽt,
principes in dicto prælio,inſtructis aciebus,& ordine congruo diſpoſitis,uerſus Tri

polim agmina dirigunt: quò peruenientes, eiuſdem loci præſidem, cum uniuerſa ciuium multitudine tam equitum quàm peditum extra urbem reperiunt: ubi ordinatis parimodo agminibus, noſtrorum aduentum præſtolabantur intrepidè. Cum enim duobus menſibus, & amplius aliquid, Comes Toloſanus in prędicta obſidione operam conſumpſiſſet inutiliter: nec profeciſſet quippiam, cœperāt eos Tripolitani contemnere, & noſtrum exercitum minus & minus habere ſuſpectum, quam ab ea uirtute quam prius audierant, facti degeneres in ſeipſis, ſtrenuitatis conſuetę pateretur defectum. Poſtquā ergò ad urbem uentū eſt, & hoſtiū contrà ſe poſitas noſtris datū eſt intueri legiones, in eos ſtatim irruūt animoſius, & primo impetu diſſolutis eorum cohortibus hoſtes in fugam uerſos, intra urbem certatim ſe recipere proterua compulerunt inſtantia, ſeptingentis ex eorum numero gladio peremptis: de noſtris uerò tres aut quatuor cecidiſſe dicuntur. Ibi celebrauerunt paſcha, quarto idus Aprilis.

Præſes Tripolitanus multa pecunia & muneribus à noſtris pacem impetrat. Principes de Syrorum conſilio qui in illis partibus habitabant, uiam eligunt maritimam. Caput XXI.

Obtenta igitur uictoria, in caſtra iterum reuerſi ſunt, ubi nihilominus uociferari & acclamare cœpit populus uniuerſus, ut illa pernicioſa obſidione dimiſſa, uerſus Hieroſolymam, quo eorū omne feſtinabat deſiderum, iter arriperent: obtinuitq; proterua inſtantia populus, ut incenſis caſtris, Dux & Flandrenſium comes, necnon & Normannorū comes, ſed & Tācredus, populo ſatis facientes, inuito, & plurimum renitente Comite Toloſano, obſidionē deſerentes, uerſus Tripolim, tanq; iter continuaturi, expeditiōe direxerāt: erantq; in eo facto procliuiores, qui ab initio prædicti comitis ſigna fuerant ſecuti: ita ut eū deſerentes, prædictos principes certatim ſequerentur: quo intellecto, uidens quod neq; precibus nec pollicitis eos reuocare poterat, faciens de neceſſitate uirtutē, alios ſecutus eſt, licet inuitus. Cumq; uix quinq; miliaribus progreſſi, ante urbem Tripolitanam caſtrametati eſſent, eiuſdem loci prǽſes, qui Aegyptij Caliphę in ea regione procurabat negotia, depoſita illa tali arrogātia, qua prius cū noſtris principibus de pari poſſe contēdere arbitratus fuerat, cognoſcēs ſeipſum, miſſa legatiōe à principibus obtinuit, ut datis quindecim milibus aureorum inſuper etiam muneribus in equis, mulis, ſericis, & uaſis precioſis, & reſtitutis uniuerſis quos de noſtro populo detinebat captiuis, ut à ſibi cōmiſſa diſcederēt prouincia, ac tribus quibus præerat ciuitatibus, Archi uidelicet, Tripoli, ac Biblio cum ſuis pro uincijs parcerent tranſeuntes. Miſit inſuper gregres & armenta, & alimentorum uberem copiam, ne præ uictualium inopia, ſuburbana ſpoliare cogerentur, & agrorum cultoribus inferre moleſtiam. A certis etiam quibuſdam fidelibus, Seyr montis habitatoribus, qui urbibus illis à parte ſupereminet Orientali excelſus admodum & in ſublime iuga porrigens, tanquā à uiris prudentibus locorum gnaris, qui ad eos gratulabundi deſcenderant, ut fraternæ charitatis impenderent affectum, cōſilium ab eis petierant, qua uia uerſus Hieroſolymam tutius poſſent incedere, & commodius. Illi tandem compenſatis bona fide uniuerſarum uiarum quę illuc ducebant tam commoditatibus quàm compendijs, nouiſſimè uiam eis cōmendauerūt maritimā, ut & directiorem ſequerent, & nauiū ſuarum quę proficiſcentē ſequebātur exercitum, eis ſolatiū non deeſſet. Erant aūt in noſtrorum claſſe, non ſolū Guinimeri, ſociorumq; eius, qui à Flandria, Normānia, & Anglia, ut præmiſimus, deſcenderant, uerū & Ianuenſium, Venetorū, Græcorumq; naues, quæ à Cypro, Rhodo, & alijs inſulis rebus onuſtæ uenalibus frequenter accedebant, quæ noſtris multā afferebant conſolationē. Aſſumptis ergo ducibus itineris, tum ex prædictis fidelibus, tum ex Tripolitani principis familia, orā legentes maritimam, iuga Libani à ſiniſtris, habentes, Biblium pertranſeuntes, ſupra ripam fluminis ſecus locum cui nomen eſt Maus, caſtrametati ſunt, ibi per diem uulgus debile, & eos qui non ita celeriter ſubſequi poterant, opetientes, habuerunt requiem.

Proficiſcentes urbes prætereunt in littore maris ſitas, Liddamq; & Ramulam perueniunt. Caput XXII.

Berythum

Die demum tertia ante urbem Berileſium, ſecus fluuium qui iuxta urbem labitur, caſtrametati ſunt: ubi à præſide loci, ut ſatis parcerent & arboribus, data pecunia, &

nia,& uictualibus ad ſufficientiam miniſtratis,nocte quieuerunt una. Sequenti uerò
die Sydonem pertr anſeuntes, ſecus fluenta aquarum commoditatem ſecuti,locaue
runt tabernacula. Vbi neſcimus qua fiducia, qui urbi præerat,noſtris principibus nul
lam exhibuit humanitatis gratiam, ſed de uiribus præſumens ſuis, exercitũ noſtrum
aggreſſus eſt moleſtare:in quo facto non multum ſucceſſit ei proſperè: nam quibuſ-
dam ex noſtris in eos irruentibus, qui eorum diſcurſionibus prouocati, diutius diſſi
mulare non poterant,interfectis ex eis aliquot,reliquos intra urbem ſe recipere com
pulerunt: unde factum eſt,ut noctem illam in caſtris,ceſſantibus eorũ moleſtijs,cum
omni tranquillitate peragerent. Mane autem facto,ut ali quantiſper recrearetur po-
pulus,moram ibi facere decreuerant, mittentes de exercitu expeditiones quoſdam,
qui de urbanis adiacentibus uictui neceſſaria conueberent:qui cõportatis gregibus
& armentis & uictualium ingenti copia,cum ſoſpitate regreſſi ſunt omnes,excepto
quodam nobili uiro, Galthero uidelicet de Verra, qui redeuntibus alijs, ad ulteriora
progrediens,ut maiorẽ prædam cõtraheret, dubia ſorte ſublatus cõparere deſijt,uni
uerſis eius dubium exitum nimis moleſtè ferentibus. Sequenti poſtmodum die tranſ
curſis ſcopuloſis ex parte plurima locis, per loca planiora, à dextris relicta antiqua
urbe Sarepta Sydoniorũ,uiri Dei Heliæ nutricia,transmiſſo flumine, qui medius di-
ſcurrit egregiam illius regionis metropolim Tyrũ,ueraciſſimum Agenoris et Cadmi
domicilium,peruenerũt,ubi circa illũ egregium & ſeculis omnibus admirabilẽ fon-
tem hortorum, & puteum aquarum uiuentiũ caſtrametati in pomerijs latè patẽtib.
& multa commoditate refertis,nocte quieuerunt una: debinc die reſtituta iterũ ſe ad
iter accingentes, ex ſuperatis anguſtijs, quę inter mõtes prominentes & mare pericu
loſe nimis iacent medię,iterũ in plana deſcenderunt, quæ urbi Acconenſiũ ſubiecta
ſunt. Vbi iuxta ciuitatem ſecus fluuiũ,qui eandẽ urbẽ præterfluit,caſtrametati, à pro
curatore & ciuibus munera ſuſcipientes,rerum uenaliũ bonis conditionibus habue-
runt commertium. Factus eſt inſuper noſtris principibus familiaris & amicus, ſpon-
dens,ſi poſt captam Hieroſolymã, uiginti dierũ ſpacio, abſq; cõtradictione in regno
poſſent cõſiſtere,aut Aegyptiorũ uires ſuperare,ipſe urbem Acconenſem abſq; dif-
ficultate ulla eis reſignaret. Inde uerò progreſſi Galileã à lęua deſerẽtes,inter Carme-
lum & mare, Cæſaream ſecundæ Paleſtinæ metropolim, quæ priſco nomine Turris
Stratonis appellata eſt,peruenientes,ſecus fluuiũ qui de paludibus eidem urbi adia
centibus defluit,caſtrametati ſunt:ubi & ſanctum Pẽtecoſtes diem,iiij Cal. Iunias ce
lebrauerunt,à prædicta urbe,uix duobus diſtantes miliaribus. Inde poſt diẽ tertium
itineris reſumentes laborem, relictis à dextra locis maritimis, Antipatrida & Ioppe,
per latè patentem planiciem,Eleutheriã pertranſeuntes,Liddam, quæ eſt Dioſpolis,
ubi & egregij martyris Georgij glorioſum uſq; hodie ſepulchrum oſtenditur,in quo
ſecundum exteriorem hominẽ in Domino creditur conquieſcere,peruenerunt. Cu-
ius eccleſiam,quam ad honorem eiuſdẽ martyris,pius & orthodoxus Princeps Ro-
manorũ Auguſtus,illuſtris memorię D. Iuſtinianus,multo ſtudio & deuoitone prõ-
pta ædificari præceperat, Turci,audito noſtrorum aduentu, ſolotenus hoſtes deiece
rant paulo antè,timentes ne trabes eccleſiæ,quæ multæ proceritatis erant,in machi-
nas & tormenta ad expugnandam urbem uellent conuertere. Compertum autẽ ha-
bentes,quod in uicino nobilis quædam eſſet ciuitas Ramula nomine,cum quingen-
tis equitibus D. Falndrenſium Comitem præmiſerunt, qui ciuium prætentaret ani-
mos,& quidnam haberent propoſiti,experirentur:qui accedentes ad urbem propi-
us,uidentes quod nemo ad eos egrederetur,portas,quas patentes repererũt,ingreſ-
ſi ſunt,urbem penitus reperientes uacuam:nocte enim quæ præceſſerat,cognito no
ſtrorum aduentu, abeuntes cum uxoribus & liberis, & uniuerſa eius familia urbem
uacuam reliquerunt:quod ſtatim remiſſo nuncio, Comes legionibus ſignificans ad
urbem eos accedere maturè conſuluit. Illi uerò completis de more orationibus ad ur
bem accedentes, in omni commoditate frumenti,uini & olei,ibi continuum exige-
runt triduum, Epiſcopum eidem Eccleſiæ præficientes quẽdam Normannorum ge-
nere,de epiſcopatu Rothomagenſi,cui utrãq; urbem, Liddam ſcilicet & Ramulam

cum adiacentibus ſuburbanis,iure perpetuo poſſidentes contulerunt,primitias labo rum ſuorum cum omni deuotione egregio Martyri dedicantes.

Hieroſolymitæ uiri fortibus, armis & uictualibus,cõtra noſtrorum urbem communiunt diligenter. Ciues fideles ex plurima parte extra urbem proijciunt. Caput XXIII.

INterea Hieroſolymitæ de noſtrorum aduentu nuncijs edocti frequentibus,ſcientes quòd omnis quę aduenire dicebatur multitudo,ſpeciale & pręcipuum haberet ciuitatem illam obtinendi propoſitum:quanta poſſunt diligentia,quanta ualent ſolli citudine,urbẽ communire ſatagũt,uictui neceſſaria,armorum genera quęlibet,ligna, ferrum & chalybem,& quæcunq; obſeſſis ſolent præſtare præſidium,corrogare,& in urbẽ inferre,ſtudijs ſe inuicem pręuenientibus,contendunt. Sed & princeps Aegyptius,qui multo labore eodem anno,Turcorũ expulſo principatu,prędictã urbem re ceperat,cõperto quod ab Antiochia noſter diſceſſerat exercitus,quanto poterat ſtudio,turres reparari pręceperat,& mœnia.Ciuibus ut eorum ſibi & fidem conciliaret, & gratiam, de proprio ærario cum multa liberalitate miniſtrari præcipiens ſtipẽdia, tributorũ & uectigaliũ pręſtationes remittẽs imperpetuũ: qui tum ut uitæ cõſulerẽt, & ſaluti,tum ut tantę libertatis ſublimarentur priuilegio Regio,ſatagentes parẽre uo luntati:cõuocatis uicinarum urbium ciuibus,uiris fortibus & induſtrijs & armatis optimẽ,urbem communierant diligenter.Inſuper etiam conuenietes omnes unanimiter in atrio templi,quod erat ſpacioſiſſimum,ut noſtrorum poſſent præuenire aduentum & præcidere,decreuerunt,ut interfectis uniuerſis fidelibus, qui eius urbis eſſent habitatores,Eccleſiam Dominicæ reſurrectionis deijcerent funditus, & ſepulchrum Domini ab eadem radicitus conuellerent,ne illorum occaſione, aut orationis gratia, fidelium populus deinceps accedere aut urbem frequentare proponerent. Sed tandem cognito,quod per hoc maiora populorũ noſtrorum in ſe conflarẽt odia,& in ſuum uehementius irritarent interitũ, mutato cõſilio, extorta ab eis uiolenter uniuerſa pecunia,& quicquid habere uidebanť, quatuordecim aureorũ milia, tũ à Patriarcha qui tunc urbi præerat,tũ à populo ciuitatis,tum ex adiacentibus Monaſterijs abſtule runt:unde oportuit eundem uirũ uenerabilem,ut haberet unde tantam ſummã exter tæ pecunię ſoluere poſſet,cùm ad id uniuerſorũ non ſufficiebant patrimonia,& ut inopiã ſuam & plebis quocunq; modo cõſolaretur tenuitatem,in Cyprum inſulam abnauigare,ut ibi à fidelibus eleemoſinarũ,& pię largitionis mendicaret ſuffragia,quę attritæ & eſurienti plebi Dei,quæ Hieroſolymis & in eius finibus habitabat mitteret ad uitę ſuſtentationẽ.Nec etiã hoc eis uiſum eſt ſufficere.ſed extortis à plebe per quę ſtiones & grauia tormẽta bonis omnibus,exceptis ſolis ſenibus & ualetudinarijs mu lieribus & paruulis,omnes alios urbe depulerũt: qui uſq; ad noſtrorũ aduentũ in uin culis ſuburbanis deliteſcentes,quotidie mortem expectabant,non audentes urbẽ introire:ſed nec exterius inter perſequentem populum,tuta eis dabatur requies,habentibus locorum incolis omnẽ eorum ſuſpectam operã,& eos uſq; ad immundos & intolerabiles perurgentibus angarias.Erat pręterea eodem tempore,in eadẽ Deo amabili ciuitate,uir uitę uenerabilis & fide inſignis,Geraldus nomine,qui ei de quo ſupra diximus,pręerat xenodochio, in quo pauperes q́ orãdis gratia ad urbẽ accedebãt, hoſpitabanť,& aliqualem pro loco & tempore ſumebant refectionẽ. Hunc credẽtes pecuniarũ aliquã habere repoſitionẽ,& ſuſpectũ habentes,ne in noſtrorũ aduẽtu aliquid eis molireť damnoſum:uinculis ſubiecerunt & uerberib. ita manuũ ac pedũ torquẽdo eius cõfringerẽt articulos,& mẽbrorũ partẽ maximã redderent inutilem.

Bethleemitæ ad principes legatos dirigũt:mittitur Dux Tãcredus,qui eccleſiã et locũ occupat. Cap. XXIIII.

COnſumato igitur triduo, cuſtodibus ibi aliquot deputatis, qui munitionẽ eiuſdem ciuitatis partem ab hoſtiũ tuerentur inſidijs,ſummo diluculo ad exequendum ſe accingunt propoſitũ.Vnde aſſumptis itineris ducibus,uiris prudẽtibus,& locorũ peritis,peruenerũt Nicopolim. Eſt autẽ Nicopolis ciuitas Paleſtinæ:hanc dum uicus adhuc eſſet,ſacer Euangeliorum liber appellauit Emaus:beatusq; Lucas Euangeliſta hãc dicit ab Hieroſolymis diſtare ſtadijs ſexaginta. De hac Sozomenus in ſexto Tripartitæ hiſtoriæ ita ait:Hanc Romani poſt uaſtationẽ Hieroſolymorũ,Iudæamq; uictoriam,Nicopolim ex euentu uictoriæ uocauerunt.Ante hanc urbem in triuio,

uio, ubi Chriſtus cum Cleopba poſt reſurrectionem noſcitur ambulaſſe, ſons eſt in
quo paſſiones hominum diluuntur, & alia pariter animalia diuerſis detenta languori
bus emundantur: quod ut ita contingat, traditur ex quodam itinere apparuiſſe Chri-
ſtum ad fontem cum diſcipulis ſuis, & lauaſſe pedes: ex quo aqua facta eſt diuerſorũ
medicamen paſſionum. Hæc prędictus Hiſtoriographus de caſtello Emaus. Vbi no
ctem illam in aquarum abundantia, & rerum copia uictui neceſſariarũ egerunt tran-
quillam: ubi circa noctis medium, fidelium qui in ciuitate Bethleem habitabant, lega
tio adfuit ad Ducem Godefridum, orans & petens, cum multa inſtantia, ut illuc ali-
quam militiæ partem dirigeret. Conuenientibus enim ex uniuerſis finitimis oppidis
& locis ſuburbanis hoſtibus, Hieroſolymam properabant, tam ut urbem tuerentur,
quàm ut ipſi etiam in urbe ſalutis ſibi inuenirent conſilium. Timebant autem prædi-
cti fideles, ne ad partes eorum accedentes, eccleſiam deijcerent, quam multo precio
ſæpius ab eiſdem hoſtibus, ne deijceretur, redemerant. Audita igitur & cum pietatis
affectu ſuſcepta fratrum fidelium poſtulatione, electis ex ſuorum numero centũ ex-
peditis equitibus, ad locum prædictum, ut fidelibus opem ferrent, Dux præcipit con
tendere: quibus dominus Tancredus datus eſt primicerius, & conſors itineris: qui du
cibus eiuſdem loci habitatorum, ad locum ſummo diluculo peruenerũt deſtinatum:
ubi à ciuibus cum hymnis & canticis ſpiritualibus honorificè ſuſcepti, introducente
eos clero & populo, ingreſſi eccleſiam fœlicis puerperæ diuerſoriũ, & ſaluatoris præ-
ſepe, in quo fœlicium cibus animaliũ requieuit beatis oculis cõſpexerunt. Vbi etiam
& ciues eiuſdem loci præ gaudij & exultationis immenſitate uotiua cãtica Domino
pſallentes, in ſignum uictoriæ domini Tancredi uexillum ſuper eccleſiam ſtatue-
runt. At uerò qui in exercitu remanſerant, præ itineris deſiderio, loca uenerabilia ſci-
entes in proximo conſtituta, pro quorum amore & reuerentia tot labores, tot pericu
la tertio iam anno ſuſtinuerant, noctem ducebant inſomnem, uotis ardentibus auro-
ram depoſcentes, ut itinerarij ſui felicem conſpicerent clauſulam, & tam longæ pere-
grinationis beatam conſummationẽ poſſent intueri. Videbatur eis nox ultra ſolitum
uices ſuas producere, partẽq; lucis futuræ ſibi uſurpare indebitè, omniſq; mora ani-
mis ardentibus perículoſa uidebat̃: eratq; abominabilis, iuxta id quod prouerbialiter
dici ſolet: Animo cupienti nihil ſatis feſtinat̃. Et itẽ illud, Dilatione uotum creuerat.

Proficiſcentes exercitus Hieroſolymam perueniunt, ſed interim excitatur tumultus, in quo cadunt nonnulli de hoſtibus. Caput XXV.

POſtquam autem in caſtris cognitum fuit, quod Bethleemitarũ nuncios, Dux no-
cte illa ſuſceperat, & de ſuis in eorum ſubſidium præmiſerat quoſdã, nõ expecta-
ta procedendi licentia, uel opportunitate, qualẽ lux exoriens iter agentibus ſolet mi-
niſtrare, intempeſtæ noctis ſilentio, excitantibus ſe mutuo plebeis & moram arguen
tibus, inuitis principibus ſurrexerunt, iter arripientes. Cumq; proceſſiſſent aliquantu
lum, uir quidam nobilis et ſtrenuus, Gaſtus Bitertenſis, aſſumpto ſibi triginta expedi
torum equitum comitatu, ab exercitu ſeparatus uerſus Hieroſolymam aurora iam il-
luſceſcente cœpit cõtendere, ut ſi quas extra urbẽ gregũ aut armentorũ reperiret co-
pias, eas ſecum in expeditionem deduceret. Cumq; iam urbi eſſet proximus, iuxta uo
rum occurrerunt ei animalia quibus, pauci pręerant paſtores, qui uiſa noſtrorum mili
tia in urbẽ perterriti aufugerunt. Gaſtus uerò interim relicta abſq; cuſtodibus ſecum
trahens animalia, ad exercitum reuertebatur: cùm ecce ad paſtorum uocẽ exciti Hie-
roſolymitæ, correptis armis, prædam abactam uiolenter reuocare cupiẽtes, certatim
inſecuti ſunt abeuntem. Vir uerò inſignis, inſectantium ueritus multitudinem, relicta
præda ſaluti fugiendo conſulens, in collis culmine cum ſuo ſubſtitit comitatu: dumq;
ibi rei præſtolaretur euentum, ecce per uallem eidem loco ſubiectam, dominus Tan-
credus cum prædictis centum equitibus, à Bethleem rediens ad exercitum matura-
bat, quibus prędictus uir nobilis occurrens, caſum qui ei acciderat, ex ordine pandit:
coniunctis itaq; agminibus, eos qui prędam reducebant uerſo inſecuti ſunt itinere: et
antequã in urbem ſe reciperent, ſubitò in eos irruentes, interfectis pluribus, reliquiſq;
in fugam uerſis, prædã iterum receptam uiolenter adducentes, ad exercitũ cum mul-
ta lætitia ſunt reuerſi: à quibus cùm quæreretur, unde prædam illam contraxiſſent:

 reſpon-

lim, quæ eſt Lidda, ubi Petrus Aeneam uirum paralyticum ab annis octo in grabbato iacentem ſaluti reſtituit. Sed & Ioppen prędictam, ubi idem Petrus, diſcipulā nomine Tabitham, plenā operibus bonis & eleemoſynis, defunctā ſuſcitauit, & ſanctis ac uiduis reſignauit uiuam. Vbi & apud Symeonem coriarium hoſpitatus, Cornelij nuncium ſuſcepit, ſicut in Actibus Apoſtolorum continetur. Ab Oriente uerò Iordanis habens fluenta, & ei adiacentem ſolitudinem, filijs prophetarum familiarem, quaſi ad milliaria quatuordecim: & uallem ſylueſtrem, ubi nunc eſt mare ſalis, quod & lacus Aſphaltites, & mare mortuū nuncupatur: quæ omnis regio antequā Dominus ſubuerteret Sodomā, ut in Geneſi legitur, quaſi paradiſus Dei irrigabatur. Citra uerò Iordanem, urbē Hiericho, quam Moyſis ſucceſſor Ioſue, magis orando quàm pugnādo ſubegit: ubi poſtea Dominus præteriens, cæco lumen reſtituit. Galgala quoq; Heliſei receptaculum. Vltra Iordanem uero Galaad, Baſan, Arnon & Moab. quæ poſtmodum Ruben, Gad, & dimidia tribus Manaſſe ſuſceperant in ſortem, quorum omnis hodie regio generali appellatione dicitur Arabia. Ab Auſtro uero, habens ſortē Iuda, in qua eſt Bethleem, familiare Domini reclinatoriū, & fœlix natiuitatis Dominicæ & cunarum locus. Et Thecna urbs, prophetarum Abacuk & Amos domiciliū. Et Ebron, quæ alio nomine dicitur Cariatharbe, ſanctorum Patriarcharum ſepulchrū uenerabile. A ſeptentrione uerò urbē habens Gabaon, Ioſuæ, filij Nun, inſigni uictoria & defixi ſolis miraçulo præclarum. Tribum quoque habens Ephraim, in qua eſt Silo tabernaculi Domini cuſtos aliquando. Sichar, confabulatricis Domini Samaritanę patria. Bethel, aureorum cultrix uitulorum, & peccati Hieroboam teſtis. Sed & Sebaſtia Ioānis Baptiſtæ, Heliſei quoq; & Abdiæ tumulus, quæ olim dicta eſt à monte Somer: in qua ſita eſt Samaria, regum Iſrael thronus ſublimior: unde & tota prædicta regio uſq; in præſentē diem dicitur Samaria. Neapolis quoq;, quæ olim dicta eſt Sichen, conditoris nomen habens: in qua, ſecundum lectionem libri Geneſeos, filij Iacob Simeon & Leui, in ultionem ſtupri, quod filius Sichen, Hemor, ſorori eorū Dinę amore illius captus intulerat, tam ipſum quàm filios eius in ore gladij percuſſerunt, urbem eorum ſuccendentes.

Quibus nominibus & quot appellatur ciuitas, & quod David eam Regni ſoliū conſtituit: Quomodo Aelius Adrianus, urbē decliuem, in montis uerticem tranſtulit. Et quædam iterū de ſitu eius. Caput II.

EST autē Hieroſolyma Iudeæ metropolis, in loco, riuis, ſyluis, fontibus & paſcuis penitus carente, ſita. Hæc iuxta ueteres hiſtorias, & Orientaliū populorū traditiones, primum dicta eſt Salem: deinde Iebus. poſtmodum tempore Dauid, qui eiecto inde Iebuſeo eius habitatore, poſtquā ſeptem annis quot regnauerat in Ebron, eam ampliauit & regni conſtituit ſolium, dicta eſt Hieruſalem. Vnde ita legitur in Paralipomenon: Abijt ergo Dauid & omnis Iſrael in Hieruſalem, hoc eſt Iebus, ubi erant Iebuſæi habitatores terrę: dixeruntq; qui habitabant Iebus ad Dauid, Non ingredieris huc. Porrò Dauid cepit arcem Syon, quæ eſt ciuitas Dauid: dixitq;, Omnis qui percuſſerit Iebuſęum in primis erit princeps & dux. Aſcendit igitur primus. Ioab filius Saruræ, & factus eſt princeps. Habitauit autem Dauid in arce, & iccirco appellata eſt ciuitas Dauid. ædificauitq; urbem in circuitu à Mello uſq; ad Gyrum. Ioab autem reliqua urbis extruxit. Poſtea uerò regnante filio eius Salomone, dicta eſt Hieroſolyma, qua Hieruſalem Salomonis. Hanc uero, ut referunt egregij ſcriptores, & illuſtres hiſtoriographi, Egeſippus & Ioſephus, Iudæorū id exigentibus meritis, quadrageſimo ſecundo poſt paſſionem Dñi anno, Titus Veſpaſiani filius, Romanorum princeps magnificus, obſedit: obſeſſam expugnauit, & expugnatam deiecit funditus, ita ut iuxta uerbum Domini, non remaneret in ea lapis ſuper lapidem. Hanc eandem poſtea Aelius Adrianus, quartus ab eo Romanorum Auguſtus, reparauit, unde & ab eodē dicta eſt Aelia, ſicut in Synodo Nicea legitur: Epiſcopus Aeliæ ab omnib. honoretῦ, & cętera. Cūq; prius in cliuo ſita eſſet pręcipiti, ita ut in Orientē partim, partim in Auſtrū tota deuexa reſpiceret, in latere tam montis Syon, quàm in arce conſtituta: ut ſolū templū, & præſidiū, cui nomē Antonia erat, in ſui haberet faſtigio, et parte ſuperiore, ab eodē Imperatore in montis uerticem tota tranſlata eſt, ita ut Dominicæ paſſionis & reſurrectionis locus, qui prius extra urbem fuerat, urbe reædificata

intra

intra murorum ambitum clauderetur. Eſt autem ciuitas & minor maximis, & medio cribus maior, forma quidem oblonga, & parte altera longiore, tetragona, cum uallibus, profundum ad modum ex tribus partibus circumſepta. Nam ab Oriente uallem habet Ioſaphat, huius mentionem facit propheta Iohel, dicens: Cùm cõuertero captiuitatem Iuda & Hieruſalem, congregabo omnes gentes, & deducam eas in uallem Ioſaphat, & diſceptabo ibi cum eis ſuper populo meo, & hæreditate mea Iſrael. Cuius in imo, conſtructa eſt nobis Eccleſia in honore Dei genitricis, ubi & ſepulta creditur: & glorioſum eius uſq; hodie, accedentibus populis, monſtratur ſepulchrũ. Sub qua etiam et torrens Cedron, aquis pluuialibus factus tumidior, hybernis menſibus defluere conſueuit. cuius mentionem beatus Ioannes Euangeliſta facit dicens: Egreſſus Ieſus trans torrentem Cedron, ubi erat hortus, & cætera. Ab Auſtro uerò uallem habet prædictæ contiguam, cui nomen Hennon: qui ſortis Beniamin & Iuda, in funiculo diſtributionis limes fuit. ſicuti in Ioſue ſcribitur: Aſcenditq; per cõuallem filij Hennon, ex latere Iebuſæi ad meridiem, hoc eſt Hieruſalem, & inde ſe erigẽs ad uerticem montis qui eſt contra Gehennon ad Occidentem: in qua hodie de precio Saluatoris, pro quo Iudas mercator peſſimus Dominum Iudæis tradidit, ager emptus oſtenditur, in ſepulturam peregrinorum deputatus, cui nomen Acheldemac. De hac etiam ualle in Paralipomenon ſcribitur ita: Sitq; ſermo de Achaz. Ipſe eſt qui adoleuit incẽſum in ualle Ennon, & luſtrauit filios ſuos in igne iuxta ritum gentium, quas interfecit Dominus in aduentu filiorum Iſrael. Ab occidente uerò eiuſdem uallis partem, in qua uetus piſcina, quæ tempore regum Iuda celebris fuit, deſignatur. Indeq; protenditur ad ſuperiorem piſcinam, quæ hodie uulgari appellatione dicitur Lacus Patriarchæ: iuxta uetus cæmiterium, quod eſt in ſpelunca quæ cognominatur Leonis. A ſeptentrione uerò plano itinere ad urbem acceditur, ubi uſq; hodie locus in quo proto martyr Stephanus à Iudæis lapidatus, & pro perſecutoribus orans poſitis genibus emiſit ſpiritum, deſignatur.

Quod partem duorum montium infra muri ambitum contineat, & quod ſit in alto ſita Eccleſia Dominicæ Reſurrectionis, in alto uero Templum Domini, & quæ ſit forma utriuſq; Eccleſiæ. Caput III.

Sita eſt autem in montibus duobus, ſicut Dauid commemorat dicens: Fundamenta eius in montibus ſanctis: quorũ faſtigia infra muri ambitum ex parte plurima continẽt, modica ualle diſtincta, quæ etiam urbem per medium diuidit. Horum alter qui ab occidente eſt, Syon appellatur, unde plerunq; & tota denominatur ciuitas, ut ibi: Diligit Dominus partes Syon, ſuper omnia tabernacula Iacob. Alter uerò qui ab Oriente eſt, mons Moria dicitur, cuius mentio fit in Paralipomẽon ſecundo, hoc modo: Et cœpit ædificare Salomon domum Domini in Hieruſalem in monte Moria, qui demonſtratus fuerat Dauid patri eius, in loco quem parauerat Dauid in area Orna Iebuſæi. In occidentali ergo quaſi in ſupremo montis uertice eccleſia eſt, quæ nomine montis dicitur Syon: & nõ longè ab ea turris Dauid, opere conſtructa ſolidiſſimo quæ quaſi præſidium ciuitatis cum turribus, muris & antemuralibus ſibi annexis, uniuerſæ ſub ſe poſitæ præeminet ciuitati. In eodẽ quoq;, ſed in deuexo quod ad Orientem reſpicit, ſita eſt ſanctę Reſurrectionis eccleſia, forma quidem rotunda: quæ quoniam in decliuo prędicti montis ſita eſt, ut cliuus eidem imminens, & contiguus eccleſiæ penè ſuperet altitudinem, reddit obſcurum. tectum habet erectis in ſublime trabibus, & miro artificio in modum coronæ contextis, apertum & perpetuo patens, unde lumen Eccleſiæ infunditur neceſſarium: ſub quo hiatu patulo ſaluatoris poſitum eſt monumentum. Porrò ante noſtrorum, Latinorũ introitum, locus Dominicæ paſſionis qui dicitur Caluariæ, ſiue Golgatha, & ubi etiam de cruce depoſitum Saluatoris corpus, unguentis & aromatibus dicitur delibutum & ſyndone inuolutum, ſicut mos erat Iudæis ſepelire, extra prædictæ ambitum erant Eccleſiæ, oratoria ualde modica. Sed poſtquam noſtri opitulante diuina clementia, urbem obtinuerunt in manu forti, uiſum eſt eis, prædictum nimis anguſtum ædificiũ ampliare, & ampliata ex opere ſolidiſſimo & ſublimi admodum eccleſia priore, intra nouum ędificiũ ueteri contiguo & inſerto, mirabiliter comprehenderunt loca prędicta. In

cta. In altero uerò monte, qui in parte eſt Orientali, in decliuo eius, quod in Auſtrum reſpicit, templum Domini eſt, in eo ubi iuxta lectionem libri Regum et Paralipomenon, Dauid rex, ab Aurema ſiue Horna homine Iebuſæo aream emit. Vbi & præceptum eſt ei altare Domino ędificare, in quo poſtmodum obtulit holocauſta & pacifica, & inuocauit Dñminum, & exaudiuit eum in igne de cœlo, ſuper altare holocauſti. Vbi etiam de mandato Domini filius eius Salomon, poſt patris obitum templum ædificauit: cuiusq́ formaſ fuerit, & quomodo ſub Nabuchodonoſor Babyloniorum rege ceciderit, iterũq́ ſub Cyro rege Perſarũ à Zorobabel & ſacerdote Ieſu Magno reædificatũ fuerit, & quomodo illud idẽ cũ uniuerſa urbe poſtmodũ ſub Tito Romanorũ principe deletũ fuerit, ueteres tradunt hiſtoriæ. Huius autẽ quis autor fuerit, & quæ compoſitionis ſit forma, in præſenti ſufficit edocere. Porrò in principio huius uoluminis, ædificij huius autorem diximus Homar filium Catab, qui tertius à ſeductore Mahometh erroris & regni ſucceſſor extitit: & ita eſſe, antiqua literarum monimenta in eodem ædificio intus ſcripta, & de foris manifeſtè declarant: forma uerò huiuſmodi eſt. Platea quædam, quantum arcus bis iactare poteſt, habens longitudinem, & latitudinem tantundem, quadrangula & æquis diſtantibus contenta lateribus, muro circundata eſt ualido, altitudinis moderatę. In quã ab Occidente, duabus portis introiĩ, quarũ altera dicitur Specioſa: ubi ſecundũ quod in Actibus Apoſtolorum continetur, claudum ex utero matris ſuæ, eleemoſynã à trãſeuntibus petentem, cõſolidatis baſibus erexit Petrus. Alterius uerò certum nomen nõ tenemus. A Septentrione uerò una, ab Oriente quoq́ alia, quæ uſq́ hodie Porta Aurea diciĩ. Ab Auſtro uerò domũ habet Regiam, quæ uulgari appellatione Templum Salomonis dicitur. Super ſingulas autem portas, quæ urbi ſunt conterminæ, & per angulos ſuperficeis turres erant ſublimes admodum, in quibus certi ſuperſtitionis Sarracenorum ſacerdotes, ut populum ad orationem inuitarent, aſcendere conſueuerant: quarum quædam adhuc ſunt, quædam uerò caſibus uarijs ſunt depoſitæ. In fra hæc ſepta nemini habitare, nemini etiã introire, niſi nudis et lotis pedibus permittebatur, ianitoribus per ſingulas portas conſtitutis, qui huius rei curam haberent diligentem. Porrò in medio huius ſic circumſeptæ areæ, planities iterum quædam & eminentior, eodẽ modo quadrilatera à lateribus ſubiectę ex omnibus partibus æque diſtans. Ad quã à parte Occidentali, duobus locis per gradus, & ab Auſtro totidẽ, ab Oriente uero uno tantum aſcendiĩ. In cuius ſingulis angulis, ſingula erãt oracula: quorũ quædam adhuc extant, quędam uerò ut alia ibi conſtituerenĩ, depoſita ſunt. In huius ſuperioris aræ medio templum ædificatum eſt, forma quidẽ octogonum, & laterũ totidẽ, intus & deforis marmoreis tabulis & opere Muſaico decoratũ, tectum habens ſphæricum, plumbo artificioſè coopertum: harum utraq́ plateaṙũ tam cõtinẽs & inferior, quã ſuperior & contenta, albo ſtrata eſt lapide, ita ut hybernis tẽporibus aquæ pluuiales, quæ plurimæ de templi deſcendunt ædificio, quaſq́ aliunde non pauciores excipiunt limpidiſſimę, et abſq́ cœno in ciſternas defluant, quę plurimę infra ſepta prędicta continentur. Intus uerò in medio templi, infra interiorem columnarum ordinem rupes eſt aliquantulum eminentior, cum ſubiecta ex eodem ſaxo ſpelunca, ſupra quã ſediſſe angelus dicitur, qui propter dinumerationem populi à Dauid incaute factam percuſſit populum, quouſq́ pręceptum eſt à Domino, ut parcens populo gladiũ ſuũ conuerteret in uaginã. Vbi poſtmodũ empta ſexcentis ſiclis auri iuſtiſſimi ponderis area, altare, ut præmiſimus, inſtruxit. Hæc autẽ ante noſtrorũ introitũ, et poſtmodũ annis quindecim nuda patuit & aperta: poſtea uerò, qui eidẽ præfuerunt loco albo eũ cooperiẽtes marmore, altare deſuper decorũ, in quo clerus diuina celebrat, cõſtruxerũt.

Quod in loco arido & inaquoſo ſita ſit ciuitas. De fonte Siloe. Et quomodo ciues audito noſtrorum aduentu, lacus diſsipauerunt, & obſtruxerunt fontes. Caput IIII.

Dicitur autem regio, in qua prædicta Dei cultrix ſita eſt urbs, Iudęa: dicitur nihil ominus & Palæſtina prima. Iudæa ſane ab eo, ex quo decem tribus Hieroboam filium Nabath ſecutæ, à Roboam filio Salomonis diſceſſerunt: ſolæqúe quæ tribus, Beniamin uidelicet & Iuda, adhæſerũt ei. Vnde à cognomento Iudæ, utriuſq́ tribus regio, Iudæa dicta eſt. Vnde & illud eſt de Euangelio: Reuertere in terrã Iuda. Vnde etiam

hodie Probatica piſcina reputatᷓ, in qua olim im̃olatitię lauabantᷓ hoſtię, quę in Euangelio quinq; porticus dicitur habere, & in quã angelus dicebatᷓ deſcendere, et aquam mouere, illo effectu, ut qui primus poſt motionẽ aquę deſcẽderet in piſcinam, ſanaretur: in qua & Dominus paralyticum curatum, grabbatum iuſſit tollere.

Quo tempore noſter exercitus ante urbem aduenerit: & quis fuerit noſtrorum, hoſtium'ue numerus: & quo ordine caſtra ſint locata. Caput V.

ANno igitur ab incarnatione Domini milleſimo nonageſimo nono, menſe Iunio, ſeptima die menſis, noſtrorum ante prædictam urbem caſtrametatę ſunt legiones: diciturq; fuiſſe aduenientiũ numerus promiſcui ſexus, ætatis & conditionis, quaſi ad quadraginta milia, inter quos expeditorũ uix poterant eſſe uiginti milia peditum, equites autem mille quingenti, reliqui autem omnes, aut inerme uulgus, aut ualetudinarij & debiles. In urbe autem dicebantur uirorum fortium & optimè armatorum quadraginta milia: conuenerant enim ex uicinis oppidis, & ſuburbanis adiacẽtibus in urbẽ maxima multitudo, tum ut à facie exercitus in urbẽ ſe conferentes, proprię ſaluti conſulerẽt: tum ut urbem regiã ab imminẽtibus protegerẽt periculis, eam cum armis & uictualibus cõmunientes. Poſtquam ad urbem acceſſerunt, habito diligenti tractatu, unde facilius & cõmodius urbem poſſent impugnare, cum his qui locorum habebant peritiam, uidẽtes quod neq; ab Oriẽte, neq; ab Auſtro propter uallium prædictarum profunditatem poſſent proficere, à Septentrione eam obſidere decreuerant. Ab ea igitur porta, quæ hodie dicitur Sancti Stephani, quæ ad Aquilonem reſpicit, uſq; ad eam quæ turri Dauid ſubiecta eſt, & ab eodem rege cognominabatur, ſicuti & turris quæ in parte eiuſdem ciuitatis ſita eſt Occidentali, noſtri principes caſtrametati ſunt. In quorum ordine dominus Lotharingiæ dux Godefridus primus fuit, poſt eum dominus Flandrenſium comes Robertus, tertium uerò locum D. item Robertus Normãnorum comes: quartum uerò locum circa turrim angularem, quæ ab eodem cognominata eſt, D. Tancredus, & alij quidam nobiles obtinuerunt. Ab eodem uerò uſq; ad portam Occidentalem, comes Toloſanus cum ſuo comitatu urbem obſedit: uerùm poſtea tum propter turrim quæ caſtris eius imminebat, prædictam portam quaſi ſub ſe poſitam potenter tuebatur: & propter uallem nihilominus quæ inter urbem & caſtra eius erat media, uidens quod in ea parte non multum poſſet proficere impugnando urbem, de conſilio quorundam prudentium, & qui locorum habebant peritiam, ſuper montem in quo ciuitas ædificata eſt, inter urbem & eccleſiam, quæ dicitur Sion, quæ ab urbe diſtat quantum arcus ſemel poteſt iacere, in parte Septentrionali, caſtrorum partem tranſtulit: partem etiam ibidem, ubi prius fuerat derelicta. Hoc autem ea intentione dicitur feciſſe, ut facilius ad urbem expugnandam ſui poſſent accedere, & prædictam eccleſiam ab hoſtium iniuria tueri. Is enim locus erat, in quo Saluator cum diſcipulis cœnaſſe, & eorum lauiſſe pedes dicitur. Ibidem etiam & ſpiritus ſanctus ſuper diſcipulos in linguis igneis die ſancto Pentecoſtes deſcendiſſe: ibi etiã & pia Dei genitrix mortis ſoluiſſe debitum, ueterum habẽt traditiones. Vbi etiã & protomartyris Stephani ſepulchrũ uſq; hodie deſignatur.

Quinta poſt obſidionem die urbem impugnant: ductu cuiuſdam fidelis in ſyluas deſcendunt, trabes deferunt, erigunt machinas. Caput VI.

LOcatis igitur, ut prædiximus, caſtris à porta Septentrionali, quæ uulgò dicitur Sancti Stephani, uſq; ad turrim angularem, quæ ualli Ioſaphat præeminet, & inde uſque ad oppidum eiuſdem ciuitatis angulum, qui ſuper cliuum eiuſdem uallis ab Auſtrali ſita eſt parte, & inde uſque ad portam Auſtralem, quæ hodie dicitur montis Sion, ciuitas remanſit inobſeſſa, uix enim eius dimidium obſidione claudente. Quinta igitur die, poſtquam ante urbem noſter conſtitit exercitus, indictum eſt generaliter, & uoce ſignificatum præconia, quatenus omnes unanimiter à maiore uſq; ad minimum armis inſtructi, & protecti clypeis, ad urbem impugnandam ſe accingerent. quod & factũ eſt, conſurgentes enim omnes unanimes, tanta circa partes urbis obſeſſas irruerũt inſtantia, tantaq; cura & uirtute cõtinuantes congreſſum, ciues impugnabãt, ut effractis antemuralibus, intra muros interiores eos ſe cum timore recipere cõpellerent, & de reſiſtendo diffidere cogerentᷓ: quod ſi illa die, in eo urbem impugnan-

m di fer-

di feruore ſcalas habuiſſent, aut ad occupãda mœnia machinas aptaſſent, procul omni dubio ciuitatẽ ſibi poterãt uendicaſſe: eũq; à ſummo mane circa horã diei ſeptimã in eo facto deſudaſſent, uidentes quod abſq; machinis non multum poſſent proficere, propoſitum ad tempus diſtulerunt, opus authore Domino, conſummatis machinis, felicius repetituri. Dum que circa id principes plena deliberant ſolicitudine, ubi apta inſtrumentis lignea poſſet reperiri materia (nam adiacens regio uniuerſa nullam huiuſmodi uidebatur opportunitatem miniſtrare) caſu affuit quidam fidelis indigena, natione Syrus, qui in ualles quaſdam ſecretiores, ſex aut ſeptem ab urbe diſtantes miliaribus, quoſdam de principibus direxit, ubi arbores, etſi non ad conceptum opus aptas penitus, tamen ad aliquem modum proceras inuenerunt plures. Vbi habentes artifices & lignorum cæſores, quantum ad opus prædictum neceſſarium uidebatur, camelis & plauſtris impoſitis, ad urbem detulerunt. Conuocatis ergo artificibus & qui in huiuſmodi exercitio maiorem habebant peritiam, omnem operam adhibent & ſtudium indefeſſum, in ſecuri & aſcia, & in huiuſmodi omnino inſtrumentorũ genere, ex ſubiecta materia, caſtella & machinas iaculatorias, quas mangana uel petrarias dicunt, arieteſq; ſimul & ſtrophas ad ſuffodiendum murũ, certatim & ſumma contexunt diligentia. Dabatur autẽ artificibus, quibus propriæ non ſuppetebãt facultates, ut gratis poſſent operam impendere, merces de ſimbolis quos populi offerebat deuotio. Nam nullius principũ ad hoc ſufficiebant copię, ut architectis poſſent miniſtrare ſalarium, excepto comite Toloſano, qui perpetuò plus cęteris abũdabat. Ipſe enim de proprio ærario abſq; collatione populi ſuis artificibus impenſas miniſtrabat neceſſarias: ſed & multis nobilibus, quibus ſua defecerant uiatica, ſtipendia miniſtrabat. Dumq; ſic circa maiora negotia maiores principes eſſent ſoliciti, alij nobiles & præclari uiri erectis uexillis populum educebãt ad loca ubi aliquid frutetorum, & ſyluæ humilis eſſe, per indigenas compererant: ut equis, aſinis, & omnium iumentorũ genere uirgulta deferrent inde & uimina, ut inde crates texerent, & maiora ſupplerent opera. Feruebat igitur opus, & omniũ inuigilabat ſtudiũ, nec erat in tãto populo deſes quiſpiã, aut qui ocio torpeſcere permitteret: ſic quiſq; aliquid muneris impendebat, ſublata differentia, quid quemq; ſecundum ſuam deceret conditionem. Quicquid enim uſui eſſe poterat, id totum tractare reputabat honeſtũ. Inſtabant operi ſimul in unum pauper & diues, nec cõditionis reputabatur imparitas, ubi par erat ſtudium, & in exequẽdo opere non feruor diſſimilis. qui maior erat meritis, magis ſolicitus erat circa frequens miniſterium: qui uerò inferior, ad aliquod tamen obſequium admittebatur: pro nihilo reputabant quicquid in toto itinere pertulerant, niſi tanti laboris fructum liceret capere, & urbem introire, pro qua tot caſus ſuſtinuerant aduerſos: leue iudicabant quicquid mandari poterat, dum ad id tantummodo cooperari crederetur, ut uoti compotes fieri mererentur.

Siti populus frangitur: dumq; aquas quærunt longe poſitas, & reliqua uitæ neceſſaria, ab hoſtibus perimuntur frequentes. Caput VII.

INterea ſiti fatigabatur exercitus uehemẽtiſſima. Nam, ut prędiximus, locus ciuitati adiacẽs aridus eſt, & inaquoſus, riuos aut fontes, uel etiã puteos aquarum uiuentium niſi remotos, non habentes aliquos, eoſq; ipſos audito noſtrorũ aduentu, ut locus ad continuandam obſidionem redderetur ineptior, iactu pulueris & modis alijs quibus poterant, oppilauerant, uniuerſos: ſed & ciſternas & pluuialium aquarum receptacula aut diſſipauerant, ut aquas non ualerent cohibere: aut de malitia occultauerãt, ne indigẽtibus & populo ſitiẽti, remediũ miniſtrarẽt. Ciues tamẽ Bethleemitæ & qui apud Thecuã prophetarũ urbẽ habitabant uiri fideles, frequẽtes erãt in exercitu, quorũ ducatu utebatur populus egrediẽs ad fontes, qui per quatuor uel quinq; miliaria ab obſidione diſtabant: unde cum difficultate nimia, inuicẽ ſe comprimentibus & undas haurire prohibẽtib. poſt moras lõgiſſimas, quas ſibi mutuis improbitatibus innectebãt, aquas in utribus deferebãt lutulẽtas, quarũ hauſtu quo uix ſitiens ſemel refocillari poſſet, anima multo precio uendebatur. Sed & Siloe fons urbi conterminus, de quo ſuprà fecimus mentionem, cùm neq; perpetuas aquas haberet, et eaſdem certo tempore funderet inſipidas, populo laboranti non poterat ſufficere. Augebat

deniq;

deniq; ſitis importunitatē, & angoris geminabat moleſtiā, æſtatis inclementia & ardēs Iunius: labor quoq; & excitatus puluis, oris et pectoris ariditatē prouocabat. Diſperſi ergo & ſeorſim egredientes, aquas diligenti perſcrutabantur indagine: & dum cum paucis ſe arbitrabantur quæſitos inueniſſe latices, ſubitò ingens occurrebat turba, idem habens propoſitum, ita ut inuentis fontibus inter eos nonnūquam oriretur ſeditio: & dum mutuò ſe præpedirent, plerunq; ad pugnam ueniretur. Qui tamen pedites erant, hi ſibi quocunq; modo aquis inuentis parcè utentes, poterant ſibi procurare remedium: uerū hi quibus equorum ingens erat numerus, cū difficultate maxima, ſitibundos equos per tria uel quatuor miliaria educentes, adaquare poterant. Neglecta porrò animalia, & quibus domini ſui prouidere non poterant, per campos lento gradu & deficientibus uiribus uagantia, equi uidelicet, muli, aſini, ſed & greges & armenta ſiti & ariditate conſumpta, in ſeipſis deficiebant, tabeſcentia & liquefacta interius moriebantur: unde in caſtris fœtor erat maximus, & peſtilens & periculoſa nimis aëris corruptela. Non uidebatur in hac obſidione, improbæ ſitis moleſtia minus populum fatigare, quàm circa Antiochiam uictus inopia macerauerat eundem. Porrò uictum & ad opus equorum pabula per adiacentia ſuburbana diſcurrentes, incautè diſperſi, ſecurè minus per regionem uagabantur: unde cognitis eorum diſcurſionibus urbani, per partes inobſeſſas clàm egredientes, occurrebāt aliquotiens, multosq; ex eis interficiebant, ſæpius equos ſecum deducentes: nonnullos etiam plerunq; ſaucios, fuga elapſos, caſus eripiebat proſperior. Imminuebatur ſingulis diebus noſtrorum numerus, & ei quod heſterna dies habere uidebatur, ſequēs aliquid detrahebat, dum caſibus uarijs, quibus mortalis ſubiacet infirmitas, penè quotidie multi deperirent: nec accedebant aliunde, qui loca deficientiū ſupplerēt, uel officia. Hoſtium uerò uerſa uice augebant uires, multiplicabātur auxilia, quę per partes inobſeſſas liberum in urbem habebant introitum, & in noſtrorū perniciem ciuibus adiungebantur.

Ciues machinas conſtruunt, ad reſiſtendum ſe præparant: fideles, qui cum eis erant, angarijs afficiunt. Caput VIII.

CVm igitur circa conſtruendas machinas, contexendas crates, ſcalas connectendas, uniuerſus noſter deſudaret exercitus, & circa id plurimum ſollicitaretur, ciues nihilominus, ut argumentis argumenta repellerent, omnem impendebant uigilantiam, & tota cura ſe erigebant, ut uiam inuenirent, per quam poſſent reſiſtere. Habentes itaq; ſufficientem lignorum & arborum procerarum materiam, quam cū multa diligentia ante noſtrorum aduentum, ad urbem communiendam ſatis abundante cautela cōportauerant, machinas interius noſtris æquipollentibus, ſed meliore compactas materia, certatim erigebant: id toto ſtudio procurātes, ne in huiuſmodi inſtrumentorum genere, uel arte uel materia reperirentur inferiores: ſed & cōtinuas ſuper murum & in turribus habentes excubias, uniuerſa penè quę fiebant in exercitu, maximè quæ ad huiuſmodi inſtrumentorum ſpectabant artificia, diligentiſſimè cōſiderantes, maioribus pandebant ciuitatis, ut arte æmula & cuncta imitari ſatagente, ipſi noſtrorum moliminibus ex ęquo reſponderent: eratq; ſatis facile. Nam & artificum & inſtrumentorū fabrilium: ferri quoq; & æris funium & cæterorum, quæ ad huiuſmodi ſolent eſſe neceſſaria, multo maiores habebant intus, quā noſtri deforis copias: nec ſolum in eo ciues edicto publico cōpellebantur labore, uerumetiā fidelibus qui cum eis habitabant, ſeruilem & extremam conditionem ſuſtinētibus, angarias infligebant inſolitas, & grauibus affligebant perangarijs. Nec ſolum præſtationibus eos macerabant uiolentis, uerùm ad uincula trahebant & carceres, ſuſpectos eos habentes tanq̃ noſtris fauerent, & eis ſtatum & ſecreta referarent ciuitatis: nec erat de fidelium numero auſus quiſpiā murū aſcēdere, aut comparere in publico, niſi aliquibus onuſtus neceſſarijs quaſi iumentum traheretur. Hi enim cogebantur & onera portare: & qui alicuius artificij habebat experientiam, operas compellebantur impendere fabriles. Ad leuem etiam cuiuslibet delatoris calumniam, rapiebantur ad ſupplicia: & eos qui ex uicinis oppidis & finitimis ciuitatibus ſe in urbē contulerant, hoſpicio cogebantur recipere, & eis neceſſaria miniſtrare: cumq; domeſticis & familiaribus eorum ſubſtantia ad uictū tenuem & miſerū non ſufficeret, angariebantur tamen exteris bona

cõmunicare ſua,ita ut ipſi indigerẽt primi. Ad hoc, etſi ad opera publica aliquid erat neceſſarium, primùm ante omnia fideliũ domus effringebãtur,ut ſi in eis tale quid reperiret, uiolenter extorqueret ab eo cuius erat domiciliũ. Vocati porrò quocunq; loco uel tempore, ſiue nocte ſiue interdiu, ſi quocũq; caſu morã innecterẽt, ut primã citationẽ ſine tẽporis interuallo minus ſequerẽtur, rapiebant ignominioſe per barbã & capillum, ita ut etiã hoſtiũ eorũ miſera cõditio poſſet lachrymas excitare: miſeriarum denique & laborũ ponderis immẽſi, neq; numerus erat, neq; finis. Vnde & ſupra modum fatigati, in ſupremũ iam deuenerant defectũ: ita ut magis mori optarent in Domino, quàm uitã continuare temporalẽ: uita enim eorũ miſerabilis minimũ diſtabat à morte, cum nec ſumendæ refectioni ſemel in die tempus indulgeretur, nec ſopori neceſſario uel ad modicũ requies præſtaretur: quicquid ſiniſtri accidebat, illis imputabatur totum: non erat illis à proprijs penatibus in publicum exitus, aut introitus in propria à ſuſpicione liber: quorumlibet patebãt calumnijs, & cuilibet dabatur ad eorum accuſationem locus.

Claßis Ianuenſium apud Ioppen applicat, mittuntur de exercitu qui eos ad obſidionẽ deducant: patiuntur in itinere, qui mißi fuerant, hoſtium inſidias. Caput IX

INterea dum hæc circa Hieroſolymã in obſidione geruntur, affuit nuncius qui naues Ianuenſium in portu Ioppenſi applicuiſſe nunciaret, petens à Principibus, ut de exercitu aliqua dirigeretur militia, cuius ducatu & uiribus ij qui appulerant, ad urbem poſſent accedere. Eſt autem Ioppe ciuitas maritima, de qua Solinus in xxxix de Memorabilib. mũdi capitulo, ſic ait: Ioppe oppidũ antiquiſſimũ orbe, terrarũ utpote ante terrarũ inundationẽ conditũ. Id oppidũ ſaxũ oſtẽtat, quod uinculorũ Andromedæ ueſtigia adhuc retinet, quam expoſitam belluæ non irritus rumor circumtulit. Quippe oſſa monſtri illius M. Scaurus inter alia miracula, in ædilitate ſua Romæ publicauit. Annalibus nota res eſt. In M. Surę quoque ueracibus libris continetur ſcilicet, quod coſtarum longitudo exceſſerat pedes quadraginta, ſublimitas autem elephantis Indici eminentior fuerit: porrò uerticuli ſpinæ ipſius latitudine ſemipedem ſunt ſupergreſſi. Idipſum & Hieronymus in epitaphio ſanctæ Paulæ teſtat his uerbis: Vidit & Ioppen, fugientis partum Ionæ. Et ut aliquid perſtringam de fabulis Poëtarum, religatæ ad ſaxum Andromedæ ſpectatricem. Accidit uerò, ut iuxta eorum poſtulationem de communi conſilio, Dominus Comes Toloſanus, qui cæteris amplius abundabat, quendam nobilem de ſuo comitatu, cui nomen Goldemarus, cognomento Carpinnellæ, cum triginta equitibus, & peditibus quinquaginta illuc dirigeret: qui poſtquam profecti ſunt, uidentes principes, quod qui miſſi erant non ſufficerent, iterum eundem Comitem rogauerunt, ut illuc dirigeret plures: qui eorum monitis acquieſcens, uiros egregios & inſignes, Raymũdum Pelet, & Vuilhelmum de Sabran, cum quinquaginta equitibus poſt eos qui prius egreſſi fuerant, iterum ad opus prædictum deſtinauit. Goldemaro, qui prius egreſſus fuerat, poſtquam in campeſtria, quæ circa Liddam & Ramulam ſunt, deſcenderat, occurrerunt hoſtium ſexcenti: qui in eos protinus irruentes, de eius equitibus interemerunt quatuor, & de peditibus multo plures: dumq; noſtri quocunq; modo reſiſterẽt, et licet pauci eſſent, ad conflictum ſe hortarentur mutuò: accidit ut qui ſubſequebantur prædicti duo nobiles uiri, cum omni celeritate adeſſent, & antequam eorum diſſoluere tur cõgreſſus prædicto ſe inferunt negotio: unde factum eſt, ut coniunctis noſtris ad inuicẽ, affuerit uirtus diuina, & hoſtibus inſiſtentibus, cæſis ex eorum numero ducentis reliquos in fugam adegerunt. Ceciderunt tamen in eo conflictu nobiles uiri, Giſbertus de Trena, & Aycardus de Montmerſa: quorum caſus poſtquã innotuit noſtris expeditionibus, non mediocrem intulit mœſtitiam: noſtri uerò cum palma conceſſa ſibi diuinitus, Ioppen iuxta eorum propoſitum peruenerunt incolumes, ubi à prædictis nautis cum ingenti ſuſcepti lętitia, mutua caritate & gratis confabulationibus recreati ſunt ad inuicem. Dumq; ibi moram facerent aliquam, quouſq; illi qui in nauibus uenerãt, ſarcinas compoſuiſſent, & ſe aptaſſent ad iter, ſubitò de nocte, Aegyptiorum claſſis, quæ apud Aſcalonam deliteſcebat, nocendi locum operiens, circa eandem urbem affuit: quod cum noſtris cõpertum eſt, ad mare accedentes, naues prius tentauerunt ab

hoſtium

hoſtium inſidijs protegere: ſed cognoſcentes poſtmodum, quod eorum multitudini non poſſent reſiſtere, ſumptis uelis & funibus & cæteris earum armamentis, & cum omni ſuppellectile ſua egreſſi, in præſidium loci ſe contulerũt. Vna autem ex eis, quæ prædatum abierat, onuſta ſpolijs in locum redire eundẽ, cognoſcentes quia claſſis hoſtium portum Ioppenſem occupauerat, flatibus aucta proſperis Laodiceã peruenit. Erat autem Ioppe per idem tempus uerſa in ſolitudinem, & habitatoribus uacua: eius enim ciues modico ante noſtrorum aduentũ tempore, de eius munitione diffidẽtes, locum deſeruerant, noſtri uerò non niſi arcẽ conſeruabant. Rebus igitur cõpoſitis ad iter ſuccincti, præuia militia quæ ad eum uſum deſcenderat, ut eis ducatum impenderet cum omni ſubſtantia ſua Hieroſolymam profecti ſunt: ubi à legionibus gaudẽter excepti, maximam conſolationem caſtris attulerunt. Erant enim uiri prudẽtes, & nautarum more architectoriæ habentes artis peritiam in cædendis, dolandis & copulandis trabibus, erigendiſq; machinis, expeditiſſimi. Sed & multa alia, ijs qui in expeditione erant modis omnibus profutura, ſecum attulerant argumenta: ita ut quod ante eorum aduentum, uix & cum difficultate ſperaretur effectui poſſe mancipari, per eorum operam facile compleretur.

Qui in claſſe aduenerant, ad exercitum ſe conferunt, & in erigendis machinis plurimas præſtant cõmoditates. Pacificantur ad inuicem Toloſanus & Tancredus. Caput X.

At uerò qui expeditione remanſerant, cœpto fideliter inſtantes operi, & in erigendarum ſtudio machinarum ſe tota diligentia continuantes, opus iam ex maxima parte peregerunt. Dux enim & duo Comites, normannorum uidelicet & Flandrenſis, quendam egregium, & magnificum uirum, dominum uidelicet Cõgaſtonem de Beari, operi præfecerunt, & ſuper artifices ne ſe haberent negligentius circa propoſitum, curam rogauerunt eum impendere diligentem. Ipſi uerò egrediebantur ſæpius populum educentes in manu forti, ut ligna cæderẽt, & cęſa ad opus ædificiorum compararent. Alij uerò uirgulta frutices, & uimina, & minorum ramos arborum cædentes, ut ex eis crates fierẽt: ex quibus machinæ operirentur exterius, certatim congerebant animaliũ tam occiſorum tam præ ſitis ariditate deficientiũ detrahebant coria, & mundorũ ſiue immundorum indifferenter: ut ex eis ſuper crates proterẽtur machinæ, ne fortè ab hoſtibus ignis immiſſus ædificia poſſet conſumere. Nec ſolum circa partem ſeptentrionalẽ ducis ſtudio, & prædictorum comitũ duorum opus ita feruebat, uerumetiam & à turri angulari uſq; ad portam occidentalem, quæ eſt ſub arce Dauid, D. Tancredus, & alij nobilis plurimi, qui in ea parte caſtra locauerant, non inferiore ſollicitudine eidem inſtabant operi, curam impendentes diligentiſſimam. Sed in parte Auſtrali domini Comitis Toloſani exercitus, cũcta familia indefeſſo ſtudio, & cum omni diligentia circa idem ſollicitabanẽ negotiũ: eoq; feruentius, quo & ditior erat, & maiores ei de nouo tã hominũ ꝙ rerũ neceſſarium acceſſerunt copiæ: quotquot eñ de nauibus aduenerant eius ſe adiũxerãt caſtris, & ſuppellectilẽ intulerãt ad opus ædificiorum ualde neceſſariam. Funes enim & malleos & alia inſtumenta ferrea ſecum habentes, ſed optimos artifices qui in cõſtruendis erigẽdiſq; machinis, ut prædiximus, multam habebant experientiam, ad conſummationem operis multũ præſtiterunt cõpendiũ. Præerat autẽ Ianuenſibus qui aduenreant, quidam nobilis Vuilhelmus nomine, cognomẽto Ebriacus, cuius in operis artificio, multa pollebat induſtria. Cumq; iam per quatuor hebdomadas id uniuerſus deſudaſſet exercitus, multo labore iam ad comſummationis peruenerãt negotiũ. Vnde cõmunicato cõſilio principes urbis impugnationi diem præfixerant: ſed quia inter D. Toloſanum comitem & D. Tancredum grauis interceſſerat ſimultas, & inter cęteros etiam nonnullos, ex cauſſis quibuſdam exortæ erant inimicitiæ, placuit principibus, epiſcopis, clero & uniuerſo populo, ut prius renouata inter eos plenius charitate, diuinum ſinceris mentibus implorare poſſent auxilium.

Inducuntur populo Letaniæ. In montem Oliueti aſcendit uniuerſus populus. Caput XI.

Die igitur ſtatuta, de publico decreto indictæ ſunt uniuerſo populo Letanię, & aſſumptis crucibus & ſanctorum patrocinijs, epiſcopi & clerus uniuerſus indu-

ducti ſacerdotalibus & leuiticis indumẽtis, nudis pedibus & cũ multa deuotione populum ſubſequentẽ, uſq; ad montẽ Oliueti precceſſerunt. Vbi uir nobilis Petrus Hæremita, & Arnulphus Normannorũ Comitis familiaris, uir literatus, exhortatiõis ſermonẽ habentes ad populum, in quantũ poterant ad longanimitatẽ animabãt. Eſt aũt mõs Oliueti urbi ab Oriẽte oppoſitus, ab urbe quaſi miliare diſtans, ualle Ioſaphat interiecta: unde eſt, quod à beato Luca dicit̃: Ab Hieroſolymis iter habẽs ſabbathi: unde & Saluator noſter, cernentibus diſcipulis, quadrageſimo reſurrectionis ſuę die eſt eleuatus in cœlũ, & nubes ſuſcepit eũ ex oculis eorum. Ad quẽ locum cùm perueniſſet plebs fidelis, in ſpiritu humilitatis & animo contrito, implorato cum gemitu & lachrymis de ſupernis auxilio, recõciliatis ad inuicẽ principibus pędictis, & omni populo in mutuã charitatem reuocato, de mõte deſcẽdentes, ad eccleſiã mõtis Siõ, quæ in Auſtralem eiuſdẽ ciuitatis partem, ſecus urbẽ, ut prædiximus, in mõtis faſtigio ſita eſt, aſcenderunt. Ciues aũt & à turribus & muro poſiti admirantes, quid ſibi uellet huiuſmodi populi circuitus, arcubus & baliſtis tela in turmas iaculabant̃: unde nõnulli incautius ſe habẽtes, uulnera ſuſceperũt. Sed & cruces in noſtrorũ opprobriũ & contumeliam, quas ſuper murum locauerãt, ſputis & alijs immundis actionibus ignominioſè tractãtes, in Dominũ noſtrũ Ieſum Chriſtũ, & eius ſalutiferã doctrinã conuicia, & uerba blaſphemię impudẽter congerebãt. Populus tamẽ cum omni deuotiõe uotum proſequens, ira ſuccẽſus, qualẽ ſacrilegij dolor poterat miniſtrare, ad prędictam peruenit eccleſiam. Vbi completis iterum orationibus, & indicta die qua urbem unanimiter impugnarent, circundata urbe, in caſtra reuerſi ſunt. Si quid autem operis cõſummationi deerat, cum multa celeritate id maturare precipitur, ne quid impedimenti ex aliqua imperfectione urbem impugnare uolentibus occurreret.

Dux, & duo maiores de nocte caſtra ſua trnasferunt: pergunt ante urbem, eriguntur machinæ. Caput XII.

ADueniente igitur die ad impugnandam urbẽ prefixa, ea nocte quę diem proximã precedebat, Dux & ſępe dicti duo maiores Comites, uidẽtes quòd ea pars ciuitatis quã ipſi obſederant, à ciuibus eſſet machinis, armis, & uiris fortibus maximè communita, coq; fortius quo magis ex ea parte timendũ arbitrabantur, & quod in ea parte die ſequenti, ob loci munimen, non multum ſperarent ſe poſſe proficere, mirabili prouidentia & ſtupendo labore machinas, & caſtellum antequã cõnecterentur ad inuicẽ mẽbra, ad eam regionẽ, quę eſt inter portã S. Stephani, & turrẽ angularem, quę à ſeptẽtrione ſuper uallẽ Ioſaphat poſita eſt, particulatim rranſtulerãt, caſtris etiã illuc delatis. Videbat̃ enim eis & uerè ſic erat, ꝙ quia ex illa parte ciuitas remanſerat inobſeſſa, idcirco & à ciuibus minore ſeruaret̃ diligẽtia. factũq; eſt, ut trãſlatę machinę, continuatis tota nocte uigilijs, ante ſolis exortũ cũ multo labore cõpactæ ſunt, & cõgruis ſtationib. collocatę. Sed & caſtellũ in ea parte, qua murus uidebat̃ humilior, et deforis planior, et cõmodior acceſſus, mœnib. ita applicatũ eſt, ut q erãt in turribus & q in machina pene poſſe pugnare cominus uiderent: nec fuit ſanè labor modicus. Nã penè dimidiũ miliare ab eo loco, in ꝗ prius caſtra locauerãt, prędicta tranſtulerãt inſtrumẽta, et ibidẽ antequã ſol exoriret̃ cõpactis ad inuicẽ mẽbris, erexerãt. Sole aũt exorto, accedẽtes ad murũ ciues, ut quid extra molirent̃ noſtri cõſpicerent, partẽ caſtrorũ & omnẽ apparatũ bellicũ, q heri & nudius tertius ibi uiſus fuerat, abeſſe cũ ſtupore admirati ſunt. & circũſpiciẽtes cũ omni diligẽtia adiacentẽ regionẽ, & muri ambitũ perluſtrãtes cognouerãt caſtra ducis trãſlata eſſe, & erectas in parte, qua prędiximus, machinas ſpeculati ſunt. Eadẽ quoq; nocte et circa alias urbis partes, prout in diuerſis (ut prędiximus) locis caſtra poſuerãt, uigilias & laborẽ cõtinuãtes, machinas ſuas erexerãt: nã penè eodẽ momẽto, & Comes Toloſanus caſtellũ, quod cũ multo ſtudio fabricauerat, in prædictã eccleſiã mõtis Sion, & urbẽ muro applicauerat. Reliqui principes qui ſecus turrim angularẽ, quę hodie Tãcredi dicit̃, eadẽ diligẽtia & pari laboris põdere, eiuſdẽ penè altitudinis & ſoliditatis ligneã turrim iuxta murũ locauerãt. Erat aũt par triũ prędictarũ machinarũ effectus, & nõ diſſimile artificiũ: cùm eñi quadrilatera eſſent ædificia, latus quod urbi erat oppoſitũ, duplici erat textura munitũ, & exterior arte quadã deponi poterat, ita ut muro ſuperpoſitũ, uicẽ põtis introire uolẽtib. poſſet exhibere. Nec tamen ex ea parte munita erat machina: ſed quod ſuberat, anteriore depoſito, caſtellum non minus quàm latera reliqua communiebat.

Impe-

Impugnatur ciuitas, et uehemẽtiſſimus hinc inde fit cõflictus, ſed nox interpoſita litẽ diremit. Caput XIII.

ADoleſcente igiť die, iuxta condictũ ad urbem impugnandã affluit noſtrorũ uniuerſa armis accincta multitudo, oẽs unũ & idẽ habentes ꝓpoſitũ, aut animas ꝓ Chriſto deponere, aut urbẽ Chriſtianę reſtituere libertati. Nõ erat in tãto populo ſenex aut ualetudinarius atq; ętate iunior, quẽ nõ moueret zelus, & deuotionis feruor non accenderet ad pugnã: ſed & mulieres oblitę ſexus, & inolitæ fragilitatis imemores, tractãtes uirilia, ſupra uires armorũ uſum apprehẽdere pręſumebant. Accedẽtes igiť ad pugnã unanimes, præparatas machinas nitebanť muro ꝓpius adiũgere, ut facilius eos qui à turrib. & muro reſidebãt, animoſius poſsẽt impugnare. At uerò ciues propoſitũ habẽtes aduerſantib, omnino reſiſtere, telorũ ictu, ſagittarũ imiſſione, innumerabilιũ cõtorſione lapidũ, tã de manibus emiſſarũ, ꝙ qui ex machinis iaculatorijs cũ horrẽdo impetu torquebanť, noſtros ab acceſſu muri ꝓpellere ſatagebãt. Noſtri uerò nihilo ſegnius ꝓtecti clypeis, & obiectis cratibus, tã arcubus ꝙ baliſtis tela imittentes frequẽtia, & pugillaria cõtorquẽtes ſaxa, ad murũ accedere nitebãť imperterriti, his qui in turribus erant requiẽ denegãtes, & reſiſtẽdi audaciã. Alij uerò infra machinas cõſtituti, aut caſtellũ propius ꝓmouere nitebãť, aut iaculatorijs molares maximos ad mœnia dirigẽtes, ipſa colliſiõe frequẽti & ictibus cõtinuis debilitare, & ad caſum impellere nitebanť. Alij uerò minorib. tormẽtis, quæ mangana uocanť, minores imittendo lapides, eos qui erãt in ꝓpugnaculis à noſtrorũ infeſtatiõe cõpeſcere satagebant. Verũ neq; hi, qui ad promouendũ caſtrũ dabant operã, iuxta uotũ ſatis poterãt proficere, cùm uallũ ingens & ꝓfundũ quod antemurali erat ſuppoſitũ, acceſſum machinæ plurimũ impediret: nec qui tormẽtis mœnia perforare nitebanť, ſatis eorũ labor ꝓderat: nã ciues à propugnaculis, ſtramine & palei plenos ſaccos ſuſpenderãt, reſtes quoq; & tapetia, trabes ingẽtis magnitudinis, & culcitras refectas bõbice, & à turrib. & muro aliquãtulũ dimiſerant, ut per eorũ molliciẽ & mobilitatẽ contortorũ molariũ ictus eliderẽt, & laborantiũ euacuarent conatũ. Pręterea & ipſi interius machinas erexerãt noſtris multo plures, quib. ſagittãdo & imittendo lapides noſtros ab opere deterrebãt incepto. Inſtãtibus igiť tota animoſitate hinc inde partib. & omni decertãtibus conatu, horrẽdus et ſupra hominũ opinionẽ terribilis à mane uſq; ad ueſperã ſe cõtinuauit cõflictus, & cõgreſſio pertinax, ita ut inſtar grãdinis ſuper utrũq; populũ telorũ & ſagittarum deſcẽderet multitudo, & emiſſi cautes in ipſo aëre mutuo ſe colliderẽt, et cauſas mortis uarias & multiplices irrogarẽt pugnãtib. Porrò par labor & idẽ periculũ erat, tã ijs qui ſub duce, ꝙ qui ſub Toloſano &, ſub alijs etiã militabãt principib. Nã in locis tribus, ut præmiſſũ eſt, pari ſtudio & feruore nõ diſſimili ciuitas impugnabať. Noſtris uerò ut uallũ iactu ruderũ, lapidũ quoq; et terrę implere poſsẽt, & iter dirigere ut ꝓcedere poſsẽt machinæ, cura erat ꝓpenſior. Ciuib. uerò uice uerſa, ut eorũ impedirent ꝓpoſitũ, labor erat pręcipuus, et magis ingẽs ſollicitudo. Vnde & ij qui ad prędictũ opus accingebanť, quanta poterãt reſiſtebãt inſtãtia, & in ipſos machinas, torres incẽſos, tela ignita ſulphure, pice, paſta & oleo, & ijs quę incẽdio ſolẽt fomẽta miniſtrare, ut eos exureẽt, certatim iaculabanť. Præterea & ingẽtiũ quos intus parauerãt tormentorũ ictus in caſtella noſtra tãta dirigebãt arte, ut machinarũ penè crura cõfringẽert, ꝑforarẽt latera: & eos q in cœnaculis, ut inde urbẽ impugnarẽt, aſcenderant, ꝓnos ad terrã deijcerent attonitos. Noſtri uerò iniectis ignib. correẽtes, aquas deſuper fundebãt copioſius, ut incẽdiorũ cõprimerẽt importunitatẽ.

Nocte illa in multa anxietate tam obſidentes quàm obſeſſi permanent. Caput XIIII.

HVnc igitur tam periculoſum procacemq; nimis, & adhuc ancipitem utriuſque partis cõflictũ, nox diremit interueniẽs. Et licet corpora qualẽ qualẽ per noctis intempeſtum uiderentur habere requiem, animi tamen cura immoderata peruigiles, nihilo remiſſius laborabant. Frangebantur interius mordaci mentes ſollicitudine, & propoſiti memores æſtuabant, lucem expectantes auidiſſimè, ut iterum redirent ad certamen, & præliorum experirentur fortunam, ſpem habentes in Domino, quod palmam & meliorem eſſent reportaturi calculum. Angebantur tamen plurimum timentes ne clàm in eorũ machinas hoſtes quocunq; pacto procurarent incendia: unde continuas exegerunt uigilias, noctem illam penitus trahentes inſomnẽ. Ciues autem nihilominus curis torquebantur edacibus, formidantes plurimũ, ne hoſtes quos

tanta uiderant proteruitate inſtantes, ſumpta occaſione ex noctis intempeſtæ ſilentio, effracto muro, uel ſcalis adhibitis, clam urbem ingrederentur. Vnde ſolicitudine non pigri, ſed diligenti uigilantia, tanquã quibus res erat pro capite, feruẽtes tota nocte muri circumibant peribolon, præfectis uigilum in ſingulis turribus conſtitutis. Præterea & qui maiores erant natu, & quibus reipublicæ erat cura propenſior, plateas ciuitatis circuibant, alios admonentes, pro uxoribus & liberis, pro rebus domeſticis, & ſtatu publico ſe exhiberent peruigiles, portas & uicos perluſtrarent, ne qua hoſtiũ uia pateret in inſidijs. His igitur curis pars angebatur utraque, nec quietis locũ ſolicitudo peruigil patiebatur adeſſe. Deterius erat partibus ceſſante cõflictu, animis æſtuantibus, nec habentibus requiem, quàm pridie fuerat, dum in prelio deſudaretur.

Sequenti die redeunt in idipſum, & ſolito uehementius impugnatur ciuitas. Pereunt ueneficæ, qui noſtrã machinam faſcinatum uenerant. Caput XV.

NOcte igitur in curam die procliuore finita, cùm iam aſpirantis diei aurora nunciaret exortum, animatus eſt cum omni auiditate populus iterum ad certamẽ. Reuertebatur porrò quiſq; ad officium, cui heſterna die fuerat deputatus. Quidam enim infra machinas poſiti iaculatorias, ingentis molares magnitudinis, & ſoliditatis exquiſitæ, in mœnia cõtorquebant: alij in caſtella inferius poſiti, ad ipſum promouendum tam arte quàm uiribus operam dabant omnimodam. Alij in ſupremo conſtituti cœnaculo, arcubus et baliſtis, & quolibet miſſilium genere eos qui erãt in turribus laceſſentes, quanto poterant ſtudio, & indefeſſa inſtantia, ut nec manum auderent exerere, infra propugnacula coercebãt. Alij uerò, ut uallo complanato, et effracto antemurali, caſtellum mœnibus propius poſſet applicari, omnem adhibent ſolicitudinẽ. Alij porrò, quorum turba erat plurima, ſagittis & iactu lapidum ciues arcebant à propugnaculis, ne per eos qui in producenda machina deſudabant, miniſtraretur impedimentum. Ciues autem, quo maiorem noſtrorum uidebant inſtantiam, eo diligentius in contraria ſe attollebant argumenta, ut uim uiribus, & artem ſimili propellerẽt artificio. Nam & impugnãtibus æquipollenter tela remittebant & lapides, & his qui caſtellum promouere ſatagebant, admirabili ſtrenuitate præſtabant impedimentum. Et ut ſemel omnium noſtrorum eluderent molimina, ignem inceſſanter in ollis fragilibus, & quibuſcunque modis poterant, cum ſulphure, pice, & aruina, & adipe, ſtupa, cera, lignis aridis, & ſtipula, & quæcunq; ſolent incendiũ irritare, & ignibus miniſtrare fomitem, iaculabantur. Fiebat igitur in utroq; populo ſtrages maxima, & de utraq; claſſe uarijs caſibus & euntibus inopinatis plurimum ſternebantur. Alij enim machinarum iactu in fruſta conterebantur minutiſſima: alij trans loricas & clypeos, ſagittis & telorum multiplicitate concuſſi, ſubitò deficiebant corruentes: alij pugillaribus manumiſſis, uel funda cautibus eliſis, aut moriebãtur protinus, aut attritis membris, per multos dies, aut in perpetuum reddebantur inutiles. Nec tamen his omnibus periculis ab opere deterrebantur incepto, nec congrediendi feruor his omnibus in eis poterat mitigari: nec erat difficile diſcernere, uter cum maiore ſtudio decertaret populus Sed nec ſilentio prætereundum credimus, quod eadem die relatione dignũ dicitur accidiſſe. Erat ſane noſtris exterius una inter cæteras machina, quæ ſaxa miri ponderis in urbem multa uiolentia, & impetu immittebat horribili, quæ ſtragem in populo ciuium operabatur multiplicem: contra quam cùm nulla arte poſſent proficere, duas adduxerunt maleficas, ut eam faſcinarent, & magicis carminibus redderẽt impotentem: quæ dum ſuis præſtigijs inſtarent ſuper murum, & incantationibus, repentè ex eadem machina molaris immiſſus, utramq; illarum cum tribus puellis, quæ illarum greſſum fuerant comitatæ, obtriuit, & excuſſis animabus, de muro inferius deiecit exanimes. Vnde in caſtris factus eſt plauſus, & ingens exultatio, ciuibus autem ingens ex aduerſo creuit mœſtitia.

Datur ſignum à monte Oliueti diuinitus: & populus qui fatigatus erat, redit in pugnam acrius. Caput XVI.

CVm igitur uſque in horam diei ſeptimam, ſine certa uictoria anceps & dubium ſatis protractũ eſſet negotium, deſperantes noſtri, & immenſitate laboris defatigati ſupra uires, cœperũt inſtare remiſſius: ita ut iam propoſitum haberent caſtellũ

continuus

tinuis penè ictibus confractum, & alias machinas igne recepto iam fumantes, reducere puſillum, & conflictum uſq; in diem differre craſtinam, & iam paulatim diffidens dilabebatur populus, animis penè diſſolutis, & hoſtibus inſultantibus & prouocantibus ultro ad prælia nimis procaciter & amplius ſolito: cum ecce adfuit uirtus diuina, quæ rebus deſperatis neceſſariam, et pro uotis hilariter intulit cõſolationem. Nam de monte Oliueti miles quidam, qui tamen poſtea non comparuit, ſplendidum & refulgentem uentilando clypeum, ſignum dabat noſtris legionibus, ut redirent in idipſum, & congreſſionem iterarent. Quo ſigno exhilaratus animo dux Godefridus, qui cum fratre ſuo Euſtachio in ſuperiore caſtelli noſtri cœnaculo ad urbem impugnandam, & ad cautius tuendum ædificium erat conſtitutus, populum & maiores cœpit ingentibus reuocare clamoribus. Factumq; eſt, preuia Domini miſericordia, quod uniuerſus cum exultatione ad pugnã reuerſus eſt populus, cum tanto feruore, ut tanquã uiribus integris de nouo incipere uiderentur præliũ. Denique qui prius aut feſſi, aut læſi uulneribus operã ſubtraxerant, nunc receptis animis, & uiribus geminatis ultro ſe offerebant, inſtantes animoſius. Porrò principes, et qui columnæ uidebãntur exercitus, hi alios præcedebant, & ſuo exemplo reddebant animoſiores. Sed & mulieres, ne tanti expertes laboris eſſe uiderentur, uiris in agone deſudantibus, potum, ne deficerent, miniſtrabãt in uaſculis, & uerbis efficacibus eos ad certamẽ animabant. Porrò tanta erat in caſtris lætitia, ut iam quaſi certi de uictoria, infra horę ſpacium uallo complanato, et effracto antemurali, caſtellum muro uiolenter applicarent. Ciues autem, ut prædiximus, trabes proceræ longitudinis, & ſoliditatis multæ à muro ſuſpenderant, ut machinarum ictus eliderent, quarum duas noſtri qui erant in caſtello præciſis funibus, quibus erant religatæ, deiecerunt in terram: quas, qui erant inferius, cum multo periculo ſuſcipientes, infra machinam detulerant, eaſq; demum ponti, quem ſtatim, ut dicetur in ſequentibus, de caſtello ſuper murum erexerant, ad maiorem ſubiecerunt ſoliditatem. Ex fragilibus enim pons contextus erat lignis: nec niſi horum ſubiecto adminiculo, populum tranſeuntem ſuſtinuiſſet.

In parte Auſtrali comes Toloſanus cum ſuis urbem nihilo ſegnius impugnat. Caput XVII.

INterea uerò, dum hæc in Septentrionali plaga tanto ſtudio tractarentur, comes Toloſanus, & qui cum eo erant in parte Auſtrali, quanta poterant inſtantia, eodem zelo feruentes, urbem impugnabant: completoq; uallo, circa quod opus per continuum deſudauerant triduum, caſtellum in manu forti, iuxta murum locauerant, ita ut qui in turribus erant & machina, pene poſſent ſe mutuò lanceis uulnerare. Erat ergo par utrobiq; populi feruor, & inſtantia non diſſimilis: eoq; diligentius inſtabant operi, quod ea eſſet dies, qua quidam Chriſti ſeruus, qui in monte Oliueti habitabat, confidenter promiſerat urbem eſſe capiendam. Sed & ſignum quod ipſi agitati clypei ab eodẽ monte Oliueti uiderant, eos uehementer accenderat, & reddiderat de obtinenda uictoria ſecuriores. Videbantur porrò utriuſq; exercitus æquis paſſibus procedere negotium, tanquam ab eodem autore pari diligentia procuraretur, qui mercede condigna, ſeruorum ſuorum deuotionem remunerare decreuerat. Tempus enim erat, ut tanti laboris fructum, et militiæ fideliter exhibitæ ſtipendia reportarent.

Dux & qui cum eo erant, à caſtello ligneo pontem ſuper murum deponunt: ſuos immittunt. Vrbs capitur: porta aperitur, & noſter inducitur exercitus. Caput XVIII.

IGitur Ducis et Comitum legiones, quæ ut prædiximus, in parte Septentrionali urbem impugnabant, euſq; opitulante Domino profecerant, quod hoſtibus defatigatis, et iam reſiſtere non ualentibus, effractis antemuralibus, et uallo penitus complanato, ad murum impune poterãt accedere, raro audentibus aduerſarijs eis per cancellos aliquid irrogare iniuriæ. Qui uerò in caſtello erant, hortante Duce, in culcitram bombice plenam, & ſaccos plenos ſtramine ignem inieceranr, qui flante borea accenſus fumum intra urbem intorquebat caliginoſum: quo inſtante proteruius, qui murum defendere tenebantur, ora uel oculos non ualentes aperire, ſtupidi et fumidę caliginis turbati uoragine, muri deſeruere cuſtodiã. Quo cognito Dux, ſub omni celeritate trabes, quas ab hoſtib. eripuerant, ſurſum ferri præcepit, quibus ex una parte in machina, ex altera ſuper murum locatis, latus caſtelli quod moueri poterat, deponi

præcepit;

præcepit: quo ſuper trabes prædictas collocato, uicē pontis præbuit congrua ſoliditate ſubnixum. Sic ergo quod hoſtes per ſe introduxerant, in eorum uerſum eſt læſionem. Ponte igitur ſic ordinato, primus omnium uir inclytus & illuſtris dux Godefridus, reliquos ut ſubſequantur exhortans, cum fratre ſuo Euſtachio urbem ingreſſus eſt: quem cōtinuò ſubſecuti ſunt Ludolfus & Guillelmus uterini fratres, uiri nobiles, & perpetua digni memoria, ortum habentes de ciuitate Tornaco. Conſequenter uerò infinita tam equitum quàm peditum manus, ita ut nec machina, nec pons prædictus plures poſſet ſuſtinere. Videntes ergo hoſtes, quod noſtri murum iam occupauerant, & Dux ſuum iam introduxerat exercitū, turres & mœnia deſerūt, ad uicorū anguſtias ſe cōferentes. Porrò noſtri uidentes, quod Dux, & maxima pars nobilium turres ſibi uendicauerant, iam non expectato per machinam aſcenſu, ſcalas ad murū applicāt, quorū illis maxima erat copia: nā bini & bini equites ex edicto publico ſingulas ſibi præparauerant, per quas aſcendentes unanimiter, alijs qui ſupra murū erāt, Ducis mandatum præſtolantes ſe adiungebant. Ingreſſi ſane ſtatim poſt Ducē ſunt, Flandrenſium comes, & dux Normannorum, uir ſtrenuus, & per omnia commendabilis dominus Tancredus, Hugo ſenior, Comes de ſancto Paulo, Balduinus de Burgo, Gaſto de Beart, Gaſtus de Bederz, Gerardus de Roſſellon, Thomas de Feria, Conanus Brito, comes Raymboldus de ciuitate Oringis, Ludouicus de Mōſon, Cono de Monte acuto, & Lampertus filius eius, & alij plures, quorum numerum uel nomina nō tenemus. Quos omnes, poſtquam dux cognouit ſe intra urbem recepiſſe incolumes, quoſdam ad portam Septentrionalem, quæ hodie dicitur Sancti Stephani, cū honeſto dirigit comitatu, ut portam aperiant, & populum introducant, deforis expectantē: qua ſub omni celeritate reſerata, ingreſſus eſt paſſim, & ſine delectu uniuerſus exercitus. Erat autē feria ſexta, & hora nona. Videturq; procuratum diuinitus, ut qua die & qua hora pro mundi ſalute in eadē urbe paſſus eſt Dominus, eadem et pro ſaluatoris gloria fidelis decertans populus, deſiderijs ſui felicem impetraret conſummationem. Eadem autē die & primus homo conditus & ſecundus pro primi ſalute morti traditus eſſe dicitur. Vnde & decuit, ut eius membra & imitatores, in ipſius nomine de hoſtibus triumpharent.

Dux cum ſuis per ciuitatem diſcurrens, ſtragem operatur innumeram. Toloſanus à parte Auſtrali uiolenter ingreditur, & ſuas introducit legiones. Ciuium pars in præſidium ciuitatis ſe recipiunt. Caput XIX.

PORrò Dux & qui cum eo erāt per uicos ciuitatis & plateas, ſtrictis gladijs, clypeis tecti & galeis, iuncto agmine diſcurrētes, quotquot de hoſtibus reperire poterant, ætati non parcentes, aut conditioni, in ore gladij indifferenter proſternebant. Tantaq; erat ubiq; interemptorum ſtrages, & præciſorum aceruus capitum, ut iam nemini uia pateret aut tranſitus, niſi per funera defunctorum. Iamq; penè ad urbis medium diuerſis itineribus ſtragem operantes innumeram, noſtri principes peruenerāt, & ſubſequuti populi infinita multitudo, infidelium cruorem ſitiens, et ad cædem omnino procliuis: cùm comes adhuc Toloſanus et principes alij, qui cum eo erant, circa montem Sion decertantes, urbē captā, et noſtrorū uictoriā ignorabant. ſed excito de noſtrorum introitu, & ſtrage ciuium, ingenti clamore, & horrendo ſonitu, admirantibus qui in ea parte reſiſtebāt ciuibus, quid nam ſibi uellet clamor inſolitus, & populi uociferantis tumultus, cognouerunt urbem uiolenter effractā, & noſtrorū immiſſas legiones: unde relictis turribus & muro, ad diuerſa fugientes loca, ſaluti propriæ conſulere ſatagebant. Hi quoniā præſidium ciuitatis in uicino conſtitutum erat, ex parte plurima ſe in arcem contulerūt: at uerò exercitus pontem liberò, & ſine difficultate ſuper murum aptantes, et ſcalas applicantes mœnibus, certatim urbem nemine obſtante ingreſſi ſunt. Intromiſſi autem, portam Auſtralem, quæ illis erat contermina, ſtatim aperuerunt, ut reliquus ſine difficultate populus admitteretur. Ingreſſus eſt igitur uir inſignis et ſtrenuus Toloſanus Comes, et Yſocardus Comes Dienſis, Raymundus Pelez, Vuilhelmus de Sabram, Epiſcopus Albarienſis, et alij multi nobiles, quorum numerum uel nomina nulla nobis tradit hiſtoria. Hi omnes unanimiter, iunctis agminibus, ad

agminibus, ad unguem armati, per mediam urbem diſcurrentes, ſtragem operati ſunt horrendam: nam qui Ducem & ſuos effugerant, putantes ſe mortem quocunq; modo declinaſſe, ſi ad alias ſe conferrent fugiendo partes, hos ſibi habentes obuiam, occumbebãt periculoſius: & Scyllam euitantes, incurrebant Charybdim. Tanta autem erat per urbem ſtrages hoſtium, tantaq; ſanguinis effuſio, ut & uictoribus poſſet tædium & horrorem ingerere.

Ciues in atrium templi ſe conferunt. Tancredus illuc eos perſequitur. Fit ſtrages innumera, & ſanguis ibidem funditur infinitus. Caput XX.

CONfugerat porrò in atrium templi populi pars maxima, eo quod locus in parte urbis uideretur eſſe ſecretior, muro quoq;, & turribus, & portis ualidioribus apprimè cõmunitus: uerùm eis nihil fuga talis contulit ad ſalutem. Nam ſtatim cum maxima parte exercitus uniuerſi, illuc dominus Tancredus ſe contulit, & templum uiolenter ingreſſus, poſt ſtragem innumeram, infinitas auri & argenti, & gemmarum copias inde ſecum dicitur abſtuliſſe: quæ tamen poſtmodum, ſedato tumultu, reſtituiſſe creditur in integrum. Porrò reliqui principes, interẽptis his, quos ſibi per reliquas urbis partes obuiam repererant, audientes quòd intra ſepta templi populus fugiens ſe contulerat, illuc deſcendunt unanimes, & intromiſſa tam equitum quàm peditum multitudine, quotquot ibi repererunt, nemini parcentes obtruncarũt gladijs, ſanguine replentes uniuerſa: iuſtoq; Dei iudicio id certum eſt accidiſſe, ut qui ſuperſtitioſis ritibus Domini ſanctuarium prophanauerant, & fidelibus populis reddiderant alienum, id proprij cruoris luerent diſpendio, & morte interueniente piaculare perſoluerent flagitium. Horror erat deniq; cæſorum intueri multitudinem, & humanarum artuum paſſim fragmenta conſpicere, & effuſi ſanguinis aſpergine cunctã redundare ſuperficiem. Nec ſolum defunctorum corpora membris potioribus lacera & abſciſis mutilata capitibus, intuentibus erat anguſtia, uerumetiam ipſos uictores à planta pedis uſq; ad uerticem cruore madentes periculoſum erat conſpicere, & horrorẽ quendam inferebant occurrentibus. Cecidiſſe dicũtur intra templi ambitum ex hoſtibus ad decem milia, exceptis alijs qui paſſim per urbem obtruncati ſunt: uicos replebant & plateas, quorum nõ minor dicebatur numerus. At uerò exercitus pars reliqua per urbem diſcurrens, per angiportus & uiarum diuerticula latentes, miſeros, & mortis periculum declinare cupientes, pecudum more raptos in publicum, detruncabant. Alij diuerſi per manipulos ingrediebantur domicilia, raptumq; patremfamiliâs cum uxoribus & liberis, & uniuerſa familia, aut gladijs tranſuerberabant, aut de locis ſuperioribus in terram dabant præcipites, ita ut confractis ceruicibus interirent: quam uerò quiſq; domum effregerat, eam ſibi cum uniuerſa uendicabat pertinentia: id ẽm prius ante urbem captam inter eos conuenerat, quod quiſque ſibi acquireret, id iure proprietatis ſine moleſtia poſſideret in perpetuum. Vnde urbem perluſtrantes diligentius, & ſtragi ciuium proteruius inſtantes, urbis diuerticula, ſeceſſus quoq; & ſecretiora ciuium effringebant penetralia, clypeos uel quidlibet armorum in introitu defigentes, ut eſſet ſignum accedentibus, ne greſſum ibi figerent, ſed loca preterirent, quaſi iam ab alijs occupata.

Vrbe compoſita ſedatur tumultus: & armis depoſitis, orationis gratia loca circumeunt uenerabilia: diem agunt ſolennem. Caput XXI.

SVbiugata igitur penitus ciuitate, & interemptis ciuibus, tumultu aliquantulum ſedato, conuenerunt principes ad inuicem, antequam arma deponerent, ordinantes, ut per turres ſingulas ad maiorem cautelam cuſtodes deputarẽtur, & per portas urbis ſingulas uiri honeſti conſtituerentur ianitores, quouſq; de communi conuenientia & publico decreto principum aliquis urbi præficeretur, qui eius curam gereret, & pro libero cuncta diſpenſaret arbitrio. Hoſtium enim circumpoſitorum merito ſuſpectas habebant inſidias, & impetus non imprudenter formidabãt repentinos. Tandẽ uerò urbe ad hunc modũ ordinata, armis depoſitis, in ſpiritu humilitatis & in animo contrito nudis ueſtigijs, lotis manibus, & ſumptis mundioribus indumentis, cũ gemitu & lachrymis loca uenerabilia, quę Saluator propria uoluit illuſtrare & ſanctificare præſentia, cœperũt cum omni deuotiõe circuire, & cũ intimis deoſculari ſu-

ſpirijs:

ſpirijs:ſpecialiter autem Dominicæ paſſionis & reſurrectionis Eccleſiam, ubi clerus & populus fidelium,qui per tot annos duræ nimis & indebitæ ſeruitutis iugum portauerant,de reſtituta libertate,Redemptori gratias exhibentes, cum crucibus & ſanctorum patrocinijs Principibus occurrentes,eos in prædictam cum hymnis & canticis ſpiritualibus introduxerūt Eccleſiam.Intueri enim erat amœniſsimum,& ſpiritualì plenum iucunditate,quanta deuotione,quanto pij feruore deſiderij, ad loca ſancta accederet populus,quanta mentis exultatione & ſpirituali gaudio Dominicę diſpenſationis deoſculabantur memoriam. Vbiq; lachrymæ,ubiq; ſuſpiria,non qualia mœror & anxietas ſolet extorquere, ſed qualia feruēs deuotio & interioris hominis conſummata lętitia,ſolet Domino in holocauſtum incendere.Erat porrò tam in eccleſia, quàm per uniuerſam urbē,tantus populi,gratias Domino exhibentis,clamor,ut iam quaſi uſq; ad ſidera tolli ſonus uideretur,& de eis merito dictum crederetur: Vox lætitiæ & exultationis in tabernaculis iuſtorum.Feruebant ſanè pio ſuccenſa deſiderio, per urbem uniuerſam opera miſericordiæ. Hi Domino confitebantur deflenda quæ commiſerant,uoto ſe obligantes ne de cætero deflenda committerent:illi in ſenes,ualetudinarios & egentes perfuſa liberalitate cunctam erigebant ſubſtantiam, pro ſummis & ſufficientibus reputantes diuitijs, quod hunc uidiſſe diem ſibi fuerat conceſſum diuinitus:illi flexis nudisq; genibus, cum ſingultibus & præcordialibus ſuſpirijs loca circuibant uenerabilia ,lachrymarum cuncta replentes aſpergine: quorum uerò ſermo dirigebatur ad Dominum, Exitus aquarum deduxerunt oculi mei. Quid plura? Difficile eſt,ut noſtro comprehendatur ſermone,quanta in plebe fideli ſanctę deuotionis eſſet immenſitas.Certatim enim ſe mutuo uincere cupientes,in operibus pietatis unanimiter deſudabant, cœleſtis memores beneficij, & gratiam præ oculis habentes diuinā,quæ tantos eorum labores remunerare dignata eſt. Quis enim tam ferrei pectoris,quis mentis adamantinę? cuius interiora non liquefierent,cum liceret tantæ peregrinationis fructum capere digniſſimum,& exhibitæ militiæ numerare ſtipendia? Quibus tamen mens erat altior, in arcam futuræ retributionis, qua ſanctos ſuos ſe remuneraturum promiſit Dominus, id muneris uidebatur exhibitum, ut per collationem præſentium munerum firma ſit expectatio futurorum, & per eam qui hic peregrinatur Hieruſalem, ad eam perueniatur,cuius participatio eſt in idipſum. Porrò Epiſcopi & ſacerdotes in eccleſijs conſummantes ſacrificia,orabant pro populo,pro collato beneficio gratias exhibentes.

Dominus Podienſis Epiſcopus,& alij quidam qui in itinere dormitionem acceperant,uiſi ſunt in ciuitate,& apparuerunt multis. Caput XXII.

EA die dominus Ademarus,uir uirtutum & immortalis memoriæ, Podienſis Epiſcopus,qui apud Antiochiam,ut prædiximus, uita deceſſerat, à multis in ſancta uiſus eſt ciuitate, ita ut multi uiri uenerabiles, & fide digni eum ſuper ciuitatis murum,primum omnium aſcendiſſe,& cęteros animaſſe ad ingreſſum,oculis corporeis ſe uidiſſe conſtanter aſſererent: & poſtmodum plurimis loca uenerabilia circumeuntibus,eadem die manifeſtus apparuit. Alijq; quàm plures qui in toto itinere diuinis obſequijs mancipati,piam in Chriſto dormitionem acceperant, in eadem ciuitate apparuerūt multis,loca ſancta cum alijs ingredientes.In quo manifeſtè dabatur intelligi,quia etſi uita deceſſiſſent,ad æternam etiam beatitudinē uocati,non ſunt fraudati à deſiderio ſuo:ſed quod pio expetierant ſtudio,pleno ſunt effectu cōſecuti, magnum nobis futuræ reſurrectionis argumentum prætendentes. dignumq; erat,ut ſicut reſurgente Domino multa corpora ſanctorum qui dormierant ſurrexerunt,& in ciuitate ſancta apparuerūt multis : ita fidelibus populis ſanctæ reſurrectionis locum, à Gentili ſuperſtitione mundantibus,priſcum renouaretur miraculū, ut & ipſi in ſpiritu reſurrexiſſe crederentur, qui reſurgentis Domini tam pijs ſe mancipauerant obſequijs.His igitur & huiuſmodi per ſuperabundantem cœleſtem gratiam, plebi Dei in ciuitate ſancta, miraculoſè magis quàm mirabiliter exhibitis, tanta erat in populo mentis hilaritas,& interna cordis exultatio,ut labores quos pertulerant infinitos, felices eſſe dicerent ac beatos, quibus id diuini muneris datum eſſet intueri. Clamor autem ſpiritualiter exultantis ciuitatis ad Dominum,& quaſi præcipiente Domino,ſolennitas

lennitas agebatur celebris:ita ut illud Prophetæ impletum ad literam uideretur oraculum, Lætamini cum Hieruſalem,& exultate in ea, omnes qui diligitis eam.

Viri fideles qui in urbe habitabant, Petro heremitæ, cui ſuam commiſerant legationem, ingentes gratias exſoluunt, & honore debito proſequuntur. Caput XXIII.

Denique fideles, qui uirum uenerabilem Petrum heremitam, quarto uel quinto prius anno in eadem ciuitate uiderant, & cui tam dominus Patriarcha, quàm alij, tam de clero quàm de populo maiores pro excitandis occidentalium regnorũ principibus epiſtolas ſuas tradiderant, iterũ cognoſcentes, flexis genibus cum omni humilitate uenerabantur, referentes ad memoriam priorem eius aduentum, & familiaritatis gratiam, quam cum ipſis contrahere dignatus fuerat, gratias exſoluentes, quod tam ſedule tamque fideliter ſolo pietatis intuitu eorum procurauerat legationem: Dominum etiam ſuper omnia collaudantes, qui in ſeruis ſuis glorioſus eſt: qui ita præter ſpem humanam, prædicti uiri uias & ſermonem in manu eius dederat efficacem, ut & gentes & regna ad tantos labores pro Chriſti nomine tolerandos, ſine difficultate cõuerteret. Verè nanque uidebatur ſermo hic egreſſus à Domino, qui ait: uerbũ quod egredietur de ore meo, non reuertetur ad me uacuum, ſed proſperabitur in omnibus ad quem mittam illud. Itaque ſingillatim & in communi multiplici nitebantur eum honore præuenire, ei ſolum poſt Deum adſcribentes, quod duræ ſeruitutis (quam per tot annos paſſi fuerant) ſoluta erat conditio, & ciuitas ſancta priſtinæ reſtituta libertati. Dominus autem Patriarcha (ut prędiximus) pro Reipub. ſtatu & ſalute ciuiũ, multo precio comparanda in Cyprum nauigauerat, eleemoſynas à fidelibus illius regionis mendicaturus, unde tributa & impoſita extraordinariè, & ſupra uires uectigalia perſolueret, ne pro eorum defectu aut eccleſias deijcerent tributorum exactores, aut populum gladijs manciparent, ſicut anterioribus conſueuerant temporibus. Nam omnium eorum quæ circa urbem gerebantur, prorſus erat ignarus, & ad conſueta quaſi rediturus pericula timebat: cui Dominus interim præter ſpem quietem procurauerat tranquillam.

Ciuitas mundatur de interemptorum cadaueribus. Qui in arcem ſe contulerant, Toloſano Comiti ſe dedunt. Dies illa in perpetuum celebris conſtituitur. Caput XXIIII.

Completis igitur orationibus, & locis uenerabilibus cum omni deuotione uiſitatis, uiſum eſt expedire principibus, ne ex interemptorum cadaueribus, aëris peſtilens grauaretur corruptela, urbem & maximè templi ambitum ante omnia mundari: unde ciuibus qui caſu mortem euaſerant, compedibus alligatis id muneris iniungitur: ſed quia ad tantum opus non uidebantur poſſe ſufficere, pauperibus etiam de exercitu, merces cottidiana præponitur, ut prædictę rei dent operam, & ſine dilatione urbem expediant. Quo diſpoſito principes ad propria reuerſi, domos quales eis interim familia diſcurrens præparauerat, pro hoſpicijs habuerunt. Vrbem autem reperientes commoditatibus plenam, et bonis omnibus redundantem, omnes à maiore uſque ad minimum cœperunt copioſius abundare. Reperiebantur enim in effractis domibus, auri & argenti, gemmarum & precioſarum ueſtium, frumenti, uini & olei, ſed & aquæ (cuius maximam in obſidione paſſi fuerant penuriam) ingentes copiæ: unde & ipſi qui domus ſibi uendicauerant, poterant habere ad omnem ſufficientiam, & indigentibus fratribus ſecundum caritatem miniſtrare. Factumque eſt, ut ſecunda & tertia & deinceps die, in foro publico rerum uenalium optimis conditionibus exhiberetur commercium, ita etiam ut plebs inferior, neceſſarijs omnibus abundaret. Dies igitur ſolennes & dies agentes lætitiæ, cibum & requiem, quibus maximè indigebant, corporibus indulgentes, recreati ſunt aliquantulum, diuini muneris largitatẽ admirantes, & cœleſtis gratiæ, qua erga eos dignatus eſt Dominus abundare, perpetuam præ oculis habentes memoriam. Ad maiorem autem tanti facti memoriam, ex communi decreto ſancitum, & communi omnium uoto ſuſceptum & approbatum eſt, ut hic dies apud omnes ſolennis & inter celebres celebrior perpetuò habeatur, in qua ad laudem & gloriam nominis Chriſtiani, quicquid in prophetis de hoc facto quaſi uaticinium prædictum fuerat, referatur, & pro eorum animabus fiat apud Dominum interceſſio, quorum labore commendabili, & fauorabili apud omnes, prædi-

cta deo amabilis ciuitas,& fidei Chriſtianę & priſtinę libertati eſt reſtituta. Interea ue
rò pars hoſtiū ea quæ in arce Dauid,à facie gladij fugiens ſe contulerat, uidētes quod
urbem uniuerſam ſibi populus noſter uendicauerat,& quod ipſi obſidionem diutius
releuare nō poſſent,petita & impetrata à D.Comite Toloſano fiducia,qui circa par-
tes illas turri uicinior hoſpitatus erat, quod uxoribus & liberis & omni ſubſtantia
quā ſecum intulerant, liberum haberent exitū, & ſecurum uſq; Aſcalonā cōductum,
arcem ei reſignauerunt. Qui uerò urbi purgandæ curā ſuſceperunt,adhibita diligen-
tia,& feruentes in opere,partim igne conſumptis cadaueribus, partim ſepulturæ tra-
ditis,prout temporis patiebatur anguſtia,ſubitò & infra paucos dies, urbem reddide
runt expeditam,ad ſolitam eam redigentes mundiciā. Vnde & confidētius locorum
uenerabilium populus frequentabat limina:unde & per uicos & plateas ciuitatis cō-
uenire,& cōfabulari poterat liberius. Capta eſt autem prædicta ciuitas, Anno ab in-
carnatione Domini M.xcix,menſe Iulio,decimaquinta die mēſis,Feria ſexta,circa ho
ram diei nonā: Anno tertio,ex quo fidelis populus, tātę peregrinationis onus ſibi aſ-
ſumpſerat: pręſidente S.Romanę ecclesię D.Vrbano Papa ſecundo Romanorū ue-
rò Imperium adminiſtrante D. Henrico iiij. In Francia uerò regnante D. Philippo.
Apud Gręcos autem in ſceptris agente D. Alexio: pręuia domini noſtri Ieſu Chriſti
miſericordia,cui eſt honor & gloria per infinita ſeculorum ſecula: Amen.

LIBER NONVS.

Octaua die,poſt urbem captam,principes conueniunt,ut ex ſe unum eligendo urbi & regioni præficiant. clerus indiſcretè nititur contraire. Caput I.

SANCTA igitur ciuitate per ſuperabundantē Domini gratiam
Chriſtiano populo reſtituta, & rebus ad aliquem modum tran-
quillè collocatis, decurſis in multa lætitia, in timore tamen Do-
mini,& gaudio ſpirituali diebus ſeptem,octaua die cōuenerunt
principes,habitaturi tractatum, inuocata Spiritus ſancti gratia,
ut aliquem de ſuo eligant collegio,qui regioni præſit,& regiam
prouinciæ impendat ſollicitudinem. Dumq; eſſent in eo,cōgre
gati ſunt quidam de clero,ſpiritu ſuperbię tumidi,quęrētes quę
ſua ſunt,non quę Chriſti Ieſu,dicentes ſe habere uerba ſecretiora,quæ perferri uelint
ad principes,intus in cōclaui reſidentes & intromiſſi dixerunt: Nunciatum eſt clero,
quod ad hoc,ut de uobis unum eligatis in regem,conueniſtis. Videtur autem nobis
propoſitum ueſtrum ſanctum,& utile,& omni cura executioni mandādum, ſi tamen
ad id ordine congruo ueniatur. Certū eſt porrò,ſpiritualia tēporalibus digniora eſſe:
quæ uerò digniora ſunt,meritò debere pręcedere. Vnde uidetur nobis,niſi ordo prę
poſterus ſtudioſè quæratur, quod prius eligenda ſit Deo placēs & religioſa perſona,
quę eccleſiæ Dei pręeſſe ſciat & prodeſſe, quàm de ſecularis poteſtatis electione aga
tur. Si hoc ordine uelitis incedere,placet nobis admodum: uobiſcum ſumus corpore
& ſpiritu: ſi uerò ſecus,inualidum cenſemus,& uiribus carere decernimus, quicquid
extra noſtrā conniuentiam ordinaueritis. Hæc autem eorum poſtulatio, etſi in ſuper
ficie uideretur aliquid honeſtatis habere, tamē intrinſecus habebat malitiæ plurimū,
ut docebunt ſequētia. Huius autem factionis primicerius erat quidam Epiſcopus de
Marturanenſis Calabria, Maturanēſis uidelicet,qui Arnulpho cuidā, de quo ſuperius ſatis dictū eſt,
nimia familiaritate coniunctus erat, & ipſum intra ſacros ordines conſtitutum & ſa-
cerdotis filium,& ignominia notatum incontinentiæ,ita ut in expeditione canticum
populis ſe exhiberet,& eſſet materia fatuis & laſciuis hominibus in choro canētibus,
contra ſacros canones,& contra omnium honeſtorum uoluntatem,in patriarchalem
nitebatur locare ſedem. Erat enim peruerſæ mentis homo,pro nihilo ducēs honeſta-
tem. unde & cum ſupradicto Arnulpho facile poterat conuenire, iuxta illud: Qua-
lis quiſque eſt, talium conſortio delectatur. Pares enim paribus, ueteri prouerbio,
facile iunguntur. Inuaſerat autem hic idem Bethleemiticam Eccleſiam, pactus cum
prædicto Arnulpho, quod ſi eius ſtudio in Patriarcham promoueretur, iam di-

ctam ec-

ctam eccleſiam ſine quæſtione & moleſtia, perpetuo ſibi liceret poſſidere: ſed eius omnia hæc molimenta, mors uicina præuenit, ſicut in ſequentibus dicetur. Defecerat ſane in Clero religionis & honeſtatis uigor, & diſſolutus paſſim & ſine delectu per illicita diffluebat. Dominus Ademarus piæ in Domino recordationis Podienſis Epiſcopus, Apoſtolicæ ſedis Legatus, in fata conceſſerat. Dominus tamen Vuilhelmus Auraſiacenſis Epiſcopus, uir religioſus ac timens Deum, poſt prædicti beati uiri tranſitum, eandem curam ſuſcepit, & quàm diu uixit, adminiſtrauit fideliter: ſed modico elapſo tempore apud Marram quieuit in Domino. His autem defunctis, factum eſt ſicut in Propheta dicitur: Sicut populus, ita & ſacerdos: excepto domino Albarienſi Epiſcopo, & paucis alijs, qui timorem Domini habebant præ oculis.

Principes neglecta Cleri contradictione, dominum Ducem eligũt, & electum cum hymnis & canticis ſepulchro Domini repræſentant. Caput II.

PRrincipes tamen leue & friuolum reputantes prædictorum uerbum, cœpto inſiſtentes operi, nihilominus tractabant de propoſito. Tradunt quidam eos, ut magis ſecundum Deum et ſecundũ merita perſonarũ in electione procederẽt, de familiaribus cuiuſq; magnorum principum aſſumpſiſſe quoſdam ſeorſum, & eos ad iuriſiurandi religionem cõpuliſſe, quatenus de moribus & conuerſatione dominorum ſuorum interrogati, uerũ ſine admixtione falſitatis, dicerent: hoc autẽ ea fiebat mente & intentione, ut ſic de meritis eligendorum, plenius & fidelius inſtruerẽtur electores. Qui poſtmodum ab electoribus ſub debito præſtiti iuramenti, diligentius interrogati, multa dominorum ſuorum uitia coacti ſunt ſecretius cõfiteri, uirtutesq; nihilominus enumerare, ut nudo apertoq; iudicio conſtaret, qualis quiſq; eſſet eligendorum. Inter quos domini ducis familiares interrogati, reſponderũt, quod in omnibus dñi Ducis actibus, id magis abſonũ domeſticis ſuis uidebatur, quod eccleſiã ingreſſus, etiam poſt diuinorũ conſummatã celebrationem, inde ſeparari non poterat, ſed de ſingulis imaginibus & picturis rationẽ exigebat à ſacerdotibus, & ijs qui horum uidebantur aliquã habere peritiam, ita quod ſocijs ſuis affectis alijs, in tædium uerteretur, & nauſeã: & prandia quæ certo & opportuno tempore parata erãt, diutina & importuna nimis expectatiõe minus tempeſtiuè, magiſq; inſipida ſumerẽtur. Quod audientes qui electorum gerebant officiũ, beatum dixerũt uirum cui hæc ſunt, & cui inter defectus cõputatur, quod alius ſibi adſcriberet ad uirtutẽ: tandẽq; cõſonantes adinuicẽ, poſt multas deliberationũ partes dominũ in Ducẽ unanimiter eligũt, electũq; ſepulchro Dñi cũ hymnis & canticis deuotiſſimè obtulerũt. Dicit tamẽ, quod in dominum Comitem Toloſanum Raymundũ, procerum maxima pars cõueniret: ſed hoc intelligentes, quod niſi regnum conſequeretur, domum eſſet ſtatim rediturus, natalis ſui dulcedine ducti, etiam contra conſcientiam ſuam, multa de dño Comite confinxerunt ut reus haberetur: ille tamen nihilominus patriam ſpernens, Chriſtum deuotiſſimè ſecutus, non abijt retrorſum, ſed in anteriora ſe extendens, peregrinationem, quã ſemel ingreſſus eſt, & uoluntariam paupertatem uſq; in finem proſecutus eſt: ſciens quia qui perſeuerauerit uſq; in finem, hic ſaluus erit. Et illud: Nemo mittens manum & aratrum, & reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei.

Dux promotus, à Comite Toloſano turrim Dauid quam ab hoſtibus ſuſceperat, repoſcit: Diſſentiunt principes, ſed tamen turrim obtinet poſtulatam. Caput III.

DOmino igitur Duce, de communi uoto, concurrente omnium conſenſu, regni apicem obtinente, Comes ſancti Aegidij ciuitatis præſidium, arcem uidelicet Dauid, quam ſibi ab initio (ut præmiſimus) hoſtes tradiderant, poſſidebat. Erat autẽ in eminentiore ciuitatis parte, uerſus Occidentem ſita, & ingentibus quadriſq; conſtructa lapidibus, unde totam urbem inferius poſitam erat intueri. Hanc quaſi totius ciuitatis nouiſſimum refugium, uidens Dux ſibi deeſſe, certum ſi illam haberet, arbitratus ſe habere principatum, cœpit à domino comite in auditorio eam repoſcere. Comes uerò eam, tanquã ſibi ab hoſtibus traditam, uſq; in Paſcha, quo tranſire & domum redire propoſuerat, eam ſibi uelle habere, ut interim cũ ſuis hoſtibus in regno moram facere poſſet, allegabat. Dux uerò niſi turrim habeat, uniuerſa ſe uelle deſerere, dicebat: allegans omnino inhoneſtum eſſe, ut eo domino deſignato alter ciuitatis

haberet præſidium, quem quaſi parem aut ſuperiorem conſpiceret. Comes autem Normanniæ,& Flanderenſium Comes domini Ducis partem fouebāt,qui uerò cum domino Comite ſancti Aegedij, eius etiam familiares erant, ut domino ſuo, ſalutem hac uia,occaſionem prçberent abeundi, partem iuuabant aduerſam. Factumq; eſt autem,ut quouſq; de iure decerneretur, cui cedere deberet, turrim in manu domini Albarienſis Epiſcopi,quaſi ad ſequeſtrum de communi conſilio commiſerit. Ille uerò non expectato iudicio,ante litis conteſtationem domino Duci dicitur eam tradidiſſe:cumq; ſibi poſtmodum à nonnullis imputaretur,uim ſibi illatam publicè aſſerebat. Dominus igitur Comes,exacerbatus plurimum, & indignatione plenus, quod turrim ita ignominioſè(ut ſibi uidebatur)amiſerat, et quod cæteri principes,non ſatis beneficiorum eius memores,quæ in uia eis ſç pius contulerat,ſecus eum minus agerent amicè,deſcendens ad Iordanem,et aquis eius lotus,ad propria redire,ſuorum ſatisfaciens deſiderijs,diſponebat.

Epiſcopus Maturanenſis,uir ſubdolus & nequam,quendam Arnulphum ſibi ſimilem,in Patriarcham nititur promouere:ſed non proficit.Crux Dominica reperitur. Caput IIII.

At uerò prędictus Maturanenſis Epiſcopus,uir ſubdolus & nequam,non ceſſabat interea plebem indoctam contra pios concitare principes,& in uulgus ſerere,quod inuidiç cauſſa,ut eam liberius poſſent conculcare,principes nollent eccleſię prouidere. Aſſumensq; ſecum eiuſdem factionis complices, prædictum Arnulphum,alijs contradicentibus,elegit:& auxilio fretus Comitis Normannorum,cuius erat & fuerat in tota expeditione familiaris & cōuiua,in ſedem patriarchalem,fatuo populo ſuffragia conſulta miniſtante, intronizauit: ſed neuter ſuis adinuentionibus lætatus eſt diu.Nam Arnulphus temerè aſſumptam coactus eſt deponere dignitatē: & eius turpitudinis impudens patronus,uiarum ſuarum fructus recollegit in proximo.Per idem tempus,inuēta eſt in parte ſanctæ reſurrectionis eccleſię,ſeorſum,portio una Crucis Dominicæ:quam ob metum gentilium, quorum iugum patiebantur fideles,ad ampliorem cautelam,multo ante paucis admiſſis,occultauerant.Hanc ſtudio & opera cuiuſdam hominis Syri, qui eius tam precioſi depoſiti fuerat conſcius, repertam,theca reconditā argentea,primum ad Domini ſepulchrum,deinde ad templum Domini,cum hymnis & canticis ſpiritulaibus deportantes, perſequentes eam uniuerſo clero & populo,conſolationē quaſi de cœlo miſſam omnes in cōmune acceperunt, arbitrātes ſe laborū & moleſtiarum ſuarū mercedem cōdignam recepiſſe.

Quis, unde fuerit, & quibus maioribus fuerit progenitus Dux Godefridus, aperitur. Cap. V.

Saepedicto igitur domino Duce, per Dei gratiam in regni culmine confirmato, ſcandaliſq; omnibus,ſi qua emerſerant, amputatis, regnum in diebus eius conualeſcere,& confirmari cœpit.Regnauit autem anno uno, peccatis hominum id exigentibus,ne diuturniore tanti principis ſolatio, regni nouelli plantatio recrearetur, & aduerſus ingruētes moleſtias reciperet conſolationē.Raptus eſt de medio,ne malitia immutaret cor eius:ſicut ſcriptū eſt, Viri miſericordię colligūtur,et nō eſt qui reputet.Oriundus uerò fuit de regno Francorū,de Remēſi,quæ prouincia ciuitate Bolonīēſi eſt ſecus mare Anglicū ſita,ab illuſtribus & religioſis originē ducens progenitoribus.Pater eius fuit dñs Euſtachius ſenior,illuſtris & magnificus eiuſdē regionis Comes,cuius multa & memorabilia fuerunt opera,quorū adhuc apud ſeniores finitimarum regionum memoria, eſt in benedictione, & in pia recordatione uiri religioſi & timentis Deum.Mater uero inclyta, & inter Occidentis nobiles matronas,tum morum prærogatiua,tum generoſitatis titulo præclara,Ida nomine, Lotharingiæ Ducis eximij Godefridi,qui cognominatus eſt Struma,ſoror. Qui poſtmodum cum ſine liberis eſſet,nepotem æquiuocum, in filium ſuum adoptauit, eumq; uniuerſi patrimonij ſui heredem conſtituit. Vnde eidem defuncto, in eodem Ducatu ſucceſſit. Fuerunt porrò huic tres ex utroq; parente fratres, quibus & morum dignitas & uirtutum,tanti principis uerè dabat eſſe Germanos: dominus uidelicet Balduinus Comes Ediſſanus, qui eidem poſtea ſucceſſit in regno, dominus quoq; Euſtachius Comes Bolonienſis,patri ſynonnymus, qui in bonis ſuccedens paternis,poſt patrem ob

tinuit

tinuit Comitatum:cuius filiam illuſtris & magnificus Anglorum rex Stephanus,Cõ ahaldem nomine,uxorem duxit.Hic etiam,ut Domino Balduino fratri abſq; liberis defuncto ſuccederet,à principibus Orientalibus citatus,uenire noluit,timens, ne ſine ſcandalo eius promotio celebrari non poſſet.Tertius fuit Dominus Vuilhelmus, uir inclytus,à paterna & fratrum ſimul honeſtate,& ſtrennuitate non degener. Duo primi dominum & fratrem ſuum in expeditione ſecuti ſunt,tertio domi remanente. Fuit autẽ ſicut & ſecundũ interiorem hominem,morum gerens prærogatiuam,& cui meritò primitiua cõpeterent,dominus Godefridus uir religioſus,clemens, pius,ac timens Deum,iuſtus,recedẽs ab omni malo ſerius & ſtabilis in uerbo, ſeculi uanitates contemnens: quod in illa ætate,& militari præſertim profeſſione rarum eſt: in orationibus iugis,& in operibus pietatis aſſiduus, liberalitate inſignis, affabilitate gratioſus,manſuetus & miſericos,in omni uia ſua commendabilis,& Deo placens. Fuit autem & corpore procerus,ita ut maximis minor, & mediocribus maior haberetur:robuſtus ſine exemplo,membris ſolidioribus, thorace uirili, facie uenuſta, capillo & barba flauus mediocriter, in uſu armorum & exercito militari omnium iudicio quaſi ſingularis.

Matris præſagium de futuro ſtatu filiorum. Caput VI.

HOrum tantorũ principum mater,ſancta & religioſa,et Deo placẽs femina,dum adhuc eſſet in ætate tenera,ſpiritu plena diuino,futuras præuidit cõditiones, & ſtatum qui præparabatur adultis, quaſi quodam prædixit oraculo. Nam dum ſemel circa matrem, ſicut mos eſt puerulis,luderent adinuicem, & ſeſe laceſſentes, ad matris gremium frequentem haberent recurſum, accidit quod eis ſub eius chlamyde latentibus,uir uenerabilis comes Euſtachius,eorum pater,ingreſſus eſt. Vbi cum mutuò ſe prouocarent,pedes & manus agitantes,matris,qua induta erat, aperta chlamyde,quæſiuit comes,quid nam eſſet quod ibi tam crebro moueretur.cui illa reſpondiſſe dicitur:Tres magni principes,quorum primus Dux,ſecũdus Rex,tertius Comes futurus.Quod poſtmodum benigna diſpenſatione diuina impleuit clementia,& uerum prædixiſſe matrem,rerum euentus ſubſequens declarauit. Primus enim dominus Godefridus,ut præmiſſum eſt,defuncto ſuccedens auunculo,eius ducatum obtinuit,regnum etiam Hieroſolymorum poſtmodum uniuerſorum principũ electione conſecutus:in quo ſecundus natu, dominus ei Balduinus ſucceſſit: tertius, dominus Euſtachius,qui defuncto patre ſuccedens in uniuerſum,auitam eorum, ut præmiſſum eſt,obtinuit hæreditatem. Præterimus deniq; ſtudioſè, licet id uerum fuiſſe, plurimorum conſtruat narratio, Cygni fabulam:unde uulgò dicitur,ſementinã eius fuiſſe originẽ,eo quòd à uerò uideatur deficere talis aſſertio. Vnde his prætermiſſis, ad id quod cœperamus de domino Duce,proſequendum redeamus.Huic autem inter cætera quæ de more ſuo geſſit egregiè, accidiſſe dicitur quiddam memoria dignum,quod præſenti dignum diximus inſerere narrationi.

Recenſetur factum eius memorabile in quadam monomachia. Caput VII.

IN ſingulari nanq; quodam certamine,quod ipſe multum inuitus ſubijt, ſed iuxta regionis conſuetudinem,ſalua opinionis ſuę integritate declinare non poterat,extitit factum eius memorabile, & pręſenti narratione dignum. Paſſus eſt uir inſignis à quodam nobili & potẽte uiro(qui de numero erat principum,eiuſq; dicebatur conſanguineus)in curia domini Imperatoris,ſuper quibuſdam ingentibus præſidijs,& latè diffuſo patrimonio quęſtionem:ſuper qua,cum utriq; parti, experiendi gratia dies eſſet præfixus,eo adueniente,præſentes ſe exhibuerũt tam reus quàm actor in curia. Vbi lite conteſtata , cum prædictus uir nobilis proponeret uenditionem. Dux autem quantũ poterat reniteretur,ſecundum leges patriæ, adiudicata eſt inter eos monomachia,id eſt pugna ſingularis.Cumq; imperij maiores principes ad hoc tãtis elaborarent uiribus,ne tam inſignes uiri ſpectaculum de ſe populo præſtarẽt indignum, ſeq; tanto uellent ſubijcere diſcrimini, in quo alterutrius opinionis integritas poſſet periclitari,& nõ proficerent:mandata eſt executioni imperialis ſententia,& uulgi ſtãte corona,principibus de more circumpoſitis, locũ ingreſſi ſunt, futuro certamini deputatam,Martem dubium experturi.Dumq; in eo conflictu à uiris illuſtribus, & magnificis ſtrenuè nimis decertaretur & uiriliter, caſu contigit, quòd uibrato in aduer-

ſarij clypeũ ictu, Ducis confractus eſt gladius, ita ut ſupra capulum uix ad ſemipedalem quãtitatem in manu eius fieret reſidium. Quod uidentes qui aſtabant principes, quòd Ducis conditio facta eſſet multo deterior, indicta pace, adeũt Imperatorem, & ſupplicantes impetrant, ut de compoſitione erga tam egregios principes tractare liceat. Vnde dum inter eos tractaretur diligentius, ea quæ ad pacem erant roganres, Dux omnino repulit: & irreuocabiliter perſeuerans, agonem reiterat, rediens in id ipſum. Dũq; eius aduerſarius propter integritatẽ gladij ſui ſibi quaſi ſuperior factus uidebatur, inſtat proteruius, Duci negans requiem, quouſq; Dux ad ſolitã recurrẽs uirtutem, qua ſingulariter præeminebat, & ira ſuccenſus, irruens capulo quem geſtabat manu, tanta circa tempus uirtute percuſſit aduerſarium, quod eum quaſi ſeminecem, ſolo deiecit proſtratum, ut penè uita uideretur omnino deſtitutus, & eiecto proprij fragmento gladij, & hoſtis proſtrati gladium manu tenens, principes ad ſe uocat, qui eum prius de compoſitione conuenerant, & rogat attentius, monens ut de pace tractantes, uirum inſignẽ, qui iã defecerat tam ignominioſè, ſubtraherent. Qui admirantes Ducis uirtutem egregiam, et miſericordiam incomparabilẽ, pace impetrata, controuerſiam tam honeſto fine ſopierunr, ut tamẽ Dux uictor, & immortali dignus gloria apud omnes haberetur.

Item factum eiuſdem egregium in uictoria Imperatoris Henrici contra Radulphum pſeudoregem Saxonum. *Caput* VIII.

ILlud quoq; factum, eſt haud inferioris gloriæ, in frequenti hominum uerſatur memoria, quod præſenti lectioni nihilominus dignum duximus inſerere. Saxonum populus, inter Germanicas nationes fero ciſſimus, Romani imperij iuga ferre detractans, & liberioribus habenis excuſſis, diſciplinę regulam negare cupiens, à D Henrico Imperarore defecerat: inq; ſua adeò erat obſtinatus proteruia, ut contra prædictum Auguſtum, regem ſibi crearet quendam comitem, Radulphum nomine, uirum nobilem de eodem populo. Hac iniuria permotus Imperator, uniuerſos imprrij principes ad ſe generaliter fecit euocari. Quibus ante ſe conſtitutis, iniuriã omnibus tum notam pandit, ad ultionem inuitat. Illi uerò omnes imperij gloriam ęmulantes, & Saxonũ enorme dilectum nimis ægrè ferentes, certatim ſemetipſos expònũt: ſed uires cõpromittũt, nõ eſſe diſſimulandã tantam contra Romanũ imperiũ aſſerunt iniuriã, plectendum morte tã peculiare flagitiũ: & leſę crimen maieſtatis, ultore gladio feriendũ decernunt. Ex cõdicto igitur, & domini Imperatoris mandato, ad locũ deſtinatum, die præfixa, infinita millia ſecum trahentes, adſunt, de uniuerſis imperij finibus tam Eccleſiaſtici, quàm cæteri principes, Saxonum regionem uiolenter ingreſſuri, & exacturi de tantis iniurijs uindictã. Cumq; cõgreſſionis dies immineret, & ordinatis legionibus uterque exercitus in procinctu ſe haberet præliandi, conuocatis ad ſe principibus Imperator, quærit cui tutè poſſit imperiale committere uexillum, & tanrorum exercituum conſtituere primicerium? Cui de communi conſilio datum eſt reſponſum: Dominum ducem Lotharingiæ Godefridum præ omnibus ad id oneris idoneum & ſufficientem eſſe. Cui, tanquam uiro à tot milibus electo, & ſingulariter omnium iudicio excellenti, tradidit Aquilam, multum inuito, & renitenti. Contigit autem illa die, quod confligentibus inrer ſe hinc inde exercitibus, & hoſtiliter nimis adinuicem gladijs inſtantibus, Dux cum Aquila præcedens Imperatorem, uerſus aciem, cui præerat pſeudorex Radulphus, contendens, illuc aciẽ, cui præerat Imperator, direxit: ad quam perueniens, confracta & diſſoluta acie regis, præſente Imperatore & principibus aliquot, uexillum quod geſtabat, regi per uitalia pectoris immerſit: & eo tranſuerberato, ad terrã deiecit exanimem: denuo ſignum, licet cruentatum, erigens Imperiale. Videntes autem Saxones, regem ſuum defeciſſe, defecerunt & ipſi, domino Imperatori ſe dedentes, & ſatisfactione iniuncta pro delicti modo, receptis munitionibus & obſidibus, quorum interuentu ſe obligauerunt, ne aliquando ſimile attentarent, in gratiã reuerſi ſunt. Hęc aũt idcirco inſeruimus, ut quantus eſſet apud maximos orbis terrarũ principes, hic de quo agimus, uir inclytus, inſinueẽ. Maximũ eñ eſſe, nemo eſt qui dubitet, à tãtis principibus, qui pares in orbe nõ dicuntur habere, unum omniũ iudicio optimũ deſignari, præſertim cùm ipſe eorum

iudicium

iudicium opere tam inſigni approbauerit: & præſenti argumento, quod uerum de illo ſenſiſſent, edocuerit. Fuerunt & alia multa eiuſdem uiri inclyti magnifica & admiratione digna opera, quæ uſq; in præſens in ore omnium, pro celebri uertuntur hiſtoria. Inter cætera quoq; propoſitum habens peregrinationem ineundi, caſtrum, unde ei cognomen erat, Bilionem uidelicet, in agro ſitum munitione, commoditatibus, & longe lateq; diffuſo territorio, celebre ac nominatiſſimum, Eccleſiæ Leodienſi, pia liberalitate in perpetuam eleemoſynam conceſſit habendum. Sed nos qui ea tantum quæ apud nos geſſit, deſcribere ſumus aggreſſi, ad propoſitum redeamus.

Qua im pia liberalitate erga eccleſias quæ ſunt Hieroſolymis, abundauerit: & quod humilitatis intentu, regio diademate noluit inſigniri. Caput IX.

POſtquam igitur regnum obtinuit, paucis diebus interpoſitis, ſicut uir religioſus erat, in his quæ ad decorem domus Dei habebant reſpectum, ſolicitudinis ſuæ Domino cœpit offerre primitias. Nam protinus in eccleſia Dominici ſepulchri, & templi Domini, Canonicos inſtituit, eiſq; ampla beneficia, quæ Præbendas uocant: ſimulq; & honeſta domicilia circa prædictas Deo amabiles eccleſias aſſignauit: ordinem & inſtitutionem ſeruans, quas magnę & ampliſſimę à pijs principibus fundatæ ultra montes ſeruant eccleſię: plura etiam, niſi mors eum præueniſſet, collaturus. Adduxerat etiam prædictus uir Deo amabilis peregrinationem ingreſſurus, de clauſtris bene diſciplinatis monachos uiros religioſos, & ſancta conuerſatione inſignes, qui toto itinere, horis diurnis & nocturnis eccleſiaſtico more, diuina ibi miniſtrabant officia. Quos, poſtquam regnum adeptus eſt, iuxta eorum poſtulationem, in ualle Ioſaphat locauit: ampliſſimoq; loco, eorum gratia, contulit patrimonium. Quæ autem, & quanta ſint, quę eccleſijs Dei pia liberalitate conceſſit, longum eſſet enumerare: ex tenore tamen priuilegiorum eccleſijs indultorum, colligere eſt, quod & quanta ſunt, quæ uir Deo plenus, pro animę ſuę remedio locis uenerabilibus erogauit. Promotus autem humilitatis cauſa, corona aurea, regũ more, in ſancta ciuitate noluit inſigniri: ea contentus, & illi reuerentiam exhibens, quam humani generis Imperator, in eodem loco uſq; ad crucis patibulum pro noſtra ſalute ſpineam deportauit. Vnde quidam in Catalogo regum, non diſtinguentes merita, eum dubitant connumerare: magis attendentes quæ exterius geruntur in corpore, quàm quæ fidelis & Deo placẽs anima mereatur. Nobis autem non ſolum rex, ſed regum optimus, lumen & ſpeculũ aliorum uidetur. Non enim conſecrationis munus, & eccleſiaſtica ſpreuiſſe credendus eſt princeps fidelis ſacramenta: ſed pompam ſeculi, & cui omnis creatura ſubiecta eſt, uanitatem, & perituram humiliter declinaſſe coronam, ut immarceſſibilem alibi conſequeretur.

Princeps Aegyptius militiam & uires ſuas omnimodas contra noſtros excitat, & in Syriam dirigit. Caput X.

PEr idem tempus, urbe recens capta, dum adhuc principes, qui eam diuino mancipauerant cultui, nondum eſſent diuiſi ab inuicem, rumor inſonuit, & uere ſic erat, quod princeps Aegyptius, inter Orientales potentiſſimus, ex uniuerſis regionibus ditioni ſuæ ſubiectis militares conuocauerat copias, & exercitus collegerat infinitos, indignę ferens, quod populus barbarus, de ultimis egreſſus terrarũ finibus, in regnum ſuum introierat, & prouinciam in proprio ſuo ſubditam occupauerat uiolenter. Vocatoque ad ſe militiæ ſuæ principe Elephdalio, qui alio nomine dicebatur Emireus, præcipit ut uniuerſum Aegypti robur, & omnes imperij uires colligens, in Syriam aſcendat, & populum præſumptuoſum deleat de ſuperficie terræ, ita ut non memoreť nomen illius ultrà. Erat aũt hic idem Emireus Armenius nomine, à Chriſtianis habens originem parentibus: ſed diuitiarum immenſitate ſuffocatus, apoſtatauerat à creatore ſuo, fide neglecta, ex qua iuſtus uiuit. Hic idem etiam eodem anno, quo à fideli populo eſt obſeſſa, & fidei reſtituta Chriſtianę, eandem à populo protectam ciuitatem, à Turcorum poteſtate domino ſuo uendicauerat: uixq; eam menſibus undecim obtinuerat quietam, cùm Chriſtianus exercitus eam, propitio Domino, ab indebitę iugo ſeruitutis eripuit. Indignatus ergo, quod tam reciſo tempore ſua potitus erat uictoria, & quod momentanea uidebatur, & erat per eum domino ſuo acquiſita poſſeſſio,

borem ſibi gratanter aſſumit iniunctum, ſperans de his qui factum eius denigrauerāt, poſſe facilius triumphare. Aſſumpto igitur ſibi uniuerſo exercitu, & uniuerſis Aegyptijs uiribus, qualis Aegyptiaca diœceſis in optimo ſtatu conſtituta tunc poterat miniſtrare, aſcendit in Syriam, in ſpiritu uehementi, & intolerabili faſtu, propoſitum habens populum noſtrum delere, ne eius extaret memoria. Sed Domino uiſum eſt aliter, qui eſt terribilis in conſilijs ſuper filios hominum. Veniens igitur cum equitatu magnifico, & ingentibus copijs, ante Aſcalonam caſtrametatus eſt. Deniq; aſſociauerant ſe eorum expeditionibus ex uniuerſa Arabia, & finibus Damaſcenis ingentes copiæ. Et licet Turci prius non ſatis bene cum Aegyptijs conuenirent, ſed ſuſpectas mutuo ſuas haberent uires, & æmulum contra ſe alternatim dilatare ſatagerent imperium: tamen noſtrorum metu, etſi non ob gratiam, quam haberent mutuam, conuenerunt adinuicem, ut in noſtrorum qui de nouo aduenerant ſupplantationem molirentur aliquid: ſatius arbitrati, ſuorum pati faſtus æmulorum, & iugum etiam portare quàm barbarorum duros & feroces nimium gladios experiri. Sic igitur Aegyptiorum, Arabum, & Turcorum congregatis in unum innumerabilibus copijs, in agro (ut prædiximus) Aſcalonitano caſtra contulerant, inde Hieroſolymam profecturi: nec enim arbitrabantur, q tantę multitudini noſter occurrere pręſumeret exercitus.

Dux è diuerſo completis apud Hieroſolymam Letanijs & orationibus, circa Ramulam congregatis principibus, expeditiones collegit. Caput XI.

QVo audito, cōgregati adinuicem noſtri principes, epiſcopi, clerus, & populus uniuerſus, arma baiulantes ſpiritualia, & ante ſepulchrum Domini cum gemitu & lachrymis, corde contriti & humiliato proſtrati orabāt, poſtulantes à Domino ut populum ſuum clementer ab imminentibus liberaret periculis, quem uſq; in præſens miſericorditer ſibi conſeruauerat uictorem: & qui locum ſanctificationis ſuæ mundari uoluerat, eum ulterius contaminari propter gloriam nominis ſui non pateretur. Inde etiam nudis pedibus cum hymnis & canticis ſpiritualibus ad templū Domini eodem deuotionis feruore accedentes, effuſis coram Domino præcordijs, orabant dicentes: Parce Domine, parce populo tuo, & ne des hæreditatem gentibus in perditionem. Quibus de more completis, præcepta ab epiſcopis benedictione, & ordinatis qui medio tempore urbi præeſſent ad cuſtodiam uiris prudentibus, Dux cum Comite Flandrenſium ex urbe profectus, in campeſtria deſcendit Ramulenſia, cæteris principibus in urbe relictis. Porrò uiri illuſtres, dominus Euſtachius, Ducis frater & dominus Tancredus, euocati à ciuibus Neapolitanis, ut urbem ſine moleſtia reciperent, illuc de mandato Ducis erant profecti. ubi moram facientes, tum propter loci opulentiam, tum ut urbi ſufficientem deſignarent cuſtodiam, horum quæ ſic dicebantur erant ignari: ſed euocati à domino Duce, ſine dilatione redeunt, reliquis principibus aſſociati. Dux uerò & Flandrenſium Comes, peruenientes Ramulā, ubi de facto plenius ſunt edocti, certum habentes quod prædictus Eumerius cum ſuis copijs ante Aſcalonā conſediſſet, miſſo omni celeritate nuncio, reliquos principes, qui rei expectantes certitudinem in urbe remanſerant, cœpit euocare.

Committitur prælium, & noſtris diuinitus confertur uictoria, receptis diuitijs innumerabilibus. Caput XII.

ATuero Comes Toloſanus, & alij Deo deuoti principes cognito per Ducis nuncium, quod in tam graui multitudine hoſtes aduenerant, quodq; tam in uicino caſtra locauerant, inuocato de ſuperius auxilio, collectis quas pro tempore & loco habere poterant uiribus, in campeſtria Philiſtijm ad eum locum qui hodie dicitur Ybelim, ubi dominum Ducem eſſe cognouerant, deſcenderunt. Erant autem eis equitum mille ducenti, peditum uero circa nouem millia. Cumq; ibi per diem noſter quieuiſſet exercitus, circa horam undecimam apparuit eis in campeſtribus, quaſi de remoto, multitudo ingens: quam rati hoſtilem eſſe exercitū, præmiſſis ducentis leuioris armaturæ, qui de eorum ſtatu & numero reliquos inſtruerent, ipſi ſe ad arma præparant: cumq; accederent propius qui præmiſſi fuerant, cognouerunt armenta eſſe boum, equorum, camelorumq; phalanges. Erant tamen ibi animalibus curam præſtantes equites, paſtorū uice armentis cuſtodiā intendentes. Ad quos cum perueniſſet no-

ſet noſter exercitus, non expectato congreſſu, fugerunt tam paſtores, quam qui paſtoribus præerāt equites, gregibus & armentis ſine cuſtode relictis. Capti tamē ſunt quidam ex eis, quorum relatione de hoſtiū ſtatu, & propoſito plenius edocti, cognouerunt quòd prædictus princeps iuxta eos, quaſi ad miliaria ſeptem caſtra locauerat, propoſitum habens poſt biduum accedere, & noſtrum delere exercitum. At uerò noſtri certi de prælio acies inſtruunt nouem, quarum tres præponunt, tres locant in medio, tres præcipiunt ſubſequi, ut undecunq; ad eos hoſtium fiat acceſſus, triplicem ibi reperiant acierum ordinem ſibi obiectum. De hoſtium uerò numero nullus poterat habere certitudinem: nam & infinita erat eorum multitudo, & ſingulis diebus incrementi aliquid eorū accedebat uiribus. Sic igitur obtenta ſine contradictione præda, quæ præ nimia multitudine numerum excedebat, noctem illam tranſegerūt gaudentes, more tamen prudentum, & quibus diſciplinæ militaris plena erat experientia, curam circa ſe peruigilem, & debitas obſeruantes excubias. Mane autem facto, uoce præconia bellum indicitur, & inſtructis ordinibus Domino rei commendantes exitum, in hoſtes unanimiter properant, uictoriæ ſpem in eo collocātes, cui facile eſt cū paucis multos ſuperare. Porrò Aegyptij, & qui eis adhæſerant de partibus Syriæ noſtrorum uidentes inſtantiam, & animoſitatem importunā, longe aliter ſapientes quā prius cœpērūt de uiribus diffidere, & in ſua numeroſitate ſpei minus & minus habere fiduciæ, arbitrantes omnē illam quæ occurrebat multitudinem hominum eſſe cohortes. Noſtrorum ſane ut dictum eſt, modicus erat numerus, ſed præda, de qua iam ſuperius fecimus mentionem, caſu, nemine ducente, noſtris legionibus ſe applicauerat, ita ut noſtris iter figentibus non procederet, & eiſdem proficiſcentibus continuo ſine duce ſequeretur: arbitrati ergo noſtrorum infinitum eſſe numerum, uireſq; incomparabiles, fugerunt nemine perſequente, uix etiam in fuga ſalutem inuenire poſſe ſperantes. Amiſſus eſt ergo illa die, caſu incognito, ſcandalorum fomes, auctor ſeditionum Maturanenſis epiſcopus, ignorantibus cunctis eius exitum: quocunque tamen caſu id acciderit, rebus humanis exemptus deſijt comparere. Dicitur tamen quòd à domino Duce ad uocandos principes qui in urbe remanſerant miſſus, dum rediret, captus ſit ab hoſtibus, & occiſus, aut carceri perpetuo mancipatus. Collata igitur de ſuperius uictoria, in hoſtium caſtra noſter peruenit exercitus. Vbi tantam uariæ ſuppellectilis & peregrinarum copiam inuenit diuitiarum, ut uſque ad nauſeam ſatiati, mella faſtidirent, & placentas: & puſillus & abiectus dicere poſſet, Inopem me copia fecit. Sic igitur fugientibus aduerſarijs, palma ſine labore nobis conceſſa, cum ingentibus gratiarum actionibus reuerſi ſunt Hieroſolymam, tam principes quàm uniuerſus Chriſtianus exercitus, onerati manubijs, & prædam inauditam ſecum trahentes, gaudentes & exultantes in Domino, tanquam uictores capta præda quando diuidunt ſpolia.

Diſcedunt principes ab inuicem: Normannus & Flandrenſis patriam repetunt. Toloſanus redit Conſtantinopolim, Tancredus urbi præficitur Tiberiadenſi. Caput. XIII.

His ita geſtis Deo amabiles, Deoq; deuoti principes domini Normannorū Flandrenſiumq; Comites, conſummato fœliciter aſſumptæ ſibi peregrinationis itinerario, ad propria redire diſponunt: inde iter arripientes, nauigio Conſtantinopolim ad dominum Imperatorem Alexium peruenerūt: à quo benignè tractati, & cum honeſtis dimiſſi muneribus, auctore Domino, ſani & incolumes in ſuam ſe patriam receperunt. Quorum alter, Normannorum uidelicet Comes, domum rediens, rerum ſtatum, ab eo quem reliquerat, peregrè proficiſcens, ſecus à uoto, longè inuenit mutatum: nam dum in expeditione Domino militaret, frater eius primogenitus Vuilhelmus, qui cognominabatur Ruffus, rex Anglorum, uita functus, ſine liberis diſceſſit: cumque ei ſucceſſionis ius & regni primitiua merito competerent, frater eius Henricus natu ſe poſterior, perſuadens regni principibus, quòd frater ſuus Hieroſolymis rex conſtitutus, redeundi animū non haberet, regnum Angliæ hac fraude obtinuit. Reuerſus ergo frater, ab eo cœpit (ſicut & de iure poterat) regnum inſtanter repoſcere. Cumq; ille id negaret penitus, claſſe parata, & cōuocatis copijs in Angliam

Valeriam urbem maritimam, quę eſt ſub caſtrum Margath, peruenerat, ubi fixerat inuitis ciuibus ſua tentoria. Porrò dominus Balduinus, cum è ueſtigio ſequens, apud prędictam urbem eundem repperit, coniunctis agminibus cœpto inſiſtunt itineri. Applicauerant autem per eoſdem dies, apud Laodiceam Syrię, homines de Italia: inter quos erat uir literatus & prudēs, religioſus quoque ualde & honeſtatis amicus, dominus Dabertus Piſanorum Archiepiſcopus, quidam quoque de Apulia Epiſcopus, Arianenſis. hi etiam caſtris prædictorum ſe adiunxerant. unde & numerus factus eſt maior, ita ut ſexus promiſcui, tam equitū quàm peditum, diceretur eſſe multitudo ad uiginti quinque millia. Iter ergo aggreſſi, & oram ſecuti maritimam, non niſi hoſtiū reperiunt urbes, unde cum maxima difficultate, & alimētorum penuria, uiam poterāt inceptam conficere: cum enim non haberent commercia, & uenalia nō reperirēt, defecerat uiaticulum in eorum ciſtarcijs. Sed & algoris uehementia, & imbrium intemperies, multos ad ſupremū compulit deſertū: hyems enim erat, menſis Decemb. Soli enim Tripolitani & Cæſarienſes, in tam prolixo itinere, tranſeuntibus obtulerunt uenalia, & tamen cum multo alimentorum defectu, & famis anguſtia procedebant, non habentes iumenta & apta ſarcinis deuehendis animalia. Tandem protegente eos diuina clementia, peruenerunt Hieroſolymam, ubi à domino Duce, & ab uniuerſo clero & populo deuotè ſuſcepti, loca ſancta corde contrito & in ſpiritu humilitatis perluſtrantes, fide diſcunt oculata, quod uerbo & doctrina prius comprehenderent. Celebrato ſanè in Bethleem Dominicæ natiuitatis die, præſepe uident, & ſpeluncam admirabilem, ubi pia Dei genitrix, ſalutis porta, mundi reparatorem pannis inuoluit, & lacte pauit uagientem.

Dabertus eccleſiæ Piſanæ Epiſcopus, Hieroſolymitanæ eccleſiæ præficitur Patriarcha. Caput XV.

Cum igitur uſque ad illum diem, quaſi per menſes quinque Hieroſolymitana uacaſſet eccleſia, proprium non habens antiſtitem, conuenerunt qui præſentes principes erant, ut in ea parte eccleſiæ Dei prouiderent. Demum poſt multa deliberationum libramina, prædictum uenerabilem uirum dominum Dabertum, de communi omnium conſilio in ſedem collocant Patriarchalem: nam quod de Arnulpho prius factum fuiſſe diximus, ſicuti imprudenter factū fuerat, ita & ſubito & facile diſſolutū eſt. Pręducto ergo uiro Dei in ſede collocato, tam dominus Dux Godefridus, quàm dominus princeps Boamūdus, hic regni ille principatus humiliter ab eo ſuſceperunt inueſtituram, ei arbitrantes ſe honore impendere, cuius tanquam miniſter ille in terris uicem gerere credebatur. Quo facto, aſſignatæ ſunt domino Patriarchę poſſeſſiones, tam illæ quas tempore gentilium à diebus Græcorū, Græcus habuerat Patriarcha, quàm quædam erogatæ de nouo, ut haberet unde honeſtè ſuſtentari poſſet domus Patriarchalis. His ita ritè completis, ſumpta à domino duce licentia, dominus Boamundus, dominus quoque Balduinus, in fines ſuos reuerſuri, ad Iordanem deſcenderunt. inde per uallem illuſtrem, eiuſdē fluminis ripam ſequentes, Scytopolim tranſeuntes, uſque Tiberiadem peruenerūt. Vbi aſſumptis ſibi neceſſarijs ad iter alimentis, ſecus mare Galilææ uiam carpentes, Phœnicem Lybanicam ingreſſi, Paneadem, quæ eſt Cæſarea Philippi, à dextris prætereuntes, Ituream ingredientes, uſque ad locum cui nomen Helíopolis, quæ alio nomine dicitur Malbec, acceſſerunt. Inde ad oram maritimam redeuntes Antiochiam, protegente eos diuina clementia, ſani & incolumes attigerunt.

Studio malignorum inter Ducem & Patriarcham, graues conſimulatæ ſuſcitantur quæſtiones, ſuper turri Dauid, & quarta parte ciuitatis. Caput XVI.

Interea Hieroſolymis ſtudia & opera quorundam malignorū, quibus ſemper cordi eſt ſcandalum ſerere, & aliorum inuidere tranquillitati, ſuſcitata eſt quęſtio, inter dominum Patriarcham, & dominum Ducem, domino Patriarcha repoſcente ab eo ciuitatem ſanctam Deo aſcriptam, & eiuſdem ciuitatis præſidium: ſimulque urbem Ioppenſem, cum ſuis pertinentijs. Cum que aliquandiu agitata eſſet præſens quæſtio, Dux, ſicuti uir humilis erat, & manſuetus, ac timens ſermones Domini, in die Purificationis beatæ Mariæ uirginis, præſente clero & populo uniuerſo,

Eccle-

Eccleſiæ ſanctę reſurrectionis,quartam partem Ioppe reſignauit.Poſtea die ſancto ſubſequentis Paſchæ,in præſentia,cleri & populi,qui ad idem feſtum conuenerant, urbem Hieroſolymam cum turri Dauid,et uniuerſis eius pertinentijs,in manu domini Patriarchæ reſignauit:ea tamen conditione, ut prædictis urbibus cum territorijs ſuis ipſe interim frueretur, quouſq; captis ex alijs urbibus una uel duabus, regnum Dominus permitteret ampliari.Quod ſi medio tempore Dux abſq; legitimo defungeretur hærede,prædicta omnia abſq; difficultate,omni cõtradictione remota,in ditionem domini Patriarchæ cederent.Hęc omnia etſi relatione aliorum comperta,et etiam quorundam opera ſcripto mandara,pręſenti interſeruimus narrationi: mirandum tamen,quibus rationibus motus dominus Patriarcha, hanc aduerſus Ducem ſuſcitauerit quæſtionem, cùm nec uſpiam legerimus, aut à uiris fide dignis audierimus,ea conditione domino duci, regnum autoribus Principibus fuiſſe traditum, ut alicui perſonę,alicuius pręſtationis animę,uel perpetuo uinculo ſe ſciret obligatum. Nec pro craſſa & ſupina noſtra ducenda eſt ignorantia,cum quolibet mortalium amplius harum rerum ueritatem, diligenter inueſtigauerimus, ad hoc ſpecialiter ſtudio ſe,ut ea præſenti ſcripto mandaremus,ſicuti longè antè,in noſtro fuit propoſito.

Qua ratione quarta pars ciuitatis in ius & poteſtatem domini patriarchæ ceſſerit. Caput XVII.

VEruntamen quartam partem ciuitatis ab introitu Latinorum,& etiam à multis retro temporibus,Hieroſolymorum Patriarcham certum eſt tanquam propriam poſſediſſe.Quod qualiter acciderit,& unde initium poſſidendi habuerit,& cauſſam breuiter aperiendum eſt:nam nos ſtudioſius hoc inueſtigantes, frequenti inquiſitione,tandem ad huius rei peruenimus indaginem. Habent ueterum traditiones, dum ciuitas illa ab infidelibus detineretur, nunquam pacem continuam, uel ad tempus modicum habuiſſe:ſed frequẽtibus bellis,& crebris obſidionibus,finitimis principibus eam ſibi uendicare uolentibus, perpetuò fuiſſe fatigatam. Vnde eius & turres & mœnia tum uetuſtate,tum obſidentium opera, in ruinam collapſa, hoſtium inſidijs locum latè patère cogebant. Cùm igitur ea tempeſtate Aegyptiorum regnum uiribus & diuitijs,ſed & prudentia ſeculari,cæteris quæ uel in Oriente uel in Auſtro erant regnis eſſet pręſtantius,uolens Aegyptius Calipha imperij ſui fines porrigere, & ſuam longè lateq; propagare ditionem,miſſis exercitibus, uniuerſam Syriam uſq; Laodiceam,quæ Antiochiæ contermina, Cœles Syriæ limes eſt, uiolenter occupauit:deſignatiſq; præſidibus, qui urbibus tam maritimis quàm mediterraneis præeſſent,uectigalia conſtituit, & uniuerſam regionem ſibi fecit tributariam : præcipiens ſingulorum ciuibus locorum, ciuitatis ſuæ muros reædificare, & turres ualidas per circuitum erigere.Hac cõmuni lege procurator qui Hieroſolymis præerat, eiuſdem loci compulit habitatores legibus parere communibus, & mœnia cum turribus in ſtatum reformare priorem. Quibus cùm partes futuri deſignarentur operis, contigit ex malitia magis quàm ex opum comparatione, quod quanta pars ſtructuræ illius,miſeris Chriſtianis qui in urbe degebant,deſignaretur.Erant autem prędicti fideles,tot angarijs & perangarijs,tributis & uectigalibus,& aliorum ſordidorum munerum præſtatione attennuati adeò,quòd omnium opes uix ſufficerent,ut una uel duę de prædictis turribus reſarcirentur,uidentes ergo quòd occaſiones quęrerent aduerſus eos,non habentes aliud refugium,ad Pręſidem accedunt, cum lachrymis ſupplicant,orantes,ut iuxta eorum poſſibilitatem onus eis imponatur,nã quod iniunctum eis fuerat,omnino inſufficientes erant portare. Qui cum à ſua pręſentia eos excludi præcepiſſet ſub graui interminatione dixit: Edicta ſummi principis, ſacrilegium eſt uiolare:aut ergo opus iniunctum conſommabitis, aut ultoribus gladijs,tanquam læſæ maieſtatis reos, uos oportet ſuccumbere. Tandem multiplicatis interceſſoribus, & munerũ interuentu,apud Pręſidem ferias obtinent,quouſq; miſſis legationibus,ad Dominum Conſtantinopolitanum Imperatorem,eius ad peragendum opus prędictum,implorent eleemoſynam.

Item de eodem, & quæ loca uenerabilia ſæpe dicta pars infra ſe continet. Cap. XVIII.

DEſtinati ergo nuncij ad prędictum principem, & lachrymas fidelis populi non ſine ſuſpirijs audientium, quantum poſſunt exprimunt diligentius: pandentes ex ordine, ſputa, colaphos, uincula, carceres, bonorum direptiones, cruces, ſupplicia quæ miſer ille populus pro Chriſti nomine inceſſanter pateretur, et nunc quas denouo aduerſus hanc plebeculam ad perdendum eos quęrerent occaſiones. Porrò tunc agebat in ſceptris, uir prudens & magnificus D. Cōſtantinus, qui cognominatus eſt Monomachus, Conſtantinopolitanum Imperium ſtrenue & uiriliter adminiſtrans. Is lachrymoſis Chriſti fidelium petitionibus gratuitum impendens aſſenſum, pecuniam promittit, unde opus iniunctum poſſit abſolui, eorum moleſtijs & continuis afflictionibus plena charitate compatiens. Adijcit tamen conditionem, quod ea lege ſit eam pecuniam eis largiturus, ſi apud regionis dominum id obtinere poſſint, ut intra prędictum muri ambitum, quem de Imperialibus eleemoſynis erigere propoſuiſſent, nulli niſi Chriſtiano habitare liceret. Scribit igitur ad Cyprios, ut ſi Hieroſolymitę fideles id poſſent impetrare, de uectigalibus & fiſco debitis tantam eis pecuniam miniſtrarent, quę prędicto operi ſufficere poſſit. Illi uerò ad propria reuerſi, domino Patriarchæ & plebi quomodo egerint, pandunt ſeriatim. qui gaudētes urbē amplexi ſunt, & ad implendam legem pactorum, quam dominus ádiecerat Imperator, omni ſtudio fideliter elaborant. Miſſis igitur nuncijs ad magnum & ſupremum eorū principem, Aegyptium uidelicet Calypham, proſequente eos diuino fauore, apud eundem prędictam impetrant poſtulationem, & munimentum, eius ſubſcriptione & ſigillo corroboratum, inſuper obtinent. Tandem fæliciter conſummato negocio, ad propria reuerſi, deſignatam muri partem, autore Domino, compleuerunt: anno ab incarnatione Domini *M.L.XIII.* Regnante apud Aegyptios, & id fieri permittente Bomenſor Elmonſtenſab, anno triceſimo ſexto ante urbis liberationem. Habitauerunt ſanè uſque in illum diem, promiſcuè cum fidelibus, Sarraceni: ſed ab ea hora, audita iuſſione Principali, ad alias ciuitatis partes de neceſſitate ſe contulerunt, quarta prædicta fidelibus ſine contractione dimiſſa. Vnde conditionem ſuam uidentur feciſſe longè meliorem: nam de cohabitatione uirorum Belial, multo ſepius oriebātur ſcandala, & multiplices eis accedebant moleſtiæ: tandem ſeorſum habitātes, ſine admixtione zizaniorum degebant quietius: ſi quas habebant quæſtiones, ad cogitationem cognitionem referebant eccleſiæ, & mediante domini Patriarchę (qui pro tunc erat) arbitrio, controuerſias inter ſe decidebant. Sic ergo ab ea die, & ea ratione qua prædiximus, prędicta pars ciuitatis quarta, alium non habebat, nec habuit iudicem, niſi Patriarcham, & eam quaſi propriam eccleſię ſibi perpetuò uēdicauit. Diſtinguitur etiam quarta prædicta hoc modo: à porta Occidentali, quæ dicitur Dauid: per turrim angularem, quę cognominatur Tancredi, uſq; ad portam Septentrionalem, quæ dicitur Protomartyris Stephani, eſt ambitus muri exterioris. Interius uerò limes eſt uia publica, quæ ab eadem porta uſq; ad menſas numulariorum directè protenditur, & inde iterum ad portam occidentalem. Continet autem intra ſe uenerabilem locum Dominicæ paſſionis & reſurrectionis, Domum hoſpitalis, utrunq; monaſterium, uidelicet uirorum ſanctimonialium, quorum utrunq; cognominatur De Latina: domum etiam Patriarchalem, & Canonicorū Dominici ſepulchri clauſtrum, cum ſuis pertinentijs.

Quis eſſet ſtatus regni per illa tempora: & quomodo Dux urbem maritimam Arſur obſedit: & qua de cauſa eandem ſoluerit obſidionem. Caput XIX

EOdem tēpore, cùm iam ferè omnes principes qui in expeditione uenerant, eſſent ad propria reuerſi, ita quòd Dux ſolus, cui regnum erat commiſſum, & dominus Tancredus, qui in partem ſolicitudinis à domino Duce tanquam uir ſtrenuus & prudens, & felix, erat detentus: tam modicæ erant noſtrorum facultates, & militantium copiæ, ut omnibus conuocatis, & certatim concurrētibus, uix inuenirētur equitum trecenti, & peditum duo millia. Vrbes autem qui in noſtram uenerant ditionem paucæ admodum erant: & locis hoſtilibus interiectis, interpolatæ, ita ut ſummo periculo, cum neceſſitas id expoſcebat, de una ad aliam ueniretur. Suburbana autem etiam in noſtrorum finibus uniuerſa ab infidelibus & Saracenis incolebātur: qui ſæuiores hoſtes noſtro erant populo, eoq; peiores quo & domeſtici: nulla enim peſtis effi

catior ad nocendũ, quàm familiaris inimicus. Hi non ſolũ incautè gradiẽtes uijs publicis obtruncabant, & hominum mancipabant ſeruituti, uerumetiam agrorum culturam denegabant, ut fame noſtros affligerent, malentes ipſi eſuriẽ pati, quàm noſtris, quos hoſtes reputabant, aliquam miniſtrare commoditatẽ. Nec ſolum urbibus egreſſi, ſuſpectas habebant ſemitas, uerùm et in domibus intra urbium mœnia conſtitutis, propter inhabitantium raritatem, & patulas hoſtibus murorum ruinas, uix tutus inueniebatur ad quieſcendum locus. Nocturni enim fures, urbes uacuas, & raro habitatore cultas, clandeſtinis irruptionibus effringebant, in proprijs domicilijs multos opprimentes: unde nonnulli, clàm multi etiam manifeſtè poſſeſſiones quas acquiſierant deſerentes, reuertebantur ad propria, arbitrantes quod una die hi qui patriam tueri nitebantur, ab hoſtibus opprimerentur, & non eſſet qui eos ab imminentibus cladibus poſſet eruere. Hi cauſam edicto dederunt, ut annua præſcriptio locum haberet, & eorum foueret partes, qui in tribulatione perſeuerantes per annum & diem tranquille & ſine quæſtione aliquid poſſiderent. Quod introductum eſt, ut prædiximus, odio illorum qui timoris cauſa ſuas reliquerant poſſeſſiones, ne poſt annum redeuntes, ad earum admitterentur uendicationem. Cumq́ tãta regnum laboraret inopia, adiecit tamen uir Deũ timens, Deoq́ amabilis, autore Domino, regni fines ampliare: conuocatisq́ militaribus auxilijs, & populo regionis, urbem maritimam, Ioppenſi conterminam, quæ olim dicta eſt Antipatrida, nunc uerò uulgari appellatione dicitur Arſur, obſidet. Sed cum in ea eſſent uiri fortes, & ſtrenui armis, uictualibus & cæteris ad hos uſus neceſſarijs abundantes, Dux uerò exterius grauem ſuſtineret inopiam, & maxime quia naues non habebat, quibus obſeſſis introitum negaret & exitum, neceſſitate compulſus, prædictam ſoluit obſidionẽ, expectans ut tempore procedente, magis opportuna ſibi ad id complendum conceſſa, diuinitus eidem ſe offerret occaſio: ſed morte pręuentus immatura, ad optatum propoſitum non peruenit.

Factum memoria dignum, quod Duci in eadem obſidione accidit. Caput XX.

ACcidit autem in eadem obſidione dignum memoria quoddam, quod præſenti lectioni curauimus inſerere. De montibus Samariæ, in quibus urbs Neapolitana ſita eſt, quorundam ſuburbanorum reguli deferentes ſecum xenia panis & uini, caricarumq́, & uuæ paſſæ, ad pędictã deſcenderunt obſidionem, magis (ut credimus) ut noſtrorum explorarẽt uires & multitudinem, & de ſtatu eorum plenius edocerentur, quàm ut Duci deferrent munera. Hi poſtquam in exercitum peruenerunt, ut ante Ducem introducerentur, cœperunt inſtanter poſtulare: in cuius conſtituti præſentia, obtulerunt donaria quæ ſecum attulerant. Dux aũt, ſicut uir humilis erat, & ſeculi pompã omnino declinans, ſuper ſaccum ſtramine plenũ, humi poſitum, reſidebat, ſuos expectãs quos pabulatũ emiſerat. Quod intuẽtes illi, admiratione ſtupidi, quæſierunt, cur tantus princeps, & tam admirabilis dominus, qui ab Occidente uenerat, totum cõcuſſerat Orientẽ, & regnũ maximũ in manu ualida occupauerat, ita ſederet inglorius, ut neq́ tapetia, neq́ holoſerica circa ſe more haberet regio: nec ſtipatus ſatellitibus armatis, formidabilem ſe præberet accedentibus. Quibus ita percunctantibus, quæſiuit Dux quid loquerẽtur: quo cognito, reſpondit: Quod homini mortali ſufficere meritò terra pro ſede tẽporali poterat, cui poſt mortẽ perpetuũ domicilium eſt pręſtitura. Quod audiẽtes qui gratia tentãdi acceſſerant, admirãtes uiri reſpõſum, humilitatem & prudentiam, abierunt dicentes: Quia uerè hic eſt, qui uniuerſas regiones debeat expugnare, & cui repoſitũ eſt de uitæ merito, populis & nationibus principari. Mirabantur & timebant pariter finitimarũ habitatores regionũ, peregrini uirtutem, & ſucceſſum populi, eoq́ in maiorẽ rapiebantur admirationẽ & metum, quo hęc ſuorum relatione, quibus amplius credere tenebantur, cognouerant, & uſque ad Orientis ulteriora factum hoc tam mirabile diuulgabatur.

Boamundus Antiochenorum princeps apud urbem Meloteniam capitur. Caput XXI.

DVm hæc ita in regno Hieroſolymorum aguntur, accidit quod quidam Gabriel nomine, Armenius natione, qui urbi Meloteniæ, trans Euphratem in Meſopotamia ſitæ præerat, Perſarum timens incurſum, & eorum non ualens ſuſtinere moleſtias,

leſtias,legatos miſit ad D.Boamundum Antiochenorum principem, inuitans ut ad ſe uenire non differat,prædictam urbē quibuſdam cōditionibus interpoſitis,ilicò recepturus.Quod audiens uir magnificus D.Boamundus,uocationem uiri impigrè ſecutus,aſſumpto ſibi ſolito comitatu,tranſito Euphrate,Meſopatamiam ingreſſus,penè iam ad urbem prædictam peruenerat,cùm ecce Turcorum quidā potentiſſimus ſatrapa,Daſmam nomine,eius aduētu præcognito, ex improuiſo in eius comitatum irruit:& incautos opprimens,quoſdam in ore gladij peremit,reliquos uerò multitudinem hoſtium ferre non ualentes,adegit in fugam.Ipſe uerò D.Boamundus,peccatis exigentibus,captus eſt ab hoſtibus, & eorum uinculis mancipatus.Quo ſucceſſu elatus,de multitudine exerercitus,quē ſecū trahebat copioſum,præſumens,eandem urbem obſidione uallat, in proximo ſperans ſe eam habituram.At uerò qui de prædicto periculo euaſerant,Ediſſam peruenientes,Comiti ex ordine pandūt caſum,qui D.principi & eis acciderat. Quod intelligens uir ſtrenuus,domino principi tāquam fratri uterino compatiens, & periculoſo rei euētu commotus,interim militares cum omni celeritate conuocat copias:& ſumptis ad iter neceſſarijs, ad partes uelox accelerat. Diſtare autem dicitur prædicta ciuitas ab Ediſſa itinere dierum trium, quod ſubito & maturè conficiens,iam proximus urbi aderat:ſed audiēs prædictus Daſmam Comitis aduentum,obſidione ſoluta,ſecum ducens D.Boamundum, quem tenebat in uinculis,in partes regni ſui,prælium declinans, ſeceſſit ulteriores. At uerò comes audiens, quod prædictus Daſma eius formidans aduentum, ab obſidione deſceſſerat,inſectatus eſt triduo fugientem:uidēs quod non proficeret,Meleceniam reuerſus eſt,ubi à prædicto Gabriele magnificè,cum ingenti copia ac gloria ſuſceptus,tractatus optimè,ciuitatem eiſdem conditionibus, quibus domino Boamundo prædictus Gabriel obtulerat habendam,recepit.Hisq́ peractis, ad propria reuerſus eſt.

Dux inuadit incautius ſe habentes,& inde cum præda maxima reuertitur. Arabum quidam regulus,uidens uirtutem Ducis,cum eo paciſcitur. Caput XXII.

INterea dum uir inſignis dominus Dux,& ſui,qui cum eo(alijs diſcedētibns)ut regnum conſeruarent,Hieroſolymis remanſerant,tanta laborarēt inopia,tanta affligerentur paupertate,quantam uix aliquis uerbo poſſet exprimere:accidit, quod per exploratores,quibus merito fides erat adhibenda, nunciatum eſt, quod in partibus Arabię trans Iordanem,in regione Ammonitarum quidam Arabes incautius ſe haberent:unde ſi ſuper eos repentè irrueretur,ingentia poſſent lucra reportari. Quibus uir illuſtris perſuaſus,conuocatis ſecretius,tam equitū quàm peditum copijs, quales regnum recens miniſtrare poterat, tranſito Iordane, hoſtium fines ingreſſus eſt:ubi feliciter conſummato negocio,dum cum ingenti prędа gregum & armentorum, & infinitis mancipijs reuerteretur, nobilis quidam, & populo ſuo pręclarus princeps, de gente Arabum induſtrius,& diſciplinæ militaris feruentiſſimus amator, impetrata pace per internuncios, ad eum cum honeſto nobilium eiuſdem gentis acceſſit comitatu. Audierat enim multorum relatione,de populi huius uiribus,& gloria,qui ab Occidente deſcendens,per tot terrarū ſpacia,& tantam laborum multitudinem uniuerſum ſibi Orientem ſubiecerat:& præcipuè de Ducis uirtute ſingulari, & ſtrenuitate pręcipua, unde ſtudio feruentiſſimo eum uidere geſtiebat. Accedens igitur,& exhibita reuerētia, cū debitę ſalutationis affatu, multa pręcum Ducem rogauit inſtātia,ut in conſpectu eius,gladio ſuo,'camelum maximū, quem pręſentē ad ēum uſum exhibuerat,ferire dignaretur,ut & ipſe poſſet uirtutis eius alijs teſtimonium perhibere. Cui dux,quoniā ad uidendum eum de remoto aduenerat,acquieuit:& euaginato gladio,cameli pręſentis caput amputauit ita facilè tanquam ſi rem fragilem iuſſus eſſet pręſcindere quo uiſo,obſtupuit Arabs uirtutis immenſitatē:ſed in mente ſua multum id adſcribebat enſis acumini. Vnde impetrata licentia, ut confitentius loquerēt, quęſiuit,utrum cum alterius gladio ſimile quid poſſet operari? Dux uerò ſubridens, eiuſdem nobilis uiri ſibi dari pręcepit gladium : quo arrepto, alind ſibi eiuſdem generis animal iuſſit præſentari:quo percuſſo,caput eius uno ictu ſine difficultate pręcidit. Hic uerò primum ſępe dictus uir nobilis admirari cœpit cum ſtupore uehemēti,et ictus uehemētiā,nō ex ferri acie,ſed ex robore uiri cognouit procedere.Quodq́

de uiri uirtute audierat, uerum eſſe comperit: unde oblatis muneribus in auro & argento, & in equis, domini Ducis ſibi conciliauit gratiam: & reuerſus ad propria, uirtutis, quam in Duce uiderat, pręco factus eſt, ad quoſcunque loquebatur. Dux uerò cum præda & manubijs Hieroſolymam reuerſus eſt.

Obitus ducis, & eiuſdem ſepultura. Caput XXIII.

EOdem menſe, Iulio uidelicet, idem dominus Godefridus, regni Hieroſolymorum egregius moderator, ualida & incurabili correptus ęgritudine, ęgrotare cœpit ad mortem. Tandem inualeſcente morbo, nec exaudiente remedia, aſſumpto ſalutis noſtræ uiatico, deuotè pœnitens, & uerus Chriſti confeſſor, uiam uniuerſæ carnis ingreſſus eſt, centuplum accepturus, & cum beatis ſpiritibus uitam poſſeſſurus æternam. Obijt autem decimoquinto Cal. Auguſti: anno ab incarnatione Domini milleſimo centeſimo. Sepultus eſt uerò in eccleſia Dominici ſepulchri, ſub loco Caluariæ, ubi paſſus eſt Dominus. Vbi & ſucceſſoribus eius uſq; in præſentem diem pro ſepultura deputatus eſt locus.

LIBER DECIMVS.

Dominus Balduinus Ediſſanus comes: defuncto fratri ſuccedit in regno. Caput I.

RECEDENTE ab hac luce, ſed tāmen lucem meliorem cōſecuto, inclytæ & piæ in Domino recordationis, domino duce Godefrido, primo ex Latinis regni Hieroſolymorum moderatore inſigni, uacauit regnum menſibus tribus. Tandem uerò, ſiue de ſupremo domini Ducis iudicio, ſiue de communi principum, qui pauci erant conſilio, citatus eſt dominus Balduinus Ediſſanus comes, domini prædicti ducis ex utroq; parēte frater, ut in regnum accederet, iure ſibi debitum hæreditario & fratri ſuccederet in eadem cura. Hic in adoleſcentia ſua liberalibus diſciplinis conuenienter imbutus, clericus, ut dicitur, factus eſt, & in Remenſi, Cameracenſi, Leodienſi eccleſijs beneficia, quæ uulgò Præbendæ dicuntur, gratia generoſitatis, qua ſingulariter præminebat, obtinuit: tādem ex cauſis nobis occultis, arma capeſſens militaria, depoſito clerici habitu, miles effectus eſt. Demumq; procedente tempore, uxorem ex Anglia duxit illuſtrem & nobilem, dominam Gutueram nomine, quam ſecum deducens, dominum ducem Godefridum, dominum Euſtachium fratres ſuos, uiros uirtutum & immortalitatis memorię, in expeditionem illam primam fauſtam & felicem ſecutus eſt. Prædicta uerò eius uxor, antequam Antiochiam fidelis perueniret exercitus, longo fatigata dolore, apud Mareſiam optimo fine uita deceſſit, ibiq; ſepulta eſt, ut prædiximus. Ipſe autem poſtmodum ab Ediſſano duce uocatus, & ab eo adoptatus in filium, & poſt eius mortem Comitatum cum ſuis pertinentijs conſecutus, ſicut diligenter præmiſſum eſt: uxorem duxit cuiuſdam nobilis & eg egij Armeniorum principis, Tafroc nomine: qui cum fratre Conſtantino circa Taurum montem præſidia habebant inexpugnabilia, multasq; uirorum fortium copias: unde & propter diuitiarum & uirium immenſitatem, gentis illius reges habebantur. De uera autem eius ſecundum carnem origine, & de progenitorum excellentia, uel natiuitatis loco non multum eſt neceſſarium repetitos edere tractatus: nam dum ſuperius domini Ducis geſta conſcriberemus, ſufficienter de illa quæ communis eſt ambobus, ediſſeruimus ingenuitate.

De corporis habitudine, & qualitate morum eiuſdem domini Balduini. Caput II.

DIcitur autem fuiſſe corpore ualde procerus, ita ut, ſicut de Saul dicitur, altior eſſet uniuerſo populo ab humeris ſupra capillum, & barba fuſcus, carne tamē mediocriter niueus: naſo aquilino, & prominēte puſillum labro ſuperiore, cum ſubiecto dentium ordine aliquantulum depreſſo: non tamen eatenus, quod uſq; ad uitium ei poſſet imputari. Grauis in inceſſu, habitu & uerbo ſerius, chlamydem ſemper deportant ab humeris, ita ut ignotis grauitate (quàm uerbo prætendebat, & habitu) epiſcopus magis quàm ſecularis perſona uideretur. Veruntamē ut uitiatę propaginis &

primæ

primæ maledictionis hæredem ſe non dubitaret, carnis dicitur lubrico impatienter laboraſſe: ita tamen cautè quæ ad illum defectum reſpiciunt, negocia procurare ſatagebat, ut nemini ſcandalum, nulli uis maior, nulli enormis infligeretur iniuria: quodq́ rarum eſt in huiuſmodi, uix ad paucos ex cubicularijs eius, huius rei poterat peruenire notitia: tamen ſi morte peccatorum ad excuſandas excuſationes in peccatis eius fautor quærit deſcendere, uidetur aliquantulum apud homines, & ſi nõ apud diſtrictum iudicem, excuſationem habere de hoc peccato, ſicut in ſequentibus dicetur. Fuit autem nec multum diſtẽtus pinguedine, nec immoderata macie tenuis, ſed media quadam corporis habitudine, promptus ad arma, ad equũ agilis, impiger & ſolitus: quoties eum uocabant regni negotia. Porrò magnificentiam, animoſitatem, & diſciplinæ militaris experientiam, & cæteras animi bene diſpoſiti dotes egregias, quas uelut iure hæreditario à progenitoribus in ſe transfuſas, tam ipſe quàm fratres eius perpetuò poſſederunt, ſuperfluum uidetur in eo commendare, præſertim cum domini Ducis ita extiterit expreſſus æmulator, ut crimen ſibi reputaret ab eius ueſtigijs declinare: eo tamen excepto, quod cuiuſdam Arnulphi, hominis nequam & peſſimi (qui Hieroſolymis erat Archidiaconus, cuius ad malum omne opus & intentio prona dicebatur, de quo ſuperius fecimus mentionem, quod ſedem inuaſerat Patriarchalem) nimia utebatur familiaritate, & regebatur conſilio, quod ei ad notam imputabatur.

Comes Garnerus, defuncto Duce, turrim occupat, prædictum Balduinum occultè citat internuncijs. Caput III.

DEfuncto igitur domino Duce, & ſepulturæ tradito, ut præmiſimus: hi, quibus de ſuprema uoluntate mandauerat teſtamenti ſui executionem, arbitriũ deſerentes defuncti, ſuam illius iudicio prætulerunt uolũtatem, nã neq́ arcem Dauid domino Patriarchę Daberto tradiderunt, nec ciuitatem eius reſignauerũt ditioni, ſicut teſtamenti tabulis continebatur, & ſicut in die ſancto paſchę, quod proxime præterierat, præſente clero & populo, in eccleſia Dominicæ reſurrectionis, Dux in Domino pię recordationis, pactis inter eum & dominum Patriarcham initis, interſeruerat. Huius autem contumaciæ princeps erat quidam comes Garnerus de Grez, miles acerrimus, dominorum Ducis & Comitis conſanguineus: hic confeſtim mortuo Duce, prædictam turrim inuadens, diligenter cõmunierat, miſeratq́ ad dominum comitem Balduinum occultè nuncios, alijs ignorantibus, ut uelociſſimus, & ſine dilatione ueniret, dumq́ ſub eo facto à domino Patriarcha ſollicitaretur frequentius, ut Ducis uoluntati ſatisfaciens, arcis ius eccleſiæ reſignaret, innectabat ambages, moras cõtexens, & tempus quocunq́ modo quęrens redimere, ut Comes citatus, interim iure ſuo adhuc illibato poſſet accedere: ſperans, multum gratiæ apud ſæpe dictum Comitem, pro huiuſmodi fidelitate exhibita, ſe inuenturũ, à qua ſpe deluſus decidit, præter omnium opinionẽ. Accidit enim, quòd infra quinq́ dies, idem Comes, caſu uita deceſſit, omnibus ducentibus pro miraculo, & domini Patriarchę meritis aſcribẽtibus, quod hoſtis & perſecutor eccleſię ita ſubita morte defecerat: ſed neq́ in eius defectu eccleſię melior facta eſt conditio. Nam qui in præſidio erant, quod acciderat non magnifacientes, in eadem uſq́ ad aduẽtum Comitis Ediſſani perſtiterunt. Porrò dominus Patriarcha ſciens Comitem uocatum eſſe, & eius formidans aduẽtum, uolens eius promotionem quocunq́ modo impedire, domino Boamũdo Antiochenorum principi, epiſtolam rei ſeriem plenius continentem dirigit. Cuius reſcriptum ad maiorem rei euidentiam, præſenti inſerere curauimus lectioni.

Epiſtola domini Deiberti, ad principem Antiochenorum. Caput IIII.

SCis fili chariſſime, quoniam me ignorantem & inuitum, bonæ tamen ac ſanctę intentionis affectu, in eam quæ omnium eccleſiarum ſingularis eſt mater & gentium domina, Rectorem & Patriarcham elegeris, electũq́ communi tam cleri ac plebis, quàm principum aſſenſu, in huius ſummæ dignitatis ſedem, licet indignum, Dei præeunte gratia locaueris. In quo ergo culmine conſtitutus, quanta pericula, quot labores, quot perſecutiones ſuſtineam, iniurijs offenſus mille, meus cognoſcit animus, & ipſe cognoſcit omnium inſpector Chriſtus. Vix enim dux Godefridus dũ adhuc uiueret non tam propriæ uoluntatis arbitrio, quàm malorum perſuaſione ſeductus,

 eare-

ea reliquit eccleſiæ tenenda, quę Turcorum temporibus, qui tunc fuerat Patriarcha, tenuerat, & ſancta Eccleſia, cum amplius honorari, & exaltati debuerat, tunc maiora deſolationis & confuſionis ſuæ opprobria ſuſtinuit. Reſipuit ille tamen, & per miſericordiam Dei ab impietatis deſiſtens propoſito, in die purificationis beatę Mariæ uirginis, de Ioppe quartam partem eccleſię ſancti Sepulchri dedit: & poſt in die Paſchalis ſolennitatis, iam ultra ſuperbè ſapere, aut in ſeculari pompa confidere reſpuens, diuino nutu compunctus, cuncta quæ iuris erant Eccleſiæ, liberè reddidit: & homo ſancti Sepulchri ac noſter effectus, fideliter ſe Deo, & amodo militaturum ſpopondit. Reddidit itaque noſtræ poteſtati turrim Dauid, cum tota Hieroſolymitana urbe, eiusq; pertinentijs, & quod in Ioppe ipſe tenebat: ſic tamen, ut ob rerum temporalium inſufficientiam, noſtra conceſſione, ipſe hæc tam diu teneret, donec illum Deus in captione Babylonis, aut aliarum urbium amplificaſſet. Si autem abſque hærede maſculo moreretur, hæc omnia abſque ulla cõtradictione eccleſiæ redderentur. Hæc omnia cùm in præſentia totius cleri ac populi in die ſolenni Paſchæ ante ſacroſanctum Sepulchrum confirmaſſet, & in lecto ægritudinis de qua mortuus eſt, coram multis & probatis teſtibus ipſe conſtituit: quo defuncto, Comes Garnerius, ut hoſtis contra eccleſiam Dei inſurgens, fidem pactum iuſtitię nihili pendens, turrim Dauid contra nos muniuit: & legatis ſuis ad Balduinum directis, mandat, uti eccleſiam Dei direpturus, resq; eius uiolenter occupaturus, quantocyus ueniat: unde iudicio Dei percuſſus, quarto poſt obitum Ducis die obijt. Hoc autem ipſo mortuo, uiri ignobiles, ac de plebe, adhuc eandem turrim cum tota urbe occupantes tenent, aduentum Balduini, ad ruinam eccleſiæ & totius Chriſtianitatis interitum prębſtolantes. At ego, qui ſolius Dei clementiæ, tuæq; dilectioni, fili chariſſime, ſum relictus, miſerijs omnibus calumnijsq; inſidiantium mihi malignorum circumuentus, tibi ſoli, quia in te ſolo poſt Deum confido, & ſpei meæ anchoram in tuæ dilectionis ſoliditate figo, tibi (inquam) ſoli, quas patior ęrumnas, imò quas eccleſia patitur, uoce flebili & anxia pietate & cogitatione refero. Tu autem ſi quid pietatis habes, & niſi paternæ gloriæ uis eſſe degener filius (qui tyrannica crudelitate, clauſum ab impia manu dominum Apoſtolicum Gregorium de urbe Roma eripuit, unde memorabile ſeculis omnibus nomen emeruit) omni occaſione remota, feſtina uenire, & terræ Regniq; tui cura in militibus tuis prudentioribus ſapienter diſpoſita, ſanctæ Eccleſiæ miſerabiliter laboranti, miſericorditer ſuccurre. Et certe ſcis ipſe, quoniam auxilium tuum, conſiliumq; promſieris, & debitorem ſanctæ eccleſię ac mihi ſponte tua feceris. Scribe igitur ad Balduinum literas, interdicens ei, ne ſine licentia noſtra & legatione (cùm ille tecum in Patriarcham & Rectorem eccleſię Hierolymitanę me elegerit) ſanctam Eccleſiam deuaſtaturus, & res eius occupaturus, ullo modo ueniat: monſtrans ei (quoniam ignorabile eſt) tot uos pro eadem eccleſia labores ſuſtinuiſſe, totq; pericula, ut illa libera fieret, non ut nunc uilis & abiecta ſeruire cogatur illis, quibus dominati & præeſſe iure materno debet. Quod ſi ille iuſticiæ reſiſtẽs, rationabilibus acquieſcere noluerit, per eam quã beato Petro debes obedientiam, cõteſtor, ut quibuſcunque modis uales, aut etiam ſi neceſſe ſit, armis aduentum eius impedias. Quicquid autem ſuper ijs quę mando, tu facturus ſis, galea tua ad me ſub feſtinatione miſſa, per hunc eundem, quem ad te mitto nuncium, mihi chariſſime manifeſta.

Accedit Dominus Balduinus, Hieroſolymam properans, & circa fluuium Carnus hoſtium reperit inſidias. Caput V.

HAnc tamen epiſtolam, ad dominum Boamũdum minimè credimus perueniſſe. Nam eodẽ menſe quo dominus bonę memorię Dux carne diſſolutus, migrauerat ad Dominum, modico ante uel poſtea captus erat ab hoſtibus, ſicut diligenter præmiſſum eſt. Dominus uerò Balduinus Ediſſanorum Comes, reddita ſibi egregia Medorũ metropoli, Meletenia, fauſta felicitate fruebatur, & perdomitis hoſtibus in circuitu, admodum aliquam ſibi pacem & populo ſuo, per Dei gratiam obtinebat: cùm ecce nuncius ab Hieroſolymis properans, dominum Ducem uita deceſſiſſe nunciat: cognitoq; quod amici & fideles fratris defuncti eum inſtanter uocabant, ut ad regni maturaret ſucceſſionem, congregato ſibi ducentorum equitum, & octin-

oćtingentorum peditum comitatu,reſignata terra in manus cuiuſdam conſanguinei ſui,uiri prudentis & egregij,domini uidelicet Balduini de Burgo, qui ſicuti in illo comitatu,ita & poſtmodum in regno ſucceſſit, VI. Nonas Octobris uerſus Hieroſolymam iter arripuit,mirantibus nonnullis,quod cum tam exiguo apparatu,tantum iter per medios hoſtium fines aggredi propoſuiſſet.Cùm aũt perueniſſet Antiochiam,uxorem cum ancillis quæ ei famulabantur , cum oneroſa ſupellectile,& plurima parte ſarcinarum præcepit ad mare deſcendere, ubi & nauigium iuſſerat pręparari, quo illa honeſte uſque Ioppen deuehi poſſet, nam hæc ſola ex maritimis urbibus,in noſtram uenerat ditionem , reliquis omnibus adhuc ab infidelibus detentis . Hoc autem eo uidetur feciſſe intuitu,ut hoſtium regiones tranſiturus,expeditior eſſet ad ea quæ occurrerent negotia , atque ad caſus repentinos omnino paratior . Inde Laodiceam Syriæ perueniens,oram maritimam ſecutus,per Gabulum,Valeniam,Maracleam,Antaradon,Archim , uſque Tripolim peruenit:ubi ab eiuſdem ciuitatis rege, in caſtris extra urbem muneribus & honore præuentus,didicit eodem inſinuante rege,quod Ducach Damaſcenorum rex , proficiſcenti ei in uia præſtruxerat inſidias. Et procedẽs inde & Biblũ pertranſiens ad fluuium peruenit, qui cognominatur Canis.Eſt autem in eodem tranſitu locus periculoſiſſimus,inter montes excelſos, rupiũ aſperitate & aſcenſu arduo,nimis imperuius:& fretoſum mare,uix habens latitudinis cubitos duos,longitudinis autem ſtadia quatuor. Has locorum anguſtias & callem periculoſum obſederant,ut tranſitum impedirent,regionis incolæ,& de Turcis nonnulli:qui ut iter domini Comitis præpedirent,ad hoc de remotis conuenerant partibus:ad quem locum cùm perueniſſet dominus Comes, præmiſſis aliquot de ſuis qui rem prætentarent,cognouerunt quoſdam de ijs qui locum munierant,tranſito flumine deſcendiſſe in planum:quod uidentes noſtri,timentes ne poſt ſe maiores reliquiſſent inſidias,rei ſtatum domino Comiti per unum ex ipſis indicauerunt. Qui ſine mora aciebus inſtructis eis occurrens,ad congrediendum paratos reperit : in quos animoſo irruens impetu,primo conflictu eorum ſoluit manipulum,pluribus ex eis interemptis,reliquis autem in fugam conuerſis : ſarcinisq; depoſitis ibi ut caſtra locarent, pręcipit:& cùm locus eſſet arctus aliquantulum inter montes & mare, noctem duxerunt in multo diſcrimine peruigilem,moleſtias eis irrogantibus , tam ijs qui in montibus aditus præoccupauerant , quàm qui in nauibus ab urbibus Beritenſi & Biblio deſcenderant,ſagittarum tota nocte multitudinem immittentes, & circa extrema caſtrorum multa noſtris inferentes incommoda & tantis exacerbantes anguſtijs , ut equos feſſos ex itinere,& prę caloris immenſitate ſitibundos , ea nocte quamuis prope eſſet fluuius,non poſſet adaquare.

Vincuntur hoſtes,& expedito itinere Balduinus peruenit Hieroſolymam. Caput VI.

POſtea autem illuceſcente die,cõmunicato cum ſuis conſilio,præcepit Comes,ut compoſitis ad iter ſarcinis redire incipiant:& pręmiſſis debilioribus,& qui ad arma nõ multũ poterant,ipſe cum robuſtis ſequebatur,non ſolũ à tergo,uerum ex utroque latere irruentium ſuſtinens impetus. id autem prudenter nimis et callide ſuo more,ut hoſtes deciperet,adinuenerat,non de ſuo diffidens comitatu,ſed ut eum fugientem inſequentes,inq; locis patentibus hoſtes reperiens,cum eis liberius cõgredi poſſet:plurimũ enim anguſtias metuebat. Dumq; ſic in redeundo eius laboraret exercitus,hoſtes arbitrati cauſſa formidinis eos reditum maturare,tanto inſtant proteruius, quanto eos amplius timore deiectos arbitrantur . Deſcendentes igitur de locorum anguſtijs , certatim per loca liberiora noſtros urgentiſſime cœperunt inſectari, ita ut qui in nauibus erant prædam affectantes , in terram deſilirent , ſperantes ſine difficultate tanquam deuictis hoſtibus trophęum reportare. Videns autem Comes quod montes deſeruerant, & iam plana tenentes , noſtris inſtabant urgentibus , indicto ſuis reditu,erectis uexillis,in hoſtes acrius inſtantes regreditur:eumq; inſecutę acies,domini prætereuntis exemplo irruunt animoſius : & antequã in montes more ſolito ſe poſſent recipere,& gladijs in eos uibratis deſæuiunt,uſq; ad ſupremã interniciem nõ parcentes. Illi uerò noſtrorũ nõ ferentes impetum , & cędentiũ robur admirãtes,& ſtupẽtes inſtantiã,nullã defenſioni dant operã,ſed in ſola fuga ſpẽ habẽtes ea uia ſaluti

uia ſaluti conſuluerũt, ita ut nec qui de nauibus exierant, ad mare redire præſumerẽt, & qui ad montes ſe cõtulerant, dum incaute fugiunt, periculoſa incurrentes præcipitia, improuiſæ mortis mille uias inuenirent. Hoſtibus igitur ita proſtratis, noſtri uictores ad locum ubi ſarcinas & impedimenta dimiſerant, cum exultatione redeunt: ubi nocte quieſcentes, benedixerunt Dominum, qui potentes deponit, & exaltat humiles. At uero die ſequente retrocedentes, uſq; ad locum qui dicitur Vima, curam ſibi, et equis debitum impendentes ſollicitudinem, prædam inter ſe more militari diuiſerunt, & capta mancipia. Mane uerò ſubſequente, uolens dominus Comes, comitatui ſuo prudenter fideliterq; prouidere, aſſumptis ſibi de expeditioribus equitibus non nullis, ad locum ubi pridie conflictus fuerat, acceſſit intrepidus, perſcrutari uolens, utrum adhuc anguſtias detinerent aduerſarij, an locus tranſire uolentibus libere pateret. Videnſq; tranſitum hoſtibus uacuum, & ſine difficultate permeabilem, ſuos facit euocari: qui audita optabili legatione ad locum peruenientes, ſine moleſtia dominum Comitem conſecuti, locum tranſeunt, quem diu habuerant ſuſpectum, & meritò formidabilem: & accedẽtes ad pagum Beritenſiũ, ante urbem caſtrametati ſunt: inde oram ſectantes maritimam, & tranſeuntes Sydonem, Tyrum & Ptolemaidam, uſque ad locum cui nomen Cayphas peruenerunt. Comes uerò ſuſpectum habens dominum Tancredum, propter illam enormem & nimis indebitam, quam in eum apud Tarſum Ciliciæ commiſerat, iniuriam, neminem ſuorum in urbem prædictam permiſit introire, timens ne uir magnificus, offenſæ memor, uellet ei uicem rependere. Porrò dominus Tancredus aberat, ciues tamen eius, domino Comiti exeuntes obuiam, benignè multum & fraterno charitatis affectu, rerum uenalium, & maximè eorum quæ ad uictum erant neceſſaria, bonis conditionibus obtulerunt commerciũ. Inde per Cæſaream, deinde Arſur uiam legentes maritimã, uſq; Ioppen peruenerunt, ubi ab uniuerſo clero & populo ſolenniter exceptus, fauentibus uniuerſis, pro Domino ſe geſſit. Inde profectus Hieroſolymam, occurrente ſibi uniuerſo clero & populo, tam Latinorum quàm aliarum nationum, cum hymnis & canticis ſpiritualibus, tanquam Regem & dominum ſuum introduxerunt gaudentes.

Patriarcha Dabertus, Balduini timens aduentum, in eccleſiam montis Sion, relicta domo Patriarchali, ſe confert. Caput VII.

PEr idem tempus, Arnulphus, de quo ſuperius fecimus mentionẽ, primogenitus Sathanę, filius perditionis, uidens quod à Cathedra Iacobi, quam auſu temerario inuaſerat, meritis exigentibus decidiſſet, moleſtare cœpit & turbare quietem domini Daberti, quem eadem eccleſia de communi omnium conniuentia ſibi præfecerat. Statim enim poſt Ducis obitum, apud dominum Balduinum Comitem, eum Simonię accuſauerat, cleri quoque partem conciliauerat aduerſus eum, ſicuti malitioſiſſimus erat, & ſcandalorum ſator. Erat etiam potens, & in diuitijs ſuperabundãs, archidiaconatum habens eiuſdem ciuitatis, & pro ſtipendijs Templum Domini & Caluariæ locum: Sic ergo quoniam & diues erat, & prudens ut faceret malum, plurimum in clero, magis autem apud ſeculares poterat perſonas. Videns itaq; dominus Patriarcha & prędicti Arnulphi malitiam, (qui ei datus erat pro ſtimulo) & Comitis crudelitatem, ſuſpectum habens eius aduentum, deſcendens de domo Patriarchali, in eccleſiam montis Sion ſe contulerat, ibiq; ſcandala fugiens, priuatus lectioni & orationi uacabat: unde prędictæ domini Comitis receptioni & honori eidem à ciuibus impenſo, ſuam non exhibuerat pręſentiam.

Comes uerſus Aſcalonam expeditiones dirigit. Iordanem tranſit, terras hoſtium uiolenter ingreditur, tandem Hieroſolymam redit. Caput VIII.

CVm igitur per dies aliquot, Comes moram feciſſet in urbe, ut ſibi & equis aliquam indulgeret requiem, ordinatis regni negotijs, quantum ad illud præſens uidebatur ſufficere, ſicuti homo laborioſus erat, & ocia fugiens, congregata expeditione, tam ex ijs quos ſecum eduxerat, quàm quos in regno repererat ſubitus & improuiſo ante urbem aſtitit Aſcalonam. Vbi cum egredi ciues contra eum formidarent, uidensque quod non multum proficeret, campeſtria ſecutus, quæ inter mon

tes &

tes & mare media interiacent,ſuburbana inuenit: quorum habitatores relictis domi-
bus,in ſpecus ſubterraneos cum uxoribus & liberis,cum gregibus & armentis ſe con
tulerant. Erant autem latrunculi & prædones, uiarum effractores publicarum, qui
crebris irruptionibus inter Ramulam & Hieruſalem, iter reddiderant ualde pericu-
loſum, in uiatores incautos ferro hoſtiliter ſæpius ſæuientes: quo cognito, Comes
inſtare præcepit uehementius,& igni ad oſtia ſpeluncarum adhibito,fumidam docet
adhibere materiam,ut fumo incluſos moleſtante,ad deditionem cogeret, uel aëre ſuf
focatorio ſpiritus compelleret exhalare. Factumq; eſt ita,quòd qui intus erant,incen
diorum cauma,fauillam,fumiq; importunitatem non ferentes,ſine conditione in ma
nus ſe darent Comitis. Quibus non parcens,iuxta id quod eorum uidebantur exige-
re merita,centum ex eis decollari præcepit:ſumptis uictualibus, quæ tam ad uſus ho-
minum quàm iumentorum apud eos reperta ſunt neceſſaria. Tribu Simeon decurſa,
ad montana inde conſcendit:ubi locum ſepulturę Patriarcharum Abrahę Iſaac & Ia-
cob,& Lebrem,Hebron uidelicet,quę alio nomine dicitur Cariathiarbe prætereun-
tes,per uineas Engaddi,ad uallem deſcendit illuſtrem,ubi eſt mare ſalſiſsimum. De-
inde Stegor,(paruulam quidem, ſed tamen quæ Loth de Sodomis fugientem nouit
ſaluare) tranſeuntes,fines Moabitarum ingreſsi,Syriã Zobal perluſtrauerunt uniuer-
ſam,tentantes ſi quid eis occurreret,in quo gentem perfidam lædere poſſent,ſuas ue-
rò conditiones reddere meliores,nihil tamen illo toto itinere profecerunt,niſi quòd
de bonis hoſtium ſe & equos & iumenta exhilarabant. Præcognito enim eorum ad-
uentu regionis incolæ,ad montes imperuios & ad conſueta confugerant pręſidia,ita
ut uniuerſam noſtri deambulantes regionem,uacuam & ſine cultore reperirent. Tan
dem uidens dominus Comes quod non proficeret, & quòd Natiuitatis Dominicæ
immineret ſolennitas,eandem uiam,qua uenerat,reuerſus,xij Cal. Ian. die feſto ſancti
Thomæ Apoſtoli,Hieroſolymam ingreſſus.

Reconciliatis adinuicem Patriarcha & Comite, Comes in regem inungitur. Caput IX.

ANno igitur ab incarnatione Domini milleſimo centeſimo primo, reconciliatis
adinuicem domino Patriarcha, & domino Comite Balduino per quorundam
prudentum commendabilem interuentum, in die ſancto Natiuitatis Dominicæ, in
eccleſia Bethleemitica,aſtantibus clero & populo, eccleſiarũ quoq; prælatis & regni
principibus,conſecratus eſt in regẽ,inunctus per manum D. Daberti memorati Pa-
triarchæ dominus Balduinus,& regio diademate ſolenniter laureatus.

Tancredus ueteris memor iniuriæ,ab eo diſcedit ab Antiochenis uocatus. Caput X.

DOmino itaq; Balduino, ut prædictum eſt, regni ſolium obtinente, & in regno
conſtituto,dominus Tancredus inclytę recordationis,& pię in Chriſto memo
riæ,iniuriæ memor,quam ab eodem domino Balduino apud Tarſum Ciliciæ pręter
merita paſſus fuerat,ſicuti uir religioſus erat,& propriæ conſcientiæ,timens ei aliquo
fidelitatis uinculo obligari,quem non poterat pura charitate diligere,urbem Tiberia
denſem ſimul & Caypham, quæ illuſtris memoriæ dominus Godefridus ob inſignia
eius merita ei liberaliter conceſſerat,in manus domini Regis reſignauit: ſumptaq; li-
centia,diſceſſum eius moleſtè ferentibus uniuerſis,ad partes ſeceſſit Antiochiæ. Sæ-
pe enim & ſæpius ab eiuſdem regionis principibus euocatus fuerat, ut uſq; ad redi-
tum domini Boamũdi,ſi quando eum Dominus de carcere educere dignaretur, prin
cipatus curam gereret & ſollicitudinem, tanquam is ad quem de iure hæreditario, ſi
domino Boamundo redire non daretur, uniuerſa deuolueretur hæreditas. Perueni-
enti igitur Antiochiam,populus & maiores generalem & liberam ſtatim cõtulerunt
adminiſtrationem. Rex uerò reſignatam ſibi Tiberiadem cuidam Hugoni de ſancto
Aldemaro, uiro nobili & in armis ſtrenuo, iure conceſsit hæreditario poſſidendam.
Quieuit regnum quatuor menſibus.

*Rex Iordane tranſito, de hoſtium finibus prædam trahit innumeram, & factum eius pluri-
mum commendabile deſcribitur.* Caput XI.

COntigit autẽ per eoſdem dies,ſuggerentibus uiris quibuſdam, quibus idipſum
officium erat,regionum finitimarum ſtatum & hoſtium explorare infirma,pro-
pterea conuocata ſecretius ingenti militia, Iordanem tranſiens, fines Arabum
ingreſ-

ingreſſus eſt: & pertranſiens uſq; ad interiora ſolitudinis, quam prædictus populus ſolet inhabitare, ad locum peruenit deſtinatum: ubi noctu & ſubitò ſuper incautos irruens, in ipſis eorum tabernaculis de uiris nonnullos, uxores uerò cum paruulis uniuerſis, & omnem eorum ſubſtantiam ſibi fecerunt in prædam, trahentes ſecum ſpolia infinita, camelorum quoq; & aſinorum multitudinem inauditam. Viri autem ex plurima parte, de remoto ſentientes noſtrorum aduētum, equorum uelocitate rapti, ad ulteriora deſerti fuga ſalutem quærentes ſe contulerunt: tentoria, uxores, & liberos ſimul, & omnem ſubſtantiam ſuam hoſtibus exponentes. Accidit autem quod dum in redeundo armenta & mancipia anteſe trahentes proficiſcerentur, quædam illuſtris fœmina, cuiuſdam magni & potentis principis uxor, in eadem tranſmigratione caſibus inuoluta communibus, inciderat: huic prægnanti partus imminebat dies, ita ut in ipſo itinere, præ doloris anguſtia, qualis ſolet eſſe parturientis, deficiens, partum ediderit. Quod audiēs Rex, præcepit eam de camelo cui inſidebat deponi, & de ſpolijs in terra lectum parari commodum pro tempore, datoq; cibo & utribus aquæ duobus, & ei ſecundum quod oportuit, ancilla, & duabus camelis, de quarum lacte nutriretur, deſignatis, mantello ſuo, quo erat indutus, eam inuoluens, dimiſit, & cum exercitu ſuo profectus eſt. Eadem uerò die, uel ſequenti, magnus ille Arabum ſatrapa, cum multo ſuorum comitatu, exercitus noſtri de more gentis ſuæ ſequens ueſtigia, dolens & triſtis admodum, quod uxorem, nobilem matronam, & in proximo parituram amiſerat, reliqua omnia quaſi pro nihilo ducens, caſu in uxorem ſic iacentem incidit: uidensq; & ſtupens humanitatem, qua erga eam dominus Rex abundauerat, cœpit uſque ad ſidera Latinorum nomen, & maximè domini Regis clementiam extollere, & eidem de cætero quantum poterat eſſe fidelis, ſicut poſtmodum in multo neceſſitatis articulo, euidenti ſignificauit argumento.

Principes Occidentales iterum ad iter ſe accingunt, & cum ingentibus copijs perueniunt Conſtantinopolim. Caput XII.

DVm hæc in Oriente geruntur, audientes Occidentales principes mirabilia magna, quæ per ſeruos ſuos, qui peregrinationem ingreſſi fuerāt, operatus eſt Dominus, quomodo per tot terrarum ſpacia, per tot uarios multiplicesq; caſus exercitum ſuum in terram traduxerat promiſſionis, & quomodo ante faciem eorum ſubiecerat gentes, regna humiliauerat, læti de fratrum ſucceſſu, ſed hoc ægrè ferētes, quod eorum fœlicibus actibus digni non fuerunt intereſſe. Apponunt qui relicti fuerant, & ex compromiſſo apud ſe firmiter concipiunt expeditionem innouare. Horū maximus erat uir illuſtris & magnificus Pictauienſium Comes Vuilhelmus, idemq; Aquitaniæ Dux. Dominus quoq; Hugo magnus Philippi regis Francorum frater, Comes Viromandenſium, qui primam expeditionem ſecutus, capta Antiochia, inopia rei familiaris tractus in patriam redierat. Dominus quoq; Stephanus Carnotenſium, & Bleſenſium Comes, uir prudens & magni conſilij, qui capta Antiochia, futurum prælium formidans, cum probro & ignomina conſortes deſeruit, & turpi fuga perpetuā infamiam emit: hic priorem defectum quærens redimere, & abolere meritam prius infamiam, ad iter ſe præparat, honeſtum ſibi aſciſcens comitatum. Dominus quoque Stephanus Burgundiæ comes, uir inclytus, & multa nobilitate inſignis, ad idem iter accingitur: & multi alij nobiles, qui ſuis regionibus, uita, genere & armis pręclari, eodem accenſi deſiderio, ad proficiſcendum ſe pręparant, expectantes, ut die conſtituta, maiores principes accipiant, ſeq; eorum aſſocient legionibus. Factum eſt autē, ut die præfixa, tempore opportuno ordinatis ad iter neceſſarijs, conſortibus accitis, iter arriperent, primæq; expeditionis ueſtigia etſi non deuotionem ſecuti, Conſtantinopolim peruenerunt: ubi ab Alexio Imperatore ſatis honorificè ſuſcepti, dominum comitem Toloſanum, qui in prima expeditione tantus princeps, tamq; commendabilis extiterat, repererūt. Hic (ut prædiximus) uxore & familia ex plura parte, apud Laediceam relicta, ad dominum Imperatorem redierat, opem imploraturus, quatenus in Syriam redire, & unam uel plures ex urbibus eius ſibi uendicare poſſet. Propoſuerat enim incepta ſemel peregrinatione perſeuerare perpetuo, & nunquam ad propria redire. Hunc ergo tanquam uirum induſtrium & prudentem gaudentes reperiſſe

ſumpta

periſſe, ſumpta licentia à domino Imperatore, donis ab eo cumulati, dominum Comitem quaſi pro Duce habentes, tranſito Helleſponto, cum ſuis legionibus apud Niceam Bithyniæ, prioris exercitus ueſtigia ſequentes, peruenerunt.

Imperator Alexius, more ſolito eis per Turcos molitur inſidias: proſternuntur ex parte plurima peregrinis & qui reſidui ſunt, Antiochiam peruenerunt, comitem Toloſanum ſecuti. Caput XIII.

AT uerò idem Imperator, uetuſto Græcorum more, noſtrorum ſucceſſibus inuidens, quamuis eos (ut prędiximus) apud ſe ſatis benignè habuiſſet, occultè inde per internuncios frequentes, in eorum perniciem hoſtes ſolicitabat, & de eorum aduentu crebris epiſtolis, & nunciorum diſcurſibus reddebat inſtructiores, eos præmonens, ne tantum populũ ſuo periculo libere tranſire patiantur. Vicē ſcorpionis agens, cui cum non ſit in facie quod formides, prudenter feceris, ſi caudæ poſterioris declinare poteris maleficium. Per eum igitur & ſuos, noſtrorum cognito aduentu, ex uniuerſo Orientali tractu uires conuocãt, & tam precio quã precibus militaria colligunt auxilia, eorũ iter impedire uolentes, quos tranſeundi propoſitũ habere cognouerãt. Noſtri autem ſiue ex induſtria, ſiue caſu diuiſi ſunt ab inuicem, & uarijs cœperũt partibus incedere, facti quaſi ex induſtria arena ſine calce, & nullũ inter ſe habentes uinculum charitatis: & illam quã prior exercitus obſeruauerat diſciplinam, omnino contemnentes. Suſcitatus eſt eis ergo, exigentibus eorum meritis, potens aduerſarius, & dati ſunt in manus hoſtium, ita quod ex eis una die in ore gladij ceciderint plus quàm quinquaginta milia promiſcui ſexus. Quibus autem conceſſum erat diuinitus, hoſtiũ manus effugere, hi nudi uacuiq́, amiſſis ſarcinis, & omnimoda ſupellectile perdita, ſalutem quocunq; modo inuenerunt: tandemq́ caſu magis quàm induſtria, in Ciliciam peruenientes, apud Tharſum eiuſdem prouinciæ metropolim, dominum Hugonem Magnum, fatali ſublatum neceſſitate, amiſerunt. quo in eccleſia Doctoris gentiũ, qui ex eadē oriundus fuit ciuitate, magnificè ſepulto, refocillati per dies aliquot, reſumpto itinere, Antiochiam peruenerunt. Quibus dominus Tancredus, prædictæ ciuitatis principatum adminiſtrans, omnem more ſuo humanitatis gratiam exhibuit, maxime autem domino Pictauienſium comiti, quia & cæteris nobilior, & longe potentior, & amplius cęteris in prædicta infauſta expeditione damnificatus fuerat, amiſſis penitus uniuerſis. Tandem uidendi loca ſacra tracti deſiderio, quibus equi defecerant, nauigio: quibus adhuc ſupererant, terreſtri itinere Hieroſolymam feſtinantes, apud Antaradon urbem maritimam, quę uulgari appellatione Tortoſa dicitur, conuenerunt. Vbi de conſilio domini Raymundi comitis Toloſani, ciuitatem impugnantes, quoniam expugnabilis uidebatur, autore Domino, infra paucos dies uiolenter occupauerunt, ciuibus eius aut peremptis gladio, aut perpetuæ mancipatis ſeruituti. Vrbem igitur domino Comiti reſignantes, ſpolijsq́ iure belli inuicem diuiſis, cœpto inſiſtunt operi: prędicto Comite, ad tuendam prædictam urbem, inuitis cæteris, & eum ſecum trahere nitentibus, remanente.

Rex Antipatridam obſidet, & obſeſſam occupat uiolenter. Caput XIIII.

INterea dum prędictus exercitus (ut prædiximus) circa partes Romanię infeliciter laboraret, dominus rex Hieroſolymorum, nolens ocio torpeſcere, ſed regni fines ampliare ſolicitus, omnem dabat operam, quomodo regni anguſtias poſſet dilatare. Applicuerat porro circa ueris initium, in portu Ioppenſium, claſſis Ianuenſium, qui à domino rege & eiuſdem urbis ciuibus cum multa ſuſcepti ſunt honorificentia. Et quoniam in proximo erat Paſchalis ſolennitas, ſubductis ad terram nauibus, Hieroſolymam ad diem feſtum aſcenderunt. Completa igitur de more celebritate paſchali, rex per uiros prudentes & exhortationis habentes gratiã, claſſis prędictę cõſules, ſimul & maiores natu, & turmarum capita, conuenire facit, interrogans: Vtrum redeundi haberent propoſitum, aut ſeruitio diuino ad incrementum regni per tempus aliquod, honeſto deputato ſalario, ſe uelint mancipare. Qui cõmunicato cum ſuis conſilio, reſponderũt: Quod ſi honeſtis conditionibus in regno poſſent morã facere, propoſitum eis erat, & fuerat ab initio, in Dei ſeruitio ad incrementũ regni fideliter per tempus aliquod deſudare. Pactis ergò hinc inde, ad congruam conſonantiam redactis, ſta-

ctis,ſtatutum inter eos,& iuramentis interpoſitis confirmatum,quod quamdiu cum prædicta claſſe in regno uellent moram facere,ſi quampiam de urbibus hoſtium, uel oppidum per eorum auxilium capi uiolenter contingeret,tertiam partem manubiarum & pecuniæ ab hoſtibus ablatæ,ſine omni moleſtia haberent ſuis conſortibus diuidendam,reliquis duabus partibus domino regi conſeruatis. Inſuper & in qualibet ciuitatum,quæ eodem tenore uendicarentur ab hoſtibus,uicum unum, qui propius eſſet ciuium Ianuenſium, ex compacto reciperent. Hac igitur ſpe erectus dominus rex, & de cœleſti præſumens auxilio, congregatis de ciuitatibus, quas habebat,tam equitum,quàm peditum militaribus copijs, Arſur oppidum maritimũ, mari & terra uallat. Eſt autem hic locus,qui Antipatrida appellatur,ab Herodis genitore Antipatro ſic appellatus. Vrbs ſyluarum & paſcuorum multa habens commoda. Hunc locũ anno præterito dux Godefridus illuſtris memoriæ,obſidione clauſerat:ſed uidẽs quod non proficeret (non enim nauigijs abundabat) ut marinum obſeſſis poſſet acceſſum impedire, infecto reuerſus eſt negotio. Cùm igitur præſidium,locatis in gyrum agminibus, circumdediſſent, caſtellum præcepit ex magnis trabibus fabricari: quo compoſito,et artificum ſolicitudine mœnibus applicato, pręascendentium multitudine, cùm minus quàm expediret,in ſe haberet ſoliditatis, ad terram confractim decidit. Quo caſu de noſtris quaſi centum grauiter læſi ſunt, quidam etiam capti ab hoſtibus, quos in noſtrorum præſentia affixerunt patibulis: quo uiſo, indignatione noſter motus eſt exercitus uehementi,& inſtantes animoſius hoſtes intra urbem cohibent, tanta captos formidine,ut iam de ſui defenſione nec etiam cogitare uiderentur. Noſtris uerò applicatis ad murum ſcalis, iam turres & mœnia uidebantur occupaſſe:cùm ecce oppidani de uita deſperantes, per interceſſores apud dominũ regem obtinent,ut reſignato municipio, ipſi cum liberis & uxoribus, mobilia ſua deferẽtes, liberum & tranquillum habeant exitum, & uſq; Aſcalonam ſecurum ducatum. Captum ergò præſidium,relictis ibi cuſtodibus,qui locum prouidè tuerentur, Cæſaream confeſtim adijt,eam ſine dilatione obſeſſurus.

Idem rex Cæſaream obſidet,urbem maritimam, & obſeſſam oppugnat. Caput XV.

EAdem Cęſarea urbs in maritimis conſtituta, cuius priſcum nomẽ eſt Turris Stratonis. Hanc(ut ueteres habent hiſtorię)Herodes ſenior ampliauit, & nobilibus ædificijs inſignitam,in honorem Cæſaris Auguſti,Cæſaream appellauit,ſecundæ Palæſtinę Romani Principis autoritate metropolim conſtituens. Eſt autem locus,aquarum fluentium,& hortorum irriguorum habens plurimam commoditatem,portu carens:quamuis de eodem Herode legitur,quod multis ſumptibus, & cura diligentiore, inutiliter tamen elaborauerat, ut tutam ibi aliquam nauibus præberet ſtationem. Ad quam cùm perueniſſet rex cum ſuo exercitu, claſſe eum per mare æquis paſſibus proſequente,obſidionem locant in circuitu,& machinis iaculatorijs congruis ſtationibus depoſitis, urbem impugnant animoſius, & crebris congreſſionibus circa portas ciuitatis irrogãt formidinem,magnorũq; molarium immiſſionibus turres & mœnia debilitant,& domicilia interius confringentes,obſeſſis requiem negant. Paratur interea miræ altitudinis machina turribus multo ſublimior,unde noſtris eſſet facultas amplior urbem impugnandi liberius. Cùm ergo diebus quindecim tam ciues quàm noſter exercitus in eo perſeueraſſent negocio,ut hi totis uiribus inferre,illi autem nõ diſſimili ſtudio propulſare conarentur moleſtias,in afflictibus aſſiduis animoſius decertarent:intelligentes noſtri,ciues molles ocio,& longa quiete delicatos, armorum uſum non habentes,tantis impares laboribus, ſingulis diebus agere remiſſius,& bellorum ponderibus fatigati, moram inuicem arguunt,& ſe mutuò cohortantes, non expectant ut erigatur quæ fiebat machina, ſed facto unanimiter impetu, ſolito acrius inſtant:& ciuibus uiolenter intra mœnia illatis, tantum ingerunt terrorem,ut de uita diffidentes,nec muros ad tuitionem communirent, nec defenſioni ullam darent operam. Quod intelligentes noſtri,ſcalas ad muros applicant,& ſubitò certatim aſcendentes,turres occupant & mœnia:quorundam quoq; ſtudio reſeratis aditibus, rex cum ſuis ingreditur,ciuitate uiolenter effracta. Hi iam paſſim diſcurrẽtes armati,

& quæ

& quæ ſibi ciues tuta putabant præſidia, domos effringentes, patribusfamiliâs occiſis uaſa, domos, & quęlibet deſiderabilia eius rapientes, cæſa familia, atria poſſidebãt. nam de his qui per uicos & plateas ciuitatis caſu noſtris obuiam ſe dabãt, ſuperfluum eſt differere: cum hi etiam, qui diuerticula ſtudioſè quærebant & latebras, ſtragem declinare non poterant. Multi autem ipſi ſibi, quibus fortaſſe aliàs indultum eſſet, mortis cauſas acciuerunt, qui aureos, & lapides precioſos deglutientes, in ſuum exitium, talium cupidos prouocabant eatenus, ut ſectis eis per medium, intus in uiſceribus depoſita rimarentur.

In Oratorio ciuitatis, ciuium multitudo perimitur infinita: & urbi captæ aßignatur Archiepiſcopus. Caput XVI.

ERat autem in parte ciuitatis, in loco edito, ubi olim ab Herode ad honorem Auguſti Cæſaris, miro opere dicitur fabricatum templum, publicum ciuitatis Oratorium: illuc uniuerſus penè ciuitatis populus, quoniam orationis locus erat, ſpe conſequendæ ſalutis confugerat: quo effracto, tanra eorum qui intro ſe contulerant, facta eſt ſtrages, ut occidentium de cruore occiſorum baſes tingerentur, & horror eſſet, funerum multitudinem intueri. In hoc eodem Oratorio, repertum eſt uas coloris uiridiſſimi, in modum parobſidis formatum, quod prædicti Ianuenſes ſmaragdum reputantes, pro multa ſumma pecuniæ in ſortem recipientes, eccleſiæ ſuę pro excellẽti obtulerunt ornatu. Vnde & uſq; hodie tranſeuntibus per eos magnatibus, uas idẽ quaſi pro miraculo ſolent oſtendere, perſuadentes quod uerè ſit id quod color eſſe indicat ſmaragdinus. Occiſis autem per loca uaria omnibus penè ciuibus adultis, uirgũculis uix parcitur, & pueris impuberibus. Hic dabatur uerè ad literã intueri quod ſcriptum eſt in Propheta: Tradidit Dominus in captiuitatẽ uirtutem eorum, & fortitudinem eorum in manus inimici. Igitur ceſſante gladio, & ſtrage populi cõſummata, comportatis in unum ſpolijs & ſupellectile uniuerſa, iuxta tenorem pactorum tertia pars deſignatur Ianuenſibus, relictis duabus domino regi & ſuis in ſortem cedentibus. Hic primùm noſter populus, qui attritis in expeditione rebus, pauper & inops ingreſſus fuerat, & eadem tenuitate uſq; ad illum laborauerat diem onerati ſpolijs, & ditati pecunia, cœperũt fieri locupletiores, pinguiore ſupellectile ſibi cõſtituta. Adducti ſunt autem coram domino rege, ſedente pro tribunali, procurator ciuitatis, qui lingua eorum dicitur Emir: & Iuridicus, qui iuridicendo præerat, qui etiam lingua eorum dicitur Cadius. His duobus ſpe futuræ redẽptionis ſtudioſe indulta eſt uita: compedibus tamen mancipati, traditi ſunt cuſtodibus deputatis. Porrò non habens rex moram ibi faciendi diuturniorem ferias liberas, reuocantibus eum alijs negotijs, electo ibi Archiepiſcopo quodam Balduino, qui cum domino duce Godefrido in expeditione uenerat, relictis ad cuſtodiam ciuitatis de exercitu nonnullis, ipſe cum cæteris Ramulam feſtinat.

Rex Ramulam ueniens, hoſtium qui aduenire dicebatur, expectat exercitum, cumq; eis pugnans, obtinet uictoriam. Caput XVII.

ERat autem Ramula ciuitas in campeſtribus ſita, iuxta Liddam, quę eſt Dioſpolis. huius antiquum nomen non reperi, ſed neq; ipſam priſcis fuiſſe temporibus, frequens habet opinio, quem poſt tempora ſeductoris Mahumeth, eius ſucceſſores Arabũ principes, ueteres tradũt hiſtoriæ, fundaſſe. Erat aũt quando Chriſtianorũ exercitus in partes Syriæ primitus appulit, ciuitas celebris, quæ multo populorum frequentabatur acceſſu, turribus & muro circundata ualido. Verùm poſtquam noſtrorum partibus illis ſe infuderunt legiones, quia nec antemurali cingebatur, nec uallo, urbe relicta, Aſcalonam fugerũt omnes propter ampliorem illius urbis munitionem, eius hahiratores. Noſtri uerò, ut prædiximns, reperta uacua quadã parte eius, caſtrum muris & uallo communierant, difficile arbitrantes, tantum murorum ambitum, cum paucis habitatoribus occupare. Rumor itaq; inſonuerat, nõ multũ à uero diſcrepans, quod Aegyptius Calypha, quendam militiæ ſuæ principem, cum ingenti multitudine, ad partes direxerat Aſcolonitas: more ſuo præcipiens, ut abſq; dilatione proficiſcens, populum illum inopem & mẽdicum, qui fines eius ingredi pręſumpſerat, & qui etem eius turbare non uerebatur, aut gladijs deleret funditus, aut uinctum ad ſe per-

ſtrum exercitum heſterna die cecidiſſe penitus, quaſi certum habebant: quo fiducialius accedentes, noſtris penè ſe infuderant agminibus: cum D. Rex ſuos exhortans, & primus in eos irruens, ſecum præcipitem equitum traxit numerum. Qui omnes unanimiter pro animabus decertantes, hoſtibus inſtant uiriliter, & acrius deprehenſos, gladijs cominus rem agentes, nuſquam permittunt euadere. Interfectis igitur ex eis quampluribus, reliquis, etiam præ timore mortis conuerſis in fugam, læti, & gratias Domino perſoluentes, onerati ſpolijs, & de rebus hoſtium facti locupletiores, iter cœptum conficiunt, Ioppen uerſus contendentes. At uerò Ioppitæ conſternati animo, pro ijs quæ audierant, ubi noſtra redire conſpiciũt agmina, quaſi de graui ſomno expergefacti, fuſis præ gaudio lachrymis, portas aperiunt, eis exeunt obuiam, ſignificantes quàm triſtia de ipſis audierant, & in quantum deciderant deſperationis profundum. Ingreſſi igitur in urbem, lætum & celebrem egerunt diem, recenſentes adinuicem quantam fecerat cum illis Dominus miſericordiam. Vt uerò dominus Rex cognouit, quomodo Regina & qui circa eam erant in illo mentis exceſſu, quem præ timoris anguſtia paſſi fuerant, domino Tancredo ſcripſerant, miſſo nuncio, eundẽ egregium principem pro regni caſu ſollicitũ, & iam accinctum ad iter de ſuo mirabili ſucceſſu literis certificat. Qui ſuſcepto nuncio, & de uictoria domini Regis lætabundus & gaudens, gratias Creatori perſoluit immenſas.

Principes qui de nouo aduenerant, Hieroſlymam properant. Rex eis uſq; Berythum obuiam egreditur. Caput XIX.

INterim principes illi, de quibus prius feceramus mentionem, qui in partibus Romaniæ, miſerabili caſu tantum amiſerant exercitum (ut prædiximns) Antiochiam peruenerant: & inde progreſſi, urbem Tortoſam, ſicut præmiſſum eſt, ab hoſtibus expeditam, Raymundo domino Comiti Toloſano tradiderãt. Quibus Hieroſolymam properãtibus, ne fortè fluuium Canis eorum iter præpediretur, Rex aſſumpta ſecum occurrens militia, tranſitus anguſtias præoccupauit: nec fuit leue quod eorum gratia tentarat: nam iuxta hoſtium urbes quatuor, nobiles & populoſas, Ptolomaidam uidelicet, Tyrum, Sydonem & Berytum, eum oportuit tranſire, priuſquam perueniret ad locum prædictum. Domino igitur Rege cum ſuis tranſitus difficultatem obtinente, adſunt illuſtres uiri, dominus uidelicet Vuilhelmus Comes Pictauienſium, Aquitaniæ dux idẽ: D Stephanus Comes Bleſenſium: D. Stephanus Comes Burgundiæ: D. Gaufridus Comes Vindonienſium: D. Hugo Liſimarenſi domini Raymundi Comitis Toloſani frater, & alij nobiles multi, læti plurimum & gaudentes, quia tranſitum quem tanquam periculoſum nimis diu ante ſuſpectum habuerant, inuenerunt expeditum: tum quia dominum regem ſibi obuiam repererunt. Conueniẽtes igitur adinuicem, in mutuos irruunt amplexus, & alterni ſalutationis affatu deprehenſo, pacis iungunt oſcula, uicarijs comfabulationibus ſe recreantes: adeò ut iam & laborum & damnorũ uiderentur immemores, tanquam ſiniſtrum nihil pertuliſſent: quibus ſecum aſſumptis, & legibus humanitatis, & charitate plena, benignè tractatis, Rex Hieroſolymam perduxit. Et quoniã propè erat Paſchalis ſolẽnitas, tranſcurſis ibi diebus feſtis, Ioppen quaſi in patriã redituri peruenerunt: ubi D. Comes Pictanienſium, qui multa premebatur indigentia, nauẽ ingreſſus, proſperè ſatis ad ſuam peruenit regionẽ. Vterq; uerò Stephanus nauẽ ſimiliter ingreſſi, poſtquã diu & multũ fatigati ſunt in ęquore, contrarijs acti flatibus, Ioppen redire coacti ſunt.

Aegyptij cum infinitis copijs fines ingrediuntur noſtros. Rex illis occurrit, incautius pugnat cum eis, & uincitur. Caput XX.

DVmq; omnes iſti pariter ibi morã facerent, Aſcalonitę adiunctis ſibi ex ijs qui de prędicto pręlio euaſerant Aegyptijs, & ingenti militia congregata, quę ad numerum uiginti milium dicebatur accedere, fines noſtros circa Liddam, Sauronam & Ramulam ingreſſi ſunt: quod ut domino Regi nunciatum eſt, prętermorem ſe habens minus prouidè, non conuocatis ex finitimis urbibus militaribus copijs: ſed de ſua uirtute pręſumens, non expectatis etiam ijs qui ſecum erant in urbe properus nimis, imò pręceps, uir ſecum ducentos habens equites, urbem egreſſus eſt. Porrò illi nobiles ſumptis equis mutuo ab amicis & cognatis, ignominioſum ſibi reputãtes,

ſi tanta ingruente neceſsitate ipſi fruerentur ocio, nec fratrum laboribus communicarent, egreſsi ſunt pariter, Dominũ regem ſequentes. Rex uerò qui alios nimis incautè præceſſerat, ubi hoſtium contemplatus eſt legiones, admirans multitudinem, facti cœpit pœnitere, reputãs apud ſe uetus dictum illud, Male cuncta miniſtrat impetus: optaret non ueniſſe ſe: uerùm adeo hoſtium cohortibus ſe immiſerat, ut iam nec pudor, nec mortis periculum reditum ſuaderent. At uerò qui in exercitu hoſtium erant prudentiores, & in re militari maiorem habebant experientiam, uidentes noſtros præter morem abſq; peditum manipulis, equitum turmas, prætermiſſo ordine militari confuſas accedere, cœperunt apud ſe maiorem de uictoria ſpem habere, unde facti animoſiores, digeſtis in ordinẽ aciebus, uno impetu in noſtros irruunt, tanto inſtãtes animoſius, quanto eos ordinẽ ſolitum magis neglexiſſe conſpicerent. Oppreſſi itaq; irruentiũ uehementius ingenti multitudine, & belli põdus ferre non ualentes, cæſis pluribus in fugã uerſi ſunt: qui tamen in cõflictu ceciderunt, cruentã hoſtibus de ſe reliquerãt uictoriã: nam uſq; ad ſupremũ defectum decertãtes uiriliter, ex hoſtibus plurimos gladijs cominus obtruncantes, reliquos diſſolutis agminibus penè in fugã conuerterãt, cùm ecce reſumptis animis, noſtrorũ paucitatẽ, ſuorum uerò attẽdentes multitudinẽ, exhortantes ſe ad inuicẽ, iterato ſe ingerunt uehemẽtius: & noſtros, ut prædiximus, adegerũt in fugã: qui aũt ſani euaſerunt, in oppidũ Ramulã ſe conferẽtes, ſalutẽ ſe ſperabãt inueniſſe. Ceciderũt in ea acie uterq; Comes, Stephanus, & alij nobiles, quorũ numerum uel nomina non tenemus. Congratulandũ eſt, ut nobis uidetur, huic uiro nobili & apud ſuos & ſanguinis generoſitate, & operũ magnificentia præclaro, Comiti uidelicet Carnotenſium, Comiti domino Stephano. Certum eſt enim, quod iuxta magnã ſuam miſericordiam egit cum eo Dominus: cui ueterem infamiæ notam, quam ab expeditione fugiens Antiochena, miſerabiliter cõtraxerat, optimo fine abolere poſſe conceſsit. Nec enim meritò ei ad næuũ imputabiť de cætero, quod tam fauſto fine redemit: nam qui pro Chriſti nomine decertantes, in acie fidelium & Chriſtiana militia dicuntur occumbere, non ſolum infamiæ, uerùm & peccatorum & delictorum omnimodam credimus abolitionem promereri.

Rex fugiens de prælio, in caſtrum Ramulenſe ſe recipit: cuiuſdam Arabis beneficio eripitur, alijs ibidem interemptis. Caput XXI.

REx uerò, etſi de oppidi munitione non multum præſumeret, tamen ut mortis imminens declinaret diſpendium, uidens quod circumfuſis hoſtium agminibus alius non dabatur euadẽdi locus, cum alijs intus in municipium ſe recepit: dumq; de uita & ſalute tota nocte ſollicitus, curis grauibus uteretur, ecce intempeſtæ noctis ſilentio, ab hoſtium ſe ſubtrahens exercitu, adfuit oppido uicinus ſolus abſq; comitatu, prædictus ille nobilis de Arabia princeps: cuius uxori dominus Rex, ut præmiſimus, modico antè tempore, tantam exhibuerat humanitatem, memor ſanè collati beneficij, & ingratitudinis declinans peccatum, ſuppreſſa uoce, ijs qui in muro erant, locutus eſt, dicens: Verba habeo ad D. Regem ſecretiora, quę perfero, facite ut ad eum introducar: expedit enim. quod poſtquam domino regi nunciatum eſt, uerbum admiſit, & illũ præcepit introduci: qui admiſſus, Regẽ quis ipſe ſit, edocet. Beneficium quod ab eo in uxore ſuſceperat, ad memoriã reuocãs, & eius ſe intuitu illi obligatum perpetuò, ad refundendã uicem non diſsimilẽ, aſſerens: Regẽ inſtruit, ut de præſidio egrediatur: conſiliũ pandens hoſtium, quod ſummo mane debeant caſtrũ obſidione uallare, & omnes intus cõpræhenſos in mortis pręcipitare ſentẽtiam: iuxta quod dominum Regem monet, ut ſecum egrediatur, ſpondens ſe auctore Domino, tanquam locorum peritũ, eum in tuto ſine difficultate repoſiturũ: tandẽq; rex egreſſus cum eo, paucifsimis comitatus, ne fortè ſi maiores turbas traheret, hoſtiũ in ſe concitaret exercitum, illum ſequens ad montana conſcendit: ubi prædictus nobilis ab eo digrediẽs, ad hoſtium expeditiones reuerſus eſt, obſequium ſuum & promptam tempore opportuno promittens deuotionem. At uerò hoſtes uictoria potiti, eos qui intra oppidum ſe contulerant, obſidione uallantes, & undiq; impugnantes hoſtiliter, uiolenter compręhenderunt, compræhenſoſq; pro libero tractantes arbitrio, partim neci tradiderunt, partim compedibus alligantes, perpetuæ mancipauerunt ſeruituti. Tanta

qui-

quidem nobilium uirorum & fortium ſtrages, uſque ad illum diem in regno non legi tur accidiſſe. Confuſum eſt penè regnum, & omnium uires eneruatæ, cordibus prudentium interius liquefactis: ita ut niſi maturè uiſitaſſet eos miſericorditer oriens ex alto in deſperationis decidentes abyſſum, regnum parati erant deſerere. Erat quippe noſtrorum populus exiguus, nec de partibus tranſmarinis tutè poterant in occidentem accedere, timentes hoſtium urbes maritimas, quæ ad dextra læuaq; erant plurimæ. Nam ut prædiximus, à Laodicea Syriæ uſq; ad Aegypti fines nouiſſimas, nō niſi duas de urbibus maritimis noſter obtinebat populus, Ioppē uidelicet, & de nouo captam Cæſaream. Qui autem accedebant, completis orationibus citò reuertebātur, noſtrorum uidentes debilitatem, & penè defectum, timentes communibus cum eis calamitatibus inuolui.

Rex per diuerticula fugiens Arſur, inde Ioppen peruenit. Conueniunt de regno uniuerſi, ut regi ſubueniant: pugnatur cum hoſtibus, noſtri uictores euadunt. Caput XXII.

REx ergo ad montes, ut prędiximus, fugiens, amiſſis uię conſortibus, uelocis equi ereptus beneficio, & prædicti nobilis uiri ducatu, tota nocte in locis deſertis trepidus latuit: mane facto, duobus ſocijs, quos caſus obtulerat comitatus, uiarum ſecutus diſpendia, per medias hoſtium inſidias Arſur uſque peruenit. Vbi à ſuis qui in eodem oppido erant, gaudenter exceptus, ſumpto cibo, confortatus eſt: nam præ famis ſitiſq; anguſtia, dum ueniret penè defecerat: uidetur autem & diuinitus procuratum quiddam, quod ei dicitur accidiſſe. Nam eadem die uix, unius horæ interiecto ſpacio ab eodem oppido maximus hoſtium diſceſſerat numerus, qui ſine intermiſſione oppidanis tota die pro foribus bellum intulerant: quos ſi in eodem loco perſeuerantes rex accedens reperiſſet, uix eorum manus potuiſſet effugere. Rumor interim de rege uarius habebatur: nam qui de prælio euaſerant pauci, Hieroſolymam uenientes, Regem inter cæteros cecidiſſe aſſerebant. Epiſcopus uerò Liddenſis, qui audita & prope conſpecta eorū qui in Ramulenſi præſidio capti fuerant ſtrage, relicta eccleſia ſua Ioppen confugerat, de Rege interrogatus nihil omnino ſe ſcire fatebatur: eos tamen qui in præſidium ipſum receperāt, uitam miſerabiliter finiſſe, conſtanter aſſerebat, ſe quoq; fuga latēter elapſum ut uitæ conſuleret, dicere non uerebatur. Erat ergo per totū regnū ad quos ſermo iſte peruenerat, ubiq; luctus, ubiq; gemitus & lachrymę, diffidentibus de uita ſingulis, & mortē optantibus celerem, ne uiderent mala gentis ſuæ, & regni deſolationem aſpicerēt. Cùm ergo mœror & luctus et ſuſpiria, regnum occupaſſent uniuerſum, ecce Rex quaſi ſtella matutina in medio refulgens nebulæ, ab Antipatrida egreſſus, Ioppe nauigio ſubitum ſe intulit. Vbi à ciuibus cum gaudio ſuſceptus, ex inſperato, depulſis tenebris ſerenum intulit, ſua delens præſentia quicquid ſiniſtrū acciderat. Erat ergo ſermo iſte per uniuerſos regni fines, & quos rumor primus deiecerat, ſecundus in ſpem bonā erexit. Interea dominus Hugo cum octoginta equitibus, uſq; Arſur peruenerat Regi auxilium miniſtraturus, quod rex audiens, aſſumptis ſecum quos apud Ioppen inuenire poterat, ei procedit obuiam, timens ne hoſtes per regionē libere diffuſi, eis aduenientibus inſidias molirētur, aut cōgregatis copijs eorum manifeſte iter impedire niterentur. Occurrens ergo illis, iunctis cum multa hilaritate complexibus, & agminibus ſociatis, Ioppen cum multa ciuiū exultatione ingreſſi ſunt. Miſſis igitur nuncijs, eos qui in montibus erant, ad ſubueniendū ei ſollicitat: qui maturè conuenientes, propter hoſtes qui media liberius obtinebant, uiarum ſecuti diſpendia, infra paucos dies, apud Arſur conuenerūt. Vnde cū difficultate & uitę periculo, hoſtibus inter eundum occurrētibus, Ioppen, auctore Domino peruenerunt. Erant autē qui de nouo acceſſerāt equites promiſcui, numero quaſi nonaginta, Quibus receptis, dominus rex in bonā ſpem erectus, quærens quas intulerant, hoſtibus recompenſare iniurias, & mala quæ irrogauerāt refundere cum uſuris, inſtructis & iuxta rei militaris diſciplinam ordinatis congrue tam equitum aciebus, quàm pedi tum manipulis, hoſtibus obuiam egreditur, eorū multitudinem de Dñi fretus auxilio paruipendens. Erant autē hoſtes in proximo quaſi ad miliaria tria, crates, ſcalas, & uarij generis machinas ex electa lignorum materia cōtexentes, quibus erat propoſitum & idipſum leue uidebatur, urbem inimicam impugnare, Regemq; obſeſſum interius,

des,& quædam alia. Sibi uerò regionem trans Euphratem hoſtibus magis uicinã de-
tinuit,una ſola urbe de decentioribus,Samoſato ſcilicet,retenta. Erat autem uir pru-
dentia præditus ſeculari,in agendis circumſpectus, in cura & diſpoſitione rei familia-
ris prouidus ualde, optimus paterfamiliâs, utilium prouiſor, ubi neceſsitas exigebat
liberalis, ſed modicè aliâs parcus, domeſticorum bonorum ſolerniſsimus, cõſeruator
iuriſiurandi,alimentis ſobrius, de habitu & ornatu proprij corporis non multum ha-
bens curam. Vnde & prædictam regionis portionem,ſibi à domino Comite liberali-
ter conceſſam,multa cepit induſtria,bonis omnibus abundans.

*Boamundus à uinculis hoſtium ſolutus redit Antiochiam,& Dabertum Patriarcham ad ſe con-
fugientem benignè ſuſcipit.* Caput XXV.

EOdem tempore dominus Boamundus Antiochenorum princeps, uir magnifi-
cus,& per omnia commendabilis, diuina eum reſpiciente gratia poſt annos qua
tuor,quibus uinculis hoſtium detentus fuerat,precio interueniente redemptus,Anti
ochiam reuerſus eſt. Vbi à domino Patriarcha,clero & populo uniuerſo,gratanter ſu
ſceptus, uniuerſam prouinciam & regnũ nihilo minus deſiderato eius lætificauit ad-
uentu:cognitoq́ quod prudẽter & fideliter dominus Tancredus, eius conſanguine-
us,commiſſum ſibi in eius abſentia adminiſtrauerat principatum, captisq́ duabus e-
ximijs urbibus eius fines ſtrenuè dilatauerat,grarias illi agens immenſas,benignè ha-
buit,plurimã partem regionis,ſicut eius uidebantur exigere merita,ſibi & hęredibus
ſuis iure perpetuo tradidit poſsidendã. Nec multo pòſt uniuerſum ei,ſicut in ſequen-
tibus dicetur,commiſit principatum. Interea uerò Arnulpho, de quo ſupra diximus,
Hieroſolymitano Archidiacono more ſuo inter Regem & dominum Patriarchã Da
bertum ſcandala ſenrete, & miniſtrante odium, cœpit pullulare quæ prius ſopita ui-
debatur inter eos inimicitia,adeoq́ creuerat inter eos indignatio, ut ſuſcitato aduer-
ſus eum per eandem ſeductoris operam & ſtudium clero: uir religioſus & pacis ama-
tor,iuges moleſtias ferre nõ ualens,eccleſia ſimul & urbe relicta, inops & pauper cõ-
ſilij ſimul & auxilij indigens,ad D. confugerit Boamundum. Qui aduenientem ho-
neſtè ſuſcipiens, tanto erga eum maiore motus miſericordia, quòd eius ſollicitudine
& opera ad Hieroſolymitanam eccleſiam nouerat eſſe promotum: & ne apud ſe ali-
ter quàm tantum uirum haberi oportebat, moram faceret, eccleſiam ſancti Georgij,
quæ infra Antiochenam urbem ſita eſt,cum ingentibus prędijs & multis redditibus,
conſentiente domino Bernhardo,eiuſdem loci Patriarcha, liberaliter aſsignauit: ibi
que cum eo uſque ad eius in Apuliam trãſitum,ſicut in ſequentibus dicetur,moram
habuit continuam.

*Expulſo Daberto,quidam Ebremarus,Hieroſolymis inordinatè præficitur. Rex Ptolemaidam obſidet,
nec proficit:rediens inde letaliter ſauciatur.* Caput XXVI.

AT uerò rex prædicti Arnulphi ſeductus malitia,prætermiſſo Dei timore,expul
ſo domino Patriarcha Daberto,adiecit etiam ut peius faceret. Quendam enim
ſimplicem & religioſum circumueniens, ſacerdotem Ebremarum nomine, in ſedem
intruſit Patriarchalem. Hic autem ſimplex homo, in prima uenerat expeditione, ho-
neſtæ conuerſationis merito cunctis acceptus: ſed in hoc craſſam nimis & ſupinã in-
uentus eſt ignorantiã habuiſſe,quod uiuente domino Patriarcha, ſedẽ eius licere ſibi
credebat uſurpare. Eodem etiã anno,qui erat ab incarnatiõe Domini milleſimus cen
teſimus tertius,circa ueris initium, celebrata Hieroſolymis Dominicę reſurrectionis
ſolennitate, conuocatis de regno uniuerſo militaribus copijs, dominus Rex obſidet
Ptolemaidem. Eſt autem Ptolemais,ciuitas maritima, prouinciæ Phœnicis,una de ur
bibus ſuffraganeis,quæ ad Tyrenſem metropolim habent reſpectum: portum habẽs
intra mœnia & exterius,ubi etiam tranquillam poſsit nauibus prębere ſtationem. Eſt
autem & ſatis commodè ſita inter montes & mare, pingue & opimum habens lati-
fundium,Belo flumine præterfluente ciuitatẽ. Hanc frequens fama eſt geminos fra-
tres Ptolemæum & Acconem, muris uallaſſe ſolidioribus, eamq́ quaſi per medium
diuiſam,ſuis nominibus appellaſſe: unde & hodie binomina eſt,ut Ptolemais dicatur
& Accon,ſicut pene omnes Syriæ ciuitates duo uel tria habent nomina. Ad hanc igi
tur cum ſuis legionibus dominus Rex perueniẽs,quoniã naualem non habebat exer

citum, non multum potuit ad deditionem arctare, ſed cęſis in circuitu pomœrijs, interemptis ex ciuibus nonnullis, abducta etiam præda, gregibus & armentis, quæ extra ciuitatem repererunt, ſoluta obſidione, ad propria reuertebantur: uolēſq; per Cæſaream redite, accidit quod in loco qui dicitur Petra inciſa, iuxta antiquum Tyrum, inter Caphatnaum & Doram oppida maritima, qui locus hodie Diſtrictum appellatur, prędones & uiarū publicarum effractores inuenit. In quos in inſidijs latentes uehementer irruens, pluribus interemptis, alijs elapſis fuga: unus caſu in regem uibrans iaculum, à parte poſteriore per cratem coſtarum, cordi uicinum, immiſit telum, quo ictu eum penè morti tradidit: ſed tandem medicorum adhibita ſollicitudine, poſt inciſiones & cauteria ſalutem recepit aliqualem: nam eiuſdem uulneris, certis temporibus recrudeſcente dolore, perpetuo fatigabatur.

Comes Toloſanus ante urbem Tripolim caſtrum ædificat, cui nomen eſt Mons Peregrinus. Caput XXVII.

PEridem tempus dominus Raymundus bonæ memoriæ, Toloſanus comes, obtenta ciuitate quæ uulgo dicitur Tortoſa (ut præmiſimus) fines ſuos tanquā uir egregius, magnificus, & uerus Dei cultor ſtrenue nimis & uiriliter dilatabat circumquaq;: anxiuſq; quo modo nominis Chriſtiani aduerſarios à finibus illis propulſaret, in colle quodam ante urbem Tripolitanam, uix ab ea miliaribus diſtante duobus, fundauerat pręſidium: cui, quoniam à peregrinis conſtituebatur, nomen ex re dedit, ut perpetuo diceretur Mons Peregrinus: & ita uſq; hodie à fundatore nomen ſeruat impoſitum, naturali ſitu, artificum induſtria ſatis munitum. Vnde Triptolitanis ciuibus inceſſanter penè diebus ſingulis inferebat moleſtias, ita ut uniuerſę regionis incolæ, & etiam ipſius ciuitatis habitatores annua eidem perſoluerent tributa: nec minus ei obedirent in omnibus, quàm ſi urbem ipſam ſine contradictore poſſideret. Natus eſt etiam ei in eodem loco, ex uxore propria, Deo deuota femina, filius de nomine maiorum dictus Amphoſſus, qui eidē poſtea in comitatu Toloſano ſucceſſit.

Rex iterum Ptolemaidam obſidet: & Ianuenſium fretus auxilio, obſeſſam urbem occupat uiolenter. Caput XXVIII.

ANno ab incarnatione Domini milleſimo centeſimo quarto, menſe Maio, idem dominus rex cōuocatis uiribus & populo uniuerſo, à minimo uſq; ad maximū, eandem de qua ſuprà diximus, Ptolemaidam obſidere contendit: inde potiſſimum occaſione ſumpta, quod per eoſdem dies, Ianuenſium in partes Syrię, claſſis applicuerat, nauium roſtratarum, quæ uulgo dicuntur Galeæ, ſeptuaginta. Quo cognito, miſſa ſtatim ad conſules legatione, uerbis amicis inuitat eos, ut antequam ad ptopria redeant, Chriſto uelint militare: exemplum etiam familiare proponens de eorum ciuibus, quorum ſtudio & opera, urbem Cęſaream regno uendicauerat, non ſine perpetua Ianuenſi ū gloria, & emolumento non modico: tandemq; prudentibus interpoſitis uiris, & rem effectui fideliter mancipare quærētibus, reſponſum dederūt: Quod ſi reddituum & obuentionum quæ ex marino acceſſu in portu colligerentur, tertia pars illis in perpetuum concederetur, & in ciuitate eccleſia, & in uico iuriſdictio plena daretur ad capiendam prædictam urbem fideliter elaborarent. Placuerunt itaq; domino regi & principibus eius conditiones prædictę, & fidei nexu corroboratis, utrūq; ſcripti beneficio perpetuæ memorię mandauerūt. Sic igitur die præfixa illi per mare, dominus rex cum ſuis per terram urbem prædictam, locatis in gyrum caſtris, obſidione uallant, ciuibuſq; introitu negato & exitu, moleſtias inſerunt quales quantaſq; ſolēt obſeſſis irrogari. Machinis etiam circumpoſitis, quales ſolēt argutorū hominum reperire ingenia, in hoſtium erigunr perniciē, turres ex eis flagrantes & mœnia, & ædificia etiam interiora, magnorum molarium immiſſione cōſtringentes. Præterea crebris congreſſionibus tam à claſſe per oram maritimam, quàm ex oppoſita parte per regium exercitum fatigatis, plurimis ex ciuibus caſibus uarijs interemptis, & obſidentium inſtantiā, & frequentes impetus durū uidebatur portare. Cumq; per dies uiginti continuos tam noſtri oppugnando, quam illi à ſe repellendo iniurias, deſudaſſent, interpoſitis conditionibus, quod qui egredi optarēt, cum uxoribus & liberis, & eorum mobilibus, ad quas uellent partes, haberent exitum liberum. Qui uerò

in domibus

in domibus ſuis manere, & natale ſolum eligerent non deſerere, dùm ſingulis annis domino regi certa præſtatione ſatisfacerent, bonis conditionibus uterentur, regi ciuitatem tradiderunt: qua obtēta, Ianuenſibus iuxta ſingulorum merita, poſſeſsiones & domicilia aſsignauit. Hic primùm per mare accedentibus patuit ſecura tranquillitas, & portu commodiore recepto, & littore ab hoſtibus aliquantulum expedito.

Carra Meſopotamiæ, à Tancredo, Balduino, & alijs obſidetur. Ciues fame compulſi, de tradenda urbe conſilium ineunt. Caput XXIX.

EOdem anno, dominus Boamundus, cum uniuerſis eiuſdem prouinciæ magiſtratibus: dominus quoq; Tancredus, dominus nihilominus etiam Balduinus, Ediſſanorum comes, unà cum Domino Ioſcellino eiuſdem conſanguineo, conuenientes ad inuicem, fide media compromiſerunt, quod Euphraten tranſeuntes, Carram urbem, Ediſſæ uicinam, ab infidelibus detentam, obſiderent. Iuxta quod conceptum euocantes certatim ex ſuis regionibus militares copias, & auxilia undecunq; congregantes, die præfixa Euphraten tranſeuntes, apud Ediſſam peruenerunt. Interfuerunt autem eidem infauſtę expeditioni uiri uenerabiles, & eccleſię pręclara lumina, dominus Bernhardus, Antiochenorum patriarcha: dominus Dabertus, Hieroſolymorum patriarcha, qui tunc uagus, exul, & profugus ante Antiochiam demorabatur: dominus quoq; Benedictus, Ediſſenorum archiepiſcopus. Hi omnes apud prædictam urbem congregati, propoſitum effectui mancipare ſatagentes, cum ſuis legionibus ad locum perueniūt deſtinatum. Eſt autem Carra (ut ueteres tradunt hiſtoriæ) is locus, ad quem Thare filium ſuum Abraham, & ex filio Haran nepotem Loth de Vr Chaldæorum fugiens, & in terram Chanaan properans, eduxit, & habitauit ibi, ſecundum quod in libro Geneſeos continetur, ubi & idem mortuus eſt: ubi & Abraham reſponſum accepit à Domino, ut egrediens de terra ſua, & de cognatione ſua, dum ſequeretur promiſsiones. Idem'que eſt locus, in quo & Romanorum dictator Craſſus, aurum quod ſitierat, propinantibus Parthis, bibit. Quò cùm perueniſſent, ſicuti ab initio propoſuerant, urbem claudunt obſidione: nec multum neceſſarium erat, urbem aliter impugnare, quàm ingreſſus exitusq; ciuibus prohibere, ita modicum, & penè nihil intus habebant alimentorum. Cauſſa autem huius erat inopiæ: Dominus Balduinus longè antè multam dabat operam, quomodo inopia illius loci frangerentur ciues, ut fame aliquando moleſtati, urbem ei traderent. Modus autem, quo propoſitum effectui mancipare ſatagebat, hic & eius uſus erat idoneus. Inter Ediſſam porrò, & prædictam illam ciuitatem, quæ uix quatuordecim à ſe inuicem diſtant miliaribus, fluuius quidam diſcurrit medius, qui ſua irrigatione, canalibus deriuatis, circum adiacentem planiciem uberem reddebat, & frugibus fœcundam. A priſcis autem temporibus ſolum prædictam hanc habuerat limitationem, ut quod circa fluuium erat, Ediſſanis ſine moleſtia cederet: quod uerò trans fluuium, Carrenſes proprium poſsiderent. Videns autem dominus Balduinus, quod hoſtium ciuitati exterius nihil alimentorum accederet, ſed de locis illis communibus omnem ſibi uictum propagarent, maluit ipſe hac commoditate defraudari, quàm ut hoſtes, qui non ſatis commodè aliunde poterant, de locis medijs alerentur. Frequentibus igitur irruptionibus diu antè prohibuerat in locis ſuis agriculturam exerceri, ſperans quod de regione trans Euphratem, & de ea quæ inter Ediſſam & eundem fluuium iacebat media, alimentorum poſſet ſuis ciuibus miniſtrare ſufficientiam: Carrenſes autem ea ſubtracta commoditate, quam de prædictis locis communibus habere conſueuerant, ad intolerabilem compellerentur inopiam, ſicut uerè exitus rei manifeſtum dabat: idq; ante annis pluribus imbuerat. Obſidentes igitur prædictam urbem (ut præmiſimus) multa uictus inopia eam inuenerunt laborantem. Ciues tamen noſtrorum aduentu longe ante præcognito, per nuncios & literas principes Orientis ſolicitauerant, ſignificantes, quod niſi mature ſubuenirent, parati erant deficere. Videntes autem, quod eis inde nullum miniſtrabatur ſubſidium, & famis anguſtia ſingulis diebus eo amplius moleſtaret, communicato conſilio, potius eligunt urbem reſignare, quàm intus fame tabeſcere, & præ alimentorum defectu liqueſieri.

Noſtri

Noſtri diſceptantes de imperio urbis, ea excidunt. Ciues ſubſidia recipiunt: pugnatur ibi cominus: uincuntur noſtri: fitq́ʒ caſus noſtris ualde periculoſus. Caput XXX.

EXeuntes ergo, tradunt ſe in manus obſidẽtium, ſine conditione aliqua, ſed ſtimulante inuidia, auaritiaq́ʒ, effuſa contẽtio inter principes: & dum contendunt ad inuicem dominus princeps Boamundus, & dominus comes Balduinus, utri illorum tradatur ciuitas, utrius illorum prius in urbem introducatur uexillum, differunt uſque mane urbem traditam occupare, quouſq́ʒ de illa friuolo quæſtitione plenius deliberaretur. Didicerunt itaque per rerum experientiam, quàm uerum ſit illud: Mora ſecum periculum trahit: & illud iterum. Nocuit differre paratis. Nam antequam dies illuceſceret craſtina, tanta, tamq́ʒ ingens hoſtium affuit multitudo, tamq́ʒ formidabilis Turcorum exercitus, ut noſtri etiam de uita diffiderent. Qui autem aduenerant, alimentorum infinitas ſecum trahebant copias: condixerantq́ʒ adinuicem prudenter ſatis & callide, ut ſe in duas diuiderent turmas, ut dum altera cum noſtris quocunque euentu, ſiue proſpero ſiue ſiniſtro, dimicaret, altera ciuibus inferret uictualia. Factũq́ʒ eſt ita. Nam ſtatim die iam aliquantulum adulta, aduerſæ partis principes inſtruunt agmina, ordinant acies, tanquam protinus pugnaturi: ſeorſim illis conſtitutis, quib. ſarcinarum cura fuit commiſſa. Neque his tamen, qui ſe aptabant ad prælia, ſpes erat ulla, aut obtinendi uictoriam, aut reſiſtendi diutius: ſed id ſolum eis uidebatur ſufficere ad propoſitum, ſi noſtris circa eos occupatis, obſeſſi ciues oblatum ſibi poſſent recipere uictum. Videntes igitur noſtri principes hoſtes præparari ad præliũ, ipſi quoque aciebus & agminibus congruo digeſtis ordine, utroque Patriacha ſermonibus exhortatorijs, addere militibus nituntur animos: ſed Domini gratia deſtituti, nec uerbis iuuantur, nec admonitionibus. Nam ſtatim primo conflictu facti ſunt hoſtes eorum in capite, & ipſi ignominoſe cedentes terga dederunt, hoſtibus caſtra deſerẽtes & ſarcinas, fuga ſalutem quærentes, quam non potuerunt inuenire. Nam hoſtes reiectis arcubus, & eorum officio neglecto, gladijs inſtantes cominus, pene omnes interficiendo deleuerunt. Capti ſunt ibi comes Ediſſanus, & dominus Ioſcelinus eius conſanguineus: & uinculis alligati, in terras hoſtium tracti ſunt remotiores. Dominus autem Boamundus, cum domino Tancredo, & utroque Patriarcha, tumultui ſe ſubducentes bellico, uiarum ſtudioſe declinantes compendia, Ediſſam peruenerunt incolumes. At uerò eiuſdem loci Archiepiſcopus, ſicut uir ſimplex erat, turbis inuolutus prȩliaribus, uinctus et cathenatus, numerum auxit captiuorum. Accidit autem, quod cuiuſdam Chriſtiani deputatus cuſtodiæ, ſuper eum, ex quo Epiſcopum nouit eſſe, motus uiſceribus charitatis, animam ſuam pro illius ponens anima, illȩſum abire permiſit: qui tandem (protegente eum Domino) infra paucos dies Ediſſam reuerſus eſt cum multa ciuium hilaritate ſuſceptus. At uerò dominus princeps, dum adhuc Ediſſæ moram faceret, audiens quod peccatis exigentibus, Comes captus eſſet, conſentientibus ciuibus, urbem domino Tancredo ſeruandam credidit, & regionem uniuerſam, ea conditione, ut redeunti de carcere domino Comiti, ei ſtatim ſine difficultate reſignaret. Ipſe autem domini Ioſcelini terram in ſuam recepit ſolicitudinem. Porrò nec prius nec poſterius in uniuerſo Oriente, tempore Latinorum, uſpiam legitur tam periculoſum fuiſſe prælium, tantaq́ʒ ſtrages uirorum fortium, gentiſq́ʒ noſtræ tam ignominaſa fuga.

LIBER VNDECIMVS.

Dominus Boamundus, Antiochenorum princeps, commiſſo principatu Tancredo, transfretans in Franciam properat: Francorumq́; regis filiam ducit uxorem. Dabertus Hieroſolymorum patriarcha Romam petit. Rex uxorem legitimam abſq; cauſæ cognitione deſerit. Caput I.

AEſtate uerò tranſcurſa, dominus Boamundus, multo æris alieni pondere fatigatus, ut ad debiti ſolutionem ſe pararer, & ut de partibus ultramarinis maiores militum ſecum traheret copias, principatus ſui cura & adminiſtratione generali, cum plena iuriſdictione dilecto ſuo conſanguineo commiſſa, in Apuliam nauigauit: & cum eo dominus Dabertus, Hieroſolymorum patriarcha. Qui poſtquam in Apuliam peruenit, modico tempore in ſua regione moram faciens, aſſumpto de fidelibus ſuis honeſto comitatu, alpes tranſiens, ad dominum Philippum illuſtrem Francorum regem peruenit. A quo inter cætera duas eius obtinuit filias, unam de legitimo natam matrimonio, Conſtantiam nomine, quam ſibi fœdere coniugali copulauit in uxorē: alterā nomine Ceciliā, quam ex Andegauenſium Comitiſſa, (quæ ſpreto marito, ad eundē regem ſe cōtulerat) uxore adhuc uiuente, receperat: quam domino Tancredo nepoti ſuo, ex Apulia miſſam, deſtinauit uxorem. Complens ergo negocijs tam apud dominum regē eundē, quàm in alijs ultramontanis partibus, cum ingenti equitū peditūq́ transfretare uolentiū multitudine, in Apuliam iterum reuerſus eſt. At uerò dominus Dabertus, ad eccleſiam Romanā accedens, & iniuriarū quas patiebať, modū aperiēs, ſimul & Arnulphi malitiam nimis efficacem ordine pandens: necnon domini regis ſiniſtram intentionem, qua eccleſiam Domini humiliare nitebatur, omnes ad ſui mouit compaſſionem, gratiam obtinens uniuerſorum. Nec ſolum id enorme, quod de domino Daberto patriarcha ſuprà memorauimus, factum eſſe contra diſciplinā Eccleſiaſticam, rex commiſerat, uerum etiam uxorem, quam apud Ediſſam (dum ibi Cōmes eſſet) duxerat, abſque cauſæ cognitione, non cōuictam, non confeſſam, lege matrimoniorum neglecta, dimiſit: eamq́ in monaſterio ſanctæ Annæ, matris Dei genitricis, & ſemper uirginis Mariæ, monacham fieri compulit uiolenter. Eſt autem idem locus Hieroſolymis in parte Orientali, iuxta portā quæ dicitur Ioſaphat, ſecus lacum qui tempore antiquo Probatica piſcina dicebatur: ubi oſtenditur cripta, in qua Ioachim & prædictæ Annæ, ut traditiones habēt ueterum, domicilia fuiſſe, ubi & uirgō perpetua nata eſſe perhibetur. Erant autem ibi tres uel quatuor pauperes mulierculę uitā ſanctimonialē profeſſæ, quibus gratia uxoris introductæ ampliauit poſſeſſiones & patrimonium dilatauit. Cauſſa autem cur ab uxore diuerterit, apud diuerſos uaria ferebatur: dicentibus alijs, Dominum Regem ideo dimiſiſſe uxorem, ut ditiorem & nobiliorem ducendo, conditionem ſuam faceret meliorem, & paupertati, qua plurimum premebatur, ſumpta dotis nomine aliùnde opulentia conſuleret. Alijs uerò aſſerentibus, Reginam improuidam, minusq́ prudētem, thori maritalis iura minus cautè obſeruaſſe. Cumq́ prius gaudens religionis habitum uideretur aſſumpſiſſe, & primo ſuæ conuerſionis tempore, ſatis honeſtè uideretur in eodem monaſterio conuerſata, tandem occaſione ſumpta, ex commentis fraudibus ad dominum Regem accedens, licentiam obtinet ut pro neceſſitate monaſterij ſui, ad ſubleuandam eis inopiā liceret ei conſanguineos ſuos, qui Conſtantinopoli erant, uiſitare: ſub quo prætextu de regno exiens, ſordibus & immunditijs omnem cœpit dare operam: depoſitoq́ religionis habitu, diuaricans ſe ad quemlibet tranſeuntem, nec propriæ parcens ęſtimationi, nec regiam quam habuit reuerita eſt dignitatem.

Dominus Raymundus Toloſanus Comes moritur. Vuilhelmus Iordanis eius nepos, ei ſuccedit. Rodan Turcorum princeps magnus fines noſtros ingreditur, cui Tancredus occurrit, & confuſum uertit in fugam. Caput II.

ANno ſequente, qui erat ab incarnatione Domini milleſimus centeſimus quintus, dn̄s Raymūdus bonæ memoriæ Comes Toloſanus, uir religioſus et timens Deum,

Deum, uir per omnia commendabilis, cuius actus admirabiles, & uita uirtutibus inſignis ſpeciales deſiderant tractatus, in oppido ſuo, quod ipſe fundauerat ante urbē Tripolitanam, cui nomen Mons Peregrinus, uiam uniuerſæ carnis, uerus Chriſti confeſſor, ingreſſus eſt, pridie cal. Martij. Cui ſucceſſit nepos eius Vuilhelmus Iordanis, in eadem obſidionis ſollicitudine: in quo opere uſq; ad aduentū Comitis Bertrandi, ſatis ſtrennue uiriliterq; deſudauit, quouſq; ſuper eadem re quæſtionem paſſus, aliquantulum ab opere deſtitit, ut in ſequentibus dicetur. Admirandam ſane huius uenerabilis uiri, & tam præſentibus quàm futuris commendabilem inſignis animi credimus conſtantiam, qui ſemel pro Chriſto initam, uſq; ad ſupremum exitum non faſtidiuit patienter ferre peregrinationem. Et cùm in patria tanquam uir illuſtris & prępotens, ampliſſimum habens patrimonium, potuiſſet omnibus bonis abundare pro uoto, elegit potius abiectus eſſe in obſequijs Domini, egreſſus de terra & cognatione ſua, quàm in tabernaculis apud ſuos abundare peccatorum. Cæteri enim principes eiuſdem peregrinationis profeſſores, urbe ſancta reſtituta liberati, quaſi uotorū potiti conſummatione, reuerſi ſunt ad propria: hic autem ſemel aſſumptam crucem ueritus eſt deponere. Cumq; à ſuis familiaribus & domeſticis illi cum multo ſuggereretur ſtudio, ut uoti compos, deſideratæ patrię ſe reſtitueret, maluit ſe in holocauſtū Domino dare, quàm illecebris ſe reddere ſecularibus: magiſtrum imitatus, cui cum diceretur: Deſcende de cruce, maluit conſummata paſſione, alienis deponi de cruce manibus, quàm ab incepto noſtræ ſalutis deficere propoſito. Eodem etiam anno, Rodoan, quidam uir prępotens, Alapiæ dominus, de adiacentibus regionibus tam prece quàm precio, conuocatis auxilijs, in graui multitudine Antiochenorum fines ingreſſus, regionem totā incurſibus deterrebat, & incendijs moleſtabat frequentibus. Quod audiens dominus Tancredus, conuocatis uiribus, tam equitum quàm peditū militaribus copijs, illuc procedit ei obuiam, ubi eum ſuas habere copias fama celebriore compererat. Egreſſus igitur ab Antiochia, uerſus Artaſiam exercitus dirigit: quo perueniens, hoſtium ingentem multitudinem, ut ei nunciatum fuerat, reperit: in quos inuocato de ſuperius auxilio, & pro meritis impetrato, uiriliter irruens, primo reſiſtere tentantes, ſed mox in diſſolutionem datos, in fugam adegit. Cæſis autem innumeris capti ſunt ex eis plurimi, retento uexillo prædicti Rodoan: qui ut uitæ conſuleret, fugam primus inierat. quodq; noſtris multo fuit ſolatio, in recompenſationem eorū qui in ſimilibus negotijs amiſerant ſæpius, equos optimos quo ab hoſtibus deiectis eorū ſeſſoribus abſtulerant uiolenter, ſibi multos uendicauerunt.

Aegyptij cum ingentibus copijs regno ſe infundunt: quibus Rex occurrens, captis nonnulis, pluribus interemptis, reliquos in fugam adegit. Caput III.

EOdem anno, acceſſerunt ad Aegyptium Calypham quidam de principibus eius, dicentes: Populus ille peregrinorum, qui hoc nouiſſimo tempore regnum tuum uiolenter ingreſſi ſunt, & animarum prodigi ſuarum, hactenus principibus à te miſſis reſtiterunt, de multitudine confiſi quam prior introduxerat exercitus, hanc ſibi comparauerant audaciam. Nunc autem illis ex maxima parte reuerſis ad propria, & aduētantium peregrinorum ſolatio deſtituti, facti ſunt rariores, frequentibus expeditionibus facultatibus eorum omnino conſumptis. Vnde nobis uidetur opportunū, ſi tuæ idipſum uiſum fuerit Maieſtati, ut electum unum de magnatibus tuis, ad partes illas dirigas, qui regionem illam ab illo infœlici populo occupatam, expediat. Placuit ſermo, quia optimus uiſus eſt in cōſpectu Calyphæ: & pręcipiens ingentem conuocari exercitum, & claſſem parari maximam, deſignatis principibus, unicuiq; exercitū ſeorſum adiungit, eos in Syriam dirigens: qui peruenientes Aſcalonam, magnam uniuerſo regno intulerunt formidinem. quod audiens Rex, cum uniuerſis regni uiribus celer Ioppen peruenit, lege edictali præcipiens, ut omnes illuc de ſingulis urbibus ſine mora conueniant. Adfuerūt igitur ſub omni celeritate qui euocati fuerant, inter quos & D. Ebremarus Hieroſolymorum patriarcha, uiuificæ crucis lignum ſalutare ſecum deferens, nihilominus affuit. Quibus receptis, recenſito noſtrorum numero, inuenti ſunt habere equites quingentos, peditum duo milia. Hoſtium uerò dicebatur eſſe numerus ad quindecim milia, exceptis illis qui in claſſe militabāt. Qui ab Aſcalona diſcedentes,

dentes, claſſem præceperunt uerſus Ioppen properare: ipſi autem Azotum tranſeuntes, in duas ſe turmas diuidunt, ordinantes, ut altera illarum uerſus Ramulam præcedat, D. Regem ad pugnam prouocans: altera Ioppen properet, ut rege cōtra alteram occupato, illa urbem impugnet, conuocatis ĳs qui in claſſe illuc iam aduenerant. Iuxta ergo prædictum conſiliū, bipertito agmine, pars Ramulenſes fines ingreſſa, inſtructis aciebus aduentus ſui tubarum crepitu, & ſtrepitu tympanorum euidēs dederunt argumentum. Hoc autem de induſtria fiebat, ut dominum Regem cum ſuis expeditionibus in ſe prouocantes, pars altera oram maritimā ſecuta, Ioppen tuta poſſet peruenire: ſed euanuerunt in cogitationibus ſuis, nam cum regem cum ſuis expeditionibus appropinquantem intuerentur, contabuerūt corda eorum pręe timoris anguſtia: & alterā partem reuocantes, uix adhuc putabant ſe ſufficientē habere multitudinem, ut eius poſſent manus euadere. Factum eſt ergo, quod conuenientibus contra ſe mutuò legionibus, Rex cum ſuis in hoſtes irruens inſtat animoſius, uerbo ſimul & exemplo ſuorum exhortās acies, uires ingeminat. Dominus quoq; Patriarcha, uiuificę crucis lignum præliaturis ingerens, & percurrens agmina, monet & hortatur ut eius meminerint, qui nobis peccatoribus in eodem ligno ſalutem operari uoluit: præcipit etiam, ut in remiſſionem peccatorum circa hoſtes nominis & fidei Chriſtianæ decertarent uiriliter: ab eodem mercedem expectantes, qui ſuis ſolet centuplum retribuere. Sic ergo noſtri facti animoſiores, hoſtibus uehementius inſtant, & implorato de cœlis auxilio, perempta, ex eis infinita multitudine, reliquos in fugam conuertunt. Cecidit autem in eodem conflictu, præſes Aſcalonitanus, ſed uniuerſi exercitus procurator euaſit fugiens. Dicūtur cęſa illa die, de hoſtibus quaſi quatuor milia, de noſtris uerò ſexaginta inter mortuos reperti ſunt. Obtinuerūt ergo noſtri pręuia Domini miſericordia hoſtium caſtra, & infinitas camelorum phalanges: ſed & aſinos & equos innumerabiles, cum optimis ſpolĳs & pluribus mancipĳs ſecum trahentes, Ioppen cum lætitia & exultatione redierunt. Captus eſt etiam illa die quidam nobilis, qui aliquādo fuerat procurator in ciuitate Acconenſi, pro quo rex poſtmodum uiginti millia dicitur habuiſſe aureorum. Claſſis tamē hoſtium nihilominus adhuc in portu Ioppenſi morabatur: ſed cognito ſuorum interitu, Auſtro flatus miniſtrante neceſſarios, in portum ſe Tyrenſium receperunt. Vnde poſtmodum in Aegyptum redire cupientes, orta repēte in mari procella, ui turbinis ab inuicem diuiſi, uiginti quinq; naues ex eis fretum non ſuſtinere ualentes, in noſtra littora impegerunt. ex quarum remigibus & nautis, exceptis mortuis, noſtri in uincula coniecerunt plus quàm duo millia.

Dabertus Patriarcha, cum executione Apoſtolicarum literarum rediens, apud urbem Meſſanam Siciliæ moritur. Ebremarus ſedis illius incubator, Romam contendit. Legatus Arelatenſium Archiepiſcopus Gibelinus mittitur, poſtmodum in Patriarcham ſubſtituitur. Caput IIII.

INterea dominus Dabertus Hieroſolymorum patriarcha, poſt longam expectationem, qua eum detinuerat dominus Paſchalis papa, & eccleſia Romana, uolens plenius edoceri, utrum Rex Hieroſolymorum, & qui eum expulerant, uellēt contra eum aliquid allegare, unde hoc uideri poſſent de iure feciſſe: poſtquam nemo comparuit, qui contra eum aliquid diceret, nec in eius facto aliquid aliud notari poterat, niſi quod Regia expulſus eſſe uiolentia, cum plenitudine gratiæ, & Apoſtolicarum literarum proſecutione, uiſus eſt ad propria redire & ſedem recipere debere, ex qua fuit indebitè deturbatus. Qui tandem in Siciliam ueniēs, & apud Meſſanam moram faciens neceſſariam, tranſitum expectans, graui correptus ægritudine, *XVI*. Calend. Iulĳ, uiam uniuerſæ carnis ingreſſus eſt. Sedit autem in pace annis quatuor, in exilio uerò, tribus. Ebremarus uerò eiuſdem ſedis incubator, audiens quòd prędictus dominus Dabertus, cū plenitudine gratiæ reuertebatur, ſedē ſuam recepturus, antequam de obitu eius inſtrueretur, ad eandem Romanam transfretare Eccleſiam decreuit, allegaturus de ſua innocentia, quomodo inuitum & renitentem in eandnm ſedem illum locauerant. Quò perueniens nihil impetrare potuit, quàm ut cum eo dirigeretur legatus, qui de cauſa eius, Hieroſolymis conſtitutus. plenius poſſet cognoſcere. Deſignatus eſt autem ad id muneris proſequendum dominus Gibelinus, uir ſenex et grandæuus, Arelatenſis Archiepiſcopus qui de mandato domini Papæ, Hieroſolymam

& ſtrenuus, & exigentibus meritis Regi & regno commendabilis & acceptus. Cæſi ſunt in eo conflictu, de hoſtibus ducenti, & equi totidem à noſtris recepti. Pôſt etiam eodem die uiſa ſunt in Oriente, ſigna & prodigia multa in cœleſtibus. Nam per quadraginta dies, & eo amplius, Cometa circa noctis initiũ uiſus eſt longè comam trahere: & iterum ab ortu ſolis, uſq; ad horam tertiam uiſus eſt ſol duos habere collaterales paris magnitudinis, ſed inferiores ſplendore ſolis. Viſa eſt & Iris circà ſolem, ſuis diſtincta coloribus. Quæ omnia certum erat mortalibus noua portendere.

Boamundus de Francia in Apuliam reuerſus, cum ingentibus copijs Grecorum fines, eos depopulaturus ingreditur: demumq; in Syriam uolens redire, relicto Boamundo filio, uita decedit. Caput VI.

PEr idem tempus, Alexius Conſtantinopolitanus Imperator, uir malicióſus & nequam, uolentibus per eius regiones Hieroſolymam proficiſci, multa miniſtrabat impedimenta. Nam & contra primam expeditionem, quę ei multo fuerat emolumento, ut præmiſſum eſt, Solimannum potentiſſimum Turcorum principem, & Barbaras ex uniuerſo Oriente ſollicitabat nationes: & contra ſecundam, cui Pictauienſium prę erat Comes, eaſdem nihillominus nationes, & infideles populos frequentibus concitabat legationibus, unde eius efficiente malitia poſterior expeditio penè tota deperijt: nec ſolum ſemel & ſecundo ita in noſtros malignatus fuerat, ſed quotiens ſe offerebat oportunitas eis damna moliri, parare præcipitia pro lucro ſibi reputabat: præſentibus tamẽ, & coram poſitis benigna dabat reſponſa & munera largiebatur, ut eo falleret commodius, Græcorum obſeruans morem de quibus dicitur: Timeo Danaos & dona ferentes. Suſpectum enim habens omnium Latinorum generaliter proceſſum, nec eorũ uires multiplicari, nec dilatari poteſtatem, ubicũq; miniſtrare poterat impedimentum, patiebatur. Harum igitur dominus Boamundus memor iniuriarum, ab ultramontanis reuerſus partibus, uniuerſorũ latinorum cauſſam proſequẽs, equitum habens quinque milia, peditum uerò quadraginta milia, *VII* idus Octobris in terram prædicti Imperaroris nauigio peruenit: & confractis penè uniuerſis urbibus maritimis, & in direptionem datis, uniuerſam Epirum tam primam quàm ſecundam depopulatus eſt: tandemq; Dyrrachium obſidens, Epiri primæ metropolim, regionem circumquaque incendijs & depopulationibus tradens, circumiacentibus regionibus, pro libero arbitrio utebatur, paratus ad delendum Latinorum iniurias, auctore Domino, ad ulteriora imperij uiolenter procedere. Audiens igitur Imperator dominum Boamundum, ingenti militia Latinorũ intra fines ſuos ingreſſum, ipſe ſuos nihilominus colligit exercitus, & ei procedẽs obuiam, copias ſuas in uicino conſtituit: ubi communibus interuenientibus amicis, Imperator fœdus inijt cum eo, interpoſitis iurameutis quod de cætero Chriſti fidelibus in Orientem tranſire uolentibus, bona fide, ſine fraude & malo ingenio, conſilium miniſtraret & auxilium: nec eorum iter ab ijs quos ipſe cohibere poſſet, impedire pateretur. His ita compoſitis & fidei nexu interpoſito confirmatis, dominus quoque Boamundus iuramento corporaliter præſtito, amicitiam fidelitatemq; perpetuò conſeruandam promiſit. Inde in Apûliam reuerſus, dimiſſa peregrinorum turba, quæ uotis obligata, tenebatur iter Hierolymitanum perficere, ipſe domi, familiaribus adhuc detentus curis, remanſit. Aeſtate uerò ſequente, præparatis iam ex parte ad iter neceſſarijs, & congregato nauigio, dum ad iter accingeretur, copijs undecunque conuocatis, ualida correptus ægritudine, in fata conceſſit: unico filio principatus & nominis hærede relicto, ex domina Conſtantia domini Philippi, illuſtris Francorum regis filia ſuſcepto. Mortuus eſt etiam eodẽ anno dominus Philippus Francorum rex illuſtris, ſocer eius.

A finibus Orientalibus item ingentes Turcorum copiæ, partes Ediſſanorum occupare nituntur: ſed Tancredus unà cum domino Rege reſiſtunt uiriliter. Caput VII.

ACcidit autem per eoſdem dies, dum adhuc prædicti nobiles, uidelicet Comes Balduinus, Ioſcelinus eius conſanguineus, apud hoſtes detinerentur in uinculis, occaſione ſumpta ex eorum abſentia, collecta eſt ex Orientali ſinu Turcorum infinita multitudo, & innumerabiles copiæ, atq; in Meſopotamiam deſcendentes,

circa partes Ediſſanas cœperunt hoſtiliter degraſſari, præſidia quædam uiolenter oc cupantes, ſuburbana tradentes incendijs, colonos captiuantes & Agriculturæ dantes operam, ita ut extra ambitum urbium muratarum tutus non reperiretur locus, & deficiente agricultura uictus omnino deficeret. Dominus autem Tancredus, cui regionis erat commiſſa ſollicitudo, circa partes Antiochenas detinebatur occupatus: cuius curam etiam, ut præmiſimus, domino Boamundo diſcedente ſuſceperat. Audiens tamen, quod tanta hoſtium in partibus illis eſſet importunitas, uocato domino Hieroſolymorum Rege, & cauſa uocationis manifeſtata, ipſe quoq; quantas poteſt ex uniuerſis urbibus & prę ſidijs conuocat copias. Cui ſic accelerãti, & pro regione ſollicito infra paucos dies Rex affuit, iunctiſq; agminibus Euphratem tranſierunt: quo peruenientes hoſtes reperiunt ut eis fuerat nunciatum, per uniuerſam regionem liberis diſcurſibus euagantes: qui cognito noſtrorum aduentu, cœperunt ſe adinuicem colligere, & illam quam prius habuerant, diſcurrendo minus experiri licentiam. Compertas iterum habentes ſæpius noſtrorum uires, cum eis pugnare formidant, nec tamen ad propria redire diſpoſuerant: ſed ſcientes utrumq; principem liberas ferias non habere, ut moram diuturnam in ea poſſent facere regione, tamdiu eos nitebantur protrahere, ut tædio affecti maturarent reditum, & ipſi ad conſuetas recurrerent infeſtationes. Cognoſcentes igitur noſtri eorum propoſitum, conſilium ineunt quale pro temporis anguſtia poterat inuenire commodius: congregati enim pręcipiunt, ex ea regione quę eſt circa Euphratẽ, quę frugibus copioſiſsime abundabat, uniuerſi generis alimentorum copias conuehere: & flumine tranſmiſſo, oneratis equis, camelis, aſinis, & burdonibus uictum copioſiſsimum, & ad multa tempora ſufficientem urbibus inferunt & præſidijs: maxime autem urbem Ediſſanam uſq; ad redundantem ſufficientiam communiẽtes. Poſtmodum uerò de corporibus ciuitatum & præſidiorum, non multam gerentes ſollicitudinem, quoniam admodum armis, uiris, & uictu erant munita, reuocantibus eos maioribus rerum articulis, ad Euphraten reuerſi ſunt. Vbi dum modicis & corpore & numero fluuium tranſeunt nauiculis, quoſdã de inferiore manu qui adhuc tranſitũ expectabant, ulteriorem ripam tenentes, hoſtes noſtrorum ueſtigia ſequuti, irruunt, & ex eis quoſdam interficientes, reliquos captiuos trahunt, præſentibus domino rege, dominoq; Tancredo, & eis ſubſidium miniſtrare non ualentibus, amnis enim medius erat, quem uadis tranſire non poterant: neq; erat facile, paucis paruiſq; nauiculis tantum exercitum reportare. Noſtri uerò dolentes admodum ſuper illis pauperibus, quos ſe præſentibus occidi uiderant, & ex parte captiuari, reuerſi ſunt ad propria: regionem etiam cis Euphratẽ, præcipientes magnatibus, qui ei pręerant diligentius, communiri. Erant autem qui ſupra ripam Euphratis capti fuerant & interfecti, pauperes Armenij, qui Turcorũ fugientes importunitatem, in loca tutiora ſe conferre propoſuerant.

Balduinus Comes Ediſſanus redit de uinculis hoſtium, & Ioſcelinus cum eo, & aduerſus Tancredum guerram excitant. Caput VIII.

SEquẽte anno, qui erat ab incarnatione Domini M C I X. dominus Balduinus Comes Ediſſanus, cùm annis quinq; continuis fuiſſet apud hoſtes detentus in uinculis, unà cum Ioſcelino cognato ſuo, datis obſidibus pro certa ſumma pecuniæ, quam pro ſua redemptione pepigerant, in ſuam ſe receperunt libertatem, redeuntes ad propria, cum quibus etiam ſatis miſericorditer fecit Dominus. Nam obſides eorum in quodam præſidio, cuſtodibus deputatis commiſsi, caſu, ſiue ſomno ſiue mero grauatis, mortem intulerũt, unde poſtmodum ad propria clàm, & per diuerticula de nocte errabundi peruenerunt. Accedenti ergo prędicto comiti ad Ediſſanã urbem, D. Tancredus dicitur ei introitum denegaſſe: ſed tandem memor iuramentorum, quæ interpoſita fuerant, cum eodem Comite capto, domino Tancredo ciuitas tradita fuerat, ad cor rediens, tam ipſam urbem, quàm regionem uniuerſam eidem pręcepit reſignari. Qua iniuria moti, poſtmodum bellum eidem Tancredo ambo pariter indixerunt. Ioſcelinus autem ſpecialiter, qui circa Euphraten habebat ſua præſidia, & Antiochenis uicinior erat partibus, Principem magis infeſtabat. Accidit autem quadam die, ut Turcorum multitudinem in ſuum conuocans auxilium, in terram principis irruptione

ptiones moliretur, quod Princeps præſentiens, ei occurrit: commiſſoq; inter eos prælio, prima fronte de exercitu ceciderunt uiri quaſi quingenti: ſed tandem reſumptis animis, & aciebus inſtauratis, Turcorum magnam ſtrauerunt multitudinem, Ioſcelinum & ſuos in fugam conuertentes. Porrò uidentes maiores regionis, & qui ſenſus habebant magis exercitatos, quod tantorum uirorum periculoſa nimis erant odia, & quod in multum poterant Chriſtiano populo detrimentum cedere, interpoſitis partibus ſuis, eos adinuicem reconciliauerunt.

Bertrandus comitis Toloſani filius, cum claſſe Ianuenſium in Syriam deſcendit, patri quærens ſuccedere. Vuilhelmus Iordanus contradicit. Capitur Biblium. Caput IX.

EOdem tempore Bertrandus domini Raymundi bonę memorię, comitis Toloſani filius, cum claſſe Ianuenſium circa urbem applicat Tripolitanam, ubi Vuilhelmus Iordanis eius conſanguineus urbem obſidione uallabat, ſicut & continuè fecerat à die obitus prædicti uenerabilis uiri qui in eodem negocio moriens defecerat. Statim autem in eius aduentu orta eſt contentio inter eos, Bertrando de patris ſucceſſione allegante, Vuilhelmus autem proprij laboris & impenſæ per quatuor annos cõtinuos ſollicitudinis merita prætendebat. Ille in bona paterna tanquam hæres legitimus uolebat ſuccedere: iſte locum ſua expugnatum inſtantia ſibi nitebatur uendicare. Dumq; iſta diu eſſet agitata controuerſia, interuenientibus amicis de pace tractatur. Conuenit autem inter mediatores, quod pro bono pacis, Vuilhelmo Iordani ciuitates Archis & Tortoſa cum ſuis pertinentijs concederetur, Bertrando uerò Tripolis & Biblium & Mons peregrinus, item cum ſuis pertinentijs. Factumq; eſt ita, & ratum habitum partis utriuſq; conceſſu. Vnde Vuilhelmus pro parte ſibi deſignata, factus eſt homo Principis Antiocheni, fidelitate ei manualiter exhibita. Bertrandus uerò partis ſibi deſignatæ, à domino rege Hieroſolymitarum inueſtituram ſuſcepit, ei ſolenniter exhibens fidelitatem. Addictum eſt etiam in compoſitionis forma, quod ſi alter ſine liberis uita decederet, alter ei ſuccederet in uniuerſum. Quęſtione uerò prædicta per huiuſmodi ſopita trãſactionẽ, accidit quod inter armigeros utriuſq; familię ex cauſa leui orta eſt cõtentio, pro qua pacificanda, cum uelox in equo ſępe dictus comes Vuilhelmus occurreret, ſagitta caſu percuſſus, interijt. Dicebatur à nõnullis, quod comitis Bertrandi dolis et machinationis comes Vuilhelmus interierit, ſed tamẽ uſq; hodie illius uulneris non comparuit certus autor: ſic igitur ſublato æmulo, & prædictæ urbis competitore, Bertrandus ſolus in expeditione manſit. Erat autem claſſis Ianuenſium, cum qua uenerant, galearum ſeptuaginta: cui præfecti erãt duo nobiles uiri Ianuenſes, Anſaldus & Hugo Ebriacus. Videntes ergo quod circa urbem Tripolitanam, per idem tempus operam conſumerent, utile iudicant interim aliquid memoria dignũ aggredi: cõmonitoq; familiarius comite Bertrando, ut cũ eis pręſens uelit eſſe per terras, ipſi claſſem uerſus Bibliũ dirigunt. Eſt autẽ Biblium urbs maritima, in Phœnice conſtituta, una de ſuffraganeis urbibus, quæ Tyrenſi metropoli iure metropolitico intelliguntur eſſe ſubiectæ, cuius memoriã Ezechiel propheta facit, dicens: Senes Biblij & prudentes eius ô Tyre, prębuerũt nautas ad miniſteriũ uarię ſupellectilis tuæ. Et item in ſecundo libro Regũ de eadem ſcribitur ita: Porrò Biblij pręparauerunt ligna & lapides ad ædificandum domum Domini. Dicta eſt aũt priſco uocabulo Eue: eamq; fundaſſe legitur Eueus, ſextus filiorum Chanaan. Ad hanc peruenientes, & eam terra mariq; circumuallantes, ciuibus admodum territis, & de ſui tuitione diffidentibus, claſſis præfectos prædictum Anſhaldum & Hugonem Ebriacũ miſſa legatione conueniunt, ſignificantes, quod ſi uolentibus egredi liberum cum uxoribus & liberis uellent dare exitum, nolentibus aũt ſua deſerere domicilia, in urbe liceret bonis conditionibus immorari, parati eſſent reſeratis aditibus, eos tanquam dominos admittere. Quibus conditionibus iuxta uota eorum admiſſis, urbẽ prædictis duobus tradiderũt uiris. Quorum alter, Hugo uidelicet Ebriacus, ſub annua certi cenſus præſtatione fiſco Ianuenſium inferenda, uſq; ad certum tempus eam recepit. Hic idem huius Hugonis, qui eidem hodie præeſt ciuitati, auus fuit, qui eius obtinet nomen & agnomen. Capta ergo prædicta ciuitate, claſſis iterum Tripolim eſt reuerſa.

Rex Balduinus Tripolim properat: feruet obſidio, & capitur ciuitas. Caput X.

AVdiens igitur dominus Rex prædictam Ianuenſium claſſem, capto Biblio, circa Tripolitanas partes moram adhuc facere, illuc properus accedit, tentaturus ſi eoſdem Ianuenſes aliquibus conditionibus ſecum poſſet detinere, quatenus eorũ fretus auxilio, unam de urbibus maritimis ſibi uẽdicare poſſet. Reſtabãt enim adhuc in noſtro littore quatuor rebelles, Berythus uidelicet, Sydon, Tyrus & Aſcolana, quę noſtrorum nouellæ plantationi multum oberant, ad obtinendum incrementum. Illuc ergo ueniens, omnes qui in obſidione erant, tam per mare quàm per terras, ſua exhilarauit præſentia, & in opere cœpto reddidit feruentiores. Statim enim in eius aduentu uiſi ſunt, qui exterius in obſidendo laborabãt, maximum repetiiſſe ſolatium, ita ut maior eis audacia acceſſiſſe uideretur, & uires non dubitarent incrementum accepiſſe: obſeſſis autem è conuerſo, & deſolatio ſe intulit ſolito amplior, & ſpes reſiſtendi omnino ſuccubuit eneruata: quocꝫ hoſtes uiderant ſolito fortiores, eò ſe debiliores reputant, quicquid illis accederet, totũ ſibi decedere reputantes. Innouant ergo noſtri quaſi nouos recentesq́ꝫ aſſultus, & hoſtibus omnino ubicũq́ꝫ locus eſt, ptoteruius inſtãt, tanquam obſidionẽ, quam continuo penè ſeptẽnio multo labore protraxerant, tunc primitus inchoaſſent. Videntes ergò ciues noſtrorum ſingulis diebus uires inualeſcere, eorũ uerò uice uerſa minui, diuturnis laboribus fatigati, ſpem ſubſidij nullã habentes, communicato inter ſe conſilio, tractant quomodo tantis malis poſſent finẽ imponere. Miſſis igitur legationibus tam ad dominũ Regem, quàm ad dominũ Comitem, ſub conditione ſpondent eis urbem ſe reſignaturos, ſi egredi uolẽtibus, liberè, & ſine difficultate liceret, & familias ſuas cum omni ſupellectile ad loca optata trãsferre poſſent: nolentibus autem exire, ſi ſub certa penſione domino Comiti annuatim perſoluenda, tutè tranquilleq́ꝫ in domibus ſuis manere, & poſſeſſiones ſuas colere concedatur. Auditis igitur ciuium poſtulationibus, Rex cum Comite & alijs magnatibus, conſilio communicato, utile iudicant, eorum admiſſis deſiderijs, urbem ſine dilatione recipere. Placuit igitur ſermo iſte omnibus, & præſtita conniuentia, euocatis ante ſe ciuibus, eorum admittũt petitiones. Præſtitisq́ꝫ iuramẽtis, quod prædictę conuẽtiones eis ſine fraude & malo dolo, ſed bona fide conſeruandæ eſſent, urbẽ recipiunt, introire uolẽtibus aditibus reſeratis. Capta eſt prędicta ciuitas, anno ab incarnatione Domini milleſimo centeſimo nono, menſe Iunio decima die menſis. Factus eſt autem ibi dẽ comes Bertrãdus, fidelitate mãualiter exhibita, dñi regis Homoligius: unde & eius ſucceſſores, uſq́ꝫ in præſentẽ diem, Regi Hieroſolymorũ idipſum tenẽtur exhibere.

Balduinus Comes Ediſſanus, ad ſocerum Gabrielem Meleteniam deſcendens, ubi factum eius extat memorabile. Caput XI.

ACcidit autem per eoſdem dies, quod à uinculis hoſtium abſolutus dominus Balduinus Ediſſanorum comes, cùm multos haberet equites, nec haberet unde eis exhibitæ militiæ & impenſi fideliter officij perſolueret ſtipendia, arguto habito ſatis & acuto conſilio, deſtinat cum eiſdem ſuis cõmilitonibus, ſocerum, qui ualdè pecunioſus erat, apud Meleteniam urbẽ uiſitare, præſtructo & præordinato ſolerter, ut priuſquam uentum eſſet ad eius præſentiam, quid fieri oporteret. Compoſitis igitur ad iter neceſſarijs illuc peruenit, ubi ex more deprehẽſo mutuæ ſalutationis affatu, & pacis ſigno cum mutuis amplexibus plena charitate alternatim præbito, magnifice nimis & ſupra hoſpitalitatis leges tanquã domeſticus, & affectione filius, ſuſceptus eſt à ſocero. Cùm igitur per dies aliquot ibi dominus Comes moram feciſſet, & ſimul con fabulationibus forte neceſſarijs, hinc ſocer, inde gener diei partem aliquam protraxiſſent, acceſſerunt (ſicut inter eos prius condictum fuerat) & eis colloquentibus, ingeſſerunt ſe milites eius. Tunc unus ex eis, quaſi omnium autoritate, factus uerbi patronus, Comitem alloquitur dicens: Noſti Comes, & nemo te melius, quàm fideliter, & quàm ſtrenuè, turba hæc militum, quæ pręſens eſt, tibi iam multo tempore, fidẽ tuam & promiſſionem ſecuta, militauerit: quantos labores, quantasq́ꝫ in uigilijs, ſiti, fame, frigore ſimul & æſtus importunitate pertulerit moleſtias, ut te & regionẽ tibi diuinitus cõmiſſam, ab hoſtium iniurijs redderet ſecuram: & à ciuibus & reliquo populo in ea commorante, infidelium & inimicorũ crucis Chriſti auetteret impetus, & moleſtias

propul-

propulſarent. Te introducit pro teſte hoc collegiū tibi aliquando neceſſarium. Com pertum habes, quantum iam effluxerit temporis, ex quo ſine ſtipendijs tibi militauerimus, quoties nobis perſolui neceſſitate compulſi poſtulauerimus. Quoties petitas inducias tibi compatientes indulſerimus, de die in diem æquanimiter ſuſtinentes: & nunc res eo deductæ ſunt noſtræ, quod diutius præſtolari non poſſumus. Paupertas inuincibilis eſt, quæ diuturniores ferias, & tempus amplius tibi iterum dari negat. Elige tibi unum: aut debitum perſolue, inopiæ noſtræ ſubueniens: aut pignus quod obligaſti, iuxta pactum exhibe. Miratus eſt Gabriel, quid nam ſibi uellet hæc concio, & ſermo ita ſollēnis quid protēderet. Tandemq; edoctus per interpretes rem tenuit: ſed quærit cuiuſmodi pignus pro pactis ſtipendijs dominus Comes obligaſſet. Cui, cùm quaſi pudore prohibitus, dominus Comes reſponſum nō daret, reſpondit eorū aduocatus: Quia barbam ſuam hypothecauerat eis, ut niſi ſtatuta die pacta militibus ſoluerentur ſtipendia, eidem barba ſine contradictione raderetur. Quod audiens Gabriel, ſtupidus præ facti nouitate, comploſis manibus ſupra modum admirans, anhelare cœpit, & præ anguſtia nimis æſtuare. Mos enim eſt Orientalibus, tam Græcis quàm alijs nationibus, barbas tota cura & ſollicitudine nutrire: probro aūt, & maiori quæ unquam irrogari poſſit ignominia reputare, ſi uel unus pilus quocunque caſu ſibi de barba cum iniuria detrahatur. Interrogansq; dominum Comitem, an ita eſſet ſicut dicebatur: Reſpondit: Ita. Iterum fortius admirans, penè extra ſe factus, quærit iterum: Quare rem tanta diligentia conſeruandam, argumentum uiri, uultus gloriā hominis præcipuam autoritatem, ita obligaſſet, tanquam rem mediocrem, & ab homine nō ſine confuſione ſeparabilē: Quia (reſpondit Comes) non erat mihi res alia dignior, cuius interpoſitione, militibus proteruē inſtantibus, poſſem ſatisfacere. Sed nec oportet dominum & patrem meum, multum ſuper hoc eſſe ſollicitum: nam ſpero de miſericordia Dei, quod impetratis à militibus inducijs, poſtquā in Ediſſam rediero, militum inſtantiæ ſatisfaciens, cum mea honeſtate pignus ſuam obligatū. Milites è conuerſo: ſtatim ſe diuerſuros ab eo, minasq; intentare (ſicut edocti erāt) niſi ſol uat maturius, unanimiter aſſerebant. Quod audiens Gabriel, uir ſimplex, et colluſionis eorum ignarus, apud ſe fluctuans quid faceret, elegit potius de ſuo ſoluere militibus id in quo tenebatur gener obligatus, quàm eius pati, qui reputabatur filius, tantā ignominiam. Quærit quæ ſit debiti ſumma. Cui reſpōſum eſt, Triginta milia Michaelitarum: quoddam genus aureorum, quod tunc in publicis cōmercijs erat celebre, à quodam imperatore Conſtantinopolitano, qui eam monetā ſua fecit inſignari imagine, à Michaele nomine ſic nuncupatum. Soluere igitur ſpondet pro genero, conditione tali, pactam pecuniam: ut media dominus Comes fide firmiter promittat, quod de cætero nullo caſu, nullo neceſſitatis articulo, ita quibuslibet perſonis ſe uelit obligare. Soluta igitur pecunia, ſumptoq; à ſocero licentia, dominus Comes cum ſuis, tumentibus loculis, & depulſa inopia, diues ad propria reuerſus eſt.

Bethleemitica eccleſia, per regis ſtudium ad cathedralem erigitur dignitatem. Caput XII.

ANno ſequenti, qui erat ab incarnatione Domini milleſimus centeſimus decimus, ſollicitus rex, & curam gerens peruigilem, quomodo ſibi regnū à Deo cōmiſſum poſſet honorare, & Deo protectori ſuo aliquid acceptione dignum offerre, propoſuit de pio mentis feruore, eccleſiam Bethleemiticam, quæ uſq; ad illum diem prioratus tantum fuerat, ad cathedralem ſublimare dignitatem. Quod qualiter geſtū fuerit, ex reſcripto eiuſdem pijſſimi regis ſuper hoc edicto amplius & perfectius erit manifeſtum. quod ſic habet: Diuina inſpirante gratia gens Francorū admonita, Hieruſalem ciuitatē ſanctā, diuq; oppreſſione paganorū fatigatam, ubi mors, quę primo præuaricāte parente genus hominum inuaſerat, morte Saluatoris eſt deſtructa, à ſpurcitia prædicta liberauit. Obſeſſa eſt nanq; ciuitas hæc cultu diuino digna, ſeptimo idus Iulij, à gente pręfata: & idibus Iulij, Deo pugnante, eſt capta. Capta autē ciuitate anno Domini milleſimo centeſimo, diſpoſitione diuina ſuggerente, placuit clero atque Raymundo ſancti Egidij, Roberto Normanniæ, & Roberto Flandrenſi comitibus, Tancredo, & cæteris principibus, cum uniuerſa Francorum multitudine, ut pijſſimus & miſericordiſſimus dux Godefridus frater meus eidem præſideret:

ipſe uerò uir Deo dignus, ſanctæ ciuitatis gubernator, primo principatus ſui anno peracto, Deo propitio tertia die ſequenti in pace quieuit. Cui ego Balduinus ab exultante clero, principibus & populo, primus rex Francorum, nutu diuino, excellentiã Bethleemiticę eccleſiæ, natiuitatẽ Domini noſtri Ieſu Chriſti præfulgida mente pertractans, in qua primum uenerabiliter caput meum diademate effulſerat, ut epiſcopali dignitate donaretur, mihi per omnia placuit. Igitur quod corde caſto concœperam, indeſinenter excogitans, tandem ad aures Arnulphi archidiaconi, uiri clariſſimi, & Hieroſolymitani capituli uſq; perduxi, eumq; & idem capitulũ, ut ſuper hac re mihi conſulerent, obnixe rogaui. Qui tam iuſtę petitioni meę obſequentes, tũ pro Hieroſolymitana ſede, quæ antea quaſi orbata parente uidebatur, tum pro hoc negotio Romam peti decreuerant. Hanc itaq; legationem Arnulphus archidiaonus, & Richardus eodem tempore decanus ſuſcipientes, Romam perrexerunt: & ſancto ſpiritu cooperante, apud dominum Paſchalem ſecundum uniuerſalis eccleſiæ Pontificẽ, de utroque negotio honeſtum inuenientes cõſilium, Hieruſalem remearunt. Dominus uero Paſchalis propter Guilelmum Arelatenſem Archiepiſcopum, uirum ſapientię radijs choruſcum, cumq; morum honeſtate fulgidum, cui id legationis Arnulpho atq; Richardo præſentibus iniunxerat, poſt eos Hieruſalem direxit. Propterea à me clero ſimul & populo gaudenter ſuſceptus, pro præcepto domini Paſchalis Papę & in ea bona uoluntate, & aſſenſu Hieroſolymitani capituli, ac totius fauore conſilij, & propria deliberatione omnia diſpenſante, in Bethleemitica eccleſia, Aſchetinũ uirum illuſtrem eandem gubernantem, quem Hieroſolymitanum capitulum eiuſdem eccleſiæ cantorẽ, me cum meis proceribus & populo uolente Aſcalonę elegerat atq; ſtatuerat epiſcopum, obtinere primatum epiſcopalem decreuit: Bethleemiticæq; ſedi, pro pręcepto & conſideratione, noſtra Aſcalonæ eccleſiam parrochiali iure ſubiugauit. Tandem ego Balduinus, Dei gratia rex Hieruſalem, Latinorum primus, iam dicta lætus firmaui. Villam etiam Bethleem, quam eccleſiæ conceſſeram, pro ſalute animæ meæ, & miſericordiſſimi ducis fratris mei Godefridi, atq; omnium parentũ meorum: & municipiale, quod eſt in territorio Accon, nomine Bedar: aliud etiã quod eſt in territorio Neapolitano, unum uidelicet Zeophir, & aliud nomine Caicapha, cum ſuis pertinentijs epiſcopo, eiuſq; ſucceſſoribus firmiter ac libere tenere ac poſſidere præcepi, dedi atq; conceſſi. Præfatam ego eccleſiam à calmunia qua Hieroſolymitana eccleſia eam uexabat, commutatione terrarum ac uinearum quæ in circuitu Hieruſalem in meo dominio erant, abſolutiſſimam reddidi. Statuimus autem, ſi quis clericus, uel laicus nephandiſſima cupiditate ductus, illud quod pro penſione mea de Bethleemitica eccleſia, natiuitate Domini ac Saluatoris noſtri præclara, ſpiritu ſancto iuuante, à domino Paſchale Romanæ ſædis ſummo ac uenerando pontifice, per Gibelinum eiuſdem legatum Arelatenſem Archiepiſcopum roboratum eſt, poſt deceſſum meum uiolare præſumpſerit, inuaſionis crimine, niſi commonitus reſipuerit, obligetur, ac totius regni noſtri expers effectus, grauiter iudicet̃. Præterea concedo, quod quicunque meorum optimatum, uel aliquis militum ſeu Burgenſium Dei afflatus ſpiritu, de ſuis redditibus pro ſua ſuorumq; animabus dare eidem eccleſiæ uoluerit, libera ſit ſibi pię uoluntatis executio, et in perpetuũ ualeat facultatum ſuarũ donatio. Facta eſt autem hæc conceſſionis, uel confirmationis noſtrę inſcriptio, rerũq; geſtarũ deſignatio, anno ab incarnatione Domini milleſimo centeſimo decimo, indictione tertia. Præſidente Romanæ eccleſiæ Papa, domino Paſchale ſecundo. Hieroſolymis uerò Gibelino Arelatenſi Epiſcopo, ſedis Apoſtolicæ uicario in Patriarchã electo. Sunt ergo iſtius aſſertionis teſtes, Arnulphus Archidiaconus, Ricardus Decanus, Euſtachius Grauerius, Anshelmus turris Dauid cuſtos, Radulphus de Foritanero, Anfredus uir religioſus, Gerardus Camerarius, & alij quamplures.

Obſidetur terra mariq; ciuitas Berythenſium, & ſecundo capitur obſidionis menſe. Caput XIII.

EOdem anno prædictus Dei cultor, & magnificus Dei gratia triumphator, idem dominus Rex curam gerens indefeſſam, quomodo regnum ſibi à Deo commiſſum poſſet ampliare, ſumpta occaſione ex galeis quibuſdã quę in regno hyemauerãt,

menſe

menſe Februario, congregata pro uiribus Chriſtiani populi, ex uniuerſi regni finibus multitudine, urbem obſidet Berythẽſium. Eſt autem Berythus ciuitas maritima, inter Biblium, & Sydonem in Phœnicia ſita, una de ſuffraganeis urbibus, quę Tyrenſi metropoli intelliguntur ſubiectę, Romanis quõdam acceptiſſima, ita ut iure Quiritium ciuibus conceſſo, inter colonias reputaretur: de qua ita Vlpianus teſtatur in Digeſtis, tit. de Cenſibus loquẽs de Phœnice prouincia: Eſt & Berythenſis colonia, in eadem prouincia, Auguſti beneficijs gratioſa. Et ut diuus Hadrianus in quadã oratione ait: Auguſtiana colonia, quæ ius Italicum habet. Nec ſolum ius Italicum, uerùm etiam & docendi ius Romanorum, quod raris cõceſſum fuit urbibus, ab eiuſdem Auguſti poteſtate obtinuit, ſicut in primo Codicis, ea conſtitutione quæ ſic inſcribitur, Cordi nobis eſt, habetur, in qua ita legitur: Et Berytenſium Doctorem Dorotheum. Dicta autem creditur priſca appellatione Geris, quam Gerſeus quintus filiorum Chanaan fundaſſe legitur. Ad hanc perueniens, ac cito ſibi domino Bertrando Tripolitano Comite, urbem cœpit ſtudio uehementi arctare. Aduenerant autem, ut eidem urbi miniſtrarent ſubſidium, ex Tyro & Sydone naues quædam, uiris fortibus, & bellicoſis refertæ. Quæ ſi liberum introitum & exitum habere potuiſſent, inutiliter operam conſumerent, qui obſidioni eius incubuerant. Sed adueniente claſſe, de quarum ope confiſus rex, opus præſens aſſumpſerat, timentes ſe mari committere, protinus intra portum ſe receperunt, ut ciuibus omnino per mare, & introitus negaretur & exitus. Erat eidem ciuitati pinea ſylua uicina, quæ multam & idoneam obſidentibus ad componendum ſcalas & quaslibet machinas, abundè præſtabat materiam. Ex hac igitur erigentes ſibi turres ligneas, & machinas iaculatorias componentes, & quę aduerſus huiuſmodi ſolent eſſe neceſſaria fabricantes argumenta, urbem continuis impugnant aſſultibus, ita ut nec horæ ſpacio interdiu, uel nocte obſeſſis requies indulgeretur. alternatim enim & per uices mutuas ſibi ſuccedentes adinuicem, labore intolerabili ciues fatigabant. Cùm autem per menſes duos continuos cœpto opere deſudaſſent, arguentes moram adinuicem, quadam die dum ſolito uehementius urbem in pluribus locis, congreſſionibus moleſtarent, quidã de turribus ligneis, quæ mœnibus fuerant uiolenter applicatæ, ſaltu ſuper murũ ſe intulerunt: quos alij cum eodem modo, tum per ſcalas aſcendentes, ſecuti, in urbem deſcendentes, portam ciuitatis uiolenter aperuerunt. Ingreſſus igitur ſine difficultate noſter exercitus, ciuibus ad mare confugientibus, urbem occupant uniuerſam. Qui autem in nauibus erant, audientes quod Rex cum ſuis urbem eſtregerat, proſilientes & ipſi de nauibus portum occupant, & ciues qui illuc gratia ſalutis confugerant, gladijs repellentes, in hoſtes redire compulerunt: ſicq; ciues miſeri, inter hoſtium cohortes geminas infœliciter anguſtiati, nunc ijs nunc illis inſtantibus gladijs in medio depereunt: quouſq; Rex ſtragem immoderatam conſpiciens, eis qui reſidui erant, miſericordiam implorantibus, uoce pręconia finem cędis indixit, & uictis uitã indulgeri præcepit. Capta eſt autem prædicta ciuitas, anno ab incarnatione Domini Milleſimo centeſimo & undecimo, menſe Aprili, uiceſima tertia die menſis.

Danorum & Noruegiorum claſsis deſcendit in Syriam: quorum opera Rex Sydonem oſidet, & capit: narraturq; caſus circa regem mirabilis. Caput XIIII.

EOdẽ anno quidã populus de inſulis occidẽtalibus egreſſus, maximeq; de ea Occidentis parte quæ Noruegia dicit̃, audiẽtes quod à Chriſti fidelibus capta eſſet ciuitas ſancta Hieroſolyma, uolentes illuc deuotionis gratia properare, claſſem ſibi parauerunt opportunã. Quã aſcendentes, aura flante ſecunda, mare Britannicũ nauigantes, dein Calpẽ & Athlãta, anguſtias huius mediterraneæ influxionis ingreſſi, noſtrum hoc mare pertrãſeuntes, apud Ioppen applicauerãt. Erat autẽ prædictę claſsis Primicerius, & præceptor ſupremus, quidã iuuenis, proceruscorpore, & forma decorus, Noruegię regis frater. Qui poſtquã protũ Ioppẽſem attigerũt, propoſitũ iter aggrediẽtes, Hieroſolymã, cuius gratia uenerãt, adierũt. Rex igit̃ cognito eorũ aduẽtu, illuc cũ omni celeritate properat: & cũ illo prædicto nobili uiro, benigne & familiariter locutus, tentare cœpit & diligẽter inquirere, utrũ naualis ille exercitus, moram

uellet

uellet in regno facere, & operas ſuas ad tempus Chriſto dedicare, ut una de infidelid urbibus per eorum ſtudium, fideli populo poſſet accreſcere. Qui communicato con ſilio ad inuicem, reſponderunt, quod ad id uenerāt, & ea intentione ferebantur, quod Chriſti ſeruitio ſe manciparent. Iuxta quod propoſitum parati erant, ut quamcunq; de urbibus maritimis obſidere uellet cum ſuo exercitu, illuc itinere marino cum omni celeritate contendere, nihil præter uictum pro ſtipendijs exigentes. Rex igitur de uotiſſime uerbum amplectens, congregans regni robur uniuerſum, & militiā quantam poterat, Sydonem peruenit. Claſſis quoq; nihilominus à portu Acconenſi egreſſa, illuc directe peruenerat, ita ut penè eodem momento uterque exercitus ante urbē conueniret. Eſt autem Sydon ciuitas maritima inter Berythum & Tyrenſem metropolim ſita, prouinciæ Phœnicis portio non modica, commodiſſimum habens ſitum, cuius tam Veteris quàm Noui inſtrumenti textus frequentem habet memoriam. De ea quippe in ſecundo Regum libro, ita Salomon ad Hiram Tyriorum regem ſcribit: Præcipe igitur, ut præcidant mihi cedros de Libano, & ſerui mei ſint cum tuis, mercedem autem ſeruorum tuorum dabo tibi quamcunq; petieris. Scis enim quod non eſt in populo meo, qui nouit ligna cædere ſicut Sydonij. In Euangelio quoq; eius facit Dominus mentionem, dicens: Amen dico uobis, ſi hæc facta eſſent in Tyro & Sydone. Et alibi: Egreſſus Ieſus, uenit in partes Tyri & Sydonis. Hanc Sydon Chanaan fundaſſe legitur: unde & uſq; in præſentem diem nomen tenet auctoris. Eſt aūt una de urbibus ſuffraganeis Tyrenſis metropolis. Hanc igitur noſter exercitus, ex utraq; parte obſidione uallans, ciuibus magnam intulit formidinem: uidenteſq; quod uiribus nequaquam poſſent reſiſtere, & ab imminentibus ſe tueri periculis: quod uirtute nequeunt, dolis perficere machinantur. Erat porrò in domini Regis comitatu, eius familiaris & quaſi cubicularius, quidam Balduinus, aliquando gentilis, quem dominus Rex pietatis intuitu accedentem ad Baptiſmatis lauacrum, de ſacro fonte ſuſceperat: hunc nobiles de ciuitate uiri, quocunque modo ſe uolentes expedire, clàm per internuncios conueniunt, infinitam promittentes pecuniam, & in ciuitate poſſeſſiones ampliſſimas, ſi à tantis calamitatibus eos, Regem interficiendo, abſoluat. Erat autem hic idem domino Regi adeo familiaris & charus, ut etiam ad loca ſecretiora quibus naturæ, ſe purgare uolentis, ſatis fit neceſſitatibus, Regem ſolus plerunque comitaretur. Verbum itaque oblatum ille gaudens ſuſcepit, & eorum poſtulationes effectui mancipare promittens, totus in hoc erat intentus, ut tempus ad complendum facinus exſpectaret opportunum. Interea quidā fideles de ciuitate, ad quos uerbi huius peruenit notitia, timentes, ne per domini Regis incuriam uerbū hoc tam deteſtabile poſſet effectum ſortiri, literas ſcribūt, ſine certi auctoris titulo, eaſq; cum ſagitta in exercitum noſtrorum dirigunt, rei ſeriem ordine pandētes: quæ caſu ad dominum Regem peruenientes, animum eius, nec immeritò, plurimum affecerūt. Qui conuocans principes, & quid eum facere oporteret deliberatione habita, uocatus eſt ille, & crimen confeſſus, principibus in eum dictantibus ſententiam, ſuſpendio uitā finiuit. Videntes ergo ciues commenta ſua fœlices nō habere ſucceſſus, alia uia cœperunt ingredi, & miſſa legatione petunt, ut nobilibus concedatur exitus. Plebi uero, ſicuti & prius agriculturæ operam dare liceat bonis conditionibus. Quo conceſſo, urbem reſignant cum uxoribus & liberis ad loca deſiderata ſine contradictione tendentes. Quam protinus & ſine dilatione, cuidam de magnatibus ſuis, Euſtachio uidelicet Gremer, iure hæreditario poſſidendam liberaliter conceſſit. Claſſis uerò receptis à domino Rege donorijs, & accepta licentia, proſequente eos uniuerſorum benedictione, ad propria reuerſi ſunt. Capta eſt autem prædicta ciuitas, anno ab incarnatione Domini *M. C. X I.* menſe Decembri, decimanona die menſis.

Moritur Gibelinus Hieroſolymorum Patriarcha: ſuccedit ei uir impius & nequam Arnulphus. Caput XV.

PEr idem tempus mortuus eſt Gibelinus, bonæ memoriæ Hieroſolymorum Patriarcha: cui ſubſtitutus eſt inuita (ut credimus) Diuinitate, Arnulphus, de quo ſæpiſſimam in ſuperioribus fecimus mentionem, Hieroſolymitanus Archidiaconus, qui cognominatus eſt Mala corona, Sed propter peccata populi patitur Deus regnare

regnare hypocritam. Hic,ſicuti et primus ſeipſum continuans,multa peſſima geſſit o-
pera. Nam inter cætera neptem ſuam , apud dominum Euſtachium Gromer, unum
de maioribus regni principibus,nobilium duarum urbium dominum,Sydonis uide-
licet & Cæſareę,nuptui collocauit,cum ea conferens illi Eccleſiaſtici patrimonij opti
mas portiones,Hiericho uidelicet,cum omnibus pertinentijs ſuis, cuius hodie reddi
tus annualis quinque milium dicitur eſſe aureorum. Fuit autem & in ſuo pontificatu
conuerſationis immundæ,ita ut uulgo pateret eius ignominia. Cui rei colorem quæ
rēs, ordinē de liberatione in eccleſia Hieroſolymitana inſtituerat, * Regulares Cano
nicos introducendo commutauit. Regem etiam ad hoc impulit,ut uiuente adhuc u-
xore,aliam duceret,ſicut in ſequentibus dicetur.

*Item ab Oriente Turcorum ingentes magnæ & innumerabiles copiæ finibus ſe infundunt An
tiochenis: ſed Tancredus una cum Tripolitano Comite Bertrando, reſi
ſtit uiriliter. Caput XVI.*

NEc mora interpoſita diuturniore,poſt Sydonem captam,collecta eſt in Perſide
equitum manus infinita: qui ut proprias experirentur uires,ut ſuper eo aliquan
do poſſent gloriari,in regiones noſtras aſcenderunt. A primo enim Latinorū introi-
tu,uſque ad annum regni eorum quaſi quadrageſimum,non defuit noſtris peſtis illa,
ſæuior hydra,recens,& damno capitum facta locupletior. Annis quippe penè ſingu
lis de illo ſinu Perſico, tanta erumpebat illius populi multitudo deteſtabilis, ut penè
uniuerſam terræ ſuperficiem ſua numeroſitate operirēt. Sed miſerante noſtros labo-
res Diuina clementia,ſuſcitauit Perſarum inſolentiæ, & regno nimis de ſe præſumen
ti,æmulum Imperiū gentis Hiberorū: quo per gratiā Dei incrementū ſuſcipiente, &
uires acquirēte,per ſucceſſus cōtinuos contrita eſt Perſarū ſuperbia: & qui prius præ
dicto populo ſuſpecti erāt & formidabiles,facti ſunt uerſa uice,eis & uiribus et armo
rum experiētia longe inferiores: quiq; regnis,exteris etiā nationibus cōſuerant infer-
re ſollicitudinē,nunc ſibi ſufficere reputant, ſi intra fines ſuos tranquillitatē reperiant
uel ad tempus. Erat autem Hiberia regio in plaga ſeptentrionali conſtituta,quæ alio
nomine dicitur Moſcouia Aneſguya , Perſis contermina , homines habens corpore
proceros,robuſtos uiribus, multa ſtrennuitate commendabiles. Hi bellis frequenti-
bus et cōgreſſionibus aſſiduis Perſarū copias attriuerunt,ut iam nec ſe pares reputēt,
& pro ſtatu ſolliciti aliorum prouincias uexare deſtiterūt. Prędicta ergo multitudo à
finibus illis egreſſa , Meſopotamiam diſcurrens , tranſmiſſo Euphrate fluuio magno,
regionem circa fluuium pro arbitrio tractantes , optimum regionis præſidium Tur-
beſſel obſident: cumq; per menſem continuum ibidem operam conſumpſiſſent , ui-
dentes quod non proficerent,ad partes Alapienſes ſe contulerunt, de ſua multitudi-
ne confiſi,machinantes ut dominum Tancredum incaute & cum impetu prouocent
ad prelium. Dominus autem Tancredus , ſicuti uir prudens erat, & in agendis circū-
ſpectus, dominum Regem literis euocat & nuncijs , ut mature ſubſidium conferat.
Qui ſine mora conuocata ingenti multitudine,aſſumpto ſibi domino Bertrando Co
mite Tripolitano,cum ſuis item copijs ad partes illas ſe contulit. Qui cùm perueniſ-
ſent ad oppidum Rugiam,ibi dominum Tancredum cum ſuis expeditionibus inue-
nerunt: unde in hoſtes progreſſi,ante urbem Cæſaream,quæ uulgo appellatur Cæſa
rea , ubi hoſtes caſtrametati fuerant , ordinatis agminibus peruenerunt . Vbi cùm ſe
mutuò uterq; conſpexiſſet exercitus, Turcis declinantibus prelium,à regione diſceſ-
ſerunt,noſtri ab inuicem ſumpta licentia,ad propria reuerſi ſunt.

*Tyrus obſidetur: ſed reſiſtentibus potenter ciuibus, obſidentium deluditur
intentio. Caput XVII.*

COnſequenter autē eodem anno, cùm Tyrus ſola de urbibus maritimis quæ ſunt
à Laodicea Syriæ uſq; Aſcalonam,quæ eſt regni ciuitas, infidelitatis iugum pa-
teretur: adiecit dominus Rex, qui alias auctore Domino expedierat,illam regno uin
dicare. Cōgregatis ergo ex uniuerſa ora maritima quotquot inuenire poterat naues,
claſſem ordinat qualem qualē: cui pręcipit,ut illuc ſub omni celeritate maturaret, &
ipſe conuocatis Regni uiribus, & populo undiq; accito uniuerſo, pręedictā urbem,lo-
catis in gyrum copijs , obſidione uallat . Eſt autem Tyrus ciuitas maritima , in corde
maris

tem ſub quo Iordanis defluit, caſtrametati ſunt. Quod audiens Rex cognito, quod de infinita multitudine pręſumerēt, dominum Rogerium Antiochenorum principem, Comitemq; Triptolitanum in ſuum euocat auxilium: tamen antequam illi conuenirent, ipſe cum ſuis expeditionibus in uicino eis loco caſtra poſuerat: quod hoſtibus ut innotuit, emiſſis de exercitu equitum duobus milibus, intelligentes magis opus eſſe induſtria quàm uiribus, mille quingētos ex eis occultant: reliquos uerò procedere iubent lōgius, & quaſi incautè ſe habentes, Regē cū ſuis ad ſe in ſequēdo irritare. Quod non lōgè ab eorū propoſito certum eſt accidiſſe. Nam prædictos quingentos quaſi incautius ſe habentes, & progreſſos longius, rex cōſiderans, & impetuoſè ſuos cōuocans, illis procedit obuiam, & uerſos in fugam proſequens, imprudētius in eorum decidit inſidias: quibus ex ſuis latebris egredientibus, facta eſt hoſtium ingens multitudo, collectisq; & ad ſe reuocatis quingentis prioribus, in noſtros irruūt impetu uehementi. Quibus cùm noſtri tentarēt reſiſtere, & gladijs à ſe propulſare proteruius inſtātes, oppreſſi multitudine, fugam inire cōpelluntur, quam nec etiam tutam reperiunt: nam fugientium facta eſt ſtrages maxima, ita ut Rex ipſe relicto uexillo quod geſtabat in manibus, & Arnulphus patriarcha, qui cum eo erat, & alij regni principes, relictis caſtris & impedimentis omnibus, uix euaſerint. Obtinuerunt ergo hoſtes noſtrorum caſtra, & facta eſt peccatis noſtris exigentibus cōfuſio multa in populo Dei. idq; totū domino Regi aſcribebatur, quod impetuoſe nimis de ſua uirtute plus æquo confidens, conuocata noluerit auxilia præſtolari. Nam dominus Rogerius princeps Antiochenus, & Triptolitanus Comes in proximo erant, die ſequente uel tertia procul omni dubio uenturi. Ceciderūt illa die de equitibus noſtris triginta, de peditibus uerò mille ducenti. His ita geſtis, affuerunt prædicti duo magni potentesq; uiri: cognitoq; caſu qui acciderat, Regem arguunt tanquam nimis præcipitem, tandemq; redeuntes in unum, in montibus uicinis caſtra locant, unde erat inferius in ualle hoſtiū exercitus contueri. Illi autem ſcientes reliquas regni partes militia uacare, miſſis de ſuo exercitu ad uarias partes, terrā uniuerſam cœperunt percurſitare, cædes paſſim per uias publicas operari, incendia procurare, effringere ſuburbana, captiuare colonos, ita liberè per uniuerſam ſe habere regionem, tanquam ſibi omnia ſubieciſſent. Receſſerant etiam à nobis per illos dies, noſtri domeſtici, & ſuburbanorum noſtrorum, quæ caſalia dicuntur, habitatores: Sarraceni, & hoſtium cōiuncti cohortibus, alios erudiebant in noſtrā perniciem, qui tāto id melius facere poterant, quanto ſtatus noſtri pleniorem habebant ſcientiam. Nulla enim peſtis efficatior ad nocendū quàm familiaris inimicus. His ergo ducibus hoſtes freti & eorum fortiores facti ſolatio, uillas circuibant & caſtella, prædas, & mancipia ſecum trahentes. Tantusq; horror regnum occupauerat uniuerſum, ut extra mœnia nemo prorſus auderet comparere.

Aſcalonitæ impugnant Hieroſolymam: ſed tandem hoſtium diſſoluuntur acies, & redeunt ad propria. Caput XX.

ACceſſerat præterea ad timoris & ærumnæ cumulum, quod Aſcalonitæ tāquam uermes inquieti, ſcientes quod Rex cum omnibus regni uiribus, circa partes Tiberiadenſes detineretur occupatus, hoſtes quoq; regionem penè totam obtinuerant, egreſſi cum ingenti multitudine, ad montana conſcendunt, & Hieroſolymam militaribus deſtitutā copijs obſident: nonnullos, quos extra urbem reperiunt, aut cupiunt, aut interficiunt. Meſſes aridas, quas agricolæ in areas congeſſerant, tradunt incendijs. Tandem cùm per aliquot dies ibi conſediſſent, uidentes quòd nullus ad eos egrederetur, ſed omnes intra mœnia ſe cautius haberent, timentes regis aduentū, reuerſi ſunt ad propria. At uerò æſtate iam in autumnum declinante, iuxta conſuetudinem peregrinorū cœperunt applicari naues: qui uerò in eis aduecti erant, audientes quòd Rex & populus Chriſtianus tantis laborarent anguſtijs, illuc cū omni celeritate tam equites quàm pedites certatim properant: ita ut euidentibus incremētis noſter per ſingulos dies multiplicaretur exercitus: quod intelligentes hoſtium principes, timentes ne multiplicatis uiribus, ad ulciſcendum ſuas ſe pararent iniurias, in fines Damaſcenorum ſe recipiunt: noſtri uerò abinuicem diſcedentes, reuerſi ſunt ad propria. At uerò hoſtium exercituū princeps, qui regnum ita potēter afflixerat, Damaſcū perueniens,

conſentiente, ut dicitur, Damaſcenorum rege Boldequino, à quibuſdam ſicariis interfectus eſt. ſuſpectam enim eius dicebatur habere potentiam, ne eum regno priuaret.

Comitiſſa Siciliæ, regis uxor futura, in portu applicat Acconenſium. Caput XXI.

Diuiſo igitur ab inuicem exercitu, & ſingulis ad propria remeantibus, affuit nuncius, domino regi ſignificans, quod Comitiſſa Siciliæ, apud urbem Acconenſem applicuerat: Fuerat prædicta Comitiſſa, domini Rogerij comitis, qui cognominatus eſt Burſa, qui frater fuit domini Roberti Guiſcardi, uxor nobilis, & potens matrona. Ad hanc anno proximo præterito, quoſdam nobiles de regno ſuo rex direxerat, inuitans eam, & cum inſtantia poſtulans, ut cum eo lege coniugali uellet conuenire. Quod uerbum filio communicans, domino uidelicet Rogerio, qui poſtea fuit rex Siciliæ, cœpit cum eodē de uerbo illo deliberare: & tandē uiſum eſt ambobus quod ſi D. rex ſub certis conditionibus prædictū uerbū uellet cōfirmare, ipſi petitioni eius parati erant acquieſcere. Forma aūt cōditionū hæc erat: Quod ſi rex ex prædicta Comitiſſa prolē ſuſciperet, ei poſt regis obitū ſine contradictione et moleſtia regnū concederetur: quod ſi abſq; hærede ex eadem Comitiſſa ſuſcepto defungeretur, comes Rogerius filius eius, hæres exiſteret, & in regno ſine contradictione & moleſtia rex futurus, ſuccederet. Rex aūt abeuntibus legatis in mandatis dederat, ut quibuſcūq; petitionibus parentes, eam ſecum modis omnib. deducere laborarent. Audierat em̄, & uerè ſcierat, quod mulier locuples erat, & filio accepta, bonis omnib. abundabat. Ipſe uerò uice uerſa, pauper erat & tenuis, uix ad neceſſitates quotidianas & equitum ſtipēdia ſibi poterat ſufficere: unde & illius redundantia ſuę ſitiebat inopię ſubueniri. Miſſi igit̄ legati, cōditiones prędictas gratāter ſuſcipiūt: et interpoſitis iuramētis, prout exigebātur, quod his pactis à D. rege & ſuis principibus, bona fide, ſine fraude & dolo malo ſtaret̄. Comitiſſa filio uniuerſa neceſſaria ſuggerēte, ſe accingit ad iter, et oneratis nauib. frumēto, uino, & oleo, et ſalſis carnibus, armis pręterea et equitatibus egregijs, aſſumēs ſecum infinitā pecuniam, omnibus eam proſequentibus copijs, in noſtram, ut prædictū eſt, appulit regionē. Huc autē, ut prædictū eſt, Arnulphi patriarchæ machinabat̄ malicia, ut illa nobilis & honeſta deciperet̄ femina. deceptā quippe negare nō poſſumus eam, quæ in ſimplicitate uiarū ſuarū regē putabat idoneā gerere perſonā, ad hoc ut ei nuberet legitimè. Erat aūt lōgè ſecus: nā uxor q̃ ipſe apud Ediſſam legitimè duxerat, adhuc agebat in rebus humanis. Poſtquam ergò applicuit dicta Comitiſſa, præſente D. rege, Partriarcha, & regni principibus innouata ſunt iuramenta, iuxta eandem formam, qua prius in Sicilia fuerant exhibita. Et quia intentione ſiniſtra, & oculo non ſimplici hæc fuerant inchoata, reſpiciēs Dominus ad eorum intentionem, nec ſolitam mulieri, licet innocenti, in regno conceſſit fœcunditatem, et extrema huius gaudij luctus occupauit, ut in ſequentibus dicetur. Difficille eſt enim, ut bono claudantur exitu, quæ malo principio ſunt inchoata. Interim tamen tot et tantas aduenięs regno intulit commoditates, ut meritò minimus dicere poſſet: Et nos de plenitudine eius accepimus omnes.

In regione Ediſſana fames oritur ualida. Balduinus Ioſcelinum conſanguineum ſuum capit, & ab uniuerſa regione uiolenter exire compellit. Caput XXII.

Accidit autem illis diebus, quod in finibus Ediſſanis ſuborta eſt fames ualidiſſima, tum propter terræ & aeris intemperiem, tum quia in medio hoſtiū regio illa ſita erat, & inimicis undiq; uallata, ne locorū incolæ hoſtilitatis metu liberā agriculturę poterāt dare operā: ita quod ciues illius urbis ſimul & ſuburbani nihilominus ordeaceum panē, & etiam glande mixtum, edere præ inopia cogerentur. Terra aūt D. Ioſcelini in tuto cis Euphratē collocata, frugibus & alimētorum copia plenius abundabat. Verum ita licet bonis omnibus afflueret eius prouincia, prędictus Ioſcelinus, in hac parte minus ſapiēs, & ingrato ſimilis: domino & conſanguineo ſuo, qui ei hæc eadem uniuerſa contulerat, de ſua plenitudine & liberalitate ſtipēdia nihilo minus porrigebat, licet dominum ſuum Comitem, ſuosq; extremam pati nō dubitaret inopiam. Factum eſt autē, ut pro quibuſdam negocijs D. Comes Balduinus, ad D. Rogerium, filium Richardi Antiochenorū principē, cui etiā quondā ſororem ſuam in uxorē contulerat, nūcios deſtinaret. Hi abeuntes, Euphrate tranſito, per terrā D. Ioſcelini iter ha-

bentes, euntes redeunteſq́;, ab eo ſunt ſatis hoſpitaliter & humane tractati. Tandem (ſicut mos eſt imprudentibus) quidam de familia D. Ioſcelini, nũcios D. Comitis uerbis laceſſentes, exprobrare cœperunt D. Comitis paupertatem, domini uerò ſui immenſas è conuerſo extollere copias, frumenti & alimentorum redundantiam, auri argentiq́; immenſa põdera, militum peditumq́; numeroſitatem: adijcientes etiam, ſicut lingua pruriens, incautè plerũq; loquit̃, quod non erat regioni illi, cui præerat Comes commodius aliquid, neq; conſultius facere ille poſſet, quã ſi comitatũ ſuum Ioſcelino uenderet: & recepta innumera pecunia, remearet in Franciam. Quę uerba in pectus nunciorũ (etſi diſſimulare uiderentur) altius deſcenderunt: & licet à leuibus perſonis eſſent dicta, tamen Domini mentẽ redolere uidebantur: ſumptaq́; licentia, ad D. Comitẽ redierunt. Quò peruenientes, omnia quæ in uia acciderant, ſimul & uerba, quę in domo domini Ioſcelini audierãt, ordine pandũt. Quibus auditis iratus D. Comes, & multo libramine ponderans apud ſe uerba quę audierat, intellexit quod à domino Ioſcelino hæc omnia ortum habuerant: & indignatus plurimum, quòd ille, cui tantas contulerat copias, cum de ſua opulentia merito teneretur ſuã releuare inopiam, contra bonos mores paupertatem tanquam uitium exprobraret: in quam tamen non leuibus actibus, ſed neceſſitate deſcenderat ineuitabili, ſibiq́; idipſum unde ille gloriabatur, liberaliter detraxerat, ut in eum cõferret: cœpit æſtuare indignatione plenius. Simulat ergo ægritudinem, & lecto decubans, mãdat domino Ioſcelino, ut abſq; mora ad ſe uenire properet, quo comperto, feſtinat dñs Ioſcelinus, nihil ueritus, in nullo uiam habens ſuſpectam:, tandẽ Ediſſam perueniens, inuenit Comitem in præſidio ciuitatis, & in ea eius parte, quę Ramgulat dicitur, interiori conclaui decubantẽ: ad quem ingrediens, depẽſo debitæ ſalutationis affatu, quæſiuit à domino Comite, quomodo ei eſſet? Cui ille reſpondit: Multo melius per gratiam Dei, quàm tu uelis. Et iterũ uerbum continuans, intulit: Ioſceline, habes ne aliquid, quod ego tibi non dederim? Cui ille, Domine nihil. unde ergo eſt, quod es ingratus, & meorum beneficiorum immemor? de meo ſic abundans & dilatatus? & mihi benefactori tuo indigenti, non ex temeritate, ſed ex cauſa, quam nullus ſapiẽs, nullus peritus declinare poſſet, quia nõ eſt conſiliũ contra Dñm, non cõpateris portionem eius quod totũ deli non retribuis. Inſuper & tenuitatẽ diuinitus collatã, quaſi pro uitio exprobrãs & crimine obijcis. Sum ne ego tam inutilis, ut uendã tibi quod mihi contulit Dominus, & fugiam, ut dicis? Reſigna quod dedi, & redde uniuerſa quæ tibi contuli, quia indignum te feciſti. His uerbis dictis, præcepit eum captum uinculis mancipari, afflixitq́; eum mirabiliter nõ minus & miſerabiliter, & multimodis quęſtionibus & tormẽtis, quouſq; abiurata uniuerſa regione, cuncta quæ ab eodem Comite dono ſuſceperat, reſignaret. Exiens ergo de finibus illis, bonis omnibus ſpoliatus, ad dominum Balduinum Hieroſolymorum regem primus acceſſit, cunctiſq́; quæ ei acciderant ordine manifeſtans, propoſitum aperit, quòd in patriam redire diſpoſuerat. Quo audito, D. Rex uidens eum regno maximè neceſſarium, dedit ei urbẽ Tiberiadẽſem, cum finibus ſuis iure perpetuo poſſidendam, ut tanti uiri ſolatio ſe muniret. Quam urbem ſtrenuè & prudenter cum omnibus ſuis pertinentijs, quàm diù in ea manſit, rexiſſe, & finis ampliaſſe præſtantiſſimè dicitur: cumq́; adhuc Tyrus ab infidelibus detineretur, exemplo prędeceſſoris ſui, multas eidẽ ciuitati dicit̃ intuliſſe moleſtias. Et licet aliquãtulũ montibus inter poſitis ab eis uideret̃ eſſe remotior, ſæpe tamẽ eorũ fines ingrediebatur, eis dãna collaturus.

Terræmotus ingens partes concutit Antiochenas. Borſequinus quoq; Turcorum Satrapa potentiſſimus, in eadem deſæuit regione. Caput XXIII.

ANno ab incarnatione Domini milleſimo centeſimo decimo quarto tantus uniuerſam Syriam terræmotus concuſſit, ut multas urbes & oppida infinita dirueret funditus: maximè autem circa Ciliciã, Iſauriam, & Cœleſyriam. Nam in Cilicia Mamiſtram cum multis oppidis ſolotenus proſtrauit, Mareſiamq́; deiecit cum ſuburbanis ſuis, ita ut quorundam uix etiam reſtarent ueſtigia: quatiebantur turres & mœnia maioribus ædificijs periculoſius ruentibus, fiebat populorum ſtrages infinita, & ciuitates ampliſſimæ quaſi agger lapidum conſtitutæ, tumulus erant oppreſſorũ, & contritis habitatoribus uicẽ præſtabãt ſepulchri. Fugiebat plebs mẽte cõſternata, habitat

Claſſis uerò ſecundis uſa flatibus, in portum Tyrenſium ſe recepit. Euoluto autem decem dierum ſpacio, tentare uolentes, utrum Ioppitas incautos aliquando reperire poſſent, Aſcalona ſecretius egreſſi, congregata ſuorum ingenti multitudine, ſubitò & ſine ſtrepitu, iterato ante Ioppen aſtiterunt. Ciues autem in talibus aſſueti ſemper erant in excubijs, continuas noctibus per ſucceſſiones agentes uigilias, ut ſemper ad reſiſtendum inuenirentur parati. Videntes ergò hoſtium reuerſas legiones, & bella ſibi recidiua parari, certatim turres conſcendunt & mœnia: tantoq́ acrius contendunt reſiſtere, quanto uires hoſtium minores conſpiciunt, & numerum uiderunt imminutum. Nam claſſem quę alia uice multa ciuibus intulerat diſcrimina, abeſſe conſpiciunt, non facilè redituram. Augebat etiam nihilominus obſeſſis fiduciam, quod Rex in proximo dicebatur uenturus. Vnde facti animoſiores, confidentius uarijs caſibus, multos de hoſtium exercitu proteruius inſtantes peremerunt. Cùm ergo quaſi per ſeptem horas continuas urbem impugnaſſent, uidentes quòd inutiliter conſumerent operam, reuocatis agminibus, hoſtes Aſcalonam reuerſi ſunt.

Borſequinus iterum Antiochenorum uexat fines: ſed occurrente ſibi principe Rogerio cum ſuis auxilijs, confuſus, in fugam uertitur, legionibus diſſolutis. Caput XXV.

DVm igitur hæc in regno geruntur, Borſequinus (de quo ſuperius diximus) qui ad aduentum Domini Regis & aliorum nobilium, qui cõtra eum cõuenerant, fugam & diſceſſum à partibus Antiochenis ſimulauerat, uidens quod rex & princeps Antiochenus, Doldequinusq́ diſceſſerãt abinuicem, & curis tracti domeſticis redierant ad propria, arbitratus quod non facilè denuò poſſent conuenire, rurſum partes infeſtat Antiochenas: & percurrens regionem uniuerſam, uillas incendit, concremat ſuburbana, & quicquid extra munita præſidia reperire poterant, ſibi dabant in direptionem & prædam: diuerſis etiam cateruatim agminibus ad uarias dirigebãt partes, ut ſtragem paſſim operarẽtur, & incautis occurrentes, ſiue per agros iter agentes, aut captiuos ſecum traherent, aut gladijs obtruncarent. Nec ſolum uillas abſque muro ſuis effringebant irruptionibus, uerumetiam & murata municipia uiolenter occupabant. Marram ſiquidem & Caſardam, comprehenſis intus habitatoribus, partim peremptis gladio, partim cum peditibus mancipatis, ad ſolum uſque deiecerant, [compedibus] & obtinentes regionem totam, undique prædam undique Chriſtiana mancipia ſingulis diebus contrahebant. Quod ut principi nunciatum eſt, accito ſibi domino Comite Ediſſano, duodecima menſis ſeptembris Antiochia egreſſus, ante oppidum Rugiam cum ſuis expeditionibus impiger aſtitit. Miſſisq́ ſtatim exploratoribus qui de hoſtium ſtatu certificarent & propoſito, ipſe acies inſtruit iuxta, componit agmina, ad pugnam uiriliter ſe accingens: circa quæ, dum rei militaris diſciplinam à domino Comite fideliter adiutus deſudaret, ecce nuncius cum omni celeritate properans, hoſtes in ualle Sarinati caſtrametatos aſſerit. Quo audito, exhilaratus eſt admodum uniuerſus exercitus, quaſi ſpe uictoriæ iam concepta. Ipſe etiam Borſequinus, audito noſtrorum aduentu, ſuos armari præcipit, & inſtructis agminibus ad agendum ſtrenuè commilitones inuitat. Volens tamen ſuæ prouidere ſaluti, cum fratre & quibuſdam familiaribus, montem uicinum nomine Danim, antequam noſtri accedant, occupat, unde ſuos poſſit præliantes intueri, & de belli ordine neceſſarios ſuos plenius inſtruere. Factum eſt ergo, ut dum circa hæc eſſet occupatus, ecce noſtrorum acies, erectis uexillis cœperunt comparere: uiſisq́ hoſtibus, ſpreta eorum multitudine, Dominus Balduinus Ediſſanus Comes, qui cum ſua cohorte cæteros præcedebat, in eos animoſius irruens, impetu uehementi totum eorum concuſſit exercitum. Quem pari exemplò reliquę acies conſecutæ, in medios hoſtium cuneos ſe immergunt, enſibus, & gladijs inſtantes cominus, iniurias parati refundere, quas uillanis & pauperibus nimis licenter intulerant. Hoſtes itaque primis congreſſionibus reſiſtendi ſpem habentes, proteruè nimis à ſe noſtros tentabant propulſare: ſed tan-

nos hoſtium irruptiones munienda ſufficeret, anxius cogitabat, apud ſe deliberans,
& ab alijs percunctabatur frequentius, quomodo fidelibus populis, & Dei cultori-
bus incolis eam poſſet replere. Gentiles enim qui fuerant eius habitatores, urbe uio-
lenter effracta, penè omnes in gladio ceciderant: ſi qui autem caſu euaſerant, ijs non
eſt datus locus intra urbẽ ad manendũ. Inſtar em̃ ſacrilegij uidebat̃ Deo deuotis prin
cipib. ſi aliquos, qui in Chriſtiana nõ cenſerent̃ poſſeſſione, in tã uenerabili loco eſſe
permitterẽt habitatores. Noſtrates uerò adeò pauci & inopes erant, ut uix unũ de ui
cis poſſent incolere. Syriani autẽ, qui ab initio urbis ciues extiterãt, tempore hoſtilita
tis per multas tribulationes, & infinitas moleſtias adeò rari erant, ut quaſi nullus eorũ
eſſet numerus. Ab introitu ſiquidem Latinorũ in Syriam, maximè autem poſtq̃ An-
tiochia capta, uerſus Hieroſolymam tendere cœpit exercitus, adeò prædictos Dei
famulos conciues eorum cœperũt affligere, ut pro quolibet leui uerbo multos ex eis
occiderent, ętati non parcentes, aut cõditioni: ſuſpectos eos habentes, quod Occi-
dentales principes, qui dicebãtur aduenire in eorũ perniciẽ, ipſi literis & nuncijs euo
caſſent. Sic ergo pro eius deſolatione curam gerens debitã, ſciſcitabat̃ diligentius, un
de illic ciues poſſet euocare. tandemq́ꝫ didicit, quod trans Iordanẽ in Arabia multi fi-
deles in uillis habitarent, qui ſub grauibus cõditionibus hoſtib. ſeruiebãt in tributo.
Hos euocans D. Rex, & meliores promittens cõditiones, tractos tum locorũ reuerẽ
tia, tum noſtrorum dilectione, & amore libertatis, intra modicum tempus multos cũ
uxoribus & liberis, cum gregibus & armentis & uniuerſa familia recepit. Multi etiã
ſine uocatione duræ ſeruitutis iugũ declinantes, ut urbem Deo dignam incolerent,
conuenerunt. Quibus Rex eas ciuitatis partes, quæ magis hoc ſolatio uidebantur in
digere, conferens, eis domicilia repleuit.

Rex cleri ſuggeſtione à D. Papa poſtulat ut quaſcunq; urbes ſubegerit, Hieroſolymitanæ ſubdantur
eccleſiæ Subijciuntur uariarum epiſtolarum
exempla. Caput XXVIII.

INterea decidit in mentem domino Regi (fortaſſe cleri ſuggeſtione ad hoc deue-
nit) ut miſſis nuncijs ad eccleſiam Romanam, D. Papæ petitiones porrigeret: qua
rum tenor erat, ut quaſcunq; prouincias ſudoribus bellicis et regia ſollicitudine, autò
re Domino, ſibi poſſet uendicare, & de poteſtate hoſtium uiolenter eripere, omnes
ditioni & regimini Hieroſolymitanæ eccleſiæ ſubiacerent: ſuper quo reſcriptum à ſe-
de Apoſtolica impetrauit, cuius tenorem præſenti narrationi inſerere dignum duxi-
mus: Paſchalis ſeruus ſeruorum Dei, glorioſo Hieroſolymitano regi Balduino ſalutẽ
& Apoſtolicam benedictionem. Eccleſiarum quæ in ueſtris partibus fuerũt, uel ſunt,
terminos atq; poſſeſſiones, diutina infideliũ poſſeſſio tyrannisq́; confudit: cũ itaq; cer
tos eius fines aſſignare deliberatione nequeamus, tuis precib. nõ immeritò duximus
annuendũ, ut quia pro Hieroſolymitanæ eccleſiæ ſublimatiõe perſonã tuã extremis
periculis exponere deuouiſti, quaſcunq; infideliũ urbes ceperis, uel cepiſti, eiuſdẽ ec-
cleſiæ regimini ſubiaceant. Porrò earundem ciuitatũ epiſcopi, Patriarchæ, tanquam
metropolitano, obedientiã exhibere procurent, quatenus & ipſe illorũ fultus ſuffra-
gijs, & ipſi adinuicem ipſius unanimitatis auxilio uegetati, ſic in Hieroſolymitanæ ec
cleſiæ exaltatione proficiant, ut de illorum profectibus Omnipotẽs Deus glorietur.
Data Laterani V. Idus Iunij. Ad petitionem quoq; eiuſdem D. Regis, idem D. Paſ-
chalis, domino Patriarchę Gibelino, & ſucceſſoribus eius in perpetuũ ſuper eodẽ arti
culo priuilegiũ indulſerat, cuius reſcriptũ huic præſenti narrationi interſerere curaui
mus, cuius uerba ſunt hæc: Paſchalis Epiſcopus, ſeruus ſeruorũ Dei, reuerẽdiſſimo fra
tri, Hieroſolymitano Patriarchæ Gibelino, et ſucceſſorib. eius in perpetuũ canonicè
ꝓmouẽdis. Secundũ mutationes temporũ, trãsferunt̃ etiã regna terrarũ: unde etiam
eccleſiaſticarũ Parrochiarũ fines, in plerisq; prouincijs mutari expedit, & trãsferri. A-
ſianarum ſiquidẽ eccleſiarum fines, antiquis fuerunt definitionibus diſtributi: quas
diſtributiones, diuerſarum diuerſæ fidei gentium confudit irruptio. Gratias autem
Deo, quod noſtris temporibus & Antiochiæ & Hieroſolymæ ciuitates cum ſubur-

anguine, per Dei gratiam, acquiſitæ ſunt. Siquidem eccleſias illas, quibus certi fines aſſignari poſſunt, quarum termini ac poſſeſſiones diutina poſſeſſione ac tyrannide confuſi non ſunt, & ipſarum eccleſiarum urbes, illi uolumus eccleſiæ ſubiacere, ad quam ex antiqua ſciuntur iuſticia pertinere. Non enim uolumus aut propter principum potentiam, eccleſiaſticam minui dignitatẽ, aut pro eccleſiaſtica dignitate principum potentiam mutilari. Data Beneuenti, decimo quinto Calend. Aprilis. Sed & domino Regi eodem modo ſcripſit, exponens qua intentione prædictis illius petitionibus aſſenſum præbuerat, & ſignificans quod eccleſiam Antiochenam in nullo uellet indebitè grauare. Et in hæc uerba: Paſchalis Epiſcopus, ſeruus ſeruorũ Dei, clariſſimo Balduino, illuſtri Hieroſolymitanorum regi ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Conceſſio illa quam nos petitioni tuæ accommodauimus, ut quaſcunque infideliũ urbes cęperis, uel cępiſti, Hieroſolymitanę eccleſię regimini dignitatique ſubiaceãt, non parũ, cum fratrẽ noſtrum Bernhardũ Patriarcham, tum uniuerſam Antiochenã turbauit eccleſiã. Cum enim nos conceſſionẽ illi ſuper illis eccleſijs indulſerimus, quarũ terminos ac poſſeſſiones, diutina infideliũ poſſeſſio tyrannis confudit, illi eas eccleſias à Hieroſolymitano Patriarcha, te conniuente inuaſas, cõqueruntur: de quibus ambiguitas nulla ſit, quin eas etiã Turcorũ uel Sarracenorũ tẽporibus ſedes Antiochena poſſederit: & eorũ epiſcopi, etiã infideliũ oppreſſi tyrannide, Antiochenorum Patriarchæ obedientiã exhibeãt. Porrò nos literis ad ſupradictũ Patriarcham miſſis, Antiocheni Patriarchatus prælationẽ, ſicut ab antiquis patribus diſtributa, & præteritis tẽporibus cõſeruata eſt, ita etiam in infinitũ integrã cõſeruari ſanxeramus. Tuam igitur ſtrenuitatẽ monemus, & monẽtes pręcipimus, ne à te inuaſiones huiuſmodi fieri (ut manifeſta eſt ueritas) permittãtur, ſed unaquæque eccleſia, iuſtitiæ ſuę limitibus perfruat. Nec enim poſſumus manifeſtè ſanctis patrũ noſtrorũ cõſtitutionibus obuiare: nec omnino uolumus, aut pro principũ potentia, eccleſiaſticã minui dignitatẽ, aut pro eccleſiaſtica dignitate principũ potentiã mutilari, ne apud nos occaſione alterutra pax (quod abſit) turbet eccleſiæ. Clericis quoque Hieroſolymitanis per præſentia ſcripta præcipimus, quãdoquidẽ paternas poſſeſſiones, & patriam pro eccleſiæ (ut creditur) exaltatione, pro religionis obſeruantia reliquerunt, ut Hieroſolymitana eccleſia ſint contenti, nec iniuſte aut procaciter ea uſurpare cõtendant, quæ certò ſciuntur ad ius Antiochenæ eccleſiæ pertinere. Omnipotens Dominus, ſua te in omnibus dextera protegat, de hoſtibus eccleſiæ triumphare concedat. Data Laterani, decimo quinto Cal. Aprilis.

Rex ad mare rubrum deſcendit, regionem perluſtrat. Comitiſſam Siciliæ, quam uxorem duxerat, remittit ad propria, ægritudine fatigatus. Caput XXIX.

ANno ſequẽte, ut adiacentiũ regionũ Rex pleniorẽ haberet experientiã, & de ſitu prouinciarũ magis edoceret, aſſumptis ſecũ locorũ peritis, & comitatu, qui ſibi ad propoſitum ſufficere uidebatur, trãſiens Iordanẽ, & trãſcurſa Syria Sobal, per uaſtitatẽ ſolitudinis ad mare rubrum deſcẽdit, ingreſſus Helim ciuitatẽ antiquiſſimã, populo Iſraelitico aliquãdo familiarẽ: ubi leguntur fontes duodecim fuiſſe, & Palmę ſeptuaginta. Ad quã cum perueniſſet, loci illius incolę domini Regis aduẽtu præcognito, nauiculã ingrediẽtes, in mare uicinũ, mortẽ effugere cupientes, ſe cõtulerunt. Vbi D. Rex locis notatis & cõſideratis eadẽ qua uenerat reuerſus uia, ad montẽ Regalẽ, caſtrum uidelicet, quod de nouo fundauerat, reuerſus eſt. Inde Hieroſolymã rediens, graui ex inſperato correptus eſt ægritudine. qua cum ſupra uires defatigaretur, & timeret deficere, læſam habẽs cõſcientiã, ſuper eo quod legitima uxore iniuſtè abiecta, aliã ſuperduxerat: corde cõpunctus & facti pœnitẽs, uiris religioſis & Deũ timẽtibus aperiẽs cõſcientiã, reatũ cõfeſſus eſt, ſatisfactionẽ promittẽs. cui cũ pro cõſilio daret, ut Reginã quã ſuperduxerat, à ſe dimitteret, abiectã uerò, ad regiã unde deciderat reuocaret dignitatẽ, acquieuit: & quod ita facturus eſſet, ſi uita ei cõcederet ꝓductior, uoto ſe obligauit. Vnde factũ eſt, ut euocata ad ſe Regina ordine rẽ aperuerit: quę licet ſuper eodẽ facto aliquãtulũ eſſet inſtructa, nã idipſum aliquãdo à pluribus audierat, tamẽ uiſa eſt ægrè ferre, quod ita temerè fuiſſet euocata, & fraude principũ regionis, qui ad eam citandam miſſi fuerãt circumuẽta. Dolẽs igitur & triſtis tam de

illata

illata contumelia, quàm de opibus inutiliter conſumptis, ad reditum ſe præparat, poſt tertium annum, quo ad D. Regem uenerat, reuerſura. Qua redeunte ad propria, turbatus ſupra modum filius, & apud ſe odium concepit aduerſus regnum & eius habitatores, immortale. Nam cùm reliqui fideles diuerſi orbis principes, aut in proprijs perſonis, aut in immenſis liberalitatibus regnum noſtrũ, quaſi plantã recentẽ promouere & ampliare ſatagerent, hic & eius hæredes uſq; in præſentẽ diem, nec etiã uerbo amico nos ſibi conciliauerunt: cũ quouis tamẽ alio principe longe commodius, faciliusq; noſtris neceſſitatibus cõſilia poſſent & auxilia miniſtrare. Videntur ergo iniuriæ perpetuò memores, & delictũ perſonæ iniuſtè in populum refundũt uniuerſum.

Ante urbem Tyrenſem caſtrum Alexandrium, quod uulgari appellatione Scandalium nuncup: tur, ædificatur. Caput XXX.

EOdem anno poſtquam Rex de prædicta cõualuit ægritudine, anxius quomodo urbem Tyrenſium, quæ ſola de urbibus maritimis ab hoſtibus detinebatur, ſuo mancipare poſſet imperio, inter Ptolemaidã & prædictum Tyrum caſtrum ædificat: in eodem loco ubi Alexander Macedo, ad expugnandam eandem urbem, olim dicitur fundaſſe idem præſidium, & de ſuo nomine Alexandrium uocaſſe. Eſt autem locus fontibus irriguis, uix quinq; miliaribus à Tyro diſtans, in littore maris cõſtitutus. Hoc autẽ ea reædificauit intentione, ut Tyrenſibus eſſet pro ſtimulo, & unde eis frequens irrogaretur iniuria. Hunc locum hodie appellatione corrupta populares appellant Scandalium. Arabice enim Alexander, Scandar dicitur: & Alexandriũ, Scandarium: uulgares uerò R in L conuerſa, dicunt Scandalium.

Rex in Aegyptum deſcendens, Pharamiam occupat: inq; ægritudinem incidit, qua fatigatus in eodem itinere uita decedit: Hieroſolymis iuxta fratrem ſepelitur. Caput XXXI.

ANno ſequente, ut Aegyptijs uicem refunderet pro ijs quæ in regno ſæpius commiſerant, cum ingentibus copijs deſcendit Rex in Aegyptum, & urbẽ antiquiſſimam Pharamiam nomine confregit uiolenter, & confractæ copias ſuis commilitonibus dedit in prædam. Eſt autem Pharamia urbs antiqua, ut diximus, in littore maris ſita, non longe ab oſtio Nili, quod Carabeix dicitur: ſuper quod iterũ Rameſſes urbs antiquiſſima, & ſignorum, quæ Dominus per Moyſen ſeruum ſuum coram Pharaone operatus eſt, familiaris. Capta igitur urbe, egreſſus Rex ad prædictum oſtium Nili, admiratus eſt aquarũ quæ prius non uiderat fluenta, eoq; maximè, quod Nilus, cuius portionẽ alueus ille uſq; in mare deducit, unum de quatuor Paradiſi fluminibus dicitur eſſe, & creditur. Captis igitur de piſcibus, quorum illic maxima eſt copia, in urbem quam occupauerant redeunt, & parato prandio refecti ſunt ex eis: cumq; Rex ſurrexiſſet à cœna, ſenſit ſe dolore plurimo interius prægrauari, & recrudeſcente antiqui uulneris moleſtia, cœpit laborare uehementius, ita ut de uita periclitans deſperaret. Indicto igitur legionibus per uocem præconiam reditu, domino Rege, ægritudine inualeſcente, eatenus debilitato, ut equitare non poſſet, lecticam inſternunt, eumq; in ea, anxie laborantem collocauit. Sicq; continuatis itineribus, tranſcurſa ex parte ſolitudine, quæ inter Aegyptum & Syriam media diffunditur, Laris antiqua eiuſdem ſolitudinis urbem perueniunt maritimam. Vbi morbo ſuperatus Rex, ad extremum ueniens in fata conceſſit: unde lugentibus, & præ doloris anguſtia deficientibus legionibus, Hieroſolymam deportatus eſt. Et ea dominica quæ dicitur in Ramis palmarum, per uallem Ioſaphat, ubi de more populus ad diem feſtum conuenerat, in urbem indroductus, & iuxta fratrem ſub Caluaria, in loco qui dicitur Golgotha, regia magnificentia ſepultus eſt. Mortuus eſt autem anno ab incarnatione Domini *M. C. XVIII.* Regni eius octauo decimo.

LIBER

LIBER DVODECIMVS.

Dominus Balduinus Comes Ediſſanus, ſublimatur ad regnum. Deſcribiturq́; quis, & unde fuerit. Caput I.

SEcundus Hieroſolymorum rex, ex Latinis fuit dominus Balduinus de Burgo, qui cognominatus eſt Aculeus, uir religioſus, ac timens Deum, fide conſpicuus, in re militari exercitatus plurimum. Hic fuit natione Francus, de epiſcopatu Remenſi, filius domini Hugonis de Reteſt, & Milliſendis præclaræ comitiſſæ, quæ tot ſorores dicitur habuiſſe, unde tanta multitudo filiorum & filiarum dicitur procreata, quantum ij numerãt qui principum Genealogias ſollicita inueſtigant diligentia. Hic uiuente adhuc patre cum alijs nobilibus, qui iter Hieroſolymitanum arripuerant, in comitatu domini Ducis Godefridi, cuius erat conſanguineus, eandem uiam, ea deuotione qua alij ingreſſus eſt, relinquens domi apud patrem iam grandæuum, fratres duos, & ſorores totidem, quorum ipſe omnium primogenitus erat. Nomen alterius fratrũ Geruaſius, qui poſtea fuit electus ad eccleſiam Remenſem: alterius Manaſſes. Sororem autem alteram habuit Caſtellanus de Vitriaco, nomine Mathildem: alteram dominus Herbrandus de Hergetz, uir nobilis & potens, nomine Hodiernam: ex qua natus eſt Mãnaſſe de Hergetz, quem nos poſtmodum tempore dominæ Milliſendis reginæ, regium uidimus conſtabularium. Porrò patre huius domini Balduini regis defuncto, Manaſſes filius eius, quia dominum Balduinum, qui primogenitus erat, regni occupatio detinebat, ſucceſſit: quo etiam ſine liberis decedente, Geruaſius frater eorum, dimiſſo Remenſi Archiepiſcopatu, uxorem contra inſtituta eccleſiaſtica ducens, eiuſdem Comitatum iure poſſedit hæreditario. Suſceptam autem ex uxore unicam filiam cuidam nobili uiro in Normannia, matrimonio copulauit. Quo defuncto ſororis illorum filius, Mathildis uidelicet, quæ Caſtellano Vitriacẽſi nupſerat, Iterius nomine, in eodem Comitatu ſucceſſit. Sed de his hactenus.

Qua de cauſa profectus eſt Hieroſolymam, quando electus eſt in regem. Caput II.

DOmino igitur Balduino, domini ducis piæ & illuſtris memoriæ Godefridi fratre, poſt fratris obitum ad regnum Hieroſolymorum uocato, & in regni ſolio ſolenniter collocato, hic (de quo nobis in præſentia eſt ſermo) tradente domino rege qui conſanguineus eius erat, in comitatu Ediſſano ſucceſſit, quem annis decem & octo, & aliquid amplius, ſtrenuè & feliciter adminiſtrauit. Anno igitur ſui Comitatus decimo octauo, regione ſua in tranquillitate locata, propoſuit Hieroſolymorum regem, dominum conſanguineum & benefactorem ſuum, & loca ſancta deuotionis gratia uiſitare. Ordinatis igitur ad iter neceſſarijs, commiſſaq́; fidelibus ſuis, de quorũ fide & induſtria plenius confidebat, regione, municipijs in tuto diſpoſitis, tanquam uir prouidus & plenè circumſpectus, uiam deſtinatam, adiuncto ſibi honeſto comitatu, aggreditur. Dumq́; iter proſequeretur inceptum, ecce nuncius occurrit, denuncians quòd dominus rex in Aegypto, ſicut & uerum erat, ultimum fato clauſerat diem. Quo audito, plurimum de morte domini & conſanguinei ſui, ſicut nec mirum erat, conſternatus, nihil tamen ab incepto deſtitit itinere, ſed Hieroſolymã maturatis greſſibus contendit. Ad quam cùm perueniſſet, accidit caſu, quod in die feſto, qui dicitur Ramiſpalmarum, cum de more populus uniuerſus in uallem Ioſaphat conueniſſet, ad ſolennem tantæ diei proceſſionem, ſubito comes ex una parte cum ſuis ingrediturè regione altera, domini regis ſunus, cum exequijs importatur, uniuerſa militia, quæ cum eo in Aegyptum deſcenderat, domini ſui funus de more proſequente.

Modus

Modus electionis aperitur: & memorabile factum domini comitis Bolonenſium Euſtachij deſcribitur. Caput III.

INtroducto igitur funere regio in ſanctam ciuitatem, & in eccleſia Dominici ſepulchri iuxta fratrem, ante locum qui dicitur Golgatha, ſub monte Caluariæ, honorifice ſepulto, conuenerunt qui aberant de maioribus regni, epiſcopi, archiepiſcopi, & alij eccleſiarum pręlati cum domino Arnulpho patriarcha: & de laicis principibus nonnulli, inter quos erat uir induſtrius, cuius ſuperius fecimus mentionẽ, Ioſcelinus, potens in opere & ſermone, Tyberiadenſis dominus. Habitaq; deliberatione de inſtanti negocio, uarias proponunt ſententias: dicentibus alijs, Expectandum eſſe D. Euſtachium comitem, nec interrumpendam hæreditariæ ſucceſſionis antiquiſſimam legem: ſpecialiter, cum bonę memoriæ fratres eius congruo & cunctis placato moderamine regnum feliciter adminiſtraſſent. Alijs dicennibus, Negocia regni, & continuam neceſſitatem non poſſe pati has dilationes, nec indulgere tantas ferias, ſed maturandum eſſe, ut regioni citius cõſulatur, ne fortè ſi incubuerit neceſſitas, non ſit qui exercitus educat atq; reducat, & regni procuret negocia, & præ ducis inopia regni ſtatus periclitetur. Hanc partium fluctuationem & uotorũ repugnantiam, pertentata D. patriarchæ, & ad ſe inclinata mente, prędictus Ioſcelinus, qui maximæ erat in regno autoritatis, illorum iuuans partem, qui dicebant regem ſtatim eſſe ordinandũ, decreuit dicens: Præſentem eſſe D. comitem Ediſſanum, uirum iuſtum & timoratum D. regis conſanguineum, armis ſtrenuum, per omnia commendabilem, quo meliorẽ nulla nobis regio, nulla prouincia poſſet miniſtrare. Commodius eſſe ipſum in regẽ aſſumere, quàm caſus periculoſiores expectare. Erant itaq; multi, qui de ſynceritate fidei arbitrabantur D. Ioſcelini uerba procedere, ſcientes quomodo non multo antè D. comes, ut prædiximus, tractaſſet eum: & illud reputantes, quod prouerbialiter dici ſolet, Omnis laus uera eſt ab hoſte: neſcientes quod aliò properaret intentio, fidem uerbis eius habentes, præſtabant conniuentiam. Ipſe autem, ut dicebatur, aliter affectus erat. nam ſpe futuræ in Comitatum ſucceſſionis, D. Comitem in regnum introducere nitebatur. Domino igitur Arnulpho patriarcha, & D. Ioſcellino hanc opinionem amplectentibus, & reliqui in eandem inducti ſunt ſententiam: & pari uoto, & unanimi conſenſu, eum in regem eligentes, in die ſanctæ Reſurrectionis, quæ proximè ſecuta eſt, ſolenniter, & ex more inunctus & conſecratus eſt, & diadema inſigne regium ſuſcepit. Quæcunq; aũt domini Patriarchæ, aut domini Ioſcelini in eo facto fuerit intentio, Dominus rei euentum miſericorditer conuertit in bonum. Nam uirũ iuſtum, pium, ac timentem Deum, diuina eum præueniente gratia, ſe exhibuit: eratq; uir in cunctis proſpere agens. uidetur tamen minus regularem habuiſſe introitum, legitimumq; regni hæredem certum eſt à debita ſucceſſione fraudulenter excluſiſſe, illos qui hunc promouerunt. Mortuo nanque domino rege, ſiue de eius ſupremo iudicio, ſiue de communi principum regni conſilio (quia neutrum pro certo compertum habemus) miſſi erant quidam nobiles & magni uiri, qui ad regni ſucceſſionem communi edicto crearent comitem Bolonenſium D. Euſtachium, dominorũ Godefridi ducis eximij, Domini Balduini regis fratrem. Qui ad eum peruenientes, inuitum & renitentem, cauſas honeſtiſſimas prætendentes, quare eum uenire oporteret, uſq; in Apuliam traxerũt. Vbi audiens prædictus uir uenerabilis, religioſus, ac timens Deum uerè tantorum uirorum imitator & frater, & in uirtutibus & honeſtis meritis ſucceſſor, quod Hieroſolymis medio tẽpore Dominus Balduinus, & Ediſſanus comes eius conſanguineus, rex fuerat ordinatus, inſtantibus nuncijs qui eò miſſi fuerant, & allegantibus ut nihilominus procederet, quia quod factum erat, contra ius & fas, & contra hæreditariæ ſucceſſionis legem antiquiſſimam, nullo modo ſtare poſſet, reſpõdiſſe dicitur uir Deo plenus: Abſit hoc à me, ut per me in regnum Domini ingrediatur ſcandalum, per cuius ſanguinem pacem Chriſti recepit, & pro cuius tranquillitate uiri uirtutum, & immortalis memoriæ fratres mei egregias animas cœlis intulerũt. Compoſitisq; iterum ſarcinis, & comitatu recollecto, inuitis ijs qui eum ad regnum trahere nitebantur, ad propria remeauit.

De

De habitudine corporis, & moribus, & conuerſatione eiuſdem regis. Caput IIII.

DIcitur autem forma fuiſſe conſpicuus, corpore procerus, facie uenuſta, capillo rà ro, flauo, canis mixto, barbam habens raram, ſed tamen uſque in pectus demiſſam, colore uiuido, & quantum ætas illa patiebatur roſeo. Habilis ad uſum armorum, & equis regendis aptiſſimus. Rei militaris multam habens experientiam: In agendis ſuis prouidus: in expeditionibus fœlix: in operibus pius, clemens et miſericors, religioſus & timens Deum: in orationibus iugis, ita ut callos in manibus haberet & genibus, pię afflictionis & genu flexionis frequentia: impiger, licet ſenior, quotiens eum uocabant regni negocia. Adeptus ergo regni ſolium, ſollicitus de comitatu Ediſſano, quē ſine Duce dimiſerat, Ioſcelinum cōſanguineum ſuum uocat, ut quod in eum prius deliquerat, gratuita plenaq́ſatisfactionę corrigeret, eiq́ tanquā qui Regiam illam plenius nouerat, comitatum donat: ſumptaq́ fidelitate, per uexillum inueſtit, & inducit in poſſeſſionem: & cōuocans inde uxorem & filias & familias, per operā & ſtudium eiuſdē dn̄i Ioſcelini, in proximo cū ſoſpitate recepit uniuerſa. Erat autē uxor eius Morfia nomine, cuiuſdā nobilis Gręci, Gabrielis nomine, de quo ſuprà diximus, filia: quā dum Comes eſſet cum pecunia infinita, quę dotis nomine donabat, duxit in uxorem, ex qua ſuſceperat tres filias, Melliſendum uidelicet, Halim, & Hodiernam: nam quartam, cui nomen Meta erat, poſtquam regnum adeptus eſt, uxor ei peperit. Coronatus autem & conſecratus eſt, anno ab incarnatione Domini M.C.XVIII. menſe Aprili, ſecunda die menſis, præſidente ſanctæ Romanæ eccleſiæ domino Gelaſio Papa ſecundo: Antiochenę uerò, Bernhardo Latinorum in eadē ciuitate Patriarcha primo: Sanctæ Hieroſolymitanæ eccleſiæ domino Arnulpho, ex Latinis in eadem ciuitate Patriarcha quarto.

Alexius Conſtantinopolitanus Imperator, dominus quoq; Paſchalis Papa, ſed & comitiſſa Siciliæ, quæ Hieroſolymorum Regina fuerat, moriuntur. Caput V.

PEr idem tempus Conſtātinopolitanus Imperator Alexius, Latinorum maximus perſecutor, rebus humanis exeptus eſt: cui ſucceſſit Ioannes filius eius, patre multo humanior, & meritis exigentibus, populo noſtro patre longè acceptior: qui etiam non omnino ſyncerus erga Latinos Orientales extitit, ſicut docebūt ſequentia. Dn̄s quoq́ Paſchalis Romanus pontifex uiā uniuerſæ carnis ingreſſus eſt, Pōtificatus eius anno ſexto decimo: cui ſucceſſit D. Gelaſius, qui & Ioannes Gaietanus dictus eſt, ſanctæ Romanę eccleſiæ Cancellarius. Mortua nihilominus eſt & domina Adeleſia, Siciliæ Comitiſſa, quæ prædicti dn̄i regis Balduini, de facto, etſi non de iure, uxor fuerat.

Aegyptiorum exercitus tam naualis quàm per terras, in regnū ingreditur: Rex cum ſuis occurrit, ſed non conueniunt. Arnulphus Hieroſolymorum Patriarcha moritur, ſubſtituitur ei Guarimondus. Caput VI.

EOdem anno ęſtate proximè ſubſecuta, princeps Aegyptius, qui tūc erat pro tempore, congregata ex uniuerſis Aegypti finibus tam equitū quàm peditum multitudine infinita, tam per terras quàm nauali exercitu, in regnum noſtrum proponit uiolenter introire, facile putās, tam modicū populum aut conſumere gladio, aut à cunctis Syriæ finibus fugientes eliminare. Tranſcurſa igitur ſolitudinis uaſtitate, quæ inter nos & Aegyptum media interiacet cum equitatu uniuerſo & peditum iaculis inſtructorum infinita multitudine ante Aſcalonam caſtrametatus eſt. At uerò Doldequinus, Damaſcenorū rex, cognito Aegyptiorū aduētu, ſiue ſpōte ab eis inuitatus, cōgregata iterum ingenti militia, de uia ſecurus, ne fortè noſter ei obueniret exercitus, tranſito Iordane, caſtris ſe eorum aſſociat, & uires augere nititur, in noſtrā læſionem. Nauium aūt quædam apud Aſcalonam applicuerunt, quędam uerò uſq́ Tyrū, quoniam ciuitas erat munitiſſima, & portum habens commodū, profectæ ſunt: expectātes ut de Dn̄i arbitrio, & de uoluntate eius qui claſſi pręerat, eis aliquid præcipiatur. Rex autem multo ante tempore eorum aduentu præcognito, tam ex Antiochenis quàm ex Tripolitanis partibus, conuocatis militaribus auxilijs, ſuisq́ in unum congregatis, in cāpeſtria Philiſtijm illis deſcendit in occurſum: tranſitoq́ eo loco, qui olim Azotus dictus eſt, ubi una de quinq́ ciuitatibus Philiſtinorū fuiſſe dignoſcit̄, de uicino Aegyptiorum caſtrametatus eſt, ita ut utriuſq́ partibus daretur mutuò hoſtiū caſtra ſingulis

diebus intueri. Cūq; iam per menſes quaſi tres, ſe inuicē laceſſere formidarēt, noſtris tantam multitudinē in ſe temerè irritare timētibus, illis uerò noſtrorū uires, audaciā, et in prælijs experientiā formidantibus, placuit Aegyptio principi tutius eſſe, cū incolumitate domū redire. q; in ſe & in ſuos imprudēter bellorū inſidias experiri: ſicq; redeuntibus in Aegyptū expeditionib. poſtquā de eorū ſubito regreſſu nulla noſtros mouebat ſuſpicio, noſtri quoq; ſumpta à D. rege licētia, ad ꝓpria cū gaudio reuerſi ſunt. Per eoſdem dies, mortuo Arnulpho Hieroſolymorū patriarcha, uiro iniquiſſimo & officij ſui ſanctimoniā negligēte, ſubſtitutus eſt ei uir ſimplex, ac Deū timēs. D. Guarimundus, natione Francus, de epiſcopatu Ambianenſi, de oppido Pinqueniaco. Huius diebus & meritis, etiam ut creditur multa magnificè ad regni conſolationē & incrementū operari dignatus eſt Dñs: ſicut in ſequentibus præſens narrabit hiſtoria.

Ordo militiæ Templi Hieroſolymis inſtituitur. Caput VII.

EOdem anno, quidam nobiles uiri de equeſtri ordine, Deo deuoti, religioſi, & timentes Deum, in manu domini Patriarchæ, Chriſti ſeruitio ſe mancipantes, more Canonicorum regularium, in caſtitate & obedientia, & ſine proprio uelle perpetuò uiuere profeſſi ſunt. Inter quos primi & præcipui fuerunt, uiri uenerabiles, Hugo de Paganis, & Ganfredus de ſancto Aldemaro. Quibus, quoniam neq; eccleſia erat, neq; certum habebant domicilium, rex in palatio ſuo, quod ſecus templum Domini, ad Auſtralem habet portam, eis ad tempus conceſſit habitaculum, Canonici Templi Domini, plateā quam circa prædictum habebanr palatium, ad opus officinarū certis quibuſdā conditionibus cōceſſerunt. D. autem rex cum ſuis proceribus, D. quoq; Patriarcha cum prælatis eccleſiarum, de proprijs Dominicalibus certa eis pro uictu & amictu beneficia quędā ad tempus, quędam in perpetuū contulerunt. Prima aūt eorum profeſſio, quodq; eis à D. Patriarcha, & reliquis epiſcopis in remiſſionem peccatorum iniunctū eſt, ut uias & itinera, maximè ad ſalutem peregrinorū cōtra latronum & incurſantium inſidias pro uiribus conſeruarent. Nouem antem annis poſt eorum inſtitutionem in habitu fuerunt ſeculari, talibus utentes ueſtimentis, quales pro remedio animarū ſuarū populus largiebatur. Tandē anno nono, Cōcilio in Francia apud Cretas habito, cui interfuerunt dominus Remenſis, & dominus Senonenſis Archiepiſcopi, cum ſuffraganeis ſuis: Albanēſis quoq; epiſcopus, Apoſtolicæ ſedis legatus: Abbates quoq; Ciſtercienſis, & Clareuallenſis, cum alijs pluribus, inſtituta eſt eis regula, & habitus aſſignatus, albus uidelicet, de mandato domini Honorij Papæ, & domini Stephani Hieroſolymitani patriarchę. Cumq; iam annis nouē in eo fuiſſent propoſito (non niſi nouem erant) extunc cœpit eorum numerus augeri, & poſſeſsiones multiplicabantur. Poſtmodū uerò tempore domini Eugenij papæ, ut dicitur, cruces de panno rubeo, ut inter cęteros eſſent notabiliores, mantellis ſuis cœperunt aſſuere, tam equites quàm eorum fratres inferiores, qui dicuntur Seruientes: quorū res adeò creuit in immenſum, ut hodie trecentos plus minus ue in conuentu habeant equites, albis chlamydibus indutos: exceptis alijs fratribus, quorum penè infinitus eſt numerus. Poſſeſſiones autem tam ultra, quàm citra mare adeò dicuntur habere, ut iam non ſit in orbe Chriſtiano prouincia, quæ prædictis fratribus bonorum ſuorum portionem non contulerit, & regijs opulentijs pares hodie dicūtur habere copias. Qui, quoniam iuxta templum Domini, ut prædiximus, in palatio regio manſionem haberent, Fratres militiæ Templi dicūtur. Qui cùm diu in honeſto ſe conſeruaſſent propoſito, profeſſioni ſuæ ſatis prudenter ſatisfacientes, neglecta humilitate (quæ omnium uirtutū cuſtos eſſe dinoſcitur, & in imo ſponte ſedens, non habet unde caſum patiatur) domino Patriarchæ Hieroſolymitano, à quo & ordinis inſtitutionem, & prima beneficia ſuſceperunt, ſe ſubtraxerunt, obedientiam ei, quam eorum prædeceſſores eidem exhibuerant, denegantes: ſed & eccleſijs Dei, eis decimas & primitias ſubtrahentes, & eorum indebitè turbando poſſeſſiones, facti ſunt ualde moleſti.

Papa Gelaſius defungitur: cui Calixtus ſuccedit. Caput VIII.

ANno ſequenti mortuus eſt dominus Gelaſius papa ſecundus, domini Paſchalis ſucceſſor, qui & Ioannes Gaietanus dictus, uir literatus: qui fugiens domini Henrici imperatoris perſecutionē, & æmuli ſui Antipapę, qui cognominatus eſt Burdinus,

dinus, declinans uiolentiam, in regnum Francorum ſe conferens, apud Cluniacum diem clauſit extremū, ibidem etiam ſepultus. Cui ſucceſſit D. Guido, ſecundū carnē nobilis, Viennenſis Archiepiſcopus, qui poſtea in papatum aſſumptus, Calixtus appellatus eſt. Hic poſtmodum D. imperatoris Henrici, cuius conſanguineus erat, conſecutus gratiam, & eius fretus auxilio, in Italiam cum Cardinalibus, & uniuerſa curia diſcedens, apud Sutriam, urbem Romæ conterminam, & Mulim & hæreſiarcham Burdinum uiolenter cepit: inſuper & camelo impoſitum, pelle indutum urſina, ad Canenſe cœnobium, quod iuxta Salernum eſſe dinoſcitur, cum multa miſit ignominia: ubi uſque ad ſupremum ſenium, uitam compulſus eſt, lege loci, ducere cœnobicā. Et ita ſopitum eſt ſchiſma, quod à tēpore domini Gregorij ſeptimi, per tēpora domini Vrbani, D. Paſchalis, D. quoq; Gelaſij, prędeceſſorum eius, quaſi per triginta annos eccleſiam inceſſanter fatigauerant, Domino Imperatore Henrico quinto ad ouile eccleſiæ poſt multa tempora, quibus per excommunicationis ſententiam à cœtu fidelium præciſus fuerat, reuocato.

Gazi quidam Turcorum ſatrapa potentißimus, partibus Antiochenis, cum ingentibus ſe infundit copijs uniuerſa depopulans. *Caput* IX.

EOdem anno, quidam infidelium potentiſſimus princeps, & apud ſuos ualde formidabilis, infelicis populi & perfidę plebis, uidelicet Turcomnanorum dn̄s Gazi nomine, cui ſe adiunxerant Doldequinus Damaſcenorū Rex, & Debeis Arabum ſatrapa potentiſſimus, cum ingēribus copijs partes Antiochenas, in graui ſuorū multitudine ingreſſus erat, circa Alapiam caſtrametatus. Cuius aduentu præcognito D. Rogerius Antiochenus princeps, domini Regis ſorotius, circumpoſitis mandat principibus, domino uidelicet Ioſcelino Ediſſanorum Comiti, domino quoq; Pontio Comiti Tripolitano, domino nihilominus Regi, & ſignificat inſtantem neceſſitatem, monens & obnixius poſtulans, ut cum omni celeritate, contra inſtantia pericula, opem laturi uenire non morarētur. Rex ergo aſſumptis ſibi, quas tam ſubitò colligere poterat, militaribus copijs, Tripolim uſq; maturatis itineribus peruenit, ubi Dominū Comitem, ad iter peræquè ſuccinctum, ſecum aſſocians cœpto inſtat itineri. At uerò dominus Princeps, interim moræ impaciens de communi lege mortalium, futurorū neſcius, egreſſus ab Antiochia, circa Artaſiam oppidū caſtrametatus fuerat: erat autem is locus alendis exercitibus ſatis commodus: nam ex noſtris finibus erat uolentibus ad exercitum accedere liber & facilis acceſſus: unde in expeditione neceſſariorum erat libertas maxima, & quanta in urbibus ſolet eſſe optata commoditas. Vbi cùm per dies aliquot domini Regis & Comitis expectaſſet aduētum, prohibente domino Patriarcha, qui illuc uſq; eum ſuerat proſecutus, renitentibus etiam de proceribus nonnullis, exercitum iter iubet atripere, ſortiter conteſtans, ſe nullius deinceps præſtolaturum aduentum. Erat autem quidam de nobilibus regionis, qui ad hoc eum impellebant, non ut conditiones exercitus facerent meliores, ſed ut terras ſuas, quas hoſtium caſtris in uicino habebant, præſente exercitu, in tuto collocarent. Horum ergo conſilium ſecutus, in ſuam ſuorumq; cladem præceps, ab eo loco ubi prius fuerat diſcedēs, in eum qui dicebatur Campus ſanguinis caſtra iubet locari: recenſitoq; eius exercitu, inuenti ſunt equites ſeptingenti, & peditū inſtructorum tria milia, exceptis negociatoribus, qui emendi uendendiq; gratia caſtra ſolent ſequi. Hoſtes uerò cognoſcentes, caſtra principis in proximo locata, ut diſſimulantes propoſitum conceptum commodius poſſent effectui mancipare, ſolutis caſtris fingūt ſe uerſus Cerepum oppidum acies dirigere: quo peruenientes, cùm ea nocte nihil proficerēt, circa partes caſtrametati ſunt. Mane autem facto, Princeps exploratores dirigit noſſe uolens utrum ad obſidendum oppidum hoſtes ſe dirigerent, aut ad committendum prelium cum noſtris ad caſtra contenderēt: dūq; ipſe cum ſuis armis ſe inſtruerent, quaſi iam bellū præſens expectantes, ecce nuncij recurrentes, uno uerbo aſſerunt, hoſtes tribus turmis ordinatis, habentibus ſingulis equitum uicena milia, citatis greſſibus, ad noſtrum exercitum accedere. Quo cognito, princeps quatuor inſtaurat acies, et equo circumuolans, circuit diligenter, & uerbis competētibus animat inſtauratas: dūq; ijs dat operā, ecce hoſtium acies, erectis uexillis noſtro exercitui penè iungebantur. Commiſſum eſt ita

que prælium, utriſque animoſe inſtantibus: ſed peccatis noſtris exigentibus, facta eſt pars aduerſa ſuperior. Nam acies quibus præerant uiri nobiles & in armis ſtrenui, Gaufridus Monachus, & Guido Fremellus, quæ primæ fuerunt ad irruendum in hoſtes deputatæ, optimè & ſecundum rei militaris diſciplinam progreſſę, maiores hoſtium cuneos & denſiores cohortes, uiolenter diſſolutas, penè in fugam adegerant: ſed acies cui præerat Robertus de ſancto Laudo, cùm exemplo aliarum quæ præceſſerant animoſius debuiſſet in hoſtes irruere, hoſtibus uires reſumentibus, ſubſtitit improbè: demumq́ in fugam lapſi, principis aciem, quæ alijs erat miniſtratura ſubſidium, ſoluit per medium, & partem ſecum in fugam conuertit, ita ut de cætero reuocari non poſſet. Accidit in eodem prælio quiddam relatione dignum. Nam dum in ipſo præliandi agone, hinc inde feruentius deſudarent, ecce turbo ab Aquilone prodiens immaniſſimus, in medio belli cāpo, cunctis cernentibus hæſit humi, ſerpendoq́ longius tantum congeſti pulueris ſecum detulit, quod utriuſq́ partis oculos pulueris immenſitate ne pugnare poſſent perſtrinxerit: ſeq́ per gyrum extollendo, in modum dolij ſulphureis ignibus combuſti in ſublime ſe recepit. Facti ſunt itaq́ hoſtes eodem caſu ſuperiores, & pars noſtra corruit, noſtris penè omnibus gladio interemptis.

Princeps Rogerius occumbit in acie, & noſter proſternitur exercitus. Caput X.

PRinceps autem, tanquam uir in armis ſtrenuus, cum paucis in medio hoſtium uiriliter dimicans, dum ſuos incaſſum reuocare contendit, contra hoſtium maiores ſe dirigens impetus, gladijs confoſſus interijt. Qui autem ſarcinas & impedimenta ſecuti erant, in montem uicinum ſe contulerāt: qui uerò hoſtium arma uidebantur effugiſſe, bellicis ſe tumultibus eximentes, uidentes noſtros in montis culmine conglobatos, opinantes eos uires habere ad reſiſtendum, & cum eis poſſe ſaluari, ad illos certatim accedebant: quo cùm perueniſſent uniuerſi, hoſtes eius qui in campis erant, penitus gladio interemptis, ad illos ſe conuertūt: & directis illuc cohortibus, omnes in momento horæ trahunt ad exterminium. Raynaldus autem manſuetus, quidā de maioribus illius regionis principibus, cum quibuſdam alijs nobilibus, in turrim cuiuſdam uicini oppidi, cui Sarmaton nomen, gratia ſalutis ſe contulerat. Quod poſtquam prædicto Turcorum principi compertum eſt, illuc ſub omni celeritate conuolans, prædictos nobiles uiros, qui rurſus ſe collegerant, ad deditionem uiolenter cōpellit: ſicq́ factum eſt, quod illa die, de tot millibus qui D. Principem ſecuti fuerant, culpis noſtris id merentibus, uix uel unus qui nunciaret, euaſerit. De hoſtibus uerò, uel paucis, uel nemine interfectis. Dicitur autē hic idem princeps Rogerius, homo fuiſſe perditiſsimus, incontinens, parcus, & publicus adulter. Inſuper etiam dominum ſuum iuniorem Boamundum, ſenioris Boamundi filium, in Apulia cum matre morantē, ab Antiochia, quæ paterna ei hæreditas erat, omni eo tempore quo principatum tenuit, fecit alienum. Nam ea conditione D. Tancredus bonæ memoriæ, moriens ei principatum commiſerat, ut repoſcenti domino Boamundo, uel eius hæredibus, non negaret. Dicitur tamen quod in ea expeditione qua confoſſus interijt apud dominū Petrum, uenerabilem uirum Apamienſem archiepiſcopum, qui eidem neceſsitatis articulo præſens fuerat corde contrito & humiliato delicta ſua coram Deo confeſſus fuerat prōmittens auctore Domino, pœnitentiæ fructus condignos: & ſic uerè pœnitens prælij diſcrimen ingreſſus eſt.

Rex & Comes Tripolitanus Antiochiam properant, ut prædicto Gazi reſiſtant. Caput XI.

INterea Rex & Comes Tripolitanus accedentes, ad eum locum qui dicitur Mons Nigronis, peruenerant: quod prædictus Gazi comperiens, decem milia equitum electorum eis obuiam dirigit, qui eorum ſi poſſent, impediant acceſſum. Hi uerò abeuntes, in tres turmas ſe diuidunt, unam ad mare uerſus ſancti Symeonis portū dirigentes, alias duas diuerſis itineribus regi obuiam deſtinātes. Contigit autem quòd unam ex duabus turmis obuiam habuit, quam preuia Domini miſericordia, pluribus interfectis & captiuatis nonnullis, uiolenter diſſolutam, in fugam conuertit. Inde per Latorum & Caſambellam Antiochiā perueniens, à domino Patriarcha, clero quoque & popu-

que & populo uniuerſo cum ſummis deſiderijs eſt ſuſceptus:ubi tam cum ſuis, quàm
cum ijs qui de prędicto pręlio fuerant reſidui, deliberationem ingreſſus, quęrit, quid
in eo tantæ neceſſitatis imminenti articulo magis expediat. Interea Gazı dimiſſis op-
pidis Ema & Artaſio, Cerepum obſidet, ea magis fiducia, quod Alanum eiuſdem loci
dominum cum comitatu ſuo à domino Rege audierat Antiochiam euocatum, quod
& uerum erat: accedens ergo ad præſidium, & locum imparatum reperiens, ex diuer-
ſis partibus foſſores immittit, qui collem cui prędictum inſidebat municipium ſuffo-
derent, trabibusq́ ſubnexum, igni poſtea ſuppoſito conſumendis, turres ſuppoſitas
& mœnia cedente aggere ad terram deijceret. Timentes ergo oppidani, ne ſoffoſſo
aggere totum præſidium in præceps rueret, interpoſitis conditionibus, de uitæ inco-
lumitate, et libero ad ſuos reditu, locum tradunt. Gazi uerò inde ad caſtrum Sardonas
acies dirigens, obſidione locum uallat, quem etiam intra paucos dies, tradentibus e-
um loci eiuſdem habitatoribus, eodem modo recepit moræq́ impatiens, eoq́ maxi-
mè, quod neminē ſibi reſiſtere poſſe arbitrabatur, cunctā pro arbitrio tractabat regi-
onē, ita quod nulla ſpes eſſet finitimorū locorū incolis, iugū tanti principis euadendi.

Rex cum eodem Comite, cura cum prædicto Gazi congrediuntur: & eo in fugam uerſo, acies eius proſternunt, pluribus interemptis. Regiq́; principatus committitur. *Caput* XII.

REx autem cum Comite Tripolitano, & militia quantam habere poterat, egreſſus
Antiochia, putans ſe apud Cerepum hoſtes inuenire, uerſus Rugiam dirigit ex-
peditiones: inde Hab pertranſiēs, in mōte qui dicitur Dauiz caſtrametatus eſt: quod
audiens Gazi, conuocatis principibus ſuis, ſub interminatione mortis pręcepit, ut no
ctem illam ducentes inſomnem, armis & equis cum ſumma diligētia procurandis to-
tum impendant: ſummoq́ diluculo ante lucis exortum attentius præparati, in caſtra
regis irruant, & eos ſomnolentos adhuc inuenientes gladijs confodiant, ita ut nec uel
uni liceat mortem effugere: at uerò longè aliter Diuina ordinauerat clementia. Rex
autem cum ſuis non remiſſiore cura ſollicitus, noctem eandem, ut de futuro bello tra-
ctaret neceſſaria, duxit peruigilem, monente atq́ exhortante populum uiro uenera-
bili Patriarcha, ſigno crucis Dominicæ, qui dominum Regem uſq́ ad partes illas fue
rat proſecutus. Armati igitur, & ad bellum ſuſcipiendum accincti, uiriliter ſummo ma
ne hoſtium expectabant futuros impetus. Diſpoſitis igitur de mandato regis, iuxta
rei militaris diſciplinam aciebus nouem, nam ſeptingentos in eo conflictu dicitur ha
buiſſe milites, & ordine congruo locatis, Domini præſtolantur miſericordiam. Præ-
miſſis igitur tribus aciebus quæ agmina uniuerſa præcederent, domino quoque Co-
mite Tripolitano, cum ſuis dextrum cornu tenente, principibus uero Antiochenis in
ſiniſtro collocatis, pedeſtres manipulos in medio locat. Rex autē, alijs ſubſidium mini
ſtraturus, cum quatuor ſequitur aciebus. Dumq́ ſic inſtructi hoſtium aduentum ex-
pectant, ecce adſunt cum ingēti clamore, cum ſtridore tubarum & tympanorum ſtre-
pitu, atrociſſimè in noſtros irruentes. Erat autē eorum maior infinita multitudine fidu
cia: noſtris autem in præſentia uictorioſiſſimæ crucis, & in confeſſione ueræ fidei ſpes
amplior & indeficiens. Conſertis igitur aciebus, et immixtis hoſtiliter legionibus, gla-
dijs res cominus agitur, & ſpretis humanitatis legibus, tanquam in feras immaniſſi-
mas ardentibus ſtudijs, & odio inſatiabili utrinq́ decertatur. Cumq́ manipulorum
noſtrorum pedeſtrium proteruam & periculoſam nimis cognoſcerent inſtantiam, to
tis uiribus ad exterminandas pedeſtrium turmas elaborabant. Factumq́ eſt Domi-
no permittente, ut ex plurima parte ea die hoſtium gladij deperirent. Rex autem ui-
dens pedeſtres manipulos ſupra uires aggrauari, aciesq́ præmiſſas ſubſidio indigere
cum ſuis qui ei adhærebant, pronus inter media ruit agmina, & gladijs inſtans animo
ſius, denſiſſimos hoſtium diſſipat cuneos: adhærentibusq́ ei fideliter earundem acie-
rum cōſortibus, & alijs iam deſtitutis, uires & animos uerbis exemplo conferentibus
unanimiter in hoſtes irruunt: & inuocato de cœlis auxilio affuit Diuina clementia, &
facta hoſtium ſtrage infinita, reliquos reſiſtere non ualentes in fugam uertunt. Dicun
tur ibi de noſtris peditibus quaſi ſeptingenti cecidiſſe, de equitibus uerò centum. At
uerò de hoſtium numero uſque ad quatuor milia, exceptis ſaucijs letaliter, & compe-

dibus mancipatis. Gaz uerò fugiens cum Doldequino rege Damaſcenorum, & Debeis Arabum principe, ſuos morti expoſitos dereliquit. Noſtris autem inſectātibus, & ad loca uaria progreſſis, Rex cum paucis campum obtinens, uſq; ad primas noctis partes in eo perſeuerauit. Tandem uictualium urgēte defectu, in uicinum oppidum Hab nomine, gratia refectionis ſumendę ſe cōtulit. Vnde mane facto, ad prædictum rediens campum, cum annulo proprio, in certum ſignum uictoriæ, ad ſororem ſuam, & ad D. Patriarcham literas obſignatas dirigit, ſignificans, diuina opitulante gratia, uictoriæ munus ſibi diuinitus collatum. Ea tamen die uſque ad ſupremam ueſperam campum non deſeruit, quoad uſq; rumore certo de hoſtibus habito, quod in diſperſionem dati, redituri non erāt. Tandem uerò, coadunatis ſibi quotquot de ſuis in prę ſenti habere potuit, Antiochiam palma inſignis, occurrēte ei uniuerſæ ciuitatis clero & populo, cum D. Patriarcha uictor ingreſſus eſt. Conceſſa eſt autem noſtris diuinitus hæc uictoria, anno ab incarnatione Domini *M.C.*XX. Regni quoq; domini Balduini regis ſecundi, anno ſecundo: menſe Auguſto, in uigilia aſſumptionis ſanctæ Dei genitricis Marię. Rex uerò cum D. Cæſarienſi archiepiſcopo, & honeſto comitatu, lignum uiuificę crucis remiſit Hieroſolymam, ita ut in die exaltationis eiuſdem, à clero & populo cum hymnis & canticis ſpiritualibus ſit honorificè recepta. Ipſe autē propter ingruētes regionis neceſſitates, in eadem prouincia moram facere cōpulſus eſt: ubi tam dominus Patriarcha, quàm uniuerſi proceres unà cum clero & populo, conſonis deſiderijs & gratuito aſſenſu principatus Antiocheni curam, & omnimodā poteſtatem regi tradunt, ita ut liberam, ſicut in regno habebat, in principatu habeat, inſtituendi, deſtituēdi, & omnia pro arbitrio tractandi facultatē. Collatis igitur liberis, uel aliorum graduum conſanguineis, eorum qui in acie ceciderant poſſeſſionibus, prout ratio uel regionis conſuetudo depoſcebat, uiduis quoque apud compares & competentes merito uiros, nuptui collocatis: præſidijs quoque, ciuibus, ubi uidebatur neceſſarium, uiris, uictu, armis diligentius communitis, ſumpta ad tempus ab eis licentia, in regnum reuerſus eſt. Vbi in eccleſia Bethleemitica, ſolēni natiuitatis Dominicæ die, cum uxore coronatus eſt.

Apud Neapolim urbem Samariæ Concilium celebratur. *Caput* XIII.

EOdem anno, qui erat ab incarnatione Domini milleſimus cēteſimus uiceſimus, cum peccatis noſtris exigentibus regnum Hieroſolymorū multis uexationibus fatigaretur, & præter eas quæ ab hoſtibus inferebantur moleſtias, locuſtarum intemperie & edacibus muribus, iam quaſi quadriennio continuo fruges ita penitus deperiiſſent, ut omne frumentum panis defeciſſe uideretur: D. Guaremūdus Hieroſolymorum Patriarcha, uir religioſus ac timens Deū, unà cum domino Rege Balduino, prælatis quoq; eccleſiarum & regni principibus, apud Neapolim urbem Samariæ conuenientes, conuentum publicum & curiam generalem ordinauerunt. Vbi ſermone ad populum habito, exhortationis gratia, cùm apud omnes conſtare uideretur, quod populi peccata Dominum prouocaſſent, de communi ſtatuunt conſilio errata corrigere, & exceſſus redigere in modum, ut tandem ad frugem melioris uitæ redeuntes, & pro commiſſis condignè ſatisfacientes, eum ſibi redderent placabilem, qui peccatoris non uult mortem, ſed magis ut conuertatur & uiuat. Deterriti ergo de cœlo ſignis minacibus, & terręmotu frequenti, clade quoq; ſimul & famis anguſtia, & hoſtium proterua nimis & pene cottidiana inſtantia, per opera pietatis Dominū ſibi recōciliare quęrentes, ad morum erigendam conſeruandamq; diſciplinam uigintiquinq; capitula, quaſi uim legis obtinentia, de communi ſanxerunt arbitrio. Quæ ſi quis legendi ſtudio uidere quærit, in multarum Archiuijs eccleſiarum, ea facile reperire poteſt. Interfuerūt autem huic concilio: dominus Guaremundus, Hieroſolymorum Patriarcha: dominus Balduinus, Hieroſolymorū ex Latinis Rex ſecundus: Ebremarus, Cæſarienſis Archiepiſcopus, Bernhardus, Nazarenus epiſcopus: Rogerius, Liddenſis epiſcopus: Aſquillinus, Bethleemitanus epiſcopus: Gildonius, electus Abbas ſanctæ Mariæ de ualle Ioſaphat: Petrus Abbas de monte Thabor: Achardus, prior montis Sion: Gerardus, prior ſepulchri Domini: Paganus, regis Cancellarius: Euſtachius Graniers, Vuilhelmus de Buris, Bariſanus Ioppe Conſtabularius, Balduinus de Rames,

Rames, & alij multi utriuſq́ ordinis. Quorum numerum, uel nomina non tenemus.

Rurſum Gazi prædictus reuocatis expeditionibus, fines ingreditur Antiochenos, cui rex occurrit. Gazi uerò apoplexia tactus moritur. Caput XIIII.

ANno ſequente, prædictus fidei & nominis Chriſtiani pertinax & indefeſſus perſecutor Gazi, tanquam uermis inquietus, ſemper quęrens quem lędere poſſit, ſumpta occaſione ex regis abſentia, cõuocatis militaribus copijs, apponit etiam quædam noſtrorum præſidia obſidere: quo pręcognito dominum Regem urgentiſſimè uocauit. Ille uerò impiger, aſſumpto ſibi ſalutiferæ crucis ligno, equitumq́ honeſto comitatu, ad partes illas properat: uocato etiam domino Ioſcelino Ediſſano Comite, ſociatisq́ ſibi Antiochenis proceribus, contra prædictũ potentem caſtra dirigit, quò cùm perueniſſet, ſperantes in proximo bellum ſe habiturum, contigit quod morbo qui Apoplexia appellatur tactus, tetigit eum manus Domini. Vnde magnates qui in eius erant exercitu, principis ſui deſtituti ſolatio, bellum prudenter ſanoq́ cõſilio declinauerunt: dominumq́ ſuum in lectica ſemiuiuum deferentes, Alapiam properabant. Ad quam priuſquam peruenirent, ille æternis tradendus incendijs, infœlicẽ dicitur animam exhalaſſe. Rex quoq́ facta apud Antiochiam mora, quę uidebatur pro tempore neceſſaria, in regnũ auctore Domino, ſoſpes reuerſus eſt: apud utroſq́ tam in regno, quàm in principatu, meritis ſuis id exigentibus, charus admodum & acceptus: utrãq́ nimirum adminiſtrationem fideliter deuoteq́ implebat, regni uidelicet & principatus, licet multum diſtarent ab inuicem. Nec erat facile diſcernere, utrius ſollicitudine magis angebatur: licet regnum eius eſſet proprietas, quod etiam ad ſucceſſores ſuos iure poſſet tranſmittere, principatus uerò commiſſus. Maioremq́ etiam uidebatur pro ſtatu Antiochenorum exhibere diligentiam, in eoq́ ſe cõtinuauit bona fide, uſq́ ad aduentum domini Boamundi iunioris, ſicut in ſequentibus dicetur.

Rex ciuibus Hieroſolymitanis omnimodam dat libertatem, & ſuo communit Priuilegio. Caput XV.

PEr idem tempus, rege Hieroſolymis exiſtente, pia liberalitate & largitione principali, ciuibus contulit Hieroſolymitanis, & ſigillo Regio communitam eis præcepit paginam fieri, in perpetuum ualituram, libertatem conſuetudinum, quæ à ciuibus merces inferẽtibus uel efferentibus ſolebat exigi: ita ut de cętero, omnis Latinus ingrediens uel egrediens, ſiue mercimonia inferens uel educens, omnino nihil ſub prætextu alicuius cõſuetudinis aliquid cogatur pręſtare, ſed liberã prorſus uendendi & emendi habeat poteſtatem. Dedit etiam Surianis, Græcis & Armenis, & harũ cuiuslibet nationum hominibus. Sarracenis etiam nihilo minus liberam poteſtatem, ſine exactione aliqua inferendi in ſanctam ciuitatem, triticum, hordeum, & quodlibet genus leguminis. Modij etiam & ponderis remiſit mercedem conſuetudinariam, in quo prædicti populi ſibi conciliauit animos, & gratiam publicam ſibi promeruit. In utroque enim regio more & affectu plurimum commendabili ciuibus uidetur prouidiſſe, ut & ciuitas ſine exactione illatis alimentis abundaret amplius, & quod tam ipſe quàm eius prædeceſſor tota diligentia procurabar, ut urbs Deo amabilis multiplicatis & frequentioribus habitatoribus incoleretur.

Boldequinus Damaſcenorum Rex, Tyberiadenſium fines depopulatur. Rex occurrit, urbem diruit Gerazam. Caput XVI.

ANno ſequenti, Boldequinus perfidus & impius Damaſcenorum Rex, fœderato ſibi Arabum principe, & eius ſibi ſociata militia, uidens dominum Regem pro utraq́ regione, uiribus ſuis imparem portare ſollicitudinem, de eius præſumens occupationibus, regionem noſtram Tyberiadi proximam, immiſſis legionibus, hoſtiliter nimis uaſtare cœpit. Quo audito, dominus Rex congregata de uniuerſi regni finibus militia, illuc more ſuo impiger contendit. Boldequinus uerò præcognito regis aduentu, uidens eo præſente, ſe non poſſe proficere, nec cum eo conſerere tutum reputans, in ulteriora regni ſui ſe cõtulit. Rex autem cum ſuis agminibus in Auſtrum declinans, Gerazam peruenit. Fuit autem Geraza una de nobilibus prouincię Decapoleos ciuitatibus, ab Iordane paucis diſtans miliaribus, monti Galaad cõtermina, in

tribꝫ

tribu Manaſſe ſita. In huius parte munitiore, quoniam reliqua ciuitas hoſtilitatis metu diu iacuerat deſolata, caſtrum ſibi ex quadris & magnis lapidibus, cum multis ſumptibus erigi ſibi fecerat anno præterito Boldequinus, uictuq; & armis cōmunitum, quibuſdam fidelibus ſuis conſeruandum tradiderat: quò perueniens Rex, impugnato uehementius præſidio, quadraginta milites, qui in eo ad cuſtodiam relicti fuerant, interpoſitis conditionibus, quod cum ſalute ad ſuos haberēt reditum, caſtro recepto, permiſit abire incolumes, habitaq; cum ſuis deliberatione, utrum magis expediret di rui funditus præſidium, an Chriſtianitati reſeruari, placuit de uniuerſorum conſenſu, municipium euerti funditus: nam ſine multis ſumptibus, & labore continuo, & multo periculo tranſeuntium, non uidebatur à noſtris poſſe conſeruari.

Balac, Turcorum potentiſſimus, fines Antiochenos uiolenter ingreditur. Comes Ioſcelinus ab eodem capitur. Rex quoq; in eius uinculo decidit, captus ab eodem. Caput XVII.

CVm itaq; per gratiam Dei, ſe regni proſpere ſatis haberent negotia, inuidens pacis inimicus tranquillitati, quam ſpernebat, ſcandalum molitus eſt mittere. Pontius enim Tripolitanorum Comes ſecundus, neſcitur cuius inſtinctu, Rege Hieroſolymorum ſuum denegabat homagium: & ſeruitium, quod de iure fidelitatis tenebatur impendere, impudenter negabat. Rex autem tantam non ferens iniuriam, collectis ex uniuerſo regno tam equitum quàm peditum copijs, ad partes illas peruenit, ſuper tanta iniuria ultionē petiturus: ubi antequam aliquid damnī paſſa eſſet pars alterutra, interuenientibus uiris honeſtis & Deo amabilibus, pax inter eos conueniens reformata eſt. Inde procedens propter illorum neceſſitates ab Antiochenis uocatus, ad partes illas deſcendit. Balac enim Turcorū princeps, magnificus & potens, regionem totam frequentibus irruptionibus moleſtabat, idq; confidentius, quia paulo antè dominum Ioſcelinum, Ediſſanum Comitem, & dominum Galeramū eius conſanguineū, ex improuiſo in eos irruēs ceperat, & captos uinculis municipauerat. Sciens ergo dominum Regem aduenisse, cœpit à ſuis incurſionibus aliquantulum retardari, & eius declinare conflictus: audierat enim quod in prælijs eſſet fortunatior, & de eo cuilibet difficile eſſet triumphare. Circuibat tamē cum expeditiore militia quaſi de remoto, ſi ei daretur locus, ut noſtris inferre damna poſſet, & circa id erat ſollicitus. Rex igitur cum ſua, quam ſecum duxerat militia, in terram comitis Ediſſani ut populo rectore carenti, aliquod impertiret ſolatium: circumiensq; regionem, quærebat utrum munita eſſent præſidia, & ſufficientes equitum peditumq;, armorum quoq; & alimentorum haberent copias: & ut defectus ſuppleret, debitam gerebat ſollicitudinem. Contigit autem dum eadem cura ſollicitus Ediſſam properaret, ab oppido Turbeſſel regreſſus, ut eadem diligentia de ſtatu regionis trans Euphratem eſſet inſtructior, & cuncta pro poſſe in melius reformaret: nocte quadā iter conficiens inceptū, cum ſuo domeſtico proficiſcebatur comitatu: ubi dum aliquantulum incautius, diſſoluto agmine, & dormitantibus penè uniuerſis, iter agerent ſecuri: Balduc prædictus, qui regis iter præſenſerat, in inſidijs poſitus, ſubitò irruit, regiſq; comitatum imparatum reperiens, & ſomno grauatum, caſu in ipſum regem incidit, manus iniecit, ſecumq; deduxit captum, tam ijs qui præibant, quàm qui ſequebantur, ad partes uarias fuga dilapſis, & quid regi accidiſſet ignorantibus. Captum ergò regem, ſæpe dictus Balac trans Euphraten in præſidio, cui Quartapiert nomen, uinculis facit mancipari, ubi erant & Ioſcelinus comes, & Galeranus, de quibus dictum eſt. Noſtri autem principes qui in regno erant, audito caſu miſerabili, qui domino Regi acciderat, unà cum domino Patriarcha de ſtatu regni ualdè ſolliciti, apud urbē Acconenſem, cum eccleſiarum prælatis, quaſi uir unus conueniunt, & ducem atq; præceptorem ſibi de communi uoto cōſtituunt dominum Euſtachium Grener, uirum prouidum & diſcretum, & rei militaris plenam habenrem experientiam: qui duas in regno, iure hæreditario, ſuffragantibus meritis, poſſidebat ciuitates, Sydonem uidelicet & Cæſaream, utramq; cum ſuis pertinentijs. Tradunt ergò ei regni curam, & adminiſtrationem generalem quoaduſq; uiſitet dominum Regem oriens ex alto, & ſuæ libertati reſtitutus, negocijs regijs poſſit præeſſe. Sed interim ad ea, quæ à domino Rege cœperamus, retorqueamus hiſtoriam.

Quidam

Quidam Armenij, ut regem expediant, graui ſe exponunt periculo: caſtrum in quo detinebantur captiui, occupant: liberatur comes Ioſcelinus. Caput XVIII

DOmino Rege ergò apud caſtrum prænominatum, cum domino Comite in uinculis conſtituto, notum habentes quidam Armenij de terra Comitis, quòd tanti principes nominis Chriſtiani in eo municipio tenerentur, pro nihilo ducentes periculum, ſi etiam eorum artes proſperum non haberent exitum, nouas ineunt inauditi moliminis uias. Quidam tamen aſſerunt, hos eoſdem domini Ioſcelini diligentia uocatos, & ſpe remunerationis ampliſſimæ, huic ſe expoſuiſſe diſcrimini. Quinquaginta enim ex eis, qui robuſtiores uidebãtur, fide interpoſita, & mutuis obligati iuramentis, apud ſe cõſtituunt, ut illuc euntes, prędictos uiros magnificos quocunque periculo liberare contendant. Habitu ergò ſe ſimulant monachos, ſicas ſublatis ueſtibus portantes, ad prædictum tendunt oppidum, tanquam de negocijs monaſteriorum acturi aliquid, ſimulant uerbo & gemitu, & faciei modificatione ſe à quibuſdam uim iniuriamque paſſos: Præfecto loci, ad cuius ſollicitudinem ſpectabat, ne quid in locis adiacentium enormiter, & contra diſciplinam temporum fieret, id ſe uelle cum lachrymis proteſtari, aſſerunt. Alij dicunt eos quaſi mercatores uilium mercium portatores oppidum ingreſſos. Admittuntur tandem, & municipium ingreſſi, exerunt gladios, & occurrentes ſibi perimunt uniuerſos. Quid plura? Obtento caſtro, regem ſoluunt & comitem, & caſtrum muniunt quantum poſſunt. Rex interim comitẽ Ioſcelinũ emittere diſponit, ut ſibi & ſocijs, quorum opera expediti uidebantur, auxilium congreget, & uelocius mittere non moraretur. Cognoſcentes autem, qui in ſuburbanis habitabant Turci, quòd hac fraude rex, & qui cum eo intus erant, caſtrum obtinuerant, arma corripiunt: & ad locum accedentes, procurant diligentius, ut ſaltem uſque ad aduentum Balac domini ſui, his qui in oppido erant, introitus negaretur & exitus. Comes tamen aſſumptis ſibi tribus ſocijs, quorũ duos comites itineris haberet, tertium ad dominum regem de ſtatu ſuo ſignificans, ſtatim remitteret, hoſtium ſe exponens inſidijs, egreſſus eſt: & Domini protectus miſericordia, ignorantibus his qui caſtrum obſederant, cum duobus conſortibus, ut prę ordinatum fuerat, uiam arripit, tertium remittens in oppidum: cui & annulum ſuum tradidit in ſignum, quòd cum ſalute hoſtium cuneos euaſerat. Rex autem cum his quorum ope ſolutus erat, præſidium munire totis uiribus ſatagebat, tentãs, ſi quoquo pacto uſque ad aduentum ſubſidij, quod in proximo ſperabat, conſeruare id poſſet.

Balac iterum idem caſtrum uiolenter recipit, prædictis Armenijs gladio peremptis. Caput XIX.

AT uerò Balac terribili uiſione eadem nocte perterritus, in ſomnis uidebãtur ſibi uidere, quod comes Ioſcelinus eũ proprijs manibus, luminibus orbaret. Quo uiſu turbatus, ſummo mane ad prædictum oppidum nuncios dirigit, qui dominum Ioſcelinum abſque mora decollarent. Qui accedentes ad caſtrum propius, cognoſcentes eo caſu, quòd in manus ſuorum deueniſſet, reuerſo itinere cum omni celeritate ad dominum redeunt, omnia quæ illic geſta fuerant, ordine pandentes. Ipſe uerò conuocatis undique militaribus copijs, ad partes illas impiger contendit, & locatis in gyrum expeditionibus, obſidione uallat eos, qui in oppidũ ſe contulerant. Vbi per internuncios habito ſermone cũ domino Rege, ſpondet & promittit firmius, quod ſi abſque difficultate ei præſidium reſtituat, ipſe ſibi & ſuis omnibus liberum exitum & ſecurum uſque ad urbem Ediſſanam pręſtaret cõductum. Rex autem de oppidi munitione confiſus, ſperans cum adminiculo eorum, qui ad eum ingreſſi fuerant, caſtrum poſſe ad aduentum ſubſidij uiolenter detinere, conditiones reſpuit oblatas, & in defenſione municipij inſtantius perſeuerat. Balac uerò ſpretis conditionibus iratus admodum, artifices conuocat, & machinas ordinat multiplices, quibus ſolent hoſtium præſidia impugnari: & inſtans proteruius, in omne argumentum, quo nocere poſſet obſeſſis, ſubtiliter ſe attollit. Erat autem collis, ſupra quem ſitum erat oppidum, cretaceus, & ad ſuffodiendum facilis. Videns ergò ea parte facilius poſſe locum aggrauari, immiſſis foſſoribus, ſcrobes præcipit ingẽtes intus colle ſuffodi, trabibusque & lignea materia ſuſtẽtari. Deinde receptis artificibus, igne immiſſo, ſuccẽſa quę intus erat materia,

collis ſub-

collis ſubſedit. & turri quæ ſuperpoſita erat, cum ingēti fragore collapſa, timuit Rex ne caſu ſimili uniuerſum præſidium in præceps rueret, caſtrū nullis interpoſitis conditionibus reſignauit. Qui obtento caſtro, domino Regi & cuidam nepoti ſuo, domino quoque Galerano uitam indulſit: eosq́ ad Carras, ciuitatem Ediſſæ uicinā uinctos compedibus præcipit deportari, & eos ibidem ſub arcta cōſeruari cuſtodia. Prædictos autem Armenos, uiros ſtrennuos & fideles, qui ut Regem & dominum ſuum à uinculis ſoluerent, tantis ſe expoſuerant periculis, uarijs affecit cruciatibus. Alios enim uiuos decoriari fecit, alios ſerra diuidi per medium, alios uiuentes ſepeliri, alios pueris ſuis quaſi ſignum ad ſagittandum tradi: qui etſi coram illis tormenta paſſi ſunt, ſpes tamē illorū immortalitate plena eſt: & in paucis tētati, in multis benè diſponent.

Comes Ioſcelinus congregata ingenti militia, ut dominum Regem expediat, Antiochiam peruenit: ſed facti quod acciderat nouitate motus, acies diſſolutas remittit ad propria. Caput XX.

At uerò Comes Ioſcelinus, cum ijs quos aſſumpſerat uiæ conſortes, cum multa ſollicitudine & timore continuo iter incœptum peragens, cum uictu modico & duobus utribus, quos ſecum caſu detulerat, uſq́ ad fluuium magnum Euphratem peruenit. Vbi habita cum periculorum conſortibus, quomodo fluuium magnū tranſire poſſent deliberatione, impletis uento utribus, eisq́ fune circumpoſitis, regentib. eum à dextra læuaq́ ſolijs, quibus multum erat in natando exercitiū, auctore Domino, ulteriorem ripam ſanus & incolumis attigit. Inde non minore periculo nudis pedibus, labore preſſus inſolito, fame & ſiti, & laſſitudine fatigatus, tandem præuia Dñi miſericordia, apud inſigne oppidum eius Turbeſſel peruenit: inde iniuncti uerbi plenam gerens ſollicitudinem, aptato ſibi pro tempore neceſſario comitatu, Antiochiā, deinde cum conſilio Patriarchæ Bernhardi Hieroſolymam profectus, rem domino Patriarchæ, & Regni principibus ordine pandit, caſum qui acciderat ſeriatim aperit, ad ſubſidium ſine dilatione inuitat: aſſerens Regis negotium dilationes non poſſe capere, ſed opus eſſe maturo conſilio & indilato: factumq́ eſt ita, ut ad eius exhortationem congregatus ſit regni uniuerſus populus, quaſi uir unus: & aſſumpta ſibi cruce Dominica de ſingulis urbibus, quæ erant uiribus mediæ, auxilia ſibi coniungentes, Antiochiam peruenerint: ubi adiunctis ſibi eiuſdē ciuitatis tam plebe quàm patrib. præuio Comite, Turbeſſel peruenerunt. Vbi quid circa Regem medio tempore accidiſſet, plenius cognito, comperto quòd ulterius procedere non eſſet fructuoſum, ordinatum eſt, ut ſinguli redirent ad propria: tamen ne omnino nihil feciſſe uiderentur, ordinant apud ſe, ut apud Alapiam tranſeuntes, experiantur, utrū aliquid damni aut iniuriæ hoſtibus inferre poſſint: quod ſecundum propoſitū factum eſt. Nam ante urbem prædictā habentes tranſitū, ciues eiuſdē loci, contra eos quaſi ad pugnandum, egreſſos in urbē regredi uiolenter compulerūt: diebus quatuor cōtinuis, inuitis ciuibus morā ibi facientes. Qui autē de regno erant ab alijs diuiſi, in regnū redeuntes, circa partes Scythopolitanas, tranſito Iordane, terras hoſtiū ſubitò ingrediuntur, & imparatos reperientes, irruunt ſuper eos, pluribusq́ ex eis gladio peremptis, captiuatis etiam infinitis, tam uiris quam mulieribus, cum ingenti præda & opimis ſpolijs læti ouantesq́ ad propria reuerſi ſunt.

Iterum Aegyptij cum ingentibus copijs regnum ingreſſi ſunt: ſed occurrentibus noſtris manu ualida, mirabiliter proſternuntur. Caput XXI.

Interea princeps Aegyptius de regis captiuitate arbitrans ſibi multam opportunitatem emerſiſſe, ut regnum Hieroſolymorum ſibi merito ſuſpectiſſimū, aliqua ex parte poſſet opprimere, ex omnibus Aegypti finibus militaria præcepit auxilia conuocari, urbibusq́ maritimis mandat, præfectis operum ſpecialiter ad hoc deputatis, galeas præparari, armari claſſem, & cætera quę ad uſum naualis exercitus poſſint eſſe neceſſaria, ſine dilatione præcepit ordinari. Paratis igitur ſeptuaginta galeis, cum infinita pedeſtris exercitus multitudine, tranſcurſa ſolitudine, apud Aſcalonā caſtrametatus, cū ſuis reſedit legionibus: claſſis aūt uſq́ Ioppen progreſſa, ibi ante urbē ſe locauit, egreſſiq́ de nauibus in multitudine, urbē cœperunt ex omni parte per gyrum continuatis cōgreſſionibus hoſtiliter impugnare, ita ut præ inopia defendentiū,

ſecuri ad murum cuſtodiendum accederent, & in locis pluribus debilitarent. Quod ſi liberas ferias urbem impugnandi per diem ſequētem habuiſſent, effractis mœnibus procul omni dubio, uiolēter occupaſſent ciuitatem: pauci enim erant intus, qui eorū congreſſionibus repugnarent. Interea dominus Patriarcha, dominus quoq; Euſtachius Grener, regni conſtabularius, cum alijs principibus, cōgregata omni ea quam tunc habere potuerunt militia, in campeſtribus Cęſareæ, in loco cui Caco nomen, conuenerunt: inde uerſus Ioppen ordinatis agminibus deſcendentes, dirigunt legiones. Quo audito, qui urbem impugnabant, in claſſem ſe certatim recipiunt, noſtrorum aduentum formidantes. Claſſe autem inſtructa, remis incumbunt, expectātes quid ſuis, quos hoſtibus uicinos eſſe cognouerant, accideret. Noſtri uerò interea, præuia cruce Dominica, fide armati, & cooperante Domini gratia, in uictoriæ ſpem erecti, compoſitis aciebus, & in congruum redactis ordinem, iuxta eum locum qui dicitur Ibelim, hoſtes reperiunt. Qui etiam iuxta morem eorum cohortibus diſpoſitis affecti, ut cum noſtris procul dubio pugnarent, aduenerunt: ſed uiſo noſtrorum apparatu, & animoſitate certis argumentis intellecta, qui quaſi leones acceſſerant, lepores, & leporibus timidiores, bellum detrectare cupiunt, magis tamen cupiētes non incepiſſe. Noſtris porrò populi promiſcui, & plebis omnimodæ dicebantur eſſe quaſi ſeptem milia. Hoſtiū uerò expeditorum ad prælium ſedecim milia dicebatur eſſe numerus, exceptis his qui claſſi deſeruientes, dicebantur eſſe in nauibus. Irruentes igitur noſtri ſuper eos in ſpiritu uehementi, corde contrito, & in timore Domini, auxilio deſuper tius inuocato, inſtant gladijs atrocius. & cominus irrogato mortis periculo, reſpirandi etiam negant facultatem. Mirātur tandem Aegyptij noſtrorum uires & audaciam: & quod ſermone audierant, plagis ſentiunt impoſitis, & oculata fide conuentur. Parant tamen, & contendunt illatis reſiſtere iniurijs, & noſtris æqua lance reſpondere: ſed longè impares & animis & uiribus, in propoſito deficiunt, fugam ineuntes. Relictis igitur caſtris, omni diuitiarum genere & commoditate refectis fuga uitæ conſulunt. Noſtri tamen ſectātes inſtantius, quotquot ex eis conſequi poſſunt, gladijs obtruncant, ita ut de tanta multitudine pauci uel uincula uel mortem euaſerint. Dicuntur ea die ſeptem ex eis milia cecidiſſe. Noſtri autem uictores in caſtra reuerſi, gazas Aegyptias immenſa auri argentiq; pondera, ſupellectilem uarij generis precioſiſsimam, papiliones & tentoria, equos, loricas, gladios copioſe reperientes, iure bellorū diuidentes ſpolia, ſupra modum locupletati, reuerſi ſunt ad propria. Claſſis uerò intellecto quid ſuis acciderat, ut ſecuram ſibi ſtationem eligerēt, apud Aſcalonam, quæ adhuc in eorum poteſtate erat, declinantes, de ſuorum ruina plenius edocti ſunt. Per idem tempus dominus Euſtachius Grener, regni procurator, uir prouidus & diſcretus, uita diſceſsit: in cuius loco ſubſtitutus eſt dominus Vuilhelmus de Buris, uir magnificus, & per omnia commendabilis, Tyberiadenſis dominus.

Dux Venetiarum cum claſſe numeroſa deſcendit in Syriam. Caput XXII.

PEr idem tempus, audita regni Orientalis neceſſitate, dux Venetiæ, dominus Michaelis, unà cum maioribus eiuſdem prouinciæ, compoſita claſſe: cum quadraginta galeis, gatis uiginctiocto, quatuor maioribus ad deuehenda onera aptatis nauibus, iter in Syriam arripiunt: cumq; in Cyprum inſulam perueniſſent, denunciatum eſt eis, eorum iam præcognito aduentu, quod Aegyptiorum claſſis circa partes Syriæ in maritima Ioppenſi applicuiſſet, & circa partes illas moram faceret, urbibus maritimis ualdè ſuſpectam. Quo audito, dux præfatus ſuis egreſſum indicit, & ordinato exercitu, uerſus littora Ioppenſia curſum accelerat. Nunciatur eis interea, quod prædicta claſſis Aegyptiorum Ioppe relicta, in partes ſe contulerat Aſcalonitanas. Audierāt enim de ſuis, qui cum noſtris in terra pugnauerant, rumores ſiniſtros: eaq; occaſione ad ſuam ſe contulerant ciuitatem. Quo etiam Venetis per internuncios cognito, illuc claſſem dirigunt, optantes intimè hoſtium claſſem inuenire, & cum eis tentare congreſſum. Porrò ſicut uiri prouidi, & in eo negocio exercitati, claſſem ordinant, ſecundum quod eis utilius uiſum eſt. Erant ſanè in eadem claſſe quędam naues roſtratæ, quas galeas uocant, galeis maiores, habentes ſingulæ remos cētenos, quibus ſingulis erāt duo remiges neceſſarij. Erant autem & quatuor naues maiores, ut prædiximus, ad deportandą

tanda onera, machinas, arma, & uictui neceſſaria deputatę. Has cum gatis priores ordinant, ea intentione, ut ſi ab hoſtibus fortè de remoto conſpicerentur, non putarentur hoſtium exercitus, ſed mercatorum naues. Galeæ uerò ſubſequebantur. Sic ergo ordinato exercitu, uerſus littora proficiſcuntur. Erat autem eis & auræ fauor optabilis, & maris grata tranquillitas, & hoſtium claſſis in uicino. Cumq; iam eſſet circa crepuſculum matutinum, & aurora lucis orientis nunciaret aduentum, hoſtes claſſem ſentiunt aduenire: die quoq; luminis amplius miniſtrante, eam conſpiciunt uiciniorē. Stupefacti ergo, & plurimum timentes, remos corripiunt, & clamore & nutibus ſuos hortantur, ut funes reſcindant, ancoras erigant, remiges ordinant, & de pugna ſecuri arma corripiunt.

Claſſem hoſtium circa Ioppen repertam, idem Dux uiolenter effringit, & conuertit in fugam, galeis pluribus retentis. Caput XXIII.

INterea dum hæc apud hoſtes turbato ordine & confuſo tumultu, metu confuſionem inducēte aguntur, ecce ex Veneticis galeis una, cui Dux inerat, alias uelocitate pręcurrens, eam caſu fortuito, cui partis Dux aduerſę inſidebat, tanto concuſſit impetu, ut penè totam cum ſuis remigibus fluctibus inuolueret: alię tandem multa uelocitate ſequentes, ſingulæ ſingulas penè fretis inuoluūt. Fit igitur pugna grauis, & congreſſus utrinque ualde hoſtilis, tantaq; ſtrages hominum, ut etiam (etſi fide uideatur carere) qui interfuerunt, conſtanter aſſeuerent, uictorum pedes occiſorum ſanguine, uſque ad ſummum eorum cruentatos ſorduiſſe. Mare uerò adiacens de præcipitatis corporibus, & effluente de nauibus interemptorum cruore, uſq; ad paſſuum in circuitu duo milia, colorem ſanguineum contraxiſſe: littora uerò cadaueribus à ſalo proiectis ita repleta fuiſſe, ut de fœtore putrefactorum funerum, circumpoſita regio & luem contraheret, & aeris corruptelam. Continuatur cominus pugna, & ardentibus ſtudijs impugnant hi, illi tentant reſiſtere: ſed tandem autore Domino, facti ſuperiores Veneti, hoſtes uertunt in fugā, retentis galeis quatuor, cū totidē gatis, & naui una maxima, duce eorum interempto, uictoriam obtinuerunt ſeculis memorabilem. Collata igitur noſtris Diuinitus prædicta uictoria, nolentes tempus inutiliter cōſumere, præcipiente Duce, uerſus Aegyptias partes uſq; Laris antiquiſſimam ſolitudinis urbem maritimam peruenerunt, explorantes utrum hoſtium naues aliquas ſibi caſu haberent obuiam: quod & factum eſt, & ita eis ſucceſſit ad uotum, tanquā ſi aliquo certo nuncio uniuerſa quę poſtea acciderūt, ex ordine didiciſſent: nam illis in eo pelago labbrantibus, decem naues hoſtium haud longè ab eis uiſæ ſunt, ad quas cum omni celeritate contendentes, primis congreſſionibus eas uiolenter occupant, uiris quos in eis reperiunt partim occiſis, partim compedibus mancipatis. Erant autem naues eædem, Orientalibus oneratæ mercimonijs, ſpeciebus & pannis ſericis: quæ omnia ſecundum conſuetudinem ſuam diuidentes, facti locupletiores, deductis ſecum prædictis nauibus, apud urbem Acconenſem applicuerunt.

Regni principes cum eodem Duce conueniunt, ut Tyrus obſideatur. Caput XXIIII.

DOminus igitur Patriarcha Hieroſolymorum, Guaremundus, dominus quoq; Vuilhelmus de Buris, regni Cōſtabularius & procurator, Paganus quoq; Cancellarius, unà cū Archiepiſcopis, Epiſcopis, & cęteris regni procerib. audientes quod Dux Venetiæ, cū nauali exercitu, noſtris applicuiſſet littorib. & de hoſtibus ita glorioſè triumphaſſet, miſerunt nuncios ad eum, uiros prudentes & honeſtos, qui eum & populi Venetorum primores, exercituſq; capitaneos, ex parte domini Patriarchæ, principum & populi ſalutent, & conceptam de eorū aduentu lætitiam ſignificarent: inuitantes eos, ut regni commoditatibus indifferenter, tanquam ciues & domeſtici, frui non dubitarent: paratos ſe eſſe aſſerentes, humanitatis legibus & plena hoſpitalitatis gratia ſe eos uelle tractare, prout decebat, habere propoſitum. Dux ergo, ut & loca ſancta diu ante concepta deuotione uideret, & principibus qui ſe tam benignè inuitauerant loqueretur, relictis qui claſſi præeſſent uiris prudētibus, ipſe cum maioribus eiuſdem populi Hieroſolymam uenit. Vbi honeſtè ſuſceptus, & cum multa tractatus honorificentia, natale Domini celebrauit. Vbi etiam à regni principibus dili-

genter

genter coṁonitus,utChriſti ſeruitio & incremento regni,ſe ad tempus aliquod man
ciparet,reſpondit: Quod ad hoc ſpecialiter uenerit, & ad hoc tota eius dirigebatur in
tentio. Factum eſt ergo de communi conſilio, quod præſente domino Patriarcha,&
reliquis eiuſdem regni principibus, conuenit inter eos quibuſdam pactis interueni-
entibus, ut alteram de maritimis urbibus, Tyrum uidelicet, uel Aſcalonam obſide-
rent: nam aliæ per Dei gratiã à torrẽte Aegypti, uſq; Antiochiam omnes in noſtram
peruenerant ditionem. Verùm hic dum noſtrorum uoluntates ad uaria rapiuntur de
ſideria, res in periculoſam penè deſcendit altercationem. Nam Hieroſolymitæ, Ra-
matenſes, Ioppenſes, Neapolitani, & qui in finibus horum erant, magnopere niteban
tur, ut ad obſidẽdam Aſcalonam proficiſcerentur: erat enm uicinior, & minus laboris

& ſumptuum uidebatur exigere. At uerò Acconenſes, Nazareni, Sydonij, Berytẽſes,
Tyberiadenſes, Biblij, & cæterarum maritimarũ urbium habitatores, uerſus Tyrum
dirigendos eſſe contendebant exercitus: allegantes, quod cum ciuitas eſſet nobilis &
munitiſſima, totis uiribus elaborandum erat, ut in noſtram cederet poteſtatem, ne ali
quando hoſtibus poſſet eſſe occaſio ut ad nos gratia recuperandæ regionis & totius,
prouinciæ, per eam haberent ingreſſum. Sic ergo per hanc uotorum diſſonantiam
res in periculoſas, ut diximus, penè peruenit inducias. Placuit tandem quibuſdam me
diantibus, ſorte definiri huiuſmodi controuerſiam: ſortis autem forma, non multũ ab
honeſtate abhorrebat. Conſcripſerunt enim in membranis codicillos, alterum Tyri
mentionem, alterum Aſcalonę continentes, & ſuper altare chartulas illas locauerunt:
aſſumentes unum de pueris innocentibus, & parentes non habentem, cui data eſt op
tio, ut quàm uelit illorum aſſumat: & utrius illarum urbium nomen ſecum attulerit, ad
illum uterq; exercitus ſine quæſtione dirigatur. Cecidit ergo ſors ſuper Tyrum. Hoc
à ſenioribus quibuſdam audiuimus, qui conſtãter aſſerebãt, ſe prædictis omnibus in-
terfuiſſe. Confirmato ergo hoc conſilio, dominus Patriarcha, & inclyti regionis illi-
us, ſimul cum populo uniuerſo in ciuitatem conueniunt Acconenſem: nam Veneto
rum claſſis in eiuſdem portu ciuitatis, tuta ſtatione locata erat. Præbitis ergo corpora
liter iuramentis, quod infinitis pactorum fideliter ab utraq; parte ſtaretur, præordina
tis quę ad huiuſmodi opus ſolẽt eſſe neceſſaria, decimoquinto Calend. Martij urbem
prædictam uallant obſidione.

Balduinus primitus beato Marco, dominoq́ Duci Ordolapho ſuisq́ ſucceſſoribus in Sydonis acquiſitione dedit: ipſas inquã partes, beato Marco, uobisq́ domino Michaelis, Venetię Duci, ueſtris quoq; ſucceſſoribus per præſentem paginam confirmamus: uobisq́ poteſtatem concedimus, tenendi, poſſidẽdi, & quicquid uobis inde placuerit, in perpetuum faciendi. Super eiuſdem autem Rugæ alia parte, à domo Bernbardi de nouo Caſtello, quæ quondam Ioannis fuerat Ioliani, uſq; domum Guiberti de Ioppẽ generis Laudæ, recto tramite procedente, uobis eandem quam Rex habuit poteſtatem penitus damus. Quin etiam nullus mercatorum in totius terræ regis, ſuorumq́ Baronũ dominio, aliquam dationem in ingrediendo, uel ibi morando, aut exeundo per ullum ingeniũ dare debet, ſit liber ſicut in ipſa Venetia ſit. Si uerò aliquod placitum, uel alicuius negocij litigationem, Venetus erga Venetum habuerit, in Curia Venetorum diffiniatur. Vel ſi aliquis aduerſus Venetum querelam aut litigationem ſe habere crediderit, in eadem curia Venetorum determinetur. Verùm ſi Venetus ſuper quemlibet alium hominem, quàm Venetum, clamorem ſecerit, in curia regis emendetur. Inſuper ubi Venetus ordinatus uel inordinatus, quod nos ſine lingua dicimus, obierit, res ſuæ in poteſtatem Venetorum reducantur. Si uerò aliquis Venetorum naufragium paſſus fuerit, nullum de ſuis rebus patiatur damnum. Si naufragio mortuus fuerit, ſuis hæredibus aut alijs Venetis res ſuæ manentes reddantur. Pręterea, ſuper cuius gentis ciues in uico & domibus Venetorum habitantes, eandem iuſtitiam & conſuetudines quas Rex ſuper ſuos, Veneti habeant. Denique duarum ciuitatũ Tyri & Aſcalonis tertiã partem, cum ſuis pertinentijs, & tertiam partẽ terrarum omniũ ſibi pertinentiũ, à die ſancti Petri Sarracenis tantũ ſeruientium, quæ non ſunt in Francorum manibus, alteram quarũ, uel ſi Deo auxiliante utranque per eorum auxilium, aut aliquod ingenium in Chriſtianorum poteſtatem Spiritus ſanctus tradere uoluerit, illam inquam tertiam partem, ſicut dictum eſt, liberè & regaliter, ſicut Rex duas, Veneti habituri in perpetuum, ſine alicuius contradictionis impedimento iure hæreditario poſſideant. Vniuerſaliter igitur ſupradictas conuentiones ipſum regem, Deo auxiliante, ſi aliquando egreſſurus de captiuitate eſt, nos Guaremundus Patriarcha cõfirmare per Euangelium faciemus. Si uerò alter ad Hieroſolymitanũ regnum, in Regem promouendus aduenerit, aut ſuperius ordinatas promiſſiones antequam promoueatur, ſicut antè dictum eſt, ipſum confirmare faciemus: alioquin ipſum nullo modo ad regnum prouehi aſſentiemus. Similiter eaſdem & eodem modo confirmationes, Baronum ſucceſſores, & noui futuri Barones faciant. De cauſſa uero Antiochena, quam uobis Regem Balduinum ſecundum, ſub eadem conſtitutionis de pactione promiſiſſe benè ſcimus, in Antiocheno principatu ſe uobis Venetis daturũ, uidelicet ſic in Antiochia, ſicut in cæteris Regis ciuitatibus, ſiquidem Antiochena Regalia promiſſionum fœdera uobis attendere uoluerint: nos idem Guaremundus Hieruſalem Patriarcha, cum noſtris Epiſcopis, Clero, Baronibus, populoq́ Hieruſalẽ, conſilium & auxilium uobis dantes, quod nobis Dominus Papa inde ſubſcripſerit, bona fide totum adimplere, & hæc omnia ſuperiora ad honorem Venetorum promittimus.

Ego
- GVAREMVNDVS *Dei gratia Hieroſolymorũ Patriarcha, propria manu mea ſupradicta confirmo.*
- EBREMARVS *Ceſarienſis Archiepiſcopus, hæc eadem ſimiliter confirmo.*
- BERNHARDVS *Nazarenus Epiſcopus ſimiliter confirmo.*
- ASQVITINVS *Bethleemita Epiſcopus ſimiliter confirmo.*
- ROGERIVS *Liddenſis ſancti Georgij epiſcopus ſimiliter confirmo.*
- GIDOINVS *Abbas ſanctæ Annæ, uallis Ioſaphat, ſimiliter confirmo.*
- GERARDVS *Prior ſancti Sepulchri ſimiliter confirmo:*
- ANALDVS *Prior templi Domini ſimiliter confirmo.*
- VVILHELMVS de BVRIS, *Regis Conſtabularius, ſimiliter confirmo.*

Data apud Accon, per manus Pagani, Regis Hieruſalem Cancellarij, anno milleſimo centeſimo uiceſimo tertio, Indictione ſecunda.

LIBER TREDECIMVS

Deſcribitur Tyri antiquitas, & nobilitas ſimul. Caput I.

EST autem Tyrus ciuitas antiquiſſima, ſecundum quod Vlpianus uir prudens Iuriſconſultus, ex eadem urbe trahens originem, in Digeſtis, Tit. de Cenſ. aſſerit dicens: Sciendum eſt, eſſe quaſdam colonias iuris Italici, ut eſt in Syria Phœnice ſplendidiſsima Tyriorum colonia, unde mihi origo eſt, nobilis regionis Syriæ, ſeculorum antiquiſsima, armipotens, fœderis quod cum Romanis percuſsit tenaciſsima. Huic enim Diuus Seuerus Imperator noſter, ob egregiam in Remp. Imperiumq́ Romanum inſignem fidem, ius Italicum conceſsit. Ex hac urbe, ſi ad ueteres recurramus hiſtorias, Agenor Rex fuit, & filij eius, Europa, Cadmus & Phœnix, à quorum altero tota regio, ut Phœnice diceretur, nomen accepit. Alter uerò Thebanæ conditor urbis, & Græcarum inuentor literarum, celebrem poſteris de ſe reliquit memoriam. Tertia uerò eiuſdem regis filia, orbis terrarũ parti tertiæ nomẽ dedit, ut Europa diceretur. Huius quoq; ciues excellenti mẽtis acumine, & ingenij uiuacitate præclara, indiuidua uocũ elementa, conuenientibus deſignare apicibus, primi tentauerũt, & memoriæ theſauros ædificantes, mortalium primi ſcribendi prudentiam, & mentis interpretem ſermonẽ, characteribus deſignandi formam poſteris tradiderunt: id & ueterũ habent hiſtorię, & belli Ciuilis egregius proſecutor Lucanus deſignat, dicens:

Phœnices primi (ſi famæ credimus) auſi
Manſuram rudibus uocem ſignaſſe figuris.

Hæc & tritici, conchilij & precioſi muricis inuentrix, egregio purpurã colore primò inſigniuit: unde & præcipua inter eos, etiam hodie urbis trahẽs nuncupationem Tyria dicitur. Ex hac etiam Sychæus, & uxor eius Eliſa Dido fuiſſe leguntur: qui in Aphricana diœceſi, ciuitatẽ illam admirabilem & Romani æmulam imperij Carthaginem uidelicet, condiderunt, regnumq́ illud Punicum quaſi Phœnicum, à regione unde exierant denominãtes, appellauerũt: ſed etiam et originis memores, perpetuò ſe Tyrios, Carthaginenſes uoluerunt appellari. Vnde illud Maronis in primo:

Vrbs antiqua fuit, Tyrij tenuere coloni. Et illud:
Tros Tyriusq́ mihi nullo diſcrimine habetur.

Fuit autem ab in initio binomia: nam & Sor Hebraicè dicitur, quod nomen hodie uſitatius tenet, & Tyrus: quod poſterius licet Græcã uideatur redolere eloquentiam (interpretatur enim Anguſtia) tamen à conditore certum eſt, eam huiuſmodi contraxiſſe uocabulum. Certum eſt enim iuxta ueterum traditiones, quod Tyrus ſeptimus filiorum Iaphet, filij Noë, hanc urbem cõdiderit, & à ſuo ſumptum uocabulo nomen eidem tradiderit. Quãta huius ciuitatis priſcis tẽporibus gloria fuerit, ex uerbis Ezechielis prophetæ manifeſtè eſt colligere, cui à Domino dicitur: Et tu fili hominis aſſume ſuper Tyrũ planctum, & dic Tyro qui habitat in introitu maris, negotiatio populorum, ad Inſulas multas. Tu dixiſti, perfectio decoris, ego ſum in corde maris ſita: finitimi tui, qui te ædificauerũt, impleuerunt decorem tuum, abietibus de Sauir, & extruxerunt te in omnibus tabulatis maris. Cedrum de Libano tulerunt, ut facerent tibi malum: quercus de Baſan dolauerunt in remos tuos, tranſtra tua fecerunt ex ebore Indico, & prætoriola de Inſulis Italiæ. Byſſus uaria de Aegypto texta eſt tibi in uelum, ut poneretur in malo. Iacynthus & purpura de inſulis Eliſæ, facta ſunt operimentum tuũ. Et Eſaias: Tranſite maria, ululate qui habitatis in Inſula. Nunquid non hæc noſtra eſt, quæ gloriabatur à diebus priſtinis in antiquitate ſua? Ducent eam pedes ſui longè ad peregrinandum. Quis cogitauit ſuper hoc? Tyrum quondam coronatam, cuius negociatores principes, inſtitores eius inclyti terræ. Ex hac etiam & Hyram, Salomonis cooperator ad ędificiũ latè templi Domini, Rex fuit. Et Apollonius, geſta cuius celebrem habẽt & latè uulgatam hiſtoriam. Ex hac nihilominus urbe fuit

Abdu-

Abdunus adoleſcens, Abdæmonis filiusq;, qui Salamonis omnia ſophiſmata, & uerba parabolarum ægnimatica, quę Hyram regi Tyriorum ſoluenda mittebat, mira ſoluebat ſubtilitate: de quo ita legitur in Ioſepho Antiquitatum libro octauo: Meminit horum duorum Regum, Menander, qui ex Phœnica lingua Antiquitates Tyriorum in uocē conuertit Helladicam, ita dicens: Moriēte Abibalo, ſucceſſit in eius regnum filius eius Hyram, qui cum uixiſſet annis quinquaginta tribus, regnauit triginta quatuor. Huius tēporibus erat Abdunus, Abdæmonis filius in uinculis, qui ſemper propoſitiones quas imperaſſet Hieroſolymorum Rex emittebat. Et iterum infra: Adiecitq; ad hoc, Regem Hieroſolymorum Salomonem miſiſſe ad Hyram Tyri regem figuras quaſdam, & petijſſe ab eo ſolutionem, ita ut ſi non poſſet diſcernere, ſoluenti pecunias daret: cumq; fateretur Hyram, ſe non poſſe illas ſoluere, multaq; foret pecuniarum detrimenta paſſurus, per Abdunum quendam Tyrium quę propoſita fuerant, ſunt abſoluta, & alia ab eo propoſita, quæ ſi Salomon non ſolueret regi Hyram multas pecunias daret. Et hic fortaſſe eſt quem fabuloſe popularium narrationes Marcolphum uocant, de quo dicitur quod Salomonis ſoluebat ænigmata, & ei reſpōdebat æquipollenter iterum ſoluenda proponens. Hæc eadem & Origenis corpus occultat, ſicut oculata fide etiam hodie licet inſpicere. Et Hieronymus Pammachio et Occearano ſcribens in ea epiſtola quæ ſic incipit, Scedulę quas miſiſtis, hoc ipſum aſſerit dicens: Centum & quinquaginta anni propè ſunt hodie, ex quo Origenes Tyri mortuus eſt. Sed ſi ad Euangelicam recurramus hiſtoriam, hæc eadem nihilominus, & illam admirabilem genuit Chananeam, cuius pro filia, quæ male à dæmonio uexabatur, ſupplicantis magnitudinem fidei commendat Saluator dicens: Mulier magna eſt fides tua: quæ cum ciuium filiabus admirandę fidei, & commendabilis patientiæ monumenta relinquens, prima docuit, ut in muneribus fidei, charitatis & ſpei, Chriſtum Saluatorem deprecarentur, iuxta uerbum Prophetæ, dicentis: Filiæ Tyri, muneribus uultum tuum deprecabuntur. Eſt autem Phœnicis uniuerſæ metropolis: quę inter Syriæ prouincias & bonorum pene omnium commoditate, & incolarum frequentia, primum ſemper obtinuit locum.

Quantum protendatur, & quas partes habeat Syria. Caput II.

PORrò aduertendum eſt, quod hoc nomen Syria aliquando largius, ut ſit nomen totius, aliquando ſtrictius, ut parti tantum conueniat, accipitur: ſed aliquādo cum adiectione dicitur, et notat partes, ſicuti manifeſtius dicetur. Syria ergo maior, multas prouincias infra ſuum continet ambitum: à Tygride enim habens initium, uſq; in Aegyptum protenditur, & à Cilicia uſq; in mare Rubrum: cuius ab inferiori parte quæ eſt inter Tygridē & Euphratem, prima eius partium Meſopotamia eſt: quæ quia inter duo flumina ſita eſt, Meſopotamia dicit̃: quaſi quę inter duo flumina iaceat: potamos enim Græcè Latinè fluuius dicitur. Quæ quia Syriæ pars eſt, iccirco frequenter in ſcripturis Meſopotamia Syria dicitur. Poſt hanc uerò eiuſdem Syriæ, Cœliſyria regio, maxima portio eſt, in qua Antiochia, ciuitas illa nobilis cū ſuis ſuffraganeis urbibus ſita eſt. Cui quaſi à ſeptentrione utraq; Cilicia contermina eſt, quę eiuſdem Syriæ ſunt partes: ab Auſtro uerò Phœnici ſtatim cōiungitur, inter partes eius pręcipua quę olim per multa tempora ſimplex fuit et uniformis: nunc autem in duas diuiſa eſt, quarum prima maritima dicitur, cuius metropolis eſt Tyrus, unde nobis eſt ſermo, urbes habens quatuordecim ſuffraganeas, à riuo Valanię, qui eſt ſub caſtro Margath, habens initium, finem autem ad lapidem inciſum, qui hodie dicitur diſtrictum, iuxta uetuſtiſſimam urbem quæ dicitur Tyrus antiqua. Vrbes autem quæ intra hanc prouinciam continentur, ſunt hę: ab Auſtro nouiſſima Porphyria, quę alio nomine dicitur Helpha, uulgari uerò appellatione Cayphas: ſecunda Ptolomais, quę alio nomine etiam dicitur Accon: tertia ab Oriente Paneas, quę eſt Cęſarea Philippi: quarta à Septentrione Sarepta, quinta Sydō, ſexta Berythum, ſeptima Biblium, octaua Botrium, nona Tripolis, decima Artuſię, undecima Archis, duodecima Arados, tredecima Antarados, decima quarta Maraclea. Altera uerò Phœnice dicitur Libanica, cuius metropolis eſt Damaſcus: quæ etiam aliquando dicitur Syria: ut ibi, Caput Syriæ Da-

 maſcus

maſcus. Hæc iterum Phœnice poſtea diuiſa eſt in duas portiones: quarum altera dicitur Damaſcena, altera uerò Emiſena. Sunt etiam & Syriæ partes utraq; Arabia: prima, cuius metropolis eſt Boſtrum: ſecunda, cuius metropolis eſt Petra deſerti. Sed & Syria Sobal, eiuſdem Syriȩ maioris pars eſt, cuius eſt metropolis Sobal. Nihilominus & tres Palæſtinæ, eiuſdem Syriæ partes ſunt: prima, cuius metropolis eſt Hieroſolyma, quæ propriè appellatur Iudæa: ſecunda, cuius metropolis Cȩſarea maritima: tertia, cuius metropolis eſt Scythopolis, quæ alio nomine dicitur Bethſam, cuius hodie locum tenet Nazareth. Idumæa quoq; huius eiuſdem Syriæ maioris pars eſt nouiſſima, ad Aegyptum reſpiciens.

Deſcriptio regionis eidem urbi adiacentis, & commoditatum quas præſtat. Caput III.

ERat autem prædicta ciuitas non ſolum munitiſſima, ut prȩdiximus, ſed etiam fertilitate prȩcipua, & amœnitate quaſi ſingularis: nam licet in ipſo mari ſita eſt, & in modum inſulæ tota fluctibus ambiatur: habet tamen pro foribus latifundium per omnia commẽdabile, & planiciem ſibi continuam diuitis glebȩ & opimi ſoli, multas ciuibus miniſtrans commoditates. Quæ licet modica uideatur, reſpectu aliarum regionum, exiguitatem ſuam multa redimit ubertate, & infinita iugera multiplici fœcunditate compenſat. Nec tamen tantis arctatur anguſtijs: protenditur enim in Auſtrum uerſus Ptolemaidam, uſq; ad eum locum qui hodie uulgò dicitur Diſtrictum Scãdarionis, miliaribus quatuor aut quinq;: è regione in ſeptentrionem, uerſus Sareptam et Sydonem iterum porrigitur totidem miliaribus. In latitudinem uerò, ubi minimum, ad duo: ubi plurimum, ad tria habens miliaria. In hac eadem fontes ſunt plurimi, qui perſpicuas & ſalubres emanant aquas, & grata temperie contra immoderatos æſtus præſtant refrigeriũ. Inter quos præſtantiſſimus, & famȩ titulis celeberrimus, de quo etiam & Salomon in canticis cecini ſſe dicitur: Fons hortorum, puteus aquarum uiuentium, quæ fluunt impetu de Libano. Hic licet in humiliore totius regionis parte, fluentorum ſuorum habeat originem, & non ex montibus, ſicut alij plerunq; fontes, ſed ex ipſis abyſſi cataractis ſcaturire uideatur: tamen cura & manu artifice in ſuperas elatus auras, totam circumquaq; regionem affluenter irrigat, & ſuæ uiſitationis beneficio ad uſus multiplices reddit fœcundam. Erectus eſt ergò, & in ſublime deductus miro opere lapideo, ferri duritiem imitante, ad altitudinẽ cubitorum decem: in imo enim ſitu naturali non multum poterat eſſe utilis: itaq; artificio contra naturam obtinente factus ſublimior, uniuerſæ regioni ſe gratum præſtat, & ad prouentus fructuarios aquas porrigit affluenter. Accedentibus igitur, & facti miraculũ uolentibus intueri, turris exterius uidetur eminentior, nec fontis aliquam prætendit effigiem. Vbi uerò ad eius peruentũ eſt faſtigium, collectarum eſt uidere quaſi cumulum aquarũ, quȩ inde per aquæductus eiuſdem altitudinis, ſed & miræ ſoliditatis, ad circumiacẽtem ſe transferunt regionem. Præparata ſunt nihilominus ad eius ſummum aſcendere cupientibus, aſcenſoria per gradus eadem ſoliditate lapidea, quibus etiam equites ſine difficultate poſſint prouehi ad eius ſuperiora. Procuratur autẽ adiacenti regioni ex eius beneficio mirãda cõmoditas, ita ut non ſolũ hortos, & lignis fructiferis inſita, & amœnitate præcipua, nutriat pomœria: uerùm & canamellas, unde prȩcioſiſſima uſibus & ſaluti mortalium neceſſaria maxime, conficiuntur zuchara: unde per inſtitores ad ultimas orbis partes deportatur. Sed & uitri genus elegantiſſimum, & in eodẽ rerum genere facile obtinens principatum, de arena quȩ in eadẽ planicie colligitur, mirabiliter conficitur, quod inde ad remotas etiam delatum prouincias, aptam uaſis mirabilibus, & perſpicua ſinceritate præcipuis materiam præbet: unde & nomẽ urbis lõgè ad exteras nationes porrigit celebre, et multiplici fœnore lucrũ accreſcit inſtitoribus. Nec ſolũ his commoditatibus, uerùm & munitione incomparabili prædicta erat ciuitas, ſicut in ſequentib. dicetur: unde ob id quod munitiſſima erat, tãtiſq; cõmoditatib. abundans, Aegyptiorũ principi, omnium ferè potentiſſimo, qui omnẽ regionẽ à Laodicea Syriæ uſq; in arẽtem Lydiam libero poſſidebat imperio, grata erat & accepta, & eam quaſi regnorũ ſuorũ robur & domicilium ſuum reputans uictu, armis, & uiris armipotentibus diligẽter communierat, arbitrans reliqui corporis in tuto partes conſiſtere, ſi capitis ſalutem inuiolatam poſſet conſeruare.

Quod ſæpe priſcis temporibus obſeſſa fuerit. Caput IIII.

IGitur decimoquinto Cal. Martij, ut prædiximus, uterq; noſter exercitus ad prædi-ctam applicuit ciuitatem, & eam quantum potuit obſidione uallauit. Sita autẽ eſt hęc eadem ciuitas in corde maris, iuxtam uerbum Prophetę, ita ut pelago undiq; ambiatur, niſi in modico ſpacio, quantum arcus ſagittam iaculari poteſt. Tradunt ſeniores, eam aliquando inſulam, & à ſolida terra omnino ſeparatam fuiſſe: ſed obſidens eam aliquando Aſſyriorum potentiſſimus princeps Nabuchodonoſor, uolens eam continuare, opus tamen nõ cõſummauit: huiusq; obſidionis Ezechiel propheta memoriam facit, dicens: Ecce ego adducam ad Tyrum Nabuchodonoſor regem Babylonis ab Aquilone, regem regum, cum equis & curribus & equitibus, & cœtu populoq; magno: filias tuas quæ ſunt in agro, gladio interficiet, & circundabit te munitionibus, & comportabit in gyro, & leuabit contra te clypeum & lanceã, & cætera. Huius obſidionis in decimo Antiquitatum Ioſephus memoriã facit, dicens: Sed etiam Diocles in ſecũdo Coloniarum libro meminit huius regis. Et Philoſtratus in Indicis & Phœnicibus hiſtorijs dicit: Quia rex iſte obſedit Tyrum annis tribus, & menſibus decem, cum illo tempore in Tyro regnabat Ioaralabas. Poſt eum Alexãder Macedo, & continuauit eam ſolo, & continuatam uiolenter occupauit. Cuius obſidionis item Ioſephus in undecimo libro Antiquitatũ memoriã facit, dicens: Alexander autẽ ad Syriam ueniens, Damaſcum cepit, & ſubiugata Sydone, Tyrum obſidebat. Et infra: Quapropter in obſidione intentius perſeuerans, expugnauit: cumq; eam cepiſſet, ad ciuitatem Gazã peruenit. Et infra: Septem autem menſibus in obſidione tranſactis, & duobus in Gaza, Sanabula mortuus eſt. Obſederat autem & eam prius Salmanaſſar, & inuaſerat Phœnicen uniuerſam. De hoc autem memoriam facit Ioſephus in nono libro Antiquitatum, dicens: Pugnauit enim aduerſus Tyrum, cum in ea regnaret Heliſęus: de quibus teſtatur & Menander, qui temporum facta conſcripſit, & Tyriorum antiquitatem in Græcã linguam conuertens, ſic ait: Heliſæus nomine, regnauit annis triginta ſex: hic recedentibus Cuthæis nauigans reduxit eos, contra quos denuò Salmanaſſar Aſſyriorum rex inſurgẽs, cunctam Phœnicem bellis inuaſit: qui facta pace cum omnibus, poſt terga ſua reuerſus eſt. Receſſit autẽ à Tyro ciuitas Sydon, & Arche, & antiqua Tyrus, & multæ alię urbes, quas Phœnices ipſi Aſſyriorum regi tradiderunt: quapropter Tyrijs non ſubiectis, denuo Rex aduerſus eos egreſſus eſt, Phœnicibus exhibentibus ei naues ſexaginta, & remiges octoginta: contra quos Tyrij nauigãtes in duodecim nauibus, diſperſis hoſtiũ nauib. cœpere captiuos uiros quingentos, unde honor Tyriorum creuit eximiè: reuerens autem Aſſyriorum Rex, diſpoſuit cuſtodias ſuper fluuiũ & aquæductus ciuiũ, ut Tyrios haurire pocula prohiberet. Et dum hoc quinq; annis fuiſſet factum, tulerunt de effoſſis puteis bibentes aquam. Hæc in archiuijs Tyriorum de Salmanaſſar rege ſcripta ſunt.

Situs urbis cum portu eius & monumentis deſcribitur. Caput V.

SIc ergo, diximus, quaſi inſula eſt præfata ciuitas, procelloſum circum ſe habens mare, latentibus ſcopulis & nimia inæquitate periculoſum: ita ut peregrinis & ignaris locorum ad urbem nauigantibus periculoſum ſit accedere: & niſi ducem habeant, qui adiacentis maris habeat notitiam, nõ niſi cum naufragio urbi poſſunt appropinquare. Erat autem ex parte maritima per circuitum muro clauſa gemino, turres habens altitudinis cõgruæ proportionaliter diſtantes. Ab oriente uerò, unde eſt per terras acceſſus, muro clauſa triplici, cum turrib. miræ altitudinis, denſis admodũ, & ſe propè cõtingentib. Præterea uallum latè patens, per quod facilè eius ciues poſſent mare introducere in alterutrum. A parte uerò ſeptẽtrionali portus ciuitatis interior, inter turres geminas habet oſtium, infra mœnia tamen receptus: nam exterius inſula fluctibus obiecta, æſtuantis pelagi primos frangens impetus, inter ſe & ſolum tutam nauibus præbet ſtationem, uentis inacceſſam, ſoli tamen obnoxiam Aquiloni. Claſſe uerò in eam partẽ inducta, & in tranquillo locata, exercituq; pomeria urbi uicina tenẽte, caſtriſq; per circuitũ collocatis, introitus exituſq; ciuib. negãt, & ſolis mœnibus cogũt eſſe contentos. Erat autem prædicta ciuitas duos habens dominos: nam Aegyptius Calypha tãquam maior dñs, duas habebat eius portiones: Damaſceno-

ergò ipſi intus è regione machinas, & ſaxis ingentibus earum iactu libratis, caſtella noſtra ſine intermiſſione cedunt, & circa eam regionem timore molarium emiſſorũ ita ſibi uendicant propriam, ut nemo de noſtris ibi auderet immorari. Sed & eos quibus conſeruẽdi machinas ſors dederat neceſſitatẽ, ut non niſi cum curſu celerrimo ad eas auderent accedere, nec in eis niſi cum maximo diſcrimine cõmorari. Qui autem in excelſis turribus erant conſtituti, arcubus & baliſtis tantam inferebant his, qui in caſtellis, & circa machinas eos impugnabãt, iaculorum & ſagittarum multitudinem, tantoq; inſtabãt ſaxorum pugillariũ iactu, ut uix etiam manus auderent exerere. Noſtri etiã qui in caſtellis erãt, æquipollenter uniuſcuiuſq; ictus ictibus recõpenſantes, ui mui repellentes, tantã his qui in turribus erant & ſupra muros poſiti, ingerebant laboris neceſſitatem, ut ſępius inde permutati, belli pondus ſuſtinere non poſſent. Qui autem in machinis erant decentibus, his qui iaculandi peritiam babebant, tantis uiribus, tantoq; conamine ingentia torquebant ſaxa, ut muris illiſis, uel turribus, uniuerſa concuterent, & penè traherent in ruinam. Excitabatur de colliſis lapidibus & cemento diſſoluto puluis tam immẽſus, ut his qui in mœnibus & ſupra turres erãt, quaſi nubes interpoſita, noſtrorũ negaret aſpectum. Si qui autẽ demiſſis lapidibus turres ac mœnia præteribant, in urbem cum impetu lapſi, ædificia magna cum habitatoribus in minuta redigebant fragmenta: qui autem in campo, tam pedites quàm equites prę liabantur, animoſe uiriliterq; ſingulis penè diebus cum his, qui de urbe ad pugnam egrediebantur, conſerebant, noſtris plerunq; inferiores, ad committendum irritãtibus ciuibus: nonnunquam ſpontè etiam in obſidentes facientes irruptiones.

Damaſceni qui in ciuitate erant, reſiſtunt animoſius: ciuibus aliquantulum remiſſis. Caput VII.

CVum igitur ita diebus ſingulis ancipiti Marte, noſtri nũc de machinis, nunc circa portam cum ciuibus experirentur, & quanta poterant inſtantia ſeſe mutuò prouocarẽt: uocatus à regni principibus cum honeſto comitatu affuit dominus Pontius Tripolitanus comes, in cuius aduentu noſtrorum uiſę ſunt uires quaſi geminatę, multiplicata audacia: hoſtibus è cõuerſo illata formido, & quaſi deſperatio reſiſtẽdi. Erant autem in eadem ciuitate de Damaſcenis equites ſeptingenti, qui ciuibus nobilibus, mollibus & delicatis, & in re militari non multum exercitatis, ſui exemplo animos ad reſiſtendũ miniſtrabãt, & in ſeipſis prõpto animo ſuffragia debita largiebantur. Tamẽ hi etiam uidentes noſtrorũ uires & conatus ſingulis diebus in melius proficere, opes uerò ciuium ſenſim comminui, uires quotidie periclitari, fieri cœperunt tepidiores, & onus quod portare non poterant, ſapienter declinare: ita tamen, ut nec ciuibus deditionẽ perſuaderent, nec multũ de uiribus præſumendũ eſſe hortarentur. Porrò in ciuitatẽ, ſicut hodie etiã eſt, unicus erat introitus, & porta ſingularis: nam, ut prædiximus, ciuitas tota quaſi inſula, foras undiq; ambitur, excepto loco quodam angusto, per quẽ eſt acceſſus ad portam, in quo ſine intermiſsione tam equitũ quàm peditum erant conflictus uarij, ſicut in huiuſmodi ſolet contingere plerunq; euentu.

Aſcalonitæ Hieroſolymam accedunt, ut urbem impugnent: ſed in reditu à ciuibus malè tractantur. Caput VIII.

INterea dum hæc apud Tyrum aguntur, Aſcalonitæ uidentes regnum militia in urbibus deſolatũ, omneq; robur regionis apud Tyrũ in obſidione detineri, ſumpta occaſione ex tẽpore cum uniuerſa militia trãſcurſa planicie, quæ media iacet ad montes, in quibus Hieroſolyma ſita eſt, feſtinanter properant, arbitrantes prædictam urbem feliciſsimam uacuam reperire, & de eius habitatoribus aliquos incautius egredientes, ſecum poſſe trahere captiuos. Accedẽtes ergo ex improuiſo nimis, quoſdam de ciuibus per agros & uineas improuidè ſe habentes, ceciderũt circiter octo. Ciues autem, etſi pauci numero, tamen fide feruentes zelo iuſtiſsimo, pro patria, pro liberis & uxoribus ſucceſi, armis correptis, urbem egrediuntur, unanimiter hoſtibus occurrentes. Et cùm trium horarũ ſpacio ſe mutuo conſpexiſſent, noſtris non audẽtibus in eos irruere, cùm non niſi pedites haberẽt: uidentes Aſcalonitę, quòd ibi non poſſent abſq; periculo moram trahere, nec erat tutũ cum gente obſtinata atq; ad reſiſtẽdum animoſius præparata, iuxta urbem congredi parant reditum cum uelocitate. Noſtri autem eos cautius aliquantulum inſecuti, retẽtis ex hoſtium equis decem & ſeptem,

de mili-

de militibus quatuor, quadraginta duos ex eis interficiunt: conſummatoq́ negocio, feliciter cum plena ſoſpitate domum reurſi ſunt.

Rex Damaſcenorum Doldequinus, ut ſoluat obſidionem accedit: noſtri occurrunt: ille territus, à propoſito diſcedit. *Caput* IX.

ET Tyrenſes interea crebris aſſiduisq́ uigilijs, & labore continuo fatigati, rarius accedunt ad prælia, remiſſius occurrunt officijs ſibi deputatis: ſtupentes ſupra modum, quod ciuitas, quę ſingulis penè diebus cum terreſtri tum marino populorū frequentabatur acceſſu, conſueuerat cumulari, in tam arcto ſederet poſita, ut neq́ ciuibus, neq́ exteris introitus pateret aut exitus: quodq́ uictus deficeret, & alimoniarum iam penè nihil eſſet reſiduum: habito conſilio ad Aegyptium Calypham, & Damaſcenorum regem ſcribunt epiſtolas, monentes & deprecantes anxiè, quatenus rebus eorum iam pene deſperatis, mature ſubueniant: inſtantiam ſignificant hoſtium, uires & animos ſingulis diebus ampliores, ſuorum defectum, alimentorū inopiam, anguſtias importabiles. Quo facto, ſpe erecti aliquantulum, prędictorum principū præſtolantes ſubſidia, ad reſiſtendum pro more ſolito ſe inuitant. Et licet ex eis plures lætaliter ſaucij, pugnare ipſi non poſſent, alios tamen uerbis quibus poſſunt ad reſiſtendum hortantur. Nunciatur interea, quod Damaſcenorum Rex Doldequinus obſeſſorum epiſtolis & legatione motus, cum innumera Turcorum manu, & copioſiſſimo equitatu à finibus Damaſcenis egreſſus, in Diœceſi Tyria, ſecus fluuium caſtrametatus fuerat. Erat autem idē fluuius à ciuitate Tyrenſi, uix quatuor diſtans miliaribus: dicebatūr etiam, quod claſſis Aegyptia, maior ſolito, & armatis inſtructior, ciuibus deferens & ſubſidia militum, & uictui neceſſaria, intra triduum eſſet affutura. Aſſerebatur etiam nihilominus, Damaſcenorum regem, & militum maiora præſtolari ſuffragia, & ad hoc fluminis tranſitum, & cum noſtris congreſſum prudenter differre donec claſſis ueniat, ut eo nobiſcum dimicante, claſſis liberum & ſine difficultate ad urbem habeat acceſſum. Quo audito, noſtri communicato cōſilio & partibus prouida deliberatione libratis, optimum ducunt, uniuerſum exercitum in tres partes diuidere, ita ut equites omnes & ſtipendiarij pedites, unà cum domino Comite Tripolitano, & dño Vuilhelmo de Buris, regio Conſtabulario, & regni negotiorum procuratore, de caſtris egrediantur, & cùm opus fuerit Damaſceno occurrant, cum eo auctore Domino pugnaturi. Dux autem cum ſuis galeas conſcendant, & claſſi aduenienti occurrentes, cum eis belli tentent fortunam, & tanquam uiri ſtrennui, gladijs uiriliter experiantur. Ciues aūt, qui de uniuerſis regni urbibus ad eandem obſidionem conuenerāt, cum parte Venetorum maxima, machinas & caſtella uigilanter ſeruent: & ita efficiant, ut & de caſtellis non remittatur manus pugnantium, nec machinæ deſinant ſolitos impulſus importunius inferre, & ante portam indeficiēs habeatur conflictus. Placuit uerbū uniuerſis, & ſtatim ſicuti uidebatur expedire, effectui mancipatur. Egreſſi ſunt em̄ Comes Tripolitanus, Regius Conſtabularius, cum uniuerſa militia hoſtibus obuiā: & cùm proceſſiſſent quaſi ad duo miliaria, hoſtes nullatenus auſi ſunt comparere. Certum tamen erat, quod ſecus fluuium prędictum caſtra locauerat Doldequinus, ab initio cor gerens et animū tranſeundi: ſed audiens noſtros, quorundam relatione, tam prudenti uſos conſilio periculoſum ducit cum uiris tam prudentibus, tamq́ ſtrennuis temerè dimicare, ſed tubis clangentibus ſuos conuocat, imperat ad propria regreſſum. Dux autem claſſe inſtructa & parata, uſq́ Alexandriam deſcendit, qui locus à prędicta ciuitate quaſi ſex diſtat miliaribus, qui hodie uulgari appellatione dicitur Scandarium. Cognoſcentes autem, quod Rex Damaſcenorum ad propria remeaſſet, & quod claſſis exſpectatæ nullum comparebat ſignum, iterum repoſitis in littore galeis, omnes in caſtra ſe recipiunt, & ciuium impugnationi uehementius inſtant.

Ciues in noſtras machinas ignem adhibent, noſtri reſiſtunt uiriliter. Ab Antiochia quidam iaculandi habens peritiam, à noſtris euocatur. *Caput* X.

FActum eſt autē una die, quod quidā iuuenes de ciuitate, ut ſe in populo commendabiliores redderent, & perennem ſibi acquirerent apud poſteros gloriam, mutuò ſe obligantes compromiſerunt, quod clàm ad noſtra caſtra egredientes, machinas & noſtra caſtella ſuccenderent. Quod uerbū effectui mancipantes, clàm ab urbe

egrediētes,

egredientes, incendium machinæ quæ nobis utilior erat, ſuppoſuerunt. Quod uidentes noſtri ad arma conuolant, & aquis copioſe miniſtratis, ignibus tentant reſiſtere: factumq́ eſt ibi quiddam relatione & admiratione dignum. Quidam enim iuuenis probitatis eximiæ & admirandę uirtutis, uidens machinam ſuccenſſam, conſtanter aſcēdit ſuper eam, & aquas porrectas deſuper infundebat. Quod uidentes qui in turribus erant, arcus habentes & baliſtas, omnes in eum manus dirigunt: iacientesq́ certatim in eum, qui poſitus erat quaſi ſignum ad ſagittam, operā conſumpſerunt. Nam tota illa die in propria carne nullam ſenſit penitus læſionem: qui autem ignem ſubiecerant, à noſtris comprehenſi, omnes ultore gladio confoſſi, ſuis cernentibus interierunt. Porrò uidentes noſtri, quod machina interior lapides magnæ quantitatis, in caſtella noſtra ita directè iacularetur: & quod utrunq́ ex magna parte læſerat, quodq́ nō eſſet in caſtris qui dirigendi machinas, torquendi lapides, plenam haberet peritiā, uocantes quendam de Antiochia, Armenum natione, Hanedic nomine, qui in ea facultate dicebatur inſtructiſſimus, ſubitò receperunt eum: qui tanta arte in dirigendo machinas, & ex eis miſſos molares contorquendo utebatur, ut quicquid ei pro ſigno deputaretur, uel ſtatim ſine difficultate contereret. Qui poſtquam ad exercitum peruenit, deſignatum eſt ei honeſtum de publico ſalarium, unde ſe pro modo ſuo magnificè poterat exhibere: tantaq́ deinceps operi ad quod uocatus eſt inſtitit diligentia, tantaq́ arte uſus eſt facto, ut non ſolum ciuibus continuatum, ſed de nouo uideretur bellum illatum, & moleſtiæ quidem duplicatæ in eius aduentu.

Balac apud Hierapolim occiditur: quo rumore audito, noſter exercitus fit hilarior, & ad impugnandam urbem inſiſtunt animoſius. *Caput* XI.

DVm hæc Tyri aguntur, Balac potentiſſimus Turcorum ſatrapa, in cuius uinculis dominus Rex tenebatur ciuitatem Hierapolim obſidet: dumq́ in obſidione perſeueraret, uocauit ad ſe eiuſdem ciuitatis dominū, uerbis pacificis in dolo: qui ſimplex & nimium credulus, uerbis illius fidem habens, ſuam ſtatim exhibuit præſentiam: quem ante ſe conſtitutum, Balac ſtatim pręcepit decollari. Audiens ergo Ioſcelinus, ſenior Comes Ediſſanus, quod Balac ciuitatem ſibi uicinam obſideret, timēsq́ ne priore domino expulſo, durior ei pararetur aduerſarius, conuocata tum ex partibus Antiochenis, tum ex ſuis ingenti militia, ei obuiam uenire feſtinat: inuentóque eius exercitu, agminibus ſuis in acies ordinatis, repentè irruit ſuper eum, conuerſoq́ in fugam eius exercitu, ipſum caſu obuiam habuit: quem gladio tranſuerberans, ad terram deiecit, deiectoq́ caput amputauit, neſciens tamen quod hic eſſet Princeps exercitus. Hic planè manifeſtam habuit eiuſdem Balac ſomnium, interpretationem: nam uerè oculos dici poteſt quis illi eruiſſe, cuius caput amputās, uiuendi uidendiq́ finem indicit. Statimq́ ſicut uir circumſpectiſſimus erat, & cui nihil ad plenam deerat experientiam, eiuſdem principis caput, ut noſtros de ſua proſperitate exhilareſceret, per quendam adoleſcentem dirigit, & per Antiochiam, ut nec hos nec illos tanti ſucceſſus fineret eſſe expertes, ad noſtrum exercitum præcipit feſtinare: qui adueniens corda ſatiauit uniuerſorum, & in ſupremam erexit lætitiam. Dominus uerò Comes Tripolitanus Pontius, qui in ea expeditione cum ſuis domino Patriarchę, & aliјs principibus tanquam unus de uernaculis obediens ſemper extitit, & ad publica negotia humiliter expeditus, ob reuerentiam domini Comitis, qui eum miſerat, & tantæ legationis dignitatem, ad equeſtrem promouit ordinem, arma ei conferens militaria. Hæc poſtquam noſtris qui in expeditione erant, comperta ſunt, erectis in cœlum manibus, cœperunt laudare, benedicere & glorificare Deum, qui terribilis eſt in cōſilijs ſuper filios hominum. Tunc demum zelo maiore accenſus noſter exercitus, quaſi reparatis uiribus, receptoq́ denuò ſpiritu, ad opus inceptum feruentius accingitur, crebriſq́ congreſſionibus obſeſſis omnem negant requiem. Ciues autem alimentis iā penitus cōſumptis, fame periculoſiſſime laborantes, cùm iam nulla ſpe ſubſidij fouerentur, remiſſius ſe habebant. Accidit autem ſemel, quod quidam iuuenes de ciuitate, natandi habilitatē habentes, de portu egreſſi interiore, in exteriorem natando, peruenientes ad galeam illam, quam ſuperius diximus in mari ſemper eſſe paratam, fune quem ſecum deportauerant, eidem firmiter allegato, eisq́ inciſis,

in qui-

in quibus galea tenebatur defixa, redeuntes in urbem ſecum cœperũt trahère quam firmiter alligauerunt: quod uidentes qui in caſtellis erant ad ſpeculam deputati, clamare cœperunt: quo clamore noſtri excitati, ad littus conuolant: ſed antequam de remedio plenius deliberarent, præfati iuuenes eam intra urbem iam receperãt: cum autem in ea quinq; uiri eſſent, qui ad eius erant cuſtodiam deputati, uno occiſo, reliqui quatuor ſe in mare præcipites dederũt: unde enatando, ad littus peruẽerũt incolũes.

Aſcalonitæ iterum, dum noſter in obſidione adhuc retinetur exercitus, partes uaſtant Hieroſolymitanas. Caput XII.

PORRÒ Aſcalonitæ uelut culices inquieti, in nocendo propoſito perſeuerantes, uidentes regni robur circa Tyrum in obſidione detineri, & regionem uniuerſam militia uacuam, irruptionibus expoſitam, collectis uiribus iterum ad montana Iudeę unanimiter conſcendunt, ibiq; iuxta Hieroſolymam locum à ſeptentrione poſitum ab eadem Hieroſolyma quinq; aut ſex miliaribus diſtantem, Bilin dictum, qui hodie celebriori uocabulo Mahomena appellatur, ſubitò inuadunt, & occupant uiolenter: eiusq; incolis pro maxima parte interemptis gladio, ſenes cum mulierib. & paruulis in turrim ſe recipientes, mortis euaſerunt diſcrimen. Illi uerò totam adiacẽtem regionem liberis diſcurſibus peragrantes, nemine contradicente, quoſcunq; obuiam reperiunt, aut uinculis mancipant, aut obtruncant gladijs, in prouinciales pro libero arbitrio debacchantes.

Ciues famis importunitate laborant, & ad deditionem ſe præparant. Doldequinus in eorum ſubſidiũ properat. ſed incaſſum: noſtris ciuitas reſignatur. Caput XIII.

INEREA Tyrij famis importunitate ſolito uehementius laborantes, alias ingrediuntur uias: & iam per conuenticula coeuntes tractare incipiunt, quomodo ijs moleſtijs quas patiuntur, finem imponant: cõmodius eſſe dicentes, urbe hoſtibus tradita, ad alias liberè ſuæ gentis ciuitates poſſe tranſire, quàm fame tabeſcère, quàm uxores cum liberis, ipſis cernentibus, nec opem ferre ualentibus, inopia liqueſieri. Tandem poſt huiuſmodi per turbas tractatus, uerbum de cõmuni cõſenſu ad maiores natu, & urbis moderatores & ad publicum defertur. Congregataq; ciuitate uniuerſa, uerbũ in publico auditorio proponitur & tractatur diligentius. Stat omnib. ſentẽtia, tantis malis finẽ imponere, et quocunq; caſu, quibuſcunq; cõditionibus ad obtinendã pacẽ peruenire. Porrò Damaſcenorũ Rex, ciuium calamitate permotus, et quòd ſupremo defectu laborarent audiens, eorum compaſſus moleſtijs, ad mare deſcendit, conuocatis undiq; militaribus copijs, ubi & prius fuerat, circa fluuium urbi prædictæ uicinũ caſtrametatur: quod audientes noſtri, ſuſpectum habentes eius aduentum, iterum ſe inſtruunt, quaſi præliũ pro foribus expectantes: urbi tamẽ propoſitum nihilominus non deſerentes, inſtant inceſſanter. Rex interim Damaſcenorũ legatos, cum uerbis pacificis, ad noſtri capitaneos exercitus, ad dñm uidelicet Patriarchã, ad dñm Ducẽ Venetiæ, ad D. Vuilhelmũ de Buris, & ad reliquos regni proceres, dirigit, uires prudentes & diſcretos, qui uiã pacis prætentarent. Tandẽ poſt multas altercationes, parti placuit utriq;, ut conceſſo ciuibus cum uxoribus & liberis, & omni ſubſtantia egreſſu libero ciuitas Chriſtianis tradatur. Si qui aũt de ciuibus in eadẽ ciuitate magis optarent cõmorari, ijs ſaluis poſſeſſionibus & domicilijs libera cõmorandi licentia concedatur. Populus ſanè & ſecundæ claſſis homines, intelligentes quod ciuitas ijs conditionibus traderetur, quod uiolenter effracta eis ad manubias & prædã non pateret operas unanimiter bellicis neceſſitatibus ſubtrahere decreuerunt, parati à principib. omnino diſſentire: pręualuit tamen maiorum mens, ut ſanior: et urbe recepta, data eſt ciuibus libera egrediendi (ſicuti pactis conuenerat) facultas. In ſignum ergo uictoriæ ſuper eam turrim, quę portæ ciuitatis imminet, poſitũ eſt dñi Regis uexillum: ſuper eam aũt quę dicitur uiridis, dñi Ducis Venetiæ: ſuper eam autẽ quę dicitr turris Tanariæ, domini Comitis Tripolitani, cum multa gloria ſunt collocata uexilla. Porrò prius quàm ciuitas caperetur, aut obſideretur, maxima pars eius dioceſeos in noſtrorum deuenerat poteſtatem: ita quod omnia montana quę urbi adiacent, tam in caſtris quàm in ſuburbijs, penè uſq; ad Libanum quidam nobilis & potens homo, qui in montib. habitat, Hẽfredus uidelicet de Torono, iunioris Henfredi, qui poſtea factus

eſt reg-

eſt regni conſtabularius pater, uſq; penè ad quartum uel quintum ab urbe lapidem quietè poſſidebat, caſtrum habens in eiſdem montibus naturali ſitu & artificio munitiſſimum, unde prędictis ciuibus frequẽtes & ſubitas inferebat moleſtias: ſed & Vuilhelmus Tyberiadenſis, dominus Vuilhelmus de Buris, regius cõſtabularius & ante eum dominus Ioſcelinus Comes Ediſſanus, qui prædictæ ciuitatis dominus fuerat, in eiſdem montibus poſſeſſiones habebant ampliſſimas: unde & frequentius, & ex improuiſo urbi prædictæ periculoſas moliebãtur inſidias: nihilominus & ab Auſtro D. Rex Balduinus, bonæ memoriæ, prędeceſſor iſtius, in littore maris iuxta fontem ſalubrem & perſpicuum, caſtrum fundauerat, Alexandrum nomine. ab urbe Tyrenſi ſex aut ſeptem diſtãs miliaribus. Quibus moleſtijs urbs prædicta, multo ante tempore crebrius fatigata, maiorẽ in ſe oppugnandi, eam obſidentibus præſtitit facultatẽ. Dicitur autem in eadem expeditione uita deceſſiſſe, uir uenerabilis Vdo nomine, qui ad titulum eiuſdem eccleſię, urbe adhuc ab hoſtibus detenta, ordinatus fuerat Metropolitanus, & à Patriarcha Hieroſolymitano conſecratus dicebatur.

Vrbe capta in caſtra egrediuntur ciues: noſtri quoq; urbem occupant. Caput XIIII.

EGreſſi ergo ciues longa obſidione fatigati, ſubleuandi gratia tædij ad caſtra noſtra deproperant, conſiderantes diligentius, quiſnam eſſet populus iſte tam ferreus, tam laboris patiens, tam in uſu armorum edoctus, qui tam egregiam ciuitatem, & tam munitam urbem intra menſes paucos, ad ſupremam redegiſſet inopiam, & extremas conditiones ſubire compuliſſet: intueri libet machinarũ formam, caſtellorum proceritatem, armorum genus, caſtrorum poſitionem, principum etiam nomina diligentius inueſtigare, cunctaq; cum ſollicitudine percunctari, ut inde poſteris fide plenas certa relatione texere poſſent hiſtorias. Noſtri quoq; ciuitatẽ ingreſſi, urbis munitionem, ędificiorum robur, turriũ eminentiam, murorum ſoliditatem, portus elegantiam, introitus difficultatem admirantes, ciuiũ etiam commendãt conſtantiam, qui in tanta famis neceſſitate poſiti, & tãta laborantes inedia, deditionẽ eò uſq; pertraxerãt: nã ciuitate tà noſtris recepta nõniſi quinq; modij frumẽti in ciuitate reperti ſunt: & licet prima facie durũ plebeis uiſum foret, quod prædictis conuẽtionib. ciuitas in noſtram deuenerat poteſtatẽ, conſequẽter tamen placere incipit: commendatẽ labor impenſus, & perpetè dignum memoria opus credunt, quod eorũ laboribus & ſumptibus eſt conſummatum. Tripartita ergo ciuitate, duabus dño Regi, tertia Venetis ſecundum pactum prius inſertum aſſignata, cum multa lętitia & plena iocunditate, ſinguli ad propria remearũt. Capta eſt aũt eadẽ ciuitas, & nomini reſtituta Chriſtiano, tertio Cal. Iulij, anno ab incarnatione dñi M.C.XXIIII. Regni uerò domini Balduini, regis Hieroſolymorum ſecundi, anno ſexto.

Rex à uinculis ſoluitur. Alapiam obſidet: ſed occurrentibus hoſtibus ſoluitur obſidio: Rex Hieroſolymam reuertitur. Calixtus papa moritur. Subſtituitur ei Honorius Caput XV.

EOdem anno quarto Cal. Septembris, D. Rex Hieroſolymorũ Balduinus, cùm quaſi menſibus decẽ & octo, uel amplius aliquid, apud hoſtes detentus fuiſſet in uinculis, pacta pro ſe pecunia, obſidibus datis, libertatem precio interueniente conſecutus, auctore Domino Antiochiam reuerſus eſt. Dicitur autem ſumma pro ſe pecunię fuiſſe centum milia Michaelitarum, quòd moneta illa, in regionibus illis, in publicis commercijs & rerum uenalium principatum tenebat. Reuerſus igitur Antiociam anxius quomodo ſoluere poſſet pecuniã, & ſuos ad ſe reuocare obſides, cum prudentioribus deliberat, quid ad ſuum expedimentum facere poſſet. Igitur perſuaſum eſt ei, ut Alapiam alimentorum inopia laborantem & penè uacuam obſideat, eaq; uia facilè obtinere poſſe, ut ciuibus obſidione anguſtiatis, aut obſides ſibi reſtituant, aut pecuniam conferentes tantam ſummã tribuant, quanta pro ſui liberatione ab initio pepegerat. Conuenit ergo apud eum publicè coniurata uniuerſa de toto principatu militia, urbemq; prędictam obſidet, & legionibus ut mos eſt per gyrum collocatis, ciuibus introitus negat & exitus, modicosq; cibos ſecum ponere ciues uiolenter cõpellit. Illi uerò Orientalibus, & maxime qui trans Euphraten erant, crebris de ſua neceſſitate epiſtolis ſignificãt, niſi maturè ſubueniãt, urbẽ in proximo ruiturã. Habẽtes ergo illi principes pro urbe amica ſollicitudinẽ, certatim uires conuocãt, & de commu

utrunq; cum ſuis conſtituit Comitem. In medio uerò, dominum Regem. Erãt autem eis equites mille & cẽtum, peditum autem duo millia. Borſequinus uerò noſtrorum uidens aduentum, & pro certo ſciens, quód ad congrediendum ſtatim more pruden tium erant parati: uidens quod honeſtè bellum declinare non poſſet, inſtruit & ipſe acies uiginti: dicebantur enim equitum eſſe quindecim milia. Ordinatis ergo hinc in de ſuis cohortibus, & in ordinem diſpoſitis, & contra ſe mutuò accedentibus, irru unt in ſe hoſtium more uehemẽtius, & armis proteruo ſtudio uiciſſim illatis ſtragem inferunt, mortem pluribus mõdis irrogantes: ſolet enim in huiuſmodi conflictibus odiorum incentiuũ & inimicitiarum fomitem dare maiorem, ſacrilegij & legis con temptæ dolor: aliter enim & demiſſius ſolet inter conſortes eiuſdem legis & fidei pu gna committi, aliter inter diſcolores & contradictorias habentes traditiones: hoc e nim ſufficit ad materiam iugis ſcandali, & perpetuorum iurgiorum, quod in eiuſdem fidei articulis non communicant, & ſi nulla alia ſit odiorum materia. Congredientes ergo prædictæ acies inſtant proteruius in alterutrum: ſed diuina præſente clementia, cui non eſt difficille cum paucis multos ſuperare (cuius ſermo eſt de ſuis: Vnus mille, & duo fugabunt decem millia) præualuit pars noſtra, & hoſtibus in fugam conuerſis uictoria de cœlis conceſſa, glorioſiſſimè potiti ſunt. Dicuntur autem in eo conflictu hoſtium cecidiſſe duo milia, de noſtris uerò uiginti quatuor. Borſequinus autem ui dens, quod lõgè aliter quàm ratus fuerat, ei accidiſſet, confuſione indutus & uerecun dia, iam non ambulans in mirabilibus ſuper ſe, tranſito Euphrate, ad propria reuerſus eſt. Rex autem tum ex hoſtium ſpolijs, tum ex fidelium & amicorum ſuorum liberali tate, collecta pecunia, filiam ſuam quinquennem, quã pro ſe obſidem dederat, ſoluta pecunia recepit: ſumptaq; ab Antiochenis ad tempus licentia, ſoſpes uictorq; Hiero ſolymam reuerſus eſt. Eodẽ anno rex ſuper urbem Berytenſem in montanis caſtrum unum, cui mons Glamanus nomen fundauit

Rex Aſcalonitas proſternit: & ſimul Aegyptios, qui ad eorum ſubſidium conuenerant. Caput XVII.

PEr idem tempus elapſo pacis temporalis, & initi fœderis ſpacio, quod inter do minum regem & Doldequinum, interuentu pecuniæ ptius conuenerat, ſociata ſibi de uniuerſo regno militia, in terram Damaſcenorum Rex ingreditur: ubi regio nem liberis peragrans diſcurſibus, ſuburbana quædam diruit, habitatores ſecum de ducens prædam maximam & ſpolia de hoſtibus referens uberrima, ſoſpes & inco lumis in ſua ſe recepit. Necdum diſſolutis cohortibus nũciatur, uix elapſo triduo, Ae gyptiorum exercitum cum ingenti apparatu ad urbem Aſcalonã acceſſiſſe: erat enim Aegyptijs conſuetudo per annos ſingulos quater ad eandem ciuitatem nouas expe ditiones dirigere, ut uiribus continuè reparatis, ſuſtinere poſſent aſſiduos noſtrorum conflictus, & penè continuas quæ ſæpius irrogantur iniurias. His aũt qui noui recen tesq; uenerant, mos erat & conſuetudo, ut noſtrorum plurimum affectarẽt congreſ ſus, experiri cupientes noſtrorũ uires, & de ſua probitate certa ciuibus dare argumen ta: unde & frequẽtius in bellicis congreſſionibus ex eis plures & capi conſueuerant, & gladijs interire, tanquam regionis ignari, & armorum plenam non aſſecuti experi entiam, ueteranis ciuibus, noſtrorum prudentius declinantibus occurſum, & remiſſi us inſectantibus aliquando fugientes. Quod poſtquam domino Regi nunciatũ eſt, magis continuata quàm renouata expeditione, illuc celerrimè contendit: quò cùm perueniſſet, ipſe cum fortioribus & magis ſtrenuis loco ad id congruo ſe locat in in ſidijs, leuis armaturæ præmiſſis militibus, qui diſcurſionibus uagis urbanorum irrita rent animos, & prouocent ad inſectandum. At uerò ciues uidentes liberis diſcurſio nibus per loca urbi continua noſtros euagari, indignè ferẽtes nimium eorum tãtam audaciam: certatim arma corripiunt, & egreſſi imprudenter ſeorſum per manipulos, noſtros ſpontè terga dantes, in fugam uertunt. Fugientes quoq; ſequẽtes impruden tius uſq; ad locũ, ubi Rex cum electa militia latebat in inſidijs, peruenerunt. Rex aũt opportunitatem non reſpuens oblatam, & qui cum eo erant, ei fideliter adhærentes, hoſtes ad urbem redire uolentes præueniunt, cum eiſq; cominus conſerẽtes, gladijs inſtant animoſius: & antequã ſe in urbẽ recipiant, quadraginta ex eis paſſim obtrun

ſtragem operans ipſis uictoribus miſerabilē: nō legitur apud nos uſq; ad illum diem tam periculoſo & ancipiti certamine deſudatum eſſe: nam cum ab hora diei tertia, uſque in decimam protractum eſſet prælium, uix hora undecima diſcerni poterat, utra pars meliorem eſſet reportatura calculum. Tandem opitulante diuina clementia, & intercedente pro eis Doctore gentium egregio, hoſtes in fugā uerſi ſunt, ſtragem perpeſſi ſeculis memorabilem. Dicuntur ex eis cecidiſſe illa die pluſquam duo milia: de noſtris uerè recenſito tam equitum quàm peditum numero, inuentum eſt, de equitibus uiginti quatuor cecidiſſe, de peditibus uerò octoginta. Sic ergo noſtris diuinitus collata uictoria, Rex uictor agonis campum obtinuit. Vnde cum lætitia & gratiarum actionibus educens exercitum, ad propria cœpit habere regreſſum. Dumq; in itinere eſſet, turrim habens obuiam, in qua nonaginta ſex de hoſtibus gratia ſalutis ſe receperant, eam uiolenter impugnant, & hoſtes comprehenſos gladijs uitam finire compellunt. Inde etiam procedentes, aliam nihilominus turrim occupant uiolenter, uiginti de hoſtibus, qui ad eam conſeruandam erant deputati, indulgentes uitam, eò quod noſtris turrim prædictam ſine difficultate tradiderant: quam celerius ſuffodientes, cum ingenti ſtrepitu ad terram deijciunt penitus diſſolutam. Vnde multiplici & ſeculis memoranda potiti uictoria, ad propria cum gaudio remearunt.

Comes Tripolitanus urbem Raphaniam occupat. Henricus Romanorum Imperator moritur. Lotharius ei ſubſtituitur. Caput XIX.

PEr idem tempus dominus Pontius Tripolitanus Comes, urbem Raphaneam finibus ſuis conterminam, uidens propoſitum effectui mancipabile, obſidere proponit: ſed ut facilius conceptum aſſequatur, dominum Regem Hieroſolymorum, ut & præſentiam ſuam exhibeat, & opē conferat, & literis ſollicitat, & frequentibus nuncijs hortatur. Rex autem ut impiger erat, & populi Chriſtiani communibus fideliter obtemperās negotijs, aſſumpto ſibi honeſto comitatu, illuc ſine dilatione properat: quò perueniens, Comitem ad prædictum opus reperit ſuccinctum, de machinis & quæ ad impugnandam urbem poterant eſſe neceſſaria, uiaticumq; ad dies aliquot ſufficientem aſſumentes, præmiſſis pedeſtribus alijs ad partes deſtinatas expeditiones ſuas dirigunt. Quò peruenientes, urbem iuxta propoſitū obſidione uallant, primo ſtatim eorum aduentu ciuibus introitum negantes & exitum. Erat autem ciuitas ſitu naturali, tum etiam inhabitantium paupertate munita modicum, multisq; fatigata moleſtijs diu reſiſtere non poterat. Nam idem Comes in monte quodam illi contermino præſidium ædificauerat, cuius incolæ ciuitatem prædictam, continuis opprimentes anguſtijs, uſq; ad ſupremum penè defectum eos compulerant. Cùm ergo diebus decem & octo eam uehementius impugnaſſent, ciues ad deditionem compulerunt, indulto prius ſibi et uxoribus liberis libero exitu, & indemnitate promiſſa. Eſt autem prædicta Raphanea in prouincia Apamiēſi, una de ſuffraganeis eius, capta eſt autem ultimo Martij die. Rex uerò Hieroſolymam reuerſus eſt, ibi paſchales cum multa deuotione celebrauit dies. Per idē tempus Dominus Henricus Romanorum imperator ultimū fato clauſit diē: cui ſubſtitutus eſt uir per omnia cōmēdabilis, Saxoniæ dux Lotharius, qui poſtmodū in Apuliam cum infinito deſcendens exercitu, uniuerſam uſq; ad Pharam regionē uiolēter occupauit, ducē in Apulia conſtituēs, prouidū uirū & diſcretū, Reynonē nōmine: Rogeriū aūt comitē qui terram illam uiolenter occupauerat, in Siciliam fugere cōpulit, quā poſtmodum diſcedente Imperatore recuperans, pugnauit cum prædicto Reinone, eoq; defuncto ducatū obtinuit, poſtmodum etiam Siciliæ & uniuerſæ prouinciæ rex effectus eſt.

Iterum Borſequinus fines Antiochenos ingreditur: tandem à ſuis confoſſus interijt. Claßis Aegyptia in Syriam aſcendit: ſed infecto negocio, damnum perpeſſa, reuertitur. Caput XX.

POrrò domino rege apud Tyrum moram faciēte, ecce nuncius ab Antiochia properans, literis & uiua uoce aſtruit, immaniſſimum noſtræ fidei perſecutorem Borſequinum cum ingenti apparatu in partes Cœleſyriæ deſcendiſſe, oppida obſidere, ſuburbana nemine prohibente, paſſim & ſine delectu incēdere, eorū habitatores trahere, captiuos, uxores uerò & liberos mancipare ſeruituti. Quod Rex audiēs, quam uis Aegyptios ſuſpectos haberet, & cū ingenti claſſe quā parauerāt, in proximo uē-

turos nō dubitaret:tamē more prudētis medici, qui ut meliorem inſtantiā morbi ſentit,illic properat aptare remedia:neglectis alijs, maiori occurrit neceſſitati, ad partes illas celerius contendit. Quod audiens Borſequinus, obſidionem quam circa Cerepum nobile oppidum cum ingenti cura locauerat, continuò ſoluit, in ulteriores fines hoſtium retrocedens:priuſquā tamen Rex adueniret, municipiū quoddam non magni nominis uiolēter ceperat, in quo mulierculas quaſdā cū liberis ſuis captiuauerat: nam uiri qui in eodem obſeſſi fuerant, cum multa difficultate & periculis eorum manus euaſerant, malentes ſoli ſalutē fuga reperire, quā cum uxoribus & liberis eodem captiuitatis iugo miſerabiliter inuolui. Poſtmodū aūt prędictus impius & maledictionis hęres Borſequinus à domeſticis & familiaribus ſuis gladijs confoſſus, interijt, nequitiarum ſuarū ſemina ſimul et fructus impietatis opere ſuo recolligēs. At uerò dum hæc geruntur in partibus Antiochenis, claſſis Aegyptia, ſicùt & prænunciatū fuerat, galeis uiginti quatuor uniuerſam orā maritimā perluſtrātes, uſq; ad urbē Berytēſem deſcēdetūt, explorātes ſollicitè, ſi quid in aliqua noſtrarū urbiū dāni poſſent irrogare: aut ſi quos fortè incautos prętereūtes, uel accedētes in Syriā ex improuiſo, quaſi de inſidijs egreſſi, poſſent occupare:tandē uerò potus inopia laborantes, ſitis neceſſitate compulſi, ut aquas hauriant, ad terrā ſecus fluenta deſcenderunt: quibus occurrēs populus ciuitatis cum quibuſdā alijs, qui de finitimis urbibus ad eorum conuenerāt ſubſidium, ab aquis eos uiolenter repulerunt, aquæ uſum omnino contradicentes: ſed & armis inſtantes animoſius, in naues eos uiolenter compulerunt redire, centum & triginta ex eis gladio peremptis.

Boamundus iunior Antiochiam peruenit: Rex terram ſuam reſtituit: filia ſua, Halim nomine, in uxorem data. Caput XXI.

AVtumno ſequente, D. Boamūdus iunior, dñi Boamūdi ſenioris filius, princeps Tarētinus, inito pacto, & cōpoſito fœdere cū D. Guilelmo duce Apulię patruo ſuo, de futura ſucceſſione, uidelicet tali, ut uter eorū prior uita decederet, alter ei ſuccederet in uniuerſum: paratis nauibus, galeis uidelicet decē, & duodecim alijs ad ſarcinas & impedimenta deuehendi, & arma ſimul & uictualia transferenda opportunis, iter in Syriam dirigit, de domini regis fide præſumens, ut ei aduenienti & paternā repoſcenti hęreditatem non negaret aditum. Aduenienti igitur, & intra fauces Orontis claſſe iam in tuto recepta, poſtquam domino regi compertum eſt, cum magnatibus regionis ei proceſſit obuiam: & Antiochiam ingreſſo urbem & regionem benigne ei reſtituit uniuerſam, cuius cura peruigil & anxia nimis ſollicitudo eum per annos macerauerat octo. Reſtituto igitur principatu, uniuerſi proceres & magnates regionis præſente domino rege, & monente, fidelitatem legitimam in palātio ſuo illi exhibuerunt. Poſtmodum interuentu quorundam utriq; parti familiarium factum eſt, quod dominus rex unam de filiabus ſuis Halim nomine, natu ſecundam placitis utrinq; conditionibus ei cōcederet uxorem, ut amplior inter eos gratia & amica proportio intercederet. Erat autem dominus Boamundus adoleſcens, quaſi annorum decem & octo, formæ uenuſtate conſpicuus, procerus admodum, crine flauo, uultu fauorabili, & qui uerè principem etiam ignorātibus indicaret: ſermone gratus, & qui uerbo audientium animos facilè ſibi conciliaret: liberalis plurimū, & more patris uerè magnificus: quippe cui Boamundus ſenior, domini Roberti Guiſcardi illuſtris & per ſecula uiri memorabilis filius pater erat: mater uerò, ſpectabilis & nobiliſsima inter illuſtres Conſtantia, excellentis regis Francorū Philippi filia. Celebratis igitur de more nuptijs, & filia apud dominum principē lege coniugali ſolēniter collocata, rex Hieroſolymam, oneris maxima parte depoſita, ſoſpes & incolumis reuerſus eſt. Dñs uerò Boamundus uere ſequenti oppidum Caphardan, quod aliquot antè annis, hoſtes in manu forti ſibi uiolenter ſubiugauerant, uocatis ex uniuerſo principatu militaribus copijs, & machinis ad impugnationē præſidiorū neceſſarijs per operam artificum fabrefactis, caſtrum obſidet, & modico temporis interuallo uiolenter expugnatum recepit, nulli parcens eorum quos intus comprehendit, quamuis precio uitā tentarent emere, & pecuniæ interuentu obtinere ſalutem. Has dedit primitias, inclytus & nobilis, ſuæ adoleſcentiæ princeps, & bonæ indolis argumenta prima.

Inter

Inter eundem Boamundum & Ioſcelinum comitem Ediſſanum, graues oriuntur inimicitiæ: ſed Rex celer aduolat & componit. Aphricani urbem Siciliæ Syracuſam uiolenter effringunt. Caput XXII.

NEc mora, cauſis interuenientibus occultis, quantum ad nos Deo tamen odibilibus, ortę ſunt graues inimicitię inter eundem principem, & comitem Ediſſanū Ioſcelinum ſeniorem: ita quod contra bonos mores, & noſtrorum diſciplinam temporum pernicioſum poſteris relinquens exemplum, Turcos & infidelium turmas in ſuum conuocaſſet ſubſidiū: & eorum fretus auxilio, regionem Antiochenam incendijs traderet, & eius habitatoribus Chriſti ſeruis indebitæ iugū induceret ſeruitutis: quodq; notabilius, & diuina animaduerſione dignius creditur, abſente principe, & hoc penitus ignorante, dum in ſeruitio Chriſti hoſtes impugnando deſudat, hęc omnia cōmiſſa dicunt. Vnde prędictus Ioſcelinus eorū omniū, ad quos ſermo iſte peruenit odiū incurrēs & indignationē, omniū maledictiones merebat. Rex uerò fama deferente hoc audiens, ſolicitus primum, ne illius occaſione ſciſſuræ, maior in noſtram confuſionē hoſtibus pateret introitus, quia regnū in ſeipſum diuiſum, iuxta uerbum Domini deſolabitur: conſequenter autem, ſecundum carnem uterq; illi erat proximus: alter enim conſobrinus materteræ filius, alter uerò gener, et cui recenter deſponſauerat filiam: uelox ad partes illas aduolat, dominoq; Antiochenorum Patriarcha Bernhardo, fidelem & deuotum cooperatorem ſe exhibente, pacem optimam inter eos reformauit: eo maximè opportunitatē pręſtante, quod medio tempore Comes grauem incurrerat ægritudinem, qua periculoſiſſime laborans, & facti pœnitens, Domino ſe uotis obligauit, quod ſi uitam indulgeret ei & ſalutem, domino principi ſatis faceret, & ei debitam fidelitatem impendens reconciliaretur: quod factum eſt. Nam poſtquam plenam adeptus eſt conualeſcentiam, præſentibus domino Rege, domino quoq; Patriarcha, reconciliatis eis adinuicem, & plena intercedente gratia, fidelitatē ei manualiter exhibuit, eam deinceps debito tenore, conſeruans. Rex aūt pace compoſita, Hieroſolymam reuerſus eſt. Per idem tempus, Comes Siciliæ Rogerius claſſem galearum quadraginta multo ſtudio paratam, ad partes Aphricę dicitur direxiſſe: ubi earū aduentu præcognito, prouinciales pręmoniti, prouidè ſe habentes, nullā hoſtibus nocendi ſibi præbuerunt opportunitatem: imò è conuerſo Galeas quas penes ſe habebant, ſtudio non inferiore armantes, pręd ictos malefactores ſuos, infecto negotio abeuntes, curſu celerrimo proſequentes, uſq; in Siciliam deuecti ſunt: quò peruenientes, cum galeis octoginta urbem Syracuſanam nobilē & antiquā, longa pace deſidem, ſecuram, & nihil tale uerentem, aggrediuntur, ſubitò, & protinus occupant uiolenter. Impugnata autem urbe, ciues obtruncant gladijs, nemini parcentes ſexus intuitu uel ętatis: quibus autem parcebatur, omni morte durior ſeruitus parabaī. Porrò Epiſcopus loci cum paucis eccleſiæ clericis ad ſuburbana fugiens, uix euaſit.

Tyri primus Latinorum conſtituitur Archiepiſcopus. Caput XXIII.

VEre demum proxime ſubſecuto, quarto anno poſtquam ciuitas fidei reſtituta eſt Chriſtianæ, Rex cum domino Patriarcha, & maioribus regni principibus apud Tyrum conuenientes, de pontifice eidem eccleſiæ ordinando cœperūt habere tractatum: tandemq; dñm Vuilhelmum, uirum uenerabilē, eccleſię Dominici ſepulchri priorem, natione Anglicū, uita & moribus cōmendabilem, eidem urbi præficiūt. Hic iam, nouit Dñs, non poſſumus ſatis gemitus cohibere: nam ſicut prouerbialiter dici ſolet, ubi amor, ibi oculus: ubi dolor, ibi manus: hæc nos premunt altius, & inflicto dolore, præcordia non ſinunt quieſcere. Admirantes eñ illius tēporis prudentiā, heremus in nobis ipſis quaſi temeritatē reputantes. Nam qui biennio antequā prædicta ciuitas Chriſtianæ reſtitueretur libertati, Epiſcopum ſibi conſecrauerant, ibi poſt modū ſupina & craſſa prudentia uſq; in quartū annum diſtulerunt eidem Antiſtitem prouidere, ut interim diſtractis eccleſijs, & Cathedrali eccleſia membris mutilata proprijs, qui primus accederet curam habens regiminis, cum maledicto homine partem deteriorē acciperet: ſcriptū eſt enim: Maledictus homo, qui partem ſuam deteriorem facit. Prædeceſſor tamē ille noſter, & qui poſtea uſq; ad nos ſubſecuti ſunt, illius maledicti meritò declinātes effectū, qui nō ipſi nobis partes fecimus deteriores, ſed deteriores factas ab alijs de neceſſitate ſuſcepimus, cōditiōes: parcat eis Dñs, & ad gehen

nã nõ imputet,qui eccleſiã ita tractauerũt.Portò prędictus bonæ memorię prædeceſ ſor noſter D. Vuilhelmus, ſuſcepto conſecrationis ſuæ munere,à dño Hieroſolymitano Patriarcha ut palliũ reciperet,inuito & renitente ſuo eodem cõſecratore Romam profectus eſt: ubi à dño Papa Honorio ſecundo benignè ſuſceptus, quod petebat obtinuit,cum multa honorificentia: & de Apoſtolicarum proſecutione literarum re miſſus ad propria,quarum hic erat tenor.Honorius epiſcopus,ſeruus ſeruorum Dei uenerabilibus fratribus ſuffraganeis,epiſcopis,clero & populo Tyri ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Venientem ad nos chariſſimum fratrem noſtrum Vuilhelmum,Archiepiſcopum ueſtrum,debita charitate recepimus: & quem canonicè electum,& à uenerabili fratre noſtro Guaremundo,Hieroſolymitano Patriarcha conſecratum accepimus,pallij dignitate, plenitudine uidelicet pontificalis officij decorauimus. Quia uerò de perſona ſua maximum fructum matri eccleſiæ ueſtræ Tyri, Diuina ſuffragante miſericordia credimus prouenturum,ipſum cum gratia ſedis Apoſtolicæ,& noſtrarum literarũ proſecutione,ad uos duximus remittendum. Vniuerſitati ergo ueſtræ mandando præcipimus, quatenus cum benignè recipiatis, & tanq̃ proprio Metropolitano, & animarũ ueſtrarũ epiſcopo, ſubiectionem, obedientiam et reuerentiã humiliter deferatis. Honorius epiſcopus,ſeruus ſeruorũ Dei,uenerabili fratri Guaremũdo Hieroſolymitano Patriarchę, ſalutẽ & Apoſtolicã benedictionẽ. Suſceptis fraternitatis tuæ literis,fratrem noſtrum Guilhelmũ,quem in eccleſia Tyri conſecraſti Archiepiſcopum,benignè ſuſcepimus,& eum dignitate pallij plenitudine uidelicet pontificalis officij, decorauimus. Suffraganeis etiam eccleſiæ ſuę præcipimus,quatenus ei tanq̃ proprio Metropolitano,ſubiectionem & obedientiam deferant. Data in territorio Barenſi,octauo Idus Iulij. Miſit etiam & cum eodẽ Archiepiſcopo,dominũ Egidium Tuſculanum epiſcopum,Apoſtolicæ ſedis legatum(uirũ eloquentem et literatũ admodum,cuius uſq; hodie extant ad Antiochenos epiſtolę ualde celebres)per quem Antiocheno Patriarchæ Bernhardo epiſtolam ſcripſit, monens ut domino Tyrenſi ſuos,quos detinebat,reſtitueret ſuffraganeos.ait enim inter cætera: Vnde per Apoſtolica ſcripta, & per uenerabilem fratrem noſtrum Egidium, Tuſculanum epiſcopum,apoſtolicæ ſedis legatum tibi mandamus, quatenus ſuffraganeos Tyrenſis eccleſiæ ſibi reſtituas:quod niſi infra quadraginta dies,poſt earũ inſpectionem literarum, quas ad eos direximus, debitam ei ſubiectionem exhibuerint, nos ex tunc eos ab officio epiſcopi ſuſpendimus. Quid aũt in cauſſa extiterit quod à Hieroſolymitano conſecratus & ei obediens fuerit, cum à tempore Apoſtolorũ uſq; ad eum diem Tyrenſis eccleſia Antiochenę ſedi ſubdita dinoſcatur, ſequens competenti loco ſubiunctus edocebit tractatus.

Fulco Andegauenſium Comes uocatus accedit,eiq; Meleſendis primogenita Regis filia in uxorem datur. Caput XXIIII.

ANno ſequenti circa Veris mediũ, uir illuſtris & magnificus, D. Fulco Andegauenſiũ Comes, pro quo Rex de communi tam eccleſiaſticorum q̃ ſecularium principum cõſilio miſerat, ad hoc ut ei dominã Meliſendam primogenitã ſuã uxorẽ daret, apud Acconenſem urbẽ applicuit cum honeſto nobilium comitatu,& aparatu opes regias excedente. Venit etiam & cum eo D. Vuilhelmus de Buris, Regius Conſtabularius, qui ſtatim à dño Rege, de hoſtium uinculis educto, ad citandũ prædictũ Comitẽ, cum quibuſdã alijs nobilibus directus fuerat. Fuerat autẽ abeunti datum in mandatis, ut in animam Regis & regni principum confidenter iuraret, quod ex quo regnum ſoſpes attingeret, intra quinquaginta dies, ei primogenita Regis filia cum ſpe regni poſt eius obitum, traderetur: cui poſtquam applicuit, ſtatim ſine dilatione, iuxta leges pactorum, ante ſanctam Pentecoſtes in proximo futurę celebritatẽ, prædictam filiam ſuam lege tradidit maritali, eiſq; urbes geminas Tyrum & Ptolemaidã in uita ſua tradidit poſſidendas, quas uſq; ad eiuſdem Regis obitum poſſederunt. Aſtitit autem prædictus Comes tanquam uir prouidus, & diſcretus, domino Regi in uita ſua, fideliter in negotijs regni ingrediens & egrediens, filij deuote implens officium: & ea quibus ſolent comparari amici merita, in obſequijs domini Regis, in eo non fuerunt ocioſa,

Guaremundus Hieroſolymorum Patriarcha moritur. Stephanus ei ſubſtituitur. Inter Regem & Patriarcham quæſtiones oriuntur difficiles. Caput XXV.

EOdem anno D. Guaremundus bonæ memoriæ Hieroſolymitanus Patriarcha, dum in pago Sydonienſi præſidium quoddam, cui Helhacer nomen, obſideret, quod à quibuſdam detinebatur prædonibus, mortis cauſſa collecta, ęgritudine correptus ualida, Sydonem deportatus eſt: ubi inualeſcente ęgritudine, conditioni mortalium ſatisfaciens, uiâ uniuerſæ carnis ingreſſus eſt, cùm Hieroſolymitanę quaſi annos decem præfuiſſet eccleſiæ. Cui ſubſtitutus eſt uir quidam ſecundum carnem nobilis, ſed uita & moribus multo nobilior, Stephanus nomine, Abbas ſancti Ioannis de Valea, qui locus in urbe Carnotenſi habetur. Erat aũt ipſe Carnotenſis genere, dñi Regis Balduini conſanguineus. Hic eiuſdem ciuitatis, ante conuerſionem ſuam, in equeſtri ordine & habitu fuerat Vicedñs: poſtmodum ſeculo renuncians, habitum religionis in prædicto clauſtro ſuſcepit: demũ ſuffragãtibus meritis, ad regimẽ eccleſiæ eiuſdem promotus eſt. In adoleſcẽtia liberalibus diſciplinis cõuenienter inſtructus. Qui cùm orationis gratia & deuotionis intuitu Hieroſolymam ueniſſet, ibiq; tranſitũ expectans, moram faceret, contigit quod poſt exequias domini Guaremundi Patriarchæ, dum clerus & populus de ſubſtituendo paſtore tractarent, cõmuni omniũ uoto electus eſt. Poſtquã ergo conſecratus eſt, cœpit aduerſus Regẽ quæſtiones mouere difficiles, allegans, Ioppenſem ciuitatem ad ius ſuũ & eccleſiæ Dominicæ reſurrectionis pertinere: ipſamq; ſanctã ciuitatem poſt captam Aſcalonam eodem modo eccleſię ceſſurã, de iure confirmans. Erat aũt homo magnificus, in propoſito cõſtans, honeſtæ conuerſationis, iuris ſui ſollicitus perſecutor. Vnde inter eum & dñm Regẽ graues exortæ ſunt inimicitiæ: quarũ tamẽ, mors immatura finẽ dicit̃ feciſſe. Nã nõ completo biennio, in fata conceſſit. Opinantur nonnulli, eum ueneno dato interijſſe: ſed nos pro certo id compertũ non habemus. Traditur tamen, quòd dum in lecto ſupremæ decubaret ægritudinis, & Rex ad eum uiſitandum eſſet ingreſſus, & ab eodẽ de eius ſtatu quęreret, ita reſpõderit: Sic eſt nobis in præſenti, domine Rex, ſicuti uultis.

Rex, Princeps Antiochenus, Comes Tripolitanus, fines Damaſcenorum ingrediuntur: ſed confuſi, exercitus parte amiſſa, redeunt: moritur Stephanus Patriarcha. Vuilhelmus ei ſubſtituitur. Caput XXVI.

ANno ſequenti Hugo de Paganis, Magiſter militiæ Templi primus, & quidam alij uiri religioſi, qui à domino Rege, & alijs Regni principibus miſſi fuerant ad occidentales principes, ut in noſtrum ſubſidium populos excitarẽt, & ad obſidionem Damaſcenæ urbis, potentes ſpecialiter inuitarent, reuerſi ſunt: plurimaq; nobilium uirorum turba, uerborum illorum fidem ſecuti, in regnũ uenerant, unde de eorum confiſi uiribus & opera, ex cõdicto cõuenerunt omnes Orientis principes Chriſtiani, dominus uidelicet Rex Balduinus, D. Fulco Comes Andegauenſiũ, dominus Comes Tripolitanus, D. Boamundus iunior princeps Antiochenus, D. Ioſcelinus ſenior Comes Ediſſanus: hi omnes cõmunicato conſilio, collectis undiq; copijs militaribus & ſubſidijs cõuocatis, inſtructis agminibus certatim properant, ut egregiã & nobilẽ Damaſcenorũ ciuitatẽ obſideant, atq; uiolenter ad deditionẽ compellant, aut armis cominus expugnẽt. Sed tantis conatib. ex occulto (iuſto tamẽ iudicio) diuina occurrit prouidentia: nã cùm fines Damaſcenorũ proſperis, Deo duce, adhuc ſucceſſibus attigiſſent, peruenientes ad locũ, qui dicit̃ Megeſaphar, ſeparauerunt ſe ab exercitu, inferioris manus homines, quibus in caſtris id ſolet eſſe officij, ut pro uictualibus neceſſarijsq; tam ad uſum hominũ quàm iumentorũ alimentis, ſuburbana lõge lateque uagantes ſe porrigerent. Quibus ad cuſtodiam datus eſt D. Vuilhelmus de Buris, cum equitibus mille. Porrò illi, ſicut in talibus ſolet eſſe conſuetudo, ſeparati ab inuicem, omnẽ cœperunt regionem temerè perluſtrare, ſtudioſẽ ſeorſum & ſine conſortibus incedẽtes, ut quod quiſq; reperiret cęteris nõ cõmunicans, ſibi proprium uendicaret: dumq; circa hæc detinerent̃ occupati, & ſuburbana effringẽtes ſpolia ad ſuos cõportare nituntur, imprudenter nimis cœperunt ſe habere, & militarẽ tranſgredi diſciplinam. Quod audiens Damaſcenorum princeps Doldequinus, ſperans ſicuti accidit, incautos eos, & locorũ ignaros, ſi ſubitò cum ſuis irrueret, poſſe conficere, aſ-

longa tempora ſe arbitrabatur poſſe cõſeruari, & de eius adoleſcentia ſupra id quàm expediret præſumebat, in recidiuas iterum incidentes querimonias, ut ſine principis officio iterum hoſtibus præda fierent, cõmunicato conſilio regem Hieroſolymorum uocant. Quod poſtquã dño Regi nunciatum eſt, facti nouitate permotus, timens ne præ ducis defectu prędictæ regioni deterius aliquid cõtingeret, dimiſſis proprijs cœpit aliena curare, nil reputans à ſe alienum, quod Chriſtianis principibus accidiſſet: dignum etiam exiſtimans ſua ſollicitudine, quicquid populo Chriſtiano per labores ſuos poſſe uideretur accedere, citatis greſſibus Antiochiam properat. Interea eius filia morte mariti cognita, nequam agitata ſpiritu, rem concipit nephariam, antequã quicquam de aduentu patris præſentiſceret. Vt ſtatũ ſibi præpararet tranquilliorem, & effectui manciparet propoſitum, ad quendam Turcorum potentiſſimum Ducem, nomine Sanguinum, nuncios dirigit, eius opera ſperans inuitis patribus & uniuerſa plebe Antiochiam ſibi in perpetuum uendicare poſſe. Erat autem eidem ex domino Boamundo bonæ memoriæ, unica filia, cuius non multa apud matrem uidebatur eſſe gratia: illuc enim tota matris properabat intentio, ut uel in uiduitate conſiſtens, uel ad ſecunda uota demigrans, principatum exhæredata filia, perpetuò poſſideret. Miſerat autem & prædicto nobili uiro, per quendam familiarem ſuum, Palefredũ albiſſimum, argento ferratum, freno & cæteris argenteis phaleris redimitũ, exametho coopertum albiſſimo, ut in omnibus candor niueus cõſonaret: qui nuncius in itinere caſu interceptus, & in domini Regis conſtitutus pręſentia, facti ſeriem confeſſus, uia rum ſuarũ fructus colligens, ſupremo ſupplicio uitã finiuit. Rex Antiochiã ob prædicta quę acciderant infortunia properans, illucq; perueniens in ciuitatem, filia prohibente, non eſt admiſſus: cauteriatam enim timens conſcientiam, etiã patris arbitrium uerebatur: ſuis ergo complicibus, & quos pecunia corruperat ciuitatem tradens, omnino reſiſtere moliebatur, & tyrannidem ſuam liberius exercere. Sed accidit longè ſecus à propoſito. Nam in eadem ciuitate erant uiri timentes Deum, inſanientis fœminę contemnentes proteruiam: quorum unus erat Petrus Latinator, monachus ſancti Pauli, & Vuilhelmus de Aduerſa. Hi conſortibus alijs, dominum Regem occultis uocant internuncijs, & ex condicto dominum Fulconem, Andegauenſium Comitem, in porta Ducis locant: dominum uerò Comitem Ioſcelinum, in porta ſancti Pauli. deinde adytis reſeratis, Regem introducũt. Quo cognito, principiſſa in arcem contendit, unde poſtmodum à prudentioribus & quibus plenam fidem habebat euocata, ante patris præſentiam ſe cõſtituit, eius arbitrio paritura. Pater uerò, licet pro commiſſo grauiorem aduerſus eam indignationis motum conceperat, tamen interuenientium prece deuictus, & paterno nõ deſtitutus affectu, recepta Antiochia, ne filia ſimile aliquando attentaret, Laodiceam & Gabulũ urbes maritimas ei conceſſit, quas tamen maritus ſupremo iudicio ei ob donationem propter nuptias deſtinauerat. Ordinatis igitur illius ciuitatis negotijs, & cura principibus conceſſa, reuocante eum domeſtica ſollicitudine, Hieroſolymam reuerſus eſt: ſumptis tamẽ prius, tam maiorum quàm minorũ fidelitatibus, & corporaliter iuramentis: quod uel eo uiuente, uel poſt eius obitum Antiochiã cum ſuis pertinentijs, Conſtantiæ pupillæ, domini Boamundi iunioris filię, fideliter conſeruarent. Verebatur enim proprię filiæ ſuæ malitiam, ne prędictam pupillam tentaret, ſicut & prius fecerat, exhæredem facere.

Rex Hieroſolymam reuertitur, ualida correptus ægritudine moritur: cum alijs regibus in eccleſiã Dominici ſepulchri tumulatur. Caput XXVIII.

Reuerſus ergo Hieroſolymam decidit in grauem nimis ęgritudinem: uidensq; ſibi mortis imminere diẽ, egreſſus de proprio palatio, ſupplex & humilis in conſpectu Domini, Regio ſtatu depoſito, in domum domini Patriarchę, quia loco Dominicę reſurrectionis erat uicinior, ſe transferri pręcepit: ſpem habens in eo, qui mortem ibi deuicerat, quod ſuæ reſurrectionis faceret eum participem. Ibiq; accitis filia & genero, pueroq; Balduino iam bimulo, corã poſitis domino Patriarcha, & eccleſiarum prælatis, & de principibus nonnullis, qui fortè aderant, regni curam & plenã eis tradidit poteſtatẽ, more pij principis paterna ei benedictione indulta. Ipſe uerò Chriſti uerus confeſſor, habitum religionis aſſumens, & uitam regularem profeſſus, ſi

uiueret, ei qui ſpirituum pater eſt, tradidit ſpiritum: cum pijs principibus, auctore
Domino, præmia percepturus. Mortuus eſt autem anno ab incarnatione Domini,
milleſimo centeſimo triceſimo primo, regni uerò eius tertiodecimo, menſe Auguſto
uiceſima prima die menſis: ſepultus eſt autẽ inter prędeceſſores ſuos pie recordatio-
nis reges, ſub monte Caluariæ, ante locum qui dicitur Golgotha, multa ſuorum cura
& ſolennibus obſequijs, regia dignis magnificentia. Cuius uſq; in præſentem diẽ ob
egregiam fidem & opera inſignia, memoria eſt in benedictione apud omnes.

LIBER DECIMVSQVARTVS.

*Quibus moribus & quibus maioribus editus dominus Fulco, tertius Hieroſolymo-
rum Rex. Caput I.*

VOcato igitur ex hac luce domino, Hieroſolymorũ & Latinorũ
rege ſecũdo, qui cognominatus eſt de Burgo, ſucceſſit in regno
dominus Fulco gener eius, Comes Turonenſium, Cęnoman-
nenſium & Andegauenſium, cui prædictus dominus Rex fi-
liam ſuam primogenitam Meliſendã nomine dederat uxorem,
ut præmiſimus. Erat autem idem Fulco uir ruffus, ſed inſtar Da-
uid, quem inuenit Dominus iuxta cor ſuum, fidelis, manſuetus,
& contra leges illius coloris affabilis, benignus, & miſericors in
operibus pietatis & elleemoſynarum largitione liberalis admodum, ſecundum car-
nem princeps potens, & apud ſuos fœliciſſimus: priuſquam etiam ad regni uocaretur
gubernacula, rei experientiſſimus, & in bellicis ſudoribus patiens & puouidus pluri-
mum, ſtatura mediocri, ſed iam grandæuus, & plus quàm ſexageſimũ agens annum.
Inter alios quos lege mortalitatis patiebatur defectus, fluidam & labilẽ habebat me-
moriam, ut ſuorum domeſticorum etiam non teneret nomina, nec uultus niſi pauco-
rum agnoſceret, ita ut de eo cui paulo antè ſupremum impenderat honorem, & fami-
liaritatis gratiam, diligenter poſtmodum quæreret, quis nam eſſet, ſi ex improuiſo ſe
pręſentẽ daret. Vnde multos de eius familiaritate præſumentes, ad confuſionẽ com
pulit, cùm ipſi alijs ſe defenſiores dare propoſuerant, & ipſi patrono apud eum indi-
gerent. Pater huius, Turonenſium & Andegauenſium Comes, Fulco etiam dictus
eſt, & cognominatus Rechin, qui uxorem duxit ſororem domini Amalrici de Num-
fait, nomine Berteleam: unde duos ſuſcepit filios, Fulconem iſtum, de quo nobis eſt
ſermo, & Ganfredum Martel: & filiam unam, Hermingerdam nomine, quæ prius fuit
uxor Pictauienſium comitis Vuilhelmi: à quo ſpreta, et contra matrimonij leges abie
cta, ad comitem Britanniæ ſe contulit, eiq; affectione adhæſit maritali: ex quibus na-
tus eſt Conanus, eiuſdem Britanniæ comes, qui cognominatus eſt Groſſus. His ergo
tribus liberis apud prædictum Fulconem ſeniorem editis, mater ſpreto marito, ad re
gem Francorum Philippum ſe contulit: qui etiam abiecta uxore ſua legitima, eam ſu
ſcepit thori participem, curarum ſociam, & eam affectione poſtea tractans maritali,
contra leges eccleſiaſticas, inuitis, & multum renitentibus regni eius epiſcopis, ſimul
& principibus, apud ſe detinuit: ex eaq; ſuſcepit filios Florum, Philippũ, & Ceciliam
de qua ſuperius fecimus mentionem: quæ prius Tancredi Antiochenorũ principis
uxor fuit, poſtmodum eo defuncto, D. Pontio Tripolitano Comiti, uotis uſa ſecun-
dis, adhęſit. Pręfatus uerò Fulco, ſenioris Fulconis filius, patre iam defuncto, uxorem
duxit filiam comitis Conomannenſium Heliæ, Guiburgem nomine: ex qua ſuſcepit
duos filios, & filias totidem. Huius autem matrimonij fuit cauſa mater. Nam dum ibi
adoleſcens in curia comitis Pictauienſium domini ſui pincernæ fungeretur officio,
audita fratris primogeniti morte, ab eodẽ comite captus eſt, & uinculis mancipatus,
occaſione quorundam caſtellorum, quæ ab eo contendebat uiolenter eripere, quæ
pater eius & frater in finibus prędicti comitis iure hæreditario, ſed de feudo prędicti
comitis diu poſſederãt. Quod audiens mater, quę iam ab eius patre multo antè diuer

terat, &

terat,& Dominum Francorum regem ſe contulerat,maternis mota uiſceribus,apud Dominum regem ſupplex implorauit & obtinuit,quod filius eius à uinculis abſolutus,paternę reſtitueretur hæreditati:inſuper etiam effecit, ut ſuprà nominati comitis Heliæ unicam filiã,cum eius omni hæreditate, D.rex eius filio uxorem concederet: ex qua,ut prædiximus,duos filios genuit,& filias in eodem numero. Primogeniti nomen fuit Ganfredus,qui patri ſucceſſit in eodem Comitatu: cui ſenior Henricus,rex Anglorũ potentiſſimus,filiam unicã Mahaldã nomine,D. Henrici Romanorum imperatoris uiduam,uxorẽ dedit:ex qua idẽ Ganfredus tres ſucepit filios:Henricũ,qui nunc Angliæ regnũ prudenter adminiſtrat:& Gaufridũ, qui cognominatus eſt Plantageneſt:& Guilhelmum, qui dictus eſt cognomento Longoſpata. Nomen uerò ſecundi,eiuſdem D.Fulconis filij,materni cui nomen referentis, Helias: cui Totaldus Comes Bergenſis filiam ſuam unicam uxorẽ dedit, ſpondens, quod ſi de cætero uxorem non duceret, omnem hæreditatem ſuam cum omni integritate in eum moriens translaturus eſſet. Pactorũ tamẽ immemor,& promiſſorũ prodigus,duxit uxorẽ,ſororẽ Comitis Patritij nobilis,de Anglia uiri:ex qua plures ſuſcepit liberos:unde prædictus Helias ab eius hęreditate contra ſpem factus eſt alienus. Nomina aũt filiarum alterius:Sibylla,quę inclito & nobili uiro D.Theoderico Flãdrenſiũ Comiti nupſit, ex quibus ortus eſt Philippus,qui hodie Flandrẽſium procurat comitatum. Nomen ſecundæ Mathildis, quæ prædicti Anglorum regis Henrici filio deſponſata fuerat: ſed antequam conuenerãt,ſponſus in Angliam nauigans,naufragium paſſus,pelago ſubmerſus eſt. Eius uerò ſponſa, perpetuũ uouens cœlibatum,in clauſtro puellarum religioſo admodum,apud Fontem Ebrandi,ſanctimonialem perpetuò uitã duxit.

Quod antequam uocaretur à domino Balduino rege cauſa peregrinationis Hieroſolymam uenerat, & de eius in regem promotione. Caput II.

PRædictus igitur Fulco uxore defuncta,Hieroſolymam deuotionis gratia,priuſquam à D.rege uocaretur, petierat: ubi magnificè plurimum Dei ſeruitio ſe habens,populi uniuerſi gratiam & domini Regis,& uniuerſorum principũ familiaritatem plurimam,meritis exigentibus acquiſiuit: quippe qui centũ equites per annum integrum in regno ſuis habuit impenſis:tandem ſoſpes ad propria regreſſus,filias nuptui,filios aũt matrimonio collocans,Comitatũ ſuum optimo ſtatu cõpoſuit: dumq́ſtrenuè & prudenter annos aliquot poſt ſuum reditum,ſuis incumbit negotijs, ecce D. Rex Hieroſolymorũ de ſucceſſione ſollicitus, uidelicet apud quẽ primogenitam ſuam nupti collocaret, poſt multam deliberationem, de communi uniuerſorum principum conſilio,ſed & de populi fauore, quoſdam de principibus ſuis,dñm uidelicet Vuilhelmum de Buris,dñm Guidonẽ Briſebarre, ad prædictũ dirigit comitẽ,inuitãs eum ad filię nuptias, & regni ſucceſſionẽ:qui cõpoſitis rebus & ordinato Comitatu, data benedictione liberis ſuis,aſſumẽs ſibi de honeſtis proceribus ſuis, iter ueniendi ad domini Regis uocationẽ arripuit:cui poſtquam in regnũ ingreſſus eſt,ſtatim intra paucos dies,ſicut ex pacto tenebatur, primogenitã ſuam, ei matrimonio copulauit: conferẽs eidem dotis nomine,duas ciuitates maritimas,Tyrum & Ptolemaidẽ: quas quidem triennio poſſidens,continuò Comes ſicut antè uocabatur. Defuncto igitur domino Rege,undecimo Cal.ſeptembris,anno ab incarnatione Domini, M. C. XXXI. idem Comes cum prædicta uxore,octauodecimo Cal. Octobris in die exaltationis ſanctæ Crucis,in eccleſia Dominici ſepulchri,à domino Vuilhelmo,bonæ memorię Hieroſolymorum patriarcha,ſolenniter & ex more coronatus & conſecratus eſt.

Senior Ediſſanorum Comes,æger in lectica hoſtibus occurrit,& obtenta uictoria carne ſoluitur,& de filio eius Ioſcelino. Caput III.

PEr idem tempus D.Ioſcelinus Comes Ediſſanus,longa ægritudine fatigatus, lecto decubans,mortis imminentem expectabat diem. Ceciderat enim anno proximè præterito circa partes Alapiæ, ſuper eũ turris ex crudis lateribus cõpacta:quã cum hoſtibus in ea incluſis facilius caperet, ſuffodi fecerat, ſuffoſſa ſubitò corruens, incautum oppreſſerat:unde eum ſui cum multo labore,quaſi ſepultum & contritis artubus,uix eruerunt:quo languore multo tempore maceratus, adhuc egredi nitẽtem detinebat animam: cum ecce nuncius aduolans, Soldanum Iconienſem obſediſſe quoddam eius caſtrum,cui nomen Creſſum nunciat. Quo audito, uir magnanimus,

x ſicuti

ſicuti erat corpore debilis & prorſus impotens, ſed mente ualidus, filium præcepit ad ſe iterum euocari, iniungens ei, ut ſumpta ſecum militia regionis illius uniuerſa, hoſti ſuprà nominato uiriliter occurreret, & locum patris ſuppleat impotentis. Ille uerò obijciens, quòd prædictus Soldanus in graui multitudine diceretur aduenire, reſpectu tantarum uirium paucos ſe habere, cœpit ſe excuſare: unde Pater, penſata puſillanimitate filij, & ex eo uerbo qualis futurus eſſet, colligens, militares præcepit conuocari copias, & populum regionis uniuerſum. Quibus paratis, ſibi parari lecticam mandat: & in eam aſcendens, hoſtibus occurrit, doloris oblitus & impotentię: in qua cum aliquantulum cum exercitu proceſſiſſet, nũciat ei unus de magnatibus regionis Ganfridus, cognomẽto Monachus, Soldanum audito eius aduentu, obſidionem à caſtro dimouiſſe prędicto, & iter ad reditũ maturaſſe. Quo audito comes lecticam qua geſtabatur, ad terram deponi iuſſit, & erectis in cœlum manibus, & deuoto ſpiritu, Domino cum ſuſpirijs & fletu gratias agens, quod in nouiſſimis ſuis eum ita benignè miſericors Dñs tanta gratia uiſitaſſet, quod ſeminecis, & in ipſis mortis ueſtibulis conſtitutus, adhuc hoſtibus Chriſtianę fidei eſſet formidabilis, in gratiarũ actionibus ultimum cœlo tradidit ſpiritum, relicto filio æquiuoco ſuo, ſed à paterna gloria degenere plurimum, & eodem uniuerſorum bonorum ex aſſe hærede inſtituto. Fuit autem idem Ioſcelinus iunior, ex ſorore Leuonis Armenij, uiri inter ſuos potẽtiſſimi, natus: puſillus ſtatura, ſed mẽbris pleniorib. robuſtus ualde, carne & capillo niger, faciẽ habens latã, ſed è morbo qui uulgò uariola dicitur, cicatricibus reſperſam: oculis tumentibus, naſo prominente, uir liberalis, & militaribus actionibus conſpicuus: ſed cõmeſſationibus & ebrietatibus ſupra modum deditus, ueneris operibus, & carnis deſeruiens immunditijs, uſq; ad inſamiæ notam. Hic nobilem corpore, ſed moribus nobiliorem, Vuilhelmi de Sauona uiduam nomine Beatricem, uxorem duxit: ex qua filium tertium Ioſcelinum ſuſcepit: & filiam, quæ prius uxor fuit Rainaldi de Mares, poſtea D. Almarici comitis Ioppenſis, qui poſtea fuit Hieroſolymorum rex. Vnde natus eſt Balduinus Hieroſolymorum rex ſextus, & Sibylla ſoror eius. Hic autem, ut in inferioribus dicetur, ignominia & peccatis ſuis exigẽtibus, uniuerſam regionem, quã pater ſuus congruo rexerat moderamine, perdidit.

Rex uocatur ab Antiochenis: & malicia principiſſæ aperitur. *Caput IIII.*

ANno igitur primo domini Fulconis, cùm eſſet tam ciuitas, quàm tota regio Antiochena principis deſtituta ſolatio (mortuus enim fuerat ante dominũ regem dominus Boamũdus iunior, unica filia hærede relicta) timentes magnates illius regionis, ne protectoris defectu prouincia illa hoſtium pateret inſidijs, dominum regem ad ſe uocant, ut partium illarum curam gereret, & omnia ad ſuam reuocaret ſollicitudinem. Vxor enim principis prædefuncti, D. regis Balduini filia, dominæ Meliſſendis ſoror, mulier callida ſupra modum, & malitioſa nimis, quoſdam habebat ſuorum commentorum fautores, quibus cooperantibus, circa principatum malignari ſtudebat: uolens uniuerſam regionẽ, filia quam ex marito ſuſceperat, exhærede facta, uendicare, & ſic demum obtento principatu, pro arbitrio ſuo ad ſecunda uota migrare. Pater autem eius dum uiueret, ſtatim defuncto marito, hæc eadem machinantem induſtriè ſatis præuenerat: & eam ui eiectam ab Antiochia, iuſſerat eſſe contentam eo, quod maritus nomine donationis propter nuptias in eam contulerat, duabus uidelicet urbibus maritimis, Gabulo & Laodicea. Illa porrò patre defuncto, putans cõgruam inueniſſe ſe opportunitatem, ad prius conceptum iterum aſpirabat propoſitum. Horum autem ſtudiorũ complices munerum largitione, & promiſſis amplioribus, quoſdam potentiores effecerat, Vuilhelmum uidelicet de Sehunna, Garentoris fratrem, & Pontium comitem Tripolitanum, necnon & Ioſcelinum iuniorẽ Ediſſanum comitem. Quod timentes regionis illius magnates, ſtudio quo poterant, eius impijs moliminibus obuiam ſe dare nitebantur. Vnde & dominum regem (ut præmiſimus) eo citauerant intuitu, ut in his eum haberent adiutorem, & regioni rectoris ſolatium non deeſſet.

Prope-

Properante Rege Antiochiam, comes Tripolitanus ſe opponit: ſed à Rege deuincitur. Res Antiochena in tuto collocatur. Caput V.

AVdita igitur Antiochenorum legatione, & ſuper regionis illius turba quàm periculoſa nimis, metuebat: motus D. Rex, uehemēter ad illorum uocationē properans, uſq; Berythū peruenit. Sed comite Tripolitano per terras ſuas illi tranſitum prohibēte, aſſumpto ſibi Anshelmo de Bria, nobili uiro, & fideli ſuo, uſq; ad portum ſancti Symeonis nauigio peruenit: ubi ei occurrentes nobiles & potentes Antiochenorum proceres, in urbem eum introduxerunt, eius imperio ſubijcientes uniuerſam regionem. Comes autē Tripolitanus, licet D. Regis ſororem haberet uxorem, ut ſæpe dictum eſt, tamē feſtinus poſt regem, ad partes ſe contulit Antiochenas, ut gratia Principiſſæ, cuius muneribus corruptus dicebatur, eius actibus ſe exponeret. Habebat autem idem comes in partibus illis duo caſtra, Arcitanū uidelicet, & Rugiā, quæ pro uxore poſſidebat. Dederat enim ei D. Tancredus piæ in Chriſto recordationis moriens uxori, cauſa donationis propter nuptias. Hæc comes armis cōmuniens & militia, cœpit inde D. Regem & ſuos moleſtare. Quod Antiocheni ægrè nimis ferentes, Regem perſuaſionibus impellunt, ut illi occurrēs, eius ſumptuoſos refrenaret impetus. Qui eorum uerbis acquieſcens, memor iniuriarum quas ueniens eo trāſitum prohibente pertulerat, illuc cum omnibus quas habere potuit copijs, contendit. Factum eſt aūt, quod circa prænominatā Rugiam conueniētes, inſtructis utrinq; acieb. hoſtiliter cōmitterent, & diu ancipiti euentu congrederenť adinuicē. Tādem Rex factus ſuperior, comitē cum ſuis in fugā uertit: & cōfeſtis agminibus multos de eius cepit militia, & coniectos in uincula Antiochiā perduxit: tādem per uiros induſtrios & fideles pacis interpretes, recōciliatis adinuicē rege & comite: reſignatis comiti quos rex ceperat de ſuis militibus, regionis ſtatus in meliorem uidetur deueniſſe conditionem. Timētes tamē illius prouinciæ prudentiores, ne D. Rege ad propria uerſo, inteſtinis regio concuteretur ſeditionib. & ſic hoſtibus amplior ad nocendū pateret occaſio, regē profuſis orāt precibus, quatenus morā apud eos faceret longiorē. Rex aūt conſiderans per Domini miſericordiā regnū ſuū in tuto collocatū: plena tranquillitate gaudere: & eam in qua erat, rectoris plurimū indigere patrocinio regionē, benignè annuit, & tam urbē quàm adiacentia cōmuni procerū conſilio congruo moderamine diſponens, quantam rebus proprijs & exactā magis, ut ad optimum ſtatū cuncta proueheret, impēdebat ſollicitudinē. Vnde omniū gratiam ciuiū, & etiam principum, qui in fidelitatis perſeuerabāt debito, ſibi cōparauerat debito cumulatiorē. Collocatis itaq; eorū in tuto rebus, & negocijs ordine congruo diſpoſitis, cū iam per tempus aliquod, prout neceſſitas eorum uidebatur exigere, moram feciſſet neceſſariam; reuocante eum domeſticorum cura, reuerſus eſt in regnum: cura principatus nobili & induſtrio uiro Raynaldo, cognomento Manſuer, commiſſa.

Iterum ab Antiochenis Rex euocatur. Sanguinus in finibus Tripolitanis caſtrum quoddam obſidet: Rex ſororis interuentu, obſidionem ſoluit. Caput VI.

PRocedente autem tempore, dum idem rex in regni à Deo ſibi commiſſi uiriliter deſudaret neceſſitatibus, & Marthæ more, circa frequens miniſterium eius negocia ſedula prouiſionè percurreret, adeſt nuncius ex parte Anthiochenorum, referēs infinitam Turcorum manum è ſinu Perſico, & uniuerſo Orientali tractu, flumine magno Euphrate tranſmiſſo, circa partes Antiochenas in multitudine graui conſediſſe. Quo audito, de ſtatu ſibi commiſſi principatus, & ſalute in eo degentium, plurimum anxius: eoq; maximè, quia omnem ſpem ſuam in eo proiecerant: nihilominus etiam & inde ſollicitus, quod prouerbialiter dici ſolet:

Nunc tua res agitur, paries cùm proximus ardet.

Intelligens finitimorum defectum in ſuum redundare periculum, decernēns fratribus auxilio indigentibus ſubſidia miniſtrare, opus eſſe honeſtum: accitis ſibi de regnó uniuerſo equitum peditumq; auxilijs, ad iter accingitur, illuc cum omni celeritate contendens: dumq; in proficiſcēdo cum ſuis agminibus Sydonē uſq; perueniſſet, ecce ſoror eius, domina Cecilia Comitiſſa, Pontij Tripolitani comitis uxor, flebilia nunciat, dicens: Sanguinū Alapiæ principē, Turcorum potentiſſimū ſatrapā, in mul-

titudine uirtutis ſuæ in præſidio quodam ſuo, cui mons Ferrandus nomen, maritum ſuum obſediſſe. Orat ergo, & urgentiſſima inſtantia, femineo more, rogat, quatenus cæteris ad tempus dilatis, quæ non tantam exigerent diligentiam, negocijs marito in anguſtijs poſito maturè ſubueniat. Cuius nimia rex motus inſtantia, dilato ad modicum priore cœpto, illuc dirigit acies, aſſumptis de comitatu nonnullis, qui relicti fuerant de comitis expeditione militibus. Audiens igitur Sanguinus, D. regem ad ſoluendam obſidionem properare: habito cum ſuis conſilio, quid utilius uideretur, obſidionem gratis ſoluit, cum ſuis legionibus, ad propria reuerſus.

Rex Antiochiã properat. qui cõuenerant, in fugã uertuntur, hoſtiũ ſpolijs ditantur Antiocheni. Cap. VII.

HAc itaq; domino Comite interim expedito, Rex ſollicitudine liber, ad cœptũ redit opus, & Antiochiã, ſicut prius propoſuerat, maturatis feſtinat itineribus. Accidit ergo eius aduentu, quòd Antiocheni ei obuiam exeuntes, cum omni gaudio tantum hoſpitem excipiunt, ſpem habentes, quòd per eius induſtriam hoſtium, qui aduenire dicebantur, uiolentiam tolerare poſſent ſine periculo. Non enim multum proficere conſueuit, licet ingens fuerit ſine duce multitudo: & cohortes numeroſę ſine rectore quaſi arena ſine calce uix ſolent ſibi cohærere. Nunciatur interea conſonantibus rumoribus & fama celeberrima, quod hi qui Euphratẽ tranſijſſe in manu robuſta, et apparatu copioſo nimis dicebant, adiũctis ſibi quos circa fluuiũ, locorũ peritis, inuenerant, in finibus Alapię caſtra locauerãt, regionẽ totã improuiſis incurſionibus depopulaturi. Conuenerant porrò ex omnibus conterminis finib. in locũ unum, cui nomen eſt Caneſtrinum, unde collecta omni multitudine, conſilio eorũ qui locorũ habebant peritiã, ex improuiſo per omnẽ prouinciam irruptiones facturi: quo comperto, D. Rex conuocatis ex omni principatu militaribus copijs, cum ſuis quos ſecum habebat familiaribus, egreſſus Antiochia, circa caſtrum Arenæ caſtrametatus, ſubſtitit prudentis more (quia male cuncta miniſtrat impetus) per dies aliquot, ut hoſtes qui maiores dicebantur habere copias, ſuos pugna laceſſerent, aut alio quouis modo conceptum aperirent propoſitum. Videns aũt quòd nihil tale molirentur, ſed ſecum in caſtris moram quietã agerent, adhuc fortaſſe maiora præſtolantes ſuffragia, irruit ſuper eos repente: & incautos reperiens, anteqam arma poſſent corripere, gladijs inſtat, perforat lances: uix paucis conceditur equorum beneficio, cęteris interemptis, fuga mortem euadere. Relictis igitur caſtris omni commoditate, & uaria ſupellectile repletis, cæſiſq; ex eis innumeris, & quaſi ad tria milia, uictores noſtri, hoſtium ſpolijs uſq; ad faſtidium onuſti, & iam plura nolentes, equos, mancipia, armenta, greges, tentoria, omne genus prædæ & manubiarum omnimodam uarietatem ſecum trahẽtes, Antiochiã cum ſumma lætitia & trophæorum inſignibus reuerſi ſunt. Ex tũc cœpit dominus Rex omnium Antiochenorum indifferenter, tam procerum quàm popularium corda plenius reconciliata & omnium habere fauorem. Nam prius occaſione principiſſæ, cui domini Regis ingrata & ſuſpecta præſentia, quidam de maioribus ei fuerant aduerſi, fauentes principiſſæ intuitu munerum, quæ illa profuſa largiebatur munificentia.

Hierosolymitanus Patriarcha & Regni principes præſidium fundant, ualde neceſſarium, cui nomen caſtrum Arnaldi. Caput VIII.

INterea dum dominus Rex in partibus Antiochenis ita detineretur occupatus, & illius regionis negotia ad ſuam reuocaret ſollicitudinem, tanquam propria, quouſque ſibi de communi conſilio princeps ordinaretur, noſtri qui in regno remanſerant, dominus uidelicet Patriarcha & ciues Hieroſolymitæ, in domino habẽtes fiduciam, collectis in unum uiribus, iuxta locũ antiquiſſimum, Nobe, qui hodie uulgari appellatione dicitur Bettemuble, in deſcenſu montium, in primis auſpicijs campeſtrium, uia qua itur Liddam, & qua peruenietur ad mare, præſidium ſolido fundant opere, ad tutelam tranſeuntium peregrinorum: ibi enim in faucibus montium inter anguſtias ineuitabiles, maximum iter agentibus ſolebat imminere periculum, Aſcalonitis ſubitas irruptiones illic facere conſuetis. Conſummato itaq; fœliciter opere, nomẽ indicunt, Caſtellum Arnaldi locum dicentes: factumq; eſt per gratiam Domini & prædicti caſtelli beneficium, quod adire uolentibus Hieroſolymam, aut ab ea redire, minus periculoſus factus eſt tranſitus, & uia multo ſecurior.

De Regis conſilio mittitur ad Raymundum, Pictauienſium Comitis filium, qui Conſtantiam Boamundi filiam ducat uxorem. Caput IX.

ADepta itaq; Rex tam inſigni uictoria, Antiocheni principatus pro libero arbitrio diſponens negotia, clarus habebatur admodum, duorum regnorum moderamina Diuina prouiſione ſortitus, & in utroq; proſperis affluens, populũ cum plena tranquillitate tuebatur. Accedentes porrò ad eum illius regionis primores, ſpecialiter autem quibus domino Boamundo, principi iam defuncto, & filiæ eius adhuc pupillæ fidelitatem obſeruare cordi erat, dominum Regem familiariter adeunt, orantes intimè, ut qui plenius nobilium uirorum & illuſtrium adoleſcentium, in partibus ultramontanis habebat notitiam, eos edoceret, quem de tot principibus euocarent, apud quem domini ſui filiam, bonorum paternorum hæredem, nuptui commodius collocarent. Qui gratanter ſuſcipiens uerbum, & fidem ſimul & ſollicitudinem commendans eorum, in partes cum eis huius deliberationis ingreſſus, tranſcurſis plurimis, de communi omnium conſilio placuit, ut nobilis quidam & præcipuæ indolis adoleſcens, Raymundus nomine, domini Vuilhelmi, Pictauienſium Comitis filius, ad hoc uocaretur. Is in Curia domini Henrici ſenioris, Anglorum regis, apud quem arma ſumpſerat militaria, moram facere dicebatur, domino Vuilhelmo fratre eius primogenito Aquitaniam iure hæreditario gubernante. Libratis ergo deliberationis partibus, id expediẽtius eſſe arbitrati, legatos occultè dirigunt, Geraldũ quendam cognomento Zebertum, fratrem Hoſpitalis, cum literis domini Patriarchæ, & procerum uniuerſorum: timentes ne ſi ſolenniter & per maiores citaretur perſonas, principiſſa (ſicut erat mulier malitioſa) nimis impedimenta moliretur. Erat enim cuiuis ei impedire aduentum facile: nam Rogerius tunc Apuliæ Dux, poſtmodum autem Rex Antiochiam cum omnibus pertinentijs ſuis, quaſi iure ſibi debitam hæreditario, tanquam domino Boamundo conſanguineo ſuo uolens ſuccedere, uendicabat. Robertus enim Guiſcardus, Boamũdi ſenioris pater, et Rogerius Siciliꝗ Comes, qui cognominatus eſt Burſa, huius Rogerij regis pater, fratres fuerunt ex utroq; parente. Iunior autem Boamundus, ſenioris filius, fuit pater iſtius adoleſcentulæ, ad cuius nuptias prædictus adoleſcens Raymundus inuitabatur. Oportebat igitur cautè illum euocari, ne comperto eius aduentu, aut ui, aut inſidijs eius æmuli præpedirẽt acceſſum. His igitur diſpoſitis, Dominus Rex, proſequẽte eum uniuerſorum gratia, ad partes Hieroſolymitanas ſe contulit.

Bernhardus Antiochenus Patriarcha moritur. Radulphus Mamiſtanus archiepiſcopus ei ſuccedit, cum tumultu. Caput X.

PEr idem tempus, Bernhardus bonæ memoriꝗ, uir grandꝗuus plurimum, ſimplex ac timens Deum, primus Latinorũ apud Antiochiam Patriarcha, triceſimoſexto ſui põtificatus anno uiã uniuerſæ carnis ingreſſus eſt. Poſt cuius obitũ, cùm uniuerſi illius ampliſſimæ ſedis ſuffraganei tã archiepiſcopi ꝙ epiſcopi de more cõueniſſent, ut eccleſiæ paſtoris deſtitutæ ſolatio, utiliter prouiderent, & ſuper eo ipſo tam ſalubri negotio in palatio patriarchali, diligentiores, mutuo (ſicut in talibus fieri ſolet) haberentur tractatus, Radulphus quidam Mamiſtanus Archiepiſcopus, de caſtro Damfrunt oriundus, quod in confinio Normanniæ & Cœnomannenſis diœceſeos ſitum eſt, uir militaris, magnificus, & liberalis plurimum, plebi & equeſtri admodum acceptus ordini, abſq; fratrum & Coëpiſcoporum conſcientia, ſolo populi ut dicitur ſuffragio electus eſt, & in cathedram principis Apoſtolorum inthroniſatus. Quod audientes qui ad hoc, ut ſibi Patriarcham auctore Domino præficerent, cõuenerant, timentes furentis & uociferantis populi indiſcretos impetus, diuiſi ſunt ab inuicem, ei quem non elegerant, obedientiam exhibere recuſantes. Ille tamen nihilominus eccleſiam & palatium occupans, ſtatim ſine mora pallium de altari beati Petri, nulla ad eccleſiam Romanam habita reuerentia, ſibi aſſumpſit. Proceſſu quoque temporis, nonullos de ſuffraganeis eccleſiæ in ſuam attraxit communionem. Et ut multorum relatione cognouimus, ſi Canonicorum eccleſiæ pacem amplexus fuiſſet, nec eorum turbare poſſeſſiones ſpiritu ſuperbæ ductus præſumpſiſſet, potuiſſet tranquillo ſtatu uitam ibi tranſegiſſe. Sed quia uerũ eſt, quod prouerbialiter dici ſolet: Difficilè

eſt ut bono claudantur fine, quæ malo ſunt inchoata principio: peccatis ſuis exigentibus, præ multitudine diuitiarum ita factus eſt inſolens, & neminem præ ſe ducens hominem, ut potius Antiochi, quàm Petri uel Ignatij ſucceſſorem ſe exhiberet. Maiores enim eccleſiæ alios uiolenter eiecit, alios uinculis & carceri, quaſi capitaliū reos mancipauit. Inter quos quendam Arnulphum nomine, Calabrum natione, uirum utiq; nobilem & literatum, item Lambertum miræ ſimplicitatis hominem & honeſtæ conuerſationis, literatum, etiam eiuſdem eccleſiæ Archidiaconū, in quodam pręſidio tanquam uiros ſanguinum, in diuerſorum calce plenū detruſit in carcerē, dicens: eos in mortem ſuam conſpiraſſe, & per multos dies afflixit: hæc & ijs ſimilia, in ſubditos efſera mente pertractans, uniuerſorū in ſe prouocabat odium. Vixq; inter familiares & domeſticos, prauæ ſtimulis conſcientiæ agitatus, tutus ei uidebatur locus. Sed de ijs hactenus, nam in ſequentibus tempore opportuno de eius exitu, ſuo loco dicemus.

Papa Honorius uita deceſſit, ſubſtituitur ei Innocētius, oritur ſchiſma periculoſum. Guilhelmus Tyrēſis Archiepiſcopus carne migrat. Fulcherus ei ſubſtituitur. Romā proficiſcitur, palliū petit & obtinet. Cap. XI.

DVm hæc in Oriente geruntur, D. Honorius Papa, extremum diem claudens, fatale debitū ſoluit: dūq; in ſubſtituēdo ei ſucceſſore inter Cardinales tractarent, diuiſa ſunt eorum deſideria: ita quod non ualentes in idem conſonare, ſub contentione duos elegerunt, Gregoriū uidelicet Diaconum ſancti Angeli, quē conſecrantes uocauerunt Innocentiū, & Petrum qui cognominatus eſt Leonis, presbiterū Cardinalem, tituli ſanctæ Mariæ Transtyberim, quæ dicitur Fundēs oleum, quē etiam conſecranres: qui eum elegerant, Anacletum uocauerunt. Ortum eſt igitur ſciſma periculoſum nimis, ita ut non ſolum quæ intra urbē erant periclitarent eccleſiæ, & populus mutua cede periret, uerumetiā penè orbis cōcuteretur uniuerſus, regnaq; diuerſis accenſa ſtudijs inter ſe colliderent. Obtinuit tandē poſt multos labores & pericula D. Innocentius pręd icto Petro papatus æmulo prius uita defungente. Per eoſdem dies migrauit ad dn̄m carnis onere depoſito, prædictus noſter prædeceſſor Vuilhelmus, primus Latinorum Tyrēſiū archiepiſcopus, poſt urbis liberationē. Nam dum adhuc ab hoſtibus detineretur, ordinatus fuerat ad titulū eiuſdem eccleſiæ quidā Vdo, qui ante eiuſdem liberationē uita diſceſſerat, ut præmiſſum eſt: cui ſubſtitutus eſt D. Fulcherus bonæ memorię Aquitanicus, uir religioſus ac timens Deū, modicè literatus, ſed conſtās & amator diſciplinę. Hic apud ſuos Abbas extiterat Canonicorum regularium, in Monaſterio cui Cella nomē: ſed poſtmodū tēpore prædicti ſciſmatis, quod inter dn̄m Innocētiū papā, & Petrū Petri Leonis filiū exortū eſt, fauēs pręd icto Petro Gerardus Engoliſmenſis epiſcopus Apoſtolicę ſedis Legatus, alij parti pręſtantes aſſenſum, moleſtijs quàm plurimis fatigabat. Quod uir uitę uenerabilis nō ferens, ſumpta licentia à fratribus, orationis gratia Hieroſolymā uenit, tandēq; in clauſtro eccleſiæ Dominici ſepulchri regularē uitam & aſſiduitatem profeſſus, ad eccleſiam Tyrenſem uocatus eſt. Rexit autē eandem eccleſiam ſtrenuè, & fœliciter annis duodecim, quattus ante nos, qui nunc eidem eccleſiæ non electione meriti, ſed ſola Domini dignatione & patientia præſidemus. Qui poſtquam à domino Hieroſolymitano Patriarcha Vuilhelmo, ſuæ munus cōſecrationis accepit, exēplo prędeceſſoris ſui uolens ad eccleſiam Romanā pro obtinendo pallio properare, ab eodem Patriarcha & eius complicibus paſſus eſt inſidias & uiolētiā, ita ut uix & cum multa difficultate manus eorū poſſet effugere, & ad eccleſiā Romanam pro cauſſa prædicta peruenire, ſicut ex tenore literarum domini papę Innocentij manifeſte deprehenditur. Ait em̄: Innocentius Epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, Venerabili fratri Guilhelmo Hieroſolymitano Patriarchæ, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Magiſterium totius eccleſiæ & eccleſiaſticæ inſtitutionis beato Petro Apoſtolo principi, cœleſti priuilegio eſſe collocatum, euangelica declarat auctoritas. Et infra: Miramur autem, quoniam cum Romana eccleſia pro libetatione Orientalis eccleſiæ tantopere laborauerit, & filiorum multorum ſanguinem effundendo, corda tam eccleſiaſticorum quàm ſecularium ad eius ſeruitium excitauerit, nequaquam, prout conuenit, eidem matri ſuæ hac uice reſpōdere curaſti, parum enim tibi uiſum fuerat, quod uenerabilem fratrem noſtrum Guilhelmum Tyrenſem Archiepiſcopū more prædeceſſorum ſuorū pro ſuſceptione pallij ad Romanā eccleſiā uenientē, diſturbare præſumpſeris, ubi te erga eum à nobis

redeuntem

redeuntē inhumanū difficilēq́, & nimis aſperū exhibueris, adeo quòd nec antequā dignitatē Tyrenſis eccleſię ſibi reſtituere, nec de dānis ſibi illatis, aut etiā de Caiàpha, ſiue Porphyra, iuxta mandatū noſtrū infra tres mēſes, poſt acceptionē noſtrarū literarū & iuſtitiā facere uolueris: cū utiq; ſatis indignū ſit, ut honor q ſibi, ſi ei obediret, ab Antiochena exhiberet̃ eccleſia, à te uel tuis ſucceſſorib. ſubtrahet̃. Pręterea in ſubiectos illius nimis poteſtatiuè diceris te habere. Quocirca auctoritate Apoſt. mandādo pręcipimus, ſicut eiuſdē matris ſuę pijs optas ſtudijs atq; ſolatijs cōfoueri, ſicut in tuis neceſſitatib. eius patrocinijs deſideras adiuuari, iā dictū Archiepiſcopū diligas & honores, & in nullo perturbare pręſumas: q̄n potius de omnib. de q̄bus apud te querimoniā depoſuerit, ſibi plenā iuſtitiā intra quadraginta dies, poſtquā pręſentia ſcripta ſuſceperis, exhibere non differas, nec aliquid in ſubditos ſuos cōtra ſtatuta Canonū pręſumas. Alioquin timendū tibi erit, ne tam ipſum q̄ ſuffraganeos ſuos à tua obediētia ſubtrahamus, eosq́ intra manus noſtras retineamus. Data quindecimo Cal. Ianuarij.

Præcipit Romana eccleſia, ut idem obediat Hieroſolymitano Pontifici, & eum locū obtineat apud eum, quem prius obtinuerat apud Antiochenos. Caput XII.

REuerſus ab eccleſia Rom. mandatū accepit, ut quouſq; deliberaret̃, utri duorum Patriarcharū perpetuò cederet, interim ſicuti & prædeceſſori eius dictū fuerat, Hieroſolymitano obediret: eamq́ dignitatē in Hieroſolymitana obtineret eccleſia, quam eius prædeceſſores in Antiochena, quā diù ei obedierunt, obtinuerunt. Certū eſt aūt, quod inter tredecim Archiepiſcopos qui à diebus Apoſtolorū ſedi Antiochenæ ſubditi fuerūt, Tyrenſis quidē primū locū obtinuit, ita ut mortuo Patriarcha Antiocheno, Protothronos Tyrenſis appellaretur: ſicuti in catalogo Pontificum ſuffraganeorum, qui ad eccleſiam Antiochenam reſpiciunt, continetur. In quo ſic legitur:

Sedes prima Tyrus. ſub qua ſede ſunt episcopatus XIIII.
Porphyreon
Archis
Ptolemais
Sydon
Sarepta
Byblium
Botrion
Ortoſia Arados
Antarados
Paneas
Maraclea Araclia
Tripolis.

Sedes ſecunda Tharſus. ſub hac ſede ſunt epiſcopatus V.
Sebaſtia
Mallos Thina
Choricos
Poderados.

Sedes tertia Ediſſa. ſub hac ſede ſunt epiſcopatus X.
Virchi
Conſtantia
Capron
Marcopolis Varnon
Cedmaron
Himeria
Querquenſia
Tapſaron Celimeos.

Sedes quarta Apamia: ſub qua ſede ſunt epiſcopatus VII.
Epiphania
Seleuconuilla
Lariſſa
Valanea
Mariania
Ruphania
Arethuſa.

Sedes quinta Hierapolis. ſub qua ſunt epiſcopatus VIII.
Zeuma Surron
Varnalis Neocæſaria
Perri
Ormion
Dolichi
Europi.

Sedes ſexta Boſtra. ſub qua ſede ſunt epiſcopatus XIX.
Ceraſſon
Philadelphia
Adraon Midanon
Anſtamidon
Belmindon Zoroyma
Herry
Iceny
Eutimij
Conſtantia
Paramboli
Dionyſia
Conothaton
Maximopolis
Philippolis
Chriſopolis
Heylon
Lorea.

Sedes ſeptima Anauarza. ſub qua ſede ſunt epiſcopatus IX.
Epiphania
Alexandris
Hirenopolis
Cambriſopolis
Flauias
Roſſas
Caſtraualet
Egnas
Syſia.

Sedes octaua Seleucia. ſub hac ſede ſunt epiſcopatus XXIIII.
Claudiopolis
Diocæſarea
Oropi Dalyſanidos
Seriula Celenderis
Anemory
Titopolis
Lamoſy
Antiochia parua
Nephelia
Riſtra
Selinuntis
Hioropy
Philadelphia parua
Hermopolis
Germanicopolis
Moſoda
Demenopolis
Sbydi
Synopolis
Adraſſon

Sedes prima Cæſarea maritima: ſub hac ſede ſunt epiſcopatus XX.

Dora
Antipatrida
Iamnias
Nicopolis
Onus
Sorutis
Raphias
Regium Apatos
Regium Hierico
Regium Liuas
Regium Gadaron
Azolus
Hiaralias
Azotus
Hippon
Eſtomaſon
Triconias
Taxus
Saltum
Conſtantinianum.

Sedes ſecunda Scythopolis. ſub hac ſede ſunt epiſcopatus IX.

Capitoliados
Miru
Gadaron
Pelon
Philippus
Terraconias
Clima
Gallanis
Comanas.

Sedes tertia Rubba Moabitis. ſub hac ſede ſunt epiſcopatus XII.

Auguſtopolis
Arnidilla
Carah
Hierapolis
Memſidos
Eluris
Zora
Viroſſam
Pentacomia
Mamapſon
Mitrotomias
Saltum Hieraticon.

Sedes quarta Beterra Arabiæ. ſub hac ſunt epiſcopatus XXXV.

Adraſſon
Dias
Medauon
Hieraſſon
Nein
Philadelphia
Hierapolis
Eſuos
Neapolis
Phenuſtus
Philopopolis
Dionyſius
Conſtantianis
Pentacomias
Tricomias
Conaſados
Saltu Vocaneos
Hexacomias
Euacomias
Comagannas
Comogeros
Comoſtanis
Comis
Mahederon
Comocoreatos
Comis copioſi
Comis Iulianos
Comis Pygmarethon
Comis Petius
Comis Anathon
Comis Neotis
Clima Anatolis que uſinon
Comis Anochis
Comis Traliconos
Comis Nephdomos.

Suffraganeæ.

Lidda
Ioppe
Aſcalon
Gaza
Lennas
Diocletianopolis
Bergrobin
Neapolis
Sebaſtea
Hiericuntos
Tyberiadis
Diocæſarea
Legionum
Capitolina
Mauronenſis
Gedera
Nazareth
Thabor
Caraca, uel Petra
Hadroga
Aphra
Helem
Faran
Helenopolis
Mons Syna.

Quòd ergo primum locum inter ſuffraganeos Hieroſolymitanæ eccleſiæ obtineret, quodq́ de ſolo domini papæ mandato eidem obediat eccleſiæ Tyrenſis Archiepiſcopus, ex reſcripto literarum domini Innocentij, ad eundem Vuilhelmum Hieroſolymitanum Patriarcham directarum, manifeſte colligitur. quod ſic habet: Innocentius epiſcopus, ſeruus ſeruorum Dei, Vuilhelmo Hieroſolymitano Patriarchæ, ſalutem & Apoſtolicam benedictionē. Quanto munificentia ſupernæ benignitatis, Hieroſolymitanam eccleſiam tuis temporibus altius ſublimauit, tāto magis expedit perſonam tuam erga fratres ſuos humaniorem exiſtere & eos qui tibi obedientiam exhibent, charitate mutua honorare. Proinde fraternitati tuæ mandamus, quatenus uenerabilem fratrem noſtrum Vuilhelmum Tyrenſem archiepiſcopum, qui ex mandato ſanctæ Romanæ eccleſiæ tibi obedit, fraterni amoris intuitu diligas & honores: ſollicitè prouidens, ne ſibi grauamen aliquod inferas, uel ſub obtentu huiuſcemodi ſubiectionis, quæ utique ex beneficentia Apoſtolicæ ſedis, tibi & eccleſiæ Hieroſolymitanę impendit, Tyrenſis eccleſia nobilis & famoſa, ſuę iuſticię aut dignitatis patiatur aliquod detrimentū. Indignū eſt em̄, ut honor qui ſibi, ſi ei obediret, ab Antiochia exhiberetur, à te uel tuis ſucceſſoribus ſubtrahatur. Datū Albani, decimoſexto Auguſti.

Man-

Mandatur eius ſuffraganeis,ut ei obediant,& ad hoc plures diriguntur epiſtolæ. Caput XIII.

Redeunti igitur,licet cum moleſtia,reſtituti ſunt ei de ſuffraganeis eius, qui in manu Hieroſolymitani patriarchæ uſq; ad illam diem fuerant: Acconenſis, Sydonenſis,& Berythenſis:reliquos autem,id eſt, Biblitanum,Tripolitanum,Antaradenſem,qui alios epiſcopatus eiuſdem eccleſiæ, in manu ſua uelut proprios poſſidebant, Antiochenus patriarcha uiolenter detinebat,eam ſolam prætendẽs occaſionẽ,quod ei non obediret,non quod ad eius iuriſdictionem eos reſpicere denegaret: quod ne fieret,ſed ad matrem ſuam Tyrenſem eccleſiam redirent,idem dominus Innocentius papa præceperat,ſcribens tam prædictis epiſcopis quàm Antiocheno Patriarchę,in hunc modũ:Innocentius epiſcopus,ſeruus ſeruorũ Dei,Venerabilibus fratribus Gerardo Tripolitano,R.Tortoſano,& H. Biblitano epiſcopis ſalutẽ, & apoſtolicã benedictionem:Scire debet ueſtra fraternitas, quoniam ſtatus eccleſię tunc magis clareſcit,cùm gradus in ea cõſtituti illæſi ſeruantur:& quæ debetur prælatis ſingulis,abſque contentione ſeu contradictione, reuerentia exhibetur. Vnumquemque etiam ex his qui ſibi ſubiecti ſunt, conſiderare conuenit, quanta ſuos prælatos ſi quos habet, reuerentia & honorificentia debeat honorare: quod ſi iniuſte & immeritò ſubtrahãtur,unitatis ſtatus profectò nutabit,ad quẽ eccleſiaſtica doctrina ob maiorem firmitatẽ diligenti conſideratione omnia in ſe ordinando reduxit.Ne igitur eccleſiarũ ueſtrarũ honor uel dignitas ob contentionẽ ſeu rebellionẽ indebitã minuaᵳ, uel annulletur, per Apoſtolica uobis ſcripta mandamus atq; præcipimus, quatenus uenerabili fratri noſtro Fulcherio,Tyrenſi epiſcopo,tanquam metropolitano ueſtro debitam obedientiã & reuerentiam deferatis.Nos enim uos & eccleſias ueſtras, Tyrẽſi eccleſię,quæ ueſtra metropolis eſt,autoritate Apoſtolica reſtituimus,& à iuramẽto uel fidelitate,qua patriarchæ Antiocheno eſtis aſtricti, eodem modo abſoluimus. Si uerò noſtris mandatis obedire, & intra tres menſes poſt harum acceptionem literarum, ad obedientiam prędicti fratris noſtri redire neglexeritis,ſententiam quam ipſe in uos canonicè promulgabit, nos autore Deo,ratam habebimus. Datũ Laterani, decimoſexto Cal. Februarij. Ne autem ab Antiocheno patriarcha, qui eos diu detinuerat,& uir erat potentior, prępediretur domini Papæ iuſſionẽ exequi,ſcripſit eidẽ patriarchę:Innocentius epiſcopus, ſeruus ſeruorũ Dei, Venerabili fratri Rudulpho Antiocheno patriarchæ,Salutẽ & Apoſtolicã benedictionẽ: Sanctorum Canonum inſtitutionibus continetur, ut unuſquiſque ſuis terminis contentus exiſtat, nec in aliena iura irrepat.Ea etiam quæ nobis fieri nolumus, tam diuinis quàm humanis legibus, proximis noſtris facere prohibemur. Quæ cùm ita ſint, fraternitati tuæ mandamus, quatenus ſuffraganeos Tyrenſis eccleſiæ non impedias:quin uenerabili fratri noſtro Fulcherio archiepiſcopo,metropolitano ſuo, debitam obedientiam & reuerentiam deferant:alioquin Canonicis ſanctionib. contradiciᵳ, ſi metropolitanis à ſuis ſuffraganeis obediẽtia ſubtrahatur. Optamus enim, ut circa prelatos & ſubditos ſuum ius,& proprios ordo abſq; contradictione ſeruetur. Datum Laterani, decimoſexto Calend.Februarij.Nec ſolum his ita ſcripſit dominus Papa, uerumetiam & illis qui à patriarcha Hieroſolymitano detenti fuerant:qui eius timore,mandatis Apoſtolicis obedire detrectabant,eodẽ modo præcipiens iniunxit,ut omni occaſione poſtpoſita,domino Tyrenſi obedientiam exhiberent,in hunc modum:Innocentius epiſcopus,ſeruus ſeruorum Dei,Venerabilibus fratribus Balduino Berycenſi, Bernhardo Sydonenſi,Ioanni Ptolemaidenſi epiſcopis,ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.Ad hoc ſancti patres diuerſos eſſe in eccleſia gradus & ordines uoluerũt, ut dũ ſubiectionem & reuerentiam minores maioribus exhibent:una fieret ex diuerſitate connexio,& rectè gereretur officiorum adminiſtratio ſingulorum.Grauat autẽ nos, & ualde miramur, quod cùm uobis iampridem literis Apoſtolicis pręcepimus,ut uenerabili fratri noſtro Fulcherio Tyrenſi archiepiſcopo,metropolitano ueſtro, obedientiam & reuerentiam exhiberetis, quaſdam occaſiones & interpretationes minus idoneas prætendendo, id facere contempſiſtis: cùm utique quaſi peccatum hariolandi ſit repugnare,& quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere.Mandamus itaq; uobis,& autoritate Apoſtolica iterato pręcipimus, quatenus omni occaſione ſubmota

eidem fratri noſtro de cætero pareatis:nec ſub obtentu obedientiæ, quam alicui priuato impenditis, ſibi ſubiectionem & reuerentiam metropolitano ueſtro debitã aliquatenus ſubtrahatis.Quod ſi contemptores ulterius extiteritis,ſententiam quam idem archiepiſcopus in uos canonice protulit,aut protulerit,nos autore Domino, ratam habebimus.Si uerò pro eo quòd eidẽ fratri noſtro obedieritis, à patriarcha Hieroſolymitano aliquid contra uos fuerit conſtitutum,nos eandem ſententiam uiribus carere,decernimus,& nullius momenti eſſe cenſemus. Datæ Laterani, decimoſexto Calend. Februarij.

Aperitur unde & ex qua cauſa hæc inter duos Patriarchas orta ſit controuerſia: & qua ratione ſe quiſq; tueatur. Caput XIIII.

NE autem in admirationem cuiquam ueniat, quod cùm prius Tyrenſem archiepiſcopum quatuordecim de iure ſuffraganeos habere diximus, dominus autẽ papa non niſi ſex ſcribat:ſciendum eſt,quod Paneadenſis ciuitas, quę & Cęſarea Philippi,nondum habebat epiſcopum,& iſti ſex reliquos detinebant epiſcopatus.Sydonienſis enim detinebat,ſicut & nunc etiam detinet,Sareptanum. Tripolitanus uerò Botrienſem,Archenſem,Ortoſianem.Antaradenſis uerò qui & Tortoſanus dicitur, Aradienſem, & Maracleenſem. Ex his autem ſex Antiochenus patriarcha tres ſibi habebat obedientes,Antaradenſem,uidelicet,Tripolitanum,& Biblienſem. Captis enim prędictis urbibus,in eis conſecrauit epiſcopos,ea intentione, ut Tyrenſi metropoli archiepiſcopo iuxta priſca conſtituta ſibi debitam exhibente obedientiam, ipſe eas ſine difficultate ciuitates in comitatu Tripolitano conſecraret,unde(domino Rege nõ impediente) liberius hoc poterat facere Antiochenus Patriarcha: in reliquis autem tribus,Berytho,Sydone & Ptolemaida, quæ eſt Accon, dominus Hieroſolymitanus Patriarcha conſecrauit epiſcopos tali intentione, ut capta urbe Tyrenſium, & ibi per eundem Archiepiſcopo conſecrato,eos ſibi reſtitueret, præſumebat enim, ut contra priſcam cõſuetudinẽ Tyrẽſis aliquando ei deberet obedire,fiduciã habens in literis domini Papæ Paſchalis,quibus dño Balduino, primo Hieroſolymorũ regi, & domino Gibelino,tertio Hieroſolymorũ Patriarchæ, conceſſiſſe uidebatur, quod quaſcunq; ciuitates dominus Rex aut eius exercitus acquiſierant iam, uel acquiſituri erant,omnium eorum epiſcopi Hieroſolymitano patriarchæ ſubiacerent:ſicut prę miſſum eſt,cum de regno Balduini,Hieroſolymorum Regis primi tractaremus. Sic igitur uniuerſa Tyrenſi prouincia,antequam ipſa metropolis expediretur, expedita, prædicti duo Patriarchæ diœceſim inter ſe diuiſerunt: & quod extra regnum erat, ab eo loco qui dicitur Paſſus pagani, inferius, Antiochena habuit & habet eccleſia: quod uerò circa eſt & intra regni fines continetur,Hieroſolymitanus poſſedit Patriarcha. Tandem uerò urbe Tyrenſi per Domini miſericordiam liberata, poſt annum ab eius liberatione quartum,Hieroſolymitanus ibi,ut prędiximus,conſecrauit Archiepiſcopum,& eos quos detinebat ſibi reſtituit ſuffraganeos. Cùm medio tempore, dum eam in propria cura Hieroſolymitanus haberet Patriarcha, ita attenuata eſt, & ad nihilum redacta, ut etiam de eccleſijs quæ intra ambitum eiuſdem ciuitatis erant, non niſi unam futuro reſeruarent Archiepiſcopo.Factumq; eſt,ſicuti uulgari prouerbio dici ſolet, ut petentibus & immeritis, de alieno corio fierent larga corrigia:contendunt etiam uſq; hodie,de noſtris uiſceribus prædicti duo Domini,in noſtram iniuriam fortes, de noſtra paupertate fieri locupletiores, & diſtractis membris, quorum integritate à diebus antiquis,à temporibus Apoſtolorum, conſentientibus ſanctis & uniuerſalibus ſeptem Synodis,longe lateq; fluxerat,lacera iacet,& ſuis potioribus mutilata membris expectat conſolationem,& non eſt qui conſoletur eam:porrigit manum,& non eſt qui adiuuet:facti ſumus ſimiles illis de quibus dicitur:

Quicquid delirant Reges,plectuntur Achiui.

Satiantur de noſtris carnibus,quibus utinam cõtingat aliquando ad uomitũ. Huius tamen tanti cauſſam mali Romanæ non immeritò imputamus eccleſię: quæ dum Hieroſolymitano nos præcipit obedire,ab Antiocheno indebitẽ nos patiẽ decurtari:nos enim ſi noſtra nobis reſtitueretur integritas, prono animo, ſicuti ſumus filij obedientiæ, alterutri illorum parati eſſemus ſine contradictione, ſine moleſtia, ſubeſſe. Nemini autem alienum uideatur à noſtro propoſito, qui profeſſi ſumus hiſtoriam

conſcribere,

conſcribere, quod de noſtræ ſtatu eccleſiæ hæc interſeruimus: nec enim decet nos aliena tractare, & noſtrorum immemores fieri negotiorum. Sicut enim prouerbialiter dici ſolet: Male orat, qui ſui obliuiſcitur. Sed nunc ad hiſtoriam redeamus.

Comes Ioppenſis apud regem incuſatur, & grandis in regno excitatur tumultus. Caput XV.

REuerſo itaq; domino rege à partibus, ut pręmiſimus, Antiochenis, ecce iterũ turba periculoſa nimis ſuboritur. Nam ex cauſis quibuſdam, quidam in dominum regem, de maioribus regni principibus coniuraſſe dicuntur; Hugo uidelicet comes Ioppenſis, & Romanus de Padio, dominus regionis illius quę eſt trans Iordanem. Quod ut euidentius pateat, altius aliquantulum repetenda eſt hiſtoria. Tempore domini Balduini de Burgo, qui hunc Fulconem præceſſerat in regno, nobilis quidã uir, & apud ſuos potens, Hugo de Puſato, de epiſcopatu Aurelianenſi, cum uxore Mamilia, filia domini Hugonis Cholet, comitis de Rhuti orationis gratia Hieroſolymã petens, filium habuit in Apulia. Vxor enim eius grauida, iter arripuerat: quem, quoniam tenellus erat nimium, & cum ſalute non poterat deportari, ibi dimiſit apud dominum Boamundum conſanguineum ſuum, & transfretans ad dominũ regem Balduinum, item eidem ſecundum carnem propinquum, uenit. Cui rex ſtatim poſt introitũ ſuum, ciuitatem Ioppen, cum pertinentijs ſuis, ſibi & hæredibus ſuis, iure hæreditario dedit habendam: ubi non multo poſt, prædictus nobilis homo, uitam morte finiuit. Cuius uxorem cum prædicta urbe D. rex cuidã iterum nobili uiro, comiti uidelicet Alberto, fratri comitis de Namura, uiri potentiſſimi de imperio, de epiſcopatu Leodicenſi, conceſſit. Cùm autem uterq; intra modicum tempus deceſſiſſet uita, tam comes prædictus, quàm uxor eius: Hugo prædictus, qui puer in Apulia remãſerat, iam pubes factus, patris hęreditatem, more parentum, ad ſe iure hæreditario deuolutum, à D. rege petijt, & impetrauit: qua obtenta, dominam Emelotam, Arnulphi patriarchæ neptem, & magnifici uiri domini Euſtachij Gener uiduam, duxit uxorẽ: ex qua prædictus D. Euſtachius filios ſuſceperat geminos, Euſtachiũ iuniorẽ, urbis Sidonienſis dominũ, & Galterum, qui Cæſareæ præfuit. De functo autẽ D. Balduino, domino q; Fulcone in regno ſublimato, cõtigit inter eundem D. Regem, Comitemq; prænominatum, ex cauſis occultis graues oriri ſimultates. Dicebatur à nonnullis, quod D. Rex ſuſpectum nimis haberet Comitem, ne cum domina regina familiaria nimis miſceret colloquia: cuius rei multa uidebãtur extare argumenta. Vnde & maritali zelo ſuccenſus, inexorabile odium aduerſus eum dicebatur concepiſſe. Erat tamẽ idem Comes adoleſcẽs, corpore procerus, & decorus forma, actibus inſignis militaribus, gratioſus in oculis omnium, in quem naturæ dona plena liberalitate conueniſſent, ita ut in regno uel corporis elegantia, uel generoſitatis titulo, uel rei militaris experientia, nullum proculdubio haberet parem: dominæ quoq; reginæ ex parte patris ſecundum carnem ualde proximus: eorum enim patres conſobrini fuerant, ijdem duarum ſororum filij. Quidam autem uerbum huiuſmodi palliare uolentes, dicebãt id ſolum odiorum fuiſſe fomitem, quod comes quaſi arrogans, & de ſe plus æquo præſumens, D. regi nolebat more aliorum regni principum ſubijci, & eius denegabat ceruicoſe nimis imperijs obedire.

Galterus Cæſarienſis comitem ad duellum prouocat: ille ſe ad hoſtes confert: à ſuis deſtituitur. Caput XVI.

EXurgens interea Galterus Cæſarienſis, eiuſdem comitis priuignus, uir toto corpore elegantiſſimus, uiribus inſignis, ætate integer, à D. rege, ubi curia erat frequentiſſima, euocatus: publice, & more accuſatoris obijcit comiti, quod maieſtatis crimine reus erat: & quod contra D. regis ſalutem, cum quibuſdã factionis eiuſdem complicibus, contra bonos mores, & contra noſtrorum diſciplinam temporum conſpiraſſet. Comes uerò inficiatus crimen, ſeipſum obtulit, quod iudicium Curiæ ſuper obiectis, tanquam in hac parte innocens, paratus erat ſubire. His ita ſe habentib. uerbis, de conſuetudine Francorum, decernitur inter eos pugna ſingularis, & ad exequẽdam pugnam dies competens deſignatur. Comes uerò ſoluta curia, Ioppen reuerſus, dubium eſt an ueritus conſcientiam, & obiecti criminis reum ſe cognoſcens, an curiã habens ſuſpectam, ad præfixam diætam præſentem ſe non exhibuit: unde maiorẽ obiecti crimi-

iecti criminis incurrit, etiam apud fautores ſuos, ſuſpicionẽ. Curia uerò, & procerum conuentus eius attendentes contumaciam, eum licet abſentem, tanquã obiecti criminis reum condẽnauerũt. Quod comes intelligens, rem eſt aggreſſus uſq; ad illam diem inauditam, odio populi & omni indignatione dignam, Aſcalonam enim urbẽ, & nomini Chriſtiano inuiſam, & hoſtibus familiarẽ noſtris, nauigio properans contra D. Regem ab hoſtibus imploraturus ingreſſus eſt. Illi uerò uidentes noſtra inteſtina prǽlia, & domeſticas ſeditiones, ſuis incrementis accedere, & noſtrorum eſſe cauſam periculorum, gratuitũ impendũt aſſenſum: ſumptisq; ab eo obſidibus, & pactis hincinde redactis ad conſonantiã, Ioppen reuerſus eſt. Porrò Aſcalonitæ pertinaci in nos & obſtinato odio ducti, & de communi fœdere & gratia facti ſecuriores, ſolito proteruius, & magis confidẽter fines noſtros inuadentes, liberis diſcurſibus, nemine prohibente, prædam agentes uſq; ad Arſur, quæ alio nomine dicitur Antipatrida, currere non timuerunt. Quod audiens rex, conuocatis de uniuerſo regno militaribus copijs, & populi immenſitate multa, Ioppen obſedit: hoc uidentes quidam de fidelibus eius, qui cum eo erant in eadẽ urbe, Baltanus uidelicet ſenior, & quidã alij domini, timentes quod ita in præceps ire decreuerat Comes, & quod fidelium & amicorum ſalutaribus ſuorum monitis, ab incepto pernicioſo reuocari nõ poterat, ſed cauſas pertinaciter amplioris tractare periculi nõ uereretur, relinquentes quæ ab eo habebant beneficia, meliores partes ſecuti, ad Dominum regem ſe contulerunt.

Ciuitate Ioppenſi à Rege obſeſſa, regni principes de pace tractant. Paneas interim ab hoſtibus capitur. Caput XVII.

INterea dominus patriarcha Vuilhelmus, uir mitiſſimus, & pacis amator: & quidã de regni principibus, uidentes inteſtina hæc prælia, regno nimis eſſe pericuIoſa, attendẽtes illud Euangelicũ: Omne regnum in ſe diuiſum deſolabitur, & domus ſupra domum cadet: timentes ſicut meritò timere poterãt, ne hac occaſione hoſtibus Chriſtiani nominis damni inferẽdi maior daretur occaſio & opportunitas, medios ſe conſtituunt, & de bono pacis inter D. regem, & ſæpe dictum comitem conantur utiles inuenire tractatus. Tãdem uerò poſt multas altercationes, ſicut in huiuſmodi fieri ſolet, placet pacis cõpoſitoribus, ut pro bono pacis, & ut domino regi aliquid amplioris impenderetur honoris, comes per triennium extra regnũ fieret: quo peracto, cum domino regis gratia in regnum iterum ſine calumnia, quam pro eodem negocio de cętero pateret, cum ſuis quos eduxerat ei liceret introire. Interim uerò de redditibus poſſeſſionum ſuarum omne eius debitũ, et quod undecunq; contraxerat ęs alienum, perſolueretur. Per idem tempus, dum dominus Rex circa Ioppen eſſet occupatus, et dominus Raynerius cognomine Brus, cum alijs regni principibus ibidem moram faceret, ciuitas Paneadenſis, à Tegelmelud Damaſcenorum rege obſeſſa, antequam Rex obſeſſis miniſtrare poſſet, quod cum multa inſtantia procurabat, ſubſidium, uiolenter effracta, in manus deuenit hoſtium. Captis quoq; ciuibus, & qui in ea erant ſtipendiarijs, tam equitum quàm peditum ordinibus, uxor prædicti nobilis & ſtrenui uiri cum alijs tranſmigrationem paſſa eſt captiua.

Comes Ioppenſis apud Hieroſolymam malitioſe uulneratur, fit tumultus iterum: ſed recepta conualeſcentia, ex condicto tranſit. Caput XVIII.

INterea Comes Iopenſis tranſitum expectans, dum Hieroſolymis ut conſueuerat moram faceret, accidit quod in eo uico, qui dicitur Pelliparíorum, ante meritorium unius negociatorum, Alpham nomine, dum ſuper menſam eius alea luderet, quidam miles natione Brito, ſuper Comitem nihil tale uerentẽ, ſed pro ludo ſollicitum, ex improuiſo educens gladium, uultum eius, ei nimis hoſtiliter confodit uulneribus, in facie uniuerſorum inſtantium. Fit ergo repentinus ſtatim populorum concurſus, & ciuitas omnis, audita facti acerbitate immaniſſimi, concuſſa eſt & infremuit uehementer. Sermo publicè unus in omniũ ore uertebatur, non ſine regis conſciẽtia hoc fieri potuiſſe, nec maleficũ niſi de regis fauore cõfiſum, talia pręſumpſiſſe moliri: ſpargitur per uulgus uniuerſum, Comitẽ innocentem, iniuſtas pati calumnias, & Regem odij quod aduerſus eum gratis, & pręter merita Comitis, conceperat, nimis euidens argumentum dediſſe. Acceſſit itaque comiti plebis, fauor & gratia popularis: & quic

quid ei obiectum fuerat, totũ de malitia proceſſiſſe uidebatur. Quod ſanè poſtquam domino Regi compertum innotuerat, uolens factum purgare, & ſe conſtituere manifeſtis indicijs innocentem, maleficum iubet iudicio ſiſti, & pro commiſſo flagitio, omnibus notorio, nec accuſatoribus nec teſtibus indigente, ubi iuris ordo non erat neceſſarius, dignam pro meritis pręcipit reportare ſentẽtiam. Conuocata igitur Curia, de communi conſenſu, prædictus ſicarius, mutilationis membrorũ iudicatur ſubire diſcrimen. Quod poſtquam regi nunciatum eſt, executioni præcipit mandari ſententiã, eo ſolo excepto, ne lingua inter mutilanda membra computetur: illam excepit, ne forte diceretur ſtudioſe factum, ut illi amputaretur lingua, ne ſe miſſum à Rege, & rei ueritatem poſſet confiteri. In quo plane facto prudenter nimis ſuę Rex præuidit exiſtimationi, multumq; conceptam aduerſus ſe compeſcuit indignationem: nam ab illo, neq; ſecreto neq; publicè, uel ante uel poſt membrorum diſpendium potuit extorqueri, de domini Regis mãdato uel conſcientia ad illud tã enorme factum proceſſiſſe, ſed de proprio motu, ſperans in eo ſe domini Regis gratiam promereri poſſe, id tale præſumpſiſſe fatebatur. Comes autem curæ proprij corporis habendæ gratia, & cauſa procurandæ ſalutis moram faciens, recepta ad plenum conualeſcentia, mœſtus plurimũ, tum pro illata recẽter iniuria, tum quia per loca incognita mendicare, propria hæreditate extorris, compelleretur, iuxta condictum regno egreſſus, in Apuliam ſe contulit: ubi dominus Rogerius, qui uniuerſam iam illam ſibi ſubiugauerat regionem, eum benignè recepit, putans quod cauſſa inuidiæ uirum ſtrenuum & nobilem eius æmulum regno depuliſſent: eiq; compaſſus, Comitatum ei contulit Garganenſem: ubi morte pręuentus immatura, uir lugendus poſteris, in regnum deinceps non eſt reuerſus. Ab ea die quicũq; Comitis apud dominum regem fuerãt delatores, & incenſores odij, dominæ Miliſendis Reginę, quam etiam obiecti criminis quodãmodo reſpergere uidebatur infamia, & dolor immaniſſimus expulſi Comitis macerabat pręcordia, indignationẽ incurrẽtes, exactam pro tutela ꝓprij corporis oportebat habere diligẽtiam. Maximè aũt Roardum ſeniorẽ, qui poſtmodum dictus de Neapoli, qui dominum Regem præcipue in eam induxerat odiorum materiam, domina Regina quibus poterat perſequebatur modis: non erat eis tutum, ante eius accedere præſentiã, ſed & publicorum conuentuũ ſe ſubtrahere cœtibus erat conſultius: ſed nec domino Regi, inter fautores & conſanguineos Reginæ tutus erat locus. Tandem placata eius indignatione per quorundam eorum familiarium interuentionem, Rex alios quoq; eiuſdem rancoris participes, multa uix reconciliauit inſtantia, eatenus, ut ante eius præſentiam, eis liceret cum alijs introire. Rex autem ab ea die ita factus eſt uxorius, ut eius quã prius exacerbauerat, mitigaret indignationẽ: ita quod nec in cauſſis leuibus, abſq; eius conſcientia attentaret aliquatenus procedere.

Fit treuga cum Damaſcenis. Reſtituuntur captiui, qui apud Paneadum capti fuerant. Caput XIX.

PEr idem tempus petentibus Damaſcenis à domino Rege pacem temporalem, pręter alia quę gratia obtinendi fœderis contulerunt, omnes captiuos, quos in urbe Paneadenſe ceperant, ſimulq; & prædicti ſtrenui uiri, cuius erat ciuitas, domini uidelicet Raynerij de Brus uxorem ex compacta reſtituerunt. Quam uir egregius & inſignis poſt bienniũ reuerſam, ad maritalis amplexus participium deuotus admiſit. Cognoſcens autem poſtmodum, quod non ſatis prudenter ſe apud hoſtes habuerat, & maritalis thori reuerentiam non ſatis caute matronarum more nobilium obſeruauerat, abiecit eam à ſe: illa uerò culpam non inficiens, clauſtrum ſacrarũ uirginũ Hieroſolymis ingreſſa, uoto ſe obligans perpetuæ continentiæ, ſanctimonialis effecta eſt. Ea demum defuncta, prædictus uir inclytus Agnetẽ duxit, domini Vuilhelmi de Buris neptem: quam poſtmodum eodem defuncto, Girardus Sydonenſis accepit uxorem: unde natus eſt Raymundus, qui nunc eidem Sidoniorum præeſt ciuitati. Prædictam uerò Paneadenſium urbem, quam ita diximus domini ſui abſentia ſuperatam, quidam Aſſiſſinorũ magiſtratus, Emirali nomine, à populo ſuo diu poſſeſſam, ſuſcepta pro ea cõpenſatione placita, noſtris nõ multo antè tempore reſignauerat & tradiderat habendam, quam ſine interuallo Rex prędicto uiro, iure hęreditario conceſſerat

ceſſerat poſſidendam. Quis autem fuerit Aſſiſſinorum populus, & quàm friuolas & Deo odibiles ſequatur traditiones, in ſequentibus loco & tempote docebimus: interim autem id de eis nouiſſe oportet, quia populus eſt Chriſtianus, & aliarum ſectarũ nationibus, & maxime principibus ſuſpectus eſt admodum, & meritò formidabilis.

Raymundus Pictauenſium Comitis filius occultus accedit, & Antiochiam perueniens, Boamundi filiam Conſtantiam uxorem ducit, inuita & renitente principiſſa, eiuſdem puellæ matre, & obtinet principatum. Cap. XX.

INterea qui ab Antiochenis pro domino Raymundo, Pictauienſium Comitis filio miſſi erant, ut præmiſimus, prout eis iniunctum fuerat ſollicite inueſtigantes, ubi cõpendioſius eum inuenire poterant, certis didicerunt relationibus, eum apud dominum Henricum ſeniorem Anglorum Regem, à quo & arma ſumpſerat militaria, moram facere. Vnde directo itinere in Angliam, prædictum ibi repererunt adoleſcentem. Cui cauſſa uiæ ſecretius patefacta, de conſilio domini Regis benefactoris ſui uerbum oblatum deuotus amplectitur, & uiæ neceſſaria præparans, iter nemini notum ingreditur. Præſenſerat porrò Dux Apuliæ Rogerius, qui de illius uocatione apud Antiochiã concepta fuerat, unde in ſingulis Apuliæ urbib. maritimis prętenderat inſidias, ut eum comprehenderet, ſperans quod ſi tranſitum eius poſſet præpedire, ad peritam hæreditatẽ redemptis pecunia illius regionis magnatibus, poſſet continere cõpendium. Verum etiã D. Raymundus prudenter celans propoſitũ, omni faſtu depoſito, tanquã unus ex popularibus nunc pedes, nũc uilibus inſidẽs iumenris, inter plebeios iter carpebat incœptum, nulli unquã uel leue generoſitatis aut copiarum prætendens argumentum. Socij autẽ eius per turmas diuiſi, ſimul & familia, quidã per diætas tres aut quatuor præcedebant, quidã uerò ſequebãtur, tanquã ad eum nullum habentes reſpectum. Sic ergo peregrino & uili amictus habitu, & ſeruorum plerunq; ſubiens officia, ſpecie fallens uniuerſos, hoſtis prudentis & potentiſſimi declinauit tendiculas. Perueniens itaq; Antiochiam, amicos ſuo exhilarauit aduentu: quibuſdam enim non modicã intulit formidinẽ, qui principiſſæ fautores, huius promotioni reſiſtere nitebantur. Porrò modico ante tempore, poſtquam tamen prædicti miſſi fuerant, ut dominum Raymundum citarent, Halim principiſſa domini Boamundi uidua, dominę quoq; Meliſendis Reginæ ſoror, quàm pater eius ciuitate excluſam Antiochena, Laodicea & Gabulo iuſſerat eſſe contentã, interueniente apud Regem ſotore ſua, ne actibus eius obuiaret, quorundam procerum patrocinio iterum Antiochiã ingreſſa eſt, pro Domina ſe gerẽs, & uniuerſa ad ſuam reuocabat ſollicitudinem. Inter hæc Radulphus Antiochenorum patriarcha ſubdolus, & in omni uia ſua multiplex, principiſſæ perſuaſerat, ut eius interim aduerſus clericos ſuos, qui eum perſequebantur, gratia fungeretur & obſequijs, quod is qui uocatus erat, & ueniſſe dicebatur, D. Raymundus ei eſſet deſtinatus, & futurus maritus: credulamq; nimis, hac uana ſpe deludebat. Raymundus autem præſentiens, quod abſq; domini Patriarchæ gratia & conſilio ad optatum pertingere non poſſet, per interpretes utriuſque familiares, aditum quærit, quomodo domini Patriarchę ſibi fauorem comparet, & plenius conciliet affectum. Exigitur ergo à domino Raymundo, ut iuramẽto corporaliter præſtito, domino Patriarchæ fidelitatem exhibeat: uerſa uice, ſuſcepturus ſine difficultate puellam in uxorem, & cum omni quiete principatum: interſeritur etiam pactis, quod ſi domini Raymundi frater, Henricus nomine, in partes deſcenderet Antiochenas, D. Patriarcha fideliter elaboraret, quomodo puellæ matrẽ dñi Boamundi uiduam, cum duabus urbibus maritimis & eorum finibus haberet uxorem. Sic ergo pactis interpoſitis & iureiurando roboratis, admiſſus eſt in urbẽ, adhuc exſpectante matre, ut ſibi omnis ille nuptiarũ fieret apparatus: & cõfeſtim ad Baſilicam Apoſtolorum principis deductus, dominam Conſtantiã adhuc intra nubiles annos degentem, tradente domino Patriarcha, & id fieri poſtulantibus magnatibus uniuerſis, duxit uxorem, principiſſa uerò audiens quòd deluſa eſſet, Antiochia ſubitò egreſſa, in ſuam ſe contulit regionẽ, principẽ poſtea inexorabili odio perſecuta. Ab ea igitur die de elato factus elatior, ſolidas nimium ſe ſperãs in dño principe baſes recepiſſe D. Patriarcha, ſolito ſe exhibebat arrogantiorem, de domino Principe plus æquo

+ hic uidentur deesse hec uerba (certior factus) uel aliter textus corrigendus ut sensu habeat

prę́ſumens, & planè deceptus: nam Princeps pro magna ducens ignominia, quod ab eo fidelitatem extorſerat, beneficij immemor, cœpit eum hoſtiliter perſequi: & iuramenti prodigus, aduerſarijs eius adiunctus eſt.

Quis, & qualis, & ex qua maiorum proſapia fuerit Raymundus, deſcribitur. Capu1 XXI.

ERat autem idem dominus Raymundus, egregij ſanguinis, priſca generoſitate inſignis, corporis eximia proceritate, & tota eiuſdem gratiſſima compoſitione prę ſtantiſſimus, adoleſcens, uix prima malas ueſtitus lanugine, ſpecioſus forma prę regibus & principibus orbis terræ, uerbo & affabilitate commendabilis, tota ſui habitudine uenuſtam principis eximij prętendens elegantiam, armorum uſu & rei militaris experientia, omnibus qui eum præceſſerunt, uel ſubſecuti ſunt, anteponendus. Literatorũ, licet ipſe illiteratus eſſet, cultor: in diuinis aſſiduus, eccleſiaſticorũ officiorum & maximè in diebus ſolẽnibus auidus auditor: coniugalis integritatis, poſtquam duxit uxorem, ſollicitus cuſtos & ſeruator, in cibo & potu ſobrius, munificus & liberalis ſupra modum: ſed parum prouidus, aleę & damnoſis talorum ludis plus æquo inſiſtens. Erat præterea inter cæteros quos patiebatur defectus, animo præceps, in agẽdis impetuoſus, in ira modi neſcius, rationis expers, parũ fœlix, in ea fidelitate quam domino Patriarchę promiſerat iuramenti immemor, & fidei interpoſitæ prodigus.

Ad comprimendam Aſcalonitarum inſolentiam Rex caſtrum ædificat, cui nomen Gybelin, quod alio nomine Berſabee dicitur. Capue XXII.

POrrò Aſcalonitæ illis diebus inſolentiores ſolito, & ſucceſſibus facti animoſiores, uniuerſam regionem liberis in unum diſcurſibus percurrebant. Erat autem eadem ciuitas principi Aegyptiorum ſubiecta potentiſſimo. Qui timens, ne ea ſubacta, Chriſtianorum exercitus in Aegyptum irrumperent, & eius turbarent quietem, omni ſollicitudine & ſumptibus infinitis dabat operam, ut eam quaſi pro muro inter ſe & noſtram haberet regionem: formidansq́ ne continuis laboribus & bellorum indeſinentibus periculis, ſuorum uirtus ſuccumberet, ſingulis triũ menſium ſpacijs, nouos populos recentesq́ legiones in ſubſidiũ ciuium, in uictu neceſſario, & armorum copia, ſollicitus dirigebat. Hi aũt qui de nouo accedebãt, uolentes tyrocinij ſui uires experiri, & animoſitatis certa dare inſignia, plerunq́ inuitis ueteranis, diſcurſus & expeditiones, experimenti frequenter moliebantur gratia. Noſtri uerò uidentes præſumptionem eorum non ceſſare, & uires indeficienter reparari, & morte ciuium, Hydræ more, ciues amplius & indeſinẽter ſuſcipere incrementũ: poſt multa conſilia, optimum iudicant, contra hanc hydram immaniſſimam, damno capitũ factã locupletiorem, & totiens attritam, grauiter in noſtra pericula renaſcentem, municipia in circuitu per gyrũ ędificari, unde collecta facilius militia, de uicino cõmodius hoſtium diſcurrentiũ refrenari poſſent impetus, & ciuitas frequẽtius impugnari. Prouiſo igitur loco ad hoc idoneo, circa radices montiũ in campeſtrium initio. quæ inter mõtes & urbem prædictã cõtinuo interiecta ſunt tractu, in ea parte Iudeæ, quæ tribu Symeon ſorte exijt, in funiculo diſtributionis urbẽ ueterẽ & dirutam Berſabeæ nomine reædificare parãt. Cõuocato itaq́ uniuerſi regni populo, dño quoq́ Patriarcha, Guilhelmo & magnatibus, opus conceptũ aggrediuntur, & inceptum bonis artibus conſummatũ, auctore Domino, felicius præſidium ædificantes muro inſuperabili, antemuralibus & uallo, turribus quoq́ munitiſſimũ, miliaribus duodecim à prædicta diſtans Aſcalona. Hic locus tempore filiorum Iſrael, terræ promiſſionis ab Auſtro, ſicut & Dan, quæ hodie dicit̃ Paneas, uel Cæſarea Philippi à ſeptentrione, erat terminus, ſicuti in ueteri teſtamento ſæpius inuenitur, à Dan uſq́ Berſabeæ. Hic Abrahã, ſicut & alibi in pleriſq́ locis, puteũ dicitur fodiſſe, cui nomẽ ex aquarũ copijs indidit abundantia. De his etiã & Ioſephus in libro Antiquitatũ meminit dicens: Abimelech itaque & terram ei diſtribuit, & pecuniam, conſtitueruntq́ ut inter ſe ſine dolo cõuerſarentur, facientes ad quendam puteum fœdus quẽ Berſabeę uocant, quod fœdus Putei dici poteſt: ſic autem hactenus à comprouincialibus uocatur. Dicitur aũt & puteus ſeptimus, Arabicè aũt Bethgebrim, quod interpretatur domus Gabrielis. Conſummato igitur pręſidio, & partibus omnibus abſoluto, de cõmuni conſilio traditur fratribus domus Hoſpitalis quę eſt Hieroſolymis, qui uſq́ in præſens depoſitum debita conſtituerunt diligentia, factiq́ ſunt impetus hoſtium in ea parte debiliores.

Comes

Comes Tripolitanus proditione quorundam ex ſuis iuxta montem Peregrinum occiditur, ſuccedit ei filius Raymundus, necem parternam ulciſcitur. Caput XXIII.

POſt hoc non multo tẽporis interuallo, D. Pontius Comes Tripolitanus, Bezenge Damaſcenorũ principe militię in fines Tripolitanos ingreſſo, ſub caſtro quod mons Peregrinus dicitur, hoſtibus cum omni ſuorum manu uiriliter occurrens, diſſolutis agminibus ſuis, & in fugam uerſis captus eſt, & prodentibus eum Syrianis, qui in Libanicis ſuper eandem ciuitatem habitant iugis, occiſus eſt, Raymundo filio hærede relicto: & in eodem Comitatu ſucceſſore. Captus eſt ibidẽ nihilominus D. Gerardus, eiuſdem ciuitatis epiſcopus: ſed poſtquam apud hoſtes aliquãdiu ignotus detentus eſt, dato pro ſe captiuo uno, qui apud noſtros detinebatur in uinculis, libertati reſtitutus eſt. Cecidit in eodem prętio nobilium prædictę urbis, ſed & mediæ manus hominum maxima multitudo. Raymundus aũt patre defuncto, collectis de reſiduo militiæ auxilijs, & pedeſtrium manu ualida congregata, ſubito Libanũ in uertice magna conſcendens, omnes illos uiros ſanguinum, qui prędictum potentem uirum in agrum Tripolitanum, ſuis perſuaſionibus induxerant, & quos paternæ necis & publicæ ſtragis reos eſſe depræhendere potuit, cum uxoribus & liberis, uinculis mancipatos Tripolim deduxit: ubi in prẽſentia populi in ultionẽ ſanguinis eorũ qui in acie ceciderãt, eos uarijs ſupplicijs et duriſſima mortis genera, tum pro immanitate commiſſi ſceleris debita, compulit experiri. Hæc prima uirtutis ſuæ rudimenta prædictus adoleſcens Comes, omnium in ſe prouocans affectum, & fauorem conciliians, dedit.

Ioannes Imperator Conſtantinopolitanus, uerſus Antiochiam properans, Ciliciam occupat uniuerſam. Caput XXIIII.

NVnciatur interea, & multorum relatione diuulgatur, quòd dominus Ioannes, Conſtantinopolitanus Imperator, domini Alexij filius, conuocatis de uniuerſi imperij finibus populis, tribubus & linguis, in multitudine curruum et quadrigarum, & inauditis copijs equitum congregatis, in Syriam deſcendere maturabat: nec erat ſermo fide uacuus. Statim enim ex quo fama cõperit certiore, quod Raymũdo uocato ciues ei Antiochiam tradidiſſent, & domini Boamundi filiam ei contuliſſent uxorem, diſpoſuerat Antiochiam peruenire, multum indignãs quod abſq; eius conſcientia & mandato, aut domini ſui filiam nuptui collocare prſ̨umpſerãt, aut ciuitatem alterius ditioni eo inconſulto auſi fuerant mancipare. Eam eñ cum uniuerſis adiacentibus prouincijs ad ſuam iuriſdictionem reuocans, ſibi uendicare contendebat: aſſerens, magnos illos principes, uiros uirtutum, & immortalis memoriæ, & à Domino miſſos, qui in prima uenerunt expeditione, quos longum nimis eſſet enumerare per ſingulos, cũ patre ſuo & in Imperio anteceſſore domino Alexio cõueniſſe, multa munerum & obſequiorum interuentione, quod quaſcunq; urbes uel caſtella in tota illa profectione quocunq; caſu comprehenderent, eius ſine contradictione ſubijcerent imperio, & mãcipatos pro poſſe & uiribus quouſq; ipſe cum ſuis adeſſet copijs, fideliter conſeruarent. Et hoc allegabat geſtis inſertum, & prædictorum principum iuramentis corporaliter præſtitis cõfirmatum. Certũ eſt autem prædictos principes cum domino Imperatore pacta inijſſe, ipſumq; uerſa uice cõditionibus quibuſdam ſe principibus obligaſſe, à quibus ipſum prius certum eſt defeciſſe, unde ei tanquam pactorum uiolatori ſe non teneri conſtanter aſſerebant, qui prædictis conditionibus interfuerant, eoſq; qui iam uita deceſſerant, nihilominus reddebãt excuſatos, dicentes eum prius tanquam uarium & inconſtantem hominem, & cum eis fraudulenter uerſatum, aduerſus ſua pacta ueniſſe. Vnde & meritò lege pactorum ſe dicebant abſolutos. Iniquum eſt enim ei fidem ſeruari, qui cõtra pacta nititur uerſari. Facto igitur per annum continuũ miſſis procuratoribus per uniuerſum regnum ad iter apparatu, pro Imperiali magnificentia neceſſario, in curribus & equis, theſauris munerum & pondus & męſuram neſciẽtibus, & copijs infinitis, ſuperato nauigijs Helleſpõto, qui uulgari appellatione dicitur Brachium ſancti Georgij, uiam uerſus Antiochiam dirigit, in multitudine graui. Tranſcurſis igitur medijs prouincijs in Ciliciã peruenit, ubi moram faciens, Tarſum primæ Ciliciæ metropolim egregiam obſidens, occupauit eam

uiolenter, & eiectis inde ex ea domini Principis Antiocheni fidelibus, quorum fidei urbem prædictam commiſerat, ſuos induxit. Ipſum autem & de Adama, & Mamiſtra & Anauarza ſecundæ Ciliciæ metropoli celeberrima, & cunctis eiuſdem prouinciæ ciuitatibus, & in municipijs & oppidis quibuslibet facere non diſtulit. Sicq; uniuerſam Ciliciam per annos quadraginta, à principe Antiocheno ſine calumnia poſſeſſam, ex quo prædicta Tarſus, per manum domini Balduini, fratris domini Ducis, Mamiſtra uerò cum omni reliqua regione, per manum domini Tancredi uiri clariſſimi, antequam Antiochia in noſtrã deueniſſet poteſtatem, Chriſtianæ libertati reſtitutę ſunt, ſuo, contra ius & phas uendicãs imperio. Inde etiam cum uniuerſis exercitibus, multitudine uirtutis ſuæ progrediens, Antiochiam accelerat, ad eamq; perueniens, ſtatim more hoſtili circumuallat obſidione: ordinatis itaq; per gyrũ machinis, & ingẽtibus tormentis congruis ſtationibus collocatis, urbem cœpit uehementius arctare.

Sanguinus caſtrum cui nomen Montſerrandus, obſidet. Rex cum Comite Tripolitano obſidionem quaſi ſoluere: ſed deficiunt. & uictis, Comes capitur. Rex in caſtrum ſe recepit. Caput XXV.

DVm hæc circa Antiochiam aguntur, Sanguinus uir ſceleratiſſimus, & Chriſtiani nominis immaniſſimus perſecutor, uidens Comitem Tripolitanũ cum multa ſuorum manu paulò antè corruiſſe, regionem quoq; uniuerſam militaribus deſtitutam auxilijs, in finibus Tripolitanis ſupra ciuitatem Raphanea, in monte ſitum prędium, cui nomen Mons Ferradus, de quo etiam ſuperius præmiſimus, potenter obſidet, & oppidanos intus obſeſſos acriter impugnat, urget indeſinenter, & multa moleſtat inſtantia. Hoc audiens Comes Tripolitanus, Raymundus adoleſcens, Pontij prædefuncti filius, domini Regis ex ſorore nepos, miſſis ſub omni celeritate nuncijs, dominum Regem profuſis anxiẽ precibus rogat, ut in tanta neceſſitate, rebus penẽ deſperatis non moretur ſubuenire, ſed opem laturus acceleret. Dominus itaq; Rex paterno more pro uniuerſis Chriſtiani populi neceſſitatibus debitam gerens ſollicitudinem, conuocatis uniuerſis regni principibus, & militaribus tam equitum quàm peditum auxilijs conglobatis, impiger aduolat, & Tripolitanis ſe ex improuiſo exhibet finibus. Occurrunt ibidem nihilominus & domini principis Antiocheni, ſiniſtra deferentes, nuncij, ſcriptis & uiua uoce aſſerentes, quod & uerũ erat, dominum Imperatorem Antiochiam obſediſſe: monentes & multa rogãtes inſtantia, quatenus illuc cum omnibus copijs deſcendat, & fratribus in graui anxietate poſitis, maturẽ ſubueniat. Habita itaq; deliberatione, quid in tam ancipiti facto fieri oporteret: placuit uniuerſis, ut prius Chriſtianis in uicino caſtro uallatis, miniſtretur auxilium, quod ſatis leue uidebatur: dehinc omnes unanimiter Antiochenis ſubuẽturi, progrediantur. Coniunctis igitur ad inuicẽ, tam domini Regis, quàm Comitis uiribus, & robore collocato, hoſtibus obuiam gratia deſtituti diuina progredi nituntur. Vbi ad locum cœperunt appropiare deſtinatum, Sanguinus audiens noſtrorum aduentum, obſidionem ſoluens, ordinatis agminibus, eis occurrit. Noſtri quoq; inſtructis aciebus & iuxta militarem diſciplinam diſpoſitis, nihilo ſegnius unanimiter procedentes, uerſus oppidum obſeſſis opem laturi contendunt, & ut municipium alimentis uacuũ comportatis repleant neceſſarijs. Qui autem duces erant itineris, noſtrum præcedentes, exercitum, terrore an malitia dubium eſt, commodiorem & planam à læua declinantes uiam, montis ardua ſecuti, per loca inuia, & anguſta nimis, noſtras inducunt acies, ubi Martijs congreſſibus locus nõ erat idoneus, nec habilis ad reſiſtendũ, neq; ad impugnandum opportunus. Quod uidens Sanguinus, ſicut erat uir ſagaciſſimus, & rei militaris multam habens experientiam, uidens meliorem ſe habere calculum, animo feruens, ſuos conuocãs, & inter milia ſuorum primus, uerbo ſuos erigẽs, prouocãs exemplo, in medias noſtrorũ irruit acies: & uiriliter dimicãs, ad noſtrorũ ſtragẽ animat, et agmina noſtra prima in fugã cõuerſa proſternit. Videntes aũt noſtri maiores exercitus primas acies defeciſſe, et in nullo reſiſtendi ſpẽ habere, ſeq; in angulo poſitos, ſubueniẽdi afflictis copiã nõ habere, monẽt D. regẽ, ut ſaluti cõſulens, in uicinũ ſe conferat præſidiũ. Quod uidens D. rex eſſe pro tẽpore expedientius, in præſidiũ ſe cũ paucis recepit, pedeſtrib. copijs penẽ omnibus aut neci traditus aut in uincula

con-

coniectis. Captus eſt ibi egregiæ indolis adoleſcēs comes Tripolitanus, & de equeſtri ordine cum eo capti ſunt nonnulli. Pars autem D. Regem ſecuta, municipium ingreſſi, uitæ cōſuluerunt quocunq; modo, & ſaluti. Amiſerūt ergo illa die impedimentorum uniuerſam multitudinem, equos, & ad ſarcinas deputata animalia, quibus prædictum oppidum inſtaurare fuit propoſitum. Nam qui in caſtrum fugienres ingreſſi ſunt, uacui, & ſola ſecum arma, quibus muniti erant, habentes: nihil uictus intulerant. Cecidit illa die inter cæteros uir magnificus, nobilitate & armorū uſu inſignis Carpalu, dñi Ioſcelini ſenioris Ediſſani comitis frater, cuius interitus tanq; inclyti uiri, multis extitit doloris cauſa amplioris, & uniuerſum concuſſit exercitū caſus eius lugubris.

Sanguinus iterum caſtrum obſidet: obſeßi finitimos ad ſubſidium undiq; euocant. Caput XXVI.

SAnguinus interea uidens noſtros nihil prorſus alimentorum intuliſſe in caſtrum, ſe eorū copias habere uniuerſas, & omnes regni uires attriuiſſe, comitemq; ſe habere in uinculis, Regem etiam in caſtro ſemiruto, & alimētis uacuo, cum regni maioribus incluſum: appoſuit iterum municipiū obſidione claudere, ſperans quod non eſſet qui poſſet obſeſſis ſubſidium miniſtrare: idq; præſidium intra paucos dies non dubitans ſe poſſe uincere. Congregatis igitur in unum cuneis, redeunt noſtrorum ſpolijs onuſti, ampliorē prędā prę collectorū multitudine faſtidientes, & caſtrū ordinatis in gyrum legionibus, obſidione uallat urgentiſſima. Porrò intus cum D. Rege ſe contulerant, de regni proceribus, Vuilhelmus de Buris conſtabularius, Raynerius Brus miles inſignis, Guido Briſcobarre, Balduinus de Ramis, Hemfredus de Torono, tyro & nimium adoleſcens: & alij plures, cum quibus Rex habens conſilium, deliberat quid in tanta, tamq; anguſta & urgente neceſſitate fieri oporteret. Decernunt ergò pariter, ut principem Antiochenum, & Ediſſanum comitem Ioſcelinum iuniorem in ſuum ſollicitent ſubſidium: dominum quoq; Hieroſolymorū patriarchā cum uniuerſis regni populis inuitent, & interim quocunq; modo præſtolentur aduentū. Per idē tempus, dum hæc circa montē Ferrandū aguntur, Raymundus, qui cognominatus eſt Epiſcopus, nepos D. Rogerij epiſcopi Liddenſis, militiæ ſancti Georgij primicerius, miles in armis ſtrenuus, & actibus militarib. inſignis, dum Aſcalonitas more ſolito, ſed incaute proſequitur, in prætentas caſu incidens hoſtiū inſidias, captus eſt. Interea nō ceſſant nuncij, ſed ſub omni celeritate properant. Hic D. principē debita ſtimulat inſtantia, & regis ſuorū neceſſitates edocens, moras arguit, feſtinare monet attentius. Ille Ediſſanum comitem continuis incendit hortatibus. Tertius Hieroſolymam feſtinus accalerat, & populum commonet uniuerſum. Verū princeps Antiochenus dubius quid faciat, hęret aliquantulum: nam pro forib. habēs Imperatorē, urbi timet, ſi tentet abſcedere: iterū D. Regi in tanta neceſſitate poſito, durum nimis & inhumanum reputat nō ſubuenire. Tandem D. Regis & Chriſtiani populi moleſtijs & anxietatibus compatiens, ciuitatem ſuam Domino cōmittens, ſatius iudicat cum fratrib. quantumlibet aduerſa ſuſtinere, q; eis ſic deficientibus abundare proſperis, & qualibet tranquillitate gaudere. Conuocat igitur proceres, & populi maiores: reuelataq; cunctis propria conſcientia, inuitat omnes ad regis ſubſidiū, & facile perſuadet. Spōte enim in eadem Deo gratiſſima contulerunt omnes deſideria, & ſubitò paratos ſe offerentes, ab urbe digreſſi (D. Imperatorem circa eandem ciuitatem relinquentes) unanimiter ad domini regis ſubſidium proficiſcuntur. Comes quoq; Ediſſanus, cum uniuerſis uiribus ſuis pari uoto accingitur, & ad idem opus mira feſtinat celeritate. Dominus quoq; Hieroſolymorum patriarcha Vuilhelmus, collectis uniuerſis copijs, quas in regno potuit inuenire, aſſumpto ſibi Dominicæ crucis uenerabili ligno, illuc impiger accelerat, & undiq; ſuffragia corrogās, in eorū ſubſidiū mature cōtēdit.

Bezzeuge Damaſcenorum procurator, Neapolim incendit, & depopulatur. Caput XXVII.

HIs ita circa dominum regem ſe habentibus, Bezzeuge Damaſcenorum procurator, & princeps militię, quo de etiam ſuperius fecimus mentionem, uidens regnum ſolito robore uacuum, regem in exteris regionibus obſidione clauſum, principes & uniuerſum populum circa eius liberationē ſollicitū, ad illas partes unanimiter conuolare: ratus ex tempore nocendi occaſionē inueniſſe optatā, cū multa militia in

regnum ingreditur, & Neapolim urbem immunitam muro & antemuralibus, & etiã uallo carentem, aggreditur, ex improuiſo & ſubitò irruens, tanquam fur in nocte in ciues incautos gladijs, & toto deſæuit ſpiritu, ętati non parcens, aut ſexui: tandem ſerius admoniti, qui inuenti ſunt reſidui, in præſidium quod in medio ciuitatis eſt, cum uxoribus & liberis, ſe cũ multo labore recipientes, uix à cæde & incendijs elapſi ſunt. Ille aũt nemine prohibente, diſcurſibus liberis uniuerſam urbem obambulans, incendijs cuncta ſubijciens, pręeam & manubias, & quæcunq; deſiderabilia in urbe depopulatus, indemnis receſſit.

Deſtinatur ad Regis ſubſidium, ſed obſeßis maiores interim inferuntur moleſtiæ. Caput XXVIII.

SAnguinus interea obſeſſos continuis urgens moleſtijs, mœnia tormentis quatiẽs, machinis molares & ſaxa ingentia, iaculatorijs in medium contorquendo præſidium, domos proſternit interius, non ſine multorum incluſorum formidine: tantis enim eos conatibus uiolenter immiſſis, contorta omnimodorum telorum genera opprimebant anguſtijs, ut iam intra muros nullus ad occultandos ſaucios & debiles inueniretur locus. Vbique periculum, ubiq; diſcrimen, & mortis imago tremenda eorum ſe ingerebat oculis, & mentibus non deerat repentini timor interitus, & caſuum præſentia ſiniſtrorum. Ad hoc uir ſæuiſſimus, aſſultus ingeminat, & deſtinatis per uices agminibus, ſucceſſionis quodam ordine uires reparat: & prioribus defatigatis, recentes ſubrogat, ut continuatum potius quàm renouatum uideretur præliorum negotium. Noſtri uerò non habentes ad hanc uiciſſitudinis recreationem inducendam ſufficientes copias, ipſi primos quaſi nouiſſimos continuatis laboribus ſuſtinent impetus. Diminuebatur prętereа eorum diebus ſingulis numerus, alijs uulnerum acerbitate, alijs ęgritudinum uarietate decumbentibus, omnibus aũt unus idéq; defectus & intolerandæ perpetis moleſtiæ par impotentia. Noctes eñ excubijs deputati trahebant inſomnes: diebus uerò continuis congreſſionibus fatigati, nullas percipiendæ quietis ad reſtaurandam corporũ exinanitionem, hoſtes ferias indulgebant. Accedebat etiã ad malorum cumulũ, quod nec ingredientes alimentorũ aliquid intulerãt, nec in caſtra ex priore obſeſſione erat aliquod uictus reſiduum: nam quod ipſi inferre decreuerãt, in manus hoſtium cum omni peruenerat integritate: unde ſtatim poſt ingreſſum, nil aliud habentes, equos ſuos comederunt, quibus deficientibus, omnis omnino defecerat alimonia. Attenuabantur itaq; præ ieiunio, etiam fortiũ et robuſtorum corpora, & inducta per inediam macies ſtrenuis etiã uires furabatur. Tanta præterea erat incluſorum multitudo, ut ciborũ copię nec ſufficerent, ne ad hoc quidẽ, ut unuſquiſq; modicũ quid acciperet: ita ſane obſeſſorum multitudine uniuerſa municipij referta erãt diuerſoria, ut murus & plateę iacentium frequentia quaſi iuncis ſtrata uiderentur: emiſſa quoq; incaute iacula, caſu & ſtudio dirigentis letalia inferebant uulnera. Hæc omnia Sanguinus nouerat plenius, eoq; proteruius ſuos ad inſtandum cõpellebat, quod noſtros hoc moleſtius pati poſſe nõ dubitabat. Ad hoc & circa oppidum tam frequentes hoſtium erant diſpoſitæ cohortes, & tanta diligentia omnes obſeruabant aditus, ut nec ad nos accedere quiſpiã, nec de noſtris egredi aliquis, quaſi rem deſperatam attentaret. Augebatur obſeſſis in dies moleſtia ſingulos, & uictu penitus deficiente, nullum erat ſpei reſiduum: & rebus ipſis edocebantur, quàm uiolentum ſit famis imperium, & quàm uerè dictum ſit ilud: Aſſerit urbes ſola fames. Id tamen pereuntem quocunq; modo fouebat populum, quod principis & Comitis Ediſſani, necnon & Hieroſolymorum præſtolabantur ſubſidium: & quia animo cupienti nihil ſatis feſtinatur, omnis habebatur mora ſuſpectior, dilatione uotũ creuerat, & hora pro anno computabatur.

Adeſt ſubſidium, ſed interim Rex ad deditionem inclinatur: & pactis initis, ſoſpes ad propria regreditur. Caput XXIX.

INterea dum hæc circa obſidionẽ ſic aguntur, princeps Raymundus cum ſuis iam aderat legionib. Comes quoq; Ediſſanus ingẽtia trahens agmina nõ longè aberat: ſed & Hieroſolymorũ exercitus ſalutiferæ lignũ crucis ſequentes unanimiter, maturato itinere accelerabãt. Quo per nuncios fideles Sanguinus cõperto, timẽs tantorũ

aduentum principum, idq́ ſpecialius reformidans, ne auditis obſeſſorum moleſtijs, eisq́ cōpatiens D. Imperator, quē circa Antiochiam eſſe cognouerat, cum ſuis intolerabilib. copijs ſuper ſe iratus irruat, antequā ad obſeſſos perueniat, de pace primus miſſis internuncijs D. Regem, & ſuos principes alloquitur, dicens: Caſtrum iam ſemi dirutum ante ſe diu non poſſe ſtare, populū ieiunum et fame laborantē reſiſtēdi uires & animos amiſiſſe, ſuū uerò è cōtra exercitū neceſſarijs abundare: tamē D. Regis intuitu, qui magnus & eximius eſſet Princeps in populo Chriſtiano, dicit ſe uniuerſos captiuos quos paulò antè ceperat, tam Comitē quàm alios reſtituturum, & D. Regi cum omnibus ſuis liberū & tranquillum exitum, & ad propria reditum, indulturū, ſi ei caſtrum omnibus uacuū reſtituere uoluerint. Noſtri porrò neſciētes tam pręſens eſſe ſubſidium, pręterea fame, uigilijs, laboribus, angore attriti, uulneribus cōfoſſi letali bus, imbelles facti & exhauſti uiribus, uerbū oblatū cum omni auiditate ſuſcipiūt, admirantes, unde hominis tam inclementis proceſſerit humanitas: quacūq; tamen occaſione, porrectas gratanter ſuſcipiūt cōditiones. Pactis ergo hinc inde ad placitā utrinque redactis conſonantiā, comes Tripolitanus reſtituitur, & cum eo captiuorum maxima multitudo, ſtatimq́; D. Rex cum ſuis egreſſus, ab hoſte ſatis humanè tractatus, præſidio Turcis reſignato, confuſus quidem, ſed tamen de periculorum nimia perplexitate erutus, gaudens, de montibus deſcendit in campeſtria Archis contermina, ubi audito D. Principis & D. Comitis aduentu, approbans eorum ſollicitudinem, & fraternam charitatem, ſed ſerò oblatā conquerens, eis occurrit deuotus, ſolutisq́ ingentibus gratiarum actionibus, quod pro eius negocio tam ſollicitos ſe exhibuerant, & quantum in eis erat, optatum miniſtrauerant ſubſidium: & mutuis collocutionibus recreati diuiſi ſunt ab inuicem, ad propria redeuntes.

Princeps Antiochiā reuerſus, urbem obſeſſam reperit: Imperatori totis uiribus cōtradicit: ſed tandem quorundam interuentu eidem reconciliatur. Caput XXX.

DOminus autem princeps, cuius res in arcto uidebantur conſtitutę, quia potentiſſimum orbis terrę principem ante ſuam ciuitatem hoſtilia meditantem dimiſerat, Antiochiam ſub omni celeritate rediens, per portam ſuperiorem, quæ præſidio ciuitatis, & arci contermina eſt, ingreſſus, Imperatorē adhuc in eodem propoſito perſeuerantē reperit: ubi per dies aliquot habitis cōgreſſibus, nonnullis Antiochenis in Imperatoris exercitum clàm ſępè, palam ſæpius irruptiones faciēdo, dāna eis frequenter intulerāt enormia: & cum eis more hoſtili, non attenta fidei profeſſione, uerſabantur. Imperator quoq; uerſa uice tormētis ingentibus & machinis iaculatorijs, cautes immaniſſimos, et immēſi pōderis cōtorquendo, à porta pōtis mœnia cedēdo & turres, urbis clauſtra debilitare & effringere nitebatur. Diſpoſitisq́ per gyrū legionibus, ſagittis, & omnium miſſilium genere, necnō & fundibulariorū manu proterua, ciues à muri propugnatione arcebant eminus, & ad ſuffodienda mœnia aditum & opportunitatē nitebantur uendicare. His igit̄ ita ſe habentibus, timori erat prudētioribus utercp exercitus: quod niſi maturato rei ſubueniretur cōſilio, res in eum caſum eſſet deuentura, in quo nō facile periculis emergētibus remedia poſſent aptari cōuenientia. Interponunt ſe itaq; uiri timorati, partium arbitri, pacis portātes manipulos: & D. Imperatoris caſtra ingreſſi, uerbis pacificis, et omni humilitate prætenta, mitigare ſatagebant indignationē. Rurſum D. principem adeuntes, prudēter & circumſpectè nimis, prout opus erat, uiā pacis ſtudēt inuenire. Tandē uiſum eſt arbitris, & quęſiti fœderis moderatoribus, quod D. princeps ad imperialē accedēs magnificentiā, in pręſentia illuſtris & inclytorū imperialis palatij, cū uniuerſorū cœtu procerū ſuorū, tū debita ſolēnitate ei legitimā exhibeat fidelitatē, iuretq́; pręſtito corporaliter ſacramēto, quòd D. Imp. Antiochiā ingredi uolenti, uel eius præſidio, ſiue irato ſiue pacato, liberū & trāquillū non neget introitū. Etſi D. Imp. ei Alapiā, Cęſareā, Hamā, Ediſſam, ſicut pactis erat inſertū, principi reſtitueret quietas, q̄ his & alijs circūadiacentibus cōtentus urbibus, Antiochiam D. Imperatori ſine difficultate reſtituat iure proprietatis habēdam. D. uerò Imperator in recompenſationem exhibitæ fidelitatis, principi concedat, quod ſi autore Domino eum contigerit Alapiam, Cęſaream, & omnem circumadiacentem regionem ſibi acquirere, totum principi ſine moleſtia & diminutione accreſcat,

accreſcat, & iure perpetuo ſibi & hæredibus ſuis, tamen in beneficio, quod uulgò feudum dicitur, tranquillè poſſideat. Egreſſus eſt igitur D. princeps, iuxta condictũ, cum ſuorum nobilium comitatu, ad caſtra imperialia: ubi cum debita honorificentia à domino ſuſceptus imperatore, recenſitis ad placitum hinc inde pactis conſenſum, fidelitatem ſuam domino imperatori manualiter exhibuit: ſed & ſtatim prædictarum urbium cum omnibus pertinentijs earum, D. Imperator inueſtituram ei conceſſit, ſpondens firmiſſimè, ꝙ æſtate proximè futura, eas autore dño, cõprehẽſas corporaliter tradat. Sic itaq; fœdere cõpleto, pace plenius reſtituta, uexillo imperiali ſuper principalẽ præſidij arcẽ collocato, donis ingẽtib. cumulatus, cũ ſuis princeps in ciuitatẽ eſt regreſſus. D. Imperator, propter inſtantẽ hyemis aſperitatẽ, cum uniuerſis exercitibus ſuis in Ciliciã reuerſus, circa Tarſum in regione maritima, hyemãdi gratia ſe cõtulit.

LIBER DECIMVSQVINTVS

Imperator Cæſaream obſidet: principe, & Ediſſano comite in eius obſequio conſtitutis. Cap. I.

TRANSCVRSIS igitur circa partes Ciliciȩ mẽſibus hybernis, uere iam reducto, et gratam exercitibus referente temperiẽ, miſſa uoce præconia, ex edicto imperiali publicè mandatur primicerijs, centurionibus, quinquagenarijs, legionum iterum cohortes inſtrui, & inſtrumenta bellica reparari, armis accingi populum uniuerſum. Præmiſſis ergo legionibus dominus Princeps, dominus quoq; comes Ediſſanus, alijq; illarum partium primores inuitantur, ut cum domino imperatore proficiſcãtur ad prælia. Quibus undiq; conglobatis, quaſi circa Cal. Aprilis, tubarum ſtridore, clangore tympanorum, exercitus uniuerſus, & pactis inter ſe & principem prius uſuris, ſatisfaciat, uerſus Cæſaream acies dirigi præcepit: & fines hoſtium ingreſſus, paucis euolutis diebus, ante prædictam urbem caſtrametatus eſt. His auditis, princeps & comes, conuocatis ex uniuerſa regione ſuorum copijs, Imperatorem ſub omni celeritate ſequentes, ſubitò cum ſuis ante ſuprà nominatam ciuitatem, paribus accẽſi deſiderijs, affuerunt. Eſt autem prædicta ciuitas inter montem & fluuium, qui Antiochiam prȩterfluit, in modum Antiochiæ ſita, partem ſui maximam in plano uſq; ad flumen habens, partẽ quoq; in decliuo montis: præſidium uerò in montis faſtigio imminẽs, humanis inexpugnabile uiribus eſt conſtitutum. Vnde & à lȩua & à dextra demiſſis uſque in fluuium mœnibus, ciuitas ambitur cum ſuburbio ſibi adiacente. Tranſito itaque fluuio, diſpoſitiſq; in gyrũ agminibus, ex ea parte unde ciuitas ſuburbio ante ſe poſito habilior ad expugnandũ uidebatur, urbem uallat obſidione. Hic demum machinis congrua prouiſione diſpoſitis, turres ac mœnia, & intra muros ciuiũ domicilia grauiũ immiſſione molarũ, inceſſanter concutiunt, & crebris ictibus & uicaria immiſſotum cautium repetitione, non ſine multa inhabitantium ſtrage funditus deijciunt. In quibus erat defenſionis ſpes maxima, ȩdificiorum munimina. Vrgebat D. Imperator, ſicut uir erat magnanimus, ſtudio feruente propoſitum, & propoſitis brauijs, adoleſcẽtiũ gloriæ cupidos, & ad certamina & cõgreſſus martios accendebat animos: lorica quoq; indutus, & accinctus gladio, caſſide caput tectus aurea, medijs immixtus agminibus, nunc hos nunc illos ſermonibus hortatur congruis, nunc exẽplo tanq; unus è popularibus prouocat, & inſtat uiriliter, ut alios ad inſtandum reddat animoſiores. Sic igitur uir egregia animoſitate inſignis, ſine intermiſſione diſcurrens, æſtu belli à prima diei hora uſque ad nouiſſimam ſuſtinens, nihil ſibi quietis, ut uel cibum ſumeret indulgebat: ſed aut hos qui machinis deſeruiebãt, ut frequentius & directius iacularentur, admonebat: aut ijs qui in conflictibus deſudabant, addebat animos, per uicarias ſucceſſiones uires reparans, & pro deficientibus recentes ſurrogans, & integris conatib. ualidos. Princeps aũt & Comes, ut dicit̃, adoleſcẽtes ambo, & illius ȩtatis, leuioribus nimiũ tracti ſtudijs, cȩteris in prȩlio & re militari deſudantibus, aleã ludebant, non ſine damno rei militaris, aſſiduè: & circa bellorum ſtudia remiſſius ſe habentes, cȩteros quoq; à feruore inſtantiȩ ſuo reuocabãt exemplo. Quod audiens Imperator, & facto eorum pernicioſo nimis motus, interius eos ſemel & ſecundo, familiari & ſecreta cõmonitione, reuocare ſtuduit, exemplũ ſui proponẽs, qui cum Regũ terrȩ & principum omniũ eſſet potentiſſimus, nec labori proprij parcebat corporis,

nec

nec immēſis ſumptib. Tandē cū p̱ dies aliquot in huiuſmodi cōgreſſionib. & aſſiduis
cōflictib. perſeueraſſet exercitus, indignatus Imperator, ꝙ incōparabilib. eius copijs
urbs puſilla tā diu poſſet reſiſtere, affectus tędio, morā arguēs, ſuorū accuſans deſidiā,
ad fortiores animat inſultus, et cōgreſſus ingeminās, acrius inſtare præcepit. Dūq; ur-
bis fractiōi certatim inſtāt, ſuburbiū pṭędictū, quod in inferiori ciuitatis parte ſitū eſſe
pręd diximus, cominus effractū occupauit uiolēt̃, ciuib. q̱ ibi repti ſunt, nō parcētes, ni-
ſi fortè q̱ ex eis uerbo uel habitu, uel quouis ſigno Chriſtianā profeſſionē ſe eſſe ſecta-
turū deſignaret. Multos eñ fideles habebat & habuerat, ab initio ciuitas illa, habitato-
res, qui ſub miſeræ ſeruitutis iugo ab infidelibus premebantur indebitè.

Imperator indignatus, imperfecto negotio obſidionem ſoluit, Antiochiam reuerſus. Caput II.

SIc ergo ciuitate ex parte quadā impugnata, timētes ciues, uiolētas hoſtiū in uxo-
res & liberos & urbis penetralia irruptiōes, pacē ad tēpus poſtulāt modicū, & im-
petrāt poſtulatā. Erat porrò illius ciuitatis Dn̄s quidā nobilis homo, Arabs natione,
Machedolus nomine: hic miſſis occultè ad Imperatorē nuncijs, ꝓ ſalute urbis & ciuiū
indēnitate, ꝓfuſis cum omni humilitate ſupplicat precib. & infinitā ſpondens ꝓ eadē
pecuniā. Indignatus eñ Imperator, quod princeps & Comes, ita diſſolutè & neglige-
ter in expeditiōe ſe habuerāt, eoq; pręcipuè, ꝙ pro eorū negotio & implēda ꝓmiſſio-
ne uidebat̃ laborare, maximū contra eos rancorē conceperat: & ꝓmiſſam eorū fideli-
tatē, tanquā ſine operibus mortuā, magis ſplendidā q̃ ſolidā, ꝓ nihilo ducens, firmiſſi-
mè apud ſe, cū paucis familiaribus, pręordinauerat, quod in odiū eorū, & infidelitatis
pœnā, oblata qualibet occaſiōe, quę aliquā ſalrē honeſtatis ſpeciē uideret̃ prætende-
re, ſoluta obſidione, ad ꝓpria rediret. Suſcepta igit̃, pacta ꝓ diſſoluēda obſidione, pe-
cunia, edicit̃ publica uoce pręconia obſeſſis pax: & legionibus mandat̃, ut ad reditū
ſe pręparēt. Sicq; ſolutis caſtris Imperator uerſus Antiochiā acies pręcipit dirigi, et u-
niuerſos illuc exercitus ꝓperare. Audiētes hoc Princeps & Comes, ſera ducti pœnitē-
tia, D. Imperatorē ab incepto reuocare nitunt̃, ſed perſeuerat in ꝓpoſito, quod irreuo-
cabilit̃ cōceperat Imperator: ſpretiſq; eorū perſuaſionibus, iter accelerat. Dicebat̃ ꝙ
Comes in eo nimis malitioſè eſſet uerſatus: nā occulto, ſed poſtmodū clarè patuit, ad-
uerſus D. ſuū, principē uidelicet, ducebat̃ odio: & incremētū eius omne habēs ſuſpe-
ctū, ſeducebat imprudētioris adoleſcētis animū, ipſe uerſutior: ad id toto cōtēdēs ſtu-
dio, ut princeps Imp. indignationē mereret̃, ne p̱ eū ad maiora ꝓueheret̃ cōpendia.

Imperator à principe ciuitatis repetit præſidium, quaſi moram in regione facturus Caput III.

PErueniens igit̃ Antiochiā D. Imp. cum filijs ſuis & familiaribus, & militia nō mo-
dica urbē ingreſſus, D. Principe, dn̄oq; Comite Stratoris officiū exequētibus, D.
quoq; Patriarcha cū uniuerſo clero & populo ordinata de more ꝓceſſionè, in pſal-
mis, hymnis, canticis & muſicorū cōcentu inſtrumentorū, cū plauſu & exultatiōe po-
pulorū, prius ad cathedralē eccleſiā, deinde ad palatiū Principis, ſolēnit̃ deductus eſt.
Vbi cū per dies aliquot, balneis & cęteris quę ad corpus pertinēt recreationibus, tan-
quā dn̄s in domo, pro libero arbitrio uſus eſſet, profuſaq; & penè prodiga tā in dn̄os
Principē et Comitē, q̃ in eorū magnates, necnō et in ciues indifferēt̃ uſus eſſet imperi-
ali munificētia, Principē ſimul & Comitē, et om̄es ꝓuincię primotes, ad ſe fecit euoca-
ri; quib. in pręſentia ſua cōſtitutis, principē alloquit̃, dicēs: Noſti dilectiſſime fili Ray-
mūde, quomodo ob gratiā tui, ut iuxta cōuentiones inter noſtrū Deo amabile impe-
riū, et fidelitatē tuā prius p̱ prudentū uirorū medicationē initas, tuū augeā principatū,
et dilarē ſuper hoſtes fidei noſtrę poſſeſſiōes tuas, diu iā in iſta regiōe cōuerſatus ſum:
& ecce opportunitate ingruēte, tēpus eſt ut ꝓmiſſa ſoluā, & omnē circūadiacentē re-
gionē tuæ ſubijciā ditioni, ſicut pactorū tenor manifeſtus edocet. Sed noſti optime,
nouerūt & iſti, q̱ tecū in noſtra aſſiſtūt pręſentia, ꝙ non eſt quod tibi ſoluere tenemur
opus tēporis modici, ſed morā tua negotia uidēt exigere diuturniorē & impēſas am-
pliores depoſcere. Oportet igit̃ ut huius ciuitatis præſidiū, ſicut ex cōpacto teneris,
noſtrę deputes cuſtodię, ut in eo noſtri tutius reponāt̃ theſauri: urbē quoq; noſtris e-
xercitib. peruiā facias, ut liberū omnino intrādi egrediēdiq; habeāt ſine difficultate li-
centiā. Nā de Tarſo, uel Anauarza, uel alijs Cilicię urbib. nō ita cōmode bellica parari
poſsūt inſtrumēta, ad anguſtias et obſidionē Alapię inferēdā, aliāq; p̄ſtat hæc ciuitas
ijs uſib. opportunitatē, lōgeq; meliorē q̃ alia, q̃ uix poſſet miniſtrare. Imple ꝓmiſſū, &
iuxta

iuxta tenorē exhibitæ fidelitatis,proſequere quod tuum eſt:nam noſtrę erit eminentię,id quod tibi tenemur exſoluere,larga interpretatione & ſuperfluente menſura largiri.His dictis,princeps & ſui,uerbi acerbitate perterriti, diu hærentes quid ſuperijs reſponderent,cum multa anxietate ſecũ uoluebant,quid ad hoc referrent.Durum enim uidebatĩ & graue nimis,quod ciuitas tanto noſtræ gentis acquiſita periculo,tantoq; ſanguinis fidelium principum diſpēdio Chriſtianę fidei reſtituta, quæ tantarum ſemper fuerat caput & moderatrix prouinciarum,in manus effeminati Græcorũ populi deſcenderet.nam ſine ea reliquę regionis portiones nobis ſtare poſſe non uidebantur.Iterum id pactis dñi Principis inſertum,nemo erat qui dubitaret:præterea tot de ſuis intromiſerat,quòd non facile uidebatur ei uim inferre uolenti reſiſtere poſſe. Sic igitur res in arcto poſita erat,cum ecce Comes Ediſſanus pro omnibus reſpodēs, ita orſus eſt:Domine,ſermo quem perorauit imperialis ſublimitas ueſtra,diuinam redolet eloquentiam , & omni acceptione dignus eſt:in noſtrum enim totum illius tenorem uidemus reſpicere penitus incrementum.ſed res nouo indiget cõſilio,nec eſt in domino Principe ſolum hoc effectui mancipare.Oportet enim,ut cum ſuorũ , mei uidelicet,& aliorum ſuorum fidelium cõſilio,ſuper hoc plenius deliberet, quomodo facilius uerbum ueſtrum & poſtulatio debitum ſortiatur effectum,ne tumultu plebis intercurrēte,executioni, petitioni ueſtrarum futuræ præſtetur impedimentum . Placuit itaq; domino Imperatori Comitis reſponſum : & datis ad modicum tempus inducijs,ut dictæ ſatisfieret deliberationi, Comes domum regreditur,principe in palatio remanente,& ſuijpſius(ut dicebatur)non habente poteſtatem.

Excitatur in ciuitate tumultus:timet Imperator,& petitionem remittit.ſedatur ſcandalum, eodem urbe egreſſo. Caput IIII.

COmite igitur domum reuerſo,miſſis occulte nuncijs, qui populum uniuerſum, patefacta Imperatoris poſtulatione,ad arma ſollicitent,fit tumultus cum immoderato ſtrepitu per urbem:& turbis undiq; conuenientibus , clamor attollitur in immenſum.Hæc audiens Comes,accepto equo ueIociter ad palatiũ feſtinans,tanquam popularium incurſus fugiens,ante pedes imperatoris ſe dedit exanimē . Subito igitĩ Comitis ingreſſu,Imperator attonitus,quærit diligenter,quæ nam ſit cauſſa,quod ita inordinatè,præter morem et diſciplinam ſacri palatij,ante maieſtatem irruperit imperialem.Reſpondit:neceſſitatem legem non habere , ſeq; populi furentis inſectatione coactũ,ut mortis euitaret diſcrimen. cõtra morum regulas aduenisſe.Item ſępius ſciſcitanti,ut cauſſam diligentius aperiret, reſpondit:ſe gratia percipiendæ quietis in hoſpitium declinaſſe,& ad id operam dare propoſuiſſe , cum erat ſubitò uniuerſus ciuitatis populus quaſi uir unus,ante domus ianuā cum gladijs & armis qualia furor miniſtrabat aſſiſtens,uirum ſanguinarium,proditorem patrię,plebis homicidam,cœpit clamare:qui ciuitatem Imperatori pecunia ſumpta,inde uelit uendere. Comitē Ediſſanum ſibi obuiam dari uelle.uixq; eos iam effracta domo,cum mille periculis effugiſſe.Interea clamor per ciuitatem excitatur,ingens tumultus,immoderatus, rumor celeberrimus omnium aures circumſtrepit,ciuitatem Gręcis uenditam,præſidium iam eis traditũ,ciues relictis auitis domibus & fundis paternis migrare oportere. His ita rumoribus ciues accenſi,quoſcunq; de imperatoris reperiunt familia, de equis deijciunt,ui ſpoliant,uerberibus afficiunt.reſiſtere uolentes,gladijs obtruncant , & uſq; in palatium principis iniuriam & mortē fugientes ſtrictis gladijs inſectantur. Hoc ſtrepitu ciuiũ,& ſuorum conclamantiũ uociferatione uehementi motus Imperator,principem & magnates accerſiri iubet,& mitigata pro tempore indignatione, timens ne aliquid durius contra ſe oriretur , ſermonem , quem eodem die coram omnibus aliquantulum liberius dixerat,tangens ait:Memini me uobiſcum hodie ſuper uno uerbo habuiſſe tractatum,unde fortaſſe ſcandalum hoc in populo dicitur obortũ.Nunc autem nouerit tam patrum quàm plebis uniuerſitas, quod ex quo ita durum & difficile uobis uidetur quod dixi,reuoco ſententiam,retracto quod propoſui Haberote uobis tam urbem totam quàm pręſidium:ſufficit imperio meo,ſtatum temporum hactenus obſeruatum continuare.Noui quod uere fideles mei ſitis,nec à fidelitate promiſſa & præſtita ulla dies unquā uos conuellere potuit. Egredimini igitur & populũ

furentem

furente compeſcite. Quod ſi mora in ciuitate mea eis aliquatenus ſuſpecta eſt, ne ſuper hæc moueantur: cras enim, auctore domino, egrediemur. His dictis laudant omnes Imperatoris propoſitũ, et extollunt uſq; ad ſidera mentem prouidam, conſilij altitudinem, conſulti pectoris iudicium. Et egredientes Princeps & comes, & alij procerum primores, uoce, manu, nutibus & ſignis tumultum ſedare tentãt: tandemq; indicto ſilentio, & plebe uerbis amicis ad aliquam tranquillitatem redacta, domũ eius redire, & armis depoſitis quiete degere rogant propẽſius. Quod & factum eſt. Dominus ergo Imperator, die ſequenti cum ſuis & conſanguineis & familiaribus egreſſus, ante urbem caſtra locari præcipit.

Mittuntur legati, qui indignationem Imperatoris mitigent: & obtinent. Imperator ad propria redit. Caput V.

SCientes ergo hi quibus mens erat ſanior, dominum Imperatorẽ, licet more prudentis diſſimulauerit, rancorem aduerſus principem & nobilium primores mente concepiſſe, tanquã eorum inſtinctu & occulta opera popularium tumultus & plebis ſcandalum eſſet excitatum: dirigunt reformandæ pacis idoneos ad hoc, & ſenſus habentes exercitatos, ad Imperialem excellentiam nuncios, qui dñm Principẽ & magnates regionis apud dominum Imperatorem ſatagant excuſatos habere, & ſuper eo qui in populo erat heſterno tumultu prorſus aſſerant innocentes. Qui ergo miſſi fuerant, in auditorium Imperatoris intromiſſi, pro iniuncto negocio uerba faciẽtes, allegare ſtudent & perſuadere principis innocentiam in hunc modum: Nouit Auguſtalis apex & imperialis eminentia, nobis multo melius, quod in quolibet collegio, nedum in ciuitatibus, & magnis hominum cœtibus, non omnes pari ſplendent prudentia, nec pari ſunt præditi diſciplina: ſed aliter & aliter affectis ciuibus, diſpares mores, diuerſa ſequuntur ſtudia: ita ut iuxta prudentis uerbum, uerum ſit quod dicitur,

Tres mihi conuiuæ propè diſſentire uidentur. Et illud:

Quot homines, tot ſententiæ.

Sed in hac tanta uarietate morum diſſimilium, prudentis eſt, qualitatem diſtinguere meritorum, & congrua meritis præmia deputare. Iuxta hanc rationem plebis indiſcretæ calor inconſultus, in damnum non debet redundare melius affectorum. Vſu enim inter homines ſolet euenire, ut plebs confuſa, modum neſciens, rixas & tumultus conſueuerit incautius ſuſcitare: idq; in omnibus benè moratis urbibus, uetuſtam & uſu approbatam conſuetudinem obtinuiſſe certum eſt, ut patrum modeſtia populares cõprimantur, & ignari modi refrenentur audacia. Aliter uulgi multo meliorem quàm nobilium eſſe conditionem, turbæ imprudentis confuſionem, quàm diſcretorum experientiã, niſi maioribus corrigere liceat, peccata plebis incõſultæ. Ignorante ſanè dño Principe, neſcientibus ijs ad quorum nutũ maiora tractãtur negocia, deliquit plebs indiſcreta. Pœnas ergo toleret quas meruit, domino principe cum maioribus indemnibus cõſeruatis: paratus eſt deniq; in argumentum ſuæ innocentiæ in finibus ſtare pactorũ, & ſi liceat urbẽ cum præſidio in manus imperij transferre. His & ſimilibus perſuaſus Imperator, motum indignationis nimiæ, quem de ſola ſuſpicione conceperat, humaniore ſententia reuocauit: accerſitoq; domino Principe, necnon & Comite cum proceribus, ad ſe familiariter pręcipit introire, & deterſa omni interiecti rancoris nebula, mutuæ ſalutationis benignè ſuſcipit & impendit affatum. Tandem eis innoteſcens quod cauſſas haberet urgentiſſimas, quibus impellentibus eum domũ redire oporteret, ſumptaq; licẽtia promiſſo firmiſſimo, quod iterũ auctore D. pacta cõpleturus, in manu ualida eſſet rediturus, in Ciliciã uniuerſos dirigit exercitus. Vnde completis negocijs circa Ciliciam & Syriã, præparatisq; ad iter agminibus, ad propria reuerſus eſt.

Hieroſolymorum Rex ultra Iordanem præſidium obſidet, & occupat uiolenter. Apud Thecuam noſtri miſerabiliter proſternuntur. Caput. VI.

INterea dum hæc circa Antiochiam geruntur, ſubſequente æſtate, non poſt multum temporis interuallum, uir inclytus & magnus apud occidẽtales principes, D. Theodoricus Flandrenſium Comes, domini regis gener, orationis & deuotæ peregrinationis gratia cum honeſto nobilium uirorũ comitatu, Hieroſolymã uenit, cuius

z aduen-

aduentum rex & populus uniuerſus multa cum hilaritate ſuſcipientes, confiſi de inſigni & robuſta, quam ſecum deduxerant, militia, apponunt unanimiter cum domini Patriarchæ, & aliorum regni principum conſilio, trans Iordanẽ in finibus Ammonitarum iuxta montem Galaad obſidere præſidium unum noſtris regionibus pernicioſum ualde. Erat autẽ prędictum municipium ſpelunca quędam, in latere montis eminentis maximè decliuo ſita, aditum penè habens inacceſſibilẽ. Deſuper uerò immaniſſimum imminebat præcipitium, uſq; in infima ſubiacẽtis uallis, à uertice ſuper eminentis promontorij contiguum. Ex latere uerò altrinſecus ad eandẽ ſpeluncam erat inter cliuum ſuperincumbentis altitudinis, & dictum præcipitium, arx formidabilis. In hanc ſe collegerat furum manipulus nocens, & prædonum turba de finibus Moab, & Ammon, & Galaad, qui præmiſſis exploratoribus locorum peritis, & per eos de ſtatu regionum noſtrarum plenius edocti, ſumpta opportunitate frequentes irruptiones, clàm, & plerũq; periculoſas nimis, noſtris regionibus inferebant. Quib. malis noſtri uolentes occurrere, proponũt, ut præmiſimus, ſpeluncam obſidere. Conuocato igitur uniuerſo regni populo, & copijs militaribus congregatis, tranſito Iordane, illuc perueniunt: & ſicut regionis patiebatur inæqualitas, ſimul & anguſtia, aditus occupant, caſtra per circuitum locantes, & diſpoſitis agminibus per gyrũ, locum obſidione uallãt. Legẽ itaq; caſtrorum exequentes ad quælibet ſe conuertunt argumenta, obſeſſos quib. modis poſſunt arctantes, ut ad deditionem impellant: illi uerſa uice quicquid miſeris rebus ſolet euenire, ſolerter colligentes, in ſui tuitionẽ uigilanter armantur. Dũq; ibi penè omnis Chriſtianus unanimiter deſudaret exercitus, Turci quidã ex tempore opportunitatem nacti, uidentes trãs Iordanem uniuerſam regionem militia deſtitutam, hoſtium patêre inſidijs, Iordane trãſmiſſo, Hiericuntinã regionem relinquentes, à dextris, ſecus Aſphaltem lacum, qui & mare Mortuum dicitur, incedentes, inde ſe ad montana conferentes, in eam prouinciæ partẽ irruperunt, quæ Tribu Iudæ olim ceſſit in ſortem, & peruenientes ad ciuitatẽ prophetarũ Amos & Abacuc, Tecnam nomine, incolis uacuam, uiolenter occupauerunt: paucis quos ibi reperiunt, occiſis: fugerant enim loci illius habitatores, hoſtiũ aduentu præcognito, & cum uxoribus, liberis, armẽtis & gregibus in ſpelũcam Odollam illis uicinam ſe contulerant. Vicum ergo prædictũ inuenientes uacuum, domicilia eorum qui fugerant ingreſſi, quod reſiduũ erat, aſportarũt. Erat aũt caſu Hieroſolymis illis diebus ab Antiochia ueniẽs, uir pię in domino recordationis, miles eximius, & in armis ſtrenuus, nobilis carne & moribus, dominus Robertus, cognomine Burgũdio, natione Aquitanicus, magiſter militię Templi. Hic cum quibuſdã de fratribus ſuis, & cum ijs qui Hieroſolymis remanſerant, paucis ex promiſcui generis equitibus, uexillum regium baiulante quodam domino Regis familiari, Bernhardo Vathec, ſubſequente ipſo, ad locũ prædictum certatim & ſub omni celeritate contendũt. Audientes itaq; Turci noſtrornm aduentum, locum deſerẽtes Habthim, Iohelis prophetæ domini, uerſus Ebron patriarcharum ſepulchrũ fugam inierant: uolentes inde in plana Aſcalonam uerſus deſcendere. Noſtri autem ſcientes hoſtium acies in fugam uerſas, non eiſdem ueſtigijs inhærentes, tanquam de trophæo certi, ſed ad diuerſa incautè nimis tendentes, fugientiũ ſpolijs magis quàm ſtragi hoſtiũ inſiſtebant imprudẽter. Quod intelligentes qui fugã inierant, iterum more ſolito conglobati, reſumentes animos, diſperſas acies quãtũ poſſunt reuocare nitunẽ: noſtriſq; ex improuiſo & minus confidenter irruentes, paſſim uagantes & ſecuros inuadunt, gladijs obtruncant: paucis tamen reſiſtẽtibus, & collectis adinuicem, pugna committitur. Inter hęc qui diuerſa fuerant ſecuti, turbarum clangore, ſtridore cornuũ, equorum fremitu, armorum fulgore coruſcantiũ, uocibus ſuos adhortantium, ſimul & pulueris equorum pedibus agitati, nebula in ſublime rapta, commoniti, ad locum properãt certaminis. Sed antequam eorũ qui reſtiterãt cateruis ſe cõiungerent, deficiẽtibus primis, & in fugã actis facti ſunt hoſtes noſtris deuictis ſuperiores. Conuerſis igitur noſtris in fugã, per loca ſaxis aſperrima & prorſus inuia, & omnino fugam nõ admittentia, ſagittis & ſtrictis gladijs more hoſtium inſectantes, alios ferro perimũt, alios proſternunt præcipites, & ad prędicta Hebrõ, quæ eſt Cortiathiarbe, uſq; in fines Thecnę, pſequẽtes, ſtragẽ mul,

multam nimis operati ſunt in populo. Ceciderũt autem illa die multi nobiles & inclyti uiri inter quos uir eximius frater militiæ Templi, Otto de monte Falconis, omnes de morte ſua mœrore & gemitu cõficiens, occiſus eſt. Hoſtes uerò uictoria potiti, cæde noſtrorum & ſpolijs lætantes, Aſcalonem reuerſi ſunt. Noſtri autem qui in expeditione erant, cognito quod apud nos acciderat infortunio, animo nimirũ ſunt uehementer conſternati. Sed tamen intelligentes hanc eſſe bellorum legem, ut nũc hi, nunc illi uarijs euẽtibus fiant ſuperiores, iterũ conſolationẽ recipiẽtes, cœpto inſtant operi feruẽtius ſolito, et auctore Domino intra paucos dies præſidiũ obtinent prædictum, inde cum gloria & triumpho ad propria reuerſi.

Sanguinus regnum Damaſcenorum ingreditur: Damaſceni à noſtris auxilium poſtulant, & interpoſitis obtinent conditionibus. Sanguinus ad propria reuertitur. Caput VII.

INterea dum hæc in partibus geruntur Hieroſolymitanis, Sanguinus tanquam uermis inquietus, ſucceſſibus in immenſum elatus, præſumit etiã Damaſcenorum regnum ſibi uendicare. Quod intelligentes, Amardus illius regni procurator, militiæ princeps, ſocer quoq; regis Damaſcenorum, quod in fines ſuos uiolẽter eſſet ingreſſus, nuncios ad dominum Regem, cum uerbis pacificis dirigit, petens & obnixẽ poſtulans ab eo & populo Chriſtiano auxilium contra hoſtem, utriuſq; regni crudeliſſimum. Et ne præſumptuoſe gratis & ſine multorum ſpe emolumentorum, dominum Regem & eius principes in ſui præſidium uideretur ſollicitare, ſpondet pro impenſis, ad hoc opus neceſſarijs, menſibus ſingulis perſoluenda aureorum uicena millia: inſuper & hoſte à finibus ſuis uiolenter abacto, urbem Paneadenſem, paucis ante annis à nobis uiolenter ablatam, pactis inſeruit, noſtris abſq; contradictione reſtituendam: & ſuper ijs omnibus conuentionum articulis, ut eis fides amplior habeatur, nobilium filios quantum expedit, obſides ſe daturos pollicetur. His auditis, dominus Rex, conuocans uniuerſos regni principes, legationes, modum & uerborum ſeriem eis diligentius aperit, conſilium poſtulat, quid eis ſuper huiuſmodi petitionibus reſpondendum uideatur. Tandemq; communicato adinuicem conſilio & deliberationis prouido libramine, partibus penſatis, optimum iudicant, Amardo & Damaſcenis, contra hoſtẽ immaniſſimum, & utriq; ſuſpectum regno, opem eſſe ferendam: miniſtranda etiam gentis ſubſidia, ne hoſtis potentior, per noſtram deſidiam, in noſtram perniciem, regno acquiſito, Regium ſuſcipiat incrementum. Præterea & additæ conditiones, cauſſam reddũt amplius fauorabilem: idq; potiſſimũ omnes trahit in hanc partẽ procliuiores, quòd de urbe Paneadẽ ſe in fine uerborũ eſt adiũctũ.

Obſidetur ciuitas Paneadenſis, Damaſcenis præbentibus auxilium. Caput VIII.

APprobato ergo generali cõſilio, ſuſceptisq; iam dictis obſidibus, & in tuto collocatis, confeſtim ex omnibus regni finibus apud Tyberiadem præcipitur, tam equitum quàm peditum innumera manus conuenire. Sanguinus autem in multitudine uirtutis ſuæ, cum immẽſis equitum tum copijs eiuſdem prouinciæ fines ingreſſus, relicta poſt ſe Damaſco, uſq; ad eum locũ qui dicitur Raſalinæ, peruenerat: ibiq; per aliquot temporis interuallum dubitans de noſtrorum aduentu, cum ſuis legionibus conſederat. Certus enim eſſe uidebatur, quod noſtri, noſtrorumq; uires eius propoſitum impedirẽt, ut non facilè ad optatum poſſet pertingere. Nunciatur ergo noſtris, Sanguinum in prædicto loco conſiſtere: Damaſcenos quoq; urbe iam egreſſos, domini Regis, & noſtrorum apud urbem Maram præſtolari aduentum, quo cognito, noſtræ quoq; acies caſtris ſolutis, uexillis præcedentibus, ad prædictũ locum unanimiter contendunt. Quod audiens Sanguinus, timens, ſicut erat uir induſtrius, in terra hoſtium cum gemino committere exercitu, priuſquam noſtri cum Damaſcenis conuenirent, locum prædictum deſerens, declinatis noſtris & Damaſcenorum ad læuam copijs, fugam accelerat: & in eam regionem quæ dicitur uulgo Vallis Baccar, maturatis ſe confert itineribus. Noſtri autem nihilominus ad locum prædictum peruenientes, Damaſcenis permixti, de diſceſſu Sanguini plenius edocti, de communi conſilio, ſicut pactis continebatur, contra Paneadem uniuerſos dirigit exercitus. Hanc urbem (ut prædiximus) Doldequinus Damaſcenorum rex, paucis ante annis uiolenter occupauerat: ſed poſtmodum magiſtratus, cui eam cõmiſerat, à

Damaſcenis deficiens,contra Damaſcenos,Sanguino adhæſerat:unde erat, quod ad hoc,ut D.regi traderet̃,fidelius laborabant,malẽtes eam Chriſtianis reſtitui,quorum gratia fruebant̃,ꝗ ut hoſtis eorum tam ſuſpectus , tamq́ formidabilis , eã poſſideret: unde grauius,& eis quaſi de uicino nocere poterat,& maiores inferre moleſtias.

Princeps Antiochenus,& Tripolitanus comes,ad eandem conuocantur obſidionem: & urgentiſsimè impugnatur ciuitas. Caput IX.

Iſta eſt Paneas,quæ uulgari appellatione Belinas dicitur, olim ante introitum filiorum Iſrael in terram promiſſionis,dicta Leſen:quam poſtea filij Dan acceperunt in ſortem,& uocauerunt Leſen Dan:ſicut legitur in Ioſue,ubi ſcriptũ eſt: Aſcenderũtq́ filij Dan,& pugnauerũt cõtra Leſen,ceperuntq́ eam,& percuſſerunt eam in ore gladij,ac poſſederunt,& habitauerunt in ea,uocantes nomen eius Leſen Dan,ex nomine Dan patris ſui. Conſequenter autem dicta eſt eadem Cæſarea Philippi, eo quod Philippus tetrarcha,ſenioris Herodis filius , in honorem Tiberij Cæſaris eam ampliauerat,& ædificijs mirabilibus reddiderat inſignem,ita ut ad nomen Cęſaris ampliatoris uocabulũ, unam prætenderet appellationẽ. Conuerſis igitur ad urbẽ agminibus, et ad eam peruenientes Cal. Maij,ciuitatem undiq́ uallant obſidione. Amardus cum ſuis ab Oriente,inter urbem & Silliam ſuorum locat expeditiones,in eo loco qui dicitur Copar. Rex autẽ & noſter exercitus ab Occidẽte,uerſus cãpeſtria ſuas locãt legiones. Sic igit̃ ordinatis in gyrũ ſtationibus ſtudioſè procurat̃,ut intercluſis generaliter omnis interdicat̃ aditus, ne ingredi neq́ egredi uolẽtibus libera pateat euagandi poteſtas. Placet præterea,& de communi ſancitur conſilio, quatenus miſſis nuncijs fidelibus , dominum Raymundum Antiochenorum principem , & dominum comitem Tripolitanum conuocent ad præſentis operis ſubſidium,quod & factum eſt. Ipſi nihilominus interea cum Turcis æquè feruentibus , ad congreſſus quotidianos accinctis,obſeſſos aſſultibus urgent aſſiduis , & machinis iaculatoribus quas petrarias uocant,immenſis magnę quantitatis molaribus,mœnia concutiunt,& intra urbem conterunt domicilia: ad hoc & telorum immiſſionibus & multa ſagittarũ grandine,adeo fatigant oppidanos,ut nullus intra muros tutus ad latendũ inueniret̃ locus, uixq́ muro & propugnaculis tecti,contorquentes ſaxa,aut arcubus utẽtes. eos qui deforis impugnabant auderent conſpicere. Intueri erat ibi præter ſolitũ hoſtes ab hoſtibus Marte ſęuiſſimo prouocari,& fictione depoſita,ſerio nimis in eorum armari perniciẽ:nec facile erat diſcernere,utra proteruius cõtra cõmunes aduerſarios arma corriperet manus,aut in cõgreſſionibus inſtaret acrius, aut diuturniore lõganimitate in belli põdere perſeueraret:erat nanq́ noſtris militibus cum Damaſcenis cohortibus animorum patefactum & conſonans deſiderium . Experiẽtia quidem & uſus armorũ longè diſſimilis,ſed uoluntas nocendi non inferior. At uerò obſeſſi,licet continuatis aſſultibus fatigati,uigilijs & nimio laboris pondere eſſent attriti,tamen reſiſtunt uiriliter,& pro uiribus libertatẽ uxores & liberos tueri ſatagentes , urgente moleſtia ſolertiores effecti,ad omnia reſiſtendi ſe conuertunt argumenta. His ita per dies aliquot tractatis,uidentur omnino non proficere,niſi caſtello ligneo mœnibus applicato, obſeſſis deſuper bellum inferatur. Cumq́ in tota illa regione aduerſus huiuſmodi,conueniẽs non inueniretur materia , mittuntur Damaſceni de mandato domini Amardi , qui trabes proceras,& ingentis magnitudinis, ad hoc ſpecialiter multo ante deputatas, deportari faciant,& cum omni redeant celeritate.

Principe & Comite præſentibus,machina ad oppugnandam urbem erigitur: ciuibus ſpe ſubſidij, ſtrenuè ſe defendentibus. Caput X.

INterea princeps Antiochenus,& comes Tripolitanus noſtris exciti legationibus, cum ingentibus copijs,& ualida manu,optato adueniẽtes,caſtris ſe adiungunt noſtris: quorum aduentu geminatus eſt obſeſſis timor , & reſiſtendi ſpes omnis uiſa eſt cecidiſſe. Dumq́ hi qui recentes aduenerant, certatim uires experiuntur,& laudis cupidi,& glorię conſequendæ gratia,congregatis ſeorſum urbem impugnant agminibus:obſeſſis ingeritur formido amplior,& diffidentia : noſtris,ſpes de obtinenda uictoria iam certior,animos erigens, minuebat tædium , & ad impugnandum ſingulis diebus reddebat fortiores. Nec mora , dum hæc circa urbem fiunt, ecce qui Dama-

ſcum

ſcum ierant redeuntes, trabes miræ magnitudinis ſecū afferunt, & ſoliditatis optatæ. Quibus per artifices & lignorum cæſores ſub omni celeritate læuigatis, & clauis ferreis debita ſoliditate coniunctis, erigitur ſubitò immenſæ altitudinis machina, qua deſuper uniuerſa proſpicitur ciuitas, & inde ſagittis & omni telorum genere, pugillarium quoq; iactu lapidum arcent oppidanos: qua erecta, complanatis quæ intra machinam & murum erant media, mœnibus applicatur, urbem deſpiciens uniuerſam, tanquam turris in urbis medio ſubitò apparet ędificata. Hic primum dura nimis, & ad ſupremum cōpellens defectum, effecta eſt obſeſſorum conditio: nam ad cōtorſiones lapidum, & telorum immiſſiones, quibus eos inſtanter urgebāt, qui in caſtello erant, non erat omnino remedium inuenire: non inueniebatur interius locus, qui tutus ſaucijs aut debilibus poſſet latebras miniſtrare, uel ad quas confugerenr poſt labores: qui adhuc ſolidi, & uiribus integri, alijs ſe poterāt præſtare defenſores: & iam per murum diſcurrere negabatur: & deficientibus ſocijs, abſq; mortis periculo non licebat opem ferre: nam quæ ab inferioribus inferebātur bellorum pōdera, & nocendi argumenta, facta relatione, ad ea quæ de ſuperioribus imminebant diuerſi generis pericula, nulla aut modica poterant indicari, ita ut bellum non tam cum hominibus, quàm cum ſuperis uideretur. Fuerat autem ab initio ſpes obſeſſis, eademq; uſq; in præſentem articulum res fouebat, quod Sanguinus eis eſſet miniſtraturus, ſicut & fide interpoſita firmauerat ſubſidium: ſed urgente iam periculo, nec ſubſidium, nec defenſionis locus uidebatur relictus.

Legatus eccleſiæ Romanæ applicat, ad obſidionem accedit, capitur ciuitas: ibiq; ordinato epiſcopo, Hieroſolymam principes omnes proficiſcuntur. *Caput* XI.

DVm hæc in expeditione geruntur, Legatus quidam Romanę eccleſię, Albericus nomine, epiſcopus Hoſtienſis, natione Francus, de epiſcopatu Beluacēſi, apud Sydonē applicuit. Venerat autem ſpecialiter ad id miſſus negocium, quod in eccleſia Antiochena, inter dominum Parriarcham et eius Canonicos erat obortum: cuius etiam gratia, uir uitæ uenerabilis, D. Petrus Lugdunenſis Archiepiſcopus, paucis antè diebus, legationis fungens officio, in Syriam uenerat: ſed morte præuentus, finem iniuncto non potuit dare negocio: unde hic ut tantæ controuerſiæ debitum finem imponeret, prædicto uiro uenerabili ſubſtitutus eſt, ſicut in ſequētibus dicetur. Hic audito, quod uniuerſus Chriſtianus exercitus in obſidione apud Peneadem detineretur, & quod ibi dominus Fulcherus, Tyrenſis Archiepiſcopus, cum cæteris regni principibus moram faceret, illuc cum omni celeritate contendit: aduenienſq; licet in cœpto non torperent opere, ſed inſtarent feruenter, qui urbem obſederant, tamen prudentis uiri ſtudio & auctoritate ſubnixus Apoſtolica, ad propoſitū inuitat, & exhortatorij ſermonis eis addens ſtimulos, ad impugnandam urbē accendit uehementius. Interea qui in machina ad hoc deputati erant, ciues continuis urgent inſultibus: & negata requie, deſuper iniecta terroris & periculi cauſſa multiplici fatigati, omnibus aſſiduas moleſtias ingemināt: iamq; quibuſdā ex eis cōſumptis gladio, quibuſdam uerò letaliter ſaucijs, alijs uerò præ laſſitudine deficientibus, eorum minuebatur numerus, nec inſtantes more ſolito à ſui poterant impugnatione repellere. Quod intelligens Damaſcenorum procurator, & militæ princeps Amardus, uir prouidus admodum, & fœderis quod nobiſcum pepegerat tenaciſſimus, & fideliſſimus proſecutor, ſciens quia uexatio dat uiā auditui, & ad conditiones extremas conſummata miſeria impellere ſolet, miſſis occultè quibuſdam familiaribus ſuis, qui obſeſſos cum ſpe ſalutis ad deditionem inuitarent, urbem prætentauit fideliter: illi autem primum abhorrentes, & fingentes ſe longius ire tanquā adhuc reſiſtendi ſpem uiderentur aliquam habere, nouiſſimè tamen cum auiditate multa, gratanter oblatum recipiunt uerbum. Magiſtratus tamen, quem ipſi Emyr uocant, nobilis & potens homo, oblatis adijcit conditionibus, ut pro urbis deditione, habita cōſideratione, ne egeret aliquo boni uiri arbitratu, fieret ei recompenſatio: turpe enim uideretur & indecens, ut uir nobilis, tam famoſæ urbis dominus, propria pulſus hæreditate, mendicare compelleretur. Amardus uerò, uidens nobilis uiri petitionem iuri ſatis conuenire, & ęquitati, tota mentis properans intētione, ut ciuitas in noſtram ueniret poteſtatem, iuxta illorum deſiderium ſe obligat: quod uſq; ad certam ſummam, quæ inter eos cōuenit

in balneis & pomerijs ei redditus annuatim ſoluendos aſſignaret,& populo exire cupienti liberum cum omnibus rebus ſuis exitum procuraret. Eis uerò qui urbem & prædia ſua tam urbana quàm ruſtica incolere,& nuſq; uellēt abire,uel ad tempus, uel in perpetuum,bonis conditionibus tranquillam fide interpoſita, moram pollicetur. Quod uerbum tam dominus,quàm reliqua pars populi placidè ſuſcipientes, urbem ſine mora parati erant tradere. Amardus itaq; uidens,conuentiones ad optatā perueniſſe conſonantiam, & iam in nullo uacillare ſermonem, dominum Regem,Patriarcham,Principem,& Comitem familiarius conuenit,& rei ſeriem ſecretius pertractatæ,diligenter aperit,& ad conſenſum modis quibus poteſt hortatur: illi porrò uiri prudentiam, & fidei ſynceritatem attendentes, conditiones approbant, & conſenſum impartientes gratuitum, omnia ſe facturos iuxta illius ordinationem firmiſſimè compromittunt. Sic ergò ciuitate tradita,ciues cum omni ſuppellectile ſua,cum uxoribus & liberis,liberum habentes exitum,ad loca optata ſe contulerunt. Noſtri uerò ciuitate recepta,domino patriarcha id procurante, dominoq; Fulchero, Tyrenſi archiepiſcopo,ad cuius iuriſdictionem Paneadenſis eccleſia iure metroplitano certum erat pertinere, id concedente & electionem approbante,dominum Adam, archidiaconum Acconenſem,in epiſcopum eiuſdem loci eligunt, & curam fidelium illic commorari uolentium committūt ſpiritualem. Temporalem uerò iuriſdictionem domino Raynerio cognomine Bras, cui paucis antè annis uiolenter erepta fuerat, reſtituunt. Inde Deo gratias & hoſtias ſolennes exhibituri,Hieroſolymam dominus rex,cum D. principe Antiocheno,cum D. Patriarcha,& D. legato contendūt. Completis autem ibi de more orationibus,& mora per dies aliquot Hieroſolymis habita, dominus princeps,prætentata domini legati mente, quid propoſiti aduerſus patriarcham ſuum haberet,& inuitans eum,ut non tardaret uenire,ſed fortis & de eius auxilio certus ueniret,Antiochiam reuerſus eſt. Miſſus enim erat(ut prædiximus)idē legatus,ut ſuper quibuſdam criminibus,eidem patriarchæ,à quibuſdā canonicis eccleſiæ ſuæ obiectis cognoſceret,& cauſam debito fine terminaret. Nunc tempus eſt ut quod ſuperius de dicto patriarcha præmiſimus,exoluamus: quod ut facilius intelligatur,à ſuperioribus aliquantulum repetenda eſt hiſtoria.

Princeps Antiochenus cum aduerſarijs Antiocheni Patriarchæ conſpirat. Patriarcha Romam proficiſcitur: Capitur à duce Apulio Rogerio: ſed tandem cum eo pacificatus, Romam peruenit. Caput XII.

DOmino igitur Raymundo primùm Antiochiā(ut prędiximus)accedēte, antequam uxorem deſtinatam haberet,domino Radulpho,qui tunc eccleſiæ præerat Antiochenæ,ut facilius ad optatum perueniret, fidelitatem manualiter exhibuit, ſpondens fide interpoſita, quod ab ea die poſthac, non eſſet in conſilio,uel in facto, quòd honorem,uitā,aut mēbrū perderet,aut caperetur mala captione, ſicut in fòrma exhibēdę fidelitatis cōtinetᷣ. In qua fidelitate,modico qdē tēpore perſeuerauit: ſtatim eñi uxore ducta,& tota regione recepta, per eius ſtudiū & operam,diſiūctus eſt ei,aduerſarijs opē conferens,& omne cōſiliū contra fidelitatis debitum in eius læſionem. Habentes igitᷣ eius æmuli tantum ſtudiorum ſuorum cooperatorem,animoſius eius impugnationib. inſiſtentes,Rom. proficiſcuntur. Erāt aūt aduerſarij eius,Lambertus uir quidē literatus,eiuſdē eccleſiæ archidiaconus,& honeſtę cōuerſationis,ſed ſecularium modicam,aut nullā habens experientiā. Et Arnulphus quidam Calaber natione,nobilis genere,literatus, & in ſecularibus plurimū circūſpectus. Hi interpoſitis appellationis uocibus,conſentiente & fauente principe,Rom. profecti; eum etiā inuitum ſed per principem cōpulſum,eandem uiā arripere coegerunt. Factū eſt itaque quod Arnulfus pręceſſerat,& in Siciliā compendioſo itinere profectus,cōiūctis ſibi de amicis & conſanguineis,quia de Calabria erat oriūdus,ubi poſtmodū fuit Cōſentinus epiſcopus(erat eñ ualde nobilis,ut diximus)dñm Rogeriū Apulię ducem, cui notus erat,cōuenerat,dicēs: Ecce princeps egregie, in manus tibi,optato,ſed & gratis datᷣ hoſtiū tuorū immaniſſimus, Antiochenorū patriarcha, qui tibi & hęredib. tuis in perpetuū Antiochiā abſtulit,ſublimato in ea,uiro ignoto, contra iuris ordinem. Ecce eum abſtulit tibi Dñs,& cōſummata eius peccata dederūt præſentē. Eia exper-

giſcere, tracta quomodo cum habeas: certus, quia per eum ad hæreditatem iure tibi legitimo ſucceſſionis debitam, iterum tibi patere poterit introitus, qui tibi per eundem negatus eſt indebite. His uerbis motus Apuliæ dux, ſicut uir erat ſolertiſſimus, in ſingulis maritimis urbibus, locari præcipit inſidias, ut adueniens ſtatim captus, & uinculis mancipatus, in Siciliam protinus dirigatur. Ille uerò proſpera uſus nauigatione, nihil tale ueritus, Brunduſium applicans, iuxta ducis mandatum, ſublatis omnibus quæ ſecum tanquam princeps potentiſſimus detulerat: ſed & diſperſa familia, uinctus traditur eidem Arnulpho, in Siciliam ante Ducem pertrahendus. Hic primũ Arnulpho iuxta deſideria datum eſt in hoſtem & impium perſecutorem ſuum, pro libero deſæuire arbitrio, & uices ęqua lance reddere, pro his quæ de manu eius acceperat duplicia. Tandem in præſentia Ducis conſtitutus, habitisq; cum eo familiarib. colloquijs, & conuentionibus interpoſitus; ſicuti uir erat prudens & facundiſſimus, & honeſtiſſimam habens perſonam, receptis uniuerſis cum omni integritate quæ amiſerat, ſed & familia reſtituta, ſpondens quod in reditu per eundem Ducem ſit habiturus regreſſum, cum omni honeſtate Romam pergens, dimittitur. Romam uerò perueniens, prima facie difficiles habuit ad dominum Papam introitus, tanquã Romanæ perſecutor eccleſiæ, & qui ſingularem ſedis Apoſtolicæ primatum comminuere & infringere uoluerit, ſedem æmulam contra Romanam erigens, & parificans eccleſiam, tanquam læſæ maieſtatis reus, ab ingreſſu ſacri arcendus palatij, & à domini Papæ colloquio ſuſpenditur.

Accuſatur Patriarcha ab aduerſarijs: tandem cum plenitudine gratiæ, ad propria reuertitur. Caput XIII.

POrrò tam dominus Papa, quàm uniuerſa eccleſia, procliuiores erant ad hoc, ut dominum Patriarcham, ſumpta qualibet honeſta occaſione grauarent, eiusq; aduerſarijs plurimum exhibebãt fauorem: ſuſpectus enim eis habebatur, eo quòd uir diues eſſet, & magnificus, & ſedem cui præerat, Antiochenam uidelicet, Romanæ ſubijcere dedignabatur: ſed ei eandem in omnibus parificare contendebat, dicens: Vtramq; Petri eſſe cathedram, eamq; quaſi primogenitam, inſignem prærogatiua: unde multipliciter ad eius grauamen nitebantur. Tandem quorundam amicorum uſus officio, interuentibus tam domini Papæ, quàm ſuis familiaribus, & ſemitas dirigentibus, admiſſus eſt ad domini Papæ & curiæ ſolenniter congregatæ præſentiam, & cum multa ſuſceptus eſt magnificentia. Porrò ſemel & ſecundo eo in conſiſtoriũ ingreſſo, ſumpta opportunitate, eius aduerſarij prodeunt in publicum: & oblatis libellis accuſatorijs, parati erant cum omni iuris ſolennitate, ad accuſandum procedere. Verum cognoſcens tota curia, quod qui ad accuſandum prodierant, non erant eatenus instructi, ut domini Papæ & eius aſſeſſoribus plenam de obiectis poſſent ibi fidẽ facere, ſignificatur ambobus quod interim quieſcant, quouſq; dominus Papa aliquẽ de latere ſuo ad partes dirigat Antiochenas, qui ibi habita teſtium & inſtrumentorũ copia, de cauſſa plenius poſſit cognoſcere. Interea reſignato pallio, quod idem Patriarcha de altari Antiochenæ eccleſię, ſua ſibi ſumpſerat auctoritate, in iniuriam, ut dicebatur, ſedis Apoſtolicæ, & cardinalibus tradito: aliud ei, ſumptum de corpore beati Petri, more ſolenni per priorem Diaconorum traditur. Sic itaq; mora, quantum negotium eius exigere uidebatur, Romæ habita, cum plenitudine gratiæ, ſalua tamẽ quæſtione, ſumpta licentia, ad Ducem Rogerium in Siciliam reuerſus eſt: qui redeuntẽ honorificè ſuſcipiens, poſtquã mutuis colloquijs ſæpe & multũ ad inuicẽ plura & quæ ſufficere uidebantur, familiariter contulerunt, datis eidẽ à domino Duce galeis, quotquot ad iter remeandũ habuit neceſſarias, ſecundis uſus flatibus, in Syriam deuectus, fauces Orontis attigit, qui fluuius Antiochiam præterfluit, qui locus uulgari appellatione Portus ſancti Symeonis dicitur, ab Antiochia decẽ plus minúsue modicum diſtans miliaribus.

Rediens Patriarcha, à clero ſuo, inſtinctu principis non recipitur. In terram ſecedit Comitis Ediſſani. tandem cum principe pacificatus, Antiochiam ingreditur. Caput XIIII.

POſtquam ergo, ſicut dictum eſt, D. Patriarcha Cœleſyriam aduenit, & ſuę ita uicinus factus eſt ciuitati, ſcribit eccleſiæ ſuæ, ut die ſtatuta, ei extra ciuitatem, in loco prænominato cum proceſſione ſolenniter occurrant. Qui principis fauore freti,

quia eum, ut prædiximus, odio inexorabili contra fidelitatis debitum, quo eidem tenebantur aſtricti, perſequebantur, omnino facere, uel ei obedire negant: ſed & introitum ciuitatis, per Principis uiolentiam penitus interdicunt. Ille uerò intelligens cleri ſui malitiam, & eorum de quibus longe aliter meruerat inimicitiam, principis quoque obſignatam indignationem, ſeceſſit in montana, quę urbi contermina ſunt, quæ uulgo dicuntur Nigra, ibi in Monaſterijs, quibus locus ille abundat, moram faciens præſtolabatur, ut rancore depoſito, humaniore ſententia tam D. Princeps, quàm clerus ſuus, eum in urbem reuocarent. Princeps ſane ſolito amplius & manifeſtius ipſi oppoſitum ſe dabat: auxerat enim odium & maiora dederat incendia Arnulphus, qui de Sicilia eidem principi ſcripſerat, quod idem Patriarcha cum Duce Rogerio, eius æmulo, contra eum pactis ſecretioribus conuenerat: & in argumentũ aſſertionis ſuę prætendebat, quod eum per Siciliam redeuntem, muneribus & multa præuenerat honorificentia, & galeas ad iter contulerat neceſſarias, quę omnia ad perſuaſionem merito, uidebantur operari. Dum itaque in locis prędictis moraretur, Comes Ediſſanus, Ioſcelinus iunior, tum odio principis, cum fauore Patriarchæ, eum miſſis ad hoc ſpecialiter nuncijs, ut in terram ſuam ſecure & confidenter cum omni ſuo deſcendat comitatu, diligenter inuitat. Fauebant enim prędicto Patriarchæ, illius regionis epiſcopi, & tanquam dominum et patrem deuote uenerabãtur, Ediſſanus uidelicet, Coricienſis & Hierapolitanus Archiepiſcopi. Illorum ergo uocatione tractus, ad eos deſcendit, honorificè nimis ab omnibus illius regionis tractatus Prælatis: ſed & Comes iuxta id quod ei promiſerat, humaniſſimè & deuotè multũ eius ſuſcepit aduentũ & moram gratanter amplexus eſt. Princeps uerò ut dicitur, pecunia retentus, ore, nõ corde, eidem gratiam ſuam, per quorundam utriuſque familiarium interuentionem, reſtituit, & nuncios dirigens ad ingreſſum ciuitatis & reditum ad propria uerbis pacificis, in dolo familiarius inuitat. Quod audiens Patriarcha, maturat reditum: & aſſumens ſibi uicinos illos epiſcopos, quorũ ſibi deuotionem illa ſua aduerſitate certis indicijs expertus fuerat neceſſariam, Antiochiam peruenit: ubi occurrens ei uniuerſa eccleſia & populus uniuerſus, ſed & equeſtris ordinis cum principe maxima multitudo, cum hymnis & canticis, pontificalibus indutus, ſolenniter in ciuitatē & maiorem eccleſiam, dehinc in palatium ſuum deductus eſt.

Lugdunenſis Archiepiſcopus, Apoſtolicæ ſedis Legatus, apud Accon defungitur: dirigitur ad idem alter Albericus, epiſcopus Hoſtienſis. Synodus apud Antiochiam indicitur. Caput XV.

INterea Legatus eccleſiæ Romanæ, Petrus nomine, natione Burgundio, Lugdunenſis Archiepiſcopus, miſſus à domino Innocentio Papa, ut cauſſæ prædictæ debitum finem imponat, uenit in Syriam, apud Accon applicans. Erat autem uir uitæ uenerabilis, ſimplex, ac timens Deum, longæuus, & iam in ſenium uergens. Qui ſtatim, ex quo Syriam ingreſſus eſt, Hieroſolymam deuotionis gratia profectus eſt: unde ſub compendio digreſſus, urgentibus eum prædictis Lamberto & Arnulpho, ut Antiochiam, uti finem impoſiturus, acceleraret, Accon iterũ peruenit: ubi graui correptus ægritudine, antequam procederet, ueneno, ut dicitur, in potu miniſtrato, ſubito deficiens, in fata cõceſſit. Prænominati autem Patriarchæ aduerſarij, Antiochiam properantes, omnimodo deſtituti auxilio, ſpe quam de aduentu Legati conceperãt, fruſtrati, uiæ & laborum, quæ per tot pertulerãt tempora, tædio fatigati, per interuentores, quos ad hoc reputabant idoneos, pacē ſupplices poſtulant, accuſationi renunciare, & parati fidelitatem exhibere. Lambertus in Archidiaconatum reſtituitur: Arnulphus uerò nihil humanitatis inueniens, Principis iterum fretus auxilio, ſolita longanimitate iterum ad labores & iter accingitur: Romamque proficiſcens, iterum opportunè & importunè pulſat: tandemque precibus proteruè inſiſtens, obtinet, ut prædictus Legatus, de quo nobis in præſenti ſermo eſt, in Syriam dirigatur. Qui Hieroſolymam, ut prēmiſimus, adueniens, completis orationibus, dominum Patriarcham & uniuerſos regni pontifices ad Synodum conuocans, apud Antiochiam pridie Cal. Decemb. illuc cum omni celeritate contendit,

In coe-

In cœtu epiſcoporum aduerſus Patriarcham accuſatio proponitur, citatur: ſed uenire differt. Serlo Appamenſis Archiepiſcopus, eius fautor deponitur. Caput XVI.

Die igitur ſtatuta affuerunt de diœceſi Hieroſolymitana, D. Vuilhelmus Patriarcha, Gaudentius Cęſarienſis Archiepiſcopus, Anshelmus Bethleemita epiſcopus: affuit & D. Fulcherus Tyrenſis Archiepiſcopus, ſanctæ Romanę eccleſię multũ deuotus, & fidelis, in quo tota ſpes Legato erat cõſummationis negotij: erat autẽ uir magnanimus, & diſcretus plurimũ: adfuit quoq; cũ duobus de ſuffraganeis ſuis, Bernhardo uidelicet Sydonienſe, & Balduino Berythenſe. De prouincia aũt Antiochena, quoniã uiciniores erant, adfuerunt uniuerſi, quorũ uaria nimis & ab inuicem diſſona erant deſideria. Nam Stephanus Tarſenſis Archiepiſcopus, Gerardus Laodicenſis, Hugo Gabulenſis Archiepiſcopus, Canonicorum contra D. Patriarcham fouebant cauſſam. Fraco autem Hieropolitanus, & Gerardus Coritienſis, Serloq; Apamiẽſis, licet ei ab initio aduerſarius fuiſſet, conuerſus ad eum, D. Patriarchæ, ſuum manifeſte pręſtabat patrociniũ. Alij in neutram partem manifeſtè uidebant̃ declinare. Die ergo præfixa, reſidentibus Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, ex more in eccleſia principis Apoſtolorũ, & põtificalibus induti, præſidẽte domino Legato, & uires domini Papæ obtinente, lectus eſt in publico mandatorum domini Papæ tenor. Quo perlecto, diligentius & plenius cognito, prodierunt in publicum accuſatores, Arnulphus ſæpe dictus, & Lambertus Archidiaconus: qui licet prius cum domino Patriarcha conueniſſet in dolo, & beneficij ſui obtinuiſſet reſtitutionem, tamen conuerſus in actum prauum, denuo ſe cõſtituit accuſatorem. Adiunctiq; ſunt eis alij etiam complures, uidentes non ſatis proſpere tẽpora domino Patriarchæ reſpondere. Hic etiã erat illud manifeſtè uerum deprælıendere, quod Naſo prouerbialiter dicẽdum tradidit.

Cùm fueris fœlix, multos numerabis amicos:
Tempora ſi fuerint nubila, ſolus eris.

Procedentes igitur in publicum auditoriũ accuſatores, paratos ſe dicunt, ſecundũ iuris regulas, porrectis libellis accuſatorijs, ad accuſandum procedere: & ſubijcere, ſi deficiant, talionem. Erant autem capitula ſuper quibus propoſuerant eum impetere ſchedulis inſcripta. Quædam de enormi & indiſciplinato, & contra regulas ſanctorum Patrum, eius in Patriarchatum introitu. Quædam de eius incontinentia, & operibus Symoniacis. His inſtanter poſtulantibus, ut ſe præſentem exhiberet, mittuntur qui eũ ad Synodũ ſolenniter inuitent, & ut ad obiecta ueniat reſponſurus, moneant: qui omnino uenire refutauit. Ea itaq; die nihil amplius proceſſum eſt in uerbo illo, niſi quod exhortatorios habuerunt ſermones adinuicem, ſicut moris eſt in talibus. Secunda iterum die, conuenientes denuò, & ex ordine reſidentes, iterum citatorio edicto dominum Patriarcham ſolenniter uocant: qui ſicut & pridie, omnino uenire noluit. Interim Serlo Apamienſis Archiepiſcopus, in choro pontificum ſine ueſte reſidens nuptiali, non enim more aliorum indutus erat pontificalibus, à domino Legato conuenitur, quare reliquis fratribus non conſonaret: & quare ad accuſandũ, ſicut aliquando fecerat, nõ procederet? Reſpondit: Quod aliquando feci, inconſulto calore & contra ſalutẽ animæ meæ, detrahens patri meo, & more maledicti Cham, uerenda patris diſcooperiens, operatus ſum: & nunc ab errore deuio, me, auctore Domino, reuocãs, nec eum accuſare, nec iudicare præſumptuoſè, tentabo: ſed pro eius ſtatu & incolumitate, paratus ſum uſq; ad mortem decertare. Præcipitur ergo exire: & data in eum ſententia excommunicationis ſimul, & degradationis, ſiue iuſte, ſiue aliter, ab omni officio ſacerdotali & pontificali depoſitus eſt. Tantus enim timor domini Principis, in partem Legati nimium procliuis, omnes inuaſerat, ut iam nulla contradicendi libertas alicui præſtaretur. Incendebat eundem principem, minus prouidum & indiſcretum, quidam Petrus Armenius, pręſidij ciuitatis cuſtos, uir malitioſus ſupra modum, ſperans, quod ſi Patriarcham deponi contingeret, quendam nepotem ſuum, Haymericum nomine (quem dominus Patriarcha in ſuam perniciem, eiuſdem eccleſiæ Decanum fecerat) poſſet per ſeductum principem, in ſedem illam prouehere: quod & factũ eſt, Serlo igit̃, ſiue de facto, ſiue de iure depoſitus, Antiochia egrediẽs,

in ſuam diœceſim ſe contulit: perueniensq; ad caſtrum Harenc, ægritudine præuentus, & curarum anxius pondere, lecto decubuit: & conuerſus ad parietem, & iniuriã enormitatem non ferens, exſpirauit.

Patriarcha tanquam contumax abſens deponitur, ignominioſe tractatus, uinculis mancipatur. Romam iterum profectus, ex parte gratiam obtinet: ſed rediens ueneno interijt. Caput XVII.

Tertia demum die iterum conuenientes, & reſidentes ex ordine, tertio dirigunt, qui dominum Patriarcham peremptorio citent edicto, & ut ueniat obiectis reſponſurus, moneant. Qui utrum conſcientiam ueritus, an contra ſe Synodũ inuidioſe collectam ſciens, & principis uiolentiam timens, pro certo compertum non habemus, uenire, ſicut & prius, omnino negauit. Erat autem in palatio ſuo cum ſuis familiaribus, multo ſtipatus equitum & popularium comitatu: conuenerant enim ad eius ſubſidium, uniuerſi de ciuitate: qui niſi principis timuiſſent potentiam, legatum cum uniuerſis qui in eius depoſitione conuenerãt, urbe cum ignominia parati erãt depellere. Vidẽs ergo Legatus quod ad ſe uenire nolebat Patriarcha, de domini Principis cõſiſus patrocinio & uiribus, in palatium aſcendit, ibiq; data in eum depoſitionis ſententia, annulum & crucem compulit uiolenter reſignare: inde iubente Legato, Principi traditus, & uinculis miſerabiliter alligatus, tanquam uir ſanguinum ignominoſẽ tractatus, apud monaſterium ſancti Symeonis, iuxta mare, in monte eminentiſſimo ſitum, carceri mancipatus eſt. Fuit autem idem dominus Radulphus (nam nos ipſi in noſtra pueritia uidimus eum) uir ſpecie decorus, procerus corpore, oculis aliquantulum obliquis, non tamen ad indecentem modum: literatus mediocriter, ſed facundus plurimũ, & iucundiſſimi ſermonis, multam habens gratiam, liberalis admodum, militarium uirorum, ſed & ſecundæ claſſis fauorem non modicum aſſecutus, promiſſorum & pactorum facile immemor: in uerbo ſuo uarius & inconſtans, ſubdolus, ac nimium in omni uia ſua multiplex, prouidus & diſcretus: in eo ſolo repertus imprudentior, quod aduerſarios quos ſibi merito ſuſcitauerat, in gratiam ſuam redire uolentes, non admiſerat. Dicebatur etenim, & uere ſic erat, arrogans, & de ſe plus æquo præſumens: unde in eum deuenit caſum, quem ſi aliquantulum circumſpectius ſe habuiſſet, facile potuiſſet declinaſſe. Captus eſt, & cathẽatus in monaſterio diu detentus, tandẽ elapſus Romam profectus eſt. Ibi aliquatenus grãã ſedis Apoſtolicæ aſſecutus, dum redire maturaret, ueneno hauſto, ſceleris miniſtro porrigente, neſcimus quo, miſerabiliter interijt: in ſeipſo, quicquid utraq; fortuna facere poterat, alter Marius, plenius expertus.

Legatus Hieroſolymam redijt. Synodum celebrat: templum dedicat Dominicum. Caput XVIII.

Legatus igitur depoſito Patriarcha, & conſummatis apud Antiochiam pro quibus uenerat negotijs, Hieroſolymam reuerſus eſt: ubi uſq; ad ſolennitatẽ Paſcha lem moram faciens, habito prius conſilio cum prælatis eccleſiarum, tertia poſt ſanctũ Paſcha die, unà cum domino Patriarcha & epiſcoporum nonnullis, templum Domini ſolenniter dedicauit. Affuerunt ibi dedicationis die, multi tam de partibus ultramontanis, quã de ciſmarinis regionibus, magni et nobiles uiri. Inter quos adfuit & D. Ioſcelinus iunior, Comes Ediſſanus, qui tunc in ſolennibus ſancti Paſchæ diebus, magnifice nimis in ciuitate moram faciebat. Qua celebritate completa, conuocatis Archiepiſcopis, epiſcopis, & alijs eccleſiarum prælatis, unà cum dño Patriarcha, concilium celebrauit, in primitiua & eccleſiarum matre ſancta Syon, tractans ibi cum eis de ijs quæ inſtanti tempori uidebantur conuenire. Cui Synodo interfuit Maximus Armeniorum pontifex, imò omnium epiſcoporum Cappadociæ, Mediæ, & Perſidis, & utriuſq; Armeniæ princeps, & Doctor eximius, qui Catholicus dicitur. Cum hoc etiam de fidei articulis, in quibus à nobis diſſentire uidetur populus eius, habitus eſt tractatus, & ex parte eius promiſſa eſt in multis correctio. Quibus rite peractis, prædictus Legatus ad Acconenſem rediẽs ciuitatẽ, inde parato nauigio, Romã reuerſus eſt. Clerus uero Antiochenus, & maxime qui in depoſitione domini Radulphi conſpirauerant, inſtinctu & ſuggeſtione Principis & maximẽ (ut dicitur) interuentu mu-

nerum

nerum, elegerunt ſibi quendam eiuſdem eccleſiæ ſubdiaconum, Haymericum nomine, Lemouicenſem, hominem abſq; literis, non ſatis honeſte: quem prædictus dominus Radulphus, arbitrans eum ſibi reddere obligatiorem & fideliorem amplius, in Decanum eiuſdem eccleſiæ promouerat, ſpe fruſtratus. Nam ab ea die cum eius aduerſarijs dicit̃ conueniſſe, & in benefactoris ſui, fidelitatis immemor, conſpiraſſe depoſitionem. Quod autem de eius promotione factum eſt, Petrus quidã cognomine Armenius, eiuſdem ciuitatis Caſtellanus, artibus ſuis & multa munerum profuſione aggreditur, et tam clerum quàm principem ad id impuliſſe dicitur, eo quod eius eſſet conſanguineus.

Rurſus Imperator in Syriam deſcendit: ad pacta prius inita Principem inuitat. Caput XIX.

PEr idem tempus, quatuor uix plene euolutis annis, ex quo à Tarſo Ciliciæ & uniuerſa Syria diſceſſerat, dominus Ioannes Conſtantinopolitanus Imperator, reparatis uiribus, & legionibus reuocatis, crebris domini Principis & Antiochenorum nuncijs excitus, iterum expeditiones, iterum exercitus in Syriam dirigens, in multitudine uirtutis ſuæ, in curribus & equis, in theſauris infinitis, & in copijs innumerabilibus, iter uerſus Antiochenas dirigit partes. Enauigato igitur Boſphoro, qui limes Europæ, Aſiæq; intelligitur, trãſcurſis medijs prouincijs, Attaliam uſq; peruenit, quę eſt urbs maxima, in littore maris ſita, prouinciæ Pamphyliæ metropolis. In hac dum moram faceret dñs Imperator, duo de filijs eius, Alexius uidelicet primogenitus, & natu ſecundus Andronicus, languore correpti grauiſſimo, extremum morientes clauſerunt diem. Vocanſq; Imperator natu tertium, Iſaacium nomine, cum fratrum funeribus defunctorum, ut ea humanitatis gratia procurans & exequiarum nouiſſimam exhiberi faciens reuerentiam, tumulis mandaret, prout imperialem decebat magnificentiam, Conſtantinopolim remiſit: ubi ſepultis fratribus, iuxta patris imperiũ in urbe, uſque ad patris obitum moram faceret continuam. Pater uerò natu nouiſſimum ſibi aſſumens, inceptum proſequens iter, tranſcurſa Iſauria, in Ciliciam peruenit: inde peragrata Cilicia ſubito, uix eum fama ſui aduentus præueniente, in terram Comitis Ediſſani, cum omnibus copijs ſuis ingreſſus, ex inſperato ante Turbeſſel conſedit. Eſt autem prędictus locus, caſtrum opulentiſſimum, circa Euphraten, ab eo diſtans miliaribus uiginti quatuor, uel modicum amplius. Ad quem locum poſtquam peruenit Imperator, petijt à Comite Ioſcelino iuniore obſides, qui de ſubito eius attonitus & admiratus ingreſſu, uidens eius incomparabiles copias, & quas nemo Regum terrę ſuſtinere uideretur, ſeq; imparatum, & omnino ad reſiſtendum non poſſe ſufficere, de neceſſitate faciens uirtutem, unam ex filiabus ſuis, Iſabellam nomine, tradidit obſidem. Hoc autem nihil aliud exigebat, niſi ut Comitem hoc uinculo arctius ſibi deuinctum, ad proſequenda mandata ſua haberet fideliorem. Inde uerſus Antiochiam uniuerſos dirigens exercitus, illucq; ſub omni celeritate contendens, ſecus oppidum quoddam nomine Gauſtum exercitus collocauit menſe Septembri, uigeſimoquinto die menſis. Inde nuncios ad Principem dirigens mandat, ut iuxta pactorum legem, inter ſe prius initam, urbem ei cum urbis præſidio & omnibus indifferenter ciuitatis munitionibus, reſignet: ut inde finitimis hoſtium ciuitatibus guerram poſſit inferre, quaſi de uicino cõmodius: & ipſe uerſa uice, quantum in ſe erat, paratum ſe conſtanter aſſeuerat, pacta quæ ſcripto prius indita fuerãt, larga interpretatione complere, & inſuper addere menſuram bonam & confertam, ſecundum qualitatem meritorum.

Ciues miſſa legatione ad Imperatorem, pactis contradicunt, & ingreſſum inhibent. Caput XX.

PRinceps uerò Antiochenus, dominus Raymundus, qui prius eum iam frequẽtibus citauerat nuncijs, uidens ſe in arcto conſtitutum, ſeq; pactorum lege obligatum ſciens, hæret dubius quid faciat: conuocatiſq; maioribus & primoribus tam ciuitatis, quàm regionis uniuerſæ, partes ingreditur deliberationis, conſilium poſtulans, quid facto ſit opus in re tam periculoſa. Illi uerò poſt multam deliberationem unanimiter conuenientes, nullatenus arbitrantur expedire ſtatui regionis, quod tam nobilis, tamqúe potens, & tam munita urbs, in manus aliquo pacto

tradatur

tradatur imperatoris: futurum enim eſſe, ut per ignauiam Grȩcorum, ſicut non ſemel ante contigit, ciuitas in manus hoſtium deueniret, ſimul cum uniuerſa regione. Sed ne princeps fidei uiolatæ merito poſſit argui, colorem quȩrunt, quo uelari poſſit principis factum minus commendabile: id enim pactis priore eius aduentu, inter eos conuenerat, ut prȩmiſimus, ut ei ciuitatem ſine difficultate traderet: idq́ue poſtmodũ frequentibus nuncijs ad ueniendum in Syriã eum inuitans, promiſerat ſe bona fide ſeruaturum. Vt ergo Principem in hac parte quocunq́ue modo habeant excuſatum, legatos dirigũt ad Imperatorẽ, de nobilioribus, qui ei ex parte beati Petri, domini quoq́ue Patriarchæ, & ciuium uniuerſorum ingreſſum ciuitatis inhibeant, ſignificentq́ue: Se Principis facta quȩ præceſſerant, rata omnino non habituros, neq́ue eundem principẽ ſic paciſcendi in uxoris hȩreditatem, de iure habuiſſe facultatem: ſed neq́ue eandem, abſq́ue cõniuentia ciuium & procerum transferendi dominium in aliquam perſonam habuiſſe, uel habere omnino poteſtatem, aut auctoritatem, iniuriam ciuium uel principum regionis tranſigendi ullam aliquo iure alterutri illorum conceſſam. Quod ſi in hoc uel uterq́ue, uel alter, obſtinatè perſeuerare præſumerent, futurum eſſe, ut urbe & uniuerſis finibus illorum eiectos, extorres faciant citius, quàm cum detrimento fidelium ſuorum, ciuitatem et ius, quod uenale propoſuerant hȩreditatis, ipſis concedãt. His uerbis motus Imperator, & corda ciuium & prouincialium omnium agnoſcens, indignatus admodum, in Ciliciam iterum exercitus redire prȩcipit, ut ingruente hyemis inclementia, oræ maritimȩ cõmitteret temperiei: ſolet eñ eſſe circa maritimas regiones hybernis diebus aura ſuauior, & fouendis legionibus commoditas aptior inueniri.

Imperator ad Regem Hieroſolymorum nuncios dirigit, ſimulans ſe habere propoſitum loca uiſitandi uenerabilia, & ſuper eodem recepti à Rege reſponſum. Caput XXI.

VIdens igitur Imperator, ciuitatis optatũ omnino ſibi & ſuis negatum eſſe introitum, ſperans hyeme tranſcurſa, grata ueris redeunte clementia, circa Antiochiã etiam inuitis ciuibus, aliquid pro uotis obtinere: diſſimulat mentis conceptum, & occultandi gratia propoſiti, ad dominum Fulconem Hieroſolymorum Regem, magnȩ nobilitatis uiros dirigit, ſignificans, quod deuotionis & orationis gratia, & ut contra hoſtes in partibus illis opem ferat, libenter ſi ita Chriſtianis uideretur, ueniret. Rex autem habito conſilio ad eius petitionem reſponſa ferentes nuncios remittit, dominum Anshelmum Bethlcemitam epiſcopum, dominum Gaufredum, Abbatem templi Domini, grȩcæ linguæ peritum: Roardum arcis Hieroſolymitanæ Caſtellanum, dicentes: regnum arctiſſimum eſſe, nec ad ſufficientiam tantæ multitudini alimentorum copijs abundare, nec tantos niſi cum famis & rerum neceſſariarũ periculo ſuſtinere poſſe exercitus. Veruntamẽ, ſi cum decem milibus, eius Deo amabili placeret imperio, uſq́ue ad urbem beatam, & loca noſtrȩ ſalutis uenerabilia peruenire, & aliquid pro uotis diſponere, omnes cum ſummis deſiderijs ei obuiam exirent, & cum omni lætitia & mentis exultatione, eius ſuſciperent aduentum: & tanquã domino, & maximo principi orbis terrarum obedirent. Quod audiens Imperator, & cõtra Imperialem gloriam reputans, cum tam modica manu proficiſci, qui tot milibus ſemper ſtipatus incedere conſueuerat, uerbo ſuperſedit: remiſſisq́ue nuncijs, multa liberalitate honore & gratia prȩuentis, uer operiens futurum, hyberna in Cilicia circa Tarſum tempora peregit: æſtate proximè futura promittens, & animo gerens, magnum aliquid perenni dignum memoria in Syriæ partibus ſe facturum. Interea quidam nobilis homo paganus, qui prius fuerat regis pincerna, poſtmodum habuit terram trans Iordanem, poſtquam Romanus de Podio, & filius eius Radulphus, meritis ſuis exigentibus, ab ea facti ſunt exhæredes & alieni: in finibus Arabiæ ſecundæ, caſtrũ ædificauit cui nomen Gath, natura loci, ſimul & opere manufacto, munitum ualde, extra urbem antiquiſſimam eiuſdem Arabiȩ metropolim, prius dictam Raba, in cuius obſidione mandato Dauid, & Ioab ſtudio, Vrias innocens legitur occiſus: poſtea uerò dicta eſt Petra deſerti, unde & ſecunda Arabia hodie dicitur Petracenſis.

In Cilicia moram faciens, letaliter sauciatur Imperator, dum uenationi dat operam. Caput XXII.

INterea circa ueris initium, antequam ſoleant reges exercitus ad bella producere, Imperator Conſtantinopolitanus, ſyluarum & uenandi gratia, uehementiſſimus amator, tollendi ſtudio faſtidij, & longa id exigente conſuetudine, ſaltus cum ſolito & ad hoc deputato comitatu ingreditur: dumq; feras ſolita perſequitur diligẽtia, arcum manu baiulans, & ſagittis grauidam de more geſtans pharetram, ecce aper, canum deprehenſus induſtria, & importunitate fatigatus, latratibus actus acerbis, ante dominum Imperatorem in inſidijs poſitum, neceſſariò habuit tranſitum: qui correpta mira celeritate ſagitta, arcum implet nimis, & ſagitta acie toxicata, ſeipſum in ea manu uulnerat, qua regebat arcum. Sumpto itaq; ex tam leui cauſa in proprio corpore mortis reſponſo, ſyluas, morbi compellente moleſtia, deſerens, in caſtra ſe contulit: accitaq; medicorum frequentia, rem aperit, & ſuiipſius mortis cauſam ſe exiſtere, dicere non ueretur. Illi autẽ pro dñi ſui ſalute ualde ſoliciti, curam adhibent: ſed recepta interius peſtis mortifera remedia non audit, & ſerpens interius ad interiora progrediens, ſalutis uias intercludit: unum tamen dicebatur, & ſingulare, ſed tanto indignum principe, poſſe adhiberi remedium, ſi lęſa manus, in qua uis tota mali adhuc contineretur, antequam reliquas corporis partes adhuc illęſas inficiat, præcidatur. Hoc uir audiẽs magnanimus, licet doloris angeretur immenſitate, & mortem non dubitaret adeſſe prę foribus, imperiali tamen maieſtate conſtanter obſeruata, ſpreuit: & reſpõdiſſe dicitur, Indignum eſſe, ut Romanũ imperium una manu regatur: ſiniſtro ergò euẽtu, & quo perículoſior nullus interuenire poterat, attonitus, cõcutitur exercitus omnis, & pro tanti principis defectu dolor uniuerſas occupat legiones, mœror & anxietas corda ſibi uendicant ſingulorum, & caſtra omnino inſperata replent amaritudine.

Sublimato ad imperium iuniore filio, defungitur Imperator. Exercitus duce Manuele imperatore ſubſtituto, domum reuertitur. Caput XXIII.

VIdens interea dominus Imperator, tanquã uir prouidus & diſcretus, ſibi certum imminere mortis diem, uocatis ad ſe conſanguineis et affinibus, quorum multa cum turba ſemper ſequi conſueuerat, primoribus ſacri palatij, & exercituũ primicerijs, de ſucceſſione imperij inter eos ſuſcitat quæſtionem: plurimum dubius quid faciat, an maiori natu filiorum ſuorum Iſaacio, quem cum funeribus fratrum ſuorũ ab Attalia (ut præmiſimus) Conſtantinopolim remiſit, cui de iure primitiua regni uidebantur competere: an iuniori filio, qui ſecum erat, qui optimæ & præcipuæ erat indolis adoleſcens, & futurus magnus ab omnibus dicebatur, imperij committeret gubernacula. Subiungit etiam & dubitationis cauſam, dicens: Si huic ſceptra imperij conceſſerimus, legibus humanitatis, quæ primogenitum meritò faciunt potiorem, uidebimur contraire. Si uerò illi, communibus obſeruatis iudicijs, moderamen imperij contulerimus, non erit qui hos exercitus, & totius robur & gloriam Romani imperij domum reducat incolumes. Hoſtibus enim interiectis, inſidias molientibus, & undiq; corrogantibus ſuffragia, non niſi cum periculo, ſine rectore poſſe tranſire legiones, certum uidebatur. Erat autem inter principes uir magnificus, Mega domeſticus Ioannes nomine, qui cum ſuis Iſaacio multum affectabat imperium cõſeruari: & de incolumi legionum ad propria reditu, dubitantem Imperatorem nitebatur confirmare. Porrò Manuel iunior filius, qui ibidem cum patre præſens erat, uniuerſi exercitus, & maximè Latinorum fauore & præconijs extollebatur. De principibus quoq; nonnulli ad eius promotionem omnimodam dabãt operam. Patris quoq; in eũdem, quia prudẽtior, & in armis ſtrenuus, & omnino affabilior uidebaẽ, affectus magis & gratia pcliuior. Angebat eũ etiã maximè reducendi exercitus cura propẽſior. Sic igitur poſt multam deliberationem, autore Domino, obtinuit iunior filius, & exhibita ſibi in patris præſentia, & eo mandante imperiali reuerentia, ocreis, ut mos eſt in illo imperio, inſignitus purpureis, ab uniuerſis legionibus certatim Auguſtus eſt appellatus. Sic domino Manuele ad apicem promoto imperialem, pater eius inclytæ recordationis, uir inclytus, liberalis, clemẽs, pius & miſericors, in fata conceſſit. Fuit autem ſtatura mediocris, carne & capillo niger: unde & cognomento dicitur etiam hodie Maurus: facie deſpicabili, ſed moribus cõſpicuus, & actibus inſignis militaribus. De-

functus eſt itaq; ſub Anauerza, urbe antiquiſſima, quæ eſt ſecundæ Ciliciæ metropolis, in eo loco qui dicitur Pratum Palliorum, Anno ab incarnatione Domini milleſimo centeſimo trigeſimo octauo, menſe Aprili, Imperij uerò uigeſimo ſeptimo. Tandem uerò compoſitis in ea regione negotijs, dominus Imperator cum omni ſoſpitate Conſtantinopolim ſuos reduxit exercitus: ubi fratrem natu ſuperiorem, palatium, audita patris morte, obtinentem, per Myſtionem ſuum, qui palatio & theſauris præerat uniuerſis: miſſis occultè literis, ex improuiſo captum, & nihil tale ueritum, in uincula coniecit. Sed poſtmodum, poſtquam urbem regiam ſolenniter ingreſſus eſt, per intercõuentionem communiũ conſanguineorũ, & principum ſacri palatij fidelem operam, fratri reconciliatus eſt: ſicq; cum tranquillitate debita, iuxta patris ſupremum iudicium, obtinuit D. Manuel monarchiam, fratrem ſuum tanquam primogenitũ, multiplici non ceſſans, quàm diu uixit, honore præuenire, & gratia proſequi cumulatiore.

Rex & regni principes, ante Aſcalonam caſtrum fundant, cui nomen Ibelim. Caput XXIIII.

INterea dominus rex Hieroſolymorum Fulco, & alij regni principis, unà cum domino patriarcha, & alijs eccleſiarum prælatis, uolentes Aſcalonitarum inſolenter nimis deſæuientium impetus refrenare, & diſcurrendi per regionem nimiam aliquatenus arcere licentiam: conſtituunt de communi uoto, in campeſtribus extra urbem Ramulam, non longè à Lidda, quæ eſt Dioſpolis, caſtrum ædificare. Erat autem in ea regione collis aliquantulum editus, ſuper quem unam de urbibus Philiſtinorum, traditiones habent, fuiſſe conſtitutam, Geth nomine: iuxta illam aliam eorum ciuitatem, quæ dicta eſt Azotum, ab Aſcalona diſtans miliaribus decem, non longè ab ora maritima. Conuenientes igitur unanimiter ex edicto, in præfato colle, firmiſſimo opere, iactatis in altum fundamentis, ædificant præſidium, cum turribus quatuor, ueteribus ædificijs, quorũ adhuc multa ſupererant ueſtigia, lapidum miniſtrantibus copiam, Puteis quoq; uetuſti temporis, qui in ambitu urbis dirutæ frequentes apparebant, aquarum abundantiam, tum ad operis neceſſitatem, tum ad uſus hominum largientibus. Perfecto igitur caſtro, & partibus omnibus abſoluto, cuidam nobili uiro & prudenti, de communi traditur cõſilio, domino uidelicet Baliano ſeniori, Patri Hugonis, Balduini, & Baliani iunioris, qui omnes ab eodem loco cognominati ſunt de Hybelim: hoc enim nomen erat illi loco, antequam etiam caſtrum illic ædificaretur. In cuius cuſtodia & hoſtium perſecutione, cuius gratia municipium erat conditum, diligentem habuit uir prædictus uigilantiam, & poſt eius obitum prædicti eius filij, uiri nobiles & in armis ſtrenui, in nullo ſegnius, quouſque prædicta ciuitas nomini reſtituta eſt Chriſtiano, diligentiſſima tenuerunt cuſtodia.

Iterum ante eandem Aſcalonam de Communi principum conſilio caſtrum ædificatur, cui nomen eſt Blanca guarda. Caput XXV.

ANno proximè ſubſecuto, uidentes regni principes, & ipſo rerum experimento plenius cognoſcentes, in fundatione duorum præſidiorum, Berſabee uidelicet, & Hybelim, contra Aſcalonitarum ſuperbiam ſe plurimum profeciſſe, & eorum ex maxima parte repreſſam inſolentiam, impetus tardiores, debilitatos conatus, adijciunt tertium ædificare, ut amplioribus moleſtijs, & multiplicatis in gyrum municipijs, urbem affligant, & quaſi obſeſſis frequentius terrorem, & cum terrore pericula incutiant, magis repentina. Erat autem in ea Iudeæ parte, quæ à montibus declinans campeſtribus incipit eſſe contermina, ſecus Philiſtijm fines, & tribu Symeon, ab Aſcalona octo diſtans miliaribus, locus quidam, ad montana comparatus collis, ad planiorem uerò regionem, mons ſublimis poterat appellari, & loco nomen Arabicè Teleſſaphi, quod apud nos interpretatur mons ſiue collis clarus. Hic complacuit prudentioribus, præſidium fundari, eò quod alijs quæ aduerſus ſimiles facta erant municipijs, & ciuitati uicinius, & loco ſituq; munitius uideretur. Propoſito igitur ſatisfacientes, dominus Rex & principes eius, unà cum domino Patriarcha & prælatis eccleſiarũ, circa ueris initium, hyeme tranſcurſa, ad locum unanimiter conueniunt, & uocatis artificibus ſimul & populo uniuerſo neceſſaria miniſtrante, ædificant ſolidis fundamentis & lapidibus quadris oppidum, cum turribus quatuor, congruæ altitudinis. Vnde uſque in urbem hoſtium liberet eſſet proſpectus, hoſtibus prædatũ exire uolentibus ualde in-

de inuiſum & formidabile:nomenq; ei uulgari induunt appellatione,Blanca guarda, quod Latinè dicitur Alba ſpecula. Caſtrum ergo perfectũ & omnibus ſuis partibus abſolutum,dominus Rex in ſuam ſuſcepit cuſtodiam, & tam uictu quàm armis ſuffi cienter munitum,uiris prudentibus & rei militaris habẽtibus experientiam,quorum nota eſt fides & probata deuotio,ſeruãdum commiſit. Qui frequẽter per ſe,frequentius adiunctis ſibi & alijs municipijs ad uſus ſimiles ædificatis, militibus, egredientibus hoſtibus occurrebant,eorum euacuãtes molimina,nonnunquam uerò ipſos Aſcalonitas laceſſentes,grauia eis inferebant diſcrimina,& de eis ſępius triumphabant. Porrò qui circumcirca poſſidebant regionem,prædicto confiſi munimine, & uicinitate caſtrorum,ſuburbana loca ædificauerunt quàm plurima,habentes in eis familias multas,& agrorum cultores, de quorum inhabitatione facta eſt regio tota ſecurior et alimentorũ multa locis finitimis acceſſit copia. Inter hæc Aſcalonitæ uidentes urbem per gyrum præſidijs inexpugnabilibus uallatam, cœperunt de ſtatu ſuo ſolito amplius diffidere,& principem Aegypti potentiſſimũ, cui nihil amplius reſidui de uniuerſa regione factum erat,dominum ſuum frequentibus nuncijs commonere,ut pro urbe,quæ Imperij ſui robur erat,gereret ſollicitudinem.

Regina in loco cui Bethania nomen,monaſterium ædificat,& ampliſſimo ditat patrimonio: ſororem ibi præficiens. *Caput.* XXVI.

INterea per Domini ſuperabundantem gratiam,regno ad aliquam tranquillitatem redacto,concepit domina Meliſendis,piæ recordationis regina,pro remedio animæ ſuæ,& parenrum ſuorum ſalute,pro ſalute quoq; mariti & liberorum,ſi locum inueniret iuxta cor ſuum, monaſterium ſacrarum uirginum fundare. Erat autem ei ſoror,inter cęteras iunior,Iuera nòmine,quę in monaſterio ſanctæ Annæ matris ſanctę Dei genitricis, uitam ſanctimonialem erat profeſſa. Huius etiam intuitu,plurimum ad prædictũ propoſitum, domina mouebatur regina: indignum eñ uidebatur ei ut regis filia,tanq; una ex popularibus in clauſtro alicui ſubeſſet matri. Tranſcurſa igitur mente uniuerſa regione,& diligenter inueſtigata,quis nam inueniretur aptior ad fundandum monaſterium locus:tãdem poſt multam deliberationem, placuit Bethania, caſtellum Marię & Marthæ,& Lazari fratris earum, quem dilexit Ieſus,familiare Domini diuerſorium, & domicilium Saluatoris. Is autem locus ab Hieroſolymis diſtat ſtadijs quindecim,iuxta uerbum Euangeliſtæ:ultra montem Olиueti,ad Orientem ſitus,in decliuo eius montis. Erat autem idem locus eccleſiæ Dominici ſepulchri proprius:pro quo domina regia tradens Canonicis urbem prophetarum Thecuam,locum in propriũ recepit. Vbi quoniam quaſi in ſolitudine erat,& hoſtium poterat patere inſidijs,turrim munitiſſimam quadris & politis lapidibus officinis diſtinctam neceſſarijs,multis ſumptibus ædificari præcepit,ut Deo dicatis uirginibus contra ſubitos incurſus non deeſſet præſidij inexpugnabilis ſolatium. Turri igitur conſtructa, loco ad aliquem modum ad cultum religionis præ pęparato, ſanctimoniales induxit fœminas,matrem eis conſtituens annoſam quandam, & in religione probatam, uenerabilem matronã,multa eccleſiæ confetens prædia:ita,ut bonis temporalibus, nulli monaſterio uirorum, aut mulierum inferior haberetur:imò,ut dicitur plus aliarum quælibet eccleſiarum abundaret. Inter cæteras enim poſſeſſiones, quas prædicto uenerabili loco contulerat, locum famoſiſſimum,& omnino commoditatum abundantia ſimul refertum, in campeſtribus Iordanis ſitum Hiericho, cum ſuis pertinentijs liberaliter aſſignauit. Contulit etiam eidem monaſterio ſacra utenſilia,ex auro & gemmis,& argento,ad multam quantitatẽ,ſimul & holoſerica ad decorem domus Dei:ſed & indumenta tam ſacerdotalia quàm leuitica, & omnis generis, prout diſciplina exigebat eccleſiaſtica. Defuncta quoq; illa uenerabili matrona, quam eidem præfecerat loco,ad intentionem rediens,ſororem ſuam de conſenſu domini Patriarchæ,& ſororum ſanctimonalium cõuenientia,eidem pręfecit monaſterio: cum qua etiam adiecit plura in calicibus,libris,& cæteris,quæ ad eccleſiaſticos reſpiciunt uſus, ornamenta, locum non ceſſans, quàm diu uixit, intuitu animæ ſuæ & ſororis, quam unice diligebat,gratia ampliare.

A ij Rex

Rex in campeſtribus Acconenſibus leporem agitans, de equo ruit præceps: moritur. Hieroſolymis inter ſuos prædeceſſores ſepelitur. Caput XXVII.

Accidit autem illis diebus, quod cùm dominus Rex, unà cum domina Regina tranſcurſo autumno, in ciuitate Acconenſi moram faceret, uoluit Regina, ſub ſolandi gratia faſtidij, extra urbem ad loca quædam ſuburbana, fontibus irrigua, cau ſa recreationis exire. Quò D. rex, ut ſolatium D. Reginę non deeſſet, adiecit etiam ip ſe, cum ſolito comitatu proficiſci. Dumq; inter eũdum eſſet, accidit caſu ut qui agmi na & comitatum præibant pueri, leporem in ſulcis iacentem excitarent, quem fugi entem clamor proſecutus eſt uniuerſorum. Rex autem arrepta lancea, ut eundem le porem inſectaretur, ſiniſtro actus caſu, equum ad illas cœpit urgere partes, & curſu uehementer inſtare. Tandẽ inconſultè feſtinãs, equus in præceps agitur: corruensq; in terram, Regem dedit præcipitem: iacenteq; præ caſus dolore attonito, ſella caput obtriuit, ita ut cerebrum tam per aures, quàm per nares etiam emitteretur. Ad hunc caſum, uniuerſus qui præibat & qui ſequebatur, facti acerbitate perterritus, conuerſus eſt comitatus, & iacenti opem ferre uolentes, exanimem reperiunt, cui neq; uox erat, neq; ſenſus Regina uerò comperta mariti morte, tam inopinato & ſiniſtro ſaucia caſu, ueſte & capillo lacero eiulans, & doloris immenſitatem ſuſpirijs conteſtans & lamentis, in terram corruens, corpus complectitur exanime. Non ſufficit humor oculis, fletus ubertate continui, & uox doloris interpres crebris interrumpitur ſingultibus: nec dolori ſatis fit licet ad nihil aliud ſit ſollicita, quàm ſatisfactioni. Familia quoq; lachrymis, uoce & habitu mœrorẽ conteſtans, anxietatis nimiæ lugubria prætendit argumenta. Nunciatur interea, & fama circumuolante diuulgatur per urbem Acconenſem Regis miſerabilis interitus: & ad partes illas turbę certatim confluunt, intueri uolentes factum inauditũ quod acciderat. Inde cum lachrymis in prędictam urbem deportatus, ſine ſenſu, triduo tamen adhuc palpitans, protraxit uitam. Quarto demum die, idibus uidelicet Nouẽbris, anno ab incarnatione Domini milleſimo centeſimo quadrageſimo ſecundo. Regni uerò eius anno undecimo, deficiens, in ſenectute bona, ultimam clauſit diem. Inde Hieroſolymam cum debita delatus honorificentia, occurrẽte uniuerſo clero & populo, in eccleſia Dominici ſepulchri, ſub mõte Caluariæ introeuntibus ad dextram, ſecus portam inter alios felicis memoriæ Reges, eius prædeceſſores, per manum domini Vuilhelmi, uenerabilis Hieroſolymorum & piæ recordationis Patriarchæ, regia magnificentia ſepultus eſt: duobus ſuperſtitibus liberis adhuc impuberibus relictis Balduino uidelicet primogenito annorũ ſeptem. Reſeditq; regni poteſtas penes dominam Meleſendam, Deo amabilem reginam, cui iure hæreditario competebat.

LIBER DECIMVSSEXTVS.

PRAEFATIO.

Quæ de præſenti hactenus contexuimus Hiſtoria, aliorum tantum quibus priſci temporis plenior adhuc famulabatur memoria, collegimus ratione unde cum maiore difficultate, quaſi aliena mendicantes ſuffragia, & rei ueritatem, & geſtorum ſeriem, & annorum numerum ſumus conſecuti: licet fideli, quantum potuimus, hæc eadem recitatione, ſcripto mandauimus. Quæ autẽ ſequuntur deinceps, partim nos ipſi fide conſpeximus oculata, partim eorum, qui geſtis interfuerunt, fida nobis patuit narratione. Vnde gemino freti adminiculo ea quæ reſtant, auctore Domino, facilius fideliusq; poſterorum mandabimus lectioni. Nam & recentium temporum ſolidior ſolet occurrere memoria: & quę uiſus mẽti obtulit, non ita facile obliuionis ſentiũt incommodum, ſicut quæ ſolo auditu ſunt collecta. Vt enim Flacci noſtri utamur uerbo, huic noſtro conſonante,

Segnius irritant animos demiſſa per aurem,
Quàm quæ ſunt oculis ſubiecta fidelibus: & quæ
Ipſe ſibi tradit ſpectator. &c.

Deſun

Defuncto Fulcone, ſuccedit filius eius, Balduinus tertius: & qualis corpore fuit deſcribitur. Caput I.

DEfuncto domino Fulcone, Hieroſolymorum ex Latinis rege tertio, ſucceſſit ei dominus Balduinus tertius ex domina Meleſenda Regina filius eius, fratrem habēs unum puerulum, Almaricum nomine, annorum ſeptem, ut præmiſimus: qui poſtmodum eidem ſine liberis defuncto, ſucceſſit in regno, ſicut in ſequentibus aperietur. Tredecim annorū erat D. Balduinus, cùm regnare cœpit: regnauit autem annis uiginti. Fuit autem adoleſcens optimæ indolis, id de ſe certis promittentis indicijs, quod poſtea in uirilem euadens ætatem pleno rerum perſoluit experimento. Nam uir factus, ſicut facie, & tota mentis habitudine, præ cæteris differentiæ ferme præeminebat elegantia, ita & mētis uiuacitate & eloquētię flore, & omnes reliquos regni proceres facile anteibat. Erat autem corpore procerus, mediocribus maior, ad corporis proceritatem membrorum habens conſonam, & quaſi proportionaliter reſpondentem uniuerſaliter diſpoſitionē, ita ut nec in modico à ratione totius in eo pars aliqua diſſentiret. Fuit ſane decorus, facie elegantiſſima, colore uiuido, & innatum deſignante uigorem. A quibus plane in ea parte matrem referens, & ab auo non degener materno, oculis mediæ quantitatis, modice prominentibus, fulgoris temperati, capillo plano, non flauo penitus, barba mentum genasq; grata quadam plenitudine fauorabiliter ueſtitus: carnoſitatis media quadam habitudine præditus, ita ut nec fratris more pinguior nec matris exemplo dici poſſet macilentus. Tanta autem, ut in ſumma dicatur, formæ præibat eminentia, ut ignaris etiam eximia quadam in eo refulgente dignitate, certum in ſe de regia maieſtate daret indicium.

De moribus & conuerſatione. Caput II.

HVic autem tantæ corporis uenuſtati, mentis quoq; bene cōſtitutæ æquipollenter reſpondebat habitus. Nam ingenij ſumme uelocis erat, & ſponte fluentis eloquij ei non deerat prętogatiua ſingularis, nec morum dignitate commendabilium quolibet principe uidebatur inferior. Affabilis enim & miſericors erat admodum: et licet ſupra uires ſe pene omnibus exhiberet liberalem, alieni tamē minime cupidus, nec eccleſiarum uexabat patrimonia, nec ſubiectorum, more prodigi, inſidiabatur opulentijs. Quodq; in ea ætate rariſſime ſolet contingere, etiam in adoleſcentia erat Deum timens, & ad eccleſiaſticas inſtitutiones, & eccleſiarū prælatos omnimodam habens reuerentiam. Ingenij etiam uiuacitate præditus, fidelis etiam memoriæ erat aſſecutus beneficium. Erat autem & commode literatus: & fratre ſuo domino Almarico, qui ei ſucceſſit, multo amplius. Cùm uerò quid otij ex occupationibus publicis decerpere poterat, libēter incumbebat lectioni, hiſtoriarū præcipue auditor, antiquorum regum & optimorum principum geſta moresq; diligenter inueſtigabat. Literatorum maxime, ſed & prudentium laicorum confabulationibus plurimum recreabatur. Tanta autem affabilitatis gratia præeminebat, ut etiam contemptibilibus perſonis, ex improuiſo & nominatim ſalutationibus dependeret affatum: & ad ſe ingredi uolentibus, uel occurrentibus paſſim mutuæ collocutionis aut offerret ultrò commercium, aut poſtulantibus non negaret. Vnde tantam ſibi plebis & patrum conciliabat gratiam, ut prædeceſſorum ſuorum quolibet amplius, utriq; claſſi haberetur acceptior. Erat autem & laboris patiens, & in dubijs bellorum euentibus, more optimi principis maxime prouidus. In ſummis neceſſitatibus, quas pro regni incremēto pertulit ſæpius, regiam præferens conſtantiam, & fortis uiri nunquam deſerens ſecuritatem. Iuris etiā conſuetudinarij, quo regnum regebatur orientale, plenam habens experientiam: ita ut in rebus dubijs, etiam ſeniores regni principes eius conſulerent experientiam, & conſulti pectoris eruditionem mirarentur. Erat pręterea iucundi facetiæq; ſermonis, & perſonis quibuslibet fauorabili quadam compoſitione ſe conformem tribuens, omni ętati et conditioni gratiſſime ſe contēperabat. Vrbanitatis quoque præcipuæ, eò minus, quod dicendi nimia utebatur libertate: ita ut quæ in amicis

ukos, & armorum uſum prorſus neſcientes, ſolam negotiandi artem habentes, habebat domeſticos, raroq́ꝫ Latinorum frequentabatur acceſſu, pauciſſimos ex eis habēs ciues. Erat autem ſolis mercenarijs tradita eius cura, neqꝫ ijs etiam pro tempore, uel pro modo exhibitæ militię præſtabantur ſtipendia: ſed pleruncꝫ in annum amplius, pactam petentes pecuniam protrahebantur. At uerò uterqꝫ Balduinus & Ioſcelinus ſenior, poſtq́ꝫ eundem comitatum adepti ſunt, illuc iugem & manentem conſtituerāt habitationem ex locis finitimis, illuc tam uictus quàm armorum, & aliorum quæ pro tempore erant neceſſaria, copiam, ad omnem ſufficientiam diligenter inferentes: unde non ſolum in ſe tuta poterat conſiſtere, ſed & alijs uicinis urbibus meritò erat formidabilis. Erant autem, ut præmiſimus, inter principem Antiochenum & Comitem inimicitiæ, iam nō occultæ, ſed quæ etiam uſqꝫ ad odiū proceſſerant manifeſtū: unde uterqꝫ pro alterius moleſtijs aut ſiniſtris euentibus modicam aut nullam gerebat ſollicitudinem: imò etiam detrimentis gaudebat, & ſiniſtris caſibus lætabatur. Ex ijs o-

mnibus prædictus princeps magnus Sanguinus occaſionē colligens, ſecū́qꝫ ab Orientali tractu infinitas equitum copias deducens, conuocatis etiam finitimarum urbium populis, urbem prædictam obſidione claudit, & obſeſſis omnem præſtruit aditum, ita ut nec obſeſſis ciuibus egredi, nec ad eos introire uolentibus, ulla daretur facultas. Sed & uictus & alimentorum quorumlibet, plurimum angebātur inopia qui obſeſſi erant. Erat autem ciuitas muro circundata ſolido, & turrium excelſarum uallata præſidio ciuitatis parte ſuperiore: alterum inferius, ad quę ciuibus etiam expugnata urbe ſecundum poterat eſſe refugium: ſed hæc omnia, ſicut uſui ſolent eſſe contra hoſtes, ſi ſint qui pro libertate uelint contendere, & ſe uiriliter hoſtibus opponere, ſic ſine utilitate iacent, ubi nō reperitur in obſeſſis qui uicē uelit gerere defenſoris. Parū eſt enī in ciuitatibus turres, muros et antemuralia eſſe, niſi ſint qui hæc omnia tueanť. Vacuam ergo urbem reperiens, & ex eo obtinendi eam maiorem habēs fiduciā, locatis in gyrum, et legionibus legionū primicerijs cōgrua ſtatione diſpoſitis, urbē uallat: deinde tormentis & machinis iaculatorijs mœnia debilitat, & crebris ſagittarum immiſſionibus ciues inceſſanter affligens obſeſſis requiem negat. Nunciatur interea, & fama diſcurrēte diuulgať, quod prædicta Dei cultrix ciuitas, has obſidiōis ab hoſtib.

fidei & nominis Christiani patiebatur anguſtias: unde ad hunc ſermonem fidelium, longe lateq; hæc audientium, liquefacta ſunt corda, & zelus armari cœpit, ad ultionem iniquorum. Comes uerò hoc audiens, & facti acerbitate percuſſus, copias impiger conuocat militares: & ſerò memor urbis eximiæ, quaſi iam defunctæ parat exequias, qui ægrotantis remedia poſtulãtis curam habere noluit: circuit fideles amicos ſollicitat, Antiochenum Principem dominum ſuum ſuppliciter monet, & attentius per nuncios hortatur, ut eius compatiatur laboribus, & urbem prędictam à iugo futurę liberet ſeruitutis. Peruenerunt etiam huius tam ſiniſtri caſus nuncij ad Regem Hieroſolymorum, obſidionis circa prędictam urbem & anguſtiarũ, quas ciues eius patiebantur, certitudinem atteſtantes. Domina autem Regina, quæ regni moderabatur imperium, communicato cum proceribus conſilio, Manaſſem regium conſtabularium, cõſanguineum ſuum, Philippum Neapolitanũ, Helinandũ Tyberiadenſem, unà cum militari multitudine, illuc ſub omni celeritate dirigit, ut optatum domino Comiti, & afflictis ciuibus miniſtrent ſolatium. Princeps uerò Antiochenus, de Comitis gaudens aduerſitatibus, non multũ attendens, quantum communibus debeat utilitatibus, & quod perſonale odium in publicam non debet redundare lęſionem, occaſiones colligit, dum petitum differt ſubſidium miniſtrare.

Capitur ciuitas, & populus eius occiditur. *Caput V.*

AT Sanguinus interea obſeſſos continuis urgens aſſultibus, omnia nocẽdi percurrit argumenta, nihil intentatum relinquit eorum quæ ciuibus poſſunt augere moleſtiam, & ſibi ad obtinendum locum poſſint tribuere facultatem. Immiſſis igitur foſſoribus per ſcrobes & ſubterraneos meatus, ſecus murum ducit cuniculũ, ſuffoſſumq; opus ſtipitibus ſuſtentat ſuppoſitis: quibus igne conſumptis, decidit ex magna parte murus, & hiatum hoſtibus peruium pluſquàm centum dedit cubitorum. Hoſtes igitur aditum pro uotis habentes, cõfluentes, undiq; in urbẽ ingrediuntur legionibus, & quos de ciuibus habent obuiam gladijs perimunt, conditioni, ætati aut ſexui non parcentes: ita ut de ijs dictum uideretur, Viduam & aduenam interfecerũt, & pupillos occiderunt iuuenem ſimul ac uirginem cum homine ſene. Capta igitur urbe, & hoſtium gladijs tradita, qui prudentiores erant ex ciuibus, uel magis expediti, in præſidia, quæ in urbe eſſe diximus, cum liberis & uxoribus, ut uitę ſaltem, licet tempore conſulerent modico, ſe contulerunt: ubi tantus in introitu concurrentis populi factus eſt tumultus, ut præ turba comprimente, multi miſerabiliter ſuffocati interierint: inter quos & reuerendiſſimus uir, Hugo, eiuſdem ciuitatis Archiepiſcopus, cum quibuſdam ſuis clericis eodem dicitur modo occubuiſſe. Huius tamen miſerabilis euentus culpam nonnullã in prædictum refundunt Antiſtitem, qui prædicto interfuerunt negotio. Nam cùm pecuniam collegiſſe diceretur infinitã, quam erogans militibus, urbi poſſet eſſe auxilio, maluit opib. auarus incumbere, quàm populo conſulere pereunti: unde factum eſt, ut auaritiæ fructus colligens, mortem cum popularibus ſortiretur indifferentem: ab auditu etiam malo, niſi miſericorditer dominus ſubueniat, non multum ſecurus. Talibus enim terribiles loquuntur ſcripturæ, dicentes: Pecunia tua tecum ſit in perditionem. Sic igitur dum Princeps Antiochenus, odio uictus indiſcreto, differt fratribus debitum auxilium miniſtrare: dumq; Comes aliena præſtolatur ſuffragia, urbs antiquiſſima, & nomini Chriſtiano à temporibus Apoſtolorum deuota, uerbo & prædictione Apoſtoli Thaddei, ab infidelium ſuperſtitionibus eruta, indebitæ iugum paſſa eſt ſeruitutis. Dicitur in eadem urbe & corpus beati Thomæ Apoſtoli, & beati Abagari regis corpus eſſe ſepultum. Hic eſt Abagarus, toparcha illuſtris, cuius epiſtola ad Dominum Ieſum Chriſtum miſſam, Euſebius Cęſarienſis, in hiſtoria ſua quam eccleſiaſticam nominat, aſſerit: quem & Domini dignum reſcripto docet, utriuſque ponens epiſtolam, & in fine ita ſubiungens, Hæc in Archiuijs publicijs Ediſſanæ urbis, in qua tunc Abagarus regnauit, ita deſcripta reperimus in ijs chartis, quę geſta Abagari Regis ſeruata antiquitus continebant. Sed hęc hactenus, nunc ad hiſtoriam redeamus.

Trans-

Trans Iordanem caſtrum, cui nomen Vallis Moyſi per regem acquiritur. Caput VI.

HVius domini Balduini, anno primo quo regnare cœpit, Turci quidam fauentibus, & uocantibus locorum incolis, caſtrum quoddam noſtrũ, cui nomen Vallis Moyſi, in Syria Sobal, quæ eſt trans Iordanem, occupauerant. Eſt autem prædictũ oppidum, iuxta aquas contradictionis: ubi Moyſes populo Iſraëlitico uociferante & deficiente præ ſiti, ex ſilice fluenta produxit, & bibit populus uniuerſus & iumenta eius. Cognito itaq; quod prędictum municipium hoſtes, noſtris qui in eo erant occiſis, detinerẽt, congregatis undiq; militaribus copijs, dominus Rex, licet adhuc tener nimium, illuc proficiſcitur: & tranſiens cum ſuis expeditionibus, uallem illuſtrem, ubi nunc mare mortuum, quod & Lacus Aſphaltites dicitur, interiacet, ſecundæ Arabiæ, quæ eſt Petracenſis, in finibus Moab, montana conſcendit. Inde Syriam Sobal, quę eſt tertia Arabia, quę hodie uulgo dicitur Terra montis regalis, percurrentes, ad locum perueniunt deſtinatum, Indigenę autem regionis, comperto noſtrorũ aduentu, cum uxoribus & liberis in præſidium ſe contulerant, præſumentes de loci munitione, eo quod inexpugnabilis uideretur. Vbi noſtri loci uidẽtes difficultatem & inſuperabile munimen poſtquam aliquot diebus ſaxa contorquenda, crebris ſagittarũ immiſſionibus, & alijs nocendi argumentis, inutiliter operam conſumpſerant, ad alia ſe dirigunt conſilia. Erat autem tota illa regio oliuis conſita pinguibus, ita ut inſtar nemorum condenſorum, uniuerſam terræ ſuperficiem obumbrarent: unde regionis habitatores, ſicut & eorum progenitores, ſibi uictum omnimodum propagabãt: quibus deficientibus, omnino uiuendi ſpes eos deſtitueret. Has igitur extirpare & dare incendijs decretum eſt, ut ſaltem hoc damno deterriti, & ſuccīſis oliuetis deſperarẽt, & Turcis qui in municipium ſe contulerãt traditis uel excluſis, noſtris caſtrum reſtituerent: quod conceptum fructuoſo non caruit euentu. Nam protinus ubi ſuccidi amicas uiderunt arbores, mutato conſilio, ad alia ſe conuertunt ſtudia: & conditionibus interpoſitis, quod Turcis quos introduxerant, liber & ſine periculo pateret exitus: quodq; eis & eorum uxoribus & liberis non imputaretur ad mortem, quod deliquerant, caſtrum domino Regi reſtituerunt. Recepto itaq; municipio, & cuſtodib. in eo locatis, alimentorum quoq; immiſſa copia, ſimulq; & armorum: D. Rex cum ſuis, conſummato negotio, quod in primis regni ſui auſpicijs occurrerat, uictor, & ſoſpes cum uniuerſo exercitu, reuerſus eſt ad propria.

Sanguinus moritur, dum obſidet Cologenbar. Succedit ei filius eius Noradinus. Caput VII.

SAnguinus interea, de quo ſupra fecimus mentionem, ſubiugata urbe Ediſſana, tanto in immenſum elatus ſucceſſu, appoſuit & ciuitatẽ munitam, ſupra Euphratis fluenta ſitam, Cologenbar nomine, obſidere: in cuius obſidione dum perſeueraret, tractante & diſponente prędictę urbis domino, cum quibuſdam cubicularijs & familiaribus eius eunuchis, nocte una uino æſtuans, & præ nimia crapula ſupinus iacens in tabernaculis ſuis ab eiſdem domeſticis ſuis, gladijs confoditur. De quo quidam noſtrorum, nunciato eius interitu, ſic ait:

Quam bonus euentus, ſit ſanguine ſanguinolentus,
Vir homicida, reus, nomine Sanguineus.

Qui autem eum interfecerunt, à domino urbis obſeſſæ, ex condicto intra mœnia recepti, ultrices conſanguineorum extincti manus effugerũt. Fugit autem & uniuerſus eius exercitus, domini ſolatio & prouiſione deſtitutus: cui defuncto ſucceſſerunt eius filij alter apud Muſſulam, introrſum in oriente: alter apud Alapiam, natu poſterior, nomine Noradinus, uir prouidus & diſcretus, & iuxta traditiones illius populi ſuperſtitioſus, timens Deum fœlix quoq;, & paternæ ampliator hæreditatis.

Nobilis quidam ex Damaſcenis, Boſtrenſis ciuitatis procurator, cum Rege proficiſcitur: & exercitus regni uerſus Boſtram properat. Amardus Damaſcenorum procurator factum nititur impedire. Caput VIII.

NOn multo pòſt tempore, anno ſecundo regni domini Balduini, nobilis quidam ſatrapa Turcorum, ex cauſſis quibuſdam, Meieredin regis Damaſcenorum indignationem ſuſtinens, & procuratoris eius Meheuedin, qui alio nomine Ainardus dicebatur, gratia deſtitutus, cuius multo maior quàm ipſius regis in uniuer-

ſis Dama

ſis Damaſcēorum finibus erat auctoritas:ad dominum Regem & matrem eius, cum
honeſto comitatu uenit Hieroſolymā,aſſerens , quod ſi dominus Rex honeſtam , &
pro boni uiri arbitratu ſufficientem ei uellet aſſignare compenſationē,ipſe Boſtren-
ſem urbem,cui præerat,unà cum oppido Selchar,Chriſtianis reſignaret.Eſt autē Bo
ſtrum primæ Arabiæ metropolis, quæ hodie uulgari appellatione Buſſereth dicitur.
Erat porrò idem nobilis homo,ut dicebatur,Armenus genere,corpore procerus,fa-
cie uenuſta,uirilem tota corporis animoſitatem babitudine prætendens,eratq; ei no
men Stantais.Cōuocatis igitur huius rei gratia uniuerſis regni Principibus,& delibe
rationis partibus cōgruo libramine penſatis,audita tanti uiri aduētus cauſſa , placuit
omnibus de communi cōſilio ut de honeſta & competente recompenſatione, ſupra
dicto ſatisfiat uiro,& conuocatis exercitibus , ad Boſtrenſes partes dirigantur expe-
ditiones: maximum enim & Deo acceptum regni iudicauerat incrementum, ſi Chri
ſtianæ fidei & noſtræ iuriſdictioni,per huius operam,iure perpetuo poſſit accreſcere
ciuitas prænominata.Pactis igitur hinc inde ad congruam conſonantiam redactis u-
niuerſus regni populus uoce præconia congregatur , & implorato de ſuperius auxi-
lio,uiuificæ crucis ligno ſecum aſſumpto ſalutari,tam dominus Rex, quàm principes
omnes,Tyberiadem uſq; perueniunt:ubi circa pontē, unde ex mari Iordanis fluenta
ſe diuidunt,caſtrametantur.Porrò prędictus Amardus , cum domino Rege , ſicut &
cum patre eius fœdus prius inierat,& pacem temporalem unde oportebat eum præ
moneri ſolenniter,ut ad reſiſtendum præparandumq; ſe,& cōuocandum exercitum
legitimas pro more regionis haberet ferias,ne ſi repentè & ante ſollennem cōmoni-
tionem,intra ſuos fines,hoſtiliter dominus Rex ingrederetur,contra legem pactorū
uideretur uerſatus. Miſſis igitur nūcijs,ad eundem procuratorem, dum ille tanquam
uir ſagaciſſimus ex induſtria differt dare reſponſa , iam penè menſis præterierat . quo
medio tempore nō ceſſauit tam prece quàm precio,omnes finitimos ſuæ gentis pro
ceres,in ſui ſubſidium,longè lateq; cōuocare : quibus undiq; ad infinitatem nimiam
congregatis,domino Regi & principibus mandat,dicens: Contra legem initi fœde-
ris,in terram domini mei paratis intrare,& ſeruum eius contumacem, & contra debi
tę fidelitatis iura uerſantem,indebito protegere laboratis patrocinio:rogamus humi
liato in preces animo,quatenus ab iniuſto dominus Rex deſiſtat propoſito,pactorū
prius initorum tenorem conſeruet illibatum.Nos parati ſumus,domino regi uniuer-
ſas cum omni integritate impēſas,quas pro hac expeditione fecit,refundere.Ad hæc
rex de communi conſilio dedit reſponſum,dicens:Nos pactorum & fœderis conce-
pti,nullatenus intendimus uiolare tenorē : ſed quia prædictus nobilis homo ad nos
uenit,ut nobiſcū familiariter loqueretur,nō poſſumus homini in regno noſtro ſpem
habenti,cum noſtra honeſtate ita penitus deeſſe. Sufficiet autem nobis , ut in urbem
quam noſtro deſeruit intuitu,eum introducere ſine difficultate liceat : poſtquam au-
tem in ſuum ſe recepit municipium , tractet eum dn̄s ſuus patrijs legibus,& ſecundū
merita ſua eidem præmia largiatur : nos enim ſiue in eundo , ſiue in redeundo, regi
Damaſceno amico noſtro,omnino autore Domino,ſicut tenemur, declinabimus in
iuriam irrogare. Erat autem hic Amardus,uir prudentiſsimus , & populi noſtri ama-
tor:qui cum haberet tres filias, unam illarum dederat prædicto Damaſcenorum Re-
gi.alteram Noradino Sanguini filio:tertiam cuidam egregio militi,Marguart nomi-
ne. Habebat ergo regni curā,tum quia regis erat ſocer,tum quia uir circūſpectus erat
plurimum. Rex aūt deſes,ebrioſus,& epulo,libidineq; totus diffluebat, ac ſolis uaca-
bat delitijs. Is(ut diximus)gentis noſtræ gratiam,quibuſcumq; poterat obſequijs me
reri,ſatagebat,& quibus ſolent amici comparari,merita in eo non erāt ocioſa. Quod
utrum ex animo & ex dilectionis ſynceritate procederet,an inuitū impelleret neceſ-
ſitas,inter prudentes quęrebatᷣ.Poterat ſane utrunq; eſſe in cauſa: nam generū ſuum
Noradinū,ſicut & patrē eius prius,ſuſpectū habebat nō modicū,ne regē iterū gene-
rum ſuum,uirū prorſus inutilē,& craſſa ſupinū ignorantia,regno,& ſe ab adminiſtra-
tione detruderet. Inde erat maximè, quod noſtrorum ſibi neceſſariam reputans gra-
tiam , omniuia qua poterat ad eam obtinendam aſpirabat . Videbatur uir diſcre-
tus præſagiētem habere ſpiritum:nam quod uerebatur accidit:ſtatim ēm eò mortuo,

prędictus

prædictus Noradinus,conſentientibus ſibi Damaſcenis, illo qui regnabat uiolenter
excluſo,regnum occupauit.Elaborabat ergò fideliter,ut dominus rex, refuſis ſibi ex
penſis, quos pro uocanda fecerat expeditione, ad propria rediret indemnis: & pro
culdubio minus hoſtiliter in eo facto,contra dominum regem & Chriſtianum exer-
citum ſe habuiſſet,ſi conuocatas exteras nationes, pro ſuo potuiſſet arbitrio cohibe-
re. Multa enim fidei,ſynceritatis, & conſtantiæ illius in populis negocijſq;,certo re-
rum experimento cognouimus argumenta.

Procedens exercitus,infinita ſuſtinet pericula. Caput IX.

VErùm dum hęc nunciarent legati, inter quos præcipuus quidam domini regis
familiaris,Bernhardus Bachet:populus cœpit acclamare,eundē Bernhardum
proditorem ēſſe,nō eſſe populo Chriſtiano fidelem,quicunq; diſuaſionibus huic ne-
gotio uellet dare impedimentum. Magnis etiam uocibus cœpit plebs indiſcreta cla-
mare,procedendum eſſe,urbem tam nobilem non facile eſſe deſerendam: grates ha-
bendas nobili uiro,& eius per omnia propoſitum amplectendum uiriliter & deuotē,
qui tantū Chriſtianitati obtuliſſet ſeculis memorabile beneficium, & pro eo uſq; ad
mortem decertandū. In hoc itaq; tanto tumultu, præualuit populi ſententia, ſpreto
conſilio ſanius affectorum.Compoſitis igitur ſarcinis,& ſolutis caſtris, uerſus prædi
ctum oppidum iter dirigunt:tranſitaq; cauea Roob,in planiciem peruenerunt, quæ
dicitur Medan, ubi ſingulis annis Arabum & aliorū Orientaliū populorū ſolent nun
dinæ conuenire ſolennes.ubi tanta hoſtiū noſtris cœpir occurrere multitudo, ut quí
prius cœpto inſiſtendū eſſe, & in negotio procedendū acclamauerant, redire ſi fieri
poſſet,præoptarent,& iudicarent utilius. Viſis tamē hoſtiū cuneis,& ſtupentes mul-
titudinem,noſtri accingunt ſe tanquā præliaturi.Rex uerò de conſilio eorum qui rei
militaris habebant experientiam,caſtra protinus iubet locari:quibus compoſitis, cu
ram corporis,prout in arcto poſiti poterant,agentes,noctē illam duxerunt inſomnē.
At uerò hoſtes multiplicati ſupra numerum,legiones noſtras undiq; uallantes,quaſi
manubias & uilia mancipia noſtros proculdubio in craſtino compeditos fore non
dubitabant.Noſtri uerò continuis excubijs ſe obſeruantes prudenter,et uirorum for
tium circa ſe tota ſollicitudine impleuerunt officia Mane autem facto, communica-
to conſilio,noſtri procedendum eſſe decernunt:nam redire,cùm ignominia plenum
tum uidebatur penè impoſsibile. Verum hoſtes circumpoſiti utrinque impedire ui-
dentur. Tandem noſtri animoſius inſiſtentes, per medias hoſtium acies, uiam ferro
aperiunt,& ad deſtinatum unanimiter locum contendunt: ſed loricis,caſsidibus, ſi-
mul clypeis onuſti,lento incedebant gradu,hoſtium etiam circumpoſita multitudi-
ne præpediebanť.At uerò equites,licet expedientius poſſent incedere,peditū tamē
oportebat in inceſſu corformes fieri manipulis,ne diſſoluerenť agmina, & irruendi
ſuper cuneos hoſtibus daretur occaſio. Compatiebanť itaq; ſibiinuicē cohortes, &
quaſi uir unus effectus erat populus uniuerſus. Tanta enim equitibus pedeſtriū tur-
marū erat cura, ut ipſi de equis deſcendentes,cōmunicato cū eis labore,feſſis pro ue-
hiculo ſe exhibentes,itineris moleſtiam redderēt leuiorē. Hoſtes tamen interea cre-
bris ſagittarū immiſſionibus exercitū fatigantes,multiplicatis moleſtijs,noſtrorū co-
hortes diſſoluere nitebātur.Noſtri aūt è diuerſo,quanto ad hoc magis eos uident in-
ſtare & importunius,tanto ſibiinuicē coherere magis, & cœpto inſiſtere feruentius
itineri nō formidabāt,Accedebat ad maiorē moleſtiarū cumulū,ſitis aſpera ex labo-
ris difficultate,& æſtatis caumate geminata.Erat quoq; eis iter per loca arida & ina-
quoſa:tota enim illa regio fontes neſcit.uerùm hyeme ſolent aquas colligere lacunis
tam naturalibus quàm manufactis,pluuiales.Acciderat aūt illis diebus, unde & hæ ipſæ
factæ erant inutiles:nam tanta fuerat paulo antè locuſtarū in ea prouincia præter mo
rem intemperies,quod omnes huiuſmodi piſcinas tabo infecerant,& aquę uſum red
diderant abominabilem putredine,quam morientes intulerant.Hæc autem,qua no
ſtris iter erat, regio dicitur Traconitidis: cuius in Euangelio Lucas facit mentionē,
dicens: Philippo autem Itureæ & Traconitidis regionis tetrarcha. Videtur autem
nobis à draconibus dicta, dracones enim dicuntur occulti & ſubterranei meatus,
quibus

quibus illa regio abundat:nam penè uniuerſus illius regionis populus in ſpeluncis et cauernis habitat,& in draconibus habet domicilia.

Ad locum peruenientes deſtinatum, ciuitatem reperiunt ab hoſtibus occupatam, & infecto negotio reditus indicitur. Caput X.

TRanſcurſa igitur cum ſummo periculo regionis illius parte, circa horam diei nouiſſimā ad locū perueniunt, qui antiquo Adratum uocabulo dicitur, nūc aūt uulgari appellatione dicitur ciuitas Bernhardi de Stampis. Eſt autem una de ſuffraganeis, quæ ad Boſtrenſem metropolim habet reſpectum: ubi adiunctis illius loci incolis, ad hoſtium numerum maior noſtris acceſſit moleſtia: ubi & de ciſternis, quarū ora uidebant patentia, & ſine difficultate haurire aquas ſe poſſe noſtri cum arbitrarentur, demiſſas ſitulas non ſine damno amittebant: nam qui intus latebant in cauernis ſubterraneis, funes præcidentes quibus hauriendi adligata erant inſtrumenta, funes remittebant decurtatos: & ſpe potus deluſos, ad maius cōpellebant ſitis diſpendium, dum in hauriendis aquis fruſtra diutius laborabant. Sic igitur quatuor diebus cōtinuis, nunquā indulta requie, noſtri afflicti ſunt inceſſanter, uix noctibus habētes ocium ut neceſſitatibus corporis quocunq; modo ſatisfacerēt. Augebatur præterea per ſingulos dies hoſtium numerus, noſtrorum uerò decreſcebant agmina, alijs interemptis, alijs ſaucijs letaliter: alij uerò de uita deſperantes, & nimia percuſſi formidine ſarcinarum & impedimentorū augebant turbam, intra equos deliteſcentes, & ſimulātes impotentiam, ne ad ſuſtinenda hoſtilis impetus onera, egredi compellerentur. Tanta autem ſagittarum & miſſilium pene continua ſupra noſtrum exercitum erat denſitas, ut grandinis aut imbriū inſtar deſcenderent, & uniuerſa tam homines quā iumenta telis conſita uiderentur. Mirari poterant intuentes, aut hoſtes in iaculando tantum poſſe, aut noſtros tantum patientiæ inuincibilis continuare laborem. Inſtabant & noſtri, telis & ſagittarum immiſſione nihilominus: ſed hoſtium exercitus, diſcurſus habens liberiores, rarius ſagittis lædebantur noſtris. Quarta demum die continuatis cum tanto periculo itineribus, ad locum deſtinatum appropiantes, urbem eminus contuentur: ubi cum multa difficultate, hoſtibus uiolenter excluſis, aquas intra rupes modice ſcaturientes, occupāt, & circa eis caſtrametantur: ubi refectioni uacantes aliquantulum, corporibus quantū permittebatur indulgent. Ea nocte ibi qualem qualē noſtri habentes requiem, diem exſpectabāt cum ſummo deſiderio ſequentem: cū ecce intempeſtæ noctis ſilentio, ex urbe prædicta quidā latēter egreſſus, per medias hoſtium acies ad noſtrum ſe contulit exercitum, infauſtæ legationis baiulus. Qui ſtatim ueniens, ad Regē ſe poſtulat introduci, uerba dicens ſe habere ſecretiora quæ perferat. Admiſſus ergo, cōuocatiſq; principibus, ſimulq; & illo nobili uiro, qui eiuſdem ciuitatis magiſtratum adminiſtrauerat, & nos in pręſentia duxerat pericula: nunciat, urbē uxore eiuſdem nobilis uiri prodente, hoſtibus traditam, & eorū introductos ſatellites, arces & præſidium, excluſis alijs, obtinere uniuerſum. Hoc inſœlici rumore, mente noſtri plurimum conſternati, quid facto opus ſit deliberant: tandemq; uiſum eſt expedientius, reditum ad propria, cum quocunq; periculo, maturare. Fuerunt tamen nonnulli de maioribus regni principibus, qui domino Regi ſecretius in aurem cōſulerent, quatenus aſſumpto ſibi uiuificæ crucis ligno, equum domini Ioannis Gomar, qui omnes alios exercitus equos celeritate & laboris patientia longè ſuperare dicebatur, conſcenderet, & ſolus ſuæ conſuleret ſaluti. Hoc aūt dicebāt, omnino deſperantes de reditu, & omnium ſtragem timentes in proximo futuram. Quod uerbum rex, licet infra annos puberes conſtitutus (ſignificans qualis in maiore ætate futurus eſſet) regia ſpreuit magnificentia, dicens: Propriam ſe omnino contemnere ſalutē, ſi tam Deo deuotus populus caſu tam flebili deperiret. Videntes ergo regem eorū monitis, licet ex affectu pio prodeuntibus, non acquieſcere, ad alia ſe conuertūt ſtudia, & de reditu tractare incipiunt, uidentes non ſine uniuerſorū ſtrage ad ulteriora ſe poſſe procedere. Tunc primū cœpit ſpe tanta deiectis, & euacuatis, uidentibus omnes ſuos conatus, labor duplo cōtingere moleſtior. Nam etſi prius dura nimis, & penè intolerabilia, & quibuslibet quę accidere poſſent nō inferiora paſſi eſſent, ſpes tamē & fiducia obtinendi ciuitatē, laborantiū animos cōfouens, ad tolerantiā gratis

quibuſdam

ſtimulis accendebant. Videntes ergò ſe prorſus ſpe deluſos, firmū fixumꝗ quod propoſuerant decernentes, ad iter ſe accingunt, uocæ præconia reditu cūctis ſignificato.

Rediens exercitus, intolerabilia patitur pericula: ſtupent hoſtes noſtrorum perſeuerantiam. Caput XI.

REddita igitur terris die, ecce Norandinus in auxilium ſoceri uocatus, infinita ſecum trahens Turcorum agmina, ab urbe prædicta ueniens, ad hoſtium ſe cōiungit cohortes. Noſtri uerò ad redeundum, ſecūdum propoſitum iter arripiunt. Quod uidentes aduerſarij, clamoribus obſtrepentes, obuiam ſe dare contendunt, ut impedi aut regreſſum. At noſtri ipſa difficultate, quę undiꝗ pręmebat, facti animoſiores, obuias acies gladijs & ferro diſſoluentes, uiam ſibi cum ſummo periculo & ſtrage ſuorum uiolenter arripiunt. Erat autem noſtris indictum publicè, ut defunctorum corpora camelis & alijs animalibus ad ſarcinas deputatis imponerent, ne noſtrorum conſiderata ſtrage, redderentur fortiores inimici: debiles quoꝗ & ſaucios, iumentis imponi mandatur, ne omnino noſtrorū aliquis aut mortuus aut debilis crederetur. His etiam datum erat in mandatis, ut gladios educentes, ſaltem ſpeciem ualidorum exprimerent. Mirabantur itaꝗ hoſtiū prudentiores, quod de tanta immiſſione ſagittarum, de crebris conflictib. de tanta ſitis pulueris, æſtus immoderata moleſtia nullus unquā mortuus aut deficiēs inueniretur, populū iudicāt ferreum, qui tot, tamꝗ cōtinua poſſint tam perſeueranter ſuſtinere diſpendia. Vidētes porrò hoſtes, quod ſic nō proficerent, ad alia ſe conuertunt molimina: erat ſanè regio tota uepribus & frutetis humilibus, cardonibus aridis, & ſynapis ſylua, ueterib. ſtipulis & frugibus iam maturis obſita: his omnibus ignem ſubijciut, uento noſtris obuio fomitem & uires miniſtrante. Hic incendij uicinioris afflatu, fumiꝗ occurrentis nube denſiſſima, noſtris ingeminatur moleſtia: cum ecce ad uenerabilem uirū dn̄m Robertū Nazarenum archiepiſcopum, qui crucē Dominicā baiulabat, omnis populus cum clamore & eiulatu conuerſus, poſtulabat cum lachrymis, dicens: Ora pro nobis pater, & per hoc uiuificæ crucis lignum, quod manibus geſtas, in quo noſtræ ſalutis autorē credimus pependiſſe, erue nos ab his malis, nam diutius ſuſtinere nō poſſumus. Erat autem populus, in modum fabrorum officinas exercentium, uento agitante fuliginē, tam facie ꝙ toto corporis habitu, nigredine factus decolor, & tam æſtatis quàm incēdiorū caumate duplicato, ad ſupremum afflictus ſiti, ſupra uires laborabat. Ad has itaꝗ gemētis populi uoces, uir deo amabilis, contritus corde, & animo ualdè compatiens, ſalutare lignum erigit contra incendia, quæ illi totis uiribus procurabāt: & inuocato de ſuperius auxilio, ſtatim adfuit uirtus diuina, & in momento conuerſis in oppoſitū flatibus, incendia tetra ſimul cum fumi caligine in hoſtes, qui noſtrum præcedebant exercitum, ſe dirigunt: & quæ in noſtram parauerant læſionem, in ſuam uident retorta perniciem. Stupent hoſtes nouitate miraculi, & ſingularem reputant Chriſtianorum fidem, quæ tam præſens à Dn̄o Deo ſuo pro uotis impetraret beneficium. Suis ergò occupati neceſſitatibus, noſtris aliquam indulgent requiem, & ad tempus reſpirare concedunt.

Mittitur ad hoſtes pro pace legatus: quidam nobilis de hoſtibus cadit: diſſoluitur hoſtium exercitus: noſter liberius proficiſcitur. Caput XII.

DVm uerò his tam intolerabilibus noſter exercitus premeretur malis, diffidētes de uulgi patientia maiores, & qui ſenſus habebant magis exercitatos, regem adeunt, perſuadent ut legatio ad Amardum dirigatur, pacem poſtulans ſub conditione qualibet, dum ſolummodo ad propria poſſit redire exercitus. Eligitur ad hoc quidam qui ſuſpectus habebatur, quod alia uice in legatione ſimili contra Chriſti populum malitioſe uerſatus fuiſſet: tamē propter linguę commerciū, quod habere dicebatur familiare plurimum, iterum id ei muneris iniungitur. Dumꝗ ei perſuaderetur, ut fideliter iniunctum exequatur officium, dixiſſe perhibetur: Iniuſtè, & pręter meritum ſuſpectus habeor: uado tamen. quod ſi obiecti reus ſum criminis, nunquam mihi redire concedatur, quin hoſtium gladijs confoſſus inteream. Datam ergò in ſe mortis ſententiam miſer homo, diuino iudicio expertus eſt ſtatim: nam antequam ad hoſtes perueniret, & legationis functus eſſet munere, armis hoſtiū cōfoſſus interijt. Conuenerāt ad eādē expeditionē quatuor inclyti Arabū principes fratres, illuſtris & eximij

Arabũ ſatrapæ filij, qui dictus eſt Merel, cum innumera ſuorũ manu: hi dum noſtros ex latere proteruis nimis aſſultibus uexarent inſtantius: noſtri autem propoſita lege ad eos erumpere non auderẽt, ne ſi contra rei militaris diſciplinam ordines ſoluerent, duriorem in ſe tanquam locorum deſertores experirentur ſententiam: unus de familia Turci illius, qui nobiſcum erat, non ferens illorum factum, & à noſtris iniuriam propulſare cupiens, uitæ prodigus, & legis propoſitę immemor, equum uiriliter admittens, in unum ex illis quatuor haſtam quam manu geſtabat, dirigens, gladio tranſuerberat in medio ſuorum agmine, & ad terram deiecit exanimem, ſeq́ ſtatim ſanum & incolumem in noſtrum recepit exercitum. Factus eſt ergò circa corpus defuncti, populi cõcurſus innumerabilis: & cognito quod iam infelicem exhalauerat animam, in uocem erumpunt flebilem, & doloris immenſitatem fletus ubertate teſtantur. Noſtri uerò lætantes, diligenter quærunt quis nam eſſet, qui tanto ſe obiecerit periculo, cuius tam inſigne factum gloriam meruerit perennem: cognitoq́ quod uir alienigena, & cui legem propoſitam licebat ignorare, eo maximè, quod linguę commercium non habens, edictum publicum non intellexerat, licet cõtra rei militaris diſciplinam egiſſe non dubitaretur. tamen iuris ignaro clementer indulgent, & uiri factum amplectentes, non tam ratione quàm euentu cõmendabile: ſoluitur quoq́ ex ea parte hoſtium cuneus, & liberiora habens noſter exercitus ſpacia, anguſtias quas patiebat̃ locis redimit patentioribus. & iam continuato per aliquot dies itinere, uẽtum erat iterum ad Caueam Roob: quem locum, quoniam anguſtus erat, & periculoſus poterat eſſe tranſeuntibus, principes conſulto iuſſerunt declinare. Prædictus uerò Damaſcenorũ procurator Ainardus, uidens quod Rex cum ſuis exercitibus uerſus prædictam uallem properabat, miſſis nuncijs offert, quod ſi ei bonum uideretur, trans Caueam ei faceret honeſte prandium præparari: nouerat enim, per dies aliquot exercitum alimentorum inopia laboraſſe. Quod uerbum utrum ex dilectionis ſynceritate proceſſerit, an ex dolo, uolens noſtras expeditiones in periculoſarum uallium anguſtias immergere, pro certo non habemus compertum. Regulariter tamen creditur eſſe traditum, quod hoſtium munera merito etiam habeãtur ſuſpecta. Generali ergo decreto, decernunt uia ſuperiore, quoniam planior & minus periculoſa erat, incedere. Cumq́ ducem non haberent qui agmina præiret, & locorum per quæ tranſituri erant haberet peritiam, ecce ſubito cohortes præcedens miles quidam ignotus, albi ſeſſor equi, rubei coloris uexillum baiulans, lorica indutus, curtis uſq́ ad cubitos manicis, antecedebat exercitum. Hic tanquam angelus Domini exercituum, uiarum ſequens compendia, & ad aquas ducens prius incognitas, congruis & commodis ſtationibus caſtrametari docebat. Sic igitur cùm quinq́ diebus, uſq́ ad prædictã Caueam uix perueniſſent expeditiones, tribus poſtea ſub iam dicto Duce, & itineris præambulo iter agentes, Gadaram uſq́ perueniunt.

Perueniunt Gadaram noſtræ Legiones: deſcribitur locus, & ad propria reuertitur exercitus. Caput XIII.

Sita eſt Gadara in ea regione quæ Decapolis dicitur, de qua in Euangelio: Exiens Ieſus de finibus Tyri, uenit per Sydonem ad mare Galileę, inter medios fines Decapoleos. In hac, ſicut & nomen indicat, ſunt ciuitates decem: Hippus, Pella, Gadara, de qua hic nobis ſermo eſt, cum alijs ſeptem. Ad quam, quoniam in confinio hoſtium & noſtro ſita eſt, cùm perueniſſent primæ noſtrorum legiones, tunc denuo quaſi rediuiuo malo & recrudeſcente inſania furere cœperũt hoſtes, circa poſtrema agmina: ſed uidentes quod non proficerent, & quod noſtri in ſua iam ſe contulerant, fumo, caloris intemperie, tædioq́ fatigati, ſolutis agminibus ad propria redire cœperunt. Noſtri quoque nihilominus, tranſcurſa nocte illa, maiore ſolito tranquillitate, exhauſti præ labore, debitam corporibus exhibentes indulgentiam, die ſequente ad urbem Tyberiadenſem perueniunt. Aſſerunt autem unanimiter, quibus illius facti adhuc plenior famulatur memoria, quod hunc, ut diximus, ducem itineris nemo nouerit: nam cùm uentum erat, ut caſtrametaretur exercitus, ſubitò diſparuit, nec uſpiam in caſtris uidebatur, mane uerò iterum exercitum anteibat. Non habet præſentium hominum memoria, quod Latinorũ tempore, in toto Oriente, abſq́ manifeſta hoſtium uicto-

uictoria, tam periculoſa fuerit expeditio. Domino igitur Rege in regnū reuerſo, cruce quoq; Dominica Hieroſolymis reſtituta, gauiſus eſt populus qui remanſerat, reuerſo ad ſe populo, dicēs: Mortuus fuerat, & reuixit: perierat, & inuentus eſt. Poſtmodum uerò idem nobilis homo, ab Ainardo uocatis uerbis pacificis in dolo, quaſi ſub ſpecie reconciliationis, male nimis tractatus eſt: nam oculis erutis, in ſumma ægeſtate & miſeria, uitam miſerabiliter infœlicem finire coactus eſt.

Ciues Ediſſani Comitem uocant: Comes accelerat, & urbem ignorantibus recepit hoſtibus. Caput XIIII.

DVm hæc circa nos gerūtur, in partibus Ediſſanis, factum miſerabile, ſcriptis innodari dignum, accidit: quod ut plenius intelligatur, altius aliquantulum repetenda eſt hiſtoria. Mortuo Sanguino, maximo nominis Chriſtiani perſecutore, Noradinus filius eius, dum de ſucceſſione in patris principatum, apud Muſſulam ſuſtinet quæſtionem, &, circa id in partibus illis detinetur occupatus, uidentes Ediſſani ciues, quod pauci de familia eius in ciuitate eſſent reſidui, qui ad tuenda præſidia erant deputati, reliqua autem populi pars uniuerſa fide polleret Chriſtiana, occultè dirigunt nuncios ad prædictum Comitem Ioſcelinum, ſignificantes, urbem Turcis eſſe uacuam, exceptis paucis qui præſidia ſeruabant, ſolis ciuibus relictam. Erant autem & à diebus Apoſtolorum, & fuerant illius ciues urbis in Chriſti fide radicati, & fundati: ita ut, ſicut aliâs dictum eſt, aut rariſſimus, aut nullus alterius profeſſionis homo inter eos habitaret. Orant etiam & communi monent inſtantia, ut militaribus copijs ſine mora congregatis, ad urbem acceleret, eamq; tradentibus ciuibus, ſine periculo & ſine difficultate recipiat. Ille uerò cum omni celeritate, aſſumens ſibi dominum Balduinum de Mares nobilem & potentem uirum, & uniuerſam illius regionis tam equitum quàm peditum militiam, tranſito repente fluuio Euphrate ad prædictam, cum omni comitatu ſuo de nocte repentinus acceſſit: ubi à ciuibus intempeſtæ noctis ſilentio dormientibus, ijs qui ad uigilias erant deputati funibus & ſcalis ſunt intromiſſi, qui cæteris foris expectantibus portas aperirent. Quibus apertis, immiſſis omnib. indifferenter, ſtatim per urbem diſcurrentes, quotquot habuerunt de hoſtibus obuiam, in ore gladij peremerunt. Fugit tamen eorum pars quædam & mortis declinans periculum, in præſidia ſe receperunt. Obtinuit ergo Comes, & Chriſtianus qui cum eo erat exercitus urbem eo modo per dies aliquot. Præſidia tamen quoniam uictualibus, armis & militia inſtructa erant, & munita diligentius, cōpræhendere non ualuit: maximè cùm neq; machinas, neq; unde fieri poſſet materiam aut ſecum detuliſſet, aut in tota urbe reperiſſet.

Noradinus occurrit: urbem obſidet. noſtros angit miſerabiliter. Caput XV.

DIriguntur igitur, qui de ſucceſſu qui acciderat, noſtros longè lateq; poſitos certificent nuncij, & ad ſubſidium inuitent finitimos, quatenus eorum ſuffragio, urbem quam ſic Domino fauente receperant, perpetuò obtinere, & cultui conſeruare Chriſtiano poſſint. Quibus auditis lætatus eſt ubiq; populus Chriſtianus: & ſecundum multitudinem doloris, quam de illius urbis captiuitate conceperat, uidentur in ea menſura recepiſſe conſolationem. Sed extrema gaudij luctus occupat, & ſubitò uerſa eſt in mœrorem cithara, & dolor natus rediuiuus peior priore. Noradinus enim audiens, quòd Comes prædictam urbem tradentibus ciuibus receperat, corrogatis undiq; ex omni orientali tractu militaribus copijs, & populis uicinarū urbium, uoce præconia in unum congregatis, adeſt ſubitò, & urbem in circuitu diſpoſitis legionibus uallat obſidione. Erat itaq; noſtris, ſicut ſcriptum eſt, Foris gladius, & intus pauor. Nam hoſtiles exterius acies, exitū negāt, parant prælia, mortē intentāt: interius, qui in prȩſidijs intra urbem erant, terrorem incutiunt, & aſſiduis moleſtant uexationibus. Noſtri porrò inter tot anguſtias ignari quid faciant, conſuluerunt apud ſe, & frequenter mutāt conſilia, ſed ad quamlibet deliberationis partem ſe uertentes, nihil tutum reperiunt, nullum ſine mortis diſcrimine rei exitum inueniētes. Tādem pro loci & temporis conditione uiſum eſt uniuerſis expedire, quod quocunq; periculo, quocunque mortis diſcrimine, urbe ſit egrediendum. Nam ſatius eſſe non dubitant, cum hoſtibus temere congredi, & gladijs iter aperire, ut ſaluti conſulatur, quàm obſidionem

ſidionem ſuſtinere: qua urgente, aut omnes gladio perirent, aut inopia alimentorum compulſi, hoſtium uinculis mancipentur, & duram & omni mortis genere deteriorem ſubire cogantur ſeruitutem. Placuit omnibus hæc ſententia: & licet periculoſa eſſe nimis, habito tamen reſpectu, ad alia quæ accidere poterant deteriora compendioſior iudicatur. Audientes hæc ciues, quorum opera & ſtudio Comes cum ſuis introductus erat, quod omnis reſiſtendi ſpes & uia ſalutis defecerat, timentes, ne ſi poſt Comitis exitum in urbe remanerent, morte grauiſſima punirentur, eo quod huius facinoris uiderentur eſſe authores, aſſumptis uxoribus & liberis cum Chriſtiano exercitu egredi, & dubiam cum fratribus fortunam experiri, eligunt potius, quàm morte certiſſima occumbere, aut iugum ſub infidelibus hoſtibus duriſſimæ pati ſeruitutis, omni genere mortis amplius formidabile.

Comes cum ſuis egrediens, ad propria redire contendit: inſequitur Noradinus, obtruncat excercitus, Comes fuga elabitur. Caput XVI.

PAtefactis igitur portis, quaſi id ſingulare remedium, et unica uia ſit ſalutis, omnes certatim egredi contendunt: & licet per medios hoſtium cuneos ferro iter aperiendum eſſe non dubitent, leue tamen iudicāt, quicquid accidere poteſt, urbem egreſſis. Interea de hoſtibus nonnulli reſerantibus eis aditum qui erant in præſidijs in urbem recepti, à tergo inſtant acrius, & exitum maturare compellunt: qui uerò exterius erant audito, quod ſui ex parte intra ciuitatem intro ducti eſſent, & iam cum noſtris pugnam committerent, ſuis uolentes adiungi, portam quam noſtri aperuerant, ut exirent, uiolenter occupant: & conuocata ex uniuerſis ordinibus ingenti multitudine, egreſſum inhibent, ſed & in urbem intrudere noſtros contendunt. Commiſſa eſt igitur ibi inter partes pugna, quantum loci patiebantur anguſtiæ, periculoſa nimis utriq; parti. Tandem ui compellentibus eis qui ab intus inſtabant cominus, & in hac parte noſtris uires & animum miniſtrantibus, inuitis & plurimum renitentibus exterioribus, uiam ferro multa utriuſq; partis ſtrage aperiunt, campis ſe patentibus infundētes. Intueri erat ibi, quod & uiſu miſerabile, & recitatione gemitu plenum, inerme uulgus, imbellem ciuium populum, ſenes, ualetudinarios, matronas cum uirginibus tenellis, grandæuas matres, cum paruulis & ſugentibus ubera, in ipſis portarum anguſtijs, partim equorum pedibus conculcari, partim turba comprimentium intercluſis reſpirandi meatibus, miſerabiliter ſuffocari, partim gladijs hoſtium non parcentibus interire. Porrò interfecti ſunt ibi de ciuibus ſexus promiſcui penè omnes, qui noſtrum exercitum egredientem ſequi decreuerant: paucis euadentibus, qui aut proprij uigore corporis, aut equorum beneficio, abeuntem exercitum poterant comitari. Videns ergo Noradinus, noſtros ad redeundum accinctos, cohortes conuocat, ad inſectandum abeuntes, acies inſtruit, componit agmina, & procedentes continuis urgens à tergo congreſſionib. inſequitur. Erat autem noſtris iter uerſus Euphratem, qui à prædicta urbe milibus diſtabat quaſi quatuordecim: quo toto itinere non defuit Comiti, & exercitui eius, pugna iugis, periculumq; indeficiens: ſingulis enim paſſibus conflictus erant, tum multorum, tum ſingulares, quibus ex utraq; parte plures occumbebant: mortuus eſt ibi uir nobilis, unde ſupra fecimus mentionem, & militaribus inſignis operibus, dominus Balduinus de Mares: cecideruntq; & alij plures uiri commendabiles, & digni memoria, quorum animæ requie ſancta perfruantur, quorumq; nomina non tenemus: quæ tamen certum eſt in cœlis eſſe conſcripta, quia pro cauſſa fidei, & Chriſtiani populi libertate, glorioſo fine quieuerunt. Comes tandem impar uiribus, ſuis ex parte plurima deficientibus, aſſiduos hoſtium non ferens impetus, fuga uitæ conſulens, tranſito Euphrate, in Samoſatum ſe recepit. Alij uerò ad diuerſa ſe conferentes, prout unicuique uiſum fuerat expedientius, ſarcinas & impedimenta deſerentes, uitæ conſuluerunt, & ſaluti. Exijt ergo ſermo iſtę per omnes fines latè adiacentium regionum: & quos prius de recepta urbe Ediſſanorum rumor lætiores fecit, nunc de re amiſſa, & ſtrage nobilium & populi confuſione Chriſtiani caſus contriſtauit aſperior.

Mori-

Moritur Hieroſolymitanus Patriarcha Vuilhelmus, Fulcherus Tyrenſis Archiepiſcopus ei ſubſtituitur: per Regiam uiolentiam intruditur Radulphus, regius Cancellarius. Caput XVII.

PEr idem tempus dominus Vuilhelmus, bonæ memoriæ Hierololymorum Patriarcha, uir ſimplex ac timens Deum, uiam uniuerſæ carnis ingreſſus eſt. Obijt autem quinto Calēd. Octobris, Pōtificatus eius anno quintodecimo: cui poſtmodum ſubſequente Ianuario, octauo Calend. Februarij, ſubſtitutus eſt D. Fulcherus Tyrenſis Archiepiſcopus, in prædeceſſorū noſtrorum numero tertius. Eodem tempore, circa Epiphaniorū die, fulmen diuinitus immiſſum, eccleſiam Dominici ſepulchri & montis Syon, ictu perculit periculoſo: omē, ut credimus, portendēs infauſtum, & uniuerſam deterrens ciuitatem: uiſus eſt & cometes per multos dies, & alia quædam præter morem apparuerunt ſigna, futurorum deſignitiua. Illis etiam diebus, cùm Tyrenſis uacaret eccleſia, cōtigit tam dominum Regem quàm matrē eius, penes quam regni cura, & uniuerſum reſidebat moderamē: dominum quoque patriarcham, qui ab eadē eccleſia fuerat aſſumptus, Epiſcopos quoque eiuſdē eccleſię ſuffraganeos apud prædictā urbem, ut eccleſiæ prouiderent, conueniſſe: ubi dum de more, de eligendo pontifice tractaretur, ſicut ſolet in huiuſmodi accidere, diuiſa ſunt eligētium uota, in duo deſideria. Pars enim dari ſibi deſpoſcebat dominū Radulphum, regis Cancellarium, uirum utique literatum, ſed nimis ſecularem, Anglicū natione, forma decorum, Regi & reginæ, cunctiſque curialibus ualde acceptum. Et hi dominum Regē, & eius matrem habebant propitios & fautores. Alij uerò, quorum princeps erat Ioannes Piſanus, eiuſdem eccleſiæ Archidiaconus, qui poſtea fuit Cardinalis Romanę eccleſię, ſanctorum Syluestri & Martini, & Bernhardus Sydonienſis, & Ioannes Berytenſis epiſcopi: hi dominum Patriarcham ſequentes, prædictum Radulphum promouere nolebant: ſed interpoſita appellationis uoce, contra alios de Regia uiolentia præſumentes, patronum habentes Patriarcham, modis omnibus prohibebant. Factum eſt autem, quòd per uiolentiam obtinens prædictus Cancellarius, eccleſiam & eius bona inuaſit, poſſeditque per biēnium, quouſque per Romanum Pontificem, præſentibus partibus lis deciſa, dictante domino Eugenio, factū prædicti Cancellarij in irritum eſt deductum. Poſtmodum tamē idem Radulphus, fauente ſibi domino Hadriano Papa, qui eius compatriota erat, ad eccleſiam aſſumptus eſt Bethleemiticam, & epiſcopus eius ordinatus eſt loci. In prędicta autem metropoli, de communi omniū conſenſu, concurrente uniuerſorum conniuentia, ſubſtitutus eſt uir miræ ſimplicitatis & manſuetudinis, timens Deum, & recedens à malo, cuius memoria in benedictione eſt apud Dominum, & homines, D. Petrus Dominici ſepulchri prior, de citeriore natus Hiſpania, de ciuitate Burcinona, nobilis ſecundum carnem, ſed ſpiritu nobilior: cuius uita & conuerſatio, longiores & diligentiores poſtulant tractatus: ſed nos hiſtoria reuocat, ut omiſſis ſpecialibus, de publicis diſſeremus.

Excitatur populus à S. Bernhardo Occidentalis, & ad ſubueniendum Orientalibus Chriſtianis iter arripiunt. Rom. imperator Conradus, & Ludouicus Rex Francorum, cum alijs multis principibus. Caput XVIII.

CApta igitur urbe, ut præmiſimus, Ediſſana, rumor letalis memoriæ plenius perſonuit, & crebri fama diuulgabatur per Occidentem uniuerſum, quòd impia gens Turcorum, non ſolum urbem prædictam, ſed omnē omnino Orientis tractum, licentia liberiore percurrens, noſtrorum urbes, uillas & municipia depopularentur, ſed populum amplius, ſolito Chriſtianum prælijs & crebris nimium inuaſionibus affligerent. Erant qui uerba huiuſmodi longe lateque in populis & nationibus diſſeminarent, & deſides, & longa pace diſſolutas, ad tantarum ultionem iniuriarum ſollicitarent prouincias, dominus quoque Eugenius Papa tertius, uir Deo plenus, paternam gerens pro filiorum Orientalium afflictione ſollicitudinem, & eis affectu pleniore compatiens, uiros religioſos, & exhortatorij ſermonis habentes gratiam, potentes in opere & ſermone, ad diuerſas occidentis partes dirigit. Qui principibus, populis, & tribubus & linguis, Orientaliū fratrū denūcient preſſuras intolerabiles, & ad tan-

tas ultum iri fratrum ſanguinis iniurias, eos debeant animare. Inter quos uir immortalis memoriæ & honeſtæ conſeruationis, dominus Bernhardus, Clareuallẽſis Abbas, piæ in Domino, & per omnia amplectendæ recordationis, ad prædicti Deo placiti muneris excuſationem præcipuus eligitur: qui iniunctæ ſibi diſpenſationis ſedulus executor, eiuſdem operis ſecum Deo amabilis trahens comminiſtros, impiger, indefeſſus, licet corporis eſſet inualidi, tum propter ieiunia penè continua & ſubtilem nimis dictam regna circuit, regiones obambulat, euangelizans ubiq; regnum Dei: afflictionem populi, qui & in Oriẽte eſt, ſimul & moleſtias, quibus inceſſanter opprimuntur, aperit diligẽter, urbes fidelium piorum, fidei Chriſtianæ deuotas, iuga pati perſecutorum nominis Chriſtiani, & ſeruitutem duriſſimam proponit euidentius. Fratres quoq; pro quibus Chriſtus mori uoluit, uinculis mãcipatos & compedibus, fame attritos, horrendis carcerũ clauſos ergaſtulis, ſqualore ſordidos, indutos amaritudine, ſedere in mendicitate & ferro, plenius edocet. Ad hoc ad eorum liberationem inuitat, ad propulſandas fratrum iniurias oppreſſorum accendit: non defuturum ſuperius auxilium, uolentibus hunc tam pium laborem aſſumere, ſpondet: præmia etiã pro ijs ſempiterna, cum electis pollicetur. Hęc ei per gentes, principatus & regna pia longanimitate diſſerenti, affuit tam patrum quàm plebis fauor gratuitus: & exhortationibus eius ſpontaneum præbentes aſſenſum, iter uerſus Hieroſolymam cõpromittunt, & uiuificæ crucis ſignum humeris aptantes, ad iter accinguntur. Nec ſolũ in plebeis & popularibus turmis hic perſuadentium ſermo ſe præbuit efficacem, uerum uſq; ad ſupremos orbis moderatores, & eos qui præcipua regnorum uidebantur diſpenſare faſtigia, ſermo iſte cum effectu non inferiore peruenit. Illuſtres enim & potentiſſimi uiri regum terrę, dominus uidelicet Conradus Romanorum Imperator, & dominus Ludouicus Rex Francorum, cum multis utriuſq; regni principibus, cõſonè & paribus deſiderijs amplexi ſunt uerbũ: & ſalutare uiuificæ crucis ſignum in arram futurę profectionis, cum omni deuotione, ceruicibus imprimunt & indumentis.

Imperator præcedens cum expeditionibus ſuis, Conſtantinopolim peruenit. Soldanus Iconienſis contra eum inſidias præſtruit. Caput XIX.

COmpoſito igitur congruo moderamine regnorum ſtatus ſuorum, aſſumptis etiam ijs qui eiuſdem deſiderij feruore concepto, uotis ſalutaribus tenebantur obligati, paratis ad iter neceſſarijs, prout Regiam decebat dignitatem, Deo placitæ peregrinationis menſe Maio iter arripiunt unanimiter: ſed auibus infauſtis, & omine ſiniſtro: nam tanquam inuita Diuinitate, & eis irata, iter aſſumpſerunt, in tota illa profectione nihil Deo placitum, peccatis noſtris exigentibus, operati ſunt: ſed noſtrûm, quibus opem ſe laturos arbitrabantur, ſtatum, in deteriorẽ mutauerunt cõditionem. Segregatim igitur propoſuerunt incedere, & ſeparatos abinuicem exercitus ducere: ea uidelicet ratione, ne populis inter ſe diſſentientibus, contentiones inter eos orirent, & ut cõmodius uitę neceſſaria ſuis, ꝓcurarẽt legionib. ſed etiã ut equis & iumẽtis ad onera deputatis pabula nõ deeſſent. Trãſcurſa igit̃ Bauaria, & flumine magno Danubio apud Ratiſponã trãſmiſſo, à leua eũdẽ fluuiũ habẽtes in Auſtriã deſcenderũt. Inde Hungarorũ fines ingreſſi, ubi à dño Rege illius ꝓuinciæ honorificè tractati ſunt: decurſo eius regno & utraq; emenſa Pannonia, Bulgarorum prouincias, Mœſiam uidelicet & Daciam mediterraneam, Ripenſem à læua dimittentes, prętereunt. Inde Thracias attingentes, & urbes famoſiſſimas Philippolim & Hadrianopolim tranſeuntes, ad urbem Regiam peruenerunt. Inde cum domino Manuele Imperatore habito familiarius colloquio, tranſcurſis ferijs quæ ad recreationem exercituũ, & quieti poſt tot labores uidebantur neceſſariæ, tranſito Helleſponto, qui eandem urbem alluit, & Europæ terminus, Aſiæ præbet initiũ, in Bithyniam, quæ prima de Aſianis occurrit prouincijs, caſtrametantur uniuerſæ legiones in pago Chalcedonenſi, unde relictam urbem è uicino erat conſpicere. Hæc Chalcedon, urbs antiqua, ubi quarta ſexcentorum triginta ſex Patrũ conuenit ſancta Synodus, domini Martiniani Auguſti, & domini Leonis Romani pontificis, contra Euthycetem monachum, & Abbatem, qui unam tantum in domino Ieſu Chriſto aſſerebat naturam. Soldanus interea Iconienſis, audito tantorum principum aduentu, et ſuſpectum habens

eorum introitum, à multo retro tempore, ex ultimis orientis finibus militaria conuocat auxilia: & ſollicitum ſe gerit, quomodo ab imminentibus hoſtium tantorum periculis ſe poſſet eximere. Vrbes igitur munit, ruinas erigit, finitimorum implorat ſuffragia populorum: & cum anxietate cõtinua, eorum quos pro foribus audierat, præſtolatur âduentum, de die in diem expectans hoſtium introitum patriæ deſolationẽ. Dicebatur enim à ſeculis inaudita aduenire multitudo, & uniuerſam terræ ſuperficiem eorum dicebatur equitatus operire, maxima eis ad potum non ſufficere flumina, & regiones uberes cibos eis non poſſe miniſtrare ad ſufficientiam. Et licet maior uerò fama prçcurrens hoc nunciaret, rei tamen ueritas magnis principibus à fide Chriſtiana alienis, multum poterat & meritò terrorem incutere. Nam ut conſtanter aſſerunt qui in eadem expeditione prçſentes fuerunt, in ſolo domini Imperatoris comitatu, ad ſeptuaginta milia fuerũt loricatorum, exceptis peditibus, paruulis & mulieribus, & equitibus leuis armaturæ. In exercitu uerò domini Regis Francorum, uirorum fortium loricis utentium numerus ad ſeptuaginta millia, excepta claſſe ſecunda, æſtimabatur: quibus ſi clemẽs & propitia comesq; fuiſſet Domini gratia, & eos in bene placito ſuo uiſitare dignatus eſſet Dominus, non ſolum Soldanum, uerùm uniuerſas orientis prouincias, nomini potuiſſent Chriſtiano ſubieciſſe. ſed eorum ex occulto, iuſto tamen iudicio, ſpreuit famulatum Dominus, nec habuit acceptum munus quod indignis fortaſſe offerebant manibus.

Imperator præcedens cum expeditionibus ſuis, in Aſiam peruenit Soldanus Iconienſis contra eum inſidias præſtruit. *Caput* XX.

INterea dominus Imperator Conradus, traiectis uniuerſis trans Boſphorum legionibus, cum paucis & familiaribus admodum principibus, ſumpta à domino Imperatore licentia, nauigio eundem Boſphorum ſuperans, exercitus iter iubet arripere, conſtitutis ſuper ſingulas legiones ſingulis principibus: inde relinquens à lçua Galatiam & Paphlagoniam, & utrunq; Pontum, à dextris uerò Phrygiam, Lydiam, & Aſiam minorem, per mediam iter agens Bithyniam, iuxta eiuſdẽ regionis metropolim Nicomediam, Niceam, ubi trecentorum decem & octo ſanctorũ Patrũ, temporibus domini Conſtantini, aduerſus infœlicis Arrij impij dogmata, conuenit Synòdus, à dextris deſerens, totam illam tranſcurrit regionem. Inde Licaoniam, cuius metropolis eſt Iconium, uiam compẽdioſiorẽ ſecuti, inſtructis agminibus, uniuerſus attigit exercitus. Vbi prædictus Soldanus congregatis militaribus copijs, & maxima Turcorum multitudine ex finitimis collecta regionibus, ſuſtinẽs expectabat, ut loco & tempore opportuno occurrere poſſet tranſeuntibus: & ne procederent, poſſet procurare impedimentum. Omnes enim uſq; in ultimos Orientis fines illarum prouinciarũ reges, duces, & cuiuſcunq; generis principes tam prece quàm precio in noſtram ſollicitauerat læſionem: aſſerens, & frequẽtibus cõteſtans nuncijs, quod ſi tantæ, tamq; armatæ multitudini tranſitus indulgeretur, futurũ eſſe, ut ſuæ ditioni uniuerſum uiolenter ſubijciant Orientem. Ex utraq; igitur Armenia, Cappadocia, Iſauria, Cilicia, Media, Parthia, ad eius uocationem conuolat gentium infinitus numerus, & colligitur numeroſitas inaudita: quorum omniũ fretus auxilio, ſpem cõcipit, ut parib. poſſit reſiſtere copijs, immenſæ quam audierat aduenire multitudini. Tradiderat autẽ Conſtantinopolitanus diſcedenti ab eo, & idipſum petenti, domino Imperatori, uiæ duces locorum peritos, prouinciarũ finitimarum omnem habentes prudentiam, ſed fidei modicæ. Hi ad hoc dati credebant, ut bona fide præirent exercitus, ne periculoſẽ incautis occurrerẽt locorũ anguſtijs: aut inuia ſecutis, uictus deeſſet legionibus. Hi poſtquam in terram hoſtium introduxerũt cohortes, primicerijs exercitus præceperunt, ut ad certos dies, quibus per loca deſerta gratia compendij eos tranſire oportebat, neceſſariã ſumerent ciborum alimoniam, ſpondentes firmiſſimè, quòd prætaxato paucorum dierum effluxo numero, ad Iconium urbẽ nominatiſſimã peruenturus eſſet exercitus, & in regionem optimam, & cõmoditatibus redundantem conſcenſurus. Illi aũt dicto parentes, currus, iumenta, & quçlibet uehicula uictualibus onerantes, eis habentes fidem, in ſimplicitate ſpiritus ſui ſecuti ſunt præcedentes. Verùm Græci innata uſi malitia, & conſueto in noſtros odio ducti, ſiue mandato domini ſui,

ſiue ho-

ſiue hoſtiũ corrupti pecunia, ſtudioſè & ex induſtria per deuia cœperũt trahere legiones, & in ea introducere loca, quibus populum ſimplicẽ maior fieret hoſtibus opprimendi & expugnãdi copia, & longè amplior adminiſtraretur opportunitas.

Abſentant ſe malitioſè, qui exercitui Conradi, à Græco imperatore duces erant dati: & periclitatur Imperatoris exercitus. Caput XXI.

IMperator uerò uidẽs dierum prætaxatum iam effluxiſſe numerũ, & expeditiones nondum ad optatum & promiſſum perueniſſe locum, uiarum duces Græcorũ accerſiri iubet, & coram principibus ſuis interrogare cœpit diligentius: Quid nam ſit, quod amplioribus diebus, quàm ipſi ab initio deputaſſent, uiam cœptã tenuiſſet exercitus, nec ad locum perueniſſet deſignatum? Illi autem ad ſolita recurrẽtes figmenta, futurum eſſe dicunt, & conſtanter affirmant, opitulante Domino, infra triduũ uniuerſas Iconium peruentũ iri legiones. Quibus uerbis Imperator, ſicut uir ſimplex erat, perſuaſus adiecit, ut etiam hoc triduũ patienter ſuſtineret, fidẽ habens eorum promiſſionibus. Nocte ergò inſequente, caſtris more ſolito locatis, cæteris præ labore quieti membra concedentibus, prędicti peſtilentes uiri, intempeſtæ noctis ſilentio, clàm ab exercitu diffugiunt, relicto ſine duce populo, qui eorum fidei fuit commendatus. Relata demum luce, cùm iam tempus immineret, ut proficiſceretur exercitus, nõ ſunt inuenti qui de cõſuetudine præibant agmina: tandemq; ad Imperatorem & principẽ exercitus fugitiuorum fraus relata eſt, ab omnib. cõperta malitia. Illi autẽ ut prolongarent iniquitatẽ ſibi, & peccatũ peccato adderent, uiri Belial, ad Francorum regis, qui in proximo dicebatur eſſe, properant exercitũ. mentientes D. Imperatorẽ, qui præceſſerat, eorum fretus ducatu, omnia egiſſe proſperè, Iconiũ uiolenter expugnatã, funditus deieciſſe, & de hoſtibus triũphaſſe ſolenniter. Hæc autẽ, ut credimus, ea uidebant intẽtione aſſerere, uel ut dominum Regem in idẽ præcipitarent periculum, & ea uia incedere perſuaderent: aut fortaſſe, ut periclitantib. fratribus nõ ſubuenirent, dum illis omnia ſuccedere crederent ad uotum. Aut fortaſſe illud cõfinxerũt, ne ſi exercitum deperiſſe dicerent, ipſi tanquam proditores, quorũ maleficio corruiſſet populus, raperentur ad pœnas. Quacunq; tamen intentione illud dixerint, certũ eſt illorum perfidia ſeductum exercitum, in ea unde corruit deſcendiſſe mortis diſcrimina. Videns ergò Imperator ducibus itineris deſtitutum exercitum, cõuocato uniuerſorũ principum cœtu, quid opus ſit factu deliberat. Alijs itaq; redeundũ, alijs uerò procedendũ eſſe dicentibus, fit uotorũ tanta diſſonantia, ut uerè dici poſſet: Effuſa eſt contentio ſuper Principes, & errare fecit eos Dominus in inuio, & non in uia. Dumq; ſic locorum ignari, & prę alimentorum defectu ſolliciti fluctuarent (defecerat enim penitus tam equis & iumentis pabulum, quàm hominibus quodlibet ciborum genus) nunciatur, nec erat à uero longius, in uicinio hoſtium cõſiſtere acies, & Turcorũ innumeram adeſſe multitudinem. Erat aũt in ſolitudine ſterili, longe à culto ſolo exercitus: ſicut ſtudioſe, ut præmiſimus, à prædictis ſeductoribus fuerat introductus. Nam declinãtes à dextra Lycaoniam, per quam iter eis eſſe debuerat, cùm tempore reciſiore illuc facilè potuiſſent perueniſſe, & omnibus abundaſſe copijs, loca inculta ſequentes, læuã tenuerunt: & in Cappadociæ ſolitudines, longè ab Iconio, uniuerſum deuiare compulerũt exercitum. Dicebatur publice, nec à ueriſimili multum aberat, quod de conſcientia & mandato Imperatoris Gręcorum, noſtrorum prouentibus inuidentis, conſtructa fuerint hæc tam periculoſa molimina: ſuſpectũ enim ſemper & habuiſſe & habere dicuntur, maximè Theutonicorum, tanquam imperium æmulantiũ, incrementum omne. Moleſte ſiquidem ferunt, quod eorum rex, Romanorum ſe dicit Imperatorẽ: in hoc enim ſuo nimium detrahi uidetur imperatori, quem ipſi monarcham, id eſt, ſingulariter principari omnibus dicunt, tanquam Romanorũ unicum & ſolum imperatorem.

Irruunt repente ſuper Theutonicorum legionẽs Turci, & eas obtruncant: euadit tamen Imperator. Caput XXII.

SIc igitur, dum fame & locorum ignorantia, laboris quoq; diuturnitate, difficultate uiarum, equorum defectu, ſarcinarum pondere, domini Imperatoris laboraret exercitus, Turcorum ſatrapę, & diuerſi generis magiſtratus, cõuocatis prius ad ipſum

militaribus auxilijs, repentè ſupra eorũ caſtra hoſtiliter irruunt: & irruptione ſubita, nihil tale uerentes, conturbãt legiones. Freti autem equis uelocibus, quibus non defuerant neceſſaria, & armorum leuitate, arcuum uidelicet & pharetrarum, caſtra magnis uociferationibus circũſtrepunt, & agilitate ſolida, in noſtros lentos, & armis onuſtos grauibus, impetus exercẽt periculoſos. At uerò noſtri loricis, ocreis, clypeis onerati, habentes equos fame & itineris longitudine fatigatos, & ad ſuſtinendos diſcurſus inſufficientes, licet uiribus & armorum uſu præeminerent, longius tamẽ à caſtris, nec hoſtes inſequi, nec cum eis committere ualebant. Hoſtes è conuerſo cateruatim irruentes, eminus ſagittarum, inſtar grandinis, immiſſa multitudine infinita, equos eorumq́ ſeſſores uulnerantes, & cauſſas mortis de remoto inferentes, equorum uelocitate, noſtrorũ perſequi uolentiũ gladijs fugientes eripiebantur. Sic ergo in gyrũ noſtrorum uallatus exercitus, telorum & ſagittarum immiſſionibus anxiè nimis, & uſq; ad mortem premebatur: nec dabatur referendi uicem, & cum hoſtibus conſcrẽdi copia. Quippe quibus cõprehendẽdi aduerſarios nulla erat facultas: quoties enim in hoſtes noſtrorũ acies impetus facere nitebãtur, illi diſſolutis agminibus, noſtrorum eludentes conatus, ad diuerſa ferebantur. Iterũ noſtris in caſtra ſe recipientibus, illi agmina reuocantes ſua, noſtrum cingebant exercitum: & inſtantes acrius, quaſi obſeſſis requiem negant. Factum eſt autem occulto Dei iudicio, iuſto tamen, quod omnis illa tantorum principum uirtus, quæ prius armis, uiribus, armis, & numero uidebatur incomparabilis, ſubito contrita, languido laceſſita marte, corruit, ita ut uix remanerẽt illius ueſtigia gloriæ, & tantarum uix ſupereſſet reſiduum copiarum. Nam de ſeptuaginta milibus loricatorũ equitũ, & de tanta pedeſtriũ turmarum manu, quorũ infinitus erat numerus: uix, ſicut aſſerunt qui præſentes fuerunt, decima pars euaſit, alijs fame, alijs gladio interemptis, nõnullis etiam uinculis hoſtiũ mancipatis. Euaſit tamen Imperator cum paucis ex principibus ſuis, & cum reſiduo ſuorũ, licet cum difficultate nimia, poſt dies aliquot in partes Niceæ ſe cõtulit. Hoſtes uerò uictoria potiti onuſti ſpolijs, & gaza multiplici facti locupletiores, equis, armis uſq; ad nauſeam ditati, in ſua ſe contulerunt, tanquam locorũ periti, præſidia, expectantes auidè Francorum regis aduentum, qui ad eaſdem prope partes ueniſſe dicebatur. Sperabãt enim, ex quo domini Imperatoris maiores fuderant copias, & de comitatu domini regis Franciæ multo facilius poſſe obtinere: quod & factum eſt. Huic tamen tanto negotio Soldanus Iconienſis non interfuit: ſed quidam nobilis militiæ ſuæ primicerius Turcorũ magnus ſatrapa, Paramum dictus, hanc plagã, Domino permittente, contra ſpem exercuit. Accidit autem anno ab incarnatione Domini milleſimo centeſimo quadrageſimo ſexto, menſe Nouembri.

Rex Francorum tranſito Helleſponto, apud Niceam Bithyniæ, cum ſuis peruenit legionibus: colloquuntur ſibi inuicem. Imperator Conſtantinopolim reuertitur. Caput XXIII.

INterea rex Frãcorum penè eiſdem ſubſecutus ueſtigijs cum ſuo exercitu uenerat Conſtantinopolim: ubi modico tempore ſecretioribus cum imperatore uſus colloquijs, & ab eo honorificentiſſimè, & multa munerum proſecutione dimiſſus, principibusq́ ſuis multũ honoratis inter urbem regiam & mare Ponticum, quod ab ea triginta diſtat miliaribus, ubi Helleſpontus anguſtiſſimus, uix ad unum miliare habet latitudinis, cum uniuerſis legionibus tranſito mari, in Bithyniam deſcenderat: gyratoq́ ſinu maris, qui ab adiacente urbe eiuſdem Bithyniæ metropoli Nicomedenſis dicitur, qui etiam Boſphoron, ſiue Helleſponti pars eſt, in pago Niceo, non multum à Nicea remotus, caſtra locauerat, deliberans qua uia incedendum eſſet, & de domino Imperatore, qui eum præceſſerat, noua diligentius inueſtigans: & ecce nunciat̃ dominũ Imperatorẽ amiſſo exercitu, uagum & profugũ, cum paucis principibus euaſiſſe. Primum itaq; ſermo duobus et ſine certo autore ortus eſt: ſed proceſſu tẽporis factus eſt certior: nam modico interiecto interuallo, D. Fridericus Sueuorum Dux, adoleſcens admirandę indolis, D. Imperatoris ex fratre primogenito nepos, qui eidem domino Conrado, patruo ſuo ſuccedens, Romanum hodie ſtrenuè & fœliciter adminiſtrat Imperium, à caſtris domini Imperatoris egreſſus, ad exercitum D. Regis Francorum properãs, hæc eadẽ quæ prius incerto auctore ſuſceperat, plenius & certius edocuit.

Venerat

Venerat aũt,ut dñm Regem cum prædicto domino imperatore ad colloquiũ inuitaret,ut cõmuni cõſilio,licet ſero,de itinere tractaretur.Factũ eſt aũt,quod audito periculo fratrũ & interitu, & dñi Imperatoris ſiniſtro caſu qui acciderat, uniuerſus Francorum merito turbatus eſt exercitus, & mente cõpaſſus eſt: tandẽ uerbo dñi Ducis Rex motus,habita cũ ſuis deliberatione,ut cum eo loquerẽ,cũ paucis ex principib. ſuis progreſſus,Duce præuio,uſq; ad Imperatoris caſtra,quæ in uicino idẽ locauerat, peruenit.Dato itaq; & accepto debitæ ſalutationis affatu,ſimul & oſculo pacis inter ueniẽte,familiaribus uſi colloquijs, ordinant propoſito inſiſtere, & ſimul iunctis agminibus proficiſci.Multi tamen de utroq; exercitu,ſed maximè de caſtris Theutonicorum,amiſſis uiaticis,& expenſis ad iter neceſſarijs,laboris quoq; immenſitate deterriti,uotorũ immemores Conſtantinopolim ſunt reuerſi.Cõmunicato igiẽ cõſilio, cum utriuſq; exercitus primoribus,uiã quã prius inceſſerat Imperator, relinquentes ad læuã,uerſus Aſiam minorẽ,relicta à dextris utraq; Phrygia,poſt tergũ uerò Bithynia,dirigũt acies:& nũc mediterraneo,nũc maritimo gradiẽtes itinere, Philadelphiã à læua declinãtes,Smyrnã,& inde Epheſum eiuſdẽ Aſiæ metropolim,Ioannis Euangeliſtę cõuerſatione,prędicatione,ſimul & ſepulchro clarã,peruenerũt. Hic demum Imperator, ſeu quia cũ paucioríb. erat,qui multo plures prius ſecũ habuerat,uerecundiã ſuſtinẽs,ſeu Francorũ faſtus nõ ferẽs, ſeu alijs latentib. cauſſis remiſſis quę ſupererant per terrã legionibus,ipſe ab Epheſo uſus nauigio, Conſtantinopolim reuerſus eſt. Vbi à domino Imperatore,multo q̃ primo aduentu,ſuſceptus honeſtius, moram apud eum uſq; ad ueris initium ſequentis, cum ſuis habuit principibus:erat enim inter eos affinitatis uinculum:nam eorum uxores,ſorores erant, filiæ Berengarij ſenioris,Comitis de Sultzpach,magni & egregij principis, in regno Theutonicorum potentiſſimi:unde ampliori erga eum abundabat gratia, & liberalitatem in eum & ſuos tenebatur,maximè interueniente Imperatrice,effundere cumulatiorem.

Franci Meandrum fluuium tranſeunt,inuitis hoſtibus. Caput XXIIII.

INterea Rex Francorũ de itinere cum ſuis principibus ualde ſollicitus, dum apud Epheſum gratia recreandi exercitus morã faceret, Guido Comes de Pontino, uir militaribus præclarus & inſignis actionibus, morbo grauatus in fata conceſſit, ibiq; in ueſtibulo eccleſiæ honorificè ſepultus eſt. Rex autem inde profectus cum ſuo exercitu,iter in Orientem pro uiribus maturabat.profectus enim inde, poſt paucos dies,ad uada Meandri,oloribus amica,peruenit.Hic eſt ille fluuius,de quo Naſo noſter in libro dicit Heroidum,

Sic ubi fata uocant,udis abiectus in herbis,
Ad uada Meandri concinit albus olor.

Supra cuius ripas in paſcuis grata uirentibus caſtrametatus eſt. Hic primum Francis hoſtes iuxta eorum deſiderium datum eſt intueri, nam accedere uolentibus ad aquas,ex oppoſita fluminis ripa,hoſtes in magna multitudine ripas contingere, & aquę uſum noſtris interdicebant.Tandem uerò inuentis uadis,flumine hoſtibus inuitis tranſmiſſo,irruentes noſtrorum acies,pluribus ex eis neci traditis,multiſq; uinculis mancipatis,eos in fugam uertunt:& obtinentes eorum caſtra ſimul & opima ſpolia, & ſupellectilẽ uniuerſam, ulteriorem fluminis ripam ſibi uiriliter uendicarunt. Habita itaq; huiuſmodi uictoria, & de hoſtium manubijs & præda facti lętiores, nocte illa cum tranquillitate tranſcurſa,rurſum dato mane,ad iter ſe accingũt:inde Laodiceam,eiuſdem regionis urbem peruenientes,ſumptis uiaticis ad dies aliquot, more ſolito proficiſcuntur unanimes.

Francorum caſu miſerabili proſternitur exercitus:pars quæ præceſſerat,euaſit. Caput XXV.

ERat autem exercitui mons obuius,arduus admodum, & ad aſcendendũ difficilis:illum ea die,iuxta legem profeſſionis tranſire oportebat.Porrò in expeditione conſuetudo erat, ſingulis diebus quoſdam de illuſtribus, qui agmina pręirent, quoſdam qui ſubſequerentur ad cuſtodiam imbellis populi, & maximè turmarũ pedeſtriũ deputare:& cum principibus de modo uiæ,de profectionis quantitate, de loco caſtrorũ in die ſequenti ordinare.Præibat autẽ illa die cum uexillo regio ſorte uocatus,in ordine uicis ſuæ,nobilis quidã de Aquitania uir, nomine Gãfredus de Rancum.

tum, hic cùm prædictum montem aſcendiſſet, cum agminibus quę præcedebant, in montis faſtigio poſitus: licet præordinatum fuiſſet, quod in montis uertice caſtrametarentur qui præibant, contra legem diſpoſitam, propoſuit adhuc aliquantulum procedere: nam uidebatur ei, quod modicum nimis illa die profectus eſſet exercitus, & multa diei pars adhuc ſupereſſet: cœpitq́ꝫ, ducibus præeuntibus, & locum commodiorem in uicino promittentibus, adhuc ultra proficiſci. Qui autem ſequebantur, arbitrati quod in mõtis prædicti uertice eſſent caſtrametaturi, modicumq́ꝫ rati ſupereſſe itineris ad diem deputati, lentè nimis & remiſſius ſequi cœperunt præcedentes: ita quod monte à quibuſdam tranſcurſo, quibuſdam uerò circa montẽ adhuc moram facientibus, diuiſus eſt exercitus. Quod uidentes qui à longè exercitum ex latere contuebantur hoſtiũ cunei, parati ſemper, ſi occaſionem inuenirẽt, irruere, & ad hoc ſpecialiter inſequentes ſine intermiſſione exercitũ: ſumpta occaſione, cùm ex locorum anguſtijs, tũ quia maior et fortior expeditionis portio pręcedẽs, ſeparata erat: nec facilè ſubſequentium aut conditionem noſſe, aut eis laborantibus ſubuenire poſſe arbitrabant, cliuũ mõtis occupant, ut maius inter præcedẽtes & ſubſequẽtes chaos firmaretur: inſtructiſq́ꝫ aciebus, ſuper noſtros irruunt, & anteq́ꝫ arma poſſint corripere, noſtras uiolent diſſoluũt acies: nec iam ſagittis uel arcu, ſed gladijs inſtãtes cominus, Martẽ & mortẽ ingerũt, & diffugere paratos, urgent atrocius. Noſtris aũt oberant locorum anguſtię: equi quoq́ꝫ ob diuturnitatẽ & difficultatẽ itineris facti debiliores, ſarcinarũ etiã multiplex numeroſitas, nõnullũ præſtabat impedimentũ: reſiſtũt tamẽ unanimiter, & parib. animis, pro uita, ꝓ libertate, pro cõſortib. itineris decertãt uiriliter, gladijs ac lanceis rem peragunt, ſeſe mutuis ſermonib. exhortantes & exẽplis. Hoſtes è conuerſo ſpe fruendi uictoria, ſuos animant, ad memoriã reuocantes, quod paucis ante diebus maiores multo copias minore fudiſſent periculo, & de pluribus & lõge fortioribus facilè triumphaſſent. Pugnant igitur marte diu ancipiti, & dubio euentu. uerùm in fine, peccatis noſtris exigentibus, infidelium pręualuit manus, & noſter uſque ad modicum numerum, plurimis interemptis, captiuatis innumeris, redactus eſt exercitus. Occubuerunt illa die uiri nobiles & illuſtres, rebus militaribus ſingulariter inſignes, pia digni recordatione, Comes de Gauremia, uir inter maiores eximius, Galterus de Montgaye, Eurardus de Bretel, Iterus de Magnac, & alij multi quorum nomina non tenemus, quæ tamen ſcripta eſſe in cœlo credendum eſt, quorum memoria in benedictione erit in ſeculum ſeculi. Occidit illa die, noſtris infauſto, & caſu nimis aduerſo, ingẽs Francorum gloria, & uirtus gentibus hactenus formidabilis, contrita corruit: imũdis & Deũ neſcientibus, quibus prius terrori fuerat, facta nunc ludibrio. Quid eſt benedicte domine Ieſu Chriſte, quod populus iſte, tibi tam deuotus, pedum tuorũ uolens adorare ueſtigia, loca uenerabilia, quæ tua corporali conſecraſti præſentia, deoſculari cupiens, per manus eorũ qui te oderunt, ruinã paſſus eſt? uerè iudicia tua abyſſus multa, & non eſt qui poſſit ad ea. Tu enim ſolus es Domine, qui cuncta potes, & non eſt qui poſſit reſiſtere uoluntati tuæ.

Rex caſu euadens, ad eos qui præceſſerant, ſe colligit: reſiduum exercitus apud Attaliam peruenit. Caput XXVI.

REx interea caſu magis quàm induſtria, tanto tamq́ꝫ confuſo exemptus periculo, ſępedicti, qui uicinus erat, montis cliuum aſcendens, cum paucis eius fugæ conſortibus, ſine duce, noctis intempeſtæ ſilentio ad ſuorum caſtra, aliquantulum locata remotius, ſe contulit. Hi autem qui præceſſerant, uexillum regium ſecuti, ut præmiſimus, & montis anguſtias ſine difficultate tranſierant, & caſtra, nemine prohibente, loco ſatis commodo, locauerant, ignari prorſus & expertes omniũ, quæ ijs qui ſequebantur acciderant. Præſagiebat tamen animus eorum qui præceſſerant, ex quo uiderunt acies interruptas et tantã ſubſequentiũ morã, quod aliquid ſiniſtri obtigerat, nec erant eis pro uoto uniuerſa. Ex quo autem per eos qui euaſerant, & cum rege ſe in caſtra contulerant, de infauſto, qui acciderat, facti ſunt rectiores euentu, ſtatim luctus occupat uniuerſa, mœror & anxietas corda ſibi uendicat ſingulorum. Dumq́ꝫ ſibi quiſque quem amiſerat proximum querulis uocibus, & lachrymoſis quærit ſuſpirijs, & dolore multiplicato quæſitum non inuenit, eiulatu reſonant agmina, & certiores

gemitu

gemitu cohortes macerãtur:non erat in caſtris locus quem dolor familiaris, & domeſtica iactura non premeret:hic patrem,ille dominum,illa filium, hæc maritum luſtrando perquirit:dumq́ non inueniunt quod quærunt, noctem percurrunt pondere curarum peruigilem,quicquid abſentibus poteſt accidere deterius iudicantes. Reuerſi ſunt tamẽ illa nocte de utraq; claſſe nonnulli, qui fruticetis & rupibus & cauernis terræ,mortis declinantes diſcrimen,noctis protecti beneficio,caſu magis quàm prudentia ſe adiungebant,ad caſtra peruenientes. Factum eſt autem hoc anno ab incarnatione Dñi,milleſimo centeſimo quadrageſimo ſeptimo,menſe Ianuario. Cœpit autẽ ab ea die panis, & omnis penitus alimonia in caſtris deficere:ſed nec alterius generis deinceps per multos dies,habuerũt commertium:ſed etiam,quod deterius erat,ſine duce,ſine præambulo, paſſim nunc hac,nunc illac errabundi, locorum nullam omnino habentes peritiam,uagabantur. Tandem uerò Pamphiliã ingreſſi,per abrupta montium, per deuexa uallium, cum difficultate nimia, ſine tamen hoſtium conflictu,uſque Attaliam eiuſdem regionis metropolim peruenerunt. Eſt autem Attalia ciuitas in littore maris ſita, Imperatoris Conſtantinopolitani ſubiecta imperio, agrũ habens opimum, & tamen ciuibus ſuis inutilem: nam anguſtiantibus eos undique hoſtibus,nec permittentibus agrorum cultui uacare,iacet ager infructuoſus,dum non eſt qui exercendo fœcunditatem poſſit procreare:alias tamen multas habens commoditates,gratum ſe ſolet præbere hoſpitibus. nam aquas emanãs perſpicuas & ſalutares, pomerijs eſt obſita fructiferis, ſitu placens amœniſſimo: traiectarum tamen frugum & per mare deuectarum ſolent habere copias, & tranſeuntibus ſufficiẽtem ciborum commoditatem miniſtrare. Quia uerò hoſtibus nimis eſt contermina, eorum non ualens indeſinẽter ſuſtinere moleſtias,facta eſt eis tributaria, per hoc neceſſariorũ cum hoſtibus commercium. Hanc noſtri,idiomatis Græci non habentes peritiam, corrupto uocabulo Sataliam appellant. unde & totus ille maris ſinus, à promontorio Liſſidona,uſq; in inſulam Cyprum, Attalicus dicitur, qui uulgari appellatione Gulphus Sataliæ nuncupatur. Ad hanc perueniens Rex Francorũ cum ſuis, ob multitudinem cõcurrentium tantam paſſus eſt alimentorum penuriam, quod penè reſiduum exercitus, & maximè pauperes conſumerentur inedia. Ipſe uerò cum ſuis principibus,relictis pedeſtribus turmis maturant nauigio, Iſauriam Ciliciamq́ à læua deferens:à dextris autẽ Cypro relicta,proſperis actus flatibus fauces Orontis fluminis, quod Antiochiam præterlabitur,qui locus hodie dicitur Symeonis portus,iuxta antiquã urbẽ Seleuciam, & ab Antiochia decem plus minúsue paulo diſtat miliaribus,ingreditur.

Raymundus Princeps Antiochenus,Regem Francorum apud portum ſancti Symeonis honeſte recipit,deducit Antiochiam:ſed tandem male diuiduntur ab inuicem. Caput XXVII.

AVdiens igitur Antiochenus princeps Raymundus, Regem Francorũ in partibus ſuis applicuiſſe,cuius aduentum diebus multis antè expectauerat, cum deſiderio ſuſtinens,conuocatis nobilibus totius regionis, & populi primoribus,cum electo comitatu ei occurrens, in urbem Antiochenam, omnem ei exhibens reuerentiam,occurrente ei uniuerſo clero & populo,magnificentiſſimè introduxit: cõceperat enim ſpem multam,audito eius aduentu,quod per eius auxiliũ Antiochenũ principatum ampliare poſſet:unde & eidem in Franciam,antequã iter etiã arriperet, honeſta præmiſerat donaria, & euxenia multi precij,ut eius ſibi conciliaret gratiã,largitus fuerat. Pręſumebat nihilominus & de Reginæ apud dñm Regẽ interuentu, quæ eiuſdẽ peregrinationis regi adhęſerat comes indiuiſa:quę eiuſdẽ dñi principis neptis erat,dñi Vuilhelmi uidelicet Pictauienſiũ Comitis,fratris eius primogenita filia. Aduenienti igitur,ut diximus,omnem exhibuit humanitatẽ: ſed & circa nobiles & principes,qui eius ſecuti ſunt comitatũ,eius ſimile non defuit ſtudium,nec eximiæ liberalitatis opera:ſed omnes honore præueniẽs, prout cuiuſq; exigebãt merita, plena tractabat munificentia. Erat ei ſanè ſpes maxima,quod urbes finitimas, Alapiam uidelicet, & Cæſaream, aliasq́ nõnullas eius fretus auxilio, & copijs adiutus ſibi poſſet ſubiugare. Nec ea ſpe deluſus eſſet,ſi regem cum ſuis ad hoc potuiſſent induxiſſe proceribus. nã tantus de aduentu regis hoſtibus timor incubuerat, ut iã nõ ſolũ de uirib. ſuis diffiderent,

diffiderēt,ſed de uita etiā uideret deſperare. Conueniēs igitur ſolēniter,& in præſentia tam principū dñi Regis ꝗ ſuorū, princeps dñm Regē, iuxta id quod mente conceperat,& ſecretius nonnunquam conuenerat, & petitiones ſuas effectui ſine difficultate mancipabiles,honeſtatiq; & utilitati cōuenire oſtendens: ubi uidet ſe nō proficere, cum Rex Hieroſolymā uotis ardentibus irreuocabiliter ire propoſuiſſet, ſpe fruſtratus, mutato ſtudio, regis uias abominari, & ei præſtruere patēter inſidias & in eius læſionē armari cœpit. Vxorē eīm Regis in idipſum cōſentiētē, quę una erat de fatuis mulierib. aut uiolēter aut occultis machinationib. ab eo rapere propoſuit: erat, ut præmiſimus, ſicut & prius & poſtmodū manifeſtis docuit indicijs, mulier imprudens,& contra dignitatē regiā legē negligens maritalem, thori cōiugalis fidē oblita: quod poſtquā regi compertū eſt, principis præueniēs molimina, uitęq; & ſaluti conſulens, de conſilio magnatū ſuorū iter accelerās, urbe Antiochena cū ſuis clām egreſſus eſt. Mutatus eſt igit̄ color optimus,& diſſimilia facta ſunt poſtrema prioribus: & qui cum tanta gloria ſuſceptus fuerat adueniēs, ſorte mutata, receſſit inglorius. Sunt qui regi hæc ad nimiā imputāt malitiam,& ei dicunt dignē ꝓ meritis accidiſſe, ꝙ tanti uiri,& de ſe & de ſuis ita benemeriti preces nō admiſerit: præſertim cum cōſtanter aſſeuerent, unam uel plures ex prænominatis urbibus, ſi ad id uoluiſſet dare operam facile obtineri potuiſſe.

Hyeme tranſcurſa, Conradus Imperator uſus nauigio, in Syriā peruenit: Comes quoq; Anſoſſus apud Acconenſem applicat ciuitatem, moriturq; apud Cæſaream. Caput XXVIII.

INterea D. Imperator, tranſcurſa hyeme, apud urbem Regiam, ubi à domino Imperatore Conſtantinopolitano, humanitatis legibus diligenter, prout tantum decebat principem, tractatus, & donis in diſceſſu largiſſimis cumulatus, claſſe quā eidem Imperialis magnificētia deputauerat, uectus, cum quibuſdam ex principibus ſuis in orientem perueniens, portum attigit Acconenſem. Inde Hieroſolymam proficiſcēs, à domino Rege Balduino,& dño Fulchero bonæ memoriæ Patriarcha, occurrente ei extra ciuitatē uniuerſo clero, & populo cum hymnis & canticis in ſanctam introductus eſt ciuitatem. Applicuit etiam ijſdem diebus in portu Acconenſi uir magnificus & illuſtris, Comes Toloſanus, Anfoſſus nomine, dñi Raymundi ſenioris Comitis filius: qui tantus princeps, tanti fuit meriti in prima expeditione, uir ſuis egregius titulis: ſed patris pia clarior memoria, dum inde Hieroſolymam, ut Domino pro peracta fœliciter peregrinatione gratias acturus, apud Cæſaream urbem maritimam, paucis poſtquam appulit diebus, porrecto illi (ut dicitur) ueneno, ſed auctore tanti ſceleris incerto, uitā finiuit. Cuius uiri inclytæ recordationis, uniuerſus populus cum ſummo deſiderio præſtolabatur aduentum: ſperans quod fauſtum & fœlix omen patris adueniens, regno eſſet allaturus.

Rex Francorum ab Antiochia digreſſus, Hieroſolymam properat, mittitur ei obuiam Hieroſolymitanus patriarcha. Caput XXIX.

NVnciatur interea Hieroſolymis, regem Francorum ab Antiochia digreſſum, ad partes accedere Tripolitanas, unde de communi omnium principum conſilio dirigitur ei obuiam D. Fulcherus, bonæ memoriæ Hieroſolymorum Patriarcha, ut exhortationibus, congruis & monitis ſalutaribus eum in regnum euocaret, ne fortè uel à dño Principe, reſtituta in integrum gratia reuocatus, uel à domino Comite Tripolitano, eius conſanguineo, detentus, Hieroſolymam differret uenire. Orientalis enim Latinorum tota regio quatuor principatibus erat diſtincta. Primus enim ab auſtro erat regnum Hieroſolymorum, initium habēs à riuo qui eſt inter Byblium & Berythum urbes maritimas prouinciæ Phœnicis,& finem in ſolitudine quę eſt ultra Daxum, quæ reſpicit Aegyptū. Secundus erat uerſus ſeptentriones: Comitatus Tripolitanus, à riuo ſupradicto habens initium, finem uerò in riuo qui eſt inter Maracleam & Valeniā urbes, ſimiliter maritimas. Tertius erat principatus Antiochenus, qui ab eodem riuo habens initium, uſq; in Tarſum Cilicię, uerſus occidentē protendebatur. Quartus erat Comitatus Ediſſanus, qui ab ea ſylua quæ dicitur Marrim, in orientem ultra Euphratē protendebatur. Hi omnes magni uiri & potentes ab initio ſpem conceperant, quod in aduentu prædictorum regum, per eorum operā & auxilium

poſſent fines ſuos dilatare, & porrigere terminos in immenſum. Omnes enim hoſtes immaniſſimos, & urbes hoſtium inuiſas, plurimum habebant conterminas, quas ſibi adiungere cupiebant. Erant ergo cura domeſtica, & de familiari incremento ualde ſolliciti. Vnde reges nuncijs & muneribus ad ſe quiſq; inuitabant, alios præuenire cupientes. Inter hos dominus Rex & qui in regno erant, ſpem ſibi uidebãtur fouere maiorem, tum ob reuerẽtiam locorum uenerabilium, quorum amor & deuotio omnes trahebat amplius: tum quia dominum Imperatorem apud ſe habebant, ad quem credibile erat dominum Francorum Regem acceſſurum, cùm complendæ orationis & peregrinationis gratia, tum ut de communi conſilio in opere aliquo ad incremẽtum Chriſtianitatis procederẽt. Miſſus eſt ergo dominus Patriarcha, ut prædiximus, à regni principibus, metuẽtibus plurimũ, ne à domino principe, cuius affinis erat, et ei arctiore caritatis uinculo iungi uidebatur, & maxime interuentu Reginæ, circa partes Alapiæ detinerẽt, ſicut & probabile uidebatur. Cognito uerò, quod minus amicè ab inuicẽ diſceſſerant, ſpes eis acceſſit amplior, quod ſine dilatione inde digrediens, Hieroſolymam eſſet peruenturus. Contra tamen fortunę inſidias, & quia prudenter timetur quicquid accidere poteſt, Hieroſolymitę uirum uenerabilem prędictum Patriarcham, cuius auctoritate moueretur, pręmiſerunt: nec ſpe concepta fruſtrati ſunt: nam eius uerbũ ſecutus, Hieroſolymam incunctanter aduenit. Quo perueniens, occurrente ei uniuerſo clero & populo, cum hymnis & canticis unà cum principib. ſuis, honorificè, & cum debita gloria, in urbẽ receptus eſt, & ad loca uenerabilia deductus. Tandem completis de more orationibus, indicitur apud urbem Acconenſem Curia generalis, ut de fructu tantę peregrinationis, & de tantorum fine laborũ, & de regni deſiderato tractaretur incremento. Tãdem die ſtatuto ad deſtinatum conuenientes locum ſicut & præordinauerant, quid facto eſſet expediẽtius, diligenter cũ regni noſtri magnatib. quibus plenior rerũ et locorũ erat cognitio, diligẽtius deliberare cœperũt.

LIBER DECIMVSSEPTIMVS.

Apud Tholemaidam urbem maritimam Curia celebratur generalis: nominanturq; principes qui ad eam conuenerunt. *Caput I.*

DIgnum credimus, & præſenti ſatis conuenire uidetur hiſtoriæ, ut poſteritatis mandetur memoriæ, qui principes prædictæ interfuerunt Curiæ, qui ex tantis conuenerant regionibus. Interfuit ergo primus dominus Conradus inclytæ recordationis Theutonicorum Rex, & Romanorum Imperator: & de principibus eius eccleſiaſticis, dñs Otto Phryſingenſis epiſcopus, uir literatus. Frater eius, D. Sthephanus Metenſis epiſcopus: dominus Henricus, domini Theodorici Flandrenſiũ Comitis frater, Tullenſis epiſcopus: dominus Theorinus natione Theutonicus, epiſcopus Portuenſis, Apoſtolicæ ſedis Legatus, qui de mandato D. Eugenij Papæ, eiuſdem D. Imperatoris caſtra fuerat ſecutus. De laicis uerò D. Henricus dux Auſtriæ, eiuſdem Imperatoris frater: dñs dux Guelpho, uir illuſtris & potens: dominus Fredericus, inclytus Sueuorum & Vindelicorum Dux, eiuſdem domini Imperatoris ex fratre primogenito nepos, eximiæ indolis adoleſcens: qui ei poſtmodum ſuccedens, Romanum hodie ſtrenuè & uiriliter adminiſtrat imperium. dominus Hermannus, prouincię Veronenſis Marchio: dominus Berchtholdus de Vndes, qui poſtea fuit Bauariæ dux: dominus Vuilhelmus Marchio de Monteferrato, eiuſdem domini Imperatoris ſororius. Guido Comes de Blandracha, qui prædicti Marchionis ſororem habebat uxorem: ambo de Lombardia magni & egregij principes. Interfuerũt & alij nonnulli, nobiles & ſpectabiles uiri, quorum nomina uel titulos non tenemus. Interfuit dominus Ludouicus Francorũ Rex pijſſimus, inclytæ in Domino memoriæ: & cum eo dominus Godefridus, Lingonenſis epiſcopus: dñs Arnulphus, Lexouiẽſis epiſcopus. Dominus Guido de Florẽtia, eccleſię Romanæ præsbyter, Cardinalis tituli ſancti Chryſogoni

logoni,apoſtolicę ſedis Legatus:dominus Robertus,Comes Pariſiēſis,eiuſdem domini Regis frater:dominus Henricus,domini Theobaldi ſenioris Comitis filius: Comes Trecenſis, eiuſdem domini Regis gener,egregiæ indolis adoleſcens:D. Theodoricus, Flandrenſium magnificus Comes, Domini Regis Hieroſolymorum ſororius:D.Iuo de Neella Sueſſionenſis,uir fidelis & prudēs.Interfuerunt & alij multi nobiles,& potentes,& digni memoria uiri:quorum nomina,prolixitatem declinantes, ſtudioſe præterimus.De noſtris autem regionibus, affuit dominus Balduinus, Hieroſolymorum Rex, inclytę indolis adoleſcens:& cum eo mater eius, prudens & circumſpecta mulier, cor habens uirile, & quolibet conſulto principi nihil inferius ſapiens:Et cum eis,dominus Fulcherus Patriarcha:dominus Balduinus Cæſarienſis Archiepiſcopus:D.Robertus,Nazarenus Archiepiſcopus:D. Rorgo, Acconenſis epiſcopus:D.Bernhardus,Sidonienſis epiſcopus:D.Vuilhelmus, Berytēſis epiſcopus: D.Adam,Paneadenſis epiſcopus:D. Gerardus, Bethleemita epiſcopus: Robertus magiſter militię,Raymūdus magiſter domus hoſpitalis.De laicis uerò Manaſſes cōſtabularius,Philippus Neapolitanus,Helimandus Tiberiadenſis,Gerardus Sydonienſis,Galterius Cæſarienſis, Paganus dominus regionis quæ eſt trans Iordanem, Balianus ſenior, Humfredus de Torono,Guido Beritenſis: & alij multi, de quibus per ſingula longū nimis eſſet enumerare. Hi omnes,ut diximus,in urbē cōuenerant Acconenſem,tractaturi quid optimū, & loco & tempori magis conueniens uideretur,quod primum,auctore domino,ad incrementum regni & Chriſtiani gloriam nominis attentarent.

Vrbem Damaſcenam proponunt obſidere, & ex condicto ad eam accedunt. *Caput II.*

TRanſactis igitur cōtinuo libramine deliberationis partibus, poſt ſubiecta,ſicut in talibus fieri ſolet, diuerſarum partium diuerſa conſilia, de communi conſilio uiſum eſt tempori expedientius,Damaſcum urbem noſtris damnoſam obſidere:unde firmato circa id conſilio,uoce præconia præcipitur publicari, quatenus die ſtatuta omnes unanimiter parati ſint,copias ſuas ad illas partes dirigere.Menſe igitur Maio,uigeſimo quinto,die menſis,anno ab incornatione Domini *M. C.XLVII.* congregatis ex uniuerſo regno militaribus tam equitum quàm peditum copijs,tam ex indigenis quàm peregrinis, præuio uiuificæ crucis ſalutari ligno,prædicti Deo amabiles reges,unà cum ſuis expeditionibus,ad urbē Tiberiadē, ex condicto perueniunt. Inde uiarum compendia ſecuti,ſecus mare Galileę uſq; Paneadem,quæ eſt Cæſarea Philippi,uniuerſos deduxerunt exercitus. Vbi deliberatione habita cum ijs qui ſitus urbis Damaſcenę & adiacentis regionis habebant peritiam, cōmunicato cum maioribus principibus cōſilio,utilius iudicant prędictam urbem eatenus obſidione uallare, ut prius occupentur pomeria,quæ ex maxima parte urbem ambiunt eandem,& plurimam uidentur conferre munitionem:arbitrantes quod occupatis pomerijs urbem deinceps obtinere ſatis eſſet in expedito.Sic igitur iuxta initum conſilium iter aggreſſi,tranſcurſo famoſiſſimo mōte Libano,qui medius inter Cęſaream Phillippi,& eandem Damaſcum interiacet,apud uicum cui nomen Daria eſt, in agrum deſcēderunt Damaſcenum,ab urbe diſtantem quatuor aut quinq; miliaribus.Vnde & totam ciuitatem cum tota regione,de plano dabatur intueri.

Deſcribitur ſitus Damaſcenæ urbis *Caput III.*

EST autem Damaſcus,ciuitas maxima minoris Syriæ, quæ alio nomine Phœnicis Libanica nuncupatur,metropolis:ſicut ibi legit̄,Caput Syriæ Damaſcus, à quodam Abrahæ ſeruo denominata,qui eam creditur fundaſſe. Interpretatur autem ſanguinea,uel ſanguinolenta Eſt autem in campeſtribus ſita in agro ſterili & arido,niſi quātum aquarum antiquis meatibus deductarum irrigatur beneficio. Fluuius enim à promōtorio deſcendens uicino,in ſuperioribus illius regionis partibus, canalibus exceptus,ut inde liberius per plena poſſit deduci,per diuerſas ſubiectæ regionis partes ad agrorum ſterilitatē fœcundandā dirigitur: quod uerò reſiduum eſt,quia copioſas habet aquas,ex utraq; ripa pomeria nutrit,arboribus conſita fructiferis, iuxtaq; ciuitatis murum orientē uerſus labitur. Peruenientes igitur prædicti reges ad locum prænominatum, uidelicet Dariam,urbem habentes iam uicinam,inſtruunt acies,&

ordinē incedendi aſſignāt, ne promiſcue incedētes, cōtentiones ſuſcitēt adinuicē, & operi futuro miniſtrent impedimentum. Primus itaq; cum ſuis Hieroſolymorū Rex, eò maximè quod locorum peritiam eius cohortes dicebantur habere, de communi principum ſtatuto ire præcipitur, & cæteris ſubſequentibus iter arripere. Secundum & medium locum Rex Francorum cum ſuis expeditionibus tenere iubetur, ut præcedentibus, ſi neceſſitas emerſerit, opem ferat. Tertium & nouiſſimum Imperator eodem decreto, conſeruare mandatur, ut hoſtibus ſi forte à parte irruant poſteriore, reſiſtere ſit paratus, & præcedentes copias à parte relictas reddat ſecuriores. His ergo

DAMASCVS

tribus exercitibus congruo ordine diſpoſitis, ad urbem caſtra promouent, àccedere contendentes. Eſt autem ciuitas ab occidentali parte, unde noſtris erat acceſſus, & à ſeptemtrionali pomerijs obſita, longe lateq; inſtar condenſorum nemorum & opacarum ſyluarum, ita ut ultra quinq; aut amplius miliaria uerſus Libanum protendantur. Et hæc eadem ne dominia ſint incerta, & ne uolentibus paſſim introire liceat, clauſa ſunt muro, licet luteo: nam lapidibus regio illa nō abundat. Clauſa ſunt itaq;, & ſecundum quod cuiq; deſignatæ ſunt poſſeſſiōes, muro huiuſmodi uallata, relictis ſemitis, & uijs publicis, licet anguſtis, quibus hortulanis & curam pomeriorum habētibus ad urbem cum iumentis fructū deferentibus perueniatur. Sunt autem hæc pomeria pro ſummo munimine: nam prę denſitate & arborum frequentia, & uiarum anguſtijs, uidebarur durum & penè impoſſibile, ut ab ea parte eſſet tranſitus urbem adire uolentibus. Per hæc tamen loca decretū erat noſtris principibus ab initio exercitus introducere, & ad urbem patefieri acceſſum: ex cauſſa gemina, tum ut occupatis munitioribus locis, & in quibus populo Damaſceno maior erat fiducia, quod ſupereſſet, leue iudicaretur, & compleretur facilius: tum ut expeditionibus fructuum & aquæ non deeſſet commoditas. Immittit ergo primus Hieroſolymorum Rex, per illas pomeriorum anguſtiores ſemitas, acies ſuas: ſed uix & cum multa difficultate procedere poterat exercitus, tum uiarum impeditus anguſtijs, tum eorum qui in uirgultis latebant, inſidijs laceſſitus: tum etiam manifeſtè hoſtium qui aditus obſederant, & uiarum præoccupauerant anfractus, conflictu. Egreſſus erat ēm unanimiter ciuitatis populus, & in prædicta deſcēderat pomeria, ut tam occultis quàm manifeſtis congreſſioninibus exercitum tranſire prohiberet: erant præterea intra ipſa pomeriorum ſepta, domus

eminen

eminentes & excelſæ, quas uiris pugnaturis communierant, quorũ poſſeſſiones erãt
uicinæ: unde ſagittis & aliorum immiſſione telorum, hortorum ſepta tuebantur, ne-
minem accedere permittentes: ſed & publicam uolentibus tranſire uiam, reddebant
eminus ſagittis ualde periculoſam. Nec erant tamen ex una parte noſtris prædicto-
rum formidabiles inſidiæ, ſed ex omni latere par erat incautis periculũ, & ſuſpectum
æquè improuiſæ mortis diſcrimen. Erant nihilominus & ſecus muros interius laten-
tes, uiri cum lanceis, qui per ſpeculatia modica, in muris ad hoc ſtudioſius ordinata,
unde uidere tranſeuntes poterant, minimè uero ipſi uideri, prætereuntes confodie-
bant ex latere: quo caſu plurimi dicuntur illa die miſerabiliter occubuiſſe. Sed aliæ in
numerabiles nõ defuerũt inter illas anguſtias periculorũ tranſire uolẽtibus ſpecies.

Noſtri pomeria ciuitatis uiolenter effringunt, & fluuium inuitis hoſtibus occupant in manu forti. Factum imperatoris eximium & admirabile deſcribitur. Caput IIII.

HOc igitur intelligentes noſtri inſtant acerbius: & eſtractis hortorum uiolenter
clauſtris, pomeria certatim occupãt: & quos intra ſepta uel in huiuſmodi domi
bus reperiunt, gladijs tranſuerberãt, aut in uincula captos conijciunt. Quod audien-
tes qui ad ſimile opus exierant aliorũ exẽplo timẽtes interire, relictis hortis, caterua-
tim in urbem ſe recipiunt: ſicq́ illis in fugã uerſis, aut gladio perẽptis, liber noſtris ad
anteriora patuit aditus. Equeſtres uerò tam ciuium, quàm eorũ qui eis in ſubſidium
uenerãt, copiæ, intelligentes quod ad obſidendum urbem per illas partes noſter uen
turus eſſet exercitus, ad amnem qui urbem præterlabitur, acceſſerant, ut arcubus &
baliſtis expeditiones ex itinere fatigatas, & præ ſitis anguſtia laborantes, arcerent à
flumine, & aquarum maximè neceſſariam negarent ſitientibus commoditatem. No-
ſtri uerò ad releuandam ſitim, quam ex laboris difficultate, ex pulueris nube denſa, e-
quorum hominumq́ pedibus agitati collegerant, ad fluuium quem uicinum audie-
rant properantes, ubi ſecus ripam uiderunt tantam hoſtium multitudinem, ſubſtite-
runt ad modicum: tandem collectis uiribus, neceſſitate uires & audaciam miniſtran-
te, ſemel & ſecundo, ſed fruſtra aquas ſibi uendicare nituntur. Dumq́ circa id Hiero-
ſolymorum rex cum ſuis plurimum deſudat, & fruſtra laborat, nunciatur domino Im
peratori qui poſterioribus præerat agminibus, ſciſcitãti: Quæ nam eſſet cauſa, quare
non procederet exercitus? quod hoſtes fluuium obtinentes, noſtros non permitte-
bant accedere. Quo cognito, ira ſuccenſus, per medias Frãcorum regis acies uſq́ ad
conflictum eorum, qui pro flumine contendebant, cum ſuis principibus celer perue
nit. Vbi tam ipſe quàm ſui de equis deſcendẽtes, & facti pedites (ſicut mos eſt Theu-
tonicis, in ſummis neceſſitatibus bellica tractare negocia) obiectis clypeis, gladijs co
minus cum hoſtibus experiuntur: quorum impetus, qui prius fortiter reſtiterant, ſuſti
nere non ualentes, in fugam uerſi, flumina deſerunt, in urbem cum ſumma uelocita-
te ſe conferentes. In quo congreſſu, domini Imperatoris factum ſeculis memorabile
dicitur accidiſſe: nam uni de reſiſtentibus, uiriliter ſtrenuè dimicanti, quãuis loricato,
uno ictu caput, collum, cum ſiniſtro humero & brachio cohærente, ſimulq́ partem
ſubiecti lateris dicitur amputaſſe. Quod factum ciues, tum qui hoc uiderant, tum eos
qui ex aliorum relatione idipſum cognouerant, in tantam deiecit formidinem, ut de
reſiſtendo deſperarent.

Deſperant ciues, & de fuga cogitant, ex noſtris quoſdam data corrumpunt principibus pecunia, quorum perſuaſione in oppoſitam ciuitatis partem transfertur exercitus. Caput V.

OBtento igitur flumine, & ripa liberius cõceſſa, longè lateq́ ſecus urbem caſtra-
metantur, & tam pomerijs uiolenter expugnatis, quàm fluminis liberè pro ar-
bitrio uſi ſunt cõmoditate. Attoniti ergò ciues, & exercitus noſtri & noſtrorum ſtu-
pentes uirtutẽ, de uiribus ſuis cœperunt diffidere, quaſi reſiſtere non ualentes: timen
tesq́ ſubitas noſtrorum irruptiones, nihil tutum reputant, dum ad mẽtem reducunt,
quales eos heſternis congreſſionibus ſint experti. Habita igitur deliberatione, uſi ea
quæ miſeris & afflictis rebus adeſſe ſolent ſolertia, & ad ultima recurrentes argu-
mẽta, omnes uicos ciuitatis, ex ea parte, in qua noſtri caſtra locauerãt, magnis & pro
ceris contexunt trabibus: in eo ſolo ſpem habentes, ut dum noſtri circa effringenda

neque tot, neque ferventes adeò, huius peregrinationis uiam arriperent, & aduenientes, etiam uolentes eorum illaqueari fraudibus, domum citius redire ſatius etiam hodie contendant.

Diverſæ ponuntur opiniones, quis tantæ proditionis auctor fuerit. Item Aſcalonam proponunt obſidere, ſed non proficiunt. Caput VII.

MEmini me frequenter interrogaſſe, & ſæpius, prudentes uiros, & quibus illius temporis ſolidior adhuc ſuberat memoria, & ea maxime intentione, ut cõpertum hiſtoriæ mandarem præſenti: Quæ nam cauſſa tanti mali fuerit, & qui tanti ſceleris fuerint authores, & quomodo tã deteſtabilis conceptus effectui potuit mancipari. In aſſignatione autem cauſſę diſſonas inueni relationes: nam quorundam erat opinio, quod Comitis Flandrenſium factum quoddam occaſionem præſtiterat huic malo. Is nanque ut pręmiſimus, in eo fuerat exercitu. Qui poſtquam noſtræ legiones ad urbem prędictam acceſſerũt, & iam uiolenter obtentis pomerijs & flumine, obſeſſa eſſet ciuitas, ad ſingulos regum dicitur ſingulatim & ſeorſum acceſſiſſe, & profuſis precibus poſtulaſſe, ut capta ciuitas ei daretur. Et hoc etiam dicitur impetraſſe: quod audientes regni noſtri quidam proceres, conſentientibus etiam aliorum nonnullis, indignati ſunt, quod tantus princeps, & cui ſua poterant ſufficere, & qui gratis Domino militare uidebatur, regni tantam portionem ſibi dari poſtulabat: ſperabat enim ſibi accreſcere, quicquid per iſtorum principum operam & laborẽ regni incremento accederet. Vnde indignati, in hoc tam piaculare deſcenderunt flagitium, ut mallent eam hoſtibus conſeruare, quàm ut Comiti prædicto cederet in ſortem. Indignũ enim eis admodum uidebatur, ut qui tota uita ſua regno militantes, infinitos labores pertulerant, ab ijs qui recentes aduenerant, tantorum fructus laborum colligentibus, ipſis neglectis & abſq; remunerationis ſpe, quamdiu & ex meritis uidebantur collegiſſe. Alij dicunt principem Antiochenum indignatum, quod rex Franciæ ab eo ita diuertiſſet, & beneficiorum ſuorum immemor, in nullo eum iuuiſſet; quibuſdam mandaſſe in exercitu principibus, & obtinuiſſe, quatenus eius gratia efficeret, ne conatus eius finem ſortiretur optatum: & ut ita procurarent, ut infecto negocio redire cogeretur inglorius. Alij dicunt omnino nihil aliud interceſſiſſe, niſi quod ab hoſtibus infinita ſint redempti pecunia, qui hoc tam ingens malum procurauerant: & pro ſummo ſolent recitare miraculo, quod poſtmodum tota illa malè ſumpta pecunia, inuenta eſt reproba & penitus inutilis. Qui autem fuerint tam deteſtabilis miniſtri ſceleris, uaria multorum nihilominus fuit opinio, ſed mihi pro certo compertum non eſt. quicunque tamen ſint, ſciant, quod pro meritis digna quæq; præmia reportabunt, niſi miſericors Dominus condignè ſatisfacientibus clementer indulgeat. Ita ergo (ut præmiſimus) noſtri ſunt ſine gloria reuerſi. Lætata eſt ergò Damaſcus in profectione eorum quia incubuerat timor eorũ ſuper eos: noſtris aũt è diuerſo uerſa eſt in luctum cithara, & facti ſumus canticum hoſtium noſtrorũ tota die. Reuerſi itaq; in regnum prædicti reges, iterum conuocato procerum cœtu, aggredi conantur (ſed incaſſum) factũ aliquod, in quo memoriam ſuam poſteris poſſint reddere commendabilem. Erãt nõ nulli, qui ſuggererent circa Aſcalonam, quam adhuc tenebat populus infidelis, quæ quaſi in regni medio ſita erat, & ad quam ſine difficultate poterant uniuerſa deferri neceſſaria, ponendam obſidionem: facileq; eſſe dicebant, & in promptu, ut cultui reſtitueretur Chriſtiano. Sed poſt multa huiuſmodi uerba, ſicut & prædictus cõceptus paſſus eſt aborſum: & dum adhuc ordiretur, ſucciſus. Iratus enim Dominus, omnes eorum conatus uidebatur euacuare.

Imperator Conradus ad propria regreditur. Rege Francorum in Syria moram faciente. Caput VIII.

VIdens igitur dominus Conradus Imperator, quod ei gratiam ſuam ſubtraxerat Dominus, & in regni negocijs ei procedere negabatur, parato nauigio, ſumptaq; licentia, in regnum proprium eſt reuerſus. Quò perueniens, infra paucos dies apud Babenberg mortuus eſt, ibi & magnificè in eccleſia maiori ſepultus: uir pius & miſericors, corpore conſpicuus, generoſitate inſignis, rei militaris ad perfectum habens experiẽtiam, uita & moribus per omnia cõmendabilis, cuius memoria in bene-

parum tamen fœlix, cuius multa quę in principatu ſtrenuè & magnifice geſſit opera, ſpeciales exigunt tractatus: ſed nos ad proſequenda communia feſtinantes, in ſingulis huiuſmodi negotiorum articulis immorari, & hic ſtilum cõmittere non ualemus. Occiſus eſt autem anno ab incarnatione Domini milleſimo cẽteſimo quadrageſimo octauo, Principatus eius anno decimotertio, menſe Iunio, uigeſimoſeptimo die menſis, die feſto ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli, inter urbem Apamiam & oppidum Rugiam, in eo loco qui dicitur Fõs muratus. Cuius corpus quibuſdam notis & cicatricibus cognitum, inter cætera defunctorum corpora repertum, Antiochiam delatum, eſt & in ueſtibulo eccleſiæ Apoſtolorum principis, inter eius prædeceſſores, ſolennibus exequijs ſepultum

Noradinus uniuerſam regionem pro ſuo tractat arbitrio. Rex illuc properat, Soldanus Iconienſis terram Comitis ingreditur Ediſſani. Caput X.

NOradinus uerò in augmentum gloriæ & inſignis uictoriæ, & quod maximus gentilitatis perſecutor crederetur occidiſſe: caput cum manu dextera, quæ ad hos uſus de corpore prædicti uiri ſeparari fecerat, ad maximum Sarracenorum principem & monarcham, Calyphã uidelicet Baldacenſem, & alios Turcorum ſatrapas, per orientem conſtitutos direxit. Deſtituta itaq; tanti rectoris ſolatio Antiochena regio, in lamenta ſe dedit, fletus non cohibens, & crebris ſuſpirijs dolorẽ indicans, querulis quoq; & lachrymoſis uocibus fortis uiri egregia geſta rememorans: nec ſolum finitimos mors illius audita cõtriſtauit populos, ſed & longè lateq; rumor hic diſperſus, tam maiorum quàm minorum in amaritudinem deduxit animos, & acerbo interius mœrore confecit. Interea idem fidei & nominis Chriſtiani, more patris, maximus perſecutor Noradinus, uidens principem regionis & maximam robuſtorum eius partem cecidiſſe in prælio, totamq; prouinciã ſuo ſubiacere arbitrio, immiſſis ſtatim expeditionibus ſuis, totam cœpit hoſtiliter circuire regionem: ita ut iuxta Antiochiam pertranſiens, & cuncta præſtans incendio, ad monaſterium ſancti Symeonis, quod inter Antiochiã & mare in montib. ſublimibus ſitũ eſt, aſcẽderet, propria in ea uſus poteſtate, et cuncta libero tractans imperio: & inde ad mare, quod nunq; prius uiderat, deſcenderet, & in eo, in ſignum quod uictor uſque ad mare peruenerat, corã ſuis lauaretur. Inde rediẽs, caſtrum Harenc, ab Antiochia uix miliaribus diſtans decẽ, præteriens occupat, & occupatum armis & militibus & aliments muniens, inſtruit diligenter: ita ut multorum dierum poſſet obſidionem ſuſtinere. Timuit ergo uniuerſus populus, & humiliata eſt in conſpectu eius uniuerſa terra Antiochiæ, eo quod tradiderat Dominus in manus eius, robur militiæ & principem regionis: & non erat auxiliator, nec qui contra imminentia pericula protectionis afferre poſſet remediũ. Relicta enim erat in reip. & principatus adminiſtratione ſola principis uxor Cõſtantia, cũ filijs duobus, & filiabus totidem, adhuc impuberibus, nec erat qui principis fungeretur officio, & plebis erigeret deiectionem. Ea tamen tempeſtate, D. Americus ciuitatis Patriarcha, uir ſolers & locupletiſſimus, ſtrennuè ſatis afflictæ ſe regioni præbuit patronum, & ad conducendas multum copias, ſtipendia, contra morem ſuum, non parcè miniſtrauit, temporis ſatisfaciens neceſſitati. Porrò Hieroſolymorũ Rex audiens illarum partium pericula, & morte domini Principis cognita, mente plurimum conſternatus, conuocata ſubitò militia, ut oppreſſis opẽ ferat fratribus, celer ad partes conuolat Antiohenas, & de ſediffidentibus & animo deiectis propria præſẽtia præbuit conſolationem. Collectis itaq; militaribus tam ſuorum quas ſecum traxerat, quàm de tota regione auxilijs, ad reſiſtendum inuitat, & ut reſumptis cordibus reſpirare diſcant, caſtrũ Harenc, quod ſuperius de nouo captũ diximus, obſidet. Sed poſt dies aliquot non proficiens, quia inſtructum erat diligentius, infecto negotio, Antiochiam eſt reuerſus. Soldanus etiam Iconienſis, audita principis morte in multitudine graui, in Syriam deſcendit, & captis militibus & caſtellis pluribus, Turbeſſel obſidet, licet Comes cum uxore & liberis intus eſſet. Rex uero Hemfredum Conſtabularium, cum ſexaginta militibus ad tuendũ Haſart, interea dirigit, ne à Turcis occupet. Tandẽq; Comes datis Soldano captiuis omnib. quos de ſua regione uinctus habebat, et duodecim equitũ armis, facta pace, abeũte Soldano, ab obſidiõe liberatus,

eodem

Cõnſummatum, & iam partibus ſuis abſolutum, de communi conſilio fratribus Militiæ templi cuſtodiẽdum, & perpetuò cum uniuerſa adiacente regione poſſidendum committunt. Qui tanquã uiri fortes, & in armis ſtrennui, & commiſſum uſq; in pręſentem diem fideliter prudenterq; ſeruauerunt, & urbem prædictam frequentibus, cùm occultis tum manifeſtis impugnationibus uiriliter afflixerunt: ita, ut qui prius excurrentes & per uniuerſam regionem hoſtiliter deſæuientes, noſtris erant terrori, nunc pro ſumma fœlicitate reputent, ſi clauſis intra mœnia uiuere liceat, & quiete perfrui, pace precio uel precibus ad tempus impetrata. Nec ſolum urbe prędicta, ad cuius lęſionem conſtructũ erat illud præſidium, recalcitrante utile fuit: ſed etiam ea deuicta, quaſi limes regni ab Auſtro contra Aegyptios, pro multo fuit regioni tutamine. Circa ueris autẽ initium, domino rege, dominoq; Patriarcha, completo ex parte municipio interiore, relictis ibi Militiæ templi fratribus, quorum diligentię deputatum erat, Hieroſolymam reuerſis, accidit ſubſidium Aegyptiorum, quod ter uel quater in anno ad reparandas uires Aſcalonitarum ſolenniter ſolebat accidere, in multitudine grauiante prædictum oppidum adeſſe, & oppidanis interius hoſtium metu congregatis, aſſultus hoſtiles multa inſtantia dediſſe. Sed uidentes, qui militiæ præerãt, quod non proficerent, cùm dies aliquot in obſidione operam conſumpſiſſent, Aſcalonam profecti ſunt. Ab ea itaq; die, tanquam attritis uiribus & nocendi contracta licentia, cœperunt prorſus à uexatione adiacentis quieſcere regionis. Sed & Agyptiorum exercitus, qui ita frequens, ut prædiximus, ciuitati iam afflictæ ſolatium miniſtrabat, iam non niſi marino accedere cõſueuit itinere, prædicti municipij interpoſitas timẽs inſidias, & militiam habens ſuſpectam.

Inter Regem & matrem eius graues oriuntur ſimultates. Et matre ignorante Rex coronatur. Caput XIII.

INter hæc dum ſatis proſpero curſu regni Orientalis negotia procederent, & quaſi quadam tranquillitate gauderet, eo minus, quod Comitatus nobis deperierat, et in hoſtium ceſſerat poteſtatem Ediſianus, regio quoq; Antiochena frequentibus hoſtium inſidijs fatigabatur: uidens inimicus homo, qui ſolet ſemper ſeminare zizania, & noſtrę inuidens proſperitati, inteſtinis nos tentans cõcutere ſeditionibus, quietẽ noſtram perturbare aggreſſus eſt. cuius periculi hæc fuit cauſſa, & origo. Domina Meliſendis regina, inclytæ recordationis & piæ in domino memoriæ, defuncto marito, ut prædiximus relicta, cum duobus liberis adhuc infra annos pubertatis conſtitutis, regni tanquam iure hæreditario ſibi debiti curam & adminiſtrationem ſortita eſt, filiorum legitimam agens tutelam. Hanc cõſilio principum regionis, ſtrenuè & fideliter uires & animum tranſcendens fœmineum, uſq; ad illum diem adminiſtrauerat: filio primogenito, dño Balduino, cuius in præſenti geſta deſcribimus, etiã poſtquam in regni ſublimatus eſt ſolium, eius multum fauente & merito ſubiacente imperijs. Inter cęteros autem quorum opera cõnſilioq; utebatur, familiarem habebat admodum quendam nobilem uirum, eius conſobrinum, Manaſſen uidelicet: cui ſtatim poſt eius introitum in regnum, curam militiæ tradidit omnem, & ordinauerat in Conſtabularium. Hic autem de dominæ Reginæ gratia præſumens, nimium arrogans, ut dicitur, & regni maioribus inſolenter ſe præferens, nulliq; debitam exhiberet reuerẽtiam, inuidiam in ſe nobilium regionis concitauerat maximam: & niſi dominę reginæ eos cohiberet autoritas, parati erant, conceptũ odium uſq; in opus pertrahere. Duxerat autem & domini Baliani ſenioris uiduam, nobilem matronã, Hugonis Balduini & Baliani Ramatenſium fratrum, matrem: unde ſibi cumulauerat diuitias, & multiplicauerat poſſeſſiones. Eorum autem qui prædictum Manaſſen odio proſequebantur, primus erat & affectu & opere, Rex ipſe: aſſerens, quod ei matris ſuæ ſubtraheret gratiam, & munificentiam impediret. Habebat autem ſuper eodem facto plurimos incentores, odiorum fomitem miniſtrantes, quibus prædicti uiri inuiſa erat potentia, et moleſta nimis dominatio. Hi dominum Regem impellebant, ut etiam matrẽ amoueret à regni poteſtate, dicentes, eũ iam ad adultã perueniſſe ætatem, indignũ eſſe ut fœmineo regeretur arbitrio, & regni proprij curam aliquã ſibi cõmitteret moderandam.

dam. Horum igitur & ſimilium Rex fretus conſilio, propoſuerat, in die feſto Paſchæ Hieroſolymis ſolenniter coronari: cuius gloriæ cum à dño Patriarcha, & à uiris prudentibus, qui pacem regni dirigebant, inſtanter rogaretur, ut matrem participem faceret, diſtulit horum conſilio, ne matrem efficeret cōſortem illa die qua propoſuerat: & ſequenti die ſubito matre non uocata, in publicum proceſſit laureatus.

Regnum inter ſe diuidūt Filius & Mater. Rex Hieroſolymā ingreditur uiolenter, & matrē in arce obſidet Dauidica: tandem pax cum tranquillitate reformatur. Caput XIIII.

TRanſcurſa igitur illa ſolennitate, conuocato procerum cœtu, pręſente etiam luone Sueſſionenſi Comite, & Galtero Caſtellano ſancti Aldemari, matrē cōuenit, & ut regnū ſecum diuidat inſtanter exigit, & auitę ſibi hęreditatis portionē poſtulat aſſignari. Tandē poſt multos hinc inde habitos deliberationis tractatus, diuiſa hæreditate, D. Regi optione data, aſſumpſit ſibi in partē Tyrenſem & Acconenſem, cum pertinētijs ſuis, urbes maritimas: relictis dominę Reginæ Hieroſolyma & Neapoli, cum ſuis item pertinentijs. Sicq; diuiſi ſunt ab inuicē, ſperante populo quod pro bono pacis tolerandum eſſet, quod ſic ordinatum fuerat, quod uterq; contentus eſſe deberet ſua, quæ cōtigerat eum, portione. Per eoſdē dies, D. Rex nobilem quendā & magnanimum uirū, Hemfredum de Torono, cui magnę & amplæ poſſeſſiones erant in Phœnice, in montibus qui Tyrenſi adiacent metropoli, ordinauit Conſtabulāriū ſuum, & ei militię ſuæ curam cōmiſit. Sed neq; ſic etiā quieuit dominam Reginā per
perſequi ſequutam ſtimulis: ſed ex cauſſis leuibus uires reſumens ignis, qui latuerat in fauilla, incendium maius, & priore multo periculoſius, cœpit miniſtrare. nam Rex eiſdē impellentibus quorum conſilio prius acquieuerat, matrem iterum cœpit moleſtare, & eam quam ex utriuſque bene placito regni obtinuerat portionem, excluſa omnino matre, ſibi uendicare propoſuit. Quod intelligens Regina, commendata Neapoli quibuſdam fidelibus ſuis, qui eius curam haberent, Hieroſolymam recepit. Rex uerò interea congregata quanta potuit militia, prædictum Manaſſen in quodam eius caſtello, cui nomen Mirabel, obſidet: eumq; ad deditionem compellens, Reginā & omnem ciſmarinā regionē abiurare coegit: inde occupata Neapoli, matrem perſequens Hieroſolymā proficiſcitur. Receſſerant aūt à Regina, iuramentorū & fidelitatis immemores, quidā ex ijs qui infrà ſortē eius habebāt poſſeſſiones, & ei fide media erant obligati. Pauci uerò adhærentęs ei, fidei ſeruauerāt integritatē: Almaricus uidelicet Comes Ioppēſis, filius eius ualde adoleſcens: Philippus quoq; Neapolitanus, & Rohardus ſenior, & pauci alij quorū nomina nō habemus. Audiens itaq; Regina, filium cum exercitu uenire, in arcem familiaribus ſuis & fidelibus ſe recepit, de præſidij munitione cōfidens. Dn̄s uerò Patriarcha Fulcherus, bonę memoriæ, uidēs tēpora periculoſa, & dies tentationis imminere, uolens partes ſuas interponere, & de ijs quæ ad pacē ſunt rogare, aſſumptis ſibi de clero, uiris Deum timētibus, D. Regi obuiā exijt, monēs ut à prauo deſiſtat propoſito, & in finib. pactorum cōſiſtēs, matrē quiete per frui patiatur: apud quem poſtq; uidet ſe nō proficere, cōſilium eius deteſtans, in urbē ingreſſus eſt. Rex aūt urgens propoſitū, ante urbē caſtra locat. tandem uerò ciuibus indignationē declinantibus Regiam, & portas aperiētibus, intromiſſus eſt cum ſuis expeditionibus: ubi ſtatim arcem, in quam mater ſe contulerat, aptatis ad eam expugnandā machinis, obſidione uallat, & more inſtans hoſtili, baliſtis, arcubus, & iaculatorijs machinis, cōtinuas inferēs moleſtias, obſeſſis requiem negat. Illi uerò omnino inſtanti, omnino reluctantes, uim ui repellere nituntur, & quibus modis exteriores obſeſſos impugnare ſatagūt, eiſdem iniurias propulſare & in hoſtes ęqua lance damna refundere, obſeſſi non uerentur. Tandem cum per dies aliquot, periculoſè nimis hinc inde decertatum eſſet, cum in expugnando arcem Rex non multū proficeret, nec tamen à propoſito uellet deſiſtere, intercurrentibus quibuſdam pacis & gratiæ reformatoribus, urbe Neapolitana cum ſuis finibus contenta domina Regina, regni caput domino Regi reſignat Hieroſolymā, interpoſitis ex parte dn̄i Regis, & præteritis corporaliter iuramentis, quod ſuper ea poſſeſſione per eum perpetuò non deberet moleſtari: ſicq; eis in mutuam redeuntibus gratiam, quaſi ſtella matutina in medio refulgens nebulę, regno & eccleſiæ reſtituta tranquillitas.

Soldanus

Soldanus Iconienſis, Comitatum Ediſſanum rurſum ingreditur. Rex illuc cum omni celeritate properat. Caput XV.

AT uerò nunciatum eſt regi Hieroſolymorum, & fama certiore compertū, quod Comes Ediſſanus ſorte tam miſerabili captus erat, & regio tota abſq; defenſoris cura, hoſtium latè patebat inſidijs, quod omnis prouincia illa, ſicut & Antiochenorum partes, fœmineo relictæ moderamini, ſuā expoſcebant ſollicitudinem: aſſumptis ſibi Hemfredo Conſtabulario, & Guidone Berytenſi (nam de ijs qui in portione dominæ Reginæ erant, licet ſingulatim euocaſſet, neminē habere potuit) ad partes peruenit Tripolitanas: ubi & Comitem cum ſuis militibus aſſumens, Antiochiam celer peruenit. Dicebatur enim publicè, quod potentiſſimus Turcorum princeps Soldanus Iconienſis, cum innumero equitatu ad partes illas deſcenderat, & fere omnem ſuis finibus conterminam occupauerat regionem. Non ualentes enim locorum habitatores reſiſtere, & exercituum illius ſuſtinere potentiam, urbes & municipia uniuerſa illi tradiderant, impetrātes ab eo ſaluum & liberum exitum cum uxoribus & liberis, & ſine periculo conductū uſq; Turbeſſel: is enim locus cæteris munitior erat, plures habens habitatores: ubi D. Comes iugem & manentem habitationem, adhuc in tranquillo uidebatur habere. Dumq; ſic exceptis paucis præſidijs, uniuerſam occupaſſet regionem, maioribus eum reuocantibus curis, domum redire compulſus eſt: nihilominus tamē, prouincialium aut labor imminutus, aut remiſſior facta ſollicitudo: nam Noradinus noſtrę gentis moleſtiſſimus perſecutor, & Turcorum princeps potentiſſimus, pene continuis incurſionibus uniuerſam eatenus moleſtabat regionem, ut extra præſidia nemo penitus auderet comparere. Sic igitur inter duas molas, miſer ille populus inceſſanter conterebatᷣ, & à duobus maximis principibus ſupra uires angebatur, quorum alterius tantum uix poſſet potentiam tolerare.

Imperator Conſtantinopolitanus exercitum ad partes dirigit Antiochenas, Comitatum Ediſſanum ſibi reſignare poſtulat, Græcis caſtella reſignantur, Rex inde Latinos educit. Caput XVI.

INterea dominus Imperator Conſtantinopolitanus, audiens illarum partium deſolationem, unū de principibus ſuis, cum immēſis ſumptibus, & militia ſuorum non modica, ad prædictas partes direxerat, offerens commitiſſæ liberiſq; eius annos certæ quantitatis redditus, qui ei ad honeſtum ſufficere poſſent uictum in perpetuum, in compenſationem ſibi traditæ regionis: ſi præſidia quæ adhuc penes ſe retinebat, eius imperio uellet concedere. Spondebat enim in immenſitate diuitiarum ſuarum ſpem habens, quod & illa à Turcorū incurſionibus conſeruaretur illibata, & alia quæ amiſerant, facile ſuo reſtituerentur Imperio, ſi ei prouincia reſignaretur. Adueniente igitur Rege Antiochiam, cauſſa cognita aduentus Imperialium nunciorum, ipſis etiam iniunctam ſibi legationem aperiētibus, facta eſt inter principes illius regionis diſſenſio. Alijs dicentibus, rem nondum in eum neceſſitatis articulū deſcendiſſe, ut id fieri oporteat. Alijs è contrà aſſerentibus, neceſſarium id fieri, priuſquam terra penitus in hoſtium manus tradatur. Inter has igitur deliberationis ambiguitates, cognoſcens dominus Rex, quod prædicta regio, in eo ſtatu, in quo erat, diu perſeuerare non poſſet, ipſum enim ampliorem ibi moram facere, regni propria cura non patiebatur: nec eius tot tantæq; erant uires, ut duas quindecim dierum itinere à ſe diſtantes prouincias adminiſtrare poſſet commodè: uidēsq; Antiochenam quæ media erat, per annos plures deſtitutam, in eam deſcendit ſententiam, ut præmiſſis conditionibus, Græcis oppida quæ ſupererant traderentur. Et licet non multū præſumeret, quod Grçcorum uiribus in eo ſtatu conſeruari poſſet prouincia, maluit tamen, ut eis poſſidentib. iſte caſus accideret, quàm ut ei periclitātis populi & terrę deficientis imputaretur ruina. Pactis hic inde iuxta prædictas conditiones, adhibito cōſenſu dominę Comitiſſæ & liberorum eius, ad placitam conſonantiam redactis, pręfigitur dies, quo ipſe D. Rex, cum omni militia ſua in partes illas deſcēdat, Imperatoris homines in poſſeſſionē inducat, & eis uniuerſa reſignet oppida. Die igiᷣ ſtatuta Rex ex cōdicto aſſumens ſibi Comitem Tripolitanum, & tam ſuos quàm Antiochenorum partem magnam, in terram Comitis Ediſſani, Græcos ſecum deducens uſq; Turbeſſel

D peruenit,

peruenit. Vbi aſſumpta ſibi domina Comitiſſa cum liberis ſuis & alijs omnibus, tam Latinis quàm Armenijs, ſexus promiſcui, exire uolentibus, Græcis regionē aſſignat. Erant autem oppida quæ adhuc à noſtris poſſidebantur, Turbeſſel, Hamtab, Rauendel, Rancula, Bile, Samoſatum, & fortaſſe alia quædam. Quibus omnibus Græcorum poteſtati reſignatis, ipſe cum uniuerſo egredi uolentium populo, cum iumentis & ſarcinis eorum, quæ erant multæ nimis (nam unuſquiſq; cum omni domo & familia, & ſupellectile uniuerſa exire propoſuerat) ad iter accingitur, & cum omni huiuſmodi imbellis populi multitudine, et impedimentorum quantitate numeroſa egredi maturat, educere uolens eos ſine periculo.

Noradinus regi occurrit, exitum impedire procurat. Rex licet cum difficultate, Antiochiam redit. Noradinus euictis Græcis, uniuerſam occupat regionem. *Caput XVII.*

AVdiens itaq; Noradinus, quod rex ad educendum populum ingreſſus fuerat, & quod de conſeruanda regionē omnino deſperantes, Græcis uiris effœminatis & mollibus, oppida reſignauerant, de noſtra formidine factus animoſior, congregata ex uniuerſis adiacentibus regionibus militia, ad eaſdem partes feſtinus deſcendit, uolens regi & populo de uiribus ſuis diffidentibus, & ſarcinis multiplicibus impedito occurrere: reputans ad lucrū ſibi cedere, ſi tales obuiam habere poſſet. Factūq; eſt, quod uix ad urbē Tulupam, quæ à Turbeſſel uix quinq; aut ſex diſtat miliaribus, illam impotentem multitudinem adduxerat, cùm ecce Noradinus uniuerſam regionem ſuis repleuerat legionibus. Erat autem caſtrum illis uicinū, Hambtab nomine, per quod iter eis erat futurum: illuc noſtri properare uolentes, uidentes imminere periculum, acies inſtruūt, ordinant agmina, iam mox cum hoſtibus commiſſuri. Illi uerò inſtructis cateruis, noſtrorum aduentum, tanquam de uictoria ſecuri, auidè nimis expectabant. Accidit tamen contra ſpem eorum, quod noſter exercitus ad prædictum oppidum, præuia Domini miſericordia, peruenit indēnis: ubi nocte tota feſſis tam iumentis, quàm hominibus, ad requiem conceſſa, conuocato procerum cœtu, & de futuro in craſtinum deliberantes, fuerunt nonnulli de magnatibus, qui prædictum præſidium expoſcerent ſibi dari, arbitrantes opitulante D. contra Turcorum incurſiones uiribus proprijs locū poſſe conſeruare: quorum unus de regno erat Henfredus de Torno, uir magnificus, regis conſtabularius. Alter erat uir nobilis & potēs, de principibus Antiochenis, Robertus uidelicet de Surda ualle. Sed uidēs dominus Rex neutrius uires aut potentiam ad prædictum opus ſufficere, ſpreto utriuſq; uerbo tanquam inutili, pactis inſiſtit perſeuerās, & tradito Græcis municipio, populum præcipit ad iter accingi. Videre erat ibi uiros nobiles, & inclytas cum ingenuis uirginibus & paruis pueris matronas, natale ſolum, auita domicilia, cognatā regionē, ſingultibus & lacrymoſis deſerere ſuſpirijs, & tranſmigrationē, & populum alterū cum fletibus & lamentis inire. Non erat pectus ita ferreum, cuius interiora non mouerent fletus & lachrymæ, & querulæ uoces populi tranſmigrantis Luce igitur terris reddita, compoſitis ſarcinis, rurſum iter arripiunt: & ecce ex utroq; latere hoſtium acies iunctis aginib. incedebāt, in comitatū noſtrum ex omni parte irruere parati. Noſtri ergò uidentes hoſtium agmina, & grauem multitudinē, de quingentis equitib. quos habebant, inſtaurant acies, & incedēdi ordinē aſſignant inſtauratis. Dñm itaq; regē præire iubent, ut agmina præcedat, & turbis pedeſtribus modum gradiendi aſſignēt. Comitem Tripolitanum, & Hemfredum regiū conſtabulariū poſteriores iubent tueri partes: & ut cum maioribus & fortioribus militum copijs hoſtiū ſuſtineant impetus, & eorum à plebe arceant uiolentiam. Antiochenos uerò magnates à dextris & à ſiniſtris collocāt, ut poſitę in medio multitudini, undiq; per gyrū nō deeſſet robur fortiū & armata militia. Sic igitur, & eodem ordine tota die noſtris gradientib. uſq; ad ſolis occaſum noſtris intolerabiles nō defuerūt moleſtię, frequētes impetus, pugna iugis, congreſſiones cōtinuę. Tanta aūt erat immiſſarū exercitu numeroſitas ſagittarum, ut omnes ſarcinæ erinacij more ſagittis uiderēt cōſitę: præterea puluis, calor quoq;, qualē ſolet anguſtiatis miniſtrare, ſitisq; aſpera, plebē ſupra uires fatigabat: tādē iā ſole ad occaſum declināte, Turci non ſecū habētes uictualiū quidpiā, amiſſis de exercitu ſuo nōnullis nobilib. dato ad reditū ſigno, noſtros inſeq deſinūt, eorū ſtupētes

incom-

incomparabliem patientiam & perſeuerantiam. Dumq; Hemfredus conſtabularius,
arcu abeuntes perſequitur, aliquantulum à comitatu remotius receſſit, ad eum miles
quidam de hoſtium numero, uenit repoſitis armis, & iunctis alternarim ad latus ma-
nibus, ſignum exhibens reuerentiæ. Is porrò cuiuſdam potentiſſimi Turcorum prin-
cipis (qui eidem conſtabulario fraterno fœdere iunctus erat, & in eo tenaciſſimus) do
meſticus erat & familiaris, ab eodem miſſus, ut eum uerbis ſalutaret, & de ſtatu hoſti
lis exercitus redderet eum doctiorem. Refert autem Noradinum cum ſuis in propo
ſito habere ea nocte ad propria maturare reditum: defecerat eñ in caſtris eius omnis
penitus alimonia, unde eos diutius non poterãt inſectari. Sic igitur illo redeunte ad
propria, conſtabularius in caſtra ſe recipit: uerbo quod audierat, regi communicato,
inſtante iam nocte, in loco qui dicitur Ioha, caſtrametatus eſt populus uniuerſus. In-
ſequentibus diebus, populo ſine moleſtia per ſyluam quæ dicitur Marris, & uſq; ad
loca noſtræ ditioni ſubdita traducto, dominus Rex Antiochiam ſe recepit. Videns
igitur Noradinus, terram comitis Latinorum auxilio deſtitutam, de Græcorum mol
litie, quibus commiſſa erat, præſumens, frequẽtibus irruptionibus, & quas Græci nõ
ſatis ſupportare nouerant, eam cœpit aggrauare. Tandemq; immiſſis exercitibus co
pioſis, obſidione uallans oppida, Gręcis uiolenter excluſis, infra annum uniuerſam re
gionem occupauit. Sic igitur prouincia opulentiſſima, riuis, ſyluis, & paſcuis lætiſſi-
ma, ubere gleba diues, & omnibus redundans cõmoditatibus in qua quingenti equi
tes ſufficientia habebant beneficia, peccatis noſtris exigentibus in hoſtiũ manus de-
uenit, & à noſtra iuriſdictione uſq; in præſentem diem facta eſt aliena. Deceſſerunt
itaq; ecelesiæ Antiochenæ in partibus illis tres Archiepiſcopi, Ediſſanus, Hieropoli-
tanus, & Toritienſis: quorum eccleſias etiam nunc infidelitas detinet, & gentilis ſu-
perſtitio, licet inuitas.

Rex principiſſam monet, ut unum de principibus in maritum accipiat, qui regioni poſſit præeſſe: ſed non proficit. Rex inde Tripolim accedit, ad propria reuerſurus. Caput XVIII.

INterea D. rex Hieroſolymorum Balduinus, pro urbe Antiochena, ut eius diœceſi
adiacẽte plurimum ſolicitus, ne principis deſtituta ſolatio, ſicut & terra Comitis
(de qua prædiximus) in manus hoſtium, ſorte deſcendat intolerabili, & populo Chri
ſtiano ſimul cum iactura intolerabili, amplius accedat cõfuſio: uidensq; ſibi liberum
non eſſe, reuocante eum regni cura, moram ibi longiorem facere, dominam princi-
piſſam ſæpe ac ſæpius commonet, ut unum de nobilibus ſibi, cui nubat eligat uiris,
cuius conſilio & opera principatus regatur. Erãt autem eo tempore inclyti & nobi-
les uiri in eadem regione, D. regis caſtra ſequẽtes, D. uidelicet Iuo de Neella, comes
Sueſſionenſis: uir magnificus, prudẽs & diſcretus: cuius in regno Francorũ plurima
erat autoritas. Galtherus quoq; de Falckenberg, Caſtellanus ſancti Adamari. qui po
ſtea fuit Tiberiadenſis dominus, ipſe quoq; uir prudens, urbanitatis eximiæ, proui-
dus in cõſilijs et in armis ſtrenuus. Dominus quoq; Radulphus de Merlo, uir ſummè
nobilis, & armorum uſum habens, & prudentia multa conſpicuus, quorum quilibet
ad procurandam regionem, meritò uidebatur ſufficiens. Illa autẽ uincula timens con
iugalia, ſolutam ac liberam uitam proponens, non multum attendebat, quid populo
expediret: circa id plurimum ſolicita, ut carnis curam perficeret in deſiderijs. Rex au
tem eius intelligẽs propoſitũ, apud Tripolim principibus utriuſq; tam regni quàm
principatus, curiam indicit generalem. Ad quam tam dominum Antiochenũ Patriar
cham cum ſuffraganeis ſuis, quàm dominam Principiſſam cum ſuis proceribus inui-
tat. Interfuit autẽ & mater eius, domina Meleſendis Regina, & regni principes eam
ſecuti. Vbi cùm de publicis negotijs diligens habitus eſſet tractatus, uẽtum eſt ad ne-
gotium Principiſſæ: ſed neq; tũc uel Rex, uel Comes, eius conſanguinei: uel Regina
uel Comitiſſa Tripolitana, ambæ eius materteræ, in hoc eam potuerunt inducere, ut
ſibi & regioni in hac parte uellet prouidere. Dicebatᷣ autem Patriarchæ uſa conſilio,
qui tãquã uir argutus, & uerſipellis, ut liberius interim totius regionis dominaretur,
cuius rei erat cupidus nimis, in hoc eam dicebatur errore fouere. Cùm er
go nihil proficerent, ſoluta curia, quiſq; ad propria
reuerſus eſt.

Rex & mater eius apud Tripolim conueniunt, ut comitem uxori reconcilient: ſed non proficiunt. Comes ab Aßißinis in porta occiditur. Caput XIX.

ERat autem illis diebus, inter D. Comitem & eius uxorem, dominæ Meleſendis Reginæ ſororem, ex zelo maritali orta ſimultas: cuius ſedandæ gratia, & ut Principiſſam neptam uideret, domina Meleſendis aduenerat. In qua reſarcienda gratia, cùm ipſa iterum non multum profeciſſet, ad ſororem rediēs, eam ſecum deducere decreuerat, & in hoc procinctu ambę erāt urbem Tripolitanam egreſſę. Comes aūt proficiſcenti Principiſſæ comitem ſe ad tempus dederat, à qua ſumpta licentia, poſt modicum reuerſus eſt interuallum: qui dum portum ciuitatis ingrederetur, nihilq́; omnino caſus timeret ſiniſtri, in introitu portæ, inter murum & ante murale, Aſſiſſinorum gladijs confoſſus, miſerabiliter interijt. Cecidit autē & cum eo inclytus & nobilis uir, cuius ſuperius fecimus mētionem, D. Radulphus de Merlo, cum quodam milite ſuo: quorum uterq; domino Comiti in ea profectione caſu ſe dederat cōſortem. Rex autem in ciuitate ſecurus aleam ludebat, recreationi dans operā, horum omnium ignarus. Cōmota eſt ergo uniuerſa ciuitas, morte Comitis audita: & ad arma populus conuolans, quemcūq; alienum à lingua noſtra, uel habitu reperit, putans ſicarios qui hoc malum commiſerant inuenire, gladio percutit, & mortē omnibus irrogat indifferenter. Interea Rex repentinus exterritus clamoribus, morte Comitis intellecta, triſtis ad modū, et mente plurimum conſternatus, lacrymas & ſuſpiria non ualēs cohibere, matrem & materteram mox præcipit reuocari. Quibus reuerſis, poſt multa lamenta & fletus uberes, corpore cum debita exequiarum magnificentia ſepulturæ tradito, præcipiente domino Rege, cuncti proceres illarum partium, dominæ Comitiſſæ & liberis eius fidelitatem exhibuerunt. Erant aūt domino Comiti, filius ei æquiuocus, nomine Raymundus, uix annorum duodecim: filia nomine Meliſendis, fratre natu poſterior. His ergo ſic compoſitis, Rex cum matre & principibus ſuis in regnū reuerſus eſt.

Turcorum ingens multitudo Hieroſolymam uenit, ut eam occupent: ſed egredientes noſtri, eos in uirtute magna proſternunt. Caput XX.

NOn multo uerò poſt, interiecto temporis interuallo, quidā nobiles Turcorum ſatrapæ, uiri potentes, & apud ſuos egregij nominis, quibus cognomen eſt Hyaroquin, quorum ſancta ciuitas, antequam à Chriſtianis liberaretur, dicitur fuiſſe hæreditas: hortante matre, ac improperante eorum ignauiam, quod tandiu ab hæreditate auita ſe paterētur eſſe extorres, collecta infinita Turcorum multitudine, Hieroſolymam uenire, & eam quaſi iure hæreditario ſibi debitam uendicare proponunt. Aſſumptis ergò ſibi ingentibus militarium uirorum copijs, matrem longæuam continuis exercitationibus id monentē, ſecuti, iter arripiūt, propoſitū, ſi Dominus ita permiſerit, proſecuturi. Peruenientes igitur Damaſcū, ibi ad reparandos exercitus, & uires recreandas moram facientes aliquam, uolentibus Damaſcenis eorum inſipiens conſilium reuocare, non acquieuerūt: ſed reſumptis uiaticis, & compoſitis iterū ſarcinis, quaſi de propoſito non diffidentes, uerſus Hieroſolymam proficiſcuntur. Tandem tranſito Iordane cum uniuerſis cohortib. ſuis montana conſcendentes, in quibus ſita eſt prędicta ciuitas, in monte Oliueti, qui mons conterminus prædictæ ſupereminet urbi, ſe contulerunt: ita ut inde loca omnia uenerabilia, & maximè templum domini, quod in ſumma & præcipua habent reuerentia, & uniuerſam urbem eis daretur uberis proſpectibus intueri. Quod uidentes qui in urbe erāt reſidui: nam maxima totius regionis militiæ pars apud Neapolim conuenerat, timentes, quia urbs abſq; mœnibus erat, ne illuc aduenientium hoſtium ſe conferret multitudo: inuocato de cœlis auxilio, arma corripiunt, & certatim egreſſi, in hoſtes properare, & cum eis committere uotis ardentibus accelerant. Eſt autem uia, quæ ab Hieroſolymis deſcendit in Hiericho, & inde ad Iordanem, inæqualis plurimum, locis ſaxoſis & præcipitijs periculoſa frequentibus, ita ut nihil etiam timentibus, & liberū habentibus tranſitum, moleſtum ſemper ſoleat aſcendētib. uel deſcendētib. pręſtare acceſſum. In hāc ergo ingreſſi, dū noſtrorū acies acrius inſtantes inordinatè fugiūt, & præcipitijs & locis anguſtis nullā ad fugiendū habilitatē cōcendētibus, multi ſine gladio pereūt pręcipitati. Qui uerò loca planiora ſecuti, fugę tētabāt inſiſtere, noſtrorū gladios incurrētes, ſaucij lętaliter in mor-

in mortem nihilominus dabantur pręcipites. Equi uerò eorum itineris longitudine,& laboris difficultate fatigati,uiarum non ferentes aſperitatem,ſeſſoribus ſuis,omnino deficientes,negabant obſequium. Vnde facti pedites, armis onuſti,& uſum laboris non habentes,noſtrorum ſubſequẽtium gladijs tanquam pecudes trucidantur. Fit ergo tanta tam equorum quàm hominum ſtrages,his prędictis caſibus,quod pręmulitudine peremptorũ ad inſequendũ qui pręibant impediretur tranſitus. At uerò noſtri tanto auidius inſectantes,ſpretis ſpolijs,& manubias declinãtes,cædi acrius inſtãt:pro ſummo lucro reputãtes,hoſtiũ ſanguine cruẽtari. Qui uerò apud Neapolim conuenerant,ſcientes prædictos hoſtes ad nos ingreſſos,unanimiter egredientes,ad Iordanis fluenta hoſtibus occurrentes certatim conuolant,ut uada occupẽt,& impediant tranſire uolentes. Vbi eos qui inſectantes effugerant,reperiũt incautos,& confodiunt ex latere irruẽtes. Facta eſt ergo illa die manus Dñi ſuper eos,ita ut ſcriptum eſt:Reſiduum locuſtę comederet bruchus. Nam qui equorũ uelocitate,aut aliqua induſtria inſectãtes uidebantur declinaſſe,occurrentium ex latere gladijs cædebantur. Si qui uerò agmina prætereuntes Iordanem ingreſſi fuerant, uadorum ignari, undis rapiebantur tumentibus,flumine ſuffocati. Sic igitur qui in multis milibus aſcẽderãt, in ſpiritu uehementi,in equitatu ſuo ſpem habentes,ad modicum redacti numerum, confuſione induti & reuerẽtia,ad propria ſunt reuerſi. Dicuntur autem illa die ex eis cæſa eſſe ad quinq; milia. Factum eſt autem hoc anno ab incarnatione Domini milleſimo cẽteſimo quinquageſimo ſecundo,nono Cal. Decembris: Regni uerò domini Balduini regis quarti, anno nono. Noſtri ergò hoſtiũ onuſti ſpolijs,& uberes de tropheo manubias agentes,ſolẽnes Domino laudis hoſtias immolaturi,Hieroſolymam reuerſi ſunt.

Rex,regniq; principes Aſcalonam properant,ut pomeria ciuitatis circa urbem depopulentur:ſed promoto ad amplius propoſito,urbem obſident. Caput XXI.

COllata igitur noſtris diuinitus uictoria prædicta,erecti in ſpem bonam,Domino corda eorum dirigente, apponũt unanimiter,communicato tam minorum quàm maiorum conſilio,hoſtes eorum qui in uicino conſtituti erant, quiq; noſtris ſępius grauia inferebant pericula, Aſcalonitas uidelicet, aliquo modo lædere. Idq; uiſum eſt pro tempore expedientius,ut pomeria ciuitati adiacentia, unde ciuibus multa erat cõmoditas,in manu forti extirpare niterentur,& in ea parte ſaltem hoſtes proteruos damnificarent. Iuxta quod propoſitum collectæ unanimiter in manu ualida ante urbem prædictam uniuerſæ regni copiæ, arbitrati ſufficiens eſſe,ſi effectui poſſent mãcipare propoſitũ. Sed pręſentibus noſtris ante urbẽ, affuit mirabiliter diuina clementia,quæ eos ad maiora cœpit ex inſperato accedere,nam poſtq; ante urbẽ noſtrę cõſtiterãt acies,tãtus ciues pauor inuaſit,quòd intra urbẽ ſe receperunt certatim, nec inuẽtus eſt uel unus,qui extra mœnia noſtris ſe daret obuiã. Vnde ſumpta occaſione ex eo quod ita deterriti uidebantur(dirigente eos diuina gratia) adijciũt urbem obſidione uallare. Miſſisq; nuncijs per uniuerſos regni fines, præcipiunt euocari eos qui domi remanſerant,ut omnes unanimiter die præfixa adeſſe non differant, ita omnes propoſitum quale Deus eis inſpirauerit,operientes. Qui ergò uocati fuerãt,gratulabundi & ſine mora conuenientes, ad eos qui ſe pręceſſerant,adiuncti ſunt,caſtra cum alijs circa urbẽ locantes. Et ut firmũ eſſet quod aggrediebãtur,& de perſeuerantia in propoſito nulli dubitarę liceret,iuramentis exhibitis corporaliter ſe inuicẽ obligant,quod ante urbem captam,ab obſidione non deſiſtant. Cõuocatis igitur uniuerſis regni uiribus,& populo unanimiter conueniente,dominus Rex,dominusq; Patriarcha,cum alijs tam ſecularibus,quàm eccleſiaſticis regni principibus,ſignum Dominicæ crucis uiuificæ & uenerabile ſecum habentes, ante urbem prædictam felicibus auſpicijs,octauo Calendas Februarij caſtrametati ſunt. Interfuerunt autem de eccleſiarum prælatis,dominus Hieroſolymorũ Patriarcha Fulcherus, dominus Petrus Tyrenſis Archiepiſcopus, dominus Balduinus Cæſarienſis Archiepiſcopus, dominus Robertus Nazarenus Archiepiſcopus,D. Fridericus Acconenſis Epiſcopus,D. Gerardus Bethleemitarum Epiſcopus. Abbates etiam nonnulli. Bernhaidus etiam de Tremulay magiſter Militiæ templi, & Raymundus magiſter Domus hoſpitalis.

De principibus autem laicis: Hugo de Hybelim, Philippus Neapolitanus, Hemfredus de Torono, Symõ Tiberiadẽſis, Gerardus Sidoniẽſis, Guido Berithẽſis, Mauritius de mõte Regali, Raynaldus de Caſtelliõe, Galtherus de S Aldemaro, qui duo apud D. Regem ſtipendia merebantur. Ordinatis itaq; & compoſitis per gyrũ rentorijs, & principibus certis congruisq; manſionibus diſpoſitis, cœpto fideliter inſtant operi, tanto labori debitam deuotè & prudenter impendentes ſollicitudinem.

Deſcribitur ſitus ciuitatis, & commoditas aperitur. Caput XXII.

EST aũt Aſcalona una de quinq; Philiſtijm urbibus, in littore maris ſita, formã habẽs ſemicirculi, cuius chorda ſiue diamet. ſecus littus maris iacet, circũferentiam, ſiue arcus ſuper terram ad orientem reſpiciẽs. Iacet autem tota ciuitas quaſi in fouea, tota decliuis ad mare, aggeribus undiq; cincta manufactis, ſupra quos mœnia ſunt, cum turribus frequẽtibus opere ſolido, duritiẽ lapidis uincẽte cœmẽto, & nexorum: muris debita ſpiſſitudine latis, & cõgrua proportiõe ſublimibus. Verùm etiã antemuralibus eadem ſoliditate fabrefactis, cincta eſt per gyrum, & communita diligentius. Fontes autem neq; intra murorum ambitum, neq; ſibi uicinos habent aliquos, ſed puteis tum extrà, tum inferius, aquas ſapidas & ad potum habiles miniſtrantibus abundat. Ciſternas quoq; aquarum pluuialium receptiuas, ad maiorem cautelam, ciues interius conſtruxerãt nonnullas. Erant autem & in murorũ ambitu portæ quatuor, turribus excelſis & ſolidis diligentiſſime cõmunitæ: quarum prima quæ ad orientem reſpicit, dicitur porta maior, cognomento Hieroſolymitana, eo quòd urbem ſanctã reſpiciat, habens circa ſe duas turres altiſſimas, quæ quaſi robur & præſidium ſubiectæ uidentur præeſſe ciuitati. Hęc ante ſe tres aut quatuor in antemuralibus portas habet minores, quibus ad eam per quoſdam anfractus peruenitur. Secunda eſt quæ ad occidentẽ reſpicit, & dicitur porta maris, eo quòd per eam ad mare ciuibus pateat egreſſus. Tertia ad Auſtrum, Gazam urbem, de qua ſuperius fecimus mentionem, reſpicit, unde & ab ea cognomen ducit. Quarta ad Septentrionem reſpiciens, ab urbe finitima, quæ in eodem ſita eſt littore, Ioppenſis dicitur. Hæc autem ciuitas ſitu maris nullam præbente aptitudinem, portum, uel aliquam tutam nauibus non habet uel habuit ſtationem, ſed littus tantum arenoſum, & circa id mare, uentis intumeſcentibus, fre

tosum

toſum ualde, & accedētibus, niſi multa fuerit in mari tranquillitas, ualde ſuſpectum. Solum autem exterius urbi adiacens harena eſt obſitum, agriculturæ neſciēs, uinetis tamen & fructiferis arboribus accommodum, exceptis ualliculis in parte ſeptentrionali paucis, quæ iniecto fœcundatæ lætamine, & aquis irrigatæ putealibus, herbarum & fructuum aliquam ciuibus præſtant fœcunditatem. Erat autem in ea ciuitate populus multus, quorum ei qui minimus erat, & ut uulgo dicebatur, etiam recens nato, de theſauris Aegytij Calyphę dabantur ſtipendia. Multam enim & maximam, tam prædictus Dominus, quàm eius princeps, pro eadē urbe gerebant ſollicitudinē: arbitrantes, ſi illa deficeret, in noſtrorū ueniens ditionem, quòd nihil reſtaret aliud, quàm ut liberè & ſine difficultate acceſſu noſtri principes in Aegyptū deſcenderent, regnū uiolenter occupaturi: utebātur ergo ea pro muro, & pro ſua liberalitate quater in anno, tam per mare quàm per terras ciuibus miniſtrabāt ſubſidia: ut ea ſuperſtite, & noſtris circa eam ſtudiū cōſumentibus & operā, ipſi optata interim tranquillitate fruerētur. Multis ergo propterea urbi neceſſaria miniſtrabāt expenſis: arma uictū, & recentem militiā, rectis temporibus dirigentes, ut noſtris circa eos occupatis, minor eos de noſtrorum ſuſpectis uiribus premeret ſollicitudo.

Ordinatur obſidio, & præficiūtur qui claſſi præſint, et qui legiones per terrā moderētur. Caput XXIII.

HAnc igitur urbem, per annos quinquaginta & amplius, poſtquam Dominus terræ promiſſionis partes reliquas populo Chriſtiano tradiderat, adhuc reſiſtentē, & noſtris conatibus æmulam, tandem obſidere conati ſunt, rem aggreſſi arduā, & penè impoſſibilem. Nam præter id quod muris & antemuralibus, turribus & aggere, armis & uictualibus erat ſupra omnem opinionem inſtructa: populum habebat uſum & experientiam annorum habentem, in tanta quantitate, ut à prima obſidionis die, uſq; ad nouiſſimum, numerus obſidentium à multitudine obſeſſorum in duplo uinceretur. Dominus igitur Rex, dominus quoq; Patriarcha, dominus etiam Petrus, prędeceſſor noſter Tyrenſis Archiepiſcopus, alij quoq; regni magnates, tā principes quàm eccleſiarū prælati, unaq; cum eis ciues urbium ſingularum, ſegregatim tabernacula figentes, urbem per terras obſederant. Dominum quoq; Gerardum Sydonienſem, unum de magnis regni proceribus, quindecim nauium roſtratarum & ad curſum expeditarum claſſi præfecerant, ut per mare uolentibus egredi nihilominus inhiberet egreſſum. Porrò noſtri pene diebus omnibus, nunc equites, nūc pedites, in urbē frequētes dabāt aſſultus: illi uerò occurrētes animoſius reſiſtębāt, uiriliter pro uxoribus & liberis, & quod præcipuū eſt, pro libertate cōtendentes. Quibus congreſſionibus nunc hi, nunc illi, ſicut in huiuſmodi ſolet accidere, fiebant ſuperiores: noſtri tamen frequentius meliorem calculum reportabāt. Dicebatur autem & in caſtris tanta eſſe omnium rerum uenalium, cum commoditate ſecuritas, ut ita ſe haberet populus in tentorijs & tabernaculis quibuslibet, ſicut domi in muratis urbibus ſe cōſueuerat habere. Vrbani autē cura præcipua locum de nocte cuſtodientes, deputatis alternatim uigilibus, & ipſi maiores uiciſſim nihilominus cuſtodiēres uigilias, mœnia perluſtrantes, noctes ex parte plurima trahebant inſomnes. Erant autē & in circuitu murorum, & in turriū propugnaculis locatæ uitreæ lampades opercula habentes uitrea, ignem qui oleo fouebatur infuſo conſeruantes ex quibus mœnia circumire uolentibus, tanquam de die miniſtrabatur. Noſtris quoq; qui in caſtris erant, pro tempore turmatim deputabantur uigiliæ, & iugis non deerat cuſtodia, timentibus ne urbani nocturnas irruptiones in caſtra facerent: aut Aegyptij in eorum ſubſidium properantes, ſubitis & improuiſis incurſionibus læderent exercitum: quamuis & circa Gazam in locis pluribus non deerant exploratores, qui hoſtium aduentum quàm citiſſime poſſent nunciare.

Secundo obſidionis menſe, adeſt peregrinorum tranſitus, multas deferens ad opus obſidionis commoditates. Caput XXIIII.

SIc igitur duobus menſibus eodem tenore continuata obſidione, accidit ut more ſolito circa Paſcha adeſſet tranſitus & peregrinorum adueniret frequentia. Communicato ergo conſilio dirigūtur de exercitu, qui auctoritate regia tam nautis quàm peregrinis redire uolentibus, interdicant reditum, & omnes ad laborem & obſidio

D iiij nem Deo

nem Deo tam acceptam promiſſis inuitent ſtipendijs, & naues tam maiores quàm minores illuc deducant. Factumq́ eſt ut ſubito & intra paucos dies, ſecundo actæ flatu naues, omnes quotquot illo tranſitu aduenerant, ante urbem adeſſent, peregrinorum quoq; tam equitum quàm peditum ingentes copiæ noſtris expedionibus ſe adiungerent, & diebus ſingulis exercitus augeretur. Erat ergo in caſtris lætitia, & ſpes fruendi uictoria: apud hoſtes autē mœror inualeſcebat & anxietas, & de uiribus diffidentes rarius egrediebantur ad conflictus, licet ſępius laceſſiti. Frequentibus etiam nuncijs Calypham Aegyptium ſollicitāt, quatenus mature procuret ſubſidium, alioquin in proximo ſe defecturos ſignificant. Ille uerò impiger per principes ſuos, operis huiuſmodi præpoſitos claſsē inſtruit, militiam comparat, armis, uictualibus & machinis naues excelſas onerat, præfectos ordinat, expenſas tribuit, moras arguit, & imperat celeritatem. At noſtri interea emptis multo precio nauibus, ſumptisq́ ex eis malis uocatis artificibus, caſtrum ligneum ingentis erigunt celſitudinis, intusq́ & de foris cratibus & corijs cōtra incendia & fortuitos caſus diligenter muniunt, ut ijs quibus ex eo urbē impugnare mandabatur, tutum poſſet cōferre præſidium. Ex reliqua autem lignorum naualium materia, machinas inſtruunt iaculatorias, quas congruis ad infringenda mœnia locant ſtationibus. Strophas quoq; ex eadem contexunt materia, quibus impune ad complanandos aggeres accedebatur. His ergò ritè compoſitis, cōſiderata quoq; ea muri parte, cui caſtellum noſtrum poſſet applicari facilius, complanato ex multa parte per prędicta inſtrumenta prius aggere, magnis clamoribus caſtrum muro applicant, unde totam eminus erat urbem conſpicere, & cum ijs qui in uicinis erāt turribus, cominus experiri. Laborabant porrò ciues & inſtabant proteruius, cùm ex muris tum ex aggere, arcubus & baliſtis, ſed incaſſum operā conſumentes, eos qui intus latebant, quorum ſtudio promouebatur machina, lædere nō poterant. Fiebat ergo ciuium concurſus ad eam muri partem, quæ caſtello erat oppoſita: & qui inter eos erant animoſiores, ibi præcipiebantur uires experiri, continuum habentes & iuge certamen cū ijs, qui de caſtello eos impugnabāt. Sed & in alijs eiuſdem muri partibus, per loca uaria non deerat conflictus & pugna pertinax, ita ut uix abſq; ſtrage dies præteriret ulla, exceptis ſaucijs, quorum utrinque turba erat plurima. Audiuimus etiam quorundam in illa obſidione, tam noſtrorum quàm hoſtium uirtutem egregiam, factaq́ memorabilia. Sed nos generalia proſequentes, huiuſmodi ſpecialibus non multum damus operam.

Quinto menſe claßis Aegyptiorum ad urbem acceßit, multam obſeßis ciuibus afferens conſolationem. Caput XXV.

CVm igitur per quinq; menſes continuos noſtri principes in obſidione perſeueraſſent, hoſtiumq́ uires attritæ uiderentur aliquatenus, noſtros autem ſpes ſolito amplior obtinendi ciuitatem foueret, ecce ſubitò Aegyptiorum claſſis flatibus acta proſperis, comparuit. Quam uidentes Aſcalonitæ, uoces cum manibus tendunt ad ſidera, & magnis intonant clamoribus, noſtris recedendum eſſe, aut in proximo pereundum. Gerardus uerò Sydonienſis qui noſtræ claſſi præerat, uidens hoſtiū exercitum ad urbem accedere, cum paucis quos habebat galeis, tentans occurrere & impedire acceſſum, multitudinem ueritus, terga uertit, fuga uitę conſulens & ſaluti. At uerò claſſis hoſtium ad urbem acceſſit intrepida, ciuibus optatam deferens conſolationem. Erant porro in eadem claſſe, Galeæ, ut dicitur, ſeptuagintæ, & aliæ naues uiris, armis & uictualibus uſq; ad ſummum oneratę, & cinctæ, & ingentis magnitudinis, quas omnes in ſubſidium urbi prædictæ princeps miſerat Aegyptius. Hi denuo tanquā reparatis uiribus, & de ſubſidio præſumentes, noſtris rediuiua cœperūt hoſtes inferre certamina, ſolito proteruius & frequentius conflictus appetentes: ciues tamen cautius, quibus noſtrorum nota erant negotia: rudes uerò, & qui recenter uenerant, glorię cupidi, ut uires oſtentarent & audaciam, dum incaute negotiantur, occumbunt frequentius, quouſq; & ipſi noſtrorum conſtantiam experti ſunt, didiceruntq́ parcius irruere, & modeſtius irruentiū impetus ſuſtinere.

Conſtantia Antiochenorum Principiſſa Raynaldo de Caſtellione nubit. Noradinus quoq; regnum Damaſcenorum occupat uiolenter. Almaricus Sydonienſi præficitur eccleſiæ. Caput XXVI.

DVḿq; hæc circa Aſcalonã in caſtris geruntur, domina Conſtantia, domini Raymundi Antiocheni principis uidua, licet multos inclytos & nobiles uiros, eius matrimonium appetentes, more fœmineo repuliſſet: Raynaldũ de Caſtellione, quendam ſtipendiarium militem, ſibi occulte in maritum elegit: noluit aũt uerbum publicari, quoaduſq; D. Regis (cuius erat conſobrina, & ſub cuius protectione principatus uidebatur conſiſtere) interueniret auctoritas & conſenſus. Feſtinauit igitur prædictus Raynaldus ad exercitum, & uerbum D. Regi communicans, ſumpta eius conniuentia, Antiochiam rediens, prædictam duxit in uxorem principiſſam, nõ ſine multorum admiratione, quod tam præclara, potens & illuſtris fœmina, & tam excellens uxor, uiro militi quaſi gregario, nubere dignaretur. Interea Noradinus, uir prudẽs & circumſpectus, audiens quod mortuus erat Ainardus ſocer eius, Damaſcenæ princeps militiæ & regis procurator negotiorũ, qui ſuis conatibus plurimum ſemper reſtiterat: uidensq; dominũ Regem Hieroſolymorum, omnemq; regni eius militiam, circa Aſcalonam iamdudum occupatam, arbitrans quod non facile obſidionem deſereret, ut Damaſcenis contra ſe auxilium poſtulantibus miniſtraret, ſumpta ex tempore occaſione, ad partes cum ingenti militia acceſſit Damaſcenas, quaſi regnum uiolenter occupaturus. Vbi fauentibus & ultro munus dantibus Damaſcenis, Regem eorum diſſolutum & uitialem regno priuat, & uagum & profugum ſuper terram fugere compulit, in orientem. In quo facto, noſtra nihilominus deterior facta eſt conditio. nam pro uiro impotente, & qui pro ſua debilitate noſtris erat obnoxius, eatenus, ut tanquam ſubiectus, annua tributa perſolueret, durior nobis appoſitus eſt aduerſarius. Nam ſicut regnum in ſeipſum diuiſum, iuxta uerbum Saluatoris, deſolabit: ſic unita ſibi plura, robur ex mutuo ſolent aſſumere, & in hoſtes conſurgere fortiora. Capta itaque Damaſco, & ſubacta regione uniuerſa, uolens Aſcalonitis opem, qualem poterat, de remoto conferre, urbem Paneadenſem, in nouiſſimis regni finibus ſitam, de noſtrorũ præſumens o ccupationibus, obſidet: ut in obſeſſorum auxilium reuocati, obſidionem circa Aſcalonam deſererent, & infecto negotio redire compellerentur. Sed præuia Domini miſericordia, à ſpe tanta decidẽs, neutrum obtinuit. nam ipſe circa obſeſſam ciuitatem nihil profecit, & noſtri opitulante domino Aſcalonam obtinuerunt. In hac obſidione, mortuo domino Bernhardo, bonę memorię Sydonienſi epiſcopo, ſubſtitutus eſt Almaricus, piæ in Domino recordationis, Abbas Canonicorum regularium, ordinis Præmonſtratenſis, in eo loco qui dicitur ſancti Abacuc, ſiue ſancti Ioſeph, qui cognominatus eſt ab Arimathia, uir ſimplex ac timens Deum, & egregię conuerſationis: qui in eccleſia Liddenſi, per manũ domini Petri fœlicis memorię, Tyrenſis Archiepiſcopi, munus conſecrationis dicitur recepiſſe: quoniam ab urbe obſeſſa, nulli longius abſcedere dabatur licentia.

Qui in obſidione ſunt, urbem inſtanter impugnant. Ciues machinam exteriorem nituntur exurere. Murus ciuitatis ex parte corruit, noſtri uolentes ingredi, ex parte pereunt: noſter exercitus deſperat. Caput XXVII.

INterea qui in expeditione erant, cœpto cum multo inſtantes negotio, non ceſſant urbem obſeſſam aſſiduẽ impugnare, & circa eam portam, quæ Maior dicitur, congreſſiones innouare ciuibus ualde periculoſas, tormẽtis nihilominus iaculatorijs turres ac mœnia debilitare: & intra urbem, non ſine ſtrage multa, funditus diſſoluere, immiſſis magnis molaribus, domicilia. Qui uerò in caſtello ad eius cuſtodiam deputati erant, tantas ciuibus, non ſolum ijs qui in turribus & in muris reſiſtebant, uerum ijs etiam, qui per urbem neceſſitatibus tracti, diſcurrere cogebatur, arcubus & ſagittis inferebant moleſtias, ut earum reſpectu, quicquid alibi ciuibus inferebatur, leue iudicaretur, & quamuis durum eſſet, tolerare. Vnde communicato inter ſe conſilio, eorum maximè expetentes operam, quibus maior in eiuſmodi uidebatur experientia, proponunt, ut quocunque periculo, quocunq; ciuium diſcrimine, interiectis inter murum & caſtellum lignis aridis, aptam ignibus materiem & fomitem præſtare uolen-

re uolentibus, procurato undique occultè incendio, cō cremaretur: alioquin nec ſpes
ſalutis, nec ſpes reſiſtendi ſit oppreſſis, & uſq; ad ſummum afflictis, uidebatur. Surgē
tes igitur eorum exhortationibus quidā uiri fortes, uiribus & animo pręſtantiores,
ciuiū ſuę præferētes ſalutē, obiectant ſe periculis, ligna ad eam partē muri, quæ caſtel
lo erat uicinior, comportantes, & in locum qui medius uidebatur inter murū & ma-
chinam proijcientes exterius. Compoſita porrò lignorum ſtrue maxima, & quæ ui-
debatur ad incendium caſtelli ſufficere, picem deſuper infundunt, oleum quoq; & li-
quamen, & cętera huiuſmodi incendiorum irritamenta, quæ ſolent ignibus pręſtare
fomitē. Igne igitͭ immiſſo, affuit nobis, maneſeſtè diuina clemētia: nā ſtatim inualeſcē
te incendio, ſuſcitatus eſt uentus ab oriente uehemens, qui totas incendij uires, in mu
rum ciuitatis flatu uehementi contorſit. Ventus igitur uehementia ſua, flammas in
murum incendiaq; impellens, tota nocte illa per iugem flatum incendiū continuans,
murum uſque in fauillam decoxit. ita ut maneſacto, circa diei crepuſculū, ab una tur-
ri, uſq; ad conterminam, totus corruerit funditus, ita quod ruinæ ſonitus totū como-
uit exercitum: decidens autem tanto pondere caſtello illiſus eſt, ut cui non nocuerſit
incendia, muri caſus de principalibus membris quędam confringeret, & eos qui in ei
us ſolijs & pro tectis excubias procurabant, paulò minus ad terrā deijceret. Excitus
igitur ad hunc ſonitum uniuerſus exercitus, arma corripiunt, ad partes illas conuolāt
quaſi patefacto diuinitus aditu, protinus intraturi. At magiſter Militię templi, Bern-
hardus de Trenellape, cum fratribus ſuis multo ante præuenientes, aditum occupa-
uerunt, neminem niſi de ſuis intrare permittentes: eos autem hac intentione diceban
tur arcere, quatenus primi ingredientes, ſpolia maiora & uberiores manubias obtine
rent: nam in uiolenter effractis urbibus, id hactenus apud nos pro lege obtinuit con-
ſuetudo, ut quod quiſque ſibi ingrediens rapit, id ſibi & hæredibus ſuis perpetuò iu-
re poſſideat. Poterat autem omnibus indifferenter ingredientibus, & mancipari ciui
tas, & uictoribus ſpolia ſufficere. Sed de uiciata radice & peruerſa intentione opus
prodiens, rarum eſt ut bono fine claudatur: quia

Non habet euentus ſordida præda bonos.

Dum ergo cupiditate rapti, ad prędę participium, renuūt habere conſortes, in mor
tis periculo, meritò reperti ſunt ſoli. Ingreſſos igitur ex eis circiter quinquaginta, cæ-
teris ſubſequi non uolentibus, ciues prius de uita ſolliciti, & extrema omnia ſuſtinere
ſine cōtentione parati, uidentes eos paucos, reſumptis uiribus & recepto animo, eos
gladijs excipiunt, & interceptos obtruncant. Iunctis igitur iterum agminibus, quaſi
uiribus renatis, & armis quę quaſi uicti depoſuerant, reſumptis, ad eam partem una-
nimiter conuolant, qua murus deciderat. Trabes itaq; immenſæ magnitudinis & li-
gna ingentia, quorum illis ex nauibus multa erat copia, contexentes, hiatum replent,
obturant aditum, & locum certatim faciunt imperuincibilem. Communitis etiā tur-
ribus, quæ ex utroq; latere uicinæ fuerāt incendio, quas incendiorum importunitatē
ferre non ualentes, dereliquerant: bella regnant, ad congreſſus iterum accinguntur,
noſtros ultrò prouocant ad pręlia, tanquam nihil omnino aduerſitatis perpeſſi. Qui
autem in caſtello erant, ſcientes ſe baſes habere minus ſolidas, & quod ab inferiore
parte læſa eſſet in ſpondis ſolidioribus machina, minus proteruè inſtabant, non mul-
tum de eius ſoliditate præſumentes. Illi autem interemptorum corpora in noſtrā con
fuſionem, ſuper murum in propugnaculis funibus ſuſpendentes, noſtris inſultabant,
lętitiam quam mente conceperant, uerbis & uiribus exprimentes. ſed huius gaudij
extrema luctus occupat: & quę ſequuntur manifeſtè indicant, quam uere dicatur, an
te ruinam exaltabitur cor. Noſtri uerò uice uerſa, mente conſternati, & animi mœro-
re confecti, & cordis amaritudine, de uictoria diffidunt, puſillanimes effecti.

Iterū cōfortantur noſtri, & ad cōtinuandā obſidionē animantur, inſtantes animoſius. Caput XXVIII.

INterea dominus Rex, caſus acerbitate perterritus, principes conuocat, & corām
poſita uiuifica cruce (nam in eius tabernaculo cōuenerant) præſentibus domino
Patriarcha, domino quoq; Tyrenſi Archiepiſcopo, & alijs eccleſiarum prælatis, quid
in tanta rerum uarietate ſit opus, quærit ſollicitus. Illis uerò ſub Dei timore con-
ſtitutis, & cum multa anxietate deliberantibus, facta eſt uotorum diſſonantia, &

deliberantium

deliberantium quaſi bipertitum deſiderium. Alij nanque, de obtinenda urbe diffidentes, longo ſe tempore operam ibi inutiliter conſumpſiſſe aſſerebant, militiam ex parte cecidiſſe, principes ſaucios, ac peremptos, expenſas deficere, ciuitatē inexpugnabilem, ciues eius bonis omnibus abundare, eorum uires reparari ſæpius, noſtras uerò deficere: prętendentes, reditum perſuadebāt. Alij uerò quibus mens erat ſanior, perſeuerandum adhuc eſſe in propoſito, & de domini miſericordia ſperandum, qui non ſoleat relinquere ſperantes in ſe, pia longanimitate hortabantur: proponētes parum eſſe, quælibet negotia habere bonum principium, niſi & ſimili fine claudantur. Dicūt etiam multum temporis & expenſarum plurimum impēdiſſe: ſed ſpe fructus uberioris, quem Dominus & ſi differre, non tamen auferre uidebatur, cecidiſſe ſuos aiunt: ſed tamen ſpes erat, ut meliorem inuenirēt reſurrectionem: fidelibus eſſe promiſſum, Triſtitia ueſtra uertetur in gaudium. & iterum: Quodcunque petieritis, fiet uobis, aſſerebant. Hæc & ſimilia allegantes, reditum diſſuadebant. Et ut in propoſito tanquam uiri fortes perſeuerarēt, monere nitebantur. Priorem ſententiam penè omnes Principes laici fouebant: Rexque tædio caſuum aduerſorum in eam procliuior nitebatur. In oppoſita ſententia dominus Patriarcha, dominus quoque Tyrenſis erat, cum clero, conſortem habentes dominum Raymundum magiſtrum hoſpitalis, cum fratribus ſuis. Sic igitur eis ab inuicem diſſentientibus, & uaria pro utraque parte allegantibus, affuit pręſens diuina clementia, quæ D. Patriarchæ ſententiam, quæ maioribus iuuabatur meritis, & ampliore nitebatur honeſtate, omnibus fecit cōplacere. Proponunt igitur unanimiter, recurrendum eſſe ad Dominum, & implorato de cœlis auxilio, in eo quod cœperant perſeuerandum, quoad uſque uiſitet eos oriens ex alto, & labores eorum clementer reſpiciat. Redeuntes itaque in idipſum unanimiter, arma corripiunt, perſtrepunt tubis, & lituis, & uoce præconia ad pugnam populum excitant uniuerſum. Illi uerò peremptorum fratrum ulciſci affectantes iniurias, ſolito ardentius ante urbem conueniunt, & hoſtes ad prælia auidiſſimè prouocant: intueri enim erat, noſtrorum acies tanquam nihil damni pertuliſſent, aut recentibus uterentur uiribus, exterminato furore, in hoſtes irruere & impetus inferre ſolito uehementius, ita ut mirarentur hoſtium cunei, & in noſtris, uirium augmentum inſuperabile, & inſtandi ſtuperent perſeuerantiam: cumque & ipſi pari tentarent inſiſtere conatu, fruſtra irruentes, non poterant noſtrorum tolerare inſtantiam aut gladios declinare. Certatum eſt ergo die illa, uiribus longè diſparibus: ſed tamen tam equitum quàm peditū copiæ, de hoſtibus ibi triumphantes, palmam undique reportabant. Facta eſt igitur ſtrages hoſtium maxima, & recompenſata eſt menſura ſupereffluente, quam noſtri nudiuſtertius paſſi erant, iniuria. Non erat in ciuitate familia, quam luctus domeſticus & familiaris non premeret anxietas. Induta eſt ergò confuſione ciuitas, & comparatione præſentis periculi leuia uidentur præterita. A prima enim obſidionis die, uſque in præſentem, nunquam paria damna receperant, nec ſimilis illis acciderat iactura. Conſumpto eīm militiæ robore, & urbis moderatoribus interemptis, defecerat conſilium, uirtus elanguerat, & omnis ſpes euanuerat reſiſtendi. Factumque eſt quod de publico cōſilio miſſi ſunt quidā de primoribus populi, pacis interpretes, & inducias à domino rege poſtulantes ad tempus, ut datis noſtrorum, receptis ſuorum defunctorum corporibus, liceat utriuſque pro more ſuo debitis funeribus exhibere exequias, & ſupremum honorem impendere. Placuit itaque noſtris poſtulata conditio: receptaque ſuorum corpora, cum exequiarum ſolennibus, commendant ſepulturæ.

Aſcalonitæ deſperant, & de communi conſilio ad deditionem inclinantur. Caput XXIX.

Aſcalonitis uerò, poſtquam præſentem ſuorum ſtragem conſpexerunt, & ante magnam, quam exercuerat in eos Dominus: renouatus eſt dolor, anxiatus ſpiritus, & præ doloris immanitate, eorum interius liquefactæ ſunt animæ. Et ut nihil eis ad cumulum deeſſet malorū, accedit eadem die, ut quadraginta fortibus ex eis trabem ingentis magnitudinis, ad locum ubi neceſſarium uidebatur, deferentibus, lapis ingens de noſtra miſſus iaculatoria machina, caſu ſuper trabē decideret, & quotquot oneri ſuberāt deportādo, omnes ſimul cū ea trabe cōtereret. His ergò preſſi moleſtiarū ponderibus, & in amaritudine poſiti, eos qui reſidui erāt ex patribus, plebs conuo

cat cum lachrymis & gemitu in unum collecta, ita ut nec matres deeſſent, par uulos ad ubera tenentes: nec ſenes ualetudinarij, quibus uix ſupremus in præcordijs hærebat ſpiritus. Vbi per diſertos & prudentes uiros de communi omnium conſilio habitus eſt ad populum uniuerſum huiuſmodi ſermo: Viri Aſcalonitæ, qui habitatis intra portas iſtas, noſtis, & nemo nobis melius, quàm periculoſam & difficilem cum populo iſto ferreo, & in propoſito nimiū pertinaci, iam per annos quinquaginta luctam habuimus: experimentis quoque compertum habetis, quoties in acie patres noſtros fuderint, & quoties loco parentum contra eos bella reparauerint rediuiua, iniurias propulſare, & locum hūc, unde originem traximus, cum uxoribus & liberis, & quod maius eſt, libertatem conſeruare cupientes. Quinquageſimus hodie quartus annus agitur, ex quo populus iſte nobis tam moleſtus, ab extremis Occidentis partibus ad nos aſcendens, à Tarſo Ciliciæ uſq; in Aegyptum uniuerſam regionem manu forti uiolenter occupauit: ſola hæc ciuitas prædeceſſorum noſtrorum meritis & uirtute, in medio tantorum uſque in præſentem diem indeficiens ſubſtitit aduerſariorū: quæ tamē hactenus paſſa eſt, reſpectu imminentiū, minima aut nulla iudicari poſſunt. Et nūc quidem reſiſtendi animus in nullo nobis remiſſior eſt, ſed attritus exercitus, conſumptæ copię, laboris pondus intolerabile, hoſtium peruigil & nimiū pertinax multitudo, continuę tam animorum quàm corporum moleſtiæ uires negāt, & protrahendi negocium imminuunt facultatem. Vnde patribus uidetur, ſi & uobis ita uiſum fuerit, inſtanti tempori, & præſentibus miſerijs expedire, ut miſſis nuncijs pro uniuerſo populo ad potentem iſtum regem, qui nos obſidet, tentemus exitum liberum cum uxoribus & liberis, ſeruis & ancillis, & omnimoda ſupellectile, conditionibus interpoſitis impetrare, & ei quod gementes dicimus, urbem reſignare, ut tantis malis finem imponamus.

Miſsis de maioribus ciuitatis ad regem, Aſcalonitæ obtinent liberum cum uxoribus & liberis, & omni ſubſtantia exitum, & urbem reſignant. Caput XXX.

Viſus eſt autem ſermo hic in oculis omnium bonus, & cum magnis clamoribus, ſicut in huiuſmodi fieri ſolet, eſſe approbatus. Delecti ſunt de omni populo uiri prudentes & diſcreti, reuerendæ ſenectutis argumenta portantes, qui præordinatas ad dominum Regem & principes eius deferant conditiones: quibus extra portam egreſſis, ſumptis prius inducijs, & accedendi licentia, dominum Regem adeunt. Factaq; eis uniuerſorum principum (ſicut expetierant) copia, uerbum proponunt, placitas exponentes ex ordine conditiones. Quibus iuſſis ad tempus egredi, Rex cum principibus habito conſilio, quid ſingulis uideatur diligenter exquirit: illi autem præ gaudio erumpentes in lachrymas, oculos cum manibus tollentes ad ſidera, uberes creatori agunt gratias, quod indignis tantam dignatus eſt conferre ſui muneris largitatem. Reuocatis igitur nuncijs, datum eſt illis de communi reſponſum: Placere conditiones interpoſitas, ſi tamen infra triduum ſubſequens, uniuerſam expedierint ciuitatem. Quod illi approbantes, ut robur pacis magis accedat, iuramenta ſibi exigūt præſtari, quibus per manum domini Regis & electorum principum corporaliter, & cum ſolennitate præſtitis, quod bona fide, ſine dolo malo factorum tenor prædictorum conſeruaretur: datis prius obſidibus eis, quos nominatim Rex expetierat, ad propria læti ſunt reuerſi, ſecum adducentes quoſdam de noſtris milites, qui uexilla Regis ſuper eminentiores ciuitatis turres in ſignum uictoriæ collocarent. Poſtquam autem exercitus noſter cum ſummo deſiderio id expectans, uexilla regia in turribus ſublimioribus conſpexit, factus eſt exultantis populi clamor ingens, cum lachrymis uſque ad ſidera, uoce conſona laudantium, & dicentium: Benedictus Deus patrum noſtrorum, qui non deſerit ſperantes in ſe: & benedictū nomen maieſtatis eius, quod eſt ſanctum: quia uidimus mirabilia hodie. Factum eſt autem, ut cùm per totum triduum ex compacto haberent inducias, noſtrorum formidantes præſentiam, infra biduum compoſitis ſarcinis, cum uxoribus & liberis ſuis, ſeruis, & ancillis, & ſupellectile omnimoda accincti, ad iter egreſſi ſunt. Quibus dominus Rex duces itineris concedens, uſq; Laris, ciuitatem antiquam, ſitam in ſolitudine, iuxta pactorum tenorem, dimiſit in pace. Dominus autem Rex, dominus quoq; Patriarcha, cum cæteris regni

principibus

principibus,& eccleſiarum prælatis,unà cum uniuerſo clero & populo,pręuio ligno Dominicæ crucis, cum hymnis & canticis ſpiritualibus urbem ingreſſi, in præcipuo eorũ & eximij decoris oratorio, quod poſtmodũ in honorẽ Pauli Apoſtoli conſecratum eſt,crucem Dominicam intulerunt. Vbi celebratis ſolenniter diuinis,poſt gratiarum actiones,in hoſpitia ſibi deputata ſe recipientes, lætum & ſeculis memorabilem egerunt diem intra paucos autem dies, dominus Patriarcha ordinans eccleſiam,certum numerum Canonicorum ibi,& eis certa ſtipendia(quæ prębendas uocant)inſtituit. Epiſcopum quoq; quendam Abſolonem,Dominici ſepulchri Canonicum regularem, reclamante multum, & id fieri interdicente, Geraldo Bethleemita epiſcopo, ordinauit. Poſtmodum uerò cauſſa per appellationem ad Romani pontificis audientiam dclata,obtinuit prædictus Bethleemita epiſcopus eo excluſo quem D. Patriarcha ibi conſecrauerat,Aſcalonitanam eccleſiã,cum poſſeſſionibus ſuis,ſibi et eccleſię Bethleemiticæ iure perpetuo poſſidendam. Rex autem tam in urbe, quàm in ſuburbanis,matris conſilio, benemeritis, & quibuſdam etiam precij interuentu, poſſeſſionibus & agris in funiculo diſtriburis,ciuitatem fratri ſuo,adoleſcenti, domino Almarico Ioppenſi Comiti liberaliter cõceſſit. Capta eſt ergo prædicta ciuitas,anno ab incarnatione Domini milleſimo centeſimo quinquageſimoquarto:regni uerò D. Balduini regis quarti,anno decimo,menſe Auguſto,die menſis duodecimo. Accidit autem miſeris Aſcalonitis proficiſcentibus,& deſcendentibus in Aegyptũ, caſus miſerabilis. Nam diſcedentibus ab eis regis hominibus, qui dati erant cuntibus duces itineris,& ut nemo eos moleſtaret,ad tutelam, Nooquinus quidam, Turcus genere, armis ſtrenuus,ſed peruerſis moribus & infidelis,qui apud eos laborum particeps,ſtipendia mœrens,diu militauerat: fingens ſe profectionis eorum & deſcenſionis conſortem,ubi uidet eos ducibus deſtitutos,ſpreta fide,humanitate contempta,irruit ſuper eos, & ablatis ſpolijs diſcedens,errabundos dimiſit in ſolitudine.

LIBER DECIMVS OCTAVVS.

Raynaldus de Caſtellióne, princeps Antiochenus, dominum Patriarcham Antiochenum ignominioſè tractat. ille in regnum confugit. Oritur fames ualida ſuper terram. Caput I.

INterea Raynaldus de Caſtellione, qui D. Raymũdi, principis Antiocheni uiduam duxerat, de quo facto ſuperius diximus, uidens quia domino Patriarchæ factum non multum placuit ab initio, & adhuc in eodem perſeuerabat, ſuſpectas eius omnes habebat uias. Ille autem tanquã uir & ditiſſimus & potens, & ſupręmæ auctoritatis,liberè ſatis,tam de eius perſona,quàm de eius actibus, tum in ſecreto tum in publico ſæpius loquebatur. Erant autem nonnulli, ſicuti in talibus frequenter ſolet contingere, qui huiuſmodi uerba odiorum fomitem quærentes reportabant: unde motus in indignationcm & iram inexorabilem princeps, domino Patriarcha uiolentas iniecit manus,& auſu diabolico captum, in caſtellum quod ciuitati Antiochenæ ſupereminet, ignominioſè deduci fecit: quodq; ſatis uidetur abominabile, ſacerdotẽ longęuum,Petri Apoſtolorum principis ſucceſſorem,uirum ęgrotatiuum,perpetuò infirmantem, nudo capite,& melle delibuto, per diem æſtiuum in ſole feruentiſſimo compulit ſedere,nemine contra ſolis importunitatem præbente remedium, uel gratia pietatis muſcas abigente. Hoc audiens D. Rex Hieroſolymorum,in ſtuporem raptus,uiri dementis admirans inſaniam, & præ admiratione in ſeipſo deficiens, miſſis uenerabilibus nuncijs, domino Friderico Acconenſe epiſcopo, domino Radulpho eius cancellario,per literas dirigit,& autoritate regia prędictum dementem corripit, & à perpetrata redire monet inſania. Ille autem uiſis nuncijs, & regijs perlectis apicibus,poſtquam eum multis affecerat cõtumelijs,remiſit liberum, bonis etiam quæ ab eo & ſuis uiolenter rapuerat reſtitutis, Tandem uerò dominus Patriarcha Antioche-

regem Siciliæ D. Vuilhelmum, domini Rogerij bonę memorię filium, graues ex cauſis quibuſdam ortę erant inimicitiæ, & in guerram noxiam rex prodierat, ita ut ſententiam excommunicationis D. Papa in eum iacularetur. Dominus tamen Fridericus (de quo prędiximus) propoſitum urgens, accelerato itinere, infra paucos dies de Lõbardia Romam uenerat, ita ut ſubitus eius aduẽtus D. Papæ, & uniuerſæ eccleſiæ Romanæ ſuſpectus eſſet admodum. Tandẽ per internuncios pacis ordinatores, interpoſitis conditionibus ſolitis, in eccleſia beati Petri ſolenniter ex more ſexto Calend. Iulias coronatus eſt, & Auguſtus appellatus: inde ſubſecuto triduo, ambo ſub ciuitate Tiburtina, in loco qui dicitur ad pontẽ Lucanum, feſto die apoſtolorum Petri & Pauli, ille diademate decoratus, hic ſumi põtificatus ſingularia, habẽs inſignia iũctis agminibus, exultantibus clero & populo pręceſſerũt laureati. Vnde poſt diei feſti cõſummationem, in bona pace diuiſi ab inuicem, dominus Imperator properauit ad partes Anconitanas, quo eũ imperij cura trahebat: domino Papa circa partes Romanas, in montanis urbibus moram faciente. Interea rex Siciliæ Beneuentanam urbem, eccleſiæ Romanæ familiare domicilium, principibus ſuis mandat obſidere, & urgẽtiſſimis anguſtijs eius præcipit arctari habitatores: quod uerbum dominus Papa moleſtẽ ferens ſupra modum, uicem ei æqua lance uolens infundere, principes proprios contra eum nititur armare: nec in ea parte fraudatus eſt à deſiderio ſuo: nam potẽtiſſimũ regni ſui comitem, eiuſdem regis amiræ filium Robertũ uidelicet de Baſſauilla, cum multis alijs uiris nobilibus, quibus auxilium conſiliumq; Romanę eccleſiæ perpetuò non defuturum pollicebatur, cõtra eum inſurgere perſuaſit. Exules quoq;, quos tam ipſe quàm pater eius de regno eijciens, bonis fecerat extorres paternis, uiros inclytos, & in armis potentes, dominum uidelicet Robertum de Surrento, principẽ Campanum, Comitem quoq; Andream de Rupe canina & alios multos exhortationibus ſuis prouocauerat, ut in regnum redirent, & ad iure hæreditario ſibi debitas accederent poſſeſſiones, Romanam eccleſiam eis in perpetuum non defuturam, in uerbo pontificali ſpondens eis firmiſſimẽ. Vtrunq; nihilominus, Imperatorem uidelicet Romanorum, Conſtantinopolitanũ, alterum ore ad hos, & manifeſtẽ, qui adhuc erat in Italia, alterum uerò per literas, ſed occultẽ ad occupandũ Siculum regnum ſollicitat.

Inter dominum patriarcham & fratres Hoſpitalis quæſtiones oriuntur de decimis, & quibuſdam iniurijs, quæ ab eis eccleſijs inferebantur. Caput III.

SIc igitur dum in Italia turbantur tam eccleſiæ quam regni Siculi negotia, non fuit quoq; tractus Orientalis noſter abſq; turba. Nam per idem tempus, urbe Aſcalonitana diuino fauore Chriſtianis reſtituta, cùm regni fatis proſperẽ procederent negocia, lætis frugibus, cœpit homo inimicus ſuperſeminare zizania, & à Domino pręſtitæ inuidere tranquillitati. Raymundus enim magiſter domus Hoſpitalis, unà cum fratribus ſuis, eodem ſpiritu repletis, licet aliàs uir religioſus & timens Deum crederetur, tam domino Patriarchæ, quàm cęteris eccleſiarum prælatis, multas tam ſuper Patriarchali iure, quàm ſuper iure Decimationum, cœperunt inferre moleſtias: nam à ſuis epiſcopis excommunicatos, uel nominatim interdictos, & ob ſcelera ſua ſeparatos ab eccleſia, ad diuinorum celebrationem, paſſim & ſine delectu recipiebant, ęgrotis eiſdem & uiaticum & ſupremam unctionem, mortuis uerò ſepulturã non negabant. Ob enormia uerò commiſſa, ſi quando ſilentium eccleſijs uniuerſis, uel alicuius ciuitatis, uel cuiuslibet municipij imponebatur, hi primum & campanarum pulſatione, & uociferatione ſolito maiore interdictos populos ad diuina uocabant, ut oblationes & cæteras obuentiones matricibus eccleſijs debitas, ipſi haberent, & alijs lugẽtibus, ſoli ipſi lætarentur. Obliti illius uerbi egregij prædicatoris: Gaudete cum gaudentib. flete cum flentibus. Sacerdotes ſuos nec admittentes iuxta ſanctorum antiq; ſanctionem decretorum, locorum epiſcopis præſentabant, ut cum eorum cõſcientia in ſuis diœceſibus diuina celebrarent, nec abijciẽtes ſiue iuſtẽ ſiue iniuſtẽ, hoc notum faciebant epiſcopis. De prædijs autem ſuis, & uniuerſis redditibus, quocunq; iure ad eos deuolutis, omnino decimas dare negabant. Hæc omnium quærula aduerſus eos pontificum, hæc iactura omnibus Cathedralibus eccleſijs, ubiq; ab eis irrogabãtur: ſpecialiter autem domino Patriarchę, & ſanctæ Hieroſolymorum eccleſię, hãc Chri-

ſtianis omnibus odibilem inferebant iniuriam: nam ante ſanctæ Reſurrectionis ec-
cleſiæ ianuas, in ipſius contemptum, & contumeliam eccleſiæ, ædificia cœperunt eri
gere multo ſumptuoſiora, & ſublimiora plurimũ, quàm illa habet eccleſia, quę domi-
ni Saluatoris in cruce dependẽtis precioſo dedicata eſt ſanguine, & ei poſt crucis pa-
tibulum in ſeipſa gratiſſimam præſtitit ſepulturam. Inſuper quotieſcũq; dominus Pa-
triarcha de more, ut ad populum loqueretur, ad locum in quo mundi Saluator pro ſa
lute noſtra pependit, & totius orbis celebrata eſt apud eum copioſa redemptio, aſ-
cendebat, ipſi ut eius actibus & diſpenſationi ſibi creditæ aliquod præſtarent impe-
dimentum, pulſatis campanis tot, tantis, tamq; ſtudioſe, & tam diù, ut nec D. Patriar-
chæ ſermo ſufficeret ad clamandum, nec populus eum licet multum laborantẽ audi-
re merebatur: cumq; ſuper huiuſmodi temeritate ſæpius conquereretur dominus Pa
triarcha, ad ciues, & eorum præſentibus argumentis deprehenderetur malitia, cõuen
ti à pluribus, incorrigibiles inuenti ſunt, cõminantes etiam ſe aliquando grauiora mo
lituros. Quod & factum eſt: nam uſq; ad eam temeritatẽ auſu diabolico & ſpiritu fu-
roris concepto, peruenerunt, ut armis correptis, tanquam in domũ alicuius gregra-
rij, irrumperent in prędictam Deo amabilem eccleſiam, & ſagittas tanquã in ſpelun-
cam latronum iacularentur multas, quas poſtmodum collectas, & redactas in mani-
pulum, ante locum Caluarię, ubi crucifixus eſt Dominus, fune dependentes, & nos
ipſi uidimus, & alij uiderunt infiniti. Huius autem tanti mali, & primitiuã originem
Romana eccleſia, licet fortaſſe neſciens, nec multo ponderans libramine, quid ab ea
peteretur, diligenter conſiderantibus, uider intuliſſe: nam locum prędictũ, à domini
Patriarchę Hieroſolymitani iuriſdictione, cui diù & meritò ſubiacuerat, emãcipauit
indebitè: ut nec ad Deum timorẽ, nec ad homines, niſi quos timẽt, habeant reueren-
tiam. Nec tamen omnes uno iudicio & ſublata diſcretionis differentia, in hanc Deo
odibilem, & uiciorum matrem omniũ, inuoluimur ſuperbiã, credentes uix poſſe con
tingere, ut in tanto corpore omnes eodẽ gradiantur itinere, et ſit nulla differentia me
ritorum. Vt autem, ex quo in modico iactu ſeminis, tantum locus memoratus cœ-
perit incrementũ, quamq; indebitè cõtra Dei eccleſias recalcitrauerit, & uſq; hodie
recalcitrare non deſinit, ſumpto aliquantulũ altius exordio, præſenti duximus man-
dandum hiſtoriæ, ueritatis regulam omnino, auctore Domino, non prętermittẽtes.

Deſcribitur, unde habuerit ortum & initium domus Hoſpitalis. Caput IIII.

REgno Hieroſolymorũ cum uniuerſa Syria & Aegypto, cum adiacentibus pro-
uincijs peccatis noſtris exigentibus, in manus hoſtium nominis & fidei Chriſti
anæ, ſecundum quod antiquæ tradũt Hiſtorię, deuolutis, quod tempore domini He
raclij Romanorum Imperatoris, inualeſcentibus cõtra eum Arabiæ populis, certum
eſt accidiſſe: non defuerunt de Orientalibus multi, qui loca ſancta, licet in manus ho-
ſtium poteſtatẽq; redacta, aut deuotionis, aut commerciorũ, aut utriuſq; gratia uiſi-
tarent aliquoties. Inter eos aũt qui negotiationis obtẽtu, de occidẽtalib. per illa ſecu-
la loca prędicta adire tentauerũt, fuerũt uiri de Italia, qui ab urbe quam incolũt dicun
tur Amalphitani. Eſt aũt Amalphia ciuitas inter mare & mõtes eminentiſſimos con
ſtituta, ab oriente habẽs urbẽ nobiliſſimam Salernum, uix ſeptẽ miliaribus maximo
ab ea diſtãte itinere: ab occidente uerò Surrentum, & Neapolim Vergilianã: ab Au
ſtro uerò Siciliam, ducentis miliaribus plus minúsue modico, remotã Tyrrheno ma-
ri interiacente. Huius regionis habitatores, ut prędiximus, primi merces peregrinas,
& quas oriens prius non nouerat, ad ſuprà nominatas partes lucri faciendi gratia in-
ferre tentauerũt: unde & optimas cõditiones apud illarum partium præſides, pro re
bus neceſſarijs quas inferebant, & ſine difficultate acceſſum, & populi nihilominus
gratiam merebant. Poſſidebat illis diebus princeps Aegyptius uniuerſas maritimas
regiones, à Gabulo ciuitate, quę ſita eſt in littore maris iuxta Loadiceã Syriæ, uſq; in
Alexãdriã, quę eſt nouiſſima ciuitas Aegypti. Et per præſides ſingulis ciuitatib. depu
tatos, imperium ſuũ latè reddebat formidabile. Prædicti uerò Amalphitani tam re-
gis quàm principum ſuorum plenam habentes gratiam, loca uniuerſa, quaſi negotia-
tores & tractatores utiliũ, tanquam merces circumferendo, confidenter poterant cir
cumire: unde & traditionũ paternarũ nõ immemores, & fidei Chriſtianę loca ſancta,

quoties opportunitas dabatur, uiſitabant:non habentes autem in urbe eadem famili are domicilium, ubi moram poſſent facere aliquantulam, ſicut in urbibus habebant maritimis:congregatis de ſuo populo,quotquot ad opus conceptum poterant reuocare,Calypham Aegyptium adeunt, & obtenta familiarium eius gratia, petitionem ſuam ſcripto porrigunt,& uocis conſonæ recipiunt impetratum.

Quomodo Aegyptius Calypha ad petitionem Amalphitanorum,locum eis deſignari præcipit,ubi eccleſiam ædificent. Caput V.

SCribitur igitur Hieroſolymorũ præſidi,ut uiris Amalphitanis, amicis, & utilium introductoribus,locus Hieroſolymis iuxta eorum deſideriũ,in ea parte qua Chriſtiani habitant, & ad conſtruendum ibi domicilium, quale uoluerint, deſignetur ampliſſimus.Erat autem ciuitas, ſicut & hodie eſt,in quatuor partes penè diuiſa æqualiter,ex quibus ſola quarta,in qua Dominicum ſepulchrum ſitum eſt,fidelibus conceſſa erat ad habitandum: reliquas autem cum templo Domini, ſoli infideles habebant domeſticas. Deſignatur ergo eis de mandato principis, qui ſufficiens uidebatur ad conſtruenda neceſſaria locus, ſumptaq; à negotiatoribus quaſi per ſymbolum pecunia,ante ianuã eccleſiæ Dominicæ reſurrectionis,quantũ uix lapidis iactus eſt,monaſteriũ erigunt, in honore ſanctæ & glorioſæ Dei genitricis, perpetuæq; uirginis Mariæ,ſimul cum & ijs officinis quæ ad uſus monachorum & ſuæ gentis hoſpitum ſuſceptionem , poterant aliquam præſtare commoditatẽ. Quo facto de partibus ſuis,tam monachos quàm Abbatẽ transferentes,locum regulariter inſtituunt,& domino conuerſatione ſancta reddunt placabilem. Et quoniam uiri Latini erant, qui locum fundauerant, & qui religionem conſeruabant,idcirco ab ea die,uſque in præſens, locus ille monaſterium de Latina dicitur. Accedebant etiam per illa nihilominus tempora,ut loca deoſcularentur uenerabilia,ſanctæ uiduæ & continentes, quæ timoris oblitę fœminei,& periculorum quę multiplicia occurrebant,non habentes formidinem: quibus aduenientibus,cũ non eſſet intra ſepta monaſterij, ubi colligerentur honeſtẽ, congrua ſatis prouiſione procuratum eſt ab eiſdem ſanctis uiris,qui locum fundauerunt,ut aduenientibus deuotis fœminis,non deeſſet ſeorſum oratorium,domus familiaris & locus in diuerſorio:tandemq; diuina fauente clementia,ordinatum eſt ibi monaſterium in honore piæ peccatricis,Marię uidelicet Magdalenæ: & ſorores ſub certo numero,ad obſequium aduentantum mulierum conſtitutæ. Confluebant etiam per illa periculoſa tempora nonnulli ex alijs gentibus, tam nobiles quàm ſecundæ claſſis homines,quibus quoniam ad ſanctam ciuitatẽ non niſi per terras hoſtium erat acceſſus,de ſuis uiaticulis cùm ad urbem perueniſſent, omnino nõn fiebat reſiduum: ſed miſeros & inopes ante ciuitatis portam,tam diu cum ſummo labore, fame, ſiti, & nuditate expectare oportebat, quouſq; dato aureo numiſmate urbem eis licebat introire. Ingreſſis autem,& locis ſanctis ex ordine peragratis,non erat eis uel ad unum diem refectionis ſpes ulla,niſi quantum eis de prędicto monaſterio fraternè miniſtrabatur:nam omnes alij ciuitatis habitatores Saraceni & infideles,excepto D. Patriarcha,& clero & populo Surianorum,qui diebus ſingulis tot angarijs & perangarijs,& ſordidorum innumeris præſtationibus uexabãtur, ut uix ſibi in ſuprema paupertate cõſtitutis,in cõtinuo timore mortis liceret reſpirare. Noſtris ergo cõfluentibus illuc peregrinis miſeris,& ad ſupremũ afflictis & egentibus,cùm non eſſet qui uictum pręberet,procuratũ eſt à beatiſſimis uiris,qui monaſterium Latinorũ incolebant,ut miſericorditer uictui & tegumento detrahentes,ad opus taliũ,intra ambitũ, ſibi deſignatum, Xenodochium erigerent,ubi tales ſanos & ægrotantes colligerent,ne de nocte per uias reperti iugularentur: & in eodem loco congregatis, de reliquijs fragmentorũ utriuſq; monaſterij, tam uirorum quàm mulierũ, ad quotidianam ſuſtentationẽ qualemcunq;,aliquid miniſtraretur. Erexerunt etiã in eodem loco altare in honore beati Ioannis Eleymon. Hic uir Deo placens,& per omnia commendabilis, natione fuit Cyprius: tandem ſuffragantibus meritis,factus eſt Alexandrinus Patriarcha, uir in operibus pietatis ſingulariter excellens, cuius pia ſtudia & liberales eleemoſinas in perpetuum enarrabit omnis eccleſia ſanctorum. Vnde à ſanctis patribus uocatus eſt Eleymõ,quod interpretatur miſericors. Huic autem loco uenerabili, quod ita charita-

tiuè ſe porrigebat ad homines, neque redditus erant, neq; poſſeſſiones, ſed prædicti Amalphitani annis ſingulis, tam qui domi erãt, quàm qui negotiationes ſequebãtur, collecta inter ſe quaſi per ſymbolũ pecunia, per eos qui Hieroſolymã proficiſcebãt, Abbati qui pro tempore ibi erat, offerebant, ut inde fratribus & ſororibus ad uictum & tegimen prouideretur, & de reſiduo fieret aduenientibus Chriſticolis in xenodochio aliqua miſericordia. Ita ergo per multorum annorum curricula, quouſque placuit ſummo rerũ opifici ciuitatem illam, quam proprio cruore mundauerat, à ſuperſtitionibus gentilibus purgare, ſub ijs conditionibus manſit locus ille. Adueniente nanque Chriſtiano populo, & principibus à Deo protectis, quibus regnum illud Saluator tradi uoluit in monaſterio fœminarũ inuẽta eſt Abbatiſſæ fungens officio, quædã Deo deuota & ſancta mulier, Agnes nomine, nobilis ſecundũ carnẽ, natione Romana. Quæ etiam poſtquam ciuitas eſt reſtituta fidei Chriſtianæ, per aliquot uixit annos. Et in xenodochio ſimiliter repertus eſt quidam Gerardus, uir probatæ conuerſationis, qui pauperibus in eodem loco tempore hoſtilitatis, de mandato Abbatis & monachorũ, multo tempore deuotè ſeruierat: cui poſtea ſucceſſit Raymundus iſte, de quo nobis ſermo eſt in præſenti.

Dominus Patriarcha cum plurima parte epiſcoporum Orientalium, Romam proficiſcitur, ad Hadrianum Papam. Caput VI.

SIc ergo de tam modico incrementum habentes, prædictæ domus fratres, prius à iuriſdictione ſe ſubtraxerunt Abbatis: deinde multiplicatis in immẽſum diuitijs, per eccleſiam Romanam à manu & poteſtate domini Patriarchæ ſunt emancipati: qua pernicioſa libertate impetrata, nullam prorſus eccleſiarum Prælatis deinceps exhibentes reuerentiam, decimas ſibi ex quibuſcunque prædijs à ſe, quocunque iure deuolutis, penitus negant. Hoc exemplo multa de ijs locis, quæ dicuntur uenerabilia tam monaſteria quàm xenodochia, quibus eccleſiæ de mera liberalitate & ſolitæ pietatis officio prima præſtiterunt fundamina, & ad optata perduxerunt incrementa, tandem ex adipe recalcitrantes, ab uberibus piæ matris, quibus ab initio quaſi modò geniti infantes lacte paſti, & ſolido pro tempore cibo ſaginati diuiſi ſunt, ita ut meritò de eis conqueri poſſit eccleſia: Filios enutriui & exaltaui, et ipſi ſpreuerũt me. Parcat eis Dominus, et ad cor redire concedat, ut matri ſuę quam dereliquerunt, diſcant ſeruire in timore, et illi etiam amplius indulgeat, qui cùm haberet centum oues, unicam uidit pauperis, & inuidit: cui à Domino dicitur: Occidiſti & poſſediſti. Vę illi, quicunq; ſit ille: quia iuxta iudicium Prophetę, uir ſanguinum eſt. Poſtquam ergo ſæpe ac ſæpius, tam dominus Patriarcha, quàm reliqui eccleſiarum prælati, apud eoſdem fratres ſua iura repoſcendo non proficiebant, ut pręmiſimus, ad Romani põtificis hinc inde proceſſum eſt auditoriũ. Aſſumens ergo dominus Patriacha ſibi, licet lõgęuus eſſet, et ferè centenarius, de eccleſiarũ Pręlatis dominũ Tyrẽſem Archiepiſcopũ, et de ſuffraganeis eius dominũ Fridericum Acconenſem epiſcopũ, dominũ Almaricũ Sydonienſem epiſcopũ dominũq; Balduinum Cęſarienſem epiſcopũ, dominũ Renerũ Sebaſtenũ epiſcopũ, dominum Herbertum Tiberiadenſem epiſcopũ, uernalis temporis gratia reſpirãte, cũ primũ mare flatibus exagitatum hybernis, ſpirante Fauonio, cœpit ſe reddere placabilius iter aggreſſi, auctore Domino, Hydruntũ Apuliæ urbẽ maritimã proſpero curſu attigerunt.

Imperator Conſtantinopolitanus, conſentiente domino Papa, Apuliam inuadit: dominus Patriarcha cum ſuis ad curiam peruenit. Caput VII.

INterea dum pontifices Orientis unà cum D. Patriarcha, fines attigiſſent Apuliæ, ut præmiſimus, Conſtantinopolitanus Imperator, uerbum D. Papæ proſecutus, immiſſis de principibus ſuis cum infinita pecunia, conſentientibus eis illarũ partium proceribus, regionem uiolenter inuaſerant, ita ut poſtquam D. Patriarcha cum ſuis ab Hydrunte uſq; Brunduſiũ perueniſſet, domini Imperatoris familia, urbẽ pręd ictã, tradentibus eam ciuibus, iam recepiſſet in ſuam: ſolo præſidio ciuitatis in quo pauci erant, in fidelitate D. Regis perſeuerante. Comes quoq; Robertus, de quo ſuperius fecimus mentionem, cum ijs qui partes ſuas, tam regis odio, quàm eius gratia ſequebantur, Tarentum, Barum, egregias metropoles, & omnẽ maritimã regionem

uſq;

uſq; ad regni terminos uiolenter occupauerat. Prædicti uerò magni & incliti uiri, Ro
bertus princeps Capuanus, & Comes Andreas, uniuerſam Campaniam, quæ uulga-
ri appellatione dicitur Terra Laboris, uſq; Salernũ, & uſq; Neapolim, & uſq; ſanctum
Germanum, ſibi uendicauerant: etatq; tota regio in tanto motu, ut nuſquã quies, nuſ-
quam ſecuritas eſſet, tranſire uolennibus. Romanorum etiam Imperator, dominus Fri
dericus, circa partes Anconitanas cum exercitibus ſuis moram faciens, tantam in le-
gionibus, quas in Italiam introduxerat, cladem patiebatur ut deficiẽtibus maioribus
& nobilioribus imperij principibus, uix decimus quiſq; ſupereſſet: unde eos qui ſupe
rerãt, ad propria redire uolentes, cohibere non ualens, ipſe quoq; ad reditũ, licet inui
tus, accingebatur. Multa enim ſupererant negotia, & maxime contra eundẽ Siculum
regem, quæ eius exigebant præſentiam. Dominus porrò Patriarcha cum ſuis conſor
tibus itineris anxiè deliberabat, qua uia ad D. Papam in tanto tumultu poſſet accede
re: undiq; enim prælia, undiq; ſeditiones, omnem uidebãtur aditum præcluſiſſe. Anſ-
quetinus quoq; quidam regis Siciliæ, Cancellarius, urbem obſedit Beneuentanam,
nuncijs domini Patriarchæ, qui ad hoc miſſi fuerant, ut ei à prædicto Cancellario du-
catum implorarent, omnino negans per partes illas tranſitum, quæ tamen uia multò
cæteris erat compendioſior. Tandemq; habito quorundam prudentum conſilio, ui-
am maritimã ſecutus, cum omni comitatu ſuo Anconam peruenit. Miſſis inde ex late
re ſuo quibuſdam epiſcopis, qui dominum Imperatorem Romanorum, iam ut dixi-
mus ad propria redeuntem, uerbis eius ſalutarent, & pro negotijs eius ad dominum
Papam literas obtinerent Imperiales: quod & factum eſt: licet ipſe urbem Senogalli-
as & Piſaurum iam pertranſijſſet, pro redeundo ſollicitus. At uero D. Patriarcha cum
ſuo comitatu Romam uerſus iter dirigens, dominum Papam à ciuitate Narnienſi e-
greſſum, quaſi fugientẽ proſequebatur. Tandẽ Romã ueniens, ibiq; per dies aliquot
facta mora, cùm ei nunciatum eſſet, apud urbem Ferẽtinam D. Papam greſſum fixiſ-
ſe, illuc incunctanter properat, ut de negotio pro quo uenerat, experiri tentaret. Di-
cebant quidam, D. Papam, ut eum tædio afficeret, & grauaret ſumptibus, eum ſtudio
ſe declinare: nam muneribus infinitis corruptus, in partem Hoſpitaliariorum, diceba
tur ſe dediſſe procliuem, qui iam ad eum multo antè præuenerãt. Alij dicebant, urbis
Beneuentanæ gratia, quæ obſidione claudebatur, ut diximus, eum tam maturato ad-
ueniſſe itinere. Illud tamen erat euidens, fauorem ſuum & familirrium ſuorum, hoſpi-
taliarijs nimis indulſiſſe. Dominum uero Patriarcham cum ſuis quaſi adulterinos fili
os, faſtu quodam & indignatione à ſe repellere, quaſi indignos.

Hadrianus Papa Beneuentũ properat, dominus Patriarcha illuc feſtinat, proponit actiones: ſed corrupta muneribus Curia iuſticiam opprimit. Reuertitur infecto negotio Patriarcha. Caput VIII.

POſtquam igitur ad prædictam urbem peruenit, obtulit ſe de more Apoſtolicis
aſpectibus: ubi & male receptus, & peius habitus, inuitis ex plurima parte Cardi
nalibus, certũ de D. Papæ mentis conceptu, & habitatione reportant argumentum.
Ille tamen quorundam prudentum amicorũ ſuorum fretus conſilio, totum hoc diſſi-
mulans, ſicut homo ſeuerus erat, D. Papã frequentabat, diebus feſtis aſſiduus erat in
cõſiſtorio, epiſcoporum ſuorũ cœtu uenerabiliter circumſeptus: cui etiam aduocato
rum turba, quoties opus erat, iugis aſſiſtebat, officiũ adimplere parata. Data igitur u-
triſq; partibus audiẽtia, cùm iam per multos dies utrinq; inutiliter eſſet decertatum,
uidẽs D. Patriarcha, & per quoſdã familiares amicos ſuos intelligens, quod non pro-
ficeret, ſumpta licentia, conditionem referens deteriorem, confuſione indutus, & re-
uerentia, aggreſſus eſt ad propria redire. De tanta autem Cardinalium turba, uix re-
perti ſunt duo uel tres, dominus uidelicet Octauianus, dñs Ioannes de ſancto Mar-
tino, qui eiuſdem domini Patriarchę, dum eſſet Tyrenſis Archiepiſcopus, archidiaco
nus fuerat: qui Chriſtum ſequentes, eius miniſtrum in cauſſa ſua piè uellent fouere.
Alij omnes abeuntes poſt munera, ſecuti ſunt uias Balaam, filij Boſor. Dominus ue-
rò Papa urgentibus eum curis domeſticis, tranſcurſa Campania Beneuentum per-
uenit. Interea Rex Siciliæ, dominus Vuilhelmus, audiens, & crebris edoctus legati-
onibus, quod in partibus Apuliæ, Comes Robertus de Baſſauilla, unà cum Græcis
regionem occupaſſent uiolenter, in Campania uerò princeps Capuanus, & Comes

Andreas latè ſua diffunderent imperia, dominus quoque Papa in Beneuentum ſe receperat, unde omnibus prędictis uires & animos miniſtrabat, congregatis ex uniuerſa Sicilia & Calabria militaribus copijs, cum ingentibus expeditionibus in Apuliam perueñit. Vbi ſtatim circa Brunduſium, fugiente Comite Roberto, primo marte fudit Græcorum copias: & attrito penitus eorum exercitu, duces eorum captos, uinculis mancipauit. Gazas quoq;, quas intulerant ualde multiplices, ſuis intulit tam potēter quàm fœliciter ærarijs: inde recepta uniuerſa regione, quæ ab eo defecerat, & populis gratia reſtituta, Beneuentum obſidet: ubi tantis tam dominum Papam, cum ſuis Cardinalibus, quàm ciues uniuerſos affecit moleſtijs, ut & uictus deficeret, & de ſalute redderet ualde ſollicitos: ubi nuncijs interuenientibus, conditionibus occultis, reformata eſt pax inter eos, excluſis omnibus illis à fœdere, qui domini Papæ ſuaſionibus, tantis ſe laboribus immerſerunt & periculis. Videntes ergo prædicti nobiles uiri, quod contra ſpem accidiſſet eis, & quod D. Papa, non obtenta eis domini Regis gratia, pacē ſibi & Romanæ eccleſiæ, illis excluſis fecerat, ſolliciti, anxij pro ſe, cœperunt diſquirere, quó nam pacto poſſent ſanos & incolumes extra regnū ſe facere. Comes itaq; Robertus, & Andreas, cū quibuſdā alijs nobilibus uiris in Lombardiam properantes, ad dominum Imperatorem ſe cōtulerunt. Princeps uerò Capuanus, cæteris infœlicior, dum Garilianum nauigio trāſire parat, à ſuis uectoribus, cùm ſuos iamiam tranſituros expectaret, captus eſt, & regis fidelibus traditus, in Siciliā deductus eſt, ubi cōtinuo carcere & cęcitate uiolēter inducta, miſerabiliter uitā finiuit.

In Aegypto tumultus excitatur ciuilis: fugit Soldanus ab eis, & occiditur à noſtris: capitur eius filius Noſceradinus. Caput IX.

PEr idem tempus regno Hieroſolymorum ſatis proſpere per Dei miſericordiam ſe habente, contigit regiones ei adiacentes ex utroq; latere, quaſi inopinatò mirabiliter concuti. Nam Aegyptiorum quidam potentiſſimus, Soldanatus agens officium, dominum regionis, Calypham uidelicet, quem Aegyptij pro ſummo numine colere ſolent & uenerari, accedens ad eum familiariter, tanquā negotiorū eius domeſticus procurator, in ſecretiore palatij cubiculo fraudulenter occidit: hoc autē dicitur ea intentione feciſſe, ut filium ſuum, Noſceradinum in Calypham erigeret, & in regni adminiſtratione filio præſidēte, ſine cura & ſollicitudine perſeueraret. Arbitratus eſt autē per dies aliquot rem poſſe occultari, quouſq; recepto palatio maiore, & theſauris occupatis ex integro, cœtuq; amicorum & familiarium conuocato, uolentibus ei quod egerat ad mortē imputare, reſiſtere poſſet. Sed res longe aliter accidit. Nā modico interiecto tempore ſcelus cōmiſſum innotuit, & omnis populus à maximo uſq; ad minimum tanquam uir unus conueniens, domum illius, in quam ſe perpetrato homicidio contulerat, undique uallantes, unà ad pœnas uirum ſanguinum exigunt, qui domino regionis auſu nephario mortem intulerat. Dumq; inſtāt proteruius, uidens aliam ſalutis non ſupereſſe uiam, theſauros aperiens, aurum, gemmas, & quæcunque habebat deſiderabilia per feneſtras proijcit uociferanti populo: ut dum in colligēdo eſſet ſollicitior, ipſe quocunq; modo ad iter ſe præpararet. Quid plura? Egreſſus cum honeſto filiorum ac nepotum comitatu, inuitis eis qui eum obſederāt, iter arripit uerſus ſolitudinem, Damaſcum ut dicebatur profecturus: illi autem nihilo ſegnius eum inſectantes, impedire laborabant. At uerò filius eius primogenitus, & alij de familia uiri prudentes, & in armis ſtrenui, eos à ſe longius arcentes, ſuſtinebant impetus, & ad ſuos propius accedere non permittebant. Interdum & uaſa aurea ſiue argentea, ueſteſq; precioſas & holoſericas æſtimationis non modicè, poſt ſe relinquebant ex induſtria, ut eis properantibus moras innecterent, & pro diuidendis, quæ colligebant, materiā inferrent contentionis. Tandem uidentes Aegyptij ſe non poſſe proficere, infecto negocio, domum ſunt reuerſi: ille uerò profectus, dum fatorum ſe ereptum putat inſidijs, dum ſecuro graditur itinere, nihil ſupereſſe difficultatis arbitrans, dum Scyllā fugit, decidit in Charybdim. Noſtri eñi audito eius trāſitu, caſu pręſtruentes inſidias, in eis more nocere uolētiū, abſq; ſtrepitu latebāt: ille ex improuiſo in prædictas irruens inſidias, primis cōgreſſionibus eſt cōfoſſus letaliter, ibiq; ſtatim gladio uitā finiuit. Erat aūt nobili uiro nomē Habeis, filius uerò eius Noſceradinus, et omnis

omnino familia,& uniuerſæ illæ diuitiæ,quas ſecũ ex Aegypto detulerant, in manus hoſtium traditæ ſunt. Sic ergo opimis ſpolijs onuſti, & qualia orbis noſter prius non audierat,prædã more ſolito diuidentes,ad propria ſunt reuerſi. Accidit aũt, quod inter cæteros qui eidem negotio interfuerant, fratres Militiæ Templi plures habuerũt milites, & potiores reportauerant pro numero militum manubiarum & prædæ portiones. Cecidit enim eis in ſortem præter cætera in funiculo diſtributionis, prædicti nobilis uiri filius Noſeradinus,uir audaciſſimus,rei militaris ſingularem apud Aegyptios habens experientiam: cuius etiam nomen populis illius regionis eſt formidabile, aſpectus uerò terrorem incutiens, ſine conſolatione. Hunc porrò, cùm diebus multis prædicti fratres habuiſſent in uinculis, & auidiſſimè petens in Chriſto regenerari,literas iam didiciſſet Romanas, prima fidei Chriſtianæ rudimenta edoctus, pro ſexaginta milibus aureorũ Aegyptijs eum ad mortẽ poſtulantibus uendiderũt. Tradiũ aũt uinctũ manib. & pedibus, cathenis ferreis in cauea ferrea camelis imponentes,in Aegyptum deduxerunt,ubi inhumanis deſiderijs ſuis ſatisfacientes, eum mordicus decerpentes,in fruſta minutiſſima conciderunt.

Princeps Raynaldus inſulam Cypri occupat, & eius habitatores ſpoliat uiolenter. Caput X.

ANno ſequente idem Raynaldus de Caſtellione,princeps Antiochenus, conſilio peruerſorum,quorum maximè ſtudio regebatur, piaculare iterũ cõmittens flagitium,Cyprum inſulã nobiliſſimã,populis refertã fidelibus,regno noſtro utilem, & amicam ſemper,immiſſis hoſtiliter legionib. uiolẽter occupauit. Cauſa autẽ huius tam abominandæ inuaſionis uidebatur hęc eſſe: In partibus Ciliciæ circa Tarſum erat quidã nobilis & potentiſſimus Armenius,nomine Thoros,qui domini Imperatoris gratiam,eius efficiente incõſtantia,frequentius demerebatur,& incurrebat offenſam. Cõfiſus enim de eo quod ab imperio remotus erat plurimũ, & quod in montib. arduis habebat domicilium,per plana Ciliciæ prędam agebat & manubias,non ueritus iram domini ſui,modis quibus poterat damnificare,& imperij fidelibus cuiuſcũque conditionis graues & indebitas inferre moleſtias. Audiens hoc Imperator ſcripſit prædicto Raynaldo,quatenus conuocata militia,prædictum Thoros à ſuis arceret finibus, & Cilicum ſibi ſubiectorum poſſeſſiones ab eius incurſionibus redderet ſecuras:quod ſi ad opus complendum pecunia eſſet neceſſaria, ipſe de theſauris ſuis tempore opportuno mitteret ſufficientẽ. Factum eſt ergo, quod cõgregatis militaribus copijs,ut imperialib. deſeruiret mandatis, in Ciliciã ingreſſus, prædictũ Thoros expulit,exercitumq; eius uſq; ad ſupremã internecionẽ deleuit. Expectans ergo honeſtã Raynaldus pro tãto facto retributionẽ,uidebatur ei differri plurimũ: unde morę impatiens,ad prędictũ maleficiũ conuolauit. Erant aũt inſulani à quibuſdã de noſtris diligẽter pręmoniti:unde & de tota inſula uires cõtraxerant quales quales: ſed ingrediens prædictus princeps,eorum ſtatim fudit exercitũ,& uniuerſas earum attriuit copias,ut deinceps nec unus inueniretur,qui cõtra eum manũ auderet erigere. Habẽs igit̃ liberos per totam inſulã diſcurſus,urbes cõtriuit,deiecit oppida,monaſteria tam uirorũ quã fœminarũ impudenter cõfregit, expoſitis ludibrio ſanctimonialibus & uirginibus tenellis: nam auri & argenti, & ueſtiũ precioſarũ non erat numerus, neq; finis:ſed amittendi hæc populo,comparatione læſæ pudicitiæ,quaſi ſtercora reputabantur. Sic ergo per dies aliquot per totã debacchantes regionẽ,dum nõ eſſet qui reſiſteret,ætati nõ parcẽt,uel ſexui,conditionũ quoq; nullã habẽtes differẽtiã. Tandẽ cõportatis undecunq; ſpolijs & manubiarũ infinitate omnimodarũ,ad mare ſe recipiũt, & inde præparatis nauigijs, in partes deſcenderunt Antiochenas, profligatis intra modicum tempus quas male acquiſierant diuitijs: iuxta id quod prouerbialiter dici ſolet,Non habet euentus ſordida pręda bonos.

Rex contra pacta & pacis fœdus quod cum eis pepigerat,Turcos & Arabes in ſylua capit Paneadenſe. Caput XI.

PEr idem tempus conuenerat pręter ſolitũ multitudo inaudita Arabum & Turcomannorum,qui nihilominus in tentorijs habitant,et de fructu animaliũ ſolent, ſicut Arabes,uitam propagare,in ſylua quæ Paneadenſi adiacet ciuitati, & ab ea hodie cognomẽ ducit uulgare;nam antiquitus,tam quæ ad Septentrionem, quàm quæ

adAu

Nec mora, ſumpta ex tempore opportunitate. Noradinus ex prædicto ſucceſſu factus elatior, appoſuit eandem urbem caſu prædicto conſternatam obſidere: conuocataq; militia, & machinis comportatis, ex improuiſo ante urbem conſiſtens, locatis agminibus per gyrum, eam uallat obſidione. Erat autem in parte ciuitatis præſidium munitum admodum, armis, uiris, & pro temporis articulo uictualibus: in quo poterat eſſe ciuibus ſecundũ capta urbe refugium. Tamen præſumentes de ciuitatis munitione, & quod ſimilia ſæpius fuerant in ea perpeſſi, urbem tueri, atq; pro ea uiriliter ſtare decreuerant: potuiſſentq; uoces conſonæ, eam conſeruaſſe intemeratam, niſi de ſe præſumentes, cœpiſſent incautius negotiari. At uero Noradinus machinis & tormentis inſtans iaculatorijs, ſagittariorum quoq; continua & indeficiente utens opera, obſeſſis requiẽ negat, & fatigatos multipliciter diu noctuq; ſine intermiſſione compellit ad defectum. Interemptis enim pluribus, ſaucijs quoq; letaliter nonnullis, pauci erant, qui defenſionis officium exequerẽtur: quod niſi ipſe Conſtabularius cũ filio paternæ probitatis æmulatore præcipuo, quorum uterq; tanquã pro hæreditate propria familiarius & certatim ſtare parati, alios ſuo exemplo ad reſiſtendum animarent, laboris immenſitate ſuperati, & impugnantium uiribus impares proculdubio defeciſſent: ſed reuocabat eos (ut prædiximus) dominorum pręſentia, & eorum uirtus indeficiens, ad animandum alios efficax uires reparabat labantes, & ad dimicandum reddebat fortiores. Dumq; die quadam hoſtes ſolito inſtarẽt acrius, accidit ut qui in urbe erant, aperta porta, ut cum hoſtibus ſe committerent, egrederentur. Dumq; incircumſpectè ſe congreſſionibus offerunt, hoſtium in ſe irritant multitudinem: quos dum in ſe irruunt, ferre nõ ualentes, in urbem ſe tentant recipere. Factumq; eſt, ut cum præ ingredientium tumultu porta claudi non poſſet, hoſtes promiſcue cum ciuibus ingreſſi ſint, in tanto numero, ut obtenta uiolenter ciuitate, non ſine periculo, & multorum ſtrage noſtros in præſidium ingredi cogerent uiolenter. Nunciatur interea domino Regi, quod prædicta ciuitas tantas à Noradino patiebatur anguſtias, & quod ad ſupremum penè ſit inclinata defectum: unde collectis, quas pro tẽpore habere poterat militaribus tam equitũ quàm peditum copijs, ad partes illas cum ſuis legionibus impiger cõuolat: propoſitum habẽs, aut obſidione urbẽ prædictã abſoluere, aut Martios euẽtus, & belli fortunã cum Noradino experiri.

Rex illuc properans, obſidionem ſoluit: ſed incautè rediens noſter exercitus, hoſtium inſidias in itinere patitur periculoſas. Caput XIII.

AVdiens igitur præfatus princeps Noradinus, quod ea intentione D. Rex aduenìret, nolens ſe dubijs bellorum ſubmittere caſibus, ſoluta obſidione: prius tamen urbe, quã uiolenter expugnauerat, igni ſuccenſa & ſuffoſſa, ad ptopria reuerſus eſt: ſuam tamen, quam ſemel collegerat, non paſſus abinuicem diſcedere militiam, ſed eam ſecum detinẽs, & ampliorem conuocans, in nemoribus finitimis (quaſi mentem habens præſagam) latebat in inſidijs, rei exitum præſtolaturus. Rex uerò ad urbem accedens, & optatum obſeſſis pręſtitit ſolatiũ: & tam diù ſe pręſentem exhibuit, quoaduſq; lapſa erigerentur, conſolidarent fracta, & ciuitas in priſtinũ, reparatis mœnibus, reformaretur ſtatum: euocatis enim ex urbibus finitimis, & de regno uniuerſo cœmentarijs, & quicunq; architecturæ aliquam habere uidebantur experientiam, inſtantia diligenti turres ac mœnia reparant, renouant antemuralia, & intra murorum ambitum ciuibus inſtaurant ex integro domicilia, & publicis ædificijs ſtatum reſtituunt priſtinum: quæ omnia Noradinus eo tempore, quo eam obtinuerat, funditus deiecerat ſtudioſe (ut prędiximus) His itaq; peractis, arbitratus Rex, cum ſuis principibus moram ſuam in orbe prædicta, ciuibus non multum deinceps neceſſariam: quippe reſtitutis iam in integrũ uniuerſis: municipio quoq;, armis, uictu, hominibusq; diligẽter ſatis pro tempote communito, dimiſſis peditum manipulis, ipſe cum ſolis equitum turmis Tyberiadem redire propoſuit. Egreſſus ergo ex eadẽ urbe, & in Auſtrum iter dirigens, ſecus lacum, cui nomen Meltha, caſtrametatus eſt, ubi nocte illa longè aliter, quàm diſciplina militaris exigeret, & imprudenter ſe habens, non obſeruata caſtrorum lege, requieuit exercitus. Solet enim uſu inter homines euenire, ut in proſperis & pro uoto ſucceſſibus, minus circunſpecte ſe conſueuerint habere. Nam miſeris

regula-

regulariter ſolet adeſſe ſolertia rebus. Vnde fortaſſe dictũ eſt: Cadent à latere tuo mille, ſiniſtro uidelicet, et decem milia à dextris tuis: plures enim acti proſperis, et ſucceſſibus elati, ſolent in præceps ruere: è contrario uerò diſpendijs & aduerſis caſibus fatigati, proprijs edocti periculis, didicerunt ſe in dubijs habere circumſpectius, & ſemper timere fortunam, quam ſæpius experti ſunt in ſuis negotijs amaram. Rex igitur mente recolẽs, quod tantum principem ab impugnatione urbis obſeſſæ dimouerat, ratuſq; eum cum ſuis expeditionibus longius abeſſe, nec facile in ſuam aut ſuorũ iniuriam iterum tot nationes in unum conuenire poſſe arbitratus, imprudentius aliquantulum, & pro ſingulorum arbitrio indulgẽtius cœpit ſe (ut prædiximus) habere. Nunciatur porrò hoſtibus in inſidijs commorantibus, quod dimiſſis pedeſtribus alis domini Regis exercitus, circa lacum Melcha ſecurè nimis, & imprudentius ſe haberet: quodq; de principibus eius nonnulli, Pilippus uidelicet Neapolitanus, & quidam alij cum ſuis comitatibus diſceſſiſſent: uidentes rem pro uoto accidere, caſtra mouent ſubitò, & eorum prudentiſſimo principe rem (prout expedire nouerat) accelerante, ad partes illas contendunt, & ad Iordanem, qui medius erat inter eos, uſq; perueniũt: quo tranſito, in eo loco qui uulgari appellatione uadum Iacob appellatur, cis Iordanem, qua regius exercitus craſtina die tranſiturus erat, ſe locanr in inſidijs. At uerò luce terris reddita, iterum ad proficiſcẽdum noſter exercitus, nocturnarum inſidiarum neſcius, ex eorum quæ ab hoſtibus interim præſtructa fuerant ignarus, uerſus eas partes quas Turci clàm occupauerãt, iter arripiunt: dumq; ſecuri, & nihil prorſus ſiniſtri formidantes proficiſcuntur, ecce ſubitò ex inſidijs prodeunt, qui ad hoc ſpecialiter conuenerant, ut incautos aggrederentur, ſecuriſq;, & nihil tale uerentibus, ſtrictis ſe offerunt gladijs, more hoſtium uulnera & mortem miniſtraturi. Noſtri porrò licet ſerò, expergefacti, dimiſſis confabulationibus, uidẽres rem agi ferro, equos armaq; corripiunt: ſed antequam ad reſiſtendum præparari & conuenire poſſent ex ordine, diſſoluta ſunt (hoſtibus importunè inſtantibus, et gladijs cominus ſtrenue decertãtibus) agmina, ita ut nuſquam de noſtris niſi pauciſſimi cohærerent.

Rex apud caſtrum Sapheth fugiens, de prælio ſe recipit. proſternitur exercitus: & de principibus plurimi capiuntur. Caput XIIII.

REx autem cum paucis qui ei adhæſerunt, uidens acies diſſolutas, confuſum exercitum undiq; hoſtibus patêre ad prædam, hoſtes undiq; inualeſcere, noſtros uerò iam deficere, ſe ab initio potius defeciſſe: ut ſaluti conſulat, prudẽter ſubijt in montem qui uicinus erat: unde cum ſummis periculis hoſtes nunc à dextris, nunc ſiniſtris, equi cui inſidebat beneficio, declinans, in caſtrũ cui Saphet nomẽ, quod in eodẽ monte ſitum erat, uix & cum multa difficultate ſe recepit. Capta eſt illa die de principibus noſtris maxima multitudo, cęſi uerò pauci: nam omnes indifferenter tam qui rei militaris dicebãtur habere prudentiam, & uſum præcipuum, quàm gregarij, hoſtibus tanquam uilia mancipia, ignominioſæ ſeruitutis iugum, & perpetuę infamię notam non abhorrentes, ut miſeræ uitæ conſulerent, ſine contradictione ſe tradebant. Captus eſt inter cęteros ibi uir nobilis & inclytus, D. Hugo de Hybelim: Oddo quoq; de ſancto Amando, regius Mareſcalcus, Ioannes Gotmannus, Rohardus Ioppenſis, & Balianus frater eius. Bertrandus de Blanquefort, magiſter Militiæ templi, uir religioſus, ac timens Deum: & alij multi, quorum nomina non tenemus. Refudit nobis Dominus iuxta meritum uiarum noſtrarum fructum, & qui innocentes & de noſtra præſumentes fide, ſpretis humanitatis legibus, oppreſſeramus indebite, ęqua lance pẽſam reportauimus confuſionem: Dati ſunt enim inclyti uiri noſtri, gentibus in opprobrium, & hoſtium expoſiti ludibrio, peccatis noſtris exigentibus. Traditi ſunt in cõmotionem capitis in populis, zelus Domini exercituum fecit hæc. Bene tamen, & miſericorditer, non oblitus miſeri, nec continens in ira miſericordias ſuas, nobiſcum fecit: prouidens, ut regem ſaluum faceret, qui ſi illa die defeciſſet, regnum omne proculdubio in ſupremum, quod Deus auertit, deſcendiſſet periculum. In milite enim quantumuis eximio, unius ſors eſt: in rege uerò, multorum periculum: quod ſatis attendit diligenter qui pro rege ſollicitus erat, Dauid fidelis, dicens: Domine ſaluum fac regem. Rumor interim de rege uarius longe lateq; regionem pro eo ſollicitam afficiebat, dicentibus

ſtibus alijs, quia gladijs confoſſus interierat: alijs, quod inter concaptiuos uinctus, hoſtibus id ignorantibus abductus erat: alijs, quod Diuina eum protegente clementia, illeſum bellicis tumultibus ſeſe ſubduxerat. Anxiè ergo nimis, & quaſi mater unicum habens filium, piam pro eo gerit plebs uniuerſa ſollicitudinem. Et dum ignorat quid circa eum geratur, quicquid deterius accidere poteſt, ſe eum paſſum affectuoſiſſimè compatiens ſuſpicatur. Ipſe uerò, regione ab hoſtibus aliquantulū expedita, cum paucis admodum, qui cum eo in prædictum oppidum ſe contulerant, adiunctis ſibi nonnullis qui caſu de heſternis periculis euaſerant, ad Acconenſem properans urbē, cum plauſu populi & exultatione nō modica, quaſi rediuiuus exceptus eſt. Factū eſt hoc anno regni Domini Balduini quartodecimo, mēſe Iunio, tertiodecimo Calend. Iulij.

Noradinus iterum Paneadem obſidet, ſed rege rurſum occurrente non proficit. Caput XV.

NOradinus uerò, ſicut erat uir ſtrenuus, & ſucceſſus ſuos cōtinuare impiger, tranſcurſis uniuerſis regionibus, & prædis hincinde comportatis, factus locupletior, iterum militaribus copijs & lege edictali, ex Damaſco & omnibus finibus eius, ac citis amplioribus, adijcit iterum, ut Paneadē obſideret: nihilominus ſuſpicens, quum quod per regem uel eius principes, quorum uires attriuerat, obſeſſis miniſtraretur ſubſidium. Locata igitur ſecundum propoſitum circa ſępedictam urbem obſidione, more iterum hoſtili, machinis frequētibus, & ordine congruo diſpoſitis, turres concutit, mœnia debilitat, & crebra ſagittariorum opera, & telorum inſtat grandinis immiſſione, eos qui ſe intus receperant, uires prohiber exercere reſiſtētis. Ciues autem loci illius, memores, quomodo in proximè præterita obſidione, ciuitatem tueri cupientes, in propoſito defecerant, ſimile quid præuenire cupientes, in præſidium ſponte ſe receperant uniuerſi. Præfecerat autem eidem loco, & curam ſupremam tradiderat, Conſtabularius abiens, & alijs tractus negotijs, cuidam conſanguineo ſuo, Guidoni uidelicet de Scandalione, rei militaris experientiſſimo: ſed modicæ fidei, & prorſus Deum ignorante. Is cum mandatis intuitu, rum prætextu propriæ exiſtimationis, ne quos in rebus bellicis egregiè geſtis titulos obfuſcaret, uerbo ſimul & exemplo alios ad reſiſtendū animabat, nec defuturum in proximo ſubſidium, & perennem gloriam benè merentibus, certius promittens: unde erat, quod omnes quaſi pro re propria dimicantes, ſtupendos ſe, & admirabiles, pro indeficientibus uigilijs & continuis laboribus, hoſtibus darent. Qui nihilominus, omnino reſiſtentibus, omnino aduerſari parati, ſine intermiſſione moleſtias inferunt: & maiores habentes numeros, qui alternatim ſibi ſuccedere præcipiebantur, eos qui unde uires repararent, penitus nō habebant, ad defectum, anxietatibus quotidianis compellebant. Nunciatur interea dño Regi, ſed & principes qui reſidui erant in regno non latebat, quātis anxietatibus, qui in ciuitate obſeſſi erant, premerent: unde miſſis legationibus tam ad principem Antiochenum, quàm ad Tripolitanum Comitem, ut mora poſtpoſita ad ſubueniendum maturarent: Rex uerò, quod reſiduum militiæ in regno erat, miſſis conuocat præconibus: & accidit diuinitate propitia, ut intra paucos dies, & expectato citius, uterque prædictorum Illuſtrium, cum honeſto comitatu, regijs ſe caſtris, ſub caſtello nouo, in loco qui dicitur Nigra guarda: unde ciuitatem obſeſſam erat comminus intueri, ſe intulerint. Audiens ergo Noradinus, quod principes prædicti cum rege conuenerant & in procinctu erant, ut ad urbem accederent: ſicut uir prouidus erat, & in negotijs ſuis circumſpectiſſimus, licet oppidū iam ex partibus pluribus effregiſſet, & iam obſeſſis nulla ſpes eſſet reſiſtendi, tamen bellorum declinās inſidias, & caſus præliorum ancipites, obſidione ſoluta, ulteriores ſui regni partes ſe contulit.

Comes Flandrenſium Theodoricus applicat: mittuntur nuncij Conſtantinopolim, qui domino Regi uxorem petant. Caput XVI.

DVm hęc in regno ita uariè multipliciterque geruntur, & captiuatis noſtris ex maxima parte principibus, regnum in deſolatione iacere accidit, diuina nos reſpiciente clementia, Comitem Flandrenſium, D. Theodoricum, inclytum & magnificum uirum, cuius introitus in regno ſæpe fuerat utilis & neceſſarius, cum uxore Sibylla, quę domini Regis ex patre ſoror erat, in portu Berytenſium applicuiſſe. cuius

aduentum, tanta mentis exultatione uniuerſus ſuſcepit populus, ut iam quaſi præſagire uideretur, regni preſſuras importabiles, eius & ſuorum introitu, ex pate plurima, releuandas fore: nec fraudati ſunt à deſiderio ſuo, qui pro regni tranquillitate erant piè ſolliciti. Nam ſtatim poſt eius ingreſſum, adfuit magni conſilÿ angelus, qui noſtrorum uias dirigens, ad regni compendia & Chriſtiani gloriam nominis, eos miſericoditer præceſſit: ſicut conſequenter dicetur. Interea tamen uidentes regni principes, tam eccleſiaſtici quàm ſeculares, quod rex uirilem iam nactus ætatem, ſine coniuge hactenus fuerat: & pro liberis ſolliciti erãt, prout oportebat, ut ei filius tanquam hæres legitimus in regnum ſuccederet: & conſulebãt in medium, ut regi liberos non habenti, honeſto matrimonio prouideretur. Tandem poſt deliberationum partes, multiplici concurrente ratione, uiſum eſt omnibus expedientius eſſe, cum domino Conſtantinopolitano Imperatore, ſuper huiuſmodi negotio uerbum tentare: tum quia nobilium uirginum & proxima conſanguinitate iunctarum, in palatio ſuo non deerat ei copia: tum quia princeps potentiſſimus, & inter mortales locupletior, de ſuis copÿs, noſtram qua regnum maximè laborabat, poterat releuare inopiam, & tenuitatem mutata conditione reddere ſuperabundantem. Miſſi ſunt ergo de communi conſenſu, ad explendum auctore Domino, quod conceperant, D. Aitardus Nazarenus epiſcopus, dominus quoq; Hemfredus de Torono, regis Conſtabularius: qui diſpoſitis pro tempore rebus, mare ingreſſi, nauigio illuc iter arripuerunt.

Rex cum uniuerſis regni uiribus & Comite Flandrenſium Antiochiam properat. Noradinus deſperatam incurrit ægritudinem. Caput XVII.

INterea ne tanti principis, totq; nobilium fortium qui cum eo uenerant, deſes & ſine fructu iaceret aduentus, adÿciunt de comuni conſilio, diuina eis aſpirante gratia, cum omnibus militarbus copÿs ad partes ſe trãſferre Antiochenas: ſignificatoq; eo ipſo, tam D. Principi, quàm domino Comiti Tripolitano, ſuggeritur utriq; familiarius, ut certa die habeat uterq; eorum militiam, ut ſubitus in terras hoſtium, die condicta, eorum poſſit eſſe introitus. Factum eſt aũt, præuio cœleſti fauore, quod in Tripolitanis partibus, in eo loco qui uulgo appelatur La Loquea, licet ex partib. diuerſis, conuenerunt unanimes. Inde hoſtiũ fines ordinatis agminibus uiolenter ſunt ingreſſi: ſed tamen prima fronte, non multo lætati ſunt ſucceſſu: nam hoſtiũ oppidum, cui uulgari appellatione Caſtrum rugium, nomen, multa expugnantes inſtãtia, pœnitus non profecerũt. Sed debile principiũ melior fortuna ſecuta eſt: ſuggerente eñi D. Raynaldo Antiochenorũ principe, & ad id obtinendũ plurimum pro uiribus elaborante, uniuerſi principes qui conuenerant, cum ſuis expeditionibus ad partes Antiochenas auſpicÿs ſe dirigũt fœlicioribus. Quò cum perueniſſent, eis in ciuitate prædicta, dum deliberẽt quid pro tempore ſit expedientius, moram faciẽtibus: ecce grauiſſimi rumoris nuncius, Regem adit, & principes, certo certius aſſerens, quòd Noradinus hoſtium noſtrorum potentiſſimus, qui iuxta caſtrum Nepam cum multa militia caſtra locauerat, aut mortuus erat, aut incurabilem & diſperatam inciderat ægritudinẽ, in argumẽto aũt ſuæ aſſertionis allegabat, quod pridie caſtra eius adeò turbata uiderat, ut ſeruos & maximè familiares, resq; domeſticas paſſim & ſine delectu diripere uolẽtib. data eſſe ad prędã aſſeretet: & cũ eiulatu & fletu maximo, & cũ intimi doloris euidentib. argumẽtis, ſoluta agmina, & cõfuſum exercitũ, ad partes diuerſas receſſiſſe. Erat aũt uero conſentaneũ, quod prędictus nuncius attulerat: nã in ęgritudinẽ deciderat deſperatiſſimã, ita ut extra ordinẽ ſolutis agminib. rapinę impune in exercitu fierẽt, & nullius cohiberenẽ uiolentia: ſicut apud eos, defuncto dño, ſolet accidere. Ipſe autem in lectica, quaſi mẽbra officium negantia, corpore impotens, per manus fidelium ſuorum uſq; Alapiam delatus eſt. Comperto igitur noſtri rerũ ſtatu, uidentesq; omnia ad propoſitum cooperati, communi uoto, & approbato conſilio, nuncios ad potentiſſimũ Armeniorum principem D. Thoros dirigunt, rogãtes intimè, & modis quibus poſſunt id perſuadere laborãtes, ut omni excuſatione poſtpoſita, cum militarib. auxilÿs, Antiochenę cũ eis adeſſe procuret, & tam fructuoſi laboris tantis principibus ſe dignetur adhibere conſortem. Ille uerò ſuſcepta legatione gauiſus, ſicut uir impiger erat, & ſtrenuus, conuocatis ſuorum ingentibus copÿs, matu

rato itinere, Antiochiam peruenit: quo recepto, noſtri gaudentes plurimum, eductis expeditionibus egreſſi, uerſus Cæſaream caſtra dirigunt.

Obſidetur Cæſara, & poſtmodum uiolenter effringitur. Caput XVIII.

EST autem Cæſara ciuitas, ſuper Orontem fluuium, qui Antiochiam præterlabitur, ſita: hanc uulgari appellatione quidam Cæſaream appellant, & putant eam eſſe, quæ eſt Cappadociæ metropolis eximia: cui beatus & egregius doctor præfuit Baſilius: ſed à uero, qui hoc credunt, exorbitant. Nam prædicta metropolis ab Antiochia diſtat pluſquàm itinere dierum quindecim, uel circa id. Hæc autem eſt in Syria, quæ ab alia prouincia eſt, à Cappadocia diœceſi multis medijs prouincijs diſiuncta, nec Cæſarea dicitur, ſed potius Cæſara, una de ſuffraganeis urbibus Antiocheni Patriarchatus. Eſt autem ciuitas ſatis cōmodè ſita, cuius pars inferior in plano iacet, ſuperior uerò in ſui faſtigio præſidium habet munitiſſimum longum ſanè, ſed anguſtum admodum. Cui ex altera parte ciuitas, ex altera fluuius, præter naturalem munitionem, robur pręſtant, & acceſſum reddunt imperuium. Ad quam noſtri ordinatis iuxta rei militaris diſciplinam agminibus, accedentes urbē primo aduentu, locatis ordine congruo ſingularium principum agminibus obſidione claudunt. Obſeſſa igitur ciuitate, & ciuibus hoſtium metu intra urbem collectis, Rex & qui deforis caſtra locauerant, locatis machinis & iaculatorijs inſtrumentis, urbem non ceſſant moleſtijs quibus poſſunt, opera continua & continuis laboribus fatigare: certant principes quiſque pro ſua portione, quæ ab initio ſorte contigerat, ſuos inuitando, & pollicendo præmia, urbem uehementius impugnare: dumque certatim priores urbē effringere, incipiunt, dum quiſque ſibi palmam de prima irruptione quærit, tantam ciuibus inferunt moleſtiam, ut ex parte qualibet, mortem ſibi arbitrarentur imminere. Erant enim ciues loci illius rerum militarium expertes, negotiationi dantes operam, præterea & præſentis caſus ignari, nihilominus unquam, quàm obſidionem formidabant, præſumentes & de domini ſui, quē ſoſpitem arbitrabantur, potentia, & de loci munitione. Erant ergo ad huiuſmodi portanda onera, propter prædicta impares, & aſſultus continuos ſimul & martios congreſſus ferre non ualentes. Factū eſt igitur, ut poſt dies aliquot deficientibus omnino ciuibus, ad impugnantium iugem inſtantiā, effractis mœnibus, irruerint noſtri in urbem mediam: & capta uiolenter ciuitate, oppidanis in præſidium ſe recipientibus tradita ſunt eis quęcunque in inferioris partis ciuitate erant reſidua, & omnia indifferenter ſunt ad prædā conceſſa. Vſi ergo pro arbitrio & ciuium domicilijs, quæ in eis reperta ſunt per dies aliquot, cùm ſatis in expedito uideretur eſſe: ut ei pręſidiū nihilominus cum omnibus qui euandendi gratia in illud ſe receperant, ſi debita adhiberetur inſtantia, facilius occuparetur: orta eſt inter principes noſtros, friuola ſatis, ſed tamen multum noxia contentio. Dominus enim Rex, uolens patrię ſaluti conſulere, uidens quia dominus Comes Flandrenſium cùm militia, tum pecunia ſufficienter inſtructus, locū poterat contra hoſtium uires & inſidias indemnem conſeruare, ei ciuitatē ab initio deſtinauerat: eaque intentione & præſidium inſtantius impugnare ut utrunque receptum D. Comiti traderet conſeruandum, & iure perpetuo hæreditario nihilominus poſſidendum aſſignaret. Hoc autē cum ceteris principibus ualde uideretur idoneum, et ad hoc gratuito unanimiter conuenirēt conſenſu, princeps Raynaldus ambages intexuit, dicens: urbē illam cum ſuis pertinētijs ab initio hæreditatis Antiocheni principis portionem eſſe, ideoque oportere, ut quicunque eam poſſideat, Antiocheno principi fidelitatem exhibeat. Comes uerò ſupradictus pro eadem poſſeſſione, domino Regi fidelitatem deuotè paratus erat exhibere: principi autē Antiocheno, ſiue D. Raynaldo, qui in præſenti adminiſtrabant principatum, ſiue adoleſcenti Boamundo, qui in proximo ſperabatur princeps futurus, omnino ſe exhibiturum negabat: aſſerens, Se nunquam niſi regibus fidelitatem exhibuiſſe. Orta eſt ergo peccatis noſtris exigentibus, ſuper huiuſmodi quæſtione, inter principes controuerſia, neglecto negotio, quod utile plurimum, & ad obtinendum facilè imminebat: ſuffarcinati ſpolijs, & præda uſque ſatietatem onuſti, Antiochiam cum ſuis legionibus reuerſi ſunt.

Noradini frater ad nos tranſit. Hieroſolymitanus Patriarcha Fulcherus moritur. Spelunca trans Iordanem noſtris reſtituitur. Rex in partibus Antiochenis caſtrum Harenc obſidet, obſeſſum occupat. Caput XIX.

EOdem tempore Noradini frater, Myrmicam, audito fratris defectu, credensq; in fata conceſſiſſe, Alapiam peruenit, eamq; tradentibus ciuibus, ſine difficultate obtinuit: dumq; circa præſidium uehementius inſtaret ut ei traderetur, cognito, quia frater eius adhuc uiueret, ſolutis agminibus ab urbe diſceſſit. Per idem tēpus D. Fulcherus Hieroſolymitanus Patriarcha, Latinorū octauus, religioſus ac timens Deum, Patriarchatus eius anno duodecimo, duodecimo Cal. Decembris, uiam uniuerſę carnis ingreſſus eſt. Eodem nihilominus tempore ſtudio & induſtria dominę Meleſendis reginæ, & opera eorum qui in regno reſidui erant, & maximè Balduini de Inſula, cui D. Rex abiens curam regni commiſerat, ſollicitudine & uigilantia receptum eſt à noſtris præſidium trans Iordanē, in finibus Galaad ſitum, ſpelunca uidelicet munitiſſima, quam à noſtris incautè ſe habentibus, paucis antè annis hoſtes fraudulenter ſurripuerāt. Super quo miſſis ad dominum Regem nuncijs uniuerſas lętificauit cohortes, & audito ſucceſſu, reddiderat hilariores. Interea principes noſtri qui Antiochiæ demorabantur, etſi prius apud Cæſarem diſſoni, ut præmiſimus, inuenti fuerant, habentes tandem Domino largiente unanimitatem ſpiritus, in uinculo pacis iterum adijciunt ſe ad opus inſigne aliquod & memoria dignū perpetua. Placuit enim omnibus, & de communi proceſſum eſt conniuentia, ut caſtrum urbi Antiochenæ uicinum, uix ab ea diſtans miliaribus duodecim, prædictę urbi damnoſum ualde, & cuius longa in ſuburbanis, quę uulgo caſalia appellant, poteſtas & iuriſdictio erat, obſiderent. Factumq; eſt, ut in die natiuitatis Dominicę, uniuerſus circa prędictum municipium unanimiter ſe locaret exercitus. Noradinus autem ea cùm occupauerat adhuc detinebatur ægritudine, ita ut ex omni orientali tractu conuocati prudentiores Phyſici, adhibitis remedijs quæ illius infirmitas minus exigere uidebatur, de uita eius deſperarent penitus. Hoc noſtris, fauorabili cœleſtis numinis diſpenſatione, ad propoſitum maximè cooperari uidebatur. Nam uix eſſe poterat, ut ſoſpite prædicto principe, & incolumitatis prærogatiua gaudente, noſter exercitus in regionibus ei ſubditis ita liberas haberet ferias. Rex uerò, & qui cum eo erant, in prædicto exercitu occaſionem tēporis ad ſuū trahentes cōpendium, tantò feruētius urgent propoſitū, & cœpto ſimul inſtant operi, quanto prædictum magnificum uirū certo certius norūt non poſſe ſupereſſe negocijs. Municipio igitur prædicto in gyrum obſidione uallato, machinas erigunt, & ea parant inſtrumenta, quibus ſolent in præſidijs obſeſſi amplius moleſtari. Erat autem prædictum caſtrum in colle non multum ſublimi ſitum, ita ut uideretur agger, cui ſuperpoſitum erat, comportatiuus & manufactus. Vnde maximam dabant, qui in exercitu erant prudentiores, operam, ut ſcrophas materiæ cōpetenti intexerent, in quibus libere deliteſcerent, qui ad ſuffodiendum aggerē introducerentur. Videbatur enim eis, nec erat à uero diſſimile, quod aggere per occultos ſuffoſſo cuniculos, ædificiorū quæ ſuperpoſita erant, partē nonnullam corruere oporteret: crates quoq; uſitati, in eis etiā ſchalas mediæ quantitatis, & omnia quæ in huiuſmodi ſolent uſum præſtare, maturato accelerāt ſtudio. Quibus cū omni diligentia præparatis, manipulorū pedeſtriumq; turmarum primicerijs, equitumq; magiſtratibus uoce pręconia & ſecretioribus ſuggeſtionibus inducunt, ut prompta opera & uigilantiore ſtudio ad moleſtandum obſeſſos operam darent. Sic igitur certis partibus, ſingulis principibus deſignatis, quiſque cum domeſticis & familiaribus tanquam ſibi ſoli uniuerſum incumberet negotium, inſtabant uehemētius: & dum quiſq; optimos oſtentare curat ſe habere ſatellites, tanta opus continuis aſſultibus & cottidianis congreſſionibus proſequuntur inſtantia, ut multorum opus dierum intra duos menſes uigili ſollicitudine complerent. Accidit ſane quadam die, quod machina iaculatoria, qua in pręſidium diebus pene ac noctibus molares immittebant, caſu in caſtri primi cerium, & cui omnis commiſſa erat cura, decidit, ſubitoq; oppreſſum, in fragmenta contriuit: quo defuncto, tanquam paſtore percuſſo, diſperſi ſunt oues, & tanquam arena ſine calce, ſibi inuicem non cohærentes, deſtiterunt ab illa quam prius habuerant reſiſten-

reſiſtendi pertinacia. Noſtri autem eo cognito, tanto cœperunt inſtare uehementius, quanto interiores eis uidebantur ad reſiſtendum eſſe remiſſiores: nec mora, paucis interiectis diebus miſſa ad D. Regem legatione, ſub conditione ut liberũ & tranquillum habeant exitũ, & cum rebus ſuis ad propria reditum, municipium D. Regi reſtituũt datis eis ducibus, qui eos ſine moleſtia uſq; ad locum quẽ ipſi expetierant, ſecuros perducerent. Sic ergo expugnato caſtro, & domino Principi, cuius iuriſdictionis fuerat, reſignato, fœlici clauſula conſummatis negotijs, Antiochiam ſunt reuerſi: ubi ualedicentes ab inuicem, D. Rex, cum magnifico Flandrenſium Comite, in regnũ eſt reuerſus, D. Comite Tripolitano uſq; Tripolim eos officioſiſſimẽ pſequẽte.

Hieroſolymus Amalricus Prior eccleſiæ dominici ſepulchri, in Patriarcham eligitur, & de eius electione inter epiſcopos oritur contentio. Caput XX.

PEr idem tempus cùm Hieroſolymitana, mortuo D. Fulchero bonæ memorię, uacaret eccleſia, contigit eccleſiarum pręlatos Hieroſolymam conuocari, ut de ſubſtituendo tantæ ſedis Antiſtite, ſecundum ſtatuta Canonum tractaretur. Factum eſt autem, ut dicitur, quod contra iuris regulas, tam per interuentum dominę Meleſendis ſororis, quã dominæ Flandrenſiũ Comitiſſæ Sibyllæ, D. Regis uidelicet ſororis, electus eſt D. Amalricus, eccleſiæ Dominici ſepulchri Prior, natione Francus, de epiſcopatu Nouionięſi, de oppido Neella, uir commodè litteratus, ſed ſimplex nimium, & penè inutilis: promotus eſt autem, contradicentibus domino Herneſio Cęſarienſi Archiepiſcopo, & domino Radulpho epiſcopo Bethleemita, & appellationum uoces exhibentibus. Tandem ille ſede potitus, domino Friderico Acconenſi epiſcopo negotium committit, qui ad Romanam accedens eccleſiam, apud dominum Hadrianum, qui tunc præerat, abſentibus aduerſarijs, multa ut dicitur interueniente munificentia, eidem gratiam Romanæ ſedis obtinuit, & pallium plenitudinem uidelicet pontificalis officij, ſecum detulit rediens.

Noradinus in regione Suetæ, ſpeluncam obſidet noſtram. Rex occurrens obſidionem ſoluit: pugnat cum noſtris Noradinus, & uincitur. Caput XXI.

COnualuit interim medicorum diligentiſſima Noradinus cura, & domino Rege in regnum reuerſo, ipſe quoq; ſoſpitatem plenam adeptus, in partes ſe contulit Damaſcenas: ubi ne otium tereret, & à conſueta diceretur deſtitiſſe uigilantia, æſtate ſequenti præſidium quoddam in noſtra regione, quæ dicitur Sueta, ſitum congregato exercitu, & ingentibus conuocatis auxilijs repentè obſidet. Erat autem pręſidium ſpelunca, in latere cuiuſdam montis arduo & admodum deuexo ſita: ad quam non erat uel à ſuperioribus, uel ab inferioribus partibus acceſſus: ſed ex ſolo latere, calle nimis anguſto, & propter præcipitiũ imminens periculoſo, ad eam ueniebaẽ. Habebat autem interius manſiones & diuerſoria, quibus ſuis habitatoribus neceſſarias poterat præbere cõmoditates: ſed nec aquæ uiuæ & indeficiẽtis eis uena deerat, ut quantum loci patiebatur anguſtia, locus ſatis aptus & regioni plurimum neceſſarius haberetur. Quod poſtquam domino Regi fida relatione compertũ eſt, aſſumpto ſibi domino Comite Flandrenſium, & conuocatis regni uiribus, illuc cum omni celeritate contẽdit: iam enim qui intus erãt, obſidionis onera ferre non ualentes, cõditiones interpoſuerant, quales neceſſitas extorquere ſolet: uidelicet, ꝙ niſi intra decem dies eis ſubſidium miniſtraretur, municipium pro certo deinceps reſignarẽt. Porrò idipſum domino Regi notum erat: unde & quantum poterat maturans ſubſidium, iuxta Tiberiadem ſecus pontem, unde de lacu Genezar Iordanis fluenta ſe diuidunt, cum exercitu ſuo caſtra locauit. Audito igitur Noradinus noſtrorum aduentu, conſilio tractus Syracuni principis militiæ ſuæ, uiri ſtrenui & de ſe plurimum præſumentis, ſoluta obſidione, cum ſuis expeditionibus noſtris obuiã ſe facit. Rex uerò audiens, quod Noradinus occurrere propoſuerat in caſtra, cõuocatis ſummo diluculo principibus, adorato ſuppliciter uiuificæ crucis domino, quod dominus Petrus prædeceſſor noſter, Tyrẽſis Archiepiſcopus, piæ in Dño recordationis geſtabat de cõmuni conſenſu, concurrente omnium fauore gratiſſimo, bellum indicitur. Motis igitur expeditionibus, & arrepto itinere exultantes animo, tanquam de uictoria ſecuri, ad locum ubi hoſtiũ exercitus eſſe dicebatur: tãdemq; pro uotis eos habentes in proximo armati, ligno

ad unguem inſtructis ordine militari cuneis, quos acies uocant, irruūt in hoſtes unanimiter & gladijs inſtant atrocius, rem pro capite gerentes. Hoſtes uerò nihilominus noſtrorum impetus conſtantiſſimè & imperterritè ſuſtinētes, gladijs uices referunt, & reſiſtendo uiriliter, illatas iniurias à ſe repellere contendunt animoſius. Tandem uerò poſt uarios euentus, noſtris eſt diuinitus conceſſa uictoria, & hoſtibus non ſine multa ſuorum ſtrage in fugam conuerſis, Rex cum ſuis uictor campum obtinuit. Factum eſt autem hoc Idib. Iulij, anno regni eius decimoquinto, in loco cui nomen Putaha. Inde progreſſus, ſicuti neceſſarium uidebatur, ad præſidium quod obſeſſum fuerat, cum uniuerſo contendit exercitu: ubi lapſa reparans, & locum armis, uictu, & uiris prudentibus diligenter communiēs, feliciter impleto propoſito, ſoluto exercitu, & ad propria dimiſſo, reuerſus eſt.

Redeunt nuncij, qui Conſtantinopolim pro regio matrimonio miſſi fuerant, & regi uxorem ducunt, neptem Imperatoris. Caput XXII.

PORrò de nuncijs, unde ſuperius fecimus mentionem, qui gratia coniugij domini Regis Conſtantinopolim ierant, mortuus eſt dominus Aitardus Nazarenus Archiepiſcopus: corpusq́ eius ad propria, ſtudio & uigilātia ſuorū fidelium, delatus eſt eccleſiam. Cui ſucceſſit dominus Lotardus, eiuſdem eccleſiæ Prior, uir manſuetus admodum, aſtabilis & benignus, qui hodie etiam eidem præeſt eccleſiæ, uiceſimum tertium habens in pontificatu annum. Qui autem de prædictis nuncijs ſuperfuerūt, dominus uidelicet Hemfredus cōſtabularius, Ioſcelinus quoq; Piſſellus, & Vuilhelmus de Barris, inclyti & nobiles uiri, & in ſecularibus exercitati admodum, pro iniuncto ſibi uerbo, apud dominum Imperatorem debita inſtantes diligētia morabantur. Tandem poſt innumeras dilationes, & uerborum ænigmata, qualia Græci quælibet cauillantes, perplexis ambagibus reſpondere ſolent, pro uotis impetrant: & cōditionibus interpoſitis, tam de dote quàm de donatione propter nuptias, deſtinatur Regi uxor uirginum illuſtriſſima, quæ in ſacris imperij penetralibus nutriebatur. Erat autem eiuſdem domini Imperatoris neptis, domini Iſaacij fratris eius, natu ſe prioris filia, Theodora nomine, annum agens tertiumdecimum, formæ uenuſtate ſingulariter conſpicua, uultus elegantia, & totius corporis habitudine intuentibus fauorabilis. Dotis autem quantitas erat in centū millibus Hyperorū, iuſti ponderis, exceptis decē alijs eiuſdem monetæ millibus, quos dominus Imperator ad opus nuptialium expenſarum liberaliter contulit: & excepto mūdo uirginali, in quo tam in auro, quàm in gemmis, ueſtibus & margaritis, tapetis & holoſoricis, uaſis quoq; precioſis, quadraginta milia iuſta æſtimatione poterant computari. Rex autē proprio ſcripto apud dominum Imperatorem ſe obligans, quod quicquid eius nuncij cum eo præciſe firmarēt, ratum eſſet habiturus: per legatos ſpondet firmiſſimè, quatenus poſt eius obitum urbem Aconēſem cum omnibus eius pertinētijs, tota uita ſua nomine donationis propter nuptias cum omni tranquillitate, ſine contradictione eſſet habitura. Peractis itaq;, & ad conſonantiam redactis utrinq; pactis, deſignatis eidem illuſtri puellæ de maioribus Imperij principibus paranymphis, qui eius iter uſq; ad dominum Regem comitarentur, cum regijs legatis iter arripit, ad maritum profectura. Accidit aūt, ut Septembri proximo, cum omni comitatu ſuo ſoſpes & incolumis apud Tyrum applicans, intra paucos dies Hieroſolymis (ut regni obtinuerat conſuetudo) conſecrata, & regio inſignita diademate, peractis ſolenniter nuptijs, uiro tradita eſt. Et quoniam per idem tempus Hieroſolymitanus electus, cōſecrationis ſuæ munus nondū obtinuerat, nec miſſa ab eo propriæ cauſæ patroni, à ſede Apoſtolica fuerāt reuerſi: aſciſcitur de mandato regio Antiochenus Patriarcha Americus, qui & Reginæ unctionis gratiā Regiæ conferret, & coniugij uſitata ſolēnia celebraret. Hic demum uxore traducta, omnem leuitatem, qua uſq; ad illam diem iuſto amplius dicebatur laboraſſe, ita penitus depoſuit, ut cum Apoſtolo uideretur dicere: Cum eſſem paruulus, ſapiebam ut paruulus, loquebar ut paruulus: Ex quo autem ſum factus uir, euacuaui quæ ſunt paruuli. Nam & uxorem poſtmodum commendabili dilexiſſe dicitur affectu, & thori fidem uſq; ad extremū ei credit conſeruaſſe illibatam: poſtpoſitisq; leuibus actibus quaſi mutatus ab illo, ſeria cœpit amplecti, & attentius tractare ſalubria,

Imperato

Imperator Conſtantinopolitanus Antiochiam uenit: princeps Raynaldus de eo quod in Cyprios commi ſerat ſatisfaciens, ei reconciliatur. Caput XXIII.

EOdem anno, dominus Imperatot Conſtantinopolitanus, conuocatis pro impe riali magnificentia ex omnibus imperij finibus, militaribus copijs, & ingenti ex ercitu ex omnibus tribubus, populis, & linguis, & nationibus congregato, tranſito Helleſponto, in Syriam deſcendere propoſuit: tranſcurſiſq; medijs cum omni celeri tate prouincijs, ex improuiſo, ita ut uix cuipiam credibile uideretur, cum exercitibus ſuis in Ciliciam, circa Decembris initium, ſubitus aduenit. Huius autem tam matura ti itineris cauſa erat præcipua, quod quidam Armeniorum princeps potentiſſimus, Thoros nomine (de quo ſuperius fecimus mentionē) uniuerſam Ciliciam, quæ mon tibus, in quibus ille habebat caſtra munitiſſima, ſubiacebat, ab urbe munita uſque ad extremū ſuburbiū uiolenter occupauit, Tharſum uidelicet primæ, & Anauarzan ſe cundæ metropoleos: & alias ciuitates, Mamiſtrā, Adamā, Siſium: eiectiſq; inde im perialiū negotiorū procuratoribus, in ſuā redegerat poteſtatē. Vt autē eum incautē poſſet opprimere, & iter accelerauerat, & occultauerat intentionem. Mouerat eum etiam nihilominus Cypriorum cauſa lugubris, & fauore digna, in quos tanquā in ho ſtes fidei & deteſtabiles parricidas, princeps Antiochenus, ut præmiſimus, ram inhu mane ſuam exercuerat tyrannidem. Tam ſubitus autem (ut prędiximus) fuit imperia lium exercituum aduentus, ur prædictus Thoros, qui tunc Tharſi morabatur, uix li beras ferias habuerit, ut ad montes uicinos gratia ſalutis ſe conferret: cum ecce legio nes, & primi de exercitu, campis iam inſuderāt ſe patentibus. Quo audito, princeps Antiochenus Raynaldus ſtimulis conſcientiæ agitatus, eo quod nō multo ante eius aduentum tempore, in Cyprios innocentes & immeritos tanta deſęuiſſet inſania, & tam eis, eorumq; uxoribus & liberis, Deo & hominibus abominabilem intuliſſet in iuriam: timens eius aduentum, ne fortè prędictorum uociferantium querulis uocib. exercitus ad ulciſcendas eorum iniurias deſcendiſſet, cœpit anxius deliberare, nunc ſecum, nunc quos habebat magis familiares adhibitos, quid eum facere oporteret: & quo ſatisfactionis genere imperiali ſe poſſet de tanta offenſa reconcilare amplitu dini: tantaq; eum (ut dicitur) de domini Imperatoris aduentu formido corripuerat, ut nec domini Regis, quem tamen in proximo uenturum ſperabat, uellet expectare præſentiam: cum tamen certo certius noſſe poterat, eius interuentione & ſtudio, & maximè nouæ affinitatis gratia, in cauſa prędicta, longe meliores inuenturum ſe con ditiones. Vſus ergo domeſticorum conſilio, aſſumptis ex eis pro arbitrio nonnullis, domino quoque Geraldo Laodicenſium epiſcopo, ſibi facto itineris conſorte, in Ci liciam, ubi dominus Imperator erat cum ſuis expeditionibus, obtēta tamē prius quo rundam familiarium domini Imperatoris gratia, qui uerbi huius interpretes diſcurre bant, ad urbem Mamiſtram peruenit: ubi poſt multorum uerborū circuitus, cum ſum ma ignominia & populi noſtri cōfuſione imperiali reconciliatus eſt excellentiæ. Nu dis enim, ut dicitur, pedibus, indutus laneis manicis, uſq; ad cubitum decurtatis, ſune circa collum religato, gladium habens in manu nudum, quem mucrone tenens, cuius capulum domino Imperatori porrigeret, coram uniuerſis legionibus, domino Impe ratori præſentatus eſt: ibiq; ante pedes eius ad terram proſtratus, tradito domino Im peratori coram uniuerſis legionibus gladio, tam diu iacuit, quouſq; cunctis uerrere tur in nauſeam, & Latinorum gloriam uerteret in opprobrium, & in delinquendo & ſatisfaciendo uehementiſſimus.

Rex ad partes illas properans, ab eodem Imperatore honeſte ſuſcipitur, & infinita repor tat munera. Caput XXIIII.

DOminus quoque Rex Hieroſolymorum, audito domini Imperatoris aduentu, aſſumpto ſibi fratre, & de regni principib. electiſſimo comitatu, relicto Comi te Flandriæ, qui in proxime futuro tranſitu ad propria decreuerat redire, uerſus An tiochiam feſtinus contendit: quo perueniens, nuncios ad dominum Imperatorem, dominū uidelicet Gaufredum Abbatem templi Domini, græcæ linguæ habentem commercium, & nobilem uirum dominū Ioſcelinū Peſſel dirigit, debitæ ſalutationis affatū per eos officioſiſſime dependens, & de eius ſciſcitans beneplacito, uttum eum

 ad ſe

ad ſe uelit accedere,& domini Regis ſibi habere præſentiam? Quibus datum eſt in reſponſum,ut regem moneant & inuitent,ut ad eum uenire non differat. Inſuper & de imperiali latere mittitur illuſtris Apocriſarius,qui & literis & uiua uoce,tanꝗ imperij dilectiſſimũ filium,regem ſollicitet,ut ad eum accedere non recuſet.Statuto ergo die, aſſumpto ſibi egregiorum equitum ſelecto comitatu,illuc perueniens, honeſtiſſime ſuſceptus eſt: nam ſtatim in occurſum diriguntur ei duo nepotes, uxoris eius fratres uterini,Ioãnes uidelicet Prothoſebaſtos,& Alexius Prothoſtrator, qui inter illuſtres ſacri palatij primum obtinebant locum,cum maximo nobilium comitatu.Dein ipſis eum ducentibus uſꝗ ad oſtium tentorij,ubi dominus Imperator cum ſuis illuſtribus reſidebat,cum multa gloria introductus,humaniſſime ab eo ſalutatus,& ad oſculum pacis erectus,ſecus eum in ſede honeſta,humiliore tamẽ, locatus eſt. Vbi & eius conſortibus tam debitæ ſalutationis affatu,quam pacis oſculo ab eo humaniſſime honoratis,de incolumitate tam domini Regis quàm ſuorum,qui cum eo aduenerant,diligenter quærit,& uultum exhibens ſolito lætiorem,& uerbo & toto corporis geſtu ſignificat,eorum ſe aduentum gratiſſime ſuſcepiſſe,& oblata tanti principis & ſuorum delectari pręſentia. Crebris igitur collocutionibus tam ſecretis quàm in cœtu procerum,& grata circa dominum Imperatorem conuerſatione per dies decẽ,quib. apud eum iugẽ ſe exhibuit,ſicuti uir gratioſus erat,tantũ domini Imperatoris & principum ſuorum fauorem meruit, & tanto charitatis uinculo eorum cordibus conglutinatus eſt,ut uiuentem unicè de cætero tanquam filium diligerent,& defuncti apud eos,eius memoria uſꝗ hodie non deſinat eſſe in benedictione.Et ne apud dominum Imperatorem mora eius eſſet infructuoſa, ſicuti uir argumẽtoſus erat, & oculum in ſecularibus habens perſpicacem: uidens quod dominus Imperator extra urbem caſtra locari pręceperat,ut contra pręd ictum Thoros, quem odio perſequebatur inſatiabili, exercitus dirigeret, impetrata prius licentia, cœpit tractare diligentius, quomodo pręd ictum principẽ domino Imperatori reconciliare poſſet. Vocatoꝗ eo,& præſente conſtituto,reſignatis præſidijs quæ dominus Imperator expoſcebat,in gratiã eum reſtituit pleniorem: ita ut fidelitatem legitimam, per eiuſdẽ domini Regis interuentionem,antequam ad propria reuerteretur,manualiter eidem exhiberet. Tandem à domino Imperatore(prout magnificentiã decebat imperatoriam)cum ſuis principibus donis uberioribus, & immenſa munerum liberalitate cumulatus, proſequente eum uniuerſorũ gratia,Antiochiam reuerſus eſt.Audiuimus à quibuſdã,omni exceptione maioribus & fide dignis,quod exceptis illis,quæ eius conſortibus prodiga liberalitate cõtulerat,quæ infinita credebãtur,ſoli domino regi uiginti duo milia Hypperorum,& tria milia marcarum argenti examinatiſſimi,exceptis ueſtibus & holoſericis & uaſis precioſis,dicebatur largitus. Antiochiam igitur ueniens,fratrem ſuũ dominum Amalricum Ioppenſem & Aſcalonitanum comitem, cum domino Hugone de Hiebelino,qui nuperrime de hoſtiũ uinculis redemptus,poſtliminio reuerſus fuerat,ibidem reperit. Qui ipſi dominum Imperatorem adire cupientes,illucꝗ poſtmodum profecti,ab eodem domino Imperatore benigne ſuſcepti,tractati honeſtius,de more imperiali,donis uberioribus honorati, gaudẽtes ad dñm Regẽ reuerſi ſunt.

Imperator Antiochiam ingreditur,in ciues multam liberalitatem exercens: unde poſtmodum ad propria reuertitur. Caput XXV.

Peracta igitur in Cilicia Dominicæ paſchæ ſolennitate,tranſcurſis diebus celebribus,uerſus Antiochiam exercitus dirigit, & legionibus uſque ad urbem applicatis, pro foribus eius aſtitit infinita multitudine formidabilis. Vbi dominus Patriarcha cum uniuerſo clero & populo,cum libris Euangeliorum,& omnimodo eccleſiarum ornatu,obuius adfuit. Rex quoꝗ cum Principe eiuſdem loci, & Aſcalonitano Comite,cum uniuerſis tam Regni quàm Antiocheni principatus proceribus ei obuiam exiens,cum ſumma gloria,imperiali diademate laureatum,& Auguſtalibus decoratum inſignibus, cum tubarum ſtridore, & tympanorum ſtrepitu, cum hymnis & canticis in urbẽ introducunt,& uſque ad cathedralem eccleſiam,ad baſilicam ſcilicet apoſtolorum principis, deinde ad palatium cum eadem patrũ & plebis proſecutione deducunt. Vbi cũ per aliquot dies balneis,& cæteris corporalib. delicijs operam

ram dediſſet, effuſa in populũ ciuitatis more ſolito dona liberaliſſima, propoſuit uenandi gratia urbem exire, & ad loca uenatu apta, gratia tollendi faſtidij dominum Regem ſecum trahens, eiuſdem operis conſortem. Accidit autem, ut prædicto ſtudio inſiſtentes, die ſolenni aſcenſionis Dominicę, dum ſaltus more circumierat uenatorio, Rex equi cui inſederat raptus impetu, per loca humilibus frutetis & ſentibus obſita, caſu raptus in præceps, & ad terram cum equo prouolutus, brachiũ fregit: quod ut domino Imperatori innotuit, ei multa humanitate compatiẽs, chirurgorum implens officium, flexo ante eum genu, tanquam unus de popularibus operam miniſtrabat diligentem: ita ut indignatione ſtuperent, & mirarentur eius principes & conſanguinei, quod maieſtatis oblitus imperatoriæ, & Auguſtalem negligens dignitatem, regi ſe ita exhiberet deuotum & familiarem, quod etiam eorum cuilibet uideretur indignum. Redeũtes ergo inde ob caſum qui acciderat Antiochiam, per ſingulos dies uiſitationis gratia dominũ Regem adibat, & cataplaſmatibus innouatis cum unguentis neceſſarijs faſcia iterum diligenter inuoluebat: tanta circa eum cura ſollicitus, qua maiorem uix poſſet ægrotanti adhibere filio. Domino igitur Rege plenam conualeſcentiam aſſecuto, præcipit Imperator, & uoce præconia notum fieri mandat primicerijs legionum, ut certa die uerſus Alapiam acies dirigant, & machinas cum bellicis inſtrumentis ante ſe faciant deportari: ipſe uerò cum domino Rege, & utriuſq; regionis principibus, cum tubis & tympanis, & præliorum incẽtoribus lituis urbe poſtmodum egreſſus, in eo loco qui uulgo appellatur Vadũ Balenę, ſubſtitit, & exercitus uniuerſus. Inde miſſis nuncijs ad Noradinum, qui fortè Alapiæ tunc erat, obtinet per legatos, quendam Bertrãdum comitis ſancti Egidij naturalem filium, cum quibuſdam alijs concaptiuis ſibi dari. Ipſe uerò poſtmodũ non multo temporis interiecto interuallo, reuocantibus eum curis domeſticis, ad propria reuerſus eſt. Rex etiam poſt domini Imperatoris diſceſſum, cum ſuis quos ſecum eduxerat, in regnum ſe recepit.

Hadriano defuncto, in eccleſia Romana ſchiſma oritur periculoſum. *Caput* XXVI.

PEr idem tempus domino Hadriano Papa apud Anagniã urbem Campanię morbo ſquinantiæ defuncto, corporeq; eius Romã translato, & in baſilica Petri apoſtolorum principis honorificè ſepulto: dum de ſubſtituendo paſtore inter Cardinales haberetur tractatus, & ſicut in talibus ſolet frequenter contingere, diuiſa ſunt eligentium deſideria: ita ut pars eligeret dominum Rolandum eiuſdem eccleſiæ preſbyterum, Cardinalem, tituli beati Marci, qui idem erat ſedis apoſtolicæ cancellarius, cui manus imponentes, & ordinantes Epiſcopum, Alexandrum appellauerunt. Alij uerò Octauianũ, uirum ſecundum carnẽ nobilem, eiuſdẽ eccleſiæ presbyterorũ Cardinalem tituli ſanctæ Ceciliæ trans Tyberim: cui & nihilominus manus imponẽtes, epiſcopũ conſtituerunt, uocãtes eum Victorem. Cuius ſchiſmatis occaſione, uniuerſa Latinorum eccleſia, peccatis noſtris exigentibus, paulò minus habuit diuidi, & irreuocabiliter ab inuicem ſeparari, maioribus orbis principibus certatim partibus gratiam ſuam & fauorem miniſtrantibus. Tandem anno decimonono, redeunte ad unitatem eccleſiæ domino Friderico Romanorum Imperatore, qui parti oppoſitæ auxilium ſuggerebat, & conſilium: & domino Alexandro papę plena charitate reconciliato, reddita eſt pax eccleſiæ, & expulſis errorum tenebris, reſplenduit tranquillitas, quaſi ſtella matutina in medio nebulæ.

Noradinus Iconienſis Soldani fines ingreſſus, partem eius uiolenter occupat: Rex Damaſcenorum fines depopulatur. *Caput* XXVII.

INterea Noradinus lætus admodum de Imperatoris diſceſſu, cuius aduentus magnum, præſentia maiorem ei terrorem incuſſerat, ſecurus iam de cætero, de tanti principis ſupſpecta nimis potentia, uidens etiam D. Regem ad propria reuerſum, occaſionẽ arbitratus reperiſſe, qualem à multis retroactis tẽporibus deſiderauerat: conuocata ex uniuerſis finibus ſuis militia in terrã Soldani Iconienſis, quam ſibi habebat conterminam, expeditiones dirigit, & urbem Mares, ſimul & oppida Creſſum & Bethelim, in ſuam ſatagit redigere poteſtatem. Soldanus autem, ab illis remotus partibus, non facile ſuis poterat miniſtrare ſubſidium: unde & ea fiducia contra fortiorem ſe, hæc præſumpſerat aggredi Noradinus. Cognito autem dominus Rex, quod

circa par-

circa partes illas cum omnibus uiribus ſuis detineretur occupatus, uolens illius occupationes ad ſuum trahere compendium, ſciens Damaſcenorum fines abſq; militarium uirorum robore, hoſtium facile patere inſidijs, congragato exercitu, regionem Damaſcenorum ingreditur. & cuncta pro arbitrio incendijs tradens, & prædæ, ab Oſtro, primæ Arabiæ famoſa metropoli uſq; Damaſcum, nemine contradicente, liberè traducebat exercitum. Erat autem Damaſci quidam nobilis Negemedinus nomine, cui ob plurimam rerum ſecularium quam habere dicebatur peritiam, ſuorum curam commiſerat Noradinus, & urbem cum ſuis pertinentijs pro eius arbitrio tradiderat gubernandam. Hic uidens dominum ſuum in regione remota magnis occupatum negotijs, ſeq; uirorum militarium copias non habere, quibus regijs uiribus poſſet reſiſtere, tanquam uir prouidus, & inſtantia pericula à ſe quęrens propellere, oblatis quatuor millibus aureorum, pacem trium menſium poſtulat, & multiplicatis ſibi data pecunia interceſſoribus, impetrat poſtulatum, datis inſuper ſex gregarijs militibus, quos in uinculis detinebat. Sic ergo regem cum ſuo exercitu à patria prudēter amouit. Interea domina Meleſendis Regina, mulier prouida, & ſupra ſexum diſcreta fœmineum, quę regnum tam uiuente marito, quàm regnante filio, congruo moderamine annis triginta, & amplius, uires tranſcendens fœmineas rexerat, ęgritudinē incidit incurabilem, de qua uſq; ad obitum ſalutem non recepit, licet utraq; ſororū eius tam domina Tripolitana Comitiſſa, quàm domina Abbatiſſa ſancti Lazari de Bethania, omnem circa eam impenderēt diligentiam, & acceitis medicorum undecunq; peritiſſimis, remedia qualia uidebantur neceſſaria, nō ceſſarent miniſtrare: ipſa enim aliquantiſper læſa memoria, corpore quaſi conſumpto, lecto decumbens, multo tempore, pauciſſimis ad eam reſerato acceſſu, iacebat quaſi diſſoluta. Rex autem interim effluxo tempore, quod Negemedino Damaſcenorum procuratori conſtituerat, temporeq; fœderis quod initū fuerat decurſo, Noradino adhuc circa partes prædictas, nondum completis negotijs occupato, hoſtium fines uiolenter ingreditur, & pro arbitrio regionem diſcurrens, prædas trahit liberè, incendia procurat, manubias agit ſine contradictione. Et depopulata regione, effractis ſuburbanis, captiuitatis locorū incolis, iterum ſoſpes ad propria reuerſus eſt.

Princeps Antiochenus Raynaldus ab hoſtibus capitur, & apud Alapiam uinculis mancipatur. Caput XXVIII.

NOn multo autē interiecto tempore, accidit quod princeps Antiochenus Raynaldus, cognito per exploratores, quod in partibus illis, quæ & aliquando fuerant Comitis Ediſſani, inter Mareſiam & Tulupā abſq; militaribus uiris, terra armentis & gregibus referta, locorum incolis armorum uſum neſcientibus, facile poſſet patere ad prædam: credulus aurem præbet dictis eorum facilem, & collecta ingenti militia infauſtis auibus iter aggreditur. Perueniensq; ad locum prædictū, dictorū plenā inuenit fidem: nam proculdubio armentorum & gregū ſtupendam reperit multitudinem: ſed populus cuius hæc erant, populus fidelis erat: tota enim illa regio non niſi in præſidijs Turcos habet, paucos admodum, qui & præſidia tuentur, & ruſticorū præſtationes colligunt, dominis maioribus quorum procuratores ſunt conſeruandas. Suburbana aūt ſibi Chriſtiani, Suriani & Armenij inhabitant, & agriculturę operam dant, & rura colunt. Collecta igitur ex diuerſis partibus præda, & manubijs nemine prohibēte comportatis, onuſti ſpolijs, & multimoda ſuppellectile locupletati, ſoſpites & cum omni tranquillitate reuertebantur: cùm ecce Megedin præfectus Alapienſis, Noradino familiaris, & fidei ſynceritate coniunctiſſimus, aſſumpta ſibi uniuerſæ regionis expeditiore militia, eius præcognito reditu, maturat ei exire obuiā, ut ſarcinis & præda oneratos, aliquibus locorū anguſtijs, aut impeditos opprimeret, aut ſaltē impedimenta cōpelleret relinquere uiolenter. Factūq; eſt, ut iuxta prudentis uiri conceptum, properātes illi obuiam, ducibus itineris, qui de exercitu principis aduenerant, ad locum perueniunt deſtinatū, proximū ſatis regioni. ubi princeps cū uniuerſa præda caſtra locauerat. Qui cognito hoſtiū aduentu, cū ſuis deliberat, quid eum in præſenti neceſſitate oporteat facere: relictoq; ſaniore cōſilio, uidelicet, ut præda dimiſſa, expeditiores ſine difficultate redirēt ad propria: elegerūt, ut prædā & ſpolia non

lia õn deſerẽtes, cũ hoſtibus, niſi per eos ſtaret, ſtrenuè decertarent. Mane itaq; facto, & die iam aliquantulũ adulta, concurrentibus agminibus pugna cõmittitur, inſtantibus hoſtibus arcubus & gladijs, ſtudio ualde pertinaci. Noſtri autem, etſi prima facie animũ reſiſtendi uiſi ſunt habuiſſe, nouiſſimè tamẽ mente conſternati, terga dederũt, fugam dimiſſis ſpolijs eligentes. Princeps autẽ, peccatis ſuis exigẽtibus, omnes quas commiſerat impietates, corporaliter luiturus, captus eſt, & cõpedibus religatus, Alapiam cum alijs concaptiuis ſpectaculum factus populis infidelibus, cum ſumma ignominia deductus eſt. Factum eſt autem hoc, anno regni Balduini decimo octauo, menſe Nouembri, nono Cal. Decembris, inter Creſſum & Mares, in loco qui dicitur Commi.

Ioannes quidam Romanæ eccleſiæ Præsbyter Cardinalis, in Syriam deſcendit Legatus: de eius ſuſceptione inter epiſcopos oritur diſſonantia. Amalrico Ioppenſi Comiti, fratri Regis, filius naſcitur Balduinus. Caput XXIX.

PEr eoſdem dies, quidam Ioannes, uir admodum literatus, Romanæ eccleſię preſbyter Cardinalis, tituli ſanctorum Ioannis & Pauli, miſſus à domino Alexandro Papa ad partes Orientales legatus. apud Biblium, cum quibuſdã Ianuenſium applicuit. Volens igitur impetrata licentia, tanquam Legatus in regnum introire, prætentauit domini Regis & aliorum regni principum, tam eccleſiaſticorum quàm ſecularium mentes, quid nam de eius ingreſſu ſentirent. Diuiſus enim erat, ut prædiximus, occaſione ſchyſmatis oborti, penè orbis uniuerſus: alijs domino Alexandro Papæ, alijs parti oppoſitę fauentibus. Vnde poſt multam deliberationem, mandatum eſt ei ex parte, ut ſubſiſteret, nec in regnum pręſumeret ingredi, quouſq; cum prælatis eccleſiarum & regni principibus pleniore deliberatione, ei de communi conſilio mandaretur, quid eum facere oporteret. Interim ergo cõuocatis apud Nazareth, tam domino Patriarcha, quam reliquis eccleſiarum prælatis, de principibus quoq; nõnullis cum domino Rege aſſiſtẽtibus, cœperũt deliberare, quid in tanta ambiguitate facto eſſet expedientius. Omnes enim Orientis pontifices, de utroq; patriarchatu, in neutram partẽ manifeſtè declinauerãt: in occulto tamen, alijs huic, alijs illi ſuũ fauorẽ pręſtantibus. Factum eſt autem, ſicut in talibus ſolet contingere, quod diſſentiẽtibus ab inuicem, & uotis eorum in plura diſtinctis, alij dicerẽt, quod dominus Alexander & eius Legatus ſuſciperetur, utpote cauſſam fouens potiorem: quorum princeps erat dominus Petrus, prædeceſſor noſter, Tyrenſis Archiepiſcopus. Alij è cõuerſo, domini Victoris cauſſam præferentes, & eum ſemper regno amicum & tutorem fuiſſe aſſerentes, Legatum nullo modo recipiendum eſſe cenſebant. Rex autem mediã uiam quandam ſequens, cum ſuis principibus & de eccleſiarum quibuſdã prælatis, timens ne epiſcopi inter ſe diuiderentur & ſcinderetur eccleſia, perſuadebat neutram partium recipiendam eſſe: Legato uerò ſi tanquam peregrinus, orationis gratia, abſque inſignibus Legationis, ad loca ſancta uellet accedere, dandam eſſe licentiam, & concedendam libertatem, moram in regno faciendi, uſq; ad primum tranſitum, ex tũc ei redeundum eſſe. Allegabat etiam, & dictorum ſuorum cauſam ſubiungebat & rationem, dicens: Schiſma recens eſt, necdum orbi innotuit, uter eorum cauſſam foueat potiorem: periculoſum autem eſſe, in re dubia partem ſibi ex ſententia deligere, & de re incerta diffinitiuam præcipitare ſententiam. Præterea nec Legato opus eſſe in regno, qui eccleſias & monaſteria grauet impenſis, extorſionibus attenuet. Hæc erat domini Regis ſententia: quæ licet utilior uideretur, tamẽ præualuit eorũ ſentẽtia, qui legatum eſſe recipiendum aſſerebant. Vocatus igitur in regnum, uenit multiſq;: quibus aduentus eius placuerat, poſtmodum fuit oneroſus. Per illud tempus natus eſt domino Amalrico Ioppẽſium Comiti, ex Agnete filia Comitis Ediſſani, filius, quem patris rogatu, Rex de Sacro fonte ſuſcipiens, ſuum ei nomen impoſuit: cumq; ab eo ioco ſciſcitaretur, Quidnam nepoti & de Sacro fonte ſuſcepto donaret? reſpondit, ſicuti homo iocundi & urbani ſermonis erat, regnum Hieroſolymorum. Quod uerbum quibuſdam prudentibus, qui hoc audierant, altius deſcẽdit in pectus, notantes: Quòd licet iuuenis eſſet admodũ, & uxor eius adoleſcentula, præſagire uidebatur, quod abſq; liberis foret ex hac luce ſubtrahendus, Quod & factum eſt.

Rex

Rex ab Antiochenis uocatus, illuc properat: Imperiales Legati adſunt, uxorem Domino ſuo, unam de conſanguineis D. Regis poſtulantes. Caput XXX.

CApto igitur principe, & Antiochena prouincia rectoris ſolatio deſtituta, populus iterum regionis timore & anxietate corripitur, & diebus ſingulis regionis deſolationem, niſi Dominus eos cuſtodiat, animis ſuſpenſis expectat: tandemq; uiſum eſt ad ſolitum recurrere auxilium, & ab eo contra mala imminentia petere ſolatium, unde ſine repulſa ſæpius obtinuerant poſtulatum. Miſſa igitur legatione, & adiunctis precibus lachrymoſis, dominum Hieroſolymorum regem ſuppliciter inuitant, ut ad ſubueniendum genti deſperatę populo pereunti, honorem & gloriam ab hominibus, & à Domino præmia relaturus ęterna, uenire non moretur. Rex autem miſerabili regionis Antiochenæ illius caſu cognito prędeceſſorum ſuorum ueſtigiis inhærens eorum anxietatibus compatiens, laborem deuotus complectitur: & aſſumpta ſecum honeſta militia ad partes accelerat Antiochenas. Vbi cum gaudio & animorum exultatione, eius à patribus & plebe ſuſceptus eſt aduentus. Reſidens ergo in ea ciuitate quantum temporis & loci depoſcebat neceſſitas, negotijs principatus tanquam ſuis proprijs exactiſſimam adhibet diligentiam: & regionis procuratione D. Patriarchæ ad tempus, uſq; dum redeat Comitiſſa, honeſtisq; ſumptibus dominæ Principiſſę conſtitutis, rerum domeſticarum ſollicitudine reuocatus, reuerſus eſt ad propria. Porrò domino Rege in regnum reuerſo, ecce adſunt domini Imperatoris Conſtantinopolitani, uiri ſpectabilis, & in ſacro Palatio præclari, Legati Imperiales, literas cum aurea Bulla, ſimul & uerba ſecretiora ad dominum Regem deferentes. Horum autem primus erat, uir illuſtris Guido Stephanus eiuſdem domini Imperatoris cõſanguineus: ſecundus erat maximus Palatinorum interpretum, Triſillus, homo uaſer, & pro negotijs imperialibus ualde ſollicitus: qui, ut prædiximus, ſacros apices detulerunt, quorum tenor erat, ut in ſumma dicatur, talis: Noueris nobis dilectiſſime & Imperio noſtro acceptiſſime, quod fœlix & inclytæ in Domino recordationis Hirene ſacri Imperij noſtri conſors, diem uitæ clauſit extremum, electis ſpiritibus ſocianda, unica nobis filia communis Imperij hærede relicta. Nos autem de imperij ſucceſſione ſolliciti, & melioris ſexus ſobolem non habentes, de ſecundis uotis cum illuſtribus ſacri palatij diligentem ſæpe habuimus tractatum. Tandem de uniuerſorum principum fauore & conſenſu placuit, ut de ſanguine tuo, quem unice diligit noſtrũ imperium, nobis iungamus in conſortium imperij: & utram conſobrinarum tuarum ſeu illuſtris uiri Comitis Tripolitani ſororem, ſeu magnifici uiri principis Antiocheni germanam iuniorem nobis elegeris, nos pro tua optione, ſynceritati tuæ omnem fidem habentes, eam nobis in thorum ſociam & imperij participem, auctore Domino aſſumemus. Cognita, ergo Rex, domini Imperatoris, tum ex eius literis, tum ex nunciorum uiua uoce, intentione, ſpondet obſequium, operam promittit, & gratias multiplices imperatoriæ ſoluit maieſtati, tum quia de ſanguine eius in tantã eminentiam ſibi aſſociare propoſuit, tum quia eius fidem cõmendans, in eius ponit arbitrio, utram ipſe deligeret, eam in thori participem & imperij conſortem aſſumpturum.

Rex ſororem Comitis Tripolitani, uirginem illuſtrem, Melleſendam nominẽ, ei deputat: ſed poſt annum eam repudiat Imperator; & uxorem ducit Mariam principis Raymundi filiam. Caput XXXI.

REx uerò habita deliberatione cum ſuis familiaribus, quid ſibi & Imperiali celſitudini, in præſenti facto magis ueniat, conuocatis Imperialibus nuncijs perſuadet, & præcipit, quatenus Meleſendem bonę indolis adoleſcentulã, D. Comitis Tripolitani ſororem, Domino ſuo ſuſcipiant in uxorem. Illi uerò cum ſumma reuerentia D. Regis amplectentes uerbum, præſtiterunt aſſenſum: conteſtantes tamen, quod hoc ipſum D. Imperatori per nuncios & literas ſignificari oporteret. Pręparantur interea uirgini tanto culmini deſtinatæ, à matre & amita, fratre & amicis, omnibus immenſorum ſumptuum ornamenta, & modum neſcientia, ſupra uires regias, murenulæ, inaures, ſpinteres, & periſcelidæ, annuli, torques & coronæ ex auro puriſſimo. Vaſa quoq; argentea, immenſi ponderis, & magnitudinis inauditæ ad uſum coquinæ,

eſcarum,

eſcarum,potuum, & lauacrorum obſequium præparantur, exceptis frænis & ſellis:
& ut breuiter dicatur, omnimoda ſupellectile:quæ omnia infinitis præparabãtur im
penſis,& tanto ſtudio procurabantur,ut ipſa etiam ſuum prędicarent exceſſum,& re
gium luxũ facilè ſuperarent.Interea dum Græci ſingula ad unguem perſcrutantur &
& rimãtur interius de moribus puellę,de occultarum partium corporis diſpoſitione
dum nuncios ad Imperatorẽ dirigũt,& eorum præſtolantur recurſus,annus effluxit:
quod ualde moleſtè ferentes tam D. Rex & Comes, quàm reliqui eiuſdem uirginis
cognati & amici,imperiales nuncios publice conueniũt, alterutrum duũ proponen-
tes. Vt aut à uerbo præciſe diù tractati deſiſtant matrimonij, & expenſas reſarciant:
aut deſinant morarum perplexitates intexere,& conſummato negotio iuxta cõuen-
tiones initas finem imponant.Comes aũt multiplicibus grauabatur impenſis:nam et
duodecim galeas fieri iuſſerat,& eas inſtruxerat uſq; ad plenum,quibus ſororem uſ-
que ad maritũ proſequi decreuerat,& tam de principatu quàm de regno omnes ma-
iores apud Tripolim conuenerant, expectantes dominę in proximo futurũ exitum.
Quibus Comes aut ex toto,aut ex parte plurima,ꝓuidebat neceſſaria.Gręci aũt mo-
re ſuo amphibologice reſpondentes,rem adhuc protrahere nitebantur: uerũ D.Rex
eorum ſophiſticis occurrẽs moliminibus,ſpecialem ſuper eo negotio,ad dñm Impe-
ratorem,dñm Ottonem de Rubergis,dirigit nuncium:obnixe poſtulans,ut ei per e-
undem uoluntatẽ ſuam præciſe declararet: qui citius ſperato ad D. Regem rediens,
& uiua uoce & literis edocet domino Imperatori quæ tractata erant,de prędicto ma
trimonio,omnino diſplicere:quod intelligẽs dñs Rex,à uerbo deſtitit,pro multa du-
cens ignominia, quod id eius interuentu credebatur eſſe tractatum, & partibus ab-
ſolutum ſuis,in irritum deueniſſet, & proculdubiò in ſuam uidebatur redundare in-
iuriam.Porrò D.Imperatoris nuncij,Comitis Tripolitani indignationem formidan-
tes,inuenta caſu nauicula,in Cyprum ſe fecerũt deportare.Soluto itaq; cœtu optima
tum,qui apud Tripolim conuenerãt,D.Rex in partes ſeceſſit Antiochenas:quarum
curam,ut prædiximus, à populo regionis diligenter expetitus,ſibi aſſumpſerat : ad
quas cùm perueniſſet,eoſdem Imperatoris nuncios reperit,quos à Tripoli credebat
abijſſe.Hi cum domina Principiſſa pro filiarum eius nouiſſima,Maria nomine,quot-
tidianum & familiarem habebant tractatum.Inſuper & domini Imperatoris auro ſi-
gnatas habebant in præſenti literas,quibus ratum ſe habiturum,quod per eorum ma
num de præſenti matrimonio, cum domina Principiſſa uel amicis eius firmaretur,
promittebat:Præſens ergo factus Rex, communicato ei uerbo, & ſi in priore facto,
læſus uideret̃,eatenus ut merito in præſenti operam, & ſtudium domino Imperatori
poſſet ſubtrahere,tamẽ gratia conſanguineæ puellæ,quæ pupilla erat,& patris deſti-
tuta ſolatio,partes interponit ſuas:& poſt multas dilationes,effectu ſatagit mancipa
ri,Completo itaq; negotio, galæis in faucibus Orontis fluminis, in loco qui dicitur
portus ſancti Symeonis,præparatis,tradita puella,proſequentibus eam de magnati-
bus regionis,qui ad hoc uidebãt̃ idonei,& uſq; ad maritũ uię conſortib.iter arripiũt.

Rex circa Antiochiam caſtrum reædificat,quod dicitur Pons Ferri.Regina Meleſendis mater eius moritur. Caput XXXII.

INterea dum Rex in partibus illis moram faceret,ut eis præſentia regioni eſſet uti-
lis,caſtrum quod ſuper pontem fluminis Orontis(qui uulgo dicitur Pons ferri)ali
quando fuerat, ab urbe Antiochena quaſi ſex aut ſeptem diſtans miliaribus,reędifi-
cauit,utiliter ſatis,ad cohibendum hoſtium diſcurſus & latrocinantium introitus oc
cultos.Occupato ergo eo circa partium illarum negotia,pia mater eius longo mace
rata languore,& continuis exhauſta cruciatibus, tertio Idibus Septembris uiam uni
uerſæ carnis ingreſſa eſt:quod poſtquam ad eius peruenit notitiam,ueris conteſtans
argumentis quanta eam ſynceritate dilexiſſet in lamenta ſe dedit, & per dies multos
nullam recepit conſolationem. Sepulta eſt autem inclytæ recordationis dña Mele-
ſendis,Angelorũ choris inferenda,in ualle Ioſaphat, deſcendentibus ad ſepulchrum
beatę & intemeratæ Dei genitricis & uirginis Marię ad dexteram,in crypta lapidea,
ianuis ferreis præſepta:altare habens uicinũ,ubi tam pro remedio animæ eius,quàm

pro ſpiritibus omnium fidelium defunctorum acceptabiles creatori quotidie offeruntur hoſtiæ.

Comes Tripolitanus pro repudio ſororis iratus, Imperatori quas poteſt irrogat iniurias. Caput XXXIII.

INterea Comes Tripolitanus dolore cordis tactus intrinſecus, & ęgrè ferens, quod ab Imperatore ſic eſſet deluſus, uidēs ſe occaſione Imperatoris enormes feciſſe impenſas, ſororem ſuam, tanquam gregarij alicuius filiam, ab eo ſine cauſſæ cognitione repudiatam eſſe, anxius apud ſe gemit, & ex corde ducit ſuſpiria, cogitans ſi qua uia poſſet Imperatori reddere uices, & pro illata iniuria eadem mēſura referre talionem. Hæc ei cogitanti, ex diuerſo occurrebat, quod princeps inter mortales erat potentiſſimus, nec eius uires ſufficere poterant, ut eum uel in aliquo lædere poſſet: tamen ne illatam iniuriā aut non ſentire uideretur, aut negligentius diſſimulare, galeas quas ad alium uſum præparauerat, dolore compulſus, armari præcipit: & uocatis pyratis, & nephandorum ſcelerum artificibus eas tradit, præcipiens, ut prædicti Imperatoris terras obambulantes, omnino nec ætati parcerent, nec ſexui, & conditionum etiam nullam haberent differentiam: ſed paſſim & ſine delectu tam monaſteria, quàm eccleſias, omnia traderent incendijs, & rapinas ubiq; ſiue homicidia ubiq; perpetrarent, pro iuſta cauſſa arma & uires illaturi. Illi autem dicto parentes, mare ingreſſi, regiones Imperatoris, tam quę inſulæ erant quàm quæ in terra mari contermina perluſtrantes, uerbum Comitis largius interpretātes, ubiq; rapinas, ubiq; incendia, ubiq; homicidia procurant, eccleſias uiolant, effringunt monaſteria, locorum uenerabilium omnino nullam habentes differentiam. Sed peregrinis loca ſancta adeuntibus, uel inde reuerſis, uiaticula ſua diripientes, nudos aut inopes, aut mori, aut mendicitate uitam protrahere compellebant. Negotiatoribus nihilominus uictum eo commercij genere, ſibi uxoribus & liberis propagantibus, bona quæ congeſſerant diripientes, uacuos domum redire, ſorte cum lucro deperdita cogebant.

Rex apud Antiochiam pharmacum bibit, in ſupremam deductus ægritudinem, quærebat ad propria reuerti: ſed inualeſcente ægritudine, in itinere apud Berythum uitam finiuit. Caput XXXIIII.

DVm hęc Comes Tripolitanus, zelo proprię ductus iniurię, procurat, Rex apud Antiochiā ante ingruentem hyemem, prout cōſueuerat, pharmaco uti uolens, per manū Barac, medici Tripolitani Comitis, pillulas accepit, et quas in inſtanti ſumeret, & quas poſtmodum modico interiecto tempore eſſet accepturus. Noſtri enim Orientales principes, maximè id efficientibus mulieribus, ſpreta noſtrorum Latinorum phyſica & medendi modo, ſolis Iudæis, Sarracenis, Samaritanis & Syris fidem habentes, eorum curæ ſe ſubijciunt imprudenter, & eis ſe commendant, phyſicarum rationum prorſus ignaris. Dicebantur autem prædictæ pillulæ ueneno infectæ, nec erat à uero multum diſſimile: nam reſiduum quod regi ſecundò ſumere mandatum fuerat, poſtea experimento apud Tripolim pane infuſo, cuidam datum caniculę, mortem ſibi intra paucos dies propinauerunt. Ab ea igitur die, qua prædictam Rex bibit medicinam, cum dyſenteria febriculam incurrit, quæ poſtea in hecticā uerſa eſt, nec ab ea uſq; in diem obitus remedium ſenſit, aut conualeſcentiam. Sentiens igitur apud ſe doloris inſtantiam & ægritudinis augmentum, ab Antiochia diſcedens uſq; Tripolim peruenit. Vbi menſibus aliquot decubuit, de die in diem expectans remedium. Vbi autē ęgritudinē cognoſcens inualeſcere, & ſalutis nullam supereſſe fiduciam, Berythū deportatus, eccleſiarū ſimul prælatos, ſimul & regni principes ad ſe cum omni celeritate præcipit euocari: quibus in præſentia ſua conſtitutis, fidem ſuā piè ac religioſè articulatim aperiens, in ſpiritu contrito, & humiliato, præſentibus pontificibus peccata confitēs, carnis ſolutus ergaſtulo, animam cœlis intulit, cum electis principibus, auctore Domino, coronam immarceſſibilem percepturus. Obijt autem anno ab incarnatione Domini milleſimo centeſimo ſexageſimo ſecundo. Regni eius anno uigeſimoquarto, Idus Februarij, ætatis uerò triceſimotertio: liberis non extantibus, fratre regni hærede inſtituto. Inde Hieroſolymā cum ſumma reuerentia & regalibus exequijs, cū uniuerſorū gemitu et lachrymis deportatus, occurrēte ei clero et uniuerſo po-

uerſo populo ciuitatis, in eccleſia Dominici ſepulchri ante Caluariæ locũ,ubi pro ſalute noſtra crucifixus eſt Dominus,honorificè inter ſuos prędeceſſores ſepulturę traditus eſt. Tãtam autẽ mœſtitiam & tot intimi doloris argumenta in noſtro uel in alio regno,pro defectu alicuius principis extitiſſe,nulla tradit hiſtoria,nulla pręſentiũ hominum tenet memoria:nam exceptis ciuibus, in quorum urbes funus introducebatur regium,quorum luctus & dolor ſine exemplo uidebatur: deſcendebat de montibus fidelium multitudo,cum eiulatu proſequens præcedentes exequias. Sicq; à Berytenſi urbe Hieroſolymam diebus quaſi octo continuis,non defuit lamentum iuge, & luctus horis penè ſingulis renouatus. Dicũtur nihilominus & hoſtes de eius morte doluiſſe:ita ut quibuſdam ſuggerẽtibus Noradino, quod noſtros fines ingrediens interim dum exequijs operam daremus,terram depopularetur, dicatur reſpondiſſe: Compatiendum eſt,& humanè indulgendum iuſto eorũ dolori:eo quod principem amiſerint, qualem reliquus hodie nõ habet orbis. Nos autem de operibus eius hunc librũ cõſummantes, oramus,ut cũ pijs & electis eius anima ſancta requie perfruat.

LIBER DECIMVSNONVS.

Domino Balduino Amalricus frater eius ſucedit in regno. Caput I.

DOmino igitur Balduino tertio,Latinorum Hieroſolymis Rege quarto,abſq; liberis(ut dictum eſt)defuncto, ſucceſſit in eadem ciuitate ſancta, Latinorum Rex quintus, dominus Amalricus, frater eius unicus, comes Ioppenſis & Aſcalonitanus, anno ab incarnatione Domini milleſimo centeſimo ſexageſimo tertio:à liberatione uerò eiuſdem Deo amabilis ciuitatis ſexogeſimo ſecundo,præſidente ſanctæ Romanæ eccleſiæ D. Alexãdro,pontificatus eius anno tertio: ſanctæ uerò Reſurrectionis eccleſiæ, D. Amalrico Patriarcha nono,pontificatus eius anno quarto:ſanctæ aũt Antiochenę eccleſiæ,D. Americo, Latinorũ in eadẽ ciuitate Patriarcha tertio, anno pontificatus eius uigeſimo:ſanctæ uerò Tyrenſis eccleſiæ,D. Petro,Latinorũ in eadem ciuitate poſt urbẽ captam,Archiepiſcopo tertio,põtificatus eius anno decimotertio. Poſt fratris tamen obitum diſſonantibus inter ſe regni principib. & de Regis ſubſtitutione aliter & aliter affectis,paulominus ſe interpoſuit,regẽs cum periculo & ſchiſmate ortum ſcandalum.Sed optatò affuit diuina clementia, quæ rebus periclitantibus cõpetentia nouit aptare remedia:ſubitò enim,fauente ſibi potiſſimum clero & populo, paucisq; de magnatib. euacuatis aliter affectorũ moliminib.in eccleſia Dominici ſepulchri,à ſuprà dicto D. Amalrico Patriarcha, pręſentibus & cooperantibus Archiepiſcopis,Epiſcopis,& uniuerſis eccleſiarũ prælatis,Regiæ unctionis gratiã, & diadematis inſigne adeptus eſt,& in regni ſoliũ hęreditario ſibi iure debitũ,duodecimo Cal. Martij ſublimatus eſt,die octaua poſt fratris obitum. Hic ſtatim,ex quo miles factus eſt,arma cœpit geſtare militaria. Factus eſt Comes Ioppenſis, cui poſtea frater eius inclytę recordationis D. Balduinus,eximiã Philiſtinorum metropolim Aſcalonam,diebus ſuis expugnatã,& Chriſtiano poſt longa tempora nomini reſtitutã,Regia liberalitate conceſſit:ſicut ſuperius,dum de regno eiuſdem D. Balduini diſſereremus,diligentius comprehenſum eſt. Viginti & ſeptem annorum erat D, Amalricus, cum regnare cœpiſſet. Regnauit autem annis undecim,menſibus quinq;.

Deſcribitur quibus moribus fuerit:& de uita & conuerſatione eius. Caput II.

FVit igitur uir experientia præditus ſeculari, prudens admodum, & in agendis circumſpectus:linguæ aliquantulum impeditioris, non adeò tamen,ut ei pro uitio multum poſſet imputari,ſed ita, ut illam ſponte fluentis eloquij non haberet elegantiam. Conſilijs longè melior,quàm uerborum affluentia, uel ornatu. In iure conſuetudinario,quo regebatur Regnum,ſubtilis plurimum,& nulli ſecundus : imò qui regni principes & mẽtis acumine & diſcretionis præiret ſynceritate uniuerſos. In periculis & ſummis neceſſitatibus quas frequenter incurrit, dũ pro regno ampliando

uiriliter,& ſine intermiſſione decertar,fortis & prouidus, & animũ regia quadam cõſtantia cõſeruans imperterritũ. Modicè literatus erat,& fratre multo minus,ſed ingenij uiuacitate,& tenacis memoriæ beneficio,interrogatione frequẽti:legendi ſtudio, cum aliquid ocij occupationes indulgebant,excellentior: iuxta id quod Regibus ſolet cõtingere,ſatis cõmodè erat inſtructus:in quæſtionibus argutior,in eorũ ſolutionibus.plurimũ recreabatur.Hiſtoriarum præ cæteris lectionib.erat auidus auditor, memor perpetuò,et fideliſſimus recitator.Totus erat in ſerijs:in iocis uel alea nunquam. Accipitrum & herodiorũ uolatu & præda libentius delectabatur.Patiens erat laboris,ſicut erat corpulentior & pinguis nimium,algoris calorisque inclementia non multum angebatur. Decimas in ea parte uir Euangelicus, cum omni integritate,& ſine moleſtia eccleſiæ dari præcipiebat.Miſſam omni die (niſi ægritudo aut ingruens prępędiret neceſſitas(audiebat deuotus.Maledictorum conuiciorumque in eum et publicè & ſæpius, & clàm quæ ferebãtur,etiam à contemptibilibus & uilib.perſonis,patientiſſimus exceptor, & diſſimulator egregius,ut nec quæ audierat,ea audiſſe uideretur.In cibo potuque ſobrius, in utroque ebrietatẽ abominabatur. Procuratori. etiã ſuis tantam dicebatur habere fidẽ,ut ex quo eos negotijs præfecerat ſuis,nec rationẽ ab eis exigeret,nec de eorum infidelitate ſuggerentibus aurem pręberet:quod tamen quidam ducebãt pro uitio,quidã uirtuti aſcribentes, argumentũ ſynceræ fidei aſſerebãt eſſe.His animi dotibus,& bonis potioribus detrahebant,quædã in eo notabilia quæ prius dictis nubẽ quandã inducere uidebantur.Taciturnus enim erat ultra decens,& eximię urbanitatis expers.Affabilitatis gratiã,quę maximè principib. ſubiectorũ corda conciliat,penitus non habebat.Rarò,uel nunquã quenquã alloquebatur,niſi cõpulſus neceſſitate,aut ſermone prius laceſſitus:tãtoque in eo notabilior occurrebat iſte defectus,quanto in fratre fuerat ſermonis iucũdi & amplectẽdæ affabilitatis gratia cumulatior.Lubrico etiã carnis,ut dicitur,impatienter laborans:quod ei clementer D.indulgear,aliena matrimonia attentare dicebatur.Libertatisque eccleſiarũ uehemẽs impugnator,earũ patrimonia crebris & indebitis exactionib. dieb.ſuis,uſque ad ſupremam exinanitionẽ attriuit:ita quod ęre alieno grauari cõpelleret loca uenerabilia,ſuper ſuarũ obuẽtionũ uires.Pecunię cupidus ſuprà quàm regiã deceret honeſtatẽ.Interuẽtu munerũ auferebat ſæpe, differebat ſępius,aliter quã cęſurę rigior,& iuris modeſtia pateretur.auaritiæ tamẽ ſuæ excuſationẽ prætendens,mihi etiã familiarius colloquẽti, cauſas nitebatur aſſignare,dicẽs:Principẽ quẽlibet,& maximè Regẽ, ſemper hanc debere penes ſe prouidentiam habere,ne egeat,propter duo:tum quia tuta eſt opulentia ſubiectorum, ubi non eget Imperator:tum quidem ut præ manibus habeat,unde neceſſitatibus regni ſui,ſi fortè inopinatæ occurrant,conſulat:& in eo caſu,Regẽ prouidum,oportere eſſe abunde munificum & ſumptibus omnino non parcere, ut non ſibi,ſed regni uſibus,quicquid id eſt,uideatur poſſidere. Horum alterum in eo fuiſſe, nec inuidi eius poſſunt negare. Nam in regni neceſſitatibus nec expenſis parcebat, nec proprij corporis fatigatione reuocabatur. Sed non erat tuta ſubiectorũ opulentia:ad quorum exhaurienda patrimonia, ſumpta qualibet leui occaſione, frequẽtius recurrebat.

De corporis eius habitudine,& de quadam quæſtione,quam cuidam ſuo familiari ſoluendam obtulit. *Caput* III.

CORporis autem quadã fauorabili ſtatura quaſi proportionaliter erat modificatus,ut mediocribus maior,& longiſſimis minor eſſet. Facie uenuſta, & ignotis etiam reuerendi principis meritò prætenderet maieſtatem & dignitatem. Oculis fulgentibus, mediæ quantitatis: naſo inſtar fratris aquilino & decenti.capillo flauo, refugoque puſillum.Carba,genas mentumque,grata quadam plenitudine ueſtitus.Riſum tamen habebat incompoſitum, & quo totus in ridenda concutiebatur.Prudentibus & diſcretis uiris, & remotorum locorum peritiam habentibus, & externarum conſuetudinum tenentibus experientiam, libentiſſime confabulabatur. Memini me ſemel,ab eo familiariter euocatum,dum in caſtello Tyrenſi,febricula lẽta,non multum periculoſa laboraret,horis quietis & lucido interuallo,ſicut interpolatis febribus ſolet cõtingere, ſecretius multa cum eo cõtuliſſe, & ad quaſdã eius quæſtiones,quãtũ

pro

pro tempore occurrebat, adhibuiſſe ſolutiones: multum enim noſtra collatione recreabatur. Inter quas unam nobis obtulit quæſtionem, unde me multum mouit interius: tum quia inuſitatum erat illud quæri, quia nec quęſtione dignum uidebatᷓ, quod fides uniuerſalis edocebat, & firmiſſimè tradiderat credendum: tum quia animo grauiter uulnus imprimebat, ſi princeps Orthodoxus, & Orthodoxorum filius, in retam certa pateretur ſcrupulum, & in conſcientia dubitaret. Quæſiuit ſanè, ſi præter doctrinam Saluatoris & ſanctorum qui Chriſtum ſecuti ſunt, de qua non dubitabat, poſſet ratio inueniri, qua poſſet probari argumentis euidentibus & neceſſarijs, reſurrectionem futuram? Ad quod nouitate permotus uerbi, reſpondi: Sufficere Domini ac redemptoris noſtri doctrinam, qua manifeſtè multis locis in Euangelio, carnis reſurrectionem futuram docet: uenturum ſe iudicem, iudicare uiuos & mortuos & ſeculum per ignem. Promittit daturum ſe electis regnum, præparatum à conſtitutione mundi: Impijs autem ignē æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis eius, pollicetur. Sanctorum quoq; Apoſtolorum, & patrum etiam ueteris Teſtamēti ſufficere piam aſſertionem. Ad quod ille: Hæc omnia firmiſſimè teneo, ſed rationem quæro, qua alicui hæc neganti, & doctrinam non recipienti, futurā reſurrectionem & aliam uitam poſt iſtam mortē probari poſſit. Cui ego: Aſſumite ergo uobis huius hominis ſic affecti perſonam, & tentemus aliquid circa hoc iuuenire. Placet, inquit. Tum ego: Deum iuſtum confiteris eſſe? tum ille: Nihil uerius, confiteor. Tum ego: Iuſti autem eſt, pro bonis bona, pro malis mala retribuere? Tum ille: Verum eſt. Ego: In præſenti uita autē non fit iſtud. Nam & boni quidā in præſenti ſeculo non niſi moleſtias patiuntur, & aduerſa: mali uerò quadam felicitate gaudent continua, ſicut rerum quotidianarum exempla nos edocent. Tum ille: Cerū eſt. Ego uerò proceſſi: Ergo in alia uita fiet, quia non poteſt Deus non eſſe iuſtus retributor: ergo in alia uita erit huius carnis reſurrectio in qua meruit quis bonum uel malum, in ea debet recipere præmium & remunerari. Tum ille: Placet ſupra modum, ita ut in ore, & omnem deterſiſti de corde meo dubitationem. His & ſimilibus plurimum recreabatur collationibus. Sed ad propoſitum redeamus. Pinguis erat ſupra modum, ita ut more fœmineo mamillas haberet, cingulotenus prominentes. Cæteras autem corporis partes, manu traxerat natura lætior benigniore, ut non ſolum mediam prætenderent uenuſtatē, uerum quadam gauderent formę pręrogatiua. In ſumenda quoq; corporis refectione ſobrium, uiniq; abſtinentiſſimum, nec inimici negare poſſunt.

Quod antequam coronaretur, coactus eſt ab uxore ſua, quam contra ſacros canones duxerat, diſcedere. Caput IIII.

DEeniq; dum adhuc frater eius in rebus ageret humanis, & regnum feliciter administraret: uxorem duxit Agnetem, Ioſcelini iunioris comitis Ediſſani filiam (ex qua uiuente fratre, prolem ſuſcepit geminam, filium uidelicet Balduinum, quem patruus de ſacro Fonte ſuſcepit, & filiam natu priorem nomine Sybillam, Comitiſſæ ſororem utriuſq;) hanc tamen uxorem ſuam, defuncto iam fratre, dum regnum ad ſe iure hæreditario deuolutum uendicaret, coactus eſt abiurare. Nam & in initio dum eam duxiſſet, inuito domino Patriarcha Fulchero bonæ memorię, ei contradicente, ſibi eam matrimonio copulauit, eo quod quarto conſanguinitatis gradu ſe dicebantur contingere, ſicut poſtea in facie eccleſię per communes conſanguineos ſolenniter eſt comprobatū. Præſentibus enim dño Amalrico, bonæ memoriæ Patriarcha, domino quoq; Ioanne, ſanctorum Ioannis & Pauli prosbytero Cardinale, & Apoſtolicæ ſedis legato, juxta iuris eccleſiaſtici ſolennitatem, conſanguineis utriuſq; corporaliter iuramenta præſtantibus, & aſſeuerantibus ſic eſſe ut dicebatur interueniente diuortio, ſolutum eſt matrimonium. Hoc audito tamen, ut qui ex ambobus nati erant, legitimi haberentur, & in bona paterna ſucceſſionis plenum ius obtinerent. Queſiuimus ſane nos poſtea diligenter, tāquam circa talia curioſi, an quarto cōſanguinitatis gradu ſe contingerēt? quia nondum de ſcholis redieramus, ſed trās mare adhuc, circa liberalium artium ſtudia detinebamur, quando Hieroſolymis hæc facta ſunt. Et tandem inuenimus per dominā Stephanā Abbatiſſam eccleſię ſanctæ Mariæ maioris quæ Hieroſolymis ante ſepulchrū D. ſita eſt, quæ domini Ioſcelini ſenioris, comitis

Ediſſani filia fuit, ex ſorore domini Rogerij, filij Richardi Antiocheni principis, religioſam, & nobilem carne & moribus, feminam iam natu grandæuam, ſed memoriter hæc tenentem quod eorum generatio ſic erat: Dominus Balduinus de Burgo, ſecundus Hieroſolymorũ Rex, uir per omnia magnificus (de cuius uita & moribus, & tam de dextris quam ſiniſtris euentis, latius diſſeruimus ſuprà, dũ de regno eius tractaremus) & dñs Ioſcelinus ſenior, duarum ſororum filij fuerant. De domino Balduino nata fuit Meleſendis regina. Ex Meleſende nati ſunt dominus Balduinus, & dominus Amalricus reges. Item ex domino Ioſcelino ſeniore, Ioſcelinus iunior, ex quo prędicta Agnes Comitiſſa (domini Amalrici de facto, non de iure, uxor) & tertius Ioſcelinus, nunc regis Mareſcalcus, & domini regis Balduini, qui hodie regnat, auunculus. Porrò domino rege Amalrico abſq; coniugio perſeuerante, illa ſtatim nobili & magnifico uiro domino Hugoni de Ibelim, ſenioris Baliani filio, Balduini Ramatenſis (qui nunc prædictam urbem poſt fratrem ſine liberis defunctum poſſidet) & Baliani iunioris, qui uiduam domini Amalrici regis hodie habet uxorem, fratri, copula coniuncta eſt maritali. Eoq; defuncto, domino Amalrico adhuc ſuperſtite, apud dominum Raynaldum Sydonienſem, domini Gerhardi filium, eadem affectione ſe contulit: cum quo minus licitum, quàm cum domino Amalrico prius, dicitur habere cõtubernium. Nam prædictus pater eius Gerardus, tanquam utriuſq; conſanguineus (ſicut & pro certo erat) conſanguinitatem inter prædictas perſonas eſſe, ſicut à maioribus ſuis audierat, proprio iureiurando firmauit: unde & ſecutum fuit diuortium, ut prælibatum eſt.

Rex in Aegyptum deſcendit, cum Dargan Soldano pugna committitur. Sanar Syraconum introducit in Aegytpum. Dargan ad Regem, pacem poſtulans legatos dirigit. Caput V.

CONfirmato igitur domino Amalrico in regni ſolio, in primo eius anno negantibus Aegytijs annuam tributi penſionem perſoluere, quam cum fratre ſuo pepigerant: congregatis militaribus copijs, & exercitu copioſo, Calen. Septembribus deſcendit in Aegyptum: ubi cum innumera multitudine occurrens ei regni illius procurator, qui lingua eorum Soldanus dicitur, Dargan nomine, circa Aegyptum in ſolitudine cum eo cõgredi non eſt ueritus: ueruntamen noſtrorum impetus non ualẽs ſuſtinere, plurimis ſuorum interfectis, captis nõnullis, in fugam compulſus, in urbem proximam, quæ lingua eorum Belbeis dicitur, cum reſiduo coactus eſt ſe recipere. Timentes aũt Aegyptij, ne dñs Rex eo confecto, ad ulteriora regni cum exercitu ſuo uellet contẽdere, nullũ aliud remedium contra impetus noſtrorum arbitrati ſe habere, ruptis aggeribus, qui fluuiũ reſtagnantem uſq; ad certa tempora cohibere ſolent, Nilum, qui iam conſueta ſuſceperat incrementa, exuberantem inducũt, ut ſaltem uel his repagulis noſtrorũ cohiberent incurſus, & ſe fluminis beneficio reſtagnãtis tuerentur. Dominus uerò Rex, habito ex hoſtibus trophæo: rebus feliciter compoſitis, in regnum ſuum inde uictor cum gloria reuerſus eſt. Porrò Dargan iſte, quem totius regni procuratorem diximus, & Soldanum aliũ quendam potentẽ admodum, Sanar nomine, paucis ante diebus ab eadẽ adminiſtratione partim dolo, partim uiribus expulerat, qui cum amicis & familiaribus, & copijs quas ſecum poterat deportare, fuga elapſus, ad Arabes contribules ſuos, auxiliũ ab eis poſtulaturus ſe contulit. Expectãs igitur rei exitum, & euentum bellorum operiens latebat apud ſuos, ut diximus, tempore oportuno aliquid contra æmulũ moliturus. Audiens ergo, quod dominus Rex in regnum ſuum rediret, & quod ſuus aduerſarius, in ſua adminiſtratione ſolito inſolentior, & quaſi glorioſior, eo quod tantum principem in prælio ſuſtinuerat, quodq; regno non multum læſo abierat, in eodem principatu potens & fortis perſeueraret: ad Noradinum potentiſſimum principem Damaſcenorum Regẽ properat, implorans ab eo auxiliũ: quo fretus in Aegyptum rediens, excluſo æmulo regnũ reſumere poſſet. Cui Noradinus, muneribus & promiſſis illectus, ſperans quod ſi ſemel exercitus eius Aegypti fines poſſet introire, regnũ ſibi poſſet comparare uiolenter, facilem præbuit aſſenſum: tradensq; ei principẽ militiæ ſuæ, uirum induſtriũ, & in armis ſtre-

nuum, liberalem ſupra uires patrimonij ſui, gloriæ cupidum, & in re militari exercitatum, militibus charum efficente munificētia, & acceptum, Syraconum nomine, cum igenti militia in Aegyptum dirigit. Erat autem homo iam ſenior, puſillus ſtatura, pinguis multū & corpulentior, ex humili locupletior factus, & ſuffragantibus meritis, ex ſeruili conditione princeps cōſtitutus, in altero oculorum habens albuginem, laboris patientiſſimus, ſed & ſitim & famem æquanimiter tolerans, ſupra id quod ætas illa ſoleat ſuſtinere. Verùm intercurrētibus nūcijs, & fama publica Soldanus Dargan edoctus, hoſtē quem prius expulerat, cum infinitis Turcorum milibus aduentare, diffidens rebus proprijs, ad emendicata recurrit ſuffragia. Legatos enim cum uerbis pacificis, ad dominum Regem mittit, orans & petens, ut cōtra ingruentes hoſtes auxilium ferat: tributum autem non ſolum, quale cum domino Balduino rege fratre conſtitutum, uerùm multo maius, & pro domini Regis arbitrio præſtandū, pollicēs, ſubiectionem perpetuam, fœduſq́ perenne, datis obſidibus, firmare paratus erat.

Dominus Petrus Archiepiſcopus Tyrenſis defungitur: ſuccedit ei Fridericus Acconenſis epiſcopus. Caput VI.

PEr idē tempus dominus Petrus, uenerabilis archiepiſcopus Tyrenſis, piæ in Domino recordationis, anno prædicti Regis undecimo, menſe Martio, prima die menſis, uiam uniuerſæ carnis ingreſſus eſt. Cui intra paucos dies, eodem menſe ſubſtitutus eſt, D. Rege plurimum ad id aſpirante, eiuſdē eccleſię ſuffraganeus: dominus uidelicet Fridericus, Acconenſis epiſcopus, uir ſecundū carnem nobilis, corpore procerus admodū, natione Lotharingus, modicè literatus, ſed militaris ſupra modum.

Dorgan in Aegypto, dolo ſuorum occiditur. Sanar Soldanus efficitur. Regem inuitat, Rex in Aegyptum deſcendit: Syraconus uiolenter expellitur. Caput VII.

DVm hæc cum domino Rege prædicti Legati tractarent, penes eorum deſiderijs eſſet ſatisfactum, antequā ad propria redirent, prænominati Sanar & Syraconus, in Aegyptum cum ſuis auxilijs iam deſcenderant: et cum Soldano Dargan hoſtiliter congreſſi, primo conflictu inferiores, & grauiter proſtrati: antequam ſecundo eadem lege cōuenirent, ſæpedictus Dargan, à quodam ex ſuis ſagitta percuſſus, ſuis lugendus interijt. Quo mortuo, Sanar tanquam uictor, uotiq́ compos, Cahere ingreſſus, quoſcunq́ de amicis, conſanguineis, & familiaribus illius reperire potuit, gladijs confoſſis, iterum potitus eſt ſua dignitate. Nam ſummo eorum principi pro minimo eſt, uter de contendentibus aut ſuccumbat, aut obtineat, dummodo non deſit, qui ſua & regni negotia procuret, & ſe illius mancipet ſeruituti. Syraconus uero inuadens ciuitatem finitimam Belbeis nomine, eam ſibi quaſi propriam conſtanter cœpit uendicare, ſignificās opere, & fortaſſe ſermone idipſum cōteſtans, quod reliquas eiuſdem regni partes ſuæ ditioni, ſi ita daretur, inuito. Soldano & Calypha, uellet mancipare. Timens ergo Sanar, ne hoſpitem talem introducendo, ſuam & Domini ſui conditionem feciſſet deteriorem, ne ue talem ſuſcepiſſet, qui tanquam mus uipera & ſerpens in gremio, male remuneraret hoſpites ſuos: cum omni feſtinantia Legatos & uerba pacis dirigit ad dominum Regem, in Syriam, qui iuxta conuentiones inter dominum Regem, & Dargan Soldanum, prius initas, nō ſolum uerbo, ſed etiam opere, ſtatim adimplerent: et ſi opus eſſet, ſupererogarent ampliora. Pactis igitur hinc inde firmatis, Rex cum uniuerſo ſuo exercitu anno regni eius ſecundo, iter arripiens, deſcendit denuò in Aegyptū. Vbi occurrens ei Sanar cum ſuis Aegyptijs, ſępedictum Syraconum in ciuitate Belbeis, quaſi in propriū præſidium ſe recipientem, obſederunt, dictumq́ obſidione & alimentorum inopia fatigatum, ad deditionem compulerunt: interpoſitis cōditionibus, quod cum ſuis omnibus liberum & ſine moleſtia haberet exitum, & reditum ad propria: quod ei conceſſum eſt. Quo obtento, ciuitatem deſerens Syraconus, per ſolitudinem reuerſus eſt Damaſcum.

Noradinus circa partes Tripolitanas uincitur, & fuga uix noſtrorum manus euadit. Caput VIII.

NOradinus interea circa partes Tripolitanas, in eo loco qui uulgo appelatur La Boccha, moram faciens, dum proſperis elatus, aliquantulum ſe gerit incau-

 tius, dam-

tius, damnum incurrit penè irreparabile. Aduenerant illa tempeſtate quidam nobiles, de partibus Aquitanicis, Gaufredus uidelicet, qui cognominatus eſt Martel, domini Comitis Angoliſmenſis frater, & Hugo de Liuiziaco ſenior, qui cognominatus eſt Brunus, orationis gratia. Hi completis de more orationibus, ad partes ſe contulerunt Antiochenas. Cognito ergo quod Noradinus circa partes Tripolitanas, in loco ſupradicto, cum ſuo exercitu moram faceret, minusqꝫ ſecure & ſine ſollicitudine, ocio reſolutus quieſceret, conuocatis militaribus auxilijs, ſuper eius exercitum irruentes ſubito, multis captis, pluribus gladio peremptis, exercitum eius uſque ad ſupremam exinanitionem deleuerunt. Ille uerò relicto gladio, & omiſſis impedimentis uniuerſis, nudus altero pede, iumento inſidens, confuſus nimium, & de uita deſperans, uix fuga elapſus, noſtrorum manus euaſit. Noſtri uerò ſpolijs & multiplicibus locupletati diuitijs, uictores, ad propria redierunt. Fuerunt autem huius expeditionis Duces, Gilbertus de Laci, uir nobilis, & in armis exercitatus. Præceptor fratrū Militiæ templi in partibus illis: & magni duo prædicti uiri, & Robertus Manſel, qui Galenſibus in eadem expeditione præerat, & alij pauci

Noradinus in partibus Antiochenis caſtrū Harenc obſidet: Princeps Antiochenus, Comes Tripolitanus, Calamannus Ciliciæ procurator, capiuntur. Caput IX.

NOradinus autem caſu conſternatus ſiniſtro, ira ſuccenſus, indutus confuſione & reuerentia, infamiam abolere cupiens ad ulciſcendam ſuam, ſuorumqꝫ iniuriam proximos & amicos ſollicitat, uniuerſos penè Orientis principes nunc prece nunc precio ſupplex inuitat, uires reparat, militaria ſuffragia colligit undecunqꝫ. Collectis igitur immenſis copijs, & innumeris milibus conglobatis, oppidum quoddam noſtrum in finibus obſidet Antiochenis, Harenc nomine, & ordinatis per gyrum, ut mos eſt, machinis oppidanos cœpit acriter, nullaqꝫ data requie inceſſanter urgere: quod factū, poſtꝗ principibus noſtris innotuit, D. Boamundus tertius, Raymundi filius Antiochenus princeps: dominus quoqꝫ Raymundus iunior, Comes Tripolitanus filius Raymundi Comitis: Calamannus etiā præſes Ciliciæ, D. Imperatoris conſanguineus, & Imperialium in illa prouincia procurator negotiorū: Toros quoqꝫ, Armeniorum princeps potentiſſimus, ſociatis ſibi quæ undecunqꝫ potuerunt peditum equitumqꝫ ſuffragijs, ordinatis agminibus, & in aciē diſpoſitis, obuiam ire feſtinant, & obſidionē ſoluere inuitis hoſtibus aggrediuntur: ſane Noradinus, & qui cū eo erāt Parthorū principes, cōmunicato conſilio, tutius opinantes, obſidione ſponte ſoluta diſcedere, quàm cum hoſtibus iā pene inſtantibus incautè congredi, compoſitis ſarcinis, recedere moliebantur. Noſtri uerò nihilominus eis inſtantes, dato ſucceſſu & proſperis abutentes, dum eis non ſufficit, quod oppidanos obſidione tantorū principum expedierant, dum incautius inſequuntur, diſſolutisqꝫ agminibus, & contra militarem diſciplinam paſſim diſcurrentibus euagantur, recurrentibus ſubitò, animūqꝫ & uires reſumētibus Turcis, quibuſdā locorum paluſtriū anguſtijs cōprehenſi, primo franguntur impetu: quibus prius fuerant formidini, ludibrio ſatis miſerabiliter exponunt. Profligati enim, & fracti turpiter hoſtiū gladijs, uictimarū more cædūtur. Non eſt qui meminerit uigoris pręteriti, qui paternę memor uirtutis, aut propriā propulſare ſtudeat iniuriā, aut pro merenda libertate & honore patrio glorioſus decertare: præcipites ergo, & ſuæ dignitatis immemores, armis depoſitis, uitā indigna ſupplicatione merent, quam pro patria uiriliter decertando, excellentius fuerat impendiſſe, & exempli ad poſteros fauorabilioris. Porrò Toros Armenius, uidens hoſtiū præualere cuneos, noſtrorum uerò acies è conuerſo corruiſſe, fuga ſaluti conſulēs, bellicis ſe exemit tumultibus. Diſplicuerat ſibi ſane ab initio, quod hoſtes ab obſidione diſcedentes, fuerant inſecuti: & diſſuadere adorſus erat, ſed præualuit inutilior aliorū ſententia. Dominus autē Boamūdus princeps Antiochenus, dominus quoqꝫ Raymundus Comes Tripolitanus, Calamanus etiā Ciliciæ procuraror, Hugo de Liuiciaco, de quò ſuperius fecimus mentionē: Ioſcelinus etiā tertius, Comitis Ediſſani ſecundi Ioſcelini filius, & multi alij nobiles, ut uitæ cum probro & ignominia conſulerent, hoſtibus ſe tradentes, uinculis tanꝗ uilia mancipia miſerabiliter alligantur: & Alapiam traducti, ſpectaculū facti ſunt populis infidelibus, & carceribus mancipati. Succeſ-

ſibus tan

ſibus tandem & proſpera nimium fortuna, Noradinus, & qui cum eo erãt, erecti, Caſtrum quod prius obſederãt, cõfidentius repetunt, & obſidione iterum uallantes, intra paucos dies expugnãt, & potenter occupant uiolenter expugnatum. Factum eſt hoc anno ab incarnatione Domini milleſimo centeſimo ſexageſimoquinto. Regni uerò D. Amalrici anno ſecundo, quarta Idus Auguſti, dum ipſe adhuc in Aegypto detineretur proprijs negotijs occupatus.

Comes Flandrenſiũ Theodoricus in Syriã deſcendit. Noradinus Paneadẽ obſidet, & occupat obſeſſam. Caput X.

REbus noſtris interea tanta rerum mutatione, tamq́; ſiniſtris euentis, uſq; ad ſupremam exinanitionẽ penè afflictis, cùm neq; ſupereſſet ſpei ſaltẽ reſiduũ, iamq́; animo conſternati per ſingulos dies deteriora formidarent uniuerſi, ecce Comes Flãdrenſis Theodoricus, D. Regis ſororius, cũ uxore religioſa & Deum timente fœmina, & aliquanta militum manu applicuit: cuius tanta lætitia ſuſcepit aduẽtum omnis populus, ut quaſi poſt immoderatum ſolis odorẽ, auram gratiſſimã & præſens remedium uiderẽ ſuſcepiſſe: ſperabant enim, quod freti eius auxilio, D. Regis & Chriſtiani exercitus poſſẽt aduentũ præſtolari. Sed hęc quale quale ſerenũ, orta ſubito nubes caliginoſa, mutilauit miſerabiliter conuertit & in tenebras. Noradinus enim rebus ſecundis, & caſu propiore factus ſublimior uidens regnum ſolitis carere ſolatijs, & maioribus regni principibus, quos ipſe captiuos tenebat, deſtitutũ: ad hoc & D. Regem & militię robur abeſſe uniuerſum, ſumpta ex tempore occaſione opportuna, appoſuit & Paneadenſem obſidere ciuitatẽ. Eſt aũt Paneas urbs antiquiſſima, ad radicem Libani famoſiſſimi promontorij ſita, antiquiſſimis temporibus & Iſraëlitici populi diebus, Dan dicta, terminus à ſeptentrionali plaga poſſeſſionis eorum, ſicut & Berſabee ab Auſtro. Vnde quoties longitudo terræ promiſſionis deſcribĩ, dicitur à Dan uſq; Berſabee. Diebus autẽ Philippi, ſenioris Herodis filij, qui erat Tetrarcha Iturec, & Traconitidis regionis, ſicut in Luca legitur, eam ampliauit in honorem Tiberij Cęſaris, & in perpetuã ſui nominis memoriã Cęſarea Philippi dicta eſt. Dicitur autẽ & Paneas: ſed noſtri Latini corrũpentes nomẽ, ſicut penè omniũ aliarũ urbium, Belinas uocant. Eſt aũt ab Oriente agro Damaſceno cõterminа iuxta quem fluentorum ſuorum Iordanis habet originẽ. Hæc eſt illa ciuitas de qua in Euãgelio dicitur: Quod Ieſus uenit in partes Cęſareę Philippi, & interrogabat diſcipulos ſuos. Vbi & Petrus Apoſtolorũ princeps, ob egregię confeſſionis meritum, regni claues Dño tradente accepit. Hanc obſidens, & immunitã reperiens, abſente D. Hemfredo regis Conſtabulario, & cum D. Rege morã in Aegypto faciente, cuius erat hæreditaria poſſeſſio, epiſcopo quoq; eiuſdẽ loci abſente, populo quoq; clade imminuto, machinis & tormentis bellicis in gyrũ collocatis, ſuffoſſo muro, turribus aſſiduo lapidũ iactu ex parte maxima debilitatis, intra paucos dies expugnat: eos qui intus erãt ad deditionem cõpellens, pactis interuenientibus, quod cum rebus ſuis omnibus egrediẽtes, liberũ haberent & pacificũ exitum, ciuitatẽ recepit, anno ab incarnatione Do. MCLXVII. Regni uerò D. Regis Amalrici, anno tertio, Calendis Nouemb. Cõmiſerat autẽ eandem ciuitatẽ, proficiſcens in Aegyptũ D. Conſtabularius, cuidã militi fideli ſuo, qui dicebatur Galterius de Quaiſneto, quem in cuſtodia loci quidã dicunt negligentem fuiſſe. Addunt etiã, & in deditione cum quodã ſacerdote Rogerio nomine, qui Canonicus erat illius eccleſiæ, ſumpta pecunia, malitioſẽ uerſatum: unde & in reditu domini Regis ex Aegypto, timuerunt admodum, uerentes ne imputaretur eis ad mortem. Nos autem horum nihil pro certo compertum habemus, niſi hoc, quod ciuitas hoſtibus tradita eſt.

Rex ab Aegypto rediens, Antiochiam proficiſcitur. Princeps data pro ſe pecunia reſtituitur libertati. Spelunca Sydonienſis hoſtibus traditur. Item trans Iordanem aliam Speluncam hoſtes accipiunt. Caput XI.

HIs interea ſic geſtis in Syria, D. Rex, Syracono de Aegypti finibus expulſo, Sanar uerò in ſua adminiſtratione confirmato, ad propria cum gloria uictorioſus remeauit. Vbi etſi ita prius audierat, compertis quæ in regno acciderant triſtibus, & calamitatibus ex integro cognitis: uocatis ab Antiochenis ut rebus eorum penè deſperatis ſubueniret, uocantibus eis fraterna miſeratione compatiens, aſſumpto ſecum Flandrenſi Comite, maritimis itineribus Antiochiam properat, eorum

afflictioni

afflictioni optata ſolatia præſtiturus. Adueniens ergo, præſenſꝗ factus, negotia D. Principis tanta diligentia, tantaꝗ ſollicitudine, quanta uix propria tractare conſueuerat, fideliter, diligenterꝗ adminiſtrans, nobiles & plebeios multa manſuetudine pro utroꝗ moderamine regens: diſpoſitiſꝗ per urbes ſingulas prudẽtibus uiris, qui res ad Dominicalia principis pertinentes, bona fide, ſanoꝗ conſilio procurarent: ad propria reuerſus, non deſinens tamen, ſed cum eiuſdem fidelibus & amicis ſatagens, de eiuſdem redemptione tractare. Effectum eſt autem per eius induſtriam, quod in eadem æſtate, multo tamen interueniente precio, princeps Antiochiæ, uix per annũ integrum apud hoſtes detentus, libertati ſimul & honori priſtino reſtitutus eſt: qui Antiochiam reuerſus, non quieuit deſes, ſed uiuacitate qua potuit, ut obſides quos dederat ſoluto pro eis precio, recipere non moraretur, ad Imperatorem Conſtantinopolitanum feſtinat, qui paucis ante diebus ſororem eius in uxorem, Mariam iuniorem duxerat. Vnde ab eo honorificè ſuſceptus, benigne tractatus, munificentiſſime donis Imperialibus cumulatus, intra paucos dies Antiochiam reuerſus eſt. Videtur autem mirũ, quod Noradinus tam prudens, tamꝗ prouidus princeps, & qui captiuos noſtros tam inuitus à ſuis dimittebat carceribus, & in hoc maxime gloriabatur, quod multos ex noſtris præſertim nobilibus, ſuis haberet uinculis mancipatos, cur Antiochenũ principem tam citò permiſit libertati reſtitui? Super quo duę nobis oriuntur ſolutiones: uel quia domini Imperatoris preces timebat, ne forte gratis dominus Imperator uellet eum habere, cui aliquid tale negare uerecundaretur: uel quia cũ eſſet iuuenis, nihilꝗ bonę ſpei de ſe promitteret, uerebatur ne ſi diutius eum teneret Antiocheni fortiorem ſurrogando, ſibi conſulerent, & ei durior obijceretur aduerſarius: tutius enim uidebatur uiro diſcreto, & circumſpecto plurimum, quod hic, de quo non multum bene ſperabatur, Antiochenæ præeſſet prouinciæ, quàm uice eius aliquis prudentior robuſtiorꝗ eandem adminiſtraret regionem, cum quo periculoſius eſſet negotia partiri. Hæc nobis uidetur uiri uigilantiſſimi mens fuiſſe. Eadẽ tempeſtate, Syraconus, unde ſuperius fecimus mentionem, uir argumentoſus, in noſtram perniciem, municipium quoddam noſtrum, in territorio Sydonienſi ſitum, ſpeluncam uidelicet inexpugnabilem, quę uulgo dicitur Cauea de Tyrum, corruptis (ut dicitur) precio cuſtodibus, ſubitis & improuiſis occupat machinationibus. Argumentum eſt, quod per conſenſum illorũ quibus cuſtodienda tradita fuerat, in manus hoſtium deueniſſet, quia ſtatim tradito municipio, qui intus erãt, omnes ad hoſtium fines declinauerunt, excepto eorum domino, qui caſu fortuito comprehenſus, ſuſpẽdio apud Sydonem, uitam infœlicem finiuit. Eodem anno Vuilhelmus inclytę recordationis, Siciliæ Rex, domini Rogerij regis filius, extremum clauſit diem, morte pręuentus. Per idem quoꝗ tempus, eiuſdem generis præſidium, ſpelunca iterum inexpugnabilis, ultra Iordanem in finibus Arabiæ ſitum, fratrum Militię templi diligentiæ deputatum, eidem Syracono traditur: ad quam eripiendam dominus Rex properans cum multa militia, dum ſupra Iordanem caſtrametatus eſſet, recepit nuncium, quòd præſidium in manus iam deuenerar inimicorũ: quo audito, dominus Rex confuſus & ira ſuccenſus, de fratribus Templi, qui hoſtibus caſtrum tradiderant, patibulo fecit ſuſpendi propè duodecim: ſicꝗ rebus noſtris eo anno, qui erat domini Amalrici tertius, peccatis noſtris exigentibus, plurimum acceſſit detrimenti: ita ut regnum uniuerſum in arcto nimis eſſet conſtitutum.

Syraconus in Aegyptum deſcendit, multam ſecum trahens militiam. Caput XII.

DVm hæc circa nos aguntur, rumor frequens perſonuit, & fama celebri diuulgabatur, quod ſępedictus Syraconus cum magnifico apparatu, conuocatis infinitis militibus, ab orientali & ſeptẽtrionali tractu, in Aegyptum denuo parabat deſcenſum: nec erat uana opinio. Adierat enim illum maximum Saracenorum principẽ, qui quaſi ſingularis monarcha, cunctis excellentior, omnibus intelligitur præeſſe, Calypham uidelicet de Baldac: ad quem perueniens, exhibita ſolita reuerentia, cœpit exponere diligenter, innumerabiles Aegypti diuitias, bonorum omnium, & ſingularũ cõmoditatũ copias admirabiles: principis illius inæſtimabiles theſauros, cenſus, uectigalia de terreſtrib. & maritimis urbibus, annuas obuentiones quantitatis infinitæ.

Ad hoc populum delicijs deditum rei militaris expertem, longa quiete diſſolutum adijciens & inculcans & ad memoriam frequenter reuocans, quomodo tam hic, qui illi regno præerat, quàm eius progenitores, contra eum ſuosq́ prædeceſſores ſedem ſibi erexerant æmulam, ſingulari eum excellentiæ, imprudenter ſe pacificantes: quod etiam legem aliam, contradictoriasq́ traditiones docere præſumpſerant. His & alijs Calyphæ animum reuerberans, quæ intendebat, perſuaſit. Scripſit ergo uniuerſis territorij ſui principibus, diſtricte præcipiens, ut uires conferant, impendant auxilium, eumq́ ſequantur. Audiens hæc dominus Amalricus, uolens illius molimina præuenire, Curiam apud Neapolim conuocat generalem: ubi præſentibus domino Patriarcha, Archiepiſcopis, epiſcopis, & alijs eccleſiarum prælatis, principibus & populo, neceſſitates regni docet ex ordine: omnium ſuppliciter implorans auxilium. Decretum eſt ergo, & cõmuni uoto ſuſceptum, ut omnes generaliter, nemine excepto, ad regni ſubſidium, uniuerſarum mobilium decimas darent: quod & factum eſt. Rumor interim erat non remiſſior, quod procul dubio Syraconus, ſumptis neceſſarijs ad dies multos alimonijs, utribusq́ aquas deferens, per ſolitudinem, qua populus Iſrael ad terram uenerat promiſſionis, iter arripuerat. Rex autẽ collatis, quos habere poterat, militibus, obuiam exiens, uſq́ ad Cadesbarne, quæ eſt in ſolitudine, cum omni celeritate properat, ut euntem impediret: eoq́ non inuento, celerius reuertitur.

Rex Syraconum ſubſequens, ſimiliter deſcendit in Aegyptum: Aegyptijs auxilium miniſtraturus. Caput XIII.

Conuocatis ergo ex urbibus ſingulis per uocem præconiam, tam equitũ quàm peditum uiribus uniuerſis, & apud Aſcalonam unanimiter congregatis, tertio Cal. Februarij, cœptum aggredientes iter, aſſumptis ſibi ad dies conſtitutos neceſſarijs alimentis, uaſtitatem ſolitudinis, quæ interiecta eſt media inter Gazam ultimam regni noſtri ciuitatem, & Aegyptiacã diœceſim, recenſito numero, & nouiſſimis expectatis apud Laris antiquiſſimum eiuſdem ſolitudinis oppidum, maturatis tranſierunt itineribus: tandem apud eam quæ dicitur Belbeis ciuitatem, unde frequentem fecimus mentionem, quæ olim dicta eſt Peluſium (cuius frequens memoria eſt in prophetis) uniuerſus applicat exercitus. Cognito ergo domini Regis aduẽtu, Sanar Soldanus, de noſtrorum ſubito ſtupefactus concurſu, timens ne aduerſus eum ſtrueretur omnis apparatus, & de fide noſtrorum dubitans, formidine nimia corripitur: nam licet aliàs uir prudens & induſtrius, prouidusq́ plurimũ haberetur, in ea tamen parte tam ſupinus, tamq́ craſſa laborans ignorantia repertus eſt, ut uix cauſſam noſtrorum edoctus, uix crederet, peneq́ ſerò, lentusq́ miſerat exploratores per ſolitudinem, qui ei certa de hoſtium exercitu nunciarent. Redeuntes autem qui miſſi fuerãt, Turcorũ expeditiones, ad eum locum qui dicitur Attafi perueniſſe denunciãt. Tunc uerò Soldanus fidei noſtræ admirans, & laudibus attollens ſinceritatem, diligenter conſiderans, quantam pro amicis ſollicitudinem Chriſtianus impendiſſet exercitus, uniuerſas regni & Calyphæ regis obſequijs exponit diuitias, uniuerſorumq́ mandatorum eius ſedulum ab illa die ſe præbuit executorẽ: eiusq́ D. Rex, ad omnia neceſſarijs utebatur miniſterijs.

Deſcribitur Cahere, & quis eius loci primus fundator fuerit, aperitur. Caput XIIII.

Tranſeuntes igitur Peluſium & Cahere, ubi regni ſolium & totius Aegypti culmen magnificis decoratum ædificijs monſtratur, ad læuam habentes nobilem et egregiam metropolim, quæ uulgo Babylonia dicitur, lingua uerò Arabica mater appellatur ſuper ripã fluminis caſtra locauerant. Huius ciuitatis nomen non potuimus reperire antiquius: nam Babylon, ſiue Babylonia ciuitas fuit antiquiſſima in Oriẽte. Iuxta enim ueteres hiſtorias, nulla unquam in Aegypto huius nominis audita eſt ciuitas. Vnde ueriſimile eſt, poſt tempora Pharaonum, qui primi in Aegypto regnauerant, & Ptolemæorum qui poſteriores: ſed etiam poſt Romanorum tempora, qui regnum Aegypti in prouinciam redegerunt, hanc urbem conditam, ſicut de Cahere conſtat, quod Iohar, princeps militiæ Mehezidinalla, qui tunc in Aphrica regnabat poſtquam domino ſuo Aegyptiorum omnem diœceſim acquiſiuit, fundaſſe dinoſcitur: quod qualiter acciderit, in ſequẽtibus dicemus. Aliqui tamen confidenter aſſerunt, quod

quod iſta ſit illa antiqua nobilis & famoſiſſima Memphis, cuius in ueteribus hiſtorijs & in prophetis multa eſt memoria, quæ totius regni illius, & multarum finitimarum prouinciarum caput & moderatrix dicitur fuiſſe uſq; hodie. Tamen ultra Nilum, qui hanc (de qua loquimur) urbem præterfluit, quaſi ad decem miliaria apparet urbs annoſa, infinita, uetuſtæ nobilitatis, & eximiæ magnitudinis argumenta pręferens: quã etiam incolæ regionis Memphim ueterem fuiſſe, pro certo aſſeuerant. Probabile eſt ergo, aut neceſſitate impulſum, aut maioribus commoditatibus tractũ, Mempheos populum citra flumen domicilia tranſtuliſſe, nomẽq; uel tum, uel poſtea mutaſſe priſtinum. Cæterum fixum tenemus, quod Iohar (ut ſuprà diximus) qui exercitibus magni principis Mehezedinalla, ad expugnandam Aegyptum ab Aphrica miſſus fuerat, iuxta hanc eandẽ ciuitatem, ſubacta uniuerſa regione, & populis tributarijs conſtitutis, Cahere cõſtruxit, quaſi domino ſuo pręcipuũ futurũ et familiare domiciliũ, anno à regno Mabũet trecẽteſimo quinquageſimo octauo: quẽ Mehezedinalla tertio poſtea anno, relicta Carrea, ubi regni ſui ſedes per aliquot annos fuerat, ſecutus, iuxta principis ſui diſpoſitionẽ, prædictũ locũ regni ſolium conſtituit, & domeſtica habitatione reddidit glorioſum, anno à regno Mahumet trecẽteſimo ſexageſimo primo, regni uerò ſui uigeſimo: ſicut alibi in hiſtoria, quam de principibus Orientalibus cõtexuimus, diligentius eſt digeſtum.

Accedenti Syracono, Rex occurrit obuiam: ille Regem præueniendo, tranſit flumen. Caput XVI.

LOcatis igitur noſtris ſupra ripam fluminis, uix à prædicta urbe ſtadijs duobus communicato conſilio, libratisq; multa deliberatione partibus, optimum ducũt Syracono, ſuisq; antequam fluuium tranſeant, occurrere, eumq; à regni finibus arcere, potius quàm flumine tranſmiſſo, cum eis cõſerere, quos poſtea comeandi difficultas redderet acerbiores. Solutis igitur caſtris, ad locum ubi hoſtes eſſe dicebantur, feſtinant. Is autem ab eo loco, ubi noſtri prius caſtrametati fuerant, quaſi miliaribus decem dicebatur diſtare. Poſtquam uerò ad prædictum conueniunt locũ, ipſe iam tanquam dux uigilantiſſimus, cum uniuerſo penè exercitu flumen tranſierat: paucis relictis, quos noſtri capientes, uinculis alligarunt. Interrogati tamen de tranſitu eius, de militum numero, deq; multis neceſſarijs noſtros inſtruxerũt: ibi quiddam ſane quod noſtris erat incognitum, eorum patuit relatione: uidelicet, quod in ſolitudine, poſtq; Syriam Sobal tranſierant, oborto ſubito uentorum turbine immaniſſimo, tantus ex harena puluis in modum nubium & denſæ caliginis per aëra diſperſus eſt, ut oculos uel ora, ut ſibi colloquerentur qui in exercitu erant, aperire omnino non auderent, de equis deſcendentes, ad terram proſtrati, manibus quanto alius arenæ imprimere poterant adhęrentes ſolo, ne ui turbinis raperentur in ſublime, iterum ad terrã caſuri. Solent enim in illa ſolitudine ad inſtar maris, arenarum quaſi quidam fluctus attolli, deponiq; in modum procellarum, ita ut non minus quàm per aquas nauigantibus periculoſum ſit, per illa ut importuna loca tranſire. Amiſſis ergo camelis, & alimentorum parte maxima, uix de uita ſperantes, extinctis pluribus, multis etiam per uaſtitatem latè patentium arenarum diſperſis, reddita demum aeris clementia, incertis itineribus magis deuiantes, quàm de uia certi, poſt dies aliquot, ut prædictum eſt, peruenerunt in Aegyptum. Porrò uidens exercitus noſter, quod ille cum ſuis flumẽ tranſierat, recurſa per quàm uenerant uia, iuxta eandem urbem, quam prius dimiſerant, ſupra fluminis ripam caſtra iterum locauerunt.

Soldanus, ut Regem detineat pactis innouatis, elaborat. Caput XVI.

VIdens igitur Soldanus, quod hoſtem, quem intra regni fines ſuſceperat, nullatenus aut ſuſtinere, aut à regni finibus niſi per dominum Regem poterat expellere ſolicitus erat, quo pacto Regem poſſet in Aegypto detinere: uerebatur enim, ne laboris immenſitate fatigatus, redire ad propria diſponeret: nec alia ratione, quod dominus rex in terra morem faceret, poſſe fieri penitus illi uidebatur, niſi maior cum tributorum ſumma ſtatueretur, & ſufficientes ſibi & ſuis principibus deſignarentur impenſę. Placuit ergo ſibi, & idipſum uiſum eſt noſtris expedire, uetera innouare pacta, pacisq; perpetuę fœdera inuiolabili ſtabilitate inter dominum Regem & Calypham firmare, annuaq; tributa ampliata poſſeſſione, domino Regi certa ſtipẽdia de ærario

Calyphæ

Calyphæ conſtituerentur. Videbatur enim res non facile finem habitura, ſed laboris exigere diuturnitatem, & temporis plurimum poſtulare. Conuentionum autẽ & facti huius mediatores, pertentatis hinc inde partium deſiderijs, et uoluntate precogni ta, decernunt domino Regi quadringenta aureorum milia: ducenta milia ſtatim ſoluentes, reliqua ducenta milia, placitis temporibus ſine difficultate ſoluturos ſe ſpondentes, ea conditione, eoq́ tenore: Quod dominus Rex bona fide, ſine fraude & malo ingenio, propria manu firmaret, quod regno Aegypti non egrederetur, niſi prius Syracono, omni exercitu eius penitus extincto, aut de omnibus Aegypti finibus pro pulſo. Placuit autem partibus conditio. Dominus Rex his qui à Calypha miſſi fuerant, ſuper placitis conuentionibus dexteram dedit. Miſſus eſt autem dñs Hugo Cæſarienſis, miræ prudentiæ iuuenis, & ſupra id quod ſolet ætas illa miniſtrare, circumſpectus: & cum eo quidam alij, in cuius manu Calypha, iuxta conſonantiã placitam pacta firmaret: non enim ſufficiens uidebatur, ſi in eo Soldanus ſe ſolus obligaret.

Mittuntur ad Calypham qui fœdus innouent: & deſcribitur regiæ domus magnificentia. Caput XVII.

ET quoniam ſingularem, & ſeculis noſtris incognitã habet illa principis domus conſuetudinem, libet diligenter annotare, quæ fidei relatione eorũ qui ad illum tantum principem ſunt ingreſſi, de ſtatu & magnificentia, et immenſitate diuitiarum, & glorię multiplicitate, comperimus: non enim erit minimum profeciſſe, nec intellexiſſe diligentius. Prædictus ergo Hugo Cæſarienſis, & cum ea Gangefredus Fulchera, frater militiæ Templi, in principio obeundæ legationis, ducente Soldano, Cahere ingreſſi, ad palatium, quod lingua eorum Caſdere dicitur, accedentes, tum apparitorum numeroſitate maxima, qui cum gladijs et ſtrepitu pręcedebãt per angiportus, & loca luminibus egentia ducti ad ſingulos introitus armatorum Aetiopũ crebrę cohortes, ſalutationis officium certatim Soldano exhibentes, repererunt. Tranſeuntes autem primã & ſecũdam cuſtodiam ad quædã diffuſa & magis ſpacioſa loca, ſoli per uia, & duo expoſita, intromiſſi deambulatoria inueniunt, columnis ſubnixa marmoreis auratis laquearibus, & prominentibus celata operibus. Pauimento ſtrata uario, ita ut omni ſuo ambitu, regiã prætenderent dignitatem: quibus tanta inerat materiæ & operis elegantia, ut tranſeuntiũ etiam inuitos detinerent oculos, & quodam uiden di auiditate, inuitante operũ eximia nouitate, intuentiũ aſpectus non ſinerẽt ſatiari. Erant ibi piſcinę marmoreę, aquis redundãtes limpidioribus: erant auium multimodarum, quas noſter non nouit orbis, uarij garritus, formæ incognitæ & coloris peregrini, figurarum quantũ ad nos prodigioſarũ: cuiq́ guſtus iuxta ſpeciẽ ſuam, & edulium cuiq́ uarietati eorũ conſentaneum. Inde ad ulteriora, pręuijs eunuchorum principibus, admiſſi, iterum ædificia tanto prioribus elegantiora inueniunt, quanto prius uiderent uulgaribus & uſitatis præſtantiora. Videbatur hic quadrupedũ ſtupẽda uarietas, qualem pictorum manus laſciua depingere ſolet poëtica licentia mentiri, aut ſomnientis animus uiſionibus imaginari nocturnis, qualẽ Oriẽtis, & Auſtri ſolent diœceſſes miniſtrare: occidens aũt uidere nunq́, audire uerò rarius cõſueuit. Videbatũ procul dubio, quod ex ijs locis, Solinus noſter Polyſtoris ſui deduxerit hiſtoriam.

Complentur pacta, & in eorum confirmationem Calypha dexteram dat Hugoni Cæſarienſi. Caput XIX.

ETiam per multos anfractus, & uaria diuerticula, quæ etiam negotioſos poterãt ſui contemplatione detinere, uentum ad ipſam regiam: ubi maioris armatorum cunei, ſatellitum quoq́ ſtipatus numeroſior, habitu & frequentia domini gloriã incomparabilem fatebãtur: ita quoq́ locorum facies domini opulentiam, & ſupereminentes diuitias prætendebant. Ingreſſis porrò eis & in interiorem partem palatij admiſſis, Soldanus de more conſuetam domino exhibens reuerentiam, ſemel & ſecundò humi proſtratus, quaſi in eo debitum cultum, & quoddam adorationis genus cœpit ſupplex impendere. Tertiò iterum proſtratus ad terram, gladium quem de collo geſtabat ſuſpenſum, depoſuit: & ecce ſubitò contractis mira uelocitate uelarijs, margaritarum uarietate auroq́ contextis, quæ media dependebant, & obumbrant ſolum, reuelata facie, Throno ſedẽs aureo, habitu pluſquã regio, paucis circa eum de dome-

ſticis & familiaribus eunuchis, apparuit Calypha. Tunc accedens cum omni reuerẽtia Soldanus, ſedentis pedibus oſculum humiliter imprimens, aduentus legatorum cauſam, et tenorem pactorum, regni etiam urgentiſſimam neceſſitatem, hoſtes immaniſſimos, in medijs aſtare uiſceribus: quid etiam ab eo exigatur, quid ue ei à domino Rege impendatur, ſub uerborum compẽdio aperit. Ad hæc ille benignè multum & placida tranquilli uultus hilaritate reſpondit: ſe iuxta initas & utrinq; admiſſas conuentiones, dilecto ſuo D. Regi, larga interpretatione cuncta adimplere paratum eſſe. Petentibus noſtris, ut hæc propria manu firmaret, ſicut dominus Rex fecerat: prima facie uiſi ſunt, qui ei familiarius aſtabãt: auriculares & cubicularij, penes quos conſiliorum regiorum erat authoritas, rem nimis tanquam à ſeculis inauditam abhorrere: tandem uerò, poſt multam deliberationem, & Soldani diligentem inſtantiam, manum porrigit, inuitus nimirum, ſed uelatam: cui prędictus Hugo de Cęſarea, multum admirantibus & ſtupẽtibus Aegyptijs, quod tam liberè ſummo principi loqueretur, dixit: Domine, fides angulos non habet: ſed in fide media, per quam ſe ſolent obligare principes, omnia debent nuda eſſe, & aperta & cũ ſynceritate colligari & ſolui conuenit uniuerſa, quæ fidei interpoſitione, pactis quibuslibet inferuntur. Propterea aut nudam dabis, aut fictũ aliquid, & minus puritatis habens, ex parte tua, cogemur opinari. Tunc demum inuitus plurimum, & quaſi maieſtate detrahens, ſubridens tamen, quod multũ ægrè tulerunt Aegyptij dexteram ſuam in manum dñi Hugonis nudam prębuit, eundem Hugonem, pactorum formam determinantẽ, eiuſdem penè ſyllabis ſequens, tenorem conuentorum bona fide, ſine fraude & malo ingenio ſe obſeruaturum conteſtans. Erat autem, ſicut dominus Hugo nobis retulit iuuenis prima pubeſcens lanugine, fuſcus procerus corpore, facie uenuſta, liberalis plurimum, innumeras habens uxores, nomen eius Elhadech, filius Elpheis. Quibus dimiſſis, regiæ liberalitatis inſigne, munera legatis dirigit, quæ tantum principem ſua quantitate & ſpecie commendarent, ut à facie tanti principis iucundum haberent egreſſum, & ad ſuos remitteret lætiores.

Dicitur quare princeps Aegyptius dicatur Mulene. Caput XX.

ET quoniam de magnificentia eius, ſecundum quod audiuimus ab his, qui uiderunt, & occulta fide inſpexerunt: dictum eſt, de nomine quoq; dignitatis, & ortu & proceſſu eius, quantum nobis noſſe datum eſt, tum ex relatione ueterum hiſtoriarum, tum ex multorum ueridica relatione, in medium proferamus: non enim erit abſque hiſtoriæ compendio, in hac parte lectorem reddidiſſe doctiorẽ. Princeps igitur Aegyptius, apud ſuos duobus appellatur nominibus: dicitur enim Calypha, quod interpretatur ſucceſſor uel hęres: eo quòd ſummi eorum prophetæ uicem teneat, & ſucceſſionem iure hæreditatis. Dicitur & Mulene, quod interpretatur Dominus noſter. Poſterioris nominis ratio unde uidet̃ traxiſſe initiũ, ex quo Ioſeph noſter, tẽpore Pharaonis omnẽ Aegypti regionẽ præ anguſtia famis poſſeſſiones ſuas emit, ſubiecitq; eas Pharaoni, & cunctos populos eius à nouiſſimis terminis Aegypti, ad extremos fines eius, dicẽs agrorũ cultoribus: Quintã partẽ Regi dabitis, quatuor reliquas permitto uobis in ſementẽ, & in cibos familiares, & domibus ueſtris & liberis. Emit ergo prius poſſeſſiones, deinde perſonas: unde eſt, quòd arctiori uinculo tenent̃ Aegyptij domino ſuo, & amplius ſunt ei obligati, quàm aliorum habitatores regionum magiſtratibus ſuis. Quippe qui & eos & eorum poſſeſſiones præcio interueniente comparauit: unde & ſeruili nexu, & extrema conditione ei tenentur annexi Ita ergo per optimi procuratoris ſui egregiam ſolicitudinem temporibus Pharaonum, deinde Ptolemęorum, & poſtea temporibus Romanorum, qui eam more aliorum regnorum redegerunt in prouinciam, conſuetudo hæc obtinuit, ut ſerui ſint Aegyptij, & ea reuerentia conſueuerunt appellari. Nihilominus autem & ueteris conſuetudinis portio eſt, quod idem princeps ocio uacans perpetuò, et delicijs deditus, tumultuũ ignarus, et ſolicitudinis expers, procuratorem habet, qui uniuerſa adminiſtrat regni negoria, tanquam alter Ioſeph, et poteſtatem gladij, et omne uice domini ius adimplet. Hic Soldanus dicitur, et in hac admiaiſtratione erat Sanar, unde nobis uerbum eſt iam frequens.

Subiun

Subiungitur quare idem ipſe dicatur Calyphe: & quomodo ſit aduerſarius Baldacenſi Calyphæ. Caput XXI.

PRioris aũt nominis hæc eſt ratio, Mahumet propheta eorum, imò ſubuerſor, qui primus Orientales populos ad huiuſmodi traxit ſuperſtionem, ſucceſſorem habuit ſtatim quendam de cooperatoribus ſuis, Beberce nomine. Poſt quem ſucceſſit in regno Hamar filius Chata: poſt hunc Themeni: poſt quem Haly filius Bethaleb. Hi omnes dicti ſunt Calyphæ: ſicut & deinceps qui ei ſucceſſerunt, & eius erãt hæredes. Iſte enim ab eo quintus, Haly uidelicet, cùm eſſet cæteris qui eum præceſſerant, magis in armis ſtrenuus, & in re militari ſupra omnes illius temporis exercitatus, & impius, Mahomet patruelis idignari cœpit plurimum, quod filius diceretur ſucceſſor & non magis Propheta eximius, & multo maior illo haberetur. Nec ſatis uiſum eſt ei ita de ſe uel alios opinari, niſi id publicè prædicaret: adiecit etiã illud blaſphemiæ plenum, dicere, & per uulgus diſſeminare, quod angelus legislator Gabriel, ad ſe miſſus fuiſſet diuinitus, ſed errore deceptus eam Mahomet contuliſſet, unde fuit grauiter à Domino correptus. Hæc etſi abſona quibuſdã eorum, & aliorum traditionibus multum diſſentire uidebatur, inuenit tamen populum qui ſibi crederet: ſicq́ regente illa, exortum eſt ſchiſma, quod poſtea non defecit uſq́ in præſentẽ diem: alijs dicẽtibus, Mahomet maiorem eſſe, omnium eximium prophetarum, & hi lingua eorum dicuntur Sumri: alijs dicentibus, Haly ſolum eſſe prophetam Domini, & iſti dicuntur Sya. Occiſus eſt autem prædictus Haly, & obtinuit pars aduerſa principatum, & fuit penes ſequaces Mahomet monarcha in Oriente, & alios contrariæ opinionis uiros opprimebant, tanquã poteſtatem habentes. Anno igitur ducenteſimo octogeſimo ſexto, à regno ſæpedicti ſeductoris, ſurrexit uir quidã nobilis, nomine Abdalla, filius Mahomet, filij Iaphar, filij Mahomet, filij Hab, filij Huſſeret, filij Haly maioris, de quo pręmiſimus: hic egreſſus de Semelia ciuitate, quæ eſt in Oriente, tranſiuit in Aphricam, & occupatis uniuerſarum illarum partiũ regnis, uocauit ſe Mehedi, quod interpretatũ Complanans: quaſi qui uniuerſa ad quietem dirigat, & uias ſine offendiculo, populo faciat planiores. Aedificauitq́ ciuitatem de nomine ſuo maximã, Mehodemiã, quam regnorum ſuorum uoluit eſſe caput, & ſupereminentem metropolim. Hic claſſe ordinata, cepit Siciliam, & quaſdam Italiæ partes depopulatus eſt. Hic primus omnium poſt Haly attauũ ſuũ, auſus eſt dicere, & ſe nominare Calyphã, non quod Mahumet ſe diceret ſucceſſorẽ, quem execrabatur: ſed maximi & eximij prophetæ Haly, de cuius ſtirpe deſcenderat, ut præmiſſimus. Auſus eſt etiam nihilominus in Mahumet & ſequentes eius, maledicta publicè iaculari, aliumq́ ritum, aliumq́ modum orandi tradidiſſe. Huius nepos Abuthamin, cognomento Ebuthediralla, ſubiugato ſibi Aegypto, per Iohar principẽ militię ſuæ, cõſtructaq́ Cahere, quod interpretatus Vincens, eo quòd domini eorũ præcipui & ſummi principes omnia uincẽtes, futurum erat domicilium. Egreſſus de Caroea, quæ eſt in diœceſi Aphricana, in qua prædeceſſores eius quatuor habitauerant, deſcendit in Aegyptũ, & prædictũ locum cõſtituit regni ſolium. Ab illa igitur die, uſq́ in præſens, non defuit Calyphę Oriẽtali, qui tot annos fuerat monarcha, æmulus in Aegypto regnans, tum de paritate contendens, imò etiam ſe præferẽs. Hęc ſi quis plenius ſcire uoluerit, illam legat hiſtoriã, quam de Orientalibus principibus & eorum actibus, à tẽporibus prędicti ſeductoris Mahumet uidelicet per annos quingentos ſeptuaginta ſeptem, uſq́ in pręſentem diem, qui eſt annus ab incarnatione Domini milleſimus centeſimus ſeptuageſimus ſecuudus, cum multa ſcripſimus diligentia, inſtante & regnante domino Amalrico inclitę memorię, & exemplaria Arabica miniſtrante.

Rex ſupra Nilũ pontẽ ædificat: Syraconus in inſulã deſcendit, Rex eum inſequitur. Cap. XXII.

PActis, ut prædiximus, renouatis, & utrinq́ ad conſonantiam redactis, ad opus conceptum unanimiter ſe accingunt, parati hoſtem inſequi, & de regno expellere uniuerſo. Nox interim irruens, cauſam parauerat quietis: manè facto, rerum inueniunt aliquam mutationem: nam Syraconus illa nocte ueniens, ſupra ripã fluminis eiuſdem oppoſitam, è regione noſtri exercitus caſtra poſuerat. Comportatis igitur nauibus & trabibus palmaceis, quales illa regio conſueuit habere, D. Rex põtem præci-

pit ordinari.iungebanẽ naues binæ,defixiſq; anchoris,reddebantur ſtabiles:deſupér
que trabibus ordinatis terra ſupponebatur:demum turribus ligneis machinis ſuper-
erectis,armabant.Sicq; per dies aliquot, uſq; anni medium, productum eſt opus:nã
reliquum exequi,et ad ulteriorem ripã procedere,hoſtium formido uetabat.Hic iam
per menſem & eo amplius omnis belli euentus, ſuſpenſus tenebatur, noſtris non ua-
lentib.amnem tranſire,hoſtib.non audentibus ne noſtri à tergo irruerẽt,ulterius eua-
gari. Dum hęc circa Cahere aguntẽ,miſit Syraconus partẽ de ſuis qui inſulã,quæ uici-
na erat,omnibus referta copijs,ſi poſſent occuparẽt,& noſtros aliquãdo illuc deſcen
ſuros pręuenirẽt,quod & factũ eſt.Sed poſtquã D.Regi innotuit,hoſtes in inſulã de-
ſcendiſſe,miſit illuc D.Milonẽ de Planci,& Chemel Soldani filiũ,cũ parte militię:qui
ad inſulã tandẽ peruenĩẽtes,Turcos in ea reperiũt,in loci illius habitatores immaniſſi
mè ſęuiẽtes:quibus tandẽ facti obuiã,cõmiſſo inter eos pręlio, uiriliter hinc inde pu-
gnatũ eſt.Sed tandẽ D.iuuante,noſtri ſuperiores facti, cõpulerunt eos in flumẽ pro-
ximũ ſe dare pręcipites:ubi qui gladios euaſerãt, ſubmerſi ſunt in aquis uehementib.
Perierunt ergo ex eis illa die,uarijs caſibus equites quingenti.Quod poſtquam Sira-
cono nunciatum eſt,cœpit de propoſito amplius diffidere,animo plurimum conſter
natus.His ita ſe habentibus,quidam de noſtri regni principibus, Hemfredus uideli-
cet de Torono,Regius Conſtabularius,item Philippus de Neapoli,qui cum D.Re-
ge ex cauſſis familiaribus,moram domi facientes,egreſſi non fuerant, cum multa ue-
locitate exercitum ſecuti, caſtris noſtris ſe applicant: quorum aduentum cum multa
hilaritate & plauſu noſtræ ſuſceperunt cohortes. Erant enim uiri fortes, et in armis
ſtrenui, in re quoque militari à primis annis plurimum exercitati. Inito ergo conſilio,
deliberant quid facto opus ſit:tandemq; cõmuni uoto decernunt,claſſem uniuerſam
intempeſtæ noctis ſilentio,clam hoſtibus in inſulam,quę inferius erat,uix octo milia
ribus ab eo loco,in quo caſtra erant,remota,deducere,exercitumq; omnem,circa pri
mam noctis uigiliam,illuc trãsfretare:eo uidelicet intuitu, ut hoſtibus ignorantibus,
flumine tranſito, de nocte ſuper incautos irruerent,damna quãta poſſent irrogaturi.
Mandatur ergo executioni conſilium,& claſſis,neſcientibus aduerſarijs,ad prędeſti-
natum locum deſcendit.Exercitus uerò cum ſummo ſilẽtio ſequens,et nauibus ſubi-
tò tranſuectus,inſulam occupat: & dum alteram fluminis partem, eodẽ modo,iuxta
cõdictum exſuperare nituntur,exacto repentè turbine uentorum,opus implere prò
hibiti ſunt:unde et in ea parte,quæ ulteriorem ripã reſpicit, caſtrametari coacti ſunt.
Reliquerunt tamen de noſtris,qui pontem cœptum perficiant, et perfectũ tueantur:
eiq; præficiunt D.Hugonem de Hybelim,uirum magnificum et potentẽ,qui ut præ-
diximus, relictam D. Regis uxorem duxerat.

Deſcribitur inſula, & quibus oſtijs mare ingrediatur Nilus. Noſtri eiectis hoſtibus inſulam occupant. fugit Syraconus in ſolitudinem. Caput XXIII.

INſula hæc,unde nobis ſermo eſt, apud eos Mahelech dicitur, bonis omnibus co-
pioſior,& gleba ubere lætiſſima,ex diuiſione fluentorũ Nili, fit: ibi enim diuiditur
fluuius in partes,quas ab inuicem ſeparat,uſq; ad mare iterum non recepturus: ſed ta
men iterum non conueniens,quatuor oſtijs mari ſe immiſcet. Prima pars quę noſtrã
Syriã reſpicit,inter duas urbes antiquiſſimas maritimas mare ingrediẽ, inter Taphiũ
& Pharamiam:ſed alterius ædificijs uicinior,locum præterfluendo alluit,ab altera ali
quantulum quaſi miliaribus tribus aut quatuor diſtat. Secunda apud Damiatam ur-
bem antiquam et nobilem fretis adiũgitur.Tertia apud Sturionẽ. Quarta apud Reſ-
ſith: qui locus Alexandriæ conterminus eſt, uix ab ea diſtans miliaribus quatuor aut
circa,id marinis fluctibus excipitur. Quærentibus ſane nobis & inueſtigantibus dili
genter, nulla alia amnis huius occurrunt hoſtia: unde miramur plurimum, antiquos
Nilum ſeptemfluum dixiſſe,quaſi ſeptẽ oſtijs mare ingrediatur. Nec aliud nobis pro
ſolutione occurrit, niſi aut ſerie ſeculorum antiquiſſima locorum faciem alteratam,
fluuiumq;,ſicut alijs etiam amnibus ſolet crebrius accidere, alueum mutaſſe:aut pri-
ſtinæ ætatis uiros, rei ueritatem non eſſe aſſecutos : aut fortaſſe exuberante flumine,
& ſolitis incrementis facto redundantiore,uias pręter iſtas quatuor,tumidioris ſui tẽ
pore aquarum decurſus reperit,per quos poſtea infra alueum receptus,pelagus deſi

nit introire. Quas ſi quę ſunt, quia iuges non habẽt aquas, ſed more torrẽtiũ, certis tan
tum tẽporibus defluunt, inter oſtia non computauimus. Occupata igitur inſula, mi-
nor pars fluminis reſtabat: iamiáꝗ; inclareſcente die, hoſtes ſomno ſoluti, noſtros ui-
dentes abijſſe, claſſe ſubducta, ad arma cõuolant, ſubitũ noſtrorũ timentes incurſum.
Inde celeritatem ſecuti, ſecus fluuium agmina trahentes, noſtros conſpiciunt inſulam
occupaſſe, eamꝗ; quæ transeundum reſtabat fluminis portionem, claſſe immiſſa, qua-
ſi propriam uendicare. Caſtra igitur locant ex aduerſo, longe tamen à crepidine aluei
aliquantulum, unde non habebant prorſus liberum ad aquas acceſſum. Vnde etiam
equos ad aquam trahentes, inferius deſcendebant. Sequenti igitur die, propoſitũ fue
rat modis omnibus fortunam tentare, et aperire ferro uiam, cùm ecce nocte illa nobis
ignorantibus, hoſtes deſcendunt: mane autem facto, uidẽtes eos abijſſe, flumine cele-
rius trãſmiſſo, hoſtes inſequi noſtri feſtinant. Hic ſane accelerandi gratia, quo expedi-
tius equites proficiſcerentur, relictis pedeſtribus auxilijs, D. Rex cum ſolis equitibus
ad iter accingitur. Dimiſit tamen D. Hugonem de Ibelim, & Chemel Soldani filium,
cum multa tum noſtrorum tum Aegyptiorum militia, qui Cahere, pontemꝗ; quem
noſtri perfecerant, à ſubitis hoſtibus incurſibus tuerentur. Hic traditę ſunt noſtris tur
res, & uniuerſæ nobilis illius urbis munitiones, domusꝗ; Calyphæ noſtris hactenus
incognita, eis peruia facta eſt, ita ut & ipſe dominus & omnis familia eius, ſalutis ſpem
omnem in noſtris tantum habebant. Tunc reuelata ſunt noſtris illa ſancta ſanctorum
à ſeculis abſcondita, & ſtupenda prius & paucis familiaria patuerunt arcana. Miſit eti
am dominus Rex, Gerardum de Pugi, & alterum Soldani filium Mahadam nomine,
in ulteriorem fluminis ripam, cum utriusꝗ; gentis expeditione: qui ſi forte hoſtes am-
nem trãſire tentarẽt, ipſi eorũ conatibus retinerẽtur. Depoſitis igitur, ut prædiximus,
ex maxima parte impedimentis, D. Rex hoſtẽ inſequitur, cõtra deſcurſus aquarum:
ipſa enim regionis forma, certũ dabat inſequentibus de hoſtiũ itinere argumentum.

Deſcribitur Aegypti regio, & qualis ſit aperitur. *Caput* XXIIII.

OMnis enim Aegyptiacus tractus, à prioribus auſpicijs ſuis, quibus Aethyopũ
regioni continuari dicitur, inter duas ſolitudines iacet arenoſas, perpetua ſteri
litate damnatas: nec aliquando ſentit aut præſtat fructuarios prouentus, cuiuſcunꝗ;
generis, niſi quantum ex beneficio exuberantis Nili certis temporibus fœcundatur.
Fluuius autem non niſi quantum locorum adiacentium opportunitas permittit, ſua
reddit irrigatione frugibus aptam regionem: nam ubi circa ſe planiorẽ reperit ſuper-
ficiem, liberius effuſus, latius etiam terram cultui præbet hilariorem, & diffuſiorẽ gle-
bæ porrigit ubertatem. A Cahere ergo inferius, uerſus mare, planiora penitus inueni
ens loca, excurſus habet liberos: unde & fœcunditatẽ liberius latiusꝗ; procurat, & re
gno maximum dans incremẽtum, fines eius dilatat. Nam ab eo oppido quod dicitur
Phacus, quod Syriã reſpicit, usꝗ; Alexandriã, quæ nouiſſima illius regni ciuitas, aren-
tem contingit Lybiam, centum & amplius miliaribus culti fœcundiꝗ; commoditas
diffunditur. A Cahere uerò ſuprà uſquequo perueniatur Chus, Aegyptiæ diœceſis
ultimam ciuitatẽ, quæ regno Aethiopiæ dicitur eſſe contermina, tantas patitur are-
noſorum colliũ anguſtias, ut raro ſeptẽ uel octo miliaribus, frequentius quatuor aut
quinꝗ;, aut altrinſecus, aut ex una tãtum parte diffuſus ad ſuæ exundationis modum,
regni fines laterales uel contrahat, uel producat: nam quæ loca non irrigat fluuius, ſo-
lis ardoribus & perpetuæ, ut diximus, ſterilitati deputantur. Superior igitur regio, lin
gua eorum Serch appellatur. Cuius nominis nullã aliam adhuc potuimus inuenire ra
tionem, niſi quod priſcis temporibus in ſuperioribus Aegypti partibus legitur fuiſſe
una ciuitas antiquiſſima Says nomine, cuius mentionem Plato noſter in Timeo, ſub
perſona Critię diſcipuli ſui, Solonem pręcipuè auctoritatis uirum introducens facit:
cuius uerba ad maiorem euidentiam ponenda indicauimus, ne quid deeſſe auctorita
ti uideatur. Eſt (inquit) regio Aegypti, Delta nomine, cuius è uertice Nili ſcinduntur
fluenta, iuxta quam Says nomine, ciuitas magna, quam regit mos uetus, qui lex Saty-
ra nuncupatur. Ex hac urbe Amaſus fuit Imperator, &c. Eſt tamẽ quędã alia regio ad
eandẽ pertinens Aegyptum, à Cahere diſtãs itinere diei unius, per terrã inhabitabilẽ,
quę eiuſdem fluminis beneficio per quoſdam meatus uiſitata, opimũ & fertile nimis

habet ſolum, agrorum & uinearum multa gaudens opulentia. Hāc Aegyptij lingua ſua Phium uocant, hanc ut ueterum tenet traditio, prudentiſſimus procurator Aegypti, & optimus utilium prouiſor Ioſeph, cum prius ſolū inutile, aratri prorſus ignarum, & culturæ & curæ expers omnino à mundi iacuiſſet initio, ſicut eiuſdem ſolitudinis partes aliæ, conſiderato loci ſitu quia circumadiacentibus locis finitimis humilior uidebatur, & quod ſolutis quibuſdam aggeribus, qui medij erant inter habitabilem tractum & eandem ſolitudinis partem, facile poſſet recipere fluminis beneficium, depoſitis aggeribus, & media quæ interiacebat ſuperficie conplanata, Nilum reſtagnantem, paratis aquęductibus introduxit, et à ſeculis ſolo incognitā familiarē fecit fœcunditatem. Nos aūt antiquū eius uocabulū non tenentes, opinamur priſcis temporibus Thebaidam dictam, unde ſanctorum Thebæorum Legio (quæ ſub Diocletiano & Maximiano Auguſtis apud Agaunum martyrio coronata eſt) legitur fuiſſe, cuius primicerius magnus Martyr Mauritius dicitur fuiſſe. Et aliud argumentū accedit, quod opimum optimum, quod nuſquam inuenitur, quod medici Thebanū uocant, ibi naſcitur. Nam terra Geſſen, quę fratribus Ioſeph data fuiſſe legitur, in ea parte Aegypti eſt, quæ Syriam reſpicit, ſicut ex lectione libri Geneſeos deprehēditur, quod diligens lector facile inueniet. Hæc autem oppoſitam Aegypti partem & ulteriorem fluminis ripam habet uiciniorem quæ Libyam reſpicit. Eſt autem regio non modica, imò trecentas ſexaginta ſex tam urbes, quàm ſuburbana, finibus ſuis dicitur coercere. Hac igitur (ut diximus) lege loci, quia regnum erat ita anguſtum, nec ad dexteram, nec ad læuam poterant declinare, & etiam crebris exploratorum nuncijs edoctus D. Rex & Soldanus de itinere hoſtium per triduum continuum, ſecuti quarto deinde die ſabbato uidelicet, quæ illam Dominicam præcedit, qua in eccleſia Dei cantatur Lætare Hieruſalem, nunciatur hoſtes eſſe in proximo.

Inter Regem & Syraconum pugna committitur in ſolitudine, maximo utriuſq; periculo. Caput XXV.

Communicato itaq; ad debitū compendiū conſilio (nam ferias liberiores, inſtās non patiebatur neceſſitas) prudenti conſilio et animoſitate prouida opus eſſe dicunt, omniſq; deſiderijs bellū decernit, gladijs conſerendū acclamat. Verùm nimis impar erat accinctorū ad Præliū diſtributio. Syraconus enim habebat Turcorū duodecim millia, ex quib. nouē millia loricis galeiſq; tegebāt, reliqua tria millia arcubus tantum & ſagittis utebātur. Præterea Arabum aut decem aut undecim millia lanceis pro more utentium. Noſtri uerò equites uix erant *CCC.LXXXIIII.* abſq; Aegyptijs uilibus & effœminatis, qui potius impedimento & oneri erant quam utilitati. Erant præterea nobis equites leuis armaturæ, quos Turcopoles uocant, ſed neſcimus ad quem numerum: multorum quoq; relatione audiuimus, quòd illa die in tanto conflictu ex maiore parte, prorſus fuerunt inutiles. Compertum ergo habentes tam noſtri de hoſtium in ciuitate, quàm ipſi de noſtrorum aduentu, prout res exigere uidebatur, acies ordinant, cuneos diſponunt, arma exerūt: qui rei militaris exercitatione priſtina erant prudentiores, alios hortantur, rudes inſtruunt, ſermonibus exhortatorijs inflammant animos, promittunt uictoriam, uictoriæ fructū laudem immortalē. Erat autem locus in quo committendum erat, in confinio cultæ terræ, & ſolitudinis locus inæqualis arenarum collibus uallibuſq; medijs interpollatus, ita ut neq; aduenientes de remoto uidere, nec abeuntes longius liceret intueri. Nomen loco Bebē, quod interpretatur, portæ: eo quod inter colles oppoſitas tranſitus arcetur. Nam Lamonia, unde quidā huius diei pręlium ſolent denominare, ab eo loco decem miliaribus erat remota. At uerò hoſtes ſollicitudine non pigri, nihilominus inſtructis aciebus à dextris & à ſiniſtris colles occupauerant, ad quas tum propter cliuū, tum propter arenarum mollitiē noſtris durū erat cum impetu accedere, eāq; cui Syraconus pręerat, mediā poſuerat cohortē, cęteris utrinq; collocatis. Etiam uentū erat ad hoc, ut cominus rem agi oporteret: egreſſiq; noſtri qui in acie regis erāt, unanimiter cohortē cui Syraconus præerat, uiriliter proſternunt: proſtratos gladijs obtruncāt ipſum etiam inſequuntur in fugam uerſum. Porrò Hugo Cęſarienſis in aciem cui pręerat Salahadinus, Syrcaoni nepos, impetum faciens, à ſuis deſtitutus deficit, deficiēs capitur multi

etiam

etiam cum eo capti,plures interfecti.Ibi cecidit uir nobilis,et in armis ſtrenuus,Euſtachius Cholet de regione Pontini.Hoc ſucceſſu elatę cohortes,aliæ conuenientes ad inuicem,& undiq; uallantes,aciẽ illã,quæ impedimentis & ſarcinis conſeruandis deputata erat,aggrediuntur,ſtatimq; diſſolutam proſternunt.ibi occubuiſſe dicitur uir nobilis,Hugo de Creona.Diſſipata igitur acie mortuis pluribus, qui gladios euadere potuerũt,fuga ſaluti conſulũt.Hoſtes uerò impedimẽta & ſarcinas liberè occupãt, & ſecum trahunt occupata.Interim diſſolutis hinc inde agminibus,& per dictas ualliculas diſperſis,uarijs euentibus pugna comittitur, teſtibus ijs qui cõſerebant: nam alijs nõ dabat̃ uidere:erat aũt anceps præliũ,& nunc ij,nũc illi fiebãt ſuperiores,ignari quid alibi ageretur.Vtriq; alibi reputãt ſe uictores,alibi uictos. Venerabilis quoq; frater noſter,D.Radulphus Bethleemita,archiepiſcopus, D.regis Cancellarius,cui poſtmodũ nos in eodẽ officio ſucceſſimus,grauiter uulneratus, uniuerſa impedimẽta ſua in eodẽ tumultu amiſit.Anceps diu præliũ,certum de uictoribus indicium differebat:donec iam inclinata dies,diſperſos ad ſigna hortatur redire: tunc demum noctis irruentis metu,iam incipiunt,qui liberi erant,ad ſuos feſtinare:regemq; ſtudioſe quærendo,ex uarijs partibus prodeuntes,iterum ſe colligunt.Dñs autem Rex,in eo loco quo pugnauerant,uictor,fœliciter rem geſſerat. Alij autẽ ſorte uaria in diuerſis partibus martem experti ſunt,hic proſpera,ibi aduerſa uſi fortuna, unde neutrã partem certa coronauit uictoria.Rediens uerò cum paucis admodum, collem quendã occupans,aliquantulũ ſublimẽ,erecto uexillo , ut ad ſe recolligerentur qui diſperſi erant,ſocios operiebat̃.Quib. pro parte reuocatis, hoſtes ante ſe in collibus geminis, qui impedimentorũ diſſoluerant aciẽ,& partim occiderãt,partim occupauerãt,conſpiciunt diſſolutos.Nec aliunde noſtris patebat ad redeundũ uia,niſi inter mediũ collium prædictorũ pertranſirent,Habentes igit̃ redeundi propoſitũ,in aciem ordinati per hoſtes medios,quos à dextra læuaq; cõtuebantur,iter agunt gradu lento:contra quos cum tanta cõſtantia proficiſcentes,nihil auſi ſunt aduerſitatis hoſtes moliri,ſed iuncto agmine uiris fortioribus & armatis optimè per gyrum locatis, ad quendam fluminis portionem peruenerunt, & eam uado pertranſierunt incolumes noſtri. Ea igitur nocte tota abeuntes noſtri,per uiam unde prius uenerant,redeunt. Peruenientibus aũt Lamoniã,occurrit eis Gerardus de Pugi,qui cum quinquaginta equitib.& Turcopolis centũ,& Mahadã filio Soldani,oppoſitã fluminis partẽ tenuerat, ut hoſtes ſi fortè fluuiũ tranſire uellent,impediret. Venit autẽ optato:nam plurimũ eis D. Rex timebat,ne ſeorſum inuentos,ſiue citra ſiue ultra fluuiũ hoſtes eos aggrediũtur. Sed & pro pedeſtribus turbis, quas poſt ſe dimiſerat, ut prædiximus, nihilominus erat ſollicitus, timens ne hoſtibus ſubitò & incautè occurrerent. Vnde apud prædictum oppidum per triduum eos ſuſtinens operiebatur,quibus præerat nobilis homo & prudens Ioſcelinus de Samoſato.Quarto uix die receptis paulatim noſtris, & peditum manu iterum ſibi ſociata,continuatis itineribus,Cahere peruenientes, ante Babylonem ſecus pontem caſtra metantur. Recenſito igitur militum numero , centum ex eis deeſſe reperiunt,de hoſtibus uerò mille quingentos aſſerunt cecidiſſe.

Syraconus intra alexandriam ſe recipit. Rex illuc properans,urbem obſidet. Caput XXVI.

AT uerò Syraconus,ſuis nihilominus qui ſupererant, in corpus unum reuocatis, per ſolitudinem noſtris ignorantibus Alexandriã tendit,cui protinus Alexandrini ciuitatem tradunt. Rex autem ut primum rumorẽ comperit , uocatis ad ſe principibus,Soldano quoq; & filijs eius,& nobilibus Aegyptiorum,quid facto opus ſit, ſtudioſius quærit. Vbi poſt multas diſceptationes,ſicut in rebus dubijs ſolet contingere,quoniam Alexandria ex ſe alimentorum copiam,nec frugum quippiã, niſi quãtum ſibi de ſuperioribus Aegypti partibus nauigio miniſtratur,noſcitur habere,placuit claſſem in flumine ad cuſtodiam locari,ut inde Alexandrinis commerciorũ omnino nihil poſſet inferri.Quo facto,ipſe cum uniuerſo exercitu ad partes illas deſcendens, inter locum qui dicitur Toroge & Domenehur caſtra ponit, qui locus ab Alexandria octo diſtat miliaribus: inde loca finitima & etiam remota per ſolicitudinem, miſſis excurſionibus, penetrans, & diſcutiens, ne fortè aliquis aut opem ferat obſeſſis,aut inde aliquos exteriores ad eorũ adminiculũ ſollicitet. Nihilominus & claſ-

ſis, quoslibet tranſire uolentes, aut tranſitum prorſus inhibet, aut cognitum non niſi diligenter quæſitum, deſcendere permittit. Euoluto igitur unius menſis ſpacio cùm ciuitas illa, nihil omnino alimentorũ, medio tempore aliunde ſuſcepiſſet, cœpit conqueri populus quod panis defecerat in ciſtertijs, & quod uictum non haberẽt: quod intelligens Syraconus, timens ne cum alijs ipſe cum ſuis inedia tabefieri compelleretur, relicto nepote Salahadino, quaſi cum mille equitibus in ciuitate, ipſe nocturnis itineribus per ſolitudinem, ꝓpe tamen noſtram expeditionem euadit in ſuperiores Aegypti partes, unde paulo antè deſcẽderat: quod poſtquam regi innotuit, impigrè ſubſequitur, quouſq; Babylonẽ ꝑuenit. Hic iam cùm in procinctu uniuerſus eſſet exercitus, compoſitisq; ſarcinis ſequi decreuiſſet, repente nobilis & potens Aegyptius Benecarſelle, regem adijt, Alexandriamq; ſumma inopia laborare docet: conſanguineos ſe in eadem urbe aſſerit habere potentiſſimos, & ciuitatis moderatores, qui facile poſſint populum fame afflictum, in quam partem uelint trahere, & ciuitatẽ cum omnibus Turcis qui in ea relicti erant, in manũ domini Regis dare. Motus itaq; Rex ad hoc uerbum: quęrit à principibus, quid eis uideatur: tandemq; conſonantibus omnium deſiderijs, approbante etiam Soldano, Alexandriam redeunt, eámque gemino circundant exercitu.

Deſcribitur Alexandriæ ſitus. Caput XXVII.

ALexandria totius Aegypti diœceſis, in ea parte quæ Libyam reſpicit, & in occidentẽ protenditur, omnium ciuitatum eſt nouiſſima, in confinio culti ſoli & arentis ſolitudinis ſita, ita quod extra ciuitatis mœnia uerſus ſolis occaſum, uaſta protinus heremus adiacet, culturę & curæ omnino non ſentiens beneficiũ. Hanc ut antiquę tradunt hiſtoriæ, Alexander Macedo, Philippi filius, cuius etiam nomen appellatione ſua prætendit, condidiſſe dicitur. Condita eſt autẽ, ut ait Iulius Solinus, duodecima, centeſima Olympiade, Lucio Papyrio L. filio, & Caio Petilio, Gai F. Coſſ. quam metatus Dinocrates architectus, ſecundum poſt conditorem inter memorabilia locum obtinet. Sita eſt autẽ non longè ab oſtio Nili, quod Heracleoticon quidam, alij Canopicon appellãt. Hodie uerò locus à quo denominatur oſtium Nili, illi conterminum ciuitati, deletis antiquis nominibus, Reſſith appellatur: diſtat autẽ à fluminis alueo

nis alueo quinq; aut ſex miliaribus. ſed tamen quibuſdā meatibus, tempore ſoliti incrementi fluuij pars urbem influit: quam aquarū influxionem ciſternis ampliſſimis, ad hoc ſpecialiter deputatis, ad uſus proprios toto anno diligenter conſeruant: ſed & ad pomeria, quæ ſunt extra urbem procuranda, occultis draconibus portionem ex ea dirigunt neceſſariam. Sita eſt autem, quantum ad celebranda commercia, commodiſſime. Portus habet duos, lingua quadam interiacente, ualde anguſta, diſiunctos. In capite autem illius interſtitij turris eſt miræ altitudinis, qui Pharos appellatur, quam Iulius Cæſar ad uſus neceſſarios dicitur erexiſſe, & illuc deduxiſſe coloniam. De ſuperioribus autem Aegypti partibus per fluenta Nili, omnimodorum alimentorum copiam, & rerum pene omnium ſuſcipit ubertatem. Verùm & de regionibus tranſmarinis, ſi qua ſunt quę Aegyptus non habet, nauigio omnis opulentia miniſtratur: unde amplius qualibet urbe maritima omnibus commoditatibus dicitur abundare. Ad hæc ex utraq; India Saba, Arabia, ex utraq; etiam nihilominus Aethiopia & Perſide, & alijs circūadiacētibus prouincijs, quicquid aromatū, margaritarū, gemmarū orientalium, gazarum & peregrinarum mercium, quibus noſter indiget orbis, per mare rubrum, unde gentibus illis ad nos iter eſt, in ſuperiores partes Aegypti, ad eam quæ Aydeb dicitur, ſuper ripam eiuſdem maris ſitam infertur, id totum ad flumen & inde Alexandriam deſcendit. Sic ergo orientalium et occidentalium illuc fit concurſus populorum. Eſtq; eadem ciuitas forum publicū utriq; orbi: clara ſane & antiquis titulis & modernis. ſed & beati Marci, principis Apoſtolorum ſpiritualis filij, diuinitus ad eandem eccleſiam miſsi, illuſtrata prædicatione, & uerbo ſanctorum patrum Athanaſij & Cyrilli prælatione, & tumulis decorata, ſecundum inter Patriarchas locum obtinens, Aegypti, Libyæ, Pentapolis, et multarum prouinciarum reuerēda metropolis. Deducitur illuc claſſis uniuerſa, portumq; & omnem aditum obſidentes, nemini accedendi licentiam permittunt.

Rex obſidionem continuans, ciues Alexandrinos moleſtat grauiſsimè. Caput XXVIII.

INterea qui in Syria remanſerant, audientes quod dominus Rex Alexandriam obſederat, & quod nauigatione continua intra paucos dies illuc poſſent peruenire, certatim iter arripiunt, et correptis armis, nauibus uictui imponunt neceſſaria, et ſeipſos inuitantes læti nimium proficiſcuntur. Inter quos & dominus Fridericus Tyrenſis Archiepiſcopus, prædeceſſor noſter, zelo motus aliorum, et ſpeciali erga dominū Regem tractus affectu, cum honeſto ſatis comitatu, nauigio deſcēdit in Aegyptum: ſed aquis Niliacis cauſam præſtantibus, dyſenteria cœpit periculoſiſſime laborare. unde antequam domino Regi traderetur Alexandria, coactus eſt, inualeſcente ægritudine, domū redire. Hic demū ſumptis nauium malis immenſæ quantitatis, uocati artifices, lignorum cæſores, caſtellum erigunt miræ altitudinis, unde totam erat reſpicere ciuitatem. machinæ quoq;, quas uulgo Petrarias uocant, unde immiſſi molares graues & magni, muros cędebāt, congruis ſtationibus locatæ, intolerabile ciuibus, horis pene omnibus inferebant terrorem. Erant circa eandē ciuitatem ad inſtar ſylua rum & frondoſi nemoris grata amœnitate, & plena fertilitate arboribus conſita fructiferis, & herbis referta ſalutaribus pomœtia quę & ſui cōtemplatione tranſeuntes, meritò inuitarēt ad ingreſſum, et ingreſſos hortarētur ad requiē. In hæc ingreſſus noſter ex magna parte exercitus, prius ex occaſione colligendę & erigendis machinis, materiæ, deinde ſolo nocēdi affectu, et damni inferendi conſideratione, aromaticas & multis uſibus aptas, tanto ſtudio ad terram proſternunt arbores, quanto uix labore ab initio fuerunt procuratæ. Fitq; ſubitò ut ſolo complicato, prioris ſtatus nulla re manerent ueſtigia: idq; fuit, in quo ſe maxime læſa ciuitas, & eius damnificatos habitatores, poſt adepta pacis fœdera conquerebantur. Inſtabant ergo noſtri, & artes quibus obſeſſis poſſent officere, ſata gentes inuenire, omnem rentabant nocendi aditū: et argumētis quibus poterāt, in eorū læſionē ſe inſtruebāt. Aſſultus quoq; aſſidui requiem negabant fatigatis. Erāt ſane ciues negotiationibus aſſueti, rerum militarium expertes, quiq; uſum prælinandi non haberent: unde moleſtius inſuetum laborem po terant portare. Turci autem qui illic remanſerant, tum quia pauci erant, tum quia ciuibus uarij & inconſtantis animi non cum multa fiducia ſe cōmittebant, rari ad conflictus,

ctus, et in congreſſionibus remiſſiores, nõ multũ alios animabant. Quid ultra? Quotidianus conflictus, cædes ſuorum continuę, uigiliæ perennes, nocturni timores, alimentorum ſuper omnia defectus, populũ attriuerãt, deiecerãt animos, & iam urbem deſerere, et libertatis immemores, quibuslibet populis mancipari magis eligerent q; in domeſticis laribus cum paruulis & uxoribus famis accerbitate conſumi. Serpebat ergo murmur in populis, iamiã ad plures ſermo manifeſtus diffundebatur, urbe pellendos eſſe hoſpites peſtilentes, qui tantam ciuibus intulerant afflictionem. Quærendum quocunq; pacto eſſe, quomodo ciuitas, depulſis ingruẽtibus moleſtijs, obſidione ſoluta, priſtinis commoditatibus, & ſolitę reſtituerentur libertati. Senſit hoc Saladinus, & occultis citatisq; nũcijs, ſtatum urbis miſerum, populi à ſe deficientis propoſitum, alimentorum ſupremam inopiam, patruo ſuo ex ordine pandit: utq; rebus deſperatis præſens remedium ſataget inuenire, & pereuntibus conſulere modis omnibus, implorat. Interim populum ſimul cum patribus alloquitur, monet pro uxorib. & liberis uſq; ad mortem decertandum, hortatur ut legis & paternarum traditionum ſint ęmulatores, pro foribus ſalutẽ adeſſe. Syraconum quoq; patruum ſuum, pro eorum liberatione, & pro amouendis hoſtibus Aegyptum circuire, in proximo cum infinitis copijs adfuturum. At dominus Rex cognito quod inter ciues eſſet diſſenſio, ciuitatem urgeri monet inceſſanter: quantoq; eos amplius nouit afflictos, tanto acrius inſtare pręcipit. Soldanus quoq; ſuccinctus ad omnia impiger, ſedulus plena ſollicitudine circuit principes uniuerſos, manu profuſa impenſas porrigit ad conſtruendas machinas, & ſumptus ad omnem belli uſum liberales, artificibus competentia ſalaria largitur, pauperibus & egenis, præſertim ſaucijs, ut ſui curam haberent, munera donat. Bellicoſis quoq;, & quos in prelio nouit ſtrenuos, aliquid diſtribuitur.

Syraconus hæc audiens, cum Hugone Cæſarienſi de pace loquitur, *Caput* XXIX.

DVm hæc apud Alexandriam ita aguntur, ſuperiores Aegypti Syraconus peragrat regiones: perueniensq; uſq; Chus, tentat expugnare ciuitatem: uidensq; quod non proficeret, & prolixiora huiuſmodi expoſcerẽt tempora, ipſum autem ad alia nepotis neceſſitas urgeret negocia, ſumpta ab illis urbibus pecunia, maturat reditum, & ad inferiora reuocat exercitum quem trahebat. Cumq; regrediens Babylonẽ perueniſſet, uidens quod Rex Cahere & Ponti Hugonem de Hibelim dimiſiſſet tutorem, & longe ſecus quàm arbitratus eſſet, omnia ſe haberent, Hugonem Cæſarienſem, quem captiuum tenebat, familiari compellat alloquio: utq; uir eloquens & urbane facundus, ſermone compoſito cœpit eum conuenire: Magnus princeps es, nobilis, & apud tuos clariſſimus, nec eſt de noſtris principibus quiſpiam, ſi mihi libera daretur optio, cui magis hoc meum communicare ſecretum cupiam, & uerbi huius participem conſtituere. Obtulit ſponte fortuna, & euentus donauit bellicus, quod alijs multis conatibus eſſet quęrendum, ut tuę experientię mihi ad opus pręſens fieret copia. Fateor ſane, quod glorię cupidus ſum, ſicut mortalibus ſolet contingere, & regni tractus opulentia, de indigenarum quoq; imbecillitate cõfiſus, ſpem aliquando concepi, ut in manus meas regnum hoc aliquando traderetur. Ideo cum ſumptibus & laboribus infinitis, infructuoſis tamen, ut uideo, cum equitatu copioſo nobilium, qui omnes eodem ſtudio trahebantur, per tot pericula deſcendi in Aegyptum, aliter ratus de rerum euentu quàm occurrit. Aduerſa enim, ut uideo, fortuna ingreſſus ſum, utinam uel proſpera redire liceat. Homo nobilis es, ut dixi, Regi charus, ſermone potens & opere, eſto inter nos pacis mediator, proſperum fiat in manu tua uerbum. dic D. Regi: Ocium terimus, & effluunt tempora ſine fructu, domi multa reſtant: ipſius etiam regno, plurimum eſſe neceſſariam regis pręſentiam, nunc alijs conſumit operã: nam poſtquam nos repulerit, miſeris omnibus & uix uita dignis, huius regni relinquit opulentiam. Recipiat ſuos quos in uinculis habeo, ipſe quoq; obſidione ſoluta & quos in uinculis habet, & quos in ciuitate cohibet Alexandria, reſtituat: & ego ſuſcepta prius ab eo ſecuritate, quod in itinere nihil nobis difficultatis per ſuos occurrat, paratus ſum exire.

Hugucum

Hugo cum Rege & principibus fœderis complet tenorem. Caput XXX.

AVdito hoc uerbo dominus Hugo ſicut erat uir prouidus & diſcretus, multo apud ſe libramine uerba oblata compenſans, licet utilem noſtris pacis formã & tenorem fœderis non dubitaret: tamen ne uideretur plus libertatis propriæ capi deſiderio ꝙ utilitatis publicę, hoc uerborum tractatu prouidere honeſtius iudicat per alios primos tentari aditus. Hanc ſuam intentionem ipſe nobis poſtmodum familiariter expoſuit. Miſſus eſt uerbi baiulus, qui ſimiliter captiuus tenebatur, quidã Regis familiaris, Arnulfus de Turuaſſel, qui cum D. Hugone, ut prædiximus, in eodẽ prælio captus fuerat, qui ſuſcepto uerbo, ad regem properat, legationis cauſam diligenter aperit. Cõuocato cœtu in principũ cõſiſtorio, præſente Soldano, & filijs eius, cõceptum uerbũ & cõpoſitionis formã proponit. Placet omnibus pacis tenor, & ſufficere uidetur ad gloriam, & ad plenam pactorum inter regem & Calypham initorum fidem: ut ciuitas per deditionẽ in D. Regis tranſeat poteſtatem: & tam hi de hoſtibus, qui obſidione claudebantᷣ, quàm qui Syraconũ ſecuti, per Aegypti fines erãt diſperſi, ſolutis quoqꝫ captiuis, quos de noſtris trahebant in uinculis, ſuis etiã nihilominus receptis, de uniuerſis Aegypti finibus compellantur exire. Sanar Soldanus cum uniuerſis Aegyptiorum Satrapis pactum approbat, fœderis conſonantiã libens amplectitur, dummodo hoſtis ſuſpectiſſimus & regni ęmulus excludatur, ſibi plenius dicit eſſe ſatisfactum. Tandem D. Hugo, ſuã exhibens præſentiam, uerbis hinc inde tractatis, nouiſſimam manum, & placitum finem appoſuit.

Reſignatur regi ciuitas, & pax indicitur Alexandrinis. Caput XXXI.

INdicitur uoce præconia cohortibus ſingulis, & omnibus generaliter præliandi finis, & per legem edictalem ne Alexandrinis inferatur moleſtia interdicitur. Egrediuntur igitur conceſſa pace, lætantes, qui diuturna fuerant obſidione macerati, anguſtias quas pertulerant faſtidientes, deambulationes tædij releuandi gratia, amant & appetũt liberiores. Inuenta etiã alimentorũ copia & cõmerciorũ libertate permiſſa, inedia tabefactorũ corporũ ruinam reſtaurare ſatagunt, & refocillare animas iam labantes. Iuuat agmina uidere parata, quæ paulo ante ſe horruerant & oderant: & eorum colloquijs perfrui, quos ante modicũ timuerant, periculorũ ſuorũ miniſtros & mortis procuratores. Noſtri quoqꝫ nõ ſegnius urbẽ ingrediuntᷣ optatã, & liberis diſcurſibus, uias, portus, mœnia luſtrantes, diligẽter uidendo colligũt, unde ad propria reuerſi, ſuis aliquãdo texere poſſint hiſtorias, & audientiũ animos gratis cõfabulationibus recreare. Huic ſplẽdidę ciuitati turris imminet miræ altitudinis, Pharos dicta: ad quã facibus accẽſis, & igne copioſo, more ſideris micantem, ignari locorũ, nocturnas nauigationes dirigũt. Nam Alexandria cęco mari, & periculoſo nimis acceſſu, & uadis fallacibus aditur: quo antequam ingrediantur nauigantes, ignibus, qui cõtinuo fomite & ſumptis publicis ſuper eum nutriuntur, edocti imminentia uitant naufragia, & ad curſus ſe erigũt ſalutares. Super hanc uictorię ſignũ, D. Regis uexillũ erigitᷣ: & quod prius paucis innotuerat, fit omnib. ſigno contuito manifeſtũ. Quo uiſo, qui cautius ſe habentes ad prima tracti fœderis uerba, noſtris ſe cõmittere pertimuerãt, iam de pace facti certiores, unum præ omnibus admirantes, quod tantam ciuiũ multitudinem, tantamqꝫ aduenarum numeroſitatem, qui omnes ad tutelam ciuitatis fideliter operã miniſtrabant, tam modicus exercitus intra urbis mœnia facilè coercuerat, & ad ignominioſam iuxta libitum cõpulerant deditionem: uix enim de noſtris equites erãt quingenti, peditum aut quatuor aut quinqꝫ millia: obſeſſorum autem qui arma poterant educere, ſupra quinquaginta millia.

Rex uictoria potitus, receptis ſuis uniuerſis, ad propria reuertitur. Caput XXXII.

EGreſſus igitur Salahadinus ad D. regem, quouſqꝫ iter ad redeundum arripuit, in caſtris manſit: dato ſibi cuſtode, qui eum tractaret honeſte, & temerariorum ab eo propulſaret iniurias. At uerò Soldanus cum tubarum clangore, cum tympanis & choris, & omni genere muſicorum inſtrumentorum, ſtipatus agminibus, præcurrente innumera apparitorum manu, uociferantibus armorum turmis per portas ciuitatis, cum triumpho tanquam uictor ingreſſus, terrore ciues concutit, hos damnat, illos abſoluit: & delicta diſcutiẽs, potenter omnibus diſtribuit præmia meritorũ.

Tandem

Tandem in certa pecuniæ quantitate, ciuibus condemnatis, procuratores tributorũ ordinat, uectigaliũ & ciuilium functionum inſtituit exactores. Exacta itaq; infinita pecunia, fidelibus ſuis curam iniungens ciuitatis, in caſtra glorioſus ſe recepit. At uerò noſtri ad reditum adſpirantes, qui nauigio uenerant, ſumptis ad iter neceſſarijs, naues conſcendunt, & ſe flatibus committentes, ad propria cum gaudio reuertuntur. Rex quoq; incenſis machinis, & compoſitis ſarcinis, uerſus Babylonẽ iter dirigit. Adiunctis ergo ſibi quos ibi dimiſerat, Soldano in ſua adminiſtratione confirmato, excluſis hoſtibus, ſuis qui capti fuerãt receptis, duodecimo Cal. Septembris Aſcalonem ingreſſus eſt, anno regni eius quarto. Ab incarnatione Domini uerò milleſimo centeſimo ſexageſimo ſeptimo.

LIBER VIGESIMVS.

Dominus Erneſtus Cæſarienſis epiſcopus, & Otto de ſancto Amando regius pincerna, à Conſtantinopoli redeunt, uxorem futuram domino Regi ſecum ducentes. Rex in eccleſia Tyrenſi coronatur, & uxorem ducit. Caput I.

INterea dominus Erneſtus, bonæ memoriæ, Cęſarienſis Archiepiſcopus: Otto quoq; de ſancto Amando, tunc regius pincerna, procuratam tam prudenter quàm fideliter, domini Regis legatione, per quam miſſi fuerant, apud dominum Manuelẽ Imperatorem Conſtantinopolitanum, impetrato quod petierant poſt exactum biennium, nauigio redeuntes, domini Imperatoris Protoſebaſti filiam, domino Regi uxorem futuram ducentes, apud Tyrũ applicuerant. Quo cognito, dominus Rex cum celeritate Tyrum peruenit, conuocatiſq; eccleſiarum prælatis, & regni principibus, eandem Mariam regiæ unctionis & conſecrationis munus adeptam ipſe quoq; habitu regio inſignis, & aureo diademate laureatus, per manum domini patriarchæ Almarici, bonæ memoriæ, in eccleſia Tyrenſium, debita magnificentia quarto Calend. Septembris uxorem duxit. Hic Iohãnes Protoſebaſto, cuius filiam (ut diximus) Rex duxit, eiuſdem domini Imperatoris ex fratre natu prior, ortus eſt nepos. Miſit autem D. Imperator cum prædicta nepte ſua, uiros illuſtres & magnificos, imperialis eminentiæ familiares, dominum Palæologum, & Manuelem Sebaſton, conſanguineũ ſuum, cum multis alijs, qui magnifice eam domino Regi tradiderant, ut de iniunctis ſolennitatibus nihil ſinerẽt præteriri. Tyrenſi autem eccleſiæ præerat, in qua hæc facta ſunt, D. Fridericus, qui ex Acconenſi eccleſia ad illam fuerat translatus. Hic triduo poſtquàm Rex in eadem ciuitate fuerat coronatus, & nuptias celebrauerat, præſente, et rogante domino Rege, & alijs multis honeſtis uiris, Archidiaconatum eiuſdem eccleſiæ, unde dominus Vuillhelmus ad Acconenſem eccleſiam fuerat uocatus, nobis liberaliter contulit.

Andronicus quidam Imperatoris conſanguineus, dominam Theodoram, domini Balduini Regis uiduam, ſecum per terras hoſtium abduxit. Caput II.

PEridem tempus Andronicus quidam nobilis Græcus, & potens, D. Imperatoris Conſtantinopolitani conſanguineus, de partibus Siciliæ adueniẽs, cum multa militia, dum D. Rex adhuc in Aegypto detineretur, uſq; ad eius aduentum apud nos moram fecit nobis conſolatoriam, ſed more ſerpentis in gremio, & muris, uipera malè remunerauit hoſpites ſuòs: uerum eſſe docens, quod à Marone fuerat, Timeo Danaos & dona ferentes. Cui dominus Rex ſtatim poſt reditum ſuum urbem dedit Berythenſem: ad quam gratia uidendi ciuitatis, dum dominam Theodoram, domini Balduini regis uiduam, quæ urbẽ Acconenſem nomine donationis propter nuptias poſſidebat, nepotis ſui filiam, apud quem diu fuerat hoſpitatus, inuitaſſet, fraudulenter (ut dicitur) abduxit, & in terram hoſtium, Damaſcum prius, deinde in Perſidem, fauente Noradino, abduxit.

Petracenſis

Petracenſis eccleſia & Hebronenſis epiſcopis datis ordinantur: Stephanus Regis Siciliæ Cancellarius, & Panormitanæ eccleſiæ electus, in Syriam deſcendunt. Comes Neuernienſis Vuilhelmus apud nos defungitur. Caput III.

EOdem anno nihil penè memoria dignum accidit, niſi quod circa quadrageſimale tempus duæ eccleſiæ in regno ſuſceptis epiſcopis ordinatæ ſunt: quarum altera ab ingreſſu Latinorum in terram promiſſionis, Latinum non habuerunt pontificem uidelicet Petracenſis, quæ ultra Iordanem in finibus Moab ſita eſt, ſecundę Arabiæ metropolis: altera uerò, Hebronenſis uidelicet, ut dicitur, nunquam: ſed tempore Græcorũ prioratus fuerat, ſicut & Bethleemitica fuiſſe dinoſcitur eccleſia. Sed & Bethleemitica ob natiuitatis Dominicæ reuerentiã prius ſtatim poſt ſanctæ & Deo amabilis ciuitatis liberationem, tẽpore D. Balduini Regis primi, cathedrali gaudere prærogatiua meruit. Hebronenſis quoq; intuitu ſeruorũ Dei, quorũ memoria in benedictione eſt, Abraham uidelicet, Iſaac, & Iacob, eadẽ tum dignitate primum meruit inſigniri. Præficit̃ ergo Petracenſi eccleſiæ, & ſecundæ Arabiæ metropolitanus efficitur dñs Guetricus, Canonicus regularis in templo Dñi: Hebronenſi uerò, dominus Raynaldus, D. Fulcherij piæ recordationis Patriarchę nepos. Aeſtate igit̃ ſequẽte, uir nobilis D. Stephanus, D. Regis Siciliæ Cancellarius, & Panormitanæ electus eccleſiæ adoleſcens bonæ indolis, & egregius forma, D. Rotholdi Comitis de Parchio frater, agitantibus eum & aduerſus eum conſpiratis regionis illius principib. inuito Rege puero, & matre eius reniti non ualẽte regno expulſus, cum paucis uix eorum euaſit inſidias, & ad nos nauigio peruenit: qui non multum poſtea ualida correptus ægritudine, mortuus eſt, & Hieroſolymis in templi Domini capitulo honorificè ſepultus eſt. Per idem quoq; tempus, D. Vuilhelmus Nemorẽſis Comes, magnus princeps, nobilis & potens, de regno Francorũ cum honeſta militia Hieroſolymam uenit, propoſitum habens, in ſeruitio Chriſtianitatis contra hoſtes fidei noſtræ, ſuis expenſis militare: ſed eius pia & honeſta ſtudia, mors immatura felicibus eius inuidens actibus, miſerabiliter præuenit: nam ſubito & diuturno lãguore correptus poſt longas corporis moleſtias, in primo gratiſſimę iuuentutis flore, cum multis omnium ſuſpirijs & gemitu uitam finiuit.

Imperatoris legati ad Regem accedunt, pacta quædam à domino Rege poſtulantes. Mittitur Tyrenſis Archidiconus, & pacta propoſitorum Imperatori complet Caput IIII.

EAdem æſtate, Comes Alexãder de Grauina, & quidam Michael Hydrontinus, domini Imperatoris Conſtantinopolitani familiares ac legati, ad dominum regem, adhibitis quos rex de ſuis uerbis participes uoluit fieri, ſecretius conueniũt, uię cauſas exponunt, & ſuper his omnibus ſcripta porrigunt imperalia. Summa autem legationis hæc erat: Senſerat dominus Imperator, quod Aegypti regnum potens admodum hactenus, & opulentum ualde, in manus peruenerat debilium & effœminatorum: & quod finitimis populis in notitiã uenerat, tam dñi, quàm principũ ſuorum impotentia, infirmitas & inſufficientia. Vnde, quia uidebatur quòd non poſſet diù in ſtatu ſe continere præſenti, quin ad gentes alienas, eius dominium & moderamen oporteret tranſire, cõcepit apud ſe, quòd auxilio D. Regis facile poſſet illud in ſuam iuriſdictionem recipere. Vnde ſuper hoc prædictos miſerat Legatos. Sunt nonnulli qui dicunt, quod ſuper eodem facto prius fuerat à D. Rege per nuncios & frequentes epiſtolas ſolicitatus, quod ueriſimilius eſt, ut militaribus copijs, claſſe quoq; & impenſis eum iuuaret, certas partes tum regni tum manubiarum ſub interpoſitis conditionibus recepturus. Hac ergo gratia, memorati Legati regem adeuntes, firmatis conuentionibus ad placitam utrinq; conſonantiã, adiunctus ſum ego comes de Regio mandato, ut Regis & regni uniuerſi conſilium cum eorum literis ad D. Imperatorem, properans deferrem: & pactis medijs, quale à me exigeretur, ſub certa tamen forma, robur imponerem. Aſſumptis igitur præfatis D. Imperatoris apocriſarijs, qui apud Tripolim, ut eis Rex literis ſuis ſignauerat, noſtrum pręſtolabantur aduẽtum, ad urbem Regiam profecti ſumus, Detinebatur porrò eo temporis articulo Imperator in

tor in Seruia, quę regio montoſa & nemoribus obſita difficiles habens aditus, inter Dalmaciam & Hungariam & Illyricum media iacet, rebellantibus Seruijs, & confidentibus de introituum ad ſe anguſtijs, & de imperuio ſitu. Habent uetuſtę traditiones, hunc omnem populum, ex deportatis & deputatis exilio, qui in partibus illis ad ſecanda marmora, & effodienda metalla damnati fuerant, originem habuiſſe, & inde etiam nomen traxiſſe ſeruitutis. Eſt autem populus incultus, abſq; diſciplina, montium & ſyluarum habitator, agriculturæ ignarus, gregibus & armentis copioſi, lacte, caſeo, butyro & carnibus & melle, & cæteris uberius abundantes. Hi magiſtratus habent, quos Suppanos uocant, & D. Imperatori aliquando ſeruiunt: aliquando de montibus & ſyluis egredientes, omnem circa ſe regionem, ut ſunt audaces & bellicoſi uiri, depopulantur. Ob hæc ergo intolerabilia uicinis eorũ maleficia, ingreſſus erat ad eos in uirtute multa & innumera manu D. Imporator. Quibus ſubactis, & præcipuo eorum principe mancipato, redeunti D. Imperatori poſt multiplices uiarum labores, in prouincia Pelagonia, in ciuitate quę uulgo dicitur Birtella, occurrimus, iuxta illam antiquã & Domini feliciſſimi & inuictiſſimi, & prudẽtis Auguſti patriam, D. Iuſtiniani, ciuitatem uidelicet Iuſtinianam primam, quæ uulgo hodie dicitur Acreda: à D. Imperatore honorificè ſuſcepti, benignè & Imperiali clemẽtia tractati, legationis & uię cauſſam, formamq; pactorum diligẽter expoſuimus: quæ omnia lęta mente ſuſcipiens, & gratanter amplectens, quod præordinatum fuerat, approbant. Præbitis ergo corporaliter hinc inde iuramentis, eius auctoritate interpoſita, confirmata ſunt quæ prius per nuncios fuerunt ordinata. Receptis ergo Imperialibus literis, pactorum formam ex integro continentibus & conſummata fœliciter legatione, muniſicentiſſimè de more ſolito dimiſſi, Calendis Octobris iter ad reditum accipimus.

Rex in Aegyptum cum ſuis deſcendit, & contra fœderis formam, quam cum Aegyptijs pepegerat, eis bellum infert. Caput V.

INterea ſtatim poſt exitum noſtrum, antequã reuerteremur ad propria, antequam de auxilio D. Imperatoris per noſtram legationẽ certior fieret Rex, fama publica perſonuit, ut dicit̃, quod Sanar Soldanus Aegyptius, frequẽtes ad Noradinũ dirigebat legationes, & eius implorabat ſubſidium, dicens: Quod à pactis cum Rege initis uellet recedere, & quod inuitus cum inimico populo aliquo pacis fœdere iungeret̃: quod ſi de eius auxilio certus fieret, pacta frangeret, ab eo penitus recedens. Vnde Rex, ut dicitur, iuſta indignatione motus, conuocato regno uniuerſo, collectis equitum peditumq; copijs, in Aegyptum feſtinat deſcendere. Sunt qui dicunt, prædicta omnia ficta fuiſſe, & quod Sanar Soldanus innocẽti, & nihil tale merẽti, pacta & conuentionum tenotem bona fide ſeruanti, contra phas & pium illatum ſit bellum: ſed ut factum tam notabile aliquam haberet excuſationem, hic color uidetur quęſitus: unde & Dominum iuſtum, ſecretorũ & conſcientiarum arbitrum, omnem noſtris conatibus ſubtraxiſſe fauorem, aſſerunt, & prædictis moliminibus, iuſticia uacuis, proſperos negaſſe ſucceſſus. Cauſſam porrò & incentiuam huius mali, ut aiunt, miniſtrabat Gerbertus, cognomẽto Aſtalit, magiſter domus Hoſpitalis, quę eſt Hieroſolymis, uir magnanimus, & quadã liberalitate donãdi ꝓfuſus: tamẽ inſtabilis. Hic omnes eiuſdem domus theſauros exponens, inſuper & infinitæ quantitatis pecuniam, mutuam ſumẽs, omnia militibus erogauit, quoſcunq; inuenire potuit ſibi alliciẽs: unde prædictam domum tanta æris alieni mole grauauit, quod non erat ſpes ſolutũ iri. Ipſe etiam poſtmodum deſperans, officiumq; ſuum deſerens, & adminiſtrationi renuncians, in centum millibus aureorum dimiſit domum obligatam. Ea tamen conſideratione tot & tantas impendiſſe dicitur expenſas, quod capta & ſubiugata Aegypto, Belbeis, quæ olim dicta eſt Peluſium, cum uniuerſo territorio ſuo, iuris eiuſdem domns, ex pacto prius cum rege initio, cederet in perpetuum. Fratres autem Militiæ templi, eidem ſe ſubdudcẽtes pacto, aut quia eis contra cõſcientiam ſuam uidebatur: aut quia Magiſter, æmulæ domus, huius rei auctor, & priores uidebatur uires penitus miniſtrare: aur regem ſequi negauerunr. Durũ enim uidebatur eis, regno amico, & de noſtra fide pręſumenti, contra terrorem pactorum, & contra iuris religionem, immeritis & fidem ſeruantibus bellum indicere.

Obſidetur

Obſidetur ciuitas Belbeis, & expugnatur obſeſſa. Soldanus regem infinita promiſſa pecunia decipit. Caput VI.

ACcinctus igitur,& prçliari inſtructus apparatu,regni uiribus conuocatis,anno regni eius quinto,menſe Octobri,deſcendit in Aegyptum : & tranſcurſa heremo,quæ media iacet, quaſi itinere dierum decem , Peluſium applicat,quam mox intra triduum uiolenter expugnat, expugnatamq́ꝫ ferro aperit,& ſuos immittit incunctanter. Accidit autem hoc,tertio Nonas Nouembris. Capta igitur ciuitate,ciuibus eius ex parte maxima gladio peremptis,non parcitur ætati, aut ſexui:& qui mortem tum quocunq́ꝫ caſu inueniebantur declinaſſe,iacturam libertatis , quæ honeſtis uiris omni genere mortis ſuſpectior,eſt,incurrentes,miſeræ ſeruituti ſubiugabâtur. Capti ſunt inter cæteros eiuſdem conditionis Mahatzam filius Soldani,& quidam eius nepos qui urbi præerant, exercitus illuc congregati tutamen habentes : effracta igitur ciuitate,irruentibus paſſim & ſine delectu cuneis, penitiores domiciliorũ penetrant aditus,reſerant penetralia,& eos qui mortem deliteſcendo effugiſſe uidebanť, compeditos educentes,ignominiaſe ad mortem protrahunt:quos ętatis integrę & armorum potentes reperiunt, gladijs tranſuerberant. Vix ſenibus parcitur & paruis, & ſecundæ ſorti non plenius indulgetur. Facta ſunt deſiderabilia eorum hoſtium prçda, & quæq́ꝫ ſpecioſa in ſortem,dum ſibi diuidunt ſpolia. His igiť rumoribus Sanar mente conſternatus,quid faciat ignorat,deliberat prout tempus & rerum & arcto poſitarum patiebatur anguſtia,an muneribus tẽtet Regem expugnare, & indignationem eius data emolliat pecunia? an finitimos ſuperſtitionis ſuæ principes,ad ſui auxilium precibus,precioq́ꝫ ſollicitet? tandem placet,utrunque maturata prouiſione tentare. Miſſa ergo legatione ad Noradinum,implorat ſubſidium , & impetrat imploratum: uocato enim Syracono,cuius ſæpius fecimus mentionem partem exercitus,& nobilium ſuorũ partẽ nõ modicã cum ſatrapis qui partẽ ſollicitudinis portarẽt,tradit:ſumptisq́ꝫ alimentis ad iter neceſſarijs , & camelis , ad deuehenda onera ſufficientibus, eos in Aegyptum dirigit.

Expugnata urbe Belbeis, Soldanus Regem infinita pecunia promiſſa, decipit. Caput VII.

REx interim euerſa Peluſio, cum uniuerſis agminibus uerſus Cahere cohortes dirigit,ſed lento nimis gradu uix unius iter diei decem diebus conficiens:tandẽq́ꝫ ante urbem caſtrametatus,machinas parat,crates erigit , & cætera ad tales uſus profutura diſponit. Videntur quæ foris ſtruuntur promittere impetus proximẽ futuros, & obſeſſis incutere formidinem, & quandã mortis imaginem intentare. Qui autem facta illius arcana norunt , huius cauſſam fuiſſe aſſerunt, quod Soldanus interea, aduenientis exercitus terrore concuſſus , prolixiores deliberandi haberet inducias , & pro commouendo exercitu pecuniam paciſceretur:tota enim illuc properabat intentio regis,ut à Soldono pecuniam emungeret:malebat enim precio redemptus abire quàm urbes,ſicut de Peluſio contigerat,popularibus ad rapinam exponere,ſicut manifeſtius infrà dicetur. Soldanus uerò interea per ſuos et regis familiares omnem prętentat aditum,omnem explorat ſubintrandi uiam : tandem regis animũ pecuniarum cupidum,promiſſionibus eneruat,infinitam ſpõdet pecuniam, quam uix uniuerſum regnum,corraſis undiq́ꝫ copijs perſoluere poſſet. Promittit enim,ut aiunt,aureorum uigeſies centena millia,ut redditis ſibi filio ac nepote,amotisq́ꝫ expeditionibus,rediret ad propria. Hoc autem,ut poſtea patuit, non eo moliebatur intuitu,ut promiſſionum ſumma ſpes eſſet,aliquando ſolutum iri : ſed ne ſubitò incurſu accedeus ad Cahere,imparatũ immunitumq́ꝫ reperiens,repentinis eruptionibus expugnaret, quod proculdubio,ut conſtanter aſſerunt,qui interfuerunt:ſi citatis itineribus capta Peluſio,deiectis adhuc & ſtupidis à recenti clade,& inſperata tantæ urbis calamitate, Aegyptiorum animis,illuc noſter perueniſſet exercitus, accidiſſet. Veriſimile enim uidetur, quod uiri molles & effœminati,delicijs à multo retro tempore dediti, rerum militarium expertes,adhuc fumante uicinæ urbis incendio,& innumero ſuorum interitu conſternatus,ſibi timentes,quod alijs uidebant cõtigiſſe, nec inde animos uel uires habuiſſe reſiſtendi.

Cahere quinqꝫ aut ſex diſtat miliaribus, pene continuus & pro cuiuſqꝫ ętate erat interpretum & nunciorum diſcurſus. Dum igitur quaſi ſuccedentes ſibi ad Regem Soldanus dirigit legationes, & quàm ſedulus ſit in colligenda pecunia ſignificat, orat etiam ne morem cauſſetur, ſed patienter expectet. Monet etiam & conſulit, ne propius accedendo, Calypham uel populum de contracto pacis fœdere, plenius confidentem, deterreat: ſubitò futurum, ut cenſu tradito, fœlicibus auſpicijs redire ualeat. Dumqꝫ huiuſmodi quaſi deluſorijs pręſtigijs noſtros deludit apparatus, & recta perſuadentium conſilia, & ſalubriores monitus potiora ſuggerentium euacuat: ecce rumor inſonuit quòd Syraconus aduenię̄s, innumeram Turcorum ſecum traheret multitudinem: quo comperto. ſolutis caſtris, compoſitiſqꝫ ſarcinis, Rex Peluſium redit. Vbi ſumptis ad iter uictualibus, relictis qui ciuitatem tuerentur, tam equitum quàm peditum copijs, octauo Calendas Ianuarias, Syracono in ſolitudinem obuiam exit: cumqꝫ iam aliquantulum eſſet in heremo proceſſum, ſignificatur Regi per exploratores locorum gnaros, & quibus erat fides habenda, quod Syraconus cum ſuis legionibus iam tranſierat. Hic iam opus erat nouo conſilio. Nam duplicatis hoſtium uiribus, non erat tutum, diuturniorem moram facere. Mora enim enorme ſecum trahebat periculum: nam neqꝫ cum eis ſane tutum uidebatur conſerere, nec Soldanus de cætero pactorum finibus ſtare uolebat, nec nos eum ad legem placitorum obſeruandam compellere poteramus. Ad hoc enim de induſtria, & ſtudioſe dilatorijs ambagibus uidebatur rem protraxiſſe, ut ſic Turcis ſuperuenię̄tibus exire compelleretur. Redeunt igitur noſtri Peluſium, ibiqꝫ recepta parte exercitus, quæ ad urbis illius tuitionem relicta fuerat, altera poſt Calendas Ianuarias die, ordinatis agminibus, redeundi in Syriam iter arripiunt.

Syraconus Aegyptum occupat, Soldanum interficit, & ipſe paulo pòſt uita defungitur. *Caput* XI.

PОrrò Syraconus uidens temporum opportunitatem uotis ſuis cō̄ſonare, & rege abſcedente, non eſſe quippiam quod eius deſiderijs præſtet impedimentum, quod prius conceperat, mandat effectui. Caſtra igitur locat ante Cahere: & quaſi pacificus eſſet eius introitus, pacienter per aliquot dies ſuſtinet, tanquam uir prudentiſſimus, nihil ſpirans aſperum, nihil prætendens amarum, uerſutia qua plurimum callebat, celans propoſitum. Egrediebatur ad eum Sanar Soldanus in caſtra quotidie, cum multa gloria & maximo comitatu, & impenſo cotidianæ uiſitationis officio, & deuotæ ſalutationis affatu, datis etiam muneribus, reuertebat̃. Iamqꝫ proſperi ingreſſus & regreſſus aſſiduitas, ſecuritatem uidebatur polliceri: & quòd heri & nudiuſtertius cum reuerentia fuerat ſuſceptus, conſuetudinem inducebat fidentiorem. Securum igitur & nimis de Turcorū fide præſumentem, ſceleris miniſter præuenit, occultè ſuis præcipit, quod dum die ſequē̄te, ſummo mane, quaſi deambulaturus ad aquas egreditur, ea hora qua Soldanus uiſitationis conſuetudinem faciens, uenientem confoderē̄t. Sanar uerò, diei parte ſolita, ut cō̄ſuetæ uiſitationis & debitę ſalutationis dependat alloquium, egreditur ad caſtra: cui occurrentes mortis eius miniſtri, executioni mancipā̄t, quod fuerat imperatum. Deiectum enim ad terram, capite minuunt, & gladijs obtruncant. Quod uidentes eius filij, citatis equis in Cahere ſe recipientes ante Calypham conſternati, genibus prouoluti pro uita ſupplicant. Quibus ille dicitur reſpondiſſe, ea conditione de uita ſperandū, ſi nihil occultè cum Turcis molirentur: qui pactorum formam ſtatim uiolantes, clàm per internūcios cœperunt cum Syracono de pace tractare: quod audiens Calypha, utrunqꝫ iuſſit gladio interire. Sic ergo rege abeū̄te, Sanar de medio ſublato, Syraconus uotis ſatisfacit ſuis, regnū occupat. Et ingreſſus ad Calypham, reuerentiam impendit debitam. Ipſe quoqꝫ uerſa uice plurimū honoratus, dignitate & officio Soldanatus inſignitur: & gladij recipiens poteſtatem, Aegyptum ſibi uendicat uniuerſam. O cæca hominum cupiditas, & omni crimine maior, ô nefanda cupidæ mentis & inſatiabilis animi rabies: ecce à quàm quieto & tranquillo penitus ſtatu, in quàm turbulentum & anxietatibus plenum nos deiecit immoderatus habendi amor: Aegypti copiæ, opulentiarum immenſitas, no-

ſtris uſibus famulabantur:ex ea parte noſtrum regnum tuta habebat latera,non erat quem ab Auſtro formidaremus.Mare uolentibus nobis adire,uias præſtabat pacatiores:noſtri quoq; negotiationis & commercionis gratia, ſine formidine,bonis conditionibus in Aegypti fines poterãt introire.Ipſi quoq; uerſa uice,peregrinas inſerentes diuitias,commercia noſtris incognita ſecum trahẽtes, utilitati ſimul et honori nobis erant,dum ad nos ingrediuntur.Præterea cenſus annui immenſa pręſtatio, tam fiſco regio,quàm domeſticis ſingulorum peculijs uires pręſtabat,inferebat incrementum.At nunc uice uerſa,cuncta calculum ſunt ſortita deteriorem, mutatus eſt color optimus,& uerſa eſt in luctum cithara noſtra.Quocunq; me uertam, ſuſpectas inuenio partes.Mare portus negat aditus, omnis uicina per circuitum regio hoſtibus paret,& in noſtram ſe accingunt perniciem regna cõtermina. Hæc omnia hominis unius inuexit cupiditas,& auaritia radix omnium uitiorum noſtra obnubilauit data diuinitus ſerena.Sed ad hiſtoriam redeamus.

Salahadinus Syraconis ex fratre nepos,defuncto ſuccedit,& regnum Aegypti obtinet. Caput XII.

MOrtuo Soldano & filijs eius,quibus cõtra pietatis formam,necis uidelicet cauſas prębuimus, Syraconus uoti compos obtinuit principatũ. uerùm hoc ſucceſſu non diu eſt lætatus.nam uix anno potitus eſt imperio, rebus humanis eximitur. Cui ſucceſſit Salahadinus fratris eius Negemedini filius, uir acris ingenij,ſtrenuus,et ſupra modum liberalis.Hic primis auſpicijs ſui principatus ad Calypham dominum ſuum,ut ſolitam illi exhiberet reuerentiam,ingreſſus, claua quã geſtabat in manibus, dicitur eum ad terram proſtratum,occidiſſe,omnẽq; eius gladio tranſuerberaſſe progeniem,ut ad nullum ſuperiorem habens reſpectum,ſibi & Calypha & Soldanus eſſet.timebat enim,ut ad ſe ingredientem aliquando, quia iam Turci populo inuiſi habebantur,iugulari præciperet.Peremit ergo eum, & ſibi more domini nihil tale uerenti mortem intulit,quam eidem ille,ut dicitur,parabat intentare. Mortuo igitur Calypha, regiam gazam & theſauros & cuncta illius domus deſiderabilia, pro libero diripiens arbitrio,cuncta liberaliter nimis, militibus erogauit,ita ut intra paucos dies euacuatis ueſtiarijs, ipſe mutuam ſumens pecuniam,graui pondere ſe obligaret æris alieni.Non deſuerunt tamen, ut dicitur, qui de filijs Calyphæ occultè quoſdam eriperent,ea intẽtione,ut reddita Agyptijs aliquando regni adminiſtratione, non deeſſet qui pręde ceſſoribus ſuis,nominis, dignitatis & ſanguinis hæres exiſteret.

Dominus Bernhardus Monaſterij montis Thabor, Abbas,Liddenſi eccleſiæ præficitur.Dominus Fridericus Tyrenſis Archiepiſcopus ab Occidentalibus principibus petiturus auxilium, ad partes dirigit occiduas. Caput XIII.

DOmino Rege in regnum reuerſo, nihil memoria dignum prima illius anni parte geſtum eſt,niſi quòd defuncto Raynero,bonę memorię Liddenſi epiſcopo, Bernhardus Abbas eccleſiæ montis Thabor,in eadem eccleſia inthronizatus eſt. Vere tamen ſequente,quod erat ſexti anni domini Amalrici initium,uidentes regni prudentiores,quòd ui ſubiugata Turcis Aegypto,plurimum nobis deceſſerat, & multo deterior facta erat noſtra conditio:nam uiolentiſſimus hoſtis noſter, Noradinus per mare poterat claſſe numeroſa ex Aegypto proficiſcente, regnum noſtrum arctare, non modicum, & quamlibet ex maritimis urbibus utroq; uallare exercitu. Et quod formidabilius erat peregrinis ad nos tranſitũ impedire aut negare penitus, conſulunt opus eſſe,ut de pręlatis eccleſiarum uiri uenerabiles, prudentes & eloquentia pręditi,ad occidentis principes dirigentur, qui doceant & diligenter inſinuant regni preſſuras importabiles.Et populi Chriſtiani afflictionem,& caſus aſperos fratribus imminentes.Electi ſunt ergo de communi conſilio in opus miniſterij huius dominus Patriarcha,dominus Erneſtus Cæſariẽſis archiepiſcopus,dominus Guilhelmus Acconenſis epiſcopus:ſumptisq; tam domini Regis, quàm uniuerſorum epiſcoporum literis, ad D. Fridericum Romanorum Imperatorem,ad D. Ludouicũ Francorũ regem, ad D.Henricum regem Anglorum,ad D. Vuilhelmum Sicilię regem:ad Comites quoque nobiles & inclytos Philippum Flandrenſem,Henricum Trecenſem,Theobaldũ Carnotenſem,et ad reliquos occidentalium partium principes, nauem conſcendunt.

Sed

Sed ſubitò ſequenti nocte oborta tẽpeſtate maxima, naue quaſſata, fractis remigijs, malis depoſitis plurimum turbati: poſt triduum uix euadentes naufragium, reuerſi ſunt. Succeſſit eis in eadẽ legatione dominus Fredericus Tyrenſis Archiepiſcopus, multa precum domini Regis & principum deuictus inſtantia: ducens ſecum dominum Ioannem Paneadenſem epiſcopum, eiuſdem eccleſię ſuffraganium. Qui melioribus auſpicijs nauem ingreſſi, feliciter ad optatum portum nauigauerunt: parum tamen in negotio quod eis iniunctum fuerat, proficientes. Nam prædictus poſtquam in Franciam peruenit, ſtatim apud Pariſios ultimum clauſit diem. Dominus uerò Archiepiſcopus completo biennio, omnino uacuus reuerſus eſt.

Imperator Conſtantinopolitanus pactis uolens ſatisfacere, claſſem in Syriam dirigit, & quoſdam de ſuis principibus. Caput XIIII.

TRanſcurſa illa æſtate, abſq; factis memorabilibus, circa primi autumni ſequentis initia, fidei memor, & pacta memoriter tenens, quæ cum domino Rege per noſtram mediationẽ, & per interpoſitũ ſtudiũ dominus Imperator firmauerat, claſſem dirigit promiſſam, in eo facto plurimum cõmendabilis: nam imperiali magnificentia pactorum legem plenius interpretatus eſt, promiſſum enim uberiore cumulauit ſolutione. Erant ſane in præfato exercitu, naues longæ, roſtratæ, geminis remorum ruderibus inſtructæ, bellicis uſibus habiliores, quæ uulgo galeæ dicuntur, cẽtum quinquaginta. Item his maiores ad deportãdos equos deputatæ, oſtia habentes in puppibus, ad inducẽdos educẽdosq; eos patenter: pontibus etiã quibus ad ingreſſum & egreſſum tam equorũ quàm hominũ procurabatur cõmoditas, cõmunitę ſexaginta. Item harum maxime, quæ dromones dicuntur, alimentis uarij generis armiſq; multiplicibus, machinis quoq; & tormentis bellicis uſq; ad ſummũ refectæ, decem aut duodecim. Miſit autẽ cum claſſe de ſuis principibus Megelducas cõſanguineum ſuũ, quem uniuerſis præfecit: quendamq; alium Maureſiũ nomine, ſibi ualde familiarẽ, de cuius experientia (ſicut poſtea plenius patuit) plurimum cõfidebat: nam eundem poſtmodum uniuerſo ſuo præfecit imperio. Comitem quoq; Alexandrum de Conuerſana, nobilem de Apulia uirũ: quem ob inſignem fidem, & multam erga ſe deuotionẽ, dominus Imperator habebat acceptum. His curam ſui committens exercitus, in noſtrũ dirigit Orientem: qui proſpera uſi nauigatione, circa finem Septẽbris portũ ingrediũt Tyrenſem. Inde Accon profecti, inter fluuium & portũ placida ſtatione componũt.

Rex in Aegyptum deſcendit cum ſuis expeditionibus: Græcis quoq; tam nauigio quàm per terras eum ſequentibus. Caput XV.

ANno igitur ab incarnatione Dñi milleſimo centeſimo ſexageſimo nono, à liberatione uerò urbis ſexageſimo octauo, regni uerò domini Amalrici anno ſexto Idib. Octobris: compoſitis regni negocijs, relicta etiam militia, quæ in regis abſentia ab inſidijs & incurſionibus Noradini, quam circa partes Damaſcẽas commorantem reliquerat, ut regnũ tuerẽtur: congregatus uniuerſus exercitus tam Latinorũ quàm Græcorum apud Aſcalonam, claſſe iam à portu Acconenſi per dies aliquot egreſſa, & iter contra fines Aegyptios agentes, XVII Cal. Septembris ab urbe prædicta egredientes, per mãſiones competentes, ubi ne aquarũ deeſſet commoditas, & peditum phalanges ſupra uires grauarentur, itineribus moderatis, Pharamiam urbẽ antiquiſſimam, nona demum die perueniunt. Mediam autem hanc uiam, maritimam oram ſequi uolẽtibus, fortuitus quidã caſus reddiderat productiorẽ. Euictis namq; uerbere aſſueto, & penè continuo aſſultu quibuſdã arenarum aggeribus, qui medij inter planiora quædã loca & fretum uicinum interponebantur, mare uiolenter fractis obicibus, uiã ſibi affecerat, & liberum ſibi introitum ad illam ulteriorem uendicauerat planiciem. Quo licentia influens liberiore ſtagnũ effecerat ore quidem anguſto, ſed intus campos obtinẽs patentiores. Vbi ab illa die marinis influxionibus tanta ſolet piſcium includi multitudo, ut nõ ſolum finitimis, uerum etiam remotis urbibus uberiores & inauditas præſtet cõmoditates. Occupatis igit̃ ſolo reſtagnãte locis mari uicinioribus, uolẽtibus ſecus æquora trãſire, & in Aegyptũ deſcẽdere, obiectũ eſt diſpendiũ, quod ſtagnũ circuire, & miliaribus X uel eo amplius digredi, anteq; ad littus iterũ

redeatur, quadã neceſſitate compellat. Hoc autem gratia miraculi, & de nouo factæ irruptionis interſeruimus, & quod pars ſolitudinis prius obnoxia ſolis ardoribus nunc ſubiecta fluctibus, natantium facta familiaris nauigijs, patens piſcatorum implet retia, & pręter ſolitum facta fœcundior, fructus reddit incognitos. Pharamia uero, unde ſupra fecimus mentionem, ciuitas deſerta, olim multo frequentata habitatore, iuxta primum Nili oſtium, quo marinis excipitur fluctibus, ſita eſt, quod uulgò Carabes dicitur, heremo iuncta inter fluuium, mare, & ſolitudinem poſita: diſtat tamen ab oſtio fluminis miliaribus tribus: ad quam noſtri peruenientes, claſſem noſtrã reperiunt adueniſſe. Vbi aptatis nauibus cum remige neceſſario, uniuerſus in ulteriorem ripam deportatur exercitus. Relinquentes igitur à læua Tapium, eximiam olim metropolim, nunc autem paruiſſimi ad inſtar redactam oppidi, inter loca paluſtria & maris littus uiam carpentes mediam, quaſi miliaribus uiginti, duobus dieb. Damiatam perueniunt.

Rex Damiatam obſidet: & in eius expugnatione tam Latinorum quàm Græcorum inutiliter deſudat exercitus. *Caput* XVI.

Eſt autem Damiata inter Aegypti metropoles antiqua & nobilis plurimũ, ſecus ripam Nili ſita citeriorem, ubi ſecundo oſtio prædictus fluuius mare ingreditur, inter fluminis alueum & mare, ſitu ualde cõmodo poſita: à mari tamen, quaſi miliario diſtans: ad quam ſexto Calend. Nouembris noſter perueniens exercitus, inter urbem & mare caſtrametati, claſſem expectantes, quę maris inclementia et uentorũ aduerſis flatibus detinebãt: quę poſt triduum, pacata maris unda, & uentis uſa ſecundis alueum amnis ingreſſa, inter ciuitatẽ & mare ſecus ripam placida ſe ſtatione locauit. Porrò in ulteriore fluminis ripa erat turris ſingulariter erecta, armatis ſufficienter ad ſui præſidium munita. Ab hac uſq; ad ciuitatem cathena protendebatur ferrea, quæ noſtris maximum dabat impedimentum, ita ut ad ſuperiora nullus omnino pateret tranſitus. Ad eos de ſuperioribus à Babylonia & Cahere libere & abſq; impedimento poterant naues quælibet introire. Claſſe igitur compoſita, noſtri quoq; pomeria quæ inter caſtra et urbem media iacebant, tranſeuntes, urbi uiciniora figunt tentoria, unde liber ad mœnia erat diſcurſus. Vbi dum per triduum aſſultus differunt, experimento diſcunt, quàm uerum ſit illud, Nocuit differre paratis. Aduenientes enim de ſuperioribus Aegypti partibus, Turcorum infinitæ multitudines, & armatis onuſtæ naues, noſtris uidentibus, nec impedire ualentibus, urbem, prius pene uacuam, replebant. Et quam primo acceſſu uix primos impetus ſuſtinere poſſe iudicauerant, nunc nõ niſi machinis & tormentis bellicis expugnandam aſſerunt. Eligunt̃ ergo artifices, & pro uotis ſubiecta materia, ſumptu numeroſiore & labore maximo erigitur caſtellum mirę altitudinis, ſeptem habens ſolia, unde ciuitas tota uideri poterat. Cõſtruũtur & aliæ uarij generis machinæ quædam, quibus magnis molaribus cædantur mœnia: quædã, quib. quaſi caueis occultis, foſſores muros urbis ſuffodiãt, & ſubterraneis meatib. ſuffoſſos cõpellãt ad ruinã. Fabrefactis interim machinis, & per itinera complananda ſecus murum collocatis, qui in caſtello erant urbanos ſagittis, ſaxis pugillaribus & armis, qualia furor & loci anguſtia miniſtrabat, urgebant cum inſtantia. Qui uerò ſub iaculatorijs tormentis, miſſis molaribus, certatim mœnia, & iuncta mœnibus domicilia deijcere adoriuntur. Hoc uidentes oppidani, ut artem arte deludant, & noſtris moliminibus eadem ſubtilitate obuient, è regione noſtri caſtellum educũt in ſublime, armatos imponunt, qui noſtris renitantur à pari & eis æquipollenti conatu reſpondeant. Tormenta nihilominus tormentis obijciunt, & ad noſtra confringẽda argumentis quibus poterant tota ſollicitudine ſe ſuſpendunt. Fiunt aũt ad ſui tuitionẽ ſolertes, & ingeniũ à neceſſitate uires ſumit. Quiq; prius arbitrabãtur ſe ad hoc nõ ſufficere, neceſſitatis preſſi articulo, uias inueniũt prius incognitas, & ad propriæ ſalutis tutelã fiũt ex obtuſis ſubtiliores. Ibi erat experimẽto cognoſcere, ꝙ uerũ ſit illud prouerbialiter dictũ: Miſeriſq; uenit ſolertia rebus. Noſtri uerò cũ inſtare acrius debuiſſent, timide gelideq; cœperũt cuncta miniſtrare: erãt q fraudi, erãt & qui incuriæ & negligẽtię imputarẽt. Ibi profectò patuit ſtatim, noſtros aut minus experiẽtiæ

habuiſſe,

habuiſſe, aut à ſolita deſeciſſe prudētia, aut exercitus moderatores malitioſè uerſatos: cū caſtellū quod erectū fuerat, per loca cliuoſa & penè inuia muris applicari iuſſerūt. Nā cùm eſſēt in eadē parte ciuitatis mœnia in multis locis humiliora et infirma nimis, et loca multis aſſultib. & expugnationib. facilius peruia, caſtellū erexerūt in ea parte ciuitatis, quę firmior & magis munita habebatˉ. & ubi cū tanta difficultate mœnibus eſt applicatū, quāta alibi nuſquā occurriſſet: nec ibi ciuib. quicq̃ inferèbat moleſtiæ, aut eorum ædificijs, ſed ſolū baſilicæ ſanctæ Dei genitricis, quæ iuxta muros ſita eſt. Illud ſanè nihil habet ambigui, quia de malitia Græcorū proceſſerit, quod primo noſtrorum aduentu dilata eſt urbis impugnatio: nam uacuam reperientes eam, dum nō niſi domeſticos haberet ſuos, uiros imbelles, effœminatos, præliorum ignaros, ſi pro debito animoſius inſtitiſſent, primis congreſſionibus eam occupaſſent uiolenter. Cōceſſæ namq; feriæ, tantum uirium obſeſſis intulerunt, tantamq; medio tempore uirorum fortium & egregiè armatorum acceſſit numeroſitas, ut non ſolum intra mœnia, ſed etiam in campeſtribus noſtrorum impetus poſſent ſuſtinere.

Oritur in caſtris fames, & noſtra claſsis penè tota incenditur: tandem ſoluitur obſidio, opera conſumpta inutiliter. Caput XVII.

ACceſſit præterea miſerabile quiddam, quod omnis illa Græcorum quę uenerat in claſſe multitudo, tanta cœpit inopia alimentorum laborare, ut omnino panis eis omnibus deficeret, nec ciborum quippiam apud eos inueniretur. Cędebatur ad uſus uarios ſylua palmarū caſtris contermina: deiectis certatim ad terram arboribus, in ſummo earū, unde rami habent originem, Græci fame laborantes, quærebant ſummo ſtudio quandam teneritudinem, unde ramis humor uiualis miniſtratur, eſui quodammodo habilem: unde ſuam, licet miſerè, conſolabantur eſuriē. Quęrendi uictus artem fames auxerat, & uentris appetitus rugientis ſolertiam induxerat ampliorem. Hoc ſane per dies aliquot edulio uitam miſere protrahentes, famem laborabant depellere. Quibuſdā tamen, qui non erant penitus alimonia deſtituti, auellanæ paſſæ, et ſiccæ caſtaneæ contra famis importunitatem ſolatia miniſtrabant. Noſtris autem panis, & uarij generis alimentorum nō deerat ſufficientia: ſed cogitantes de craſtino, ſaeculis parcebant, timentes ne ſi ipſi cibos non habentibus, incaute diuiderent, aliquādo & ipſis deficeret. Iterum & de mora incerti, tempus prolixum habebanr ſuſpectū. Præterea tanta imbrium abundantia, tanta pluuiarum intemperies per idem tempus incubuit, ut neq; tugurijs pauperes, nec papilionibus diuites arte qualibet arcere poſſent ſtillicidia, imò nymborum abundantiam. Vallo igitur cingentes tentoria, ut illuc pluuiarum deflueret impetus, uix in tuto ſe poterant collocare. Accidit quoque per eoſdem dies grande nimis infortunium. Nam cùm galeas, & cęteras diuerſi generis naues, à mari eductas, in flumminis alueum introduxiſſent, & iuxta ciuitatem tuta, ut uidebatur, ſtatione ordinaſſent: uidentes oppidani quod uentus à ſuperioribus deſcēderet, & quaſi Nili fluenta ſequeretur aliquantulum uehementius, quod conceperāt, in opus trahere nituntur. Accipiētes enim mediæ quantitatis cymbam, lignis aridis, pice & liquamine, & omnibus his quæ ſolent ignibus incentiuum miniſtrare, eā uſq; ad ſummum eius replentes, ignem ſubijciunt: & accenſam, in claſſem noſtram, flamine eam gratis deferente, dirigunt: ſed & aderant Auſtri flatus, qui ſuppoſitis ignibus, miniſtrarent irritamētum, ſumpta occaſione ex ſubiecta materia. Deſcendens igitur incenſa nauicula in claſſem, reperienſq; eam quaſi contiguam, tranſire nō ualens, hæſit inter rates: præbitoq; quod geſtabat incendio, ſex ex roſtratis nauibus, quas galeas uocant, uſq; in fauillas exuſſit, uniuerſamq; claſſem ignis inualeſcens penitus occupaſſet, niſi domini Regis ſollicitudo, qui comperto incendio, nudis adhuc pedibus, equum uelociter conſcendens, nautas ad reſiſtendum ignibus, manu, multiſq; clamoribus excitaſſet. Diuidentes itaq; eas abinuicem, latè uagantis incendij furorem declinabant. Sic uerò quæ uicini ardore incendij conflagrare cœperant, ignis fomitē, uel in fauilla, uel alio modo ſecum trahentes, beneficio fluminis, & uicinarum aſpergine aquarum, remediū conſequebantur. Fiebant præterea, ſed diebus interpolatis, in urbem aſſultus, in quibus, ſecūdum hoc quod bellorum dubius ſolet eſſe euentus,

nunc

Terræmotus maximus pene totum concutit Orientem, & urbes deijcit antiquiſsimas. *Caput* XIX.

AEſtate uerò ſequente, anno uidelicet domini Regis Amalrici ſeptimo, menſe Iunio, tantus, tamq; uehemens circa partes Orientales terræmotus factus eſt, quãtus qualiſq; memoria ſeculi pręſentis hominum nunquam legitur accidiſſe. Hic uniuerſi Orientalis tractus urbes, antiquiſſimas & munitiſſimas, funditus diruens, habitatores earum ruina inuoluens, ædificiorum faſtus contriuit, ita ut ad exiguam redigeret paucitatem. Non erat uſque ad extremum terrę locus quem familiaris iactura, dolorq; domeſticus nõ augeret: ubiq; luctus ubiq; funebria tractabant̃. Inter quas & ꝓuinciarũ noſtrarũ, Syrię & Phœnicis urbes quam maximas, & ſerie ſeculorum antiquitate nobiles, ſolotenus deiectę. In Cœleſyria multarum prouinciarum metropolim, olimq; multorum moderatricẽ regnorum Antiochiam, cum populo in ea commorante, ſtrauit funditus: mœnia, & in eorum circuitu turres ualidiſſimas, incomparabilis ſoliditatis opera, eccleſias, & quælibet ędificia tanto ſubuertit impetu, quod uſq; hodie eccleſiæ ſumptibus immenſis, & multis laboribus, continua ſollicitudine, & indefeſſo ſtudio uix poſſunt ſaltem ad ſtatum mediocrem reparari. Ceciderunt in eadem prouincia urbes egregiæ de maritimis quædam, Gabulum & Laodicea: de mediterraneis uerò, licet ab hoſtibus detinerentur, Nerea, quæ alio nomine dicitur Alapia, Cæſar, Hamum, Emiſſa, & aliæ multæ: municipiorum autem non erat numerus. In Phœnice autem, Tripolis, ciuitas nobilis & populoſa, tertio Calendas Iulij, tanto terræmotus impetu circa primam diei horam ſubitò concuſſa eſt, ut uix uni de omnibus, qui intra eius ambitũ reperti ſunt, ſalutis uia pateret. Facta eſt tota ciuitas quaſi agger lapidum, & oppreſſorum ciuium tumulus, & ſepulchrum publicum. Sed & Tyri, quæ eſt eidem prouinciæ metropolis, terręmotus uiolentior, abſque tamen ciuium periculo, turres quaſdam tamen robuſtiſſimas, deiecit. Inueniebãtur tam apud nos quàm apud hoſtes oppida ſemiruta, & inſidijs hoſtium latè patentia. Sed dum quiſq; diſtricti iudicis iram ſibi metuit, alium moleſtare pertimeſcit. Sufficit cuiq; dolor ſuus, & dum quemlibet cura frangit domeſtica, alij differt moleſtias inferre. Facta eſt, ſed breuis, pax, ſtudio hominum procurata, & fœdus compoſitum, diuinorum iudiciorum timore conſcriptum: & dum indignationem peccatis ſuis debitam expectat quiſque deſuper, ab ijs quæ ſolent hoſtiliter inferri manum reuocat, & impetus moderatur. Nec ad horam, ut plerunq; ſolet, fuit iſta iræ Dei reuelatio, ſed tribus aut quatuor menſibus, uel etiam eo amplius, ter aut quater uel plerunq; ſępius, uel in die uel in nocte, ſentiebatur motus ille tam formidabilis. Omnis motus tam ſuſpectus erat, & nuſquam tuta inueniebatur quies. Sed & dormientis animus plerunque, quod uigilans timuerat, perhorreſcens, in ſubitum ſaltum, rupta quiete corpus agitari compellebat. Superiores tamen noſtrę prouinciæ, Paleſtinæ uidelicet, & horũ omnium, fuerunt Domino protegente expertes malorum.

Salahadinus noſtros fines ingreditur, & caſtrum cui eſt nomen Daron obſidet. *Caput* XX.

EOdẽ anno, menſe Decembri & anno uidelicet domini Amalrici ſexto, frequẽs fama circumuolat, & crebris nuncijs diuulgatur, quod Salahadinus conuocatis ex uniuerſa Aegypto, & finibus Damaſcenorum militaribus copijs, ampliatoq; ex plebeis & ſecundæ claſſis hominibus militum numero, regnum noſtrum depopulaturus, ad partes Paleſtinas moliebatur accedere. Quo audito, D. Rex ſub omni celeritate in fines aſcendit Aſcalonitanas. Vbi fida ſuorum relatione, pro certo cognouit, quod prædictus magnus & potentiſſimus princeps cum exercitu copioſo ualde, & ſolito ampliore, caſtrum cui nomen eſt Daron, per biduũ obſederat: tantamq; illo biduo, obſeſſis nulla data requie, intulerat moleſtiam, tantis tamq; frequentibus ſagittarũ immiſſionibus, eos qui in præſidio erãt, laceſſiuit, ut omnib. penè ſaucijs, pauci ꝓ loci defẽſione arma poſſẽt corripere. Muro etiã ſuffoſſo, et effracto uiolẽtius, partem municipij iam occupauerat: oppidanis in arcẽ, quæ munitior uidebat̃, de neceſſitate

ſe reci-

ficauit,conſtructumq́ ſtatim fratribus Militiæ templi donauit, iure perpetuo poſſidendum.Caſtrum ergo totum collem, ſupra quem ciuitas fundata fuerat, ut prædiximus non potuit occupare: ſed conuenientes quidam ad loci illius habitationem,ut tutius ibi morarentur, reliquam partem collis,portis & muro, ſed humili & infirmo, tentauerant munire. Audito ergo hoſtium aduentu,loci illius habitatores, cum uxoribus & liberis decreuerant in præſidium introire (erãt enim homines inermes,agrorum cultores,talibus inaſſueti)reliquam uerò ciuitatis partem immunitam hoſtibus exponere.Sed Milo de Planci,quidam de regni magnatibus,ſed uir nequam,uolens quaſi populum animare,introire penitus prohibebat,& ad tuendam urbis partem in ualidiorem hortabatur. Erant porrò iuuenes ibi expediti, & ad arma prompti ſexaginta quinque,de partibus Hieroſolymitanis, de uico qui dicitur Macomena. Hi ad exercitum properantes,caſu nocte illa in eãdem urbem deueneràt:qui dum de mandato prædicti Milonis,ſecus portam exterioris ciuitatis, pro libertate & patria ſtrenuè decertant,& hoſtibus uiam ferro aperire uolentibus fortiter reſiſtunt, hoſtes ex alia parte in ciuitatem irruentes,inter præſidium & dictam portam,adhuc introitum hoſtibus negantes,reperiunt: irruentesq́ à tergo incautos uallant undique,& etiam reſiſtere non ualentes, gladijs obtruncant. Sed tamen multis ex eis peremptis,uulneratisq́ pluribus,cruentam de eis uictoriam retulerunt. Volentes autem loci habitatores iterum in præſidium introire, receptis ab hoſtibus intra mœnia,& eos paſſim & ſine delectu neci tradentibus,non eſt permiſſum ingredi,nec ulla alia ſalutis occurrebat uia. Irruentes igitur Turci ciuitatẽ occupauerũt,nec ętati parcunt,nec ſexui: & uagientes ſaxis allidentes,iram uix poterant ſatiare. Qui autem in præſidio erant,hoſtes à turribus & muris lapidum iactu, & crebra telorum immiſſione longius arcentes,caſtrum propitio Domino ſeruauerunt incolume. Sic ergo occupata ciuitate,ciuibus interemptis, quaſi palmam tenentes,uerſus Darum reuertuntur:dumq́ proficiſcuntur,inueniunt de peditibus noſtris quaſi quinquaginta, qui ad exercitũ noſtrũ incautè properabant. Hos ſatis uiriliter ſe tuentes, & reſiſtentes fortiter,gladijs enecant,& interficiunt uniuerſos.

Salahadinus ad propria reuertitur. Rex quoq; reparat caſtrum, quod ex parte dirutum fuerat: redijt Aſcalonam. Caput XXII.

COmpoſitis igitur agminibus,& in aciem prout rei militaris exigit diſciplina,digeſtis,quadraginta duas inſtruunt cohortes, quarum uiginti duas littus iubent ſequi marinum,ut inter Daron & mare proficiſcantur:reliquas autem Rex iter mediterraneum tenere præcipiunt,quouſq́ caſtra præterito, omnes in unũ corpus iterum ſe recipiant. Videntes ergo noſtri,hoſtes inſtructis redire ordinibus, ad conflictum ſe præparant.Et licet pauci ſint, confidunt tamen de Domini clementia,inuocatoq́ de ſuperius auxilio,accinguntur ad prælium,Domino miniſtante uires & animorum conſtantiã,nihil putãtes eis certius,quàm eos ad hoc redire,ut cũ noſtris cõgrediantᷣ: at illi longe aliud habentes propoſitũ,nec ad dextrã nec ad læuam declinantes,in Aegyptum redire feſtinabant.Quod poſtquã regi per certos conſtitit nũcios, quod iter arripiunt non redituri,relictis qui caſtrum ſemidirutum reædificarent, reędificatum muniant amplius,& munitum fideliter cuſtodiant,Aſcalonam Domino ducente iterum reuerſus eſt.Dicebaᷣ ab ijs qui frequentius in regno expeditones uiderãt,quod nulla ætate tantam Turcorum multitudinem collectam audierant:reputabatur hoſtium numerus,in quibus non niſi equites erant,ad millia quadraginta.

Hoc anno glorioſus martyr Chriſti, Thomas Cantuarienſis Archiepiſcopus, in propria occiditur eccleſia. Caput XXIII.

PEr idem tempus,quarto Calend.Ianuarias,in Anglia apud Cantuariam,nobilem & eximiam eiuſdem prouincię metropolim,celebrata eſt paſſio beatiſſimi et glorioſiſſimi martyris Thomę,eiuſdem ciuitatis Archiepiſcopi.Hic fuit natione Lundonienſis,& ſub bonæ memoriæ Theobaldo Cantuarienſis ciuitatis antiſtite, meruit in Archidiaconatum eiuſdem eccleſiæ promoueri. Vnde ab Hērico ſecundo,eiuſdem prouinciæ rege,in partem Regiæ ſolicitudinis uocatus,factus eſt eius Cancellarius,

& uniuerſi regni fidelis & prudens,& maximus diſpenſator & procurator. Tandem ſuffragantibus meritis,& poſt prædicti beati patris obitum,ad Cantuarienſem ordinante Dño uocatus eccleſiam, dum pro eccleſiæ ſuæ iuſtitia uiriliter & conſtantiſſimè contra tyrannicas decertaret impietates, eundem regem perſecutorem fugiens, exilium cōpulſus eſt ſubire, quod in Francia ſeptennio cōtinuo mirabili & prędicanda,tulit patientia. A quo dum pacē promiſſam expectat. rediens, impiorum gladijs, intra eandē eccleſiam,cui autore Domino præſidebat, contumelijs affectus,pro perſecutoribus orans,capite cæſus, proprio ſanguine laureatus,fœlici commercio,coronatus eſt:per quē pius & miſericors Deus,in ſæpe dicta eccleſia, & uniuerſa prouincia,tot & tanta diebus penè ſingulis operari dignatus eſt miracula, ut Apoſtolorum uideantur innouata tempora.

Rex aſſumptis ſecum aliquot principibus ſuis, Conſtantinopolim proficiſcitur. Imperator eum multiplici honore præuenire ſatagit. Caput XXIIII.

SEquenti anno, qui erat regni D. Amalrici ſeptimus, uidēs ſępe dictus Rex, quantis moleſtijs regnum cotidie fatigabatur, & quod hoſtium inceſſanter augebatur numerus, uirtus ſuſcipiebat incrementum, in immēſum quoq; facultates eorum multiplicabantur & diuitię: Regni aūt noſtri prouidi principes & diſcreti iam penitus defecerant, & in eorum loco ſoboles ſuccreſcebat pernicioſa, quæ locum tantorum uirorum inutiliter occcupabat, & bona paterna in uſus dilapidabant deteſtabiles: unde regnum in tantam deuenerat debilitatem, quantam cognoſcere poterant, etiam qui ſenſus habebant minus exercitatos. Conuocat igitur uniuerſos regni principes, ibiq; eis præſentib. regni neceſſitates aperit. expetit ab eis conſiliū, quod neq; ad impugnā dum aduerſarios, neq; ad ſuſtinēdos eorū impetus ſufficiebat. Opus eſſe dicūt, ut implorato occidentalium principum auxilio, tentent his malis reſiſtere: aliam autem ſalutis uiam aſſerunt ſe omnino inuenire non poſſe. Viſum eſt demum, & de communi conſilio placuit, ut honeſtas perſonas ad ſollicitandos, & de regni anxietatibus edocendos, dominum Papam, & illuſtres dominos Romanorum Imperatorem, Francorum, Anglorum, Siciliæ & Hiſpaniarū reges, & inclytos Duces & Comites dirigant, qui ab eis contra imminentia pericula auxilium implorēt. Decretum eſt etiam, ut domino quoq; Imperatori Conſtantinopolitano, quia nobis uicinior, & cæteris longē opulentior, facilius optata nobis poſſet miniſtrare ſuffragia, regni ſtatus anceps & periculoſus ſignificetur. Addunt etiam, ut talis ad eum perſona dirigatur, quæ prudentia, facundia, & auctoritate tanti principis animum ad noſtra ſciat & poſſit inclinare deſideria. Dum ſuper hoc, quis ad tantam legationem implendam idoneus eſſet, deliberaretur, Rex habito cum paucis & familiaribus conſilio, propoſitum pādit, & coram omnibus mentis reuelat conceptū, dicens: Iſtud per neminem poſſe fieri, niſi per ſe: adiecit etiam, Separatum eſſe pro regni neceſſitatibus ſubleuandis, & labores & quælibet ſubire pericula. Hic cùm ſtupidi & admiratione pleni maiores regni dicerent, Durum eſt nimis, ut abſq; regis præſentia, regnum quaſi deſolatum inueniatur: reſpōdit: Regat Dominus regnum ſuum, cuius miniſter ego ſum: apud me fixum eſt ut uadam: non eſt qui hoc à propoſito me poſſit reuocare. Aſſumpto ergo domino Vuilhelmo Acconenſe epiſcopo, et de regni magnatib. Guarimundo Tyberiadenſe, & Ioanne de Arſur Gerardo de Pugi Mareſcallo, Reardo Hieroſolymitano Caſtellano, Reynardo de Nemphis (nam Philippum Neapolitanum, qui iam Militiæ templi depoſuerat magiſtratum, per terras præmiſerat) & maximo comitatu, qualis Regiam decebat maieſtatem, ſexto Idus Martij iter aggreditur in galeis decem. Vnde propitio Domino, proſpera uſus nauigatiōe, fauces Abydenas, & oſtia Boſphori, quod uulgari appellatione Brachium S. Georgij dicitur, fœliciter ingreſſus eſt. Audiens ergo dominus Imperator, uir magnificentiſſimus, prouidus & diſcretus, & per omnia commendabilis, quod tantus princeps, & tam famoſi & Deo amabilis regni moderator, imperium ſuum præter ſolitum ingrederetur, primum uehementer admirans, quænam tanti laboris & inſueti itineris cauſſa poſſet eſſe: deinde gloriæ ſuæ conſiderans incrementum, honoris amplitudinē, gratiæ cœleſtis donū incomparabile, quod ſibi gratis uideret oblatū diuinitus, quod nulli prædeceſſorum ſuorum legitur acci-

diſſe, uidelicet quod Rex Hieroſolymorum, locum uenerabilium Dominicæ paſſionis & reſurrectionis defenſor, & aduocatus ad ſe ueniat, plurimum exhilaratur, & ad uenĩẽtem eum multiplici diſponit honore præuenire. Accerſitoq; Ioanne Protoſebaſto nepote ſuo, & inter ſacri palatij principes eminentiſſimo, cuius filiam idem dominus Rex uxorem habebat, ei dirigit in occurſum, ut iuxta priſtinam & inuiolabilem imperij diſciplinam, & incomparabilem magnificentiam, in urbibus & locis ad quæ perueniret, eum faceret haberi honeſtiſſimè, et inſtrueret tanquam filiũ, ut de introitu eius in urbem Regiam domini Imperatoris nuncios expectaret. Tunc idem magnificus princeps, cum honeſto Comitatu domino Regi occurrens, uſq; Calliopim peruenit, quę eſt in littore Boſphori ſita, à faucibus non multũ diſtans Abydenis. Inde quoniam uentus ad urbem Regiam uolentibus properare, non multum erat idoneus, deſcendens de galeis uſq; Heracleam, quæ in eodem maris eſt ſita littore, cum ſuo familiari comitatu eques peruenit: ubi & claſſem ſuam, quæ recepta aura ſecundiore, proſperis uſa flatibus, eius iter præuenerat, in portu reperit. Vnde iterum claſſem cõſcendens, uento proſequente fauorabili, Conſtantinopolim uſq; peruenit.

Introductus ante imperatorem, honeſtè tractatur, & frequentia cum eo de rebus neceſſarijs miſcet colloquia. Caput XXV.

EST autem in ipſa urbe ſuper littus maris, ad orientem proſpiciens, Imperiale palatium, quod Conſtantinianum appellatur, introitum habẽs ad mare, miro & magnifico tabulatu: gradus habẽs marmoreos, uſque in idipſum mare: leones habens & columnas, faſtu erectas Regio, ex eadem materia. Huic ſoli Auguſto ſolet introitus patere ad ſuperiora palacij: ſed domino Regi, honoris intuitu præcipui, præter communes regulas, aliquid indultũ eſt, ut ea parte ingredi permitteretur. Ibi uerò occurrentibus ei magnis Sacri palatij principibus, cum maximo Curialium numero in ſumma honorificentia receptus eſt, unde per angiportus & miræ uarietatis diuerſoria, multis tam ſuorum quàm palatinorum ſtipatus ordinibus, uſq; ad ſupereminentem Regiam, ubi dominus Imperator cum ſuis illuſtribus reſidebat, deductus eſt. Dependebãt ante conſiſtorium uelaria precioſæ materiæ, & operis non inferioris, imò quibus illud Naſonis merito poſſet aptari, Materiam ſuperabat opus. Extra quas maiores principes domino Regi occurrentes introduxerunt eum intra prædicta uelaria. Hoc autem dicitur factum eſſe, conſeruandæ Imperialis gloriæ cauſſa, & pro reconcilianda ſibi domini regis gratia: nam in cœtu procerũ ſuorum, ſolis aſtantibus inclitis, dicitur ei familiariter aſſurrexiſſe: quòd ſi præſente generali curia factum fuiſſet, nimis uiſus eſſet dominus Imperator ſuę derogaſſe maieſtati. Ingreſſo ergo domino Rege, contractis ſubitò uelarijs, his qui extra uelaria fuerant relictis, apparuit dominus Imperator throno ſedẽs aureo Imperiali, ueſtitus ſchemate: iuxta eum dominus Rex throno ſedens honeſto, humiliore tamen. Hic noſtris principibus & pacis oſculum, & debitæ ſalutationis, cum multa humanitate dependens affatum, de ſalute domini Regis, & principum ſuorum quærens diligentius uerbo & uultu, ſignificat cum multa mentis hilaritate, eorum ſuſcepiſſe aduẽtum. Præceperat autem dñs Imperator domeſticis ſuis & ſacri palatij ſui procuratoribus, quædam miræ excellentiæ diuerſoria intra palatij ambitũ, domino Regi ſuiſq; familiaribus aptari. Suis autem principibus ſingulis ſingula honeſta multũ in urbe, non tamen longè à ſe, hoſpitia præparari. Sumpta igitur licentia à facie domini Imperatoris, dominum Regem ſecuti receſſerunt ad tempus: ſtatutaq; hora, qua ad eum redirẽt, dominus Rex principes ſuos iubet ad propria deſcẽdere hoſpitia. Singulis ergo diebus, horis ad hoc ſpecialiter deputatis, tum cum domino Imperatore, tum ſecum de negotijs pro quibus uenerat ſollicitus, habentes tractatus omnimodam dabant operam, quomodo conſummata tanti laboris & itineris cauſſa, cum fine optato redire poſſent ad propria. Habitis ergo frequenter cum domino imperatore colloquijs tum ſeorſum, tum in cœtu illuſtrium ſuorum familiaribus, uiæ cauſſam aperit, regni neceſſitates edocet, immortalitatẽ famæ, quã dominus Imperator in ſubiugando ſibi Aegypti regno comparare poſſet, diligentius exponit, facultatem quoq; obtinendi propoſiti euidentibus aſtruit argumentis. Quibus perſuaſus, aurẽ benignam dominus Imperator eius aſſertionib. accõmodat,

& deſiderijs plenum & optatum pollicetur effectum. Interim munerum immenſitate, iuxta Imperialem magnificētiam tam dominum Regem, quàm eius principes honorat multipliciter, frequentibus uiſitationibus de eorum ſtatu & incolumitate ſollicitum ſe oſtendit. Interiores etiam palatij partes, penetralia non niſi domeſticis ſuis peruia, lares quoq; ſecretioribus uſibus dedicatos, baſilicas uulgaribus inacceſſas hominibus, theſauros & uniuerſorum deſiderabilium repoſitiones auitas, eis tanquam familiaribus ſuis præcipit reſerari. Sanctorum etiam reliquias, diſpenſationis quoq; Domini noſtri Ieſu Chriſti præcioſiſſima argumenta crucem uidelicet, clauos, lanceam, ſpongiam, arundinem, coronam ſpineam, ſyndonem, ſandalia, exponi iubet: non eſt archanum, non eſt myſticum à temporibus beatorū A V G G. Conſtantini, Theodoſij, Iuſtiniani, in abdytis ſacri cubiculi repoſitum, quod eis non reueletur familiariter. Interdum etiam ferijs intermiſſis, dominum Regem cum ſuis ad recreationes, & ludorum nouitates quæ utriuſq; non dedeceant honeſtatem, aliquoties inuitat: ubi & muſicorum genera inſtrumentorum uaria, & cātus admirādę ſuauitatis, conſonantijs diſtinctos artificialibus: choreas quoq; uirginum, & hiſtrionum geſticulationes admiratione dignas, ſeruata tamē morum diſciplina, præcipit exhiberi. Sed et ſpectacula quoq; publica, quę nos ludos theatrales uel Circenſes conſueuimus appellare, urbanis, domini Regis gratia, cum multis ſumptibus, & ſolita magnificentia præcipit exhiberi.

Completis negotijs, & muneribus cumulati, tam Rex quàm eius principes, ad propria reuertuntur. Caput XXVI.

FActa autem per dies aliquot in palatio Conſtantinopolitano mora, cauſa inducendę uarietatis, quę maximè ſolet releuare faſtidium, ad palatium nouum, quod Bachernis dicitur, ſe & dominum Regem tranſtulit: ubi etiam plenis humanitatis legibus infra palatium ſuum honeſtis conclauibus, deputatis in ipſis penetralibus patrum ſuorum, eum per dies aliquot benignè habuit. Sed & ſuis nihilominus non longè ab eodem palatio honeſta ſimul & commoda fecit hoſpitia præparari. Vbi etiam, ſicut & prius, impenſas non ſolum neceſſarias, ſed uoluptuarias ſuperfluè habentes: & hi quibus id officij deputatum erat, magnificè et ſuperabundanter non ceſſabāt miniſtrare. Sed & urbem totam, tum interius, tum exterius, ſimul & eccleſias & monaſteria, quorum pene infinitus erat numerus, columnas etiam trophæorum argumenta, arcus quoq; triumphales, ducentibus eum magnis proceribus & locorum gnaris, dominus Rex peragrauit, & ſingulorum rationem & cauſam inquirens à uiris antiquiſſimis, & prudentibus, plenius edoctus eſt. Deſcendit etiam per eoſdem dies idem D. Rex per Boſphorum, uſq; ad oſtia maris Pontici, unde eſt introitus & initium huius influxionis, quæ Boſphorus dicitur, in mare mediterraneum. Circuibat itaq; loca incognita, tanquam uir curioſus & cauſas rerum ſcire deſiderans: quibus ad plenum cognitis in urbem rediens, iterum ad familiares domini Imperatoris recurrit aſtatus, negocijs quæ uiæ cauſam præbuerant, finem cupiens optatum imponere. Habitis ergo ferijs conpetentibus tractatis neceſſarijs, completo feliciter & pro uotis negotio, pactis hinc inde ad placitam utrinq; conſonantiam redactis, utriuſq; bulla ſignata, ſumpta licentia, & uniuerſorum gratia proſequente, ad iter ſe accingit. Ibi tunc primum in dominum Regem & ſuos imperialis quaſi prodiga, ſed planè commendabilis, claruit munificentia: nam immenſa D. Regi conferens auri pondera, holoſericorumq; multitudinem, ſimul & peregrinarum eximia bona diuitiarum: ſuos etiam uſq; ad puerorum nouiſſimum donis ingentibus cumulauit. Sic & Protoſebaſto in omnes tanquam uir inclytus ſuam effudit liberalitatem. Sed & reliqui principes eodem zelo accenſi certatim ſe mutuò munificentia uincere cupientes, munera domini Regi offerunt: quibus & materiæ dignitas, & operis elegātia, & fauor nō deerat in utroq;. Compoſita ergo claſſe, negotio feliciter conſummato, deſcendens in Boſphorum, qui Europæ Aſiæq; terminus eſſe dignoſcitur, ducētis ab urbe miliaribus per illud mare nauigans, inter Seſton & Abydon urbes famoſiſſimas, Leandri Heroq; domicilia, mare ingreditur mediterraneum: inde ſecundis actus flatibus, decimo ſeptimo Calend. Iulij, ad urbem applicat Sydonenſem.

Rex

Rex apud Sephorim exercitus conuocat. Dominus Fridericus Tyrenſis Archiepiſcopus ab ultramontanis partibus redijt. Vuilhelmus Acconenſis Epiſcopus in Romania moritur. Caput XXVII.

INgreſſus itaq; in regnum, audiẽs quod N oradinus in finibus Peneadenſibus cum exercitu copioſo reſideret, timens ne in regnum irruptiones inde moliretur, ſollicitudinem contra hoc, quantum expedire uidebatur, obijciens, in Galilęam deſcendit: & conuocatis regni principibus, iuxta fontem illum celleberrimum, qui inter Nazareth & Sephorim eſt, caſtrametatus eſt: ut quaſi in centro regni conſtitutus, commodius inde ad quaslibet regni partes, ſi uocaret neceſſitas, ſe transferret. Illuc enim tam ipſe quàm ſui prædeceſſores conuocare exercitus eodẽ intuitu coſueuerant. Eiſdem diebus D. Fridericus Tyrenſis Archiepiſcopus prędeceſſor noſter, miſſus ad hoc, ut à principibus Occidentalibus, nobis conſilium & auxilium imploraret, conpleto biennio, ſpe fruſtratus, nihil obtinẽs eorum quæ noſtro nomine petierat, uacuus redijt. Comitem tamen Stephanum, uirum quidem carne nobilem, moribus uerò non ita, D. Theobaldi ſenioris Bleſenſium, Carnotenſium, Trecenſium Comitis filium, præmiſerat, quem D. Rex per eundem Archiepiſcopum ad hoc, ut filiam ſuam uxorem ei daret, euocauerat: qui in regnum perueniens, & ſuper eodem uerbo à D. Rege benignè commonitus, oblatas & prius placitas renuit conuentiones, & turpiter & immunde in regno conuerſatus per menſes aliquot, per terras redire diſpoſuit. Cumq; Antiochiam perueniſſet, & inde in Ciliciam, ut per terram Soldani Iconienſis, impetrato prius eius ducatu, Conſtantinopolim properaret, cõtigit quod iuxta Mamiſtrã urbem Ciliciæ in inſidijs, quas ei prætenderat Milo Armeniorum princeps potentiſſimus, frater Thoros, caſu incidit. Et irruẽtibus in eum qui latebanr in inſidijs, uniuerſa quæ ſecum aſportabar precioſa & deſiderabilia multum, prædæ darus, amiſit: uixq; à prædonibus, equũ uilem quo deferretur, multa obtinuit precũ inſtantia. Inde cum paucis multo labore Conſtanrinopolim, uniuerſorũ Orientalium eum odio ꝓſequẽte, ignominioſus peruenit. Eodẽ anno comes quoq; Stephanus æquiuocus eius, ſed morum honeſtate longe diſſimilis, uir modeſtus, et plane comendabilis, filius comitis Vuilhelmi de Sauna, & dux Burgundiæ Henricus iunior, ſuperioris Stephani ex ſorore nepos, in regnũ orationis gratia & deuotionis intuitu ingreſſi, et morã modicam facientes, per Imperatorem Cõſtantiopolitanũ ad propria reuerſi ſunt, ab eo ſuſcepti honorifice, & cum multis muneribus dimiſſi. Sequenti anno, qui erat regni D. Amalrici octauus, D. Vuilhelmus bonę memorię, Acconẽſis epiſcopus, ab urbe Conſtantinopolitana, à D. Rege in Italiã directus, peragratis eius partibus & omni uia ad obtinendum, quod petebat, prudenter fideliterq; prætentata, dum in redeundo ad propria reuerſo itinere ad D. Imperatorem ex condicto rediturus, apud Adrianopolim ſecundæ Thraciæ claram metropolim perueniſſet, caſu ſiniſtro mortẽ immeritus ſubijt inauditã. Nam dum hora meridiana, longo fatigatus itinere, poſt ſumptũ cibum membra ſopori conceſſiſſet, quidam Robertus de comitatu eius, quem ipſe ad ſacerdotium prouexerat, & inter familiares receperat, in eodem in quo D. Epiſcopus conclaui iacens, iam de longa ægritudine, qua plurimũ laborauerat, conualeſcens, furia inuectus, Dñm Epiſcopum dormientem, accepto gladio pluribus inflictis uulneribus, lætaliter cõfodit. Quem cùm ſui qui exterius erant clamantem audirent, & præ mortis anguſtia gemitus edentem & ſuſpiria intelligerent, uolentes irruere, ut laborãti ferrent opem dño, oſtio ab intus firmiter obſerato ingredi non potuerũt. Tandem effracto uiolenter oſtio, dñm ſemianimẽ & adhuc circa pręcordia modicũ ſpiritus habentem, repererunt. Volentes igiť prædictũ maleficũ uinculis mancipare, & homicidarũ lege ad pœnas rapere debiras, uoce & manu prohibuit, orans & petens, ut pro remedio animæ ſuæ ei plenior fieret indulgentia, nec ad mortem ei præſens factum imputaret: poſtulans anxius, ultimũ dño tradidit ſpiritũ, tertio Cal. Iulij. Huius aũt tanti maleficij cauſſam hactenus non potuimus certam deprehẽdere. Quidam enim dicunt, prædictum Robertum, tanti ſceleris perpetratorem, longa ægritudine laboraſſe, & in conualeſcẽtia poſitum, phreneſis raptum uiolẽtia, in tam piaculare flagitium deſcendiſſe neſcienter. Alij dicunt, odio cuiuſdam cubicularij eius, qui de D. Epiſcopi nimis præſumens gratia, tam eum quam reliquos male dicebatur tractare, tam immane ſce-

lus perpetraſſe. Eodem anno quidam totius eiuſdem eccleſiæ Canonicus, & ſubdiaconus, nono Cal. Decembris in eadem eccleſia ſubſtitutus eſt.

Melier Armenius frater D. Thoros, Noradino coniunctus, partes uexat Antiochenas. Rex illuc properat, ut eius compeſcat malitiam. Caput XXVIII.

PEridem tempus defuncto magnifico & nobili uiro, de quo frequenter fecimus mentionem, Armeniorū principe maximo D. Thoros quidam frater eius Melier nomine, uir nequiſſimus, ut eius hæreditatem ſibi poſſet uendicare, acceſſit ad Noradinum, petens ab eo, & cum omni inſtātia poſtulans, ut militares eius copias ei concederet, quibus fratris hæreditatem ſibi poſſet uiolenter occupare: eius aūt fratre defuncto, quidam Thomas, communis ex utriuſq; ſorore nepos, uocantibus eum regionis pricipibus, omnē auunculi principatum tranquillè poſſidebat. Eerat aūt uir Latinus, ſed minus habens induſtriæ, nec multum prudēs, eis qui ſe uocauerant liberalem ſe & conformē exhibere. Interpoſitis itaq; conditionibus, quales Noradino uidebantur poſſe placere, obtinuit apud eum, ut partem militiæ ſuæ non modicam ei cōcederet: cuius fretus auxilio, præter morem patrum ſuorum in paternam, & auitā hæreditatem primus infideles introduxit. Ingreſſus itaq; uiolenter in terram patris, nepotem expulit, & ſibi regionē uendicauit uniuerſam: ſtatimq; poteſtatem conſecutus, quicquid fratres Militiæ templi in partibus habebant Ciliciæ, licet eorum frater aliquādo fuiſſet, primis auſpicijs ſui principatus funditus abſtulit, tanto fœdere deinceps Noradino & Turcis coniunctus, quanto uix inter ſe ſolent fratres conuenire. Factus ergo tanquam infidelis, lege Domini neglecta, Chriſtianis quantum poterat, inferebat diſpendia, captosq; caſu ſiue in prælio, ſiue in expugnatis municipijs, uinculis mancipatos, in terras hoſtiū inferebat uenales. Princeps ergo Antiochenus, & de regione illius maiores & prudētes audiētes quolibet hoſtiū proteruius prædictū nequam hominē in Chriſtianos deſæuire, arma cōtra eum corripiūt: licet exemplū ſit periculoſum, fideles cōtra eos qui eadem profeſſione cēſentur, arma corripere, inſtarq; belli ciuilis uideatur habere: mala tamen confratribus illata, non audenr diſſimulare, ſed bellum inferunt, & hoſtem publicum denunciant. Interea dominus Rex audiens, quod in partibus illis exortum eſſet ſcādalum, partes ſuas in his quæ ad pacē ſunt, interponere cupiens, cum familiari comitatu ad partes deſcēdit Antiochenas: inde domeſticos nuncios ad immaniſſimum & à Deo deſtitutum Melier dirigit, petēs ab eo, & obnixē poſtulans quanto cyus cum eo in loco ſibi bene placito, die competente ad colloquium deſcenderet: cumq; ter uel quater dominus Rex idipſum per nuncios tentaſſet efficere, in fine tamen malicioſi hominis deceptus neneficijs, in ea parte non profecit. Tandem collectis de uniuerſa prouincia miltaribus copijs, in terrā eius omnis illarū partium Chriſtianus deſcēdit exercitus: ubi in cāpeſtribus Ciliciæ (nā conſcēdere in montes durū erat, & difficile) regionē obambulāt, fruges incendunt, municipia cō tendūt expugnare: ecce nūcius uerbi ſiniſtri baiulus ad D. Regē accedit, ſignificans, quod & uerū erar, qnod Noradinus ſecundę Arabiæ metropolim Petram, quæ alio nomine Herac appellatur, obſederat. Quo audito, D. Rex anxius plurimum, cum ſuo familiari comitatu, ſumpta à D. Principe licentia, cum omni celeritate reuertitur: ſed antequam ſe in regnum reciperet, principes regionis prudēter & ſtrenuè regni robur collegerunt uniuerſum: domino quoq; Radulpho Epiſcopo Bethleemita crucem Dominicam deportēte, D. Hemfredo cōſtabulario exercitus curā committunt. Dumq; impigre, & ſine dilatione ad locum properant deſtinatum, ecce nuncius proficiſcentibus occurrit, dicens (ſicut & uerum erat) ſalua urbe, obſidione ſoluta, ad propria reuerſum. Adueniens ergo Rex in regnum, præter ſpem uotis tamen conſonam, inuenit tranquillitatem.

Salahadinus trans Iordanem caſtrum, cui nomen eſt Mons Regalis, obſidet: ſed nihil proficiens, ad propria reuertitur. Caput XXIX.

ANno ſequente, Salahadinus cum ingētibus copijs, & infinito equitatu circa initium autumni, in regiones noſtras introitum parat, ex omni Aegypto copias educens innumerabiles: tranſcurſaq; ſolitudine, ad eum locum peruenerat, qui dicitur Cauneum Turcorum. Rex aūt eius aduentum præſentiens, exercitus ſuos colle-

gerat:

gerat: & aſſumpto ſibi domino Patriarcha, cum mirifico & uenerabili Dominicæ crucis ligno, circa Berſabee caſtra locauerat, ut de uicino aduenientibus hoſtibus commodius poſſet occurrere. Diſtabat autem locus, ubi ille cum ſuis expeditionibus dicebatur eſſe à caſtris regijs uix miliarib. ſedecim: nondum tamen apud D. Regē pro conſtanti habebatur, quod ad illum locum perueniſſet. Verū tamen erat, quod aquarum cōmoditatem ſecutus, ibi caſtrametatus erat. Habita igitur deliberatione cum principibus ſuis, quaſi de induſtria eius occurſum declinarēt, diuerſas ſtudioſè ingrediuntur uias. Expeditiones igitur, & omnem populum uerſus Aſcalonam dirigunt, eius occurſum uerbo quærentes quem in proximo poſitum declinauerant ſtudioſè. Deinde ad Daron uenientes, indeq; ad locum ſupra nominatum reducentes exercitum, inutiliter impenſas & operam conſumpſerunt. Ille enim Idumææ campeſtria ſecutus, in Syriam Sobal cum ſuis cohortibus aſcendens, caſtrum Montem regalem, quod uniuerſæ regionis caput eſt & ſingulare præſidium, obſidet: & quantum loci patitur opportunitas, ſtudijs impugnat ardentibus. Erat autem municipium in colle ſitum ędito, turribus, muris, & antemuralibus egregiè munitū: eratq; ei ſuburbium extra præſidiū ſuum in decliuo collis, in loco tamen adeo ſublimi et arido, ita ut neq; aſſultus, neq; arcuum uel machinarum formidarent ictus: erantq; loci illius habitatores fideles uniuerſi: quo amplior eis fides haberi poterat. Pręterea armis & uictu, & uiris pro captu loci ſufficientibus diligenter ſatis erat inſtructum. Vbi cùm per dies aliquot inutiliter conſumpſiſſent operam uidens quod non proficerent, indicto ſuis reditu, uiam ſolitudinis ingreſſus, in Aegyptum reuerſus eſt.

Salahadinus terram uniuerſam trans Iordanem depopulatur. Rex in loco cui nomen Carmelus, exercitum detinet. Comes Raymundus Tripolitanus de carcere reuertitur, Caput XXX.

SEquenti anno, qui erat regni domini Amalrici decimus: uidēs idem Salahadinus quod anno pręcedenti non multum profecerat, uolens prędictos redimere defectus, congregata ex uniuerſis Aegypti finibus infinita militia, & ingentibus copijs, in regnum iterum introire diſponit. Et ingreſſus ſolitudinem, ut magis occultè accedat, tantoq; maiorem nocendi inueniat habilitatem, eandem regionē, in quam anno proxime pręterito aſcenderat cum ſuis exercitibus, menſe Iulio ingreſſus eſt. Rex autem eius aduentu, uniuerſæ militię regni robur ſecum trahens, illi uſq; in ſolitudinem occurrit: ubi cùm ei nunciatum eſſet, quod in Syriam Sobal ſicut anno prædicto declinaſſet, timens eum illuc ſequi, ne forte Regem audiens poſt ſe uenientem, ex oppoſita parte regnum depopulaturus ingrederetur: aſcendit in montes, & locum ſibi eligens ad ſtationem congruam, ſeceſſit in Carmelum. Eſt autem hic Carmelus non ille mons, qui in maritimis ſitus eſt Heliæ familiaris: ſed uiculus quidam, ubi olim ſtulti Nabal domicilium legitur fuiſſe. Hunc ergo locum prudenter ſibi elegit, propter aquarum commoditatem: erat enim ibi uetus & ingentis magnitudinis piſcina, quæ ad uſum uniuerſi exercitus aquarum miniſtrabat copias. Sed & uicinus erat ei regioni quæ eſt trans Iordanem locus prædictus, ita ut ſola uallis illuſtris, in qua mare iacet mortuum media, utranque diſterminet regionem. Facilius ergo & crebrius erat noſtris de factis hoſtium audire noua, & eorum ſtatu cognoſcere. Interea Salahadinus, dum Rex propter prędictam cauſam ad prędictas partes dubitat accedere, quicquid extra pręſidia reperit, tradens incendijs, arbuſta ſuccidens & uineas, ſuburbana confringens, in regionē totam pro arbitrio deſæuit. Tandem pro uotis tyrannide potitus, in Aegyptum circa finem Septembris reuerſus eſt. Per idem tempus dominus Raymundus iunior, Raymundi ſenioris filius, Comes Tripolitanus, octauo anno captiuitatis ſuæ, quibus in mēdicitate & ferro apud hoſtes detentus fuerat, datis pro ſe aureorum milibus octoginta, priſtinę ſe reſtituit libertati, ad auitum rediēs comitatum: quem D. Rex benignè ſuſcepit redeūtem: & terram ſuam, quam medio conſeruauerat tempore, ſine difficultate reſtituit. Inſuper etiam, ut ad perſoluendum redemptionis ſuæ precium eſſet idoneus, Regia liberalitate plurima in eum cōtulit. Sed & principes ſuos & eccleſiarum pręlatos, exemplo ſui itidem facere cum effectu perſuaſit.

Deſcribitur Aſſyſinorum ſecta, & miſſio Legati eorum ad D. Regem. Caput XXXI.

ACcidit eiſdem diebus apud nos res periculoſa nimis, & deteſtabilis regno, eccleſiæ uſq; in præſens tempus & fortaſſe in perpetuum lugenda. Quod ut plenius innoteſcat, ſumendum eſt altius narrationis exordiū. In prouincia Tyrenſi, quæ Phoenicis dicitur, circa epiſcopatum Antaradenſem, eſt quidam populus, caſtella decem habens cum ſuburbanis ſuis: eſtq; numerus eorum, ut ſæpe audiuimus, quaſi ad ſexaginta millia, uel amplior. Hi non hæreditaria ſucceſſione, ſed meritorum prærogatiua magiſtrum ſibi ſolent præficere, & eligere præceptorem: quem ſpretis alijs dignitatū nominibus, Senem uocant: cui tanto ſubiectionis & obedientiæ uinculo ſolent obligari, ut nihil ſit tam durum, tam difficile, tamq; periculoſum, quod ad magiſtri imperium, animis ardentibus non aggrediantur implere. Nam inter cætera, ſi quos habent principes odioſos, aut genti ſuæ ſuſpectos, data uni de ſuis, uel pluribus, ſica, non conſiderato rei exitu, utrum euadere poſſit, illuc cō tendit, cui ſica mandata eſt, & tam diu pro complendo anxius imperio, circuit & laborat, quouſq; caſu iniunctum peragat officium, præceptoris mandato ſatisfaciens. Hos tam noſtri, quàm Sarraceni (neſcimus unde deducto nomine) Aſſyſinos uocant. Hi etiam annis quadringentis Sarracenorum legem, & eorum traditiones tanto zelo coluerunt, ut reſpectu eorum omnes alij quaſi præuaricatores iudicarentur, ipſi autem legem uiderentur implere. Contigit autem diebus noſtris quod magiſtrum ſibi præfecerunt facundiſſimum, ſubtilem, & acris ualde ingenij. Hic præter morem maiorum ſuorum, cœpit habere penes ſe Euangeliorum libros, & codicem Apoſtolicum: quibus continuato ſtudio incumbēs, miraculorum Chriſti & præceptorum ſeriem, ſed & Apoſtoli doctrinam multo labore aliquantiſper aſſecutus erat. Inde conferens Chriſti & ſuorum ſuauem & honeſtam doctrinam, cum ijs quæ miſer & ſeductor Mahumet complicibus ſuis, & deceptis ab eo tradiderat, cœpit ſordere quicquid cum lacte biberat, & prædicti ſeductoris immunditiam abominare. Eodemq; modo populum ſuum erudiens, ab obſeruantia illius ſuperſtitionis ceſſare fecit, oratoria quibus antea uſi fuerant deijciens, eorum ieiunia ſoluens, uinum & ſuillas carnes ſuis indulgēs. Tandem ad interiora legis Dei uolens procedere, uirum prudentem, in conſilijs prouidum, eloquentem, & magiſtri ſui doctrinam redolentem, nomine Bohadelle, ad D. Regem dirigit, uerba ſecreta deferentem: quorum præcipuus & maximus erat articulus, quod ſi fratres Militiæ templi, qui caſtella regioni eorum habebant contermina, duo millia aureorū, quę ſingulis annis de hominibus eorū quaſi pro tributo ſolebant aſſumere, eis uellent remittere, & fraternam deinceps obſeruare charitatem, ipſi ad fidem Chriſti & baptiſma conuolarent.

Occiditur à fratribus Militiæ templi, Aſſyſinorum Legatus, & ingens in regno excitatur tumultus. Dominus Radulphus Bethleemita epiſcopus uita decedit. Caput XXXII.

REx autem eorum legationē lęto animo & grataner ſuſcipiens, petitioni eorum ſicut uir diſcretiſſimus erat, plenius annuēs, aureorum duo millia, quorū ipſi annuam præſtationē relaxari poſtulabant, de ſuis proprijs redditibus, prædictis fratribus refundere, ut dicitur, paratus erat: nunciumq; quem apud ſe pro uerborum conſummatione diu detinuerat, ad proprium magiſtrū, dato ſibi ducis itinere, & proprij corporis cuſtode, ut oblatum uerbū penitus abſolueretur, remiſit. Qui dum cum itineris conſorte, & dato conduce Tripolim pertranſiſſet, fines ſuos ingreſſurus, in proximo, ſubito de fratrib. ſupradictis, ex improuiſo ſtrictis gladijs irruentes, hominē de Regio ducatu, & noſtræ gentis fidei ſynceritate præſumentē, incautum, & nihil uerentem, tale lęſę maieſtatis crimen incurrentes, occiderunt. Quod audiens Rex, præ facti atrocitate ira, & quaſi inſania ſucenſus uehementer, cōuocatis regni principib. in iniuriam ſuā quicquid acciderat, aſſerens redundare: inſtrui quęrit, quid eum oporteat facere? Tandemq; de communi principum conſilio, conſulitur, uerbum quod acciderat non eſſe negligendum: nam in eo & auctoritas Regia uidebatur deperire & Chriſtiani nominis fides & conſtantia immeritam contrahere infamiam, & Orientalis eccleſia, Deo iam paratū incrementū amittere. Mittūtur ergo de cōmuni cōſilio nobiles quidā, Seyher de Mamedimi, & Godeſcaldus de Tuchotrit, ad hoc ſpecialiē

ſelecti

ſelecti,qui à magiſtro prædictorum fratrum,Ottone de ſancto Amando,exigant,ut tanti exceſſus & tam piacularis flagitij,Regi & regno uniuerſo ſatisfactionem exhibeant.Dicebatur autẽ quidã frater eorum Galtherus,uidelicet de Maiſnilio,uir nequã & monoculus,cuius ſpiritus in naribus eius,omnino penes ſe nihil diſcretionis habens,de conſcientia tamen fratrum hoc feciſſe. Vnde,ut dicitur,ei preter debitum parcendo,D.Regi per nuncios ſignificauit,fratri qui hoc commiſerat pœnitentiam iniunxiſſe,& ita cum iuncta pœnitentia,ſe eum ad D.Papam directurũ. Inhibere autem ex parte D.Papæ,ne in predictum fratrem manus quis auderet inijcere uiolentas Adiecit etiam & alia à ſpiritu ſuperbiæ,quo ipſe plurimũ abundabat,dictata,quę præſenti narrationi non multum neceſſarium eſt interſerere. Rex autem pro eodem negotio apud Sydonem conſtitutus,eundem magiſtrũ cum multis ex fratribus eius,& eodẽ malefactore reperit:habitoq; cõſilio,cum ijs qui eius uiam illuc comitabantur,prædictum maieſtatis reum,de domo eorum uiolenter educi fecit,& Tyrum traductum,in uinculis carceri fecit mancipari. Tandem huius uerbi occaſione paulo minus uniuerſum regnum habuit ruinam irreparabilem ſuſtinere. Rex tamen & apud Aſſyſinorum magiſtrum,cuius tam ſiniſtro caſu legatus deperierat,de ſua allegans innocentia,immunis apparuit: & cum prædictis fratribus,temperato ſatis uſus moderamine,uſque ad obitus diem rem dimiſit indiſcuſſam. Dicitur tamen,quod ſi de ſuprema illa ſua conualuiſſet ęgritudine,cum regibus & principibus orbis terrarum, queſtionem illam propoſuerat per honeſtiſſimos nuncios diligentius pertractare. Vere autem proxime ſubſecuto,uenerabilis frater dominus Radulphus fœlicis memoriæ Bethleemita epiſcopus,& Regius Cancellarius,uir liberalis & benignus admodum,diem fatalem ingreſſus eſt,in capitulo eccleſiæ ſuæ honorificè ſepultus:poſt cuius obitum,dum in eadem eccleſia de paſtore ſubſtituẽdo tractatus haberetur,uotis diſſonis deciderunt in quæſtiones difficiles,quę D.Balduini ſucceſſoris,D.Amalrici & filij eius,uix terminatæ ſunt anno ſecundo,quę prædictam eccleſiam ad multa traxerunt diſpendia.

Moritur Noradinus. Rex Paneadem obſidet,fit treuga:recedit,collecta ægritudine Hieroſolymã proficiſcitur. Vbi & intra paucos dies uita decedit. Caput XXXIIII.

EOdemq; tempore,uix unius mẽſis elapſo ſpacio,Noradinus maximus nominis & fidei Chriſtianę perſecutor,princeps tamen iuſtus,nafer & prouidus,& ſecundum gentis ſuæ traditiones religioſus:regni eius anno uiceſſimo nono,menſe Maio defunctus eſt. Huius defectum Rex audiens,confeſtim ſine dilatione,uniuerſas conuocãs regni uires,urbem Paneadenſem obſedit. Quod audiens prædicti uxor principis uires tranſcendens fœmineas,miſſa legatione ad D.Regem,ut ab obſidione diſcedat,eiq; pacem concedat temporalem,certã pecuniæ in multa quãtitate ſummam promittit:quam Rex,ut ampliorem extorqueret,prima fronte uiſus eſt reſpuiſſe,obſidionem nihilominus continuans. Cumq; ibi per dies quaſi quindecim uigili opera & ſtudio diligenti obſeſſos impugnaſſet & tam machinis quam modis alijs,multiplices eis moleſtias intuliſſet,uidens eos ad reſiſtendum ſingulis diebus animoſiores,& plenius cognoſcens quod non proficeret,& predictę nobilis matronæ Legati pro pace impetranda inſtarent uehementius,ſuſcepta pacta pecunia,& uiginti captiuis equitibus de noſtro populo libertati reſtitutis,animo maiora concipiens,ſoluta obſidione reuerſus eſt:apud familiares cõquerens,quod nõ ſatis ſanus eſſet,nec in bona corporis habitudine. Inde dimiſſis expeditionibus,cum familiari comitatu Tyberiadem peruenit,ubi dyſenteria cœpit periculoſiſſimè laborare. Inde morbum metuens per Nazareth & Neapolim,eques tamen,nec ita prorſus inualidus,Hieroſolymã ingreſſus eſt. Vbi ingraueſcente ualetudine,febre etiam cœpit uehementiſſime laborare,ceſſante phyſicorum artificio dyſenteria. Cumq; per dies aliquot ea febre ſupra uires affligeretur,precepit ad ſe accerſiri medicos Grecos,Syros,& aliarum nationum homines,petens inſtantiſſime ab eis,ut aliqua decoctiuncula aluum eius ſoluerent: quod cum ab eis impetrare non poſſet,fecit cõſequentur ad ſe uocari Latinos:à quibus idipſum exigens,adijciens etiam,ut ſibi omnis rei imputaretur euentus:dederũt ergo ei decoctiũculã unã,qua ſumpta,ſine difficultate ſedes habuit aliquoties ita ut ſibi uideretur quod ei eſſet melius;anteq; tamẽ corpus medicinę uiolẽtia exhauſtũ, ſumpto

ſumpto cibo poſſet reficere, febre ſolita recurrente, in fata conceſſit. Mortuus eſt autem anno ab incarnatione Dñi milleſimo cẽteſimo ſeptuageſimo tertio, quinto Idus Iulij, regni uerò eius duodecimo, menſe quinto, ętatis trigeſimo octauo. Sepultus eſt autem inter prædeceſſores ſuos, ſecus fratrem, in eadem linea, ante locum Caluariæ, uir prudens & diſcretus, & ad regni gubernacula prorſus idoneus. cuius precibus & inſtantia, geſta tam prędeceſſorum ſuorum, quàm ſua, ſcripto mandare propoſuimus præſenti.

LIBER VICESIMUS PRIMUS.

De primis auſpicijs Balduini quarti, Hieroſolymorum regis ſexti: de moribus, ætate & forma corporis. Caput I.

Sextus Hieroſolymis Latinorum Rex fuit, D. Balduinus quartus, D. Amalrici, illuſtris memorię regis, de quo prędiximus ex Agnete Comitiſſa Ioſcelini iunioris, Ediſſani Comitis filia, cuius ſæpe in ſuperioribus fecimus mentionem. Hanc, ut prædictum eſt, dum ad regnum auitum & iure hęreditario debitum uocaretur cõpellente D. Almarico, bonæ memoriæ, tunc Hieroſolymorum Patriarcha D. Fulcherij prædeceſſoris ſui ueſtigijs inhęrendo, coërctione eccleſiaſtica coactus eſt dimittere. Dicebatur enim, ſicuti uere erat, proxima conſanguinitatis linea ſe contingere: ſicuti diligentius compræhenſum eſt à nobis, dum de regno D. Amalrici in ordine tractaremus. Hunc puerum adhuc, annorum circiter nouem, dum nos Archidiaconatũ adminiſtraremus Tyrenſem, pater multum pro eius eruditione ſollicitus, multis precibus, & ſub obtentu gratiæ ſuę, nobis erudiendum tradidit, & liberalibus ſtudijs imbuendum. Dumq́ apud nos eſſet, & ei uigilem curam, & quantum regio puero conuenit, tum in morum diſciplina, tum literarum ſtudio ſollicitudinem impenderemus, accidit, quod colludentibus pueris nobilium qui ſecum erant, & ſe inuicem, ut mos eſt pueris laſciuientibus, unguibus per manus & brachia uellicãtibus, alij ſenſum doloris clamoribus ſignificabant, ipſe autem quaſi doloris expers patienter nimis, quãuis ei coætanei eius non parcerent, ſupportabat. Hoc autem cum ſemel ac ſæpius accidiſſet, nihilq́ nunciatum eſſet, credidi prius, de uirtute patientiæ & non ex inſenſibilitatis uitio procedere: uocãsq́ eum, percunctari cœpi, Quid nam eſſet: tandemq́ comperi brachium eius dexterum manumq́ eandem pro parte dimidia obſtupuiſſe, ita ut penitus uellicationes, aut etiam morſus non ſentiret. Dubitare cœpi, reputans mecum illud Sapientis uerbum: Certum eſt à ſalute plurimum abſtinere membrum quod obſtupuit, & ęgrum non ſentientem periculoſius laborare. Sed nunciatum eſt hoc patri: cõſultisq́ medicis, crebris fomentis, unctionibus, pharmacis, ut ei ſubueniretur, diligenter, ſed fruſtra procuratum eſt. Erat enim, ut proceſſu temporis ipſi rerũ experimento poſtea plenius cognouimus, incurabilis doloris initium, quod pręmittebatur: quodq́ ſiccis oculis dicere non poſſumus, cum ad pubertatis annos cœpit exurgere, morbo elephantioſo cœpit periculoſiſſimè laborare: quo per dies ſingulos ingraueſcente nimium, extremitatibus maxime lęſis, & facie ſuorum fidelium corda, quoties eum intuebantur, compaſſionis affectu moleſtabat. Proficiebat tamen in ſtudio literarũ, ſingulisq́ diebus magis & magis bonę ſpei & amplectendæ indolis ſuccreſcebat. Erat autem iuxta illius cõditionem, forma uenuſta, & pręter morem maiorum ſuorum equis admittendis: regendisq́ aptiſſimus, memoriæ tenacis, & confabulationũ amator: parcus tamen, ſed & beneficiorum pariter & iniuriarũ ualde recolens: patri per omnia, non ſolum facie, uerum toto corpore, inceſſu quoque & uerborum modulo ſimilis: ingenij uelocis, ſed uerbi impeditioris. Hiſtoriarũ more patrio auidus auditor, & ſalubribus monitis ualde obtẽperans.

Quo

Quo tempore inunctus & coronatus fuerit. Caput II.

HIc defunƈto patre, uix erat annorum tredecim, habens ſororem Sibyllam nomine, natu ſe priorem, ex eadem matre, quæ in clauſtro ſanƈti Lazari in Bethania, apud dominam Iuetam, eiuſdem loci Abbatiſſam, patris eius materteram, nutriebatur. Defunƈto igitur patre, conuenientibus in unum uniuerſis regni principibus, tam eccleſiaſticis quàm ſecularibus, conſonante omnium deſiderio, in eccleſia Dominici ſepulchri ſolenniter & ex more, à D. Amalrico, bonæ memoriȩ, Hieroſolymorū Patriarcha, cū miniſtrantib. Archiepiſcopis, epiſcopis & alijs eccleſiarū prælatis, Idibus Iulij, quarta die poſt patris obitū, inunƈtus eſt, & coronatus: præſidente ſanƈtæ Romanæ eccleſiæ D. Alexandro, Papa tertio: ſanƈtæ uerò Antiochenæ eccleſiæ, domino Americo, Hieroſolymitanæ D. Amalrico, Tyrenſi uerò D. Friderico: Imperante apud Conſtantinopolim, inclytȩ recordationis & piæ memoriæ D. Manuele, apud Romanos D. Friderico, apud Francos D. Ludouico, in Anglia D. Henrico Gaufredi Comitis Andegauienſium filio: in Sicilia D. Vuilhelmo ſecundo, domini Vuilhelmi ſenioris filio. Antiochiæ autem præerat D. Boamundus, Raymundi principis filius: Tripoli uerò, D. Raymundus iunior, ſenioris Comitis filius.

Anno regni eius primo, claßis Siculorum regis, Alexandriam ueniens, damnum incurrit enorme. Comes Tripolitanus regni procurationem, & regis tutelam, tanquam agnatorum proximus, poſcit. Caput III.

HVius D. Balduini, anno primo, circa Auguſti initium, ducētarum nauiū claſſis à D. Vuilhelmo Siculorū rege, ad impugnandā Alexandriā miſſa, honeſtas tam peditum quam equitum copias deferens, deſcēdit in Aegyptum. Vbi dum eius procuratores & primicerij incautius ſe habent, amiſſis ex utroq; ordine quampluribus, tam captiuatis quā perēptis gladio, per morā quinq; aut ſex dierū, quam circa urbē fecerāt, cōfuſi receſſerunt. In regno uero noſtro, procurante Milone de Planci regni negocia, obortȩ ſunt graues inimicitiæ, inter eum & quoſdā regni principes: inuidebant eī, & anxie mouebātur, quod ipſis ignorantibus, nec uocatis, ipſe ſolus, nimiū de ſe prȩſumens, ſpretis alijs, regni ſemper aſſiſteret: & cæteris à Regia familiaritate excluſis, eis incōſultis, regni negotia procuraret. Interea Comes Tripolitanus, ad D. Regem accedens, apud principes, qui tunc forte aderāt, regni procurationem petit, allegans D. Regis adhuc infra pubertatis annos degentis tutelam legitimam, iure agnationis ſibi deberi. Hanc multiplici ratione ſibi dicebat cōpetere, tum quia cōſanguineorū ſuorū omnium erat proximus, tum quia ditiſſimus & potētiſſimus erat omnium regis fideliū. Tertiā quoq; anneƈtebat rationē ualidiſſimā, quod dum ipſe captus fuiſſet, ex ipſo carcere, fidelibus ſuis, ſub obtētu fidelitatis, prȩcepit, quatenus D. Regi Amalrico patri eius, uniuerſam terram ſuam, arces & caſtella traderent, & eius mandatis & omnimodæ ditioni ſuæ ponerent uniuerſa. Hoc adijciens etiam, in calce uerborum, quod ſi humanitus in carcere uitam finire contingeret, prædiƈtum dominum Regem, quia conſanguineorum ſuorum omnium eſſet proximus, ex aſſe cōſtitueret hȩredem. Pro ijs omnibus, hāc ſibi rependi uiciſſitudinē magis honoris gratia, quàm ſpe futuræ alicuius utilitatis, poſtulabat. Dilata eſt itaq; ad has D. Comitis allegationes reſponſio, eo prætextu, quod paucos haberet D. Rex de regni maiorib. ſecum, quorum conſilio in præſenti uteretur. Promiſit tamen, quod tempore opportuno eos citius & generalius conuocaret: habitoq; eorum conſilio, congruum ſuper hoc, auxiliante Domino omnibus daret reſponſum. His ita geſtis, Comes ad ſua ſe contulit: fauebat autem Comiti populus pene omnis. De Baronibus uerò Hemfredus de Torono, regius Conſtabularius: Balduinus Ramatenſis, Balianus frater eius, Raynaldus Sydonienſis, epiſcopi uerò omnes.

Milo de Planci apud Accon occiditur, Tyrenſis Archiepiſcopus moritur. Caput IIII.

PRædiƈtus ergo Milo de Planci, unde prædiximus, nobilis homo erat, de Campania ultramontana, de terra Comitis Henrici Tyrenſis, fueratq; D. Amalrico regi nimium familiaris, & conſanguineus, ita ut regni ſui eum Seneſcallum conſtituerit. Tandē mortuo Hemfredo iuniore, ſenioris Hemfredi filio, Stephaniā eius uiduā, Philippi Neapolitani filiā, uxorem ei dedit. Erat aūt ex parte uxoris dominus.

Syriæ Sobal, illius uidelicet regionis quæ eſt trans Iordanẽ, quæ uulgo dicitur Montis regalis. Suſceperat tamen ex priore marito ſobolem geminam prædicta uidua, filium uidelicet & filiam. Hic ut prædiximus confiſus de nimia familiaritate, quã apud D. Regem huius patrem habuerat, regni principes, etiam ſe maiores, deſpectui habebat. Erat autem homo incircumſpectus, ſuperbus quoque & arrogans, uerborum inutilium prodigus, & de ſe plus æquo præſumens. Hic ut uideretur aliquorum lenire inuidiam, arte quadam, ſed nimium manifeſta, ad colorem quæſitum, alium quendã Robardum nomine, arcis Hieroſolymitanæ cuſtodem, gregarium hominem, & minus ſufficientem, ſubornauerat, tanquam is præeſſet, Milo uerò obſequeretur eius mandatis. Erat autem uerſa uice unus, qui nomen magis ſplendidum quàm ſolidum geſtabat: ille ſub hoc colore, de regni negotijs pro ſua uoluntate tractabat. Dum ergo incaute ſe gerit, dum imprudentius loquitur, & omnia regni negotia, inuitis alijs, ad ſuam reuocat ſollicitudinem, omnia diſponit, omnia pro arbitrio diſpenſat, conflato aduerſus eum odio pertinaci, ſubornati ſunt quidam, qui uitę eius inſidias molirent̃: quod cùm ei nunciatum eſſet, pro nihilo duxit. Dumque more ſolito incaute ſe habẽs, in Acconenſi ciuitate moram faceret, circa primum noctis crepuſculum, in uia publica gladijs confoſſus turpiter, & ignominioſè tractatus, interijt. Porrò de eius nece uarię ſententiæ ferebantur in populo, dicentibus alijs, quia pro ſua fidelitate, quam D. Regi deuotus exhibebat, hoc ei acciderat. Alijs è contra, quod ſibi regnum occulte parabat, miſſis nuncijs ad amicos & notos ſuos in Franciam, ut ad eum properarent, quorum ſuffragijs regnum ſibi uidebatur poſſe obtinere. Nobis autem neutrum horum pro certo compertum eſt. Notorium tamen erat, Balianum Ioppenſem Reardi prędicti fratrem, ad partes tranſmontanas miſſum, cum regijs epiſtolis et muneribus, cuius indies præſtolabatur aduẽtum. Per idem tempus eodem menſe, D. Fridericus Tyrenſis Archiepiſcopus, prędeceſſor noſter, uir ſecundũ carnem nobilis admodum, cuius ſupra fecimus mentionem, dum apud Neapolim ægritudine aliquandiu eſſet grauiſſima detentus, tertio Cal. Nouemb. uiam uniuerſæ carnis ingreſſus eſt. Cuius funus decentibus exequijs et debita honorificentia Hieroſolymam delatum eſt, et in capitulo templi Domini, unde prius Canonicus fuerat regularis, ſepultus eſt.

Deſcribitur Comes Tripolitanus, quibus moribus & quibus maioribus fuerit, quomodo regni procurationem ſuſceperit. Huius hiſtoriæ Conſcriptor, Cancellarius Regius efficitur. Caput V.

EOdem quoque tempore, conuocatis regni principibus & eccleſiarum prelatis, dum Rex eſſet Hieroſolymis, Comes Tripolitanus iterum redijt, auditurus ſuper petitionibus ſuis de obtinenda regni procuratione, quas porrexerat prius, reſponſum. Iteratoque uerbo, dum eiſdem inſiſteret, habita Rex per conſilium biduum deliberatione, nouiſſimè de communi omnium conniuentia, in capitulo dominici Sepulchri tradita eſt ei uniuerſa regni, poſt dominum Regem, populo acclamante, procuratio & poteſtas. Et quoniam de Comite nobis ſermo, rerum ſerie ſic exigente, ſe obtulit, dignum eſt ut de eo quæ pro certo comperimus, poſteris memorię tradamus: non quod panegyricos propoſitum ſit ſcribere, ſed ut quantum compendioſæ hiſtoriæ ſermo patitur ſuccinctus, quis qualiſque fuerit edoceamus. Hic de quo nobis ſermo eſt, Raymundus Comes, à domino ſeniore Raymũdo, ſementinam traxit carne originẽ. Qui in exercitu Domini, cuius opera & ſtudio & laboribus, regnum Orientale Chriſti ſeruitio reſtitutum eſt, tantus princeps fuit, quemadmodum ſuperius diligenter edocuimus, cùm de primis principibus, qui in prima expeditione uenerant, tractaremus. Prædictus igitur dominus Comes ſenior Raymundus, bonæ memoriæ, filium habuit Bertrandum nomine, qui poſt mortem patris, & Guilhelmi Iordani necem, qui prædicti Comitis nepos erat, Tripolitanum obtinuit Comitatũ. Hic filium habuit Pontium nomine, qui eundem Comitatum poſt mortem patris hæreditario iure poſſedit, qui Ceciliam Philippi regis Francorũ filiam, Tancredi uiduam, duxit uxorem. Ex qua ſuſcepit filium Raymundum nomine, qui eidem in Comitatu ſucceſſit. Hic Hodiernam domini Balduini Hieroſolymorũ Regis ſecundi filiam,

liam,duxit uxorē, ex quibus iſte Raymundus,de quo nobis in præſenti eſt ſermo,na
tus eſt:qui patri in porta urbis Tripolitanæ,ab Aſſyſinis repentinis inuaſionibus oc-
ciſo,in eodem Comitatu ſucceſſit. Erat ergo prædictus Comes domini Amalrici,&
domini Balduini Regum ex parte matris,conſobrinus:erant enim duarum ſororum
filij:ex parte patris erat uno gradu inferior:eius namq; auia,mater patris uidelicet Ce
cilia,de qua prędiximus,ſoror fuit domini Regis Fulconis,patris dominorum Baldu
ini & Amalrici regum,ex eadem matre,non ex eodem patre.Nam utriuſq; mater,ſo-
ror domini Amalrici de Montfort, Fulconi ſeniori Andegauenſium Comiti in uxo-
rem tradita fuit: quæ poſtmodum Fulcone iuniore iam edito, maritum deſerens, ad
Francorum Regem,dominum Philippum,ſe conferens, hanc Ceciliam & quoſdam
alios edidit. Rex autem nihilominus uxorem ſuam legitimā, unde iam Ludouicum
& Conſtantiam ſuſceperat, extra legem eccleſiaſticam amore prædictæ Comitiſſæ
infatuatus,expulerat.Ita ergo ex utroq; parente,uinculis cōſanguinitatis ſibijnuicem
erant connexi,dominus Comes,& prædicti reges duo. Erat autē prædictus Comes
uir carne tenuis,ſubmacilentus,ſtatura modeſte procerus,facie aquilus,capillo plano
mediocriter fuſco,acutis luminibus, erectus humeris,mente compoſitus, prouidus
multum,et in actibus ſuis ſtrenuus,cibo et potu quaſi ſupra hominem ſobrius,alienis
munificus,ſuis uerò non ita affabilis admodum: & quod in hoſtium uinculis ſummo
labore collegerat,literatus modice, ſe magis tamen naturali mentis uiuacitate,ſcrip-
turarum intelligentiam more domini Amalrici regis nitebat̃ apprehendere.Frequēs
in quęſtionibus ſi pręſentem haberet quem ad earum ſolutionem arbitraretur ſuffice
re.Is eodem anno quo regni procurationem ſuſcepit, dominam Eſchinam, domini
Galtherij principis Galileę uiduam locupletem, ualde filijs fœcundam ex priore ma
rito,duxit uxorem:ſed poſtquam ad eum peruenit,cauſa occulta parere deſijt:quam
cum filijs ita tenere dicitur diligere,tanquam ei uniuerſos illos peperiſſet. Verùm de-
curſa breuiter hac digreſſione, ad hiſtoriæ ſeriem redeamus. Per idem tempus, quia
pręcedente tempeſtate dominus Radulphus bonæ memoriæ, Bethleemita Epiſco-
pus,regni cancellarius,ex hac luce migrauerat, ut eſſet qui regiarum epiſtolarum cu-
ram haberet,de cōſilio principum ſuorum,nos ad prędictum uocauit officiū,& Can-
cellarij nobis tradidit dignitatem.

Salahadinus,uocantibus eum Damaſcenis,Damaſcum obtinet,& reliquas regionis partes. Dirigitur contra eum Tripolitanus comes,qui eius obſiſtat molimi ibus. Caput VI.

EOdem anno Salahadinus Negemēdi filius, Syraconi ex fratre nepos,qui patruo
ſuo Syracono in Aegypti regno ſucceſſerat, uocantibus occulte eum Damaſce-
nis optimatibus,legitimo eorum D.Melehe Salah,filio uidelicet Noradini adhuc im
pubere,apud alapiam commorante, commiſſa Aegypti cura cuidam fratri ſuo Sey-
fedin nomine, ut regnum Damaſcenorum occuparet, per uaſtitatem ſolitudinis in
Syriam feſtinans Damaſcum peruenit. Vnde non poſt multos dies ciuitate, tradenti
bus ciuibus,recepta, uerſus Cœleſyriam properat.ſperans quod omnes illius urbes
in ſuam ſine bello ditionē reciperet: nec ſpe fruſtratus eſt,nam intra modicū tempus,
tradentibus locorum incolis,& ultro reſerantibus aditus, contra fidelitatem domini
ſui,cuius ſeruus fuerat,omnes illius prouinciæ urbes recepit,Heliòpolim græce uide
licet.quæ hodie Malbec dicitur,Arabice dictam Bahalbeht:Emiſſam,quæ uulgò Ca
mela dicitur:Hamā Cæſar,quę uulgò dicitur Cæſarea magna.Præſumebat aūt præte
rea Alapiam,& ipſum puerum,per quorundam proditorum operam ſibi tradi:ſed il-
lud caſu quodam impeditum eſt.Nam dum hæc in partibus illis aguntur,D.Rex,cō-
municato conſilio,quid in tam ſubito euentu, & in tanta rerum permutatione opus
eſſet factu,dum diu cum principibus ſuis deliberat, placuit demum uniuerſis, quod
D.Comes cum exercitu tam de regno quam de ſuo comitatu, ad partes Cœlyſyriæ
quantocyus deproperet.Additur etiam in mandatis,quatenus omni conamine pro
fectibus Sahaladini contrarium ſe obijciat:& meritò:ſuſpectum enim nobis erat om
ne eius incrementum, & quicquid ei accedebat,nobis totum decedere uidebat̃.Erat
enim uir conſilio prouidus, armis ſtrenuus,ſupra modum liberalis,in quo prudenti-
oribus noſtris maxime erat ſuſpectus.Nam nullo alio in ſe hodie ſubiectorum,& eti

am quorumlibet aliorum hominum corda magis ſolent principibus cōciliari, nihilq́ alienos animos magis obligat, quàm munificentia, maximè principis. Suſpectus ergo nimirum nobis erat, ne geminatis penſionibus, duplicato cum uiribus imperio, acrior in nos inſurgeret, & fatigaret uehementius. Quod tamen euacuatis noſtris moliminibus, lachrymoſis hodie inſpicimus oculis, quod tantus terra mariq́ in nos inſurgit: quod, niſi nos miſericorditer uiſitauerit oriens ex alto, nulla ſpes ſit reſiſtendi. Tutius ſanè uidebatur puero, adhuc intra annos pubertatis conſtituto, miniſtrare ſubſidium, non ut gratia eius aliquid humanitatis uideretur ei præſtandum, ſed ut ſuperiori æmulo nutriretur aduerſarius, quo remorante eius propoſito, in nos fierēt eius impetus infirmiores.

Aſsignantur cauſæ, quare contingat, quod ſuper populum noſtrum ſolito amplius hoſtes inualeſcant. *Caput VII.*

Libet pauliſper ab hiſtoriæ textu, non euagandi inutiliter gratia, ſed ut inſeratur aliquid non abſq́ fructu, diſcedere. Solet quæri, & uerè meritò quærendum uidetur, quid cauſæ ſit, quod partes noſtri in numero pauciore maiores hoſtium copias in conflictu ſæpe ſuſtinuerunt fortius & frequentius, propitia Diuinitate in manu modica maiores eorum cuneos & innumeram plerunq́ multitudinem contriuerunt: ita tamen etiam, quod ipſum nomen Chriſtianum, gentibus Deum ignorantib. eſſet formidini, & in operibus patrum noſtrorum glorificaretur Dñs. Noſtri aūt temporis homines uerſa uice à paucioribus ſæpius deuicti, & cum pluribus nonnunquam aduerſus pauciores fruſtra aliquid tentaſſe, & ſuccubuiſſe aliquoties reperiuntur. Conſiderantibus ergo nobis, & ſtatū noſtrum diligenter diſcutientibus, prima occurrit cauſa, in Deū autorē reſpiciens, quod pro patribus noſtris, qui fuerūt uiri religioſi, & timentes Deū nati ſunt filij perditiſſimi, filij ſcelerati, fidei Chriſtianę pręuaricatores, paſſim & ſine delectu per omnia currentes illicita: tales aut talibus peores, qui dixerūt Dño Deo ſuo, Recede à nobis, Scientiam uiarū tuarum nolumus. Quibus meritò, peccatis eorum exigentib. gratiā ſubtraxit Dñs, tanq́ ad iracundiā prouocatus. Tales ſunt pręſentis ſeculi, & maxime Orientalis tractus homines: quorū mores imò uiciorū monſtra, ſi quis diligentiori ſtilo proſequi, turpiter materiæ immenſitate lucubraret, potius Satyram mouere uideatur, quàm hiſtoriā texere. Secunda nobis cauſa ex latere occurrit, quod tēpore pręterito, cum illi uiri uenerabiles, zelo ducti diuino, ardore fidei interius ſuccēſi primū ad Orientales partes deſcenderunt, erant bellicis aſſueti diſciplinis, prælijs exercitati, uſum habentes armorū familiarē. Populus uerò Orientalis è cōtrario lōga pace diſſolutus, rei militaris expers, inexercitatus legib. præliorū uocatione gaudebat: unde non erat admiratione dignum, ſi pauci ſuſtinerēt plures leuius, aut eis deuictus in bellicis euentibus meliorē calculum, & cum palma uictoriā reportarent. In talibus (ut melius me norunt, qui ſenſus circa talia habent plenius exercitatos) experiētia uſu cōparata longæuo & continuo, aduerſus indoctas uires & carentes induſtria, ſolet ſępius obtinere. Tertia quoq́ cauſa nō inferior, nec minus efficax, iterum nobis ſe ingerit, quod priſcis temporibus ſingulæ penè ciuitates dominos habebāt diuerſos (ut more Ariſtotelis noſtri loquamur) non ſubalternatim poſitos, qui rarò parib. frequētius contrarijs ſtudijs agebantur. Contra quos diuerſa ſapiētes, uel ſępius aduerſos, ſibiq́ ſuſpectos inuicem, minore periculo decertabatur: quippe qui nec ad cōmunes iniurias propulſandas facile poſſent aut uellent cōuenire, nec in noſtram leuiter perniciē armarentur, qui ſuos nimirū non minus quàm noſtros formidini haberent. At nunc omnia regna nobis contermina, in unius poteſtatem, Domino ita ſuſtinente, reducta ſunt: nam proxime pręteritis temporibus, uir immaniſſimus, & nomen Chriſtianū abhorrēs, quaſi peſtem aliquam, Sanguinus, huius qui nuper obijt Noradini pater, poſt alia quæ uiolenter occupauit regna, noſtra memoria nobilem & egregiam Medorum metropolim Rages, alio nomine Ediſſam dictam, fidelibus qui in ea erant, neci datis, cum omnibus finibus ſuis occupauit uiolēter. Item Noradinus eius filius, expulſo Damaſcenorum rege, magis fraude ſuorum quàm uiribus proprijs, regnum illius ſibi uendicauit, atque ad paternam adiecit hæreditatem. Nouiſſimè idem Noradinus per miniſterium & induſtriam Syraconi, regnum Ae-

gypti

gypti antiquiſſimum,& opulentum nimis,ſibi mancipauit:ſicut ſuperius,dum de regno D. Amalrici tractauimus,latius diſſeruimus. Sic ergo ut diximus omnia uicina nobis regna,unius parent imperio,cuius nutibus ſeruiunt uel inuiti. Ab unius nomine,quaſi uir unus in noſtram armantur læſionem: non eſt qui diſpari rapiatur ſtudio, non eſt qui domini mandata impunè prętereat.Hęc ſane omnia Salahadinus,de quo ſæpe mentionem fecimus, uir genere quidem humilis, extremæ conditionis homo, ſecunda nimis arridente fortuna, poſſidet. Ex Aegypto & finibus adiacentibus auri primi & puriſſimi,quod obryzum dicitur,inęſtimabilem habens copiam,ex alijs pro uincijs equitum, pugnatorum, & aurum ſitientum turmas habens innumeras: quas auri habentibus copiam,facile eſt ſatis congregari.Sed nunc ad hiſtoriam redeamus. Placuit igitur omnibus,ut præmiſimus, qui aduenerant, quod huic uiro tam magnifico, & ita per ſucceſſus continuos ad ſupremum culmen acceleranti, modis omnibus reſiſteretur:ne cùm amplius poſſet,in nos durior inſurgeret aduerſarius. Aſſumptis igitur regni principibus,congregatisq; undiq; militaribus auxilijs,ad partes Tripolitanas dominus Comes feſtinans contendit: ibiq; circa fines Archenſes caſtrametatus,in ea regionis parte quæ dicitur Galipha, conſedit.

Muſſulæ dominus in nepotis ſubſidium uenire proponit. Salahadinus proficit,regionē occupat uniuerſam. Comes cum eo paciſcitur. Obſides recipit. Caput VIII.

DVm hæc apud nos geruntur, audiens filij Noradini patruus, princeps maximus, & inter Orientalis gentis Parthorum potentiſſimus,nomine Cotobedi, quòd fratre mortuo, Salahadinus ſpretis humanitatis legibus,immemor factus ſuæ conditionis & beneficiorum ſibi à patre pueri collatorum ingratus,ita contra dominum ſuum adhuc impuberem inſurrexiſſet, congregata equitū numeroſa manu,quorum maxima dicitur eſſe illi copia,Euphrate tranſmiſſo,contra proditores ſuos,nepoti opem laturus aduenit.Erat autem hic maximus princeps,dominus illius antiquiſſimæ & famoſiſſimæ ciuitatis Niniuæ, quæ olim Ionæ prophetæ exhortationis uerbo in cinere & cilicio dicitur egiſſe pœnitentiam. Nunc autem mutato nomine,loco etiam non multum longe ab illa antiquiore remota, ex reſiduis ædificiorum & populi reſtituta,Muſſula dicitur:retenta adhuc metropoleos dignitate,in omni Aſſyria. Hic poſtquam aduenit in campeſtribus circa Alapiam caſtra locauit. Salahadinus interea nihilo ſegnius Boſtra primæ Arabiæ metropoli maxima, Heliopoli quoque,quę hodie uulgo dicitur Melbec,ſpontanea ciuium traditione ſine bello receptis, urbem Emiſſenam, quæ dicitur Camela,obſederat, abſque cunctatione aliqua tradita eſt ei à ciuibus eiuſdem urbis pars inferior: nam in colle aliquantulum edito erat ciuitatis præſidium, ſatis munitum, in quod fideles prædicti pueri ſe contulerant, quod tamen armis & alimentis prius ſatis & attentius cōmunierant. Suſceperat etiam nihilominus eiuſdem prouinciæ urbes illi cōterminas, tradentibus locorū incolis Hamam, Cæſaream,& regionem uniuerſam,uſq; ad ipſam Alapiam. Hi ergo qui in arce erant ciuitatis Emiſſenæ,miſſis nuncijs ad Comitem Tripolitanum, & noſtros qui erant in caſtris, ut prædiximus, expectantes, ut ab alterutra parte, in tanto tumultu optatis conditionibus euocarentur,rogant,ut ad eos uenire non differrent, pollicentes non abſq; emolumento & condigno fructu eſſe, ſi ſibi contra huiuſmodi peſtilentem hominem ſubſidia miniſtrarent. Porrò D. Comitis obſides in eodem municipio ſeruabantur,quos pro ſua redemptione & certa pecunia uſq; ad quadraginta milia aureorum,Noradino patri pueri dum à carcere ſolutus egrederetur,obligauerat. Erāt etiam ibidem & D.Raynaldi Sydoniēſis pro fratre ſuo Euſtachio obſides nōnulli.Sperantes ergo,quod aliquo pacto eos pro ſpe ſubſidij,quod poſtulabāt, à principe arcis,in qua erāt,poſſent recipere,illuc celerrimè cum omni militia cōtendunt: ubi cùm nihil ponderis in eorū uerbis reperiſſent(erat enim ſpes eis, per ſupradictū principē ſuum poſſe obſidionem ſolui) poſt multas tamen deliberationis uarietates, in caſtra unde prius exierant, reuertuntur. Salahadinus interea uidens, quod noſtri indignati receſſerant, factus inde erectior, & de eorum abſentia præſumens plurimum, Alapiæ uicinius approximans,exercitum prędicti principis cœpit ad pugnam laceſſere, crebrisq; irritare incurſionibus: quo ſæpius inſtigante, commiſſum eſt, & cominus &

grauiter inter eos pugnatum. Tandem deficientibus Niniuitis proditione ſuorum, ut dicitur, pecunia corruptorum, uictoriam obtinuit Salahadinus. Inde Emiſſam rediēs, ſicut prius ciuitatem, ita demum ciuitatis præſidium recepit. Inde ad Comitem legationem dirigens, D. Comitē orat, ne ſuis ſucceſſibus ſe opponat, ſed permittat ſe cum filio Noradini, & alijs qui in auxilijs ei uenerant, experiri: ne autem & hoc ipſum ſine condigna retributione contemnat, obſides ſuos & D. Raynaldi gratis offert reſtituendos. Placuit hoc uerbum D. Comiti, receptisq; obſidibus, prout pactis fuerat inſertum, cæteris quoq; nobilibus qui in eadem expeditione erant, non ſine decenti munificētia dimiſſis, ſolutis caſtris, ad propria remearūt. Dicebaī horū omniū uerborū D. Hemfredus de Torono, regius Cōſtabularius, mediator fuiſſe, qui prędicto Salahadino nimiæ familiaritatis affectu deuinctus arguebatur. Factū eſt igitur contra propoſitum noſtrum, ut cui penitus fuerat obuiandum, ne contra nos factus potentior, ſolito uehementius inſoleſceret, eidem fauor noſter accederet, & de nobis auderet ſperare, qui in noſtrum continuè ampliabatur detrimētum. Egreſſi itaq; à nobis circa Calend. Ianuarij, Calend. iterum Maij domum reuerſi ſunt.

Mainardus Berythenſis epiſcopus moritur: huius conſcriptor hiſtoriæ, ad Tyronenſem Metropolitanum promouetur. Caput IX.

IIſdem diebus dominus Mainardus, bonæ memoriæ, Berythenſis Epiſcopus, dum in urbe Tyrenſi languore aliquantulum correptus ægrotaſſet, morte præuētus eſt ſeptimo Cal. Maij, cuius anima requieſcat in pace. Eodem menſe, cùm Tyrenſis eccleſia ſeptem uacaſſet menſibus continuis, conſonante cleri & populi uoto: Regis quoque, ut moris eſt, conueniente aſſenſu, Dei patientia potius, quàm meritis noſtris, ad regimen illius eccleſiæ uocati ſumus, & infra decem dies in eccleſia Dominici ſepulchri, per manus domini Amalrici Hieroſolymitani Patriarchę munus conſecrationis ſexto Idus Iunij, autore Domino ſuſcepimus, licet indigni.

Rex Damaſcenorum regionem ingreditur, eam depopulatur. Herneſtus Cæſarienſis Archiepiſcopus defungitur. Caput X.

PEr idem tempus Salahadino circa partes illas arctius occupato, nunciatū eſt domino Regi Damaſcenorum fines abſq; militia, & ſine rectore patēre, ſatis apertè ad prædicta & ad alia incommoda ſuſtinenda, quæ hoſtibus iure belli poſſunt inferri. Quo comperto, congregatis militaribus copijs Iordanem tranſiens, per ſyluam quæ Paneadenſi adiacet ciuitati, & ab ea nomen ducit, Libanum firmiſſimū promontorium habens ad læuam, agrum Damaſcenum attingit: Erat autē tempore meſſis. Diſcurrentes ergo noſtri, & totam regionē obambulātes liberè, fruges ſiue in areis comportatas, ſiue ſolo hærentes, ſiue per agros manipulatim congeſtas, incendijs tradunt. Homines autem pręcognito eorum aduentu, ad loca munitiora cum uxoribus & paruulis ſe contulerunt: ſicq; pro arbitrio noſtri regionem habentes, peruenerunt uſq; Dariam. Is locus ſuburbanus eſt, Damaſco conterminus, uix ab ea diſtans miliaribus quatuor: inde etiam Bedegene, qui locus ad radicem Libani ſitus, perſpicuas emanat aquas, unde domus uoluptatis dicitur, perueniūt: & inuitis & multū renitentibus incolis, occupant locū uiolenter: ſpolijs inde ditati prędam & manubias ſecum trahētes, nec cōtradicere ualētibus Damaſcenis, ſani et incolumes poſt dies aliquot reuerſi ſunt. Per idem tempus dominus Herneſtus bonæ memoriæ, Cæſarienſis Archiepiſcopus defunctus eſt: in quo locus eius, dominus Heracleus Hieroſolymitanus Archidiaconus delectus & conſecratus eſt.

Rex iterum fines hoſtium ingreſſus, uallem cui cognomentum eſt Bacbar, deprædatur. Raynaldus de Caſtellione, & Ioſcelinus Regis patruus, à uinculis hoſtium ſoluuntur. Caput XI.

ANno ſecundo regni D. Balduini quarti, Salahadino adhuc circa partes Alapiæ negotijs occupato, mēſe Auguſto, prima die menſis, cōuocatis regni magnatibus & collecta militia, iterum Dñs Rex hoſtium fines ingredit̄, pertrāſiensq; agrum Sydonenſem, & montana, quæ media ſunt inter noſtros & hoſtium terminos conſcendens, peruenit ad locum bonis temporalibus commodum pene omnibus, gleba uberem, fontibus irriguum, cui nomen Meſſabara: inde in uallem quæ dicitur Bacar deſcendens, terrā reperit, ut legitur, lacte & melle manantem. Hanc regionē exiſtimans

mant quidam dictam fuiſſe olim Ituream,cuius inEuangelio Lucæ,Philippus Hero dis ſenioris filius tetrarcha dicitur,ſimul ac Trach onitidis regionis. Antiquitus autem,uidelicet tempore Regum Iſrael, ſaltum Libani nuncupata,eo quod ad radices Libani porrecta diſtenditur uallis,opimo ſolo,aquis ſalubribus, populorum numeroſitate,ſuburbanorum frequentia, & aeris grata temperie commendabilis.In huius partibus ſubmiſſioribus oſtenditur ciuitas uſq; hodie ualidis mœnibus circumſepta,multa prætendens nobilitatis priſtinis ædificijs argumenta, cui nomen eſt moder num Amegara : hanc quidam anti quitatis perſcruratores, arbitrantur eſſe Palmyrenam,nobilem quondã in Phœnice coloniam:cuius memoriam facit Vlpianus Tyrius Digeſto nouo,tit.de Cenſibus.Huc peruenientes noſtri, cœperunr omnem regionem libere,nemine contradicẽte,perluſtrare,incendijsq; uaſtare uniuerſa:incolæ aũt regionis ad montes confugerant,ad quos non erat facile iter noſtris peruium:greges uerò & armẽta pro maxima parte in paludibus,quę erant in uallis,medio ubi paſcua erant uberrima,aduentu noſtrorum præcognito,collocauerant. Interea Comes Tri politanus,ex condicto per agrum Biblienſem,iuxta caſtrum quod Manoth era dicitur,ſubitò in fines Heliopolitanos ingreſſus,in ea ualle,cum ſuis cuncta incendijs cre mare nunciatur.Quod audientes noſtri,obuiã illis properantes, illi quoq; nihilominus occurrere nobis optãtes,conuenerũt quaſi in uallis medio:quod audiens Semſe dolus Salahadini frater,qui Damaſci reſidebat procurator congregata militia,locorum etiã incolis conuenientibus,reſiſtere tentat,acies inſtruit,noſtris obuiã ire parat. Noſtri quoq; ordinatis agminibus animo pro more occurrunt forti,decertatur utrin que uiriliter:ſed diuinitate propitia multis interfectis, captis innumeris, hoſtis in fugam uerſus eſt.Senſedolus cum paucis euadẽs,ad montis ardua ſe cõtulit. Noſtri uerò hoſtilibus onuſti ſpolijs,cum armentis & maxima prędaredeunt:paucis tamẽ,qui imprudenter paludes præliandi gratia fuerant ingreſſi,dum uias ignorant, & noſtrorum ita ſubitũ non opinantur egreſſum,amiſſis. Reuerſus ergo dominus Rex,& ſui, cum omni ſoſpitate,trahentes boum armenta, ouiumq; greges & ſupellectilẽ omnimodam,uictoriæ argumenta & felicitatis inſignia,Tyrum auctore Dño peruenerũt. Comes quoq; Tripolitanus,eodem quo uenerat itinere,ſecum etiam prędã referens innumeram,ad propria fœliciter cum ſuis omnibus ſe cõtulit.Eodem anno D. Raynaldus de Caſtellione,qui D.Raymũdo principi Antiocheno, in eodem principatu ſucceſſerat,uxorem eius Conſtantiam nomine ducens,poſt multos annos captiuitatis ſuæ,quam apud Alapiam duram nimis paſſus fuerat, interuenientibus amicis, & multæ quãtitatis pro eo numerata pecunia,libertati reſtitutus:ſimulq; cum eo Ioſcelinus,Ioſcelini Comitis Ediſſani filius,D.Regis auunculus,ſtudio & induſtria Agne tis Comitiſſæ,uxoris Raynaldi Sydonienſis,ſororis ſuæ,matris uidelicet regis, ereptus à uinculis, in priſtinam libertatem ſe recepir. Eodem anno,menſe Maio ſecunda menſis die,per noſtrum miniſterium in eccleſia Tyrenſi,munus conſecrationis ſuſce perunr,D.Otto Sydonienſis electus, qui eiuſdem eccleſiæ Tyrenſis fuerat præcentor,& D.Raynaldus,Berythenſis electus.

Dominus Imperator Conſtantinopolitanus,apud Iconium ignominioſe conficitur. *Caput* XII.

Eodemq; tempore Manuel Imperator Conſtãtinopolitanus,illuſtris memorię et in Chriſto recordationis,cuius beneficia & liberalitatem eximiam uniuerſus pe ne ſentit mundus,dum contra immaniſſimam Turcorum genrem,& impium eorum ducem Iconij Soldanum,pro ampliando Chriſtiano nomine,pietatis commendabili motu decertat,peccatis noſtris exigentibus,ſuorum ſtragem infinitã, & copiarum Imperialium,quas ſecum ſupra hominum etiam opinionem tradebat,enormia circa Iconium paſſus eſt diſpendia:ubi etiam de conſanguineis eius uiri illuſtres,& inclyta recordatione digni in acie occubuerunt: inter quos Ioannes Protoſebaſtos eiuſdem D.Imperatoris ex fratre nepos,uir egregiæ liberalitatis & memorandæ magnificentiæ,cuius filiam Mariam dominus Amalricus uxorẽ duxerat,dum ſtrenuè reſiſtit hoſtibus,multis confoſſus uulneribus interijt.Ipſe tamen,ex plurima parte receptis ex ercitibus, ſed ſiniſtro caſu,monte ſupra modum conſternatus, in ſuos fines corpore

incolimis ſe recepit. Dicitur autem ſuorum ductu qui pręibant agmina, magis imprudentia quàm hoſtium uiribus id accidiſſe: nam cùm patentes amplæq; uiæ, ad producendas acies & ſarcinarum moles commode trahendas, & impedimentorum omne genus ſubuehendum, quod numerum dicebatur excedere & menſuram, non deeſſent, incautè nimis in periculoſas locorum anguſtias præcipites ſe dederunt. Nec hoſtibus qui loca eadem iam occupauerant, dabatur reſiſtere, nec referendi uices copia miniſtrabatur. Ab ea die, huius tam ſiniſtri caſus, prædictus D. Imperator, adeo uehementem dicitur impreſſiſſe memoriam, ut de cætero nec ſolitam mentis hilaritatem, qua ſingulariter præeminebat, exhiberet, nec corporis ſoſpitate qua plurimum pollebat, uſq; in ſupræmum uitæ diem frueretur: ita ſane continua facta refricatione urebatur, ut animo nec quies, nec menti conſueta tranquillitas indulgeretur.

Guilhelmus iunior, Marchio de Monte ferrato, in Syriam ueniens, domini Regis ſororem uxorem duxit: ſed mox moritur. Caput XIII.

TErtio eiuſdem domini Balduini regni anno, circa Octobris initium, dominus Vuilhelmus Marchio, qui cognominatus eſt Lõga ſpatha, filius Marchionis Vuilhelmi ſenioris de Monteferrato, uocatus à domino Rege, & uniuerſis regni principibus, tam ſecularibus quàm eccleſiaſticis apud Sydonem applicuit: cui intra quadraginta dies, poſtquam aduenit, quoniam anno præcedente dum ad hoc ſpecialiter citaretur, id per manum domini Regis, & omnium principum iuramentis corporaliter præſtitis firmatum fuerat, dominus Rex ſororem ſuam, natu ſe priorem, dedit uxorem: & cùm ea Ioppen & Aſcalonẽ urbes maritimas cum pertinentijs ſuis, & uniuerſo Comitatu, ſicut prius pactis inſertum fuerat, eidem contulit: inuitis tamen & palàm contradicentibus quibuſdam, quorum conſilio uocatus fuerat, nec ſatis attẽdentibus, quàm uarij & inconſtantis hominis eſt, aduerſus ſua facta uenire. Erat autem prædictus Marchio, adoleſcens decenter procerus, forma commendabilis, crine flauus, animoſus, uiriliter iracundus, ita ut modum excederet, liberalis plurimum, profuſus mente, & qui nihil unquam uellet occultare propoſiti: talem ſe ſuis exhibens, qualem intus gerebat animum: multum in cibo, in potu quoq; ſuperfluus, non uſque tamen ad animi læſionem: armorum uſum & experientiam, ab ipſa ineunte ætate plenius dicebatur habere. Nobilis ſecundum ſeculi dignitatem, ita, ut in eo aut nullum, aut rariſſimum diceretur habere parem. Pater quippe eius domini Philippi Francorum Regis auunculus erat, matris eius uidelicet frater: Mater uerò eius, domini Conradi, illuſtris Romanorum Imperatoris, ſoror fuerat: domini Friderici, qui nunc poſt dominum inclytæ recordationis, Conradum patruum ſuum, ſtrenue Romanum adminiſtrat Imperium, amita: & ita utriuſq; illorum illuſtrium Regum, pari gradu conſanguinitatis, erat præfatus Marchio. Ducta demum uxore, cùm uix tribus menſibus cum ea fuiſſet corpore incolumis, decidit in ægritudinem difficilem nimis: qua quaſi menſibus duobus ſine intermiſſione laborans, ſequenti Iunio, domino quoque Rege apud eandem Aſcalonam grauiter ægrotante, in fata conceſſit, uxore prægnante relicta: cuius corpus Hieroſolymam deuectum, in ueſtibulo eccleſiæ domus Hoſpitalis, intrantibus ad læuam, magnificè ſatis per noſtrum miniſterium tumulatum eſt. Circa id temporis Hemfredus de Torono regius Conſtabularius, dominam Philippam, D. Raymundi Antiochiæ Principis filiam D. Boamundi tertij, qui nunc eundem regit principatũ, & dominę Marię Imperatricis Cõſtantinopoleos ſororem, uxorem duxit, quam Andronicus D. Imperatoris conſanguineus prius uxorẽ habuerat: hacq; dimiſſa, Theodorã, D. Regis Balduini uiduã, neptẽ ſuam, imprudẽter nimis ſed & impudicè non minus, clàm abduxit. Hic de quo pręddiximus D. Hemfredus ſtatim ex quo illam in domum traduxit ſuam, cœpit deſperabiliter infirmari: illa quoq; nihilo minus languore nimio correpta, intra paucos dies uitam finiuit.

Comes Flandrenſium diu expectatus regnum ingreditur. Caput. XIIII.

QVarto anno regni eiuſdem D. Balduini quarti, menſe ſecundo, circa Cal. Auguſtales, diu expectatus Philippus Flandrenſium Comes, apud Acconenſem applicuit ciuitatem: cuius aduentu D. Rex, qui ab Aſcalona Hieroſolymam, in lectica adhuc ægrotans ſe fecit deferri, exhilaratus plurimum, mittens de principibus ſuis & eccle-

& eccleſiarum prælatis,mulriplici fecit eum honore præuenire.Cui etiam poſtquam Hieroſolymã peruenit, ubi adhuc Rex grauiter infirmabatur, cõmunicato conſilio, domino uidelicet Patriarchæ,archiepiſcoporum,epiſcoporum, abbatum,& priorũ, magiſtrorum quoq; Hoſpitalis & Templi, & omnium principum Laicorum obtulit ei poteſtatẽ,& liberam & generalem adminiſtrationem ſuper regnũ uniuerſum,ut & in pace & in guerra,intus & foris,ſuper maiores & minores plenam habeat iuriſdictionem,& ut ſuper theſauros & redditus regni libere exerceret arbitrium. Qui habito conſilio cum ſuis reſpondit, Quod ipſe non uenerat ad hoc, ut poteſtatem aliquam acciperet ſed ut ſeruitio ſe manciparet diuino,cuius gratia uenerat:nec erat eius propoſiti,quod alicui adminiſtrationi ſe obligaret,quin liberè poſſet, cùm eum ſua reuocarent negotia,ad propria redire. Sed D. Rex in regno ſuo procuratorem ordinaret quem uellet,& ipſe tanquã dño ſuo Francorum regi,ob regni utilitatem ei uellet obedire. Vidẽtes ergo quod ita penitus,quod obtuleramus,renueret, iterũ per principes ſuos D.Rex eũ fecit deuotiſſimè rogari,ut ſaltẽ expeditionis in proximo futuræ, quã multo prius tempore cum D.Imperatore Conſtantinopolitano ordinauerat, & uniuerſi exercitus Chriſtiani dux uellet eſſe,& prælia Domini contra Aegyptios procuraret. Ad quod uerbũ,ſicut & prius reſpondit. Conſtituit ergo D.Rex, ſicut & prius ante introitum Comitis fecerat,regni & exercituum procuratorem D. Raynaldum, quondam Antiochiæ principẽ,uirum approbatæ fidei & mirabilis conſtantiæ. Qui ſi D. Rex in propria perſona uenire non poſſet,adminiſtraret regni negotia, cum conſilio tamen D.Comitis per omnia regeretur. Cùm hoc ipſum D. Comiti nunciatum eſſet,reſpondit, Quod non uidebatur ei talis procurator neceſſarius, ſed talem ordinaret,cuius & belli gloria ſi deus ita prouideret,& dedecus, ſi dominus ita pateretur,eſſet proprium,& cui regnum Aegypti cederet, ſi Dominus id in noſtram traderet ditionem. Ad hoc reſpondimus nos,qui miſſi à Rege fueramus:Quod ſi non poſſet Dominus Rex conſtituere procuratorem,niſi eundem regem crearet: quod neque D.Regis,neq; noſtri erat propoſiti. His ita ſe habẽtibus, tandem aperuit euidentius mentis arcanum,& quo tota eius properabat intentio, non habuit occultum dicens:Mirum eſſe quod de matrimonio conſanguineæ ſuæ nullus eum cõueniret. Audientes hoc uerbum, admirati ſumus hominis malitiã,& ſiniſtrũ mentis conceptum, quod qui tam honeſtè à D.Rege ſuſceptus fuerat,conrra leges conſanguinitatis, hoſpitalitatis immemor,in ſupplantationem D.Regis hæc moliri attentaret.

Qui eum Comite uenerant, ſeducunt eum, monentes ne regni principibus acquieſcat. Caput XV.

Libet pauliſper digredi,ut plenius ſenſibus auditorum ingeratur, quid'nam ſit, in quo prædictum Comitem, malitioſè uerſatum, tum ex multorum relationibus, tum etiam ex eius confeſſione cognouimus. Quidam potens homo, cum D.Comite peregrinationis illius comes uenerat, aduocatus uidelicet de Britannia: qui duos ſecũ traxerat filios iam adultos. Hic ut ſuffragio uſus Comitis Vuilhelmi de Mandeuilla,qui cum eodem Comite,eadem uia uenerat,D.Comitẽ circumueniens,perſuadere cœpit, quod maximis ſibi compendijs uti poſſet D. Comes,in facto regni: dicens ſe ampliſſimũ habere patrimoniũ,in eius Comitatu,quod uniuerſum D.Comiti hæreditario iure poſſidendum daret,ſi elaboraret prædictus Comes,ut duæ filiæ domini Regis Amalrici,apud duos filios ſuos nuptui locarentur. Erant autem D. Amalrici profectò duo filiæ, una quæ uxor fuerat Marchionis, altera intra annos nubiles conſtituta,cum domina Regina matre eius apud Neapolim degens. His ergo uerbis aſſenſum præbens Comes,pronum ſe dabat,ut hoc uerbum effectui mandaretur:ſed nunc redeamus ad propoſitũ. Intellecto ergo quorſum ſpiritus Comitis anhelabat, reſpondimus, Quod domino Regi id prius oporteret nunciari,quod quia illi uideretur de communi conſilio reſpondendum, die craſtina nunciaremus. Facto mane, prius tamen habito conſilio,redeuntes ad Comitem,reſpondimus,quod apud nos cõſuetudo erat,uſu approbata longæuo, Quod uiduam,& maximè prægnantem, intra annum luctus non ſit honeſtum,ad uota migrare ſecunda: & uix præterierunt tres menſes à morte mariti. Vnde eſſet nobis imputandum ad malum, ſi contra diſciplinam

temporum & regionis noſtræ, de matrimonio prædictę dominæ ullum haberemus tractatum. Tamen uniuerſis nobis gratum eſſe & acceptũ, ſi cum eo, ex quo præſens erat, cõſilio, de uerbo prędicto tractaretur: nam pro certo D. Rex, & in hoc, & in omnibus alijs negotijs, eius ſemper propoſuerat ſpecialiter regi conſilio, & eius quantũ cum ſuo honore poſſet, deſeruire uoluntati. Præiret ipſe in uerbo, & nominaret aliquam perſonam, ad hoc idoneam: & nos de communi uoluntate, in facto præſenti, parati erimus procedere. Quod uerbum moleſte ferens, dixit: Se id omnino non facturum, niſi prius uniuerſi principes iurarent, quod ſine contradictione eius ſtarent uerbo: nam hoc eſſet perſonã alicuius nobilis dehoneſtare, ſi eo nominato, repulſam pateretur. Nos autem reſpondimus: Quod illud omnino contra domini Regis, & noſtram eſſet honeſtatem, ſi eius ſororem perſonæ ignotę, & cuius etiam nomẽ ignoraretur, traderemus. Tandem cognita regis & omnium principum uoluntate, licet plurimum indignatus, & iratus, ab hoc uerbo deſtitit.

Imperatoris Conſtantinopolitani Legati petunt inſtanter pacta, quæ cum domino eorum Rex inierat, impleri, ut contra Aegyptum expeditiones præparent. Caput XVI.

Erant per idem tempus Hieroſolymis, D. Imperatoris nuncij, uiri inclyti & eminentes, D. Andronicus, qui cognominatur Angelus, D. Imperatoris ex ſorore nepos: Ioannes uir magnificus, Megaltriarcha: uir nobilis Alexander, Comes Rupecanenſis de Apulia: Georgius Syrahites, aulæ Imperialis familiaris. Hi ex præcepto imperiali ad D. Regem uenerant, arbitrantes eſſe tempus ſicut & ſperabatur, ut in aduentum D. Comitis Flandrenſis, pacta, quæ aliquando inter D. Imperatorẽ & D. Regem Amalricũ inita fuerãt, poſtmodum inter dominũ eundẽ Imperatorẽ, & D. Balduinum qui in præſenti regnat, non diſſimilibus conditionibus fuerant innouata, auctore Domino, traherentur ad effectũ. Et ob hoc curia generalis apud eandẽ ſacratiſſimã urbẽ indicta fuerat, conuenientibus in unum uniuerſis regni magnatib. Erat omnibus ſpes una, eaq́; quaſi fouebat uniuerſos, quod auxilio & cõſilio prædicti Comitis & ſuorum, regnũ Deo amabile, optatum ſuſciperet incrementum, & de cõterendis Chriſti hoſtib. diligẽs haberetur tractatus: cum ſubitò, ut præmiſimus, in ſiniſtrũ latus mutatus eſt Comes, & promiſſorum immemor, ad alia ſe conuertit negotia, omne ſpei noſtræ firmamentum euacuãs. Inſtant tamẽ Imperiales Apocriſarij, ut pactis ſtaretur, allegantes, morã periculum ſecum trahere: per eos nõ ſtare, quo minus in cõcepto negotio procederetur: uerùm ſe paratos eſſe aſſerũt, omnes pactis inſertas conditiones, fideliter & larga interpretatione uelle adimplere. Nos aũt audientes legatorum uerba, deliberatione habita, uiſum eſt expedire, ut D. Comiti uerbum ex ordine panderetur: quo accito, & pręſente, propoſitus fuit ei pactorũ inter nos & D. Imperatorem in ſcriptis fideliter tenor, eius aurea bulla munitus. Quo diligenter lecto, & intellecto plenius, quæſitum eſt ab eo, Quid ſibi uideretur? Qui reſpondit, Se hominẽ eſſe peregrinum, locorum ignarum, & maximè regionis Aegypti, quę longe ab omnibus alijs regionibus, alterius dicit̃ eſſe cõditionis, quę certis temporibus aquis irrigetur, & occupetur uniuerſa. Nos autẽ melius noſſe & locorum faciẽ, & abeundi opportunitatẽ: tamẽ ſe audiuiſſe ex eis qui frequẽter in Aegyptum deſcẽderãt, tempus ad eius impugnationẽ nõ conuenire. Adiecitq́;, quod hyems in proximo erat, Aegyptus uerò aquis Nili reſtagnantis operiebatur. Iterum infinitã Turcorum multitudinem illuc cõfluxiſſe audierat. Timebat præterea, & maxime, ne iter agentibus, aut etiã peruenientibus, alimenta deficerẽt, & inedia cõficeretur exercitus. Adiecit etiam, quod ipſe & qui eũ ſequerẽtur, fame perire cõpellerentur. Ad hoc nos, uidẽtes quod caluas quæreret occaſiones, ne ſub hoc pretextu uiã declinaret, obtulimus ei ſexcẽtos camelos, ad uictualia, arma & cætera impedimẽtorũ genera per terras deportãda: ne et naues quotquot haberet neceſſarias, ad machinarũ moles per mare deuehẽdas. Quib. omnib. ſpretis, ſubintulit: Quod omnino in Aegyptũ nõ deſcẽderet nobiſcũ, forte ipſe, qui cõſueuerat, per opulẽtas regiones ſuos trahere exercitus, egere cogeretur, nec poſſet ſui huiuſmodi tolerare inopias: ſed eligeremus alias partes, ubi cõmodius & facilius ad Chriſtiani nominis incrementũ, & exercitus ducere, & hoſtes Chriſti contetere poſſemus: & ad hoc ipſe cum ſuis libenter ſe accingeret.

Comes

Comes factum impedit, ab honeſto alienus propoſito. Caput XVII.

PORrò nobis nec tutum erat, nec honeſtum à pactis diſcedere. Nam D. Impetratoris nuncij, præclari & nobiles uiri, cum infinita pecunia præſentes erant, paratos ſe aſſerentes, ut præmiſimus, conuentiones inter nos & dominum Imperatorē initas adimplere. Habentes in portu Acconenſi ſeptuaginta galeas, exceptis alijs nauibus, ad iter & opus condictum ſufficientes: item iuramentis noſtris obuiare, inhoneſtum nimis & periculoſum uidebatur. Quod ſi etiam cum aſſenſu Imperialium nunciorum res in aliud tempus differri potuiſſet, præſens domini Imperatoris auxilium deſerere, non reputabamus tutū, timentes indignationē eius, quæ nobis poterat eſſe nimis periculoſa. Igitur iuxta condictum noſtrum, ſecundum quod prius conuenerat, conſentientibus partibus utriſq;, iter noſtrum firmauimus, ad opus nos accingentes, quod ante multo cum domino Imperatore tempore cōſtitueramus. Quo audito, Comes Flandrenſis iterum contra nos uehementius cœpit inflamari, dicens: Quod per nos in eius contumeliam totum hoc fuerat fabricatum. Et factum eſt poſt multa, ut eius quocunq; modo ſatisfaceremus uoluntati, quod de cōmuni tam noſtrorū quàm Græcorum conſilio, iterum expeditio dilata eſt, uſq; per totū Aprilem. His ita geſtis, D. Comes, cùm Hieroſolymis quaſi per quindecim dies fuiſſet, cōpletis orationibus & ſumpta palma, quod eſt apud nos conſummatæ peregrinationis ſignū, quaſi omnino receſſurus, Neapolim abijt. Vnde poſt dies aliquot, ad nos miſit Hieroſolymā aduocatum de Britānia, cum quibuſdam alijs de ſuis hominibus: qui nobis ex parte D. Comitis nunciarunt, quod Comes paratus erat, & hæc erat eius deliberationis ſumma, quocunq; nobis uidetur optimum, ſiue in Aegyptum, ſiue ad partes alias nos ſequi. Quo cōperto, et ſi nobis uidereť ridiculum toties mutare ſententias, & nimię inſtabilitati uideretur meritò imputādum, nulli certò hærere propoſito: tamen Gręcos, licet inuiti conuenimus, uidentes Comitis intentionem: non enim erat eius propoſiti dicta cōpenſare operibus: ſed ad id ſumma ope nitebatur, quod nos in culpā traheret, & ſcribere ultramōtanis principibus poſſet, per nos ſtetiſſe, quo minus in negotio eſſet proceſſum. Culpā ergo ſuā in nos retorquere uolens, prædictos ad nos miſerat: nullo modo arbitrans, quòd Cræci ad noſtram iterum redirent uoluntatem.

Imperatoris Legati ad propria redeunt: Comes uerſus partes Antiochenas contendit. Balianus D. Regis Amalrici uiduam uxorem duxit. Caput XVIII.

COnuenimus ergo Gręcos, tentātes eos, ſi uellent iterū pactis ſtare prioribus. Et ſi Comes nobiſcū ueniret, utrum uellent in Aegyptū deſcēdere? Qui reſpōdentes: Quāuis tempus eſſet arctū nimis, ut exercitus poſſent præparare ſuos, tamē ſi Comes propria manu uult iurare quod ueniat nobiſcū, & ſi cōtigit, uel hic uel in uia eum infirmari, quod ſuos mittat, & quod in tota expeditione bona fide, ſine fraude, & malo ingenio, pro Chriſtianitatis incremēto laboraret: & quod nō ſit in cōſilio uel auxilio, quod pacta inter D. Regem & D. Imperatorē tractata & cōſcripta, ex aliqua parte infringantur: & idipſum ſuos homines iurare fecerit, licet nobis nimis durū & contra uirilem conſtantiā uideatur, toties mutare conſilia, tamen ut regni Deo amabilis, & D. Imperatoris amplietur gloria, ueniemus. Hic cùm ſuum iuramentum, aduocatus & qui cum eo miſſi fuerant, ſuper dictis conditionibus offerrent, nec omnia tamē prędicta in ſuo iuramēto uellent cōprehendere, nec Comitis promitterent iuramentum, noluimus amplius uerbis inutilibus inſiſtere: ſolutū eſt colloquiū noſtrum: ſumptaq; licentia, Imperiales Legati negotiū ſæpe dictū, uſq; in tempus opportunū differentes, ad propria redierunt. Poſt hoc cœperūt nuncij Comitis quęrere, ex quo prędicta non poſſet eſſe in præſenti expeditio, Quid'nam cum auxilio regni D. Comes poſſet facere, ne omnino uideretur ocioſus? Placuit tandem ijs quibus uerbum erat hoc propoſitū, quod in Tripolitanā aut Antiochenam regionē proficiſceretur: ibi enim uidebatur quod ad honorem ſuum, & Chriſtianitatis incrementū, aliquid poſſet operari. Erant autem nonnulli, qui domino principi Antiocheno, qui pręſens erat, & D. Comiti Tripolitano imputabāt, quod Comes ita erat aduerſus profectioni in Aegyptū: nitebantur enim, ut diciť, ad ſuas eum partes trahere, ſperantes eius auxilio aliquid adoriri, ad incrementū ſuarū regionū reſpicientes: ſed ſpe ſua fruſtrati ſunt: quod

nec

nec apud eos, nec apud nos quippiam memoria dignum ei datum eſt diuinitus conſummaſſe. Dignum quippe erat, ut cui Dominus ſuam ſubtraxerat gratiam, in nullo proſperaretur. Quia ſuperbis reſiſtit Deus, humilibus autem dat gratiam. Promiſit tamen domiuns Rex, ſe cooperatorem & adiutorem futurũ: tradiditq́ ei illuc eunti, centum equites de ſuis, & peditum duo millia. Et in hoc ſtatu erant res noſtræ, circa Cal. Octobris. Aſſunptis ergo ſuis, & Domino Comite Tripolitano, Magiſtroq́ domus Hoſpitalis, & multis ex fratribus Militiæ templi, ad partes contendit Tripolitanas. Per idem tēpus dominus Balianus de Ibelim, frater domini Balduini de Ramis, uiduam domini Regis Amalrici, Reginam Mariam, filiam Ioannis Protoſebaſti, unde ſuperius fecimus mentionem, domino Rege id promittente, uxorem duxit: cum qua etiam Neapolitanam urbem, quam illa poſſidebat nomine donationis propter nuptias, in uita uxoris habendam ſuſcepit.

Comes Flandrenſis, unà cum principe Antiocheno & Tripolitano, caſtrum Harenc obſidet & ſine fructu laborat. Caput XIX.

PEruenienſ igitur ad partes deſtinatas Comes, compoſitis ad iter neceſſarijs, ordinatisq́ agminibus, cum Tripolitano Comite & ſuis terras hoſtium ingreditur, circa Emiſſenam & Hamam, moram facientes aliquam, non ſine hoſtium damno. Salahadinus enim completis pro uoto in illa regione negotijs, facta cum filio Noradini pro ſuo arbitrio pace, in Aegyptum deſcenderat: timens ne ille de quo prædiximus, agnatus Imperium arriperet, & diu promiſſa expeditio, illuc, ſicut diſpoſitum multò antè fuerat, properaret. Traxerat ergo ſecum quoſcunq́, & undecunq́ eos in regione poterat habere, maximas militũ copias, illuc robur congerens, ubi uidebantur maiora emergere poſſe negotia. Inuenientes igitur Comes & ſui regionem uiribus uacuam, liberius poterant euagari: municipia tamen, & ciuitatum præſidia, alimētis, armis & cuſtodibus ſatis erant et ſufficient munita. Cognito uerò dominus Princeps, quod hoſtium fines ingreſſi eſſent, ſicut ex condicto inter eos conuenerat, ipſe uerò alia uia properans, adiungit ſe illis. Conuenientes itaq́ copię, conuenerũt & mente: idq́ temporibus præſentibus magis opinantes expedire, placuit ut caſtrum Harenc obſiderent. Eſt autem pr̨ędictus locus, in territorio Chalcidenſi, quæ ciuitas hodie uulgò appellatur Artaſia, nobilis aliquando, nunc ad inſtar paruiſſimi redacta oppidi. Diſtat autem uterque locus ab Antiochia quaſi miliaribus duodecim. Ad quem locum ubi peruentũ eſt, locatis in gyrum caſtris, locum ex omni uallant parte, ut nec obſeſſis exitus, nec ad eos ſubſidium miniſtrare uolentibus, liber pateret introitus. Proinde machinas quæ ad uſus huiuſmodi ſolent eſſe neceſſarię, cōſtruunt: & quādam quaſi perpetuitatem obſidionis & propoſiti conſtantiam promittentes, caſas cōponunt uimineas, & propter urgentem hyemem uallis caſtra muniunt, ne torrentũ impetu damna rerum ſuſtineāt in aliquo. Porrò ab Antiochia & ſuburbanis confinibus incolæ, & illius profeſſionis homines, certatim ſtupent neceſſariam miniſtrare alimoniam. Erat ſæpe dictum caſtrum filij Noradini, idq́ ſolum in partibus illis Salahadinus ei dimiſerat. Vallato igitur undiq́ municipio, tēporibus certis, & per uices, more ſolito, oppidanis dabant aſſultus, & machinis & tormentis quatiētes, obſeſſis negabant requiē.

Salahadinus cum multitudine infinita ab Aegypto ueniens, regnum ingreditur, ante Aſcalonam ſe Rex cum uniuerſis regni uiribus illi obuiam occurrit. Caput XX.

INterea dum hæc in partibus Antiochenis geruntur, Salahadinus audiēs, quod Comes, & totius exercitus Chriſtiani robur, quodq́ ipſe non ſine timore uehementi in Aegypto præſtolatus fuerat, ad partes ſe contulerat Antiochenas: arbitratus non imprudenter, quod regnum uiribus uacuum non impunè poſſet euadere, & duorum alterũ facilius obtinere, aut obſidionē ab obſeſſo dimouere municipio, aut hoſtibus illic perſeuerātibus, de his qui in regno remanſerant, obtinere triumphum. Collectis igitur undiq́ militaribus copijs, in multitudine graui, & armis & omnibus penè quæ in bello uſui eſſe ſolent, ſolito inſtructiore egreſſus de Aegypto, per uaſtitatem interiectæ ſolitudinis, maturato itinere peruenit ad urbem antiquiſſimam deſertam, Laris nomine: ubi depoſita impedimentorum parte, & ſarcinarum onere ſubleuato, aſſumptis ſibi qui expeditiores, & pugnandi peritiores uidebantur, relictis poſt ſe oppidis

noſtris.

noſtris Daro & Gaza urbe famoſiſſima, ſubito ante Aſcalonam, præmiſſis quibuſdã præcurſoribus, irruit. Dominus uerò rex, aliquot diebus ante, de aduentu eius præmonitus, id quod reſiduum erat in regno militiæ, celeriter conuocans, cum ſuis eandem urbem, paucis antè diebus ingreſſus fuerat. Aberat (ut præmiſimus) comes Tripolitanus cum centum ex noſtris militibus, de multo numero electis. Magiſter quoque Hoſpitalis cum fratribus ſuis, & pars maxima Militiæ Templi: reliqua uerò pars fratrum in Gazam ſe receperat, timentes ne eam, quia prima de urbibus noſtris ei occurreret, Salahadinus obſideret. Item Hemfredus regius Conſtabularius, ægritudine maxima (ut diximus) laborabat. Paucos igitur ſecum habens dominus Rex ut comperit, quod per campeſtria nobis contermina liberè & hoſtiliter uagarentur et diſcurrerent hoſtes, inuocato diuino auxilio, relictis qui ciuitatem tuerentur, urbe cum ſuis egreditur, tanquam cum eis pugnaturus. Salahadinus uerò prope ciuitatem gentem ſuã in unũ collegerat. Egreſſus aũt Chriſtianus exercitus, inſpecta partis aduerſæ multitudine infinita, qui ſenſus habebant magis exercitos in talibus, tutius eſſe dicebant in ſe ſubſiſtere, quàm dubijs belli euentibus inconſultè ſe committere. Ita ergo uſq; ad ueſperum, habitis tamẽ interdum ſingularibus conflictibus, quamuis proximæ eſſent utrinq; acies, eorum impetus ſuſtinuerunt noſtri. Adueſperaſcente autẽ die, periculoſum credentes, in tam modica manu, caſtris ſe committere illa nocte, præſertim cùm tanta eſſet hoſtium immenſitas, in ciuitatem Aſcalonam iterum prudenter ſe receperunt. Quod factum, in tantam Salahadinum cum ſuis erexit præſumptionem, ut iam non in ſe ſolidè ſubſiſteret, ſed ambularet in mirabilibus ſuper ſe: & iam quaſi uictor, commilitonibus ſuis regni ſubiugati portiones certas deſignaret. Cœperunt ergo de cætero, quaſi pro uotis obtinentes omnia, incautius diſcurrere, habere ſe imprudentius, paſſim per turmas inordinatis agminibus uagari.

Hoſtes regionem longè lateq; depopulantur, urbes & ſuburbana ſuccendunt. Caput XXI.

NOcte ergo illa opinati ſumus, quod ante urbem caſtra locarent ſua, in ea regione, ubi pridie fuerant, aut urbi uicinius ſe conferentes, ipſam obſidione clauderent. Verum ipſi neq; ſibi neq; alijs requiem indulgentes, cateruatim uniuerſam perluſtrantes regionem, prout cuiq; impetus erat, ad diuerſa rapiebãtur. Erat autem inter eos ſatrapas quidam, Iuelinus nomine, uir bello ſtrenuus, ad quælibet tentanda pronus, uir apoſtata: qui relicta mediatoris Dei & hominum fide, ad gentilem impietatem deuia ſecutus, ſe contulerat, natione Armenius. Hic cum acie cui præerat, uſq; Ramam urbem in campeſtribus ſitam peruenit: inueniensq; eam uacuam, ſuccendit: diffidentes enim illius loci ciues, eo quòd non eſſet munita commodè, partim cum D. Balduino rege in expeditione apud Aſcalonam fuerant, pars cum infirmiore manu cũ mulierib. & paruulis in Ioppen ſe cõtulerãt, pars in caſtrũ in montibus, ſitu munitũ ſatis, cui nomen Mirabel, aſcenderant. Incenſa igitur urbe prædicta, Iuelinus Liddam, finitimam urbem, cum omni ſuo comitatu properat, locum partitis agminibus, ſubitò uallat in circuitu. Deinde ſagittarum immiſſa grandine, & omni armorum genere incluſos aggreditur, & inceſſanter fatigat. Contulerat ſane ſe populus omnis ſuper eccleſiam beati martyris Gregorij. Porro tantus noſtros inuaſerat timor, ut iam non eſſet ſpei reſiduum, niſi in fuga: nec ſolum his qui in campeſtribus habitabant, ubi tam liber erat hoſtium diſcurſus, uerùm etiam & montium incolis tantus incumbebat horror, ut ciuitatem ſanctam prope deſererent eius ciues, & de urbis tuitione diffidentes, in arcem quæ dicitur Dauid, reliqua parte ciuitatis neglecta, ſe certatim cõferrent. Proceſſerant quippe excurſores uſq; ad locum qui dicitur Calcalia, & obtexerant pene uniuerſam ſuperficiem terræ eorum præambuli: & iam etiam dimiſſis in campeſtribus, ad montana conſcendere diſponebant. Hæc erat facies regionis diſſo lutę, & oppreſſę amaritudine, in die qua obtexit eam caligine Dominus, in furore ſuo ad iracundiam prouocatus: tamẽ non continuit in ira ſua miſericordias ſuas, nec oblitus eſt miſereri, ſed conuerſus, conſolatus eſt nos, & appoſuit ut complacatior fieret adhuc, & ſecundum multitudinem dolorum noſtrorum, in corde noſtro conſolationes eius lętificauerunt animas noſtras.

Rex

Rex Aſcalonam egreſſus, hoſtibus occurrit: ordinantur utrinq; acies: procinctus fit ad dimicandum. Caput XXII.

DVm hęc ita in partibus illis gerũtur, Rex audiens quod fines eius longe lateq; hoſtum multitudo diffuſa penitus occupauerat, ex Aſcalona cum ſuis egredi, ac hoſtibus obuiam ire parat: ſatius ducens, etiam cum hoſtibus dubio euentu præliandi fortunam tentare, quàm prædam, incendia, ſuorum ſtragem intueri. Egrediens igitur per maritimam oram, littus quoq; ſecutus, ut ſubitò & occultus poſſet inimicis occurrere, peruenit ad eum locum, ubi Salahadinus è regione erat in campeſtribus. Quò perueniens, aciem, omnemq; apparatum bellicum, tam equitum quàm peditũ aduerſus eum dirigit: ubi adiunguntur ei fratres Militiæ templi, qui in Gaza remanſerant. Inde inſtructis ordinibus militum, hoſtibus obuiam ire parant: dumq; proficiſcuntur unanimes, iniurias ſuas ultũ iri, incendijs quę ex omni parte intuebãtur, & ſtrage ſuorum audita, in uirilem audaciam diuinitus ſuccenſi, quaſi uir unus facti, properant: cum ecce ex aduerſo non multum diſtantia hoſtium agmina contuentur. Erat autem hora diei quaſi octaua. Sahaladinus interea audiens noſtros ſpe pugnandi aduentare, timens quem prius uidebatur optaſſe congreſſum, miſſis qui ſuos paſſim diſperſos congregarent, clangore quoq; buccinarum, & tympanorum ſtrepitu, uerbis quoque, ſicut in talibus fieri ſolet, manipulos ſuos ad conflictum animabat, & dictis uires addere nitebatur. Erat ibi cum D. Rege, Otto de ſancto Amando, magiſter Militiæ templi, cum octoginta ex ſuis: Princeps Raynaldus, Balduinus de Ramis, & Balianus frater eius: Raynaldus Sydonienſis, Comes Ioſcelinus, regis auunculus, & Seneſcallus. Omnes uerò quotquot erant promiſcuæ cõditionis, uix termille & ſeptuaginta quinq; inuenti ſunt. Hi omnes inuocato de ſuperius auxilio, prętio uiuificę crucis ligno mirabili, quod D. Albertus heremita epiſcopus geſtabat in manibus, inſtructis ordinibus, ad dimicandum uiriliter ſe accingunt. At uerò interea ad hoſtium cuneos, qui largius prædam ſecuti, & procurantes incendia diſceſſerant, certatim ex diuerſis partibus addebantur, fiebatq; maior numerus: ita quod niſi Dominus, qui nõ derelinquit ſperantes in ſe, noſtros interiore quadam inſpiratione, clementius erigeret omnino, non ſolum de uictoria, ſed & de ſalute deſperare cogerentur. Ordinant autem hi nihilominus acies ſuas, & iuxta militarem diſciplinam agmina dirigunt, diſponentes qui primi aggrediantur, & qui eis ſint ſubſidio.

Committitur pugna, uincitur Salahadinus, & in fugam cum ſupremo periculo & ignominia uertitur. Caput XXIII.

INterea accedentibus hinc inde gradatim bellatorum ordinibus, commiſſum eſt prælium, prius caſu dubio, ſed uiribus lõge imparibus: poſtmodum noſtris animoſius reſiſtentibus, infuſa cœlitus gratia, quę eos ſolito redderet fortiores, cõfractis eorum legionibus, poſt multam ſtragem hoſtes in fugam uertunt. Quis autem eſſet hoſtium numerus, inueſtiganti mihi & quærenti diligentius, ueridica multorum relatione innotuit, quod uiginti ſex millia equitum expeditorum, exceptis ijs qui ſummarijs inſidebant, & camelis, intra fines noſtros immiſerat: ex quibus erant octo millia egregiorum, quos ipſi lingua ſua Toaſſin uocant: reliqua uero decem & octo millia erant gregariorum, quos ipſi appellant Catagolam. De egregijs autem erãt mille, qui omnes induti croceis ſuper loricas examentis, Salahadino cõcolores, eidem familiarius ad tutelam proprij corporis aſſiſtebant. Solent enim Turcorum ſatrapę maiores principes, quas ipſi lingua Arabica uocãt Emyr, adoleſcẽtes, ſiue ex ancillis natos, ſiue emptos, ſiue capta in prelijs mancipia ſtudioſe alere, et diſciplina militari inſtruere diligenter. Adultis aũt prout cuiuſq; exigit meritũ, dare ſtipendia, & largas etiã poſſeſſiones conferre. In dubijs autem bellorũ euentibus proprij cõſeruandi corporis ſolent his curam committere, & de obtinenda uictoria ſpem habere non modicam: hos lingua ſua uocãt Mameluc. Hi aſſiſtẽtes dño ſuo perſeuerãter, unanimiter ab eo nitunt̃ propulſare iniurias, & uſq; ad mortem non deſtituere. Hi ſane in conflictu perſeuerantes, quoadusq; fugit dominus eorum, unanimiter perſiſtunt: unde contigit, quod cæteris fuga elapſis, hi penè omnes incumbunt. Conuerſis itaq; hoſtibus in fugam, inſecuti ſunt noſtri, uſq; dum inclinata iam die nox irrueret: ab eo loco, qui dicit̃ mons

Giſardi,

Giſardi,uſq; ad paludem illam,quę uulgò dicitur Cametum Eſturnellorum:toto autem illo fugæ tempore & ſpacio,non deſijt hoſtium ſtrages fieri continua, per duodecim uel amplius miliaria:nec de omni numero ſuperfuiſſent aliqui,niſi nox importunè irruens,gladijs perſequentium eos eripuiſſent expeditius fugiendo ſaluti conſulere,abiectis armis & ueſtibus,ſarcinis expoſitis, relictis infirmioribus qui fortiores erant,& equorum uelocium ſeſſores, fugiendo pro uiribus,beneficio noctis imminentis,neci ſubtracti ſunt: alij autem omnes aut capti, aut gladijs interempti,grauiores exitus ſunt conſecuti. De noſtris autē in primo conflictu quatuor aut quinq; occubuerunt equites,pedites autem ad centū,quem nos ignoramus,numerum. Peruenientes aūt,qui fuga fuerant elapſi, ad prædictam paludem,ſi quid reſiduum erat oneris,uidelicet & caligas ferreas,in carectum aquę,& in ipſam aquam proiecerunt interius,ut & ipſi expeditius incederent,& arma in aquis proiecta,noſtris nullo tempore poſſent eſſe aut uſui,aut uictoriæ ſigno. Quorum tamen utrunq; noſtri poſtea ſunt plenius aſſecuti:nam inhærentes eorum ueſtigijs, & nocte inſtante,& ſequenti die,prædictum arundinetum diligētius perſcrutantes, paludem quoq; ipſam contis & uncis percunctantes,quicquid illi occultauerant,celerius repererunt. Audiuimus à quibuſdam fide dignis,quod centum inde uiderant una die loricas extrahi,exceptis galeis & ocreis ferreis,& minoris ponderis,rebus tamē utilibus & precioſis. Collatum autem nobis eſt hoe tam inſigne & ſeculis memorabile beneficium diuinitus, anno D.Balduini quarto,mēſe Nouembris octauo Calend. Decembris,die feſto ſanctorum martyrum Petri Alexandrini & Virginij. Reuerſus autem D.Rex Aſcalonam,expectauit quouſq; ſuos reciperet,qui diuiſis itineribus inſecuti fuerant fugientes,quos intra dies quatuor recollegit. Viderat redeuntes manubijs onuſta trahentes mancipia,camelorum armenta,equos,tentoria referentes, exultantes ſecundum prophetæ dictum:Quaſi uictores capta præda,quando diuidunt ſpolia.

Pluuiarum intemperies & frigus inſolitum eos qui ex acie fugerant,fatigant ſupra uires:occiduntur ex eis innumeri,accipiuntur quamplures. Rex Hieroſolymam uictor reuertitur. Cap. XXIIII.

ACceſſit & aliud,in quo manifeſte innotuit præſentem eſſe diuinam nobis clementiam: nam ſequenti die, & per decem dies continuos, tanta uis imbrium, tanta algoris præter ſolitum uiolentia incubuit, ut uerè credi poſſet, etiam ipſa contra eos coniuraſſe elementa. Equos nimirum omnes amiſerant,quibus per illud triduum,quo in finibus noſtris moram fecerant,nec cibum nec potum, nec ullā indulſerant requiem:item indumenta,& ueſtium genera quælibet (ut præmiſimus) omnino ab ſe reiecerant. Accedebat ad miſeriarum cumulum,quòd nec uictū penitus habentes,frigore inedia,uiarum tędio,& laboris inſueti pondere tabeſcebant. Reperiebantur ex eis paſſim aliquando plures,aliquando pauciores, in quos quāuis etiam impotens & debilis, impunè poterat in eos deſęuire:ignari enim locorum ex eis pleriq;,putantes ſe domū redire,noſtris ſe uicis aut uiatoribus,aut eos quærētibus offerebant. Arabes interea,infidū genus hominū,uidentes quidē caſum qui Turcis acciderat,properāt:quos ſuperius cum ſarcinis apud Laris ciuitatē diximus relictos,nunciata ſuorū ſtrage,territos in fugam uertunt, eoſq; nihilominus,qui quocūq; caſu noſtrarum manus euaſerāt,durius inſequuntur:& qui à nobis elapſi uidebantur, illis dabantur ad prædam:ita ut impletum uideretur quoq; illud Propheticum, Reſiduum locuſtæ comedit bruchus. Id enim moris huic generationi nequam eſſe dicit̃, ut ſub quocunq; duce ingrediātur ad prælia,anceps ſoleant declinare certamen: & quādiu bellorum dubitus eſt euentus, de remoto cōſpicere:demumq; adherere uictoribus: uictos uerò tanquam hoſtes inſequi,& de eorū locupletari ſpolijs. Igit̃ per dies multos de ſyluis,de montibus, de ipſa etiam ſolitudine educebantur captiui: aliquando etiam ſpōte noſtris occurrebāt,ſatius arbitrantes carceri & uinculis mācipari, quam frigore & inedia tabeſcere & cruciari. Interea D. Rex præda, & manubijs lege belli diſtributis,uotiuas gratiarū actiones pro collatis ſibi à Dño beneficijs perſoluturus, Hieroſolymā ꝓperauit. Salahadinus aūt,qui cum tāta ſuperbia,& tā multiplici equitatu aſcēderat,diuina percuſſus manu,uix cum centū equitib. reuerſus eſt,ipſe quoq; camelo inuectus eſt. Intueri libet & cōſiderare interius, diuini huius muneris largitatem,&

tem,& quomodo in exhibita nobis liberalitate,hãc uniuerſam ſibi uoluit pius cõſolator gloriã uendicare. Nam ſi pręſenti operi diuinitus procurato,comes Flãdriæ,princeps Antiochenus,comes Tripolitanus,& illa militiæ multitudo quę aberat,interfuiſſet,more imprudentiũ,& qui ſolet in proſperis irrepere faſtus, etſi nõ uerbo,ſaltem cogitatione nõ uererent̃ dicere:Manus noſtra excelſa,& nõ Dñs fecit hęc omnia. At nũc iuxta uerbũ ſuũ,quod ſcriptũ eſt,Ego gloriã meã alteri nõ dabo:reſeruata ſibi penitus autoritate et gloria,nõ in multitudine,ſed paucorũ uſus miniſterio:et Gedionis innouãs clemẽter miracula,innumerã ſtatuit multitudinẽ: ſignificãs,quod ipſe ſit, & non alius,cuius beneficio unus perſequit̃ mille,& duo fugãt decẽ milia. Ei ergo aſcribitur,à quo eſt omne datum optimũ,& omne donum perfectum:quia non eſt in pręſenti articulo,quod operibus ſuis imputare poſſit homo. Diuinę enim gratię munus eſt,& nõ meritis exhibitũ,pium eſt opus Domini,extendiſti enim manũ tuam,& deuorauit eos terra,& in multitudine glorię tuę depoſuiſti omnes aduerſarios meos.

Qui in partibus Antiochenis caſtrum Harenc obſederant, infecto negotio reuerſi ſunt ad propria. *Caput* XXV.

DVm hæc apud nos peraguntur,Comes,& qui cum eo erant,in obſidione ſupradicti caſtri perſeuerabãt,ſed inutiliter: nam in diſſolutionẽ dati, aleis & noxeis uoluptatibus maiorem dabant operam, quàm diſciplina militaris aut obſidionis lex expoſceret,continuis itineribus Antiochiam properabant,ubi balneis,commeſſationibus,ebrietatibus & cæteris lubricis uoluptatibus dediti,deſidijs obſidionem deſerebant. Sed neq; ij qui ibi iuges & aſſidui uidebantur, negligentia torpentes aliquid utilitatis operabantur,terebant ocia,& paluſtres trahebant dies. Ipſe etiã Comes ſingulis diebus minabatur, quod eum redire oporteret, quodq; inuitus ibi detinebatur: quod uerbũ non ſolũ eos qui in obſidione erãt exterius,ab honeſto reuocabat propoſito,ſed etiam obſeſſos reddebat ad obſiſtendum promptiores:ſperantes autem in uicino ſoluendam obſidionem,proponebant hoc modico tempore melius eſſe cuncta tolerare, etſi dura uiderentur quæ poſſent inferri, quaſi municipium fidei ſuæ creditum,inuiſis prodere gẽtibus,& proditionis notam incurrere perpetuam. Erat autem prædictum caſtrum in edito loco ſitum,in colle conſtitutum,qui ex maxima parte uidebatur congeſtus,ex uno ſolo latere impugnantibus aditum præbens:in reliquis autem etſi aſſultus dare uolentibus minime peruius, tamen undiq; machinis libere poterat flagellari. Poſt uarios igitur euentus & frequentes aſſultus, quibus ſi ex animo res geſta eſſet, & propitia eſſet diuinitas, poſſe capi uiderentur: decidit res in negligentiam,ut prædiximus,& peccatis noſtris exigentibus, ita omnis noſtrorum emarcuit uirtus, & uacuata eſt omnis prudentia, ut cùm iam qui incluſi tenebantur, in ſupremam deſperationẽ incidiſſent,noſtri cœperint de reditu ad propria tractare. Admirari non ſufficimus (res enim uidetur amplior opinione hominum) quod tantis principibus tantam induxit Dominus mẽtis caliginem,& ita in indignatione ſua eos cęcitate percuſſit,quòd nemine compellente,caſtrum iam pene expugnatum,ſola ſtimulante inuidia,& negligentia reuocãte,hoſtibus dimitterent. Videns ergo D. princeps,quòd ita Comes Flandrię fixerat propoſitum,quodq; in hoc uerbo irreuocabiliter erat obſtinatus,ſumpta ab obſeſſis nobis incerta quantitate pecuniæ,obſidionẽ ſoluit. Comes autem Flandriæ Hieroſolymam rediens,cõpletis ibi ſolennibus ſanctę Paſchæ diebus,ad reditum ſe parat, aptatiſq; galeis & nauibus ad onera deuchenda neceſſarijs,per D. Imperatorem Conſtantinopolitanum ad propria rediturus,à Laodicea Syriæ,nauigationis ſuæ iter arripuit, in nullo relinquens poſt ſe in benedictione memoriam. Eodem tempore D. Fridericus Romanorum Imperator, poſt uiceſimum annum ſchiſmatis,cum D. Alexandro Papa,apud Venetias pacificatus eſt. Per idem quoq; tempus cum ſanctæ urbis Hieruſalem,propter nimiam uetuſtatem, muri iam ex parte corruiſſent,facta collatione inter principes,tam ſeculares quàm eccleſiaſticos, collecta eſt certa quantitas pecuniæ annuatim perſoluenda, quouſq; autore Domino opus conſummaretur:ut impleretur illud,Benigne fac in bona uoluntate,ſic ut ædificentur muri Hieruſalem.

Romæ generalis ſynodus indicitur. Rex ſuper effluenta Iordanis, infauſtis auibus caſtrum ædificat, ædificatum Templarijs tradit. Caput XXVI.

ANno ab incarnatione Domini, *M.C.LXXVIII.* qui erat regno D. Balduini quarti annus quintus, menſe Octobri, cùm anno præcedente indicta eſſet per uniuerſum Latinorum orbem Romæ Synodus generalis, ad eãdem Synodũ uocati, profecti ſunt de noſtro Oriẽte, Ego Vuilhelmus Tyrẽſis Archiepiſcopus, Albertus Bethleemita epiſcopus, Heraclius Cæſarienſis Archiepiſcopus, Radulphus Sebaſtenus epiſcopus, Iotius Acconenſis epiſcopus, Romanus Tripolitanus epiſcopus, Petrus prior eccleſiæ Dominici ſepulchri, Raynaldus Abbas eccleſiæ montis Sion. Prædictus uerò Iotius non ſolum in Synodum properabat nobiſcum, uerùm ad D. Henricum Burgundiæ Ducem legatione fungebatur, ut eum ad nos euocaret. Conueneramus enim unanimiter, ut D. Regis ſororẽ, quam prius Marchio habuerat, eiſdem conditionibus eidem in matrimonio concederemus: quod uerbum cùm idem Dux per manũ prædicti D. Epiſcopi, prius gratanter ſuſcepiſſet, & etiam, ut dicitur, iuramento propriꝫ manus, ſe uenturum firmaſſet, cauſis quibuſdã adhuc nobis incognitis uenire renuit, iuramenti quòd prębuit immemor, & fidei qua ſe obligauerat prodigus inuentus. Eodem menſe quo nos iter ad Synodũ arripuimus, D. Rex, cum omnibus regni uiribus, caſtrũ quoddã ſuper ripas Iordanis, in eo loco qui uulgo uadum Iacob appellat̃, aggreſſus eſt ædificare. Habent traditiones ueterũ, eum eſſe locũ, ubi Iacob de Meſopotamia rediens, miſſis nuncijs ad fratrẽ, factiſq; duabus turmis dixit: In baculo meo tranſiui Iordanem iſtum, & nunc cum duabus regredior. Eſt autem in pago Cades Nepthalim, inter Nepthalim & Dan, quæ alio nomine appellat̃ Paneas, alio etiam Cæſarea Philippi dicitur, quarũ utranq; Phœnicis conſtat eſſe portionem, & Tyrenſis metropolis, urbes ſuffraganeas. Diſtat autem à Paneade miliaribus decem. Porrò collis erat ibi mediocriter eminẽs, ſuper quem fundamẽta iacẽtes, profunditate congrua murum miræ ſpiſſitudinis in quadrũ ædificauit opere ſolidiſſimo, ad conuenientẽ altitudinẽ, eũq; intra ſex mẽſes erexerunt, Cõtigit aũt, dum in ædificando ibi morã faceret, egreſſi ſunt latrunculi de partibus Damaſcenis, qui uniuerſas ita obſederant uias, quod non niſi cum periculo ire ad exercitum, aut inde redire, aut uias carpere quaslibet uiatores poſſent. Erant autem prædicti latrunculi de loco in montibus ſito, cui Baccades nomẽ, qui uulgo Buccahel dicitur. Hic locus in finibus Zabulon ſitus eſt, amœnus admodum. Et licet in ſummis montium, tamen aquis irriguus eſt, & arborum fructiferarum frequentia conſitus, habitatores habens inſolentes armis ſtrenuos, & numeroſitate ſuperbos: adeò, ut uicinorum agros & ſuburbana finitima ſibi facerent tributaria: maleficis & debita ſupplicia fugientibus, graſſatoribus quoq; & uiarum effractoribus tutum apud ſe prębentes refugium, ob prædę & ui raptarũ rerũ, quod eis dabatur, participiã. Erant ergo omnibus per circuitum propter intolerabilem eorum arrogantiam, tam noſtris quàm etiam Sarracenis inuiſi & odibiles facti, ita ut ſępius fuerit attẽtatum eos funditus extirpare: ſed ſucceſſum res non habuit: unde & ſingulis diebus fiebant proteruiores: quorum intolerabilem ſuperbiam, furta commiſſa, perpetrata homicidia, dominus Rex non ferens, locum prædictum ſubitò & uiolenter occupans, quos comprehendere potuit, neci dedit: ſed fugerunt ex parte maxima, præcognito domini Regis aduentu, & ad partes Damaſcenas cum uxoribus & liberis ſe contulerunt. Inde frequentes in partes noſtras, occultè tamen, irruptiones, ueteris conſuetudinis non immemores, facere conſueuerant. Nunc aũt adiunctis ſibi eiuſdem facinoris conſortibus, fines noſtros ingreſſi erant, ut præmiſimus Quod audientes noſtri, indignati, quod huiuſmodi homines uias publicas ita fecerant periculoſas, locis competentibus eis ponentes inſidias operam dabant ſollicitam, quomodo eos poſſent pręuenire. Accidit autem nocte quadam, quod ipſi facta præda de montibus Zabulon deſcendentes, uolentes ſe ad partes unde exierant conferre, in noſtros, qui eis inſidias parauerant, incidentes, uiarum ſuarum fructum collegerant: captis etenim ex eis nouem, ſeptuaginta & plures interecti ſunt. Accidit aũt hoc menſe Martio, duodecimo Cal. Aprilis. Per idem tempus Romæ celebrata eſt Synodus in Baſilica Conſtantiniana, quæ dicitur Lateranũ, tre-

centorum epiſcoporum. Pontificatus D. Alexandri uigeſimo, menſe Martio, indictionis duodecimę, quinta die menſis. Cuius ſi quis ſtatuta & epiſcoporum nomina, numerum & titulos ſcire deſiderat, relegat ſcriptum quod nos ad preces ſanctorũ Patrum, qui eidem Synodo interfuerunt, confecimus diligenter: quod in Archiuio ſanctæ Tyrenſis eccleſiæ, inter cæteros, quos eidem contulimus eccleſiæ libros, cui iam ſex annos præfuimus, iuſſimus collocari.

Rex in terras hoſtium ingreſſus, damna patitur enormia. Hemfredus regius Conſtabularius occaſionem mortis colligens, ibi defungitur. Caput XXVII.

CONſtructo igitur caſtro ex partibus ſuis abſoluto, nunciatum eſt D. Regi, quod in eam ſyluam quæ Paneadenſi adiacet ciuitati, hoſtes incautè paſcua ſequẽtes, greges immiſerant, & armenta, non habentes ſecum illas militum copias, quibus freti noſtris irruentibus poſſent reſiſtere. Arbitrantur ergo noſtri quod inimicos eos, ſicut nunciatum fuerat, et prælaribus auxilijs deſtitutos, facile poſſent opprimere, illuc occulte contendunt: & ut latenter & ex improuiſo inuadere, celareq́ eorum aduentum hoſtibus poſſent, ac in eos irruere, de nocte aggrediuntur iter, & de nocte accelerant. Mane igitur facto ad locum deſtinatum perueniunt: ubi alijs ad alia præliandi gratia properantibus loca, alijs lente nimis, & de remoto ſubſequentibus, ea acies in qua Rex erat, imprudenter nimis quibuſdam ſeptis lapideis ſe immergit, ubi ex hoſtibus latebant nonnulli: audito enim noſtrorum aduentu, latere diſpoſuerant, ut declinato noſtrorum impetu, propriæ ſaluti eo modo poſſent cõſulere. Videntes noſtros ſuper eos irruiſſe incautius, licet inuiti & de uita deſperantes, facti ſunt, ipſa neceſſitate urgente, fortiores: & ſubitò exiliẽtes, uidentes noſtros inter anguſtias, inſtãt animoſius: & quibus prius ſatis fuerat, latendo poſſe declinare aduerſariũ, interfectis equis, ſagittis eminus miſſis, noſtros comprimunt uiolenter. Videns itaq; D. Cõſtabularius hoſtem ex inſperato emerſiſſe eis cum multo impetu ſe ingerit mediũ: dumq́ de more uiriliter dimicat, dominumq́ Regem in arcto poſitum, ne in eum periculoſius irruat, fideliter protegit, & ab iniurijs uendicat crebris, & uiolentis ictibus laſſatus, & letalibus confectus uulneribus: tandem ſuis eum eripientibus, uix in equo reuocatus eſt. Ceciderunt porrò in ea congreſſione uiri memorabiles, & pia recordatione digni: Iuuenis quidam elegantis formæ, & honeſtis pollens moribus, nobilis & diues, Abraham de Nazareth, & Godeſcalcus de Torohe, qui etiam bonam ſui reliquit exiſtimationẽ, & alij pauci inferioris manus. His ita ſe habentibus, de caſu tam periculoſo D. Rex ſuorum ereptus opera, ad caſtra unde exierat, reuerſus eſt: ubi ſuos qui ad uaria inordinatè diſperſi fuerant, recepit. Dominus uero Hemfredus regni Conſtabularius, ingraueſcentibus doloribus, ad Caſtellum nouum quod ipſe adhuc ędificabat, delatus eſt. Factum eſt autem hoc, quarto idus Aprilis. Decubens ergo ibi per dies quaſi decem, cum dolore uitam pertrahens, ſupremo iudicio memoriter & prudenter ordinato, uir per omnia commendabilis, decimo Calend. Maij, patriæ perpetuo lugendus, uiuendi fecit finem: & in eccleſia beatæ Dei genitricis & ſemper uirginis, apud nobile, & famoſum caſtrum eius Toronum uidelicet, debita magnificentia ſepultus eſt. Quo defuncto, ſtatim intra eundem menſem, Salahadinus prædictum caſtrum, quod de nouo fuerat conſtructum, ſexto Calend. Iunij obſedit, crebriſq́ inſultibus & denſo ſagittarum nimbo fatigare cœpit uiolenter incluſos: cum ecce unus de interioribus, cui nomen erat, ut dicitur, Raynerius de Maron, Iarum de diuitioribus Admiraldi ſagitta ſaucium, interemit: pro cuius obitu omnes ita conſternati ſunt, ut infecto negotio, ſoluta obſidione diſcederent.

Salahadinus regionem ingreditur Sydonienſem. Rex conuocatis regni uiribus, hoſtibus occurrit. Caput XXVIII.

SEquenti menſe, cum iam prędictus Sahaladinus, bis, uel iam eo amplius in pago Sydonienſi uiolenter eſſet ingreſſus, & liberè ſatis, nemine cohibente, prædam, incendia, hominum quoq; ſtragem exercuiſſet, adiecit iterato, introire: locatiſq́ caſtris inter urbem Paneadenſem, & fluuium Dan, excurſores præmiſerat frequenter, qui prædas agerent, incendiaq́ procurarent. Ipſe autem quaſi pro ſubſidio caſtra nõ deſerens, eorum reditum & aggreſſionum euentum expectabat. Nunciatum eſt interea

terea D. Regi,quod ita per fines noſtros Sahaladinus deſæuiret: qui aſſumpto ſibi
Dominicæ crucis ligno, conuocatisq; ſuis,quoſcūq; colligere undecunq; potuit, ad
urbem properat Tyberiadenſem:inde per oppidum Sepher,per urbē antiquiſſimam
Naaſſon, ad prædictum Toronum cum ſuis peruenit. Vbi frequentibus nuncijs in-
tercurrentibus pro certo comperit Sahaladinum cum exercitu ſuo adhuc in eodem
perſeuerare loco,ſuos,aut læuioris armaturæ milites, qui præmiſſi fuerant,agros Sy-
donienſes hoſtiliter depopulari,cædes,incendia,prædas exercere.Habito itaq; deli-
beratione,placuit omnibus hoſtibus obuiam ire. Inde ergo iuxta condictum contra
Paneadem exercitum dirigentes, perueniunt ad uicum qui dicitur Meſaphar: unde
quia in ſummis montibus ſitum erat, proſpicere erat totam ſubiectam regionem uſ-
que ad radices Libani,caſtraq; hoſtiū dabatur eminus intueri.Patebant quoq; nihil-
ominus proſpectibus ſingulorum inimicorum diſcurſus & incendia. Deſcendentes
igitur per montis decliuum, cum feſtinatione,turmas peditū ſecum trahere non pote
rant:feſſi enī erant oppidò,uię longinquitate,nec poterāt equites paſſibus adęquare.
Vnde cum paucis peditibus, qui agiliores inuenti ſunt,in planiciē quæ ſtatim mōti-
bus ſubiecta eſt,deuenerunt in eum locū, qui uulgo Mergiū appellatur. Per aliquot
igitur horas,ut plenius deliberaretur quid facto opus eſſet,ibi ſubſtiterūt.Interea Sa-
haladinus de ſubito regis aduētu aliquantulū perterritus,timēs ſuis excurſorib. quos
quaſi à ſe & ſuis uidebat excluſos,timēs itē ne in caſtra irruerēt,impedimēta, ſarcinas
& omnē ſuppellectilem inter murū & antemurale uicinę urbis cōportari præcepit,
ut ad quēlibet belli euētū expeditior inueniatur. Succinctus ergo & dubius plurimū
rei exitū præſtolabatur. Verum excurſores qui prædatum ierant,audito noſtrorū ad-
uentu,perterriti,poſtpoſitis alijs optimū ducunt, ſi ſuorū agminibus ſe poſſint aggre
gare. Tranſmiſſo ergo flumine,quod per mediū diuidit Sydoniēſium agros & prędi
ctam planiciem,in qua diximus noſtros eſſe,occurrūt noſtris:ubi inito cominus prę-
lio,noſtri ſtatim propitio Dn̄o fiunt ſuperiores, multis interfectis & ad terram deie-
ctis,pluribns in fugam uerſis,hoſtes ad caſtra ſuorum ſe conferre nituntur.

Committitur pugna:noſtri uincuntur,capiuntur ex eis quamplures. Caput XXIX.

DVm hæc ita ſe haberent, Otto magiſter Militiæ templi, & cum eo Comes Tri-
politanus, deinde alij ſequētes, collem ſibi quendam obuium aſcenderunt,flu-
men habentes ad lęuā, à dextris uerò erat eis planicies maxima, & caſtra hoſtium. Au
diens ergo Salahadinus ſuos grauari,expoſitos periculo,neciq; datos, parat eis ſubſi
dium miniſtrare:in quo propoſito dum fixus maneret ecce ſuos qui euaſerant uidet:
Quibus occurrens,cognito rei ſtatu,animos uerbis addit,in aciē reuocat,noſtrisq; in
ſequentibus & nimium ſecuris, ſubitò ſe immergit. At uerò pedites noſtri de ſpolijs
eorum qui interfecti fuerant,ditati,putantes nihil ſupereſſe ad conſumatā uictoriam,
ſecus ripam,fluminis caſtrametati, quieti conſederant: equites uerò hoſtes ſuper ſe,
quos deuictos putabant, reparatis uiribus uidenres irruere, non habentes ferias uel
ocium,ut iuxta militarē diſciplinam,acies inſtruerentur, ac ordinarentur agmina, or-
dine confuſo decertantes reſiſtunt ad tempus, & hoſtiū perſeuerāter ſuſtinent impe-
tus. Tandem uiribus impares,nec ſe cùm diſperſi eſſent,mutuò iuuantes, in fugā uerſi
ſuccumbunt turpiter. Cumq; ſatis commodè hoſtes inſequētes, per alia loca poſſent
declinare, & in tutū ſe locare peccatis noſtris exigentibus, deteriorē deliberationis
partē ſecuti in anguſtias ſcabris rupibus obſitas, & penitus exitū negātibus ſe immer
gunt:ubi nec ad anteriora procedere,nec niſi cum mortis periculo,per hoſtiū manus
redire permittebatur: qui fluuiū tranſierunt uitæ & ſaluti cōſulentes, ex maxima par-
te,in municipium proximū cui nomen Belfrot, ſe contulerunt:alij flumen tranſeun-
tes & ulteriorem ripā ſecuti,uerſus Sydonem euntes, confuſi, prælij æſtum declinaue
runt. Quibus cùm D. Raynaldus Sydonienſis,cum ſuis qui ad exercitū feſtinabat, oc
curreret,intellecto quod acciderat infortunio,eis etiam monentibus Sydonem reuer
ſus eſt: quod factum in illa die multiplex damnū dicitur intuliſſe. Veriſimile eſt enim,
quod ſi in caſtrum ſuum continuato itinere ſe recepiſſet, coopetantibus oppidanis,
& ruſticis locorum peritis, multos eripuiſſet hoſtibus, qui nocte illa in cauernis, in ru
pibus latentes, ſequenti mane diſcurrentibus & cuncta perluſtrantibus inimicis, in-

uenti capti,uinculis mancipati ſunt. Dominus autem Rex,quorundam fidelium ſuorum fretus auxilio euaſit incolumis. Comes quoq; Tripolitanus cum paucis Tyrum peruenit. Capti ſunt ibi de noſtris, Otto de ſancto Amando Militiæ templi magiſter, homo nequã, ſuperbus & arrogans ſpiritũ, furoris habẽs in naribus, nec Deũ timens, nec ad homines habẽs reuerentiam. Hic iuxta multorum aſſertionem, damni prędicti & perẽnis probri occaſionem dicitur dediſſe: qui eodem anno quo captus eſt, in uinculis & ſqualore carceris, nulli lugendus, dicitur obijſſe. Balduinus quoq; de Ramis, nobilis uir & potens: Hugo quoque de Tyberiade, Dñs Comitis Tripolitani priuignus, adoleſcens bonæ indolis, & acceptus plurimum: & alij multi, quorum nomina non nouimus, nec numerum, capti ſunt.

Salahadinus caſtrum quod de nouo ædificatum fuerat, obſidet, obſeſſum occupat, diruit occupatum: Henricus Comes Trecenſis, Petrus domini Regis francorum Ludouici frater, in Syriam ueniunt *Caput* XXX.

REbus igitur noſtris ſic ſe habentibus, & in imo collocatis, ecce D. Henricus Comes Trecenſis, uir magnificus, ſenioris Theobaldi Comitis filius (quem nos à Synodo redeuntes, apud Brunduſium ciuitatem Apuliæ dimiſeramus) apud Acconenſem ciuitatem, cum multo nobilium comitatu applicuit. Venerãt ut pręmiſimus, nobiles multi in eodem tranſitu, dominus uidelicet Petrus de Corteniaco, D. Ludouici Francorum regis frater: dominus quoq; Philippus, D. Comitis Roberti, eiuſdem D. Regis fratris filius, Beluacenſis electus: quorum aduentu, noſtri, anterioribus caſibus plurimum conſternati, aliquatenus tamen in ſpem erecti, ſperantes quod tot tantorumq; nobilium patrocinio propulſare pręteritas, futuraſq; ulciſci poſſent iniurias: uerum aduerſa nobis diuinitate, nec priores depulerunt, ſed etiã in maiores deſcenderunt moleſtias. Nam hoſtis noſter immaniſſimus Salahadinus, dextris euentibus & proſpera fortuna, in tantam eſt elatus ſuperbiam, ut ſubitò antequam noſtris ad modicum reſpirare liceret, caſtrum noſtrum, quod nuper anno proximè præterito fuerat conſummatum, obſideret. Traditũ ſanè fuerat ſæpe dictum caſtrum fratribus Militiæ templi, qui omnem illam regionem de conceſſione Regum ſibi uendicabant, ſtatim poſtquam fuerat conſummatum, eorumq; diligentiæ commiſſum. Quod ubi D. Regi fuit nunciatum, conuocans regni robur omne, & militiã uniuerſam, accito quoque D. Henrico Comite, & alijs nobilibus uiris, qui aduenerant, apud Tyberiadem properat: ubi collectis uniuerſis regni principibus, opem ferre obſeſſis, hoſtes ab obſidione amouere contendit: dumq; expectat, & in diem apparatus differtur, nunciatur caſtrum prædictum, ſicut uerè erat, ab hoſtibus uiolenter captum funditusq; uſque ad ſolum dirutum, occiſis omnibus aut captiuatis, qui in eo ad tuitionem relicti erant: ſicq; acceſſit damnis prioribus, maior confuſio: ut uerè dici poſſit, Receſſit ab eis dominus Deus eorum: uere iudicia Dei abyſſus multa, uere terribilis eſt Deus in conſilijs ſuper filios hominum. Nam qui tantam fidelibus ſuis, anno proximè præterito contulerat ſui muneris immenſitatem, tanta eoſdem nunc indui reuerẽtia paſſus eſt, & confuſione. At quis nouit ſenſum Domini? aut quis conſiliarius eius fuit? Quis es domine Deus? quia hic præſens multitudo, & nobilium numerus: ſubtraxiſti gratiam, ne ſibi aſcribant, quod meritis non datur, ſed gratia. Aut quia de collatis gratis prioribus beneficijs, non ſatis uberes tibi benefactori ſuo gratiarũ perſoluerant actiones: aut quia flagellas Domine filium quem recipis. Imple facies noſtras ignominia, ut quæramus nomen tuum ſanctum, quod eſt benedictum in ſecula. Scimus Domine, & confitemur, quia tu non mutaris. Tu enim dixiſti: Ego Deus, & non mutor: quicquid tamen id eſt, ſcimus quia iuſtus es Domine, & rectum iudicium tuum. Per idem tempus renouatum eſt uerbum, quod anno proximè præterito de duce Burgundiæ motum fuerat, cum domino Henrico Comite, ſeparabatur in proximè futuro tranſitu: ſed ſicut poſtea euidenter patuit, cauſſis occultis adhuc uenire recuſauit.

LIBER

LIBER VICESIMVS SECVNDVS.

Rex ſororem ſuam, quæ Marchionis uxor fuerat, cuidam adoleſcenti Guidoni uidelicet de Lizimaco uxorem tradit: cum Salahadino paribus conditionibus præter ſolitum treugæ firmatur. Caput I.

EOdem quoq; tempore dominus Boamundus Antiochenorũ princeps, & D. Raymundus cum militia in regnum ingredientes dominum Regem terruerunt, timentem, ne res nouas moliri attentarent: uidelicet ne rege, regno priuato, ſibi regnum uellent uendicare. Premebatur ſolito acrius Rex ægritudine ſua, & ſingulis diebus lepræ ſignũ magis & magis euidẽs prominebat. Soror antẽ dñi Regis quæ Marchionis uxor fuerat, adhuc in ſua uiduitate perſeuerabat, Ducẽ, ut præmiſimus, expectans. Cognoſcens ergo Rex illorum nobilium, & licet uterq; eſſet eius conſanguineus, ſuſpectum habens aduentũ, ſorori maturat nuptias: & quamuis nobiliores & prudentiores, & ditiores etiam in regno, tum de aduenis tum de indigenis potuiſſent reperiri, penes quos multo commodius, quantum ad regni utilitatem, illa poſſet locari: non ſatis attendens, quod male cuncta adminiſtrat impetus, tamen cauſſis quibuſdam interuenientibus, cuidam adoleſcentulo ſatis nobili, Guidoni uidelicet de Lizimaco, filio Hugonis Bruni, de epiſcopatu Pictauienſi, ex inſperato traditur, intra Paſchalia, præter morem, ſolennia. Prædicti uerò nobiles uiri, uidentes quod eorum aduentus, domino Regi ſuſpectus habebatur, orationibus deuotè completis, domum reuerſi ſunt. Medio autem tempore dum ambo apud Tyberiadem, per aliquot dies moram facerent, ignarus de eorum pręſentia, in ipſam urbem impetum fecit Salahadinus: nihil tamen damni ciuibus irrogans, uerum in fines Paneadenſes ſe recepit: dumq; ibi moram cum ſuis exercitibus haberet, exſpectans, ut poſtea patuit, naualem exercitũ, quem tota hyeme præcedente, quinquaginta galearum parari fecerat, dominus Rex ſuſpectam eius habens moram, nuncios mittit, qui de treuga haberent cum eo tractatum: quod uerbum ille, ut dicitur, gratanter admiſit, non quia de uiribus ſuis diffideret, aut noſtros quos toties eo anno confoderat, aliquatenus haberet formidini: ſed quia ariditate nimia & propter pluuiarum inopiam, omne alimentorum genus, tam equis, quàm hominibus, in regione Damaſcena, per continuũ defecerat quinquennium. Factæ ſunt igitur, tam per mare quàm per terras, tam aduenis quàm indigenis & hinc inde iuramentis interpoſitis roboratæ, humilibus ſatis quantum ad nos conditionibus induciæ: quodq; nunquam dicitur contigiſſe, paribus legibus fœdus initum eſt, nihil præcipuum noſtris ſibi in ea pactione reſeruantibus.

Salahadinus partes Tripolitanas hoſtiliter inuadit, & ſegetes & terræ bona depopulatur. Caput II.

EOdem anno, ęſtate quæ proximè ſecuta eſt, idẽ Salahadinus, locata Damaſcena & Boſtrenſi in tuto prouincia, equitum copias omnes, uerſus partes dirigit Tripolitanas, ibiq; locatis caſtris dirigit per uniuerſam regionem militares copias: ipſe autem cum ſuis in urbẽ Achis ſe cõtulerat, operiens ſi eis daretur opportunitas cum hoſtibus abſq; graui periculo committendi. Porrò fratres Militiæ templi, cùm eſſent in eadem regione, in ſuis municipijs clauſi tenebantur, expectantes omni penè hora uallari obſidione, nec ſe congreſſibus temere committere audebãt: Identidem & fratres Hoſpitales, timentes in caſtrum ſuum, cui nomen erat * ſe contulerant, arbitrantes ſatis eſſe, ſi in tanto tumultu præfatũ oppidum ab iniurijs hoſtium poſſent uendicare. Erant ergo media hoſtium agmina inter prædictorum Fratrum & domini Comitis expeditiones, ita ut mutuum ſibi non poſſent miniſtrare auxilium, nec etiam dirigere internuncios, qui de ſingulorum ſtatu ualerẽt inſtruere. At uerò Salahadinus per campeſtria, & maximè per loca culta paſſim obambulans, & nemine ſe opponente, liberè cuncta perluſtrans, fruges partim in area congeſtas, partim per agros manipulatim collectos, partim adhuc ſolo hærentes, ſuppoſitis ignibus incendit, prædas abigit, depopulatur uniuerſa.

Claſſis Aegyptiorum ad inſulam Aradum accedit. Comes Tripolitanus cum Salahadino fœdus init. Caput III.

DVm hæc in partibus illis geruntur, ecce circa Cal. Iunias, nauális exercitus eius in partibus ſubitò apparuit Berythẽſibus: cuius exercitus primicerij poſtquam pro certo cõſtitit, quod Salahadinus cum domino Rege fœdus inierat, reuerentiam habẽtes ad leges pacis quas indixerat, timuerũt Berythenſium finibus & infra totius regni terminos, iura fœderis uiolare. Audientes quoq; quod eorum dominus in partibus Tripolitanis cum ſuis expeditionibus moram faceret, & inſulam Aradum (quę urbi Antaradenſi oppoſita eſt) uix tribus miliaribus ab ea diſtans, galeis in portu cõmode locatis, occupant. Hanc inſulam dicitur primus habitaſſe, & in ea urbem munitiſſimam ſui nominis ædificaſſe Aradius Chanaan filius, nepos Noë, unde Arados dicta eſt. Huic ab Oriente uicina eſt ciuitas olim ualde nobilis, quæ ex eo, quod prædictæ ciuitati è regione oppoſita eſt (ut ſuperius diximus) Antarados, hodie uerò corrupta nuncupatione Tortoſa dicitur: ubi apoſtolus Petrus Phœnicen circumiens, in honorem Dei genitricis dicitur Baſilicam fundaſſe modicam, quæ multo populorũ uſq; hodie frequentatur acceſſu: & ubi diuinitus per eiuſdẽ ſemper uirginis interceſſionẽ multa dicitur indigentib. fidelibus præſtari beneficia. Hæ urbes ambæ Tyrenſi metropoli Suffraganeę, cum alia illis cõtermina, quæ Maradeæ dicit̃, prouincię Phœnicis tantum portio intelliguntur. Applicati ad prędictam inſulam, regionem uniuerſam terrore concutiunt, ibiq; mandatum domini ſui operientes, ſupra portum Antaradenſem damna intendere maiora ciuibus, ſed incaſſum inferre moliẽtes. Interea Salahadinus regionẽ pro ſuo arbitrio depopulatus, claſſi mandat ut redeat: ipſe quoque reuocatis agminibus, in ſuos fines ſe recepit. Paucis tamen poſtmodum euolutis diebus, inito fœdere cum domino Comite, interius in regionem ſe contulit Damaſcenorum.

Tyrenſis Archiepiſcopus ad Conſtantinopolim regreditur. Rex Francorum uita deceßit. Caput IIII.

PEr idẽ tempus cùm per menſes ſeptẽ continuos, cum illuſtris memoriæ domino Manuele Conſtantinopoleos Imperatore magnifico, moram nobis & eccleſiæ noſtræ perutilem feciſſemus, quarta poſt paſcha feria, licentiam redeundi ad propria per multam obtinuimus inſtantiam. Qui commẽdatis noſtræ deuotioni legatis ſuis, uiris nobilibus & magnificis, in galeis quatuor, quas nobis more Imperiali liberaliter nimis conceſſerat, tranſcurſis Tenedo, Mytilene, Chio, Samo, Delo, Claro, Rhodo, Cypro inſulis: à læua autem relictis Phrygia, Aſia minore, Lycia, Lycaonia, Pamphilia, Iſauria, Cilicia prouincijs, fauces Orõtis fluminis, & Seleuciæ portũ, qui hodie dicitur ſancti Symeonis, quarto idus Maias attigimus, propitia Diuinitate, ſaluis rebus, & corpore incolumes. Nõ uidetur tamẽ prætereundũ, ſed erit præſentis hiſtoriæ articulus non modicus, quod dum in urbe regia morã (ut prædiximus) tum ingruentis hyemis neceſſitate, tum feliciſſimi domini Imperatoris mandato faceremus, contigit. Cum paterna prouiſione, & mente quodammodo præſaga, de maturo ex hac luce exitu cogitaret, geminam ſobolem ſuam, filium uidelicet & filiam, matrimonij legibus alterum uxori, alterã uiro copulauit. Filio ſanè adhuc impuberi, uix annorum tredecim, Alexio nomine, aui paterni nomen retinenti, illuſtris Francorum regis domini Ludouici filiam, uix annorum octo, Agnetem nomine, ſolenniter contulit, imperialibus inſignijs utrique collatis, in palatio domini Conſtantini ſenioris, in ea parte palatij quæ dicitur Trullus: ubi & ſancta & uniuerſalis Synodus ſexta, temporibus Conſtantini, filij Conſtantini, filij Heraclij, dicitur fuiſſe congregata. Filiam uerò nuptui collocauit apud adoleſcentem nomine Remeriũ, Vuillhelmi ſenioris marchionis de Monte ferrato filium, dñi item Vuillhelmi fratrẽ, cui nos Regis noſtri ſororem contuleramus. Hunc quaſi annorũ decem & ſeptem, per ſuos apocriſarios D. Imperator fecerat euocari, qui ante noſtrum aduentũ in urbẽ regiam diebus circiter quindecim deſcenderat: factaq; mora tam in urbe quàm in expeditione cum D. Imperatore, redeunte quoq; D. Imperatore, circa Epiphaniarum dies in urbem uenit, menſe Februario in palatio nouo, quod Blachernas dicitur cõuocata curia ſua, cũ imperiali magnificentia, per manũ Theodoſij eiuſdẽ urbis Patriarchę, eidẽ filiam ſuã nomine Mariam

Mariam, uxorem dedit,& de nomine patris ſui Ioannem appellatum,Cæſarem conſtituit. Hāc filiam, Hirene uxor eius prior, Imperatrix piæ memoriæ, quæ ei de regno Theutonico in uxorem data fuerat, peperit: nam ex Maria, quam ſecundo duxit, ſolū Alexium, qui hodie imperat, ſuſcepit. Verum ſi ludos Circenſes, quos ciues illius urbis Hippodromos nominant,& uariorum gloriam ſpectaculorum populo per illos dies cum ſolennitate exhibitam, ſi imperialem circa ueſtes,& proprij corporis indumenta in lapidibus precioſis & margaritarum pondere & numero excellentiā: ſi palatij ſupellectilem auream, argenteam, numero & pondere infinitam: ſi uelorum ad ornatum dependentium precium: ſi famulorum & curialium numeroſitatem ſcripto comprehendere tentemus: ſi apparatus nuptiarum magnificētiam: ſi effuſam in omnes, tam in ſuos quàm exteros immenſæ liberalitatis munificentiam, per ſingula uelimus proſequi, immenſitate materię ſermo ſuccumberet, etiam ſi ſpecialis ad hoc deputaretur tractatus. Sed nunc ad hiſtoriam redeamus. Completis ergo apud Antiochiam, iniunctis nobis ab Imperiali excellentia, cum D. Principe, cum D. Patriarcha mandatis, D. Rege apud Berythum inuento, eoq; terreſtri itinere Tyrum properante, nos propitia Diuinitate, continua nauigatione pridie nonas Iulij, poſt annum & menſes decem, ex quo ad Synodum profecti eramus, ad Tyrenſem reuerſi ſumus eccleſiam. Anno ſeptimo, regni D. Balduini quarti, decimotertio Cal. Octobris pijſſimus & Chriſtianiſſimus Francorum Rex, uir uirtutum & immortalis memorię D. Ludouicus, onere carnis depoſito, cœlis intulit animam, cum electis principibus pręmia poſſeſſurus ęterna: filio uno ſuperſtite & hærede, Philippo nomine, ex Ala Regina, filia Theobaldi ſenioris, ſorore D. Henrici Comitis Trecenſiū, Theobaldi Comitis Carnotenſiū, Stephani Comitis Saniſorenſiū, D. Vuilhelmi Remenſis Archiepiſcopi. Mortuus eſt anno regni eius quinquageſimo, uitæ uerò ſexageſimo. Sequenti menſe, pridie nonas Octobris, anno Pontificatus ſui uiceſimo ſecūdo, D. Amalricus bonæ memoriæ Hieroſolymorum Patriarcha, uir ſimplex nimium, & pene inutilis, uiam uniuerſę carnis ingreſſus eſt. In cuius loco, D. Heraclius Cæſarienſis Archiepiſcopus, intra dies decem ſubſtitutus eſt.

Rex ſororem ſuam iuniorem, Hemfredo tertio uxorem tradit. Conſtantinopolitanus Imperator uita defungitur. Caput V.

EOdem menſe, dominus Rex ſororem ſuam, uix annorum octo, cuidam adoleſcenti Hemfredo nomine, deſpondet. Hic tertius Hemfredus, iunioris Hemfredi filius fuit, ex Stephania Philippi Neapolitani filia. Qui ſecundus Hemfredus, ſenioris Hemfredi de Torono Regis conſtabularij, cuius ſuprà ſæpius fecimus mentionē, fuit filius. Cuius auus maternus, uidelicet Philippus, dominus fuit Arabiæ ſecundæ, quę eſt Petracenſis, qui locus hodie Crach dicitur: Syrię Sobal, qui locus hodie mons Regalis appellatur, quarum utraq; eſt trans Iordanem. Hic poſtea conuerſus, factus eſt Magiſter Militiæ templi. tractante ergo & plurimū elaborante principe Raynaldo, matris eiuſdem pueri iam puberis, tertio marito, celebrata ſunt Hieroſolymis prædicti adoleſcentis, & ſororis domini Regis ſponſalia. Communicauit præterea patrimonium ſuum, quod in finibus Tyri per mortem aui paterni hæreditario iure ad ſe fuerat deuolutum, Toronum uidelicet,& Caſtrum nouum, & Paneadem, cum pertinentijs ſuis, cum domino Rege certis cōditionibus: quarum tenor in Archiuijs regijs, nobis dictantibus per officium noſtrum, continctur introductus. Eodem die, tertia eiuſdem menſis die, uir eminentiſſimus & immortalis memoriæ, omnium principum terræ munificentiſſimus, dominus Manuel Conſtantinopolitanus Imperator, ſarcina carnis depoſita animā cœlo reddidit: cuius memoria in benedictione, cuius eleemoſynas & beneficia largiſſima enarrabit omnis eccleſia ſanctorum. Defunctus autem dicitur anno Imperij ſui quadrageſimo, uitæ uerò (quātum adhuc noſſe datur) quadrageſimo primo.

Princeps Antiochenus occaſione pellicis, quam uxori uiuenti ſuperduxerat, anathemati ſubijcitur. In Alexium Imperatorem conſpiratur. Caput VI.

PEr idem quoq; tempus dominus Boamundus Antiochiæ princeps, relicta domina Theodora uxore ſua, domini Imperatoris nepte, quandā Sibyllā, maleficijs utentem

utentem, ut dicitur, eccleſiaſtica ſeruitute contempta, in uxorem ducere præſumpſit. Per idem tempus, cùm dominus Ioſcelinus Regis auunculus & Seneſcallus, à domino Rege miſſus pro quibuſdam regni negocijs, in urbe Conſtantinopolitana, & D. Balduinus de Ramis pro redemptione ſua, à D. Imperatore auxilium poſtulaturus, ſimiliter in eadem ciuitate moram faceret, mortuo iam domino Manuele, piæ recordationis Imperatore, Cal. Martij detecti ſunt quidam nobiles magni & illuſtres uiri, res nouas molientes, contra dominum Alexium Imperatorem, filium domini Manuelis, cõſpiraſſe: quos compræhenſos, tanquam maieſtatis reos, uinculis mancipari, tradi carceribus, licet eius quidam ex eis eſſent conſanguinei, præcepit Imperator, matris adhuc tutelę, patris arbitrio ſuppoſitus. Inter quos erãt, quaſi totius factionis opifices, Manuel ſenioris Andronici (unde ſuperius fecimus mentionem) filius: Alexius quoque Protoſtrator, Theodoræ Caluſinæ neptis domini Imperatoris filius. Inſuper Logotheres, qui Canacliui utebatur officio: et alij quidam magnates eximij circiter duodecim. Sed & eiuſdem domini Imperatoris ſoror, domina Maria, factionis eiuſdem conſcia, cum marito Marchionis filio (cuius ſuperius etiam fecimus mentionẽ) ad eccleſiam ſanctę Sophiæ nocte cõfugiens, impendulo ſortis dubiæ, ſeptis eccleſię conſeruabatur: ubi cum marito cõtra Imperatorem fratrem, eadem eccleſia armis & militibus communita, cum fautoribus & eiuſdem propoſiti complicibus, tentabat aliquid moliri, fauente ſibi eiuſdem ciuitatis Patriarcha. Sed tandem conualeſcentib. Imperatoris partibus, Latinorũ maximè fretus auxilio, illa cõfractis uirib. de uita deſperãs, ſupplex per interceſſores ueniã poſtulat, et fratri, indulta gratia, recõciliata eſt.

Hieroſolymitanus Patriarcha Antiochiã dirigitur, ut rei periclitanti tentet afferre remedium. Dominus Alexander Papa uita decedit. Caput VII.

Eodem tempore, occaſione pellicis, quam abiecta uxore legitima, Boamundus princeps Antiochenus ſubduxerat, turbatus eſt Orientalium Latinorum ſtatus, & maximè Antiochenorum partium principatus. Nam commonitus ſemel & ſecundo idem princeps, ut à tam manifeſto adulterij commiſſo recederet, & uxorem ad ſe reuocaret legitimam: more peccatoris, qui cùm in profundum uenerit uitiorum, contemnere ſolet, obturatis auribus, uocem noluit ſapienter incantantium exaudire, obſtinate in peccato perſeuerans, ſententiam excommunicationis in ſolatium meritò ſuſcepit. Qui tamen nõ multum differens, ſed delictum ingeminans, tam dominum Patriarcham, quàm eiuſdem regionis Epiſcopos, & alios eccleſiarum prælatos, hoſtiliter perſequi cœpit, manus in eos injciens uiolentas, & uenerabilium locorum tam eccleſiarum quàm monaſteriorum ſepta uiolans, res ſacras diripiens, & eius nefario ſpiritu & auſu temerario perturbans poſſeſſiones, ipſum etiam dominũ Patriarcham cum clero, qui ad eum confugerat, in quodam eccleſiæ municipio firmo, armis quoque & militia ſimul & uictualibus ſufficienter cõmunito, dicitur obſidere, & frequẽtibus more hoſtili eos impugnare congreſſionibus. Vnde quidam de magnatibus regionis illius, eius non ferentes inſaniam, cognoſcentes ſe plus debere Deo quàm hominibus, ab eo corpore & mente receſſerunt, eius maleficia deteſtantes: inter quos uir nobilis & potens Raynaldus cognomento Manſuetus, in præſidium ſuum inexpugnabile & munitiſſimũ (adiunctis ſibi quibus cordi erat cauſa honeſtior, & timor Dei ante oculos) ſe recepit, in eo præbens præſulibus à proprijs eiectis ſedibus, & alijs indifferenter ob eam cauſam profugis, refugium. Ob quod factum tota regio in tantum deſcendit tamq; periculoſum diſcrimẽ, ut uiris prudentibus, & ſenſus habentibus exercitatos, procul omni dubio uideatur, ut niſi nobis mature diuina ſubuenerit clementia, hoſtibus ad noſtrã ruinã, & Chriſtiani nominis perennẽ iniuriã patere debeat introitus, & in eorũ poteſtatẽ uniuerſa redire prouincia: de quorum manibus opitulante Domino, fideliũ principum ſollicitudine, & Chriſtianę plebis multis laboribus & ſumptibus eſt erepta. Vnus eñ ueritatis ſermo, & omni acceptione dignus: Quia omne regnum in ſeipſo diuiſum deſolabitur, & domus ſupra domũ cadet. Dominus autem Hieroſolymorum rex unà cum D. Patriarcha, & alijs eccleſiarum prælatis, ſimul & laicis principibus, debitam gerentes ſollicitudinem, conuenientes apud ſe, & quid in tam periculoſo rerũ ſtatu agendũ ſit, ſumma diligentia laborantes,

licet

licet prædicti imprudentis & diſſoluti principis merita uideantur exigere, ulm inferre dubitant, ne forte hoſtium uiribus, & rogatis auxilijs, uolens reſiſtere, Turcis exponat regionem, unde eos poſtmodum, etiam uolens & enitẽs plurimum, non poſſit amouere. Item apud hominem inſanum, & ad mala præcipitem, maleficijs præoccupatum, & precibus & ſalutaribus monitis locũ non eſſe intelligentes (nam hoc eſſet ſurdo aſino narrare fabulam, & uerba uentis dare) mittere uiros prudẽtes & exhortationis habentes gratiã, non præſumũt: ſuſtinent ergo malũ hoc, ne deterius incurrant, ab eo expectãtes ſubſidiũ, qui ſolet cõuertere in profundo maris poſitos, & dare niuẽ ſicut lanã, mittens criſtallum ſicut bucellam panis: ut illa diuina uiſitatione cõmonitus, & ad cor rediens, ad frugem uitæ melioris ſe erigat, & optimi moderatoris uirtute induatur ex alto. Tandẽ uidentes noſtri malum illud ingraueſcere, & nullum in proximo ſperantes remediũ (iam enim non ſolum perſona principis anathematis uinculo tenebatur aſtricta, uerùm uniuerſa regio, propter rapinas, incendia, quę in bonis uenerabilium fiebant locorum, interdicto erat ſuppoſita, ita ut præter baptiſma paruulorum, nullum de ſacramentis eccleſiaſticis populo miniſtraretur) cœperunt noſtri timere amplius, uidentes rem in eum caſum deſcendiſſe, in quo non ſine uniuerſorum periculo diu ſtare poſſet. Qui ordinant itaq; de cõmuni conſilio, ut dominus patriarcha, D. quoq; Raynaldus de Caſtellione, qui aliquando princeps Antiochenus fuerat, huius domini Boamundi iunioris nutricius: magiſter quoq; Militiæ templi frater Arnaldus de Troge, Magiſter quoq; domus Hoſpitalis, frater Rogerus de Moris, ad partes illas properent, tentantes, ſi, præuia Dei gratia, aut ad tempus, aut in perpetuum, tantis malis aliquod poſſit inueniri & aptari remedium. Timebamus enim, ne forte à domino Papa & transmarinis principibus, nobis ad negligentiam, uel potius ad malitiam imputaretur, ſi uicinis noſtris tam miſera ſorte laborantibus, nullum daremus compaſſionis ſignum, nullum ſtuderemus adhibere remedium. Dominus igitur Patriarcha aſſumptis ex eccleſiarum prælatis domino Monacho Cæſarienſi electo, domino Abbate Berthleemitico epiſcopo, domino Raynaldo Abbate montis Syon, domino Petro eccleſiæ Dominici ſepulchri priore, prudentibus uiris & diſcretis ſubſequentibus, cum alijs eiuſdem itineris conſortibus, ad partes illas deſcendit, aſſumptoq; ſibi Comite Tripolitano, eidem principi familiari admodum & accepto, ut eorum uerbum facilius effectui poſſet mancipari, apud Laodiceam conuenit: tandemq; tam dominum Principem, quàm dominum Patriarcham ſeorſim conuenientes, diem utriſq; conſtituũt apud Antiochiam, non pretẽtato hinc inde uerbo, pacẽ conſtituunt tẽporalem: ita uidelicet, ut refuſis tam dño Patriarchæ quàm epiſcopis & locis uenerabilibus quæcunq; amiſerant, ceſſet interdictum, & populis eccleſiaſticorum ſacramentorum reſtituantur munera. Ipſe autem in propria perſona, ab epiſcopis latam patienter ferat ſententiã: aut ſi penitus quærat abſolui, pellicem abijciat, uxore legitima reuocata. His peractis, putantes ſe regionis incendium aliquantulum mitigaſſe, ad propria reuerſi ſunt. Princeps uerò nihilominus in eiſdem ſordibus obſtinatus irreuocabiliter perſeuerat. Adiecit præterea & quod regioni periculoſius eſt, eo ſolo quòd eius factum eis dicebatur diſplicere, fidelium ſuorũ optimos, inclytos, & nobiles uiros extra ciuitatem, & omnem terram ſuam expellere: uidelicet Conſtabulariũ ſuum, Camerariũ quoq;, & Guiſcardum de inſula, Bertrandũ quoq; filium Comitis Giſleberti, & Garium Gamart: qui ad dominum Rupinum Armeniorum principem magnificum neceſſariò declinantes, honeſtiſſime ab eo ſunt ſuſcepti, ut ſingulis ſtatim daret munera ingentia, & uictum ſingulis ſufficientem aſſignaret. Eodem anno, menſe Auguſto, uiceſimaſeptima die menſis, põtificatus eius uiceſimo tertio, dominus Alexander Papa uiam uniuerſæ carnis ingreſſus eſt, & in eccleſia Lateranenſi ſepultus: cui ſubſtitutus eſt dominus Lucius Papa tertius, qui & Hugbaldus, Hoſtienſis epiſcopus, natione Tuſcus, Patria Lucẽſis, uir grandęuus admodum & modice literatus. Eodẽ quoq; tempore, uenerabilis in Chriſto frater noſter, piæ in domino recordationis, dominus Raymundus eccleſiæ Berythenſium epiſcopus, Idibus Septembris ex hac luce ſubtractus eſt, lucis perpetuę, præuia Domini miſericordia, pręmijs perenniter potiturus. Cui poſtmodum in eadẽ eccleſia cõſtitutus eſt hone-

honeſtus & literatus magiſter Otto, eccleſię noſtrę archidiaconus, cui nos in ieiunijs Decembris & ſacerdotij gradum, & pontificalem, auctore Domino, contulimus dignitatem.

Noradini filius moritur, domino Muſſulæ conſanguineo ſuo hæreditate relicta. Caput VIII.

PEr idem tempus mortuus eſt Melechſala, Noradini filius, adoleſcens adhuc, cui de omni hæreditate paterna, ſola manſerat Alapia, cum paucis admodum municipijs. Hic moriens, teſtamento nouiſſimo dicitur Alapiam & omnem ſuam hæreditatem, ex aſſe, in quendam patrui ſui filium Hezedin nomine, filium Thehebet, Muſſulæ dominum contuliſſe. Quo defuncto, principes eius nuncios ad prædictum dominum Muſſulæ, illuſtrem & magnificum ſatrapam, dirigunt, monentes, ut non differat cum omni celeritate ad eos uenire: qui ſuſcepta legatione feſtinus aduenlens, auita bona & ſibi iure hæreditario debita ſuſcepit, timens ne Salahadinus, qui prædictum patruelem ſuum, ex parte plurima exhæredauerat, ab Aegypto rediens, hanc etiam urbem inuitis ciuibus uiolenter occuparet: præſertim cùm quidam de maioribus, occultum ei præſtarent fauorem. Salahadinus uerò compoſita uſq; ad completum biennium nobiſcum pace temporali, in Aegyptum deſcenderat, ut ſua ibidẽ ſtudioſius procuraret negotia. Anxius enim plurimum ſollicitabatur, eo quod audierat claſſem Regis Siculi, cum ingenti apparatu & infinitis copijs in mare deſcendiſſe, & ad partes Aegyptiacas properandi habere propoſitum: ſuperfluam autem ſuper eo articulo conceperat formidinem: nam prædicta claſſis in Orientem iter arripuit, ad Baleares inſulas Hiſpanię conterminas citeriori: quarum altera uulgari appellatione Maiorica, altera Minorica dicitur, contendens: ubi infauſta nauigatione, & ſiniſtris acta flatibus, tota pene deperijt, circa Sacuam Albenguenam: & uiginti hominũ millia ad urbes maritimas, freto intumeſcente, littoribus alliſa. Interea dum regnum pace, ut prædiximus, gauderet temporali, natio quædam Syriorum, in Phœnice prouincia circa iuga Libani, iuxta urbem Biblienſium habitans, plurimam circa ſui ſtatum paſſa eſt mutationem. Nam cùm per annos pene quingentos cuiuſdam Maronis hæreſiarchæ errorem fuiſſent ſecuti, ita ut ab eo dicerentur Maronitæ, & ab eccleſia fidelium ſequeſtrati, ſeorſum ſacramenta conficerent ſua, diuina inſpiratione ad cor redeuntes, languore depoſito, ad Patriarcham Antiochenum Haimericum, qui tertius Latinorum nunc eidem præeſt eccleſiæ, acceſſerunt: & abiurato errore, quo diu periculoſe nimis detenti fuerant, ad unitatem eccleſiæ Catholicæ reuerſi ſunt, fidem Orthodoxam ſuſcipientes, parati Romanæ eccleſię traditiones, cum omni ueneratione amplecti & obſeruare. Erat autem huius populi turba non modica, ſed quadraginta millium dicebatur excedere quantitatem, qui per Biblienſem, Botrienſem & Tripolitanum epiſcopatus, iuga Libani & montis deuexa, ut prædiximus, inhabitabant: erantq; uiri fortes, & in armis ſtrennui, noſtris, in maioribus negotijs, quæ cum hoſtibus habebant frequentiſſima, ualde utiles. Vnde & de eorum conuerſione ad fidei ſynceritatem maxima noſtris acceſſit lætitia. Maronis autem error, & ſequaciũ eius, eſt & fuit ſicut ex ſexta Synodo legitur, quæ contra eos lata eſſe dinoſcitur, & in qua damnationis ſententiam pertulerunt: quod in domino noſtro Ieſu Chriſto una tantum ſit, & fuerit ab initio & uoluntas & operatio. Cui articulo ab Orthodoxorũ eccleſia reprobato, multa alia pernicioſa nimis, poſtquam à cœtu fidelium ſegregati ſunt, adiecerunt: ſuper quibus omnibus ducti pœnitudine, ut prædiximus, ad eccleſiam redierunt Catholicam, unà cum Patriarcha ſuo & epiſcopis nonnullis, qui eos ſicut prius in impietate præceſſerant, ita ad ueritatem redeuntibus, pium ducatum præſtiterunt.

Inter regem & Tripolitanum Comitem ſimultas oritur pericuioſa, & uſq; ad odium manifeſtum procedit. Caput IX.

POrrò dum regnum ita, ut prædiximus, pace ad tempus inter dominum Regem & Salahadinum inita, quadam tranquillitate frueretur, non defuerunt filij Belial & impietatis alumni, qui ſpiritum habentes inquietum, turbas in regno mouerent, & mala inteſtina molirentur. Cùm etiam Comes Tripolitanus, quaſi per continuum biennium

circa partes Tripolitanas multiplicitate negotiorum impeditus, moram agens, in regnum non potuiſſet aſcēdere, accidit, quod inuitāte ſollicitudine, quam pro urbe gerebat Tyberiadenſi, quæ uxoris erat hæreditas, in regnū ire diſpoſuit: cumq; omnem ad iter proſequendum feciſſet apparatum, & iam uſq; Biblium perueniſſet, prædicti uiri nequam regem nimis ſimplicem, maligna ſuggeſtione conuenerunt, perſuadentes, prædictum Comitem ſiniſtra intentione uelle regnum introire, ut de eius ſupplantatione tractaret occulte: unde factum eſt, quòd eorum uerbis ſeductorijs, Rex aurem nimis credulam præbens, miſſa legatione, regni aditum ei inconſultè nimis interdixit. Quo facto, Comes, cui præter meritum tanta irrogata erat iniuria, confuſus & iuſta ſuccenſus indignatione, deſiſtens à ꝓpoſito, licet inuitus, ſumptibus innumeris factis, inutiliter Tripolim reuerſus eſt. Erat autē prædictorum ea intentio ſeductorum, ut abſente Comite, qui uir induſtrius erat, & ad omnia circumſpectus, ipſi negotia Regia pro libero tractarent arbitrio, & regis infirmitatem ad ſuum traherent compendium. Inter quos Regis mater, mulier planè Deo odibilis, & in extorquendo importuna: & eiuſdem frater, Regius Seneſcallus, cum paucis eorum ſequacibus, uiris impijs, Regem ad hoc proteruius impellebant. Quod factum poſtquam regni principibus innotuit, eorum qui ſenſus magis habebant exercitatos, maxime corda moleſtauit: timebant enim, ne tanti principis patrocinio regnum deſtitutum, in præceps rueret, & iuxta Domini uerbum, in ſeipſum diuiſum deſolaretur: maximeq; cùm Rex inualeſcente ſingulis diebus ægritudine, reddebatur impotentior, & ad procuranda regni negotia minus minuſq; fieret idoneus: imò uix in ſeipſo potēs ſubſiſtere, totus diſſolueretur. Videntes ergo regni maiores periculum, quod ex prædicto facto certum erat imminere, ad reuocandum Comitem, et eius mitigandam indignationem, omnimodam impendunt operam: & tandem poſt multos circuitus & diuerſa conſilia, Rege inuito, ſed tamen permittente, prędictum illuſtrem uirum, iniurias ſibi illatas prudenter diſſimulantem, in regnum introduxerunt, pace inter eum & dominum Regem plenius reſtituta.

Conſtantinopoli tumultus oritur, & preualente uiro nequam Andronico, Latinorum populus exturbatur. Caput X.

DVm hæc ita in noſtro ſic geruntur Oriente, apud Conſtantinolim grandis circa Imperium factum eſt permutatio, & caſus accidit uniuerſæ Latinitati lugubris, & irrogans cum enormi damno contumeliam. Dolor enim, quem pridem perfida et fallax Græcia conceperat, edidit & peperit iniquitatem. Defuncto enim domino Manuele, inclitæ recordationis Imperatore, ſucceſſit ei, tum ex teſtamento patris, tum ex iure hæreditario, impubes filius, Alexius nomine, uix annorum tredecim. Quo ſub matris tutela conſtituto, dum per Alexium Protoſebaſto domini Imperatoris ſenioris nepotem ex fratre, ſe priore natu, imperialia procurarentur negotia, uiſum eſt tam maioribus quàm populo, ciuitatis illius, oportunitatem inueniſſe, ut quod aduerſus noſtros conceperant, poſſint effectui mancipari. Regnante enim Deo amabili dicto Imperatore, merito fidei & ſtrenuitatis ſuæ, tantam Latinus populus apud eum reperat gratiam, ut neglectis Græculis ſuis tanquam uiris mollibus & effœminatis, ipſe tanquam uir magnanimus & ſtrenuitate incomparabilis, ſolis Latinis grandia committeret negotia, de eorum fide meritò præſumens, & uiribus. Et quoniam apud eum optimè habebātur, & erga eos profuſa liberalitate abundabat, ex omni orbe, qua ſi ad benefactorem præcipuum, tam nobiles quàm ignobiles concurrebant certatim. Quorum exigentibus obſequijs, magis & magis in noſtrorum attēdebatur amorem, & eos amplius in ſtatum promouebat meliorē. Vnde Græcorum nobiles, & maxime eius conſanguinei, & reliquus populus odium inſatiabile aduerſus noſtros conceperant. Accedente etiam ad indignationis cumulum, & incendiorum fomitem & incentiuum miniſtrante ſacramentorū inter eos & nos differentia. Arrogantes enim ſupra modum, & à Romana eccleſia per inſolentiam ſeparati, hæreticum omnē eum reputant, qui eorum friuolas non ſequitur traditiones: cùm ipſi magis hæreticorum nomen adaptant, cùm contra Romanam eccleſiam, & Apoſtolorum Petri & Pauli

fidem, aduerſus quam portæ inferi non poſſunt præualere,nouas, & peſtilenes opi niones gignũt,aut ſequuntur. Deniq; ijs & huiuſmodi à multo retro tempore,ſimultatem hanc apud ſe conceperant,opportunitatem quærentes,ut ſaltem poſt Imperatoris obitum inuiſum Latinorum populũ, tam in urbe, quàm in Imperij finibus commorantem,delerent penitus,odium inexorabile ſanantes.

Cauſæ tumultus & defenſionis aſſignantur. Caput XI.

PRrædicto igitur rebus humanis exempto,dum,ut prædiximus,Alexius Protoſebaſto Imperium procuraret, uiſum eſt non ſatis commodam adhuc ad complendam malitiam ſuam reperiſſe opportunitatem:nam & ipſe Imperatoris exemplo noſtrorum conſilio utebatur & auxilio,eoſq; quantum poterat, ſibi reddebat familiaribus:imò tamen tam à noſtris quàm omnibus,generaliter ſe penitus exhibebat odioſum. Quod licet Græcorum more mollis eſſet ſupra modum, & carnis curã toto ſtudio immundis perficere ſatageret deſiderijs,auarus tamẽ erat, & theſauris parcebat Imperialibus,tãquam,ſi eos proprio comportaſſet ſudore. Dicebatur etiam cum imperatrice,uiuente adhuc marito,ſed in extremis laborante, cum uitam ſanctimonialem eſſet profeſſa,ſtupri habere conſuetudinem. Arrogans præterea,& neminem pręſe ducens hominem,alijs inconſultis principibus, cũcta pro ſuo diſponebat arbitrio, ita ut de cæteris æquè nobilibus, & uiris magnificis, nihil uideretur curare. Vnde factum eſt,quod per ſtudium & operam principum palatij,qui ei plurimum ob ea quę præmiſimus inuidebant, euocatus eſt ex Ponto,cui præerat Andronicus ſenior,D. Imperatoris prædefuncti patruelis, ut ad complendam eorum malitiam cooperator accederet, et Alexium Protoſebaſto depelleret ab adminiſtratione quam geſtabat. Erat aũt prędictus Andronicus,D. Imperatoris defuncti patruelis,uir perfidus & nequam,conſpirationum ſeminator,& erga Imperium ſemper infidelis:unde ob multiplicia eius ſcelera, tẽpore D. Imperatoris uincula paſſus fuerat, & carceres,& exigentibus meritis ignominioſe tractatus,uagus & profugus ſuper terram, orientem circuerat uniuerſum, in ipſoq; ſuo exilio multa turpia cõmiſerat,& animaduerſiõe dignas: nouiſſime tamen uix tribus ante Imperatoris obitum menſibus reconciliatus in gratiam redierat. Et ne more ſolito circa urbẽ turbas poſſet excitare,et cõſpirationes moliri,ut regioni præeſſet,miſſus eſt in Pontum ſub honoris prætextu præſidialis. Hunc igitur Imperatoris,& ipſius etiam Protoſebaſto conſanguinei,& ij maximè in quibus maiorem uidebãt habere fiduciã,clandeſtinis euocauerunt legationibus, monentes, ut aduerſus eum armaret,qui eius filios et alios illuſtres quoſdã ignominioſe in uincula coniecerat. Porrò hic, ut prædiximus, illuſtres quoſdam in conſpiratione deprehenſos,carceri mancipauerat Vocatus ergo prædictus Andronicus,innumeras Barbarorum nationum ſecum trahens copias, ad urbem acceſſit,et ſecus Helleſpontum è conſpectu ciuitatis caſtrametatus,uniuerſam occupauit Bithyniam: contra quẽ miſſi quidam potentes,ut eius reſiſterent moliminibus,proditorum more ad eum ſe contulerunt:inter quos primi erãt & præcipui Andronicus Angeli,princeps militiæ quę contra eum directa fuerat,& Alexius Megalducas qui claſſi erat præfectus,uterq; Imperatoris conſanguineus:nec ſolum ij qui ita manifeſte ad eum transfugerũt, partem noſtram reddiderant debiliorem, uerùm omnes alij tam illuſtres,quàm ciuium multitudo iam non occulte,ſed in propatulo ſuum Andronico præſtabant fauorem, & eius in urbem deſiderabant aduentum,modis quibus poterant,ut mature transfretaret procurantes.

Vrbem & palatia interfectis nobilibus Andronicus occupat,& uiolenta dominatione populum opprimit. Caput XII.

FActum eſt itaq; quod inualeſcente eorũ conſpiratione, captus eſt Protoſebaſto, & priuatus oculis, & argumentis uirilibus decurtatus:unde noſtri plurimũ mẽte conſternati,timentes ne ciuiũ ſuper eos repẽtina fieret irruptio, præmoniti à quibuſdam qui coniurationis habebãt conſcientiã,qui ualidiores erant,alij in galeis quadraginta quatuor,quas in portu repererant, Græcorũ effugerunt molimina:alij in nauibus,quarũ in portu maxima erat copia,omnẽ domũ imponentes,euaſerũt diſcrimen. Qui aũt ſegniores erãt,uel infirmi reperti ſunt,& ad fugã minus idonei,ij in domibus

ſuis

ſuis relicti, impietatis quam alij effugerant rabiē perpeſſi ſunt. Nam parato clàm nauigio ſæpedictus Andronicus, uniuerſas quas ſecū trahebat in urbē introduxit copias, quæ uix ingreſſæ, unà cum ciuibus in eam urbis partem, quam noſtri incolebant irruentes, reſiduū populi qui alijs abeuntibus aut noluerant, aut non poterāt exigere, de ſæuientibus gladijs peremerunt: & licet pauci eſſent, qui ad arma poſſent ſufficere, reſtiterunt tamē diù, & cruentā de ſe hoſtibus reliquerunt uictoriā. Immemores igitur fœderis, & obſequiorū quæ plurima Imperio noſtri contulerāt: perēptis ijs qui reſiſtere poſſe uidebantur, ignē eorū domicilijs ſubijciunt, & uniuerſam eorū regionē ſubitò conuertunt in fauillam. Mulieribus & paruulis, ſenibus & ualetudinarijs incendio conſumptis. Nec ſufficiebat eorū impietati in loca deſæuire propbana, uerū eccleſias & loca, quælibet uenerabilia ſuccendentes, qui ad ea ſalutis cauſſa confugerant, cum ipſis pariter ſacris ædibus concremabāt. Nec erat differentia plebeiorū & cleri, niſi ꝙ atrocius in eos deſęuiebāt, qui religionis & honeſtatis habitū prætēdebāt. Monachis eñ & ſacerdotibus primas irrogabāt iniurias, & exquiſitis perimebāt cruciatibus. Inter quos uirū uenerabilem Ioannē nomine, ſanctę Rom. eccleſię ſubdiaconū, quē pro negotijs eccleſiæ, D. Papa illuc direxerat, cōprehendentes, in cōtumeliā eccleſię decollauerunt, caput eius ad caudā canis immundæ religātes. Sed nec mortuis, quibus omnis parcere conſueuit impietas, ut inter tam deteſtabiles & peiores parricidis ſacrilegas, tuta erat quies, quos de monumentis extractos per uicos & plateas, quaſi illatas ſentirēt iniurias, diſtrahebāt. Accedētes præterea ad Xenodochiū, quod diceba tur ſancti Ioānis, quotquot in eo repererūt lāguidos, gladio peremerūt. Qui aūt ex officio pietatis oppreſſorū meritò tenebātur afflictiones releuare, eorū ſacerdotes uidelicet & monachi, data precio, graſſatores & ſicarios, ad ſtragē inuitabāt, diſquirētes ſeceſſus & domorum penetralia, ne qui in eis deliteſcerēt, ut mortis diſcrimē declinare poſſent, inuētosqꝫ & uiolēter extractos tradebāt carnificibus: quibus etiam, ne gratis operam impenderent, precium ſanguinis pro miſerorum interfectione porrigebant. Qui autem clementius cum eis uidebātur operari, hi eos qui ad ſe cōfugerant, & quibus ſpem dederant ſalutis, Turcis, & alijs infidelibus populis in perpetuā uendebant ſeruitutem: ex quibus promiſcui ſexus ætatis, & conditonis plus quàm quatuor millia barbaris nationibus, precio interueniente, diſtracta eſſe dicuntur. Sic ergo impius Gręcorum populus, & genimina uiperarū, more ſerpētis in gremio, & muris in pera, nihil tale meritos, nihilqꝫ tale uerētes, male remunerauerunt hoſpites ſuos: quibus tamen filias ſuas, neptes quoqꝫ & ſorores, uxoresqꝫ dederant, & ex diutino coniunctu ſibi reddiderant familiores.

Populus Latinorū, qui in galeas ſe receperant, inſulas & loca maritima hoſtiliter depopulatur. Cap. XIII.

VErùm non omnino tantum, & à ſeculis inauditum facinus impunè cōmiſiſſe dicuntur. Nam qui ut præmiſimus, in galeis exierant, & qui poſtmodū eos alijs nauibus ſunt ſecuti, habentes ſecum multitudinē maximam, & claſſem non modicā, circa urbē, ſatis in uicino ſe collegerant, rei expectātes exitū. Qui poſtquam plenius cognouerūt, quod ij qui in ciuitate tumultū excitauerāt, eorū ſuccēderāt regiones, uxores quoqꝫ & liberos et omnē familiā partim gladio, partim cōſumpſerāt incēdio, iuſta indignatione cōmoti, exarſerunt in irā. Et cupientes uehementi feruore, ultū iri ſuorum ſanguinem, circūierunt utrunqꝫ Helleſpontū, littus ab hoſtio maris Pōtici, quod ab urbe Conſtantinopolitana diſtat triginta miliaribus, uſqꝫ ad oſtium maris mediterranei, quod ab eodē diſtat miliaribus ducentis, urbes & quælibet municipia, in utroque ſita littore comprehendentes uiolenter, & eorum habitatores ferro perimentes uniuerſos: ſed & monaſteria, quę tam in utroqꝫ eiuſdem maris littore, quàm in inſulis modicis, quæ per illud mare diſperſæ ſunt, ſita erant, peruadentes, pſeudomonachos & ſacrilegos eorū ſacerdotes, in ultionem fratrum ſanguinis gladio peremerunt, ipſa monaſteria cum ijs qui ad ea confugerant, ſuccendentes. Ex quibus locis, infinitas auri, argenti, gemmarum & holoſericorum dicuntur extraxiſſe copias. Vnde damnum rerum amiſſarum, & diſpendia bonorum ſuorum in duplici fœnore ſibi poterant recompenſare, Nā pręter Monaſteriorū diuitias innumeras, & theſauros infinitos, quæ à multis retro congeſſerant temporibus, ciues Conſtantinopolitani, ingētia ibidem depoſuerant auri & cęterarum gazarum pondera: quę omnia ſecū deferentes, & ma

ris illius deſerentes anguſtias, inter Seſton & Abydon, urbes antiquiſſimas & maritimas, mare ingreſſi ſunt mediterraneum, littora Theſſaliç, & mari adiacentium prouinciarum urbes, & oppida perluſtrantes diligentius, & cuncta incendio & rapinæ tradentes, ſtragẽ innumeram operati ſunt. Sed & galeas alias à prioribus circa Chryſopolim, urbem Macedoniæ, dicuntur reperiſſe decem, aliasq́ in locis alijs quamplures. Vnde ſibi claſſem maximam & Græcis omnino formidabilem, in eorum perniciem dicuntur ordinaſſe. Alij uerò, qui ſtragẽ & rapinam abominabantur operari, cum uxoribus & liberis, & reſiduo ſubſtantiali ſuo, nauem ingreſſi, quorum illis multus occurrebat numerus, à prædicto declinantes exercitu, ad nos in Syriam deſcenderunt. Andronicus interea urbem pro uotis obtinens, & nullum habens contradictorẽ, Imperatorem cum futura uxore, regis Francorum filia, in die feſto Pentecoſtes ſolenniter fecit coronari, omnem ei exhibens reuerentiam. Sororem quoq; & ſororis maritum, ſimul & matrem Imperatoris intra ſepta palatij adhuc tractans humanius: ipſe tamen tam in urbe, quàm extra, quælibet Imperij negotia, pro ſuo libero diſponens arbitrio: timetur tamen, ne hanc fraude palliata, perſonis exhibeat humanitatem, quouſq; Imperio paulatim occupato, & ſubiectis omnibus liberius oſtendat, qualem circa eos gerat uoluntatem. Factum eſt autem hoc, anno ab incarnatione Domini milleſimo centeſimo ſeptuageſimo nono, menſe Aprili.

Salahadinus fœdus quod cum rege inierat, reſcindit. Rex illi ultra Iordanem occurrit. Turci uicum Buriam effringunt, habitatoribus eius in captiuitatem redactis. Caput XIIII.

INterea dum hæc in Græcia ſic geruntur, nauis quædam mille quingentos peregrinos deferens, apud Damiatam, in finibus Aegypti flatibus acta ſiniſtris confracta eſt: paſſis tamẽ naufragium, ſpes erat ſalutis, eo quod Salahadinus nobiſcum tam per terras quàm per mare treugam diceretur habere, et pacem temporalem. Sed longe aliter accidit eis, quàm uel pacis tenor, uel pactorum ſeries exigeret. Salahadinus enim prædę uictus cupidine, & tantam Chriſtianorum turbam occaſione nolens de regno ſuo exire liberam, omnes cõiecit in uincula, & eorũ ſibi bona confiſcari pręcipit: miſſaq́ legatione ad dominum Regem, contra formam pactorum, & quæ pene impoſſibilitatem continebat, ab eo cœpit repoſcere: adijciens, Quod niſi pro omnibus illis, & pro uoto ſatisfieret, ipſe nauim pędictam ſibi uellet in compenſationem detinere, & pręterea renunciare paci, de qua inter eos conuenerat. Quod cùm non obtinuiſſet eius nuncius quoniam caluas occaſiones magis innectabat, ut nauem ſub aliquo quęſito colore detinere poſſet, quàm iuſtas cauſſas allegaret, ſoluto fœdere, cogitare cœpit, quomodo ſuo more, uetus exercens odium, regnum poſſet aggrauare. Conuocatis igitur expeditionibus, & uniuerſis tam peditum quàm equitum copijs ſimul & eorum multitudine, qui à Damaſco & adiacentibus ei finibus annis præteritis, famis acerbitatem declinantes in Aegyptum deſcenderãt, propoſuit redire Damaſcum ut inde quaſi de uicino non amplius moleſtaret. Adiecit etiam ut in ueniẽdo regionem noſtram, quæ eſt trans Iordanem, pro poſſe damnificaret, aut fruges ſuccendendo, quę iam albæ erant ad meſſem, aut plures de præſidijs noſtris quæ in ea erant prouincia uolenter expugnando. Id autem eo maximè dicebatur propoſuiſſe intuitu, ut ſibi ſatisfaceret, de principe Raynaldo, qui ei præerat regioni, eo quòd Arabes quoſdam intra tempus fœderis contra legẽ pactorum cepiſſe diceretur, & repetitos reddere negauit. Cognito ergo per exploratores eius aduentu & propoſito, Rex habita Hieroſolymis curia generali, & ſuper petitionibus Salahadini diligenti tractatu, de quorundã conſilio, cum totis regni uiribus, in prædictam regionẽ, uallẽ pertranſiens ſylueſtrem, in qua eſt mare mortuum, peruenit, ut uenienti Salahadino occurreret, & ſe opponeret prouinciam uaſtare uolenti. Porrò Salahadinus tranſcurſa cum ſuis expeditionibus ſolitudine, quod iter cum multa difficultate uix diebus uiginti confecerat, iamq́ terram habitabilem in finibus noſtris, iuxta præſidium noſtrum, quod dicitur Mons Regalis, quaſi ad decem miliaria caſtrametatus: expectans ut de ſtatu regionis, & ubi nam eſſet Rex cum ſuis expeditionibus, certus fieret. Rex uerò iuxta urbem ueterem, cui nomen Petra Deſerti, in ſecunda Arabia ſitam, caſtra locauerat, ab exercitu Salahadini triginta ſex diſtans miliaribus, eratq́ ibi cum eo uniuerſum regni tobur: ſed & Comes Tripolitanus ibi inuitus detinebatur; cõtra cuius conſilium

Rex

Rex illuc profectus erat,et reliquas regni partes inobſeruatas,et abſq; militia delique rat:fauore enim prędicti Raynaldi principis,magis quàm cōſideratione maioris com pendij,quidam ad hoc regē impulerant,non multum attendētes,quid interim regno uiribus deſtituto poſſet accidere:quod quàm imprudenter factū fuerit,rei exitus ſubſequens ſtatim declarabit.Nam qui circa Damaſcum, Boſtrum,Bohabel & Emiſſam erant principes,uidentes regni robur abeſſe, & militia deſtitutam regionem uniuerſam,conuocatis clàm & ſine tumultu copijs, Iordanem ſecus mare Galileæ,quod eſt Tyberiadis,tranſeuntes,fines noſtros latenter ingreſſi ſunt: & percurrentes ex parte Galileam,peruenerunt ad locum qui eſt ſub monte Thabor, cui nomen Buria, iuxta Naim urbem antiquiſſimā.Homines aūt illarum partiū de treuga pręſumentes,quam nondum nouerāt defeciſſe,ſecuri,minus minuſq; ſibi prouidebant: unde factum eſt, quod clàm & de nocte ſuper eos irruentes,locum ex omni parte uallauerūt,ita ut neque ad montē,qui loco imminebat,fuga non pateret obſeſſis. Luce igitur reddita,uidentes loci habitatores infinitam circa ſe hoſtium multitudinem,in turrim quę ſuburbio præerat,certatim ſe contulerūt:quem undiq; circumdantes,& cum ſumma inſtantia ſuffodientes,intra quatuor horarū ſpaciū ſuffoſſam ſolo deiecerunt in ruinā. Tamē cùm iā ruinā duceret,& caſum minaret,eos qui in eā confugerāt,in deditionē ſuſcepe runt. Colligentes igiť pro libero,& ſine contradictore,arbitrio,tū illius tum adiacentium locorum prædam uniuerſam, exceptis his qui in conflictu acciderunt penè quingentas animas ſecū detulerunt in uinculis. Nam quia locus erat frugifer,& meſſis tempus aderat,multi ex locis finitimis metendi gratia illuc ſe contulerāt, quos omnes(ut prædiximus)ſecum ſine contradictore ducentes,iterum Iordane tranſito,ſani & incolumes reuerſi ſunt ad propria.

Idem caſtrum in noſtra regione Sinei le,ſpeluncam uidelicet munitiſſimam occupat uiolenter. Cap. XV.

ACcidit præterea per eoſdē dies,dum adhuc Rex & exercitus in Syria Sobal detineretur Chriſtianus, caſus periculoſus admodum,& noſtris perpetuò lugendus. Erat enim nobis in regione Suitæ trans Iordanem à Tyberiade ſedecim miliaribus diſtans,præſidium munitiſſimū,&(ut dicitur)inexpugnabile,ex quo noſtris multa dicebatur prouenire utilitas: nam cum prędicta regio hoſtium magis eſſet contermina finibus,quàm noſtris, & ipſi eā facilius pro ſuo poſſent tractare arbitrio, & eius habitatoribus confidentius imperare, huius tamen præſidij beneficio multis annis obtentū fuerat,& obtinebatur nihilo minus in præſenti,quod noſtris & illis ex æquo diuidebatur poteſtas,& uectigalium par fieret diſtributio. Erat autem ſpelunca in latere cuiuſdam montis ſita,cui ſubiectum erat immane præcipitium. A parte uerò ſuperiori nullus omnino acceſſus:ex altero uerò latere,tantū arcta nimis ſemita, & per quam homini libero, & ab omni onere expedito, uix abſq; periculo iter præberetur. Erat autē commiſſum fidei & diligentię nobilis uiri & ditiſſimi Fulconis Tyberiadenſis. Ad hunc locum accedentes prædicti hoſtium principes, qui Buriam (ut præmiſimus) effregerant,& noſtrum ceperant populum,repentè ante præſidium aſtiterunt, & intra quinq; dies obtinuerant expugnatum. Super quo facto non eadem omnium erat opinio:quibuſdam aſſerentibus,quod qui erāt in præſidio, pecunia redemptum locum hoſtibus tradiderant:alijs uerò,quod ex latere ſpeluncam effregerant, quia lapis cretaceus erat, & facile ſoluebatur,& uiolēter ingreſſi ſtationem primam quæ inferior erat,occupauerāt:unde poſtmodum eos qui erant in medio & ſupremo cœnaculo(nam ibi tres dicebantur eſſe manſiones)ad deditionem compulerunt. Compertum eſt autem poſtmodum,quod culpa magiſtratuum,qui cæteris præerant,municipium ad hoſtes peruenerit:nam alijs reſiſtere uolentibus,ipſi autoritate qua præeminebant,cohibebant defenſionem,& poſtmodum reſignando municipio ad hoſtes ſe contulerunt. Dicebantur autem eſſe qui loco præerant Syri,qui apud eos effœminati & molles habentur. Vnde maior culpa in prædictū Fulconē refunditur,qui tales loco præfecerat tam neceſſario. Erat ſermo iſte longe lateq; diffuſus per regnum,peruenitq; uſq; ad noſtros qui erant trans Iordanē,præpedire uolentes tranſitū Salahadini, ex Aegypto aſcendentis in Syriā,& properantis Damaſcum,quo cōperto,conſternati ſunt annimo uniuerſi, & maxime,Triopolitanus comes ad cuius curā prędictum municipium reſpiciebat. Vnde factum eſt,ut qui regnū negligenter reliquerūt, ibi negligentius

gligentius ſe habentes, nihli Deo placitū, nihil regno utile operari poſſent: nā cùm uſ-
que ad fines regionis noſtrę, aduenīēti Salahadino debuiſſent occurrere, & regni prę
pedire introitū imprudenter nimis uſq; ad locū cui nomen Gethe, hoſtē permiſerunt
accedere, ubi aquarū, quibus maxime ſitiens indigebat exercitus, omnē reperit abun-
dantiam, & inde miſſa expeditionū parte circa pręſidium noſtrū, cui nomen Mōs Re
galis, uineta ſucciderunt, & alia quędā oppidanis intulerūt damna. Quod ſi ad eum lo
cum noſtri perueniſſent, eum proculdubiò oportuiſſet in Aegyptum redire: trahebat
enim ſecū infinitā imbellis populi multitudinē, quibus & aqua iam defecerat in utri-
bus & panis in ciſtarijs, quos omnes in ſolitudine oportuiſſet inedia deperire: nā pro
cedere non poterat, & cum noſtris erat periculoſum cōmittere. Audiētes ergo, quòd
ad prædictū iam perueniſſet locū, iterum decreuerunt noſtri ad aquas Raſel Raſir, illi
occurrere: quod ſi factū fuiſſet, per ulteriorē ſolitudinē oportuiſſet eum iter cœptum
agere: quod nō niſi cum multa tam hominū quàm iumentorū potuiſſet cōſummaſſe
iactura. Quod ꝓpoſitū cum non fuiſſet effectui mancipatū, acceſſit ad prędictas ſine
difficultate aquas: & inde ſine cōtradictore fines ſuos cum omni incolumitate ingreſ-
ſus, Damaſcū peruenit. Quod noſtri cognoſcētes, iterū eadē uia qua prius trāſierant,
reuerſi ſunt ad propria: timētes uerò, ne à Damaſco, in quam ſe cum omni ſuo comita
tu receperat, regno aliquid inſidiarū, & damni moliretur. congegatus eſt uniuerſus re
gni populus ad fontem Sephoritanum, inter Sephorim & Nazareth: ubi habentes ſe
cum Dominicę crucis lignum, præſente rege, & patriarcha, & alijs tam eccleſiaſticis
quàm ſecularibus regni principibus, de die in diem expectabant hoſtium incurſus.

Salahadinus fines noſtros uiolenter ingreditur, apud caſtrum Forbelet pugna committur, ancipiti uictoria. Caput XVI.

SAlahadinus interea congregata ex uniuerſis finibus ſuis, ſuper ea, quam ex Ae-
gypto proficiſcens ſecum tranſtulerat, militia, propoſitū habens, ut fines noſtros
ingrederetur, ad eum locū acceſſit, qui dicitur lingua eorum Raſiline, quod interpre-
tatur Caput aquæ. Is autem locus à noſtris finibus ab urbe Tyberiadenſe modicū di-
ſtare dicitur. Vbi cùm per dies aliquot morā feciſſet, ſubitò fines noſtros ingreſſus eſt
inter duo flumina, in loco qui dicitur Canan, qui à Tyberiade uix quatuor diſtat mili-
aribus, caſtrametatus. Quod ubi noſtris per exploratores cognitum eſt, ad urbē præ-
dictam ſub omni celeritate exercitum dirigunr, ut militares copias, quæ ad eius loci
& finitimornm municipiorū tuitionem, Saphet uidelicet & Belueir, deputatæ erant,
ſecum aſſumerent, hoſtem protinus inſecuturi. Porrò Comes Tripolitanus, uir pru-
dens & in armis ſtrenuus, & in re militari plurimā habēs experientiā, duplici tertiana
ibi laborabat periculoſiſſime: unde noſtris, qui de eius conſilio & prudētia plurimum
præſumebant, multa accreuit mœſtitia, eo quòd tanti principis ſolatio, in tāto neceſ-
ſitatis articulo, fraudarentur. Conuocatis tamen ex locis finitimis auxiliaribus coprjs,
erectis uexillis hoſtem inſecuti ſunt. Salahadinus uerò noſtrorū audiens aduentum,
tranſito Iordane, cum ſuis expeditionibus in partes Scytopolitanas ſe cōtulit. Eſt aūt
Scytopolis tertiæ Paleſtinę metropolis, inter mōtes Gelboe & Iordanē, in campeſtri
bus & agro ſita irriguo, quę alio nomine dicta eſt Berſan, cuius prærogatiua Nazare-
na hodie, quæ in eadē diœceſi ſita eſt, gaudet eccleſia. Nā urbs pręſcripta raro hodie
incolitur habitatore, ad inſtar modici redacta oppidi. Ad quē locū peruenientes ho-
ſtium cunei, præſidiū modicū quod ibi eſt in paludibus ſitum, cœperunt fortiter im-
pugnare: ſed reſiſtētibus uiriliter oppidanis, uidentes quod non proficerēt uerſus ca-
ſtrū nouū, cui nomē eſt hodie Belueir, inter prædictā urbē & Tyberiadē in mōtib. ſi-
tū ut noſtris occurrerēt, acies direxerūt. Noſtri uerò Iordanis fluēta ſecuti, ubi ad prę-
dictū peruenerūt locū, deſerentes uallē, aſcenderūt in mōtes: multa tamē immēſi ca-
loris, qui ſupra modū proficiſcentibus incubuerat, incōmoditate ſagittati: ubi noctē
illā uicinis hoſtibus ſuſpectā cōtinuatis excubijs tranſegerūt, mane facto, deſcēden-
tes in planiciem, quæ inter prædictum oppidum & uicum, cui nomen Frobolet, ho-
ſtes uiderunt circumpoſitos, in tanta multitudine, quanta uidere non conſueuerant.
Dicebatur enim à ſenioribus regni principibus, quod à primo Latinorū in Syriam
introitu, nunquam tantas uidiſſent hoſtium copias. Eratq; numerus expeditorum ad
pugnā, quaſi ad uiginti milia: noſtri aūt equites uix reputabantur ſeptingenti, Erat au

tem Salahadino & principib. eius una & communis intentio, noſtros ex omni parte uallare, ut nec unus euadere poſſet: nam de iam dicta multitudine præſumentes, noſtram contemnentes paucitatem, quod eis noſtri poſſent reſiſtere, nullatenus arbitrabantur. Verum ei, cui non eſt difficile in paucis maiorem ſuperare multitudine, aliter uiſum eſt. Nam præuia miſericordis Dei clementia, licet eorum reſpectu noſtri nulli uidebantur, tamen ordinatis iuxta militarem diſciplinam agminibus, & in hoſtiũ cuneos ſolita irruentes animoſitate, & hoſtium impetus multa ſuſtinentes conſtantia, in eo conflictu ſuperiores inuenti ſunt: licet multi de noſtris, quos nominatim tangere ſuperſedemus, ignominioſiſſimè, & cum perpetuo opprobrio bellicis ſudoribus ſe ſubtraxerint. Optimè ſe habuerunt illa die, ſtrenuè & uiriliter decertantes, Balduinus Ramatenſis, & Balianus frater eius. Sed & Hugo iunior, D. Comitis Tripolitani priuignus, cũ acie Tyberiadenſiũ, memoriã ea die meruit et benedictionẽ celebrandã: qui licet eſſet adoleſcentior, tamẽ ſupra illius ætatis uires, cũ acie ſupradicta, cui præerat, tres hoſtiũ cuneos uiolenter effregit, & conuertit in fugã, ad ſuos per Dei gratiã rediens illæſus. Ceciderunt in eo conflictu de noſtris, ex equeſtri ordine pauci, ſed ſanctorum adepti conſortium: de popularibus uerò plures: hoſtium autem maior facta eſt ſtrages: ſed & de principibus eorum ceciderunt aliquot, quorum cæde conſternata pars aduerſa, campũ deſeruit certaminis. Sed ne illud prætereundũ eſt cum ſilentio, quod tanta per eos dies præter ſolitũ fuit caloris inclementia, quod ex utroque exercitu nõ pauciores caumatis ceciderunt importunitate, quàm gladio. De numero autẽ interemptorũ hoſtium nihil certum colligere potuimus: nam ut ſuorum caſum noſtris occultarent, eos qui in acie ciciderant, ſecũ deportabant: quos ſequenti nocte in caſtris occultè ſepelierũt, ne eorũ manifeſtatus interitus, noſtros redderet fortiores. Dicitur aũt, utroq; ſupradicto caſu, de eis quaſi ad mille cecidiſſe. Quo facto, uidens Salahadinus, quod præter ſpem ei acciderat, & quod duriores, q̃ eſſet arbitratus, inuenerat aduerſarios, cõfuſus, trãſito iterũ Iordane, reuerſus eſt ad propria: & in eodẽ loco, unde egreſſus fuerat denuò caſtrametatus eſt. Noſtri uerò reuocatis agminibus, ad fontẽ Sephoritanũ, unde prius egreſſi fuerãt, reuerſi ſunt. Quo itinere quidã Dominici ſepulchri Canonicus, Balduinus nomine, eccleſiæ theſaurarius, & uiuificæ crucis baiulus, caloris immenſitatẽ non ferens, delatus in lectica, ſub monte Thabor, iuxta torrentẽ Cyſon, expirauit. Sed & alter quidam eiuſdẽ eccleſię frater & Canonicus, Ganfredus uidelicet de Nouo uico, qui prędicto Balduino in eo itinere deputatus erat ad ſolatiũ, dũ alienis capiť ſtudijs, in prædicto cõflictu ſagitta cõfoſſus interijt. Dignũ eſt eñ, ut qui gladiũ accipit, iuxta uerbum Dñi, gladio debeat perire.

Salahadinus claſſe uocata ex Aegypto, urbem obſidet Berythenſium. Caput XVII.

Domino igitur Rege cum ſuis expeditionib. ad locum ſupradictũ reuerſo, Salahadinus ægrè ferens nimiũ, quod ita eius & ſuorũ euacuatus eſſet conatus, iterum conuocat copias, iterũ omnia percurrit argumentorũ genera, anxie cum ſuis deliberãs, quomodo iterũ noſtris recidiua poſſet inferre grauamina. Videns autẽ quod nulla uia cõmodius noſtros poſſet opprimere, quàm ſi ex plurib. partibus noſtros attentaret moleſtare, fratri quem ſuorũ pro curatorem negociorũ reliquerat in Ægypto mandat, & diſtrictè præcipit, quatenus ſub celeritate claſſem ab Alexãdria & uniuerſa Aegypto dirigat in Syriã, ſignificans ei propoſitũ, quod in uotis haberet, claſſe recepta, Berythenſiũ urbẽ, tam per mare q̃ per terras obſidione uallare: & ne regni populus ad eius liberationẽ cũ rege poſſet accelerare, eidẽ præcipit, ut collectis equitũ uirib. quæ in Aegypto erant reſiduæ, ipſe etiã ab Auſtro ingrediens, omnẽ Gazã & Aſcalonã, & Darũ, quæ ſunt regni noſtri oppida nouiſſima, Aegyptiacã reſpicientes diœceſiũ regionẽ, depopulaturus ingrederet̃. Hæc autẽ eo tractabat ſtudio, ut dum regni pars illis qui ab Ægypto irrumperent, tentarent occurrere, debilitatis cæteris, & factis paucioribus, ipſe urbem obſeſſam acrius & liberius oppugnaret. Factumq; eſt iuxta mentis illius conceptum, & mandati formã. Nam intra paucos dies, & claſſis nauiũ roſtratarũ triginta affuit iuxta cõdictũ: & frater quas ex uniuerſo Aegypto corradere potuit, circa Darũ introduxit copias. Ipſe autẽ ut adueniẽte claſſe paratior inueniret̃, in eam regionẽ quę uulgari appellatione dicit̃ uallis Bacar, expeditiones dirigit, cõſtitutisq; exploratorib. ſuper mõtes illos q̃ medij ſunt int̃ regionẽ prędictã

& agrum Berythenſium, in mare prominentes, qui de aduentu galearum ipſum redderent inſtructiorem. Ipſe autē hoc interuallo ex locis adiacentibus pedeſtria conuocabat auxilia, & quæ in futurā obſidionem arbitrabatur neceſſaria ſolicitus procurabat. Nec mora, circa Auguſtales Calend. ſępedicta claſſis in littore appulit Berythenſium: quod ut prædicto Salahadino per deputatos ad hoc ſpecialiter nunciatum eſt exploratores, illico ſine mora ſuperatis medijs montibus (de quib. præmiſimus) uniuerſas expeditiones ſuas dimiſit in campeſtria, & urbem ſæpe nominatā, ut diu antē deſtinauerat, undiq; uallat obſidione. Noſtris autē qui ad Sephorū in caſtris erant, uarius de Salahadini propoſito rumor ferebatur, dicentib. alijs, quod urbē Berythenſiū ſicut pro certo patuit, obſidere decreuiſſet: alijs uerò aſſeuerantib. quod circa obtinēdam Alapiā, tota eius anhelabat intentio: nonnullis etiā aſtruentib. quod dño Muſſulæ, magnifico & potenti Turcorū ſatrapę, qui eius quędā oppida circa Euphratē obſidere dicebatur, tentabat occurrere. Verum dum hic ſermo tam dubius in caſtris uerteretur, affuit nuncius, uerbi ambiguitatē dirimens, qui urbē Berythenſiū procul omni dubio aſſerebat obſeſſam. Adfuit nihilominus, qui eiuſdem Salahadini fratrē cum ingentib. copijs fines noſtros circa Darum inuaſiſſe, & triginta ſex leuis armaturę milites, quos Turcopolos appellāt, interſeciſſe, & quædam ſuccendiſſe ſuburbana pro certo nunciant. Quo comperto, Rex habita cum principibus deliberatione, elegit morbo periculoſiori occurrere, et urbē obſeſſam ab ingruente moleſtia liberare: nam ei ſuæ ſufficere non uidebantur copiæ, ut utrunq; hoſtem à ſuis finibus eodē momento poſſet arcere.

Rex ad Berytbi obſidionem ſoluendam properans, uſq; Tyrum peruenit. Salahadinus obſidionem ſoluit. Caput XVIII.

CONuocatis igitur expeditionibus, & tranſlato uniuerſo exercitu, Rex uſq; Tyrum peruenit. Claſſem quoq; nihilominus quam tum in Acconenſi, tum in Tyrenſi portu repperit, præparari præcipiens, ſubitò & præter ſpem omnium, intra dies ſeptem, armatā optimē, & uiris fortibus inſtructā Galearum triginta trium claſſem ordinauit. Interim tamen, dum hæc apud nos ſtudioſe nimis & uotis ardentibus præparantur, Salahadinus, ut prędiximus, urbem obſidens, quantas poterat moleſtias utroq; circa id deſudante exercitu, ciuibus inferebat: nam ordinatis circa urbē legionibus, & ſibi uiciſſim ſuccedentibus agminib. tantas per triduum continuum obſeſſis intulit anguſtias ut negata requie nec ad refectionem corporis neceſſariam ferias indulgeret aliquas. Machinas tamen ſeu iaculatorias, ſeu alterius generis, quibus ſolent ab hoſtibus expugnari præſidia, nullas ſecum detulerat, aut quia abſq; eorum adminiculo urbem ſubitò, & ſine difficultate ſe arbitrabatur poſſe effringere, & obtinere uiolenter: aut quia noſtrorum celerem expectans aduentum, tantam operā inutiliter conſumere recuſabat: quod tamen abſque machinis poterat, diligenti ſtudio & tota procurabat ſollicitudine. Nam, ut prędiximus, infinitam multitudinem ſibi per uices alternatim ſuccedentem, ſeriatim circa urbem collocauerat, quæ tantam in eos, qui in muris erant & turribus & ad tuitionem urbis deſudabant, ſagittarum immittebant multitudinem, quod inſtar grandinis et urbem replerēt & mœnia. Nec ſolum eo modo obſeſſos, ab urbis tuitione nitebantur arcere, uerum & foſſores, qui ad hoc ſpecialiter ut murum ſuffoderent, uocati fuerant, uiolenter laborabant intromittere, ut antemuralia murosq; effringendo & aditus, quibus armatorum copiæ, inuitis ciuibus ingrederentur, ut & ipſi liberius huic ſtudio operam poſſent impendere. Alij, ut præmiſimus, arcubus inſtabant & baliſtis, & infinita telorum immiſſione: & tanta inſtabant proteruia, quod uix ſine mortis periculo, qui intus erāt, digitū audebāt exerere. Ciues tamen licet pauci eſſent admodum, præfecti tamen urbis & epiſcopi maximi, quorum multa in eo facto, merito commendatur uirtus & conſtantia, monitis & exhortationibus acquieſcentes. His omnibus argumentis, argumenta obtinebant contraria, & nullam reſiſtendi artem relinquebant intentatā. Nam & contra exteriores ſagittarios tela & ſagittas, arte nō diſpari uel ſtudio retorquebant, & cauſſas mortis illis irrogabant frequentius, qui eum maiore proteruia uidebantur inſtare. Et his qui murum uidebantur ſuffodere, arte occurrebant eadem, ita ut ipſo opere deſudantibus plerunque aut mortem inferrent, aut fodiendi aufferrent inſtrumenta. Nec ſolum qui per terras aduenerant, has tantas ciuibus obſeſſis inferebant moleſtias: uerum &

uerum & qui nauigio acceſſerant, non minus proterue hoſtiliter obſeſſis inſtabant. Ipſe autem Salahadinus non longe ab urbe in colle conſtitutus & propria præſentia, exhortationis uerbo ſuos ad inſtantiam animabat: eatenusq́ profecit, quod quidam de principibus eius, Cohelinus nomine, ſcalas mœnibus applicandas decerneret, & uiolenter ingrediendum eſſe denunciaret. Turpe etenim ei uidebatur & ignominioſum, quod tantæ, tantorum uirorum multitudini, populus tam modicus poſſet uel auderet reſiſtere. In quo propoſito dum perſeueraret attentius, & alios tũ uerbo tum exemplo animaret, ſubitò ſagitta iuxta oculum in facie percuſſus, ſic & ſe & alios reuocauit ab opere incepto: cumq́ per triduum pene continuum, ita urbem impugnaſſet, uidentes quod nõ proficerent, qui per mare aduenerant, de mandato Salahadini in Galeas ſe recipientes, circa noctis initium tertiæ, clàm & de nocte reuerſi ſunt. Salahadinus quoq́ reuocatis agminibus, ab urbe diſcedens aliquantulum, per campeſtria quæ urbi prædictæ adiacent, turmas cœpit diuidere, turres quę erant in adiacentibus ſuburbanis funditus deijci præcipiens: ſed nec pomerijs & uineis, quæ in circuitu urbis erant plurima, parcentes, in ſecuri & aſcia deiecerunt. Vt autem in obſidione tutius & liberius perſeuerare poſſet, uiarum quandam difficultatem, & anguſtias quæ inter urbem prædictam & Sydonem poſitæ, per quas noſtro exercitui ad urbis liberationem accedere uolenti, de neceſſitate futurus erat tranſitus, non ſolum à ſuis pedeſtribus turbis occupari fecerat, uerum ubi erant maiores anguſtiæ, ſiccis lapidibus abſq́ cemento, uſq́ in ipſum mare fecerat deduci maceriam, ut utroq́ impedimento noſtræ retardatæ legiones, eo minus liberè ad eum poſſent accedere, ipſeq́ interim non deſineret urbem moleſtare. Cumq́ firmum fixumq́ prius diceretur habere propoſitum, ab urbis obſidione, niſi ea uiolenter effracta, non diſcedere: mutata uoluntate, ut prædiximus, reditũ accelerauit ad propria. Cuius rei cauſſa fuiſſe dicitur, quod quendã literarũ cumulũ, qui in urbem ad ſolidandos animos obſeſſorũ, à quibuſdam dirigebatur fidelibus, caſu cœperant, qui obſeruabant tranſitus: quem ad Salahadinum deductum, grauiſſimis quæſtionibus ſubiecerũt. Vbi cum ex eius confeſſione uiolenter extorta, tum ex literarum tenore cognoſcentes, quod noſtrorum uterq́ paratus erat exercitus, & intra triduum procul omni dubio affuturus, mutato propoſito, ſoluerunt (ut prædictum eſt) obſidionem. Claſſis tamen noſtra uſq́ ad locum peruenit deſtinatum: ſed urbem reperiens liberam, in portum unde prius exierat, non multo interiecto tempore, reuerſa eſt. Rex autem et uniuerſus exercitus eius, cognito quod hoſtes ab urbe diſceſſerant obſeſſa, cum apud Tyrum per dies aliquot moram feciſſet, reuocatis expeditionibus, Sephorum reuerſus eſt.

Salahadinus Euphraten tranſit, Meſopotamiam ingreſſus. *Caput* XIX.

SAlahadinus interea, ſicut erat uir uigilantiſſimus, et toto mentis ardore ad dilatandam nominis ſui gloriam, & regni incrementum anhelabat, noſtrorum uires qua ſi pro nihilo ducens, & ad maiora ſpirans, ad partes diſpoſuit ire Orientales. Id tamen non pro certo liquet, utrum proprio ductus ſpiritu, & ſolita præceps magnanimitate, ſit aggreſſus, an à principibus illius regionis euocatus, rem adeò difficilem, & quæ ſupra uires uidebatur, attentauerit: quacunq́ ergo fiducia fretus, ingentes equitum, collegit copias, & compoſitis pro locorum & temporum opportunitate ſarcinis, & quę ad tantum iter conficiendum ſufficere poſſe uidebatur, neceſſarijs, uerſus Euphraten properat. Apud nos aũt ſermo diuulgabatur frequens, quod uerſus Alapiam contenderet, ut eam ſibi uendicare niteretur. Ea enim ſola cum paucis oppidis adiacentibus ſibi de tota Noradini hæreditate ſupererat, quę nondum in eius per uenerũt ditionem. Mortuo enim Noradini filio, frater quoq́ Rebedim, domino Muſſulæ fratre permittente, ad quem iure hæreditario defuncto prædicto adoleſcẽte deuoluta fuerat, poſſidebat: credebatur ergo, ſicuti & erat ueriſimile, quod ut eã urbem obtineret, ad partes illas feſtinaſſet. Sed ſicut rei patefecit exitus, longe ſublimiora mente cõceperat, relicta eñ poſt ſe urbe prædicta, & Euphrate trãſmiſſo, Meſopotamię urbes ſplendidiſſimas, Ediſſã, Carrã, & alias quamplures cũ oppidis ſuffraganeis, & uniuerſam pene regionem, quæ ſub poteſtate prædicti principis, uidelicet Muſſulæ, prius iacuerat, tam uiribus, quàm munerum interuentione, intra paucos dies ſibi uen-

ſibi uendicauit. Corruptis enim multa liberalitate regionum magiſtratibus, qui Domino ſæpedicto fidelitate tenebantur aſtricti, receptisq́ eorum municipijs, in ſuum obſequium omnes conuerterat, ita ut ſæpedictus magnus & nobilis princeps ſuorū penitus deſtitutus auxilio, ei occurrere, aut reſiſtere non poſſe diceretur: ſed & publicè dicebatur, quod corruptis eius domeſticis & familiaribus, potum ei mortiferum, unde uix poſtmodum euaſit, propinaſſet, unde liberius uſque Muſſulam, cum ſuis expeditionibus iam perueniſſe (fama referente) credebatur. Varius tamen ſuper eo facto apud nos diſſeminabatur ſermo, dicentibus alijs, quod proſperè incederet, & omnia illi ſuppeterent ad uotum: alijs è diuerſo aſſerentibus, quod per maiores illarum regionū principes, contra illius inſolentiam conuenientes, eius malè tractatus eſſet exercitus.

Rex fines Damaſcenorum hoſtiliter depopulatur. Caput XX.

REx igitur & regni noſtri principes, uidentes regionem hoſtium, uiribus deſtitutam militaribus, arbitrati, ſicut & meritò uideri poterat, quòd nocendi hoſtibus optato pateret occaſio, eoq́ amplius indignati, quod tantā eius qui abierat, notabant ſuperbiam, quod contemptis regni uiribus, ut regna ſibi uendicaret extera, proficiſcens, cum Rege nec treugam nec fœdus inierat: communicato conſilio, collectis regni uiribus, aſſumpto ſibi uiuificæ crucis ligno precioſo, domino quoque Patriarcha eos proſequēte, hoſtium fines ingreſſi ſunt, regionem pro uiribus depopulaturi. Pertranſeuntes ergo Traconitidem regionem, quæ Boſtrenſis diœceſeos pars eſt non modica, Syriam minorem, cuius caput eſt Damaſcus, ingreſſi, & ad Orientalem eius plagam contendentes, locum celebrem & famoſum Zora nomine, multis refertum habitatoribus, qui à Damaſcena non multum diſtat urbe, uiolenter effregerunt, & inde regionem perluſtrantes ex parte plurima, laca ſuburbana quę uulgo Caſalia dicuntur, ſuppoſitis ignibus & alijs quibus poterant nocēdi artibus deiecerunt. Regionis autem habitatores, præcognito noſtrorum aduentu, cum gregibus & armentis, cum liberis & uxoribus ad loca ſe contulerunt munitiora. Vnde factum eſt, ut prędę & manubiarum aut nihil, aut modicum ſecum noſtri reportauerint: fruges tamen & cætera uitæ neceſſaria, quæ illi abeuntes ſecum transferre non poterant, noſtri uel incendio, uel alijs quibus id modis fieri poterat, conſumpſerunt. Redeuntes uerò depopulando uniuerſa quę occurrebant, iuxta nobilem illius regionis metropolim, Boſtrum nomine, quæ uulgari appellatione dicitur Boſſeret, habuerunt tranſitum. Vbi cùm de effringendo eiuſdem ciuitatis ſuburbio, inter noſtros tractatus haberetur, uidentes quod id ſubito fieri non poſſet, ſed moram exigeret diuturniorē, quam tamen nō dabat aquarū inopia, ad redeundum ſe præparant, ſibi & equis & iumentis omnibus ſuis, formidantes importunitatem. Eſt enim regio prædicta, arens prorſus & inaquoſa, fontes, riuos, & flumina non habens penitus: hybernis enim menſibus è lacunis ſolent aquas colligere pluuiales, & eas tota conſeruare diligentia, ad uſus neceſſarios per annum integrum calore ſolis, & aſſiduitate limi cui ſuperiacent, factas inſipidas. Has etiam aduentu noſtrorum præcognito effractis lacubus, aut emiſerant, aut immiſſis corruperāt immunditijs, ne pertranſiens exercitus moram ibi poſſet nectere: ſed neq́ depopulationem quantam uellent exercere, temporis, patiebatur pars illa: iam enim fruges, & cætera illa quæ incendiū ſolet conſumere, congeſſerant in horrea, quæ in ſpecubus ſubterraneis regio illa habere conſueuit, quas etiam terra coopertas & arte occultatas multa, difficile erat inuenire: ſed etſi quid reperiebatur in areis, id exuſtum ſtramine, & mundatū à palea, nō facile admittebat incendiū, graui ſolitudine ignem nō admittente. Vixq́ aliud areis damnū poterāt inferre, quàm ut fruges diſpergerent, & ad opus equorū abeuntes, ſecum deferrent. Multi tamen artē nocendi quærentes, alij enim paleas frugibus immiſcebant, iam purgatis, ut facilius admittere poſſent incendia. Reſiduum autē militiæ, quam in eadem regione Salahadinus abiens dereliquerat, quoniā de uiribus non pręſumebāt eatenus, ut cum noſtris auderēt cōgredi, uel eis de proximo miniſtrare impedimentū, gregatim de remoto ſe quebātur, ut circa abeuntis exercitus poſteriora aliquid poſſent latenter moliri. Sed neq́ ſic noſtris impedimentū miniſtrare potuerūt, aut lędere totū uel partē exercitus.

Rex

Rex præſidium quod maximè Salahadinus occupauerat, obſidet: obſeſſum occupat, & Chriſtianitati reſtituit. Caput XXI.

TRanſcurſa igitur regione, & ea quantum nocere dabatur damnificata, redeuntes in ea eiuſdem prouinciæ parte, cui Suites nomen eſt, ſubſtiterunt. Hæc autē eſt regio, in qua præſidium ſitum eſt, quòd à noſtris paulo antè, ut prædiximus, hoſtes dum in Syria Sobal moram facerent, fraudulenter eripuerant. Eſt autem regio cōmoditatibus uini, & frumenti & olei, ſimul & ſalubritate commendabilis, & amœnitate præcipua: de qua fuiſſe traditur Baldac, ille Iob amicus, qui ab ea cognominatus eſt Suites. Ad hanc ergo peruenientes, honeſtum iudicāt, & ita fieri oportere decernūt, ut prædictum municipium obſideant, & quàm nobis intulerant in eiuſdem captione fraudulenta, hoſtes iniuriam, locum recipiendo, ſi eis concedatur diuinitus, reſarciant. Iuxta ergo condictum, ante locum caſtra locant ſupra nominatum, omnem adhibentes operam & ſtudium, ut ij qui intus erant, ad deditionem compellerentur. Et quoniam locus erat munitiſſimus, & ſitus eius huiuſmodi quòd ei nullatenus, niſi à parte ſuperiori, noceri poſſet ibiq; non alias quàm ſi rupes uſq; ad ipſam habitationē incideretur, decernunt à parte ſuperiori cæſores lapidum, eiſq; quotquot haberent miniſtros neceſſarios, ſimul & operariorum cuſtodes, ut tutè & ſine irruentium periculo laborare poſſent, collocare. Erat enim ſpelunca in altiſſimo montis latere poſita, non habens niſi cum multa difficultate acceſſum, in quo uix pediti iter eſſe poterat expeditio: nam inferius atq; in profundum ſubiectæ uallis ingens eſt & horribile præcipitium. Ex latere autem ad eam accedebatur itinere, unius pedis uix habente latitudinem. Erant autem in eadem ſpelunca manſiones tres, ſibi inuicem ſuperpoſitæ, in quibus mutuus per quaſdam ſcalas ligneas, & per quædā anguſta foramina interius aſcenſus erat & deſcenſus. Sic ergo ſola qua eis noceri poterat uia, aggreſſi ſunt ſpeluncam deſuper, ut præmiſimus, incidere, tentantes ſi ad primam & ſuperiorem ſpeluncę habitationem, incidendo ſic poſſent penetrare. Erat igitur in eo omnis noſtrorum intentio, & totus in eo labor impendebatur. Ordinatis enim ad id operis exequendum artificibus, quotquot erant neceſſarij, & cooperatoribus miniſtris, qui lapides inciſos & lapidum fragmenta per præceps in uallem ſubiectam deuoluerent, ut ſine intermiſſione opus procederet, uicarias tam interdiu quàm de nocte conſtituebant ſucceſſiones, ut defatigatis prioribus noui recenteſq; uenirent qui operis poſſent & ſcire & portare pondus. Proficiebat ergo labor impendia, tum ex frequentia & feruore eorum qui prædicto inſtabant operi, tum ex quadam habilitate quam ex ſe præbebat ſaxi, quod incidebatur, materia. Erat enim lapis cretaceus: & ad frangendum facilis, niſi quod uenas duriſſimas ſilicis, interpolatim habebat immixtas, quę ſępius & ferrea læderent inſtrumenta: & ijs qui in opere feruebant, aliquoties miniſtrarent impedimētum. Porrò quicquid fragmentorum, ut locus expediretur, in uallem ſubiectam, ut prædiximus, deuoluebatur, totum id qui in ſpelunca erant obſeſſi, contemplabantur de proximo: unde eis timor incutiebatur amplior, tanquam qui ſingulis expectabāt horis, ut inciſione perfecta ad eos uiolenter introiretur. Noſter aūt bipertitus erat exercitus: nam pars eius, ut prædiximus, in monte ſupremo, in quo erat ſpelunca, caſtra locauerat, ut eos qui erant in opere ſolliciti, ab hoſtiū protegerent inſidijs: pars uerò inferius reſidebat in plano, quibus id erat propoſiti, ut obſeſſis introitum negarent & exitum. Hi etiam nonnunquā per illam arctam, unde præmiſimus, ſemitam, ad inferiorem eiuſdem ſpeluncæ ſtationem accedentes, eos qui intus erant, licet non proficerent, aſſultibus moleſtare nitebantur. Erant autem intus uiri fortes & bellicoſi, tam uictualium quàm armorum habentes copiam, quaſi ad ſeptuaginta: quos tanquam uirtute probatos, de quorum fide & conſtantia præſumebat plurimum Salahadinus, abiens intus dimiſerat, eorum diligentiæ cōmendans municipium. Qui in ſpelunca erant, præ frequenti & pene continua malleorum percuſſione, intus quieſcere non poterant: uidebatur enim, ad omnem ictuum ingeminationem, ſpelunca tremiſcere & uniuerſa cōcuti: ita ut iam non timerent, quod noſtri ad eos irrumperēt uiolēter, ſed quod tota ſpelunca, repetitione malleorū fatigata, ſubitò corruens, uniuerſos opprimeret. Deniq; quod eis ſubſidium miniſtraretur, omnino

ſperare

ſperare non licebat: nam prius nouerant, ad partes nouiſſimas, & unde non facile redire poterat, demigraſſe Salahadinum, & militares ſecum deduxiſſe copias. Vnde factum eſt, quòd poſtquam obſidionem tribus uel modico amplius ſeptimanis perpeſſi fuerant, miſſa legatione ad dominum Regem, per interuentū domini Comitis Tripolitani obtinent, ut reſignato præſidio, cum armis, quæ ipſi intulerant, & proprio ſupellectile, liber eis uſque Boſtrum indulgeretur tranſitus. Sic ergo illis abeuntibus, recepto præſidio confuſionem, quam ex eodem prius uidebantur induiſſe, auctore Domino, & per eius ſuperabundantem gratiam, diluimus. Porrò tam domino Regi, quàm alijs principibus curæ fuit non modicæ ſtatim, ſicut expediens uidebatur, ut locum reſignatum & armis communirent, & uictualibus & uiris fidelibus, de quorū fide non dubitaretur & induſtria, committerent. Quo cum omni diligentia completo, noſter ad propria reuerſus eſt exercitus. Factum eſt autem hoc, anno ab incarnatione Domini milleſimo centeſimo octogeſimo, ſecunda die menſis Octobris.

Rex iterum fines Damaſcenorum cum ſuis expeditionibus ingreditur. Caput XXII.

MOdico autem, poſt hoc, interiecto temporis interuallo, id eſt Decembre proximo ſubſecuto, uidentes noſtri quod Salahadinus non redierat, & adhuc maioribus negotijs impeditus, circa partes Muſſulæ detineretur occupatus, nolentes opportunitatem amittere, quam idem de ſua abſentia miniſtrabat, iterum cōuenientes, communicato regni conſilio, apud Cæſaream urbem maritimam condicunt unanimiter, & de communi decernunt uoluntate, ut collectis regni uiribus, & præparatis ad dies quindecim, tam ad uſus hominū quàm iumentorū neceſſarijs, fines hoſtium iterum ingrediantur, porrectam occaſionem nō neglecturi. Facta ergo expeditione occulta, in qua ſolos equites ſecum habuerunt, ad oſtium finibus Boſtro adiacentib. ſicut ab initio condictum fuerat, prædam in gregibus & armentis, nec non & mancipijs quampluribus, ſecum traxerunt, cum omni incolumitate redeuntes ad propria. Cui negotio quoniam à partibus Tyberiadenſibus & profectum habuerunt, & ad eaſdem partes regreſſum, dominus Comes Tripolitanus præfuit. Quintadecima uerò demū die, Rex cum uniuerſis regni principibus equitum ac peditum copijs, quas regnum miniſtrare potuit, aſſumpta ſecum cruce Dominica, iuxta Tyberiadē, ſecus mare Galileæ, in loco cui nomen Caſtelletum, adfuit: & exinde, per locum cui nomē uadum Iacob, fluuiū pertranſeuntes, hoſtiū regiones ingreſſus eſt. Vnde progrediēs exercitus Libanum à ſiniſtris deferens, & loca planiora ſecutus, prius locum cui nomen Bettegene, cum adiacentibus uiculis, partim incendio, partim ruina deiecerūt funditus: uniuerſa eius bona, modis uarijs, tradentes exterminio. Conſequenter uerò continuato itinere, ad locum peruenerunt, cui nomen Daria, quæ ab urbe Damaſcena uix quatuor aut quinq; diſtat miliaribus, quam etiam cum adiacentibus uiculis eodem modo depopulati ſunt. Regionis autem incolæ, partim ad iuga Libani ſe cōtulerant, partim confugerant Damaſcum. Vnde in tota regione, uix unum de hoſtibus ualuerunt comprehendere: de noſtris tamen quoſdam qui pabulatum egreſſi, incautè ſe habebant, amiſimus. Egreſſi enim ab urbe Damaſcena equites nonnulli, de quorum uelocitate fidentes, exercitum eminus aliquando præibant, aliquando ſubſequebātur, exſpectantes, ſi nocendi tempus aut locum inuenirent. Qui in noſtros, de quibus prędiximus, irruentes, more hoſtili in eos uerſati ſunt, uniuerſos ob truncantes. Ciues autem Damaſceni ab urbe egreſſi, iunctis agminibus circa pomeria, quæ urbi adiacent plurima, conglobati, noſtrorum cohortes eminus contemplabantur, procedere nō audentes. Factumq; eſt ita, quod neq; noſtri in eos, neq; ipſi in noſtras expeditiones attentauerunt irruere: ſed abeuntibus noſtris, ipſi in urbem ſe receperunt. Noſtri uero regione, ut prędictum eſt, decurſa, & damno illato, ut prędiximus, ſine difficultate & impedimento, reuerſi ſunt ad propria, D. Rege Tyrum, ut ibi Dominicæ natiuitatis nobiſcum ſolennia celebraret, properante.

Cenſus in regno colligitur, quo contra futuros caſus regnum ſe tueatur. Caput XXIII.

INterea de Salahadino rumor incertus ferebatur, dicētibus alijs, quod in Meſopotamia circa partes Muſſulæ multum proficeret, & ſibi regionem ſubiugaret uniuerſam.

Alijs autem dicentibus, quod uniuerſi Orientales principes conuenerunt, ut eum ab illis regionibus expellerent uiolenter: & eas partes, quas ipſe dolis & interuentu pecuniæ ſibi uendicauerat, ab eo reuocarent. Nobis autē ualde ſuſpectus erat eius profectus: & ne maius ſuſciperet incrementum, plurimum ſolliciti, timentes ne multiplicatis uiribus ad nos rediret fortior. Vnde factū eſt, quod ſubſequente Februario, conuenerunt regni principes uniuerſi, apud Hieroſolymam, de rerum ſtatu, qui præſens erat, conſilium habituri. Multum enim, ut prædictum eſt, de eius reditu timebatur. Vnde & anxiè magis ad omnia reſiſtendi argumenta, ſe nitebantur attollere. Factum eſt igitur poſt multas deliberationum partes, quod de uniuerſorum placuit conſilio, ut cenſus de uniuerſis regni finibus colligeretur: unde neceſſitatis tempore, equitum peditumq́ copias habere poſſemus, ut rediens prædictus hoſtis, nos ad reſiſtendum paratos inueniret. Rex enim & alij principes, in tantā deſcenderant egeſtatem, quod ad complenda debita munia, omnino erant inſufficientes. Collecta eſt ergo de publico pecunia, cuius deſcriptionis quis fuerit modus, ex reſcripti, quod ſuper eo negotio factū eſt, ſerie, plenius innoteſcet, quod ſic ſe habet. Hæc eſt forma colligendi cenſus, qui de cōmuni omnium principum, tam eccleſiaſticorū quàm ſecularium, & de aſſenſu uniuerſæ plebis, regi Hieroſolymorū, pro communi utilitate eiuſdem regni, contra imminētes neceſſitates, colligi debet. Decretum eſt publicè, quòd in qualibet ciuitate regni, quatuor eligantur uiri prudentes & fide digni qui & ipſi iuramento corporaliter præſtito, quòd in præſenti negotio bona fide debēt uerſari, primum pro ſe debent dare, deinde alios ad idipſum compellere, de ſingulis centum Bizantijs, quos habent, uel eorum ualens, ſiue in rebus penes ſe conſtitutis, ſiue in debitis quę ſibi debentur, Bizantiū unum. De redditibus uerò, de ſingulis centum Bizantijs, Bizantios duos. Debent aūt circa alios compellendos ita ſe habere, quod unumquemq́ de ciuibus, ſeu habitatoribus ciuitatum, uel locorum quibus præſunt, iuxta id quod eis uidebatur bona fide, quod eorum ſubſtantia ualeat, unicuique ſecundum poſſibilitatem ſuam iniungere ſecrete, quod ad prædictam collationem ſoluat. Quod ſi ille cui iniunctum eſt quantum debeat dare, dixerit, ſe grauatum eſſe, & ſupra uires eius iniunctum eſſe, aſſeret iuxta propriam conſciētiam quantum ei uidebitur, quod ſua mobilia ualeāt, præſtito iuramento, quod amplius non debeat dare: iuxta dictam conditionem recedet quietus. illi autem quatuor tenebuntur ex debito iuramenti ſecretum tenere, quicquid à ciuibus eis oblatum fuerit, ſiue magnum ſiue paruum, & diuitias ſiue paupertatem eorum tenebuntur ex iuramento non detegere. Hoc autem debent obſeruare in his omnibus, qui habent ualens centum Byzantiorum, cuiuſcunq́ linguę, cuiuſcunq́ nationis, cuiuſcunq́ fidei, non habita differentia ſexus, & ſiue ſint uiri, ſiue ſint fœminæ, omnes huic legi ſubiacebunt. Si uerò prędicti quatuor ſelecti, qui ad hoc deputati ſunt, cognouerint pro certo, quod alicuius ſubſtantia non ualeat centum Byzantios, accipiant ſuper eum Fragium, id eſt, pro foco Byzantiū unum: quod ſi non poterint integrum, accipiant dimidium: & ſi dimidiū non poterint, accipiant Rabunium: ſecundum quod bona fide uidebitur eis faciendum. Huic autem conditioni ſubiacebunt omnes illi cuiuſcunq́ nationis, linguæ, & fidei & ſexus: niſi quorum mobilia non ualent centum Byzantios. Decretū eſt etiam, quod ſingulę Eccleſię, et ſingula monaſteria, et Barones omnes, quotquot ſunt, et uauaſores etiam, de ſingulis centū Byzantijs quos habent in redditibus, ſicut & alij, de regno quicunque redditus habent, debent dare duos Byzantios. Solidarij uerò de ſingulis centum Byzantijs, Byzantium unum. Quicunq́ uerò caſalia habent, tenētur iurare, quod de ſingulis focis quos habent in uillis & caſalibus ſuis, pręter prędicta bona, fide tenentur dare unum Byzantium: ita quod ſi caſale eorum focos habuit cētum, inde Byzantios perſoluere centū ruſticos compellat. Erit autem poſtmodum domini caſalis, inter ruſticos eiuſdem loci prædictos Byzantios congruis portionibus diuidere, ita ut iuxta poſſibilitatem ſuam ad ſolutionem prædictam, unuſquiſq́ cōpellatur: ne ditiores leuius tranſeant, uel grauentur pauperes. Idem autē erit, & ſi plures uel paucióres

O habeat

habeat caſale focos. Hanc autem pecuniam ſic collectam de ſingulis urbibus, quæ ſunt à Caypha citra uerſus Hieroſolymam, illi qui (ut prædiximus) præerunt ſingulis urbibus & caſtellis, deferant Hieroſolymã: & eam tradent ſub certo numero & pondere, his qui Hieroſolymis ad hoc opus pręſunt, & ipſi ſeorſum ſicuti de ſingulis ciuitatibus uel locis alijs recipiẽt, in ſarcinis ſingulis ſigillatã, pręſẽte domino Patriarcha, uel eius nuncio, pręſente quoq; Priore Dominici ſepulchri, pręſente quoq; Caſtellano urbis eiuſdem, debẽt collocare in arcã, quę erit in theſauro ſanctę Crucis, quam habebit dominus Patriarcha, ſecundam Prior ſepulchri, & tertiam Caſtellanus: & quatuor pręd1cti ciues, qui ad colligendam pecuniam ſunt deputati. A Caypha uerò uſque Berythum qui urbibus præerunt, collectam pecuniam ſimiliter deferẽt ad Acconenſem ciuitatẽ, & ibi tradetur ſicuti de ſingulis ciuitatibus & caſtellis deferetur, ſub certo numero & pondere illis quatuor qui in eadem ciuitate colligendæ præſunt pecuniæ, & reponetur in ſingulis ſarcis & ſigillatis in arcam, quæ habebit ſeras tres, & totidem claues. Quarum primam habebit dominus Tyrenſis Archiepiſcopus, ſecundam Ioſcelinus regius Seneſcallus, tertiam uerò prædicti quatuor ciues, qui ad hoc opus urbi præſunt Acconenſi. Recipient autem prædictam monetam iſti, præſentibus dictis dominis qui claues habebunt. Hæc autem ſic collecta pecunia, expendi non debet in minutis regni negocijs, ſed in defenſione terræ tantummodo: & quamdiu hęc pecunia ſupererit, ceſſare debebunt tam ab eccleſijs, quàm à ciuitatibus exactiones, quæ uulgò Tagliæ appellantur: fietq; ſemel, & non reputabitur pro conſuetudine in poſterum.

Salahadinus Alapiam obſidet, & obſeſſam quibuſdam opinionibus interpoſitis obtinet. Princeps Antiochenus cum Rupino Armeniorum Duce Tarſum commutat. Caput XXIIII.

INterea uir impiger, & per omnia ſtrenuũ principem agens, Salahadinus, in Meſopotamia Syriæ regiones occupat, & præcipui nominis ſibi uiolenter uendicat ciuitates: inter quas egregiam metropolim Amidã, quæ & populi numeroſitate, & murorum ualore, ambitu, ſimulq; loci ſitu, uidebatur inexpugnabilis, obſidet, obſeſſam expugnat, & expugnatam tradit ex compacto cuidam Turcorum principi, Noradino nomine, filio Caraſſelem, cuius obſequijs & auxilio fretus, liberam in partibus illis morã egerat, & ſubegerat regionẽ. Vere demũ proximè ſubſecuto, reuocatis expeditionibus & uniuerſa regione apud fideles ſuos in tuto collocata, remenſo Euphrate in Cœleſyriam reuertitur, circa Alapiã diſponens exercitũ, & urbem modis omnibus ſatagens moleſtare. Qui aũt eidem urbi præerat, uidens quòd frater eius, qui fecerat multo fortior & potentior, uidelicet Muſſulæ dominus, eundem Salahadinũ nõ potuit à ſuis finibus arcuiſſe, ſed eo inuito omnes trans Euphratẽ ſubegerat prouincias, timens ne ſimile ſibi aliquid cõtingeret, miſſa clàm legatione, abſq; Alapiẽſis conſciẽtia, eam Salahadino paciſcitur, ut reddita ſibi Semar, & quibuſdam alijs oppidis, quorum nomina nõ tenemus, ipſe Alapiam eidem reſignaret. Quam legationem Salahadinus cum omni iucunditate ſuſcipiens, quia nihil auidius ab initio ſui principatus affectauerat, quam ut Alapiam, totius regni robur, ſibi modo quocunque uendicaret, grato concurrens aſſenſu, conditionem amplectitur: & tradita ciuitate prænominata, cum adiacentibus pertinentijs recepit Alapiam, in nonis Iunijs. Hic primum noſtros geminatus corripuit timor: nam quod maximè uerebantur, acciderat. Viſum enim erat ab initio noſtris, quod ſi ſæpe nominatam urbem ſuo poſſet adiungere principatui, omnis noſtrorum regio undiq; uideretur, & quaſi per circuitum eius potentia & uiribus obſidione uallata: unde rumore comperto, noſtri in uaria ſe attollunt argumenta, elaborantes circa urbium & oppidorũ, maximè quæ in confinib. hoſtium poſita erant, munitionem: præcipue autem, circa Berythenſium urbem, quę huiuſmodi opera plurimũ uidebatur indigere. Sed & princeps Antiochenus de tanti hoſtis uicinitate ſollicitus, uidens ſibi duriorẽ oppoſitum aduerſarium, cum modico comitatu, ne terrã ſuam militaribus copijs relinqueret deſtitutã, aſſumpto ſecum Comite Tripolitano regem adijt, qui per eoſdem dies in urbe Acconenſi moram faciebat. Vbi in præſentia regni principum, contra prædictum Salahadinum auxilium

lium poſtulans, iuxta uotum meruit exaudiri. Deſignati ſunt enim ei in optatū ſubſidium, de regni militia promiſcuę conditionis quaſi equites trecenti: qui eum ad partes Antiochenas ſecuti, dum in eius parati erant militare obſequio, intra modicum tempus, ſumpta ab eo licentia, reuerſi ſunt. Ipſe uerò cum prædicto Salahadino pace temporali compoſita, uiſus eſt aliquam tranquillitatem aſſecutus: utq; minus ſollicitudinis haberet, magisq; circa fines Antiochenas inuigilare poſſet, curamq; impendere propenſiorem, Tarſum primæ Ciliciæ metropolim, quam à Græcis acceperat, Rupino Armeniorum Satrapæ potentiſſimo, qui eiuſdem regionis urbes reliquas poſſidebat, multarum pecuniarum tradidit interuentu, conſultè id faciens: nam cùm eſſet ab eo remota nimis, & prædicti Rupini terra in medio conſtituta, non niſi cum difficultate, & infinitis ſumptibus eius curam princeps gerere poterat, quod prædicto nobili uiro erat facile. Salahadinus autem, in ea regione rebus pro uoto compoſitis Damaſcum cum ſuis legionibus ſe tranſtulit. Vnde etiam priore multo uehementior noſtros formido corripuit, eoq; periculoſior, quo de eius propoſito per exploratores nullatenus certificari poterant. Alijs enim uidebatur, quòd aduocato nauali exercitu, Berythenſium urbem, ſicut anno proximè præterito fecerat, moliretur obſidere: alij uerò nitebantur aſſeuerare, quod in montanis qui Tyrenſi prominent ciuitati, præſidia duo, Toronum, & Caſtellum nouum eius eſſet propoſitum expugnare. Alijs uerò uidebatur, quod regionem trans Iordanem, uidelicet Syriam Sobal cordi haberet depopulari, & oppida quæ in ea regione ſunt, euertere. Nonnulli etiam erant qui perſuadere nitebantur, quòd diuturnis longisq; expeditionibus fatigatus, pace ad tempus impetrata, propoſitum haberet in Aegyptum deſcendere, ut fatigatos exercitus repararet, & ſumptus iterum ad futuras expeditiones colligeret neceſſarios. Inter hæc tam ambigua Rex, & regni principes uniuerſi, cum multa formidine tenebantur ſuſpenſi. Vnde collectis regni uiribus apud fontem Sephoritanum, ubi conuenire de priſca conſuetudine ſolent exercitus, deſidentes, rei euentum prçſtolabantur. Vocatisq; tam principe Antiocheno, quàm Tripolitano Comite, uires & ſubſidia corrogabant, undecunq; de die in diem expectantes, ut aliquas regni partes ſubitus irrumperet, & legiones induceret ſolito plures.

Rex apud Nazareth ægritudine correptus ualida, Guidonem de Lizimaco, Comitem Ioppenſem, regni procuratorem conſtituit. Caput XXV.

DVm igitur noſter apud fontem Sephoritanum ita ſuſpenſus detineretur exercitus, contigit Regem apud Nazareth febre continua grauiſſime laborare, morboq; elephantioſo, quo ab initio regni ſui, à primis adoleſcentiæ auſpicijs moleſtari cœperat, præter ſolitum ingraueſcente, lumen amiſerat, & corporis extremitatibus læſis & computreſcentibus omnino, pedes manusq; ei ſuum denegabant officium: Regiam tamen dignitatem, & adminiſtrationē nihilominus (licet à nonnullis ei ſuggereretur ut cederet, & de bonis regijs ſibi tranquillam ſeorſum eligenti uitam honeſte prouideret) hactenus non decreuerat deponere. Licet enim corpore debilis eſſet & impotens, forti tamen pollebat animo, & ad diſſimulandam ægritudinem & ſupportandam Regiam ſollicitudinem ſupra uires enitebatur. Febre igitur, ut præmiſimus, eſt correptus: & de uita deſperans, conuocatis ad ſe ſuis principibus, præſente matre & domino Patriarcha, Guidonem de Lizimaco ſororis ſuæ maritum, Comitem Ioppenſem & Aſcalonitanum, de quo in ſuperioribus ſæpiſſime fecimus mentionem, regni conſtituit procuratorem, ſalua ſibi Regia dignitate, retentaq; ſibi Hieroſolyma, cum reddittu decem millium aureorum, annuatim ſoluendorum: reliquarum regni partium generalem, & liberam ei contulit adminiſtrationem, præcipiens omnibus, ut eis uaſalli fierent, & ei manualiter exhiberent fidelitatem. Quod & factum eſt. Iuraſſe tamen prius de mandato domini Regis perhibetur, quod eo uiuente non aſpiraret ad coronam, & quod de uniuerſis ciuitatibus & caſtellis quæ rex in præſentiarū poſſidebat, nihil transferret in alium, uel à fiſco alienaret. Creditur

tamen id ſtudioſè, & de multa induſtria eidem iniunctum fuiſſe, & ad id firmiter obſeruandum iuriſiurandi religione in præſentia uniuerſorum principum obligatum fuiſſe, eo quòd ſingulis eorum, fere de maioribus regni membris, portiones promiſerat non modicas, ut ad id obtinendum quod petebat, eorum ſuffragijs iuuaretur & ſtudio: quibus ut promiſſa compleret, ſimili uinculo, dicebatur aſtrictus. Nos uerò id aſſerẽdo dicere non cõuenit, quia pro recto compertum non habemus: ita tamen fama frequenter diuulgabatur in populo. Erãt tamen nonnulli, quibus hęc mutatio non multum placuit, quorũ alij familiaribus ſtudijs, & ex cauſis occultis ad id ut diſpliceret procliues ſe dabant: alij publicam agentes cauſam, & de regni ſtatu anxie ſolliciti, publicè conteſtabantur, prædictum Comitem, tantæ adminiſtrationis imparem, oneri ad procuranda regni negotia non poſſe ſufficere: alij uerò, quibus de eius promotione ſpes ſuberat, ut ſuas meliores poſſent facere conditiones, utiliter factũ aſſerebant. Eratq; murmur, & uox diſſona plurimum in populo, iuxta id quod prouerbialiter dici ſolet: Quot homines, tot ſententiæ. Verumtamen hac diu deſiderat, & iniuncta ſibi pro uotis adminiſtratione, qua in primis ſatis inconſideratè uiſus eſt gloriari, non diu lætatus eſt, ſicut in ſequentibus dicetur. Inconſideratè autem onus huiuſmodi præfatum ſibi aſſumpſiſſe Comitẽ, ea diximus ratione, quod non ſatis diligenter uires ſuas cum eo quod iniungebatur munere compenſauit, Impar enim uiribus & prudentia, pondus importabile humeris impoſuit, parabola non ſatis edoctus Euangelica, qua ſuggeritur ei qui turrim uult ædificare, ut ſedens prius computet ſumptus, & diſcutiat diligenter utrum pares cum aſſumpto propoſito uires habeat, ne deficiens audiat: Iſte homo cœpit ædificare & non potuit conſummare.

Salahadinus cum ingentibus copijs fines noſtros ingreſſus, circa partes Scythopolitanas conſedit: noſtri occurrunt ei. Caput XXVI.

HIs ergo apud nos ſe ita habentibus, exercitu quoq; noſtro apud Sephorum in unum ex parte plurima congregato, ſæpe dictus Salahadinus, poſt multam deliberationem, accitis ſibi uiribus de regione quæ trans Euphratẽ eſt, cõuocatis quas undecunq; potuit aſciſcere equitum copijs, in multitudine graui, & ad unguem armata, nouiſſimum fines noſtros ingreſſus eſt. Subitò enim tranſcurſa Auranitide regione, quæ ſecus mare Tyberiadis eſt, in cãpeſtribus Iordanis, eo loco cui nomen eſt Cauan, cum ſuis legionibus apparuit, in partes uarias diſtributo exercitu. Vnde profectus, ſecus Iordanis fluenta uerſus Scythopolim properat. Scythopolis autem (ut ſępe dictum eſt) ea eſt quæ hodie dicitur Bethſan, olim uniuerſæ metropolis Galilææ: cuius nobilitatis argumenta, ædificiorum ruina priſtinorũ & multo marmore quod in effractis ædificijs inuenitur, eſt colligere: nunc uerò ad nihilum redacta, raro incolitur habitatore, ſolo oppidulo, quod in paludibus ſitum eſt, paucorum habitatorum reſeruato. Hi uerò, licet armis & uictualibus pro ſuo numero, & loci capacitate ſatis abundarent, de præſidij tamen munitione diffidentes, antequam hoſtis omnino accederet exercitus, caſtrum deſeruerunt, relictis impedimẽtis omnibus Tyberiadem ſe tranſferentes. Vnde factũ eſt, quòd hoſtes ad prędictũ accedentes locum, & uacuum reperientes, eum pro arbitrio tractauerunt: quicquid armorum, quicquid uictus, quicquid utiliũ deniq; intus erat, ſecũ deferentes. Vnde profecti, diuiſoq; procedentes exercitu, pars quędã circa fontem Turbania, qui ad radices mõtis Gelboe oritur, ſecus urbem antiquitus nobilem, quæ dicta eſt Iezrahel, nunc aũt uulgari appellatione dicitur paruum Gerinum, caſtra locauerunt, commoditatem aquarum ſecuti. Noſtri autem qui apud fontem Sephoritanũ (de quo ſepiſſime in his tractatibus noſtris fecimus mentionem) adhuc detinebantur in caſtris, expectãtes ſuſpenſi, ex qua nam parte hoſtiles in noſtrã regionem uellent irrũpere legiones: cognitoq; quod campeſtria Bethſan iam tenerẽt, & multiformiter iam partitis legionibus occupaſſent, illas partes correptis armis unanimiter, uiuificę crucis lignum, regiaq; uexilla ſecuti, tranſcurſis mõtibus, in quibus ſita eſt Nazareth, Dñi ciuitas, deſcẽderũt in campũ magnũ cui nomen uetus Eſdrelon. Vnde ordinatis aciebus, & iuxta militarem diſciplinam

modo

modo competenti diſpoſitis, uerſus fontem Tubaniæ, ubi ſæpè dictus Salahadinus cum ingenti egregiorum ſelectorum militum manu ſecus aquas ſe locauerat, cuneos dirigunt: quaſi propoſitũ habentes, hoſtibus expulſis, aquarum ſibi uendicare commoditatem. Quò peruenièetes, rati ſunt, quòd non ſine difficultate, & periculoſis congreſſionibus aquas poſſent obtinere: ſubitò Salahadinus caſtra ſoluens, ex inſperato fontem deſerit, inferiusq; uerſus Bethſan fontis eiuſdem fluenta ſequẽs, uix unius miliarij ſpacio à noſtris ſemotus, caſtrametatus eſt. Porrò antequam noſtri ad eum perueniſſent locum, hoſtes turmatim ſe diuidentes à maioribus copijs, regionẽ adiacentem circuire, & more hoſtili tractare iam inceperant: ex quibus quidam uicum ſuprà nominatum, uidelicet paruum Gerinum, confregerant, cuncta quæ in eo repererant, tradentes exterminio: de loci tamen habitatoribus paucos, aut nullos reperer ũt: nam hoſtium aduentu præcognito, ad loca munitiora ſe contulerant. Quidam autem cum locum, qui uulgari appellatione dicitur Frobeleth, adeuntes uicum effregerunt, cuncta quæ illis ſe dabant obuiam, tractantes hoſtiliter: alij uerò uias ſecuti publicas, quibus ad noſtrum, ex partibus diuerſis, tam equites quàm pedites properabant exercitum tranſeuntibus multiplicia inferebant pericula: ita ut ſine diſcrimine, & mortis diſpendio, ad noſtrum alicunde perueniretur exercitum. Nonnulli ex ijſdem in montem Thabor (quod prius fuerat inauditum) aſcenderunt: & monaſterium Grçcorum, quod dicitur ſancti Heliæ, pro libero tractantes arbitrio, ipſum etiam maius cœnobium effringère tentauerũt: ſed receperant ſe intra ſepta monaſterij, quæ muro & turribus erant uallata, tam monachi, quàm eorum uniuerſa familia: & de uiculis nonnulli finitimis, qui eos qui in montem aſcenderant hoſtes, ab uniuerſo monaſterij ambitu uiriliter abegerunt. Aſcenderũt etiam nihilominus ex eodem comitatu in eum montem, ſuper quẽ Nazarena ſita eſt ciuitas: ita ut de prominentibus collibus uniuerſam infra ſe poſitam reſpicerent ciuitatem: qui tanto fuerunt formidini mulieribus, paruulis, ſenibus, aut debilibus qui in urbe erant relicti, ut dum certatim in maiorem eccleſiam inueniendę gratia ſalutis ſe conferre niterentur, multi à turba præfocati interijſſe dicerentur. Armipotentum enim magna pars ciuium, aut caſtra ſecuti erant, aut ad urbes maritimas, maximè Ptolemaidem, cum ſuis ſe tranſtulerant famulis.

Fames in exercitu oritur ualida: tandem ſine commiſſo prælio, tam noſtri quàm hoſtes ab inuicem diſcedunt. Caput XXVIII.

SIc igitur qui à maiore hoſtium ſe diuiſerant exercitu, longè lateq; per regionẽ uniuerſam diſperſi, uolentibus ad noſtras accedere legiones dura & grauiſſima inferebãt pericula: quo terrore, iam nemo uel commerciorum gratia, uel auxiliarium more ad caſtra noſtrorũ auderet accedere. Vnde ſubitò fames orta eſt in exercitu. Nam ut expeditius hoſtibus occurrerent, abſq; omnibus impedimentis, noſtræ illuc ſe tranſtulerant acies, ſperantes quòd intra biduum, aut triduum ſaltem, res eſſet finem habitura. Indigebant autem maximè pedites, & præſertim qui ab ora maritima inſtantiſſime uocati fuerãt, Piſani, Ianuenſes, Veneti, Lõgobardi, qui relictis nauibus & tranſfretandi apparatu (inſtabat enim tranſitus octobre iam penè mediante) ſimul cum peregrinis quos reuehendos ſuſceperant, noſtris ſe adiunxerunt caſtris. Hi autem omnes uix ad arma ferenda ſufficientes, quia caſtrorum locus à mari quaſi uiginti diſtabat miliaribus, nihil omnino uictualium intulerant. Mittuntur igitur legati ad urbes finitimas, qui eorum prçfectos, promittendis cibarijs ſub omni celeritate ſollicitent: qui debita diligentia, Regiæ parentes iuſſioni, certatim & ſine dilatione, quanta poſſunt, illuc dirigunt uictualia: quorum pars maxima ad caſtra perueniens, opulentiam intulit pro loco & tempore ſufficientem. Pars uerò quædam incautius delata, ad manus hoſtium peruenit, multam inferens commoditatem: nam & ipſi nihilominus inopia premebantur. Præmiſſi ſanè fuerant de noſtris equitibus nonnulli, quibus id erat muneris ſpècialiter iniunctum, ut ijs qui cum alimentis ad exercitum accedebant, tutum procurarent acceſſum: qui quos repererunt ſibi obuiam, cum incolumitate perduxerunt ad caſtra: quibus autem hi tales non fuerunt præſidio, manus hoſtium in-

currentes,aut gladio interempti ſunt,aut hoſtibus perpetuò ſeruire compulſi. Hic ſanè ſi noſtra peccata,nobis Deum paſſa fuiſſent eſſe propitium,uidebatur robur hoſtium facile in ruinam uerti potuiſſe,& intolerabilē ſuperbiam deſcendiſſe in lubricum. Nunquam enim legitur tantam ex uniuerſo Oriētali tractu conueniſſe,tam equitum quàm peditum multitudinem:nec ab aliquibus traditur ſenioribus,adeò armatam in unum coiſſe manum,ex priuati regni uiribus.Erant enim eis equites ad mille trecentos,peditum uerò armatorū egregiè, quindecim milium ſummam dicebatur numerus excedere.Præterea magni & admirabiles præerant exercitui duces,illuſtres genere,& armorum experientia præclari,D.Raymundus Comes Tripolitanus.D.Henricus Dux Louaniæ, nobilis de Imperio Theutonicorū princeps: Radulphus de Malecne,inclytus de Aquitania uir:exceptis regni principibus,qui erant,Guido Comes Ioppenſis,Raynaldus de Caſtellione,dominus terræ ultra Iordanē,qui aliquando fuit princeps Antiochenus: Balduinus de Ramis, Balianus Neapolitanus frater eius; Raynaldus Sydonienſis,Galtherus Cæſarienſis,Ioſcelinus regius Seneſcallus.Ex his omnibus uidebatur ſatis probabile,hoſtes noſtros inconſideratè nimis trāſiſſe Iordanem,& noſtris finibus inſediſſe:ſed peccatis noſtris id merentibus, effuſa eſt contentio ſuper principes,ita ut in publicis negotijs,quę tantam uidebantur exigere diligentiam,non ſolum negligenter,uerumetiā malitioſe dicerentur uerſari. Nam qui negotia præſentia uidebantur maximè promouere potuiſſe,hi (ut dicitur) comitis Ioppenſis odio,cui regni curam nudius tertius Rex cōmiſerat,indignè ferentes,quod homini incognito,indiſcreto & penitus inutili tantorum negotiorū ſummam in tantis periculis,& tantæ neceſſitatis articulo cōmiſiſſet. Vnde factū eſt,quod per octo dies continuos,caſtra hoſtium circa ſe poſita & uix à noſtris diſtantia ſpacio unius miliarij patienter nimis,imò probroſe,quod nuſquam alibi in regno accidiſſe legitur, paſſi ſunt moram facere,& in regionē pro libero arbitrio deſæuiſſe uniuerſam.Mirabantur qui aderant uiri ſimplices, & militiæ principum noſtrorū expertes,quid nam eſſet, quod tanta opportunitate oblata non fieret cum hoſtibus congreſſio? neq; de cōflictu quicquam ordinaretur? Prætendebāt tamen occaſionē,ubi de his in publico tractabatur, quod Salahadinus hoſtiliū princeps legionum, in loco reſideret, ſcopulis obſito, ita quod ad eum non ſine periculo graui noſtræ poſſent acies accedere. Præterea & cohortes haberet ualidas, quaſi in circuitu diſpoſita, quæ in noſtros propoſitum haberent undiq; irruere,ſi cum Salahadino noſtrę tentarent acies, congredi. Dicebatur à quibuſdam, quòd uerè ſic erat quod iuſte à principibus ſic allegabatur:alij uerò aſſerebant,quia color quæſitus erat,& fraudulenter fabricabatur belli fuga,ne Comiti aſcriberetur ſi quid proſperum in eo facto accideret,& ſub eius ducatu rem bene geſſiſſe uiderētur. Hæc tam multipiciter à pluribus dicta,ita conſcripſimus, nihil aſſertiuè ponētes,tanquā qui rei ueritatē non ſumus plenius aſſecuti. Certū eſt tamē, quod ſeptē aut octo diebus cōtinuis,circa Iordanē in finibus noſtris hoſtes morā egerūt liberā,noſtris quotidie impunè dāna irrogātes multiplicia. Octaua tandē die uel potius nona reuocatis expeditionib. ſuis, ad propria reuerſus eſt indēnis. Noſtri uerò ad fontem iterū ſe contulerāt Sephonitanum,non penitus,quin adhuc rediret,ſecuri. Accidit autem per eoſdem dies,quibus ad fontem Tubaniam noſter exercitus detinebatur,quiddam memoria dignum. Nam cùm hactenus tam ſatis ſuprà nominatus fons quàm qui ex eo riuus profluit,piſces aut nullos,aut rariſſimos habere crederetur,illis diebus tantam dicitur copiam miniſtraſſe,quæ uniuerſo exercitui ſufficere poſſet.

Salahadinus urbem Petracenſem trans Iordanem obſidet,& obſeſſam impugnat hoſtiliter. *Caput.* XXVIII.

ACcidit porrò non multum ab eorum opinione ſecus: nam uix euoluto unius menſis ſpacio,renouatis uiribus,bella parat recidiua,reuocat cohortes,congregat legiones,comparat machinas, & eorum omnium quæ urbes obſidentibus uſum ſolent præſtare neceſſarium,curam gerit diligentem. Quibus ritè diſpoſitis, tranſcurſis Baſan & Galiat,Ammonitarum quoque & Moab,quę ſunt ultra Iordanem regionibus,

nibus,urbem cui nomen priſtinum de Petra deſerti,modernum uerò Crath,obſidere diſponit. Quo per exploratores præcognito, Raynaldus de Caſtellione,qui regionis illius tanquam hæreditatis uxoriç curam gerebat,trahens ſecum militiam,quç ad caſtri tuitionem ſufficere poſſet ad partes illas citus pertranſijt. Erat autem ei ibidem & aliud negotium. Nam Hemfredus tertius,iunioris Hemfredi filius, ſenioris Hemfredi qui cognominatus eſt de Torono,Regij conſtabularij ex filio nepos, prædicti Raynaldi priuignus,domini Regis ſororem iuniorem, quam quadriennio penè antè deſponſauerat,ducturus erat illis diebus in uxorem. Vix ergo ad locum peruenerat ſuprà nominatum,uixq́ nuptiarum compleuerant ſolennia,cùm ecce eadem die ut dicitur, Salahadinus cum innumerabili affuit multitudine, machinas & tormenta iaculatoria,quibus obſeſſa ſolent flagellari pręſidia,ſecum deferens,& caſtris circum poſitis locum obſidione uallauit. Fuit autem prædicta ciuitas in monte ſita ſublimi admodum,& uallibus ambitu profundis, iacuitq́ multis temporibus confracta, redacta penitus in ſolitudinem. Tandem uerò regnante domino Fulcone Latinorum Orientalium rege tertio, Paganus quidam qui cognominatus eſt Pincerna,regionis ultra Iordanem Dominus,in eodem monte,in quo ciuitas ſita fuerat,preſidium fundauit,in ea montis parte, qua idem mons minus cliuoſus eſt, & quæ plano exterius adiacenti magis eſt contermina. Qui uerò ſucceſſerunt ei, Mauritius uidelicet nepos eius,& Philippus Neapolitanus,locum prædictum uallo & turribus reddiderunt ſigniorem. Extra prædictum autem pręſidium,ubi olim ciuitas ędificata fuerat,ſuburbium nunc erat,in quo eius loci habitatores quaſi ſatis tuta ſibi poſuerant domicilia. Nam ab Oriente erat eis oppidum,quaſi pro munitione ſumma ex reliquis uerò partibus totus mons,ut prædictum eſt,imis uallibus cingebatur:ita,ut ſi uel modico muro eſſet procinctus,nullius hoſtilitatis formidaret acceſſus: duobus enim tantum locis,ad montis faſtigium aſcendendi patet opportunitas, qui à paucis facile contra hoſtium ingentes copias poſſunt defendi. Reliquæ uerò partes omnino dicuntur imperuiæ. Videns ergo princeps Raynaldus, quòd hoſtes aduenerant, propoſuit, improuidè ſatis,ſicut ijs qui circa huiuſmodi ſenſum non habent exercitatum,locum exteriorem,& ſuburbiũ præſidio adiacens,tueri:inhibuitq́ habitatoribus loci, res ſuas in pręſidium transferri uolentibus,& ſuæ prouidere ſaluti,ne ſua desererent domicilia,nec aliquid de ſuis friuolis pręſumerent aſportare. Sed dum tam equitũ quàm peditum manipuli circa hoc eſſent ſolliciti, & ad impediendum hoſtium aſcenſus deſiderarent,uicit hoſtium multitudo:et illis in fugam uerſis,qui eis iter prępedire moliebantur,montem obtinuerũt,ferro iter aperientes uniuerſum:ita ut paulò minus cum noſtris in præſidium ſe recipere certantibus,hoſtes uiolentum habuiſſent ingreſſum: ita ut niſi unius equitis,cui nomẽ Iuetius erat, reſtitiſſet,admiranda probitas, qui iam de hoſtibus acceſſerant,per pontem, & portam ponti conterminam liberum ſuis, & ſine difficultate uendicaſſent introitum. Sic ergo miſeri ciues, imprudentis rectoris conſilio, rerum ſuarum paſſi ſunt diſpendium, hoſtibus eorum lares obtinentibus, cum utenſilibus omnimodis,& ſuppellectile uniuerſa. Qui autem in præſidium ſe receperant,timentes hoſtium impetum, imprudenter nimis & inconſiderate penitus pontem,qui ſuper uallum erat unicus, quo ijs qui obſeſſi erant, introitus patebat & exitus,deiecerunt. Erant autem intus promiſcuæ conditionis & ſexus turba plurima & inutilis,quç obſeſſis potius oneri erant quam utilitati,hiſtrionum,tibicinum uidelicet & pſaltriarum, quç ex omni regione ad diem nuptiarum conuenerant: quibus prçter ſpem accidit:nam dũ ludicra quærerent & laſciuiã nuptialem,martios inuenerunt congreſſus,& largè ſuis ſtudijs diſſimiles præliorum occupationes. Contulerãt ſe pręterea in locum prædictum ex locis ſuburbanis,Suriani cum uxoribus & paruulis,locumq́ repleuerant. Ita ut diſcurrere uolentibus,prę turbis non pateret uia libera,eſſentq́ uiris expeditioribus,& defenſionis ſtudio dantibus operam oneri & impedimento. Victualibus tamen dicebatur locus abundare,ſed armorum nõ erat tanta copia, quantam loci tuitio uidebatur exigere.

Rex Comiti Ioppenſi administrationem auſert, Balduinum nepotem ſuum regio dia demate coronat. Caput XXIX.

Rex uerò interea uidens, quod ſupradicto negotio apud fontem Tubaniarum Comes Ioppenſis, cui ut præmiſimus, regni commiſerat adminiſtrationem, minus ſtrenuè minusq́ prudenter ſe geſſerat, quodq́ eius imprudentia, & omnimoda inſufficientia regni ſtatus pene lapſus fuerat, ſaniore uſus conſilio, reuocat ad ſe ſuā quam illi commiſerat adminiſtrationem. Dicūtur & aliæ ſubeſſe cauſæ. Nam ut prædiximus, ubi curam regni ei commiſerat, urbem Hieroſolymorum cum decem millibus aureorum perſoluendorum annuatim pro expenſis familiaribus ſibi retinuerat: poſtmodum facti pœnitens pro Hieroſolyma Tyrum eiſdē conditionibus, eo quod munitiſſima totius regni eſſet ciuitas, & ſuis conditionibus aptior eſſe uideretur, ſibi uoluit permutari. Quam eius petitionem, quoniam Comes ægre uiſus eſt ſuſcepiſſe, Rex prædictā dicitur mutaſſe ſententiā. Factumq́ eſt meritò, ut qui in modico erga eum qui ſibi uniuerſa contulerat, noluit eſſe liberalis, ab uniuerſa ſumma rerum decideret. Nec ſolū regni cura & adminiſtrationis honor ei ſubtractus eſt, uerumetiam ſucceſſionis ſpes, ei penitus amputata. Nam de communi principum conſilio, maximè domini Boamundi Antiochenorum, domini quoque Raymundi Tripolitani Comitis, Raynaldi Sidonienſis, Balduini Ramatenſis, Baliani fratris eius, præſente ipſo & contradicere nō audente, ſuggerente hoc et ad id penitus hortante matre, Balduinus adhuc puerulus uix annorum quinq́, proſequente eum uniuerſæ plebis ſuffragio, cleri quoque qui præſens erat aſſenſu, in eccleſiæ Dominicæ reſurrectionis, Regia decoratus eſt unctione, & ſolenniter coronatus: ſtatimq́ ſine dilatione exhibitę ſunt eidem puero, uniuerſorum Baronum cum ſolita iuramentorum forma, manualiter fidelitatis honor & gloria, Regiæ debita maieſtati, cumq́ omni plenitudine ſunt depenſa: ſolus autem Ioppenſis comes, ut ei ſuum exhiberet hominium, à nemine eſt inuitatus: quod factum prudētioribus, ſicut erat proculdubio, cōceptæ ſimultatis, imò manifeſti odij euidens uiſum eſt argumentum: ſicut ex poſt facto liquebat manifeſtius. Verum ſuper hoc tantę mutationis articulo uaria erat, & multiplex uirorum prudentium opinio, dicētibus alijs, quod in hac pueri promotione nihil compendij regno, nihil utilitatis rebus acceſſiſſet publicis. Nam uterq́ regnum, alter morbo, alter ætate præpediente, prorſus erat inutilis: magisq́ uideretur expediens, ſi de communi conſilio procerum, alicui uiro ſtrennuo, conſilio pollenti, regiorum cura negotiorum, & Reipublicæ committeretur adminiſtratio: alijs autem uidebatur, quod de puero factum erat, etſi uerò poterat uſquequaq́ utile iudicari, in eo tamen publicæ uidebatur conſultum eſſe utilitati: quod prędicto Comiti ad regni ſucceſſionem anhelanti, uiro, ut dicebatur inſufficienti ſuccedendi ſpes eſſet præciſa: in quo futurorum materia ſcandalorum, & periculoſæ ſeditionis quæ poſt regis obitum timebatur, fomes, finem accepiſſe ſperabatur. Omnibus tamen mens una erat & deſiderium, ut gerendis publicis, maximeq́ educendis & reducēdis exercitibus, contra hoſtium ſolito uehementiorem inſtantiam præficeretur procurator: idq́ ſoli Comiti Tripolitano conuenire, eumq́ ſolum ad prædicta poſſe ſufficere, penè omnium una erat ſententia. Factum eſt autem hoc, anno ab incarnatione Domini milleſimo centeſimo octogeſimo tertio, indictionis primę, menſe Nouembri, uiceſima die menſis.

Rex congregatis copijs ultra Iordanem feſtinat, ut obſeſſis ſubueniat. Salahadinus obſidionem ſoluit. Caput XXX.

At uerò Salahadinus interim dū hæc Hieroſolymis ſic aguntur, obſeſſam urbem cura nihilominus propenſiore & totis uiribus fatigabat, ijs qui intus erāt obſeſſi, requiem importuna denegās inſtantia. Octo enim erectis machinis, ſex ab interiori parte, ubi antiqua fuerat ciuitas, duabus uerò ab exteriori loco, qui uulgari appellatione dicitur Abelet, caſtrum tanta importunitate non minus nocte quam interdiu, immiſſis miræ magnitudinis molaribus flagellabat, quod uel manum exerere, uel reſpicere per cancellas, aut aliquo defenſionis genere, nemo illorū qui intus erant, præ

ſumeret

ſumerēt attentare: eoq́ uentum erat, quod eis præ nimio terrore confuſis, nec audentibus comparere, hoſtes ad prædam, quam miſeri ciues in uallum quod pręſidio conterminū ſuberat, introduxerant, immiſſis funibus impunè occiderent, & diuiſa membratim animalia ſibi extraherent ad cibum, indemnes, omnino aduerſitatis nihil ab oppidanis perpeſſi. Sed & qui in exercitu hoſtium erant coquorum uel piſtorum habentes officium, quiq́ rerum uenalium procurabant forum, hi in domibus ciuiū omni commoditate refertis officinas locauerant ſuas, libere ſuis profeſſionibus utentes. Repererant ſanè in eis frumenti, ordei, uini & olei abundantiam, quibus inuitis eorū dominis uiolenter utebantur. Porrò qui in præſidio erant, & ipſi machinam aliquando tentauerunt erigere: ſed tanto artificio dirigebant contorta, qui machinis pręerāt exterioribus, quod præ aſſiduis ictibus & mortis formidine, quam ſinguli lapidū immiſſorum intentare uidebantur, noſtri à propoſito deficientes, ſatius iudicabant, patienter quicquid inſerebatur portare, quam ad illud defenſionis genus cum mortis ſe attollere periculo. Nec ſolum qui egrediebant de abditis, accedētes ad propugnacula, ut uel tela uel lapides in hoſtes iacularentur, uel ut obſidentes inſpicerent legiones, tanto erant expoſiti periculo, terroreq́ quatiebantur ad deſperationem compellente: uerum & qui erant in conclauibus, in rimis, & qui ad loca ſecretiora ſe contulerant, accedentium fragore molarium & ſoniru perterriti, uidebantur quaſi audire tonitrua, expectantes quaſi fulminum ictus, & ſuſpenſi ſemper, ne confracta ſuper eos ruerent ædificia. Sollicitus erat Rex interea, & tota procurabat diligentia quomodo ſubueniretur obſeſſis, quomodo eis deſideratum maturaretur ſubſidium. Aſſumpto igitur ſecum uiuificæ crucis ligno ſalutari, & regni uiribus ex omni parte cōgregatis, ad partes illas properat, opem laturus obſeſſis: perueniensq́ ad Mare ſalis, quod alio nomine dicitur lacus Aſphaltitis, ſecus locū cui nomen Segor, qui hodie uulgari appellatione dicitur Palmer, poſt multas deliberationes, uniuerſo exercitui Ducem ac pręceptorem Comitem inſtituit Tripolitanū. Salahadinus uerò cognito per exploratores, quod exercitus Chriſtianus in proximo eſſet, & quod Tripolitanus Comes præfectus eſſet legionibus, depoſitis machinis, & indicto ſuis reditu, obſidionē, qua per menſem continuum, locum afflixerat pręadictum, ſoluit, ad propria reuerſus. Rex tamen nihilominus cum omni exercitu ad locum perueniens deſtinatum, optatam ciuibus intulit cōſolationem: indictoq́ reditu, & reuocatis agminibus, ſoſpes Hieroſolymam reuerſus eſt.

LIBER VICESIMVS TERTIVS.

PRAEFATIO.

PRopoſueramus ſiniſtrorum tędio caſuum, qui frequentius ſolito, imò qui penè continuè regno accidūt, amodò calamis ociū indicere, & ſepulta mandare ſilentio quæ poſteris publicanda ſuſceperamus. Nemo enim eſt, qui non inuitus languorem patriæ, & ſuorum defectus in lucem proferat: cum quaſi uſu inter homines eueniat, & tanquam naturale reputetur, unumquęq́ totis niti uiribus, patriam laudibus attollere, & titulis non inuidere ſuorum. Verùm pręconiorum nobis omnis ſubducitur materia, & ſolum apta fletibus & lachrymis extorquens nobis ſe offert lugentis patriæ calamitas, & miſeria multitudinis. Qui enim hactenus in ſuperioribus libris, uirorum fortium qui in noſtro Oriente, maximeq́ Hieroſolymis, per annos octoginta & amplius principatum tenuerunr, egregia facta, quali quali ſtilo deſcripſimus, deficimus in nobiſipſis deteſtatione præſentium, obſtupeſcentes materiam, quæ ſe oculis & auribus ingerit, quæ nec Codri carmine, nec cuiuslibet Mæuij digna eſt relatu. Nihil enim in noſtrorum principū actibus occurrit, quod memorię theſauris, uir-

prudens

licet & Hoſpitalis, in eo uerbo habens conſortes, dominum Regem conuenire, & etiam genu flexo, & pro Comite intercedere, ut rancore depoſita, eum in ſuam gratiam reſtituat: cumq́ ſtatim exauditi non fuiſſent, receſſerũt cum indignatione ſimul, non ſolum à Curia, uerùm etiam à ciuitate. Fuerat autem in præſentia principum qui conuenerant, uerbum propoſitum de mittendis nuncijs ad reliquos principes ultramontanos, qui eos ad Chriſtianitatis & regni auxilium inuitarẽt. De quo cùm prior habendus eſſet tractatus, Patriarcha, ut prędiximus, incidens, uerbum præferẽs principale, in ſermonem priorem deſcenderat: itaq; cum motu intemperato, ut præmiſimus, ab urbe diſceſſerat Acconenſi. Comes uerò Ippenſis cognito, quod ad eius pacem Rex animum ſuum nollet inclinare, adiecit peiora prioribus, & aſſumens eam quam ſecum habebat militiam, uerſus caſtrum, cui nomen Darum, ſuos direxit, & in caſtra quorundã Arabum, qui in partibus illis gratia paſcuorum, tentoria locauerant ſua, à rege habentes ſecuritatem, & ſub eius ſiducia commorantes ſecuri, repentinus irruit, & imperatos reperiens, prędam & manubias agens reuerſus eſt Aſcalonam: quo cognito, Rex, iterum reuocatis principibus, Tripolitano Comiti regni curã & generalem adminiſtrationem committit, in eius prudentia ſimul & magnanimitate ſpem habens. In quo facto, populi uniuerſi & principum, ex parte plurima uidebatur ſatisfeciſſe deſiderijs: unica enim & ſingularis uidebatur omnibus ſalutis uia, ſi prędicto Comiti regiorum committeretur negotiorum cura.

Reliqua in exemplari manuſcripto deficiebant.

FINIS.

BASILEAE PER NICOLAVM BRYLINGERVM, ANNO SALVTIS HVMANAE M. D. LXIIII. *Menſe Martio.*

INDEX LIBRORVM ET CAPITVM IN

quo res & Perſonæ memorabiles ordine continentur.

LIEER PRIMVS.

PRAEFACIO.

Cap. I Quod tempore Heracly Auguſti, Homar filius Carab, tertius poſt Mahumeth, dux Arabũ, uniuerſam occupauit Syriam. Pag. 4

2 Quæ fuit occaſio, quod ita ſubitò Orientem occupauit: & quod idem Hieroſolymam ueniens, templum Domini reædificari præcepit. 4

3 Quanto tempore ſub alternis dominijs Syria iugum paſſa eſt ſeruitutis: & quomodo fidelibus, qui ſub infidelium ditione degebant, utilis fuit amicitia magnifici imperatoris Caroli, cum Aarum rege perſarum contracta. 5

4 Quomodo in poteſtatẽ deuenerit Aegypti Caliphæ: & quomodo Hequen nequiſſimo regnante, ſeruitutis iugum ſuper fideles factum ſit intolerabilius: & de ruina eccleſiæ Hieroſolymitanæ. 6

5 Quæ erat conditio fidelium per illud tempus inter infideles.

6 Quomodo patri nequam, filius Daber egregius moderator regni ſucceſſit: & precibus domini Romani, Cõſtinopolitani imperatoris, reædificatur eccleſia, cooperãte Ioanne Carianite, Conſtantino monacho neceſſaria miniſtrante. 7

7 De ortu & prima origine gentis Turcorum. 8

8 Quot & quantis uitijs per illud tempus ſubiectus eſſet mundus. 10

9 Quomodo peccatis exigentibus, Perſæ uſq; ad Helleſpontum uniuerſas occupauerunt regiones. 10

10 Quomodo per idem tempus fidelium turbæ ad ſanctam ciuitatem accedebant, & qua conditione habebantur tam intus quàm extrà: & quomodo in manus Turcorum iterum reſtituta eſt ciuitas. 11

11 De aduentu uiri Dei, Petri heremitæ, & collatione eius, & uiri uenerabilis Symeonis patriarchæ Hieroſolymorum. 12

12 Reuelatio quæ facta eſt eidem Petro, in eccleſia ſanctæ Reſurrectionis. 13

13 De controuerſia inter Imperatorem Henricum, & Gregorium papam ſeptimum: & quomodo Vrbanus eius ſucceſſor, Petrum ab Hieroſolymis reuerſum, benignè ſuſceperit. 14

14 De ingreſſu domini Vrbani Papæ ad partes ultramontanas, & ſynodo apud Clarum montem habita. 15

15 Exhortatio domini Papæ ad populum, pro uia Hieroſolymitana. 15

16 Qui de principibus ad iter ſe obtulerunt: & de ſigno crucis, quod ituri ueſtibus ſuis in ſignum uoti & futuræ peregrinationis imprimebant. 17

17 Nomina principum qui de regno Francorũ & Teutonicorum iter aſſumpſerunt. 18

18 Galterus Senſaueir primus uiam ingreſſus, Conſtantinopolim peruenit. 19

19 Petrus Heremita ſubſecutus, per Vngariã tranſiens, Vngarorum ſentit perfidiam. 20

20 Apud Nitz urbem Vngariæ, inter peregrinos & Bulgaros tumultus oritur periculoſus. 21

21 Petrus fugientem ſuum reuocat exercitum, iterumq; cum Bulgaris quærit pacificè conuenire: ſed diſſipatæ ſunt eius legiones. 21

22 Petrus recollecto profligatarum legionum ſuarum reſiduo, Conſtantinopolim peruenit: tranſitoq; Boſphoro, caſtra metatur in Bythinia. 22

23 Exercitus Petri, eo abeunte à finibus Nicenis, prædas agit: & iuxta urbem Nicenam oppidum expugnat. 23

24 Solimanus Turcorum princeps prædictum recuperat oppidum: et quotquot in eo reperit, gladio perimit. 23

25 Concitatus aduerſus eundem Solimanum ob cædem fratrum numeroſus exercitus, & pugnans aduerſus eum conſumitur. 24

26 Solimanus uictor noſtrorũ caſtra diripit: reſiduum populi aut captiuũ trahit, aut perimit. Caſtrũ Ciuitot obſidet: ſed audita Imperatoris legatione, recedit. 25

27 Godeſcalcus ſacerdos quidam Teutonicus, iterũ exercitum ducens, in Vngariam peruenit. qui turpia in Vngaros operari non ueretur. 25

28 Epiſtola regis Vngarorum ad prædictum Godeſcalcum, et eius exercitum: & interitus eorũdẽ miſerabilis. 26

29 Quomodo præcedentes exercitus ſubſecuta eſt inſenſatorum hominum multitudo infinita, Iudæorum interimens populum, & abſq; diſciplina incedens 26

30 Quomodo caſtrum Meſeburg obſederunt, & ſeptingentos ex Vngaris interfecerunt, & tandem in fugam conuerſi, pene omnes ab Vngaris interfecti ſunt. 27

LIBER SECVNDVS.

1 Quo tempore Godefridus iter arripuerit, & qui nobiles cum eo: & quomodo in Vngariam uſq; peruenit. 28

2 Legatio eiuſdem ducis ad Calemanum regem Vngariæ, per Godefridum de Aſca: & reſponſum eiuſdem regis ad eundem ducem. 28

3 Colloquuntur ad inuicem rex & noſtri principes, & datur Balduinus ducis frater regi obſes: tranſcurſaq; Vngaria, & fratre recepto dux à rege multis muneribus honoratur. 29

4 In terram Imperatoris noſtræ legiones ingrediũtur: deſcribitur introitus. & Grecorũ miſeria ſignificatur. 30

5 Dux legatos ad Imperatorem dirigit, ut Hugonẽ magnum, & alios nobiles ſoluat, quos detinebat in uinculis: uniuerſa regio prædæ exponitur, & tandem noſtri Conſtantinopolim perueniunt. 31

6 Imperator ducem ad ſe inuitat, ille renuit introire: graues oriuntur inter eos inimicitiæ: fraude Imperatoris, ducis exercitus tranſfertur ad locum anguſtiorem. 31

7 Deſcriptio ſitus urbis Conſtantinopolitanæ. Dux legatos ad Imperatorem dirigit: exercitus noſter à Græcis ex improuiſo ſuſtinet inſidias. 32

8 Ad urbem reuertitur exercitus, & ingẽs pugna committitur. Græcorum fit ſtrages maxima. 33

9 Populus regionem depopulatur: ingens fit in caſtris uictualium opulentia. 34

10 Nuncius Boamundi ad ducem accedit, ne cum Imperatore conueniat depoſcit: reſponſio ducis 34

a Impe-

11 Imperator miſſo filio Ioanne & dato obſide, ducem ad ſe inuitat. Dux ad eum ingreditur: cum Imperator adoptat: pax inter eos reformatur. 35

12 Dux muneribus cumulatus egreditur: rerum uenalium forum exhibetur: ducis legiones Boſporum tranſeunt & in pago Chalcedonenſi caſtrametantur. 25

13 Boamundus accelerat: deſcribuntur nobiles qui eum ſequuntur. Imperator occultè ei parat inſidias. 36

14 Epiſtola Imperatoris Alexij ad Boamundum. Irruit clàm exercitus Imperatoris in caſtra Boamundi. Capiuntur quidam, qui malitiam Imperatoris detegunt. 37

15 Occurrit dux domino Boamũdo, & inuitum quaſi ad Imperatorem introducit: ubi plurimũ honoratur. Tancredus interim legiones transfert in Bithyniam, ubi à ducis cohortibus honoratæ, ſociantur. 37

16 Comes Flandrenſium Robertus cum ſuis adeſt: ab Imperatore uocatus introducitur, & muneribus ingentibus ſuſceptis mare tranſit, & prædictis ſociatur principibus. 38

17 Comes Toloſanus, & epiſcopus Podienſis cum ſuis agminibus per Dalmatiam properant, multam difficultatem itineris in ea regione perpeßi. 38

18 Apud Durachium eidem comiti Imperialis occurrit legatus: Epiſcopus Podienſis à Bulgaris capitur: ſed Domino miſerãte liberatur. Iterum apud Rodeſtrum tam Imperatoris quàm principum noſtrorum eidem occurrit legatio. 39

19 Comes relicto exercitu, ad Imperatorem properat: cum eo non cõuenit. Imperator fraudulenter præcipit, ut in eius irruatur exercitum. 40

20 Comitis abſentis clàm à Græcis impugnatur exercitus. Comes indignatur: Imperator facti pœnitens, & ſibi timens, principum interuentionem poſtulat, ſuam allegans innocentiam. 40

21 Comes interuenientibus principibus Imperatori reconciliatur. Inuitat Imperatorem, ut cum reliquis principibus proficiſcatur. Qui mare tranſierunt, uerſus Nyceam contendunt. Comes eos protinus inſequitur. 41

22 Robertus Normannorum comes, & Euſtachius ducis frater, cum ſuis legionibus Conſtantinopolim perueniunt, ab Imperatore ingentibus donis, & honore affecti. Deinde tranſeuntes Helleſpontum, reliquis principibus ſe aſſociant. 42

23 Taninus quidam Imperatori familiaris, noſtris aſſociatur principibus, uir ſubdolus nimium, & iniquitate notabilis. 43

LIBER TERTIVS.

Cap. 1. Deſcriptio urbis Niceæ, Solimannus qui in ea dominabatur, ex uniuerſo Oriente Turcorum ingẽtes cõtra noſtros collegerat copias, latens inſidijs, ut noſtros irrueret. Pag. 44

2 Noſtri urbem acrius impugnant: ciues tamen per lacum liberum habent diſcurſum. Solimannus conſolatoriam ciuibus mittit epiſtolam. 45

3 Capitur epiſtolæ baiulus, & uniuerſa principibus hoſtium referat ſecreta. Comes Toloſanus (qui ſolus aberat) uelox accedit, à principibus reliquis citatus. 46

4 Solimannus de montibus deſcendens, in caſtra uiolentus irruit: ſternitur eius exercitus: ſigna uictoriæ ad Imperatorem diriguntur: ille principes remunerat. 46

5 Locantur principes deputatis ſibi ſtationibus, & urbs undiq; obſeſſa impugnatur: quidam nobiles intereunt. 47

6 Noſtri naues à mari deferunt, in plauſtris lacũ occupant: ciues noſtrorum admirantur augmentum, & deſperant. 48

7 Iterum ex omni parte ciuitas oppugnatur. Comes Toloſanus contra ſe poſitam turrim machinis & omni arte debilitare nititur: ſed reſiſtentibus ciuibus nihil efficitur. 48

8 Factum ducis Godefridi memorabile. Ciues machinis noſtris ignem immittunt: caſus cuiuſdam uiri nobilis lamentabilis. 49

9 Quidam principibus ſe offert artifex, machinam conſtruit. turrim ſuffodit, ſuffoſſam diruit. 49

10 Vxor Solimanni cum duobus filijs fugiens capitur. Deſperant ciues: cum Tanino græco de deditione tractant: mittuntur ad Imperatorem nuncij. 50

11 Imperator urbem recipit: principibus gratias agens, munera mittit. Indignatur populus: pacta confracta queritur: captiuos Conſtantinopolim ductos, Imperator remmittit ad propria, muneribus honoratos. 51

12 Soluta obſidione iter arripuit exercitus. Diuiduntur principes. Solimannus cum innumeris copijs iterum occurrit. 52

13 Pugna committitur. Cadit Vuilhelmus Tancredi frater, & totus Boamundi in arcto nimis conſtituitur exercitus, Tancredus penè capitur. 52

14 Adſunt reliqui principes, uertitur in fugam Solimannus, perit eius exercitus: noſtri uberrima reportant ſpolia. Iterum unitur exercitus. 53

15 Piſidiam ingreſſæ, præ aquarum inopia ſupramodum laborant legiones. Periclitatur exercitus. 54

16 Diuiduntur quidam de principibus, & circumiacentes oberrant regiones. Dux cum urſo dimicans pene occiditur. 54

17 Comes Toloſanus ad mortem infirmatur. Exercitus Lycaoniam pertranſiens, in Areſiam peruenit. Vxor Balduini moritur. 55

18 Tancredus in Ciliciam deſcendens, Tarſum obſidet. Balduinum ducis fratrem ad eaſdem partes uenientem honeſtè ſuſcipit. 56

19 Balduinus Tancredi uexillum de arce ciuitatis deijci mandat: ſuum ibidem locat. Tancredus indignatus recedit. Guelfo Adanam occupat. 56

20 Tancredus Mamiſtram in eadem regions uiolenter obtinet. 57

21 Balduinus Tarſum occupat. Trecenti de noſtris pereunt. 57

22 Populus contra Balduinum arma corripit: ſed tandem ſedatur. Claßis quædam apud Tarſum applicat uirorum occidentalium. 58

23 Balduinus Tarſo capta, Mamiſtram uenit. Pugnant inuicem ipſe & Tancredus: ſed mox reconciliantur. 59

25 Balduinus ad maiorem reuertitur exercitum. Tancredus uniuerſam impugnat & obtinet Ciliciã. Finitimi principes oblatis muneribus, ei ſe conciliare ſtudent. 59

LIBER QVARTVS.

Cap. 1 Balduinus Ducis frater ad maiorem redit exercitum. Inſtinctu Pancratij iterũ aſſumpta militia, in partem ſeptentrionalem deſcendit, & uſq; ad Euphratem uniuerſam occupat regionem. Pag. 60
2 Fama eius longè lateq; diffunditur, & à ciuibus Ediſſanis uocatur. Tranſito Euphrate, illuc accelerat, inſidias in itinere perpeſſus. Occurrit ei populus Ediſſanus, & cũ multa lætitia in urbem eum introducit. 60
3 Dux ciuitatis facti pœnitens, eius ſucceßibus inuidet, pacta reſcindere nititur: ſed tandem uictus à populo, fraudulenter Balduinum adoptat in filium. 62
4 Rogatu ciuium Samoſatum obſidet. Ciues aduerſum ducem ſuum, uirum inutilem, conſpirant quant as eis intulerit iniurias. 62
5 Ediſſani ducem prædictum interficiunt, Balduinum ſibi præficiunt dominum: ipſe uerò Samoſatum prædictum à Balduc, qui ei præerat, multo emit precio. 63
6 Sororgiam ciuitatem obſidet. Obſeſſam uiolenter occupat: gratiam apud populum ſuum infinitam ſibi comparans. 63
7 Directi quidam à maiore exercitu, urbem Arteſiam uiolenter occupant: quo rumore exciti Antiocheni, illuc properant, noſtris inſidias ſtruunt, urbem impugnant, nihil proficientes redeunt, ponte tamen prius occupato. 64
8 Maior exercitus Arteſiam peruenit: inde præmißis quibuſdam, qui prætentarent uias, ad pontem accedunt, & inuitis hoſtibus fluuium tranſeunt. 65
9 Deſciptio urbis Antiochenæ, & eius dignitatis 66
10 In qua prouincia ſita ſit: deſcriptio quoque ſitus eius. 66
11 Quis erat dominus in ea, et quomodo audito noſtrorum aduentu, prius erant ex uicinis urbibus copiæ in eam collectæ. 68
12 Deliberatio noſtrorum principum, & acceſſus ad urbem. 69
13 Diſponuntur principes circa urbem, & urbem uallant obſidione: ciues timore conſternantur. 69
14 Noſtri ſuper flumen pontem erigunt ligneum, ut liberius pabulatum exeant, in caſtra comitis Toloſani. à ciuibus fiunt eruptiones repentinæ, 70
15 Comes contra eos uaria excogitat, tandem porta obiectis molibus obduratur 71
16 Noſtris pabulatum egreßis, hoſtes occurrũt, fit cõflictus acerrimus: multi ex utroq; exercitu cadunt tum confoßi armis, tum ſubmerſi flumine. 72
17 Conſumptis neceſſarijs, cœpit fames inualeſcere. Pluuiarum intemperie putreſcieri tentoria. Exercitus perire. 72
18 Boamundus et Comes Flandrenſis, cum ingenti militia pabulatum exeunt. Ciues interim in caſtra clàm irruunt, noſtris damnum irrogantes. 73
19 Qui pabulatum exierant, inuentis hoſtibus & deuictis, cum præda redeunt, & ſpolijs uberibus 74
20 Sueno Danorum regis filius exercitum ſubſequens, cum ſuis copijs iuxta urbem Finimiris à Turcis interficitur. 74
21 Tatinus uir ſubdolus, tanquam uictualium commercia miſſurus, & Imperatorem rogaturus, ut ſubueniat, ab exercitu diſcedit non rediturus. 74
22 Fame inualeſcente, & lue peſtifera populum occupante, triduanum ab epiſcopis indicitur ieiunium. 75
23 Dux Godefridus plenam recipit ſanitatem, & exercitus de eius ſalute conſolationem. 76
24 Aegyptius Calypha nuncios dirigit ad principes, fœdus poſtulans, & eorum gratiam ſibi conciliare quærens. 76

LIBER QVINTVS.

Cap. 1 Ciues Antiocheni à finitimis ſubſidia inuocant, et obtinent eorum auxilia Circa caſtrum Harene tentoria locant. Pag. 77
2 Noſtri principes, peditibus ad caſtrorum tuitionem relictis, cum equeſtri manu præcedunt obuiam, uictores in caſtra redeuntes 78
3 Ciues cognito auxiliariorum ſuorum caſu, grauiter conſternantur. 78
4 Noſtri caſtrum ædificant. Naues Ianuenſium, in portu applicant. Populus ad mare deſcendit, & inſidias paſſus, ex parte corruit. 79
5 Conſilium Ducis, & opus admirabile, contra ſiniſtrũ caſum qui acciderat. 79
6 Hoſtes redeuntes cum uictoria ante portam ciuitatis, noſtrorum gladijs obtruncantur: cadunt ex eis duo milia. Dux loricatum per medium diuidit. 80
7 Noſtri in capite pontis præſidiũ conſtruunt. Victoriæ ſignum ad naues dirigunt. 80
8 Ciuitas ſolito amplius anguſtatur, munitione noua ſuper portam conſtituta. 81
9 Diſperſi ad exercitum redeunt. Balduinus ab Ediſſa ſingulis principibus munera dirigit. 83
10 Nunciatur in caſtris, hoſtium copiarum aduentus, Stephanus Bleſenſium comes, ſimulata ægritudine, ad mare deſcendit, non rediturus. 82
11 De ſtatu ciuitatis dicitur. Boamundi cum quodam fideli de ciuitate gratia contracta deſcribitur. 84
12 Conſilium per internuncios inter dominũ Boamundum, & prædictum fidelem uirum. 85
13 Laborat Boamundus ut ei ciuitas concredatur: ſolus Toloſanus comes contradicit. 86
14 Qui in ſubſidium Antiochenis properabant, Ediſſam obſident: ſed reſiſtente uiriliter Balduino, Euphretem tranſeunt. 86
15 Noſtri exploratores dirigunt, de aduentu hoſtiũ ſolliciti. 87
16 Conuenientes adinuicem deliberant. Boamundus ſecretum referat, quod ei commiſerat amicus. 87
17 Gauiſi principes Boamundo urbem concedunt: ipſe cum amico de urbe tradenda tractat ſecretius. 88
18 Ciues prædictum uirũ ſuſpectum habent, ipſe coram Principe ſuam declarat innocentiam. 88

19 Quantis anguſtijs fidelium populus, qui in urbe erat, preſſus fuerit. & quomodo ſtrages eis deſtinata quieuerit 89

20 Iuxta conſilium prædicti uiri, exercitus de caſtris egreditur, circa noctem reuerſurus. 90

21 Boamundus amicum ſollicitat, ut opus compleatur. Emir ferrus fratrem non conſentientem perimit. Chriſtianos per ſcalam demiſſam, in urbem recipit. 90

22 Intromiſſi portam capiunt. Exercitus iam facti conſcius, in urbem irruit. Ciuitas expugnatur. 91

23 Ciues in præſidium ſe receperunt. Accianus extra urbem fugiens occiditur. Multi de monte præcipites proſternuntur. 92

LIBER SEXTVS.

Caput Primum Deſcribitur mons, & pars eius ab hoſtibus occupatur, cuſtodibus illuc locatis. Mittuntur ad mare qui populum euocent, & ciuitas communitur. Pagina 93

2 Trecenti à hoſtium præmiſſi exercitu, ante urbem diſcurrunt. Rogerius de Barnauilla incautus occurens occiditur. 94

3 Princeps maior accedit, caſtra locat in montibus ſupra præſidium. Dux in porta Orientali proſternitur: ducenti pereunt de noſtris. 94

4 Noſtri infra urbem uallum ducunt. Pugnatur ibi: uincuntur hoſtes. Princeps hoſtium de monte deſcendit, urbem obſidet in parte inferiori. 95

5 Populus intra urbem laborat inedia. Quidam nobiles clàm inde aufugiunt: Boamundus uniuerſis præficitur. 96

6 Comes Flandrenſium præſidium ante pontis portam, ultrò deſerit & incendit. Princeps hoſtium quoſdam de noſtris captos in Perſidem mittit. 97

7 Fame inualeſcente, populus ad immundos conuertitur cibos. 97

8 Hoſtes clàm unam de turribus penè occupant, Henricus de Saſcha reſtitit uiriliter, & pluribus occiſis arcem obtinet. 98

9 Hoſtes ad mare deſcendunt, incendũt naues, & in uia multos de noſtris perimunt. 99

10 Stephanus Comes Carnotenſium ad Imperatorem Conſtantinopolitanum proficiſcitur. 99

11 Oratio eius ad Imperatorem, mendacio plena, pernicioſa fidelibus. 100

12 Reuertitur Imperator ad propria: expeditiones quas in noſtrorum ſubſidium collegerat, diſſoluit, uerbo credẽs prædicti Comitis. 101

13 Hoſtes cognito Imperatoris receſſu, inſtant amplius. Deſperant noſtri, obſequia negant. Boamundus urbem incendit, ut eos de latebris eliciat, Principes fugam meditantur, Dux reſiſtit. 102

14 Petro cuidam fit reuelatio: Lancea domini reperitur. Iterum confortatur populus. 102

15 De communi principum conſilio mittitur Petrus Heremita legatus ad hoſtes: intrepidus peragit legationem. 103

16 Reuertitur Petrus ad proceres, hoſtium ſuperbiam noſtris indicans bellum indicitur. 104

17 Ordinatis aciebus, urbem egrediuntur. Toloſano comite ad urbis cuſtodiam derelicto. 105

18 Hoſtium Princeps exitum conatur impedire, ſed noſtri uiriliter erumpunt. 105

19 Noſtris egredientibus ros deſuperius infunditur, in quo conſolationem recipiunt uniuerſi. 106

20 Corbagath ſuas inſtaurat acies: pugnatur cominus. Solimannus à tergo irruens, aciem Boamundi grauiter opprimit: ſubueniunt principes. Turci deficientes ignem ſubijciunt, ut fumum excitent. 107

21 Fugit hoſtium Princeps, Legiones eorum perimuntur: qui euaſerunt, uerſi ſunt in fugam. 108

22 Redeuntes à cæde hoſtium noſtri, de caſtris eorum infinita reportant ſpolia. 108

23 Ciuitate compoſita, Eccleſias mundant, Clerum in eis ordinant ſtudioſe. 109

LIBER SEPTIMVS.

Cap. 1 Diriguntur nuncij ad Imperatorem. Balduinus Comes in uia deficit. Hugo magnus non reuertitur. Podienſis Epiſcopus moritur. Lues oritur. Pag. 110

2 Vociferatur populus ut Hieroſolymam eatur: differtur iter uſq; ad Cal. Octobris. Boamundus, in Ciliciam deſcendit, & regionem recipit uniuerſam. 111

3 Dominus Haſarch contra ſuum dominum Rodoam, à Duce petit auxilium. Dux euocato fratre Balduino, illuc properat. 112

4 Balduinus fratri occurrit cum ingentibus copijs Reliqui principes miniſtrant auxilium. Fugit Rodoam, quidam ex noſtris in uia pereunt: occiduntur hoſtium ad decem milia. 112

5 Dux cladem declinans, in terram fratris ſecedit, quorundam pro litorum illic oppida diruit. Properant illuc & alij quidam principes, ut Balduini munificentiam conſequantur. 113

6 Ciues Ediſſani indignati, quòd Comes eorum ſolis uteretur Latinis, aduerſus eum conſpirant: ſuper quo Balduinus commonitus, conſpiratores interficit. 114

7 Balas proditionem aduerſus Comitem molitur, Comes ſibi præcauet: capiuntur ex eius ſocijs quidam Fulcerius Carnotenſis caſum reddit leuiorem. Balduc proditor occiditur. 115

8 Comes Toloſanus Albaram occupat, Epiſcopum in ea conſtituit. Claſsis Teutonicorum applicat in portu. Clades non ceſſat 115

9 Ciuitatem Marram obſident & capiunt. Dominus Vuilhelmus Auraſiacẽſis Epiſcopus moritur. Gulfredus de Turribus inſignis habetur. 116

10 Dux ad fratrem reuertitur, licentiam impetrat: rediens ad exercitum, inſidias patitur in uia, ſed illæſus euadit. 117

11 Apud Marram oritur contentio inter Comitem Toloſanum, & Boamundum. Boamundus partes Comitis apud Antiochiam occupat. Principes apud Rugiam conueniunt, nihil utile ſtatuentes. Populus fame laborat. 117

12 Comes in terras hoſtium ingreſſus, prædas introducit,

cit, populum uociferantem non perferent, iter arripit. Iunguntur ei Normannorum Comes & Tancredus. 118
23 Prædonum occurſus in itinere Comitis ſuſtinet exercitus: contra quos Comes prudenter irruit. Caſtrum repugnans effringitur. Ante Archim caſtra locantur, & finitimorum nuncij ad principes accedunt. 119
24 Deſcribitur Archis. Captiui ex noſtris qui in urbe Tripolitana detinebãtur, urbẽ obſidendam ſignificant. 119
25 A caſtris egreſsi quidam, urbem Antaradon occupant uiriliter, unde cum ſpolijs uberibus ad caſtra redeunt, & continuant obſidionem. 120
26 Dux Godefridus cum Flandrenſium Comite Laodiceam peruenit, Guimerinum à uinculis expedit, claſſem ei reſtituent. Boamundus uſq; ad prædictam urbem abeuntes proſequitur. 120
27 Dux & qui cum eo erat exercitus Gabulon obſidet. Toloni fraus intercedit. Archim properantes reliquis aſſociantur principibus, obſidio non proficit. 121
28 Renouatur quæſtio de lancea Domini. Inuentor rogum intrat accenſum: paucis poſt diebus moritur. 124
29 Nuncij qui à noſtris principibus miſsi fuerant in Aegyptum, reuertuntur. 122
20 Imperatoris legati adſunt, de Boamundo conquerentes. Imperatorem nunciant uenturum. Principes diſſentiũt. Pugnatur cum Tripolitanis, & uincuntur hoſtes: noſtri uictores in caſtra redeunt 123
21 Præſes Tripolitanus multa pecunia & muneribus à noſtris pacem impetrat. Principes de Syrorum conſilio, qui in illis partibus habitabant, uiam eligunt maritimam. 124
2 Proficiſcentes urbes prætereunt in littore maris ſi[illegible] & Ramulam perueni[illegible]. 124
3 Hieroſolymitæ uiris, armis & uictualibus, urbẽ communiunt diligenter. Ciues fideles ex plurima parte extra urbem proijciunt. 126
4 Bethleemitæ ad principes legatos dirigunt: mittitur illuc Tancredus, qui eccleſiam & locum occupat. 126
25 Proficiſcentes exercitus Hieroſolymam perueniunt, ſed interim excitatur tumultus, in quo cadunt nonnulli de hoſtibus. 127

LIBER OCTAVVS.

Cap. 1 Deſcriptio ſitus urbis ſanctæ, in qua oſtenditur quas regiones & quæ habeat loca per circuitum 129
2 Quibus nominibus & quot appellatur ciuitas, & quod Dauid eam regni ſolium conſtituit. Quomodo Aelius Adrianus, urbem decliuem, in montis uerticem tranſtulit. Et quædam iterum de ſitu eius. 129
3 Quod partem duorum montium intra muri ambitum contineat, & quod ſit in alto ſita Eccleſia Dominicæ Reſurrectionis, in alto uero Templum Domini, & quæ ſit forma utriuſq; Eccleſiæ. 130
4 Quod in loco arido ſita ſit ciuitas. De fonte Siloe. Et quomodo ciues audito noſtrorum aduentu, lacus diſsipauerunt, & obſtruxerunt fontes. 131
Quo tempore noſter exercitus ante urbem aduenerit: & quis fuerit noſtrorum, hoſtium'ue numerus: & quo ordine caſtra ſint locata. 132
6 Quinta poſt obſidionem die, urbem impugnant: ductu cuiuſdam fidelis in ſyluas deſcendunt, trabes deferunt, erigunt machinas. 133
7 Siti populus frangitur: dumq; aquas quærunt, longè poſitas, & reliqua uitæ neceſſaria, ab hoſtibus perimuntur. 134
8 Ciues machinas conſtruunt, ad reſiſtendum ſe præparant: fideles, qui cum eis erant moleſtijs afficiunt. 135
9 Claſsis Ianuenſium apud Ioppen applicat, mittuntur de exercitu, qui eos ad obſidionem deducant: patiuntur in itinere, qui miſsi fuerant, hoſtium inſidias. 136
10 Qui in claſſe aduenerant, ad exercitum ſe conferũt, & in erigendis machinis plurimas præſtant cõmoditates. In gratiam redeunt inuicẽ Toloſanus & Tancredus. 137
11 Imponuntur populo Letaniæ. In montem Oliueti aſcendit uniuerſus populus. 137
12 Dux, & duo maiores de nocte caſtra ſua transferunt: pergunt ad urbem, eriguntur machinæ. 138
13 Oppugnatur ciuitas, & uehementiſsimus hinc inde fit conflictus, ſed nox interpoſita litem dirimit. 139
14 Nocte illa in multa anxietate tam obſidentes quàm obſeſsi permanent. 139
15 Sequenti die redeunt in idipſum, & ſolito uehementius oppugnatur ciuitas. Pereunt ueneficæ, qui noſtram machinam faſcinatum uenerant. 140
16 Datur ſignum à monte Oliueti diuinitus: & populus qui fatigatus erat redit in pugnam acrius. 140
17 In parte Auſtrali comes Toloſanus cum ſuis urbem nihilo ſegnius impugnat. 141
18 Dux & qui cum eo erant, à caſtello ligneo pontem ſuper murum deponunt, ſuos immittunt. Vrbs capitur, porta aperitur, & noſter inducitur exercitus. 141
19 Dux cum ſuis per ciuitatem diſcurrent, ſtragem operatur innumeram. Toloſanus à parte Auſtrali uiolenter ingreditur, & ſuas introducit legiones. Ciuium pars in præſidium ciuitatis ſe recipiunt. 142
20 Ciues in atrium templi ſe conferunt. Tancredus illuc eos perſequitur. Fit ſtrages innumera, & ſanguis ibidem funditur infinitus. 143
21 Vrbe compoſita ſedatur tumultus: & armis depoſitis orationis gratia loca circumeunt uenerabilia: diem agunt ſolennem. 143
22 Podienſis Epiſcopus, et alij quidam qui in itinere dormitionem acceperant, uiſi ſunt in ciuitate, & apparuerunt multis 144
23 Viri fideles qui in urbe habitabant, Petro Heremitæ, cui ſuam commiſarant legationem, ingentes gratias exſoluunt, & honore debito proſequuntur. 145
24 Ciuitas mundatur de interemptorum cadaueribus. Qui in arcem ſe contulerant, Toloſano Comiti ſe dedunt. Dies illa in perpetuum celebris conſtituitur. 145

LIBER NONVS.

Cap. 1 Octaua die, poſt urbem captam, principes conueniunt, ut ex ſe unum eligendo urbi & regioni præficiant. clerus indiſcrete nititur contraire. Pag. 146
2 Principes neglecta cleri contradictione, dominum Ducem eligunt, & electum cum hymnis & canticis ſepulchro Domini repræſentant. 147
3 Dux promotus, à Comite Toloſano turrim Dauid quã ab ho-

ab hoſtibus ſuſceperat, repoſcit. Diſſentiunt principes, ſed tandem turrim obtinet poſtulatam. 147
4 Epiſcopus Maturanenſis, uir ſubdolus & nequam, quendam Arnulphum ſibi ſimilem, in Patriarcham nititur promouere: ſed non proficit. Crux Dominica reperitur. 148
5 Quis & unde fuerit, & quibus maioribus fuerit progenitus Dux Godefridus, aperitur. 148
6 Matris præſagium de futuro ſtatu filiorum. 148
7 Recenſetur factum eius memorabile in quadam monomachia. 149
8 Item factum eiuſdem egregium in uictoria Imperatoris Henrici, contra Rudulphum Pſeudoregem Saxonum. 150
9 Quàm pia liberalitate erga eccleſias quæ ſunt Hieroſolymis, abundauerit: & quòd humilitatis intentu, regio diademate noluit inſigniri. 150
10 Princeps Aegyptius militiam & uires ſuas omnimodas contra noſtros excitat, et in Syriam dirigit. 151
11 Dux è diuerſo completis apud Hieroſolymã letanijs & orationibus, circa Ramulam congregatis principibus, expeditiones colligit. 152
12 Committitur prælium, & noſtris diuinitus confertur uictoria, receptis diuitijs innumerabilibus. 152
13 Diſcedunt principes ab inuicem: Normannus & Flandrenſis in patriam tendunt. Toloſanus redit Conſtantinopolim: Tancredus urbi præficitur Tiberiadenſi. 153
14 Boamundus Antiochenorum princepes, et Balduinus Comes Ediſſanorum, Hieroſolymam ueniunt, natiuitatem Dominicam ibi celebrantes. 154
15 Dabertus eccleſiæ Piſanæ Epiſcopus, Hieroſolymitanæ eccleſiæ præficitur Patriarcha. 155
16 Studio malignorum inter Ducem & Patriarcham graues ſuſcitantur quæſtiones, ſuper turri Dauid, & quarta parte ciuitatis. 156
17 Qua ratione quarta pars ciuitatis in ius & poteſtatem Domini Patriarchæ ceſſerit. 156
18 Item de eodẽ: & quæ loca uenerabilia ſæpe dicta pars intra ſe contineat. 157
19 Quis fuerit ſtatus regni per illa tempora: & quomodo Dux urbem maritimam Arſur obſedit: & qua de cauſa eandem ſoluerit obſidionem. 157
20 Factum memoria dignum, quod Duci in eadem obſidione accidit. 158
21 Boamũdus Antiochenorum princeps apud urbem Meloteniam capitur. 158
22 Dux inuadit incautius ſe habentes, & inde cum præda maxima reuertitur. Arabum quidam regulus, uidens uirtutem Ducis, cum eo paciſcitur. 159
23 Obitus ducis, & eiuſdem ſepultura. 160

LIBER DECIMVS.

Cap. 1 Dominus Balduinus Ediſſanus comes, defuncto fratri ſuccedit in regno. Pag. 160
2 De corporis habitudine, & qualitate morum eiuſdem Domini Balduini. 160
3 Comes Garnerus, defuncto duce, turrim occupat, prædictum Balduinum occulte citat internuncijs 161
4 Epiſtola domini Deiberti, ad principem Antiochenorum. 161
5 Accedit Balduinus, Hieroſolymam & circa fluuiũ Canis hoſtium reperit inſidias. 162
6 Vincuntur hoſtes, & expedito itinere Balduinus peruenit Hieroſolymam. 163
7 Patriarcha Dabertus, Balduini timens aduentum, in eccleſiam montis Sion, relicta domo Patriarchali, ſe confert. 164
8 Comes uerſus Aſcalonam expeditiones dirigit, Iordanem tranſit, terras hoſtium ingreditur, tandem Hieroſolymam redit. 164
9 Reconciliatis Patriarcha & Comite, Comes in Regem iungitur. 164
10 Tancredus ueteris memor iniuriæ, ab eo diſcedit ab Antiochenis uocatus. 165
11 Rex Iordane tranſito, de hoſtium finibus prædam trahit, & factum eius commendabile deſcribitur. 165
12 Principes Occidentales iterum ad iter ſe accingunt, & cum ingentibus copijs perueniunt Conſtantinopolim. 166
13 Imperator Alexius, more ſolito, eis per Turcos molitur inſidias: proſternuntur ex parte plurima peregrini: & qui reſidui ſunt, Anthiochiam peruenerunt, comitem Toloſanum ſecuti. 167
14 Rex Antiopatridam obſidet, & obſeſſam occupat uiolenter. 167
15 Idem rex Cæſaream obſidet, urbem maritimam, & obſeſſam impugnat. 168
16 In Oratorio ciuitatis, ciuiũ multitudo perimitur infinita. & urbi captæ aſſignatur Archiepiſcopus. 169
17 Rex Ramulam ueniens, hoſtium qui aduenire dicebatur, expectat exercitum: cumq; eis pugnans, obtinet uictoriam. 169
18 Rex inde Ioppen tranſit, & conſternatos eiuſdem ciues confortat. 170
19 principes qui de nouo aduenerant, Hieroſolymam properant. Rex eis uſq; Berythum obuiam egreditur 171
20 Aegyptij cum infinitis copijs fines ingrediuntur noſtros. Rex illis occurrit, incautius pugnat cum eis, & uincitur. 172
21 Rex fugiens de prælio, in caſtrum Ramulenſem ſe recipit: cuiuſdam Arabis beneficio eripitur, alijs ibidem interemptis. 172
22 Rex diuerticula fugiens Arſur, inde Ioppen peruenit. Conueniunt de regno uniuerſi, ut regi ſubueniant: pugnatur cum hoſtibus, noſtri uictores euadunt. 173
23 Tancredus interim urbes nobiliſſimas, Apamiam & Laodiceam in ſuam recepit ditionem. 174
24 Balduinus de Borgo Comes, Ediſſanus, Gabrielis Ducis filiam uxorem duxit. 174
25 Boamundus à uinculis hoſtium ſolutus redit Antiochiam, & Dabertum patriarcham ad ſe confugentem benigne ſuſcipit. 175
26 Expulſo Daberto, quidã Ebremarus, Hieroſolymis inordinate præficitur. Rex Ptolemaidem obſidet, nec proficit: rediens inde letaliter ſauciatur. 175
27 Comes Toloſanus ante urbem Tripolim caſtrum ædificat, cui eſt nomen eſt, Mons Peregrinus. 176

28 Rex iterum Ptolemaidam obſidet: & Ianuenſium fretus auxilio, obſeſſam urbem occupat uiolenter. 176
29 Carra Meſopotamiæ à Tancredo, Balduino, & alijs obſidetur. Ciues fame compulſi, de tradẽda urbe conſilium ineunt. 177
30 Noſtri diſceptantes de imperio urbis, ea excidunt. Ciues ſubſidia recipiunt: pugnatur ibi cominus: uincuntur noſtri: fitq; caſus noſtris ualde periculoſus. 178

LIBER VNDECIMVS.

Cap. 1 Boamundus, Antiochenorum princeps, commiſſo principatu Tancredo, tranſfretans in Franciam properat: Francorumq; regis filiam ducit uxorem. Dabertus Hieroſolymorum patriarcha Romam petit. Rex uxorẽ legitimam abſq; cauſæ cognitione deſerit. 179
2 Raymũdus Toloſanus Comes moritur. Vuilhelmus Iordanis eius nepos, ei ſuccedit. Rodã Turcorum princeps magnus fines noſtros ingreditur, cui Tancredus occurrit, & confuſum uertit in fugam. 179
3 Aegyptij cum ingentibus copijs regno ſe infundunt: quibus Rex occurrens, captis nonnullis, pluribus interemptis, reliquos in fugam adegit. 180
4 [illegible] Siciliæ moritur. Ebremarus ſedis illius incubator, Romam contendit. Legatus Arelatenſium archiepiſcopus Gibelinus mittitur, poſtmodum in Patriarcham ſubſtituitur. 181
5 Hugo de ſancto Ademaro, Tiberiadẽſium dominus, in montibus qui urbi præminent Tyrenſi, caſtrum locat, cui nomen eſt Toron: idemq; non multo pòſt cum Damaſcenorum copijs confligens, letaliter confoſſus, ſed tamen uictor occubuit. Aſcalonitæ quoque noſtris uolentes prætendere inſidias, in laqueum quem parauerant incidunt. 182
6 Boamundus de Francia in Apuliam reuerſus, cum ingentibus copijs Græcorum fines ingreditur: demumq; in Syriam uolens redire, relicto Boamundo filio, uita decedit. 183
7 A finibus Orientalibus ingentes Turcorum copiæ, partes Ediſſanorum occupare nituntur: ſed Tancredus unà cum Rege reſiſtunt uiriliter 183
8 Balduinus Comes Ediſſanus redit de uinculis hoſtium, & Ioſcelinus cum eo, & aduerſus Tancredum guerram excitant. 184
9 Bertrandus comitis Toloſani filius, cum claſſe Ianuenſium in Syriam deſcendit, patri quærens ſuccedere. Vuilhelmus Iordanis contradicit. Capitur Biblium. 185
10 Rex Balduinus Tripolim properat: feruet obſidio, & capitur ciuitas. 186
11 Balduinus Comes Ediſſanus, ad ſocerum Gabrielem Meletenium deſcendens, ubi factum eis extat memorabile. 186
12 Bethleemitica eccleſia, per regis ſtudium ad cathedralem erigitur dignitatem. 187
13 Obſidetur terra mariq; ciuitas Berythenſium, & ſecundo capitur menſe. 188
14 Danorum & Noruegiorum claßis deſcendit in Syriam: quorum opera Rex Sydonem obſidet, & capit, narraturq; caſus circa regem mirabilis. 189
15 Moritur Gibelinus Hieroſolymorũ Patriarcha: ſuccedit ei uir impius & nequam Arnulphus. 191
16 Ab Oriente Turcorũ ingentes & innumerabiles copiæ finibus ſe infundunt Antiochenis: ſed Tancredus unà cum Tripolitano Comite Betrando, reſiſtit uiriliter. 191
17 Tyrus obſidetur, ſed reſiſtendo potenter ciuibus, obſidentium deluditur intentio. 191
18 Moritur Tancredus: relicto principatu Rogerio, Richardi filio. 192
19 Menduc Turcorum princeps potentißimus, iterum cum ingentibus copijs regnum ingreditur. Rex ei occurrẽs, conficitur: ſupra uires uniuerſa regio fatigatur. 192
20 Aſcalonitæ impugnant Hieroſolymam: ſed tamen Loſtium diſſoluuntur acies, & redeunt ad propria. 193
21 Comitiſſa Siciliæ, regis uxor futura, in portu applicat Acconenſium. 194
22 In regione Ediſſana fames oritur ualida. Balduinus Ioſcelinum conſanguineum ſuum capit, & ab uniuerſa regione uiolenter exire compellit. 194
23 Terræmotus ingens partes concutit Antiochenas. Borſequinus quoq; Turcorum Satrapa potentißimus, in eadem deſæuit regione. 195
24 Aſcalonitæ urbem Ioppenſem obſident. ſed regis aduentum formidantes, infecto negotio recedunt ad propria. 196
25 Borſequinus iterum Antiochenorum uexat fines: ſed occurrẽte ſibi principe Rogerio cum ſuis auxilijs, cõfuſus, in fugam uertitur, legionibus diſſolutis. 197
26 Arnulphus Hieroſolymorum Patriarcha ſuper multis accuſatur. Romam proficiſcitur. Rex in Syria Sobal trans Iordanem caſtrum, cui nomen mons Regalis eſt, ædificat. 198
27 Rex uidens urbem ſanctam habitatoribus uacuam, Syros fideles ex Arabia deducit: quibus conferens domicilium, urbis eos conſtituit habitatores. 198
28 Rex cleri ſuggeſtione à Papa poſtulat, ut quaſcunq; urbes ſubegerit, Hieroſolymitanæ ſubdãtur eccleſiæ. Subijciuntur uariarum epiſtolarum exempla. 199
29 Rex ad mare rubrum deſcendit, regionem perluſtrat. Comitiſſam Siciliæ, quam uxorẽ deduxerat, remittit ad propria, ægritudine fatigatus. 202
30 Ante urbem Tyrenſem caſtrum Alexãdrinum, quod uulgari appellatione Scandalium nuncupatur, ædificatur. 202
31 Rex in Aegyptum deſcendens. Pharamiam occupat: inq; ægritudinẽ incidit, qua fatigatus in eodem itinere uita decedit: Hieroſolymis iuxta fratrem ſepelitur. 202

LIBER DVODECIMVS.

Cap. 1 Balduinus Comes Ediſſanus, ſublimatur ad regnũ. Deſcribiturq; quis, & unde fuerit. Pag. 203
2 Qua de cauſa profectus eſt Hieroſolymam, quando electus eſt in regem. 203
3 Modus electionis aperitur: & memorabile factum comitis Bolonenſium Euſtachij deſcribitur. 204
4 De habitudine corporis moribus, & conuerſatione eiuſdem regis. 205
5 Alexius Conſtantinopolitanus Imperatur & Paſcalis papa, ſed & Comitiſſa Siciliæ, quæ Hieroſolymorum Regina fuerat, moriuntur. 205

6 Aegyptiorum exercitus tam naualis quàm terreſtris, in regnum ingrediuntur: Rex cum ſuis occurrit, ſed non cõueniũt. Arnulphus Hieroſolymorum Patriarcha moritur, ſubſtituitur ei Guarimundus. 205
7 Ordo militiæ Templi Hieroſolymis inſtituitur, 206
8 Papa Gelaſius defungitur: cui Calixtus ſuccedit. 206
9 Gazi quidam Turcorum ſatrapa potentiſſimus, partibus Antiochenis, cum ingentibus ſe infundit copijs, uniuerſa depopulans. 207
10 Princeps Rogerius occumbit in acie, & noſter proſternitur exercitus. 208
11 Rex & Comes Tripolitanus Antiochiam properant, ut prædicto Gazi reſiſtant. 208
12 Rex cum eodem Comite, cum prædicto Gazi congrediuntur: & eo in fugam uerſo, acies eius proſternunt, pluribus interemptis. Regiq; principatus cura committitur. 209
13 Apud Neapolim urbem Samariæ Concilium celebratur. 210
14 Rurſum Gazi prædictus fines ingreditur Antiochenos, cui Rex occurrit. Gazi uerò apoplexia tactus moritur 211
15 Rex ciuibus Hieroſolymitanis omnimodam dat libertatem, & ſuo communit Priuilegio. 211
16 Boldequinus Damaſcenorum Rex, Tyberiadenſium fines depopulatur. Rex occurrit, urbem diruit Gerazam. 211
17 Balac Turcorum potentiſſimus, fines Antiochenos ingreditur. Comes Ioſcelinus ab eodem capitur. Rex quoq; in eius uincula decidit. 212
18 Quidam Armenij, ut regem expediant, graui ſe exponunt periculo: caſtrum in quo detinebantur captiui, occupant: liberatur comes Ioſcelinus. 213
19 Balac iterum idem caſtrum uiolenter recipit, prædictis Armeniis gladio peremptis. 213
20 Comes Ioſcelinus congregata ingenti militia, ut dominum Regem expediat, Antiochiam peruenit: ſed facti quod acciderat nouitate motus, acies diſſolutas remittit ad propria. 214
21 Iterum Aegyptij cum ingetibus copijs regnum ingreſſi ſunt: ſed occurrentibus noſtris manu ualida, mirabiliter proſternuntur. 214
22 Dux Venetiarum cum claſſe numeroſa deſcendit in Syriam. 215
23 Claſſem hoſtium circa Ioppen repertam, idem Dux uiolenter effringit, & conuertit in fugam, galeis pluribus retentis. 216
24 Regni principes cum eodem Duce conueniunt, ut Tyrus obſideatur. 216
25 Deſcriptio priuilegii, continentis conſonantiam pactorum inter Venetos, & principes regni Hieroſolymorũ pro Tyrenſi obſidione. 218

LIBER TREDECIMVS.

Cap. 1 Deſcribitur Tyri antiquitas, & nobilitas ſimul. Pagina 220
2 Quantum protendatur, & quas partes habeat Syria. 221
3 Deſcriptio regionis eidem urbi adiacentis, & commoditatum quas præſtat. 222
4 Quod ſæpe priſcis temporibus obſeſſa fuerit. 223
5 Situs urbis cum portu eius & monumentis deſcribitur. 223
6 Locatur obſidio & principibus in ea partes deſignantur: & ciuitas hoſtiliter impugnatur. 224
7 Damaſceni qui in ciuitate erant, reſiſtunt animoſius: ciuibus aliquantulum remiſſis. 225
8 Aſcalonitæ Hieroſolymam accedunt, ut urbem impugnent: ſed in reditu à ciuibus male tractantur. 225
9 Rex Damaſcenorum Doldequinus, ut ſoluat obſidionem accedit: noſtri occurrunt: ille territus, à propoſito diſcedit. 226
10 Ciues in noſtras machinas ignem adhibent, noſtri reſiſtunt uiriliter. Ab Antiochia quidam iaculandi habens peritiam, à noſtris euocatur. 226
11 Balac apud Hierapolim occiditur: quo rumore audito, noſter exercitus fit hilarior, & ad impugnandam urbem inſiſtunt animoſius. 227
12 Aſcalonitæ iterum, dum noſter in obſidione adhuc retinetur exercitus, partes uaſtant Hieroſolymitanas. 228
13 Ciues famis importunitate laborant, & ad deditionẽ ſe præparant. Duldequinus in eorum ſubſidium properat, ſed incaſſum: noſtris ciuitas reſignatur. 228
14 Vrbe capta in caſtra egrediuntur ciues: noſtri quoq; urbem occupant. 229
15 Rex à uinculis ſoluitur. Alapiam obſidet: ſed occurrentibus hoſtibus ſoluitur obſidio: Rex Hieroſolymam reuertitur. Calixtus papa moritur, Subſtituitur ei Honorius 229
16 Borſequinus Turcorum princeps fines Antiochenã depopulatur. Rex occurrit, & cum eo congreditur, hoſtiũ proſternitur exercitus. 230
17 Rex Aſcalonitas proſternit, & ſimul Aegyptios qui ad eorum ſubſidium conuenerant. 231
18 Rex fines Damaſcenorum ingreditur, occurrit ei Doldequinus: pugna committitur: uictor redit noſter exercitus. 232
19 Comes Tripolitanus urbem Raphaniam occupat, Henricus Romanorum Imperator moritur. Lotharius ei ſubſtituitur. 233
20 Iterum Borſequinus fines Antiochenos ingreditur: tandem à ſuis confoſſus interijt. Claſſis Aegyptia in Syriam aſcendit. ſed infecto negocio, damnum perpeſſa, reuertitur. 233
21 Boamundus iunior Antiochiam peruenit: Rex ei terram ſuam reſtituit: filia ſua, Halim nomine, in uxorem data. 234
22 Inter eundem Boamundum & Ioſcelinum comitem Ediſſanum, graues oriuntur inimicitiæ: ſed Rex celer aduolat, & componit. Aphricani urbem Siciliæ Syracuſam uiolenter effringunt. 235
23 Tyri primus Latinorum conſtituitur Archiepiſcopus. 235
24 Fulco Andegauenſium Comes uocatus accedit, eiq; Meleſendis primogenita Regis filia in uxorem datur. 236

25 Guaremundus Hieroſolymorũ Patriarcha moritur. Stephanus ei ſubſtituitur. Inter Regem & Patriarcham queſtiones oriuntur difficiles. 237

26 Rex, Princeps Antiochenus, Comes Tripolitanus, fines Damaſcenorum ingrediuntur: ſed confuſi, exercitus parte amiſſa, redeunt: moritur Stephanus Patriarcha: Vuilhelmus ei ſubſtituitur. 237

27 Boamundus Antiochenorum princeps, in Cilicia circa Mamiſtram occiditur. Rex Antiochiam properat. Boamundi uxor patrem aduenientem tentat repellere: ſed ciuium opera Regi traditur ciuitas, expulſa principiſſa. 258

28 Rex Hieroſolymam reuertitur, ualida correptus ægritudine moritur, cum alijs regibus in eccleſia Dominici ſepulchri tumulatur. 239

LIBER DECIMVS QVARTVS.

Cap. 1. Quibus moribus & quibus maioribus editus dominus Fulco, tertius Hieroſolymorum Rex. 240

2 Quod antequam uocaretur à Balduino rege cauſa peregrinationis Hieroſolymam uenerat: & de eius in regem promotione. 241

3 Senior Ioſcelinus Ediſſanorum Comes, æger in lectica hoſtibus occurrit: & obtenta uictoria carne ſoluitur, et de filio eius Ioſcelino. 242

4 Rex uocatur ab Antiochenis: & malicia principiſſe aperitur. 242

5 Properante Rege Antiochiam, comes Tripolitanus ſe opponit: ſed à Rege deuincitur. Res Antiochena in tuto collocatur. 243

6 Iterum ab Antiochenis Rex euocatur. Sanguinus in finibus Tripolitanis caſtrum quoddam obſidet: Rex ſororis interuentu, obſidionem ſoluit. 248

7 Rex Antiochiam properat: qui conuenerant, in fugam uertuntur, hoſtium ſpolijs ditantur Antiocheni. 244

8 Hieroſolymitanus Patriarcha & regni principes præſidium fundant, ualde neceſſarium, cui nomen caſtrum Arnaldi. 244

9 De regis conſilio mittitur ad Raymundum Pictauienſium Comitis filium, qui Conſtantiam Boamundi filiam ducat uxorem. 245

10 Bernhardus Antiochenus Patriarcha moritur. Radulphus Mamiſtranus archiepiſcopus ei ſuccedit, cum tumultu. 245

11 Papa Honorius uita deceſſit, ſubſtituitur ei Innocentius, oritur ſchiſma periculoſum. Guilhelmus Tyrenſis Archiepiſcopus carne migrat. Fulcherius ei ſubſtituitur: Romam proficiſcitur, pallium petit & obtinet. 246

12 Præcipit Romana eccleſia, ut idem obediat Hieroſolymitano Pontifici, & eum locum obtineat apud eũ, quem prius obtinuerat apud Antiochenos. 247

13 Mandatur eius ſuffraganeis, ut ei obediat, & ad hoc plures diriguntur epiſtolæ. 250

14 Aperitur unde & ex qua cauſa hæc inter duos Patriarchas orta ſit controuerſia: & qua ratione ſe quiſque tueatur. 251

15 Comes Ioppenſis apud regem accuſatur, & grandis in regno excitatur tumultus. 252

16 Galterus Cæſarienſis comitem ad duellum prouocat: ille ſe ad hoſtes confert: à ſuis deſtituitur. 252

17 Ciuitate Ioppenſi à rege obſeſſa, regni principes de pace tractant. Paneas interim ab hoſtibus capitur. 253

18 Comes Ioppenſis apud Hieroſolymam malitioſe uulneratur, fit tumultus iterum: ſed recepta conualeſcentia, ex condicto mare tranſit. 253

19 Fit treuga cum Damaſcenis. Reſtituuntur captiui, qui apud Paneadum capti fuerant. 254

20 Raymundus Pictauienſium Comitis filius occultus accedit, & Antiochiam perueniens, Boamundi filiam Conſtantiam ducit, inuita & renitente principiſſa, eiuſdem puellæ matre, & obtinet principatum. 255

21 Quis, & qualis, & ex qua maiorum proſapia fuerit Raymundus, deſcribitur. 256

22 Ad comprimendam Aſcalonitarum inſolentiam Rex caſtrum ædificat, cui nomẽ Gybelin, quod alio nomine Berſabee dicitur. 256

23 Comes Tripolitanus proditione quorundam ex ſuis iuxta montem Peregrinum occiditur: ſuccedit ei filius Raymundus, necem paternam ulciſcitur. 257

24 Ioannes Imperator Conſtantinopolitanus, uerſus Antiochiam properans, Ciliciam occupat uniuerſam. 257

25 Sanguinus caſtrum cui nomen Montferrandus, obſidet: Rex cum Comite Tripolitano obſidionem quærit ſoluere: ſed deficiunt, & Comes capitur. Rex in caſtrum ſe recepit. 258

26 Sanguinus iterum caſtrum obſidet: obſeßi finitimos ad ſubſidium undiq; euocant. 259

27 Bezzeuge Damaſcenorum procurator, Neapolim incendit, & depopulatur. 259

28 Deſtinatur ad Regis ſubſidium, ſed obſeßis maiores interim inferuntur moleſtiæ. 260

29 Adeſt ſubſidium, ſed interim Rex ad deditionem inclinatur: & pactis initis, ſoſpes ad propria regreditur. 260

30 Princeps Antiochiam reuerſus, urbem obſeſſam reperit: Imperatori totis uiribus contradicit: ſed tandem eidem reconciliatur. 260

LIBER DECIMVS QVINTVS.

Cap. 1. Imperator Cæſaream obſidet: Principe & Ediſſano comite in eius obſequio conſtitutis. 262

2 Imperator indignatus, imperfecto negotio obſidionẽ ſoluit, Antiochiam reuerſus. 263

3 Imperator à principe ciuitatis repetit præſidium, quaſi moram in regione facturus. 263

4 Excitatur in ciuitate tumultus, timet Imperator, & petitionem remittit: ſedatur ſcandalum, eodem urbe egreſſo. 264

5 Mittuntur legati, qui indignationem Imperatoris mittigent: & obtinent. Imperator ad propria redit 265

6 Hieroſolymorum Rex ultra Iordanem præſidium obſidet.

ſidet, & occupat uiolenter. Apud Thecuam noſtri miſerabiliter proſternuntur. 265

7 Sanguinus regnum Damaſcenorum ingreditur: Damaſceni à noſtris auxilium poſtulant, & interpoſitis obtinent conditionibus. Sanguinus ad propria reuertitur. 267

8 Obſidetur ciuitas Paneadenſis, Damaſcenis præbentibus auxilium. 267

9 Princeps Antiochenus, & Tripolitanus comes, ad eandem conuocantur obſidionem: & urgentiſſimè impugnatur ciuitas. 268

10 Principe & Comite præſentibus, machina ad oppugnandam urbem erigitur: ciuibus ſpe ſubſidij, ſtrenuè ſe defendentibus. 368

11 Legatus eccleſiæ Romanæ applicat, ad obſidionē accedit, capitur ciuitas: ibiq; ordinato epiſcopo, Hieroſolymam principes omnes proficiſcuntur. 269

12 Princeps Antiochenus cum aduerſarijs Antiocheni Patriarchæ conſpirat. Patriarcha Romam proficiſcitur. Capitur à duce Apuliæ Rogerio: ſed tandem cum eo pacificatus, Romam peruenit 270

13 Accuſatur Patriarcha ab aduerſarijs: tandem cū plenitudine gratiæ, ad propria reuertitur. 271

14 Rediens Patriarcha, à clero ſuo, inſtinctu principis non recipitur. In terram ſecedit Comitis Ediſſani: tandem cum principe pacificatus, Antiochiam ingreditur. 271

15 Lugdunenſis Archiepiſcopus, Apoſtolicæ ſedis Legatus, apud Accon defungitur. dirigitur ad idem al er Albericus, epiſcopus Hoſtienſis. Synodus apud Antiochiam indicitur. 272

16 In cœtu epiſcoporum aduerſus Patriarchā accuſatio proponitur: citatur: ſed uenire differt. Serlo Appamenſis Archiepiſcopus, eius fautor, deponitur. 273

17 Patriarcha tanquam contumax abſens deponitur, ignominioſe tractatus, uinculis mancipatur. Romam iterum profectus, ex parte gratiam obtinet: ſed rediens ueneno interijt. 274

18 Legatus Hieroſolymam redijt. Synodum celebrat. templum dedicat Dominicum. 274

19 Rurſus Imperator in Syriam deſcēdit: ad pacta prius inita Principem inuitat. 274

20 Ciues miſſa legatione ad Imperatorem, pactis cōtradicunt, & ingreſſum inhibent. 275

21 Imperator ad Regem Hieroſolymorum nuncios dirigit, ſimulans ſe habere propoſitum loca uiſitandi uenerabilia, & ſuper eodem recepit à Rege reſponſum. 276

22 In Cilicia moram faciens, letaliter ſauciatur Imperator, dum uenationi dat operam. 277

23 Sublimato ad imperium iuniore filio, defungitur Imperator. Exercitus duce Manuele Imperatore ſubſtituto, domum reuertitur. 277

24 Rex & regni principes, ante Aſcalonam caſtrum fundant, cui nomen Ibelim. 278

25 Iterum ante eandem Aſcalonam de communi principum conſilio caſtrum ædificatur, cui nomen eſt Blanca guarda. 278

26 Regina in loco cui Bethania nomen, monaſterium ædificat, & ampliſſimo ditat patrimonio: ſororē ibi præficiens. 279

27 Rex in campeſtribus Acconenſibus leporē agitans de equo ruit præceps: moritur. Hieroſolymis inter ſuos prædeceſſores ſepelitur. 280

LIBER DECIMVSSEXTVS.

PRAEFATIO.

Cap. 1. Defuncto Fulcone, ſuccedit filius eius, Balduinus tertius: & qualis corpore fuit, deſcribitur.

2 De moribus & conuerſatione. 28

3 De promotione eius in regno, et quam diu ſub matris tutela regnauerit. 282

4 Sanguinus Ediſſam obſidet, & deſcribitur eius ciuitatis ſitus. 282

5 Capitur ciuitas, & populus eius occiditur, 283

6 Trans Iordanem caſtrum, cui nomen Vallis Moyſi, per regem acquiritur. 285

7 Sanguinus moritur, dum obſidet Cologembar. Succedit ei filius Noradinus. 285

8 Nobilis quidam ex Damaſcenis, Boſtrenſis ciuitatis procurator, cū Rege proficiſcitur: & exercitus regni uerſus Boſtram properat. Amardus Damaſcenorum procurator factum nititur impedire. 2 5

9 Procedens exercitus, infinita ſuſtinet pericula. 287

10 Ad locum peruenientes deſtinatum, ciuitatem reperiunt ab hoſtibus occupatam, & infecto negotio reditus indicitur. 288

11 Rediens exercitus, intolerabilia patitur pericula: ſtupent hoſtes noſtrorum perſeuerantiam. 289

12 Mittitur ad hoſtes pro pace legatus: quidam nobilis de hoſtibus cadit: diſſoluitur hoſtium exercitus: noſter liberius proficiſcitur. 289

13 Perueniunt Gadaram noſtræ Legiones: deſcribitur locus, & ad propria reuertitur exercitus. 2 0

14 Ciues Ediſſani Comitem uocant: Comes accelerat, & urbem ignorantibus recepit hoſtibus. 291

15 Noradinus occurrit, urbem obſidet, noſtros angit miſerabiliter. 292

16 Comes cum ſuis egrediens, ad propria redire contendit: inſequitur Noradinus, obtruncat exercitus. Comes fuga elabitur. 292

17 Moritur Hieroſolymitanus Patriarcha Vuilhelmus, Fulcherus Tyrenſis Archiepiſcopus ei ſubſtituitur: per Regiam uiolentiam intruditur Radulphus, regius Cancellarius. 293

18 Excitatur populus Occidentalis, & ad ſubueniendum Orientalibus Chriſtianis iter arripiunt, Romanorum Imperator Conradus, & Ludouicus Rex Francorū, cum alijs multis principibus. 293

19 Imperator præcedens cum expeditionibus ſuis, Conſtantinopolim peruenit. Soldanus Iconienſis contra eum inſidias præſtruit. 294

20 Imperator præcedens cum expeditionibus ſuis, Conſtantinopolim peruenit, Soldanus Iconienſis contra eum inſidias præſtruit. 294

21 Abſentat ſe malitioſe, qui exercitui Conradi, à Græco Imperatore duces erant dati: & periclitantur Imperatoris exercitus. 296

22 Irruunte repentè ſuper Theutonicorum legiones Turci, & eas obtruncant: euadit tamen Imperator. 296

23 Rex Francorum tranſito Helleſponto, apud Niceam Bithyniæ, cum ſuis peruenit legionibus: colloquuntur ſibi inuicem. Imperator Conſtantinopolim reuertitur. 297

Franci

24 Franci Meandrum fluuium tranſeunt, inuitis hoſtibus. 298

25 Francorum caſu miſerabili proſternitur exercitus: pars quæ præceſſerat, euaſit. 298

26 Rex caſu euadens, ad eos qui præceſſerant, ſe colligit: reſiduum exercitus apud Attaliam peruenit. 299

27 Raymundus Princeps Antiochenus, Regem Francorum apud portum ſancti Symeonis honeſte recipit, deducit Antiochiã: ſed tandẽ male diuiduntur ab inuicẽ. 300

28 Hyeme tranſcurſa, Conradus Imperator, uſus nauigio, in Syriam peruenit: Comes quoq; Anfoſſus apud Aconenſem applicat ciuitatẽ, moriturq; apud Cæſareã. 301

29 Rex Francorum ab Antiochia digreſſus, Hieroſolymam properat, mittitur ei obuiam Hieroſolymitanus patriarcha. 301

LIBBR DECIMVS SEPTIMVS.

Cap. 1. Apud Ptolemaidem urbem maritimam Curia celebrabatur generalis: nominanturq; principes qui ad eã conuenerunt. 302

2 Vrbem Damaſcenam proponunt obſidere, & ex condicto ad eam accedunt. 303

3 Deſcribitur ſitus Damaſcenæ urbis. 303

4 Noſtri pomeria ciuitatis uiolenter effringũt, & fluuium inuitis hoſtibus occupant in manu forti. Factum Imperatoris eximium & admirabile deſcribitur. 305

5 Deſperant ciues, & de fuga cogitant: ex noſtris quoſdam data corrumpunt principibus pecunia, quorum perſuaſione in oppoſitam ciuitatis partem transfertur exercitus. 305

6 In noſtrorum caſtris uictus deficit: detegitur proditorum malicia: & ſoluta noſtri redeunt obſidione. 306

7 Diuerſæ ponuntur opiniones, quis tantæ proditionis auctor fuerit. Iterum Aſcalonam proponunt obſidere ſed non proficiunt. 307

8 Imperator Conradus ad propria regreditur, Rege Francorum in Syria moram faciente. 307

9 Noradinus ingreditur fines Antiochenos. Princeps Raymundus occurrit: pugnatur inter eos. Princeps Raymundus occiditur. 308

10 Noradinus uniuerſam regionem pro ſuo tractat arbitrio. Rex illuc properat. Soldanus Iconienſis terram Comitis ingreditur Ediſſani. 309

11 Comes Ediſſanus, poſt regis ab Antiochia diſceſſum ab hoſtibus capitur, & ignominioſe moritur. 310

12 Rex cum regni principibus iuxta Aſcalonã, Gazam reædificat. 310

13 Inter Regem & matrem eius graues oriuntur ſimultates. Et matre ignorante Rex coronatur. 311

14 Regnum inter ſe diuidunt Filius & Mater. Rex Hieroſolymam ingreditur uiolenter, & matrem in arce obſidet Dauidica: tandẽ pax cũ tranquillitate reformatur. 312

15 Soldanus Iconienſis, Comitatum Ediſſanum rurſum ingreditur. Rex illuc cum omni celeritate properat. 313

16 Imperator Conſtantinopolitanus exercitum ad partes dirigit Antiochenas, Comitatum Ediſſanum ſibi reſignari poſtulat, Græcis caſtella reſignantur. Rex inde Latinos educit. 313

17 Noradinus regi occurrit, exitũ impedire procurat. Rex, licet cum difficultate, Antiochiam redit. Noradinus uictis Græcis, uniuerſam occupat regionem. 314

18 Rex principiſſam monet, ut unum de principibus in maritum accipiat, qui regioni põßit præeſſe: ſed nõ proficit. Rex inde Tripolim accedit, ad propria reuerſurus. 315

19 Rex & mater eius apud Tripolim cõueniunt, ut Comitem uxori reconcilient: ſed non proficiunt. Comes ab Aßißinis in porta occiditur. 316

20 Turcorum ingens multitudo Hieroſolymam uenit, ut eam occupent: ſed egredientes noſtri, eos in uirtute magna proſternunt. 316

21 Rex, regniq; principes Aſcalonam properant, ut pomeria ciuitatis circa urbem depopulẽtur: ſed promoto ad amplius propoſito, urbem obſident. 317

22 Deſcribitur ſitus ciuitatis, & commoditas aperitur. 318

23 Ordinatur obſidio, & præficiuntur qui claßi præſint, & qui legiones per terram moderentur. 319

24 Secundo obſidionis menſe, adeſt peregrinorũ tranſitus, multas deferens ad opus obſidionis commoditates. 319

25 Quinto menſe claßis Aegyptiorum ad urbem acceſſit, multam obſeßis ciuibus afferens conſolationem. 320

26 Conſtantia Antiochenorum Principiſſa Raynaldo de Caſtellione nubit. Noradinus quoq; regnum Damaſcenorum occupat uiolenter. Amalricus Sydonienſi præficitur eccleſiæ. 321

27 Qui in obſidione ſunt, urbem inſtanter impugnant. Ciues machinam exteriorem nituntur exurere. Murus ciuitatis ex parte corruit, noſtri uolentes ingredi, ex parte pereunt: noſter exercitus deſperat. 322

28 Iterum confortantur noſtri, & ad continuandam obſidionem animantur, inſiſtentes animoſius. 322

29 Aſcalonitæ deſperant, & de communi conſilio ad deditionem inclinantur. 323

30 Mißis de maioribus ciuitatis ad regem, Aſcalonitæ obtinent liberum cum uxoribus & liberis, & omni ſubſtantia exitum, & urbem reſignant. 324

LIBER DECIMVS OCTAVVS.

Cap. 1. Raynaldus de Caſtellione, princeps Antiochenus, dominum Patriarcham Antiochenum ignominioſe tractat: ille in regnum cõfugit. Oritur fames ualida ſuper terram. 325

2 Defuncto Anaſtaſio, ſubſtituitur Hadrianus. Imperator Fridericus Romæ coronatur. Inter Papam & regem Siciliæ Vuilhelmum graues oriuntur inimicitiæ. 326

3 Inter Papam & fratres Hoſpitalis quæſtiones oriuntur de decimis, & quibuſdam iniurijs, quæ ab eccleſijs inferebantur. 327

4 Deſcribitur, unde habuerit ortum & initiũ domus Hoſpitalis. 328

5 Quomodo Aegyptius Calypha ad petitionem Amalphitanorum, locum eis deſignari præcipit, ubi eccleſiam ædificent. 329

6 Patriarcha cum plurima parte epiſcoporũ Orientalium, Romam proficiſcitur, ad Hadrianum Papam. 330

7 Imperator Conſtantinopolitanus, conſentiente Papa, Apuliam inuadit. Patriarcha cum ſuis ad Curiã peruenit. 330

8 Hadrianus Papa Beneuentum properat, Patriarcha illuc feſtinat, proponit actiones, ſed corrupta muneribus Curia iuſtitiam opprimit. Reuertitur infecto negotio Patriarcha. 332
9 In Aegypto tumultus excitatur ciuilis: fugit Soldanus ab eis, & occiditur à noſtris: capitur eius filius Noſceradinus. 332
10 Princeps Raynaldus inſulā Cypri occupat, & eius habitatores ſpoliat uiolenter. 333
11 Rex contra pacta & pacis fœdus, quod cum eis pepigerat, Turcos & Arabes in ſylua capit Paneadenſe. 333
12 Hemfredus Conſtabularius urbem Paneadēſem pro parte dimidia, hoſpitalarijs concedit: capitur à Noradino ſubſidium quod inferebatur, & ciuitas obſidetur. 333
13 Rex illuc properans, obſidionem ſoluit: ſed incaute rediens noſter exercitus, hoſtiū inſidias in itinere patitur periculoſas. 335
14 Rex apud caſtrum Sapheth fugiens, de prælio ſe recipit: proſternitur exercitus: & de principibus plurimi capiuntur. 336
15 Noradinus iterum Paneadem obſidet, ſed rege rurſum occurrente non proficit. 337
16 Comes Flandrenſium Theodoricus applicat: mittuntur nuncij Conſtantinopolim, qui domino Regi uxorē petant. 337
17 Rex cum uniuerſis regni uiribus & Comite Flandrenſium Antiochiam properat. Noradinus deſperatam incurrit ægritudinem. 338
18 Obſidetur Cæſara, & poſtmodum uiolenter effringitur. 339
19 Noradini frater ad nos trāſit. Hieroſolymitanus Patriarcha Fulcherus moritur. Spelunca trans Iordanē noſtris reſtituitur. Rex in partibus Antiochenis caſtrum Harenc obſidet, obſeſſum occupat. 340
20 Hieroſolymis Almaricus Prior eccleſiæ dominici ſepulchri, in Patriarcham eligitur, & de eius electione inter epiſcopos oritur contentio. 341
21 Noradinus in regione Suetæ, ſpeluncam obſidet noſtram. Rex occurrens obſidionem ſoluit, pugnat cum noſtris Noradinus, & uincitur. 341
22 Redeunt nuncij, qui Cōſtantinopolim pro regio matrimonio miſſi fuerant, & Regi uxorem ducunt, neptem Imperatoris. 342
23 Imperator Conſtantinopolitanus Antiochiam uenit: princeps Raynaldus de eo quod in Cyprios commiſerat ſatisfaciens, et reconciliatur. 343
24 Rex ad partes illas properans, ab eodem Imperatore honeſtè ſuſcipitur, & infinita reportat munera. 345
25 Imperator Antiochiam ingreditur, in ciues multam liberalitatem exercens: unde poſtmodum ad propria reuertitur. 344
26 Hadriano defuncto, in eccleſia Romana ſchiſma oritur periculoſum 345
27 Noradinus Iconienſis Soldani fines ingreſſus, partem eius uiolenter occupat: Rex, Damaſcenorum fines depopulatur. 345
28 Princeps Antiochenus ab hoſtibus capitur, & apud Alapiam uinculis mancipatur. 346
29 Ioannes Romanæ eccleſiæ presbyter Cardinalis, in Syriam deſcendit Legatus de eius ſuſceptione inter epiſcopos oritur diſſonantia. Amalrico Ioppenſi Comiti, fratri Regis, filius naſcitur Balduinus. 347
30 Rex ab Antiochenis uocatus, illuc properat: Imperiales Legati adſunt, uxorem Domino ſuo, unam de conſanguineis D. Regis poſtulantes. 348
31 Rex ſororem Comitis Tripolitani, uirginē illuſtrem Meleſendam nomine, ei deputat: ſed poſt annum eam repudiat Imperator, & uxorem ducit Mariam principis Raymundi filiam. 348
32 Rex circa Antiochiam caſtrum reædificat, quod dicitur Pons Ferri. Regina Meleſendis mater eius moritur. 349
33 Comes Tripolitanus pro repudio ſororis iratus, Imperatori quas poteſt irrogat iniurias. 350
34 Rex apud Antiochiam pharmacum bibit, in ſupremam deductus ægritudinem, quærebat ad propria reuerti: ſed inualeſcente ægritudine, in itinere apud Berythum uitam finiuit. 350

LIBER DECIMVSNONVS

Cap. 1. Domino Balduino Amalricus frater ſucceſsit in regno. 351
2 Deſcribitur quibus moribus fuerit: & de uita & conuerſatione eius. 351
3 De corporis eius habitudine, & de quadam quæſtione, quam cuidam ſuo familiari ſoluendam obtulit. 352
4 Quod antequam coronaretur, coactus eſt ab uxore ſua, quam contra ſacros canones duxerat, diſcedere. 353
5 Rex in Aegyptū deſcendit, cum Dargan Soldano pugna committitur. Sanar Syraconū introducit in Aegyptū Dargan ad Regē, pacem poſtulans, legatos dirigit. 354
6 Petrus Archiepiſcopus Tyrenſis defungitur: ſuccedit ei Fredericus Acconenſis epiſcopus. 355
7 Dargan in Aegypto, dolo ſuorum occiditur. Sanar Soldanus efficitur. Regem inuitat, Rex in Aegyptum deſcendit: Syraconus uiolenter expellitur. 355
8 Noradinus circa partes Tripolitanas uincitur, & fuga uix noſtrorum manus euadit. 356
9 Noradinus in partibus Antiochenis caſtrum Harēc obſidet: Princeps Antiochenus, Comes Tripolitanus, Calamannus Ciliciæ procurator, capiuntur. 356
10 Comes Flandrenſium Theodoricus in Syriā deſcendit. Noradinus Paneadem obſidet, & occupat obſeſſā. 357
11 Rex ab Aegypto rediens, Antiochiam proficiſcitur. Princeps data pro ſe pecunia reſtituitur libertati. Spelunca Sydonienſis hoſtibus traditur. Item trans Iordanem aliam Speluncam hoſtes accipiunt. 357
12 Syraconus in Aegyptum deſcendit, multam ſecum trahens militiam. 358
13 Rex Syraconum ſubſequens, ſimiliter deſcendit in Aegyptum: Aegyptijs auxilium miniſtraturus. 359
14 Deſcribitur Cahere, & quis eius loci primus fundator fuerit, aperitur. 359
15 Accedenti Syracono, Rex occurrit obuiam: ille Regem præueniendo, tranſit flumen. 360
16 Soldanus, ut Regem detineat pactis innouatis, elaborat. 360
17 Mittitur ad Calypham qui fœdus innouent: & deſcribitur regiæ domus magnificentia. 361
18 Complentur pacta, & in eorum confirmationem Calyph

lypha dexteram dat Hugoni & Cæſarienſi. 361

20 Dicitur quare princeps Aegyptius dicatur Mulene. 362

21 Subiũgitur quare idem ipſe dicatur Calypha: & quo modo ſit aduerſarius Baldacenſi Calyphæ. 363

22 Rex ſupra Nilum pontem ædificat. Syraconus in inſulam deſcendit, Rex eum inſequitur. 363

23 Deſcribitur inſula, & quot & quibus oſtijs mare ingreditur Nilus. Noſtri eiectis hoſtibus inſulam occupant, fugit Syraconus in ſolitudinem. 364

24 Deſcribitur Aegypti Regio, & qualis ſit aperitur. 365

25 Inter Regem & Syraconum pugna committitur in ſolitudine, maximo utriuſq; periculo. 366

26 Syraconus intra Alexandriam ſe recipit. Rex illuc properans, urbem obſidet. 367

27 Deſcribitur Alexandriæ ſitus. 368

28 Rex obſidionem continuans, ciues Alexãdrinos moleſtat grauiſſime. 369

29 Syraconus hæc audiens, cum Hugone Cæſarienſi de pace loquitur. 370

30 Hugo cum Rege & principibus fœderis complet tenorem. 371

31 Reſignatur regi ciuitas, & pax indicitur Alexandrinis. 371

32 Rex uictoria potitus, receptis ſuis uniuerſis, ad propria reuertitur. 371

LIBER VIGESIMVS.

Caput. 1. Erneſtus Cæſarienſis epiſcopus, & Otto de ſancto Amando regius pincerna, à Conſtantinopoli redeunt, uxorem futuram Regi ſecum ducentes. Rex in eccleſia Tyrenſi coronatur, & uxorem ducit. 372

2 Andronicus quidam Imperatoris conſanguineus, Theodoram, Balduini Regis uiduam, ſecum per terras hoſtium abduxit. 372

3 Petracenſis eccleſia & Hebronenſis, epiſcopis datis ordinantur. Stephanus Regis Siciliæ Cancellarius, & Panormitanæ eccleſiæ electus, in Syriam deſcendunt. Comes Nouermenſis Vuilhelmus apud nos defungitur. 373

4 Imperatoris legati ad Regẽ accedunt, pacta quædam à Rege poſtulantes. Mittitur Tyrenſis Archidiaconus, & pacta propoſitorum Imperatori complet. 373

5 Rex in Aegyptum cum ſuis deſcendit, & contra fœderis formam, quam cum Aegyptijs peregerat, eis bellum infert. 374

6 Obſidetur ciuitas Belbeis, & expugnatur obſeſſa. Soldanus Regem infinita promiſſa pecunia decipit. 375

7 Expugnata urbe Belbeis, Soldanus Regem infinita pecunia promiſſa, decipit. 375

8 Claſsis noſtra per Nilum immiſſa, noſtro ſe adiungere exercitui conatur: ſed re infecta, domũ reuertitur. 376

9 Rex obſeſſa Cahere urbe, pecuniam à Soldano promiſſam expectat. Soldanus uerò à pactis reſilire tentat, & Turcorum implorat auxilium. 376

10 Milo de Planci ſiniſtro conſilio Regis mentẽ ſubuertit. Syraconus ab Aegyptijs uocatus acedit. Rex ei occurrit in ſolitudine: ſed eo non inuento, redit ad propria 376

11 Syraconus Aegyptum occupat, Soldanũ interficit, & ipſe pauló poſt uita defungitur. 377

12 Salahadinus Syraconis ex fratre nepos, defuncto ſuccedit, & regnum Aegypti obtinet. 378

13 Bernhardus Monaſterij montis Thabor, Abbas, Liddenſi eccleſiæ præficitur. Fridericus Tyrẽſis Archiepiſcopus ab Occidentalibus principibus petiturus auxilium, ad partes dirigitur occiduas. 378

14 Imperator Conſtantinopolitanus pactis uolens ſatisfacere, claſſem in Syriam dirigit, & quoſdã de ſuis principibus. 379

15 Rex in Aegyptum deſcendit cum ſuis expeditionibus: Græcis quoq; tam nauigio quàm per terras eum ſequentibus. 379

16 Rex Damiatã obſidet: & in eius expugnatione tam Latinorum quàm Græcorũ inutiliter deſudat exercitus. 380

17 Oritur in caſtris fames, & noſtra claſsis pene tota incenditur, tandem ſoluitur obſidio, opera conſumpta inutiliter. 381

18 Reuocatis expeditionibus, Rex ad propria reuertitur. Græcorum claſsis in redeundo pene tota deperit, ſiniſtris acta flatibus. 382

19 Terræmotus maximus penè totum concutit Orientem, & urbes deijcit antiquiſsimas. 383

20 Salahadinus noſtros fines ingreditur, & caſtrũ cui eſt nomen Daron obſidet. 383

21 Rex cum modica manu Salahadino occurrit: plures ex noſtris tam in urbe Gaza, quam in itinere, ab hoſtibus obtruncantur. 384

22 Salahadinus ad propria reuertitur. Rex quoq; reparat caſtrum, quod ex parte dirutum fuerat: rediji Aſcalonam. 385

23 Hoc anno glorioſus martyr Chriſti, Thomas Cantuariẽſis Archiepiſcopus, in propria occiditur eccleſia. 385

24 Rex aſſumptis ſecum aliquot principibus ſuis, Conſtantinopolim proficiſcitur. Imperator cum multiplici honore præuenire ſatagit. 386

25 Introductus ante Imperatorem, honeſtè tractatur, et frequẽtia cũ eo de rebus neceſſarijs miſcet colloquia. 387

26 Completis negocijs, & muneribus cumulati, tã Rex quàm eius principes, ad propria reuertuntur. 388

27 Rex apud Sephorim exercitus conuocat. Fredericus Tyrenſis Archiepiſcopus ab ultramontanis partibus rediji. Vuilhelmus Acconenſis Epiſcopus in Romania moritur. 389

28 Melier Armenius, frater D. Thoros, Noradino coniunctus, partes uexat Antiochenas. Rex illuc properat, ut eius compeſcat malitiam. 390

29 Salahadinus trans Iordanem caſtrum, cui nomẽ eſt Mons Regalis, obſidet. ſed nihil proficiens, ad propria reuertitur. 390

30 Salahadinus terram uniuerſam trans Iordanem depopulatur. Rex in loco cui nomen Carmelus, exercitum detinet. Comes Raymundus Tripolitanus de carcere reuertitur. 391

31 Deſcribitur Aſſyſinorum ſecta, & miſsio Legati eorum ad D. Regem. 392

32 Occiditur à fratribus Militiæ templi, Aſſyſinorum Legatus, & ingens in regno excitatur tumultus. Radulphus Bethleemitus epiſcopus uita decedit. 392

33 Moritur Noradinus. Rex Panead em obſidet. fit treuga: recedit, collecta ægritudine Hieroſolymam proficiſcitur. Vbi & intra paucos dies uita decedit. 393

Liber

LIBER VICESIMVSPRIMVS.

Caput. 1. De primis auſpicijs Balduini quarti, Hieroſolymorum regis ſexti: de moribus, ætate & forma corporis. 394

2 Quo tempore inunctus & coronatus fuerit. 395

3 Anno regni eius primo, claßis Siculorum regis, Alexandriam ueniens, damnum incurrit enorme. Comes Tripolitanus regni procurationem, & regis tutelam, tãquam agnatorum proximus poſcit. 395

4 Milo de Planci apud Accon occiditur, Tyrenſis Archiepiſcopus moritur. 395

5 Deſcribitur Comes Tripolitanus, quibus moribus & maioribus fuerit, quomodo regni procurationem ſuſceperit. Huius hiſtoriæ Conſcriptor, Cancellarius Regius efficitur. 396

6 Salahadinus, uocantibus eum Damaſcenis, Damaſcũ obtinet, & reliquas regionis partes. Dirigitur contra eũ Tripolitanus comes, qui eius obſiſtat moliminib. 397

7 Aßignantur cauſæ, quare contingat, quod ſuper populum noſtrum ſolito amplius hoſtes inualeſcant. 398

8 Muſſulæ dominus in nepotis ſubſidium uenire proponit. Salahadinus proficit, regionem occupat uniuerſam. Comes cum eo paciſcitur. Obſides recipit. 399

9 Mainardus Berythenſis Epiſcopus moritur: huius conſcriptor hiſtoriæ, ad Tyronenſem Metropolitanum promouetur. 400

10 Rex Damaſcenorum regionem ingreditur, eam depopulatur. Herneſtus Cæſarienſis Archiepiſcopus defungitur. 400

11 Rex iterum fines hoſtium ingreſſus, uallem cui cognomentum eſt Bachar, deprædatur. Raynaldus de Caſtellione, & Ioſcelinus Regis patruus, à uinculis hoſtium ſoluuntur. 400

12 Imperator Conſtantinopolitanus, apud Iconium ignominioſe conficitur. 401

13 Guilhelmus iunior, Marchio de Monte ferrato, in Syriam ueniens, Regis ſororem uxorem duxit. 402

14 Comes Flandrenſium diu exſpectatus regnum ingreditur. 402

15 Qui cum Comite uenerant, ſeducunt eum, monentes ne regni principibus acquieſcat. 403

16 Imperatoris Conſtantinopolitani Legati petunt inſtanter pacta, quæ cum domino eorum Rex inierat, impleri, ut contra Aegyptum expeditiones præparent. 404

17 Comes factum impedit, ab honeſto alienus propoſito. 405

18 Imperatoris Legati ad propria redeunt: Comes uerſus partes Antiochenas cõtendit. Balianus D. Regis Amalrici uiduam uxorem ducit. 405

19 Comes Flandrenſis, unà cum principe Antiocheno & Tripolitano, caſtrum Harenc obſidet, & ſine fructu laborat. 406

20 Salahadinus cum multitudine infinita ab Aegypto ueniens, regnum ingreditur, ante Aſcalonam ſe locat. Rex cum uniuerſis regni uiribus illi obuiam occurrit: ante prædictam urbem conflictus cum hoſtibus habetur. 406

21 Hoſtes regionem longè lateq; depopulantur, urbes & ſuburbana ſuccendunt. 407

22 Rex Aſcalonam egreſſus, hoſtibus occurrit: ordinantur utrinq; acies: procinctus fit ad dimicandum. 408

23 Comittitur pugna, uincitur Salahadinus, & in fugã cum ſupremo periculo & ignominia uertitur. 408

24 Pluuiarum intemperies & frigus inſolitum eos qui ex acie fugerant, fatigant ſupra uires: occiduntur ex eis innumeri, capiuntur quamplures. Rex Hieroſolymã uictor reuertitur. 409

25 Qui in partibus Antiochenis caſtrum Harenc obſederant, infecto negotio reuerſi ſunt ad propria. 410

26 Romæ generalis ſynodus indicitur. Rex ſuper effluẽta Iordanis, infauſtis auibus caſtrum ædificat, ædificatum Templarijs tradit. 411

27 Rex in terras hoſtiũ ingreſſus, damna patitur enormia. Hemfredus regius Conſtabularius occaſionẽ mortis colligens, ibi defungitur. 412

28 Salahadinus regionẽ ingreditur Sydonienſem. Rex conuocatis regni uiribus, hoſtibus occurrit. 412

29 Committitur pugna: noſtri uincuntur, capiuntur ex eis quamplures. 413

30 Salahadinus caſtrum quod de nouo ædificatum fuerat, obſidet, obſeſſum occupat, diruit occupatum. Henricus Comes Trecenſis, Petrus Regis Francorum Ludouici frater, in Syriam ueniunt.

LIBER VICESIMVSSECVNDVS.

Cap. 1. Rex ſororem ſuam, quæ Marchionis uxor fuerat, cuidam adoleſcenti, Guidoni uidelicet de Lezinaco uxorem tradit: cum Salahadino paribus cõditionibus præter ſolitum treuga firmatur. 415

2 Salahadinus partes Tripolitanas hoſtiliter inuadit, et ſegetes & terræ bona depopulatur. 415

3 Claßis Aegyptiorum ad inſulam Aradam accedit. Comes Tripolitanus cum Salahadino fœdus init. 416

4 Tyrenſis Archiepiſcopus ad Conſtantinopolim regreditur Rex Francorum uita deceßit. 416

5 Rex ſororem ſuam iuniorẽ, Hemfredo tertio uxorem tradit. Cõſtatinopolitauus imperator, uita defungitur 417

6 Princeps Antiochenus occaſione pellicis, quam uxori uiueti ſuperduxerat, anathemati ſubijcitur. In Alexium Imperatorem conſpiratur. 417

7 Hieroſolymitanus Patriarcha Antiochiã dirigitur, ut rei periclitanti tentet afferre remedium. Alexander Papa uita decedit. 418

8 Noradini filius moritur Muſſulæ conſanguineo ſuo hæreditate relicta. 420

9 Inter regem & Tripolitanum Comitem ſimultas oritur periculoſa, & uſq; ad odium manifeſtũ procedit. 420

10 Cõſtatinopoli tumultus oritur, & præualente uiro nequam Andronico, Latinorũ populus exturbatur. 421

11 Cauſſæ tumultus & defenſionis aßignantur. 422

12 Vrbem & palatia interfectis nobilibus Andronicus occupat, & uiolenta dominatione populũ opprimit. 422

13 Populus Latinorũ, qui in galeas ſe receperat, inſulas & loca maritima hoſtiliter depopulatur. 423

14 Salahadinus fœdus quod cũ rege inierat, reſcindit. Rex illi ultra Iordanem occurrit. Turci uicum Buriam effringunt, habitatoribus eius in captiuitatẽ redactis. 424

15 Idem caſtrum in noſtra regione Sineide, ſpeluncam uidelicet munitißimam, occupat uiolenter. 425

16 Salahadinus fines noſtros uiolẽter ingreditur, apud

caſtrum